

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

Słownik biobibliograficzny

Tom 4, K

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

Wydawnictwa
Szkolne
i Pedagogiczne

tom czwarty

<http://rcin.org.pl>

K

Słownik **Współcześni polscy pisarze i badacze literatury** zawiera pełne i aktualne informacje dotyczące życia i twórczości około 1800 autorów, którzy rozwijali twórczość po 1918 r. w kraju i na emigracji: poetów, prozaików, dramatopisarzy, krytyków literackich i teatralnych, eseistów, reportażyistów, tłumaczy, a także historyków i teoretyków literatury.

*

„Ta edycja zawierać będzie wszystko, czego potrzebuje miłośnik literatury żadny wiedzy o pisarzach współczesnych, i prawie wszystko, czego potrzebuje historyk literatury i badacz”.

(A.Z. Makowiecki. *Polityka* 1994 nr 12).

*

„... we «Współczesnych polskich pisarzach i badaczach literatury» umieszczono sporo nazwisk pisarzy współczesnych, których – szczerze mówiąc – nie odnajduję w swej pamięci. To nie zarzut, przeciwnie zaleta – pośredni dowód informacyjnej zasobności tego dzieła”.

(H. Markiewicz. *Teksty* 1995 nr 6).

*

„Na czoło zalet «Współczesnych polskich pisarzy i badaczy literatury» wysuwa się przejście ponad podziałami literatury na krajową i emigracyjną, literaturę okresu wojennego, podziemną, «drugiego obiegu», by pozostawiając je monografistom, pokazać literaturę polską XX w., łącznie obejmującą dzieła literackie bez względu na to, gdzie się ukazały i do jakiej formacji politycznej należą ich autorzy”.

(M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1994 nr 11).

Kolejny tom ukaże się w 1997 roku.

1996 r. – Cena zł 32,-
320 000,-

<http://rcin.org.pl>

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

opracował zespół pod redakcją
Jadwigi Czachowskiej i Alicji Szałagan

tom czwarty

K

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1996

<http://rcin.org.pl>

Praca przygotowana w Instytucie Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk
w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej

Zespół autorski:

KATARZYNA BATORA, JADWIGA CZACHOWSKA, BEATA DOROSZ,
EWA GŁĘBICKA, BARBARA MARZĘCKA, ALICJA SZALAGAN,
BARBARA TYSZKIEWICZ, JOANNA ZAWADZKA

oraz

JADWIGA KACZYŃSKA

Tytuł dotowany przez Ministra Edukacji Narodowej

© Copyright by Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 1995

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1995

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7; ISBN 83-02-05974-9 t. 4

<http://rcin.org.pl>

K

KABATC Eugeniusz

ur. 1930

Pseud.: Aleksander Sambor; E.K.; k.; (k); (kab).
Powieściopisarz, nowelista, tłumacz.

Urodzony 11 stycznia 1930 w Wołkowysku; syn Aleksandra Kabatca, kolejarza, i Anny z Gryczków. W czasie II wojny światowej przebywał nadal w Wołkowysku i kontynuował naukę w szkole podstawowej. W 1946 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał z rodzicami do Kwidzyna, gdzie następnie uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żeromskiego. W tym czasie rozpoczął działalność społeczno-polityczną w OMTUR; m.in. pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Miejskiego OMTUR w Kwidzynie. Po zdaniu matury w 1948 wyjechał do Warszawy i podjął studia na Wydziale Handlu w Wyższej Szkole Handlowej (ukończone 1952) oraz równocześnie na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Akademii Nauk Politycznych (których nie ukończył). Należał do ZMP. Był działaczem Warszawskiego Klubu Narciarskiego. Debiutował w 1949 wierszem pt. „Gołąbek z gałązką oliwną” i opowiadaniem zatytułowanym „Szofer Jasiota”, opublikowanymi w tygodniku *Razem* (nr 45 i 46). W 1952 ożenił się z Krystyną Paradistal, pracownikiem bankowym. Pracował w Banku Handlowym, w Centrali Jubilerskiej, a później w Ministerstwie Finansów. Rozwijając twórczość literacką publikował prozę oraz artykuły literackie, m.in. w *Sztandarze Młodych* (1953, 1955-56, 1963), *Nowej Kulturze* (1955-57), *Współczesności* (1956, 1959-63, 1965-68; tu m.in. w 1963 cykl felietonów pt. „Rekonesanse”), *Życiu Literackim* (1956-62 z przerwami, 1975, 1981). W 1953 został członkiem Koła Młodych przy ZLP. W 1957 zrezygnował z pracy w Ministerstwie Finansów i zajął się wyłącznie twórczością literacką. Od 1959 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; tu m.in. w 1963-68 i 1974-78 wchodził w skład prezydium Zarządu Głównego, w 1965-68 przewodniczył Komisji Młodzieżowej, a w 1974-78 Komisji Zagranicznej). W 1960-68 był najpierw redaktorem działu prozy, a następnie działu zagranicznego w dwutygodniku *Współczesność*. W 1965 został członkiem PZPR. W 1968-72 przebywał w Rzymie, gdzie w Ambasadzie PRL pełnił funkcję pierwszego sekretarza do spraw kulturalno-naukowych. W 1973-93 był zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Literatura na Świecie*; tu też publikował liczne artykuły i recenzje literackie, frag-

menty prozy oraz tłumaczenia z literatury białoruskiej i włoskiej. W 1975 został członkiem Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). W 1979 otrzymał Dyplom Ministra Kultury ZSRR, a w 1980 – medal TPPR „Za Zasługi w Rozwoju Współpracy Kulturalnej PRL-ZSRR”. Kontynuując twórczość literacką publikował m.in. w *Nowych Książkach* (1973-86, z przerwami), *Tygodniku Kulturalnym* (1975-88, z przerwami), *Polityce* (1978-89, z przerwami) oraz *Poglądach* (1982-83) i *Kulturze, Oświacie, Nauce* (1986, 1989). W 1990 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Odnaczony m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1965), Krzyżem Kawalerskim (1981) i Krzyżem Oficerskim (1982) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pijany anioł. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1957, 207 s.

Zawartość: Rozmowa; Śmierć będzie naszym wytchnieniem; Pijany anioł; Czerwona wyspa samotności; Koniec teorii względności; Bez gorzkich chlebów; Nocny wypas; Tryptyk białoruski; Baran pani Matusowej; Masza; Niezmiernie kolorowe brzegi; Denuncjacja; Semafor; Opowiadanie o dziadku Ambrozym; Czterdzieści pięć kilogramów; Dwie drogi z krzyżem; Wiatr; Trójzab Neptuna; Żal; Barmanka z siedmiu księżyców; Dobranoc, Nata.
Opowiadanie Czerwona wyspa samotności (pierwodr. *Współczesność* 1956 nr 2) zostało wyróżnione Warszawską Literacką Nagrodą Młodych w 1957.

2. Fałszerz i jego córka. Sztuka w 3 aktach. [Współaut.:] A. Minkowski. Praprem. Kat., T. Ślaski im. S. Wyspiańskiego 1959.

3. Za dużo słońca. [Powieść]. Łódź: WŁ 1959, 166 s.

IV nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim WŁ w 1958.

Adapt. radiowa: Radio 1969.

4. Decyzja. Scenariusz filmowy. Ekran. 1960.

5. Gorzka plaża. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1960, 188 s.

Zawartość: Księżyc na naszym podwórku; Plac milczących włoczętów; Za dużo słońca; Bogowie wracają o zroku; Powiedz głośno: nienawidzę; Gorzka plaża

6. Romans. [Powieść]. Łódź: WŁ 1960, 180 s.

7. Strefa neutralna. [Powieść]. [Współaut.:] A. Minkowski. Przedm.: W. Żukrowski. Wwa: MON 1960, 151 s.

8. Przygoda z Agnieszką. [Powieść]. *Zwierciadło* 1961 nr 40-49. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1962, 177 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1969.

9. Przygoda z Agnieszką. [Widowisko teatralne]. TV 1965. Por. poz. 8.
10. Jedenaste przykazanie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1965, 177 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1978.
11. Oranie morza. Rekonesanse włoskie. [Szkice]. Wwa: KiW 1965, 237 s.
Zawartość: Oranie morza; Żywe białe mury; Pochwata naturalizmu; Tydzień na Sycylii; Sycylijski złoty dzban; Ucieczka z Mater; Pod wulkanem; Nauczyciel Rafaela Sanzio; Twist w pałacu Gallenga; Wielki Katalończyk; Madonna z cmentarnej kaplicy; Przykład jawnożrzesznicy; Filippo, Filippini, Filippino; Pasje według Wszystkich Świętych; Podglądanie misterium; La Sarenissima; Ambasadorowie w cieniu katedry; Duccio i jego kompania; Spiszowa brama śmierci; Obiad w ambasadzie, czyli nowa awangarda.
Pierwodr. w tygodniku *Współczesność* w 1963-1964.
12. Żółwie. Powieść. Wwa: Iskry 1966, 255 s.
Cz. 1. Requiem dla bohaterów; Cz. 2. Spółkowanie; Cz. 3. Mondo cane.
13. Odpoczynek w wysokiej trawie. [Powieść]. Radio 1967. Wyd. Wwa: Iskry 1968, 146 s.
14. Filip i Dżulietta. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 145 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 16 pt. Filip i Dżulietta; Urowadzenie Dżulietty tamże 1979, 326 s.
15. Przesłuchanie Roberta W. [Utwór dramatyczny]. Praprem. TV 1968. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1969 nr 1 s. 5-31.
Adapt. radiowa: Radio 1968.
16. Urowadzenie Dżulietty. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 180 s. Wyd. 2 łącznie z Filip i Dżulietta zob. poz. 14.
17. Patrycja czyli o miłości i sztuce w środku nocy. [Powieść]. Wwa: PIW 1975, 221 s. Wyd. 2 tamże 1976.
18. Autostrada słońca. Opowieść podróżnicza. Wwa: KAW 1979, 99 s.
Wrażenia z pobytu we Włoszech.
19. Małgorzata, czyli Requiem dla wojowniczk. [Powieść]. Wwa: PIW 1980, 158 s. Wyd. 2 tamże 1981.
20. Śmierć robotnika w hotelu „Savoy”. [Powieść]. Wwa: PIW 1985, 174 s.
21. Czarnoruska kronika trędowatych. [Powieść historyczna]. Powst. 1988. Druk fragm. *Mies. Lit.* 1988 nr 11 s. 4-18.
22. Pogoda burzy nad Palermo. (Fragm. książki o Jarosławie Iwaszkiewiczu). [Powieść dokumentalna]. Druk fragm.: *Odra* 1988 nr 12 s. 52-61, *Kult. Ośw. Nauka* 1989 nr 1/2 s. 129-149, *Autograf* 1989 nr 10 s. 3-13, *Twórczość* 1994 nr 2 s. 53-67, *Wiad. Kult.* 1995 nr 10 s. 12.
- Nadio słuchowiska radiowe: Pożegnanie z Agnieszką. Radio 1967. Por. poz. 8. — Patrycja 71. Radio 1971. — Śmierć hippiesa. Radio 1972. — Madonna z warkoczem. Radio 1974.
- Przekłady i adaptacje
1. W. Bykau: Trzecia rakietka. [Powieść]. Wwa: PIW 1963, 174 s. Wyd. nast. łącznie z tegoż: Doczekać świtu. Przeł. J. Litwiniuk tamże 1979, 264 s.
2. L. Sbrana: Dni długie jak lata. [Powieść]. Przeł.: ... i I. Szablowska. Wwa: PIW 1966, 269 s.
3. I. Mieleż: Ludzie na błotach. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 441 s.
4. W. Lipatow: Wiejski Sherlock Holmes. [Powieść]. Przeł.: ... i A. Minkowski. Wwa: PIW 1969, 209 s.
5. L. Martini: Marco na Sycylii. [Powieść dla młodzieży]. Przeł.: K. i E. Kabatcowie. Wwa: NK 1976, 168 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1980; wyd. t. 1-2 Wwa: Zakład Wydawn. i Nagrań Pol. Związku Niewidomych 1985.
Włoska nagroda literacka Premio Europeo za przekład w 1978.
6. E. Torricella: Wirus mutacyjny K 12. Przeł.: K. i E. Kabatcowie. Radio 1977.
7. Doktor Murek. Scenariusz wg powieści T. Dołęgi-Mostowicza: W. Lesiewicz i ... Ekran. 1979.
Serial w 6 odcinkach.
8. B. Fenoglio: Pewna prywatna sprawa. [Powieść]. Przeł.: K. i E. Kabatcowie. Wwa: PIW 1979, 123 s.
9. L. Sciascia: Każdemu, co mu się należy *od mafii*. [Powieść]. Przeł.: K. i E. Kabatcowie. Wwa: KiW 1979, 155 s.
10. B. Pitzorno: Chlorofilka z błękitnego nieba. [Powieść dla młodzieży]. Przeł.: K. i E. Kabatcowie. Wwa: NK 1981 [właśc. 1982], 152 s.
11. M. Lunetta: Czerwona ręka. [Powieść]. Wwa: PIW 1985, 198 s.
12. F. Tomizza: Lepsze życie. [Powieść]. Wwa: PIW 1987, 307 s.
13. J.C. Pires: Tajemnica Psiej Plaży. Historia pewnej zbrodni. [Powieść]. Przeł.: W. Chabasiński i ... Wwa: Czyt. 1990, 191 s.
14. R. Crotti: Sam przeciw wszystkim. [Powieść autobiograficzna]. Wwa: Fundacja „Literatura Świat.” 1991, 200 s.
15. M. Nese: Ośmiornica. [Powieść]. Przeł.: K. i E. Kabatcowie. Wwa: Fundacja „Literatura Świat.” 1991, 180 s.
16. C. Collodi: Pinokio. [Powieść dla dzieci]. Przeł.: K. i E. Kabatcowie. Wr.: Siedmioróg 1994, 143 s. Wyd. nast. tamże 1995.

Praca redakcyjna

1. B. Lopiński: [Trzydzieści pięć] XXXV lat Warszawskiego Klubu Narciarskiego. 1923-1958. Materiał historyczny literacko oprac. i w takiej formie podał do druku ... Wwa: SiT 1958, 134 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank.: 1973, 1978, 1993, 1995. — Wywiady: Sprawy tego świata. [Rozm.] J. Borkowska: *Zarzewie* 1965 nr 27; Społeczny sens kultury. (Každy pisarz jest działaczem) [Rozm.] J. Termer: *Tryb. Ludu* 1976 nr 24; Czym jest sztuka tłumaczenia? [Rozm.] T. J. Zółciński: *Radar* 1985 nr 8; O nadziejach, pisarzach i literaturze. [Rozm.] B. Kazmierczyk: *Odrodzenie* 1987 nr 9; Głucho mi dudni pańskie pytanie. — Dlaczego miałbym należeć? [Rozm.] R. Samsel: *Rzeczpospolita* 1988 nr 247.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (T. Błażejowski). — NSLD (K. Kuliczowska).

[Piłani amioł:] J. Kwiatkowski: Znowu chodzimy do szkoły. *Życie Lit.* 1957 nr 45; J. Siewierski: Gienek bój się bogat! *Współczesność* 1957 nr 10. — [Za dużo słonca:] J. Błoński: Weltschmerz na wakacjach. *Prz. Kult.* 1959 nr 43; B. Danek: *Twórczość* 1959 nr 11; J. Maciejewski: Hamlet na łajbie czyli cierpienie wynalazcy. *Współczesność* 1959 nr 24. — [Gorzka plaża:] A. Bukowska: Ludzie! Ludzie! *Współczesność* 1960 nr 12, przedr. w teżej: *Przemiany czasu*. Kr. 1967; K. Rosner: Gorzka plaża i inne opowiadania K. *Nowe Książ.* 1960 nr 9. — [Romans:] W. Maciąg: Powieść o naiwnym inspektorze kontroli. *Twórczość* 1961 nr 5; K. Meloch: Trzy razy o K.: 1. Głos ma autor. 2. Uczonym „ze szkiełkiem i okiem”. 3. „O nas — trzydziestoletnich”. *Współczesność* 1961 nr 7; H. Zaworska: Romans bez wzajemności. *Nowa Kult.* 1961 nr 8. — [Przygoda z Agnieszka:] Z. Macuzanka: Młodzi o młodych. *Nowa Kult.* 1962 nr 26; [S. Stanuch] (n.s.): Realizm bez realizmu. *Życie Lit.* 1962 nr 23. — [Jedenaste przykazanie:] D. Cirić. *Nowe Książ.* 1965 nr 13; A.K. Lewkowski: Poza Dekalogiem. *Odgłosy* 1965 nr 15. — W.P. Szymanski: E.K. *Współczesność* 1965 nr 20. — [Oranie morza:] W. Billip: Podróż niebanalna. *Nowe Książ.* 1966 nr 7; J. Stajuda: Radość znajdowania. *Współczesność* 1966 nr 10. — T. Burek: E.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 13. — [Zółwie:] J. Kajtoch: Niepokój sumienia. *Współczesność* 1967 nr 6; J. Łukaszewicz: Żółw w butonierce. *Więź* 1967 nr 4; K. Nowicki: Od sprawozdania do zwierciadła. *Życie Lit.* 1967 nr 14. — Z. Dolecki: Arkadia inna niż w legendzie. *Kierunki* 1968 nr 11 [dot.: Gorzka plaża]. — B. Olszańska: Proza w dżinsach. *Nowe Książ.* 1968 nr 16 [rec.: Filip i Dżulietta]. — [Odpoczynek w wysokiej trawie:] L. Herbst: W poszukiwaniu samego siebie. *Agora* 1968 nr 24; J.Z. Maciejewski: Moralitet czy psychologia śledztwa? *Mies. Lit.* 1969 nr 9. — K. Wojewoda: „Filipa i Dżulietty” ciąg dalszy. *Nowe Książ.* 1974 nr 19 [rec.: Uprowadzenie Dżulietty]. — [Patrycja czyli o miłości i sztuce w środku nocy:] T. Burek: Najwięcej wyrazów albo style modne. *Twórczość* 1976 nr 4; S. Burkot: Konwulsje narodzin czy śmierci. *Mies. Lit.* 1976 nr 2; W. Sadkowski: Utożsamienie dystansujące. *Twórczość* 1976 nr 4; M. Sprusiński: W środku nocy. *Literatura* 1976 nr 15. — [Autostrada słonca:] J.M. Gsiges: Autostrada de Sole. *Dz. Lud.* 1980 nr 55, przedr. w teżej: *Moje prywatne miniatyry*. Wwa 1982; A. Kowalski: Trochę Italii. *Nowe Książ.* 1980 nr 1. — [Małgorzata, czyli Requiem dla wojowniczkii:] L. Bugajski: Gazetowe fakty i powieściowa fikcja. *Kultura* 1980 nr 29, przedr. w teżej: *Pozy prozy*. Wwa 1986; W. Maciąg: Wokół terroryzmu. *Nowe Książ.* 1980 nr 10; P. Siekierski: Za co warto umierać? *Literatura* 1980 nr 34; T. Błażejowski: Requiem dla terrorystki. *Mies. Lit.* 1981 nr 2. — N. Panasiuk: Kilka uwag o przekładzie powieści I. Mieleża „Ludzie na błotach”. *Stud. z Filol. Ros. i Słow.* 1982 t. 12. — [Śmierć robotnika w hotelu „Savoy”:] A. Komorowski: W pogoni za pełnią wzruszeń. *Życie Lit.* 1985 nr 48; T. Błażejowski: Katastrofizm nie ponury. *Polityka* 1986 nr 14; J. Cieckiewicz: Gry literackie. *Mies. Lit.* 1986 nr 4.

B.D.

KACZMARSKI Jacek

ur. 1957

Poeta, autor tekstów i muzyki do piosenek, prozaik.

Urodzony 22 marca 1957 w Warszawie; syn Janusza Kaczmarckiego i Anny z Trojanowskich, plastyków. Debiutował w 1972 utworem pt. „Fragmenty zwierzeń”, opublikowanym w *Życiu Literackim* (nr 40). W 1975 ukończył Liceum Ogólnokształcące im. N. Żmichowskiej i podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim; w 1980 uzyskał magisterium. Jako piosenkarz debiutował w 1977 na Festiwalu Piosenki Studenckiej w Krakowie utworami własnymi „Przedszkole”, „Przybycie tytanów” oraz utworem „Obława” według Włodzimierza Wysockiego, za które otrzymał I nagrodę. Od tej pory dawał liczne koncerty, głównie w środowiskach studenckich oraz związanych z opozycją demokratyczną; występował także w kabarecie Pod Egidą Jana Pietrzaka. Wiersze i teksty piosenek drukował m.in. w *Radarze* (1977-78, 1981) i *Studencie* (1977-79, 1981). W 1977 uzyskał I i II nagrodę na festiwalu piosenki kabaretowej w Poznaniu. W 1979 był współzałożycielem, przy klubie Politechniki Warszawskiej Remont, grupy Piosenkarz; poznał wówczas Przemysława Gintrowskiego i Zdzisława Łapińskiego, z którymi później współpracował. Przygotowywał programy autorskie dla Teatru na Rozdrożu. W 1980 dostał nagrodę dziennikarzy na Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu; w 1981 na tym samym festiwalu został nagrodzony za piosenkę „Epitafium dla Włodzimierza Wysockiego”; w tymże roku był laureatem Srebrnego Knebla na Przeglądzie Piosenki Prawdziwej w Gdańsku. W 1980 ożenił się z Inką Kardyś (rozwód 1990). W 1981 otrzymał Nagrodę Literacką Młodych im. W. Pietrzaka. W październiku 1981 wyjechał na tournée do Francji, gdzie zastał go stan wojenny. Był członkiem założycielem paryskiego Komitetu Solidarności z Solidarnością. W 1984 wyjechał do Monachium i zaczął pracować w Radiu Wolna Europa (do 1994), gdzie prowadził m.in. cykliczną audycję „Kwadrans Jacka Kaczmarckiego”. Równocześnie jeździł po ośrodkach polonijnych na Zachodzie z recitalami piosenek. Od 1989 ponownie występuje w Polsce. W 1990 został członkiem SPP. W 1994 ożenił się z Ewą Wolny, Mieszka w Monachium i w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mury. [Spektakl poetycki; współaut.:] Z. Łapiński, P. Gintrowski. Praprem. Wwa, T. na Rozdrożu 1979.

2. Muzeum. [Wiersze]. [Wwa: b.w.* 1981], 23 s. Wyd. 2 [b.m.w.* b.r.] Przedr. zob. poz. 5.

Cykl utworów inspirowanych obrazami o tematyce patriotycznej.

7

K

3. Raj. [Widowisko oratoryjne]. [Wwa: b.w.* 1981] 12 [k.]. Wyd. 2 [b.m.w.* 1982] Praprem. Kr., Stary T. 1980. Przedr. zob. poz. 5.

Zawiera także wiersze Z. Herberta.

4. Zbroja. [Wiersze]. Wwa: Wytrwałość 1982, 11 s. Wyd. nast.: Pozn.: [b.w.*] 1982; z podtytu. Utwory napisane na emigracji, wydane bez wiedzy i zgody autora. [Wwa:] Słowo Podziemne* [1983].

5. Wiersze i piosenki. Przedm.: J. Bierezin. Paryż: Inst. Lit. 1983, 142 s. Wyd. nast.: Wydawn. Cel* [1984]; [b.m.] Przedruk, Made in Poland* 1988.

Cykle: Pejzaż z szubienicą; Lekcja historii klasycznej; Raj [poz. 3]; Misja; Muzeum [poz. 2]; Manewry; Epitafium dla Włodzimierza Wysockiego; A my nie chcemy uciekać stąd; Starość Piotra Wysockiego; Zbroja [poz. 4].

Wyd. osob. części tomu: Kr.: Bez Cięć* 1986, 24 s.; tamże: 1986, 48 s.; 1986, 60 s.

6. Śpiewnik polski. Wr.: Inicjatywa Wydawn. Aspekt* 1984, 64 s.

7. Utwory zebrane. Wwa: Pokolenie* 1984, 279 s.

Na odwrocie okł. 1985 r.

8. Mój zodiak. [Wiersze]. Lund: Independent Polish Agency 1985, [85] s. Wyd. nast.: pt. Horoskop. [Wiersze]. Wr.: Inicjatywa Wydawn. Aspekt* 1985, 31 s.; wyd. skrócone. Wwa: [b.w.*] 1987, [43] s.

9. Przejście Polaków przez Morze Czerwone. [Wiersze]. Wwa: NOWA* 1987, 55 s.

10. [Trzydzieści] 30 wierszy i piosenek. Londyn: Panda Press 1987, 46 s.

Zawiera wybór utworów z tomów poprzednich

11. Rozbite oddziały. Wiersze i piosenki 1985-1988. Reprodukcie obrazów: A. Trojanowska-Kaczmarek, J. Kaczmarek. Montricher: Les Éditions Noir Sur Blanc [1988], 92 s.

12. Kosmopolak. Gdańsk: Nowa Fala 1988, 74 s. Zawartość: Moja pasja jest życie. Rozmowa z J.K.: Kosmopolak. Poemat satyryczno-dygresyjny; Kosmopolak (piosenki); Pierestrojka (piosenki z kasety); Inne piosenki; Akordy na gitarę.

13. Jacek Kaczmarek. [Wybór tekstów piosenek]. Wr.: Rubfor 1989, 31 s.

14. Jacek Kaczmarek II. [Wybór tekstów piosenek]. Wr.: Rubfor 1989, 32 s.

15. Krzyk. Piosenki... (Śpiewnik). Wstęp: Z.J. Szczec.: Szczec. Ofic. Solidarność* 1989, 167 s.

16. Śpiewał, że blisko już świt... Piosenki Jacka Kaczmarek. Wstęp: K. Jakubczak. Wr.: Wrocławskie Wydawn. Muz. 1990, 81 s.

17. Utwory Jacka Kaczmarek. (Poezja śpiewana). Opole: Ag. Artyst. Alba 1990, 231 s.

18. Autoportret z kanałią. [Powieść]. [Wwa:] Wydawn. Wodnika 1994, 283 s.

Montaż tekstów J.K. pt. Zatruta studnia. Scenariusz: A. Blumenfeld, A. Ferenc. Wyst. Wwa, T. Dram. 1989.

Nadto nagrania autorskie na kasetach.

Adaptacja

1. Kuglarze i wisielcy. [Blues opera]. Libretto wg powieści W. Hugo: Człowiek śmiechu. Muz.: J. Santowski. Wyst. Pozn., T. Nowy 1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994. — Wywiady. Bard. Rzeczywistość przemienia w poezję. Rozm. M. Karpiński. *Tyż. Kult.* 1990 nr 1; Portret zbiorowy w zabytkowym wnętrzu. Rozm. A.J. Witoszek. *Wprost* 1993 nr 18; Przeciwstawiam się ksenofobii. Rozm. M. Buthner-Zawadzka. *Życie Warsz.* 1994 nr 12; Śpiewy historyczne. Rozm. A. Pawlak. *Gaz. Wyborcza* 1994 nr 77.

J. Katz-Hewetson: By wolnych poznać po tym że kulawi. *Kultura*, Paryż 1983 nr 10 [rec. Wiersze i piosenki]. — S. Siejka: Wiwiseksi Kaczmarek (w Dramatycznym). *Kierunki* 1989 nr 51 [rec. Zatruta studnia]. — P. Bratkowski: Idol mimo woli. *Tyż. Powsz.* 1990 nr 42. — M. Karpiński: J.K. — aneks do wniosku o awans. *Puls* 1993 nr 5/6. — S. Stabro: Pasje J.K. *Kresy* 1993 nr 14. — [Autoportret z kanałią:] K. Dunin-Obrona kanałii. *Ex Libris* 1994 nr 62; P. Kempny: Autoportret Samsona w rozbitych okularach. *Nowe Książ.* 1994 nr 12; S. Stabro: W oczach Kaczmarek. *Twórczość* 1995 nr 3. **B.M.**

KADEN-BANDROWSKI Juliusz 1885-1944

Właściwe nazwisko: Bandrowski.

Pseud.: Jerzy Grot; j.k.b.; (j.k.b.); J.K.B.; J. Kaden; jb; jkb; (jkb); Juliusz Kaden; K.B.; K.G.; Kazimierz Górski. Prozaik, publicysta.

Urodzony 24 lutego 1885 w Rzeszowie; syn Juliusza Bandrowskiego, lekarza i publicysty, i Heleny z domu Kaden, pianistki; młodszy brat prozaika Jerzego Bandrowskiego. Dzieciństwo spędził we Lwowie i w Krakowie, gdzie ukończył szkołę średnią i uczył się gry na fortepianie. W 1903-04 przebywał na Kaukazie jako nauczyciel muzyki. Studia muzyczne kontynuował w Lipsku, a od 1907 w Brukseli, gdzie jednocześnie studiował filozofię. W tym czasie rozpoczął twórczość publicystyczną na łamach *Sceny i Sztuki* (1907), *Świata* (1908) i *Tygodnika Ilustrowanego* (1910), publikując korespondencje z życia kulturalnego Brukseli i sprawozdania muzyczne. W 1910 był współzałożycielem i czynnym działaczem Stowarzyszenia im. J. Lelewela w Brukseli (oddziału zrzeszenia młodzieży postępowo-niepodległościowej Filarecja, pod patronatem Związku Strzeleckiego). W 1913 ukończył z odznaczeniem konserwatorium w Brukseli. W tymże roku został odznaczony Orderem Króla Leopolda II za popularyzację kultury belgijskiej. Pod koniec 1913 powrócił do Krakowa. W sierpniu 1914 wstąpił do Legionów Polskich. Był adiutantem Józefa Piłsudskiego i jako chorąży, a następnie kapitan 5. Pułku Piechoty, oficerem werbunkowym i kronikarzem I Brygady. W 1918

wyjechał do Warszawy. W 1918-20 redagował pismo *Żołnierz Polski*. Ogłaszał liczne opowiadania i wspomnienia legionowe. Ożenił się z Romaną Lewińską. W 1919 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Po powrocie do Warszawy był szefem Biura Prasowego Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego; w 1920 w rezultacie rozgrywek endeko-piłsudczykowski został bezpodstawnie oskarżony o nadużycia w Biurze Prasowym. Po oczyszczeniu z zarzutów, pod koniec tegoż roku z ramienia *Naprzodu* przebywał kilka miesięcy w Stanach Zjednoczonych, wygłaszając liczne odczyty o Wojsku Polskim. Po powrocie do kraju zamieszkał na stałe w Warszawie i kontynuował twórczość publicystyczną i literacką. Należał do pierwszego komitetu redakcyjnego czasopisma *Skamander*, był współorganizatorem i w 1923-26 prezesem ZZLP w Warszawie. Od 1926 prowadził dział literacki dziennika *Głos Prawdy* (w 1927 wyodrębniony jako dodatek pt. *Głos Prawdy Literacki*); w 1929 objął redakcję podobnego dodatku w *Gazecie Polskiej*. Był członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1935 członkiem zarządu jego Komisji Zagranicznej). Należał do inicjatorów PAL, w 1933 został wybrany na jej członka i pełnił funkcję sekretarza generalnego Akademii. W 1933-34 był, wspólnie z Arnoldem Szyfmanem, organizatorem Towarzystwa Krzewienia Kultury Teatralnej, jednocześnie pełnił funkcję delegata rządu do spraw teatru. We wrześniu 1939 odmówił wyjazdu z kraju. W czasie okupacji niemieckiej ukrywał się w Warszawie i kontynuował pracę literacką. Ciężko ranny 6 sierpnia w czasie powstania warszawskiego, zmarł 8 sierpnia 1944 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niezguła. Powieść. Lw.: B. Połoniecki, Wwa: E. Wende i Spółka 1911, 341 s.

Podp.: J. Kaden; pierwotny tytuł: *Tęsknota*.

2. Zawody. Nowele. Kr.: Książka, Lw.: H. Altenberg, Wwa: G. Centnerszwer i Spółka 1911, 158 s. Wyd. nast.: Kr.: Książka [1911], tamże 1919; Wwa: M. Arct 1919; Wwa: Bibl. Pol. 1922, wyd. 3 [!] tamże 1938. Przedr. łącznie z poz. 4 zob. poz. 45.

Wyd. z 1911-1938 podp.: J. Kaden.
Zawartość: Druciarz; Praczką; Szklarz; Hycel; Sługa; Rzeźnik; Roznosicielka dzienników; Wychodźca; Szewc; Śmieciarka; Music-Hall. — W wyd. z 1922 i 1938 nadto opowiadanie: *Starysta*.

Wyd. osob. opowiadania Hycel pt. *Zawody*. [Wwa:] Pracownia Technik Graf. Miej. Szkoły Sztuk Zdobniczych 1937, 13 s.

3. Proch. Powieść. Kr.: Książka [1913], 491 s. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Pol. 1921.

4. Zbytki. [Opowiadania]. Kr.: Książka 1914, 224 s. Przedr. łącznie z poz. 2 zob. poz. 45.

Podp.: J. Kaden.
Zawartość: Prorok; Dostatek; Powoje; Baba; Gra; Spowiedź; Panicze; Chłopiec; Wspomnienie; Książka; Mieszkanie; Dwie niewiasty; Fiolek.

5. Bitwa pod Konarami. [Szkice i wspomnienia]. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1915, 80 s.

Zawartość: Przejście I Brygady przez Nidę; Po drodze; Bitwa pod Konarami; Nabożeństwo po bitwie; Podwieczorek po bitwie pod Konarami; Grób Herwina; Śmierć porucznika Franciszka Grudzińskiego; Jakub Darocha, Mieczysław Kwieciński, Juliusz Bagniewski; Rozkaz dzienny brygadiera Piłsudskiego.

6. Iskry. Nowele. Wiedeń: *Kur. Pol.* 1915, 36 s. Podp.: J. Kaden.
Zawartość: Królestwo; Pani Doktorowa; Wycieczka; Staś; Piotr; Na zakończenie.

7. Piłsudzycy. Oświęcim: Nacz. Kom. Nar. 1915, 123 s. Wyd. nast.: tamże 1915; Wwa: Bibl. Pol. 1921; wyd. zupełne Wwa: Kadra 1932 [właśc. 1931]; wyd. nowe Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936.

Zawartość wyd. z 1915 i 1921: Józef Piłsudski; Piłsudzycy; Stawek; Kapitan Śniadowski; Kapitan Brzoza; Sieroszewski; Dr Rouppert; Jur; Dr Kukiel; Grudziński; Fleszar; Doktorzy I Brygady; Kolumna; Kawaleria I Legionu; Przed wymarszem; Gospodarka I Brygady Legionu; Kwatery; Bitwa pod Łowczówkiem; Lista strat; Okopy; Trzej sierżanci; Nasze listy; Imieniny Komendanta; Nowy Rok w polu (1914-1915); Ordynans; Trebacz ze Stanisławowa; Słoma. — W wyd. zupełnym nadto: Wbrow wszystkimu za wszystko; Podpułkownik Sosnkowski; Major Śmigły; Kapitan Berbecki; Ułani, — z poz. 5: Przejście I Brygady przez Nidę; Po drodze; Bitwa pod Konarami; Nabożeństwo po bitwie; Podwieczorek po bitwie pod Konarami, — oraz: Defilada; Pierwsza rocznica; Przywitanie miasta; Rocznicą Czwartaków; Wielkanoc w polu 1914 roku w Karasinie; Pod Kołodziejami 1916, 4-7 VII; Za wierną służbę. — W wyd. z 1936 zawartość jak w wyd. zupełnym z pominięciem: Przed wymarszem; Trzej sierżanci; Ordynans; Trebacz ze Stanisławowa.

8. Mogiły. [Wspomnienia o poległych]. Lubl.: Wyd. Nar. Lubel. 1915, 70 s. Wyd. nast.: Zamość: T. Pomarański 1916, tamże wyd. 2 1919.

Zawartość: Od autora; Pierwszy śnieg; Trebacz ze Stanisławowa [poz. 7]; Powieszenie podporucznika St. Kaszubskiego; Trzej sierżanci [poz. 7]; Bolesław Szpunar, podporucznik; Franciszek Pększyc-Grudziński, porucznik [poz. 7]; Kazimierz Piątek (Herwin); Jakub Darocha, Mieczysław Kwieciński (Oset); Juliusz Bagniewski — podporucznik; Stefan Krak-Dudziencik, podporucznik; Roman Maksymowicz (Nawrot); Jan Wójtkiewicz (Wysoki), podporucznik; Dr Adolf Sternschuss, szeregowiec; Bronisław Mansperl (Chaber), podporucznik; Dr Tadeusz Żuliński, porucznik; Mogiły.

9. Polnische Legionen 1914-1915. Wien: P. Kramer 1915, 11 s.

10. Zapiski porucznika Pększycy-Grudzińskiego. *Il. Tyg. Pol.* 1915, odb. Wwa 1915. Wyd. osob. Kr.: nakł. Centr. Biuro NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1915, 8 s. Przedr. zob. poz. 30.

11. Spotkanie. [Drobne utwory prozą i reportaże]. Wwa: Gebethner i Wolff [1916], 284 s.

Zawartość: Cz. 1: Godzina; Defilada; Pierwsza rocznica [poz. 7]; Przywitanie miasta [poz. 7]; Rocznicą Czwartaków

10p. 7]; Nasi ulani; Wielkanoc w polu [poz. 7]; Bitwa pod Kołodziejami [poz. 7]; Oficerska tyraliera; Major Wyrwa; Kapitan Sław; Aleksander Sulkiewicz; Za wierną służbę [poz. 7]. — Cz. 2: Brat; Spotkanie; Rdza; Sąd; Pani doktorowa; Przygoda.

12. Łuk. Powieść współczesna. Powst. Krynica 1917. Wyd. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1919, 412 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z przedm. autora Wwa: Rój 1929. Przedr. zob. poz. 45.

Adapt. film. pt. Łuk Erosa: Scenariusz: J. Kondracki, J. Domaradzki. Ekran. 1988.

13. Wyprawa wileńska. *Kur. Pol.* 1919 nr 104-120. Wyd. osob. Wwa: W. Łazarski [1919], 48 s. Wyd. nast.: tamże: [1919], [ok. 1922]; wyd. 4 Lw.: Ossol. 1938. Przedr. zob. poz. 33.

14. Jesień. Dramat w 3 aktach z prologiem. Powst. ok. 1920.

Rkps w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

15. Podpułk[ownik] Lis-Kula. Wwa: Red. *Żoł. Pol.* 1920, 23 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1920; pt. Pułkownik Leopold Lis-Kula. Wwa: Kom. Budowy Pomnika L. Lisa-Kuli 1932, 44 s.; pt. Leopold Lis-Kula, pułkownik. Przedm.: E. Rydz-Śmigły. Wwa: Księg. Wojsk. 1937.

Wyd. z 1932 współwyd. z odezwą Kom. Budowy Pomnika L. Lisa-Kuli; wyd. z 1937 zawiera również: E. Rydz-Śmigły: Mowa wygłoszona w Rzeszowie przy odsłonięciu pomnika sp. płk. Lisa-Kuli w dn. 18 XI 1932.

16. Wianki. [Poezje prozą]. Wwa: Druk. J. Maja 1920, 48 s.

17. Wiosna 1920. [Szkice wspomnieniowe]. *Gaz. Wiecz.* 1920 nr 5218-5319. Wyd. osob. Wwa: Bibl. Pol. 1921, 126 s. Przedr. pt. Wyprawa na Kijów zob. poz. 33.

18. La grande bataille de la Vistula. [Przeł. z pol.] T. Waryński. Varsovie: Société des publications internationales 1921, 23 s.

Przeł. ang.: The great battle on the Vistula. [Przeł.] H.E. Kennedy. London 1921, wyd. nast. [New York 1972].

19. Rubikon. [Szkice wspomnieniowe]. Wwa: Ignis; E. Wende i Spółka [1921], 60 s.

Zawartość: Rubikon; Ostatni postój; Co Komendant powiedział dziecinom na gwiazdke, kiedy czytał gazetę.

20. General Barcz. Powieść. *Kur. Pol.* 1922 nr 248-360, 1923 nr 2-63. Wyd. osob. Wwa: Ignis 1923, 515 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Ossol. 1930 [właśc. 1929]; wyd. z posł. J.Z. Słojewskiego Kr.: WL 1958 (Z dzieł J. Kadena-Bandrowskiego); wyd. w oprac. M. Sprusińskiego Wr.: Ossol. 1975. *BN I*, 223, tamże wyd. 2 1984. Przedr. zob. poz. 45.

Przełk.: niem.: General Barcz. [Przeł.] J.M. Schubert. Frankfurt am Main 1929, — ros.: General Barč. [Przeł.] D. Zaslavskij. Leningrad 1926, — węgier.: Barcz tábornok. T. 1-2. [Przeł.] E. Erdélyi. Budapest [1937-1938].

Adapt.: teatr.: pt. Radość z odzyskanego śmietnika. Adapt.: J. Krasowski. Wyst. Nowa Huta, T. Lud. 1960; pt. General Barcz. Adapt.: R. Kordziński. Bydż., T. Pol. 1981, — film:

Scenariusz: J. Krasowski. Fragn.: *Wiadomości*, Wr. 1972 nr 7-8, druk całości w tegoż: Sprawa teatru. Kr. 1977 [w 1972 film w realizacji], — tv: Adapt.: J. Krasowski: Zapiski majora Pycia. TV 1965, — radiowa pt. Zapiski majora Pycia. Adapt.: J. Krasowski. Radio 1978.

21. Karty w tas. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Mieję. 1923.

Po kilku wystawieniach sztuka zdjęta przez cenzurę.

22. Przymierze serc i inne nowele. Wwa: Ignis [1924], 242 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [zmien.] Zamość: Z. Pomarański 1930; wyd. 3 Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1939; Gdańsk: Albatros [1991].

Zawartość: Tu jestem teraz i czekam; Na forcie; Przyjazd; Nikt nie chce mojej śmierci; Jemiola; Bogowie; Na forcie. (Biała gwiazda); Bał; Odwilż; Dzik człowiek; Musztra; Na forcie (Po wszystkim), — w wyd. 2 pominięte opowiadanie Jemiola, dodane: Błądzenie nocne, nadto drobne zmiany w tytułach. Przełk.: franc.: L'Alliance des coeurs. [Przeł.] H. Bastianello. Paris 1933, wyd. nast. tamże [1933], — niem.: opowiadania: [Tu jestem teraz i czekam; Bogowie.] Hier bin ich nun — und warte; Götter. W: J. Kaden-Bandrowski: Novellen. [Przeł.] A. Guttry. Berlin 1928.

23. Wakacje moich dzieci. [Opowiadania]. Wwa: Ignis [1923], 60 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1924; Kr.: WL 1965.

Zawartość: Wakacje!; Mały półwysep Hel; Co my tu robimy w Jastarni; Cisza na morzu; Nasz port; Rybолоwstwo; Trufle; Przeczucie; Już nie ...

24. Miasto mojej matki. [Opowiadania]. Wwa: W. Czarski i Spółka 1925, 162 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Ossol. 1927, tamże wyd. 3 [1928], wyd. 4 1934, wyd. 5 1936; Budapeszt: Kom. Pol.-Ang. 1940; Rzym: Inst. Lit. 1946; Wwa: Gebethner i Wolff 1947; Kr.: WL 1957, tamże 1958; wyd. 5 z posł. H. Kirchner Wwa: NK 1971. Wyd. łącznie z poz. 26 pt. Miasto mojej matki; W cieniu zapomnianej olszyny. Kr.: WL [1957], 365 s., tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1987. Przedr. zob. poz. 45.

Zawartość: Miasto mojej matki; Rodzice; Tajemniczy przyjaciel; Skarbonka; Idą święta; Grobla; Szkoła; Sława; Zakończenie.

Państwowa Nagroda Literacka w 1928.

Wyd. osob. opowiadań: Szkoła. [Szkocja:] Wydawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem Dowództwa I Korpusu [1946], 20 s., powiel. — Skarbonka. [Szkocja:] Wydawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem Dowództwa I Korpusu [1947], 23 s., powiel.

Przełk.: czes. łączny z poz. 26: Mesto mé matky. [Przeł.] B. Vydra. Praha 1937, — franc.: Ma ville et ma mère. [Przeł.] H. Bastianello. Paris 1933, — lotew.: Manas mātes piēšeta. [Przeł.] S. Baltis [S. Belkovskis]. Rīgā 1936, — serb.-chorw.: Grad moje majke. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1928, — włos.: La città di mia madre. [Przeł.] E. Damiani. Venezia 1929, wyd. nast. Firenze [1933], Roma 1947.

Adapt. radiowa: fragn. pt. Futrzany kofnierz. Adapt.: A. Jasińska. Radio 1969, — fragn. pt. Dukat i wysięgi. Adapt.: W. Tatarkiewicz-Małkowska. Radio 1972.

25. Czarne skrzydła. [Powieść]. *Romans i Powieść* 1925 nr 1-50, 1926 nr 1-12. Wyd. osob.

[zmien.]. [Cz.] 1-2: Lenora; Tadeusz (z cyklu Czarne skrzydła):

Cz. 1. Lenora. Lw.: Ossol. 1928, 444 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] przejrz. i popraw. przez autora. Wwa: Gebethner i Wolff [1937]; Kr.: WL 1961; wyd. 2. T. 1-2. Posł.: J. Pierzchała. Kat.: Śląsk 1967; wyd. 2 [!] Kr.: WL 1975, wyd. 3 tamże 1979.

Cz. 1 cyklu; cz. 2-3 zob. poz. 36, 44.
Przekł. czes.: Lenora. [Przel.] J. Bečka. Praha 1932.

Cz. 2. Tadeusz. Lw.: Ossol. 1929, 425 s. Wyd. 2 przejrz. i popraw. przez autora. Wwa: Gebethner i Wolff [1937].

Przekł. (cz. 1-2): czes.: Černá křídla. [Przel.] J. Vlašek. Praha 1975. — niem.: Die Schwarzen Schwingen. [Przel.]: K. Kelm, H. Schuman. Berlin 1983. — ros.: Černyje krylja. [Przel.] E. Toporowski. Moskva, Leningrad 1931. — słowac.: Čierne kridla. [Przel.] Š. Drug. Bratislava 1983. — ukr.: Lenora; Tadej. [Przedm.]: E. Černjak. [B.m.] 1931. [B.m.] 1931.
Adapt. film. (całości): Scenariusz: J. Szelest. Ekran. 1930 (w jęz. białoruski), A. Ścibor-Rylski, E. Petelska, Cz. Petelski. Ekran 1963. — teatr.: Adapt. J. Pierzchała. Wyst. Sosnowiec, T. Zagłębia 1978. — radiowa: Adapt. W. Bodnicki. Radio 1978 [9 odcinków].

26. W cieniu zapomnianej olszyny. (Z cyklu: Miasto mojej matki). Lw.: Ossol. [1926], 250 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1928, wyd. 3 1934, wyd. 4 1936; [wyd. 5] Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu 1945; [wyd. 6] Wwa: Gebethner i Wolff 1947; Kr.: WL 1957, tamże wyd. 5 [!] z posł.: H. Kirchner. Wwa: NK 1971. Wyd. łącznie z Miasto mojej matki zob. poz. 24. Przedr. zob. poz. 45.

Zawartość: Mickiewicz wraca do kraju; Wyścigi; Kukulka; Polityka; Gucio; Ostatnie imieniny; Zakończenie, w wyd. 3 i 4 dodane opowiadania: O trzy stoliki dalej; Przez wodę, ziemię, ogień.
Nagroda Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w 1928.

Przekł. ang.: Call to the cuckoo. [Przel.] H. Linn. Altrincham 1948. — czes. łącznie z Miasto mojej matki zob. poz. 24. — estoń. [opowiadań: Polityka; Ostatnie imieniny]: Viimne nimepaev Polüitica. [Przel.] B. Linde. Tallinn 1930. — niem. [opowiadań: Polityka; Ostatnie imieniny]: Politik; Der letzte Namenstag. W: J. Kaden-Bandrowski: Novellen. [Przel.] A. von Guttry. Berlin 1928.

27. Europa zbiera siano. [Reportaż]. *Głos Prawdy* 1926 nr 45-66. Wyd. osob. Lw.: Ossol. [1927], 248 s.

28. Nad brzegiem wielkiej rzeki. [Opowiadania dla młodzieży]. Lw.: Ossol. [1927], 55 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1935, wyd. 3 1936, wyd. 4 1939; [wyd. 5] Bari: Dział Wydawn. Delegatury PCK przy 2 Korpusie 1946, powiel.; [wyd. 6] Kr.: WL 1962.

Zawartość: Nad brzegiem wielkiej rzeki; Dokument; Cyrk; Strażacy; Zabawa w wojsko; U kuśnierza; Biała niedzwiedzica. Przekł. słowen.: Nad bregom velike reke. [Przel.] F. Vodnik. Ljubljana 1947.

29. Rzymianie Wschodu. Wwa: Sekcja Bibliofilów Koła Polonistów Studentów UW 1928, 16 s.

Odczyt o współczesnej literaturze polskiej wygłoszony 18 XII 1927 w Niem. PEN Clubie w Berlinie.

Przekł. niem.: [Przel.] A. Guttry. *Horen*, Berlin 1927/1928 z. 5, odb. Berlin 1928.

30. Na progu. [Opowieści o żołnierzach]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1928, 178 s.

Zawartość: Od autora; Na progu; Pierwszy śnieg; Jeden z pierwszych (Eugeniusz Medyński); Ostatni z Brzózki (Władysław Brzózka); Z krzykiem wojny (Milko); Wypróbowany żołnierz (Kuba Bojarski); Sól ziemi (Bolesław Szpunar); Trzej sierzanci (Kazimierz Kamiński, Kazimierz Strzelecki, Henryk Dobrowolski) [poz. 7]; Zależne od kilku słów (Król-Kaszubski); Kielich płomieni (Pększyca-Grudziński); Zapiski porucznika Pększyca-Grudzińskiego [poz. 10]; Przykład męstwa i pokory (Kazimierz Piątek-Herwin) [poz. 8]; Dla kompanii (Jakub Darocha, Mieczysław Kwieciński, Juliusz Bagniewski) [poz. 5]; Srebrne sznury we krwi (Stefan Krak-Dudzieńiec) [poz. 8]; O każdy dom, wieś, stóg (Roman Maksymowicz-Nawrot) [poz. 8]; Jak ziamo w kłosach (Jan Wojtkiewicz-Wysoki) [poz. 8]; Radca prokuratorii skarbu (Dr Adolf Sternschuss) [poz. 8]; Chaber (Bronisław Mansper) [poz. 8]; Pierwszy adiutant (Roman Żuliński); Nasi utani (Tadeusz Oster-Ostrowski, Konrad Kasprzykowski, Adam Sałaciński, Kazimierz Bajgrowicz) [poz. 9]; Tyraliera oficerska (Jan Hajec, Stanisław Chaszewski, Stanisław Guzowski, Józef Janicki, Zygmunt Karwacki, Aleksy Nehring); My chcemy Wyrwę (Tadeusz Wyrwa-Furgański) [poz. 9]; Bez patosu (Sław-Zwierzyński) [poz. 9]; Dziedzic (Aleksander Sulkiewicz) [poz. 9]; Tragiczny oficer (Albin Fleszar) [poz. 7]; Memu dzielnemu chłopcu (Leopold Lis-Kula); Do kontraktu (Stanisław Radziwiłł); Sława pierwszej kadrowej (Stanisław Młot-Parczyński); Pierwsze litery (P.O.W.); Czerwone wachlarze (Panie Pańskie); W cieniu prawdy (Kajetan Stefanowski); Mogiły [poz. 8].

31. Stefan Żeromski, prorok niepodległości. [Szkiec]. Lw.: Ossol. 1930, 39 s. Wyd. nast. pt. Stefan Żeromski tamże 1930. Por. poz. 34.

32. Pióro, miłość i kobieta. [Szkiec]. Wwa: Ossol. 1931 [właśc. 1930], 177 s.

Zawartość: Jeździmy z zeszytami; W Estonii; Osnowa książki; Książka skrzydłem wolności; Patos codziennej prostoty; Na granitowym brzegu; Walka o nową kobietę [por. poz. 34].

33. Trzy wyprawy. (Wyprawa do Polski — Wyprawa wileńska — Wyprawa na Kijów). Lw.: Ossol. 1930, 171 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. tamże 1938; pt. Trzy wyprawy 1915 — 1919 — 1920. Jerolim: Sekcja Wydawn. Jednostek Wojska na Śródkowym] Wschodzie 1945, 120 s.; wyd. z podtyt.: Wyprawa do Polski, wyprawa wileńska, wyprawa na Kijów. Wr.: Ossol. 1991.

Wyd. 1 zawiera poz. 13, 17, w wyd. 2 także poz. 39.

34. O co poszło. Wwa: Nakł. autora 1931, 23 s.

Brozura polemiczna wyd. w związku z atakami na autora z powodu odczytów: Walka o nową kobietę [poz. 32] i Stefan Żeromski [poz. 31].

35. Aciaki z I-szej A. [Opowiadania]. Lw.: Ossol. 1932, 158 s. Wyd. nast.: [Bari:] Sekcja Wydawn. 2 Korpusu 1945, powiel.; Kr.: WL 1960.

Zawartość: Aciaki i Bekasy; Znad stołu aż do gwiazd; Drugie śniadanie; Buda po strażniku — czyli ogród; Imieniny Ojczyzny; Wystrzęgać się nauczycielów; Posłannictwo ptasznika z Tyrolu; Postród otchłani; Dwadzieścia tysięcy dzieci; O odzieży; Zwierzęta — LOPP — i kryzys; Rozwiązanie całej polityki; Prawda wśród czterech atramentów; Między ścianami wieczystego milczenia; Redakcja „To i Owo”; Aciak ranny; Marki

w papierosnicy; Admirał; Łatawiec; List do Aciaków o nauczycielach.
Adapt. tv opowiadania Prawda wśród czterech atramentów: Adapt. K. Lindbergh. TV 1967.

36. Mateusz Bigda. (Z cyklu: Czarne skrzydła). *Gaz. Pol.* 1932 nr 120-361, 1933 nr 1-55. Wyd. osob. [Cz.] 1-3: Grunt; Masło; Spizarnia. Wwa: Rój 1933 [właśc. 1932], 333 + 295 + 296 s. Wyd. nast.: [Cz. 1-3]. Post.: J.Z. Słojewski. Kr.: WL 1965 (Z dzieł J. Kadena-Bandrowskiego).

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 25, 44.

37. Za stołem i na rynku. [Artykuły i przemówienia]. Lw.: Ossol. 1932, 330 s.

Cykle: Wśród swoich; Wśród obcych; Przy warsztacie; Na rynku.

38. Budujemy szkoły. Dwugłos pisarza i dzieci. Wwa: NK 1933, 52 s.

Broszura propagandowa wyd. na rzecz Tow. Popierania Budowy Publicznych Szkół Powsz.

39. Droga wolności. [Szkice i wspomnienia]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 68 s.

Zawartość: Przedmowa. — Bitwa pod Łowczówkiem; Za wianą służbę; Pierwszy śnieg; Zależne od kilku słów...; My chcemy Wyrwę; Ku Wilnu; Ku dawnym granicom.

40. Leopold Gottlieb — malarz I Brygady Legionów. [Bydg.: Bibl. Pol. 1936], 4 s. Przedr. zob. poz. 43.

41. Pod Belwederem. [Szkice]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936, 82 s.

Zawartość: Od autora; Pod Belwederem 1927; Charakter pokolenia (1914-1934); Legionści nad morzem; Słowo odrodzonego państwa; Piosenka żołnierska; Twórcza nowych wartości; Ostatnie widzenie; Styl Józefa Piłsudskiego; Komendant a dzieci; Komendant w stosunku do szarego człowieka; Komendant jako mówca i jako pisarz; Komendant a książka; Komendant jako żołnierz; Wódz; Na progu roku szkolnego.

42. Życie Chopina. [Szkice]. *Gaz. Pol.* 1937 nr 325-335. Wyd. osob. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 129 s.

Zawartość: Czym był Chopin; Żelazowa Wola; Życie Chopina; Nudy pisane; Przed Wellingtonem; Harmonia; Sztuka fortepianowa Chopina.

43. Wspomnienia i nadzieje. [Szkice i wspomnienia]. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 142 s. Wyd. 2 także 1939.

Zawartość: Do młodszych; Ten dzień gronu i szczęścia; Dusza Łowczówka; Śladami wielkości; Trzy brygady; Peowiacy warszawscy; Emisariusz ojczyzny; Józef Mączka; Malarz I Brygady [poz. 40]; Pierwszy oficer jazdy Piłsudskiego; Piotr Choynowski; Choynowski w I Brygadzie; Rozstanie z Andrzejem Strugiem; Leon Wyczółkowski; Wyczółkowski w mundurze legionisty; Ukochany oficer Wodza; Wtedy Śmigły...; Rodzice z Lunaków; Junacy w obozie; Przyszłość; Powinność.

44. Białe skrzydła. [Powieść]. Powst. 1939-1942. Druk fragm. pt. Jedwabny węzeł. *Twórczość* 1959 nr 11 s. 7-76. Przedr. w t. 3 powieści Mateusz Bigda. Kr.: WL 1965.

Cz. 3 cyklu; cz. 1-2 zob. poz. 25, 36; zachowały się jedynie fragm. maszynopisu; tekst złożony w wydawnictwie Gebethnera i Wolffa, spłonął w czasie powstania warszawskiego (inf. żony pisarza w; R. Bandrowska; Rozmowa o Kadencie. Rozm. M. Warneńska. *Now. Lit. i Wydawn.* 1957 nr 17).

45. Dzieła wybrane. Wybór i post.: M. Sprusiński. Kr.: WL.

[T. 1]. Łuk. 1981, 518 s. [poz. 12].

[T. 2]. Zawody; Zbytki. Nowele. 1982, 214 s.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 2 (w wyd. z 1922) i poz. 4.

[T. 3]. Generał Barcz. 1984, 391 s. [poz. 20].

[T. 4]. Miasto mojej matki; W cieniu zapomnianej olszyny i inne utwory. 1985, 498 s.

Zawiera poz. 23, 24, 26, 28, 35.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: J.K.-B. [Rozm.] J. Brzękowski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1925 nr 45. — Artysta i twórczość. [Rozm.] S. Eszmanowski. *Pion* 1934 nr 19. — Artysta i sukces. [Rozm.] S. Eszmanowski. *Tyg. Il.* 1934 nr 47; Rozmowa z J.K.-B. [Rozm.] M. Kubicki. *Wieś* 1934 nr 6/7.

SWPP I. — PP (R. Loth). — PSB (M. Sprusiński). — LP (A. Hutkiewicz).

K. Irzykowski: Ze szkoły Żeromskiego. W tegoż: Czyn i słowo. Lw. 1913, przedr. w tegoż: Cięższy i lżejszy kaliber. Wwa 1957 [rec.: Niezguła; Zawody]. — J. Dąbrowski: J.K. *Mysł Pol.* 1915 nr 1. — T. Dąbrowski: Kultura przeżywania i kultura działania. *Mysł Pol.* 1916 nr 6 [rec.: Piłsudzczy]. — S. Kocłaczkowski: Stanowisko J.K.-B. w literaturze wojennej. *Il. Pol.* 1917 nr 4/5, przedr. w tegoż: Pisma wybrane. T. 1. Wwa 1968. — E. Breiter: Polski ekspresjonista. *Świat* 1919 nr 22-23 [rec.: Łuk]. — W. Rzymowski: Poeta dnia powszedniego. *Pro Arte* 1919 nr 5. — E. Breiter. *Skamander* 1921 nr 14/15 [rec.: Wiosna 1920]. — L. Piwiński. *Prz. Warsz.* 1921 nr 2 [rec.: Rubikon]. — K. Irzykowski: Uroki naturalizmu. *Prz. Warsz.* 1922 t. 1. — A. Stern: Głód religii. *Kur. Pol.* 1922 nr 317, przedr. w tegoż: Głód jednoznaczności i inne szkice. Wwa 1972. — [Generał Barcz.] M. Dąbrowska: Wśród książek. *Bluszcz* 1923 nr 28, przedr. w tegoż: Pisma rozproszone. T. 2. Kr. 1964; J. Dąbrowski: Państwo polskie w świetle beletrysty. *Świat* 1923 nr 20; K. Lilienfeld-Krzewski. *Droga* 1923 nr 1, polem. tamże; J. Kaden-Bandrowski: O „Generała Barcza”, 1923 nr 4, [K. Lilienfeld-Krzewski] K. L.-Krz.: Przeciwnatarcie bez celu, 1923 nr 5; H. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1923 t. 158/159. — M. Dąbrowska: Listy o literaturze. *Tyg. Il.* 1924 nr 12 [rec.: Wakacje moich dzieci]. — M. Dąbrowska: Przymierze serc. *Wiad. Lit.* 1924 nr 49, przedr. w tegoż: Pisma rozproszone. T. 2. Kr. 1964 [rec.: Przymierze serc]. — J.N. Miller: Major Pyć. *Wiad. Lit.* 1924 nr 29, przedr. w tegoż: Bez kropki nad „i”. Wwa 1964 [rec.: Generał Barcz]. — J.N. Miller: Uniwersalizm w twórczości „Młodej Polski”. *Prz. Warsz.* 1924 nr 39, przedr. w tegoż: Zaraza w Grenadzie. Wwa 1926. — L. Piwiński: Miasto mojej matki. Przymierze serc. *Prz. Warsz.* 1925 nr 45. — S. Baczyński: Losy romansu. Wwa 1927, przedr. w tegoż: Pisma krytyczne. Wwa 1963. — S. Podhorska-Okołów: Rehabilitacja rodziny. *Bluszcz* 1927 nr 25 [rec.: Miasto mojej matki; Europa zbiera siano]. — [W cieniu zapomnianej olszyny:] L. Pomirowski. *Wiad. Lit.* 1926 nr 48; L. Piwiński. *Prz. Współcz.* 1927 t. 21. — E. Breiter: Nie można budować wśród mroków. *Wiad. Lit.* 1928 nr 47 [rec.: Czarne skrzydła]. — Z. Dębicki: J.K.-B. W tegoż: Portrety. Ser. 2. Wwa 1928. — L. Pomirowski: J.K.-B. W tegoż: Doktryna i twórczość. Wwa 1928. — F. Araszkievicz: J.K.-B. (Próba syntezy). *Przełom* 1929 nr 10, przedr. w tegoż: Refleksy literackie. Lubl. 1934 oraz w tegoż: Dzieła i twórcy. Wwa 1957. — K. Irzykowski: J.K.-B. — demon. *Robotnik* 1929 nr 255, 258, 259-261, 264, 265, polem.: J. Kaden-Bandrowski. *Głos*

Prawdy 1929 nr 260, K. Irzykowski. *Robotnik* 1929 nr 275, 276, przedr.: J.K.-B. – demon. W tegoż: Wybór pism krytyczno-literackich. Wr. 1975. – [Czarne skrzydła.] S. Kołaczkowski. *Pam. Warsz* 1929 nr 1, przedr. w tegoż: Pisma wybrane. T. 1. Wwa 1968; J. Lorentowicz: Próba „romansu eksperymentalnego”. *Lit. i Św.* (dod. do *Dnia Pol.*) 1929 nr 24/26; L. Piwiński. *Prz. Współcz.* 1929 t. 29, A. Polewka: Paszkwil na PPS. *Naprzód* 1929 nr 21/22; W. Rzymowski: Dwa pokolenia w „Lenorze”. K.-B. *Wiad. Lit.* 1929 nr 1; W. Rzymowski: Pod czarnymi skrzydłami. *Wiad. Lit.* 1929 nr 2; A. Stawar. *Mies. Lit.* 1929 nr 1, 2, przedr. w tegoż: Szkice literackie. Wwa 1957. – J. Kleiner. *Pam. Warsz.* 1930 nr 8 rec. Przymierze serc. – H. Drzewiecki, E. Mecen: Od „Czarnych skrzydeł” do czarnej kosiuli. Ze wstępem i glossami K. Irzykowskiego. Wwa: P. Hoiesick 1930, 49 s. – E. Henner: O wrogich braciach z Bandrowa. *Kur. Lit.-Nauk.* 1930 nr 3. – S. Napierski: Kilka uwag o „Luku”. *Wiad. Lit.* 1930 nr 39. – S. Kawyn: Publicystyka K.-B. *Śl. Pol.* 1931 nr 25 rec.: O co poszło. – J. Kleiner. *Tyg. Il.* 1932 nr 15 [rec.: Aciaki z I-szej A]. – J.E. Skiwski: Kaden jako eseista. *Wiad. Lit.* 1932 nr 29 [rec.: Za stołem i na rynku]. – A. Słonimski: Klamliwe słowa. W tegoż: *Moje walki nad Bzurą*. Wwa 1932. – Z.L. Zaleski: Attitudes et destinées. *Paris* 1932. – [Mateusz Bigda.] E. Breiter: Powieść polityczna. *Wiad. Lit.* 1933 nr 9; K. Czachowski: Polska powieść polityczna. *Czas* 1933 nr 3; K. Czachowski: Arystofanes powieści polskiej. *Luow. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1933 nr 72; K. Czachowski: Bigda idzie! Dookoła Mateusza Bigdy. *Gaz. Pol.* 1933 nr 101, 102; P. Hulka-Laskowski: Od Judyta do Bigdy. *Gaz. Pol.* 1933 nr 22-24; R. Koloniec: Rabelais i menażeria. *Znak* 1933 nr 2; J.N. Miller: Ludzie Bigdy i ludzie drygu. *Naprzód* 1933 nr 79-81, przedr. w tegoż: *Bez kropki nad „i”*. Wwa 1964; S. Turowski: Styl „Mateusza Bigdy”. *Prz. Współcz.* 1933 t. 46. – L. Pomirowski: Realizm psychologiczny. J.K.-B. W tegoż: Nowa literatura w nowej Polsce. Wwa 1933. – J.E. Skiwski: Sylwety akademików literatury. *Gaz. Pol.* 1933 nr 331. – J.E. Skiwski: Patos dystansu. *Pion* 1934 nr 5. – A. Dragowski: Rzeczywistość polska w świetle „Czarnych skrzydeł”. K.-B. *Ognisko*, Paryż 1934 nr 936. – K.W. Zawodźński: Blaski i ódnę realizmu powieściowego w latach ostatnich. [Cz.] 5. Naturalizm romantyczny. *Prz. Współcz.* 1936 t. 59. – D. Hopenstanz: Mowa pozornie zależna w kontekście „Czarnych skrzydeł”. W: *Prace ofiarowane K. Wójcickiemu*. Wil. 1937, przedr. w: *Stylistyka teoretyczna w Polsce*. Wwa 1946. – S. Napierski: Próba „psychoanalizy” Kadena. *Sygnali* 1937 nr 27. – T. Berez: Mitologia u K.-B. *Ateneum* 1938 nr 1 [rec.: Czarne skrzydła]. – K. Czachowski: Najnowsza polska twórczość literacka 1935-1938. Lw. 1938. – S. Furmanik. *Rocz. Lit.* 1938 [rec.: Wspomnienia i nadzieje]. – [Życie Chopina.] J. Iwaszkiewicz: K. o Chopinie. *Wiad. Lit.* 1938 nr 21; A. Zahorska: Opowieść o Chopinie. *Kultura* 1938 nr 18. – K. Czachowski; Pisarz Pierwszej Brygady. *Kur. Lit.-Nauk* 1939 nr 2. – W. Pietrzak: K. i dzień dzisiejszy. *Prosto z Mostu* 1939 nr 17 [rec.: Wspomnienia i nadzieje]. – J. Wiktor: Śmierć K.-B. *Warszawa* 1946 nr 8. – F. Goetel: Czas wojny. Londyn 1955, passim. – W. Pietrzak: Od Barcza do Nikodema Dyzym. *Dziś i Jutro* 1947 nr 49, przedr. w tegoż: *Rachunek z dwudziestolecia*. Wwa 1955. – R. Bandrowska: Rozmowa o Kadencie. [Rozm.] M. Warneńska. *Nou. Lit. i Wydawn.* 1957 nr 17. – J. Iwaszkiewicz: Kaden. *Zycie Warsz.* 1957 nr 274, przedr. w tegoż: *Rozmowy o książkach*. Wwa 1961 [rec.: Miasto mojej matki]. – J. Parandowski: Biedronka. *Twórczość* 1957 nr 12, przedr. w tegoż: *Wspomnienia i sylwety*. Wr. 1960. – H. Berez: Szansa dworskiego pisarza. *Twórczość* 1958 nr 10 [dot.: General Barcz]. – M. Dąbrowska: Od Kadena do metafory i z powrotem. *Prz. Kult.* 1958 nr 51/52, polem.; J. Przybós: O metaforze. *Twórczość* 1959 nr 3. – J. Maciejewski: Generalowie i państwo. *Nou. Kult.* 1958 nr 50. – H. Mortkowicz-Oleczakowa: O K.-B. wspomnienia. *Zycie Lit.* 1958 nr 32, przedr. w teście: *Bunt wspomnień*. Wwa 1959. – I. Szypowska: „Jedwabny węzeł” J.K.-B. *Twórczość* 1959 nr 11. – H. Naglerowa: Czy nie za szybko zapomniany? W teście: *Wspomnienia o pisarzach*. Londyn 1960. – E. Kozikowski: J.K.-B. W tegoż:

Między prawdą a plotką. Kr. 1961. – J. Pierzchała: Realia zagłębiowskie w powieści J.K.-B. „Czarne skrzydła”. *Zar. Śl.* 1961 nr 1. – P. Kuncewicz: W kontekście „Czarnych skrzydeł”. *Współczesność* 1961 nr 10, przedr. w tegoż: *Samotni wobec historii*. Wwa 1967. – M. Podraza-Kwiatkowska, J. Kwiatkowski: Magnuszewski, Berent, Kaden. (Próba analizy nurtu stylistycznego). W: *Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigonia*. Kr. 1961. – J. Bajer: K. i Niemcy. *Odra* 1962 nr 5. – J. Brodzki: Kaden i Aciaki. *Współczesność* 1962 nr 1. – E. Kozikowski: Więcej prawdy niż plotki. Wwa 1964, passim. – J. Bujnowski: J.K.-B. Ostatnie lata życia i twórczości na podstawie listów i relacji. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 37/38. – Z. Kitówna: Czy również dwie redakcje „Mateusza Bigdy”? *Ruch Lit.* 1965 nr 5 [dot.: Mateusz Bigda; Czarne skrzydła]. – W. Maciąg: Polityka jako gra intrygantów. *Zycie Lit.* 1965 nr 52. – M. Sprusiński: Powieść w kłamrach historii. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 2: *Literatura międzywojenna*. Wwa 1965. – J.B. Ozóg: Wspomnienie o K.-B. *Kwart.* Rzesz. 1966 nr 3, przedr. w tegoż: *Na mojej drodze*. Kr. 1970. – Z. Macuzanka: K. wczoraj i dziś. *Nowe Książ.* 1966 nr 3. – S. Kołaczkowski: Śladami twórczości J.K.-B. W tegoż: *Pisma wybrane*. T. 1. Wwa 1968. – J. Chłasiński: Chłop polski w studium [W.I.] Thomasa i [F.] Zmianckiego, w pamiętnikach [W.] Witosa i powieści „Mateusz Bigda” a kryzys przywództwa inteligencji. *Prz. Socjol.* 1968 nr 2, wersja skrócona pt. *Obraz chłopa w pamiętnikach Witosa i w powieści „Mateusz Bigda” a kryzys inteligencji lat międzywojennych*. *Prz. Hum.* 1968 nr 3. – M. Sprusiński: „Tak wspaniały, a tak biedny w istocie”. *Mies. Lit.* 1969 nr 9. – L. Zbikowska: Z genezy i problematyki „Luku” J.K.-B. *Rocz. WSP w Rzesz. (Nauki Hum.)* 1969 nr 4. – Z. Kitówna: Od „odzyskanego śmietnika” do „spizarni Bigdy”. (O metaforze w tzw. „powieściach politycznych” Kadena). *Ruch Lit.* 1970 nr 1. – A.Z. Makowiecki: K.: polityka, psychologia, literatura. *Kultura* 1970 nr 28. – L. Zbikowska: Z zagadnień struktury „Luku” J.K.-B. *Pr. Hum.*, Rzeszów 1970 nr 1. – M. Sprusiński: Juliusz Kaden-Bandrowski. Życie i twórczość. Kr.: Wl 1971, 341 s. – W. Jaworski: Proza K. z perspektywy czterdziestolecia. *Orzeł Biały*, Londyn 1971 nr 87. – M. Fazan: Współpraca K.-B. z „Gazetą Robotniczą”. *Zar. Śl.* 1972 nr 4. – M. Sprusiński: Polityczny świat prozy J.K.-B. W: *Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego*. Wwa 1972. – A. Słonimski: Alfabet wspomnień: K.-B. *J. Polityka* 1973 nr 5, przedr. w tegoż: *Alfabet wspomnień*. Wwa 1975. – K. Czajpa: „Dąbrowska” powieść K.-B. *Zar. Śl.* 1975 nr 1 [dot.: Czarne skrzydła]. – A. Witkowska: Z problemów konstrukcji „Zawodów” i „Zbytków” J.K.-B. *Rocz. WSP w Krak. (Pr. Hist.-lit.)* 1975 nr 56. – M. Sprusiński: Między literaturą a polityką. (O twórczości J.K.-B.). W: *Lektury i problemy*. Wwa 1976. – L. Szaruga: „General Barcz”: o autonomii literatury. *Teksty* 1976 nr 3. – M. Szybistowa: Brygadier i Kwaternistrz. *Teksty* 1976 nr 4/5 [dot.: Pilsudzczy]. – M. Lubelska: Sposoby lektury „General Barcza”. Olsztyn: WSP 1977, 37 s. – A. Budziszewska: Publicystyka J.K.-B. w kręgu korespondencji belgijskiej. *Prz. Hum.* 1978 nr 6. – K. Jakowska: J.K.-B. wobec tradycji młodopolskiej. *Pam. Lit.* 1978 t. 3. – W. Maciąg: K. służba wolności. *Zycie Lit.* 1978 nr 49 [dot. twórczości do 1926]. – Z. Mitzner: Kaden. W tegoż: *Spotkania*. Kr. 1979. – L. Szaruga: „General Barcz”: o autonomii literatury. W tegoż: *Własnymi słowami*. Wwa: Głos* 1979. – A. Hutnikiewicz: Trzy obrazy przedwiośnia Niepodległości. (Strug – Kaden – Żeromski). *Więź* 1980 nr 3. – J. Skarbowski: J.K.-B. jako krytyk muzyczny. W tegoż: *Literatura – muzyka*. Wwa 1981. – W. Sulejczyński: Propagandowe treści powieści politycznych J.K.-B. *Dzieje Najnowsze* 1981 nr 3. – M. Rusinek: Spotkania z duchami. O K.-B. W tegoż: *Moja wieża Babel*. Wwa 1982. – K. Jakowska: J.K.-B. (Autor funkcją homofonii stylistycznej). W teście: *Powrót autora*. Wr. 1983. – J. Jakóbczyk: Zapotrzebowanie na realizm, czyli sfera napięć. (Wokół „Pokolenia Marka Świdry” Andrzeja Struga, „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego, „Romansu Teresy Hennett” Zofii Nałkowskiej i „General Barcza” J.K.-B.). I. Skwarek: Dlaczego autobiografizm? (Autobiograficzne strategie w powieściach J. Kurka oraz J.K.-B.). *Pr. Nauk*

K

UŚI. 1983 nr 612. — W. Suleja: Mysł polityczna piłsudczyków a twórczość J.K.-B. W: W kręgu twórców myśli politycznej. Wr. 1983. — A. Łaszowski: W szkole K.-B.: K. i jego powieść polityczna. W tegoż: Literatura i styl życia. Wwa 1985. — J. Niesiołbecki: Państwotwórcza misja generała Barcza. W tegoż: Aktualność i historia. Bydż. 1986. — D. Dobrowolska; J.K.-B. — pisarz awangardowy; B. Mossakowska: Powieść polityczna J.K.-B. *Polonistyka* 1988 nr 3. — B. Sienkiewicz: Maniera stylistyczna czy „kształtujące widzenie” („General Barcz” J.K.-B.). W tejże: Literackie „teorie widzenia”. Pozn. 1992.

E.G.

KAJTOCH Jacek ur. 1933

Pseud.: J.K.; Ja.Ka; Jacek Tomiak; jaka; Jaka.
Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 7 lipca 1933 w Wadowicach; syn Eugeniusza Kajtocha, urzędnika sądowego, i Adelajdy z domu Tomiak. Uczył się kolejno w Wadowicach, Mielcu i Krakowie, gdzie w 1948-51 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Jana Sobieskiego. W 1949-56 był członkiem ZMP. W 1951 ożenił się z Anną Nogaj, w latach późniejszych pisarką i dziennikarką. Od tegoż roku studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), w 1955 uzyskał magisterium. Następnie był asystentem, a w 1958-61 starszym asystentem w Katedrze Historii Literatury Polskiej UJ. Od 1956 należał do PZPR. W 1959-60 uczył też języka polskiego w Zasadniczej Szkole Zawodowej. Debiutował w 1955 w *Gazecie Krakowskiej* (nr 151) recenzją powieści J.J. Kraszewskiego „Latarnia czarnoksiężka”. Następnie publikował artykuły i recenzje, m.in. w *Życiu Literackim* (styczeń w 1956-62), *Współczesności* (1962-67). Należał do komitetów redakcyjnych *Zebry* (1957-58), jednodziówki *Forum* (1963-64; ukazały się trzy numery), *Głosu Młodzieży Wiejskiej* (1964-68; tu m.in. artykuły pod pseud. Jaka). W 1960-64 pracował społecznie jako sekretarz Komitetu Wojewódzkiego ZMS. W tym czasie został członkiem KKMP. Od 1961 zatrudniony kolejno w Instytucie Badań Literackich PAN (starszy asystent) i w Oddziale PAN w Krakowie (1964-67 starszy asystent, 1967-72 adiunkt), pełnił funkcję sekretarza redakcji *Ruchu Literackiego* (1960-74, następnie do 1976 był jej członkiem). W piśmie tym (1960-72), a także w *Pamiętniku Literackim* (1958, 1962) i *Zaraniu Śląskim* (1964-70) publikował studia i artykuły. W 1962-71 wykładał w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, w której też w 1967 uzyskał stopień doktora na podstawie pracy „Studia nad poezją polską na Śląsku w XIX wieku: Norbert Bonczyk. Konstancy Damrot” (promotor prof. Wincenty Danek). Nadto w 1968-69 był wykładowcą w Wyższej Oficerskiej Szkole Wojsk Chemicznych w Krakowie, w 1972-82 kierownikiem Podyplomowego Studium Dziennikarskiego przy Uniwersytecie Śląskim w Katowic-

ach. W 1969-77 pełnił funkcję sekretarza komitetu redakcyjnego serii Oddziału PAN w Krakowie *Nauka dla Wszystkich*. W 1972 podjął pracę w Instytucie Filologii Polskiej UJ jako adiunkt, a od 1978 jako starszy wykładowca; równocześnie był tam w 1972-78 kierownikiem Podyplomowego Studium Dziennikarskiego. Za osiągnięcia naukowe otrzymał nagrody rektora UJ (1977, 1986, 1989, 1993). W 1982-85 był nauczycielem języka polskiego w V Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie. Kontynuował twórczość krytycznoliteracką publikując m.in. w *Miesięczniku Literackim* (1966-68), *Tygodniku Kulturalnym* (1969-73), *Głosie Młodzieży* (1969-72; tu m.in. od 1964 stały dział pt. „Notatnik recenzenta”), *Regionach* (1970-74), *Gazecie Krakowskiej* (stałe od 1973; w 1982-90 stały dział pt. „O autorach i książkach”), *Głosie Nowej Huty* (1974-77). Współpracował z Wydawnictwem Literackim, redagując serię *Polskie Opowiadania Współczesne* (1978-89). Brał czynny udział w życiu literackim: od 1970 należał do ZLP; w 1976-78 był członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego oraz opiekunem Koła Młodych. Wchodził w skład jury nagrody literackiej im. S. Piętaka (1972-73), był organizatorem Krakowskich Dni Poezji (1974-86). W 1978 został członkiem Klubu „Kuźnica” (w 1978-80 członek tzw. Rady). W 1981-88 należał do grupy literackiej Nadskawie, był jej wiceprezesem do spraw programowych; w 1982-87 redagował serię *Biblioteka Nadskawia*. W latach osiemdziesiątych współpracował z Robotniczym Stowarzyszeniem Twórców Kultury. W 1983-86 oraz od 1994 wchodził w skład Komisji Kwalifikacyjnej Zarządu Głównego nowego ZLP. W 1985-90 należał do jury Nagrody Artystycznej Młodych im. S. Wyspiańskiego, w 1987-89 był członkiem Rady Funduszu Literatury, a w 1988-90 członkiem Komisji Kultury i Sztuki Rady Narodowej m. Krakowa. Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, m.in. do Rumunii (1958), ZSRR (1960, 1984, 1985, 1987, 1989), Jugosławii (1984), Czechosłowacji (1986), NRD (1986). W 1994 wykładał na Uniwersytecie Polskim w Wilnie. W 1989 otrzymał nagrodę Funduszu Literatury za upowszechnianie polskiej literatury współczesnej. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1972). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Norbert Bonczyk, epik Górnej Śląska. Kat-Śląsk 1965, 108 s.
2. Konstancy Damrot. Życie i twórczość literacka. Kat.: Śląsk 1968, 109 s.
3. Nie tylko o autorach i książkach. [Recenzje literackie]. Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. Betsk [Beskidzkiego Tow. Społ.-Kult.] 1985, 129 s.

4. Uwagi o aktualnej polityce kulturalnej. [Wyd. wspólnie z:] Z. Safjan: Polityka kulturalna wczoraj i dziś. Wwa: KiW 1985, 38 s.

Materiały z konferencji „Literatura Polski Ludowej”.

Prace redakcyjne

1. J.I. Kraszewski: Jaszka Orfanem zwanego żywota i spraw pamiętnik. Oprac. ... Wwa: LSW 1958, 621 s. (J.I. Kraszewski: Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski, t. 19). Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 4 [właśc. 3] 1984.

2. J.I. Kraszewski: Strzemięńczyk. Oprac. ... Wwa: LSW 1959, 392 s. (J.I. Kraszewski: Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski, t. 18). Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 4 [właśc. 3] 1977, wyd. 5 1981.

3. M. Czajkowski: Stefan Czarniecki. Powieść historyczna. Wydanie popularne. Wstęp i przyp. ... Wwa: LSW 1961, 426 s.

4. J.I. Kraszewski: Powieść bez tytułu. T. 1/2-3/4. [Oprac.] ... Kr.: WL 1962, 269 + 322 s. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści obyczajowe). Wyd. 2 tamże 1973.

5. J.I. Kraszewski: Z siedmioletniej wojny. Opowiadanie historyczne. [Oprac.] J.L. Kowalczyk. Posł. i przyp. ... Wwa: LSW 1963, 311 s. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści historyczne). Wyd. 2 tamże 1974 [właśc.] 1973. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści historyczno-obyczajowe).

6. J.I. Kraszewski: Latarnia czarnoksiężka; Obrazy naszych czasów. Ser. 1-2. [Oprac.] ... Kr.: WL 1964, 452 + 465 s. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści obyczajowe). Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1978, wyd. 3 1988-1989.

7. J.I. Kraszewski: Żywoć i sprawy impana Medarda z Gołczwi Pełki. Z notat rodzinnych spisane. Przygot. do druku E. Dumalowa. Posł. i przyp. ... Wwa: LSW 1964, 554 s. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści historyczne).

8. J.I. Kraszewski: Na białskim zamku. Powieść historyczna z czasów Augusta III. Przygot. do druku J.L. Kowalczyk. Posł. oraz przyp. ... Wwa: LSW 1966, 288 s. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści historyczne).

Tu też studium J.K.: Epoka saska w powieściach Kraszewskiego.

9. Czy „mały realizm”? [Antologia]. Wybór i oprac.: ..., J. Skórnicki. Wwa: Iskry 1967, 404 s.

10. N. Bonczyk: Poezje. Przygot. do druku i przyp. ... Wr.: Ossol. 1967, XLIII, 260 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

11. Debiuty poetyckie 1944-1960. Wiersze, autointerpretacje, opinie krytyczne. Wybór i oprac.: ..., J. Skórnicki. Wwa: Iskry 1972, 640 s.

12. J.I. Kraszewski: Diabeł. Powieść z czasów Stanisława Augusta. Przygot. do druku, posł. i przyp. ... Wwa: LSW 1972, 450 s. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści historyczne).

13. Tylicz. [Antologia wierszy]. Red. ... [Kr.]: Zarząd Woj. ZMW w Kr. 1972, 30 s.

14. Literatura współczesna. Antologia wypowiedzi programowych i opracowań naukowych. [Skrypt uczelniany]. Wybrał i wstępem opatrzył ... Kr.: UJ 1975, 400 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1977; wyd. 3 zmien. 1980.

15. [Pierwsze] I Krakowskie Dni Poezji. (13 I 1974-20 I 1974). VII Dni Poezji Zakładowego Domu Kultury Huty im. Lenina. Red. ... Kr.: Wyd. Kultury Urzędu m. Kr. 1974, [30] k.

16. Polska nowela współczesna. [T. 1-2]. Wybór, wstęp i noty: T. Bujnicki, ... Kr.: WL 1974, 376 + 426 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 rozszerz. 1987.

17. Rodowody. [Antologia]. Zebrał i oprac.: ..., J. Skórnicki. Wwa: Iskry 1974, 531 s.

18. [Drugie] II Krakowskie Dni Poezji 18-25 I 1975 r. [Wybór, noty] i wstęp ... Kr.: [Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Kr.] 1975, [18] k.

19. J.I. Kraszewski: Cztery opowieści: Historia Sawki; Ulana; Budnik; Historia kółka w płocie. Przygot. do druku, notą i słownikiem opatrzył ... Kr.: WL 1975, 410 s. (J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści obyczajowe).

20. Pokolenia i grupy literackie po 1918 roku. Antologia opracowań i szkiców krytycznoliterackich. [Skrypt uczelniany]. Wybór ... Kr.: UJ 1976, 319 s. Wyd. 2 tamże 1979.

21. [Trzecie] III Krakowskie Dni Poezji. 18-25 stycznia [19]76. [Wybór ...]. Kr.: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Kr. 1976, [16] k.

22. [Czwarte] IV Krakowskie Dni Poezji, X Zakładowego Domu Kultury Huty im. Lenina. 24-27 luty 1977. [Wybór, oprac.] i wstęp ... Kr.: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Kr. 1977, [18] k.

23. [Piąte] V Krakowskie Dni Poezji, XI Domu Kultury Kombinatoru Huty im. Lenina, 24-25 luty 1978. [Wybór, oprac. i wstęp] ... Kr.: WKISUMK [Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Kr.] 1978, [18] k.

24. [Szóste] VI Krakowskie Dni Poezji, XII Domu Kultury Kombinatoru Huty im. Lenina. 23-25 luty 1979. [Wybór wierszy, noty i wstęp] ... Kr.: Krak. Dom Kultury „Piwnica pod Baranami” 1979, [36] s.

25. J. Kurczab: Poczmistrz Pana Boga. Wybór opowiadań i utworów scenicznych. Wstęp i wybór ... Kr.: WL 1980, 378 s.

26. H. Nowobielska [właśc. J. Fiutowska]: Ugwarzanie z kotem. [Wiersze]. Wybór, oprac., post. ... Słowniczek wyrazów gwarowych: K. Tęczar. Malowanki na szkle: H. Roj Kozłowska. Wwa: LSW 1980, 149 s.
27. [Siódme] VII Krakowskie Dni Poezji, XIII Domu Kultury Kombinatu Huty im. Lenina, 23-25 luty 1980. [Wybór ...]. Kr.: Pałac pod Baranami 1980, 33 s.
28. S. Skoneczny: Liryki wybrane. Wybór ... Kr.: WL 1980, 325 s.
29. J. Stoberski: Miłość przy ladzie i inne opowiadania. Wybór ... Kr.: WL 1980, 324 s.
30. [Ósme] VIII Krakowskie Dni Poezji, XIV Domu Kultury Kombinatu Huty im. Lenina, 21-25 luty 1981. [Wybór i oprac.] ... J. Rebrow-Berdak. Kr.: Pałac pod Baranami; Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Kr. 1981, [36] s.
31. Antologia noweli polskiej 1918-1978. T. 1-2. [Wybór i wstęp:] ..., E. Sabelanka. Kr.: WL 1982, 655 + 711 s.
32. Siedem opowiadań o Mickiewiczu. Wybór ... Wwa: KAW 1982, 141 s.
33. S. Otwinowski: Nie więcej nie udało się ustalić i inne opowiadania. Wybór ... Kr.: WL 1982, 267 s.
34. Nadskawie. Antologia literacka. [Wybór, wstęp i oprac.] ... Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. BTK [Beskidzkiego Tow. Społ.-Kult.] 1983, 150 s.
35. Bez tej miłości nie można żyć. Antologia. [Wybór i oprac.] ... Wwa: KAW 1984, 302 s. Wyd. 2 tamże 1989.
36. [Dziewiąte] IX Krakowskie Dni Poezji. Wybór wierszy, noty i wstęp ... Kr.: Pałac pod Baranami 1984, 29 s.
37. E. Zegadłowicz: Wiersze o miłości. Wybór i wstęp ... Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn.; Wadowice: Wadowicka Ofic. Wydawn. TMZW [Tow. Miłośników Ziemi Wadowickiej] 1984, 132 s. Wyd. 2 tamże 1986.
38. [Dziesiąte] X Krakowskie Dni Poezji. [Wybór, noty] i wstęp ... Kr.: DK [Dom Kultury] Pałac pod Baranami 1985, 32 s.
39. J.B. Górkiewiczowa: Wieś na dnie jeziora i inne opowiadania. Wstęp i oprac. ... Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. Beskidzkiego Tow. Społ.-Kult.; Wadowice: Wadowicka Ofic. Wydawn. Tow. Miłośników Ziemi Wadowickiej 1985, 67 s.
40. E. Kozikowski: Wiersze wybrane. Wyboru dokonał ... Kr., Wr.: WL 1985, 167 s.
41. Opowieści śląskie. [Antologia]. Wybór i wstęp ... Wwa: KAW 1985, 254 s.
42. [Jedenaste] XI Krakowskie Dni Poezji. [Wybór wierszy, noty i wstęp] ... Kr.: Krak. Dom Kultury „Pałac pod Baranami” 1986, 31 s.
43. K.E. Steszuk: Krajobrazy. [Wiersze]. Wybór i post. ... Lubl.: WLubel. 1986, 45 s.
44. Z.W. Okoń: Onieśmielenie zmierzchem. [Wiersze]. Wybór i post. ... Lubl.: WLubel. 1986, 61 s.
45. W samym środku życia. [Antologia poetycka]. Wstęp, wybór, inf. o autorach ... Oprac. lit.: A. Kajtochowa. Kr.: Ośrodek Kultury Kombinatu Huty im. Lenina 1986, 95 s.
46. Współczesna polska poezja Wileńszczyzny. [Antologia]. Wybór, wstęp i oprac.: ..., K. Woźniakowski. Wwa: Polonia 1986, 108 s.
47. Strofy o poezji. Antologia. Wybór, oprac. i post. ... Wwa: Iskry 1987, 234 s.
48. E. Zegadłowicz: Dziełeczna. Wybór: A. Zegadłowicz. Oprac. tekstu ... Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. BTK [Beskidzkiego Tow. Społ.-Kult.] 1987, 62 s.
49. Wiersze gorczańskie. Wstęp i wybór: A. Kajtochowa, ... Nowy Sącz: Sądecka Ofic. Wydawn. 1987, 94 s.
50. J.A. Gałuszka: Wybór poezji. Wybór, wstęp i nota edytorska ... Wwa: PIW 1989, 320 s.
51. J. Iwaszkiewicz: Słońce w kuchni i inne opowiadania. [Wybór] ... Kr.: KAW 1990, 186 s.
52. Władysław Broniewski nie znany. Wybór i wstęp ... Kr.: Wamex 1992, 56 s.
- Wiersze W.B. oraz wspomnienia autorów: J. Czapski, A. Wat, W. Weintraub, K. Wierzyński.
53. „Wstań, Polsko moja”. Antologia poezji legionowej. Wybór i wstęp ... Kr.: Wamex 1992, 58 s.
54. Kształt miłości. Antologia poezji. Wybór i słowo wstępne A. Kajtochowa i ... Szczec.: Ofic. Wydawn. Mak 1994, 190 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1994.

[Norbert Bonczyk]: J. Glensk. *Kwart Opol* 1966 nr 3; S. Grzeszczuk. *Ruch Lit* 1966 z. 4; Z. Hierowski. *Zar Śl* 1966 nr 3. — [Konstanty Damrot]: S. Melkowski: Przyczynki do sprawy polskiej na Śląsku. *Tyg. Kult.* 1968 nr 23; M. Skwarnicki: Piękna towarzysząca człowieka. *Tyg. Powsz* 1968 nr 25; S. Wilczek. *Zar. Śl* 1968 nr 3. — [Czy „mały realizm”? Oprac. ...] T. Lewandowski. *Nurt* 1968 nr 6; Z. Zabicki: „Małego realizmu” dzień dzisiejszy. *Nowe Książ.* 1968 nr 14; S. Melkowski. *Ruch Lit* 1969 z. 1. — [Konstanty Damrot.]: J. Starnawski] JOTES. *Ruch Lit* 1969 z. 1; R. Sulima. *Nowe Książ.* 1969 nr 10. — [Debiuty poetyckie 1944-1960. Oprac. ...] Z. Bieńkowski: Szatański pomysł. *Nowe Książ.* 1973 nr 5; J. Gondowicz: Wśród klasyków trzydziestolecia. *Nowy Wyraz* 1973 nr 8; K. Lubelski: W poszukiwaniu straconego czytelnika. *Ruch Lit* 1973 z. 3; R. Matuszewski: A jednak żywa. *Polityka* 1973 nr 11; J. Pieszczachowicz. Programofobia, poezja, historia. *Mies. Lit.* 1973 nr 8; T. Szyma: Antolo-

gia ogólnego kryzysu. *Więź* 1974 nr 6; M. Wyka: Dwie antologie. *Twórczość* 1974 nr 1 [dot. też: Kolumbowie i współczesni. Oprac. A. Lam]. — [Polska nowela współczesna. Oprac. ...] W. Chołodowski; Antologia z plusem. *Tyg. Kult.* 1975 nr 40; Z. Macużanka: Polska sztuka nowelistyczna. *Nowe Książ.* 1974 nr 17. — J. Iwaszkiewicz: 35 nowel. *Życie Warsz.* 1975 nr 178 [rec.]; Polska nowela współczesna. Oprac. ...]. — [Rodowody. Oprac. ...] K. Nowicki: W pełniejszym świetle. *Fakty* 1975 nr 12; A. Biskupski: „Rodowody” albo zapowiedź szkicu do portretu „nieobecnego pokolenia”. *Mies. Lit.* 1976 nr 2. — [A.K. Waśkiewicz] akw. Pomoc dydaktyczna. *Twórczość* 1976 nr 4 [rec. oprac.: Literatura współczesna]. — [Antologia noweli polskiej 1918-1978. Oprac. ...] K. Pysiak: Literatura jako ilustracja. *Nowe Książ.* 1983 nr 6; S. Stanuch: 1378 stron Polski. *Tu i Teraz* 1983 nr 7; A. Nasifowska: Podrecznik czy antologia. *Twórczość* 1984 nr 2. — [Nie tylko o autorach i książkach:] A. Nawrocki: Nie tylko o autorach. *Nowe Książ.* 1985 nr 12; A. Nowak: Przykład krytyki walczącej. *Argumenty* 1985 nr 22; L. Żuliński: Czy recenzent jest krytykiem? *Tu i Teraz* 1985 nr 12. — [Współczesna polska poezja Wileńszczyzny. Oprac. ...] J.W. Podgórski: Wilno poetyckie. *Nowe Książ.* 1987 nr 9; B. Kowszewicz: „Taką widzę moją poezję”. *Poezja* 1988 nr 11. — T. Olszewski: Sposób pamięci, sposób oddychania. *Nowe Książ.* 1988 nr 6 [rec. oprac.: Strofy o poezji].

E.G.

KAJZAR Helmut 1941-1982

Pseud.: (h.k.); (hk); (Krytyk x).
Dramatopisarz, teoretyk teatru, reżyser teatralny.

Urodzony 18 sierpnia 1941 w Bielsku-Białej w rodzinie chłopskiej; syn Jana Kajzara i Pauliny z Kulischów. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Grodźcu Śląskim. Gimnazjum ogólnokształcące ukończył w 1959 w Bielsku-Białej. Następnie studiował filozofię, a od 1960 polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (magisterium 1965). W czasie studiów związał się ze studenckim Teatrem 38; jako reżyser debiutował w 1963 wystawiając w tym teatrze „Króla Edypa” Sofoklesa. Od 1965 studiował reżyserię w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie; jako przedstawienie dyplomowe wyreżyserował w 1969 „Bolesława Śmiałego” S. Wyspiańskiego w Teatrze Współczesnym we Wrocławiu. W tymże roku opublikował w *Dialogu* (nr 5) pierwszy swój utwór dramatyczny „Pater noster”. W 1971 został członkiem ZLP. Jako reżyser związany był przede wszystkim z teatrami Wrocławia (Teatr Współczesny), Krakowa i Warszawy, a w latach siedemdziesiątych nadto z Teatrem Polskiego Radia. Reżyserował wiele sztuk Tadeusza Różewicza. Współpracował stale z ośrodkami teatralnymi, głównie laboratoryjnymi w RFN i Szwecji, gdzie reżyserował i wykładał. Prowadził kursy i zajęcia w ramach Międzynarodowych Warsztatów Teatralnych w Scheersberg, Tübingen w RFN i Gränna w Szwecji (1973). Był teoretykiem nowego teatru, sformułował program teatru metacodziennego. Wykładał w szkołach filmowych w Łodzi, Berlinie (NRD) i Sztokholmie. Równocześnie rozwijał twórczość dramatopisarską oraz krytycz-

ną, pisząc eseje, szkice i recenzje teatralne. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1979). Zmarł 21 sierpnia 1982 we Wrocławiu; pochowany na cmentarzu ewangelickim w Cieszynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pater noster. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1969 nr 5 s. 47-66. Praprem. pt. Paternoster Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1970. Radio 1976. Przedr. zob. poz. 8.

Uznany za najlepszy spektakl teatralny na scenach wrocławskich w sezonie 1970/1971, uhonorowany Złotą Statuetką.

2. Rycerz Andrzej. (Komedia). *Dialog* 1970 nr 10 s. 17-24. Praprem. Wwa, T. Studio 1974. Przedr. zob. poz. 8.

3. Gwiazda. (Monodram). *Dialog* 1971 nr 10 s. 5-15. Praprem. Kielce-Radom, T. im. S. Żeromskiego 1972. Radio 1977. Przedr. zob. poz. 8.

Przełk. czes.: Hvezda. [Przeł.] I. Lexová. *Světová Literatura*, Praga 1980 nr 3 s. 134-148.

4. Trzema krzyżkami. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1972. Druk *Dialog* 1973 nr 4 s. 66-83. Praprem. Kr., T. Studentów i Młodzieży Pracującej „ETAM 2” 1975. Wyst. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1977. Przedr. zob. poz. 17.

5. Koniec pół świni. (Słuchowisko). *Dialog* 1974 nr 3 s. 29-34. Praprem. pt. Koniec półświni. Wąbrzych, T. Dram. (Scena Studyjna) 1978. Przedr. zob. poz. 8.

6. Ciąg dalszy. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1973-1974. Druk *Nowy Wyras* 1976 nr 1 s. 6-24. Por. zob. 17.

Przełk. niem.: Kaufhaus des Westens. Fernsehoper. [Przeł.] P. Lachmann. (West) Berlin 1981.

7. Samoobrona. (Magiczny manifest, 1975). Powst. 1974-1975. Druk *Dialog* 1976 nr 3 s. 18-42. Praprem. pt. Teatr metacodzienny samoobrona. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1981. Przedr. zob. poz. 17.

Przełk. niem.: [Przeł.] P. Lachmann. Sender Freies Berlin [Radio Berlin Zach.] 1982.

8. Sztuki i eseje. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury 1976, 271 s.

Zawartość: J. Błonski: Przedmowa. — [Dramaty:] Paternoster [poz. 1]; Rycerz Andrzej (Komedia-baśń) [poz. 2]; Antygona. Transkrypcja z Sofoklesa [por. Przekłady i adaptacje poz. 2]; Gwiazda [z komentarzem autora; poz. 3]; Koniec półświni [poz. 5]. — [Eseje:] Bieg życia [autobiografia]; Na pograniczu; Living Theatre [w Nowym Jorku]; Hedda Gabler u Bergmana [Królewski T. Dram. w Sztokholmie]; Jeden czy dwa teatry; Angielscy „młodzi gniewni” w Polsce [o H. Pinterze]; Pobiednosikow i Szajna [„Łaźnia” W. Majakowskiego w T. Studio w Wwiel]; Czas ochrony dla lisów. [O debiutach reżyserskich w teatrach warszawskich w sezonie 1967/1968]; „Żywot Józefa” Kazimierza Dejmka [w T. Nar. w Wwiel]; Samobójstwo subiektywnego krytyka [dot. krytyki teatralnej]; Notatki o Beckettie; Mac Gowran gra Becketta [w Berlinie]; Kara śmieszności, czyli tłumaczenie „Śmieszego staruszka” [T. Różewicz];

Notatki z okresu prób „Bolesława Śmiałego” [S. Wyspiańskiego w T. Współcz. we Wr.]; O cudach teatru Grotowskiego; Teatr cytatu i ironii (o Konradzie Swinarskim); I co dalej po zagładzie; O teatrze Dormana [T. Dzieci Zagłębia w Będzinie]; Teatry studenckie jesienią 1969 roku; Schaubühne am Hallschen Ufer przedstawia „Peer Gynta” [H. Ibsena w Berlinie Zach.]; Nowe objawienia.

9. Villa dei misteri. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1977 nr 9 s. 5-24. Praprem. pt. Villa dei misteri. (Dom tajemnic) Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1979, TV 1983. Przedr. zob. poz. 17.

10. Musikkramer. [Monodram]. *Dialog* 1979 nr 7 s. 43-47. Praprem. Gdynia, T. Muz. 1981. Radio 1981.

Przełt. niem.: [Przeł.] P. Lachmann. Sender Freies Berlin [Radio Berlin Zach.] 1982.

11. Bez końca; Epitafia. Kr.: WL 1980, 102 s.

Zawartość: Bez końca. [Opowiadanie]. — Epitafia [częściowo proza poetycka]. Pani Nosek; Jerzy; Zdjęcie; Profesor; Pani Anna; Pastor Jan Lasota.

12. Obora. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Mały 1980. Druk *Scena* 1981 nr 1 s. 42-48. Przedr. zob. poz. 17.

13. Włosy błazna. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1980 nr 11 s. 40-54. Przedr. zob. poz. 17.

14. Król Dawid. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed. 1982. Druk w tomie: Sztuki teatralne 1972-1982 [poz. 17]. Praprem. Berlin Zach., Transform-theater 1986.

Dramat (poświęcony zagładzie Żydów) nie ukończony, odczytany i spisany z pozostawionych rękopisów przez A. Falkiewicza.

15. Wyspy Galapagos. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1981-1982. Druk *Dialog* 1982 nr 7 s. 46-62. Praprem. Pozn., T. Pol. (Scena w Malarni) 1985. Przedr. zob. poz. 17.

16. Aktorka. Powst. przed 1982. Praprem. Wwa, T. Powsz. (Mała Scena) 1985.

Wyst. też pt. Aktorka, AKTorka.

17. Sztuki teatralne 1972-1982. Powst. 1982. Wyd. z notą wydawn. A. Falkiewicza. Wr.: Ossol. 1984, 264 s.

Tom zredagowany przez autora na początku 1982.

Zawartość: +++ (Trzema krzyżykami) [poz. 4]. Ciąg dalszy (Ka de we). Libretto operowe [poz. 6]. Samoobrona (Magiczny manifest) [poz. 7]; Włosy błazna [poz. 13]; Villa dei misteri [poz. 9]; Obora [poz. 12]; Wyspy Galapagos [poz. 15]; Król Dawid [poz. 14]. — A. Falkiewicz: Nota wydawnicza.

18. Nie drukowane. [Szkiecy]. Wr.: T. Współcz. 1984, 65 s.

Zawartość: Liturgia na listopad; Czerwone skały; Dwie maski; Odpowiedź na ankietę; Krew; Jarocki; Gorzkie żale Antoniego Fałata z intermedium Krzysztofa Zarebskiego i Helmuta Kajzara przeciwko ubóstwianiu protez; Ksiądz Franciszek Bohomolec; Rodzina; Matka natura; Linia życia. (Rozmowa z Janem Dobkowskim); Doskonałość. (O obrazach Jerzego Nowosielskiego); Teatr cudu. (Andrzej Majewski — dialogmonolog); Czerń. (Jerzy Grzegorzewski); „Marsz” Mieczysława Piotrow-

skiego; Labirynt; Jadalnia; Eksperyment; Co to jest „wszystko” o dramatach T. Różewicza; Sen i przebudzenie; Letargi. — A. Falkiewicz: Helmut Kajzar (1941-1982).

19. Z powierzchni ... Szkice o teatrze. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury 1984, 207 s.

Zawiera szkice z tomu Nie drukowane [poz. 18] oraz: Manifest Teatru Meta-codziennego; Dwie wystawy i spektakl ze Stuttgartu; Zabity film; Dysputa. (Marivaux w reżyserii P. Chévean w TNP [Théâtre Nationale Populaire]); Lis i Kruk (O Sławomirze Mrożku); Sen Gubernatora [dot. „Dziadów” A. Mickiewicza]; Teatr Stary [w Krakowie]; Rozmowa II [z A. Falkiewiczem nt. dramatów T. Różewicza]; Rozmowa III [z A. Matalowską nt. dramatów T. Różewicza]; Akcja; Szapocznikow; Chmury... chwila i dobry humor artysty; Rzeźby Adama Myjaka; Prof. Henryk Stażewski czyli pokój awangardy. — Teatr meta-codzienny: Włosy błazna [poz. 13]; Fomeny.

Przekłady i adaptacje

1. P. Handke: Publiczność zwymyślana. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1969 nr 6 s. 47-63.

2. Antyгона (transkrypcja z Sofoklesa). Parafraza tekstu i reż. ... Wyst. Wr., T. Pol. 1971. Druk fragm. *Nowy Wyrz* 1972 nr 5 s. 64-80. Druk całości zob. Twórczość poz. 8.

3. F.X. Kroetz: Górna Austria. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1973 nr 12 s. 27-44. Wyst. Wwa, T. Ateneum Scena 61 1971.

4. P. Handke: Terminator. (Sztuka bez słów. Das Mündel will Vormund sein). *Nowy Wyrz* 1975 nr 3 s. 37-52. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1977.

5. F. Bohomolec: Pijacy. Adapt. i reż. ... Wyst. Wr., T. Współczesny im. E. Wiercińskiego 1976.

6. F.X. Kroetz: Sceny małżeńskie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1977.

Nadto adaptacje radiowe, m.in.: T. Różewicz: Świadkowie, czyli nasza mała stabilizacja. 1968. — W. Szymborska: Koloratura [Montaż wierszy]. 1969. — T. Różewicz: Odejście glodomora. 1979.

Praca redakcyjna

1. Znam siłę słów. Układ z wierszy i listów W. Majakowskiego. [Oprac.] ... [Wwa]: LSW 1967, 59 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Teatr w poszukiwaniu syntezy. Rozm. M. Karpiński. *Nowy Wyrz* 1972 nr 5; Zawsze spod łóżka wyjdzie diabeł racjonalizmu. [Rozm.] T. Krzemiński. *Kultura* 1980 nr 11.

LP (uzup.). — RL 1982 (A. Biernacki). — *Art. Sceny Pol.* 1981/1982 [nekrolog].

J. Błonski: Kilka słów o smach H.K. *Dialog* 1970 nr 1 [rec.: Pater noster]. — [Antygon:] J. Kełera: „Antygon”, *Odra* 1971 nr 9; J. Lanowski: „Antygon” Kajzara. *Odra* 1971 nr 9. — M. Piwińska: Ta chatynka gdzie straszy. *Dialog* 1971 nr 1 [rec.: Pater noster]. — J. Czyżkowski: K. projektowane sny. *Dialog* 1972 nr 6. — J. Hofman: Chaotyczny świat H.K. *Życie*

Lit. 1973 nr 30 [dot.: Gwiazda; Pater noster, Rycerz Andrzej]. — J. Klossowicz: Spowiedź dziecięca półwieku. *Literatura* 1977 nr 42 [rec.: Szuki i eseje]. — A. Błaszczewicz: H.K. recepta na szczęście. *Dialog* 1977 nr 7 [rec.: Trzema krzyżkami; Samoobrona]. — R. Szuman-Fikus: Co się śni na pograniczu? (O dramatach H.K.) *Kwart. Opol.* 1977 nr 4; przedr. *Studia* 1985 [dot. Pater noster; Rycerz Andrzej]. — [Szuki i eseje] A. Falkiewicz: Samolot wypchany bombami i lametą. *Odra* 1978 nr 1; K. Sielicki: H.K. sen o teatrze. *Nowy Wyraz* 1978 nr 9. — J. Keler: Casus Kajzar. *Teatr* 1978 nr 1 [rec.: Trzema krzyżkami]. — S. Bardijewska: O K. raz jeszcze. *Dialog* 1979 nr 7. — K. Sielicki: Gierpiące oczy błazna. *Scena* 1981 nr 9. — G. Sinko: O czym pamiętają widzowie „Obory”. *Teatr* 1981 nr 4. — R. Szydłowski: H.K. *Teatr* 1982 nr 3. — S. Bardijewska: H.K. — poeta sceny. *Scena* 1983 nr 1. — J. Kornhauser: H.K. (1941-1982). *Pismo* 1983 nr 3. — J. Klossowicz: Teatr H.K. *Dialog* 1983 nr 3. — [Z powierzchni:] A. Tuszyńska: Postaci teatru. *Nowe Książ.* 1984 nr 9; W. Bonislawski: Wybór czy przypadek. *Mies. Lit.* 1985 nr 6. — T. Nyczek: Helmut. *Dialog* 1986 nr 9. — S. Bardijewska: H.K. — naiwność i okrucieństwo. W tejże: *Własna Przestrzeń*. Wwa 1987. — R. Dąbrowski: Nic się nie zamknęło. *Podbeskidzie* 1987 nr 17. — W. Bonislawski: H.K. rola przybłądy. *Integracje* 1992 nr 28.

J.Z.

KALETA Roman 1924-1989

Historyk literatury, edytor, krytyk.

Urodzony 9 lutego 1924 w Bieczu pod Gorlicami w rodzinie mieszczańskiej; syn Franciszka Kalety i Anny z Różów. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Bieczu, gdzie uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych i równocześnie od 1942 pracował jako robotnik w niemieckiej firmie budowlanej, a następnie w kopalni ropy. Po wojnie kontynuował naukę w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym w Bieczu, w 1946 uzyskał maturę. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). W tym czasie działał w zarządzie Bratniej Pomocy Studentów Uniwersytetu i Politechniki, w Kole Naukowym Polonistów i od 1949 w Federacji Polskich Organizacji Studenckich (jako członek Zarządu i kierownik Wydziału Kulturalno-Oświatowego). Debiutował w 1948 artykułem o polskiej gazecie studenckiej wydawanej we Wrocławiu pt. „Poczwara”, opublikowanym w *Odrze* (nr 28); za właściwy debiut uważał recenzję powieści A. Chojeckiego „Alkhadar” w wydaniu T. Mikulskiego, ogłoszoną w 1950 w *Zeszytach Wrocławskich* (nr 1/2). Artykuły, recenzje oraz edycje utworów literackich okresu Oświecenia ogłaszał m.in. w *Odrze* (1949-61), *Pamiętniku Literackim* (1950-56), *Zeszytach Wrocławskich* (1950-52). W 1950/51 był młodszym asystentem w Katedrze Historii Literatury Polskiej UWr. Po uzyskaniu w 1951 magisterium został członkiem wrocławskiej Pracowni Literatury Oświecenia Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN (kolejno asystent, w 1952-53 starszy asystent). W 1955 uzyskał stopień kandydata nauk filologicznych na podstawie pracy „Monitor” z ro-

ku 1763 na tle swoich czasów” (promotor prof. Jan Kott), po czym otrzymał stanowisko adiunkta. W 1964 habilitował się na podstawie rozprawy „Poezja polityczna polskiego Oświecenia 1780-1795” i otrzymał stanowisko docenta. Studia, artykuły, recenzje i prace edytorskie dotyczące zwłaszcza poezji politycznej i obyczajowej XVIII w. ogłaszał w pismach naukowych, m.in. w *Przeglądzie Humanistycznym* (1960-64). Był redaktorem tomów „Miscellanea z doby Oświecenia” w serii *Archiwum Literackie* (1965, 1969). W 1966-70 współpracował też z dziennikiem *Słowo Polskie*, w którym zamieszczał cykl felietonów „Sensacje z dawnych lat”. W 1975 został kierownikiem Pracowni Historii Literatury i Edytorstwa Wieku Oświecenia. W tymże roku otrzymał Nagrodę Wrocławskiej Prasy. Odbył podróże naukowe do Kijowa i Lwowa (1969), do Wilna (1977), do Lwowa (1980). W 1979 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Był członkiem Rzeszowskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, od 1975 przez cztery kadencje członkiem Rady Naukowej IBL, Rady Naukowej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1983). Zmarł 6 lipca 1989 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Prekursorzy Oświecenia. [Autorzy:] ..., M. Klimowicz. Wr.: Ossol. 1953, 333 s. IBL PAN.

Zawartość: R.K. „Monitor” z roku 1763 na tle swoich czasów, s. 7-220. — M. Klimowicz: Mitzler de Kolof, redaktor i wydawca, s. 221-333.

2. Oświeceni i sentymentalni. Studia nad literaturą i życiem w Polsce w okresie trzech rozbiorów. Wr.: Ossol. 1971, 793 s.

Zawartość: Z. Libera: Słowo wstępne. — Cz. I: Pojedynek Giacomo Casanowy z Franciszkiem Branickim w świetle współczesnych relacji Polaków i cudzoziemców; Okoliczności powstania I cz. „Powazek” Stanisława Trembeckiego; Na przedpolu „Monachomachii” [J. Krasickiego]. (Rozważania na temat genezy i autorstwa „Daniela Kalwińskiego”) [S. Trembeckiego]; Stanisława Trembeckiego „Oda nie do druku”; Bójka literacka A. Naruszewicza z A.K. Kossakowskim; „Nie masz zgody”. (Trzy satyry z wieku Oświecenia) [zob. Prace edytorskie poz. 3]; „Pieśni światowe” Franciszka Karpińskiego; Oświeceni swawolne w świetle nieznannej satyry bibliograficznej; „Muzy puławskiej nowe coraz pienie”. (O życiu, twórczości, drukach i autografach F.D. Książczaka); „Starożytność grodziska”. (Nieznany wiersz S. Trembeckiego); Grób Trembeckiego. — Cz. II: „Spartanka”. (Nieznany poemat Stanisława Trembeckiego); Turniej paszkwilanci z okazji odsłonięcia pomnika króla Jana III Sobieskiego w Łazienkach; Nawracanie posła. (Biografia polityczna Jana Suchozrewskiego); O twórczości satyrycznej Franciszka Zablockiego w okresie Sejmu Czteroletniego; Polska poezja polityczna w latach 1788-1794. (Stan badań); Wiersze na cześć generała Jakuba Jaśńskiego; „Winszujący wierszopis”. (Kilka przyczynków do życia i poezji Marcina Molskiego); „Stary Dąbrowskiemu mazurek” [J. Wybickiego]; List Rajmunda Korsaka do Aleksandra Chodkiewicza [z 1803 r.]. — Postscriptum od autora.

3. Obiady czwartkowe na dworze króla Stanisława Augusta. (Próba monografii). *Stud. Warsz.* T. 16: Warszawa XVII wieku, 1973 z. 2 s. 9-114.

4. Sensacje z dawnych lat. Wyszukał i skomentował ... Wr.: Ossol. 1974, 503 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 udoskonalone i poszerz. 1986, 587 s.

Teksty publikowane w *Sl. Pol.* 1966-1970.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Poezja antytargetowska i jakobińska. *Pam. Lit.* 1950 t. 41 z. 3/4 s. 936-964. — Karuzel. *Pam. Lit.* 1951 t. 42 z. 3/4 s. 917-968 [omów. utworów powst. w związku z odsłonięciem w Wwie pomnika Jana III Sobieskiego]. — „Poselstwo do Rzymu” [sprawa autorstwa wiersza I. Krasickiego]. *Zesz. Wroc.* 1952 z. 1 s. 50-74. — Rozkład feudalizmu w Polsce w świetle nieznannej satyry bibliograficznej *Pam. Lit.* 1953 z. 2 s. 590-646. — Odrodny kuzyn księcia Józefa (Uwagi w związku z książką M. Brandysa „Nieznany książę Poniatowski”). [O Stanisławie Poniatowskim]. *Prz. Hum.* 1961 nr 4 s. 83-123. — Audere ausis. Pochwała książki B. Leśnodorskiego pt. „Polscy jakobini”. *Prz. Hum.* 1962 nr 3 s. 149-163. — Lwowski sobowtór Antoniego Malczewskiego. *Prz. Hum.* 1966 nr 1 s. 13-27. — Obróńca A. Malczewskiego. (Kilka szczegółów z życia Michała Modzelewskiego). *Prz. Hum.* 1966 nr 4 s. 125-140. — Wzmianki o życiu teatralnym Warszawy w korespondencji Marianny z Kątskiej Potockiej (1765-1766). *Pam. Teatr.* 1966 nr 1/4 s. 146-166. — Kto był autorem wiersza „Na skasowanie jezuitów” ukrytym pod pseudonimem Daniela Kalwińskiego. *Prz. Hum.* 1972 nr 3 s. 105-108. — Miejsce i społeczna funkcja literatów w okresie Oświecenia. W: Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia. Wr.: 1973 s. 5-47. — Polskie potomstwo rewolucyjnej pieśni francuskiej „Ça ira”. W: Wiek XVIII. Polska i świat. Wwa 1974 s. 415-434. — Świadek, gawędziarz i publicysta w roli historyka. Uwagi krytyczne o najnowszym wydawnictwie J. Kitowicza „Pamiętników czyli Historii Polskiej”. W: Wiek Oświecenia. T. 1 Wwa 1978 s. 271-303. — „Treny” czy „Lamentacje”? Edycje i problematyka autorstwa znanego antytargetowskiego paszkwilu lo „Trenach to jest Narzekaniach Szczesnowych” J.U. Niemcewicza]. W: Wiek Oświecenia. T. 3. Wokół problemów literatury i filozofii. Wwa 1978 s. 33-48. — [Wspomnienie o T. Mikulskim]. *Książ. i Czytelnik* 1981 nr 1 s. 4-20. — Antologia poetycka Franciszka Ksawerego Woyny. *Ze Skarb. Kult.* 1983 nr 38 s. 67-132. — Legenda rejtanowska w „Panu Tadeuszu”. *Pam. Lit.* 1984 z. 3 s. 177-215. — Materiały do życiorysu Dominika Magnuszewskiego. *Ze Skarb. Kult.* 1986 nr 43 s. 83-98. — Nie zginęła. Dzieje recepcji „Ma-

zurka Dąbrowskiego”. *Pam. Lit.* 1988 z. 1 s. 193-264. — O pobycie Wyspiańskiego w Bieczu w 1889 roku. W: Od Koźmiana do Czernika. Rzeszów 1992 s. 121-139.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. I. Krasicki: Wybór z „Monitora”. Oprac. ... W: I. Krasicki: Pisma wybrane. T. 3. Wwa: PIW 1954, 85 s. PAN IBL.

2. S. Trembecki: Listy. T. 1-2. Oprac. J. Kott. Przekł. listów franc. M. Kruczkiewicz. Wr.: Ossol. 1954, XXV, 220 s. PAN IBL.

3. Nie masz zgody. Trzy satyry z wieku Oświecenia. Wyszukał i oprac. ... Wr.: Wrocławskie Tow. Miłośników Książ. 1957, 36 s.

Zawartość: Ancuta: Nie masz zgody; S.K. Potocki: Białuluka; Anonimowe: Żale podstolego do skarbnika nad zepsutą młodzieżą

4. Anegdota i sensacje obyczajowe wieku Oświecenia w Polsce. Dokumenty, wspomnienia, facecje. Zebrał i oprac. ... Ilustr. M. Berezowska. Wwa: Czyt. 1958, 388 s.

5. Biecz. Studia historyczne. Red. ... przy współpracy F. Błońskiego. Wr.: Ossol. 1962, 515 s.

Tu R.K.: Zamek w Bieczu, s. 152-169.

6. J. Wybicki: Utwory dramatyczne. Wybór, oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1963, 481 s. PAN IBL.

7. Miscellanea z doby Oświecenia. [T.] 2. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1965, 433 s. IBL PAN. *Arch. Lit.*, 9.

Tu R.K.: Pieśń J.U. Niemcewicza napisana w setną rocznicę zwycięstwa wojsk polskich pod Wiedniem, s. 103-105; „Wolność ojczyzna.” Antytargetowickie argumenty tragedii s. 190-210.

8. Miscellanea z doby Oświecenia. 3. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1969, 504 s. IBL PAN. *Arch. Lit.*, 13.

Tu R.K.: Dwa imiennowe wiersze Franciszka Karpińskiego (z autografu), s. 274-281; Przyjaciele i zalotnicy. Korespondencja poetycka i wiersze do krajczyny Potockiej, Wojciecha Miera, Stanisława Potockiego i Wojciecha Turskiego, s. 283-290; Wiersz prosty historyczny Gabriela Białobrzzeskiego, czyli obrona polityki króla Stanisława Augusta, s. 467-485; Wielki poeta dla kilku wierszy (Nieznana opinia Ludwika Łętowskiego o Trembeckim), s. 487-490.

9. T. Ostrowski: Poufne wieści z oświeconej Warszawy. Gazetki pisane z roku 1782. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1972, 307 s.

Zbiór listów T. Ostrowskiego do A. Mniszka; wyd. z kodeksu rękopiśmiennego Bibl. Czartoryskich w Kr.

10. Ulotna poezja patriotyczna Oświecenia 1774-1797. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1977, 32 s., 40 składek reprodukcji faksymilowych w oryginalnych formatach w tece.

11. D. Magnuszewski: Wiersze z okresu Powstania Listopadowego. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1986, 88 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983. — PP (J. Pitera).
 [Anegdota i sensacje. Oprac. ...] M. Danilewiczowa. *Tydz. Pol.*, Londyn 1959 nr 9; Z. Lewin, *Perspectives Polonaises*, Wwa 1959 nr 8/9. — J. Woś: Detektyw literackich i historycznych tajemnic. *Widnokrąg* 1967 nr 51. — T. Mikulski. W te goż: W kręgu oświeconych. Wwa 1969 [rec.: „Monitor” z roku 1763 na te swoich czasów]. — [Oświeceni i sentymentalni:] Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1971 wyd. 1973; J. Łojek: Oświeceni patriotyczne, paszkwilankie i swawolne. *Kultura* 1971 nr 45; R. Sobol: Warsztat filologa oświeconego. *Odra* 1971 nr 12; N. Király. *Slavia*, Debreczyn 1972 t. 12; I. Lossowska. *Polonistyka* 1972 nr 6; J.W. Podgórski: Dwadzieścia lat entuzjazmu. *Nowe Książ.* 1972 nr 4; J. Maciejewski: Literatura i życie. *Twórczość* 1973 nr 7. — M. Śędek: Lektyka po Warszawie króla Stasia. *Nowe Książ.* 1973 nr 19 [rec.: Obiady czwartkowe ...]. — J. Łojek: *Silva rerum* R.K. *Kultura* 1974 nr 37 [rec.: Sensacje z dawnych lat]. — J. Maciejewski. *Pam. Lit.* 1974 nr 1 [rec.: Oświeceni i sentymentalni]. — M. Tyrowicz. *Zesz. Prasozn.* 1974 nr 1 [rec. wyd. T. Ostrowski: Poufne wieści]. — [Ulotna poezja patriotyczna Oświeceni. Oprac. ...] T. Łubieński: Ulotne zamówienia. *Kultura* 1979 nr 40; S. Zieliński: Druki ulotne, druki tajne. *Nowe Książ.* 1979 nr 1. — J. Snoppek: *Silva rerum*. *Tyg. Kult.* 1981 nr 30 [rec.: Sensacje z dawnych lat]. — M. Klimowicz. R.K. *Odra* 1989 nr 12. — M. Klimowicz. R.K. *Pam. Lit.* 1990 z. 3. — P. Żbikowski: O R.K. wspomnienia. W: Od Koźmiana do Czernika. Rzeszów 1992.

Ponadto: *Laudens in Virum Romanum* Kaleta duodecim lustra celebrantem scriptis Georgius Arvalis. Profesorowi Doktorowi Romanowi Kalecie w 60 rocznicę urodzin Przyjaciele i Koleżdy. [Druk okolicznościowy; zawiera: J. Łanowski: Bryk albo ASINORUM PONS dla wyrozumienia Pochwał Częstochowskich na Prześwitego Najukochońszego Meża Romana Kalete kopę lat świeconego spisanych. (Wiersz). Wr. 1984, 14] s.

E.G.

KALISZEWSKI Andrzej

ur. 1954

Krypt.: (A.K.).
 Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 17 maja 1954 w Krakowie; syn Zdzisława Kaliszewskiego, prawnika, i Wandy z Pychowskich. Uczęszczał do I Liceum Ogólnokształcącego im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Debiutował w 1971 wierszem „Dziwna podróż”, zamieszczonym w tygodniku *Życie Literackie* (nr 6). W tymże roku został członkiem Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZLP. Wiersze, artykuły i recenzje publikował m.in. nadal w *Życiu Literackim* (1972-74, 1977-79) i czasopiśmie *Student* (1973-74, 1977-79). Po zdaniu matury w 1973, studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Od tegoż roku do 1975 należał do literackiej grupy studenckiej Konfederacji Nowego Romantyzmu, a następnie w 1975 był współzałożycielem i do 1977 członkiem grupy literackiej *My*. W 1976-78 był przewodniczącym Koła Młodych ZLP, a od 1978 członkiem ZLP. W 1977 uzyskał magisterium i rozpoczął pracę w Wydawnictwie Literackim, najpierw jako starszy asystent, a później redaktor. Kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze, artykuły i recenzje m.in. w miesięczniku *Poezja* (od 1976), czasopiśmie *Literatura*

(1977-84, z przerwami). W 1981 uzyskał na UJ tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy „Świat poezji Zbigniewa Herberta” (promotor prof. Wiesław Paweł Szymański). W 1983 objął kierownictwo Redakcji Polskiej Poezji Współczesnej i Literatury Dziecięcej, a w 1989-90 był zastępcą dyrektora w Wydawnictwie Literackim. W 1983-86 był wiceprezsem Oddziału Krakowskiego nowego ZLP. Współpracował z *Pismem Literacko-Artystycznym* (1984-89; 1984-86 członek redakcji) oraz *Dziennikiem Polskim* (1985-87; tu cykle felietonów „Nie tylko o literaturze” oraz „Okolice literatury”; członek redakcji). W 1984 otrzymał nagrodę im. A. Bursy za całokształt twórczości krytycznoliterackiej, w 1986 Nagrodę Artystyczną Młodych im. S. Wyspiańskiego I stopnia, a w 1988 nagrodę m. Krakowa za osiągnięcia w dziedzinie publicystyki i literatury. W 1992 podjął pracę nauczyciela w I Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Popiół. [Wiersze]. Wwa: Pax 1976, 57 s.
 Nagroda Peleryny przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” za najlepszy debiut poetycki 1976.
 2. Galop. [Wiersze i proza poetycka]. Kr.: WL 1978, 57 s.
 3. Gry Pana Cogito. Monografia twórczości Zbigniewa Herberta. Kr.: WL 1982, 242 s. Wyd. 2 rozszerz. Łódź: WL 1990, 258 s.
 Nagroda Pióra przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku w 1983.
 4. Paszcza. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 44 s.
 Nagroda Artyst. Młodych im. S. Wyspiańskiego przyznana przez Min. ds. Młodzieży w 1986.
 5. Książę z Kraju Łagodności. (O twórczości Jerzego Harasymowicza). Kr.: WL 1988, 282 s.
 Nagroda XI Międzynarodowego Listopada Poetyckiego w 1988.
 6. Herbert. [Szkic krytyczny]. Powst. ok. 1989. Wyd. Wwa: Ag. Aut. 1991, 49 s.
 Przekł. ang.: [Przel.]. Ch. Genkalska. Wwa: Ag. Aut. 1989, 45 s.
 7. Zbigniew Herbert. Portret krytyczny autora, analiza wybranych wierszy, bibliografia. Kr.: Sponzor [1993], 56 s. Wyd. 2 tamże 1994.
 8. Herezja. [Wiersze]. Kr.: LEX-Patent 1995.
- Prace redakcyjne
1. Drugi Krakowski Almanach Młodych. Wstęp: S. Stabro. Wybór ... Kr.: WL 1980, 352 s.
 2. J. Twardowski: Który stwarzasz jagody. Wiersze wybrane. [Wybór] ... Kr.: WL 1982, 217 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 poszerz. 1988, 256 s., wyd. 3 1990.

Ank. 1988. — A. Kaliszewski: Autoprezentacja. *Odra* 1979 nr 7/8. — Wywiady: Stawim na prawdę. [Rozm.] D.T. Lebioda. *Fakty* 1987 nr 22; Święto intelektu. [Rozm.] M. Obarski. *Nurt* 1988 nr 5.

M. Wesolowski: Poezja uniwersalna?... W: Drugi Krakowski Almanach Młodych. Kr. 1976. — Z. Mikolejko: Neoklasyzmem raz jeszcze. *Nowy Wyraz* 1977 nr 7 rec.: Popiół. — [Galop:] K. Pieńkosz: Wszyscyśmy epigoni. *Literatura* 1978 nr 45; W. Jurasz: „Nie karz nas kołem”. *Nowy Wyraz* 1979 nr 2; T. Komendant: „Každy fałsz jest prawdą na inne pytanie” *Odra* 1979 nr 7/8; M. Chrzanowski: Gonieni i goniący. W tegoż: Próg możliwości. Wwa 1982 [dot. też: Popiół]. — R. Chojnacki: Casus Kaliszewski. W tegoż: Od „mówienia wprost” do „nowej prywatności”. O poezji lat siedemdziesiątych. Wwa 1984 [dot.: Autoprezentacja]. — [Gry Pana Cogito:] J. Giszczak: Gry A.K. *Znak* 1984 nr 354/355; J. Marx: Czytanie Herberta. *Poezja* 1984 nr 3. — A. Mrozowska: „niech drogi czasem kończą się bezdrożem” W: W stronę wiersza. Interpretacje poezji najnowszej. Wwa 1984 [dot. wiersza: „Modlitwa”]. — [Gry pana Cogito:] M. Stala. *Ruch Lit.* 1984 nr 4; A. Zawada: A jednak klasycyzm? W tegoż: Wszystko pokruszone. Wwa 1985. — [Paszcza:] J. Drzewucki: Klasycyzm jest możliwy. *Życie Lit.* 1986 nr 18; K. Lisowski: „To tylko polują psy, koty i ptaki”. *Nowe Książ.* 1986 nr 5; L. Żuliński: Paszcza lwa i usta prawdy. *Kultura* 1986 nr 9; J. Karecki: Łączy nas przepaść. *Odra* 1987 nr 10. — J. Koryl: Poeta spraw ostatecznych. *Kierunki* 1989 nr 23. — D.T. Lebioda: Popiół i ekstaza. O liryce A.K. *Życie Lit.* 1989 nr 24. — D. Pawelec: Koronacja. *Twórczość* 1989 nr 8 [rec.: Książę z Kraju Łagodności]. **B.M.**

KALLAS Aniela ok. 1868-ok. 1942

Właściwe nazwisko: Korngutówna.
Inne pseud.: Juliusz Piasecki; Marian Bilński.
Powieściopisarka, dramatopisarka, dziennikarka.

Urodzona około 1868; pochodziła z rodziny żydowskiej. Po ukończeniu pensji żeńskiej prawdopodobnie uczyła, jako wolna słuchaczka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, na wykłady Wilhelma Creizenacha i Stanisława Tarnowskiego. Twórczość literacką rozpoczęła w Krakowie około 1890, pisząc opowiadania z życia środowiska żydowskiego. W 1891 opublikowała pierwsze opowiadania: „Domokrężna” w *Ojczyźnie* (nr 4) oraz „Artystka – nowicjuszką” w wydawanym w Samborze na cele dobroczynne *Roczniku* (R. 14); w wydawnictwie tym ogłaszała następnie opowiadania do 1899). W 1891 debiutowała też jako autorka utworów dramatycznych obrazkiem „Zdrowe ziarno”, wydrukowanym w tarnowskim dwutygodniku *Pogoń* (nr 27-29). Zapewne od 1894 przebywała w Gdańsku i współpracowała z *Gazetą Gdańską*. Liczne opowiadania, obrazki, szkice, fragmenty dramatyczne publikowała m.in. w dodatku *Kuriera Lwowskiego* pt. *Tydzień* (1894, 1897, 1903, 1906; tu też pod pseud. Juliusz Piasecki), *Biesiadzie Literackiej* (1902-03 pod pseud. Juliusz Piasecki), *Jedności* (Lwów, 1907-12; tu m.in. w 1907 cykl obrazków „Nasz żydowski świątek”). Od 1911 mieszkała we Lwowie. W 1917 została członkiem redakcji dziennika *Wiek Nowy*; w piśmie tym zamieszcza-

ła też do 1930 liczne artykuły, felietony i recenzje teatralne. Prawdopodobnie zginęła około 1942, w okresie okupacji niemieckiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nasz żydowski świątek. Z pamiętników przyjaciółki. Powst. 1890. Druk *Rocznik*, Sambor R. 16: 1892/1893 s. 227-296; odb. Sambor 1893, 72 s. Pod tekstem data: Podgórze w grudniu 1890.

2. Zdrowe ziarno. Obrazek w sceniczną formę ujęty. *Pogoń* 1891 nr 27-29.

3. Tadeusz Kościuszko, jego życie i czyny. W setną rocznicę powstania kościuszkowskiego. Gdańsk: B. Miłski 1894, 48 s.

Podp.: Aniela Korngutówna.

4. Męty. Zbiór nowel. Pozn.: W. Simon 1895, 121 s.

Zawartość: Męty; Fragment; Artystyczne dusze; Szczęście sercu — duszy spokoj; Chybiony interes; Niepoprawny; W noc styczniową; W rezerwie; Nerwy; Nad Wisłą.

5. Nemezys. Powieść osnuta na tle wypadków z roku 1846-go w 50-tą rocznicę. [Pozn.:] Nakł. autora, druk. W. Simon 1896, 121 s. Toż pt. Rzeź galicyjska [podtyt. jw.]. Pozn.: W. Simon 1896, 121 s.

6. Niedoszłe śluby. Powiastka. Gdańsk; B. Miłski 1896, 41 s.

7. Sprężyna życia. Nowela. Kr.: W. Poturalski 1897, 145 s.

8. Nowele. Kr.: L. Zwoliński i Sp. 1898, 312 s. Zawartość: Duch czasu; Feministki; Nadzieja i uluda.

9. Poczta. Powieść. *Prz. Polit., Społ. i Lit.* 1898 nr 77-169.

10. Pośród bezdroży. Powieść. *Biesiada Lit.* 1901 nr 18-37. Wyd. osob. Kr.: D.E. Friedlein, Wwa; E. Wende i Sp. 1903, 236 s. Powieść odznaczona w konkursie *Kur. Codz.*

11. Powtórne małżeństwo. Dramat w 5 aktach. Powst. przed 1901. Praprem. Kr., T. Lud. 1909. Wyd. Kr.: D.E. Friedlein, Wwa; E. Wende i Sp. 1910, 85 s.

Sztuka pt. Dom Strawińskich (podp. Juliusz Piasecki) została zakwalifikowana do wystawienia w T. Rozmaitości w Wwie w 1901.

12. Wśród swoich. Sztuka ludowa w 4 aktach. Powst. przed 1901. Wyd. Kr.: D.E. Friedlein 1905, 59 s. Praprem. Kr., T. Lud. 1910. Wyróżnienie w konkursie Wyd. Krajowego we Lw. w 1900.

13. Walka. Powieść. Wwa: druk. A.T. Jezierskiego 1903, 160 s. Podp.: Juliusz Piasecki.

14. Nędza. Dramat w 3 aktach. Kr.: D.E. Friedlein, Wwa, E. Wende i Sp. 1905, 122 s. Praprem. pt. Niewesołe życie Kr., 1906.

15. Falujące kłosa. Sztuka w 4 aktach. Powst. 1906.
Rkps dat. 1906 w Bibl. Śląskiej w Kat.
16. Jak sen... Fragment dramatyczny w 1 odsłonie. *Tydzień* 1906 nr 26-28.
17. On i oni wszyscy. Powieść. *Jedność* 1908 nr 5-24, 1909 nr 1-25. Wyd. osob. Wwa: E. Wende 1910, 221 s.
18. Pożegnanie. [Powieść]. Lw.: Red. *Kur. Lwow.* 1908, 113 s.
19. Odszczepieńcy. Dramat w 4 aktach. Kr.: D.E. Friedlein, Wwa: E. Wende i Sp. 1909, 144 s.
20. Ona i oni. Powieść. Wwa, Lw.: Księg. S. Sadowskiego 1909, 154 s. Wyd. nast.: Wwa: Księg. Kuncewicz i Hoffman [1921], wyd. 3 tamże 1923. Przekł. czes.: Ona a oni. (Przeł.) K. Handzel. Praha [1912].
21. Wesoła pani. Sztuka w 3 aktach. Kr.: D.E. Friedlein, Wwa: E. Wende i Sp. 1909, 103 s. Rkps drugiej red. pt. Spółka z nieograniczona poręka w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
22. Żona czy kochanka. Komedia w 3 aktach. Kr.: D.E. Friedlein, Wwa: E. Wende i Sp. 1909, 109 s. Praprem. drugiej red. pt. Jedna i druga Lw., T. Mały 1922.
23. Hadassa. Sztuka w 3 aktach. *Jedność* 1910 nr 45-51, 1911 nr 1-5.
24. Judasz Iszkarjot. Fragment dramatyczny w 1 odsłonie. *Jedność* 1910 nr 9, 10; toż *Na Ziemi Naszej* 1910 nr 17 s. 133-134, nr 18 s. 143-144.
25. Dziecko. Powieść. *Nowa Gaz.* 1912 nr 523-593, 1913 nr 12-48. Wyd. osob. Lw.: Kultura i Sztuka [1913], 149 s.
26. Córki marnotrawne. Powieść. Lw.: Kultura i Sztuka, Wwa: E. Wende i Sp. [1913], 244 s.
27. Kobiety uczciwe. Powieść. Lw.: Kultura i Sztuka [1919], 127 s. Wyd. nast. tamże [po 1919].
28. Czyściciel. Powieść. Gdańsk: Wydawn. Lotos 1921, 139 s.
29. Jan Waligóra. Dwa akty dramatu z epilogiem. Powst. 1922. Wyd. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1931, 55 s.
Rkps dat. 1922 w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
30. Dobra partia. Komedia w 3 aktach. Powst. 1930.
Rkps dat. 1930 w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
31. Poza dobrem i złem. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1930. Druk zob. poz. 35.
Rkps dat. ok. 1930 podp. Marian Biliński w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
32. Świat obiecany. Powieść. Kr.: Księg. Powsz. [1930], 262 s.
33. Zapolska. Powieść biograficzna. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance [1931], 224 s.
34. Wolna akademia. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1933. Druk zob. poz. 35.
Masz. autorski dat. 1933 w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
35. Dwie sztuki szukają dyrektora teatru. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol., druk. *Dz. Pol.*, Lw. 1934, 158 s.
Zawartość: Poza dobrem i złem [poz. 31], s. 5-98 oraz Wolna akademia [poz. 34], s. 99-158.
36. Firma Szolc i Spółka. Komedia w 3 aktach. Powst. 1937.
Masz. dat. 1937 w Bibl. Śląskiej w Kat.
- Nadto utwory dramatyczne nie publikowane, o nie ustalonej dacie powstania: Bez wiary. Sztuka w 5 aktach. [Rkps w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich PAN we Wr.]. — W przededniu. Fragment dramatyczny w 1 akcie. [Rkps w Bibl. Śląskiej w Kat.].

Przekłady i adaptacje

1. Meir Ezofowicz. Sztuka w 5 aktach wg powieści E. Orzeszkowej. Praprem. Kr., T. Lud. 1902. Druk fragm.: *Nasz Kraj* 1906 t. 2 z. 26 s. 11-14. Wyd. całość: Lw., Złoczów: Księg. W. Zukerkandla [1907], 75 s.

Praprem. pod pseud. Juliusz Piasecki; wyst. we Lw., T. Nowy 1911 pod pseud. A. Kallas.

2. A. Landsberger: Kokota Lu. Romans z eleganckiego świata. Lw.: Kultura i Sztuka [1917], 283 s.

3. K. Michaelis: Radosna szkoła. Lw.: Kultura i Sztuka [1918], 183 s. Wyd. 2 tamże [1922].

4. Tajemnica domu towarowego. Powieść. Podług amerykańskiej komedii Bayarda Veillera napisała... Lw.: Globus [1924], 172 s.

5. Małka Szwarcenkopf. Powieść. Z dramatu G. Zapolskiej przerobiła ... Wwa: Lector-Polonia 1927, VIII, 256 s. Wyd. Zbior. Dzieł G. Zapolskiej.

6. H. Sudermann: Przymierze krwi. Powieść. T. 1-2. Lw.: Globus [1928], 219 + 229 s.

7. Kraina czarów. Sztuka fantastyczna w 4 odsłonach. Podług baśni R. Dodillet. Przekomponowała ... Powst. 1937.
Masz. dat. 1937 w Bibl. Śląskiej w Kat.

8. Za szczęściem. Sztuka fantastyczna w 5 odsłonach. Podług baśni R. Dodillet napisała ... Powst. przed 1939.
Masz. w Bibl. Śląskiej w Kat.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (P. Grzegorzczuk).

[Nędz.] E. Luniński. *Dz. Pol.* 1905 nr 67; A. Mazanowski. *Prz. Powsz.* 1905 t. 86 nr 257 [rec. dot. też: *Wśród swoich*]. — M. Zabłocka. *Książka* 1910 nr 9 [rec.: Ona i oni]. — E. Wo-

roniecki. *Krytyka* 1911 t. 32 z. 7/8 [rec.: Wesota pani; Żona czy kochanka]. — A. Drogoszewski. *Książka* 1912 nr 5 [rec.: On i oni wszyscy]. — [Zapolska] L. Blaustein. *Prz. Hum.* 1931 z. 1; W. Brumer: Pani Ga-duńska o Zapolskiej. *Teatr* 1931 nr 6; Es-Wicz. Powieść biograficzna czy brukowy romans. *Scena Pol.* 1931 z. 3; J.E. Plomiński: Wojna z dokumentami. O system badania twórczości G. Zapolskiej. *Prz. Hum.* 1932 z. 1, przedr. w teoz: Szukanie współczesności. Wwa 1934, polem.: A. Kallas: Wojna o Zapolską. *Tamże* 1932 z. 2/3; J.E. Plomiński: Grymasy p. Kallas. *Lwow. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1933 nr 71. — K. Irzykowski: Dramaty książkowe. *Prosto z Mostu* 1935 nr 15. — Z. Raszewski: Dramaty górnicze Gabrieli Zapolskiej. *Świat i Życie* 1953 nr 9 [m.in. o sztuce Nędzal].

J.Cz.

KALOTA-SZYMAŃSKA Maria ur.1926

Krypt.: M.K., M.K.S.
Poetka, krytyk literacki.

Urodzona 8 października 1926 w Marysunku pod Włocławkiem; córka Stefana Kaloty, urzędnika, i Marii Barbary z Kułakowskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywała we Włocławku. Po zakończeniu II wojny światowej kontynuowała naukę w Gimnazjum i Liceum im. M. Konopnickiej we Włocławku. Należała w tym czasie do ZHP. Debiutowała w 1947 recenzją pt. „Po lekturze «Listów spod Morwy»”, dotyczącą książki G. Morcinka, ogłoszoną na łamach krakowskiego tygodnika *Młoda Rzeczpospolita* (nr 1). Po otrzymaniu w 1948 świadectwa dojrzałości, przeniósł się do Torunia, gdzie studiowała filologię polską i filozofię na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. W tym czasie uczestniczyła w działalności Koła Młodych przy Oddziale Bydgoskim ZLP oraz Zespołu Recytatorskiego ZSP. W 1952 uzyskała magisterium. W tymże roku wyszła za mąż za Wojciecha Szymańskiego. Jako poetka debiutowała w 1955 fragmentami poematu pt. „Jan Sebastian Bach”, opublikowanymi w tygodniku *Pomorze* (maj-czerwiec); z pismem tym współpracowała następnie stale do 1965, ogłaszając swoje recenzje literackie, teatralne i plastyczne. W 1955-62 pracowała w toruńskiej Pracowni „Słownika języka Adama Mickiewicza” w Instytucie Badań Literackich PAN (od 1957 jako starszy asystent). W 1963 została członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; w 1976-83 wiceprezes Oddziału Toruńskiego). Brała udział w życiu społeczno-kulturalnym Torunia, m.in. od 1962 jako sekretarz, a od 1966 wiceprezes Klubu „Pomorze”, oraz delegat Oddziału Bydgoskiego ZLP do współpracy ze związkami zawodowymi. W 1968-69 pracowała w redakcji gazety toruńskiej *Nowości*, prowadząc dział publicystyki kulturalnej oraz drukując artykuły z zakresu publicystyki społecznej. W 1971-82 pracowała jako redaktor w Wydawnictwie Morskim. W 1989 została członkiem komitetu założycielskiego SPP, a następnie Stowarzyszenia (do 1993 wiceprezes Oddziału Bydgosko-Toruń-

skiego SPP). Od 1991 należy do Polskiego PEN Clubu. Mieszka w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miniatury zwierzęce. [Proza poetycka]. Drzeworyty T. Jakubowskiej. Tor.: Druk. Dzielowa. 1957, 21 s.

Wyd. bibliofilskie.

2. Koleiny. Poezje. Gdynia: WM 1960, 34 s.

3. Sezon w Tatrach i inne wiersze. Gdynia: WM [1964], 57 s.

Zawiera m.in. cykl Sezon w Tatrach [poz. 10].

4. Tryptyk antymityczny. [Utwór dramatyczny]. Cz.1. Szare niebo; cz.2. Przypowieść o jagnięciu; cz.3. Gdzieś na ziemi. Powst. przed 1965. Radio pt. Gdzieś na ziemi. 1965. Druk cz. 1 *Wiatrak* 1965 nr 24.

Przekł. serb.-chorw.: Radio (Zagrzeb) 1965.

5. Otwieranie granic. [Wiersze]. Gdynia: WM 1968, 107 s.

Cykle: I. Studia z natury; II. Erotyki tuszem; III. Antyerotyki; IV. Z rozmyślań; V. Kształty; VI. Historie prowansalskie; VII. Temat z wariacjami.

6. Kim byłeś Koperniku? [Utwór sceniczny]. Praprem. Bydg., Estrada Bydgoska 1971.

7. Treny na śmierć miłości. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1972, 49 s.

8. [Wybór utworów]. [Tor.] Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Tor. [1979, [16] s.] *Tor. Lit.* [Wkł. do *Warm. i Mazur* nr 11].

Zawiera wiersze oraz utwory proza: cykl „Sny”; Z notatnika animatora sztuk plastycznych; Wiosenne spleeny (Fragment powieści).

9. Miastu przypisana. [Wiersze]. Wwa: PIW 1979, 74 s.

10. Sezon w Tatrach i po sezonie. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1981, 69 s.

Cykle: Sezon w Tatrach [poz. 3]; Po sezonie.

11. Manie kolekcjonerskie tudzież inne potrzeby ciała i ducha. W dwunastu miedziorytach Daniela Chodowieckiego (1726-1801). Z nowymi tekstami ... [Wiersze]. Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1985, [23] s.

12. Powidoki. [Wiersze]. [Wkł. do] *Wierchy* 1985 s. 89-98.

13. Białe przeciągi. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1988, 88 s.

14. Pielgrzymka w ciemnościach. [Wiersze]. [Kr.] Libertas* 1989, 24 s.

15. Poemat o narodzinach. [Wiersze]. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1992, 39 s.

16. Tatrzańskie postscriptum. [Wiersze]. Kr.: Ofic. Podhalańska 1993.

17. Album toruńskie. [Wiersze]. Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1995.

Prace redakcyjne

1. B. Sujkowski: Drwiny szatańskie. [Powieść]. [Red. i post.] ... Gdańsk: WM 1973, 392 s.
2. S. Kwaskowski: Teatr w Toruniu 1920-39. [Red.] ... Gdańsk: WM 1975, 320 s.
3. A. Liegman: Więźń toruńskiego Fortu VII [Pamiętnik]. Oprac. lit. ... Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1983, 127 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1977. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska).

[Kolejny:] A. Hutnikiewicz: Smutek przemijania. *Pomorze* 1961 nr 4; R. Matuszewski: Poezi ziem bydgoskiej. *Wiatraki*. 1967 nr 7. — A. Waskiewicz: Otwieranie granic czyli kłopoty antologisty. *Pomorze* 1969 nr 4 [rec.: Otwieranie granic]. — [Treny na śmierć miłości.] M. Bukowska: Treny o przemianiu. *Utery* 1973 nr 4; R. Milczewski-Bruno: Cóż z tego że umiera miłość. *Tyg. Kult.* 1974 nr 24. — [Miastu przypisana:] S. Grzegorzewska: Perspektywa betonowej klatki. *Fakty* 1980 nr 23; A. Woźniak: „Miejski zaulek poezji”. *Nowe Książ.* 1980 nr 23; J. Rochowiak. *Nowości* 1980 nr 173. — K. Nowicki: Sezon poezji. *Fakty* 1982 nr 10 [rec.: Sezon w Tatrach i po sezonie]. — M. Skuczynska: Zawsze osobny. W: *Tematy*. III Toruński Almanach Literacki. Łódź 1982 [rec.: Miastu przypisana].

B.M.

KALTENBERGH Lew 1910-1989

Używał też imienia: Leon.

Pseud.: A. Kamiński, K. Wel; L.K.; L. K-gh; L.K.GH; Leo C.; Leon K-gh; Lew K.; Lk.
Poeta, prozaik, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 13 listopada 1910 w Szumsku na Ukrainie; syn Adriana Kaltenbergha, urzędnika samorządu ziemskiego, i Olgi z Salskich. W 1918 rozpoczął naukę w Pawłowskim Korpusie Kadetów w Żytomierzu. Następnie, po śmierci ojca, wraz z matką i ojczymem mieszkał kolejno w Częstochowie (gdzie uczęszczał do Gimnazjum im. H. Sienkiewicza), w Wilnie (gdzie uczył się w Gimnazjum im. J. Lelewela), w Kołomyi i we Lwowie, gdzie w 1930 zdał maturę w II Państwowym Gimnazjum. W 1930-31 odbywał służbę wojskową. Następnie od 1931 studiował historię literatury, filozofię, historię sztuki i kultury materialnej na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. W tym czasie należał do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie” oraz do Koła Polonistów. Debiutował w 1933 esejem pt. „O Buninie, poecie mało znanym”, ogłoszonym na łamach *Lwowskich Wiadomości Muzycznych i Literackich* (nr 79). Od 1934 działał też w lwowskim Klubie Młodej Inteligencji. Po uzyskaniu w 1935 magisterium z porównawczej historii kultury, podjął pracę na UJK jako asystent katedry historii literatury polskiej. W 1935

został członkiem Oddziału Lwowskiego ZZLP. Pracował też w Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia. W 1938 przebywał na stypendium we Francji. Rozwijając twórczość literacką publikował wiersze, prozę, artykuły i recenzje literackie, m.in. w *Sygnalach* (1934, 1936-37, 1939); tu też pod pseud. A. Kamiński i *Kurierze Literacko-Naukowym* (1935, 1937). Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej jako oficer rezerwy i został ranny. Od października 1939 był internowany na Węgrzech. Brał czynny udział w życiu kulturalnym polskiej emigracji, uczestnicząc w wieczorach literackich oraz publikując utwory literackie w wydawanych w Budapeszcie polskich czasopismach: *Nasza Świetlica – Materiały Obozowe* (1941-43), *Więści Polskie* (1941-44); tu też pod pseud. A. Kamiński, *Tygodnik Polski* (1943-44). W 1943 przedostał się na teren Jugosławii i pełnił funkcję łącznika z jugosłowiańskim partyzanckim ruchem oporu. Po wyzwoleniu Węgier powrócił w kwietniu 1945 do kraju. Do 1947 pracował w Robotniczej Agencji Prasowej w Warszawie. W 1947-48 był sekretarzem redakcji dwutygodnika *Film*; tu też w 1948-49 publikował artykuły na tematy filmowe. W 1948-50 pełnił obowiązki dyrektora Studium Dziennikarskiego Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. W 1949 otrzymał nagrodę za publicystykę i krytykę filmową. W tym samym roku przeprowadził się do Milanówka pod Warszawą. W 1950 ożenił się z Hanną Bartold. W 1953 nawiązał stałą współpracę z redakcją literatur obcych Polskiego Radia jako autor esejów i gawęd literackich. W czasopiśmie *Radio i Świat* ogłaszał w 1955-56 liczne artykuły literackie oraz przekłady z literatur obcych. Publikował też m.in. w *Wiatrakach* (1961-62) i *Sztandarze Młodych* (1961-62, 1973-75); tu w 1974 cykl felietonów pt. „Starej daty”). Od 1963 mieszkał w Warszawie. W 1964 otrzymał nagrodę Węgierskiego PEN Clubu za przekłady z literatury węgierskiej na język polski. W 1967 został członkiem ZLP. W następnych latach zajął się głównie twórczością prozatorską i przekładową. Artykuły i recenzje literackie i teatralne publikował m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1967-68, 1970); tu też pod pseud. K. Wel, *Argumentach* (1969-70) i *Poezji* (1972-73). W 1973 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Zmarł 8 marca 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zarys historii literatury polskiej nowszej i współczesnej. 1794-1938. T. 2. Z. 1: Od preromantyzmu do pozytywizmu; z. 2: Neoromantyzm; z. 3: 1905-1938. Budapeszt: Wydawn. Kult.-Oświat. Kom. Obywatelskiego dla Spraw Opieki nad Uchodźcami Pol. na Węgrzech 1941, XII, 113 + 114 + 203 + 62 s.

Na prawach rkp. — T. 1, I. Chrzanowski: Zarys literatury polskiej, tamże 1941.

2. Przemienienie. Rapsodia. Budapeszt: Wydawn. Bibl. Pol. 1943, 101 s., powieł. Dział Twórczości Uchodźców.

Na prawach rkp. — Wiersze w cyklach: Stepy; Carogród; Wyprawa; Zaspiew i zmiana; Przemienienie.

3. Troska i słowo. [Wiersze]. Budapeszt: Bibl. Pol. 1943, 96 s., powieł.

Na prawach rkp.

4. Wspólnymi siłami opaszmy ziemskie kolisko. Widowisko w 3 obrazach. Wwa: MON 1953, 75 s.

5. Dunaj rzeka szeroka. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1957, 306 s.

Zawartość: Kopicz w Apostag; Andżelika; Pamiątka z Vac; Dunaj rzeka szeroka; Opowieść o bodziaczym nasiemu; Statek „Wesoly”; Czarna wigilia; Fotografia Iwona Wita; Kiszka; Stracona szansa; Siostra Genowefa.

6. Żołnierz taty Bema czyli Opowieść siedmiogrodzka. Wwa: LSW 1958, 421 s. Wyd. 2 tamże 1970.

7. Ogień strzeżony. Opowieść o Stanisławie Wypiańskim. Wwa: LSW 1962, 539 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1964, wyd. 4 popraw. i uzup. 1972.

8. Armaty Bema. Scenariusz filmowy. [Współaut.]: Sz. Kobyliński. Ekran. 1965.

9. Dno czary. Opowieść [o C.K. Norwidzie]. Wwa: LSW 1965, 529 s.

10. Kopczyk zacy chwały żołnierskiej w dawnej legendzie, dokumencie, porzekadle, opowieści, przekazie, gadce i pamiętniku usypał ... Ilustr. ... Przerzywniki: Sz. Kobyliński. Wwa: MON 1966, 418 s.

Zawiera gawędy w cyklach: Ciąg I: Splendory i nędze stanu żołnierskiego; Ciąg II: Pod chorągwią Rzeczypospolitej.

11. Proporzec Rzpłitej czyli Stanu żołnierskiego w służbie lat tysięcy znak zwycięstw, trudów, zmagañ a straży na granicach nieustającej. W oparciu o dokumenty, teksty autentyczne i materiały etnograficzne oprac. ... Wwa: Zarząd Kultury i Oświaty Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. 1966, 263 s.

Zawartość: Utwory literackie i szkice historyczne w cyklach: I. Skrzydła historii; II. Ciury, pospolitaki, tabory, klechy a luzaki; III. Wieś i miasto gwarzą o żołnierzu; IV. Za wolność naszą i waszą; V. Sława u obcych; VI. Za wolność i lud; VII. Wrzesień 1939; VIII. Zwycięstwo.

Tu następujące teksty L.K.: Słowo wstępne; Sława ziemie naszej przez trud wojennego stanu; Obożny korowód czyli wojska Rzpłitej przed obertyńską potrzebą roku 1531, w trybie obożnym facecje ucieszące; Obóz wielki wojenny Korony, kłopotów kopicz nieprzebrany; Szopka ucieszna Baraniego Kożuska na rynku staromiejskim w Warszawie anno 1794 pokazana i wystawiona; Nocna na biwaku rozmowa; Rapsodia 1939. Fragmenty poematu: Brama Brandenburska. Berlin 1945.

12. Ayana z delty Dunaju. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1967, 241 s.

Zawartość: Galeria przodków; Ayana z grinduri; Druga sprawa Samuela Zborowskiego; Lepta Ateny; Zjadacz Boga; Sulejman morderca; Legenda Nagykanizsy; Diana wyrusza na łowy; Pszczoły z okolic Tarnowa; Polonez uroczysty; Pierścień z Galaty; Narzeczona z budzińskiego pałansu; Tyrsa i turzyce; Ignorancja.

13. Za wolność naszą i waszą czyli Kopczyka zacy chwały żołnierskiej sprawy dalsze. Wwa: MON 1968, 362 s.

Zawiera gawędy w cyklach: W kręgu dawnej polskiej myśli wojskowej; Kazimierz Pułaski, Tadeusz Kościuszko; Ludzie i sprawy drobniejsze; Ziemie obce, obce szeregi; Okrucy legend.

14. Gołe pole. Opowieść. Ilustr. ... Wwa: LSW 1969, 380 s.

15. Czarne żagle czterdziestu mórz. [Opowieść o korsarstwie]. Wwa: MON 1970, 471 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1986.

16. Requiem tamtej miłości. Opowieści z kronik. Wwa: Czyt. 1972, 450 s.

Zawartość: Rzeka; Dom nad Użą; Horyzont jutra; Dama Piko- wa na prowincji; Requiem; Ziemia Byłaka.

17. Studnia miłości. Opowiadania. [Wwa:] LSW 1972, 320 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1989.

Zawartość: Pieprzoad zwiastun wiosny; Słodkie pokrzywy; Martwy list; Pluszowy topielec; Popadianka z Wilczego Futuru; Studnia miłości; Betlejem w nadrzecznym jarze; Żywa mumia; Bursztyny; Miedziane słońce; Skarb Hidalga znad Czere- moszu; Daktyle z własnej palmy; Krewny świętej rodziny; Mściwy kochanek Rebeki; Róża, rzecz potrzebna; Dziura po sęku; Pułapka na szczurą; Amalia, władczyni czasu; Trzynasta rapsodia; Hosanna.

18. Szymona z Matyjaszem peregrynacja oraz innych rybałtów y dziadów przypadki. [Powieść]. Z rycinami autora i konterfektem tegoż przez Sz. Kobylińskiego. Varsovie: LSW 1973, 328 s.

19. Drugi brzeg. [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1976, 156 s.

Zawartość: Drugi brzeg; Czarny piorun; Bandera nie z tego morza; Sprawa „Olzy”; Helm z odwrotnej strony ziemi i czasu.

20. Ułamki stłuczonego lustra. Dzieciństwo na Kresach. Tamten Lwów. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1991, 209 s.

Przekłady

1. M.I. Romm: Lenin w Październiku. (Opowieść filmowa napisana wg filmu pod tym samym tytułem). Przeł. z jęz. ros. ... Przedm.: P. Borowy. Wwa: FAW 1951, 95 s.

2. Ballady siedmiogrodzkie. Tłum. z rum. i węgier., oprac., wstęp i komentarz ... Wwa: LSW 1959, 149 s.

3. I. Madach: Tragedia człowieka. Poemat dramatyczny. Wwa: Pax 1960, 154 s.

4. I. Jefremow: Mglawica Andromedy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 322 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1965, wyd. 4 1968.

5. E. Urbán: Próba ogniowa. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. 1971. *Inf. Now. Teatr* 1971 nr 3.

Prace redakcyjne

1. Zarys historii literatury polskiej. Wybór polskiej poezji nowszej. Układu i wyboru dokonał ... Budapeszt: Kom. Obywatelski dla Spraw Opieki nad Uchodźcami Pol. na Węgrzech 1941, 219 s., powiel.

2. S. Petőfi: Poezje wybrane. Wybór i wstęp: I. Csapláros, Red. poetycka ... Wwa: LSW 1973, 195 s.

Zob. też Przekłady poz. 2.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1967. — Wywiady: Gawęda z gawędziarzem. [Rozm.] [S. Bądkowska] es-be. *Radio i Telew.* 1965 nr 10; Pożegnanie z cieniami. [Rozm.] R.W. Kołodziejczyk. *Chłop. Droga* 1965 nr 19.

SWPP 2 (M. Brykałska) — PP (M. Brykałska).

M. Świder: *Więści Pol.*, Budapeszt 1943 nr 47 [rec.: Troska i słowid. — S. Vincenz: O treści w poezji. (Na marginesie rapsodii L.K. „Przemienienie”). *Więści Pol.*, Budapeszt 1944 nr 16. — A. Bahdaj: Życie literackie uchodźstwa polskiego na Węgrzech. *Odrodzenie* 1945 nr 34 [m.in. o L.K.]. — W. Podwyszyński: Poezja emigracji. *Tyż. Powsz.* 1945 nr 25 [m.in. o L.K.]. — A. Bahdaj: Na Węgrzech. *Warszawa* 1946 nr 5 [m.in. o przekładach L.K.]. — T. Čsorba: Literatura polskiego uchodźstwa na Węgrzech. *Dz. Zach.* 1946 nr 109 [m.in. o L.K.]. — A. Sieroszewski: Naddunajskie opowiadania z czasów wojny *Orka* 1958 nr 25 [rec.: Dunaj rzeka szeroka]. — [Żołnierze taty Bema...]. K. Wolska: Opowieść o tacie Bemie. *Orka* 1958 nr 51; P. Bagiński: Powieść o generale Bemie. *Polonistyka* 1959 nr 1. — [Ogień strzeżony.] E. Czekalski: Krakowskie „Ognie strzeżone”. *L.K. Twórczość* 1963 nr 3; W. Maciąg: *Życie Lit.* 1963 nr 2; A. Osęka: Dokument i fikcja literacka. *Nowe Książ.* 1963 nr 1; Z. Starowieyska-Morstinowa: *Tyż. Powsz.* 1963 nr 12. — [Dno czary.] A. Witkowska: Norwid podobno prawdziwy. *Nowe Książ.* 1965 nr 21; T.J. Żółciński: Norwid zbyt upozowany. *Kultura* 1965 nr 41; J. Wyka: Z epoki po-romantycznej: Niezgiebione dno czary. *Twórczość* 1966 nr 3. — [Kopczyk zacytował chwałę żołnierskiej...]. J. M. Lopusz: Historia i współczesność. *Nowe Książ.* 1967 nr 3; Z. Andrzejowski: Nie taki znow zacytował kopczyk. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 48. — [Ayana z delty Dunaju.] M. Bałńska: Opowiadania naddunajskie. *Tyż. Kult.* 1968 nr 21; B. Kogut: Sztuka patrzania i pamiętania. (Wizja nostalgiczna). *Życie Lit.* 1968 nr 3, przedr. w tegoż: *Manowce*, Pozn. 1969; T. Kujda: Wierność pamięci. *Współczesność* 1968 nr 4. — [Gołe pole.] E. Ozóg: Powieść historyczna. *Nowe Książ.* 1970 nr 6; S. Stumph-Wojtkiewicz: O nurtach utajonych. *Współczesność* 1970 nr 6. — [Czarne żagle czterdziestu mórz.] Z. Flisowski: Hej, piraci, piraci... *Nowe Książ.* 1971 nr 2; J. Kieniewicz: *Mówią Wiek* 1971 nr 6; F. Lenczowski: O piratach poważnie i ciekawie. *Poznań Świat* 1971 nr 12. — [Requiem tamtej miłości; Studnia miłości.] B. Rogatko: Kontemplowanie przeszłości. *Nowe Książ.* 1972 nr 18; B. Rogatko: The lost paradise of L.K. *Polish Literature* 1973 nr 2. — M. Hryniewicz: Powieść historyczna. *Nowe Książ.* 1973 nr 24 [rec.: Szymona z Matyjaszem peregrynacja...]. — D. Bakalarczyk: Kresy, ojczyzno moja. *Nowe Książ.* 1992 nr 1 [rec.: Ułamki słuczonego lustral].

B.D.

KAŁUŻYŃSKI Zygmunt ur. 1918

Pseud.: E. Jezierski; Jan Szczepański; (ki); Ki; z.; Z.K.; Z.K.1.; Z.K.1.; (z-ki); zk.

Krytyk literacki, teatralny i filmowy, publicysta.

Urodzony 11 grudnia 1918 w Lublinie; syn Jana Kałużyńskiego, urzędnika bankowego, i Heleny z Grafczyńskich, nauczycielki. W 1936 ukończył Gimnazjum im. S. Staszica w Lublinie. Debiutował w 1936 felietonem pt. „Pochwała zbójców i korsarzy”, ogłoszonym w miesięczniku *Kuźnica Młodych* (nr 22). W 1936–39 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim oraz równocześnie w 1937–39 reżyserię w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Lublinie i pracował jako kancelista u adwokata. Po wyzwoleniu, od października 1944 do 1947 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Więści* wydawanego początkowo w Lublinie, a od 1945 w Łodzi; w piśmie tym publikował następnie artykuły oraz recenzje literackie i teatralne (także pod pseud. Jan Szczepański). W 1945–47 był nadto sekretarzem literackim w Państwowym Teatrze Wojska Polskiego pod dyrekcją Leona Schillera oraz redagował w 1946–47 miesięcznik *Łódź Teatralna*. W 1947–48 studiował na wydziale dramaturgicznym Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Łodzi; w 1947 otrzymał stypendium na studia we Francji. Artykuły i recenzje literackie i teatralne ogłaszał m.in. w *Odrodzeniu* (jesień 1944–50) i *Kuźnicy* (1946–49) oraz w *Dzienniku Łódzkim* (1946–48, 1949; tu w 1949 recenzje teatralne w dziale pt. „Migawki paryskie”), a także w *Głosie Robotniczym* (1946–48, także pod pseud. E. Jezierski). W 1948–51 przebywał we Francji, gdzie pracował jako instruktor oświatowy wśród emigracji polskiej. W 1950–51 był redaktorem naczelnym tygodnika dla emigracji *Polska i Świat*, wychodzącego w Paryżu. Po powrocie do kraju zamieszkał w Warszawie. Pracował od 1952 w redakcji tygodnika *Nowa Kultura* jako kierownik działu zagranicznego; ogłaszał tu też artykuły i recenzje literackie, teatralne i filmowe (1952–56, 1960–62). Równocześnie publikował m.in. w *Teatrze* (1951–58, z przerwami) oraz w *Filmie* (1955–66, 1970). W 1957 wszedł w skład zespołu redakcyjnego tygodnika *Polityka*; w piśmie tym przez wiele lat ogłaszał artykuły i recenzje oraz korespondencje z festiwalu sztuki teatralnej i filmowej (w 1958 cykl „Film tygodnia”; w 1962–83 stała rubryka „Film”; w 1982 cykl artykułów i recenzji „Druza zimna wojna”; w 1983–89 cykl felietonów „Do czytania pod prysznicem”). W 1960 otrzymał nagrodę im. K. Irzykowskiego za krytykę filmową. Artykuły na temat sztuki teatralnej, filmowej i telewizyjnej publikował m.in. w czasopismach *Ekran* (1965–73), *Miesięcznik Literacki* (1966–68, 1971)

oraz *Kino* (1966-70). W 1975 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za publicystykę kulturalną. W 1983 otrzymał nagrodę Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. W 1984 opublikował w tygodniku *Tu i teraz* cykl felietonów pt. „Strych”. W 1985 otrzymał nagrodę im. B. Prusa, przyznaną przez SD PRL. W 1986-89 był członkiem Narodowej Rady Kultury drugiej kadencji. Odnznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Kanikuła. Fantazja dramatyczna w 9 scenach.* Przedm.: S. Lichański. Łódź: Czyt. 1946, 79 s.

2. *Podróż na Zachód. Szkice.* Wwa: Czyt. 1953, 346 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1956.

Zawartość: Wstęp; O krzywdzie, wielkości i aktualności Louis Dawida; Sergiusz Eisenstein, czyli rehabilitacja historii; U progu „trzeciego faszystwu”; By trwało tak, jak jest, czyli epoka egzystencjalistyczna; O literaturze „Wielkiego konfliktu pokoleń”; Satyra na mieszczańską śmierć; Doktor Konck (Francja) contra profesor Hauser (USA); Epoka erotyzmu naukowego; Koniec wielkiej epoki teatru.

Przekł. czes.: Cesta na Západ. Literární skizy o kultúre Západu. [Przeł.] J. Stechar. [Prah] 1955.

3. *Listy zza trzech granic. [Recenzje literackie i artykuły publicystyczne].* Wwa: Czyt. 1957, 431 s.

Przekł. czes.: Za třemi hranicemi. Čty o kulturním životě Západu. [Przeł.] J. Stechar. Praha 1956.

4. *Nowy Kaliban. Notatki kibica z okresu fermentu. [Felietony].* Wwa: Czyt. 1961, 386 s.

Cześć: I. Na mównicy; II. Na wystawach; III. W teatrze; IV. Wśród książek; V. W kinie – na filmach polskich; VI. W kinie – na filmach zagranicznych; VII. Appendix i skandale.

5. *Bilet wstępu do nowego wieku.* Wwa: WaiF 1963, 415 s.

Zawiera szkice i recenzje filmowe drukowane w czasop. w l. 1957-1961: Okiem filmowego „socjologa”; Wielki temat filmu współczesnego – wojna i pacyfizm; Film polski – polemika z mitem heroicznym i powrót do zdrowia; Film radziecki – nowe zbiory, ta sama uprawa; Parę nowych spraw w sztuce filmowej.

6. *Salon dla miliona.* Wwa: Czyt. 1966, 359 s.

Zawiera szkice nt. kształtowania się współczesnej kultury masowej: Wprowadzenie; Cz. 1. Nowa sztuka dla wszystkich; Cz. 2. Ferment obyczajowy naszych lat; Cz. 3. Niedawna historia i my dzisiaj; Cz. 4. Polskie porachunki.

7. *Nowa fala zalewa kino. [Felietony o tematyce filmowej].* Wwa: WaiF 1970, 360 s.

Zawartość: Nowa fala zalewa kino; Między szmirą i ambicją. Łos kina – spektaklu w epoce nowej fali; Publicystyka w kinie nowej fali; Obyczaje czasów nowej fali.

8. *Pożegnanie Molocha.* Wwa: PIW 1972, 295 s.

Zawiera felietony nt. obrazu współczesnej kultury, głównie na przykładzie filmu: Cz. I. Kryzys na giełdzie kierunków sztuki; Cz. II. Ferment epoki postindustrialnej; Cz. III. Kultura elektroniczna wkracza; Cz. IV. Przemiany kultury masowej.

9. *Wenus automobilowa. Obyczaje współczesne na ekranie.* Wwa: PIW 1976, 351 s.

Zawiera szkice nt. odbicia w filmie zmian obyczajowo-społecznych: Cz. I. Podróż przez obyczaje; Cz. II. Po naszej stronie; Cz. III. Mitologia nowego świata; Cz. IV. Stara sztuka kina, nowa sztuka w kinie.

10. *Demon milionowy. Mity, obsesje, wizje dla mas.* Wwa: PIW 1977, 352 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawiera felietony nt. problemów społecznych w filmie polskim i obcym: Cz. I. W poszukiwaniu drogowskazu; Cz. II. Co zostaje z historii; Cz. III. Filmowa teoria wojny; Cz. IV. Rozrachunki Polaków; Cz. V. Obsesja zatacza kręgi; Cz. VI. Niemcy, czyli symptom.

11. *Seans przerywany.* Wwa: WaiF 1980, 332 s.

Zawiera felietony o przemianach filmu współczesnego: I. Awangarda; II. Mistrzowie; III. Kłopoty sztuki filmowej; IV. Western zagrożony artystem; V. Science-fiction, horror, fantastyka; VI. Film kryminalny; VII. Komedie i estrada.

12. *Superman chałturnik. Sztuka popularna o dramatach naszych czasów.* Wwa: PIW 1982, 406 s.

Studium dot. zagadnień współczesnej kultury masowej, środków masowego przekazu oraz filmów obcych i polskich. Zawartość: Wstęp. — Cz. 1. Dramaty nowoczesnej techniki; Cz. 2. Sygnały z Ameryki; Cz. 3. Idee oraz ideologie; Cz. 4. Czy miłość się zmienia?; Cz. 5. Sytuacja kobiety; Cz. 6. W naszej stronie świata; Cz. 7. Literatura przegrywa; Cz. 8. Historia odżywa. — Zakończenie.

13. *Widok z pozycji przewróconego.* Wwa: PIW 1985, 369 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Zawiera felietony z l. 1982-1983: I. Druga zimna wojna; II. Polemiki; III. Skandal na sali kinowej; IV. Kino; V. Teatr; VI. W podróży.

14. *Diabelskie zwierciadło.* Wwa: WaiF 1986, 228 s.

Zawiera felietony z dziedziny krytyki filmowej: I. Publicystyka; II. Polski ferment; III. Sprawy ostateczne; IV. Wojna; V. Osobliwości kina radzieckiego. W Europie, lecz nie na Zachodzie; VI. Hitler to tylko zły sen; VII. Kino rozrywkowe; VIII. Obyczaje.

15. *Paszkwil na siebie samego. [Fragmenty dziennika].* Wwa: PIW 1988, 247 s.

Zawartość: Wstęp; Nareszcie coś nie do sprawdzenia. — Co mi przyszło do głowy; Reszki z historii; Porachunki religijne; Skandale na własną rękę; Fantazje i inna anarchia; Mój gust literacki. — Zakończenie.

16. *Pamiętnik rozbitka.* Wwa: BGW 1991, 251 s.

Zawiera felietony dotyczące socjologii, historii najnowszej, religii, kultury filmowej: I. Pożegnanie wieku XX; II. Z dnia na dzień; III. Poprawki do historii; IV. Religia dzisiaj; V. Koniec epoki filmowej; VI. Rozterki kina polskiego; VII. Kryzys kina na świecie.

17. *Bankiet w domu powieszono.* [Felietony]. Wwa: BGW 1993, 291 s.

Zawartość: I. Kierunki, wektory, trendy; II. Pamiętnik publiczny prywatny; III. Porachunek z przeszłością; IV. Kino czasu przemiany; V. Polonez z diablem lutwór dramatyczny w 21 scenach z epilogiem.

18. *Perły do lamusa? Rozmowy o filmach lat dziewięćdziesiątych.* [Współaut.] T. Raczek. Łódź: Opus 1992, 205 s.

Zawartość: Nie kończąca się rozmowa. — Pułapka rozkoszy; Dziecinne błagi; Mordobicie doskonałe; Którym wyjściem wychodzimy z kina?; Gluty, smarki i śmietany [dot. reklam telewizyjnych].

19. Kolacja z celuloиду. [Szkiecy i felietony]. Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1994, 191 s.

Zawartość: I. Kino jest wszędzie; II. Kino na rozdrużu; III. Wspomnienia i podróże.

Przekład

1. J. Szembek: Dziennik. Dokument polityki sanacyjnej. Przel. i oprac. ... Wstęp: S. Arski. Wwa: KiW 1954, 109 s.

Praca redakcyjna

1. Jan Lenica. Oprac. ... Tłum. na jęz. franc.: L. Przystaszewski. Wwa: WAG 1964, [13] s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1955, 1978, 1993, 1994. — Wywiady: Człowiek przetrzyma nawet telewizję. [Rozm.] B. Słowikowski. *Życie Warsz.* 1977 nr 39; Wszędzie trzeba zabrać siebie. [Rozm.] E. Sabelanka. *Tu i Teraz* 1984 nr 26; Lewa ręka i prawa ręka. [Rozm.] Z. Pietrasik. *Polityka* 1986 nr 5.

SWPP 1. — Pp (J. Kaczyńska).

[Podróż na Zachód.] Z. Florczak: Piórem eseisty. *Nowa Kult.* 1954 nr 41; J. Błoński: Podróż w nieznanne. *Twórczość* 1955 nr 3. — [Listy zza trzech granic.] Z. Lichniak: Pochwała plotkarstwa. W tegoż: Raptularz literacki. Wwa 1957; O. Terlecki: Kalużyński. *Życie Lit.* 1957 nr 4. — L.M. Bartelski: Genealogia ocalonych. [Fragm.] Wpiektowstąpienie. (O K. i Borowskiem). *Nowa Kult.* 1961 nr 5 [dot.: Kanikula]. — [Nowy Kaliban.] J. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1961 nr 39; W. Maciąg: Nowy Kaliban albo przekora niedowiarka. *Twórczość* 1961 nr 11, przedr. w tegoż: Opinie i wróżby. Kr. 1963; J. Wilhelm: *Nowa Kult.* 1961 nr 43. — [Bilet wstępu do nowego wieku.] J. Biernacki: Szkiecy filmowe K. *Współczesność* 1963 nr 11; M. Czerwiński: Bilet K. *Nowe Książ.* 1963 nr 8; M. Radgowski: Formuła: Kalużyński. *Polityka* 1963 nr 20. — M. Piwińska: Wojenne debiuty dramatyczne. *Dialog* 1964 nr 7 [dot.: Kanikula]. — [Salon dla miliona.] J. Fuksiewicz: Intelktualista w fotoplastikonie. *Kultura* 1967 nr 4; R. Marszałek: Dyspozytor ruchu. *Twórczość* 1967 nr 6. — [Nowa fala zalewa kino.] K.T. Toeplitz: Dwie książki o nowej fali. *Mies. Lit.* 1970 nr 11; R. Koniczek: The new wave floods the cinema; La nouvelle vague inonde le cinéma. *Polish Literature* 1972 nr 4. — [Pożegnanie Molocha.] J. Wilhelm: A co czeka nasz świat? *Kultura* 1972 nr 37; M. Komar: Pożegnanie czy przemiana Molocha. *Mies. Lit.* 1973 nr 6; M. Radgowski: Filozof kina czyli kociol z pomysłami. *Polityka* 1973 nr 2; P. Śpiewak: Oczekiwanie na wielką przemianę. *Nowy Wyraz* 1973 nr 3. — [Wenus automobilowa.] M. Czerwiński: Nowa książka K. *Nowe Książ.* 1976 nr 15; W. Wierzeński: Poetyka pretekstu. *Film* 1976 nr 44. — K. Badiak: Człowiek telewizji. *Prasa Pol.* 1978 nr 8. — D. Passent: Paw narodów, czy naród pawów? *Kultura* 1978 nr 24. — J. Wierzeńska: Na czym polega K.? *Czas* 1979 nr 26. — S. Srokowski: K. przeciw reszcie świata. *Tyg. Kult.* 1980 nr 17, polem.: I. Drewniak: K. przeciw reszcie świata, *tamże* 1980 nr 26. — [Sznaps przerywany.] M. Jadyszak: *Nurt* 1981 nr 3; K. Kłopotowski: Z brzytwą do kina. *Literatura* 1981 nr 9. — [Suzerman chaturnik.] T. Pikulski: Kto się boi Zygmunta K.? *Tu i Teraz* 1982 nr 5; P. Kowalski: Kino: instytucja i psychoanaliza zbiorowa. *Lit. Lud.* 1983 nr 1. — M. Szpakowska: Kultura od niechcenia podzielona. W teje: O kulturze i znachorach. Kr. 1983 [dot.: Pożegnanie Molocha]. — J. Peltz: Ciągłe w ofensywie. *Prasa Pol.* 1985 nr 9. — J. Turowicz: K. — teolog. *Tyg. Pousz.* 1985 nr 30. — [Widok z pozycji przewró-

conego.] M. Chranowski: Przeciw sztuce padania. *Kultura* 1985 nr 25; W. Sawicki: Przewrócony, ale jaki? *Życie Lit.* 1986 nr 20; G. Wójcik: Skrzywiona perspektywa. *Mies. Lit.* 1988 nr 2/3. — S. Kuszewski: Odmieniec. *Kino* 1987 nr 10 [rec.: Diabelskie zwierciadło]. — Z. Bienkowski: O duchu, co straszy. *Tyg. Kult.* 1989 nr 1 [rec.: Paszkwił na siebie samego].

B.D.

KAMIENSKA Anna 1920-1986

Pełna forma nazwiska: Kamińska-Spiewakowa.

Pseud.: A.K.; A.S.; P.Cz.; Paulina Czyżowa.

Poetka, prozaik, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, krytyk literacki, tłumaczka.

Urodzona 12 kwietnia 1920 w Krasnymstawie; córka Tadeusza Kamińskiego, urzędnika, i Marii z Cękałskich. Gimnazjum ukończyła w Lublinie. W 1937 rozpoczęła naukę w Liceum Pedagogicznym w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Lublinie i we wsiach lubelskich; uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Po uzyskaniu matury w działającym konspiracyjnie liceum humanistycznym w Lublinie, prowadziła samodzielne studia polonistyczne, zdając egzaminy na tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Debiutowała około 1943 sztuką dla dzieci pt. „Gabriel Drozd”, wystawioną przez tajny zespół przy świetlicy Rady Głównej Opiekuńczej (RGO) w Lublinie. Po wycofaniu się Niemców współpracowała od października 1944 z tygodnikiem kulturalnym *Wies*, w którego redakcji była w 1946-53 zatrudniona na stałe. Ogłosiła tu w 1945 pierwszy utwór poetycki pt. „Orka” (nr 7), a w następnych latach drukowała liczne wiersze, artykuły (przede wszystkim na temat kultury i literatury ludowej), recenzje (m.in. w 1947-49 pod pseud. Paulina Czyżowa) oraz przekłady z rosyjskiego. Równocześnie studiowała filologię klasyczną początkowo na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a następnie na Uniwersytecie Łódzkim. W 1948 wyszła za mąż za poetę i tłumacza Jana Śpiewaka. Stała współpracowała z licznymi czasopismami jako poetka, krytyk literacki i autorka przekładów z wielu języków, głównie rosyjskiego, bułgarskiego, białoruskiego, słowackiego, serbsko-chorwackiego, a także łacińskiego i hebrajskiego, m.in. była związana z tygodnikiem *Nowa Kultura* (w 1950-63 członek redakcji, w 1953-57 redaktor działu poezji), miesięcznikiem *Twórczość* (od 1950; od 1968 członek redakcji), dwutygodnikiem *Nowiny Literackie i Wydawnicze* (w 1957 członek zespołu redakcyjnego), tygodnikami: *Życie Literackie* (1953-76), *Kamena* (1958-65; tu m.in. w 1961-65 cykl „Listy o poezji”), *Nowe Książki* (1958-61), *Orka* (1959-61), *Tygodnik Kulturalny* (1962-70) oraz z *Literaturą Radziecką* (1964-69) i *Poezją* (1965-70). W połowie lat pięćdziesiątych zaczęła także pisać utwory dla dzieci i młodzieży, które drukowała

K

m.in. w *Płomyczku i Świerszczyku*. Kolekcjonowała polską rzeźbę ludową. W 1967 została członkiem Polskiego PEN Clubu; w 1973 otrzymała nagrodę tego stowarzyszenia za twórczość przekładową. Od 1973 współpracowała z miesięcznikiem *W drodze*; ogłaszała tu m.in. cykl „Notatnik” (1973-81), przekłady z Biblii, glosy dotyczące poezji (podp. A.S.), artykuły. W 1975 była sygnatariuszem „Memoriału 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Od tegoż roku uczestniczyła w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej, organizowanych corocznie przez Komisję Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa Ogólnego. W 1980 otrzymała przyznaną przez Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne nagrodę im. Brata Alberta w dziedzinie poezji, w 1981 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży oraz nagrodę literacką im. W. Pietrzaka (przede wszystkim za przekład „O naśladowaniu Jezusa Chrystusa” Tomasza à Kempis). Od grudnia 1980 (do rozwiązania Związku w 1983) wchodziła w skład Zarządu Głównego ZLP. Od ogłoszenia stanu wojennego w grudniu 1981 uczestniczyła w życiu kulturalnym funkcjonującym poza cenzurą. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1955), bułgarskim Orderem Cyryla i Metodego I klasy (1966), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968). Zmarła 10 maja 1986 w Warszawie.

Od 1986 przyznawany jest medal jej imienia, z inicjatywy redakcji miesięcznika Polskiej Prowincji Dominikanów *W drodze* oraz Duszpasterstwa Środowisk Twórczych przy bazylice św. Mikołaja w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gabriel Drozd. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Lubl., Zespół przy Świetlicy Rady Gł. Opiekuńczej ok. 1943.

2. Chata mazurska. [Utwór dramatyczny w 4 scenach; współaut.:] H. Syska. Lubl.: Zarząd Woj. ZWM 1946, 23 s.

3. Wychowanie. Wiersze 1940-1948. Wwa: KiW 1949, 72 s.

4. O szczęściu. 1949-1951. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1952, 78 s.

5. Bicie serca. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1954, 67 s. Nagroda Państwowa (wyróżnienie) w 1955.

6. Pod chmurami. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 127 s.

7. Poezje wybrane. Wwa: Czyt. 1959, 222 s. Zawiera wiersze z poz. 3-6, – nadto cykl pt. Dobranoc matce.

8. Słoneczny lizak. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1960. [24] k.

9. W oku ptaka. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 70 s.

10. Zajęczy pałac. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1962, 58 s. Wyd. 2 tamże 1984

11. Źródła. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 124 s. Cykle: Moje stworzenie świata; Biała laska; Zasnieżca; Źródła.

12. Czasy małego szczęścia. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1963, 266 s.

Zawartość: Oko; Walizka; Profesor; O miłości ojczyzny; Szopen; Chrześ; Pociągi; Pan Goldberg; Szczoteczka do zębów; Podróż; Śniegocia; Śnieguta; Śniegulka; Powrót do domu; Ucieczka; To jest życie; Kosteczka ichtiozaura; Muzyka; Odpust; Ostra granica; Czasy małego szczęścia; Ważne; Bez; Oczy Matki Boskiej; Kuchnia; Na targu; Ludzie i nieludzie; Siostra Paulina; Macierzyństwo; Trupek; Śmierć; Fotografia ślubna; Śpiewające podwórze; Gabriel; Czekawanie; Ciężka ziemia; Sowa; Ceratowy zeszyt; Komedia; Dwa szczęścia; Wiza; Przebudzenie; Innie; Udreki szatana; Myszka; Szpilki; Organki; Ostatnia chwila życia; Zejście do piekieł; Pożegnanie; Pomyłka; Świniarka; Ulica; Maska Lucjana Szarego; Rzeka wstecz; W Alpach; Zmarłych obcowanie; Oczywiście; Domy i ruiny; Owoce późnej pory; Jedna łąka; W środku pocałunku; Dziecko.

13. Rzeczy nietrwale. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1963, 98 s.

14. Pragnąca literatura. Problemy pisarstwa ludowego i nurtu ludowego poezji współczesnej. Wwa: LSW 1964, 370 s.

Zawartość: Pragnąca literatura; O konserwatywnej satyrze chłopskiej; Kultura gazetowa; Wiersze podróżnika książkowego [J. Rakal]; Pisarz związanego języka [F. Kuraś]; My tacy prości, wiejscy pieśniarze [dot. A. Kucharczyka]; Szlachetny kruszec mowy [dot. M. Kajki]; Jestem Kaszubą [F. Sedzicki]; Od Cleveland do Lipna [dot. S. Skuśkiego]; Droga Stanisława Nędzy Kubińca; Pieśni Papuszy [B. Wajs]; Ludzie i nieludzie [dot. J. Witowskiej]; Pisarz klasy biedniackiej [J. Pogan]; Ekonomia literacka [dot. gatunku powieściowego]; Dwie ludowości [dot. S. Pigionia „Z Komborni w świat” i L. Rudnickiego „Stare i nowe”]; Dawna wieś a historia [dot. R. Turka]; Poezja Stanisława Czernika; Poezja Jana Baranowicza; Ziarno życia [dot. S. Gołębiowskiego]; Poeta „Janowej baśni” [J. Stachowski]; Chałupy, naprzód! [A. Olchyl]; Wierność rodzinnemu miejscu [dot. E. Marca]; Pola śpiewane najpóźniej [dot. J.A. Fraska]; Obrazy nieba i ziemi [dot. J. Ozgi-Michalskiego]; Krzyk żalu wsi odchodzącej [dot. J.B. Ożoga]; Pośrodku żywiołów [dot. S. Piętaka]; Poeta młodości nieuspokojonej [dot. S. Piętaka]; Chłopski nadrealizm [dot. T. Nowaka]. – Wakacje klasyczne: Wakacje klasyczne [Wergiliusz; Georgiki]; Muza grecka; Tesknota do „dzikości” [dot. antologii przekł. oprac. przez Z. Stolaraka „Czerwone oczy maski”].

15. Pod jabłonią. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1966, [12] k.

16. Dębowa kołyska. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, 35 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1973.

17. Jeden z grzechów pięknych. Lubl.: WŁubel. 1967, 273 s. Felietony nt. poezji

18. Odwołanie mitu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 97 s.

19. Samowarek mojego dziadka. [Opowieść fantastyczna dla dzieci]. Wwa: NK 1967, 202 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1983.

20. W Nieparzyżu i gdzie indziej. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 262 s.

II nagroda w międzynarodowym konkursie na powieść o tematyce fantastycznej dla dzieci w Pradze w 1967, włoska nagroda literacka Premio Europeo w 1968.

Przełkł. bułg.: V Nepariž i drugade. [Przeł.] N. Kalčev. Sofija 1968. — estoń.: Nonpariisis ja kusagil mujal. [Przeł.] A. Kurtina. Tallinn 1972. — litew.: Naparyžiuje ir kitur. [Przeł.] A. Liobytė. Vilnius 1979.

21. Rozalka Olaboga. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 241 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1974, wyd. 4 1982.

II nagroda w konkursie NK na powieść dla dzieci i młodzieży w 1967.

Przełkł. łotew.: Rozālite veļsēlota. [Przeł.] J. Osmanis. Rīga 1975. — mold.: Pēcānīle unej fetice strēngērice. [Przeł.] V. Malev. Kišīneū 1978. — ros.: Devočka, kak tebjā zovut? [Przeł.] G.V. Jazykova. Moskva 1970. — ukr.: Divčinko, jak tebe zvat? [Przeł.] J. Litvinenko. Kiiv 1977.

22. Rozmowy z profesorem Daleczko. [Powieść]. Łódź: WŁ 1969, 140 s. Wyd. 2 tamże 1975.

23. Biały rękopis. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 58 s.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki III stopnia w 1971.

24. Są takie wyspy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 203 s.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Wolfowa. Radio 1972 [4 odcinki].

25. W królestwie Plastelinii. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: Ruch 1970, 32 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1972; Wwa: KAW, Ruch 1975.

Przełkł. czes.: Kralovství krála Plastelína. [Przeł.] M. Jordanová. Bratislava 1971. — słowac.: V kral'ovstve plastelínov. [Przeł.] K. Bendová. Bratislava 1971.

26. Wygnanie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1970, 99 s. Zawiera m.in. cykle: Pieśni powszednie; Notatnik paryski; Notatnik rzymski.

27. Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, 151 s.

28. Żołnierze i żołnierzyki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 206 s. Wyd. 2 tamże 1978. Adapt. radiowa: Adapt.: B. Kościuszko. Cz. 1-4 Radio 1975.

29. Herody. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1972, 94 s.

30. Jaworowi ludzie. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1973, [12] k.

II Nagroda Literacka na III Biennale Sztuki Dla Dziecka w Poznaniu w 1977.

31. Poezje wybrane. Wwa: Czyt. 1973, 359 s.

32. Drugie szczęście Hioba. [Wiersze]. Wwa: PIW 1974, 165 s.

Zawiera cykle: Drugie szczęście Hioba; Ciało i wiatr.

I nagroda na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi w 1975. Adapt. teatr.: [Adapt.] B. Kierc. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1991.

33. Wielkie małe rzeczy. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1974, 152 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 35 pt. Marianna zob. poz. 39. Ciąg dalszy zob. poz. 35.

34. Szczęściopiętrowy dzień. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: KAW 1975, 83 s. Adapt. radiowa: Radio 1983.

35. Świat się ciągle zaczyna. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1975, 172 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 33 pt. Marianna zob. poz. 39.

Początek zob. poz. 33.

36. Milczenia. [Wiersze]. Kr.: WŁ 1979, 90 s.

Nagroda Literacka im. M. Sępa-Szarzyńskiego, ufundowana przez red. *W Drodze* i Akademicki Krag Lit. przy bazylice św. Mikołaja w Gdańsku w 1982.

37. Rękopis znaleziony we śnie. Wiersze z lat 1973-1975. Wwa: Czyt. 1978 [właśc. 1979], 127 s.

Przełkł. niem.: Eine Handschrift gefunden im Schlaf. [Przeł.] K. Wolff. Berlin 1985, wyd. nast. Neukirchen-Vlryn 1985.

38. Deszczowe lato. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1989, 156 s. Wyd. 2 Wwa: Alfa 1985.

Zawartość: Na miłość się nie umiera; Ciemność; Macierzyństwo; Miłość; Jedna łąza; Trzecie oko; Sen o Januszu Korczaku; Zimny dzień; Koło samotności; Pan Jezus; Chwila; Deszczowe lato; Stacja; Wolność; Motyl; Wakacje we Florianowie; Oczekiwanie; Spotkanie w podróży; List; Książka Ernesta; Wtajemniczenie; Ciska; Jubileusz; Powrót.

39. Marianna. [Opowieści dla dzieci]. Wyd. 2. Wwa: Czyt. 1980, 333 s.

Zawiera poz. 33 i 35.

40. Twarze księgi. [Szkice o Biblii]. Wwa: Pax 1982, 173 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1990.

Zawartość: Motyw księgi; Trzy przestrzenie Psalmów Dawidowych; Kohelet czyli prorok zwątpienia; Ciemność i światło w księdze Joba; Ironiczna twarz księgi; Sny biblijne; Niewiasty biblijne; Bestiarium biblijne.

41. Wiersze jednej nocy. [Wiersze]. Wwa: LSW 1981, 167 s.

Tu m.in.: Liryki tożsamości [cykl]; Stół Mordechaja Gebirtiga. Adapt. tv utworu Stół Mordechaja Gebirtiga: Kantata P. Gintrowskiego do słów ... TV 1993.

42. Anna Kamińska. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1982, 126 s.

43. Dom w domu. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1982, 134 s.

44. Notatnik. [1965-1979]. Pozn.: W drodze. [Cz. 1]. 1965-1972. 1982, 316 s. Wyd. 2 tamże 1988.

[Cz. 2]. 1973-1979. 1987, 279 s.

45. Raptularz wojenny. [Wiersze]. Wwa: [b.w.* 1982], 16 s.

Podp.: ***.

46. Ojciec nasz. Pozn.: W drodze 1983, 48 s. Wyd. 2 także 1986.

Komentarz dla dzieci do modlitwy „Ojciec nasz”.

47. Pierwszy śnieg; Świadkowie. Wiersze ... Li-noryty; L. Miśkiewicz. Łódź: Correspondance des Art 1983, [30], [32] s.

Dwa zbiorki oprawne w kierunku przeciwstawnym.

48. W pół słowa. Wiersze z lat 1970-1980. Wwa: Czyt 1983, 161 s.

49. Dwie ciemności. Wybór poezji. Pozn.: W drodze 1984, 241 s. Wyd. nast. [uzup. z przedm. M. Babraj] pt. Dwie ciemności i wiersze ostatnie także 1989.

50. Książka nad książkami. Wwa: NK 1985, 362 s. Wyd. 2 także 1988.

Opowieść o Starym Testamencie dla dzieci.

51. Przyjdź Królestwo. [Wiersze]. Wwa: [b.w.*] 1984, [4] s.

52. Na progu słowa. [Szkice]. Pozn.: W drodze 1985, 112 s.

Zawartość: Autointerpretacja; Poezja jako asceza słowa; Biblia jako zakorzenienie; Bóg Starego Testamentu i człowiek w Psalmach; Psalm – świat i słowo; Talmud – drugie skrzydło Tory; Wizja stworzenia, wizja zagłady – Zapis wykładów wygłoszonych przez A.K. na UW w cyklu spotkań pt. „Z doświadczeń i przemyśleń pisarza”.

53. [Osiem] 8 x radość czyli o ośmiu błogostawieństwach kazania na Górze. Pozn.: W drodze 1985, [48] s. Wyd. 2 także 1988.

Rozważania religijne dla dzieci.

54. Nowe imię. [Wiersze]. [Ciechanów:] Epideixis 1987, 94 s.

55. Milczenia i psalmy najmniejsze. [Wiersze]. Kr.: WL 1988, 176 s.

Zawiera m.in. wiersze z poz. 36.

56. Nie tylko o Sandomierzu. [Wiersze; autorki:] ..., L. Marjańska, A. Pogonowska. Sandomierz: Ofic. Jędrzejowska 1990, [12] s.

Druk bibliofilski. Tu A.K. wiersz pt. Powrót z Sandomierza.

57. Wszystko jest w Psalmach. Pozn.: W drodze 1990, [48] s.

Opowieści dla dzieci o Psalmach Dawidowych.

Montaże tekstów A.K.: Dialog o matce, Ziemi i wygnaniu. Adapt.: W. Stępniewski. Radio 1975. — Anna Kamińska. [Wieczór poezji]. Wybór tekstów: M. Zalewska. Wyst. poza cenzurą Wwa, Muzeum Archidiecezji Warsz. 1987.

Wybory wierszy w przekł. bułg.: Vremenate na života. [Przeł.] D. Gabe, S. Gjurova, M. Berberov. Sofija 1973.

Przekłady

1. M. Gorki: Dzieci słońca. Sceny dramatyczne. Przeł.: ..., J. Śpiewak. Wyst. Pozn., T. Pol. 1949. Wyd. [Wwa:] PIW 1952, 215 s.

2. L. Leonow: Zwykły człowiek. Komedie w 4 aktach. Przeł.: ..., J. Śpiewak. Wyst. Bydg.-Tor., T. Ziemi Pomor., Scena w Tor. 1950. Druk *Lit. Radz.* 1969 nr 51 s. 5-58.

3. M. Gorki: Na dnie. [Dramat w 4 aktach]. Przeł.: ..., J. Śpiewak. [Wwa:] PIW 1951, 164 s. Przedr. w: A. Gorki: Wybór dzieł. T. 4. Dramaty. Wwa 1954; Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa 1954; A. Gorki: Pisma. Utwory dramatyczne 1901-1906. [T.] 4. Wwa 1955. Wyst. Wwa, T. Nar. 1970.

4. L. Leonow: Dyrektor Morza Kaspijskiego. Komedie w 3 aktach. Przeł.: ..., J. Śpiewak. Wyst. Świdnica 1951.

5. M. Gorki: Barbarzyńcy. Sceny z miasta powiatowego. [Utwór dramatyczny w 4 aktach]. Przeł.: ..., J. Śpiewak. [Wwa:] PIW 1952, 214 s. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeża 1953.

Wyst. też pt. Sceny z miasta powiatowego.

6. Oj, lesie, lesie zielony. Wybór bułgarskiej pieśni ludowej. Przeł.: ..., J. Śpiewak. Wwa: PIW 1956, 287 s.

Nagroda Bułg. PEN Clubu za przekład w 1959.

7. T. Tiutczew: Poezje. Przeł. i oprac. ... Przedm.: ..., J. Śpiewak. Wwa: PIW 1957, 216 s.

8. Czeska i słowacka pieśń ludowa. Wybór. Oprac., wstęp: J. Magnuszewski. Wr.: Ossol. 1960, LIII, 224 s. *BN* II, 122.

9. Piofunowe ziele. Wybór rosyjskiej liryki ludowej. [Przeł. i oprac.] ... Wwa: PIW 1961, 189 s.

10. W. Chlebnikow: Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył J. Śpiewak. Przeł.: ..., S. Pollak, J. Śpiewak. Wwa: PIW 1963, 211 s.

11. V. Nezval: Rzeczy, kwiaty, zwierzęta i ludzie. [Opowiadania]. Wwa: NK 1965, 128 s.

12. Perły i kamienie. Wybór serbsko-chorwackiej poezji ludowej. Wybór i przekł. [oraz wstęp] ... Wwa: PIW 1966, 290 s.

13. D. Gabe: W naszych oczach. Przeł. ... Wwa: NK 1967, 45 s.

14. Owidiusz: Przemiany. [Poemat]. Wybór tekstu i przekł. ... Wwa: NK 1969, VIII, 114 s.

15. B. Apriłow: Przygody Liska na morzu. Gdańsk: WM 1971 [właśc. 1972], 182 s.

16. W. Chlebnikow: Włamanie do wszechświata. Poezja i proza. Wybór i przekł.: ..., J. Śpiewak. Kr.: WL 1972, 298 s.

17. D. Gabe: Poczekaj słońce, [Wiersze]. Wybór ... Przeł.: ... i S. Pollak. Wwa: PIW 1972, 62 s.
18. J. Dantyszek: Pieśni. Wybrała, przeł. [i przedm.] ... [Olsztyn:] Pojezierze 1973, 152 s. Wyd. 2 zmien. ze wstępem Z. Nowaka tamże 1987.
19. W. Prichodźko: Szedł Antoszka. [Wiersze]. Wwa: NK 1976, 28 s.
20. S. Hozjusz: Poezje. Wstęp: W. Odyniec. Olsztyn: Pojezierze 1980, LXI, 136 s. Wyd. 2 tamże 1988.
21. A. Dańczew: Poezja. Wybór i przekł. wierszy ... Wybór i przekł. Fragmentów: W. Gałązka. Wstęp: W. Medyńska. Wwa: PIW 1981, 90 s.
22. Tomasz à Kempis: O naśladowaniu Chrystusa. De imitatione Christi. Przeł. ... [Przedm.:] J. Twardowski. Wwa: Pax 1981, 349 s. Wyd. nast. tamże: 1984, 1989, wyd. 4 1994.
Tekst w jez. pol. i łac.
23. I. Krasko: Nox et solitudo. [Wiersze]. Wstęp: H. Janaszek-Ivaničková. Kat.: Śląsk [1982], 151 s.
24. Do źródeł. Psalmi i inne przekłady poetyckie. [Pośt.:] P. Matywiecki. Pozn.: W drodze 1988, 167 s.
Zawiera przekłady w działach: Psalmi. — Modlitwa kościoła: Z poezji armeńskiej; Z poezji syryjskiej; Ze staroeciopskich hymnów Maryjnych; Z poezji średniowiecznej. — Poezja: Z polskiej poezji łacińskiej; Z poezji bułgarskiej; Z poezji czeskiej; Z poezji rosyjskiej; Z poezji włoskiej; Z poezji żydowskiej.
25. Z mądrości Talmudu. Wybrali, przeł. [z aramejskiego i hebr.] i oprac.: Sz. Datner i ... Wwa: PIW 1988, 398 s. Wyd. 2 tamże 1988.
Zob. też Prace redakcyjne poz. 7, 9-11, 16, 23, 25.
- Prace redakcyjne**
1. Kultura okresu pozytywizmu. Wybór tekstów i komentarzy pod red. J. Kotta. Cz. 3. Wieś. Oprac. ... Wwa: KiW 1950, 201 s. IBL.
2. M. Konopnicka: Poezje i nowele. Wybór i oprac. ... Przedm.: S.R. Dobrowolski. Wwa: KiW 1951, IX, 357 s. Wyd. 2 tamże 1951.
3. M. Konopnicka: Wybór nowel. Oprac. ... Wstęp: S.R. Dobrowolski. Wwa: KiW 1951, 247 s. Wyd. 2 tamże 1951.
4. S. Skulski: Od Cleveland do Lipna. Pamiętnik i wiersze. [Oprac. i przedm. ...]. Wwa: PIW 1954, 171 s.
Inf. o autorze opracowania i przedm.: Wyjaśnienie wydawnictwa. *Nowa Kult.* 1954 nr 11 s. 7.
5. J. Witowska: Ludzie i nieludzie. Ze wspomnień służącej. Przedm. [i oprac.] ... [Wwa:] PIW 1951, 141 s.
6. Wspomnienie o K.I. Gałczyńskim. Przedm. i red.: ..., J. Śpiewak. Wwa: Czyt. 1961 [właśc. 1960], 618 s.
Tu także m.in. wiersze A.K.
7. Współczesna poezja radziecka na estradzie. Kolegium red.: S.R. Dobrowolski, ..., L. Lewin. Oprac. insc. i wstęp: J. Litwiniuk. Nota biogr.: F. Nieuważny. Przerzywniki: M. Syska. Wwa: Wydawn. Związkowe 1963, 215 s. TPPr.
Tu także przekł. A.K.
8. M. Konopnicka: Wiersze wybrane, Wybrała i wstępem opatrzyla ... Wwa: PIW 1965, 206 s. Wyd. 2 tamże 1974.
9. V. Nezval: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1968, 128 s.
Tu także m.in. przekł. A.K.
10. Ziemia gorąca. Antologia współczesnej poezji bułgarskiej. Wybór i oprac.: ..., A. Stern. Wwa: LSW 1968, 465 s.
Tu także m.in. przekł. A.K.
11. B. Achmadulina: Struna. Wiersze wybrane. Wybór ... Wwa: PIW 1969, 51 s.
Tu także m.in. przekł. A.K.
12. Malowanie w przestrzeni. Almanach poetów Ziemi Koszalińskiej. Wybór i pośł. ... Pozn.: WP 1970, 134 s.
13. Poeta ziemi rodzinnej. Zbiór wspomnień i esejów o Stanisławie Piętaku. Przygot. do druku: ... i J. Śpiewak. Słowo wstępne ... Wwa: LSW 1970, 403 s.
14. Od Czarnolasu. Najpiękniejsze wiersze polskie. [Oprac.] ... Wwa: Iskry 1971, 242 s.
Ciąg dalszy zob. poz. 18. — Zawiera wybór wierszy oraz szkice na ich temat.
15. J. Śpiewak: Pracowite zdziwienia. Szkice poetyckie. Wybór i układ [oraz przedm.] ... Wwa: Czyt. 1971, 433 s.
16. P.K. Jaworow: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: H. Karpińska. Wwa: LSW 1972, 132 s.
Tu także m.in. przekł. A.K.
17. J. Śpiewak: Poezje. Wybór. Przedm.: J. Sprusiński. Wwa: PIW 1972, 223 s.
18. Od Leśmiana. Najpiękniejsze wiersze polskie. Wwa: Iskry 1974, 295 s.
Ciąg dalszy poz. 14. — Zawiera wybór wierszy oraz szkice na ich temat.
19. Złote litery. [Antologia poezji pol.; oprac. i komentarze] ... Wwa: Ruch 1974, 149 s.
20. Horoskop. Pamiętnik ze współczesnej poezji

polskiej. Ułożyła na każdy dzień roku [oraz wstępem opatrzyła] ... Wwa: KAW 1975, 265 s.

21. Z.J. Rumel: Poezje. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1975, 75 s.

22. W. Słobodnik: Poezje wybrane. Wybór i przedm. ... Wwa: PIW 1976, 205 s.

23. I. Wazow: Niegasnącego się nie zgasi. Wybór poezji. Wybór: A. Radewa. Wstęp: W. Medyńska-Gordziejewska. Red. poetycka ... Wwa: PIW 1976, 149 s.

Tu także m.in. przekł. A.K.

24. J.Z. Rumel: Poezje wybrane. Wyboru dokonała i wstępem opatrzyła ... Wwa: LSW 1977, 87 s.

25. B. Dimitrowa: Kto się zatroszczy o ślepego bociana. [Wiersze]. Wyboru dokonała autorka. Wstęp: T. Dąbek-Wirgowa. Red. ... Wwa: PIW 1982, 89 s.

Tu także m.in. przekł. A.K.

26. A. Słucki: Poezje wybrane. Wyboru dokonała, wstępem i notą opatrzyła ... Wwa: LSW [1982], 150 s.

27. Tryptyk Maryjny. Wybór i układ tekstów ... Wyst. poza cenzurą Wwa, Muzeum Archidiecezji Warsz. 1983; Wwa, Kościół oo. Jezuitów 1984.

28. Święta Panno nad Pannami. Układ tekstu ... Wyst. poza cenzurą Kr., Kościół Karmelitów na Piasku 1984.

Zob. też Przekłady poz. 7, 9, 12, 16-18, 21, 25.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok 1956, 1978. — Wywiady: Mądrość choćby najmniejsza. Rozm. K. Nastulanika. *Polytka* 1976 nr 15; Poezja jest najważniejsza. Rozm. Z. Umiański. *Kierunki* 1981 nr 18.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (R. Matuszewski). — NSLD (KK [K. Kuliczowska]).

W. Maciąg: Wiersze A.K. *Nowa Kult.* 1950 nr 33 [rec.: Wychowanie]. — [O szczęściu.] Z. Lichniak: O dobrych wierszach. *Dziś i Jutro* 1953 nr 16; J. Trznadel: Poezja ambitnych rygorów. *Życie Lit.* 1953 nr 34; R. Matuszewski: Liryka podwładna myśli. W tegoż: *Szkice krytyczne.* Wwa 1954. — M. Ochocki: O wierszach A.K. *Kronika* 1955 nr 3. — A. Michalski: „A mnie potrzebna jedna muza skromna...” *Twórczość* 1956 nr 1. — A. Słucki: Stare i nowe wiersze A.K. *Twórczość* 1958 nr 4. — [O], lesie, lesie zielony. Przet. ...: H. Czajka. *Pam. Słow.* 1960; S. Czernik: Bułgarska pieśń ludowa. *Twórczość* 1957 nr 1, przedr. w tegoż: *Sny i widma.* [Wwa] 1971. — J. Sławiński: Liryka A.K. *Twórczość* 1960 nr 9. — S. Czernik. *Twórczość* 1961 nr 11, przedr. w tegoż: *Sny i widma.* [Wwa] 1971 [rec. przekł.: Płohunowe ziele]. — [Źródła:] H. Michalski: Uczucie i refleksja. *Nowa Kult.* 1962 nr 49; J.J. Lipski: Symbole śmierci. *Twórczość* 1963 nr 12, przedr. w tegoż: *Szkice o poezji.* Paryż 1987. — R. Matuszewski: A.K. *Tyg. Kult.* 1963 nr 31. — S. Czernik. *Tyg. Kult.* 1965 nr 3 [rec.: Pragnąca literatura]. — M. Sprusiński: Człowiek i ziemia. *Twórczość* 1965 nr 12, przedr. w tegoż: *Imiona naszego czasu.* Kr. 1974 [rec.: Rzeczy nietrawne]. — [Odwołanie mitu:] J.J. Lipski: Dialektyka natury i kultury. *Twórczość* 1967 nr 7, przedr. w tegoż: *Szkice o poezji.* Paryż 1987; J. Pieszcachowicz: Czas bez poezji i mity. *Współczesność* 1967 nr 18, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu.* Łódź 1991. — A. Wilkoń: Poezja A.K. *Życie Lit.* 1968 nr 48. — K. Kuliczowska: Las

zielony nie jest zielony. W teje: W szklanej kuli. Wwa 1970 [rec.: Samowarek mojego dziadka; W Nieparzyżu i gdzie indziej]. — J. Pieszcachowicz: Powrót z wygnania. *Życie Lit.* 1971 nr 19, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu.* Łódź 1991 [rec.: Biały rękopis]. — M. Sprusiński: Żywioły nasze powszednie. *Twórczość* 1971 nr 7 [rec.: Wygnanie]. — J. Pieszcachowicz: Rzeczy zatarte odejściem. *Twórczość* 1973 nr 9, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu.* Łódź 1991 [rec.: Herody]. — M. Baranowska: „Pracowita matka lęków”. *Literatura* 1974 nr 22. — J. Kwiatkowski: Poezja białego cierpienia; Zabrania się pisać pięknych wierszy [dot. też wierszy K.K. Baczyńskiego]. W tegoż: *Notatki o poezji i krytyce.* Kr. 1975. — J. Łukasiewicz: Wiersze A.K. *Więź* 1976 nr 5. — Z. Mocarska: Poezja czasu późniejszego. W *Drodze* 1976 nr 3 [rec.: Drugie szczęście Hioba]. — H. Zaworska: Ziemia. W: *O literaturze polskiej.* Cz. 2. Wwa 1976. — S. Stabryła: O antyku w poezji A.K. *Meadander* 1978 nr 3. — A. Baluch: Analiza pozawerbalna poezji. (Wiersze dla dzieci A.K.) *Dydaktyka Lit.* 1979 t. 3. — [Rękopis znaleziony we śnie:] [S. Barańczak:] B. Stawiczak: Samotność i wyrzeczenie. *Tyg. Powsz.* 1979 nr 43; M. Plachecki: Miary milczenia. *Tyg. Kult.* 1979 nr 21; H. Zaworska: Na granicy. *Twórczość* 1979 nr 8. — J. Kobierski: Poezja cierpienia. *Znak* 1980 nr 10. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 2. Wwa 1982, passim. — [W pół słowa:] K. Pienkość: „kto miłość przetłumaczył...” *Literatura* 1980 nr 8 [dot. też: Notatki], M. Plachecki: Jabłoni i krew. *Twórczość* 1983 nr 10. — J. Salij: „Tak mozolnie czas destyluje się w wieczność” (O dualizmie A.K.). W tegoż: *Rozpacz pokonana.* Pozn. 1983. — I. Smolka: Kamińska. [Przekł. na jez. franc.] B. Grzegorzewska. Varsovie. Ag. Aut. 1983, 54 s. — J. Kornhauser: Lekcja pięknego umierania. W tegoż: *Światło wewnętrzne.* Kr., Wr. 1984 [rec.: Rękopis znaleziony we śnie]. — E. Mikołaj: Trzy głosy kobiece we współczesnej liryce. (A.K. — U. Koziół — E. Lipska). W: *Wybrane zagadnienia literatury współczesnej w nauczaniu języka polskiego.* Kr. 1984. — I. Smolka: Być — to bardzo wiele. (A.K.). W teje: *Lęki, ucieczki, akceptacje.* Wwa 1984. — A. Gnarowski: Poezje w urzędzie chętnego rozumu. (O twórczości A.K.) *Tyg. Kult.* 1985 nr 44. — I. Szaruga: Słowa ku milczeniu. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 24. — W *Drodze* 1986 nr 7/8 [nr poświęcony A.K.; tu m.in. homilia pogrzebowa prymasa J. Glempa oraz art.: P. Matywiecki: Dwa słowa odszarpane; K. Nowosielski: Nienadarmne milczenie; I. Smolka: Jasność światła]. — T. Winek: O folklorze dziecięcym w wierszach A.K. dla dzieci. *Wychow. Przewodnik* 1986 nr 3. — H. Zaworska: Trzecie szczęście Hioba. *Twórczość* 1987 nr 1. — S. Sterna-Wachowiak: Złota litera. (O poezji A.K.) *Akcent* 1988 nr 4. — M. Czermińska: Śmierć — sen — dotknięcie. W związku z wierszem A.K. „Ciało”. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-Lit.* 1989 nr 15. — K. Ogiolda: A.K. — poetka ducha i materii. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1991 nr 30. — E. Tutaj: Wobec bytu. (O „Notatniku 1965-1972” i „1973-1979” A.K.). W: *Dziennik, pamiętnik, notatnik literacki.* Kat. 1991. — Z. Chojnowski: Przeżywanie przyrody jako powroty do pierwotności w poezji A.K. W: *Studia i szkice o literaturze współczesnej.* Olsztyn 1992. — Czytamy Annę Kamińską. Wybór i oprac.: B. Arsoba. Szczec.: Barbara 1992, 126 s. [zawiera wybór tekstów A.K. oraz art. o jej twórczości]. — G. Leszczyński: „I teraz ci z Libanu niosą dawidowe złote gęśli...”. „Książka nad książkami”. A.K. jako adaptacja Starego Testamentu. *Polonistyka* 1992 nr 7/8. — Z. Zarebianska: Wieczność zjednoczona młodością, czyli o poezji A.K. W teje: *Poezja wymiaru sanctum.* Kamińska, Jankowski, Twardowski. Lubl. 1992. — K. Nowosielski: Zawierające oczekiwania. W tegoż: *Przerznięte oczekiwania.* Gdańsk 1993. — Z. Zarebianska: Świadeństwo słowa. *Rzecz o twórczości Anny Kamińskiej.* Kr.: „m” 1993, 231 s. — H. Andrzejczak: Wychowawcze walory utworów A.K. *Probl. Optekuczo-Wychow.* 1994 nr 3. — J. Kowalczykówna: A.K. światek dziecięcy. W: *Dziecko i jego światy w poezji dla dzieci.* Szczec. 1994. — E. Tutaj: „To, co jest na naszą miarę”. O wierszu „Marność” A.K. W: *Liryka polska XX wieku.* Kat. 1994.

KAMIENSKI Henryk 1883-1937

Właściwe nazwisko: Stein; używał też formy: Stein-Kamiński. Inne pseud.: Cracoviensis; H. Domski; H. Krakowski; H.S.K.; H.S. Kamiński; H. Siemiński; Krakoviensis; Krakus; L.D.; L. Domski.
Krytyk literacki, publicysta, poeta.

Urodzony 5 września 1883 w Warszawie; syn Hermana Steina, kupca. Ukończył siedmioklasową szkołę realną w Warszawie. W roku akademickim 1903/04 jako student nadzwyczajny Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie słuchał wykładów z zakresu polonistyki, filozofii i germanistyki. Następnie powrócił do Warszawy gdzie, zostawszy członkiem Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL), podjął działalność polityczną. Nawiązał współpracę z *Czerwonym Sztandarem*, naczelnym organem partii; od lutego 1905 należał też do redakcji pisma i kierował sprawami technicznymi. Przekładał dzieła K. Kautsky'ego, K. Marxa, A. Mengera. W tym czasie rozpoczął też twórczość literacką, pisząc wiersze. W 1906 wszedł w skład Komitetu Warszawskiego SDKPiL. Był kilkakrotnie aresztowany; więziony w 1906, napisał „Pieśń kazamaty”, należąca do kanonu poezji robotniczej. W 1908-15 przebywał poza Królestwem Polskim – w Berlinie, Paryżu, Zurychu, Krakowie – i pracował w sekcjach zagranicznych partii oraz w jej redakcjach i wydawnictwach. Był polskim korespondentem moskiewskiej *Prawdy*. Współpracował z czasopismami SDKPiL, m.in. z *Przeglądem Socjaldemokratycznym* (Kraków, 1908-10), *Trybuną* i jej kontynuacjami (Warszawa, 1910-11; tu m.in. recenzje w dziale „Na niwie literackiej”). W 1908-09 publikował wiersze oraz artykuły w warszawskim tygodniku *Spółczesność* (m.in. „O celu sztuki” 1908 nr 18-20). W 1915, po zajęciu Warszawy przez wojska niemieckie, powrócił do kraju. Został członkiem Zarządu Krajowego SDKPiL i kolegium redakcyjnego wydawnictw partyjnych. W 1915-16 redagował organ krajowy partii *Gazetę Robotniczą*. Aresztowany w listopadzie 1916, przebywał przez rok w obozie dla jeńców wojennych w Havelbergu w Niemczech. Po powrocie do Warszawy wszedł w skład Zarządu Głównego SDKPiL. Należał do redakcji jego organu *Nasza Trybuna*. W grudniu 1918 został członkiem Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (od 1925 KPP). Aresztowany w lipcu 1919, był siedem miesięcy więziony w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Po zwolnieniu, zmuszony do opuszczenia kraju, wyjechał w połowie 1921 do Niemiec, gdzie współdziałał z Komunistyczną Partią Niemiec i zajmował się działalnością publicystyczną. Od 1923 do września 1924 kierował berlińskim oddziałem radzieckiej agencji prasowej ROSTA. Po powrocie

do Warszawy był w 1924-25 członkiem Biura Politycznego Komitetu Centralnego KPP. Współpracował z wydawanym nielegalnie *Nouym Przeglądem*. Należał do przywódców skrajnej lewicy w partii. Usunięty z kierownictwa KPP na IV Konferencji (listopad-grudzień 1925) wyjechał w połowie 1926 do ZSRR i zamieszkał w Moskwie. Jako członek Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) rozwijał aktywną działalność polityczną i kulturalną. Był jednym z czołowych działaczy Polonii radzieckiej. Studia i artykuły dotyczące literatury polskiej publikował m.in. w czasopismach *Swit* (1926-27) i *Krasnaja Now* (1927-28). Przekładał prace W. Lenina, P. Dorochowa, N. Bucharina. Wykluczony z partii pod zarzutem trockizmu (luty 1928), został aresztowany w maju 1929 i zesłany do obozu. Po zwolnieniu i przywróceniu mu członkostwa partyjnego w kwietniu 1930, kontynuował twórczość krytyczną, historycznoliteracką i poetycką, głównie na łamach *Trybuny Radzieckiej* i *Kultury Mas*. W 1931 brał udział w I Wszechzwiązkowym Zjeździe Polskich Pisarzy Proletariackich w Mińsku. Usunięty z partii powtórnie w 1935, został 3 listopada 1936 aresztowany i 26 października 1937 rozstrzelany; pochowany na Cmentarzu Dońskim w Moskwie.

W 1956 po XX Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego został zrehabilitowany.

TWÓRCZOŚĆ

Prace dotyczące literatury:

1. Pół wieku literatury polskiej. T. 1. (1875-1905). Z przedm. K. Radka. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1931, 238 s.

2. Literaturnaja chrestomatija. 6 god obučenija. Char'kov, Kiiw: Ukrderżnačmenvydav 1933 [na okł. 1934], 217 s.

Przekłady (utworów literackich)

1. Wybór poezji. Majakowski, Biezymiński, Żarow, Swietłow, Altauzen, Utkin. Zebrali: I. Gobiec i ... Przel. ... Moskwa: Molodyja Gwardija 1934, 107 s.

Praca redakcyjna

1. Cegły i salwy. Pierwsza książka zbiorowa Sekcji Polskiej Leningradzkiej Asocjacji Pisarzy Proletariackich pod red. ... [Opowiadania i wiersze]. Moskwa: Wydawn. Państw. Literatury Pięknej 1932, 205 s.

Podp. red.: L. Domski.

Zob. też Przekłady poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – SBDPRR (kartoteki).

[Pół wieku literatury polskiej.] J. Kaden-Bandrowski: **Abv** 35

go umieć biec! *Gaz. Pol.* 1932 nr 203; J. Kaden-Bandrowski: Piękno bez piękna. *Gaz. Pol.* 1932 nr 210; [H. Radziejowski] H. Poltur: „Pół wieku literatury polskiej” w oświetleniu H.S.K. *Tryb. Radz.*, Moskwa 1932 nr 98; [H. Radziejowski] H. Poltur: „Pół wieku literatury polskiej” H.S.K.; Z. Rymaszewski: Kilka uwag krytycznych w sprawie książki tow. Kamińskiego „Pół wieku literatury polskiej”; J. Witkowski: Sily napędowe i charakter rewolucji w Polsce w ocenie H.S.K. *Kult. Mas*, Moskwa 1932 nr 3/4; [J. Hempell] J. Wiślak: Nieco o Sienkiewiczu. *Kult. Mas*, Moskwa 1934 nr 1, polem. H.S. Kamiński: Rozpoczęcie dyskusji. *Tamże* 1934 nr 3/4; [J. Hempell] J. Wiślak: Domski o Sienkiewiczu i niektórych innych. *Kult. Mas*, Moskwa 1935 nr 1/2; J. Kleimer: Literatura polska w zwierciadle sowieckim. *Nowe-Czasy* 1935 nr 32. — K. Sierocka: Polonia radziecka 1917-1939. Z działalności kulturalnej i literackiej. Wwa 1968, passim. — M. Stępień: Zagadnienia literackie w publicystyce Polonii radzieckiej 1918-1939. Wr. 1968, passim. — K. Sierocka: Poezja rewolucyjnego ruchu robotniczego (1886-1918). W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 [m.in. o H.K.].

J.Cz.

KAMIŃSKI Aleksander 1903-1978

Pseud.: A.K.; Bombaju; Dąbrowski; Hubert; J. Dąbrowski; J. Górecki; Juliusz Górecki; Redaktor Prozak, pedagog.

Urodzony 28 stycznia 1903 w Warszawie; syn Jana Kamińskiego, farmaceuty, i Petroneli z Kaźmierczaków. Od 1908 mieszkał z rodziną w Kijowie, gdzie uczęszczał do czteroklasowej szkoły rosyjskiej, po jej ukończeniu w 1913 musiał przerwać naukę z powodu trudności materialnych po śmierci ojca (1911). W 1915 podjął pracę zarobkową w Rostowie nad Donem, w Banku Rosyjsko-Azjatyckim. Następnie od 1916 pracował jako urzędnik bankowy w Humaniu. Dzięki pomocy wuja zaczął się też uczyć w tamtejszym gimnazjum polskim. Uczestniczył w działalności kół samokształceniowych. W 1918 wstąpił do harcerstwa i został jego aktywnym działaczem; od 1920 był przewodniczącym Rady Gniazda w Humaniu. Zimą 1921 powrócił do Polski i zamieszkał w bursie dla chłopców w Pruszkowie. Założył tu drużynę harcerską. Kontynuował naukę w Gimnazjum św. Kazimierza w Warszawie. Po zdaniu w 1922 matury, studiował historię i archeologię na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie pracował jako wychowawca w bursie w Pruszkowie i rozwijał działalność w ZHP. W 1924 został mianowany harcmistrzem, w 1925-27 był komendantem Hufca Pruszkowskiego. Pierwsze artykuły na temat harcerstwa, w postaci uwag o kursie instruktorskim nad Wigrami, ogłosił w 1926 w czasopiśmie *Harcmistrz* (nr 9-10; podp. A.K.). Prowadził też rubrykę „Życie harcerskie” w *Echu Pruszkowskim*. Jako prozaik debiutował w 1928 „Bajką o Bronku Wilczaku”, wydrukowaną w *Plomyku* (nr 36). W następnych latach publikował liczne artykuły, opowiadania i notatki w czasopismach młodzieżowych *Iskry* (tu m.in. pod pseud. Bombaju) i *Plomyk* oraz w har-

cerskich, m.in. *Na Tropie* i *Na przelaj*. Po uzyskaniu w 1928 magisterium z zakresu historii i dodatkowo z archeologii, pracował jako nauczyciel historii w Gimnazjum św. Stanisława Kostki w Warszawie, a w 1930-31 jako kierownik bursy dla młodzieży szkół zawodowych Związku Osadników Wojskowych. W 1930 ożenił się z Janiną Sokołowską, archeologiem, instruktorką harcerską. Kontynuował działalność w ZHP. W 1928-29 był komendantem Chorągwi Mazowieckiej. Interesował się przede wszystkim pracą harcerską z dziećmi, stworzył metodykę pracy zuchowej, pisał poradniki i gawędy na ten temat. Zajmował się także harcerstwem mniejszości narodowych, od 1931 był kierownikiem Wydziału Mniejszościowego w Głównej Kwaterze Harcerzy, a także przewodniczącym Komitetu Centralnego Związku Żydowskich Drużyn Harcerskich i Gromad Zuchowych. W 1932 z powodu choroby płuc przebywał w Zakopanem, a następnie w 1933 przeniósł się na Śląsk Cieszyński. Był kierownikiem w Szkole Instruktorów Zuchowych w Nierodzimiu, gdzie podjął, kontynuowany później w szkole w Mikołowie, eksperyment nauczania metodą zuchową. Był w tym czasie kierownikiem Wydziału Zuchów w Głównej Kwaterze Harcerzy. Od 1937 był komendantem Centralnego Ośrodka Starszyny Harcerstwa Męskiego w Górkach Wielkich. Kierował także Wydziałem Kształcenia Starszyny Harcerskiej w Głównej Kwaterze ZHP. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się na początku września do Warszawy. Wszedł w skład Komendy Harcerskiego Pogotowia Wojennego. Po kapitulacji Warszawy kierował prowizorycznym domem dziecka. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie, biorąc czynny udział w pracy konspiracyjnej (używał przybranego nazwiska Kędziński oraz pseud.: J. Dąbrowski, Fabrykant, Faktor, Hubert, Kamyk, Kaźmierczak). Od października 1939 był członkiem organizacji Służba Zwycięstwu Polski, później AK oraz Głównej Kwatery Szarych Szeregów („Pasieka”). Był twórcą i redaktorem *Biuletynu Informacyjnego* (nr 1 ukazał się 5 listopada 1939), najpierw pisma Okręgu Warszawa Miasto, a od wiosny 1941 organu informacyjno-propagandowego AK. Drukował tu także liczne artykuły (anonimowo lub pod pseud. Dąbrowski; m.in. w 1942 cykl „Blaski i nędze okupacji”). Od jesieni 1940 pracował w Biurze Informacji i Propagandy (BIP) Komendy Głównej AK w wydziale propagandy bieżącej. Był twórcą koncepcji i od grudnia 1940 komendantem Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”. Od kwietnia 1941 do kwietnia 1944 pełnił funkcję szefa BIP Okręgu Warszawskiego. Równocześnie od 1941 do wybuchu powstania warszawskiego był referentem kontrywiadu Oddziału II Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej-AK.

W maju 1942 został kierownikiem działu planowania w Podwydziale Propagandy Mobilizacyjnej „MOB” („Rój”), który od 1943 wydawał czasopismo *Przegląd Propagandowy*, gdzie także ogłaszał artykuły. W czerwcu 1942 powołał Komisję Propagandy (KOPR), a potem nadzorował jej działanie. W 1943-44 wykładał na kursach organizowanych przez Podwydział Pomocy Żołnierzom (PŻ) BIP. W tym okresie kierował też komórką „Antyk”, która prowadziła propagandę artystyczną. Za działalność podziemną otrzymał w lipcu 1944 Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami. W czasie powstania warszawskiego nadal redagował *Biuletyn Informacyjny* (ostatni numer powstańczy 4 października). Po zakończeniu wojny zamieszkał w Łodzi i podjął pracę naukową jako asystent w Katedrze Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego (UŁ). W 1947 doktoryzował się na podstawie pracy „Metoda harcerska w wychowaniu i nauczaniu szkolnym” (promotor prof. Sergiusz Hessen). W 1945-49 był wiceprzewodniczącym reaktywowanego ZHP. W 1946 został członkiem ZZLP (usunięty w 1946, reaktywowany w prawach członka ZLP w 1970). W 1949 został usunięty z ZHP, a w 1950 z pracy na UŁ. Podjął wówczas badania historyczne nad dziejami i kulturą Jaćwingów, którymi interesował się jeszcze w czasie studiów; opublikował kilka prac na ten temat. W grudniu 1956 został wybrany na przewodniczącego Rady Naczelnej ZHP; funkcję tę pełnił do kwietnia 1958. W 1958 wznowił pracę naukową w zakresie pedagogiki społecznej na UŁ. W 1959 habilitował się na UW na podstawie pracy „Prehistoria polskich związków młodzieży”; po uzyskaniu stopnia docenta, był w 1962-70 kierownikiem Katedry Pedagogiki Społecznej, następnie pracował dalej w Instytucie Pedagogiki UŁ. Był członkiem Komitetu Nauk Pedagogicznych i Psychologicznych PAN oraz Towarzystwa Higieny Psychiczej (od 1961 wiceprzewodniczący Oddziału Łódzkiego). W 1965 otrzymał nagrodę Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego II stopnia za pracę dydaktyczną. W 1969 został profesorem nadzwyczajnym. Zajmował się problematyką czasu wolnego i aktywności pozalekcyjnej młodzieży. Po przejściu na emeryturę, przeprowadził się w 1974 do Warszawy. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Zajął się problematyką gerontologii. Pełnił funkcję wiceprezesa Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej (od 1973) i zastępcy przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego (od 1977). Oznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1972), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975). Zmarł 15 marca 1978 w Warszawie; pochowany na Cmentarzu Komunalnym na Powązkach w kwaterze Szarych Szeregów. Pośmiertnie otrzymał nagrodę m. Łodzi za działalność pisarską

(1981) oraz medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” (1992), przyznawany przez Instytut Pamięci Narodowej Yad Vashem w Jerozolimie.

TWÓRCZOŚĆ

Poza pracami naukowymi z dziedziny pedagogiki społecznej i ogólnej oraz historii wychowania opublikował:

1. Antek Cwaniak. Książka o zuchach. Pierwodr. pt. Jak Antek Cwaniak wilczków kształcił. *Na Tropie* 1928 nr 4-7, 1929 nr 1/2-5/6, 9. Wyd. osob. Kat.: *Na Tropie* 1932, 266 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. i popraw. tamże 1935; Chicago: Rada Polonii Amer. 1945; wyd. 4 [!] [Niemcy:] Komenda Gł. ZHP w Niemczech 1947; wyd. 4 [!] Wwa: Harcerskie Biuro Wydawn. 1947; wyd. 5 Kat.: Śląsk 1957; wyd. 6 Wwa: MAW 1983; wyd. 7 Kat.: Śląsk [1984]; wyd. 8 z przedm. J. Kamińskiej Wwa: MAW 1984. Cz. 1 trylogii zuchowej; cz. 2, 3 zob. poz. 4, 6. — Pierwodr. podp. A.K.

2. Cukier krzepi! Słodką gawędą w harcerskim obozie. [Wwa:] Druk Zakłady Graf. Pionier [1931], 8 s.

3. Oficer Rzeczypospolitej. Opowiadania o pułkowniku Lisie-Kuli. Kat.: *Na Tropie* 1932, 30 s.

4. Książka wodza zuchów. Kat.: *Na Tropie* 1933, 362 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. tamże 1936; [b.m.] Palestyna: Sekcja Wydawn. Dowództwa Bazy i Etapów Armii Pol. na Wschodzie 1943; Londyn: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1943; wyd. 4 Wwa: Harcerskie Wydawn. Godziemba 1946; wyd. 5 popraw. pt. Książka drużynowego zuchów Wwa: MON 1957; toż [Kat.:] Śląsk 1984.

Podręcznik dla drużynowego zuchów. — Od wyd. 5 pt. Książka drużynowego zuchów. — Cz. 2 trylogii zuchowej; cz. 1, 3 zob. poz. 1, 6.

5. Andrzej Małkowski. [Biografia]. Kat.: *Na Tropie* 1934, 144 s. Wyd. nast.: [wyd. uzup. i zmien. Wwa: Wydawn. Godziemba lipiec 1944]; [wersja współczesna] Wwa: Pax 1979; wyd. 2[!] uzup. Wwa: MAW 1983.

Wyd. z 1944 konspir. skład drukarski uległ zniszczeniu w czasie powstania warszawskiego.

6. Krąg rady. Kat.: *Na Tropie* 1935, 249 s. Wyd. nast. Londyn: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1944.

Zbiór gawęd dla instruktorów zuchowych; cz. 3 trylogii zuchowej; cz. 1, 2 zob. poz. 1, 4.

7. Zuchy. The Polish Wolf Cubs. Warsaw: Godziemba 1939, 137 s. Wyd. nast. London: Polish Boy Scouts' and Girl Guides' Association 1944. Szkic o ruchu zuchowym.

8. O czym w dniu pierwszym września każdy Polak winien pomyśleć. [Wwa 1940].

Ulotka wyd. konspir.

9. Przewodnik. Podręcznik dla kierowników oddziałów Zawiszy. Cz. 1-2. [Wwa: Gł. Kwatera Szarych Szeregów grudzień 1942], 26 s.
Wyd. konspir.; druk anonim.

10. Wawerczyzy. Rozkaz specjalny 2 X 1942. [Wwa 1942], powiel.
Wyd. konspir.; podp.: J. Dąbrowski – Komendant Główny.

11. Wawerczyk ... (Rozkaz z 3 V 1942). [Wwa 1942], 1 s., powiel.
Lotka wyd. konspir.; podp.: Dąbrowski (Kmdt Gł. „Wawra”).

12. Wielka gra. Wwa: [Gł. Kwatera Szarych Szeregów] 1932 [właśc. 1942], 151 s. Wyd. nast.; wyd. 2 zmien. tamże 1934 [właśc. lipiec 1944]; wyd. 3 Wwa: Niezał. Wydawn. Harcerskie* 1981.
Podręcznik działalności konspir. Wyd. 1 i 2 konspir.; podp.: J. Górecki; nakł. wyd. 1 ok. 200 egz. uległ w ok. 75% zniszczeniu z rozkazu Komendanta Gł. AK; druk wyd. 2 przerwał wybuch powstania warszawskiego.

13. Kamienie na szaniec. Opowiadanie o Wojtku i Czarnym. Wwa: KOPR [Komisja Propagandy Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK] lipiec 1943, 67 s. Wyd. nast.; wyd. 2 [rozszerz. bez podtytu.] Wwa: Podziemny Dom Wydawn. M.K. i S-ka [M. Kmita właśc. J. Rutkowski] 1944, 110 s.; [przedr. 1 wyd.] [b.m. Włochy:] Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu] 1945; wyd. 3 [!] z przedm. T. Arciszewskiego, Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1945; wyd. 3 krajowe Wwa: Wiedza 1946; wyd. 4 [Kat.] Stalinogród: Śląsk 1956; wyd. 5-11 Kat.: Śląsk 1957-1987; Oprac. K. Heska-Kwaśniewicz. [Kat.]: Śląsk 1989; Białystok: KAW 1991; Wstęp i komentarz: K. Heska-Kwaśniewicz. Wr.: Ossol. 1991; wyd. 15 Kat.: Książnica 1992, tamże: wyd. 16 z przedm. S. Broniewskiego. Posł. i objaśn.: K. Heska-Kwaśniewicz 1993, toż wyd. 17 1993, wyd. 18 ze wstępem i objaśn. K. Heska-Kwaśniewicz 1995.

Wyd. 1 i 2 konspir.; wyd. 1943-1945 podp.: J. Górecki. Od wyd. 3 bez podtytu.
Przekł. a.n.g.: Stones for the rampart. The story of two lads in the Polish underground movement. London 1944. — czes.: Hradba statečnosti. [Przeł.] R. Kozak. *Junáci Vpred*. Praga 1948 nr 1-9.
Adapt. radiowa: Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1982.

14. Przewodnik. Podręcznik dla kierowników oddziałów Zawiszy. Cz. 1-2. [Wwa: Gł. Kwatera Szarych Szeregów 1943], 38 + 42 s., powiel. Wyd. nast. Wwa: [Gł. Kwatera Szarych Szeregów] 1944, 89 s.
Wyd. konspir.; anonim.

15. Narodziny dzielności. 20 opowiadań dla młodzieży. Wwa: Ofic. Księg. 1947, 188 s. Wyd. nast. z podtytu. Opowiadania dla młodzieży: wyd. 2 Kat.: Śląsk 1958, wyd. 3 tamże [1984].

Zawartość: Narodziny dzielności; Krzywonos; Zwycięstwo Antka; Błąd; Jedna chwila; Psinul; Defilada; Opowiadanie niesia-

nowite; Ten chłopiec miał trzynaście lat; Marian Piwowarski; Wilki morskie z Ursynowa; Student; Historia pewnego rekordu; Falszywy krok Andrzeja Małkowskiego; Dziwni chorzy; W rękach gestapo; Wśród zwierząt i wśród ludzi; Obiad gotów; Pięć sekund; Ponowny start braci Sokółowskich; Parę uwag autora.

16. „Zośka” i „Parasol”. Opowieść o niektórych ludziach i niektórych akcjach dwóch batalionów harcerskich. Wwa: Iskry 1957, 645 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1970, wyd. 3 1979, wyd. 4 ze wstępem B. Hillebrandta 1986, wyd. 5 ze wstępem E. Rzetelskiej-Feleszko 1994.

17. Józef Grzesiak „Czarny”. [Opowieść biograficzna; współaut.:] A. Wasilewski. Powst. przed 1978. Wyd. Lubl.: Spotkania* 1980, 58 s. Wyd. nast.: wyd. ze wstępem S. Broniewskiego „Orszy” [Wwa: b.w.* 1981]; [Wwa:] BLiH* [Bibl. Literat. i Historii; 1981]; Paryż: Spotkania 1984; [Kr.:] Bibl. Literat. i Historii* [ok. 1985].

18. Michał Grażyński 1890-1965. (Nie dokończona biografia). Powst. przed 1978. Wyd. Kr.: Czuwajmy 1994, 67 s.

19. O harcerstwie. Teksty zapomniane. Wybór i oprac.: [A. Janowski] J. Biały. Wwa: Niezał. Wydawn. Harcerskie* 1984, 100 s. Wyd. nast. z podtytu. Teksty zapomniane 1956-1978 Wwa: Wydawn. Społ. KOS* 1988.

W wyd. z 1988 autor opracowania podp. własnym nazwiskiem.
Zawartość: [A. Janowski] J.B.: O A.K. i harcerstwie; [A. Janowski] J.B.: Zyciorys A.K. — [Teksty A.K.] Walka o odrodzenie harcerstwa w 1956; Przemówienie na Zjeździe Łódzkim; Jakiego harcerstwa pragniemy; O plastyczności harcerstwa; Przemówienie na N.R.H. [Nacz. Radzie Harcerstwa] w dniu 21.04.1958 r.; Przemówienie na N.R.H. [Nacz. Radzie Harcerstwa] w dniu 22.04.1958 r.; Co młodemu człowiekowi może dać harcerstwo; Okruczy wdzięcznej pamięci; O co mi w pracy wychowawczej szło; Pasja wychowawcy; Zawsze fascynowały mnie początki.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — SWPP 1. — PP (A.Szatagan). — LP (W. Bartoszewski). — I. Lepalczyk: Bibliografia prac A.K. 1928-1974. W: Stowarzyszenie społeczne jako środowisko wychowawcze. Wwa 1974, przedr. w: O druhu Aleksandrze Kamińskim. Wwa 1982. — Aleksander Kamiński. 1903-1978. Łódź: KCL [Komenda Chorągwi Łódz.] ZHP, MHML [Muzeum Historii m. Łodzi] [1981], [6] s. — M. Gawarcka, B. Olesinska: Aleksander Kamiński. (Spis bibliograficzny). Koszalin: WiMBP [Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. J. Lelewela] 1984, 15 s. — A.K. Kunert: A.K. W tegoż: Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939-1944. Wwa 1987. — J. Traczyńska: Aleksander Kamiński. 1903-1978. (Zestaw bibliograficzny). Łódź: Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. Marszałka J. Piłsudskiego 1993, 28 s.

[Kamienie na szaniec:] [K. Lipiński] Kael. *Droga* [konspir.] 1944 nr 2, przedr. *Plomienie* 1946 nr [2], w: Konspiracyjna publicystyka literacka. 1940-1944. Kr. 1973; [S. Marczak-Oborski] J. Oborski: Dwie książki. *Szt. i Nar.* [konspir.] 1943 nr 13; J. Kott: Wojtek i polityka. W tegoż: *Po prostu*. Wwa 1946; K. Kuliczowska: Z dni niewoli. *Twórczość* 1947 nr 1. — [„Zośka” i „Parasol”:] L.M. Bartelski. „Tyś jest miasto krwawe ...”. *Twórczość* 1958 nr 2; B. Taborski: Pokolenie czyli traktat o niszczeniu kwiatów. *Kultura*, Paryż 1958 nr 4. — W. Żukrowski: *Nowe Książ.* 1969 nr 4, przedr. w tegoż:

Karambole. Wwa 1973, Rozmowy o książkach. Wwa 1989 [rec.: Kamienie na szaniec]. — I. Rutkiewicz: Szkoła charakterów. *Odra* 1973 nr 7/8 [rec.: „Zośka” i „Parasol”]. — W. Bartoszewski: Z kart wojennej służby A.K. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 18-19, wyd. osob. Wwa: Niezależne Wydawnictwo Harcerskie 1985, 36 s. — B. Chmielowski: Spuścizna A.K. (1903-1978). *Chowanna* 1978 nr 3 [dot. prac pedagogicznych]. — A. Gieysztor: A.K. *Kron.* Warsz. 1978 nr 4. — M. Pelcowa. *Kwart. Pedag.* 1978 nr 2. — M. Zieliński, Niepokora pisarza. *Kultura* 1978 nr 37, przedr. w tegoż: Kilka niewzruszonych przekonań. Kr. 1987, polem.: K. Koźniowski: „Kamyk” był inny, M. Zieliński. *Tamże* 1979 nr 1. — M. Szpakowska: Dawać sobie radę. *Twórczość* 1980 nr 5. — S. Berezowski: Kamyk, Kaźmierczak, Hubert. (Wspomnienie o A.K.). *Tyg. Powsz.* 1982 nr 24. — O druhu Aleksandrze Kamińskim. Wybór i oprac. materiałów: H. Giesielska, H. Chylak-Sawicka. Wwa: MAW na zlecenie Gł. Kwatery ZHP 1982, 62 s. [zawiera życiorys, wspomnienia o A.K., bibliografię]. — A. Szurczak: „Kamienie na szaniec” A.K. *Probl. Ośw.* 1982 nr 1. — J. Wierzbiana: Aleksander Kamiński. 1903-1978. [Wspomnienie]. Wwa: Zespół Hist. GK [Gł. Kwatera] ZHP 1984, 42 s. — W. Błażejowski: Z dziejów harcerstwa polskiego: (1910-1939) Wwa 1985 [m.in. o A.K.]. — A. Janowski: Młodość Aleksandra Kamińskiego. Londyn: Naczelnictwo ZHP poza Granicami Kraju 1985, 24 s. — E.T. Woźniakowa: Aleksander Kamiński — życie zwrócone ku przyszłości. Wr.: WiMBP [Woj. i Miej. Bibl. Publiczna] 1986, 14 s. — H. Gąsior: A.K. (1903-1978). Przypomnienie postaci i dorobku uczonego w 10 rocznicę śmierci. *Chowanna* 1989 nr 3. — K. Jakubiak: Idee i zasady wychowania harcerskiego w twórczości międzywojennej A.K. *Harcerstwo* 1989 nr 5. — T. Jaros: Okres pruszkowski w życiu A.K. *Tad* 1989 nr 11. — M. Miszczyk: A.K. a władze ZHP 1945-1949. *Harcerstwo* 1989 nr 8. — A. Janowski: Być dzielnym i umieć się różnić. Szkice o Aleksandrze Kamińskim. Wwa: PWN 1992, 220 s. — Aleksander Kamiński — działacz i uczonego. Materiały z seminarium naukowego „Aktualność dziedzictwa pedagogicznego Aleksandra Kamińskiego”. Pod red. E. Nycza. Opole: WSP INP [Inst. Nauk Pedagog.] 1993, 102 s. [m.in.: E. Rzetelska-Feleszko: Wspomnienie o ojcu; L. Kozolub: „Kamienie na szaniec” A.K. na tle życia literackiego 1939-1945; J. Jadczyk: Edukacyjne wartości prozy literackiej A.K.]; — Bohaterowie „Kamieni na szaniec” w świetle dokumentów. Wstęp, oprac. i wybór tekstów: T. Strzembosz. Wwa: PWN 1994, 248 s. — W. Okoń: A.K. — pedagog praktycznego humanizmu. W tegoż: Wizerunki sławnych pedagogów polskich. Wwa 1993. — K. Heskka-Kwasniewicz: Dlaczego bano się „Kamieni na szaniec”. *Odra* 1994 nr 7/8.

A.Sz.

KAMIŃSKI Ireneusz Gwidon ur. 1925

Podpisywał utwory też: Gwidon Kamiński. Pseud.: G.K.; GK; I.G.K.; (jgk); IGK; (IGK); (k); Michał R.; Pomeranus; Wit Zorza. Prozaik, krytyk, publicysta.

Urodzony 1 marca 1925 w Gnieźnie; syn Franciszka Kamińskiego, urzędnika, i Stanisławy z Adamczewskich. W 1933-38 mieszkał we wsi Leśniewo pod Gniezmem. W 1938 rozpoczął naukę w Gimnazjum i Liceum im. Bolesława Chrobrego w Gnieźnie. Po wybuchu II wojny światowej pracował początkowo jako robotnik i uczeń piekarski. W 1942 został wywieziony do Niemiec na przymusowe roboty, był ślusarzem maszynowym w fabryce amunicji w Treuenbrietzen pod Berlinem. W 1943-44 współpracował z wywiadem alianckim na terenie Brandenburgii i Berlina. Po zakończeniu wojny powrócił w 1945 do Gniezna i kontynuował naukę

w szkole średniej. W 1947 zdał maturę i wyjechał do Poznania, gdzie studiował polonistykę na tamtejszym uniwersytecie; w 1952 uzyskał magisterium. Równocześnie w okresie studiów pracował jako dziennikarz w redakcji *Gazety Poznańskiej* (1949-52) oraz dorywczo jako nauczyciel. Brał udział w działalności ZHP (1945-49 jako instruktor), a następnie Związku Akademickiego Młodzieży Polskiej (1949-53). Debiutował w 1950 wierszami i prozą, opublikowanymi w tygodniku *Wies*. W tymże roku ożenił się z Ireną Rau (rozwód 1960). W 1952 został członkiem ZLP. Od 1953 należał do PZPR. W 1954 przeniósł się do Szczecina i podjął pracę w redakcji *Głosu Szczecińskiego* (z piśmie tym współpracował jako publicysta do 1982; od 1975 pisywał w magazynie kulturalnym cotygodniowe felietony pod pseud. Michał R.). W 1956 kierował działem literackim tygodnika *Ziemia i Morze* (tu m.in. cykl reportaży z Węgier oraz opowieść satyryczna „Podróż imię Pomeranus do Kantomerii” pod pseud. Pomeranus). W 1957-61 był szczecińskim przedstawicielem redakcji *Tygodnika Zachodniego, Odry i Pomorza*. Odbiwał liczne podróże zagraniczne do krajów europejskich, ZSRR, a także do Chin i Wietnamu (1968, 1972; w Wietnamie jako korespondent zagraniczny) oraz na Kubę (1985). Uczestniczył aktywnie w życiu społeczno-kulturalnym i literackim Szczecina. W 1958-63 i 1967-70 był prezesem Oddziału Szczecińskiego ZLP. W 1958-60 działał jako radny i przewodniczący Komisji Kultury MRN w Szczecinie. Redagował literackie zeszyty miesięcznika *Szczecin* (1959 nr 6/7, 1960 nr 12, 1961 nr 1-2). W 1960 zawarł związek małżeński z Alicją Gardocką. Za twórczość literacką i pracę społeczną w dziedzinie upowszechniania kultury otrzymał w 1961 i 1968 nagrodę literacką Prezydium WRN w Szczecinie. Uprawiał żeglarstwo morskie (1963-79). W 1964-66 był kierownikiem literackim Operetki Szczecińskiej. W 1966 objął naczelną redakcję szczecińskiego *Rocznika Kultury i Sztuki*, następnie od 1967 kwartalnika *Vineta*. W 1967-68 pracował w Wojewódzkiej Bibliotece w Szczecinie jako kierownik Działu Niemcoznawczego. Od 1971 był zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Morze* (do 1985) oraz członkiem kolegium redakcyjnego miesięcznika *Spojrzenia* (do 1974). W 1975 otrzymał nagrodę wojewódzką za całokształt twórczości literackiej. W 1972-77 pełnił funkcję I sekretarza Komitetu Środowiskowego Kultury PZPR w Szczecinie; w 1975-80 był członkiem Komitetu Wojewódzkiego PZPR, a w 1981-83 Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR. W 1980 został ponownie prezesem Oddziału Szczecińskiego ZLP. W 1983 był współzałożycielem nowego ZLP i od tegoż roku do 1989 członkiem Zarządu Głównego ZLP oraz prezesem Oddziału Szczecińskiego.

W 1984-85 współpracował z tygodnikiem *Rzeczywistość*. W 1985 otrzymał nagrodę Wojewody Szczecińskiego. W tymże roku wycofał się z pracy zawodowej oraz społecznej i zajął się wyłącznie pracą literacką. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1964) i Krzyżem Komandorskim (1979) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1986). Mieszka w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Węgierska opowieść. Powieść historyczna. Wwa: MON 1954, 400 s. Wyd. nast. wyd. 2 tamże 1957; wyd. 3 Szczec.: KAW 1986.

Pierwotny tytuł: Bitwa pod Temeszwarem.

2. Czerwony sokół. [Powieść historyczna]. *Głos Szczec.* 1956 nr 36-101, *Głos Koszala* 1956 nr 195-247. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1957, 288 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 łącznie z poz. 3 pt. Mściciel przyplwya z Rugii. 1966, 543 s., toż wyd. 3 1971; wyd. oddzielne: wyd. 4 tamże 1977; wyd. 5 Szczec.: KAW 1984. Por. poz. 5.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 3, 9.

Nagroda literacka MRN w Szczecinie w 1958.

Przełk. lotew.: Sarkanis piekūns. [Przeł.] C. Šklenniks. Rīgā 1988. — niem.: Der rote Falke. [Przeł.] R. Braun. Wyd. łącznie z poz. 3 pt. Der Rächer. Rostock 1966, toż wyd. 2 1971.

3. Mściciel przyplwya z Rugii. [Powieść historyczna]. Pierwodr. pt. Sześćset sześćdziesiąt sześć. *Głos Szczec.* 1957 nr 135-229, *Głos Koszala* 1957 nr 163-284. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1958, 294 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 i 3 łącznie z Czerwony sokół zob. poz. 2; wyd. oddzielne: wyd. 4 1977; wyd. 5 Szczec.: KAW 1984.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 2, 9.

Przełk. niem.: Der Rächer kommt von Rügen. [Przeł.] R. Braun. Wyd. łącznie z przełk.: Czerwony sokół zob. poz. 2.

4. Czas słońca. Opowiadania. Pozn.: WP 1960, 151 s.

Zawartość: Ziemia nie milczy; Pułkownik; Czas słońca; Aleja Chryzantem; Pięćdziesiąt kilogramów śmierci; Ojciec Marek.

5. Miłość przyjdzie z inkwizytorem. (Sztuka w 3 aktach wg powieści „Czerwony sokół”). *Szczecin* 1960 nr 12 s. 59-92. Por. poz. 2.

6. Białe wrony. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1963, 167 s.

7. Anastazja czyli Opowieści garbusa. [Powieść]. Pozn.: WP 1969, 114 s.

8. Paszcza smoka. Szkice wietnamskie. Pozn.: WP 1970, 185 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1974, 205 s.

Zawartość: Od autora. — I wezwał król starców: Cao-Bien kapituluje; Spiralna twierdza; Miecz i białe słonie; Marsz na południe; Rebelianci; Analogie. — Muzy pod bronią; Wojna psychologiczna; Kłopoty upowszechniania; Pisownia — problem polityczny; Spotkania literackie. — Gdy wypłynę wieloryb-

Sampany; Okno na świat; Przymorski punkt obrony; Białoczerwona bandera. — Paszcza smoka: Teoria stosowana — rozproszenie; Eskalacja obrony; Paradoksy? — Z notatnika; Kalendarz historyczny. — W wyd. 2 nadto: Cztery lata później; Koncepcje i dyskusje; Powrót nad Ocean Spokojny; Druga agresja lotnicza; Epilog?

9. Krystyna i rapier. [Powieść]. Gdańsk: WM 1971, 153 s. Wyd. 2 Szczec.: KAW 1982.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 2, 3.

10. Odro, rzeko pogańska. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1975, 134 s. Wyd. nast. Szczec.: KAW 1989.

Zawartość: Cedynia; Ojciec Marek; Ziemia nie milczy.

11. Kontredans. [Powieść]. Szczec.: KAW 1988, 175 s.

12. Święty Ateusz. Opowieści niesamowite. Szczec.: Glob 1988, 168 s.

Zawartość: Xeros; Pułkownik; Czas słońca; Życie po śmierci; Saksy; Psia ballada; Tygrys; Święty Ateusz.

13. Retrospekcja. [Opowiadania]. Szczec.: KAW 1990, 234 s.

Zawartość: Lumbago. Nowela filmowa; Rozbite lustro. Próba autobiografii.

14. Diabelska ballada. [Powieść]. Szczec.: Nakł. autora 1992, 159 s.

15. Powracająca fala. [Powieść]. Szczec.: Nakł. autora 1994, 190 s.

16. Dziesiąta planeta. [Powieść]. Szczec.: Nakł. autora 1995, 218 s.

Prace redakcyjne

1. Poznań. Dzieje, ludzie, kultura. Komitet red.: ..., P. Bystrzycki, L. Jeszka. Pozn.: Komitet Obchodu „Dni Poznania” 1953, 232 s.

Tu m.in. teksty I.G.K.

2. Szczecin literacki. Almanach. Wybór tekstów i red. ... Szczec.: Szczec. Oddz. ZLP 1958, 781 s.

Tu m.in. teksty I.G.K.

3. Witraże niepokoju. Opowiadania młodych środowiska szczecińskiego. Zebrał i opatrzył przedm. ... Pozn.: WP 1971, 245 s.

4. Pamięć. 50 lat ZSRR. Almanach. Red. ... Szczec.: WAG 1972, 178 s.

5. W mocy rąk. Opowiadania młodych środowiska szczecińskiego. Wybrał teksty i napisał posł. ... Pozn.: WP 1975, 198 s.

6. Maryniści szczecińscy. Red. ... Szczec.: Red. *Głosu Szczec.* 1976, 30 s.

7. Grupa poetycka „Gremium”. Wybór i red. ... [Szczec.: b.w.] 1980, [28] k.

8. J. Orlicki: Szkice z dziejów stosunków polsko-żydowskich 1918-1949. Red. i oprac. ... Szczec.: KAW 1983, 276 s. [Inf. autoral].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1977, 1988. — Wywiady: Wymierzyć światu sprawiedliwość. [Rozm.] E. Karasiewicz. *Głos Szczecin* 1990 nr 63.

SWPP 2. (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (uzup.).

J. Rychwicka: „Węgierska opowieść” K. *Życie Lit.* 1955 nr 14, przedr. w: *Szczecin literacki*, Szczecin 1958. — [Czerwony sokół:] L. Prorok: Ballada o pomorskim księciu. *Pomorze* 1957 nr 18, przedr. w: *Szczecin literacki*, Szczecin 1958; W. Wystup: Monte Christo przypląwa z Rugii. *Odra* 1958 nr 48 [dot. też: Mściciel przypląwa z Rugii]. — [Czas słońca:] P. Kunczewicz: Wspomnienie o schematyzmie. *Nowa Kult* 1960 nr 36; J. Degler: Nowelistyka z warsztatu powieściopisarska. *Odra* 1961 nr 4; F. Fornalczyk: Nowele I.G.K. W tegoz: *Znaki życia*, Poznań 1961; W. Maciąg: Wyobraźnia i lamus. *Życie Lit.* 1961 nr 5; E. Balcerzan: Tematy i motywy Szczecina literackiego. IV. Próba deminutywu. *Szczecin* 1962 nr 7/8. — E. Kuźma: Poszukiwanie bohatera w prozie szczecińskiej. *Historyzm I.G.K. Roczn. Kult. i Szt.* 1966 nr 2. — F. Fornalczyk: Romans awanturyczny z ambicjami. *Spojrzenia* 1972 nr 4. [dot. Czerwony sokół; Mściciel przypląwa z Rugii]. — H. Wisner: O powieści historycznej różnie... *Nowe Książki* 1972 nr 12 [rec.: Krystyna i papier]. — E. Kuźma: Historia bliska i daleka. *Głos Szczecin* 1976 nr 1 [rec.: Odro, rzekno pogańska.]. — T. Brzozowski: Spełnić oczekiwania czytelników to odnieść sukces. *Głos Szczecin* 1977 nr 284. — K.M. Sieniawski: Niesamowitość nasza powszednia. *Kultura* 1988 nr 35 [rec.: Święty Ateusz].

B.M.

KAMIŃSKI Jerzy

zob. SULIMA-KAMIŃSKI Jerzy

KAMIONKA-STRASZAKOWA Janina
ur. 1933

Podpisywała prace też: Janina Kamionkowa.
Historyk literatury.

Urodzona 5 listopada 1933 w Starej Miłośnie pod Warszawą w rodzinie robotniczej; córka Józefa Dąbrowskiego i Feliksi z domu Giera. W czasie okupacji niemieckiej uczyła się w miejscowej szkole powszechnej. Po zakończeniu wojny uczęszczała początkowo do gimnazjum w Sulejówku, a następnie do Liceum Ogólnokształcącego ss. Felicjanek w Wawrze. W 1947-48 należała do ZHP, a od 1949 do ZMP. Po zdaniu matury w 1950, pracowała przez rok w Miejskim Handlu Detalicznym, a potem w oddziale Powszechnej Kasy Oszczędności. Od 1951 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1955 uzyskała magisterium. W 1953 została członkiem PZPR. Od tegoż roku była zatrudniona w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, kolejno jako młodszy asystent, starszy asystent (1956-62), asystent, a potem adiunkt dokumentacji naukowej (1962-68); jako członek Pracowni Bibliografii XIX w. uczestniczyła m.in. w pracach zespołowych nad „Bibliografią zawartości literackiej czasopism polskich XIX i XX w. (do 1939 r.)” oraz prowadziła indywidualne prace nad bibliografią zawartości almanachów i pism zbiorowych za lata 1816-40. W 1954 wyszła za mąż za Henryka Kamionkę, polonistę. W 1968 uzyskała

doktorat w IBL na podstawie pracy „Z zagadnień socjologii literatury. Ważniejsze zjawiska i tendencje życia literackiego w Polsce w pierwszej połowie XIX w.” (promotor prof. Maria Janion), po czym jako adiunkt pracowała w Zakładzie Historii Literatury XIX w. W 1970 wyszła powtórnie za mąż, za Leszka Andrzeja Straszaka, cybernetyka. Prowadziła aktywną działalność polityczno-społeczną; była m.in. I sekretarzem Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR IBL PAN oraz członkiem egzekutywy Komitetu Zakładowego PZPR PAN; pełniła funkcje w Radzie Zakładowej ZNP w IBL oraz w Zarządzie Oddziału ZNP PAN. W 1973 habilitowała się w IBL na podstawie pracy „Literatura i obyczaj w dobie romantyzmu. Związki i konfrontacje”, a w następnym roku otrzymała stanowisko docenta. W 1975 zorganizowała w IBL Zespół Socjologii Literatury Epoki Romantyzmu (później Pracownia Socjologii Literatury I Połowy XIX w.) i objęła kierownictwo. W tymże roku została powołana na członka Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN oraz na członka Rady Naukowej IBL (do 1989). W 1976-78 w związku z pracą męża przebywała okresowo w Wiedniu. W 1985 zrezygnowała z kierowania prowadzoną przez siebie Pracownią w IBL i kontynuowała prace badawcze nad historią literatury romantyzmu na samodzielnym stanowisku. Należała do kierownictwa międzynarodowego programu MPK IX „Prawidłowości rozwoju literatury światowej” (faza II lata 1986-90). Wchodziła w skład Zespołu Doradców Sejmu IX kadencji. Była członkiem Rady Naukowej Instytutu Słowianoznawstwa PAN (1987-89) oraz członkiem Komitetu Słowianoznawstwa PAN. Poza pracą w IBL prowadziła także zajęcia dydaktyczne w Instytucie Filologii Polskiej UW. W 1993 przeszła na emeryturę w IBL. W tymże roku otrzymała stanowisko profesora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach i rozpoczęła tam pracę dydaktyczną. Odnaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Złotą Odznaką ZNP (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Życie literackie w Polsce w pierwszej połowie XIX w.* Studia. Wwa: PIW 1970, 428 s. IBL PAN.

Zawartość: Uwagi wstępne. — Narodziny XIX-wiecznej kultury klas średnich; Publiczność literacka; Rynek księgarsko-wydawniczy; Rola poety w społeczeństwie i jego literacki wizerunek własny.

2. *Nasz naród jak lawa.* Studia z literatury i obyczaju doby romantyzmu. Wwa: PIW 1974, 469 s. IBL PAN.

Zawartość: Zamiast wstępu — Instytucje; Typy społeczne i wzory osobowe; Romantyczne spory o charakter narodowy.

3. Zbłąkany wędrowiec. Z dziejów romantycznej topiki. Wr.: Ossol. 1992, 302 s. PAN IBL.

Zawartość: Wstęp. — I. Romantyczne realizacje kanoniczne mitu wielkiej wędrowki (na przykładzie poezji angielskiej); II. „Z ziemi włoskiej do Polski” — na głównym trakcie historii (J. Wybicki); III. Bard w „rozpaczy głuchej” — elegijna pielgrzymka patriotyczna (A.J. Czartoryski); IV. W przestrzeni historii i wieszczby — przechadzka historiozoficzna (J.P. Woronicz); V. W poszukiwaniu gościnców do ojczyzny (C. Godebski); VI. W kręgu pieśni o żołnierzu tułacz (K. Tymowski, K. Brodziński, S. Goszczyński, K. Gaszyński); VII. Podróż włoska polskiego turysty — ucieczka z Arkadii na Północ (K. Brodziński); VIII. „Widzę i opisuję ...” — Poezja topograficzna i kontynuacja poematu opisowego (F. Weżyk, K.J. Marcinkowski); IX. „Zbłąkany wędrowiec w domu natury” (S. Goszczyński); X. Wędrowka „bez przytułku — bez celu — bez granic” (A. Malczewski); XI. W przestrzeni wzniosłości, Pejzaże krymskie Mickiewicza — podróż kreacyjna; XII. Egzystencjalna wędrowka autokreacyjna, czyli dojrzewanie duchowe Gisława Zorzy (B. Zaleski); XIII. Wieleś przestrzeni i rzeczywistości. Znaczenie idylli, rewizja mitów (M. Gosławski); XIV. „Podróżny” Garczyńskiego — rebeliant, wieszcz, spiskowiec, wygnaniec; XV. Wędrowcy Słowackiego; XVI. Pielgrzymka narodo-wa (R. Berwiński); XVII. Wieczne wygnanie z ojczyznego ra-ju (T. Lenartowicz); XVIII. Opis panoramyczny (M.B. Stęczyński); XIX. Panorama polskości. Wędrowki „po ziemi naszej” (W. Pol); XX. Poszukiwacze wartości. Epicki bohater roman-tycznych relacji z „drog świata”.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Literatura a obyczaj („Choroba romantyczna” w pamiętnikach i dokumentach I połowy XIX w.). W: Problemy socjologii literatury. Wr. 1971 s. 269-295. — Obyczaj romantyczny. (Rekonesans). W: Problemy polskiego romantyzmu. Ser.1. Wr. 1971 s. 329-394. — Almanachy literackie jako przejaw dziewiętnastowiecznej kultury popularnej. W: Formy literatury popularnej. Wr. 1973 s. 137-171. — Romantyczne dzieje stereotypu Sarmaty. W: Studia romantyczne. Wr. 1973 s. 211-262. — Portret geniusza. W: Problemy polskiego romantyzmu. Ser. 2. Wr. 1974 s. 101-155. — Bibliografia ogólna. W: OLP. Ser. 3 t. 1. Kr. 1975 s. 301-346. — „The sickness of the age” and the romantic life-style. [Przeł.] P. Coates. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 5: 1980 s. 91-120. — „Widzenie” Dominika Magnuszewskiego — epizod z dziejów polistopadowej poezji wizyjnej. W: Dziedzictwo Powstania Listopadowego w literaturze polskiej. Wwa 1986 s. 217-240. — Issledowanie ważniejszych problem polskiego romantyzmu w raportach polskich uczonych. W: Polska jako chudożestwiennaja literatura v siemje slawjanskich literatur. Moskva 1987 s. 21-42. — Wśród prekursorów aksjologii komunistycznej. Myśl społeczno-etyczna Edwarda Dembowskiego. *Humanitas* 1987 t. 12 s. 155-186. — Scandinavian literatures and motives of North in Polish keepsakes of romantic era. W: Polish-Swedish literary contacts. Stockholm 1988 s. 11-22; wersja pol. zmien.: „Barbarzyński” heroizm i tkliwa melancholia. Literatura skandyńska w polskich almanachach doby romantyzmu. W: Zwierciadło północy. Wwa 1991 s. 60-88. — Tvorčeskij genij kak katego-

ria estetiki i etiki v kulturie romantizma. W: O prosvieščeni i romantizmje. Moskva 1989 s. 93-108. — Popularnaja literatura v Polše v pervoj polovini XIX v. W: Kultura narodov Centralnoj i Ju-go-Vostočnoj Evropy XVIII-XIX v. Moskva 1990 s. 147-161. — Warszawska odmiana wczesnego romantyzmu. *Prz. Hum.* 1990 nr 3 s. 9-22. — K problémům současne recepcie romantičké tradice v Polsku. *Literární Věda*, Ostrava 1993 nr 1 s. 89-108. — Obraz kultury europejskiej w „Kartkach z podróży” Józefa Ignacego Kraszewskiego. *Prz. Hum.* 1993 nr 6 s. 37-48.

Prace redakcyjne

1. Symboliści francuscy. Od Baudelaire'a do Valéry'ego. [Wiersze]. Wybrał, wstępem i notami biogr. poprzedził M. Jastrun. Objaśn. ... Wr.: Ossol. 1965, XXXVI, 332 s. *BN II*, 146.

2. I. Matuszewski: Z pism. T. 1-3. Wybór i oprac.: S. Sandler. Przep. ... Wwa: PIW 1965, 265 + 378 + 434 s.

Tu także J.K.-S. w t. 3 : Bibliografia prac I. Matuszewskiego, s. 366-404.

3. Poezja Młodej Polski. Wybrał, wstępem i notami biogr. poprzedził M. Jastrun. Objaśn. ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1967, LXXXII, 430 s. *BN I*, 125. Wyd. 2 [!] Kr.: WL 1976, 527 s.

4. Spotkania literackie. Z dziejów powiązań polsko-rosyjskich w dobie romantyzmu i neoromantyzmu. Red.: B. Galster, ... przy współudziale A. Piorunowej. Wr.: Ossol. 1973, 325 s. PAN IBL i Zakład Słowianoznawstwa.

5. Pisarze i krytycy. Z recepcji nowożytnej literatury rosyjskiej w Polsce. Pod red. B. Galstera, ..., K. Sierockiej. Przy współudziale A. Piorunowej. Wr.: Ossol. 1975, 365 s. PAN IBL.

6. Tradycja i współczesność. Powinowactwa literackie polsko-rosyjskie. Publikacja przygot. wspólnie z Instytutem Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN [Akademii Nauk] ZSRR. Pod red. B. Galstera, ..., K. Sierockiej, B. Stachiejewa. Przy współudziale I. Jarośnińskiej. Wr.: Ossol. 1978, 360 s. PAN IBL.

7. Zwierciadło prasy. Czasopisma polskie XIX wieku o literaturze rosyjskiej. Wr.: Ossol. 1978, 3339 s. PAN IBL.

8. Błękitny kwiat. Almanach romantycznej poezji i prozy dla miłośników literatury na rok 1983. [Wybór i oprac.] ... Kr.: WL 1983, 489 s.

9. „Do ziemi naszej”, podróże romantyków. [Wybór] ... Kr.: WL 1988, 507 s.

Przekład

1. A. Hauser: Filozofia historii sztuki. Przeł.: D. Danek, ... Wwa: PIW 1970, 388 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Życie literackie w Polsce w pierwszej połowie XIX w.] Cz. Zgorzelski: Życie literackie w okresie romantyzmu. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 42; M. Jakóbiec-Semkiewicz. *Studia o Książ* 1971 t. 2; J. Pieszczachowicz. *Mies. Lit.* 1971 nr 1; R. Leszczyński. *Rocz. Hist. Czas. Pol.* 1972 nr 2; M. Maciejewski. *Pam. Lit.* 1972 z. 2; J. Śniadecki. *Ruch Lit.* 1972 nr 1; Cz. Zgorzelski. *Rocz. Lit.* 1970 wyd. 1972. — [Nasz naród jak lawa.] W. Adamiec. *Rocz. Bibl. Nar.* 1974; R. Czepulis-Rastenis. *Pam. Lit.* 1975 z. 4; J.M. Dynak: Kultura romantyczna. *Lit. Lud.* 1975 nr 6; M. Kruczkowska. *Kwart. Hist.* 1975 nr 4; H. Siewierski. *Ruch Lit.* 1975 nr 3; A. Witkowska. *Rocz. Lit.* 1974 wyd. 1977. — E. Hanas: Romantyzm błękitny. *Nowe Książ* 1984 nr 2 [rec. wyd.: Błękitny kwiat] — E. Wichrowska: W podróży do własnej tożsamości. *Nowe Książ* 1989 nr 8 [rec. wyd.: „Do ziemi naszej”, podróże romantyków].

A.Sz.

KAMODZIŃSKI Bogdan 1912-1982

Pełna forma nazwiska: Grzymała-Kamodziński.
Pseud.: B.K.; Jacek Korycic.
Poeta, prozaik, dziennikarz.

Urodzony 22 maja 1912 w Żytomierzu w rodzinie ziemianskiej; syn Antoniego Grzymały Kamodzińskiego, adwokata (zmarł 1926), i Heleny z Proszkowskich. W 1917-23 mieszkał w majątku rodzinnym Mokręszczyzna pod Żytomierzem. Następnie po przyjeździe do Polski uczył się kolejno w gimnazjum w Łucku, w Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Wilnie i w Gimnazjum im. Księcia A. Czartoryskiego w Puławach. Debiutował w 1930 wierszem „Powstanie Listopadowe”, opublikowanym w *Dzienniku Wileńskim* (nr 277). Od 1930 służył w 1. Pułku Strzelców Konnych w Garwolinie; w 1932 został zwolniony z powodu złego stanu zdrowia. Kontynuował naukę w Wilnie, w 1933 uzyskał maturę. W tymże roku ogłosił w *Gazecie Polskiej* (nr 173) wiersz „Nocny lot”, który uważał za właściwy debiut poetycki, oraz debiutował jako prozaik nowelą pt. „Wdzięczność”, ogłoszoną w warszawskim dzienniku *Dzień dobry* (nr 253; podp. Jacek Korycic). Wiersze i opowiadania publikował następnie m.in. w *Gazecie Polskiej* (1933, 1935-39), *Kuźni Młodych* (1935-36, pod pseud. Jacek Korycic), *Na szerokim świecie* (1936-38), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1936-38) i *Okolicy Poelów* (1936-38). Studiował dziennikarstwo oraz prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Od 1937 należał do ZZLP (od 1949 ZLP). W 1938 otrzymywał stypendium z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w 1939 z Funduszu Kultury Narodowej. Po wybuchu II wojny światowej dołączył do macierzystego pułku i brał udział w kampanii wrześniowej. W październiku 1939 powrócił do Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej pracował początkowo w Radzie Głównej Opiekuńczej (RGO) oraz w Stołecznym Komitecie Samopomocy Społecznej, następnie dorywczo jako robotnik. W 1941 ożenił się z Aleksandrą

Ślauta, urzędniczką. Na początku sierpnia 1944 został aresztowany przez Niemców z powodu uczestnictwa w grupach powstańczych na Pradze, osadzony w obozie przejściowym przy ulicy 11 Listopada, a następnie wywieziony przez obóz w Pruszkowie na roboty przymusowe do Niemiec (Liebusch, Brusy, Sophienwalde). Po zakończeniu wojny powrócił w maju 1945 do Warszawy. Od lipca tegoż roku był kierownikiem literackim tygodnika *Rzeczpospolita* i do 1949 pracował w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Wiersze, prozę, recenzje i reportaże publikował na łamach *Pobudki* (1945-46), *Robotnika* (1945-46), *Rzeczpospolitej* (1945-50; tu m.in. recenzje teatralne), *Zdroju* (1945-46), *Warszawy* (1946-50), *Nowin Literackich* (1947-48). W 1954 został skreślony z listy członków ZLP, jako nie przejawiający bieżącej aktywności pisarskiej. Kontynuował twórczość literacką publikując w *Szpilekach* (zwłaszcza w 1962-63), *Materiałach Repertuarowych* (1960, 1964-67) oraz pisząc teksty piosenek i utwory prozą. Od 1970 ciężko chorował. Zmarł 20 lutego 1982 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kochanka z czerwonych miast. Obyczajowy romans współczesny na tle rewolucji. [Powieść]. *Na Szerokim Świecie* 1938 nr 9-33.

Podp.: Bogdan Grzymała-Kamodziński.

2. Wieczność świąćca. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1938, 45 s.

Podp.: Bogdan Grzymała-Kamodziński.

3. Daleka pamięć. [Wiersze]. Przygot. do druku w 1975.

Zawartość: I. Wieczność świąćca [poz. 2]; II. Dawna poezja; III. Zielona mgła. [Teksty piosenek]. — Rkps w zbiorach J. Dziubińskiej, siostry pisarza.

4. Młodość i konie. [Powieść]. Powst. w 1977.

Inf.: H. Berezka: Niespodzianka. *Twórczość* 1977 nr 6 [tu pt. Powieść]. — Rkps w zbiorach jak poz. 3.

Nadto wydania osobne tekstów piosenek (z nutami): Czerwona chusteczka. [Muz.:] Z. Karasiński. Kr.: PWM 1956, 4 s. — Rzeko zapomnij. [Muz.:] H. Jabłoński. [Współwyd. z utworem instrumentalnym:] Dziewczyny z La Paz. [Muz.:] L. Lič. Kr.: PWM 1972, 5 k. — Nad srebrnym jeziorem. [Muz.:] H. Jabłoński. [Współwyd. z:] Z. Kuthan: Jesienna beguina. [Muz.:] Z. Wiehler. Kr.: PWM 1973, 5 k. — Wróć do miasta. [Muz.:] H. Jabłoński. [Współwyd. z:] Z. Haraschin: Przyniósł go wiatr. [Muz.:] J. Pasierb-Orland. Kr.: PWM 1975, 7 k. — Zaczarowana dziewczyna. [Muz.:] B. Klimczuk. [Współwyd. z utworem instrumentalnym:] Najukochańsza ma. [Muz.:] Z. Matecki. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1978, 5 k.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953; inf. rodziny 1994. – B. Kamodziński: Kiedyś też byłem drukowany. *Współczesność* 1959 nr 18.

SWPP I.

[Wieczność święcąca:] S. Czernik: Dwa udane debiuty. *Prosto z Mostu* 1938 nr 37 [tu także o A. Kowalkowskim]; Z. Kucharski: Od słowa do poezji. *Gaz. Pol.* 1938 nr 85; S. Lichański: Nowe poezje. *Pion* 1938 nr 49; H. Michalski: Wśród debiutów. *Kultura* 1938 nr 24; J.K. Weintraub: Nowości poetyckie. *Sygnaly* 1938 nr 47. – H. Berezka: Niespodzianka. *Twórczość* 1977 nr 6, przedr. w tegoż: *Bieg rzeczy* Wwa 1982 [rec.: Młodość i koniel].

K.B.

KANN Maria 1906-1995

Pseud. Agnieszka; Halina; J.; Kamilla.

Prozaik, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 11 maja 1906 w Łochwicy (Rosja) w rodzinie inteligentnej; córka Bolesława Kanna i Marii z Siewieruków, farmaceutki. Do Polski przyjechała z rodzicami w 1922. Po zdaniu matury w Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Warszawie, studiowała polonistykę i estetykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie rozwijała działalność w ZHP. Po ukończeniu kursów szybowcowych, zorganizowała Harcerski Klub Lotniczy i weszła w skład jego zarządu. Zorganizowała i prowadziła referat prasowy Głównej Kwatery Harcerki. W 1930-34 współredagowała pismo lotnicze instruktorów harcerskich *Skrzydła*, gdzie zamieszczała też artykuły na temat lotnictwa. Współpracowała w latach późniejszych z radiem, przygotowując audycje o pracy harcerzy (1933-36). Po uzyskaniu w 1931 magisterium na UW, ukończyła Studium Pedagogiczne i od 1933 pracowała jako polonistka w Harcerskiej Szkole im. A. Małkowskiego w Warszawie, prowadziła tu także teatr szkolny. Rozwijała twórczość literacką głównie dla dzieci; napisała w tym okresie pracę o dziejach polskiego lotnictwa („Mokotowskie pole”) oraz dwie sztuki teatralne („Martwa fala” i „Lot we mgle”), które zaginęły podczas wojny. Po wybuchu II wojny światowej współorganizowała w Warszawie szpitalik harcerski, filię Szpitala Ujazdowskiego. W czasie okupacji niemieckiej brała udział w tworzeniu podziemnego sanitarium harcerskiego (listopad 1939) przekształconego wkrótce w Sanitariat Podziemny m. Warszawy, którym kierowała do 1942. Działała w Radzie Głównej Opiekuńczej (RGO). W czerwcu 1942 weszła w skład Komisji Propagandy (KOPR) Biura Informacji i Propagandy (BIP) AK Okręgu Warszawa (pseud. Kamilla); do 1943 redagowała *Biblioteczkę KOPR*, opracowywała także dla niej broszury. Od grudnia 1942 była członkiem Rady Pomocy Żydom (krypt. Żegota). Współpracowała (pod pseud. Agnieszka) z Departamentem Kultury Delegatury Rządu RP na Kraj, m.in. przy zabezpieczeniu zabytków. W 1942 była inicjatorką i (wraz

z Zofią Kossak) matką chrzestną ufundowanego przez Warszawę sztandaru dla 1. Polskiej Brygady Spadochronowej w Szkocji (po wojnie otrzymała honorowe członkostwo Brygady). W 1942-43 publikowała w pismach podziemnych (też pod pseud. Agnieszka) *Prawda Młodych* i *Dęby*, w 1943-44 redagowała pismo lotnicze dla młodzieży *Wzlot*, w którym zamieszczała także artykuły i opowiadania. W 1943 założyła ze Stanisławem Miedzą-Tomaszewskim oraz Józefem Zarembą konspiracyjne wydawnictwo „Żałoga” i prowadziła je do 1944. Brała udział w powstaniu warszawskim na Starym Mieście. Po jego upadku przebywała w obozie w Pruszkowie, a następnie dotarła do Krakowa, gdzie pracowała w punkcie repatriacyjnym PCK. W 1945 wróciła do Warszawy, wkrótce została aresztowana za przynależność do AK. Po wyjściu z więzienia na Mokotowie, dostała w 1946 pracę w Polskim Radiu, ale na skutek interwencji Urzędu Bezpieczeństwa została z posady zwolniona. Kilka miesięcy później rozpoczęła pracę w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, jako redaktor działu książek dla dzieci i młodzieży (do 1952). W 1948-50 redagowała w tygodniku *Odrodzenie* kolumnę „Sztuka dla dzieci i młodzieży”. Od 1952 była redaktorem serii *Poczytaj mi Mamo* Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia”. Równocześnie wznowiła własną twórczość literacką, głównie dla dzieci i młodzieży. W 1955 weszła do zarządu Sekcji Literatury dla Dzieci w ZLP. W 1960-66 była członkiem Rady Repertuarowej przy Centrali Wynajmu Filmów. Za twórczość literacką otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1957), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1963) i nagrodę m. Warszawy (1987). W 1963 została uhonorowana medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”, przyznany przez Instytut Pamięci Narodowej Yad Vashem w Jerozolimie. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1955) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1963). Zmarła 30 grudnia 1995 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Leśne czary. Wwa: M. Arct 1934, 79 s.
2. Żywy teatr. [Poradnik]. Kat.: Na Tropie 1935, 47 s.
3. Jutro będzie słońce. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1938, 298 s. Wyd. nast. Kr.: S. Kamiński 1947.
4. Pilot gotów?... [Powieść]. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 106 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1947, wyd. 3 tamże 1948; wyd. 4 Wwa: NK 1958. Przekł. słowac: Traja mladi piloti. [Przeł.] M. Babiakova-Bajová. Bratislava 1950.
5. Szopka lotnicza. [Współaut.:] S. Waciński. *Skrzyd. Pol.* 1938 nr 2 s. 55-56. Wyst. Wwa, Harcerski Klub Lotniczy 1938.

6. Listy z Anglii. [Opowiadania]. [Wwa:] Wydawn. KOPR [Komisja Propagandy Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK] [W-3, W-5, W-9 1943], 48 s.

Wyd. konspir., druk anonim. o fikcyjnej tytulatrze: Henryk Sienkiewicz: Listy z Afryki. T. 2. Wwa: Wydawn. Glob.; opowiadania pisane na podstawie rozmów ze skoczkami spadochronowymi.

Zawartość: Listy lotnika do kolegi; Listy oficera oświatowego ze Szkocji do brata; 2-gi list do brata; List „cywila” do przyjaciela; List rolnika do żony; List ekonomisty do rodziny. — R. Kipling; lf. [Wiersz. Przeł.] M. Kalenkiewicz.

7. Na oczach świata. Zamość: Wydawn. Glob 1932 [właśc. Wwa: Wydawn. KOPR (Komisja Propagandy Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK) 1943], [47] s.

Wyd. konspir., druk anonim. — Dot. sytuacji Żydów w Polsce pod okupacją niemiecką oraz powstania w getcie warszawskim.

Zawartość: W przededniu; Śladami Bar-Kochby. — Głosy skazańców: Duże ghetto; Małe ghetto. — Partyzantka i pacyfikacja. — Za murami. — Dodatek: Głosy prasy polskiej. Oprac.: ..., K. Krzewska, H. Zurowska. — J.Z.T.: Płonące ghetto [wiersz napisany przez nieznanego robotnika polskiego].

8. Świadek prawdziwy. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. Glob 1926 [właśc. Wydawn. KOPR (Komisja Propagandy Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK) 1943], 39 s.

Wyd. konspir., druk anonim.

Zawartość: Polska podziemia: Radiooperator; Najlepszy dowód; Polski podchorąży; Jude; Owoce zakazane; W fabryce; Łączniczka; Kurier; Va banquet; O żydowskich skarbach, ślepym gestapowcu i przytomnym redaktorze; Polska zwycięży. — Młody las: Polen zerstören! (Zniszczyć Polskę); Jeden dzień Janka; Pochwała polskiej dziewczyny; Przyszły generał; W dziecięcym obozie; 11 listopada; ZMN; Nie płakalem ...; W ogniu. — Rozdział dla miast: Czy nie widzieliście mojego syna?; Wsi spokojna!; O miłości Ojczyzny!; Dziwi się, co ci Niemcy zrobili ...; Verboten! Die Goralen. — Zorane miedze; Matka Boska Wysiedlona; Matka; Czekamy! — Jedź z nami do Niemiec!; Adolf, du Affe! — Ponad śmierć! Panowie z Gestapo!; W Alei Szucha; W piekle; Na tatarskim majdanie; Ucieczka.

9. Góra Czterech Wiatrów. Powieść dla młodzieży. [Wwa:] Czyt. 1948, 298 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1957, tamże: wyd. 3 1959, wyd. 4 1962, wyd. 5 1964, wyd. 6 1966, wyd. 8 [!] 1969, wyd. 8 1972, wyd. 9 1973, wyd. 10 1977, wyd. 11 1987.

10. Do koła. [Autorzy:] P. Denk [właśc. J. Cisar]. Wwa: Czyt. Praha: Orbis 1950, [34] s.

Wiersze dla dzieci oparte na pol. i czes. zabawach i pogwarkach dziecięcych oraz piosenkach lud. Wyd. w jęz. pol. i czes.

11. Niebo nieznane. Powst. przed 1950. Wyd. Wwa: MON 1964, 215 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965; wyd. 3 1968; wyd. 4 1975.

Wspomnienia z l. 1934-1945. Wyd. 1 z 1950 skonfiskowane przez cenzurę (inf. autorki).

12. Złoty gołąb. [Autorzy:] P. Denk [właśc. J. Cisar]. Wwa: Czyt. Praha: Orbis 1950, [36] s.

Wiersze dla dzieci oparte na pol. i czes. zabawach i pogwarkach dziecięcych oraz piosenkach lud. Wyd. w jęz. pol. i czes.

13. W jakim kolorze? [Wiersze dla dzieci]. [Wwa:] Czyt. 1951, [6] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1954, wyd. 4 1955, wyd. 5 1959; wyd. [6] Wwa: Ruch 1972; wyd. 2 [!] Wwa: KAW 1977.

14. Baśń o srebrnorogim jeleniu. Sztuka dla dzieci. Powst. ok. 1952. Praprem. Łódź, T. Lalek „Pinokio” 1954. Por. poz. 17.

Pierwotny tytuł: Baśń o dwóch siekierkach.

Wyróżnienie Min. Kultury i Sztuki, Centr. Zarządu Teatru i ZLP w konkursie na sztukę dla teatru lalek w 1952.

Adapt. film.: Projekt scenariusza na film rysunkowy i kukielkowy oprac. ... Powst. Wwa 1953. Nagroda tygodnika *Film* 1953.

15. Wantule. [Powieść]. Wwa: NK 1953, 191 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957, wyd. 4 1963, wyd. 5 1967, wyd. 6 1976.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 19, 23.

16. Największy siłacz. [Opowiadania]. Wwa: NK 1955, 176 s. Wyd. 2 tamże 1957.

Zawartość: Założymy się; „Starania w toku”; Jak Karol został Geniusem; Polowanie na foki; Kto ma dwie nogi i pierze?; Klucz; Potokowa zupa; Zbójnickie Skalki; Na zamku; Lisi ogon; System Waligóry i Wywiedęba; Tajemnica Kara; Kiedy siłacz jest bezradny; To kiedy było nazwisko; Dno morza; W celu aby ...; Ostatnia gra; Wielki dzień; List z Warszawy.

17. Baśń o srebrnorogim jeleniu. [Baśnie]. Wwa: NK 1956, 84 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1962, wyd. 4 rozszerz. 1971, 137 s.

Zawartość: Srebrnorogi jelen. (Baśń z wrocławskiego ratusza) [por. poz. 14]; O zaklętym kaczorze; O Ciuku wędrowniczku i o dobrym Marcinie.

Przeł. niem.: Die Sage vom Hirsch mit dem Silbergeweih. [Przeł.] J. Luft. [Wwa] 1974, wyd. nast. tamże 1976.

18. Baśń o Zaklętym Kaczorze. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Lalek „Pinokio” 1955.

Wyd.: Projekt dekoracji, lalek i kostiumów: A. Kilian. Uwagi insc.: J. Wilkowski. Muz.: Z. Mycielski. Wwa: NK 1957, 82 + [16] s. TV 1966. Radio 1968. Przedr. w: Polskie sztuki dla teatru lalek. Łódź 1964. Por. poz. 20.

Pierwotny tytuł: Zaklęty kaczor.

Nagroda Centr. Komisji Koordynacyjnej przy Min. Kultury i Sztuki w 1959.

Przeł. czes.: Zaklęty kačer. [Przeł.] E. Nováková. Praha 1959.

19. Dujawica. [Powieść]. Wwa: NK 1956, 308 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1960, wyd. 4 1964, wyd. 5 1967, wyd. 6 1969, wyd. 7 1975, wyd. 8 1982.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 15, 23.

Przeł. czes.: Katka nebyla sama. [Przeł.] E. Stáhová-Teigová. Praha 1960.

20. Baśń o zaklętym jaworze. Praprem. Kr., T. Młodego Widza 1957.

Wyst. też pt. Zaklęty jawor. — Inna wersja bajki O Zaklętym Kaczorze [poz. 18] opracowana dla teatrów aktorskich. Przekł. niem.: Märchen vom verzauberten Ahorn. [Przeł.] K. Kelm. [Przekł. pieśni i wierszy:] Th. Brasch. Berlin 1975.

21. Biali bracia. [Sztuka lalkowa]. Praprem. TV 1959 [inf. autorki]. Wyd. Łódź, T. Lalek „Pinokio” 1965.

Wyst. też pt. Za wielką Rzeką (inf. autorki).

22. Malwinka. Wwa: NK 1960, [16] s. Wyd. nast. tamże 1971. TV 1973.

23. Owcze ścieżki. [Powieść]. Wwa: NK 1960, 186 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1965, wyd. 4 1968, wyd. 5 1984. Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 15, 19.

24. Koniec i początek świata. [Powieść]. Wwa: NK 1961, 212 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: LSW 1964, wyd. 3 tamże 1966; Wwa: NK 1987; wyd. 1 w tej edycji Wwa: Wydawn. Alfa-Verò 1994.

25. Błękitna planeta. [Powieść]. Wwa: NK 1964 [właśc. 1963], 190 s. Wyd. 2 tamże 1965.

Przekł. ukr. Błakytina planeta. [Przeł.] V. Vrublevska. Kíiv 1967.

26. Żółw, który jada światło. Historie dziwne, ale prawdziwe. Wwa: NK 1965, 39 s.

27. Syn faraona. *Plomyczek* 1968 nr 10 s. 280-283. Praprem. Łódź, T. Lalek „Pinokio” 1970. TV 1972.

28. Sprawa honoru. [Powieść]. Wwa: NK 1969, 166 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1978, wyd. 4 1986.

29. Nieopisanie świata. [Wiersze]. Wwa: PIW 1970, 82 s.

Cykle: Nieopisanie świata; Obszary istnienia; Moja ziemia moje niebo; Śladami Ezopa; Figury.

30. Czarny koń Tryglawa. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1972.

31. Podróż w czasie i przestrzeni. [Reportaż]. Kr.: WL 1972, 244 s.

32. Prawdziwe życie. [Powieść]. Wwa: NK 1972 [właśc. 1973], 207 s. Wyd. [2] tamże 1981.

33. Wierna Puszcza. [Opowieść o Puszczy Kampinoskiej]. [Wwa:] LSW 1972, 431 s.

34. Literackie wyprawy w Kosmos. Wwa: KAW. Cz. 1. Niebo herosów i bogów. 1975, 83 s.

Cz. 2. Kiedy lot był grzechem. 1975, 101 s.

Cz. 3. Droga księżycowa. 1976, 98 s.

Wyd. łączne zmien. pt. Droga księżycowa. Literackie wyprawy w kosmos. Wwa: KAW 1988, 168 s.

35. Pięciu z „Mary and Margaret”. Opowieść o pierwszych polskich emigrantach do Ameryki. Wwa: KAW 1978, 177 s. Wyd. nast. Szczec.: Glob 1985.

36. Lew i mysz. [Sztuka lalkowa]. TV 1977.

37. O godność ludzką. Rzecz o księciu Józefie Poniatowskim. [Powieść]. Wwa: NK 1981, 424 s.

38. Dziewięć bied i jedno szczęście. [Powieść]. Wwa: NK 1985, 188 s.

Nagroda literacka im. J. Korczaka przyznawana przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) w 1985.

Przekłady

1. K. Čapek: Bajka o dobrym listonoszu. Wwa: NK 1952, 40 s. Wyd. 2 tamże 1953.

2. S.J. Maršak: Wesole czyżyki. [Wiersze dla dzieci]. [Wwa:] NK 1952, 15 s., nuty. Wyd. 2 tamże 1954.

3. A.L. Barto: Synowie i córki kwoczki Pstroczy i kurki Czupurki. [Bajki]. Wwa: NK 1953, [8] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955 [właśc. 1954], wyd. 3 1961.

4. Okręcik. Kapryśna kotka. Wg anonimowych tekstów ros. oprac. ... Wwa: NK 1954, [8] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957.

5. F. Hrubín: Jak schwytać słonko. Wwa: NK 1963, 22 s.

Prace redakcyjne

1. W. Churchill: Krok za krokiem. [Wybór art. i oprac. ...]. [Wwa:] Tow. Wydawn. Załoga 1939 [właśc. 1943], 76 s.

Wyd. konspir.; oprac. anonim.

2. Żołnierska droga. (Zbiór opowiadań z prasy emigracyjnej). [Oprac.: ... , K. Krzewski]. [Wwa:] KOPR [Komisja Propagandy Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK] TWZW [Tajne Wojsk. Zakłady Wydawn.] 1944, [34] s.

Wyd. konspir.; oprac. anonim.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, ok. 1957, 1966, 1978. — SWPP 1. — NSLD (B.T. [B. Tylicka]). — A. Bankowska, W. Bartoszewski: W odwiedzinach u M.K. *Por. Bibl.* 1956 nr 10/11.

A. Koneczna: Na marginesie jednej książki. *Odrodzenie* 1949 nr 21 [rec.: Góra czterech wiatrów]. — [Na oczach świata:] W. Bartoszewski: Polskie Judaica literackie w publikacjach konspiracyjnych lat 1939-1944. *Twórczość* 1962 nr 9; E. Rośtał. *Nowiny-Kurier*, Tel. Awiw 1963 nr 21 X. — [Niebo nieznane:] S. Wygodzki: M.K. o latach okupacji. *Nowe Książ.* 1964 nr 20; S. Zielński: Okupacja bez brzydkich słów. *Kultura* 1964 nr 34. — H. Skrobiszewska: M.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 8. — K. Kuliczowska: Umrzeć z honorem. W teście: W szklanej kuli. Wwa 1970 [rec.: Sprawa honoru]. — T. Wałas: Poetki młode i najmłodsze. *Nowe Książ.* 1971 nr 18 [rec.: Nieopisanie świata]. — Z. Flisowski: Podróż w kilka wymiarów. *Nowe Książ.* 1973 nr 3 [rec.: Podróż w czasie i przestrzeni]. — W. Juzwik: Jak żyć? *Nowe Książ.* 1973 nr 12 [rec.: Prawdziwe życie]. — E. Zaleska: Puszcza — jednak nie jodłowa. *Nowe Książ.* 1973 nr 10 [rec.: Wierna puszcza]. — T. Kather. *Nowe Książ.* 1978 nr 4 [rec.: Literackie wyprawy w kosmos. Cz. 3]. — B. Tylicka: Realizm z pewną korektą. *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: Pięciu z „Mary and Margaret”]. — G. Skotnicka: Autentyzm i fikcja. *Nowe Książ.* 1983 nr 8

[rec.: O godność ludzką]. — I. Bolek: ... oraz sierotka ocalała. *Nowe Książki*. 1985 nr 5 [rec.: Dziewięć bied i jedno szczęście].

J.Z.

KAPELUŚ Helena ur. 1927

Historyk literatury, badacz folkloru.

Urodzona 21 maja 1927 w Żyrardowie w rodzinie nauczycielskiej; córka Michała Kapelusza i Jadwigi z Rucińskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Żyrardowie i uczyła się na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po wojnie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1950 uzyskała magisterium. Jednocześnie od 1948 była bibliotekarką w Bibliotece Głównej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Od września 1951 pracowała jako asystent w Bibliotece Narodowej, od 1954 w Zakładzie Starych Druków, pod kierunkiem prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej. Uczestniczyła w pracach nad zbiorem podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich „Polonia typographica saeculi sedecimi”. Około 1956 zaczęła zajmować się folklorystyką, biorąc udział w przygotowaniu publikacji zbiorowej „Ludowość u Mickiewicza”. Debiutowała w 1957 recenzją antologii „Bajki Warmii i Mazur”, ogłoszoną w miesięczniku *Literatura Ludowa* (nr 2); z pismem tym współpracowała w latach następnych, publikując studia, artykuły i liczne recenzje. W 1962 uzyskała doktorat na UW na podstawie pracy „Stanisław z Bochnie, Kleryka Królewski” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W lipcu 1963 została zatrudniona w Pracowni Literatury Ludowej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN na stanowisku adiunkta. Kontynuowała badania nad bajkoznawstwem, historią kultury ludowej, uczestniczyła w pracach nad „Słownikiem folkloru polskiego”. Należała do komitetu redakcyjnego „Dzieł” J.I. Kraszewskiego wydawanych przez Ludową Spółdzielnię Wydawniczą. W październiku 1967 została kierownikiem Zakładu Literatury Ludowej IBL (od 1971 Pracownia Badań Literatury Ludowej). W 1969 weszła w skład komitetu redakcyjnego serii *Książka w Dawnej Kulturze Polskiej*. W 1970-83 prowadziła zajęcia z folklorystyki na Wydziale Etnografii UW. Od 1979 współpracowała z *Rocznikiem Literackim* (w dziale „Literatura ludowa”). W 1981 została członkiem Komitetu Nauk Etnologicznych PAN. Habilitowała się w 1983 na podstawie rozprawy „Badania folklorystyczne w warszawskim i lwowskim środowisku naukowym w drugiej połowie XIX wieku”. Jako członek komitetu redakcyjnego edycji „Dzieł wszystkich” Oskara Kolberga, przygotowywanej przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze pod opieką naukową PAN, w 1984 dostała nagrodę zespołową im. Z. Glogera I stop-

nia. W 1984-90 współpracowała z Zentralinstitut für Geschichte Wissenschaftsbereich Kulturgeschichte in Berlinie przy wydawaniu serii „Volksmärchen. Eine internationale Reihe”. W 1994 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. Mieszka w Żyrardowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stanisław z Bochnie, Kleryka Królewski. Wr.: Ossol. 1964, 183 s. IBL PAN.

Nagroda im. A. Brücknera Wyd. I Nauk Społ. PAN w 1965.

2. Folklor w „Trylogii” Sienkiewicza. Wwa: IBL PAN 1966, 19 s., powiel. Przedr. w: Henryk Sienkiewicz. Twórczość i recepcja światowa. Kr. 1968. Referat na sesji: Henryk Sienkiewicz. Twórczość i recepcja światowa. Sesja naukowa IBL PAN, Wwa 17-19 XI 1966 r.

3. Bibliografia roczników „Reformacja w Polsce” 1921-1956. [Współaut.:] M. Bokszczanin. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1958 t. 3 s. 217-287.

4. Jan Karłowicz (1836-1903); „Wisła” (Warszawa 1887-1905); „Lud” — organ Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie (1885-1918); Folklor obcy w badaniach Polaków. W: *Dzieje folklorystyki polskiej 1864-1918*. Wwa 1982 s. 227-390, 590-604.

5. O turze złotogrim. Szkice kołędowe. Wwa: Wydawn. IBL 1991, 138 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Kołęda o turze złotogrim; Wokół „Ludycy wieśniacy”; Kołędy ze zbioru księdza Siarkowskiego; Kołędy biesiadzkie w dawnych zapisach Polaków; „Jasna kołęda” i „duchowiec czarni”; Uwagi o poetyce kołędowej; Kołędy i ich kulturowe podglebie.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Turecka bajka o derwiszach w literaturze staropolskiej. *Lit. Lud.* 1957 nr 3 s. 15-22, przekł. niem.: *Fabula*, Berlin 1964 t. 6 nr 3 s. 253-257. — Senniki staropolskie. (Z dziejów literatury popularnej XVI-XVIII wieku). W: *Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej*. Wwa 1963 s. 295-306. — „Ballady i romanse”. [Współaut.:] W. Humięcka. W: *Ludowość u Mickiewicza*. Wwa 1958 s. 131-176. — „Cantio de Hungaria occupata”. *Pam. Lit.* 1960 z. 4 s. 411-434. — Jeszcze o pierwszej drukowanej książce polskiej [„Historia umęczenia Pana naszego Jezusa Krysta” z 1513 r.]. *Rocz. Bibl. Nar.* 1965 s. 243-257. — Zbiór bajek i podań J. Lompy. W: *Bajki i podania. Teksty folklorystyczne. Ze zbiorów Józefa Lompy. T. 1*. Wr. 1965 s. 11-37. — Oksfordzki fragment „Sowiżrzała”. *Rocz. Bibl. Nar.* 1968 s. 167-179. — „Sowiżrzała” w polskiej tradycji ludowej. W: *Literatura, komparatystyka, folklor. T. 2*. Wwa 1968 s. 853-869. — Z dziejów bajki ludowej w dawnej Polsce. W: *Bajka ludowa w dawnej Polsce*. Wwa 1968 s. 2-28. — Modlnicki rapularz A. Konopczanki. W: *W świetle pieśni i baj-*

- ki. *Studia folklorystyczne*. Wr. 1969 s. 179-195. — Dwór Jana Zygmunta Zapolyi w epigramatach J. Gruszczyńskiego. W: *Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych*. Wr. 1969 s. 107-120, przekł. węgier.: [Przeł.] T. Zsembery, W: *Tanulmányok a lengyel-magyar irodalmi kapcsolatok köréből*. Budapest 1969. — *Romantyzm i folklor*. W: *Problemy polskiego romantyzmu*. Ser. 1. Wr. 1971 s. 303-328. — *Pamięć konfederacji barskiej w polskiej pieśni ludowej*. W: *Przemiany tradycji barskiej*. Kr. 1972 s. 213-224. — *O wydawaniu tekstów ludowych w Polsce*. W: *Z zagadnień twórczości ludowej*. Wr. 1973 s. 333-350. — *Romantyczny limik*. (O informatorach ludowych w czasach romantyzmu). W: *Ludowość dawniej i dziś*. Wr. 1973 s. 7-22. — *Dzieje katalogu bajek polskich J. Krzyżanowskiego*. *Lit. Lud.* 1977 nr 3 s. 42-57. — J. Karłowicz en tant que folkloriste. (Aux origines de la science polonaise moderne du folklore). [Przeł.] Y. Lamy. *Literary Studies in Poland*. Wr. t. 8: 1981 s.79-92. — *Ludowość w twórczości Kochanowskiego*. (Sobótka). W: *Jan Kochanowski i epoka renesansu*. Wwa 1984 s. 250-262. — „Bożeć pošli dobrą godzinę”. (Przyczynek do związków Jana Kochanowskiego z folklorem). *Rocz. Komis. Hist.-lit.* t. 24: 1987 s. 123-131. — *Julian Krzyżanowski*. Kalendarz życia i twórczości 1892-1976. W: *Ignis ardens*. Julian Krzyżanowski. Człowiek i uczoney. Wwa 1993 s. 345-370.
- Prace edytorskie i redakcyjne**
1. *Sto baśni ludowych*. [Oprac.] ..., J. Krzyżanowski. Wstępem i przyp. opatrzył J. Krzyżanowski. Wwa: PIW 1957, 408 s.
Przeł.: bułg.: *Staklenata planina*. [Przeł.] V. Smochovska-Petrova. Sofia 1961. — niem.: *Die Kuhhaut Polnische Volksmärchen*. [Wybór] ..., J. Krzyżanowski. [Przeł.] F. Nawrocki [i in.]. Kassel 1987, wyd. nast. Leipzig 1987.
2. *Polonia typographica saeculi sedecimi*. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Red. A. Kawecka-Gryczowa. Z. 4. Jan Haller (Kraków) 1505-1525. *Tablice* 121-175. *Oprac.* ... Wr.: Ossol. 1962, 55 tablic + część tekstowa 73 s. IBL PAN, Bibl. Nar.
Poprawki w oprac. H.K. w z. 2. Jan Haller 1505-1525. *Tablice* 30-60. *Oprac.* K. Piekarski. Wyd. 2 przejrz. Wr. 1963.
3. J. Krzyżanowski: *Polska bajka ludowa w układzie systematycznym*. [Współpraca red. ...]. T. 1-2. Wyd. 2 rozszerz. Wr.: Ossol. 1962-1963, 313 + 332 s. PAN Wyd. Nauk Społ.
4. *Bajki i podania*. Zebrał J. Lompa. (Teksty folklorystyczne ze zbiorów Józefa Lompy. T. 1). Red. nauk. i słowo wstępne J. Krzyżanowski. Wstęp i komentarze ... Teksty i nota edytorska J. Pośpiech. Wr.: Ossol. 1965, 283 s.
5. *Słownik folkloru polskiego*. Pod red. J. Krzyżanowskiego. Red. nauk. ... Wwa: Wiedza Powsz. 1965, 487 s.
Tu też autorstwo kilkadziesiątu hasel.
6. *Bajka ludowa w dawnej Polsce*. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Słowo wstępne: J. Krzyżanowski. Wwa: PIW 1968, 297 s.
7. *Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863*. Epoka przedkolbergowska. Red.: ... i J. Krzyżanowski. Wr.: Ossol. 1970, 528 s. IBL PAN.
8. M. Rej: *Wizerunek własny żywota człowieka poczciwego*. (Dzieła wszystkie. Red. nac. M.R. Mayenowa. T. 7). Red. nauk. J. Krzyżanowski. Cz. 2. *Oprac.*: ... i W. Kuraszkiewicz. Bibliogr. wyd. I I. Rostkowska. [Rozprawa.] E. Sarnowska-Temierusz; *Wizerunek i Zodiacus vitae*. Wr.: Ossol. 1971, 565 s. IBL PAN. *BPP* Ser. B, 19.
Cz. 1: Fototypia i transkrypcja tekstu.
9. *Śpiewająca lipka*. Bajki Słowian Zachodnich. Red. nac.: P. Nedo. Przeł. [z niem.] i oprac. tekstów: L. Jasnoszowa. Pośl., przyp. i red. ... Kat.: Śląsk; Budyšin: Domowina 1973, wyd. 3 [!] tamże 1980.
Wersje: czes., łużycka, niem., słowac., ukr.
10. *Bajki śląskie ze zbiorów L. Malinowskiego*. [Antologia]. Wybór, wstęp i oprac. E. Jaworska. Red. ... Słowo wstępne: J. Krzyżanowski. Wwa: PIW 1973, 482 + [8] s.
11. *Pieśni ludu polskiego w Galicji*. [Oprac.] Z. Pauli. Wyd. fototypiczne pierwodr. z 1838 r. Red. ... Pośl. i oprac.: R. Górski. Wr.: Ossol. 1973, X, 234 s.
12. *Pieśni ludu krakowskiego*. Wyd. fototypiczne pierwodr. z 1840 r. [Zebrał] J. Konopka. Red. ... *Oprac.* i pośl.: E. Jaworska. Wr.: Ossol. 1974, 10, V, 165, LII s.
13. *Pieśni ludu Białochrobatów, Mazurów i Rusi znad Bugu*. T. 1-2. [Zebrał] K.W. Wójcicki. [Red.] ... [Oprac.] R. Wojciechowski. Wr.: Ossol. 1976, 353 + 415, XXXVII s.
14. J. Krzyżanowski: *W świecie bajki ludowej*. Red. i przedślowie ... Wwa: PIW 1980, 263 s.
15. *Dzieje folklorystyki polskiej. 1864-1918*. Pod red. ... i J. Krzyżanowskiego. *Przedm.* ... Wwa: PWN 1982, 666 s. IBL PAN.
16. *Baśnie braci Grimm*. *Baśnie domowe i dziecięce*. Przeł. E. Bielicka i M. Tarnowski. Pośl. i komentarz ... T. 1-2. Wwa: LSW 1982, 465 + 381 s.
17. J. Krzyżanowski: *Poeta czamoleski*. [J. Kochanowski]. *Studia literackie*. Wybrały i oprac.: M. Bokszczańin i ... Wstępem poprzedził T. Ulewicz. Wwa: PIW 1984, 347 s.

18. Księga bajek polskich. T. 1. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: LSW 1988, 446 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994.

[Sto baśni ludowych. Oprac. ...] S. Lichański: W kręgu twórczości ludowej. *Nowe Książ.* 1957 nr 23; A. Gościński: *Połonistyka* 1958 nr 1; J. Przyboś: Sto baśni. *Prz. Kult.* 1958 nr 5. — [Słownik folkloru polskiego. Red. nauk. ...] A. Kutrzeba-Pojnarowa: *Lit. Lud.* 1965 nr 4; Cz. Hernas: *Pam. Lit.* 1966 z. 2. — [Teksty folklorystyczne ... Oprac. ...] J. Ligeża; D. Simonides: *Zar. Śl.* 1966 nr 2. — D. Simonides: *Kwart. Opol.* 1966 nr 1 [rec.: Słownik folkloru polskiego. Red. nauk. ...]. — [Stanisław z Bochnie ...] T. Kruszevska-Michałowska: *Pam. Lit.* 1966 z. 1; F. Manthey: *Leitschrift für Ostforschung*, Marburg 1967 nr 1. — Cz. Hernas: *Lit. Lud.* 1970 nr 4/6 [rec. wyd.: Bajka ludowa w dawnej Polsce]. — [Śpiewająca lipka:] I. Gardośowa: *Letopis na Statije of B'lgarskite Spisnija i Sbornici*, Sofia 1973 Ser. C nr 16; D. Simonides: *Lud* 1973; R. Waksmund: Kiermasz bajki słowiańskiej. *Lit. Lud.* 1975 nr 4/5. — G. Frydrychowicz: Nad wznowieniami romantycznych zbiorów folklorystycznych. *Lit. Lud.* 1976 nr 4/5 [rec. wyd.: Pieśni ludu krakowskiego]. — [Dzieje folklorystyki polskiej. Red. ...] Cz. Hernas: *Folklorystyka polska w czasach Kolberga i Karłowicza. Lit. Lud.* 1983 nr 4/5 s. 101-105; A. Kutrzeba-Pojnarowa: Dzieje folklorystyki polskiej a współczesna etnografia. *Prz. Hum.* 1983 z. 5. — Cz. Hernas: *Lit. Lud.* 1993 nr 3 [rec.: O turze złotogolim].

E.G.

KAPENIAK Józef

1906-1977

Powieściopisarz, autor opowiadań.

Urodzony 11 marca 1906 w Zakopanem; syn Jانا Kapeniaka, urzędnika, i Katarzyny z Bocheńskich. Do szkoły podstawowej i do gimnazjum uczęszczał w Zakopanem; w 1928 zdał maturę. Uprawiał wyczerownie narciarstwo, specjalizując się w skokach; w 1925 w pierwszym konkursie skoków na Krokwi w Zakopanem zajął drugie miejsce. W 1930-38 pracował w Komitecie Dzielnicowym KPP w Zakopanem i w tatrzańskim punkcie przetrutowym do Czechosłowacji. Od 1939 przebywał w ZSRR i pracował jako robotnik w hucie metalurgicznej na Uralu. Ożenił się z Wiktoria Łaszczewską. W 1941 powrócił do kraju. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Krościenku, gdzie był księgowym w Spółdzielni Rolniczo-Handlowej. Po wojnie powrócił w 1945 do Zakopanego i został członkiem zarządu Spółdzielni Spożywców „Społem”. Od tegoż roku należał do PPR, a od 1948 do PZPR. W 1946-55 pracował w Naczelnej Dyrekcji Wczasów Pracowniczych oraz w PTTK. Przez wiele lat był kierownikiem tatrzańskich schronisk, m.in. w Dolinie Pięciu Stawów i na Hali Gąsienicowej. Debiutował w 1954 powieścią pt. „Ród Gąsieniców”. W 1956 został członkiem ZLP. Utwory prozą publikował m.in. w czasopismach *Świat* (1956-59, 1961), *Argumenty* (1958-59), *Nasz Znak* (1959-60), *Więści* (1960-61). W 1962-63 był zastępcą redaktora naczelnego Wydawnictw Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa w Warszawie. W 1971

otrzymał nagrodę m. Zakopanego. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965). Zmarł 28 stycznia 1977 w Zakopanem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ród Gąsieniców. [Cykl powieściowy]. Wwa: LSW. Por. poz. 8.

[Cz. 1]. Ród Gąsieniców. 1954, 325 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd 5 [!] 1977.

Cz. 2. Konary. 1957, 275 s.

Cz. 3. Krwawi i hyni. 1959, 318 s.

Wyd. całości tamże: [wyd. 2] Cz. 1-3. 1966, 669 s, wyd. 3 1972.

Adapt. radiowa cz. 3: Adapt. W. Jesionka. Radio 1969.

2. Bukowe działa. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Zakopane, T. im. H. Modrzejewskiej 1955.

Inf.: Pisarze ziemi krakowskiej. Kr. 1976 s. 70.

3. Cienie na granicy. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1956, 120 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1971, 197 s.

Zawartość: Od autora; Wichura waliła ze straszliwą mocą; Zagubiony dzień; Nocny przerzut; Kobiety w jego życiu; Pod znakiem siedmiu pechów; Ryk jelenia; Kurniawa; Pościg; Uroki gór; Ochotnicy hiszpańscy; Przemysłnik; Halne Wichry; * * *. — Słowniczek. — W wyd. 2 nadto: Na pograniczu.

4. Pleban na szałasie. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1957. Druk *Teatr Lud.* 1959 nr 10 s. 515-538.

Wyróżnienie w VII Konkursie Związku Teatrów i Chórów Lud. w 1957.

5. Przeciw ludziom i żywiołom. [Reportaże, opowiadania]. Wwa: SiT 1957, 182 s.

Zawartość: Ostatni spór o Zabie; Sam sobie na ratunek; Trud narciarskiego biegu; Ocalenie pod Kozim; Los; Na szlaku młodości; Trudna granica; Ludzie bez rezerwatu; Granitowa rubież; Biała śmierć; W pogoni za łóżkiem; W zerwach Świątówki; Jutro Pogotowia.

6. W pogoni za Ikarem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1957, 200 s.

7. Przepaść. Powieść. Wwa: Iskry 1960, 230 s.

8. Ród Gąsieniców. Scenariusz filmowy na podstawie powieści ... [poz. 1]. [Autoryz:] ..., K. Nałęcz. Powst. 1971. Ekran. 1981.

Serial w 6 odcinkach: 1. Franek, syn Pawła Gąsienicy. 2. Poruszenie w Chochołowie. 3. Jędrzek Gąsienica-Krwawy. 4. Synowie Krwawego. 5. Paweł, syn Maćka Gąsienicy. 6. Izidor, wnuk Jędrka Krwawego. Film w realizacji od 1971. W 1980 nie dopuszczony do emisji przez komisję kolaudacyjną.

9. Wierchowy wykrot i inne opowiadania. Wwa: SiT 1961, 290 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1971, 194 s.

Zawartość: Wierchowy wykrot; Pan Jezus był na hali; Jak hubowanie do gorzałki ślubowali; Dwie miarki; Byłem przemysłnikiem; Na pograniczu; Hala gaździna; Orzeł; Nieszczęsna lina; O Bulcyku w obcym kraju. — Słowniczek wyrazów gwaraowych.

10. Tatrzańskie diabły. [Historia polskiego narciarstwa]. Wwa: SiT 1971, 219 s. Wyd. 2 tamże 1973.

11. Proces kształtowania i utrwalania władzy ludowej w Zakopanem w latach 1945-1947. [Zakopane:] Akad. Górniczo-Hutnicza w Kr. 1974, 26 s., powiel.

12. Kronika śnieżnych tras. [Współaut.:] L. Fiszler, M. Matzenauer. Wwa: SiT 1977, 274 s.

13. Górskie opowieści. [Opowiadania]. Wwa: SiT 1982, 221 s.

Zawiera z poz. 5: Ostatni spór o Żabie; Sam sobie na ratunek; Trud narciarskiego biegu; Ocalenie pod Kozim; Los; Na szlaku młodości; Ludzie bez rezerwatu, — z poz. 9: Jak hubowanie do gorzałki słubowali; Pan Jezus był na hali; Halna gaździna; Orzeł; Nieszczęsna lina; O Bulcyku w obcym kraju; Wierchowy Wykrot. — Słowniczek wyrazów gwarowych.

Praca redakcyjna

1. Sygnały z gór. Z dziejów minionych sześćdziesięciu lat działalności Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego PTTK. [Materiały zebrali ... Uzup. i oprac. A. Paczkowski. Kom. red.: M. Czyński i in.]. Wwa: SiT 1973, 389 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — J. Kapeniał: Moje zmagania z losem. *Więści* 1958 nr 19.

SWPP 2 (B. Winklowska). — PP (B. Winklowska). — LP (W. Wnuk).

[Ród Gąsieniców:] K. Barnas: „Ród Gąsieniców” Kapeniał. *Życie Lit.* 1955 nr 14; [W. Krygowski] W.K. *Wierchy* 1955 t. 24 s. 223; E. Pawłowski: Gwara góralska w literaturze polskiej. *Jez. Pol.* 1956 nr 1; J.A. Szczepański: Na drodze do epopei góralskiej. *Tryb. Ludu* 1955 nr 257; E. Gruda: Bochen razowca. *Orka* 1957 nr 4; J. Kurek: Sabalowa dziedzina. *Nowe Książ.* 1957 nr 7; Z. Wasilewski: Ród nie tylko Gąsieniców. *Now. Lit. i Wyd.* 1957 nr 2. — S. Adamczyk: Przepaść z niespodzianką. *Orka* 1960 nr 37 [rec.: Przepaść]. — L.K. Radzikowski: Uplynzione remanenty. *Nowe Książ.* 1961 nr 16 [rec.: Wierchowy wykrot]. — K. Zuchora: Nowe spotkania ze sportem. *Nowe Książ.* 1972 nr 15 [rec.: Tatzańskie diabły]. — J. Bubak: Stylizacja gwarowa na przykładzie „Rodu Gąsieniców” J.K. *Zesz. Nauk. UJ* 1977 nr 457. J.Z.

KAPUŚCIŃSKA Salomea ur. 1940

Poetka, autorka opowiadań i sztuk scenicznych.

Urodzona 21 lutego 1940 w Warszawie; córka Witolda Juliusza Kapuścińskiego, lekarza okulisty, po 1953 profesora Akademii Medycznej we Wrocławiu i pisarza, oraz Jadwigi z Korwin-Piotrowskich, aktorki i malarki. Debiutowała w 1956 wierszami z cyklu „Żydówka”, ogłoszonym w *Poglądach* (nr 3). Po ukończeniu w 1957 II Liceum Ogólnokształcącego we Wrocławiu, studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Wrocławskim; w 1963 uzyskała magisterium. W 1957-61 należała do grupy literacko-plastycznej Dłaczego Nie. Wiersze, opowiadania publikowała m.in. we *Współczesności* (1958-60), w *Odrze* (od 1960), *Nadodrze* (1963). W 1962 współpracowała jako dramaturg z teatrem Kalambur we Wrocławiu; w tym czasie napisała m.in. utwory

dramatyczne „Czarownice” i „Ustawa” (nie wystawione). Była kierownikiem literackim teatru Plama we Wrocławiu. W tym czasie nawiązała wieloletnią współpracę z Rozgłośnią Wrocławską Polskiego Radia jako autorka wierszy, słuchowisk i opowiadań. Od 1956 współpracowała także z Telewizją Polską. W 1967 pracowała jako kierownik działu historycznego w Muzeum Okręgowym w Zielonej Górze. Następnie powróciła do Wrocławia i do 1968 była instruktorem kulturalno-oświatowym we Wrocławskim Ośrodku Kultury. W 1969-71 uczyła się w Państwowym Ognisku Kultury Plastycznej we Wrocławiu, a w następnych latach wystawiała swoje prace malarskie we Wrocławiu i w Budapeszcie. W 1972 pracowała jako bibliotekarka w Bibliotece Młodzieżowej (prowadziła tu też Koło Młodych Poetów), a od 1973 w Bibliotece Publicznej we Wrocławiu. Równocześnie kontynuowała twórczość literacką, publikując wiersze i opowiadania nadal w *Odrze* (do 1985), a także w *Poezji* (1970-87), *Konfrontacjach* (1973-74), *Więzi* (1979-86), *Nowym Życiu* (1983-86). Była autorką licznych tekstów do piosenek na festiwalu w Opolu i we Wrocławiu, a także słów do sacrosongów, wielokrotnie wyróżnianych. Od 1972 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1971 została członkiem Stowarzyszenia Amatorów Plastyków, a w 1989 także członkiem SPP. Za całokształt twórczości literackiej otrzymała w 1975 i 1977 nagrodę Forum Robotniczego we Wrocławiu. Odznaczona w 1975 Brązową Odznaką „Budowniczy Wrocławia i Województwa Wrocławskiego”. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chłodno jest oczom. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1962, 41 s.

2. Kabina nr 5. [Jednoaktówka]. Praprem. Wr., T. Kalambur 1962.

3. Wołanie na ptaka. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1970, 57 s.

Cykle: Do słońca; Wołanie na ptaka.

4. Zbroja błękitna. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1973, 63 s.

Cykle: Słowo odlatujące; Czas; Zbroja błękitna.

5. Tryptyk ze snu. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1976, 61 s.

Cykle: W soli; Drugi brzeg; W dorzeczach.

6. Białostrunne. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1978, 54 s.

7. Zmilczenia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1980, 49 s.

8. Czuwanie. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981, 52 s.

9. Dzban ognia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981, 27 s.

10. Pożegnanie brata. [Wiersze]. Kr.: WL 1986, 49 s.
11. Nadzieja. [Wiersze]. Wwa: Pax 1987, 55 s.
12. Natura płomienia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1992, 39 s.
13. Modrzewie. [Wiersze]. Świdnica: Pluton 1993, 68 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. — Wywiad: Poezja jest jak lustro. [Rozm.] H. Murza-Stankiewicz. *Wiadomości* 1975 nr 6.

[Zbroja błękitna.] I. Maciejewska. *Ogrody miłości. Odra* 1973 nr 11; L. Szaruga: Jeden tylko świat. *Nowe Książ* 1973 nr 19; M.A. Kostrzębska: Przebiegaj burzą sandałami klaszcząc. *Poezja* 1974 nr 2. — [Trytyk ze snu:] I. Taranienkowa: Udaje że spi. *Nowy Wyraz* 1976 nr 11; H. Murza-Stankiewicz: Dom z zielonych wierszy. *Poezja* 1977 nr 12. — [Białostrunne:] S. Stabro: Inna. *Odra* 1978 nr 9; B. Riss: Intymnie i poważnie. *Nowe Książ* 1979 nr 9; J. Stolarczyk: „Białostrunne” *Twórczość* 1980 nr 2. — S. Skokowski: Zmilczenia. *Tyg. Kult.* 1980 nr 40. [rec.: Zmilczenia]— E. Biela: Siódmy dzban poezji. *Tyg. Kult.* 1981 nr 46. [rec.: Dżban ognia]. — Z. Dolecki: Liryki metafizyczne. *Kierunki* 1987 nr 21 [rec.: Nadzieja]. — [Pożegnanie brata:] J. Stepien. *Nowe Książ* 1987 nr 5-6; R. Byliński: Eden i przemijanie. *Odra* 1987 nr 12.

B.M.

KAPUŚCIŃSKI Ryszard

ur. 1932

Krypt.: R.K.
Reportażysta, eseista.

Urodzony 4 marca 1932 w Pińsku w rodzinie nauczycielskiej; syn Józefa Kapuścińskiego i Marii z domu Bobka. Po wybuchu II wojny światowej przebywał z rodziną na Polesiu, zajętem przez ZSRR, a następnie na terenach okupowanych przez Niemców, kolejno w Sierakowie i Świdrze pod Warszawą. Po zakończeniu wojny uczęszczał do gimnazjum w Otwocku, a od 1946 uczył się w Gimnazjum im. S. Staszica w Warszawie. Debiutował w 1949 wierszami pt. „Pisane szybkością” i „Uzdrowienie”, opublikowanymi w *Dziś i jutro* (nr 32). W 1949-55 należał do ZMP. Po zdaniu matury w 1950, pracował do 1951 w redakcji *Sztandaru Młodych*, gdzie zaczął publikować pierwsze reportaże. Następnie studiował na Uniwersytecie Warszawskim (UW) najpierw polonistykę, a po dwu semestrach przeniósł się na historię. W tym czasie działał w Kole Młodych ZLP. W 1952 ożenił się z Alicją Mielczarek, lekarką. Od 1953 był członkiem PZPR (do 1981). Po uzyskaniu magisterium w 1955, powrócił do pracy w redakcji *Sztandaru Młodych*; w 1956 i 1957 odbył reporterskie podróże po Azji (Indie, Pakistan, Afganistan, Japonia, Hongkong), był także przez pewien czas korespondentem w Chinach. Po powrocie do kraju pracował przez rok w Polskiej Agencji Prasowej (PAP), a w 1958-61 w redakcji *Polityki*. Jako reporter tego tygodnika odbył pierwsze podróże po Afryce, z których relacje ogłosił tu w cyklach

„Ghana z bliska” (1959) i „Kongo z bliska” (1960). Zajmował się równocześnie reportażem krajowym. W 1959 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy przyznaną przez SDP. Od 1962 był przez pięć lat korespondentem PAP w Afryce. W 1967 podróżował przez kilka miesięcy po azjatyckiej części ZSRR (Gruzja, Armenia, Azerbejdżan, Turkmenia, Tadżykistan, Kirgizja, Uzbekistan). W 1967 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki III stopnia w dziedzinie literatury. W 1967-72 był korespondentem PAP w Ameryce Łacińskiej (dłużej przebywał w Chile, Brazylii i Meksyku). W 1972-80 współpracował z miesięcznikiem *Kontynenty* jako konsultant oraz w 1973-81 z tygodnikiem *Kultura* (tu opublikował m.in. dłuższe cykle reportaży: w 1977 „Wojna w Ogadenie”, w 1978 „Trochę Etiopii”, w 1979 „Katharsis”). Wystawiał swoje fotografie z podróży. Prowadził wykłady m.in. jako visiting professor w 1974 na uniwersytecie w Bangalur w Indiach, w 1979 w Caracas w Wenezueli i w Meksyku oraz w 1988 w Temple University w Filadelfii w Stanach Zjednoczonych. Nadal odbywał reporterskie podróże do Afryki, Azji i Ameryki Łacińskiej, m.in. do Etiopii (1973-74, 1977), Angoli (1975), Iranu (1979-80). Otrzymywał liczne nagrody, m.in.: nagrodę im. B. Prusa przyznaną przez SDP (1975), Nagrodę Państwową II stopnia (1976), nagrodę Międzynarodowej Organizacji Dziennikarzy (1976), tygodnika *Kultura* za rok 1978, Klubu Międzynarodowych Publicystów SDP (1979), nagrodę honorową „Kowadło” Klubu Twórców i Działaczy Kultury „Kuznica” (1980). W 1981 został wiceprzewodniczącym Komitetu Polska 2000 przy PAN. W latach osiemdziesiątych wyjeżdżał wielokrotnie za granicę, m.in. do Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych, w związku z wydaniami przekładów swoich utworów. Wszedł w skład redakcji czasopism: *New Perspectives Quarterly* (Los Angeles), *Mówią Wieki* oraz *Sprawy Międzynarodowe*. W 1988 został członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1991 członek Zarządu). W 1989 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego przyznaną przez PEN Club. W tymże roku został członkiem SPP. W 1989-92 podróżował kilkakrotnie (w sumie około roku) po republikach byłego ZSRR, wiosną 1993 po Afryce Południowej, a następnie po Afryce Wschodniej (m.in. był w Etiopii). W 1993 został członkiem Academia Scientiarum et Artium Europea w Salzburgu oraz Rady Kultury przy Prezydencie RP, a w 1994 International Parliament of Writers w Strasburgu. W tymże roku wyjechał na roczne stypendium Niemieckiej Wymiany Akademickiej do Berlina. Został członkiem rady programowej Polskiego Instytutu Kultury w Berlinie. W tym też roku otrzymał przyznaną po raz pierwszy przez Stowarzyszenie Księgarzy Niemieckich Literacką Nagrodę Europejskiego Porozumienia,

a w 1995 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku oraz francuską Prix de l'Astrolab. Od lutego do maja 1995 podróżował po krajach Afryki Zachodniej. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1958), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Busz po polsku. Historie przygodne. Wwa: Czyt. 1962, 156 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1979. Przedr. zob. poz. 14.

Zawartość. Ćwiczenia pamięci: Wymarsz piątej kolumny; Daleko; Ocalony na tratwie; Piątek pod Grunwaldem; Reklama pasty do zębów; Wydma; Partery; Bez adresu; Wielki rzut; Lamus; Spokojna głowa gapy; Danką; Nikt nie odejdzie; Szytyny; Drzewa przeciw nam; Busz po polsku.

Adapt. film. utworu Wymarsz piątej kolumny pt. *Odjazd*. Scenariusz: P. i M. Łazarkiewicz. Ekran. 1993.

2. Czarne gwiazdy. [Reportaże z Ghany i Konga]. Wwa: Czyt. 1963, 161 s.

3. Przewrót algierski. [B.m.w. 1965], 36 s. Masz. sporządzony dla Redakcji Zagranicznej PAP.

4. Kirgiz schodzi z konia. [Reportaże z Gruzji, Armenii, Azerbejdżanu, Turkmenii i Tadżykistanu]. Wwa: Czyt. 1968, 139 s. Wyd. 2 Wwa: Iskry 1974. Przedr. zob. poz. 14.

5. Gdyby cała Afryka ... [Reportaże z Afryki]. Wwa: Czyt. 1969, 425 s. Wyd. 2 tamże 1971. Nagroda Srebrny Globus przyznana przez red. *Widnokręgów* w 1969.

6. Dlaczego zginął Karl von Spreiti. [Szkic publicystyczny]. Wwa: KiW 1970, 91 s.

7. Chrystus z karabinem na ramieniu. [Reportaże]. Wwa: Czyt. 1975, 180 s. Wyd. 2 tamże 1976. Przedr. zob. poz. 14.

Dot. ruchów społeczno-politycznych na Bliskim Wschodzie, w Afryce i Ameryce Łacińskiej.

Tytuł „Książka roku 1975” przyznany przez *Nowe Książki*

8. Jeszcze dzień życia. [Reportaż z Angoli]. Wwa: Czyt. 1976, 141 s. Przedr. zob. poz. 14.

Przekł.: ang.: Another day of the life. [Przeł.] W.R. Brand, K. Mroczkowska-Brand. San Diego 1987, wyd. nast.: London 1987, London 1988, New York 1988, — franc.: D'une guerre l'autre. [Przeł. z ang.] D. Collins. [Paris] 1988, — hiszp.: La guerra de Angola. [Przeł.] M. Dembowska. Mexico 1977, — holend.: Nog een dag. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1988, — niem.: Wieder ein Tag Leben. [Przeł.] M. Pollack. Frankfurt am Main 1994, — szwedz.: En dag till att leva. [Przeł. z ang.] B. Arenander, Karlshamn 1987, — węgier.: Golyózáporban Angola földjén. [Przeł.] G. Hars. [Budapest] 1977.

9. Cesarz. Wwa: Czyt. 1978, 212 s. Wyd. nast.: tamże: [wyd. 2] 1980, wyd. 3 1982, wyd. 4 1987; Kr.: WL 1994. Przedr. zob. poz. 14.

Reportaż dot. cesarza Etiopii, Hajle Sellasje I.

Przekł.: ang.: The emperor. Downfall of an autocrat. [Przeł.] W.R. Brand, K. Mroczkowska-Brand. London 1983, wyd. nast.: San Diego 1983, New York 1983, New York 1984, London 1984, New York 1989, wyd. łącznie z poz. 11 pt. The

emperor and shah of shahs. London 1994. Adapt. teatr.: M. Hastings, J. Miller. Londyn, Royal Court T, 1987, — bułg.: Imperator'it. [Przeł.] B. Lingorska. Wyd. łącznie z poz. 11 pt. Imperator'it; Šachinšach't. Plovdiv 1990, — duń.: Kejseren. Haile Selassies storhed og fald. [Przeł.] Ib Lindberg. [København] 1984, — franc.: Le Négus. [Przeł.] E. Pieller. [Paris] 1984, — hebr.: Tel Awiv 1989, — hiszp.: El emperador. Mexico 1980; El emperador. [Przeł.: A. Orzeszek, R. Mansberger Amorós]. Barcelona 1989, — holend.: De keizer. Macht en ondergang van Ras Tafari Haile Selassie I. [Przeł.] P. Jacobs. Haarlem 1984, wyd. nast.: Amsterdam 1990, — jap.: Kōtei Haire Serashie. [Przeł. z ang.] K. Yamada. Tōkyō 1986, — niem.: König der Könige. Eine Parabel der Macht. [Przeł.] M. Pollack. Köln 1984, wyd. nast.: Frankfurt am Main 1986, tamże 1995, — norw.: Keisaren. [Przeł.] O.M. Selberg. Oslo 1986, — perski: [Przeł. z ang.] Teheran 1988, — ros.: Imperator. [Przeł.] S.I. Larin. Moskwa 1992, — rum.: Împăratul. [Przeł.] M. Mitu. București 1991, — serb.-chorw.: Car. [Przeł.] L. Rosić. Beograd 1993, — szwedz.: Kejsaren. En enväldshärskares fall. [Przeł.] B. Arenander. [Stockholm] 1985, — węgier.: A császár. [Przeł.] I. Nemere. Budapest 1981, wyd. nast. łącznie z poz. 11 pt. A császár; A sahinsah. Budapest 1987, — włos.: Il negus. [Przeł. z ang.] M.L. Bocchino, C. de Magni. Milano 1983; L'Imperatore. [Przeł.] V. Verdiani. Milano 1991.

Adapt. teatr.: Adapt. M. Swinarska, J. Hutek. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1978; Adapt. J. Hutek. Wyst. Wwa, T. Powz., Mała Scena 1979; Adapt. J. Kopczeński. Kr., Scena „Format” 1981; Oprac. tekstu: K. Talaj. Muz.: T. Chyła. Wyst. Wałbrzych, T. Dram. im. J. Szaniawskiego, Scena Studyjna 1981; Scenariusz: J. Wójcik, Wyst. Wwa, T. Adekwatny 1983, — tv: Adapt.: J. Hutek, TV 1981, — radiowa: Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1980, — operowa: Palatsi. [Libretto] J. Dische, H.M. Enzensberger. [Muz.:] A. Sallinen. Wyst. Soronlinna (Finlandia; Festiwal Operowy) 1995.

10. Wojna futbolowa. [Wybór reportaży]. Wwa: Czyt. 1978, 264 s. Wyd. nast. tamże: [wyd. 2] 1981, [wyd. zmien.] 1986, 359 s. Przedr. zob. poz. 14.

Zawiera reportaże z wcześniej wydanych tomów oraz nowe. Przekł.: ang.: The soccer war. [Przeł.] W.L. Brand. London 1990, wyd. nast.: London 1991, New York 1991, New York 1992, — czes.: Fotbalová válka. [Przeł.] P. Provazníkova. Praha 1982, wyd. nast. Praha 1983, — duń.: Fodboldkrigen. [Przeł. z ang.] J. Stage. [København] 1991, — hiszp.: Las botas. [Przeł.] G. Koliński, M. Muñoz. Mexico 1980; La guerra del futbol. [Przeł.] A. Orzeszek. Barcelona 1992, — holend.: De voetbaloorlog. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1991, — jap.: Japonial 1993, — niem.: Der Fussballkrieg. Berichte aus der Dritten Welt. [Przeł.] M. Pollack. Frankfurt am Main 1990, wyd. nast.: reprint Frankfurt am Main 1991, Frankfurt am Main 1992, — norw.: Fotballkrigen. [Przeł.] J. Brodal. Oslo 1992, — serb.-chorw.: Fudbalski rat. [Przeł.] S. Babić. Gornji Milanovac 1992, — węgier.: Futballháború. [Przeł.] R. Gimes, G. Hars. Bratislava 1983, wyd. nast. Budapest 1988, — włos.: La prima guerra del football e altre guerre dei poteri. [Przeł.] V. Verdiani. Torino 1990.

11. Szachinšach. [Reportaż o Iranie]. Wwa: Czyt. 1982, 179 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983. Przedr. zob. poz. 14.

Przekł.: ang.: Shah of Shahs. [Przeł.] W.R. Brand, K. Mroczkowska-Brand. London 1985, wyd. nast.: San Diego 1985, London 1986, New York 1986, New York 1992, wyd. łącznie z The emperor zob. poz. 9, — bułg.: Šachinšach't. [Przeł.] B. Lingorska zob. poz. 9, — czes.: Na dvoje krále králů. [Przeł.] P. Provazníkova. Praha 1980, wyd. nast. pt. Na dvoje šáhů šáhů. Praha 1981, — franc.: Le Shah ou la démesure de pouvoir. [Przeł. z ang.] D. Collins. [Paris] 1986, wyd. nast. 1994, — hiszp.: El Sha. [Przeł.] A. Orzeszek.

Barcelona 1987, — holend.: De Sjah aller sjahs. [Przeł.] P. Jacobs. Amsterdam 1986, — niem.: Schah-in-schah. [Przeł.] M. Pollack. Köln [1986]. [wyd. skrócone] Frankfurt am Main 1988, — norw.: Sjåhen. [Przeł.] O. M. Selberg. Oslo 1988, — serb.-chorw.: Šahinšah. [Przeł.] L. Rosić. Beograd 1987, — szwedz.: Shahernas shah. [Przeł.] B. Arenander. Stockholm 1986, — węgier.: A sahinsah. [Przeł.] R. Gimes. [Budapest] 1985, wyd. nast. zob. poz. 9.
Adapt. teatr.: Adapt. i wykonanie: J.W. Krzyszczak. Lubl., Estrada 1984.

12. Zaproszenie do Gruzji. [Reportaż.] Współwyd. z: W. Kubicki: Słodkie morze Bajkał. Wwa: MAW 1983, 25 + 29 s.

13. Notes. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1986, 44 s. Przedr. zob. poz. 14.

14. Wrzenie świata. [Zbiór reportaży]. T. 1-4. Wwa: Czyt. 1988, 237 + 337 + 298 + 161 s. Wyd. 2 także 1990.

Zawiera: T. 1: poz. 4, 8; T. 2: poz. 10 [wyd. zmien. z 1986]; T. 3: poz. 9, 11; T. 4: poz. 1, 13.

15. Lapidarium. Wwa: Czyt. 1990, 219 s.

Nagroda miesięcznika *Literatura* za książkę roku 1990 w dziedzinie esystryki.

Przeł.: bulg.: Lapidarium. [Przeł.] B. Lingorska. Sofija 1993, — niem.: Lapidarium. [Przeł.] M. Pollack. Frankfurt am Main 1992, — węgier.: Lapidarium. [Przeł.] E. Szenyán. Budapest 1993.

16. Imperium. [Reportaż o byłym ZSRR]. Wwa: Czyt. 1993, 333 s.

Druk w 1992/1993 w *Gaz. Wyborczej*.

Przeł.: ang.: Imperium. [Przeł.] K. Głowczewska. London 1994, wyd. nast. New York 1994, — bułg.: Imperia. [Przeł.] B. Lingorska. Sofija 1994, — duń.: Imperiet. [Przeł.] R.K. Kościński, H.Ch. Fink. Viborg 1994, — fiń.: Imperiumi. [Przeł.] T. Kärkkäinen. Helsinki 1993, — franc.: Imperium. [Przeł.] V. Patte. Paris 1994, — hebr.: [Izrael] 1993, — hiszp.: El Imperio. [Przeł.] A. Orzeszek. Barcelona 1994, — holend.: Imperium. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1993, — jap.: [Przeł.] Yukio Kudo. Tōkyō 1994, — niem.: Imperium. [Przeł.] M. Pollack. Frankfurt am Main 1993, — norw.: Imperiet. [Przeł.] O.M. Sellberg. Oslo 1994, — portug.: Imperium. [Przeł.] A.L. Mikosz, K. Hacyński de Nóbrega. São Paulo 1993, — szwedz.: Imperiet. [Przeł.] A. Bodegård. Falkenberg 1993, — węgier.: A biradalom. [Przeł.] E. Szenyán. Budapest 1993, — włos.: Imperium. [Przeł.] V. Verdiani. Milano 1994.

Nadto wydawnictwo albumowe: W Polsce. Scenariusz i teksty ... Autorzy zdjęć: J. Baranowski i in. Zebranie materiału fotograficznego: R. Batory. Wwa: Iskry 1960, [80] k.

Przeład

I. E. Guevara: Dziennik z Boliwii. Wstęp: F. Castro. Przeł. i przyp. ... Wwa: KiW 1969, 377 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — Wywiady: Z tamtego świata. Rozm. J. Syski. *Literatura* 1976 nr 30; T. Krzemień: El Polaco. W teście: Znamomi nieznamomi. Wyd. 2 rozszerz. i zmien. Wwa 1978; R. Miller: R.K. W teżoż: Reporterów sposób na życie. Wwa 1983; Reportaż i trwanie. Rozm. W. Górecki. *Res Publica Nowa* 1993 nr 7/8 [dot.: Imperium]; W. Wisniewski: R.K. Być dla siebie siłowym ... W teżoż: Lekcja polskiego. Wwa 1993; Dobre my-

ślenie o świecie i ludziach. Rozm. M. Lubecka. *Kresy* 1994 nr 17.

PP (A. Szalagan). — LP (red.).

[Busz po polsku:] S. Dan: Miejsce reportażu. *Nowa Kult.* 1962 nr 49; B.W. Olszewska. *Tyg. Kult.* 1962 nr 36. — R. Wasita: R.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 17. — [Kirgiz schodzi z konia:] W. Giełżyński. *Nowe Książ.* 1968 nr 24; J. Huszcza: *Podróże. Osnowa* 1969 wiosna; R. Karaś: *Podróże bliskie i dalekie. Kamena* 1969 nr 7. — [Gdyby cała Afryka:] B. Wojdowski: Świat i Polska: Afryka odślania twarz. *Życie Lit.* 1969 nr 20; S. Zieliński: Czy obejrzałeś króla? *Kultura* 1969 nr 14. — [Chrystus z karabinem na ramieniu:] A. Bukowska: Literatura bez fikcji. *Mies. Lit.* 1975 nr 9; K. Mętrak: Na jakim świecie zjemy. *Twórczość* 1976 nr 6. — [Busz po polsku:] A. Mencwel: Busz jest wszędzie. *Kontrasty* 1976 nr 4; E. Szymańska: Pożegnanie krajowego frontu. *Kultura* 1976 nr 13. — L. Bugajski: „Fronty” R.K. *Nurt* 1977 nr 7, przedr. w teżoż: *Pozy* przyw. Wwa 1986. — I. Kwaśniewska-Woźny: O dziennikarstwo R.K. *Prasa Pol.* 1977 nr 5. — [Cesarz:] Z. Bauer: Izmael płynie dalej. *Życie Lit.* 1979 nr 7 [dot. też: Wojna futbolowa]; M. Radegowski: Na własnej skórze. *Polityka* 1979 nr 9 [dot. też: Wojna futbolowa]; M. Szpakowska: Saskie ostatki cesarza. *Twórczość* 1979 nr 6; A. Zwanięcki: Rozbieranie cesarza. *Tyg. Kult.* 1979 nr 10; W. Osiatyński: Zamki z piasku. *Odra* 1980 nr 7/8. — A.W. Pawluczuk: Pisanie jest walką. *Literatura* 1980 nr 1. — A.W. Pawluczuk: Kapuściński. [Przeł. z pol. oryginału] Ch. Cenkalska. Warsaw: Authors Agency, Czyt. 1980, 53 s. — J. Fras: O języku „Cesarza” R.K. *Jęz. Pol.* 1981 nr 3/5. — [Szachinszach:] Z. Bauer: Pomnik płomienia. *Nowe Książ.* 1982 nr 3; G. Godlewski: Co jest takiego na świecie. *Literatura* 1982 nr 1; J. Surdykowski: Zawód Kassandra. *Zdanie* 1982 nr 5; H. Zaworska: Herodot w dzinsach. *Twórczość* 1982 nr 4, przedr. w teżoż: *Lustra Polaków. Łódź* 1994. — J. Wos: W środku zdarzeń. W teżoż: *Światowcy. Rzeszów* 1982. — B.S. Kunda: Zawód: reporter. *Życie Lit.* 1983 nr 2. — J. Pięszczachowicz: Dwudziesta siódma rewolucja K. *Pismo* 1983 nr 5/6 [rec.: Szachinszach]. — A. Krzemieński: Stara sztuka pisanja. *Polityka* 1985 nr 20 [omów. recenzji „Cesarza” z prasy zachodniej]. — Z. Bauer: Na wszystkich drogach Ziemi. *Literatura* 1987 nr 5. — W. Boyd: Under siege in Luanda. *The New York Times Book Review* 1987 nr z 15 II [rec.: Jeszcze dzień życia]. — [Notes:] A. Krzemieński: Jeszcze jedna zagłada Titanika. *Polityka* 1987 nr 1; B.S. Kunda: Poeta K. *Życie Lit.* 1987 nr 15; K. Pienkoż: Wiersze z notesu. *Literatura* 1987 nr 4. — T. Rafferty: Portrait of the journalist as a young man. *Voice Literary Supplement*, [Irlandia] 1987 nr z II, przeł. pol.: Portret reportera z czasów młodości. Przeł.: E. Don, P. Szymon. *Lit. na Świecie* 1987 nr 12. — S. Ruszdy: Reporting a nightmare. *The Guardian*, Manchester 1987 nr z 13 II, przeł. pol.: Reportaż z koszmaru. Przeł.: E. Don. *Lit. na Świecie* 1987 nr 12 [rec.: Jeszcze dzień życia]. — R. Skuza: Arcymistrz reportażu literackiego. *Argumenty* 1987 nr 13. — E. Sajenczuk: K. tamie szyfr. *Prasa Pol.* 1988 nr 7. — Z. Bińko: K. dwie książki o tyranii. Przeł.: J. Snopek. *Lit. na Świecie* 1989 nr 1 [rec.: Cesarz; Szachinszach]. — [P. Bratkowski] pb: Cesarz. W: *Literatura polska po 1939*. T. J. Wwa* 1989. — K. Kasprzyk: Poznać, odczuć i zrozumieć. *Kultura*, Paryż 1989 nr 9. — K. Wolny: R.K. sztuka reportażu. *Profile* 1989 nr 10. — A.W. Pawluczuk: Zdumiewająca przygoda literacka. O „Cesarzu” i „Szachinszachu”. *Życie Warsz.* 1990 nr 28. — [Lapidarium:] Z. Bauer: W lapidarium; Z. Bienkowski: Ryszard by Kapuściński. *Nowe Książ.* 1990 nr 6; L. Bugajski: Reporterski worek. *Twórczość* 1990 nr 12; H. Zaworska: Co z tego? *Literatura* 1990 nr 10, przedr. w teżoż: *Lustra Polaków. Łódź* 1994; J. Jastrzębski: Świat wg R.K. *Odra* 1991 nr 6. — K. Koenen: R.K. *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 1991 nr z 31 V. — M. Maliszewski: Literatura faktu. Wańkowicz, Moczarski, Krall, Kapuściński. Wwa: Współczesność 1991, 28 s. — P.S. Prescott, A. Nagorski: K. adventures. *Newsweek*, Nowy Jork 1991 nr z 15 III [rec.: Wojna futbolowa]. — S. Schiff: The years of living dangerously. *Vanity Fair*, Nowy Jork 1991 nr z III. — J. Updike: Empire's end. W teżoż: *Odd jobs*. New York 1991 [rec.: Cesarz]. — [Imperium:] B. Bi-

schof: Der Scheterhaufen wartet auf Opfer. *Die Presse*, Frankfurt am Main 1993 nr 28 VIII; K. Burnetko: R.K. pięć spotkań z imperium. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 9; J. Jarzebski: Wędrówka po Imperium. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 20; M. Karpiński: Czy można zrozumieć zmierzch i upadek imperium? *Puls* 1993 nr 3; M. Lengren: Imperium – zagadka Slinka. *Twórczość* 1993 nr 9; R. Traub: Hingerissen von der Fremde. *Der Spiegel*, Hamburg 1993 nr 28 XI; A. de Gaudemar: *Libération*, Paryż 1994 nr 2 13 XI; A. Hochschild: Magic journalism. *The New York Review of Books* 1994 nr 2 3 XI; A. Husarska: Surviving Soviet tyranny. *Washington Post* 1994 nr 2 18 IX; B. Keller: The decline and fall of the Russian Empire. *The New York Times Book Review* 1994 nr 2 25 IX; B. Lecomte: Le marchand d'histoires vraies. *L'Express*, Paryż 1994 nr 2 3 XI; A. Nagórski: Goodbye to the U.S.S.R. *Newsweek*, Nowy Jork 1994 nr 2 26 IX; I. Parker: The reporter as poet. *The Independent on Sunday*, Londyn 1994 nr 2 18 IX. — J.J. Pluta: Spotkanie z Imperium. *Dekada Lit.* 1994 nr 9; J. Sariusz-Skapska: Obrazki z życia imperium. *Znak* 1994 nr 3. — M. Polack: R.K. przypadki. *Lit. na Świecie* 1995 nr 1/2 [dot. gł. recepcji twórczości R.K. w Niemczech].

A.Sz.

KARASEK Krzysztof ur. 1937

Pseud.: Anonim; k.k.; (k.k.); K.K.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 19 lutego 1937 w Warszawie w rodzinie nauczycielskiej; syn Romana Karaska i Ireny z Gołębiowskich. Do szkoły średniej uczęszczał w Gdańsku, gdzie w 1956 otrzymał świadectwo dojrzałości. W 1956-63 studiował na Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie i na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego. Debiutował w 1965 esejem o poezji pt. „Morze i wyobraźnia”, wydrukowanym w czasopiśmie *Litery* (nr 9), a jako poeta w 1966 wierszami pt. „Beatyfikacja na ucho”, „Polowanie z nagonką” i „Tarantula”, opublikowanymi na łamach miesięcznika *Poezja* (nr 9). Wiersze, artykuły, tłumaczenia, recenzje ogłaszał w czasopismach, m.in. *Orientacje* (1966-71; w 1967-71 redaktor tego pisma), *Twórczość* (1966, 1970-78), *Kultura* (1967, 1970-81), *Nowy Medyk* (w 1970-72 redagował dział kulturalny), *Poezja* (1970-72, 1974, 1986), *Nowy Wyrzaz* (w 1972-86 pełnił też funkcję sekretarza redakcji). Był laureatem kilku konkursów poetyckich. W 1970-73 przewodniczył Klubowi Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP, od 1975 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1980 został zastępcą przewodniczącego Zarządu Głównego ZLP. W 1974 ożenił się z Grażyną Piotrowską. W 1976-82 pracował w Polskim Radiu jako kierownik działu poezji Programu II; był także autorem słuchowisk, adaptacji i audycji poetyckich. Od 1979 wiersze, przekłady poetyckie, eseje ogłaszał w czasopiśmie *Literatura* (1979-80, 1983-92; w 1984 wszedł do zespołu redakcyjnego; w 1992 prowadził stały felieton pt. „Kim jest poeta”). Był członkiem Komitetu Założycielskiego SPP; w 1989 wszedł w skład zarządu Oddziału Warszawskiego; od 1992 członek prezydium Zarządu Głównego i przewodniczący

Komisji Kwalifikacyjnej. W 1992 objął funkcję dyrektora Programu II Polskiego Radia. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Godzina jastrzębi. [Wiersze]. Wybór ... i T. Burek. Wwa: ZSP 1970, 39 s. Suplement do *Orientacji* z IV/V 1970.

2. Drozd i inne wiersze. Wwa: Iskry 1972, 57 s. Zawartość: Rewolucjonista przy kiosku z piwem (cykl); Drozd (poemat); Inne wiersze. Prywatna nagroda R. Miłczewskiego-Bruno w 1972.

3. Poezje. Kr.: WL 1974, 78 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zawartość: Godzina jastrzębi (poz. 1); Drozd (poz. 2) oraz Szkice do poematu.

4. Prywatna historia ludzkości. [Wiersze i proza poetycka]. Kr.: WL 1979, 81 s. Wyd. 2 rozszerz. ze wstępem Z. Bieńkowskiego tamże 1986, 130 s.

Zawartość: Wiersze 1972-1976 (tu m.in. cykl: W języku krajowym), Deutsches requiem, Z „Poematu pedagogicznego”: Kwitdyń oraz poszczególne wiersze (w tym wiersz Prywatna historia ludzkości); — w wyd. 2 nadto: Godzina jastrzębi (poz. 1); Szczelina; Drozd (poz. 2) oraz Prywatna historia ludzkości (cykl).

5. Wiosna i demony. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 131 s.

6. Trzy poematy. Wwa: MAW 1982, 54 s. Zawartość: Drozd (poz. 1); Pomarańcza; Ulica Marszałkowska. — Od autora.

7. Wiersze i poematy. [Wybór]. Wwa: Czyt. 1982, 169 s.

8. Sceny z Grotgera i inne wiersze. Rys. M. Cichocki. [Wwa] Przedświt*; WNOPiM* 1984, 36 s.

Podp.: Anonim.

9. Poezja i jej sobowtór. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1986, 217 s.

Zawartość: Poezja i sobowtór (I): Miejsce poety; Wstęp do „Godziny jastrzębi” Izob. poz. II; Odpowiedź „człowiekowi dojrzałemu” (polem. z art. L. Isakiewiczza *Nowy Wyrzaz* 1975 nr 6); Wiersz wspólny (analiza wierszy J. Markiewiczza, S. Barańczaka, R. Krynickiego, J. Kornhausera, A. Zagajewskiego, E. Lipskiej); Czy „dał się nabrać na język, którego nie było?” (o poezji R. Wojaczka); Próba nowego dekalogu (o twórczości E. Stachury); „Trud istnienia” (o E. Stachurze). — Poezja i jej sobowtór (II): „Dylemat awangardy” (o awangardzie w poezji współczesnej); Awangardysta (jako koleśnik (o poezji T. Czyżewskiego); Poeta głuchej przyszłości (o poezji T. Peiperla); Przenieś swój wiersz przez burzę światów (o poezji A. Wazyka); „Ktokolwiek będziesz w nowogrodzkiej stronie ...” (o twórczości Cz. Miłosza); Odczyt o starych poetach (o poetach tworzących w dwudziestoleciu i współczesnych); Co to znaczy „być poeta” — dziś? — Aneks: Spór o „Czarodziejską górę” [T. Manna] S. Barańczak; Zmieniony głos Settembriniego; K.K.: Wątpliwości dotyczące Settembriniego; A. Zagajewski: Artysta bez właściwości.

10. Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW [1986], 129 s.

11. Świerszcze. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1987, 41 s.
 12. Lekcja biologii i inne wiersze. Wwa: PIW 1990, 101 s.

Nagroda miesięcznika *Literatura* w 1990.

13. Poeta nie spóźnia się na poemat. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991, 95 s.

14. Autopsychografia. [Eseje]. Wwa: Przedświt 1993, 87 s.

Zawartość: Autopsychografia; Obrazy i widma; Fragment i całość; Ćwiczebna wyprawa w przeszłość; Krajobraz mojego dzieciństwa; Krajobrazy młodości. (Przypomnienie Andrzeja Wróblewskiego; Bursa czytany raz jeszcze); List do młodego krytyka.

15. Poezje. [Wybór]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 255 s.

16. Trzy maski losu. [Poematy]. Przemysł: Gdzie Indziej 1994, 19 s.

Zawiera poematy: Dwieście lat temu umarł Mozart; Pocałuj w usta Rimbauda; Życie i śmierć komika Bustera Keatona oraz notę eseistyczną o masce w poezji.

17. Czerwone jabłuszko. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1994, 101 s.

Zawartość: Wiersze; Trzy maski losu [poz.16].

Prace redakcyjne

1. S. Barańczak: Jednym tchem. [Wiersze]. [Red.] ... Wwa: ZSP 1970, 24 s.

2. T. Peiper: Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem i notą opatrzył ... Wwa: LSW 1978, 134 s.

3. A. Stern: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac. ... Wwa: LSW 1979, 125 s.

4. D. Naborowski: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac. ... Wwa: LSW 1980, 154 s.

5. G. Benn: Poezje wybrane. Wybrał, przeł. i oprac. ... Wwa: LSW 1982, 130 s.

6. R. Wojczek: Poezje wybrane. Wybrał i oprac. ... Wwa: LSW 1983, 167 s.

7. T. Czyżewski: Poezje. Oprac. i przedm. opatrzył ... Wwa: PIW 1987, 295 s.

8. A. Czcibor-Piotrowski: Myjące umarłych. [Wiersze]. Red. i wybór ... Wwa: Przedświt 1991, 112 s.

9. B. Kwasek: Na krzywych nogach. [Wiersze]. Wyboru dokonał ... Wwa: Przedświt 1991, 24 s.

10. J. Mikołajewski: A świadkiem śnieg. [Wiersze]. Red. i wybór ... Wwa: Przedświt 1991, 40 s.

11. B. Ptak: Scena zbiorowa i inne wiersze. [Red. i wybór ...]. Wwa: Przedświt 1991, 112 s.

12. G. Brassens: Bulwar, którym odszedł czas i inne pieśni. Przekł.: J. Menela. [Red. i wybór ...]. Wwa: Przedświt 1992, 70 s.

13. A. Sosnowski: Życie na Korei. [Wiersze]. Red. i wybór ... Wwa: Przedświt 1992, 47 s.

14. E. Tkaczyszyn-Dycki: Peregrynarz. [Wiersze]. [Red. i wybór ...]. Wwa: Przedświt 1992, 47 s.

15. D. Bugalski: Wyliczanka. [Wiersze]. [Red. i wybór ...]. Wwa: Przedświt 1993, 35 s.

16. M. Cisło: Było jutro będzie wczoraj. [Wiersze]. [Red. i wybór ...]. Wwa: Przedświt 1993, 61 s.

17. J. Górzanski: Wszystkim steruje błyskawica. [Wiersze]. Red. i wybór ... Wwa: Przedświt 1993, 115 s.

18. Wiatr w szuwarach. Antologia poetów Ziemi Radomskiej. Zebrali: E. Grabosz, A. Krzemieński. Wyboru dokonali: ..., K. Pysiak, T.J. Żółciński. Wstęp ... Radom: Stow. Grupa Lit. „Łuczywo” 1993, 85 s.

19. P. Matywiecki: Nawrócenie Maxa Jacoba. [Red. i wybór ...]. Wwa: Przedświt 1994, 124 s.

20. A. Niewiadomski: Niebylec. [Wiersze]. Red. i wybór ... Wwa: Przedświt 1994, 62 s.

OPRACOWANIA (wybór)

R. Krymicki: Poezja z pogranicza arbitralności i dialektyki. *Nadodrze* 1971 nr 14 [rec.: Godzina jastrzębil. — J. Kornhauser, A. Zagajewski: Słowa w marszu. W tychże: Świat nie przedstawiony. Kr. 1974 [rec.: Drozd]. — M. Zaleski: Co ja tu robię? ... *Nowy Wyras* 1975 nr 1 [rec.: Poezje]. — [Prywatna historia ludzkości:] J. Gondowicz: Funt gwoździ. *Nowe Książ.* 1979 nr 17; T. Nyczek: W płonącej windzie słów. *Mies. Lit.* 1979 nr 10, przedr. w tegoż: Powiedz tylko słowo. Szkice literackie wokół „Pokolenia 68”. [Londyn] 1985; A.K. Waśkiewicz: Kultura i codzienność. *Życie Lit.* 1979 nr 38; [S. Barańczak] B. Stawiczak: Sny mieszkanka Olopy. *Tyg. Pousz.* 1980 nr 24; R. Chojnacki: Gdy słowo „krew” jest w wierszu obecne. *Nurt* 1980 nr 5, przedr. w tegoż: Od „mówienia wprost” do „nowej prywatności”. Wwa 1994, T. Komendant: Krótkie trwanie. *Odra* 1980 nr 4; M. Plachecki: Argo. *Tyg. Kult.* 1980 nr 15; J. Sochoń: W epoce ciemności. *Nowy Wyras* 1980 nr 2; S. Stabro: Historia prywatna. *Mies. Kult.* 1980 nr 2, przedr. w tegoż: Poeta odrzuca. Kr. 1989; M. Zaleski: W ciemnym porządku rzeczy. *Więź* 1980 nr 5. — L. Bugajski: Co ja tu robię? *Kultura* 1980 nr 41, przedr. w tegoż: Pozy prozy. Wwa 1986 [rec.: Wiosna i demony]. — S. Ossowski: Historia skorpionia w soczewce człowieka. *Mag. Kult.* 1983 nr 3/4. — [Wiersze i poematy:] W. Bolecki: „Nie zapomnijcie poeci...” *Twórczość* 1983 nr 3 [dot. też: Trzy poematy]; K. Piętkosz: „Ciężko pracowaliśmy na własną śmierć” *Literatura* 1983 nr 2; A. Ogrodowczyk: Powiesiłem sobowtóra. *Akcent* 1984 nr 1. — [Prywatna historia ludzkości:] J. Kornhauser: Magiczny rytuał, w tegoż: Światło wewnętrzne. Kr. 1984; I. Smolka: Prywatna historia ludzkości K.K. W teście: Łęki, ucieczki, akceptacje. Wwa 1984. — S. Sterna-Wachowiak: Bezkonny jeździec. *Odra* 1986 nr 12. — [Poezja i jej sobowtór:] T. Komendant: Ociemniałe światło. *Twórczość* 1987 nr 11 [dot. też: Świerszcze]; J. Drzewucki: Sobowtór poezji. *Życie Lit.* 1988 nr 29; W. Mystkowski: Bohaterowie i autor. *Okolice* 1988 nr 1. — A. Szymańska: Metaepoemat. *Prz. Pousz.* 1988 nr 5 [rec.: Świerszcze]. — B. Tokarz: Poetyka Nowej Fali. Kat. 1990, passim. — [Lekcja biologii i inne wiersze:] J. Pięszczachowicz: Rozdarcie i scalanie. *Nowe Książ.* 1991 nr 4; S. Stabro: „Lekcja poezji”. *Dekada Lit.* 1991 nr 12. — [Poeta nie spóźnia się na poemat:] K. Piętkosz: Inna wersja losu. *Literatura* 1992 nr 12; A. Szymańska: To światło, czyli ta ciemność. *Prz. Pousz.* 1992 nr 5 [dot. też: Lekcja biologii i inne wiersze]. — L. Szaruga: Poezja i polityka. *Ex Libris* 1993 nr 39 [rec.: Autopsychografia]. — K. Lisowski: Niepewność poety. *Nowe Książ.* 1995 nr 4 [rec.: Poezje]. — L. Szaruga: Budzenie snu. *Nowe Książ.* 1995 nr 7 [rec.: Czerwone jabłuszko].

KARAŚ Romuald ur. 1935

Pseud.: (kar); Kar; KAR; (LD); P.T.; R; R.K.; (R.K.); R. Kar.; (rk); RK

Publicysta, reportażysta.

Urodzony 8 lutego 1935 w Tomaszowie (Lubelskie); syn Jana Karasia, robotnika, i Bronisławy z domu Diupero. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. Księcia A. Czartoryskiego w Puławach, a następnie studiował prawo na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Debiutował w 1956 artykułem pt. „*Kurier Lubelski* Jana Czyńskiego”, opublikowanym w dzienniku *Życie Lubelskie* (nr 243). W 1957 uzyskał magisterium i rozpoczął pracę dziennikarską w *Sztandarze Ludu* (1958-63); w dodatku do tego dziennika pt. *Kultura i Życie* zamieszczał m.in. reportaże. Od 1960 należał do SDP (do 1982). Zawarł związek małżeński z Wandą Maj. W 1963 został członkiem PZPR. Od tegoż roku pracował w *Kurierze Lubelskim*, po czym w 1967 powrócił do *Sztandaru Ludu*. Otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy przyznawaną przez SDP (1963), nagrodę im. T. Nocznickiego (1965), nagrodę literacką WRN w Lublinie (1967). W 1970 zamieszkał w Warszawie; pracował jako dziennikarz w tygodnikach *Zarzewie* (1970-72), *Walka Młodych* (1972-76), *Tygodnik Kulturalny* (1976-77), *Literatura* (1977-81; tu cykl pt. „Chleb nasz powszedni”), *Przegląd Tygodniowy* (1982-83; tu m.in. cykl felietonów pt. „Widziane z Brackiej”; podp. też KAR). Współpracował również ze *Związkowcem* (1985-86; tu m.in. cykl pt. „Oknem reportera”). Równocześnie pracował w dziale reportaży Telewizji Polskiej, pisał także scenariusze do filmów i programów telewizyjnych. Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. W 1973 został członkiem ZLP. Był laureatem wielu konkursów prozatorskich. W 1986 został wiceprezesem, a w 1989 prezesem Oddziału Warszawskiego nowego ZLP i członkiem jego Zarządu Głównego. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1970). Mieszka w Warszawie.

Twórczość

1. Widok z bramy optymizmu. Lubl.: WLubel. 1965, 195 s.

Szkie biograficzne o ludziach zasłużonych dla Lubelszczyzny.

2. Puławy, rozdział drugi. [Reportaż]. Lubl.: WLubel. 1967, 303 s.

3. Kumys na deser. [Reportaże z Kazachstanu]. Wwa: Iskry 1969, 321 s.

4. Tropem anonimu. [Reportaże]. Lubl.: WLubel. 1972, 225 s.

5. Szukam raj. [Reportaże z Armenii]. Wwa:

Iskry 1975, 368 s. Wyd. nast. zmien. Wwa: KiW 1979, 269 s.

Przekł. węgier. Az Eden felderitése. [Przel.] I. Fejer. Budapest 1979

6. Himalajska tragedia. Wwa: Czyt. 1976, 127 s. Nagroda *Życia Lit.* w 1977 i nagroda im. K. Pruszyńskiego przyznana przez Klub Reportażu SDP w 1977

7. Nazywam się Pekosiński. [Reportaże dot. losów dzieci uratowanych z obozów koncentracyjnych]. Wwa: Czyt. 1977, 155 s.

8. Tajemnice prowincji. [Reportaże]. Wwa: KAW 1979, 253 s.

9. Tabu. Wwa: Iskry 1980, 232 s.

Reportaże m.in. dot. zatrucia środowiska

10. Podeptany chleb. Reportaże interwencyjne. Wwa: Czyt. 1981, 287 s.

11. Strzały na Mazowieckiej. [Opowieść reportażowa]. *Związkowiec* 1984 nr 0, 1-7, 1985 nr 2-20.

12. Dom nad Maryczą. [Reportaże]. Wwa: Czyt. 1986, 167 s.

13. Ostatni odruch. [Powieść reportażowa]. Wwa: MON 1986, 301 s.

14. Bezimienny. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Lit. (przy Oddz. Warszawskim ZLP) 1987.

15. Próba prawdy. [Utwór dramatyczny]. Współwyd. z M. Suponin. Straszydło. Wwa: Wydawn. Inspiracje; ZG ZSMP; RSW Prasa 1989, 21-30 s.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Król szos. Radio 1974. — Gra. Radio 1979.

Praca redakcyjna

1. Lubelska spółdzielnia mieszkaniowa. Red. ... Wwa: Zakład Wydawn. CRS 1968, 159 s.

OPRACOWANIA (wybór)

K. Dziewanowski: Jak to w Polsce. *Nowe Książ.* 1967 nr 9 [rec.; Puławy ...] — W. Giełżyński. *Nowe Książ.* 1970 nr 3 [rec.; Kumys na deser]. — [Tropem anonimu.] A. Chołodowski. *Tyg. Kult.* 1972 nr 24; J. Snopkiewicz: Zdarze żelówki. *Nowe Książ.* 1972 nr 16; S. Kozicki: Antymonotematyka. *Kultura* 1973 nr 2. — K. Meloch: Scheda nie tylko rodzinna. (Opisanie R.K.). *Kontrasty*, Białystok 1975 nr 12. — [Szukam raj:] A.W. Pawluczuk: Karaś zna Polskę. *Kontrasty*, Białystok 1975 nr 12; L.M. Bartelski. *Widnokregi* 1976 nr 3; L. Borski: K. waha się i ma rację. *Nowe Książ.* 1976 nr 10; A. Hamerliński: Armeńskie krajobrazy. *Tyg. Kult.* 1976 nr 4. — [Himalajska tragedia:] M. Jagiełło: Spojrzcie z zewnątrz. *Literatura* 1976 nr 27; K. Kąkolowski. *Tyg. Kult.* 1976 nr 32. — [Nazywam się Pekosiński:] K. Czabański. *Literatura* 1977 nr 46; Z. Bauer: Kregi na wodzie. *Życie Lit.* 1978 nr 2. — [Tajemnice prowincji:] W. Pawłowski: Et in Arcadia ego. *Literatura* 1979 nr 44; A. Zacharska: Prowincja pod lupą. *Kontrasty* 1979 nr 12; E. Żurek: Łagodny urok prowincji. *Tyg. Kult.* 1979 nr 43. — J. Doliński: Apokalipsa i Arkadia. *Życie Lit.* 1980 nr 45 [rec.; Tajemnice prowincji] — W. Pawłowski: „Aczkalusank”. *Literatura* 1980 nr 16 [rec.; Szukam raj]. — A. Staniszewski: Kto przywróci Arkadię? *Nowe Książ.* 1980 nr 6 [rec.; Tajemnice prowincji]. — E. Żurek: Za miedzą i siódmą rzeką. *Tyg. Kult.* 1980 nr 17 [rec.; Szukam raj]. — S. Dziechciaruk: Gatunki wysokie i niskie. *Kontrasty*, Białystok 1981 nr 10 [rec.; Tabu]. — J. Doliński: „Wojna pod-

warszawska i inne". *Zycie Lit.* 1982 nr 4 | rec.: Podeptany chlebl. — S. Melkowski: Przywołanie legendy. *Mies. Lit.* 1987 nr 10 [rec.: Ostatni odruch].

B.M.

KARCZEWSKA Wanda ur. 1913

Nazwisko primo voto: Jasińska; secundo voto: Gritzmann-Karczevska

Imiona metrykalne: Wanda Maria.

Pseud.: Błektina; Pelikan; Stanisław Miłczek; (w.k.); (W.K.).

Powieściopisarka, poetka, krytyk teatralny.

Urodzona 5 grudnia 1913 w Wieliczce; córka Józefa Karczewskiego, ślusarza, i Bronisławy z Partyków. Od 1918 mieszkała w Kaliszu, gdzie uczęszczała do Gimnazjum Humanistycznego ss. Nazaretanek. W 1931 zdała egzamin maturalny i przez dwa lata studiowała filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutowała w 1931 wierszami i felietonami ogłoszonymi na łamach pisma *Dekada Akademicka*. Od tegoż roku publikowała w piśmie *Szkwał*. W 1932 otrzymała pierwszą nagrodę na ogólnopolskim konkursie poetyckim, zorganizowanym przez poznańską grupę literacką Prom. Należała do Akademickiego Związku Morskiego, odbywała żeglarskie wyprawy do Szwecji i Norwegii (1932-36). Od 1933 studiowała w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie, w 1936 uzyskała dyplom ukończenia tej uczelni. W tymże roku wyszła za mąż za Zbigniewa Jasińskiego, poetę (rozwód 1946). Wiersze, opowiadania, reportaże i felietony drukowała m.in. w *Szkwale* (do 1939), *Kurierze Porannym* (1935-36, 1938) i *Morzu* (1936-38); współpracowała również z radiem. Należała od 1936 do warszawskiego Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy RP. W 1937 została członkiem ZZLP. Pracowała w Rozgłośni Pomorskiej Polskiego Radia w Toruniu (od 1937), w 1938 objęła stanowisko kierownika podstacji bydgoskiej. W czasie okupacji niemieckiej, poszukiwana przez gestapo za druk artykułów o polskości Gdańska, ukrywała się pod przybranym nazwiskiem; przebywała kolejno w Bydgoszczy, Poznaniu, Kaliszu, Krakowie i Rzeszowie; pracowała zarobkowo w różnych zawodach. Po zakończeniu wojny zamieszkała w Poznaniu. Wyszła za mąż za Stefana Drewicza-Gritzmana, reżysera i aktora (1946). W 1945-50 pełniła funkcję sekretarza Oddziału Poznańskiego ZZLP (od 1949 ZLP). W 1945-46 była kierownikiem literackim Teatru Polskiego, a w 1946-48 kierownikiem artystycznym poznańskiego kabaretu satyrycznego Kukułka. Równocześnie rozwijała twórczość literacką jako prozaiak, autorka utworów dla dzieci, krytyk teatralny, a także tłumacz z języka czeskiego i francuskiego; swoje utwory ogłaszała m.in. w *Głosie Wielkopolskim* (1945-47), *Arkonie* (1948), *Dzienniku Literackim* (1948) i *Nowej Kulturze* (1951-55). W 1952 prze-

prowadziła się do Łodzi. Była sekretarzem Oddziału Łódzkiego ZLP (1952-55). W 1960 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Publikowała w tym czasie m.in. w *Twórczości* (1951-55), *Głosie Robotniczym* (1952-55), *Życiu Literackim* (1952-55), *Odgłosach* (1958, 1961-86), *Tygodniku Zachodnim* (1958-60), *Osnowie* (1963), *Kulturze* (1965-71) i *Współczesności* (1966). Była laureatką wielu nagród, m.in. nagrody literackiej m. Poznania (1960; za całokształt twórczości, ze szczególnym uwzględnieniem powieści „Odejsie”), nagrody Towarzystwa Przyjaciół Łodzi (1964; za recenzje z teatrów łódzkich), nagrody Towarzystwa Przyjaciół Łodzi i Wydziału Kultury WRN (1966; za działalność w dziedzinie krytyki teatralnej). W 1974 została konsultantem Wydziału Kultury m. Łodzi do spraw teatru. W 1977-78 pełniła funkcję wiceprezesa Oddziału Łódzkiego ZLP i wchodziła w skład Komisji Socjalnej przy Zarządzie Głównym Związku. Należała do Stowarzyszenia „Dom Środowisk Twórczych” (wiceprezes w 1976-79), była kierownikiem literackim działającego przy Stowarzyszeniu Teatru Propozycji (1977-79), zajmowała się organizacją łódzkich czwartków literackich (od 1977). W 1978 otrzymała nagrodę literacką m. Łodzi, w 1989 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971), Odznaką Honorową m. Łodzi (1971), w 1988 wyróżniona Honorowym Obywatelstwem m. Kalisza. Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ludzie spod zagli. [Powieść]. Wwa: Liga Morska i Kolonialna, Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1937, 219 s. Wyd. 2. Pozn.: Wydawn. Zach. 1948.

I nagroda w ogólnopolskim konkursie im. J. Szareckiego na powieść marynistyczną, ogłoszonym przez warsz. Towarzystwo Literatów i Dziennikarzy RP w 1937.

2. Ziemia oskarża. Sztuka w 10 obrazach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1945.

Wyst. też pt. Przejrzały oczy nasze.

3. „Brzydal”. Powiastka dla dzieci z myślą, aby dla zwierząt były dobre. Kr.: S. Kamiński [1948], 63 s.

4. Notatnik liryczny. [Wiersze]. Bydgoszcz: Arkona 1949, 63 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Nad ruinami; Noc majowa; Pożegnania; Wieczorny poemat.

5. Biedni ludzie. (Cyrk w obłokach). Komedia w 3 aktach. [B.m.:] COPIA [Centr. Obsługa Przedsiębiorstw i Instytucji Artyst.] [ok. 1950], 91 k., powiel.

6. Ziarno kielkujące. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1952, 58, [6] s.

7. Wiersze i poematy. Wwa: Czyt. 1954, 91 s.
Cykle: Krzew śpiewający (Pieśni o Juliuszu Fucziku); Wiersze o ziemi mazurskiej, — oraz inne wiersze.
8. Wspólny dom. Sztuka współczesna w 4 aktach. Powst. ok. 1954. Wyd. Wwa: COPIA [Centr. Obsługa Przedsiębiorstw i Instytucji Artyst.] [b.r.] powiel.
Data powst. wg inf. autorki; inf. o wyd.: S. Marczak-Oborski. Bibliografia dramatu polskiego. T. 3. Wwa 1972.
9. Głucha ziemia. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1958, 25, [5] s.
10. Czarne konie, [Opowiadania i powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 290 s.
Zawartość: Czarne konie; Drzwi; Odejście [zob. poz. 11]; Stacja nie przewidzianych pociągów; Muflony; Dzbanek mleka.
11. Odejście. [Powieść]. Łódź: WŁ 1959, 152 s. Wyd. 2 tamże 1973. Przedr. zob. poz. 10.
IV nagroda w konkursie na powieść współczesną, ogłoszonym przez WŁ w 1958.
12. Liryki. Wybór z lat 1945-1955. Pozn.: WP 1960, 124 s.
Zawiera wiersze z tomów poz. 4, 6, 7, — oraz cykl: Wiersze różne.
13. Wizerunek otwarty. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 223 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Łódź: WŁ 1977, wyd. 3 tamże 1983.
14. Weekend w Riverside. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 226 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1974.
15. Partia golfa. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1966, 234 s.
Zawartość: Partia golfa; Włos Dulcyniei; Psica; Kto z was widział Henryka; Rezerwat; Dzbanek mleka [zob. 10].
16. Nowy wybór wierszy. Łódź: WŁ 1967, 180 s.
Zawiera wybór wierszy z poz. 4, 6, 7, 8, — nadto: Liryki, wiersze różne.
17. Dzień powszedni teatru. Łódź: WŁ 1970, 218 s.
Wybór recenzji teatralnych z l. 1946-1967.
18. Linia światła. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1970, 215 s.
Zawartość: „Odkrycie”; Linia światła; Muflony; Partia golfa.
19. Głębokie źródła. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 411 s. Wyd. nast. tamże 1982.
20. Powroty. [Widowisko telewizyjne]. Scenariusz: ... i W. Zatorski. TV 1973.
21. Fuga z tematem miłosnym. [Powieść]. Łódź: WŁ 1974, 353 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, 1987.
Przekł.: czes.: Fuga na miłosne téma. [Przel.] H. Stachová. Praha 1981, — słowac.: Fuga na lúboštnú tému. [Przel.] H. Lerchová. Bratislava 1987.
22. „Koncert poetycki”. [Widowisko telewizyjne]. TV 1974.
23. Ułaskawienie świata. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1982, 100 s.
Zawartość: Ułaskawienie świata; Włos Dulcyniei [poz. 15]; Kto z was widział Henryka [poz. 15]; Historia Arcydziała Mysikrolika.
24. Historie niestworzone na stacji Zmyślonej. [Powiastka wierszem dla dzieci]. Łódź: KAW 1984, [24] s. Wyd. nast. tamże 1987.
25. Jeszcze jedna godzina. Wiersze 1931-1985. Łódź: WŁ 1985, 302 s.
Zawiera wiersze z tomów poz. 4, 6, 7, 9, — oraz wiersze w cyklach: Juwenilia z lat trzydziestych; Inedita z lat 1946-1951; Nad ineditami z 1956 roku; Wiersze z lat sześćdziesiątych; Uroboro; Stary poeta mówi.
26. Niezwykłe przygody arcy cpsa Puka-Burego. [Opowieść wierszem dla dzieci]. Łódź: WŁ 1985, 59 s.
27. Powrót do Kalińca. [Wiersz]. Kalisz: Wydawn. Tow. Przyjaciół Książ. 1987, [8] s.
28. Powrót do Kalińca. [Wiersze]. Przedślowie: H. Pustkowski. Kalisz: Wydawn. Tow. Miłośników Kalisza 1988, 71 s.
Nagroda m. Kalisza w 1988.
Zawiera wiersze w cyklach: W imię ocalenia. 1931-1966; Rozmowy z cieniami. 1981-1987, — Świat pierwszych doznań [proza].

Przekłady

1. A. Jirásek: Latarnia. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1953.
2. P. Karvaš: Ludzie z naszej ulicy. Komedia w 3 aktach. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1953.
3. K. Čapek: Rozbójnik. Komedia w 3 aktach. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1956. TV 1965.
4. G. Neveau: Skarga przeciw Nieznanemu. Sztuka w 2 aktach. Wyst. Szczec., T. Pol. 1957.
5. J. Tyl: Krwawy sąd albo kutnohorscy haweryze. Wyst. Czes. Cieszyn, Scena Pol. 1973.

Nadto wg inf. autorki przekłady sztuk wyst. w Teatrze Polskim w Czeskim Cieszynie: L. Aške-nazy: Dziecko i bomba. [Powst. przed 1953]. — J.K. Tyl: Dudarz ze Strakonic. Sztuka w 3 aktach. [Powst. przed 1957]. — K. Čapek: Z życia owadów. Sztuka w 3 aktach. [Powst. przed 1966].

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1953, 1957, 1966, 1988, 1994. — Wywiad: Człowieka wizerunek otwarty. Rozm. K. Frejlich. *Odgłosy* 1969 nr 41. — W. Karczewska: Słowiki też są określone historią. *Odgłosy* 1975 nr 46. — W. Karczewska: W poszukiwaniu źródeł. *Życie Lit.* 1983 nr 49.
SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP (J. Rzymowski). — S. Świntek: W.K. *Odgłosy* 1975 nr 8.
[Ludzie spod zagli:] H. Domiński: „Ludzie spod zagli”. *Pion* 1937 nr 26; Z. Starowieyska-Morstinowa: Przegląd piśmiennictwa. *Prz. Powsz.* 1937 nr 12; U. Krzyżanowski: Ludzie spod zagli. *Prosto z Mostu* 1938 nr 7, polem.; W. Karczewska. *Tamże* 1938 nr 14, U. Krzyżanowski. *Tamże* 1938 nr 20. — W. Powell: Ziemia oskarża. *Przejrzały oczy nasze.*

Życie Lit. 1945 nr 7/8. — K. Wyka: W skandynawskim klimacie. *Gaz Morska* 1946 nr 13 [rec.: Ludzie spod żagłi]. — A. Slucki: O trzech zbiorach liryków. *Nova Kult.* 1953 nr 30, przedr. w tegoż: Polemiki i refleksje. Wwa 1957 [rec.: Ziarno kielkujące]. — W. Sadkowski: Poetka serdecznych uczuć. *Twórczość* 1955 nr 7 [rec.: Wiersze i poematy]. — [Odejskiej] W. Maciąg: Naturalizm i fantazja. (W poszukiwaniu propozycji). *Życie Lit.* 1959 nr 30; R. Zengel: Księgi pielgrzymstwa i losu ludzkiego. *Twórczość* 1959 nr 11, przedr. w tegoż: Mijt przygody i inne szkice literackie. Wwa 1970. — [Czarne konie] B. Danek: Różne drogi kreacjonizmu. *Twórczość* 1960 nr 4; F. Fornalczyk: Apokalipsa, człowiek i stylizacja. W tegoż: Znaki życia. Pozń. 1961. — B. Ostromecki: „Materia uczuć”. *Twórczość* 1961 nr 8 [rec.: Liryki]. — [Wizerunek otwarty] A. Kamińska: Wizerunek otwarty nonkonformisty. *Nova Kult.* 1963 nr 11; J.M. Rymkiewicz: Narracja czyli sen. *Twórczość* 1963 nr 6; S. Lichanski: Proza W.K. Osnowa 1964. — I. Furnal: Opowiadania serdeczne. *Mies. Lit.* 1970 nr 10 [rec.: Linia świata]. — B. Rogatko: W cieniu historii. *Życie Lit.* 1973 nr 35 [rec.: Głębokie źródła]. — F. Fornalczyk: O W.K. „Smutek przerabia na cierpkie aforyzmy”. W tegoż: Znani i nieznani. Łódź 1974. — [Fuga z tematem miłosnym] I. Bugalski: Powrót do źródeł. *Twórczość* 1975 nr 7; I. Furnal: Na granicy epok. *Mies. Lit.* 1975 nr 8. — J. Poradecki: Kłopoty firmy portretowej. *Odgłosy* 1978 nr 1 [rec.: Wizerunek otwarty]. — A. Biskupski: Między zwątpieniem a nadzieją. W tegoż: Tym jest jeszcze poeta. Łódź 1980. — T. Błażejowski: Powieść jako samopoznanie. W tegoż: Retorta Fausta. Łódź 1981. — [Ułaskawienie świata] Z. Klapiński: Ułaskawienie świata. *Odgłosy* 1982 nr 22; T. Błażejowski: W poszukiwaniu źródeł. *Życie Lit.* 1983 nr 49.

B.T.

KARCZEWSKA-MARKIEWICZ Zofia 1911-1975

Do 1943 podpisywała prace nazwiskiem: Karczevska. Pseud.: ALEMBIK; (k); (K); Wojciech Włodarski; Z.K.; Z.K.M; Z.K-M; (zkm); ZKM.
Krytyk teatralny i literacki, historyk literatur romańskich.

Urodzona 14 maja 1911 w Pleszewie (woj. poznańskie); córka Stefana Karczewskiego, przemysłowca, i Zofii z Włodarskich. Ukończyła Państwowe Gimnazjum Humanistyczne im. S. Staszica w Pleszewie. Od 1928 studiowała filologię romańską na Uniwersytecie Poznańskim; w 1933 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1934 artykułem „Po gdyńskim zlocie”, zamieszczonym w *Dziś i jutro* (nr 1) oraz jako krytyk teatralny w tymże roku w *Kurierze Warszawskim*. Recenzje i artykuły ogłaszała też w *Dzienniku Poznańskim* (1934-36), *Kulturze* (1936), *Kurierze Poznańskim* (1937-38). W 1938 otrzymała stypendium rządu Republiki Francuskiej i kontynuowała w Paryżu studia w zakresie historii i historii teatru. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie i Opolu Lubelskim, utrzymując się z dorywczych zajęć, m.in. z lekcji języków obcych. Należała do zespołu zbierającego materiał do opracowanej przez Stanisławę Sawicką konspiracyjnej antologii poetyckiej „Duch wolny w pieśni” (Warszawa, 1942). W 1943 wyszła za mąż za Józefa Markiewicza, inżyniera. Po wojnie zamieszkała w Warszawie. W 1945 była krytykiem teatralnym w *Gazecie Lubelskiej* (też pod pseud. Wojciech Włodarski). Od 1945 pracowała w tygo-

dniku *Rzeczpospolita*, publikując liczne artykuły oraz recenzje teatralne i filmowe (podp.: (zkm), Z.K.M), felietony (podp. ALEMBIK) i reportaż (podp. Wojciech Włodarski). W 1948 przebywała na stypendium rządu Republiki Francuskiej w Paryżu, gdzie przez rok zbierała materiały do pracy doktorskiej o Romain Rollandzie. Jednocześnie studiowała na Sorbonie współczesną literaturę francuską; ukończyła też kurs dla cudzoziemców w Institut de Phonétique oraz kurs języka hiszpańskiego w Institut d'Études Hispaniques. Od marca do sierpnia 1949 była nadto kierownikiem literackim w paryskiej *Gazecie Polskiej*. Po powrocie do Warszawy kontynuowała krytykę teatralną w *Rzeczpospolitej* do stycznia 1951; liczne recenzje teatralne i artykuły ogłaszała też w *Nowej Kulturze* (1950-51). Następnie pracowała dla Polskiego Radia (dział zagraniczny), jako komentator zagadnień kulturalnych w audycjach francuskich. W 1953-58 była krytykiem teatralnym w *Tygodniku Demokratycznym*. Jednocześnie zajmowała się pracą przekładową i współpracowała z wydawnictwami encyklopedycznymi. W 1956 uzyskała stopień kandydata nauk filologicznych na Uniwersytecie Warszawskim (UW) na podstawie rozprawy „Teatr Romain Rollanda” (promotor prof. Mieczysław Brahmner). W tymże roku zaczęła ogłaszać recenzje i studia w *Kwartalniku Neofilologicznym*. W 1957 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W tym też roku przebywała w Paryżu na stypendium naukowym Ministerstwa Kultury i Sztuki. W 1958-61 była krytykiem teatralnym *Życia Warszawy*, gdzie następnie do 1967 zamieszczała liczne recenzje teatralne i artykuły (podp.: (k), (zkm), Z.K.M). Pisała też recenzje dla *Nowej Kultury* (1960-63) i *Teatru*. W 1959-61 wykładała historię literatury romańskiej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (zatrudniona na etacie adiunkta). Jako krytyk teatralny i badacz literatur romańskich odbyła wiele podróży zagranicznych (Francja, Włochy, Niemcy, Austria, Belgia, Czechosłowacja, Bułgaria, Turcja i in.). W 1961 wyjechała na Daleki Wschód (Wietnam, Chiny). Podczas pobytu w Wietnamie, wygłosiła w Instytucie Sztuki w Hanoi cykl wykładów z zakresu estetyki teatru. W 1963 habilitowała się na UW na podstawie rozprawy „Struktura „Jana Krzysztofa” Romain Rollanda”. Od tegoż roku była członkiem ZLP. Od 1965 pracowała na Wydziale Filologii Obcych UW na stanowisku docenta, początkowo jako kierownik Wyższego Studium Języków Obcych; w 1972 została kierownikiem (pierwszym) Katedry Iberystyki. Współpracowała z *Rocznikiem Literackim* (1972-74) opracowując dział literatury iberoamerykańskich. W 1973 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarła 11 lipca 1975 w Warszawie.

1. Teatr krajów zachodniej Europy XIX i początek XX wieku. [Autorzy:] ... i T. Kowzan. Wwa, Łódź: PWN 1955, 143 s.

Skrypty dla Szkół Wyższych. Państw. Inst. Sztuki. Tu Z.K.-M.: Teatr francuski od 1893 do 1914 r., s. 75-130.

2. Teatr Romain Rollanda. Wr.: Ossol. 1955, 333 s. Kom. Neofilol. PAN.

Rozprawa doktorska.

3. Struktura „Jana Krzystofa” [R. Rollanda]. Wr.: Ossol. 1963, 107 s. Kom. Neofilol. PAN.

Rozprawa habilitacyjna.

4. Romain Rolland. [Monografia]. Wwa: Wiedza Powsz. 1964, 298 s.

5. Lope de Vega. [Monografia]. Wwa: Wiedza Powsz. 1968, 302 s.

6. „Ojciec Goriot” Honorjusza Balzaca. Wwa: PZWS 1968, 117 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. nast. tamże 1974.

7. Calderon de la Barca. [Monografia]. Wwa: Wiedza Powsz. 1970, 359 s.

8. Panna lodowata. [O Izabeli z Czartoryskich Działyńskiej]. Pozn.: WP 1973, 125 s.

Nadto popularne broszury wyd. przez Katolicki Związek Młodzieży Żeńskiej: Jaka drogę wybrać. Pozn.: Ostoja 1934, [4] s.; My i oni. Wykład. Pozn.: Ostoja 1934, [4] s.

Przekłady

1. R. Rolland: Gra miłości i śmierci. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Pol. 1960. TV 1986.

2. É. Zola: Nana. (Rougon-Macquartowie. Historia naturalna i społeczna rodziny za Drugiego Cesarstwa). Wwa: PIW 1958, 386 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2, 1971; wyd. 3, 1976, wyd. 4, 1987, wyd. 5 1988, wyd. 6 1989; ze wstępem M. Tomickiej Wr.: Siedmióróg 1991.

3. R. Rolland: Dziennik z lat wojny 1914-1919. Fragmenty. Przełożyła, wyboru dokonała oraz wstępem opatrzyła ... Wwa: MON 1965, 351 s.

4. R. Rolland. Świadek epoki. Dziennik, publicystyka, krytyka, korespondencja. Wybór i wstęp: M. Żurowski. Przeł. ... i in. Wwa: PIW 1965, 500 s.

Tu w przekł. Z.K.-M.: Pierwsze dni w szkole; Suarés; Ja; Szkoła; Polityka; Horoskopy; Wizyta u Renana; W École Normale; Wagner; Ryszard Strauss; Pierwsze dni, Ponad zamęt; Strawński; Einstein; Sienkiewicz; Cena odwagi; Do pomordowanych narodów; Słowa Lenina; O Polsce; Deklaracja Niezależności Ducha; Bojkot; Do Zofii Bertolini Guerrieri-Gonzaga 20 V 1919, 28 V 1919; Rozmowa z Janem Ryszardem Blochem; Zbieranie podpisów; Wschód i Zachód; Sześćdziesiąt lat; Spojrzenie wstecz; Do Zofii Bertolini Guerrieri-Gonzaga 11 IV 1931; Kłeska; Wspomnienie o Karolu Péguy; Do Ludwika Giller 25 I 1943, 5 V 1943; Beethoven.

5. A. Sastre: Wilhelm Tell ma smutne oczy. Dramat w 7 obrazach. Przekł. powst. 1966.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 3 s. 25-26.

6. G. Caillavet, R. Flers, E. Rey: Ładna historia. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1970.

7. M. de Cervantes Saavedra: Nowele przykładowe. [Opowiadania]. Przeł.: ... i Z. Milner. Pośl. ... T. 1-2. Kr.: WL 1976, 363 + 218 s.

Praca redakcyjna

1. W naszym gronie. Pozn.: Ostoja 1935, 60 s. Wyd. Katolickiego Związku Młodzieży Żeńskiej.

Montaż tekstów różnych autorów.

Zob. też Przekłady poz. 4.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967 – SWPP 2 (F. Lichodziejewska). – RL 1975 (J. Chudek).

[Teatr Romain Rollanda.] S. Podhorska-Okołów. *Twórczość* 1955 nr 10; A. Kotula. *Kwart. Neofil.* 1956 z. 1; T. Kowzan. *Pam. Teatr.* 1956 z. 1. – [Romain Rolland.] J. Adamski: O Romain Rollandzie. *Nowe Książ.* 1965 nr 6; W. Natanson: Niezwykła osobowość. *Twórczość* 1965 nr 7. – [Lope de Vega.] A. Rogalski: Z nowości romanistycznych. *Kierunki* 1968 nr 48; T.J. Żółciński: Teatr Lope de Vegi. *Teatr Lud.* 1968 nr 10; L. Eustachiewicz: Monografia o Lope de Vegi. *Dialog* 1969 nr 4; J. Jakubowska: Lope de Vega w Polsce. *Nowe Książ.* 1969 nr 6; W. Natanson: Współczesny Szekspirowi a z innej planety. *Twórczość* 1969 nr 1. – T. Syga: Calderon w Polsce. *Stolica* 1970 nr 29 [rec.: Calderon de la Barca]. – [Panna lodowata.] K. Malinowski: Kim była Izabela Działyńska? *Nurt* 1973 nr 11; A. Tatarkiewicz: Mało szczęścia, duże kłopoty. *Polityka* 1973 nr 32; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1974 nr 1/2; J. Rapacka: Hotel Lambert i panna lodowata. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1975 nr 155.

K.B.

KARPIŃSKI Maciej ur. 1950

Pseud.: J.I.; Jan Karski; M.K.; M. KAR.; M. KARP.; Michał Konrad; Redaktor; Redaktor Kawalkady; Prozaik, dramaturg, krytyk teatralny i literacki, scenarzysta filmowy.

Urodzony 21 listopada 1950 w Warszawie w rodzinie urzędniczej; syn Jana Scheina i Marianny z Karpińskich. Uczęszczał do II Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Batorego w Warszawie. W 1968-74 studiował historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutował w 1969 tekstami satyrycznymi w programie pt. „Gościnnie występ”, wystawianym przez Teatr Satyryków STS; z teatrem tym współpracował także w latach następnych. Artykuły, felietony, recenzje teatralne, filmowe i literackie drukował m.in. w czasopismach *Radar* (1969-78, 1980, 1982, 1985; tu cykl felietonów poetyckich podp.: Redaktor, Redaktor Kawalkady), *Sztandar Młodych* (1969-76), *Teatr* (1969-76, 1980; w 1979-81 członek redakcji), *Kultura* (1970-77), *Szpilki* (1970-80). Równocześnie pisał scena-

riusze teatralne, filmowe oraz pracował jako reżyser. W 1971 otrzymał nagrodę im. E. Csató dla młodych krytyków przyznaną przez Klub Krytyki Teatralnej, a w 1976 nagrodę roczną Klubu. Był członkiem władz Klubu Krytyki Teatralnej SDP (do 1981) i Klubu Krytyki Filmowej (FIPRESCI). W 1980-81 organizował i reżyserował imprezy kulturalne dla NSZZ „Solidarność”. W stanie wojennym działał w Prymasowskim Komitecie Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności. W 1982 zawarł związek małżeński z Ewą Morawską, tłumaczką. W tymże roku zaproszony przez Josepha Pappa, aktora, reżysera, organizatora życia teatralnego w USA, był „writer in residence” w New York Shakespeare Festival Public Theater w Nowym Jorku. Następnie do 1987 wykładał jako assistant professor na uniwersytetach amerykańskich: Columbia University w Nowym Jorku, Southern Methodist University w Dallas, Lehigh University w Bethlehem, Muhlenberg College w Allentown. W tym czasie publikował na łamach prasy amerykańskiej (m.in. w *The New York Times Book Review*), a także zajmował się reżyserią teatralną. W 1987 powrócił na stałe do Polski, kontynuując swoją pracę literacką i artystyczną. W 1989-94 był wiceprezesem Stowarzyszenia Filmowców Polskich (od 1984 członek). W 1989 został członkiem SDP (w 1990-93 członek Zarządu Głównego). W tymże roku objął funkcję kierownika literackiego Studia Filmowego „Perspektywa”. W 1991 został wykładowcą na wydziale scenariopisarstwa Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi. W 1992-94 ogłaszał artykuły w nowojorskim *Nowym Dzienniku* (pod pseud. Michał Konrad). W 1993 ponownie wyjechał do USA, z wykładami na wydziale teatralno-filmowym Hunter College City University of New York. Był założycielem i prezesem Zarządu Gildii Polskich Scenarzystów Filmowych. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Męczeństwo i śmierć. (Dramat w 2 aktach). *Dialog* 1974 nr 12 s. 29-47.
2. Budowniczości. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Nowy 1976.
Nagroda na Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych we Wrocławiu w 1976.
3. Małe kroki, wielkie kroki. [Utwór dramatyczny]. Reż. ... Praprem. Kr., Stary T. 1976.
4. Wojciech Pszoniak. [Sylwetka]. Wwa: WAiF 1976, 66 s.
5. Długa noc poślubna. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Domaradzki. Ekran. 1977.
6. Pokój z widokiem na morze. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Zaorski. Ekran. 1978.

7. Oto przyczyna. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1979, 203 s.

8. Słodkie oczy. Scenariusz filmowy. Ekran. 1979. Por. poz. 10.

9. Andrzej Wajda — teatr. [Szkie]. Wwa: WAiF 1980, 144 s.

Przekł. ang. w wersji rozszerz.: *The theatre of Andrzej Wajda*. [Przekł.] Ch. Paul. Cambridge, New York 1989. — serb.-chorw. w wersji zmien.: *Pozorište Andrije Vajde*. [Przekł.] M. Duskov. Beograd 1988.

10. Słodkie oczy. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 112 s. Por. poz. 8.

11. Kobieta samotna. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Holland. Ekran. 1981.

12. Dostojewski Project. [Utwór dramatyczny]. Praprem. USA 1986.

13. Dostojewski — teatr sumienia. Trzy inscenizacje Andrzeja Wajdy w Teatrze Starym w Krakowie: Biesy; Nastazja Filipowna; Zbrodnia i kara. Scenariusze — komentarze. Oprac. ... Wwa: Pax 1989, 198 s.

14. Pani nadzieja. [Powieść]. Wwa, Milanówek: Officina 1990, 164 s.

15. Życie i śmierć na Broadwayu. Szkice o współczesnym teatrze amerykańskim. Wwa: WAiF 1990, 214 s.

Zawartość: Wstęp; „Wielka Biała droga”; Porozmawiajmy o pieniądzu; Anatomia musicalu; Śmierć na Broadwayu; Rozdroże; Bohaterowie są zmęczeni; Daleko od Broadwayu; Epilog.

16. Teatr Andrzeja Wajdy. [Szkie]. Wwa: WAiF 1991, 209 s. Por. poz. 9.

17. Głos. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Kondratiuk. Ekran. 1991.

18. Koniec gry. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] F. Falk. Ekran. 1991

19. Daleko od siebie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] F. Falk. *Dialog* 1993 nr 11 s. 5-63.

Przekłady i adaptacje

1. Alleluja! Ballady Leonarda Cohena. [Przekł. i wybór:] ... i M. Zembaty. Wwa: Michalineum 1986, 15 s.

Teksty w jęz. ang. i pol.

2. L. Cohen: Słynny niebieski prochowiec. Wiersze i piosenki w przekł. ... i M. Zembatego. Bydg.: Pomorze 1990, 220 s.

3. Oskarżony Dymitr Karamazow. Scenariusz teatralny wg powieści F. Dostojewskiego: Bracia Karamazow. Reż. ... Wyst. Wwa, T. Północny 1990.

4. Nastazja Filipowna. Scenariusz teatralny wg powieści F. Dostojewskiego: Idiota. [Współaut.:] A. Wajda. Wyst. Kr., Stary T. 1977.

5. Pierścionek z orłem w koronie. Scenariusz filmowy wg powieści A. Ścibor-Rylskiego: Pierścionek z końskiego włosia. [Współaut.:] A. Wajda, A. Kotkowski. Ekran. 1992.

6. Nastazja. Scenariusz filmowy na podstawie powieści F. Dostojewskiego: Idiota. [Współaut.:] A. Wajda. Ekran. (Japonia). 1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad; My dear sir, czyli mocium panie... [Rozm.] T. Staniewicz-Podhorecka. *Życie Warsz.* 1988 nr 190.

E. Wysinińska: Nouvelles pièces polonaises. *Théâtre en Pologne* 1975 nr 7 [rec.: Męczeństwo i śmierć]. — [Oto przyczyna:] G. Godlewski: Kociuszka à rebours. *Literatura* 1979 nr 48; M. Łukasiewicz: Powieść o smutnej młodości. *Nowe Książ.* 1979 nr 40; Z. Mentzel: Architekt Marmieladów. *Polityka* 1980 nr 4; A. Myszkowski: I nie miłować ciężko... i miłować niedźna pociecha... *Mies. Lit.* 1980 nr 3; A. Sobolewska: Brak pomysłu na życie. *Twórczość* 1980 nr 5; T.J. Żółciński: Między mizoginizmem a masochizmem. *Nowy Wyraz* 1980 nr 2. — G. Borkowska: Głosy nieobecnych. *Czas Krak.* 1991 nr 128 [rec.: Pani nadzieja].

B.M.

KARPIŃSKI Światopełk 1909-1940

Pseud.: Karp.; Skar, ś.k.; Ś.K.; s. K-i; św. k.; Św. K.; Św. Kar.; Św. K-i — wspólnie z Januszem Minkiewiczem i Zygmuntem Jurkowskim: Kar-Min-Jur.
Poeta, satyryk.

Urodzony 27 marca 1909 w Łasku pod Łodzią; syn Franciszka Karpińskiego, architekta, i Henryki z Brochockich. W okresie I wojny światowej przebywał przez pewien czas z rodziną w Rosji. Po powrocie do Polski zamieszkał w Łodzi, gdzie uczęszczał do Gimnazjum Zgromadzenia Kupców. Debiutował w 1928 utworem dramatycznym pt. „Ku przyszłości”, nagrodzonym w konkursie międzyszkolnym, zorganizowanym przez kuratorium łódzkie. Był członkiem grupy literackiej Meteor. Po zdaniu matury w 1929, wyjechał do Warszawy, gdzie rozpoczął studia w Szkole Nauk Politycznych. Wkrótce studia porzucił i zajął się wyłącznie twórczością literacką. W 1930-34 współpracował stale z tygodnikiem satyrycznym *Cyrylik Warszawski*. Należał do kręgu poetów Skamandra. Wiersze drukował m.in. w *Wiadomościach Literackich* (od 1931) i *Skamandrze* (1935-37). Jako autor satyr, fraszek, skeczy współpracował z kabeletami warszawskimi (m.in. z Cyrylikiem Warszawskim), był także współautorem szopek politycznych (przeważnie wspólnie z Januszem Minkiewiczem). W 1934 należał do założonej przez Jerzego Paczkowskiego Grupy Satyryków Cyrylika Warszawskiego. W 1934-35 zamieszczał w *Kurierze Porannym* cotygodniowy felieton sądowy pt. „Proszę wstać” (podp.: ś.k., Ś.K., św. k.), a także recenzje i wiersze. Po otrzymaniu w 1936 Nagrody Młodych PAL wyjechał na kilka miesięcy do Paryża. W listopadzie tegoż roku założył w Warszawie

wraz z J. Minkiewiczem w lokalu Café Clubu kabelet Teatr 13 Rzędów, który prowadzili do wiosny 1937. W 1937-38 publikował satyry i felietony w *Szpilekach*, a w 1938-39 codzienny aktualny wiersz satyryczny (m.in. w cyklu „Chwyty”; podp. Karp.) na łamach *Kuriera Warszawskiego*. Współpracował także z Polskim Radiem. Po wybuchu II wojny światowej wziął udział jako podporucznik w obronie Warszawy, pełnił obowiązki adiutanta w Komendzie Obrony Warszawy. Został odznaczony orderem Virtuti Militari. Po kapitulacji przedostał się do Lwowa, a potem do Wilna, zajętego przez ZSRR. Kontynuował tu w okresie państwa litewskiego działalność literacką, współpracując z Teatrami Miniatury i Studium Literacko-Artystycznym „Ksantypa” oraz pisząc utwory poetyckie (m.in. ogłoszone w *Gazecie Codziennej* 1940 nr 98, 100). Zmarł 1 maja 1940 w Wilnie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ku przyszłości. [Poemat dramatyczny]. Powst. ok. 1928. Druk fragm. *Głos Poranny* 1929 nr 9. Wyst. Łódź, T. przy Cegielnianej 1929 [?].

Nagroda w konkursie międzyszkolnym w 1928 (Inf.: A. Eckersdorf: Ś.K. — konfrontacja po ćwierćwieczu. *Sprawy z Czyn. i Pos. Nauk. LTN* 1967 nr 10).

2. Szopka polityczna 1931. [Współaut.:] M. Hemar, J. Lechoń, J. Tuwim przy współudziale K.I. Gałczyńskiego, J. Paczkowskiego, ... Wwa: Skł. gl. J. Dąb 1931, 70 s.

3. Ludzie wśród ludzi. [Wiersze]. Łódź: Księg. K. Neumillera 1932, 72 s. Przedr. zob. poz. 22.

4. Warszawska szopka polityczna 1934. [Współaut.:] J. Minkiewicz. [Wwa:] Nakł. „Cukiernia Ziemiańska” [1933], 56 s.

5. Mieszkański poemat. [Wiersze]. Wwa: J. Przeworski 1935, 44 s. Przedr. zob. poz. 22.

6. Amerykańska awantura. Scenariusz filmowy. Ekran. 1936.

7. Apollo i dziewczyna. Libretto baletu. Powst. ok. 1936.

Druk fragm. w przeróbce autorskiej na poemat: *Skamander* 1937 z. 84/86 s. 164-166, nr 87/89 s. 206-211. Wyd. zob. poz. 22.

Inf.: A. Eckersdorf, jak w poz. 1; tu także inf., że utwór był w posiadaniu rodziny poety.

8. Duby smalone. 14 obrazów. [Współaut.:] J. Minkiewicz. Praprem. Wwa, T. 13 Rzędów 1936.

9. Mira i satyra. 13 obrazów. [Rewia; współaut.:] J. Minkiewicz. Muz.: L. Philipp. Wyst. Wwa, T. 13 Rzędów 1936.

10. Trzyście wierszy. Wwa: J. Przeworski 1936 [antydat. 1935], 39 s. Przedr. zob. poz. 22.

Nagroda Młodych PAL w 1936.

11. Walec prowincjonalny. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1936.

Inf.: W pracowniach pisarzy polskich: Ś.K. *Wiad. Lit.* 1936 nr 19 s. 7.

12. Warszawska szopka polityczna. [Współaut.:] J. Minkiewicz. [Wwa:] [druk] Druk. Współcz. 1936, 44 s. Wyd. 2 [b.m.w.] 1936.

13. Co wolno wojewodzie. 14 obrazów. [Rewia; autorzy: ..., J. Minkiewicz, Z. Jurkowski] Kar-Min-Jur. Wyst. Wwa, T. 13 Rzędów 1937.

14. Kredą na parkanie. Satyry i humoreski. Wwa: Gebethner i Wolff 1937, 258 s. Przedr. zob. poz. 22.

Zawiera cykle: Satyry; Fraszki; Bajki; Humoreski [proza]; Proszę wstać [wybrane felietony z cyklu „Proszę wstać”, drukowanego w *Kur. Poranny*], – nadto: Drugi brzeg [humorystyczny tekst o sobie]. Adapt. tv: TV 1967.

15. Ministerstwo humoru. [Słuchowisko]. Radio 1937.

Adapt. radiowa: Adapt.: T. Kubiak. Radio 1969.

16. Warszawska szopka polityczna. [Współaut.:] J. Minkiewicz. [Wwa:] [druk] Druk. Współcz. 1937, 46 s.

17. Poemat o Warszawie. [Wwa:] J. Morkiewicz 1938, 41 s. Wyd. nast.: Wwa: [Druk Więzienia Karnego na Mokotowie] 1943, 39 s. Przedr. fragm. zob. poz. 22.

Wyd. z 1943 konspir.; skład i druk wykonano ręcznie w październiku; nakł. 5 egz.

Adapt. tv pt. Poemat warszawski. Adapt.: A. Woyciechowski. TV 1979.

18. Ściana śmiechu. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 230 s. Przedr. zob. poz. 22.

Felietony satyryczne nt. sądowe.

19. Warszawska szopka polityczna. [Współaut.:] J. Minkiewicz. Wyst. Wwa, Café Club 1938. Wyd. [Wwa:] [druk] Barwodruk 1938, 63 s.

20. Dżół flagi. Komedia w 4 aktach. [Utwór dramatyczny; współaut.: S.J. Landau] J. Walden. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1939.

Rkps pt. Codziennie flagi w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

21. Cóż po tytule. [Rewia; teksty:] J. Minkiewicz, W. Hermanowicz, J. Jurandot, ..., R. Kiernowski, A. Maliszewski, W. Sławoniewski. Wil., Studio Lit.-Artyst. „Ksantypa” 1940.

22. Poezje i satyry. [Przedm.:] J. Iwaszkiewicz. Wwa: Czyt. 1961, 431 s.

Zawiera utwory z poz. 3, 5, 7, 10, 14, 17, 18. – nadto cykle: Z rękopisów 1939-1940; Z rękopisów; Chwyty.

Przekłady i adaptacje

1. F. Gruenbaum, E. Behrendt: *Psyt ... Janie ...* Komedia w 3 aktach. Przeł.: ..., [S.J. Landau]

J. Walden. Muz.: P. Weiss. Wyst. Wwa, T. Wielka Rewia 1937.

2. E. Bourdet: *Fryc i Frac, czyli sprzedajemy Warszawę. Złodziejska historia w 8 odsłonach. Przeróbka i tłum.: ..., [S.J. Landau]* J. Walden. Wyst. Wwa, Cyrylik Warszawski 1938.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (A. Szałagan). – PSB (Z. Mitzner).

[Ludzie wśród ludzi:] W. Sebyła: *Gierpinie młodych Wertherów. Zet* 1932 nr 5; S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 28. – [Trzyście wierszy:] J. Kott. *Prz. Współcz.* 1936 t. 57 [dot. też: *Mieszkański poemat*]; R. Matuszewski: *Czyżby kościół bez Boga? Na marginesie Nagrody Młodych PAL. Świat Akad.* 1936 nr 1; B. Miciński: *Poezje Ś.K. Prosto z Mostu* 1936 nr 14, przedr. w tegoż: *Pisma, eseje, artykuły, listy. Kr.* 1970; W. Sebyła. *Pion* 1936 nr 7; K.W. Zawodzinski: *Poezja Ś.K. Wiad. Lit.* 1936 nr 6, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów. Kr.* 1964 [dot. też: *Mieszkański poemat*]. – W. Gombrowicz: *Milczenie. Kur. Poranny* 1937 nr 333. – P. Hulka-Laskowski. *Nowa Książ.* 1937 nr 10 [rec.: *Kredą na parkanie*]. – W. Kubacki: *Poemat o Warszawie. Wiad. Lit.* 1939 nr 1, przedr. w tegoż: *Lata terminowania. Kr.* 1963. – T. Bujnicki: *Zmarł Ś.K. Gaz. Codz., Wil.* 1940 nr 98. – A. Janta: *Umarł poeta. Czarno na Białem, Paryż* 1940 nr 16. – R. Kiernowski: *Ś.K. w Wilnie w roku 1940. Wiad. Pol., Londyn* 1943 nr 17. – T. Bujnicki: *Zmarł Ś.K. Gaz. Codz., Wil.* 1940 nr 98. – A. Janta: *Umarł poeta. Czarno na Białem, Paryż* 1940 nr 16. – R. Kiernowski: *Ś.K. w Wilnie w roku 1940. Wiad. Pol., Londyn* 1943 nr 17. – J. Minkiewicz: *Świątek. Przekrój* 1948 nr 161. – [Poezje i satyry:] Z. Mitzner: *Laury cierniste. Nowa Kult.* 1962 nr 17; B. Ostromecki: *W lirycznych gajach. Twórczość* 1964 nr 6. – A. Eckersdorf: *Ś.K. – konfrontacje po ćwierćwieczu. Spraw. z Czyn. i Pos. Nauk. ETN* 1967 nr 10. – W. Pusz: *Ś.K. po latach. (Szkice do portretu). Odgłosy* 1978 nr 9. – J. Minkiewicz: *Pamiętnik. (Fragmenty). Szpilki* 1983 nr 45. – P. Matywiecki: *Ś.K. OLP. Ser. 6 t. 4. Kr.* 1993. **A.Sz.**

KARPIŃSKI Wojciech ur. 1943

Pseud.: fd; Franciszek Dinheim; Jacek Salski; Kazimierz Opaliński; Polikarp Wojciechowski; W.K.; wk; Zenon Mielnicki. Eseiista, historyk literatury, publicysta.

Urodzony 11 maja 1943 w Warszawie; syn Zbigniewa Karpińskiego, architekta, i Stanisławy z Zatwarnickich, inżyniera ogrodnika. Do szkół uczęszczał w Warszawie. W 1957-61 był uczniem Liceum Ogólnokształcącego im. T. Reytana. Następnie studiował filologię romańską na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1966 uzyskał magisterium. Debiutował w 1964 szkicem pt. „Redukcja” i „konstrukcja” w systemie moralnym François de La Rochefoucauld”, ogłoszonym na łamach *Kwartalnika Neofilologicznego* (nr 1). W 1965-68 studiował też na Wydziale Filozofii UW. W 1967 podjął studia doktoranckie na Wydziale Filologii Obcej UW i jednocześnie prowadził na tymże wydziale zajęcia dydaktyczne z literatury francuskiej. Publikował artykuły i szkice literackie w paryskiej *Kulturze* (1970-74 pod pseud.: Jacek Salski, Kazimierz Opaliński, Zenon Mielnicki). Doktoryzował się w 1970 na podstawie rozprawy zatytułowanej „Ewolucja

bohatera w teatrze Racine'a. Od "Andromachy" do "Fedry" (promotor prof. Mieczysław Brahmner). W 1971-73 był sekretarzem Komitetu Neofilologicznego PAN. W 1972-79 opracowywał dla *Pamiętnika Literackiego* dział pt. "Literatura francuska". Publikował też artykuły i recenzje literackie w *Tygodniku Powszechnym* (1970-73, 1977, 1980-84; pod pseud.: Franciszek Dinheim, fd, wk). W 1974 został członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Twórczość*; publikował tu również artykuły i recenzje literackie (także pod pseud. Polikarp Wojciechowski) oraz prowadził stały przegląd zawartości czasopism pt. "Stany Zjednoczone" i "Francja" (1979-81). W 1975 należał do sygnatariuszy "Memoriału 59", wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Od 1976 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1978 otrzymał nagrodę Ingram Merrill Award w Nowym Jorku. W 1979-81 był członkiem redakcji miesięcznika *Res Publica*. W grudniu 1981 przebywał w USA; po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce zdecydował się pozostać za granicą. W semestrze wiosennym 1982 prowadził wykłady na wydziale nauk politycznych Yale University w New Haven w USA. Jesienią 1982 zamieszkał w Paryżu, gdzie został pracownikiem naukowym Centre National de la Recherche Scientifique. W tymże roku wszedł do zespołu redakcyjnego paryskich *Zeszytów Literackich*; publikował tu też artykuły i recenzje literackie (w 1984-94 stała rubryka pt. "Listy z Paryża"). Kontynuował współpracę z paryską *Kulturą*. Od 1982 należał do Komitetu Wykonawczego Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Kulturze Polskiej. W 1989 otrzymał nagrodę literacką im. Z. Hertzka, przyznaną przez paryską *Kulturę*, oraz nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1990 prowadził wykłady o polskiej literaturze emigracyjnej na University of Texas w Austin w USA. Mieszka w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sylwetki polityczne XIX wieku. [Autorzy:] ..., M. Król. Przedm.: H. Wereszycki. Kr.: Znak 1974, 147 s.

Autorstwa W.K. szkice: 1. Maurycy Mochnacki; 6. Henryk Kamiński; 7. Cyprian Norwid; 10. Julian Klaczko; 15. Jan Ludwik Popławski.

Pierwsze wersje szkiców ukazały się w *Tyg. Powsz.*

2. Szkice o wolności. Chicago: Polonia 1980, 95 s. Wyd. nast.: Kr.: Wydawn. KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981; wyd. 2 krajowe Wr.: Ofic. Wydawn. "Solidarności" 1981; [Kr.:] Wydawn. NIWA* 1982.

Zawartość: Dwie koncepcje wolności; Jeździec miedziany [dot. cara Piotra Wielkiego]; W Atenach byłby Peryklemem

[dot. P. Czaadajewa]; Adam Gurowski; „Pestlów, Herzenów daj nam więcej, Pamięć” [dot. A. Herzena]; Dwie spowiedzi Bakunina; Marks i Engels o Polsce; Bolesław Limanowski; Józef Piłsudski; Roman Dmowski; Część i całość [dot.: W. Heisenberg: Der Teil und das Ganze]; Rewolucja nihilizmu [dot.: F.P. Reck-Meleczew: Dziennik człowieka zrozpaczonego (Tagebuch eines Verzweifelten)]; Zdrada klerków [dot. pisarzy francuskich w l. 1940-1945]; O sens demokracji [dot. Tygodnika Powszechnego]; Kisielizm jako duchowa forma życia [dot. S. Kisieliewskiego].

3. W Central Parku. [Szkice]. [Wwa:] Klin* [1980], 152 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Klin* 1981; Paryż: Libella 1982; wyd. 3 właśc. 2 [!] Wwa: Res Publica 1989.

Zawartość: Mapa Ameryki [dot. m.in. J. Lechonia, W. Gombrowicza, S. Steinberga, V. Nabokova]; Przez zamknięte okno [dot. sztuk plastycznych]; Portret wyobraźni [dot. V. Nabokova]; Strona Tocqueville'a; Prorok [dot. A. Solżenicyna]; Spotkanie w San Francisco [dot. Cz. Milosza].

Wyd. osob. szkicu pt. Spotkanie w San Francisco: [Wwa:] Klin* [1980], 30 s.; [Wwa:] Klin* [1981].

4. Słowiański spór. [Szkice]. Kr.: Wydawn. KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981, 200 s.

Zawartość: Myśl zaprzeczna [dot. H. Rzewuskiego, E. Burke'a, J. de Maistre'a, A. Gurowskiego, M. Mochnackiego]; Słowiański spór [dot. twórczości H. Kamińskiego]; Między nadzieją a rozpaczą [dot. orientacji politycznych pisarzy: P. Popiel, A. Zamoyski, L. Dębicki, L. Krzywicki i in.].

5. Cień Metternicha. Szkice. Wwa: PIW 1982, 284 s.

Zawartość: Sparta; Samierzch Aten; Śladami lorda Actona; Tradycja Cicerona; Samodzierzawie [dot. cara Iwana Groźnego]; Konstytucja wolności [dot.: F.A. Hayek: The constitution of liberty]; Pierwszy socjolog [dot. Monteskiusza]; Mife złego początku [dot.: J.L. Talmon: The origins of totalitarian democracy]; Podróż markiza de Custine [dot.: A. de Custine: Rosja w 1839]; Chusteczka Imperatora [dot. cara Mikołaja I]; Dekabryści [dot. M. Lunina]; Szaleństwa Gurowskiego; Henryk Rzewuski; Tocqueville - wolność a demokracja [dot.: A. de Tocqueville: Demokracja w Ameryce]; Cień Metternicha; Krasinski żywy; Ponad okopami [dot.: Z. Krasinski: Nie-Boska komedia]; Prowokator [dot.: J.A. Bałazewicz: Raporty szpiega]; Losy wygnańców [dot.: W. Słiwowska: W kregu poprzedników Herceńa]; 1872 [dot. K. Krzywicki: Polska i Rosja w 1872]; Kilka prawd z dziejów naszych [dot. autorów "Teki Stańczyka"]; S. Kozmian, J. Szujski, S. Tarnowski, L. Wodzicki; Samotność Zdziechowskiego; Interpretacje faszystów [dot.: R. De Felice: Interpretacje faszystów]; Zdeprawowany naród [dot.: S. Tyrowicz: Światło wiedzy zdeprawowanej]; Nicola Chiaromonte; Ywa activa [dot.: H. Arendt: The human condition]; W poszukiwaniu sensu historii [dot.: K. Löwith: The meaning of history].

6. Pamięć Włoch. [Eseje]. Kr.: WL 1982, 248 s.

Zawartość: A. Rapaczyńskiemu [dedykacja]. - Pamięć Włoch; Serenissima; Wenecja jako sen; W San Vitale; Pisanello [własc. A. Pisano]; Blask Ferrary; Polityka i sztuka; Benozzo Gozzoli. Szkoła spojrzenia; Widziane z góry; Machiavelli; Uczniowie czarnoksiężnika; Perugia; Piero della Francesca; Kamienie Piranesiego [Giambattista]; Czarny mózg; Rzym barokowy; Cmentarz; Powieść rzymska [dot. Z. Krasńskiego]; Andrea Caffi; Dionizjusz w Sorrento [F. Nietzsche i R. Wagner]; Kamieniołomy Syrakuz; Palermo i gibellińskie marzenia; Droga do Segesty.

7. Amerykańskie cienie. [Reportaż]. Paryż: Inst. Lit. 1983, 186 s.

Zawartość: Nad Atlantykiem; Pierwsze pytania; Brzeziński; National Gallery; Architektura Chicago; Obrazy przede mną i

za mną; Yellowstone National Park; Mormoni; Prorok [dot. J. Smitha]; Migawki z San Francisco; W Nevadzie; Nowy Meksyk; Klony, twarze, śmierć, literatura; Hancock Tower, Steward Gardner Museum; Lunch z Miłoszem; Nad Central Parkiem; W New Haven; U Iwy; Nowy Jork i polskie niepokoje; Powrót do szkoły; Zygryd [dot. opery R. Wagnera]; Metropolitan Museum; Na dachu drapacza; Sabarsky Gallery; Norman Podhoretz; Dzień z policją; Kobieta bez cienia; Wieczór polskich mitów; Halloween; W Whitney Museum; Spotkanie z Nabokovem; Obrazy Andrew Wyetha; Czarodziejski flet; Sterling Library; Strategie; Napad żółci; Dyskusja o Solidarności; Boston w deszczu; Polskie rozmyślenia w amerykańskiej bibliotece; Galeria sztuki; Yale Center for British Art; Złe oko Bacona; Moje typy; Metro; Biblioteka historii sztuki; Wpatrywać się w oczy; Thanksgiving z Polakami; Nowojorski dzień; Obawy; Spotkanie z intelektualistami; Whitney; Metropolitan; Rosyjskie zbiory i amerykańskie pieniądze; Strawiański Hockney; Guggenheim Museum; Frick Collection; Cienie; Neokonserwatysta; Chińczycy w Yalle; Klimat zdrady; Gombrowicz; Wojna przeciw społeczeństwu.

8. Chusteczka Imperatora. [Szkice]. Londyn: Polonia 1983, 275 s.

Wyd. osob. fragm.: Droga do wolności. [Www:] Melina Wydawn.* [19]85, 17 s.

Zawartość: Od autora. – I. Wolność i wiara: z poz. 5; Samodzierzawie; Pierwszy socjolog; Miłe złego początki; Podróż markiza de Custine; Chusteczka Imperatora; Dekabryści; Tocqueville – wolność a demokracja; Krasiański żywy; Losy wygnañców; Prowokator; Zdeprawowany naród; Interpretacje faszyzmu; Nicola Chiaromonte; W poszukiwaniu sensu historii; Viva activa, – oraz: Sparta i Ateny [dot.: S. Łoś: Hellada na przełomie]; Tradycje katolickiego liberalizmu [dot.: J.E.E. von Dalber lord Acton: Historia wolności]; Spleen, ideał, literatura i sprawa polska [dot. Z. Krasiańskiego]; Wolność i wiara [dot. Jana Pawła II]; Droga do wolności [dot.: F.A. Hayek: The road to selfdom. The constitution of liberty]. – II. Słowiański spór; Myśl zaprzeczna [poz. 4]; Słowiański spór [poz. 4]; Między rozpacz a nadzieją [dot. publicystyki polskiej po powstaniu 1863 r.: K. Krzywicki, J. Kleczkiński, J.I. Kraszewski, A. Michałowicz, A. Korzeniowski, E. Chojceki, F. Smolka]. Nagroda im. H. Naglerowej przyznana przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie w 1984.

9. Książki zbójckie. [Szkice o literaturze emigracyjnej]. Londyn: Polonia 1988, 256 s.

Zawartość: Od autora. – Brń ostatnia [dot. emigracji w różnych okresach historii Polski]; Swobodne głosy [dot. początkowego okresu literatury emigracyjnej po II wojnie światowej]; Czytając Stempowskiego; O Józefie Czapskim; Portrety i ośnienia; O Józefie Czapskim. Słowa i widzenie; Aleksander Wat – krajobrazy poezji; Aleksander Wat – klucz i hak; Gombrowiczowska przestrzeń; Styl Gombrowicza; Powrót Czesława Miłosza; Rozmowy z Miłoszem; Mapy Czesława Miłosza; Proza Herlinga-Grudzińskiego; Lustro „Innego świata” [G. Herlinga-Grudzińskiego]; Szkice Jeleńskiego. – Noty bio-bibliograficzne.

10. Herb wygnania. [Szkice]. Paryż: Zesz. Lit. 1989, 219 s.

Zawartość: Herb wygnania [dot. V. Nabokova]; Hofmannsthal i lord Chandos; Tomasz Mann – rozmowa i milczenie; Nicola Chiaromonte i jego „Notesy”; Nicola Chiaromonte: „Notesy” [z wst. przeł. W. Karpiński]; Czerwone koło [dot. A. Solżenicyna]; Leszek Kołakowski: szkic do portretu; Spotkanie z Kotem Jeleńskim; Balthus; Rozmowa z Brońskim [W. Skalmowski]; Lekcja wolności [dot. A. Michnika]; Odczytywanie przeszłości [dot. A. Walickiego]; Raymond Aron; Kartki z Rio; Nowe oczy [dot. W. Gombrowicza i Cz. Miłosza]; Głos z angielskiego ogrodu [dot. Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa]; Pamiętniki Stanisława Wachowiaka; Dla jaśniejszych [dot.

W. Gombrowicza]; Zygmunt Hertz; Maria Czapka; Czapki na Paryskim Biennale; Miłosz francuski i inny; Obłoki [dot. Cz. Miłosza]; Polski Paryż.

11. Polska a Rosja. Z dziejów słowiańskiego sporu. Wwa: Wydawn. Nauk. PWN 1994, 192 s.

12. Fajka Van Gogha. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1995, 186 s.

Prace redakcyjne

1. Antologia współczesnej krytyki literackiej we Francji. Oprac. ... Przeł.: S. Cichowicz i in. Wwa: Czyt. 1974, 423 s.

2. Sévigné Madame de: Listy. Wybór. Wyboru dokonał ... Przedm.: M. Mroziński i A. Tatarkiewicz. Wstępem i przyp. opatrzył M. Mroziński. Wwa: PIW 1981, 418 s.

3. Nie wierzę w zwycięstwo totalitaryzmu... Wywiad z Leszkiem Kołakowskim (fragmenty). Zesz. Lit., Paryż 1983 nr 2 s. 52-74.

Wyd. osob.: Pozn.: Wydawn. Głosy* 1983, 30 s.
Wyd. osob. fragm.: [Www:] Bibl. Tyg. Wojenne-go* [1983], 24 s.

Wywiad przeprowadzony przez W. Karpińskiego w Chicago w czerwcu 1982.

4. Należy zobaczyć komunizm w jego istocie, w jego czystym kłamstwie... Rozmowa z Alain'em Besaçon. Arka* 1983 nr 3 s. 3-28.

Wyd. osob.: pt. Wojciech Karpiński rozmawia z Alain'em Besaçon. Elk: Wydawn. Lotnia* 1983, 20 s., powiel. Wyd. nast.: Kr.: [b.w.]* 1984; pt. O komunizmie, Kościele i liberalizmie. Przemysł: Wydawn. CDN* 1984; pt. Rosja i komunizm [Www:] Druk Kosik* [1984?]; Wwa: Kanon* 1984; [Www:] Wydawn. Dobra Powszedniego* 1985.

5. J. Stempowski: Eseje. Wybór i wstęp ... Kr.: Znak 1984, 368 s.

6. K.A. Jeleński: Szkice. Wybór ... Kr.: Znak 1990, 251 s.

7. J. Giedroyc, K.A. Jeleński: Listy 1950-1987. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1995, 516 s. Arch. «Kultur».

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990, 1994. – Wywiad: Emigranci. [Rozm.] R. Krawczyk. Życie Warsz. 1994 nr 115.

[Antologia współczesnej krytyki literackiej we Francji:] A. Grzegorzczak: Między nauką a sztuką. Nurt 1974 nr 11; K. Krasuski: Krytyka po francusku. Odra 1974 nr 12; W. Grajewski: Mstrum z rodowodem, czyli kto się bói Polanda Barthesa? Nowy Wyraz 1975 nr 5. – [Sylwetki polityczne XIX wieku:] A. Ciołkosz: Dwa nurty, jeden cel. Wiadomości, Londyn 1975 nr 31/32; B. Cywiński. Znak 1975 nr 3; M. Danilewicz Zielińska: Publicystyka historyczna. Kultura, Paryż 1975 nr 7/8; A. Micewski: Pokolenia i tradycje. Znak 1975 nr 10. – M.E. Cybulska: Ameryka. Tydz. Pol., Londyn 1982 nr 29 [rec.: W Central Parku]. – [Pamięć Włoch:] K. Dybciak: Wspomnienie włoskiej sztuki i polityki. Znak 1982 nr 11; D. Kalbarczyk: Sen o Europie. Tyg. Powsz. 1982

nr 46; A. Osęka: Poznawanie w podróży. *Twórczość* 1982 nr 7; J. Zieliński: Zapomnieć Włochy? *Twórczość* 1983 nr 2. — [Amerykańskie cienie:] W. Gniatczyński: Wielobarwne cienie. *Puls** 1983 nr 19; K.A. Jeleński: Następnstwo pokoleń. *Kultura*, Paryż 1983 nr 6; Z. Kozarynowa. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 36; M. Twardowski: O pisarstwie politycznym i demokracji. *Orzeł Biały*, Londyn 1984 nr 1384. — [Chusteczka Imperatora:] J. Garliński: Najlepsza książka 1983 roku. *Pam. Lit.*, Londyn 1984; [W. Skalmowski:] M. Broński. *Kultura*, Paryż 1984 nr 4. — [Cień Metternicha:] M. Kozłowski: Cień lorda Actona. *Tyż. Powsz.* 1985 nr 24; E. Bienkowska: Historia i my. *Aneks** 1984 nr 34 [dot. też: Chusteczka Imperatora]; A. Michnik: Blask Tocqueville'a, cień Metternicha. *Zesz. Lit.*, Paryż 1984 nr 6. — J. Mirosławski: Cień Tocqueville'a. *Obecność** 1986 nr 14. — J. Zieliński: Płaszcz wygnania. (Gorączkowe zapiski z lektur). *Zesz. Lit.*, Paryż 1987 nr 18. — [Książki zbójckie:] A. Werner: Granice tolerancji. *Krytyka** 1989 nr 32, przedr. w tegoż: *Pasja i nuda*. Wwa 1991; A. Piskozub: Oni. *Autograf* 1990 nr 1; R. Twardoń: *Twórczość* 1990 nr 5; M. Zagańczyk: Lekcja swobody. *Kult. Niezależna* 1990 nr 58. — [Herb wygnania:] J. Drzewucki: Z kim chce milczeć W.K.? *Twórczość* 1990 nr 9 [dot. też: W Central Parku]; M. Niemiec: Książki wygnania. *Kontakt* 1990 nr 4 [dot. też: Książki zbójckie]; W. Kaliszewski: Zwierciadło emigranta. *Potop* 1991 nr 14. — [Fajka Van Gogha:] E. Grygiel: Bez ucha. *Ex Libris* 1995 nr 75; J. Pollakówna: Portret w portrecie. Notatki na marginesie „Fajki Van Gogha”. *Tyż. Powsz.* 1995 nr 11; L. Szaruga: Wyzwanie. *Nowe Książ.* 1995 nr 5.

B.D.

KARPOWICZ Tymoteusz ur. 1921

Pseud.: (kat.); Kat.; (Kat.); Tadeusz Lirmian.
Poeta, dramaturg, historyk literatury.

Urodzony 15 grudnia 1921 we wsi Zielona pod Wilnem w rodzinie chłopskiej; syn Mateusza Karpowicza i Agrypiny Fiedorowicz. Do 1939 i po wybuchu II wojny światowej mieszkał w rodzinnej wsi. Uczęszczał do szkół, a potem na kursy wieczorowe w Wilnie (1938/39). Pierwsze wiersze pt. „Mosty” oraz „Poemat rąk” ogłosił wiosną 1941 na łamach *Prawdy Wileńskiej* (nr 66, 119; podp. Tadeusz Lirmian). Podczas okupacji niemieckiej pracował na wsi. Po wkroczeniu armii radzieckiej został jesienią 1944 członkiem Związku Patriotów Polskich. Ożenił się z Marią Łokucjewską (rozwód 1946). Po zakończeniu wojny przyjechał w ramach tzw. akcji repatriacyjnej do Szczecina i pracował w miejscowej rozgłośni Polskiego Radia. Podjął również twórczość literacką, wiersze ogłaszał m.in. w *Szczecinie* (1946-48) i *Odrze* (1947). Zawał związek małżeński z Marią Budniewską. W 1949 zamieszkał we Wrocławiu. Zdał tu eksternistycznie maturę, a następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.), w 1954 uzyskał magisterium. W 1953-57 pracował jako asystent Katedry Historii Literatury Polskiej na UWr. Od 1956 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1957-61 pełnił funkcję prezesa Oddziału Wrocławskiego ZLP. Redagował dział poezji i prozy w *Nowych Sygnałach* (1956-57), a następnie był członkiem kolegium redakcyjnego *Odry* (do

1976), ogłaszał tu także artykuły, recenzje i wiersze. W tym okresie zajął się również dramaturgią. W 1958 otrzymał nagrodę m. Wrocławia za twórczość poetycką, w 1961 nagrodę ZAiKS-u. Od grudnia 1965 do czerwca 1968 był zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Poezja*. W 1966 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1973 uzyskał na UWr. doktorat na podstawie pracy o poezji Bolesława Leśmiana „Poezja niemożliwa” (promotor prof. Bogdan Zakrzewski). Na przełomie 1973/74 był na rocznym stypendium International Writing Program w Iowa City (USA). Po odbyciu dłuższej podróży po Stanach Zjednoczonych, do 1976 był wykładowcą historii literatury polskiej na University of Illinois w Chicago. W 1975 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1976-77 przebywał na stypendium Deutscher Akademischer Austauschdienst – Berliner Künstlerprogramm w Berlinie Zachodnim. W 1978 prowadził wykłady z literatury polskiej na Ludwig-Maximilians-Universität w Monachium oraz w Ragensburgu. We wrześniu tego roku został profesorem katedry literatury polskiej w Department of Slavic and Baltic Languages and Literatures na University of Illinois w Chicago. W 1980 utworzył przy tym uniwersytecie The Norwid Society, którego został prezesem. Organizował międzynarodowe konferencje dotyczące pisarzy polskich (C.K. Norwida w 1983, B. Leśmiana w 1987, J. Przybosa w 1992). W 1991 został członkiem SPP. W 1992 przeszedł na emeryturę. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964) i odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej” (1991). Mieszka w Oak Park w stanie Illinois (USA).

TWÓRCZOŚĆ

1. Legendy pomorskie. Szczec.: Pol. Pismo i Książka 1948, 192 s.
2. Żywe wymiary. [Wiersze]. Szczec.: Pol. Pismo i Książka [1948], 70 s.
3. Gorzkie źródła. [Wiersze]. Wr.: ZLP Oddz. Wrocławski 1957, 16 s.
4. Kamienna muzyka. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1958, 79 s.
5. Wracamy późno do domu. (Sztuka współczesna w 7 obrazach). *Dialog* 1958 nr 1 s. 5-39. Praprem. Kr., T. Lud. 1958. Przedr. zob. poz. 28.
6. Cavemus. (Groteska antropologiczna w 14 obrazach). Praprem. Bielsko, T. Propozycji 1960. Druk fragm. *Życie Lit.* 1961 nr 4 s. 6-7.
7. Wszędzie są studnie. (Sztuka współczesna w 2 częściach i 11 obrazach). Praprem. pt. Studnie Wwa, T. Ateneum 1960. Druk *Dialog* 1960 nr 1 s. 5-34. Przedr. zob. poz. 28.

8. Zielone rękawice. (Średniowieczna ballada sceniczna w 5 obrazach). *Dialog* 1960 nr 9 s. 5-40. Praprem. Kr., T. 38 1961. Przedr. zob. poz. 28.

Wyróżnienie w konkursie GPARA na sztukę teatralną z okazji Tysiąclecia Państwa Polskiego w 1960.

Przeł. ros.: Zielony perłatki. [Przeł.] V. Čejpajtis. Moskwa 1964, przedr. w: *Sovremennaja pol'skaja p'esa*. Moskwa 1974.

9. Znaki równania. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 59 s.

10. Kiedy ktoś zapuka. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1961. Druk w: *Teatr wyobraźni*. Wwa 1969 s. 129-174. Przedr. zob. poz. 18, 28.

Przeł. niem.: Radio NRD 1965. [Infl.: *Le Théâtre en Pologne*, Wwa 1965 nr 1 s. 17].

11. Przerwa w podróży (poświęcona wszystkim pasażerom wszystkich środków lokomocji). [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1962. Praprem. Białystok, T. im. A. Węgierki 1965. Druk zob. poz. 18, 28.

12. W imię znaczenia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1962, 46 s.

Nagroda w konkursie Bydgoskiej Wiosny Poetyckiej na najlepszy tomik poezji wydany w 1961/1962.

13. Jego mała dziewczynka. [Utwór dramatyczny] TV 1963. Praprem. teatr.: Wr., T. Współcz. Scena Mała „Rekwizytornia” 1977. Druk zob. poz. 18, 28.

14. Dziwny pasażer. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1964 nr 6 s. 5-33. Praprem. Wr., T. Rozmaitości 1964. TV 1966. Radio 1967. Przedr. zob. poz. 28.

Wyróżnienie w konkursie Studia Współczesnego T. Pol. na słuchowisko współczesne w 1964.

15. Trudny las. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 82 s. Zawiera wiersz Trudny las oraz cykle: Drzewa dowolne; Powiązania; Trochę za las; Okrycia.

16. Czterech nocnych stróżów. (Dzieje serca w 5 obrazach). Praprem. Wr., Scena T. Kameralnego 1966. Druk zob. poz. 18, 28.

17. Człowiek z absolutnym węchem. [Utwór dramatyczny w 7 obrazach]. Powst. przed 1967. Druk zob. poz. 18.

18. Kiedy ktoś zapuka. [Utwory dramatyczne]. Pozn.: WP 1967, 386 s.

Zawartość: Kiedy ktoś zapuka [poz. 10]; Czterech nocnych stróżów [poz. 16]; Człowiek z absolutnym węchem [w 7 obrazach; poz. 17]; Jego mała dziewczynka [poz. 13]; Przerwa w podróży [poz. 11].

19. Wiersze wybrane. Wr.: Ossol. 1969, 214 s. Zawiera wiersze z poz. 4, 9, 12, 15 oraz cykl Na odwrot.

Przeł. włos. wiersza Historia białopiennego źródła: Dalla storia della sorgente del tronco bianco. [Przeł.] F. Ferrara. Roma 1968.

20. Mam piękną kolekcję noży, czyli Pogrzeb przyjaciela. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1970. Druk *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 4 s. 5-25. Przedr. zob. poz. 28.

21. Przyjdź jak najprędzej. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1970. Druk *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 1 s. 23-43. Przedr. zob. poz. 28.

22. Charon od świtu do świtu. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1972. Druk zob. poz. 28.

23. Dźwiękowy zapis doliny. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1972. Druk fragm. *Progr. Teatru Rozmaitości*, Wr. 1972 nr z III s. 21-27.

24. Niewidzialny chłopiec. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1972. Druk fragm. *Progr. Teatru Rozmaitości*, Wr. 1972 nr z III s. 28-33.

25. Noc jest tylko wygnanym dniem. (Sztuka karnawałowa w 4 częściach asymetrycznie przyspieszonych). Powst. ok. 1972. Druk fragm. *Progr. Teatru Rozmaitości*, Wr. 1972 nr z III s. 15-17. Druk całości zob. poz. 28.

26. Odwrócone światło. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1972, 423 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Przed każdą chwilą; Zwiastowanie; Narodzenie; Nauka; Nauczanie; Kana Galilejska; Ukrzyżowanie; Zmartwychwstanie.

27. Zakup z dostawą na miejsce. (W dwóch ratach). [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1975. Druk zob. poz. 28.

28. Dramaty zebrane. Wstęp: A. Falkiewicz. Wr.: Ossol. 1975, XXXIV, 813 s.

Zawartość: Wracamy późno do domu [poz. 5]; Wszędzie są studnie [poz. 7]; Dziwny pasażer [poz. 14]; Zielone rękawice [poz. 8]; Przerwa w podróży [poz. 11]; Kiedy ktoś zapuka [poz. 10]; Jego mała dziewczynka [poz. 13]; Czterech nocnych stróżów [poz. 16]; Człowiek z absolutnym węchem [poz. 17]; Zakup z dostawą na miejsce (w dwóch ratach) [poz. 27]; Charon od świtu do świtu [poz. 22]; Przyjdź jak najprędzej [poz. 21]; Noc jest tylko wygnanym dniem [poz. 25]; Mam piękną kolekcję noży, czyli Pogrzeb przyjaciela [poz. 20].

29. Poezja niemożliwa. Modele Leśmianowski wyobraźni. [Rozprawa]. Wr.: Ossol. 1975, 374 s.

30. Kiedy przychodzi Anioł. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Współcz. 1978.

31. Rozwiązywanie przestrzeni. Poemat polimorficzny. Druk fragm.: Kupa. Osiem wierszy wyjętych z poematu polimorficznego „Rozwiązywanie przestrzeni”. Wr., Jeruzolima, Chicago 1972-1981. Grafiki J. Salińskiego. Chicago: Green and Pen 1981, [10] k.; Rozwiązywanie przestrzeni. Poemat polimorficzny. (Fragmenty). Wwa: Niezal. Ofic. Wydawn. 1989, 47 s.

Szkice w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Naked poetry. (A discourse about newest Polish Poetry). [Przeł.] J. Laskowski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1976 nr 1/2 s. 59-71. — Art — a bridge to the imposible. [Przeł.] P. Majewski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1981 nr 2 s. 4-22. — Homo viator w polskiej poezji współczesnej. W: *Literatura polska na obczyźnie*. T. 5. London 1988

s. 65-114. — Le souverain de l'île de la conscience. *Revue des Études Slaves*, Paryż 1991 z. 2, s. 368-417 [dot. poezji Z. Marka].

Wybory utworów w przekł.: ang.: Three slavic poets: Joseph Brodsky, ..., Djordje Nikolic. [Wyd.] J. Rezek. [Wiersze T.K. przeł.] J. Darowski. Chicago 1975. — niem.: Das abgewandte Licht. Vade tecum. [Przeł.] K. Dedecius, M. Kurecka, R. Pietrass. Berlin [ok. 1977]. — słowack.: T'azky les. [Przeł.] V. Kovalčik. Bratislava 1969.

Przekłady

1. S. Szczepaczow: Strofy miłosne. [Wiersze]. Wybrał [i przeł. większość utworów] ... Wwa: PIW 1960, 32 s.

2. M. Pavlović: Sobowtóry. [Wiersze]. Wybrał ... Przeł.: P. Vujičić, ... Wwa: PIW 1965, 49 s.

Praca redakcyjna

1. M. Miszewski: Poręcze światła. [Wiersze]. Red. arkusza ... Wr.: ZLP Oddz. Wrocławski 1957, 15 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1959. — Wywiady: [Rozm.] R. Sawicki. *Wielozas. Le Temps Pluriel*, Paryż 1983 nr 1/2 [w jęz. pol. i franc.]; — Zeby uniknąć szalenstwa. Na pytania W. Sorgente na temat dramaturgii i teatru odpowiada T.K. *Archipelag*, Berlin Zach. 1985 nr 12, wersja ang.: *Slavic and East European Arts*, Stony Brook, N.Y. 1985 z. 3.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (J. Łukasiewicz).

J.P. Gawlik: Konfrontacje, Dramat mistyfikacji czy mistyfikacja dramatu. *Dialog* 1958 nr 5 [omów.: Późno wracamy do domu]. — [Kamienna muzyka:] A. Kamińska: Poetyka rzeczywistości. *Twórczość* 1958 nr 6; S. Rzęsiowski: Morał w kształcie pikawowskim. *Polonista* 1958 nr 4. — [Znaki równania:] M. Głowiński: Liryka fenomenologiczna. *Odra* 1961 nr 5; J. Trznadel: Poezja elementarna. *Współczesność* 1961 nr 3; J.J. Lipski: Ku intelektualistycznemu symbolizmowi. *Twórczość* 1962 nr 5. — J. Rogoziński: Przykład K. *Współczesność* 1963 nr 24. — J. Trznadel: T.K. *Tyg. Kult.* 1963 nr 32. — A. Okopień-Sławińska: [Analiza wiersza „Poradnik fotografa”]. W: *Liryka polska*. Kr. 1966. — J. Trznadel: Kształt wyobraźni zorganizowanej. W tegoż: *Różne trzecie*. Wwa 1966 [dot.: Kamienna muzyka; Znaki równania; Trudny las]. — E. Wróblewska: Dwa studia lasu: „Zielona godzina” B. Leśmiana i „Trudny las” Karpowicza. *Zesz. Nauk. Uł* 1966 nr 43. — [Kiedy ktoś zapukał:] Z. Gren: Dramaty polskie. *Życie Lit.* 1967 nr 41; A. Kapłon: Utwory dramatyczne T.K. *Kontrasty*, Wr. 1968 nr z VI. — J. Przyboś: Liryka K. W tegoż: *Sens poetycki*, Wyd. 2 powiększone T. 2. Kr. 1967 [dot.: Gorzkie źródła; Znaki równania]. — M. Garbala: Wejście w słowo. (O językowym kształcie poezji T.K.) *Agora* 1969 nr 25. — W. Natanson. *Prz. Hum.* 1969 nr 1 [rec.: Kiedy ktoś zapukał]. — M. Piwińska: Zaczarowane koło T.K. *Dialog* 1969 nr 8 [dot. twórczości dramaturgicznej]. — J. Pluta: Opozycje i propozycje. (Na marginesie „Wierszy wybranych” T.K.) *Kontrasty Odrzańskie* 1970 nr 5. — E. Balcerzan: Imiona znaczeń; Składnia świata T.K.; Mózg i człowiek. W: *Oprócz głosu*. Wwa 1971. — S. Barańczak: II. Szkoła bez uczniów: T.K. albo Polifonia. W tegoż: *Nieufni i zadufani*. Wr. 1971. — Z. Bieńkowski: Maksymalny minimalizm. *Kultura* 1971 nr 47, przedr. w tegoż: *Cwierć wieku intymności*. Wwa 1993. — H. Walińska: O języku „lingwistycznej” poezji T.K. *Nurt* 1971 nr 3. — H. Pustkowski: Miron Białoszewski i T.K. (Z zagadnień po-

ezy lingwistycznej). *Litteraria* 1972 t. 4. — [Odwrocone światło:] E. Balcerzan: Kto się boi odwróconego światła? *Odra* 1972 nr 12. — J. Trznadel: Metafizyczna silva rerum. *Twórczość* 1972 nr 10, przedr. w tegoż: *Plomien obdarzony rozumem*. Wwa 1978. — K. Grela: K. *Poezja* 1973 nr 5. — H. Spasowska: Językowe źródła metafory. (Na przykładzie poezji T.K.) *Litteraria* 1973 nr 5. — W.P. Szymański: Kwadratura koła. (Poezja T.K.) W tegoż: *Outsiderzy i słowiarze*. Wr. 1973. — A.K. Waśkiewicz: Metonimia świata. (O poezji T.K.) W tegoż: *Rygor i marzenie*. Łódź 1973. — P. Dybel: Patron pokoleń. *Litteraria* 1974 nr 37. — A. Falkiewicz: Świat T.K. *Dialog* 1974 nr 5, wyd. też jako wstęp do: T. Karpowicz: *Dramaty zebrane*. Wr. 1975, przedr. w tegoż: *Fragmety o polskiej literaturze*. Wwa 1982. — K. Grela: „Odpowiednie dać rzeczy słowo”. *Poezja* 1974 nr 7/8, przedr. w teże: *Kształt słowa*. Wwa 1986. — J. Hofman-Stelmach: Człowiek zakłęty w swoją formę. (O dramaturgii T.K.) *Teatr* 1974 nr 23. — H. Pustkowski: T.K.: I. Nieufność wobec języka; II. „Poradnik fotografa”; III. „Odwrocone światło” W tegoż: „Gramatyka poezji?” Wwa 1974. — T. Skutnicki: Przerzutnie. *Nouy Wyraz* 1974 nr 6/7 [rec.: Odwrócone światło]. — [Poezja niemożliwa:] E. Balcerzan: *Nurt* 1975 nr 12; M. Głowiński: Poeta w potoku świadomości. *Litteraria* 1975 nr 47. — S. Bardjewska: *Teatr radiowy* K. *Odra* 1976 nr 9. — E. Czajplewicz: Klucz. *Mies. Lit.* 1976 nr 5 [rec.: Poezja niemożliwa]. — P. Dybel: Świat dramatu T.K. *Mies. Lit.* 1976 nr 8. — B. Kierc: K. W tegoż: *Przyboś i Wr.* 1976. — J. Kurkowiak: Przykład odwróconego światła. W tegoż: *Dzień powszedni wyobraźni albo o ułomności zdrowego rozsądku w poznaniu poetyckim*. Wwa 1976. — A. Świelek: Nad wierszami T.K. *Stud. i Mater.* 1976 nr 5. — [Poezja niemożliwa:] A. Wiejkowski: Kwadratowa gwiazda. *Odra* 1976 nr 1; A. Zawada: *Twórczość* 1976 nr 8. — B. Bak: *Przez szczegół i analizę*. *Scena* 1977 nr 4 [dot. twórczości dramaturgicznej]. — S. Burkot: [Analiza wierszy: Chory; Księga Eklesiastesa; Gramatyka przez sen]. W tegoż: *Spotkania z poezją współczesną*. Wwa 1977. — H. Czubała: Patrzą ponad patrzanie. *Nouy Wyraz* 1977 nr 1 [dot. twórczości poetyckiej]. — [Poezja niemożliwa:] M. Kurpisz: Szuka genialnego zwożenia. *Poezja* 1977 nr 9; J. Dudek. *Ruch Lit.* 1978 nr 3. — J. Hofman: W świecie pozornym. (O dramaturgii T.K.). *Życie Lit.* 1978 nr 33. — Sz. Gassowski: T.K. W tegoż: *Współcześni dramaturgowie polscy. 1945-1975*. Wwa 1979. — B. Kierc: „Piękno nieobecności”; *Zwycięska klęska*. W tegoż: *Teatr darmowy*. Wr. 1980 [dot.: Odwrócone światło; Poezja niemożliwa]. — A. Pajdzińska: Defrazeologizacja w poezji T.K. *Biał. Lubel. Tow. Nauk* 1980 nr 2. — E. Balcerzan: Kto się boi „Odwroconego światła”. W tegoż: *Kregi wjaźmniczenia*. Kr. 1982. — E. Balcerzan: T.K. (Magiczne znaki równania). W tegoż: *Poezja polska w latach 1939-1965*. Cz. 1. Strategie liryczne. Wwa 1982. — M. Ampel-Rudolf: Lingwistyczne manipulacje w poezji T.K. (Modyfikacje związków frazeologicznych). *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzesz.* 1985 nr 60. — K. Sielicki: Dramat pytań najtrudniejszych. *Teatr* 1985 nr 4. — K. Krasoń: Motywy biblijne w twórczości poetyckiej T.K. w latach 1958-1964. *Litteraria* 1986 t. 18. — P. Kunciewicz: Początki szkoły językowej. *Prz. Tyg.* 1986 nr 50. — L. Szaruga. *Archipelag*, Berlin Zach. 1986 nr 1/2. — J. Hofman: Nieprzeniknione. *Tyg. Kult.* 1987 nr 18. — E. Czerwiński: Jerzy Broszkiewicz i T.K.: priests in mufti. W tegoż: *Contemporary Polish theater and drama (1956-1984)*. New York 1988. — K. Kopka: Sny T.K. *Teatr* 1988 nr 7 [dot.: Noc jest tylko wygnanym dniem]. — K. Krasoń: Wojna w twórczości Mirona Białoszewskiego i T.K. *Prz. Hum.* 1988 nr 6. — K. Sielicki: Samotnik. *Teatr* 1989 nr 9 [dot. twórczości dramaturgicznej]. — M. Stala: Rozwijanie świata. *NaGłos* 1990 nr 2. — A. Falkiewicz: Metafora metafor. O poezji T.K. *Teksty Druge* 1991 nr 3. — K. Krasoń: Egzotyzm jako transgresja w „Odwroconym świecie” T.K. W: *Egzotyzm w literaturze*. Szczec. 1991. — E. Tkaczyszyn-Dycki: Siedemdziesiąte urodziny T.K. *Kresy* 1992 nr 11. — K. Krasoń: Jeszcze raz o „języku” świata (1941-1949). W: *Z warsztatu badawczego humanisty*. Szczec. 1993. — S. Mutz: W granicach świata — w granicach języka. *Fa — Art* 1993 nr 1.

KARPOWICZ Tytus

ur. 1915

Pseud.: Adam Zacharewicz; Alfreda Santyrówna; Ewa Janasówna; Franciszek Czyba; Henryk Matyjek; Janina Janasówna; Jerzy Wronski; Józef Schütz; Krystyna Schütz; Olgierd Szanter; Romuald Czerny; Ryszard Wartman; T. Bajorbóg; Waclaw Wilkisz; Wilhelm Tomaszek.

Prozaik, autor książek dla młodzieży.

Urodzony 4 stycznia 1915 w Wilnie; syn Hipolita Karpowicza, urzędnika samorządu miejskiego, i Elżbiety z Zacharewiczów. Uczęszczał do Gimnazjum Humanistycznego im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, gdzie w 1935 zdał maturę. W tym czasie należał do harcerstwa, był redaktorem szkolnej gazetki oraz prezesem koła krajoznawczego. Debiutował w 1931 artykułem (podp. T. Bajorbóg), ogłoszonym w dodatku niedzielnym do wileńskiego *Słowa* pt. *Gdzie to gdzie zagrały trąbki myśliwskie*. W 1933 nawiązał stałą współpracę z pismami *Lowiec Polski* (Warszawa, do 1938; tu też pod pseud.: Franciszek Czyba, Alfreda Santyrówna, Henryk Matyjek, Romuald Czerny, Ryszard Wartman, Waclaw Wilkisz) i *Lowiec* (Lwów, do 1937). W 1935-39 studiował inżynierię leśną w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz jednocześnie filologię polską, etnografię i socjologię na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W czasie nauki szkolnej oraz studiów zainteresowany krajoznawstwem odbywał, dzięki pomocy wuja, liczne podróże w kraju i za granicą. Po wybuchu II wojny światowej przebywał na ziemi wileńskiej. W czasie okupacji niemieckiej zajmował się pracą na roli i w leśnictwie oraz brał udział w walkach partyzanckich. W 1945 przebywał na wschodnich krańcach Związku Radzieckiego. W 1946 powrócił do Wilna i w tymże roku w ramach tzw. akcji repatriacyjnej wyjechał do Warszawy. Następnie przeniósł się do Wrocławia. Pracował w przedsiębiorstwach budowlanych i transportowych jako urzędnik do spraw socjalnych oraz bezpieczeństwa i higieny pracy. W 1953 pełnił funkcję redaktora naczelnego oddziału *Słowa Powszechnego* we Wrocławiu (tu też utwory pod pseud. Janina Janasówna). Od 1954 zajmował się głównie pracą literacką oraz działalnością w dziedzinie krajoznawstwa i ochrony przyrody. Publikował pod pseudonimami liczne opowiadania w wielu czasopismach, m.in. we *Wrocławskim Tygodniku Katolików* (1954-55, 1958-59; tu m.in. pod pseud. Ewa Janasówna opowiadanie pt. „Lekarz zdradza sumienie”, 1955 nr 1-10, nagrodzone w konkursie literackim WTK), w *Dookoła świata* (1955-56, 1958; tu m.in. w 1955 cykl opowieści pt. „Na Słonecznej Polanie” pod pseud. Adam Zacharewicz), *Nowinach Jeleniogórskich* (1958-59), *Wiadomościach Wędkarskich* (1960-62) i *Poznaj swój kraj* (1961). W 1961 ożenił się z Alfredą Szan-

ter. Mieszkał kolejno w Jeleniej Górze, Karpaczu, Lwówku Śląskim i Białymstoku. W 1965 został członkiem ZLP (w 1990 zrezygnował z członkostwa). W 1967-68 odbył podróż wokół Afryki, a w 1975-76 podróż statkiem handlowym na Wyspy Kanaryjskie, do Brazylii i Argentyny. Od lat sześćdziesiątych z powodu choroby oczu zmuszony był do korzystania przy pracy literackiej z pomocy lektora. Mieszka w Suwałkach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Księga puszczy. [Cykl opowieści].

[Cz. 1]. Szlakiem czarnego zwierza. Wwa: Iskry 1958, 221 s. Wyd. nast.: wyd. 4 Wwa: LSW 1977.

[Cz. 2]. Bałabuszka – Złoty Lis. Wwa: Iskry 1958, 217 s. Wyd. nast.: Wyd. 4 Wwa: LSW 1978.

[Cz. 3]. Tytan – byk nad byki. Wwa: Iskry 1962, 249 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [właśc. 4] Wwa: LSW 1979.

Przełk. ros.: Vlastelin gor. [Przeł.] G. Jazykov. Moskwa 1966.

Wyd. łączne cz. 1-3: wyd. 1 Wwa: LSW 1965, tamże wyd. 2 1971, wyd. 3 1985.

[Cz. 4]. Saga o niedźwiedziu. Wwa: LSW 1966, 247 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1975.

[Cz. 5]. Piewca kniei. [Wwa:] LSW 1970, 214 s.

2. Quo vadis homo. [Wspomnienia]. Wwa: MON 1961, 106 s.

Wyróżnienie w konkursie literackim MON w 1961 na powieść lub wspomnienie żołnierskie z l. 1939-1945 i powieść o Polsce współczesnej.

3. Żelazny wilk. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1961, 206 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1986.

Podp.: Waclaw Wilkisz.

Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie literackim Lubel. Spółdz. Wydawn. w 1961.

Adapt. film.: Dzikun. Scenariusz: A. Barszczyński. Ekran. 1988.

4. Władca doliny Morskiego Oka. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1964, 174 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; wyd. 2 [!] Lubl.: WŁubel. 1969, tamże wyd. 3 1972, wyd. 4 1975, wyd. 5 1988.

5. Lato po indiańsku. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1967, 205 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1979, wyd. 4 1984.

Adapt. film.: Tajemnica puszczy. Scenariusz: A. Barszczyński. Ekran. 1990.

6. Ryba bierze. Opowiadania. Lubl.: WŁubel. 1970, 109 s.

Zawartość: Duszehubka; Druh druha zawsze zrozumie; Witaj wiosno! Wyprawa niedźwiedzicy; Wiosenne okonie; Nad rzeką Moskwą; Zegar pod mostem; Rudy rybak; Złoty lin; Rybak na kółkach; Kot z pecherzem; Przed wityną wędkarską; Przygoda wielkanocna; Ryba nadziei. (Legenda mazurska); Łącznik; Walka Dydwały z Zulikiem; Wędkarzom znad Wietrznej Wody.

Ank. 1967, 1973, 1978. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — NSLD (E. Brzoza).

L. Szymanski. *Współczesność* 1958 nr 16 [rec.: Księga puszczyl]. — [Władca doliny Morskiego Oka:] H. Skrobiszewska. *Nowe Książ* 1965 nr 5; J.M.: Die Welt der Tiere. *Begegnung mit Polen*, Düsseldorf 1966 nr 12. — H. Skrobiszewska: Schematy stare i nowe. *Nowe Książ* 1967 nr 1 [rec.: Księga puszczyl]. — [Ryba bierze:] K. Janicki: Ryba bierze — czytelnik nie. *Kult. i Życie* 1970 nr 14; M. Kabata: Przygody z oczekiwaniami. *Nowe Książ* 1971 nr 6. — J. Papuzińska: Trankwilizatory literackie. *Nowe Książ* 1971 nr 10 [rec.: Księga puszczyl]. — (kurz): T.K. *Krajobrazy* 1984 nr 38.

B.D.

KARSKI Gabriel

1895-1978

Imiona metrykalne: Michał Gabriel. Podpisywał utwory też: Michał KarSKI. Pseud.: G.K.; gk.; M.G.K.; M.K.; Mikar; „Mikar”; Ob. Serwator. Symfonion Depa; W.E. Redyk. Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 12 kwietnia 1895 w Warszawie; syn Karola KarSKiego, inżyniera, i Marii z domu Depuichault (Francuzki), tłumaczki. Po ukończeniu szkoły średniej w Warszawie, studiował polonistykę i romanistykę w Wolnej Wszechnicy oraz na Uniwersytecie Warszawskim. Ukończył klasę skrzypiec w Konserwatorium Warszawskim. Jako tłumacz debiutował w 1911 przekładem wiersza T. Gautiera pt. „Ostatni liść”, zamieszczonym w *Sowizdrzale* (nr 6), pierwsze opowiadanie pt. „Śmierć Langa”, napisane wspólnie z Bronisławem Pulińskim ogłosił w tymże piśmie w 1913 (nr 52; podp.: Bropul [właśc. B. Puliński], Mikar [właśc. M. KarSKI]); z tygodnikiem tym współpracował do 1919. Jako poeta debiutował wierszem pt. „Przed drugą wyprawą”, opublikowanym w 1914 w *Echu Literackim i Artystycznym* (nr 7). Należał do grupy Picadora, występował na wieczorach poetyckich w kawiarni Pod Picadorem (także jako skrzypek), następnie był związany z grupą poetycką Skamander i publikował w jej organie *Skamander*. W 1920 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W następnych latach pracował jako urzędnik państwowy, m.in. był osobistym sekretarzem Gabriela Narutowicza w Ministerstwie Robót Publicznych (1920-21), później był zatrudniony w Departamencie Kultury Ministerstwa Oświaty (w 1939 na stanowisku radcy). W 1921 ożenił się z Ireną Janiną Depuichault. W tymże roku został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1930 wyjechał na rok do Kairu, jako pracownik Ambasady Polskiej. W 1937-38 współpracował z redakcją miesięcznika *Zwierciadło*. W 1938 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za przekłady z literatury francuskiej oraz pierwszą nagrodę w konkursie przekładów poetyckich ogłoszonym przez ZZLP. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w obronie Warszawy. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał nadal w War-

szawie; pracował jako skrzypek orkiestrowy i solista. Brał udział w pracy konspiracyjnej; był członkiem AK (używał pseud. Jastrzębiec). Od wiosny 1943 prawdopodobnie pracował (pod pseud. Gabryel) w redakcjach miesięczników *Agencja Wschodnia* (później dwutygodnik) i *Agencja Zachodnia*, wydawanych przez Wydział Propagandy Bieżącej Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK. Po powstaniu warszawskim został wywieziony do obozu w Zakroczymiu, a później do Sulejowa, skąd zdołał zbiec. Do końca wojny ukrywał się pod Piotrkowem Trybunalskim, następnie powrócił do Warszawy i podjął pracę w Polskim Radiu, początkowo jako naczelnik wydziału (do 1950), a następnie współpracownik działu literackiego (referat literatury francuskiej). Kontynuował twórczość poetycką, prozatorską i przekładową; wiersze, fraszki, opowiadania, tłumaczenia publikował m.in. w *Odrodzeniu* (1945-49), *Szpilkach* (1946-68), *Warszawie* (1946-48), *Nowej Kulturze* (1950-57), *Twórczości* (1952-55), *Kulturze* (1963-70). Był członkiem Polskiego PEN Clubu; w 1949 wszedł w skład zarządu tymczasowego powołanej przy nim Sekcji Tłumaczy, w 1950-55 pełnił funkcję zastępcy członka zarządu. W 1959, będąc jako stypendysta rządu francuskiego w Paryżu, ukończył na Sorbonie kurs École Supérieure de Préparation et de Perfectionnement Professeurs de Français à l'Étranger. Tłumaczył na francuski listy dialogowe polskich filmów (m.in. w 1958 „Popiół i diament” i „Pożegnania”). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1965), Medalem za Warszawę 1939-1945 (1961), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966), belgijskim Krzyżem Kawalerskim Orderu Króla Leopolda II. Zmarł 1 kwietnia 1978 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Drzewo podróżne. [Wiersze]. Wwa: E. Wende i Spółka 1919, 103 s.

2. Gra. [Wiersze]. Wwa: Ignis 1924, 62 s.

3. Noc zapomnienia. [Opowiadania]. [Wwa:] Skł. gł. Domu Książki Pol. 1935, 150 s.

Zawartość: Noc zapomnienia; Jasnie pani; Basia; Zdobyc; Władek-Kulas; Walenty; Plat życia; Opowieść kameralna; Dulce est pro patria mori; Fair play.

4. Poezje wybrane. Wwa: Czyt. 1956, 104 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2, — nadto cykle: Z dalekiej łąki; Pamięci matki; Wiersze powojenne; Epilog.

5. W przymglonym lustrze. [Wspomnienia i opowiadania]. Łódź: WŁ 1970, 168 s.

Zawartość: Z moich nowel [z poz. 3] Walenty. (Gawęda sentymentalna); Władek-Kulas. (Kartka z kroniki sielskiej); Jasnie pani; Basia, — nadto: Złoty półmisek; Czynn; Przygoda Bernarda L. — Z moich wspomnień: O mojej matce; „Mazowiecka”. (Fragment); Poemat z komentarzem, — Moi sławni przyjaciele: Gabriel Narutowicz; Stefan Żeromski; Leopold Staff. (I. Gańc

wspomnień, II. Dwie imprezy); Julian Tuwim. (I. Uśmiech Tuwima, II. Garstka wspomnień, III. Po śmierci Juliana Tuwima lwiersz).

Adapt. film: opowiadania Czyn (łącznie z opowiadaniem J. Putramenta „Ten i tamten brzeg”) pt. Don Gabriel: Adapt.: J. Hen. Ekran. 1966.

Przekłady

1. G. Duhamel: Żywoty męczenników. La vie de martyrs. 1914-1916. Tor., Wwa, Siedlce: Ignis 1922, XVIII, 192 s. Wyd. nast. Wwa: Rój 1939.

2. Tęcza. Liryka francuska w przekładach. [Antologia]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1922], 96 s.

3. E. Jaloux: Zmierzch pięknego dnia. [Powieść]. Wwa: *Bluszcz* 1923, 238 s. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Domu Pol. 1929.

4. J. London: Odszczepieniec i inne nowele. Wwa: Ignis 1924, 163 s. Wyd. nast. pt. Odszczepieniec: Wwa: Bibl. Groszowa 1925; Wwa: Wyd. *Kur. Pol.* 1934; Wwa: E. Kuthan 1948.

Przedr. przekładów opowiadań: Odszczepieniec; Kawał pieczeni; „Chińczak” w: J. London: Opowiesci z północy i południa. Wybór: Z. Mitzner. Wwa: NK 1953, 268 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1953, wyd. 3 popraw. 1955. — Odszczepieniec; Kawał pieczeni w: J. London: Kawał pieczeni i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1955, 169 s. — Odszczepieniec. W: J. London: Odszczepieniec. [Opowiadania]. Wybór: K. Piotrowski. Wwa: KiW 1968, 115 s.

5. G. Duhamel: O poezji. Wwa: Druk. B. Wierzbickiego 1926, 57 s.

6. H. Duvernois: Dzieje psiapsusia. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1927, 166 s.

7. D. van Moppès: Pomoc tonącym. [Opowiadania]. Wwa: *Bluszcz* 1927, 28 s.

8. C. Farrère: Sto milionów w złocie. [Powieść]. Wwa: Rój 1928, 207 s. Wyd. nast. Gdańsk: Graf 1991.

9. M. Renard: Żaba. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1931, 168 s.

10. H. Duvernois: Siostry Hortensias. Powieść. Wwa: Rój 1934 [antydat. 1933], 243 s.

11. F. Mauriac: Pustynia miłości. Powieść. Wwa: Pol. Tow. Przyj. Książki [1934], 195 s.

12. A. France: Wspomnienia mego przyjaciela. [Powieść]. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1935, 277 s. Wyd. nast.: Łódź: Książka 1947; Wwa: KiW 1949.

13. R. Ferdinand: Kupiec i poeta. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1938.

14. L. Daudet: Tragiczny żywot Wiktora Hugo. Wwa: Rój 1939, 309 s.

15. M. Daireaux: Kulisy zanego żywota. [Powieść]. Wwa: Wiedza 1948, 254 s.

16. [É.] Zola: Klęska. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: KiW 1950, 361 + 214 s. Przedr. w: É. Zola: Dzieła wybrane. Wwa: KiW 1954 s. 887-1108; É. Zola: Rougon Macquartowie. Historia naturalna i spo-

łeczna rodziny za Drugiego Cesarstwa. T. 19. Wwa: PIW 1961.

17. A. Philippe: Michel Rondet. Powieść historyczna. Przedm.: M. Patinaud. [Wwa:] PIW 1951, 240 s. Wyd. nast. tamże 1951.

18. G. Chevallier: Skandal w Clochemerle. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1953, 328 s.

19. W. Hugo: Ruy Blas. Dramat w 5 aktach. Wwa: PIW 1955, 187 s. Wyst. Kr., Stary T. 1955.

20. G. Ziegler: Zbrodnia w Kang-Se. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955, 196 s.

21. J. Anouilh: Skowronek. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1956 nr 6 s. 29-72.

22. H. Heine: [Wiersze w:] R. Schumann: Pieśni wybrane. 1. Miłość poety. Op[us] 48. (Cykl pieśni do słów H. Heinego w przekł. ...). Kr.: PWM 1956, 47 s.

23. É. Zola: Prawda. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: PIW 1956, 378 s.

24. I. Gonczarow: Wieczór literacki. Opowiadania. Wwa: PIW 1957, 222 s.

25. E. Triplet: Era nylonu. [1]. Róże na kredyt. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 283 s.

26. A. Malraux: Droga Królewska. [Powieść]. Post.: A. Kijowski. Wwa: Czyt. 1962, 261 s.

27. F. Dostojewski: [Opowiadania w:] Z pism F. Dostojewskiego. Wwa: PIW.

[T. 1]. Sobowtór i inne opowiadania. 1846-1848. 1962, 403 s.

W przekł. G.K.: Polzunkow; Słabe serce; Uczciwy złodziej; Choinka i ślub; Cudza żona i mąż pod łóżkiem, s. 240-279.

[T. 2]. Białe noce i inne opowiadania 1848-1859. 1963, 603 s.

W przekł. G.K.: Nietoczka Niezwanow; Mały bohater, s. 56-249.

[T. 3]. Gracz. [Powieść]; Opowiadania 1862-1869. 1964, 485 s.

W przekł. G.K.: Paskudna historia; Notatki z podziemia, s. 5-161.

28. M. Gogol: Płaszcz. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1965, 55 s. Wyd. nast. Rzeszów: KAW 1988.

29. A. France: Jokasta. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1968, 111 s.

30. Don Kichot. Libretto opery; H. Cain. Przeł. ... Muz.: J. Massenet. Wyst. Gdańsk, Opera i Filharmonia Bałtycka 1969.

31. T. Fleischman: Zbieg z Wyspy Świętej Heleny. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 168 s.

32. Les lauréats du Pen Club polonais. [Red.] M. Lepecki. [Wstęp:] J. Parandowski. Wwa: Pen Club 1970, 140 s.

Druga k. tytułowa: Laureaci Polskiego Pen Clubu.

33. F. Dostojewski: Potulna. Opowiadanie fantastyczne. Wwa: PIW 1972, 54 s. Wyd. nast. tamże: 71

K

wyd. 2 1974, wyd. 3 1976, wyd. 4 Wwa 1978, wyd. 5 1982. Przedr. w: F. Dostojewski: *Dzieła wybrane*. T. 3. Wwa 1984, wyd. 2 w t. 5 Wwa 1987; F. Dostojewski: *Białe noce*. Opowiadania. Wwa 1986.

Od 1976 pt. Łagodna

Praca redakcyjna

1. A. Fet: *Liryki*. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1964, 163 s.

Tu także m.in. przekł. G.K.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. [1951], 1956, 1966. — Wywiad: Trzydzieści pięć lat z literaturą. Rozm. A.B. *Nowa Kult.* 1955 nr 7.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (red.).

S. Kołaczowski. *Prz. Warsz.* 1922 t. 1 [rec.: Drzewo przydrożne]. — [J. Iwaszkiewicz] j. *Pani* 1924 nr 3/4 [rec.: Gra]. — [Noc zapomnienia:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1936 nr 5; W. Sebyła. *Pion* 1936 nr 21. — [J.W. Gomułcki:] *Poezja cichych wzruszeń i utraconych złudzeń*. *Nowe Książ.* 1957 nr 6; przedr. w tegoż: *Zygakiem*. Wwa 1981 [rec.: *Poezje wybrane*]. — W. Natanson: O pisarstwie G.K. *Twórczość* 1970 nr 12 [rec.: W przymglonym lustrze:]. — M. Szewcowa-Szewczyk: Uwagi o językowym kształcie burleski Paula Scarrona w tłumaczeniu G.K. *Por. Jęz.* 1970 nr 5 [omów. przekł. parodii „Eneidy” Wergiliusza (Ks. I, wersety 695-756) dokonanej w XVII w. przez P. Scarrona; druk w: *Cudze piórka*. Wwa 1970 s. 19-27]. — J. Kadziela. *Nowe Książ.* 1971 nr 3 [rec.: W przymglonym lustrze:]. — W. Natanson: *Sztuka translatorska* G.K. *Twórczość* 1972 nr 11 [rec. przekł.: F. Dostojewski: *Po tulnal*]. — W. Natanson: *Niesprawiedliwość*. *Twórczość* 1978 nr 7. — R. Lewicki: *Dwa polskie przekłady opowiadania Gogola „Szyneł”*. *Slav. Orient*. 1985 nr 1/2 [dot. także przekł. J. Wyszomirskiego].

A.Sz.

KARSKI Zygmunt 1898-1967

Poeta.

Urodzony 31 marca 1898 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej, syn Zygmunta Karckiego i Wincentyny z Koskowskich. Dzieciństwo i młodość spędził w majątku rodzinnym Chrzestne pod Tłuszczem. Po zdaniu matury w Gimnazjum im. J. Zamoyskiego w Warszawie, rozpoczął w 1917 studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Od tegoż roku do 1918 był członkiem redakcji pisma *Pro arte et studio*, na którego łamach debiutował w 1918 wierszem „Koniec Dionizosa” (nr 9). W 1919 współpracował z pismem *Pro arte*. Należał do grupy poetycką Skamander i w 1920-22 ogłaszał w jej piśmie *Skamander* swoje wiersze. Studia wyższe, wznowione na UW w 1920/21, kontynuował od 1924 w zakresie prawa i filozofii w Lozannie, gdzie w 1927 uzyskał dyplom nauk wyższych prawa publicznego, a następnie w Paryżu; tu uzyskał w 1931 doktorat z prawa międzynarodowego. Będąc we Francji, ogłaszał wiersze w języku francuskim. Przez pewien okres pełnił funkcję attaché kulturalnego w Ambasadzie Polskiej w Bukaresz-

cie. Następnie wrócił do kraju, zamieszkał w Chrzestnem. Był żonaty z Ewą Wandą Chomiczewską. Po wybuchu II wojny światowej wziął udział w kampanii wrześniowej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Chrzestnem. Po zakończeniu wojny zamieszkał w Warszawie. W 1945-46 należał do ZZLP. Od 1946 pracował jako tłumacz przysięgły z języka francuskiego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych i w Ambasadzie Francuskiej w Warszawie. Kontynuował twórczość literacką, przygotowując dramaty o I. Turgeniewie oraz nowy tom wierszy pt. „Księga wiosny”; nieliczne wiersze zamieszczał w *Nowej Kulturze* (1959) i *Kierunkach* (1960-61). Współpracował także od 1958 z londyńskimi *Wiadomościami*, publikując wiersze, prozę, przekłady z francuskiego i rosyjskiego. W 1959 został reaktywowany w ramach członka ZLP. Po 1964 przez dłuższy czas mieszkał w Paryżu. Na krótko przed śmiercią powrócił do Warszawy, gdzie zmarł 2 maja 1967.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Musujący poranek*. [Wiersze]. Tor., Wwa: Ignis [1922], 56 s.

2. *Jasna główka*. Wielka epopeja miłości i poświęcenia. [Tor.:] Nakł. Druk. Toruńska [1937], 496 s. Wyd. nast. Wwa: Druk. Toruńska [1938].

Wyd. 1 publikowane w z. 1-31.

3. *Musujący poranek i inne wiersze*. Wybrał i wstępem opatrzył: J. Stradecki. Wwa: PIW 1970, 119 s.

Zawiera poz. 1. — oraz: Z wierszy rozproszonych.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — RL 1967 (P. Grzegorzcyk), przedr. w: P. Grzegorzcyk: *Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967*. Wwa 1986. — LP (J. Stradecki).

[Musujący poranek:] E. Breiter. *Skamander* 1922 z. 18; A. Grzymała-Siedlecki: *Błada siostra i ból wszechświatów*. *Rzeczpospolita* 1922 nr 74; S. Kuszelewska: *O wierszach niedorzecznych i kluczach do nich*. *Bluszcz* 1922 nr 18-19. — W. Horzyca: *Adonis, czyli o poezji Z.K.* *Wiad. Lit.* 1928 nr 33.

A.Sz.

KARST Roman 1911-1988

Pierwotne imię i nazwisko (nie używane w pracy literackiej): Adolf Tuchman (zmienione w 1955).

Krypt.: k; K; ka; M.; r.; R; r.k.; R.K.; rk; rk.; -rk.; (rk); RK; s; t; w.

Krytyk literacki, germanista, tłumacz.

Urodzony 17 marca 1911 w Tyczynie (na Rzeszowszczyźnie) w rodzinie drobnomieszczańskiej; syn Naftalego Tuchmana i Bronisławy z domu Haber. Uczęszczał do Gimnazjum im. S. Konarskiego w Rzeszowie, gdzie w 1929 zdał maturę. W 1931-36 studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W tym czasie współpra-

cował z lewicowymi organizacjami studenckimi i brał udział w akcji jednolitifrontowej. Od 1936 był aplikantem adwokackim w Krakowie. Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany przez władze radzieckie, gdy próbował przedostać się na tereny zajęte przez ZSRR, i wywieziony na Syberię, gdzie pracował przy wyrębie lasu. W 1943 zgłosił się ochotniczo do 1. Armii Polskiej w ZSRR. W 1945 ukończył szkołę oficerską. W 1946 został zdemobilizowany z Wojska Polskiego. Ożenił się z Zofią Gadzińską (rozwód 1955). W 1947-49 był członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika *Nowiny Literackie*, na którego łamach debiutował w 1947 artykułem „W sprawie nagród literackich” (nr 28; podp. rk), a w następnym roku ogłosił pierwszy przekład – tłumaczenie artykułu L. Aragona pt. „Zola i my” (nr 1). W 1949 został członkiem PZPR. Od tegoż roku należał do ZLP. W następnych latach ogłaszał przekłady głównie z literatury rosyjskiej, a potem niemieckiej, recenzje, artykuły literackie i publicystyczne w wielu czasopismach, m.in. w *Kuźnicy* (1949; także członek redakcji), *Nowej Kulturze* (1950-55; w 1951-52 członek redakcji), *Trybunie Robotniczej* (1950-51), *Sprawy i Ludzie* (1951-52), *Trybunie Wolności* (1952-55), *Świecie i Polsce* (1954-58; podp.: k, rk, -rk-, (rk)). Współpracował jako felietonista z Polskim Radiem. Od 1953 wykładał na Wydziale Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1955 wchodził w skład kuratorium sprawującego opiekę nad Archiwum Tomasza Manna przy Niemieckiej Akademii Literatury w Berlinie Wschodnim. Od tegoż roku był członkiem redakcji i zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Twórczość*; zamieszczał tu liczne artykuły, recenzje i przekłady, a od 1964 nadto przeglądy prasy z Austrii, NRD i NRF (podp. rk). Publikował także m.in. w *Zwierciadle* (od 1957), *Encyklopedii Współczesnej* (1958-59), *Nowych Książkach* (1958-63; tu recenzje dotyczące literatury niemieckiej). W 1956 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Był stałym współpracownikiem *Rocznika Literackiego*, w którym prowadził dział: Literatura niemiecka (1958-64), Literatura austriacka (1958-66), Literatura szwajcarska (1958-60, 1964-65). Opracował dział literatury niemieckiej do „Wielkiej encyklopedii powszechnej”, przygotowując około 400 haseł. W 1966 wystąpił z PZPR na znak protestu przeciw wykluczeniu z partii prof. Leszka Kołakowskiego. Po wydarzeniach marcowych w 1968, wyemigrował w lutym 1969 z Polski. Przez krótki czas mieszkał w Austrii, gdzie otrzymał pomoc ze strony Towarzystwa Literackiego. Następnie przeniósł się do Stanów Zjednoczonych. Zaanżagowany przez University of New York w Stony Brook, wykładał germanistykę i literaturę porównawczą do przejścia na emeryturę w 1981. W tym okresie drukował artykuły i

recenzje w piśmie *Na Antenie* (München, 1969-71), a później w *Wiadomościach* (Londyn) i *Tygodniku Nowojorskim*. Współpracował z Radiem Wolna Europa. W 1974 otrzymał nagrodę londyńskich *Wiadomości*. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955) i austriackim Krzyżem Zasługi I klasy za dorobek w dziedzinie popularyzacji literatury austriackiej (1968). Zmarł 14 lutego 1988 w Stony Brook pod Nowym Jorkiem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lew Tołstoj. [Szkic]. Wwa: Wiedza Powsz. 1952, 87 s.

2. Pisarze i książki. Szkice z literatury rosyjskiej i niemieckiej. Kr.: WL 1953, 221 s.

Zawartość: Cz. I: Podróż do wolności [dot. A. Radiszczewa]; Mikołaj Gogol; Lew Tołstoj; Nad Gorkim; Obraz rewolucji; Aleksy Tołstoj; Od upadku Paryża do klęski Berlina [dot. I. Erenburga]. — Cz. II: W 200-lecture urodzin Goethego; Schillerowska tragedia mieszczańska; Marks wśród pisarzy; Gerhardt Hauptmann i jego „Bobrowe futro”; Droga Henryka Manna; Na zbozczu „zaczarowanej góry” [T. Mann]; Epika Arnolda Zweiga. — Poprawiona wersja szkiców druk. w czasopiśmie w 1948-1953.

3. Henryk Heine. Zarys życia i twórczości. [Wwa 1956], 41 s., powiel. TWP.

4. Henryk Heine. Zarys życia i twórczości. Wwa: Wiedza Powsz. 1956, 79 s. Wersja zmien. i poszerz. pt. Życie i twórczość Henryka Heinego. W: H. Heine: Dzieła wybrane. T. 1. Wwa 1956 s. 5-70.

5. Drogi samotności. Rzecz o Franzu Kafce. Wwa: Czyt. 1960, 197 s.

6. Tomasz Mann. Powst. przed 1970.

Przekł. niem.: Thomas Mann oder der deutsche Zwiespalt [Przeł.] E. Werfel. Wien, München, Zürich: F. Molden [1970], 360 s. Wyd. nast. München: W. Heyne 1987.

Przekłady

1. J. German: Opowiadania o Feliksie Dzierżyńskim. Wwa: Współpraca 1949, 227 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1951, wyd. 2 [!] tamże 1952; Wwa: Iskry 1953.

Wyd. skrócone: Wwa: Spółdz. Wydawn. Współpraca 1950, 161 s.

2. P. Sysojew: Walka o realizm socjalistyczny w plastyce radzieckiej. Wwa: Spółdz. Wydawn. Współpraca 1949, 40 s.

3. W. Iwanow: Pociąg pancerny. [Opowiadania]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 107 s.

4. N. Wirta: Bitwa stalingradzka. Scenariusz literacki. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 187 s.

5. F. Wolf: Tak się zaczęło. [Sceny dramatyczne]. Wwa: KiW 1950, 53 s. CRZZ.

6. P. Żurba: Aleksander Matrosow. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 230 s.

7. E.E. Kisch: Szalejący reporter. [Reportaż]. Wwa: KiW 1953, 205 s. Wyd. 2 [poszerz.] przeł.: ..., i J. Frühling. Wwa: MON 1957, 337 s.

8. F. Dürrenmatt: Proces o cień osła. (Słuchowisko według Wielanda – ale nie bardzo). *Dialog* 1961 nr 8 s. 93-108. Wyst. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1980.

9. F. Kafka: Nowele i miniatury. Przeł.: ..., A. Kowalkowski. Wstęp ... Wwa: PIW 1961, 389 s. Wyd. 2 Gdynia: Wstet 1991.

10. F. Dürrenmatt: Grek szuka Greczynki. (Komedia proza). *Ty i Ja* 1963 nr 1 s. 8-15, 61-64, nr 2 s. 8-15, 61-64. Wyd. osob. z post. S. Lichańskiego Wwa: PIW 1967, 149 s.

Prace redakcyjne

1. W pracowni pisarza. Z doświadczeń autorów radzieckich. [Zbiór przekładów z jęz. ros.] Wyboru dokonał wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1954, 278 s.

2. T. Mann: Nowele. Przeł. L. Staff. Wyboru dokonał i post. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1956, 501 s.

3. T. Mann: Opowiadania. [Wybór ...] Wwa: PIW 1963, 318 s.

Inf. o autorze wyboru w nocie PIW: *Życie Lit.* 1963 nr 22 s. 12.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. – SWPP 1. – PP (A. Szafalan).

A. Sowiński Szkice krytyczne R.K. *Nowa Kult.* 1954 nr 27 [rec.: Pisarze i książki]. – [Drogi samotności.] J. Przyboś: K. o Kafce. *Argumenty* 1960 nr 49; H. Zaworska: Jestem samotny – jak Franz Kafka. *Nowe Książ.* 1960 nr 22; M. Głowiński: O Kafce po polsku. *Współczesność* 1961 nr 2; J. Katz: Kara i klęska. *Życie Lit.* 1961 nr 21; L. Ligeza: Z Kafką przeciw legendzie Kafki. *Więź* 1961 nr 10; J. Szpotkański: Monografia o Kafce. *Twórczość* 1961 nr 1; W. Wirpsza: Racjonalna interpretacja pisarstwa Kafki. *Nowa Kult.* 1961 nr 6 [m.in. dot. książki R.K.]. – T. Nowakowski: Z dziennika lektury. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 4 [dot. m.in.: Thomas Mann oder deutsche Zwiespalt]. – A. Frajlich: R.K. (1911-1988). *Kultura*, Paryż 1988 nr 5.

A.Sz.

KARWACKA Helena

ur. 1930

Podpisywała prace też: H. Sanok. Pseud.: wspólnie z Władysławem Lechem Karwackim; H.L. Wakarscy. Historyk literatury.

Urodzona 28 czerwca 1930 w Czarnochowicach pod Krakowem; córka Stefana Sanoka, urzędnika kolejowego, i Marii z Szydłaków. Do szkoły podstawowej i średniej uczęszczała w Wieliczce. Po zdaniu matury w 1949 studiowała początkowo filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (do 1952), a następnie bibliotekoznawstwo na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ); w 1954 uzyskała magisterium. W tymże roku debiutowała artykułem napisanym wspólnie z M. Kuną i W. Polakowską

pt. „W obronie katedry bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego”, opublikowanym w *Przeglądzie Bibliotecznym* (nr 1; podp. H. Sanok). W 1954 wyszła za mąż za Władysława Lecha Karwackiego, historyka. Od tegoż roku pracowała w Instytucie Filologii Polskiej UŁ kolejno na stanowisku asystenta i starszego asystenta. W 1957 uzyskała na UŁ magisterium z zakresu filologii polskiej; ogłosiła w *Pracach Polonistycznych* (ser. 13) pierwsze studium historycznoliterackie pt. „Łódzkie wydanie «Pana Tadeusza» w 1906 r.” W 1962 uzyskała doktorat na podstawie pracy pt. Jerzy Żuławski. Studium monograficzne” (promotor prof. Stefan Kayn), a w 1963 objęła stanowisko adiunkta na UŁ. Habilitowała się w 1968 na podstawie pracy pt. „Działalność Witolda Wandurskiego w kontekście reformy teatralnej”. W 1971-73 pełniła funkcję prodziekana Wydziału Filologii Polskiej UŁ, w 1974-79 kierownika Zakładu Literatury Polskiej XX w. W 1971-79 była przewodniczącą Olimpiady Literatury i Języka Polskiego okręgu łódzkiego. W 1976 została członkiem Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. W 1977 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1979 została służbowo przeniesiona do Warszawy na Uniwersytet Warszawski (UW). W 1980 rozpoczęła pracę w Instytucie Filologii Polskiej UW w Białymstoku i od 1981 pełniła funkcję dyrektora (do 1993). Równocześnie w 1982-93 prowadziła seminaria i konwersatoria w filii Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Białymstoku. W 1983-90 była przewodniczącą Olimpiady Literatury i Języka Polskiego okręgu białostockiego. Współredagowała *Zeszyty Naukowe Filii UW w Białymstoku*, w 1991 była twórcą, a następnie redaktorem serii *Białostocka Biblioteka Polonistyczna*. W 1989 wzięła udział w cyklu wykładów inauguracyjnych działalności Katedry Filologii Polskiej na Uniwersytecie im. J. Kupały w Grodnie. Prowadziła też cykle wykładów w ośrodkach akademickich Wilna i Kazania. W 1990 weszła w skład Rady Naukowej Instytutu Filologii Słowiańskich. W 1995 została profesorem zwyczajnym. Dwukrotnie otrzymała nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego: w 1963 za pracę dydaktyczno-wychowawczą i w 1976 – III stopnia. Wyróżniona Odznaką Honorową m. Łodzi (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974) oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1979). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jerzy Żuławski. Szkic do monografii o pisarzu. Powst. 1962.

Praca doktorska. – Masz. w Bibl. IBL PAN w Wwiv.

2. Witold Wandurski. [Monografia]. Łódź: WŁ 1968, 403 s.

3. Ballady z miasta Łodzi. Scenariusze telewizyjne. [Współaut.:] T. Karwacki. TV 1969-1970.

4. To są momenta, co się pamięta. [Utwór dramatyczny. Współaut.:] T. Karwacki. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1974.

Wyst. pod pseud.: H.L. Wakarscy.

5. Artur Głiszczyński pieśniarz fabrycznej Łodzi [Monografia]. Łódź: WŁ 1975, 349 s.

Zawiera także wybór utworów A. Głiszczyńskiego.

6. Warszawski Kabaret Artystyczno-Literacki „Momus”. Wwa: PWN 1982, 187 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Krytyka literacka Andrzeja Struga. *Pr. Polonist.* Ser. 15:1959 s. 113-133. — Kształtowanie się oblicza ideowego Andrzeja Struga w latach 1902-1909 (na podstawie nie publikowanych listów pisarza). *Zesz. Nauk. UE* 1959 nr 13 s. 145-160. — Studium Jerzego Żuławskiego o „Królu Duchu” na tle przełomu krytyki literackiej końca XIX i początku XX wieku. W: Sesja naukowa ku czci Juliusza Słowackiego w Uniwersytecie Łódzkim 30-31 X 1959. *Zesz. Nauk. UE* 1960 s. 65-82. — Jerzy Żuławski i Stanisław Przybyszewski. *Zesz. Nauk. UE* 1961 nr 20 s. 87-99. — O trylogii fantastycznej Jerzego Żuławskiego. *Zesz. Nauk. UE* 1962 nr 25 s. 87-102. — Z dziejów łódzkiego amatorskiego teatru robotniczego w latach 1918-1939. W: Studia i materiały do dziejów Łodzi i okręgu łódzkiego. Dwudziestolecie 1918-1939. Łódź 1962 s. 109-187. — Poeta modernistycznego przełomu. (O młodzieńczej twórczości poetyckiej Jerzego Żuławskiego). *Pr. Polonist.* Ser. 21:1965 s. 86-102. — O działalności teatralnej Witolda Wandurskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 22: 1966 s. 18-98. — Jerzy Żuławski. W: OLP. Ser. 5 t. 2. Wwa 1967 s. 153-195. — Witold Wandurski – propagator twórczości Włodzimierza Majakowskiego w Polsce. (Przyczynek do recepcji). *Pr. Polonist.* Ser. 28: 1972 s. 75-95. — Lata literackiego terminowania Władysława Broniewskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 30: 1974 s. 31-87. — Łódź w oczach pozytywistki. „Wśród kąkol” Walerii Marrené-Morzowskiej – pierwsza powieść o fabrycznym mieście. *Pr. Polonist.* Ser. 31: 1975 s. 147-174. — „Opis miasta Łodzi” Oskara Flatta początkiem piśmiennictwa przemysłowego miasta. *Pr. Polonist.* Ser. 32: 1976 s. 249-264. — Młodość literacka Władysława Broniewskiego. W: Władysław Broniewski w poezji polskiej. Wwa 1976 s. 40-121. — Jan Sten. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 309-337. — Witold Wandurski o kinie i filmie. *Acta Univ. Lodz. Folia Litteraria* 1981 nr 2 s. 149-159. — „Młoda Białoruś” w recepcji Młodej Polski. W: Na pograniczu. Białystok 1992 s. 46-57. — Łódzka publiczność teatralna lat międzywojennych. W: Sto lat stałej sceny polskiej w Łodzi.

1888-1988. Łódź 1993 s. 217-252. — Teatr na Po-hulance. W: Kultura międzywojennego Wilna. Białystok 1994 s. 227-252.

Prace redakcyjne

1. Księgi humoru polskiego. Łódź: WŁ.

[T. 2.] Od Fredry do Bałuckiego. Wybór tekstów: J. Saloni. Red.: T. Chrościelewski. Przep. ... 1961, 382 s.

[T. 4.] Od Kasprowicza do Tuwima. Wybór tekstów: T. Chrościelewski, ..., E. Kozikowski. Red.: T. Chrościelewski. Przep.: T. Chrościelewski, Z. Spieralski. Wybór ilustr. ze starych czasopism: J. Dunin. 1968 [właśc. 1969], 702 s.

2. Witold Wandurski: Plakaty sceniczne. [Utwory dramatyczne]. Oprac. i wstęp ... Łódź: WŁ 1970, 312 s.

3. W. Broniewski: Dwa wiersze do matki. Oprac. edytorskie: ..., M. Kuna. Łódź: WŁ 1971, [10] k.

Druk bibliofilski z podobiznami autografów.

4. Na pograniczu. Materiały konferencji naukowej poświęconej polsko-białoruskim związkom literackim i językowym. Red.: ..., J.F. Nosowicz. Białystok: Inst. Filol. Pol., Zakład Filol. Wschodniosłowiańskich Filii UW w Białymstoku 1992, 189 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Witold Wandurski:] K. Sierocka: Z dziejów polskiego teatru robotniczego. *Nowe Książ.* 1969 nr 22; J. Degler. *Pam. Teatr.* 1969 nr 1/2; Z. Żabicki: Wandurski – człowiek „Wielkiej Reformy”. *Dialog* 1969 nr 7; M. Stepien. *Ruch Lit.* 1970 nr 1. — J. Kasiński: Kronikarz – poeta łódzkiej „ziemi obiecanej”. *Nowe Książ.* 1975 nr 22 [rec.: A. Głiszczyński pieśniarz fabrycznej Łodzi]. — G. Rajchert. *Scena* 1983 nr 7/8 [rec.: Warszawski kabaret artystyczno-literacki Momus].

J.Z.

KASJAN Jan Mirosław ur.1933

Utwory poetyckie podpisywał: Mirosław Kasjan.
Historyk literatury; poeta.

Urodzony 9 lipca 1933 w Żurominie (pow. sierpecki) w rodzinie nauczycielskiej; syn Józefa Kasjana i Kazimierzy z Radomskich. W czasie II wojny światowej przebywał z rodzicami w Czortkowie na Podolu. Po zakończeniu wojny przyjechał w 1945 z rodzicami do Lipna, gdzie w 1946-51 uczył się w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. R. Traugutta. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. Debiutował jako poeta w 1951 wierszem pt. „Słowo o pokoju”, opublikowanym na łamach *Nowego Toru*, dodatku literackiego *Gazety Toruńskiej* (nr 3; tytuł wiersza nadany pierwotnie przez redakcję: „Rozmowa z przyjacielem”). W czasie studiów uczestniczył w pracy kulturalnej prowadzonej przez ZMP i ZSP. Od 1955 był członkiem PZPR. Po

uzyskaniu magisterium w 1955 został asystentem, a w 1956 starszym asystentem UMK. Jako historyk literatury debiutował w 1957 artykułem „Nieznana poezja Stanisława Starzyńskiego”, ogłoszonym w *Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika* (z. 1). W 1957 ożenił się z Danutą Krotoską. W 1959-62 należał do bydgoskiego Koła Młodych Pisarzy ZLP, a w 1960 był współzałożycielem grupy poetyckiej Wiatraki, do której należał do 1968. Od 1962 był członkiem ZLP. W 1964 obronił pracę doktorską „Przysłowia i metaforyka potoczna w twórczości Słowackiego” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W tymże roku otrzymał stanowisko adiunkta na UMK, a w 1968 stanowisko docenta. W 1965 został członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu, a w 1968 Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Studia naukowe, artykuły, recenzje, wiersze i przekłady publikował m.in. w *Pomorzu* (1955-71), *Wiatrakach* (1960-67), *Gazecie Pomorskiej* (1967-81), *Faktach i Myślach* (1968-71), *Literaturze Ludowej* (1972, 1977, 1979, 1982-83); swoje utwory ogłaszał także w almanachach poetyckich. W 1977 uzyskał habilitację na podstawie rozprawy „Poetyka polskiej zagadki ludowej”. Za działalność naukową i dydaktyczną otrzymał trzykrotnie nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego III stopnia (1978, 1983, 1987), za twórczość poetycką – nagrodę Wojewody Toruńskiego III stopnia. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1975) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1981). Mieszka w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ognisko i ciemny wiatr. [Wiersze]. Gdynia: WM 1962, 38 s.

2. Przysłowia i metaforyka potoczna w twórczości Słowackiego. Tor.: PWN 1966 [właśc. 1965], 171 s. Tow. Nauk. w Tor.

Rozprawa doktorska.

3. Gałązka mroku. [Wiersze]. Kr.: WL 1967, 43 s.

4. Pierścienie. [Wiersze]. [Pozn.:] WP 1968, 21 s.
Na obwołucie: Wiatraki II. Almanach Bydgoskiej Grupy Poetyckiej.

5. Poetyka polskiej zagadki ludowej. Tor.: UMK 1976, 264 s.

Zawartość: Zarys poetyki polskiej zagadki ludowej, Zagadka w pieśni; Zagadka w bajce; Próba systematyki; Aneksy.

6. Progi. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1980, 59 s.

7. Polska zagadka ludowa. Zeszyt pod red. L. Pszczołowskiej. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 10). Wr.: Ossol. 1983, 145 s. PAN IBL.

Zawartość: Wstęp; Zagadka funkcjonująca samodzielnie; Zagadka w pieśni; Zagadka w opowieściach ludowych; Uwagi ogólne; Badania nad zagadką; Aneksy.

8. Siostrzane muzy. Studia o literaturze ustnej i pisanej. Łódź: WŁ 1986, 224 s.

9. Znikające aureole. [Wiersze i przekł. poetyckie]. Bydż.: Pomorze 1992, 86 s.

10. Usta i pióro. Studia o literaturze ustnej i pisanej. Tor.: UMK 1994, 171 s.

Rozprawy i artykuły naukowe drukowane w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Nieznana poezja Stanisława Starzyńskiego. *Zesz. Nauk. UMK* 1957 z. 1 s. 85-109. — Uwagi o „A Dorio ad Phrygium” Cypriana Norwida. *Zesz. Nauk. UMK* 1959 z. 1 s. 85-104. — Wernyhora. (Zarys dziejów postaci w literaturze polskiej). *Zesz. Nauk. UMK* 1962 z. 6 s. 53-120. — O badaniach nad genezą i przemianami zagadki. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1982 z. 126 s. 51-68. — O typach kompozycji tekstu w ukraińskich i polskich pieśniach ludowych. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1982 z. 137 s. 125-143. — Jan Kanty Grodzki i jego „gadki”. *Lit. Lud.* 1987 nr 1 s. 41-51. — Dwie pieśni z archiwum Rubinkowskich. *Lit. Lud.* 1987 nr 3 s. 39-51. — Strategia i taktyka walki z chorobą w zamawianach. W: Od Kochanowskiego do Różewicza. Wwa 1988 s. 249-259. — „Duma za dum ukraińskich” – zapomniany poemat Erazma Izopolskiego. *Stud. Pol.-Slav.-Orient.* 1990 t. 12 s. 7-36. — Maxa Lüthiego koncepcja bajki. *Lit. Lud.* 1992 nr 4/5 s. 85-105. — Ikar czy Atlas? O liryce Andrzeja Baszkowskiego. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1993 z. 39 s. 113-130. — Przemiany bajki o zającach i żabach. *Lit. Lud.* 1994 nr 2 s. 31-42.

Przekłady

1. Na ciche wody. Dumy ukraińskie. [Przekł., wstęp i komentarz] ... Wr.: Pol. Tow. Ludoznawcze 1973, 165 s.

2. Na przelęczny światów. 150 ukraińskich baśni, gadek, humoresek i podań ludowych. [Wybrął, przeł. i oprac.] ... Tor.: UMK 1994, 438 s.

Praca redakcyjna

1. Zagadki rozmaite i pytania służące zabawie i nauce. Antologia polskiej zagadki literackiej. [Wybór, oprac. i wstęp] ... Tor.: Nakł. autora 1992, 235 s. Wyd. nast. Tor.: UMK 1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Wywiad: W przymierzu z tradycją. [Rozm.] J.L. Ordan. *Fakty* 1980 nr 24.

[Przysłowia i metaforyka ...] K. Giulumianc: Z zagadnień polskiej frazeologii i metaforyki. *Por. Jez.* 1967 nr 3; E. Kozarzewska. *Por. Jez.* 1967 nr 6 — K. Nowicki: „Sami ze sobą niezgodni.” *Wiatrak* 1967 nr 15. — [Gałązka mroku:] J. Komar. *Współczesność* 1968 nr 26; A. Słucki: *Pomorze* 1967 nr 15. — Z.J. Nowak. *Pam. Lit.* 1968 z. 1 rec.: Przysłowia i metaforyka ... 1. — A. Szymańska: M.K. *Pomorze* 1971 nr 14. — W. Mokry: Z problematyki przekładu folkloru ukraińskiego na język polski [rec. przekł.: Na ciche wody]. *Slav. Orient.*

1975 nr 3. — [Poetyka polskiej zagadki ludowej.] M. Głowiński: O zagadce. *Nurt* 1977 nr 7; H. Kapelus. *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1979. — K. Jakowska: M.K. *Warm. i Mazury* 1978 nr 9 [wstęp do kolumny wierszy]. — [Progi:] J. Rochowiak: Nowe książki autorów toruńskich. „Progi” M.K. *Nowości* 1980 nr 194; P. Piaszczyński: Przedwczoraj i dziś. W: Tematy. III toruński almanach literacki. Łódź 1982. — M. Lubieniecka: Najnowsza monografia polskiej zagadki ludowej. *Lit. Lud* 1984 nr 2 [rec.: Polska zagadka ludowa].

B.M.

KASKA Adam

1922-1986

Pseud.: A.K.; ad.k.; K.A. Skalski; RAD; Ks; KS.
Prozaik, tłumacz, dziennikarz.

Urodzony 2 maja 1922 we wsi Postoliska pod Radzyminem; syn Stanisława Kaski, nauczyciela, i Janiny z Wąsowskich. Od 1934 uczęszczał do IV Państwowego Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Warszawie. W 1937 zamieszkał w Kobyłce pod Warszawą. W czasie okupacji niemieckiej pracował początkowo jako robotnik budowlany, następnie jako pracownik umysłowy. W 1942 zdał maturę na tajnych kompletach; uczył w tajnym gimnazjum ogólnokształcącym w Kobyłce. Brał udział w pracy konspiracyjnej; w 1940-43 należał do AK, a następnie do Korpusu Bezpieczeństwa, w którym ukończył kurs oficerski, uzyskując stopień podporucznika. Po wyzwoleniu wstąpił we wrześniu 1944 do 1. Armii Wojska Polskiego i w szeregach 9. Pułku Piechoty brał udział w walkach o przełamanie Wału Pomorskiego, w forsowaniu Odry oraz w szturmie na Berlin. Zdemobilizowany w końcu 1946, podjął studia na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie, które ukończył w 1950. Debiutował w 1947 opowiadaniem „Walka o Warszawę”, opublikowanym w *Zielonym Sztandarze* (nr 3). Od tegoż roku pracował w prasie warszawskiej; w *Expressie Wieczornym* (1947, jako korektor), *Robotniku* (1947-48, jako dziennikarz; tu m.in. wiadomości miejskie podp. Ks), następnie w *Trybunie Ludu* (1949-52, kolejno reporter w dziale miejskim i publicysta działu zagranicznego; też pod pseud. KAD). W 1949 ukończył Centralną Szkołę Dziennikarską przy Komitecie Centralnym PZPR. W 1950 ożenił się z Czesławą Wasiak. Od maja 1954 pracował w Domu Książki jako starszy instruktor sekcji propagandy, a w 1955-63 w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” w redakcji anglo-amerykańskiej, następnie w społeczno-politycznej. W tym czasie rozpoczął stałą twórczość przekładową, debiutując pod pseud. K.A. Skalski tłumaczeniem opowiadania V. Palmera „Za burtą” (druk w antologii „I drzewa mówią”, wyd. 1955). W 1958 został członkiem ZLP. Prozę, reportaże, felietony, artykuły, recenzje i przekłady (z literatury amerykańskiej, angielskiej, australijskiej i niemieckiej) publikował w *Nowych Książkach* (1957-58, 1963, 1979-80),

Prawie i Życiu (1957, 1979-80), *Żołnierzu Polskim* (1958, 1968-69, 1979, 1985), *Kulturze* (1964, 1968), *Morzu* (1966-75) oraz w *ltd* (1967-70, 1972). Od 1963 był kierownikiem redakcji literatury pięknej w Wydawnictwie Ministerstwa Obrony Narodowej. W listopadzie 1985 przeszedł na emeryturę. Odnaznaczony medalami wojskowymi: „Zasłużonym na Polu Chwały”, „Zwycięstwa i Wolności”, „Za Warszawę”, „Za Odrę, Nysę i Bałtyk”, oraz medalami radzieckimi: „Za wzięcie Berlina”, „Za oswobodzenie Warszawy”, „Za zwycięstwo nad Niemcami”. Zmarł 6 września 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Zero siedem] 07 słucha. [Powieść]. Wwa: MON 1962, 259 s. wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, 322 s., wyd. 3 1973, wyd. 4 1977, wyd. 5 1983.

2. Desant. [Powieść]. Wwa: MON 1964, 339 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1974, wyd. 4 1978.

Nagroda literacka Ministra Obrony Narodowej w 1965.

Przełt.: niem.: Der Brückenkopf. [Przeł.] B. Schweinitz. Berlin 1972, wyd. nast. 1977. — rum.: Desantul. [Przeł.] V. Porebschi. București 1977. — węgier.: A hidfő. [Przeł.] M. Bába. Budapest 1979.

3. Tygrysy polują nocą. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1966, 101 s.

4. Sałwy nad Odrą. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1967, 119 s.

5. Warszawa. Styczeń 1945. [Praca popularnohistoryczna]. Wwa: MON 1970, 29 s.

6. Nadwiślańskie reduty. Czerniaków, Powiśle, Żoliborz. [Praca popularnohistoryczna]. Wwa: KiW 1971, 172 s.

7. Goście o północy. Opowieści zasłyszane. Wwa: MON 1973, 226 s.

Zawartość: I. Na uśmiechniętym morzu: Wypadek; Różowa kula; Płtnik w tropikach; Na uśmiechniętym morzu; Sprawa Jonasza; Człowiek z wyobraźnią; Przerwany łańcuch; Pięćdziesiąta noc rejsu; Światła Lizbony; Żmija na popielniczce. — II. Godzina wspomnień: Trzy dni na „Wichrze”; Ucieczka; Porwanie; Godzina wspomnień; Pierwszy strzał; Goście o północy; Tomek; Powrót baterii; O lotniku, który miał dwa życia; Poezja i rzeczywistość.

Nagroda Ministra Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej za działalność artystyczną poświęconą tematyce morskiej w 1974.

8. Pod Jastrowiem i Nadarzycami. [Praca popularnohistoryczna]. Wwa: KiW 1974, 128 s.

9. Ślad na piaskach czasu. [Powieść]. Wwa: MON 1987, 247 s.

Przekłady

1. B. Harte: Trzech włóczęgów z Trinidad. [Opowiadanie]. Wyboru dokonała K. Jurasz-Dąbska. Tłum. ... i in. Przedm.: K. Szaniawski. Wwa: Czyt. 1955, 342 s.

Tu w tłum. A.K.: Trzech włóczęgów z Trinidad; Skarb galeonu; Pocznistrzyni; Duchy z zamku Stukeley.

2. A. Malte: Dzień za kratą. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 465 s.

3. T.N. Wilder.: Most San Luis Rey. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1957, 164 s.

4. R. Chandler: Tajemnica jeziora. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958 [właśc. 1957], 199 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Jota 1989, wyd. 3 Wwa: Amax 1992.

5. E.M. Remarque.: Czarny obelisk. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 501 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983, wyd. 3 1991.

6. J. Steinbeck: Ulica Nadbrzeżna. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 245 s.

7. S. Lewis: Elmer Gantry. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 514 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1987.

8. R. Bradbury: 451 Fahrenheita. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 180 s. Wyd. 2 Wwa: Alkazar 1993.

9. W. Van Tilburg Clark: Dramat na Wolim Jarzynie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 226 s.

10. R. Graves: Belizariusz. [Powieść]. Wwa: PIW 1960, 624 s.

11. T.N. Wilder: Kabała. [Powieść]. Przeł. ...; Kobieta z wyspy Andros. Przeł. A. Glinczanka. Wwa: PIW 1960, 330 s.

12. T. Dreiser: Miraż złota. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1962, 120 s.

Wyd. osob. opowiadania: Miraż złota. Wwa: KiW 1969, 102 s.

13. R. Manvell, H. Fraenkel: Goebbels. [Monografia]. Wwa: Czyt. 1962, 341 s. Wyd. 2 tamże 1972.

14. F. Scott Key Fitzgerald: Odwiedziny w Babilonie. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1963, 418 s.

Wyd. osob. opowiadań: Odwiedziny w Babilonie; Berenika obcina włosy pt. Odwiedziny w Babilonie zob. poz. 16, — opowiadań: Diament wielki jak góra; Trudna podróż pt. Diament wielki jak góra zob. poz. 20.

15. A. MacLean: Działa Nawarony. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1966, nr 109-216; *Gaz. Ziel.-górs.* 1966 nr 149-249.

Wyd. osob. Wwa: Iskry 1967, 283 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1989, wyd. 4 1990; wyd. 5 Wwa: Interart 1990, 217 s. (A. MacLean: Utwory zebrane, t. 2).

16. F. Scott Key Fitzgerald: Odwiedziny w Babilonie. Opowiadania. Wwa: KiW 1967, 73 s. Zob. poz. 14.

17. I. Asimov: Koniec wieczności. [Powieść]. Tłum. z ang. ... Wwa: Iskry 1969.

18. R. Bradbury: Kroniki marsjańskie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1971, 281 s. Wyd. 2 tamże 1986, 174 s.

19. R. Hammond-Innes: Szaleństwo Atlantyku. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 365 s.

20. F. Scott Key Fitzgerald: Diament wielki jak góra. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1973, 107 s. Wyd. nast. Wwa: Interart 1992, 79 s. Zob. poz. 14.

21. R.P. Warren: W imieniu Murzynów. [Rozprawa socjologiczna]. Wwa: PIW 1974, 538 s.

22. A. Andersch: Spisek w Winterspeltcie. [Powieść]. Wwa: PIW 1979, 446 s.

23. R. Bradbury: K jak kosmos. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1978, 324 s.

24. L.G. Buchheim: Okręt. [Powieść]. Wwa: MON 1978, 661 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1987, wyd. 3 1988.

25. K. Finker: Stauffenberg i zamach na Hitlera. [Praca historyczna]. Wwa: Czyt. 1979, 414 s.

26. F. Scott Key Fitzgerald: Piękność Południa i inne opowiadania. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1981, 345 + 377 s.

27. H.G. Wells: Atak z głębin. [Opowiadanie]. Gdańsk: WM 1985, 72 s.

Prace redakcyjne

1. Przygoda w mundurze. Pamiętniki żołnierzy. Wybór i oprac.: ... i T. Perenc. Wwa: MON 1970, 284 s.

2. Der Beginn des Tages. Eine Prosaauswahl gewidmet der polnischen Volksarmee. [Wybór i oprac.: ...]. Berlin: Militärverlag der DDR 1976, 194 s.

Tu także opowiadania A.K.

3. Pod wspólnym sztandarem. [Oprac. ...]. Wwa: MON 1984, 445 s.

Wybór wspomnień żołnierzy dot. okresu II wojny światowej.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973 — SWPP 2 (M. Brykalska).
[07 słuha:] H. Michalski: Dokumenty i świadectwa. *Nova Kult.* 1962 nr 29; Z. Zabicki: Ostrożnie z literaturą! *Nowe Książ.* 1962 nr 16. — [Desant:] K. Ferens: Powieść tradycyjna. *Współczesność* 1965 nr 17; O. Terlecki: Nowości prozy wojennej. *Zycie Lit.* 1965 nr 42; W. Zalewski: Desant. *Kultura* 1965 nr 12; S. Zieliński: Czterdzieści cztery pontony. *Nowe Książ.* 1965 nr 9. — R. Pietrzak: Opowieści z mesy. *Żoł. Wol.* 1973 nr 82 [rec.: Goście o północy]. — A. Przypkowski: Tłumaczenia i przekłady. *Barwy* 1974 nr 5 [dot. przekładów A.K.].

K.B.

KASPROWICZ Antoni

1908-1981

Poeta, prozaik.

Urodzony 16 maja 1908 w Łodzi w rodzinie tkaczy; syn Antoniego Kasprowicza i Stanisławy z Poradów. Z powodu trudnych warunków materialnych był zmuszony do przerywania nauki w szkole podstawowej i podjęcia pracy zarobkowej.

Jako samouk zdał egzamin do czwartej klasy Wieczorowego Gimnazjum Handlowego w Łodzi, ale uczęszczał tu tylko przez rok. Następnie utrzymywał się z korepetycji, kilka lat pozostawał bez stałej pracy. Był członkiem KPP. Debiutował w 1928 wierszem pt. „Na poddaszu”, zamieszczonym w *Haśle Łódzkim* (nr 194). Był związany z łódzką grupą literacką Meteor. Wiersze, felietony i recenzje publikował m.in. w *Głosie Porannym* (1932-35) i *Kurierze Łódzkim* (1937-39, głównie w „Kolumnie literackiej”). Współpracował także jako autor słuchowisk i audycji literackich z Polskim Radiem. W 1935 otrzymał pracę w ekipie wykopaliskowej Łódzkiego Muzeum Archeologiczno-Etnograficznego. Następnie pracował jako urzędnik w Wojewódzkim Biurze Funduszu Bezrobotnych. W 1939 został skazany za działalność polityczną na pobyt w obozie odosobnienia w Berezie Kartuskiej. W czasie transportu do miejsca przeznaczenia, tuż po wybuchu II wojny światowej, zdołał zbiec podczas bombardowania. Wkrótce potem został zatrzymany przez Niemców i wysłany na roboty przymusowe do ówczesnych Prus Wschodnich. W 1944 po wycofaniu się Niemców z Litwy przedostał się na te tereny i do końca wojny pracował jako nauczyciel w szkole w Niemenczynie. Następnie powrócił do Łodzi, gdzie podjął, jako autor, a także do 1948 kierownik wydziału, współpracę z miejscową rozgłośnią Polskiego Radia. Od 1946 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1949 kierował świetlicą Centrali Tekstylniej, a następnie w 1954-73 pracował jako inspektor w Okręgu Łódzkim Stowarzyszenia Autorów „Zaiks”. Był członkiem PZPR. Ożenił się z Apolonią Bisiuger. Kontynuował twórczość literacką; prozę i wiersze zamieszczał m.in. w łódzkim tygodniku *Odgłosy* (od 1958). W 1961-68 był radnym Rady Narodowej m. Łodzi. W 1964 otrzymał nagrodę literacką Towarzystwa Przyjaciół Łodzi, w 1976 nagrodę m. Łodzi. Wyróżniony Odznaką Honorową m. Łodzi (1962), Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969). Zmarł 16 grudnia 1981 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słońce za murem. [Wiersze]. Łódź: Druk. Nakł. 1935, 65 s.
2. Chwasty płonące. [Wiersze]. Łódź: Skł.gł. Dom Książki Pol. 1937, 43 s.
3. Flet czarodziejski. [Wwa:] Skł.gł. Księg. F. Hoesick 1939, 75 s.
4. Poemat łódzki. Powst. 1953 [inf. autora]. Wyd. [Łódź:] WŁ 1957, 30 s. Przedr. zob. poz. 9.
Wyd. we wspólnej obwolutie z 9 tomikami serii *Bibl. Poetów*.

5. Wiersze wybrane. Wstęp: W. Broniewski. [Łódź:] WŁ 1961, 117 s.

Zawiera utwory wybrane z wcześniej wydanych tomów oraz cykl. Z piętnastolecia.

6. Złodzieje owoców. [Opowiadania]. [Łódź:] WŁ 1964, 137 s.

Zawartość: Pieski żywot Florka Kalety; Ucieczka do Babilonu; Ojciec i syn; Alarm; Wigilia; Sierota; Księżyc; Powrót; Romans na przedmieściu; Złodzieje owoców; Odwiedziny; Obcy; Przygoda.

7. Pod kwitnącym kasztanem. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1966, 98 s.

Zawartość: Takie nasze dzienne sprawy; Koniec z Sherlockiem Holmesem; Pojedynek; Opowieść wrześnieowa; Jeszcze Polska ...; Szalik; Pod kwitnącym kasztanem; Pięć listów do syna; Kariera; Moja choroba; Wielka wygrana.

8. W cieniu Oriona. [Wiersze]. [Przedm.:] W. Broniewski. Łódź: WŁ 1967, 54 s.

Cykle: Błękitny notatnik; Leśna włóczega

9. Z czterdziestu lat. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1969, 268 s.

Cykle: Juwenilia; Chwasty płonące [poz. 2]; Flet czarodziejski [poz. 3]; Poemat łódzki [poz. 4]; Z piętnastolecia [poz. 5]; W cieniu Oriona [poz. 8]; Z teki.

10. Dzielnica plebejuszów. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1971, 111 s.

Zawiera z poz. 6: Romans na przedmieściu; Złodzieje owoców; Księżyc; Wigilia; Powrót, — nadto: Rodzina Agaciaków; Kabat od krzyża; Portret; Bolek Barnaba; Oczekiwanie na Dorotę; Pojedynek [poz. 7]; Alarm; Wirtuoz.

11. Opowiadania łódzkie. Łódź: WŁ 1972, 239 s.

Zawartość: Cz. 1 z poz. 6: Romans na przedmieściu; Pieski żywot Florka Kalety; Ucieczka do Babilonu; Złodzieje owoców; Wigilia; Powrót, — Takie nasze dzienne sprawy [poz. 7], — z poz. 10: Rodzina Agaciaków; Kabat od krzyża; Portret; Bolek Barnaba; Oczekiwanie na Dorotę; Księżyc; Pojedynek; Alarm; Wirtuoz. — Cz. 2 z poz. 6: Przygoda; Odwiedziny, — z poz. 7: Moja choroba; Pięć listów do syna; Jeszcze Polska ...; Wielka wygrana, — nadto: Matka Leona; Niezwykłe spotkanie; Romantyk.
Przełk. biaforus.: Apawjadanni. [Przeł.] J. Bryl' (i in.). Minsk 1978.

12. Ich dzień powszedni. [Opowiadania]. [Wstęp:] J. Wawrzak. Łódź: WŁ 1977, 201 s.

Zawiera z poz. 6: Romans na przedmieściu; Pieski żywot Florka Kalety; Sierota; Księżyc; Wigilia; Odwiedziny, — z poz. 7: Takie nasze dzienne sprawy; Pojedynek; Opowieść wrześnieowa; Pod kwitnącym kasztanem; Jeszcze Polska ...; Pięć listów do syna; Wielka wygrana, — z poz. 10: Rodzina Agaciaków; Kabat od krzyża; Portret; Złodzieje owoców; Oczekiwanie na Dorotę; Alarm; Wirtuoz, — z poz. 11: Matka Leona; Romantyk; Niezwykłe spotkanie, — nadto: A kiedy księżycowa pełnia ...; Człowiek z siwymi wąsami.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Niesiemy pomoc; węgiel i chleb. Radio 1936. — Wesele na przedmieściu. Radio 1937.

Nadto utwory nie wydane przechowywane w Bibl. Uniwersyteckiej w Łodzi (inf.: D. Chrościelewska: A.K. *Odgłosy* 1982 nr 1): O gęślickowym

Harnasiu. Poemat. Powst. ok. 1938. — Źródło świetliste. [Zbiór wierszy]. Powst. ok. 1938. — Księga czartkowska. [Zbiór wierszy]. Powst. przed 1945. — Słoneczna kapela. [Wiersze dla dzieci]. Powst. ok. 1949. — Gałązka oliwna. [Zbiór wierszy]. Powst. ok. 1950. — Poemat o Marianie Buczku. Powst. 1953-1956. — Cykanie świerszcza. [Wiersze]. Powst. ok. 1981. — Wierszem pisane. [Nie dokończony zbiór wierszy]. Powst. ok. 1981.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1978. — SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (R. Sulima). — RL 1981 (A. Biernacki).
 W. Sebyla. *Pion* 1936 nr 15 [rec.: Słońce za murem].
 — G. Timofiejew: Poeta walki społecznej. *Sygnaly* 1936 nr 17.
 — K.W. Zawodziński. *Życie Lit.* 1938 nr 5. — [Wiersze wybrane.] S. Czernik. *Wiersze A.K.* *Tyg. Kult.* 1961 nr 42; H. Pawlak: Trud poezji politycznej. W: *Tygiel.* Łódź 1961; J. Wyka: Dwie strony proletariackiego autentyzmu. *Twórczość* 1962 nr 11 [dot. też: A. Wolica: Wiersze wybrane]. — J. Termer: Takie nasze dzienne sprawy albo literatura proletariackiego autentyzmu. *Odgłosy* 1966 nr 36 [rec.: Pod kwitnącym kasztanem]. — [Z czterdziestu lat:] Z. Skibiński: O twórczości poetyckiej A.K. *Odgłosy* 1970 nr 8; A. Włodek: Dokument. *Osmowa* 1970 lato. — Z. Skibiński: Anachoreta z wyboru czy z konieczności. W: *Środowisko.* Łódź 1975. — R. Wierzbowski: A.K. *Odgłosy* 1975 nr 9. — J. Wawrzak: A.K. — robotnik słowa. *Odgłosy* 1978 nr 17. — D. Chrościelewska: A.K. *Odgłosy* 1982 nr 1. — T. Giegier: On jeden starczy na łódzka sągę. (Rzecz o A.K.). *Odgłosy* 1985 nr 43.

A.Sz.

KASPROWICZOWA Maria

1892-1968

Autorka wspomnień.

Urodzona 29 kwietnia 1892 w Petersburgu; córka Wiktora Bunina, rosyjskiego generała, i Marii z Anderseniów. Dzieciństwo spędziła w Wilnie. W młodości wiele podróżowała, przebywając dłużej m.in. w Szwajcarii i we Włoszech. W 1908 poznała poetę Jana Kasprowicza i w 1911 wyszła za niego za mąż. Następnie wraz z mężem zamieszkała we Lwowie, a od 1923 na Harendzie w Poroninie. W 1933 była współinicjatorką zbudowania mauzoleum J. Kasprowicza na stoku obok Harendy. W 1950 przyczyniła się do powstania na Harendzie Muzeum im. J. Kasprowicza i aż do śmierci pełniła funkcję kustosa, prowadząc m.in. stałą kronikę z życia Harendy. Wystąpiła z inicjatywą powołania Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości J. Kasprowicza, wyposażając je w działkę obok Harendy, przeznaczoną na zbudowanie naukowego ośrodka polonistycznego. Zmarła 12 grudnia 1968 w Poroninie; pochowana w mauzoleum na Harendzie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Dziennik.* Wwa: Wydawn. Inst. Lit.
 Cz. I. *Moje życie z nim 1910-1914.* 1932, 461 s.
 Cz. II. *Wojna. 1914-1922.* 1932, 298 s.
 Cz. III. *Bunt 1922-1924;* [Cz.] IV. *Pojednanie 1924-1926.* 1933, 298 s.

Cz. V. *Harenda.* Wwa: Dom Książki Pol. 1934 [antydat. 1933], 167 s.

Wyd. nast. całości: wyd. 2 zmien. ze wstępem K. Górskiego Wwa: Pax 1958, wyd. 3 zmien. tamże 1968.

2. *W naszym górskim domu.* [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1969, 217 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — Wywiady: Pamiętnik M.K. Rozmowa z autorką. Rozm. P. Grzegorzczak. *Gaz. Warsz.* 1932 nr 393; Spotkania na Harendzie. Rozm. J. Horodyński. *Życie Lit.* 1960 nr 34.
 SWPP 1. — RL 1968 (J. Chudek).
 [Dziennik:] K. Czachowski: Poeta w oczach żony. *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 50, przedr. w tegoż: *Pod piórem.* Kr. 1947; J.E. Skiwski: Ikona w podhalańskiej kapliczce. *Tyg. II* 1932 nr 46; Z. Mianowska: Autorka czy bohaterka. *Pion* 1933 nr 2; Z. Wasilewski: O Janie Kasprowiczu w świetle „Dziennika” jego żony i o „Dzienniku” samym jako dziele literackim. *Mysl Nar.* 1935 nr 21; [B. Bąk] B.R.B.: Brąz i podomka. *Odra* 1959 nr 32; A. Rogalski: „Dziennik” M.K. *Tyg. Zach.* 1959 nr 32, przedr. pt. Jan Kasprowiczu widziany oczami M.K. w tegoż: *Twórcy, dzieła, postawy.* Wwa 1974; B. Rzepecka: Katalizator i geniusz. *Kierunki* 1959 nr 31; T. Weiss: Dwie książki o Kasprowiczu. *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — T. Jodelka-Burzecki: M.K. *Życie Lit.* 1969 nr 10. — M. Kamił: Wspomnienie o Pani Marusi. *Wiadomości.* Londyn 1969 nr 30. — R. Loth: O M.K. wspomnienie. *Tyg. Kult.* 1969 nr 20. — T. Różewicz: Pani „Marusia” K. *Odra* 1969 nr 3, przedr. w tegoż: *Przygotowanie do wieczoru autorskiego.* Wwa 1970. — W. Wnuk: Żegnając Panią Marusję. *Kierunki* 1969 nr 3. — [W naszym górskim domu:] D. Knysz-Rudzka: Gdzieś na świecie — w Harendzie. *Nowe Książ.* 1969 nr 19; J. Kaczyński: M.K. o Harendzie, o sobie i o innych. *Więź* 1970 nr 11 [dot. też: *Dziennik*]. — B. Wachowicz: Wieczory na Harendzie. W teże: *Malwy na lewadach.* Wwa 1972. — H. Worcell: Przyjaciółki. W tegoż: *Wpisani w Giewont.* Wr. 1974 [dot. M.K. i B. Włodarskiej]. — J. Zawieyski: Kartki z dziennika. W tegoż: *Dobrze, że byli.* Wwa 1974. — A. Baranowska: Marusia. *Kultura* 1976 nr 8, polem.: B. Wachowicz, *tamże* 1976 nr 18. — K. Górski: „Dziennik” M.K. W tegoż: *Jan Kasprowiczu.* Wwa 1977. — A. Rogalski: Refleksje nad „Dziennikiem” M.K. *Kierunki* 1977 nr 8. — A. Rogalski: M.K. W tegoż: *W kręgu przyjaźni.* Wwa 1983.

B.D.

KASZTELOWICZ Stanisław

1900-1956

Pseud.: Piotr Lewiczewski; Stanisław Bieśniewicz.
 Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 15 września 1900 w Szebnicach pod Jasłem; syn Józefa Kasztełowicza, robotnika kolejowego, i Marii z domu Przybyła. Do gimnazjum uczęszczał w Jasle. W 1920 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Później był instruktorem w Związku Strzeleckim. Po zdaniu w 1921 matury studiował polonistykę i historię jako przedmiot poboczny na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W tym okresie utrzymywał się z korepetycji, pracował także w zarządzie Bratniej Pomocy i Towarzystwa Oświaty Ludowej. Debiutował w 1923 recenzjami z teatrów krakowskich, zamieszczonymi w piśmie *Scena i Widownia* (nr 2/3). Był członkiem akademickiego koła literacko-artystycznego Helion. W 1924-38 uczył w szkole średniej

w Mysłowicach oraz brał udział w akcji odczytowej Polskiego Związku Zachodniego. W 1927 otrzymał dyplom nauczyciela szkół średnich. W tymże roku ożenił się z Zofią Jasińską. Równocześnie z pracą pedagogiczną zajmował się badaniami historycznoliterackimi. W 1931 doktoryzował się na UJ na podstawie pracy „Teoretyczne zasady polskiego ekspresjonizmu” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). Od 1934 działał aktywnie w ZNP. W 1938/39 pełnił obowiązki dyrektora ogólnokształcącej szkoły średniej w Rybniku. W okresie okupacji niemieckiej był kierownikiem szkoły podstawowej w Piotrkowie Trybunalskim oraz brał udział w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu wojny przyjechał do Katowic, gdzie powierzono mu funkcję kierownika pism młodzieżowych przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Śląskiego. Następnie był w 1946 kierownikiem działu wydawnictw w Państwowych Zakładach Wydawnictw Szkolnych w Katowicach, a w 1947 dyrektorem Wyższych Kursów Nauczycielskich. Od 1947 należał do Stronnictwa Ludowego i był członkiem rady oświatowej przy jego Zarządzie Wojewódzkim w Katowicach. Działał też aktywnie w katowickim oddziale Frontu Jedności Narodu. W 1947-49 pracował jako wizytator szkół średnich Kuratorium Śląskiego, a następnie jako dyrektor Liceum Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza w Katowicach. Kontynuował równocześnie pracę historycznoliteracką, zajmując się szczególnie życiem i twórczością S. Żeromskiego. Zmarł 1 kwietnia 1956 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wł. St. Reymont: Nil desperandum. Powieść historyczna – 2 część trylogii „Rok 1794”. Tarnów: Księg. Z. Jelenia 1925, 47 s.

Oprac. dla uczniów; podp.: Stanisław Bieśniewicz.

2. F. Zabłocki: Sarmatyzm. Tarnów: Księg. Z. Jelenia 1925, 32 s. Wyd. nast. Kr.: Krak. Tow. Wydawn. 1947, 36 s.

Oprac. dla uczniów; podp.: Piotr Lewiczewski.

3. K. Brodziński: Wiesław. Sielanka krakowska. Tarnów: Księg. Z. Jelenia 1926, 39 s. Wyd. nast. Kr.: Krak. Tow. Wydawn. 1947.

Oprac. dla uczniów; podp.: Piotr Lewiczewski.

4. Sofokles: Antyгона. Tarnów: Nakł. i druk. Księg. Z. Jelenia 1926, 46 s. Wyd. nast. Kr.: Krak. Tow. Wydawn. 1947.

Oprac. dla uczniów; podp.: Piotr Lewiczewski.

5. Wallenrodyzm „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego. Wwa: Gebethner i Wolff 1926, 23 s.

6. Tragedy doby bez kształtu. O współczesnej twórczości literackiej. Ekspresjonizm. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1933, 152 s.

7. Tradycjonalizm w poezji ks. Damrotha. [Kat.: Inst. Śląski [1935], 6 s.

Przeł. niem.: Der Traditionalismus in der Dichtung des Geistlichen Damroth. Berlin 1935.

8. St. Przybyszewski, redaktor „Gazety Robotniczej” w walce o polskość Śląska. „Gazeta Robotnicza” a Śląsk. [Kat.: Inst. Śląski [1936], 8 s.

Przeł. niem.: St. Przybyszewski, der Redakteur der „Gazeta Robotnicza” (Arbeitszeitung) im Kampf das Polentum Schlesiens. Berlin 1936.

9. Mówimy po polsku. Podręcznik do nauki języka polskiego. [Współaut.:] J. Madeja. Wwa: PZWS 1946, 264 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1946. Por. poz. 10.

10. Uwagi metodyczne do podręcznika: Mówimy po polsku. Wwa: PZWS 1946, 12 s. Wyd. 2 tamże 1946. Por. poz. 9.

11. Stefan Żeromski. W obliczu rewolucji. Studia i szkice. Powst. ok. 1950. Masz., 132 k. w IBL PAN w Wwie.

Zawartość: Wpływ stosunków społeczno-politycznych na postawę ideologiczną S. Żeromskiego. Okres 1887-92 r.; Problemy ludowe w nowelach S. Żeromskiego; Żeromski w obliczu zagadnienia rewolucjonizmu w ruchu socjalistycznym w Rapperswilu; Problem walki z caratem i ustrojem konserwatywno-mieszczaniskim w nowelach Żeromskiego.

12. Stefan Żeromski. Biografia literacka. Powst. ok. 1951. Masz., 306 k. w IBL PAN w Wwie.

13. Stefan Żeromski. Kalendarz życia i twórczości. [Współaut.:] S. Eile. Kr.: WL 1961, 570 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1976, 710 s.

Sprost. i uzup.: S. Eile: Sprostowania i uzupełnienia do zyciorisu i bibliografii Żeromskiego. *Pam. Lit.* 1960 z. 1 s. 241-253.

Praca redakcyjna

1. A. Fredro: Zemsta. Komedja w 4 aktach wierszem. Wstęp i objaśn. oprac. ... Kat.: Ognisko 1947, 108 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1950. — SWPP I. — PP (A. Szałagan). — PSB (W. Krzyżak) — LP (red.).

J. Dickstein-Wieleżyńska: Jeszcze o „Przedwiośniu”. *Prz. Współcz.* 1927 t. 18 [rec.: Wallenrodyzm „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego]. — [Tragedy doby bez kształtu.] S. Helsztyński. *Ruch Lit.* 1933 nr 10; H. Korotyński. *Polonista* 1933 nr 3; M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1933 wyd. 1934. — [Stefan Żeromski:] S. Sandler: Wszystko o Żeromskim. *Nowe Książ.* 1961 nr 11; J. Kądziela. *Pam. Lit.* 1962 z. 2; H. Mąkiewicz: Kalendarium Żeromskiego. *Pam. Lit.* 1962 z. 5; W. Słodkowska: Calendarium Żeromskiego. *Polonistyka* 1962 nr 4.

A.Sz.

KASZYŃSKI Stanisław 1927-1988

Pseud.: S.K.; sk: Stanisław Christian.
Historyk teatru, krytyk, poeta, tłumacz.

Urodzony 23 stycznia 1927 w Warcie pod Sieradzem; syn Władysława Kaszyńskiego, kupca, i Leokadii z Sadowskich. Do szkoły średniej uczęsz-

czał od 1945 w Rudzie Pabianickiej (obecnie Łódź). Po zdaniu matury w 1948 studiował polonistykę na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ); w 1952 uzyskał magisterium. Równocześnie przez dwa lata studiował germanistykę. W okresie studiów należał do ZMP. W 1950 został zastępcą asystenta w Katedrze Historii Literatury Polskiej UŁ. W 1951 był współautorem artykułów: „Z badań nad literaturą radiową (Powieść czytana, powieść dialogiczna, słuchowisko powieściowe)” i „Obóz klasyków”, ogłoszonych w *Pracach Polonistycznych* (ser. 9). Debiutował jako krytyk w 1953 na łamach *Przeglądu Kulturalnego* (nr 23) recenzją sztuki N. Hikmeta „Opowieść o Turcji” pt. „W Ankarze otwarto targ”. Artykuły, recenzje, a także wiersze i przekłady publikował następnie m.in. w czasopismach *Dziś i jutro* (1954-55; też pod pseud. Stanisław Christian), *Łódź Literacka* (1954-55), *Kronika* (1955-57) oraz w programach łódzkiego Teatru Nowego. W tym czasie zaczął zajmować się historią teatru; pierwsze studium pt. „Z wstępnych badań nad dziejami sceny kaliskiej (W. Bogusławski w Kaliszu 1800-1815)” opublikował w 1955 w *Pracach Polonistycznych* (ser. 12). Ożenił się z Krystyną Pytlaśką. W 1957 otrzymał stanowisko adiunkta, początkowo w Katedrze Literatury Polskiej, a od 1958 w Katedrze Teorii Literatury UŁ. Prowadził lektorat języka polskiego na uniwersytecie w Belgradzie (1957-60). W 1959 doktoryzował się na UŁ na podstawie rozprawy „Dzieje sceny kaliskiej, 1800-1914” (promotor prof. Stefania Skwarczyńska). W 1962/63 przebywał na stypendium rządu austriackiego w Instytucie Wiedzy Teatralnej przy uniwersytecie w Wiedniu. Kontynuując działalność krytycznoliteracką był współredaktorem *Rzeczy Poetyckiej* (1961) i *Osnowy* (1963-66). Publikował m.in. w *Odgłosach* (1958-78) i *Osnowie* (1963-66). W 1962 został członkiem ZLP; w 1962/63 i od 1966 był członkiem zarządu Oddziału Łódzkiego. Habilitował się w 1966 na podstawie pracy pt. „Teatr łódzki w latach 1945-1962”. W 1969 otrzymał stanowisko docenta. Przez wiele lat był jurorem Kaliskich Spotkań Teatralnych. W 1974 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, w 1975 profesora zwyczajnego. W tym czasie pełnił funkcję prodziekana Wydziału Filologicznego UŁ. W 1978-81 był dyrektorem Instytutu Teorii Literatury, Teatru i Filmu UŁ, w 1982-88 kierownikiem Zakładu w tymże Instytucie. Przygotował dla Polskiego Radia wiele adaptacji tekstów dramatycznych, m.in. A. Asnyka, L.A. Dmuszewskiego, T. Rittnera, W.S. Reymonta i W. Perzyskiego. Przez wiele lat opracowywał przeglądy polskiego życia teatralnego w *Masce und Koturn* (Kolonja, RFN). W 1987 przebywał w Nowym Jorku; w Polskim Instytucie Naukowym badał spuściznę po Janie Lechoniu i działalność polskich aktorów w Ameryce. Odznaczony tytułem

Honorowy Obywatel Kalisza (1972), odznaką „Za Zasługi dla Województwa Kaliskiego” (1980). Zmarł 12 listopada 1988 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kalisz. Teatr. Kalisz: Społ. Kom. Obchodu XVIII wieków Kalisza 1960, kolumn 12 na 1 k.

2. Dzieje sceny kaliskiej, 1800-1914. Łódź: Ossol. 1962, 185 s. Łódź. Tow. Nauk. Wyd. I. Praca doktorska.

3. Poszukiwanie krajobrazu. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1963, 38 s.

Zawiera też przekłady autorów: A. de Rojas, G. Benn, D. Kolundžija.

4. Teatr łódzki w latach 1945-1962. Łódź: Uniw. Łódź. 1967, 328 s. powiel. Wyd. nast. Łódź: WŁ 1970, 559 s.

Praca habilitacyjna.

5. Krąg najbliższy. [Wiersze]. Warta: Muzeum M. i Rzeki Warty 1984, 16 s.

Cykle: Z cyklu „Szepty z Matką”; Przypomnienie z dwoma pytaniami.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Teatr im. S. Jaracza w Łodzi za dyrekcji Iwo Galla i Feliksa Żukowskiego. W: Dziesięciolecie Państwowego Teatru im. S. Jaracza w Łodzi 1945-1955. Łódź 1955 s. 57-79. — Przekrój repertuaru Teatru Powszechnego w pierwszym pięcioleciu (1945-1950). Pięciolecie dyrekcji Chojnackiej. Widowiska dla dzieci (Teatr Młodego Widza). W: Dziesięciolecie Państwowego Teatru Powszechnego w Łodzi (1946-1956). Łódź 1956 s. 18-76. — Uwagi o teatrze wileńskim w czasach Mickiewicza (1816-1823). *Pr. Polonist.* Ser. 13: 1957 s. 203-249 [Inagroda II stopnia Min. Szkolnictwa Wyzszego 1955]. — Bibliografia teatru łódzkiego. Cz. I. (1945-1950); Cz. II. (1950-1957). [Współaut.:] K. Kaszyńska; Cz. III. (1957-1960). *Pr. Polonist.* Ser. 14: 1958 s. 273-311; Ser. 15: 1959 s. 213-258; Ser. 19: 1963 s. 261-291. — Kaliskie wakacje teatralne Wojciecha Bogusławskiego 1800-1823. (Rozważania nad repertuarem i widownią). *Zesz. Nauk. UŁ* 1959 Ser. 1 nr 13 s. 21-51. — Jugosławińska nauka o literaturze w okresie powojennym. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1959 t. 2 z. 1 s. 97-128. — Teatr Miejski w Łodzi za dyrekcji Karola Adwentowicza (1929-1930). *Zesz. Nauk. UŁ* 1963 nr 29 s. 55-89. — O „Pamiętniku” Tadeusza Rittnera. *Życie i Myśl* 1965 nr 12 s. 92-119. — Rzeszłość i teraźniejszość Łodzi teatralnej. *Osnowa* 1965 s. 63-86. — Schillerowska inscenizacja „Burzy” W. Szekspira w Łodzi [w T. Wojska Polskiego w 1947]. *Zesz. Nauk. UŁ* 1965 nr 39 s. 101-116. — Z dziejów sceny narodowej. W: Piąte Kaliskie Spotkania Teatralne. Kalisz 1965 s. 35-51. — Reymont — człowiek teatru. *Pr. Polonist.* Ser. 24:

1968 s. 180-201. — Z dziejów sceny kaliskiej 1945-1970. W: Dziesiąte Kaliskie Spotkania Teatralne. Kalisz 1970 s. 49-64. — Z dziejów polsko-austriackich stosunków teatralnych. *Zesz. Nauk. UŁ* 1974 nr 101 s. 19-33. — Życie teatralne 1800-1914; Teatr 1918-1939. W: Dzieje Kalisza. Pozn. 1977 s. 505-520; 622-627. — Pasje teatralne młodego Żeromskiego. W: Stefan Żeromski — Henryk Sienkiewicz. Kielce 1978 s. 43-67.

Przekłady i adaptacje

1. M. Matković: Herakles. Dramat w 2 aktach. Przekł. powst. 1958.

Inf.: S. Kaszyński: List do redakcji. *Dialog* 1962 nr 3 s. 142-143.

2. W. Hasenclever: Małżeństwa zawiera się w niebie. Przekł. powst. przed 1966.

Inf.: *Biul. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 8.

3. L. Holberg: Blacharz burmistrzem. Wyst. Łódź, T. Nowy 1967.

4. J. Lechoń: Pamiętnik intymny. Scenariusz wieczoru teatralnego. Oprac. ... Łódź, T. Nowy 1975.

5. I. Brešan: Przedstawienie „Hamleta” we wsi Głucha Dolna. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 1 s. 66-97. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1975.

6. V. Lukić: Spisek czyli długie świtanie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1977.

7. I. Brešan: Śmierć przewodniczącego komitetu domowego. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Elbląg, T. Dram. 1980.

8. I. Brešan: Uroczysty bankiet w zakładzie pogrzebowym. (Widowisko sceniczne w 6 obrazach z prologiem). *Dialog* 1980 nr 4. Praprem. światowa Łódź, T. Nowy 1980.

9. J. Lechoń: Ja-Polak beznadziejny. Wybór tekstów ... Oprac. dramatyczne i insc.: A. May. Wyst. Elbląg, T. Dram. 1981.

10. B. Mihajlević: Zeko, Zriko i Janje. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Lalek „Pinokio” 1981.

Prace redakcyjne

1. Tygiel. Red.: T. Chrościelewski, ..., J.M. Rymkiewicz. Łódź: WŁ 1961, 323 s.

2. Osnowa. Red.: M. Piechal, J. Koprowski, ..., S. Brucz. Łódź: WŁ 1963, 222 s.

3. M. Piechal: Miasto nadziei. [Poezje]. Wybór i przyp. ... Słowo wstępne: S. Skwarczyńska. [Łódź]: WŁ 1964, 84 s.

4. Listy bibliofilskie. Materiały z działalności Łódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Książki. Red.: ..., R. Leszczyński. Łódź 1972, 127 s., powiel.

5. Teatralia kaliskie. Materiały do dziejów sceny kaliskiej. 1800-1970. Wybrał, oprac. i wstępem

opatrzył ... Indeks nazwisk: J. Andrzejewski, T. Kuna. Łódź: WŁ 1972, 1003 s.

6. J. Lechoń: O teatrze. Z „Dziennika” 1949-1956. Oprac. ... *Pam. Teatr* 1976 z. 1/2 s. 3-20. Wyd. osob. Wwa: PAN IS 1976, 19 s.

7. Teatr przy ulicy Cegielnianej. Szkice z dziejów sceny łódzkiej 1844-1978. Red. ... Łódź: WŁ 1980, 371 s.

8. J. Lechoń: Cudowny świat teatru. Artykuły i recenzje 1916-1962. Zebrał i oprac. [oraz wstępem opatrzył] ... Wwa: PIW 1981, 455 s.

9. Teatr Nowy w Łodzi 1949-1979. Red. ... przy współpracy K. Bobrowskiej i M. Kuny. Łódź: WŁ 1983, 375 s.

10. A. Kluba-Połatyńska, A. Sorbian: Dokumentacja twórczości naukowej Stefani Skwarczyńskiej. [Bibliografia]. Pod red. ... Łódź: WŁ 1984, 89 s.

11. Strofy o Janie Lechoniu. Zebrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Łódź: WŁ 1985, 143 s.

12. Polski teatr prowincjonalny: rekonesans. Łódź: Wydawn. Uniw. Łódz. 1987, 215 s. *Acta Univ. Lodz.*

13. Wokół tradycji teatralnej Wojciecha Bogusławskiego. Praca zbiorowa pod red. ... Kalisz: Federacja Tow. Kult. Ziemi Kaliskiej 1987, 104 s.

14. Szkice o polskim teatrze amatorskim. Red. ... Łódź: Wydawn. Uniw. Łódz. 1990, 163 s. *Acta Univ. Lodz.*

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967.

Z. Wilski. *Pam. Teatr*. 1960 z. 2 [rec.: Uwagi o teatrze wileńskim]. — [Dzieje sceny kaliskiej.] A. Grodzicki: Dwa teatry prowincjonalne. *Dialog* 1963 nr 12; J. Koprowski. *Teatr* 1964 nr 2. — [Teatralia kaliskie.] M. Gumkowska: Teatr kaliski w dokumentach. *Nowe Książ.* 1973 nr 6; Z. Wilski. *Pam. Teatr*. 1974 z. 2. — J. Rzymowski: S.K. *Odgłosy* 1975 nr 10. — H. Pustkowski: Stanisław Kaszyński. Sieradz: Woj. Bibl. Publiczna w Sieradzu 1980, 8 s. — [Cudowny świat teatru:] M. Fik: Jana Lechonia świat teatru. *Twórczość* 1982 nr 2; L. Kuchtówna: Poeta urzeczony teatrem. *Mies. Lit.* 1982 nr 7; T. Nyczek: Lechoń w teatrze. *Dialog* 1982 nr 4. — [Strofy o Janie Lechoniu:] K. Adamczyk: Poetyckie legendy Jana Lechonia. *Mies. Lit.* 1986 nr 7; M. Piechal. *Nowe Książ.* 1986 nr 1. — H. Pustkowski: O twórczości naukowej i literackiej S.K. *Odgłosy* 1987 nr 12. — A. Kuligowska: S.K. *Teatr* 1989 nr 2. — R. Bieniecki: Prof. dr S.K. (Wspomnienie pośmiertne). *Rocz. Kalis.* 1990 t. 22.

J.Z.

KATZENELLENBOGEN Oskar

zob. ORTWIN Ostap

KAWALEC Julian

ur. 1916

Powieściopisarz, nowelista, poeta.

Urodzony 11 października 1916 we wsi Wrzawy pod Tarnobrzegiem; syn rolników, Józefa Kawalca i Stanisławy z Bobków. Uczęszczał do gimnazjum

humanistycznego w Sandomierzu (1927-35). Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W tym czasie był członkiem Polskiej Akademickiej Młodzieży Ludowej „Wici”. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w rodzinnej wsi; brał udział w tajnym nauczaniu i w działalności konspiracyjnej, współpracując z Batalionami Chłopskimi. Po wkroczeniu na wschodnie tereny Polski wojsk radzieckich, w lipcu 1944 został z ramienia Polskiej Agencji Prasowej (zorganizowanej w Lublinie) korespondentem wojennym przy Armii Czerwonej przy 1., a później 2. Froncie Białoruskim. Następnie przebywał krótko w Łodzi, Bydgoszczy i Gdańsku. W maju 1945 zamieszkał w Krakowie. Podjął przerwane przez wojnę studia na UJ (absolutorium w tym samym roku) i rozpoczął pracę jako dziennikarz i reporter. W 1946 wchodził w skład zespołu redakcyjnego *Echa Krakowa*, a w 1948 – *Gazety Krakowskiej*. Debiutował w 1948 opowiadaniem pt. „Śmierć Bałki”, ogłoszonym w dodatku literackim *Echa Krakowa* pt. *Echo Tygodnia* (nr 353). W tymże roku ożenił się z Ireną Wierzbanowską, dziennikarką. W 1950-56 pracował w Rozgłośni Krakowskiej Polskiego Radia, a w czasie budowy Nowej Huty w tamtejszym radiowęźle. W 1956-66 był zatrudniony w redakcji tygodnika społeczno-politycznego *Więści*; tu w 1957-67 publikował liczne fragmenty prozy. Ogłaszał też opowiadania i artykuły w *Życiu Literackim* (1955-89, z przerwami). W 1962 został członkiem ZLP. W 1965 otrzymał nagrodę im. T. Nocznickiego za najlepsze publikacje w prasie ZSL. W 1967-76 był członkiem zespołu redakcyjnego *Chłopskiej Drogi*; z dziennikiem tym współpracował następnie do 1995 (tu m.in. cykl felietonów pt. „Na czasie” 1969-75, 1980, 1982). Rozwijając twórczość publikował opowiadania i recenzje literackie, m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1962-87, z przerwami), *Kulturze* (1964-76, z przerwami), *Miesięczniku Literackim* (1968-83, z przerwami) oraz *Nowej Wsi* (1969-73, 1977; tu w 1970-73 stały cykl recenzji pt. „Gawędy o książkach”). W 1967 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia za całokształt twórczości, w 1968 nagrodę czytelników Złoty Kłos (ponownie w 1971, 1973 i 1978), w 1969 nagrodę CRZZ. W 1969 został członkiem Polskiego PEN Clubu i Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). W 1970-77 działał w Krakowskim Komitecie Frontu Jedności Narodu. W 1976 otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia oraz nagrodę m. Krakowa. W 1978 został wybrany na członka Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. W 1979 otrzymał nagrodę *Trybuny Ludu* za kształtowanie i upowszechnianie wartości socjalistycznych. W 1982 zgłosił swój akces do Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego (PRON) i w następnym roku został człon-

kiem Rady Krajowej PRON. W 1985 otrzymał nagrodę prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch” I stopnia, a w 1986 Nagrodę Państwową I stopnia i nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia za całokształt twórczości oraz tytuł honorowy „Zasłużony dla Kultury Narodowej” przyznany przez Radę Państwa PRL. W 1986-89 wchodził w skład Narodowej Rady Kultury. W 1987-89 pełnił funkcję prezesa Oddziału Krakowskiego nowego ZLP. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1964) i Krzyżem Komandorskim (1986) Orderu Odrodzenia Polski, medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1975 i 1984), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1976), Odznaką Honorową „Zasłużony Popularyzator Wiedzy”, przyznaną przez Towarzystwo Wiedzy Powszechniej (1978). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ścieżki wśród ulic. [Opowiadania]. Wwa: NK 1957, 81 s.

Zawartość: Zdanie; Dziadek; Koncert; Krzywda; Stopy; Przechwałki; Ogryzek; Zabawa; Uczniowie; Rece; Szkiełko; Kwiat; Chłopcy; Drzewka; Dzieci; Bartłomiej.

2. Blizny. [Opowiadania]. Kr.: WL 1960, 124 s.

Zawartość: Po wojnie; Jabłka; Blizny; Wojna już dawno się skończyła; Na przystanku; Magik; Sili; Rano; Wśród swoich; Dwie starszaki patrzy na defiladę; Dziewczynka; Żołnierz; Stara kobieta przybywa do miasteczka; Pociągi odjeżdżają; Człowiek przed drzwiami; Japończyk wie...; Rozmowa wśród kruchej porcelany; Ładny blondyn; Powitanie; Jeden z ocalonych; Na torach; Śpiewajcie, dzieci!; Dom; Sierota; Człowiek na łacie; Poświeć się...

I nagroda za opowiadania „Po wojnie” i „Blizny” w konkursie ZLP i Pol. Kom. Obrońców Pokoju w 1958.

3. Ziemi przypisany. Powieść. Wwa: PIW 1962, 153 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 9 pt. Ziemi przypisany; Tańczący jastrząb tamże: 1966, 306 s., wyd. 2 1974, wyd. 3 1976; wyd. 4 Kr.: WL 1977; wyd. 4 [!] Wwa: PIW 1978, tamże wyd. 5 1980. Por. poz. 7.

II nagroda w konkursie ZLP, Czyt., PIW, Iskier i WL w 1962. Przekł. bułg.: Otređen na zemjata. [Przeł.] L. Račeva. Sofia 1977, — ros.: K zemle pripisannyj. [Przeł.] I. Koltseva. W: *Sovremennye polskie povesti*. T. 1. Moskwa 1974, łącznie z poz. 9 pt. *Povesti*. Moskwa 1984, — słowac.: *Podvojnyj život*. [Przeł.] P. Winčer. Bratislava 1965, — ukr.: *Prypysany do zemli*. [Przeł.] V. Nedil'ko. zob. poz. 9, — węgier.: *Elkésért esztendő*. [Przeł.] B.I. Fejér. [Budapest] 1964. Adapt.: tv: *Adapt.*: M. Komorowska. TV 1963, — film pt. *Głos ma prokurator*. Scenariusz: W. Haupe. Ekran. 1965, — radiowa: *Adapt.*: M. Komorowska. Radio 1967.

4. Zwalony więz. [Opowiadania]. Kr.: WL 1962, 130 s.

Zawartość: Syn; Odwiedziny w rodzinnym domu; Co mi pisze siostra...; Pusta stajnia; Już zaprzęgają konie; Spłonęła stodoła; Za sadami; Jezioro na błoniu; Ziemia; Nowy mur; Zastukajcie w okno!; Zwalony więz; Poranny lot.

III nagroda za opowiadanie „Nowy mur” w konkursie tygodnika *Orka* w 1961.

5. W słońcu. [Opowieść]. Wwa: LSW 1963, 119 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; wyd. łącznie z

poz. 16 pt. W słońcu; Przepłyniesz rzekę. Kr.: WL 1976, 294 s. Przedr. zob. poz. 11. Por. poz. 7, 10.

I nagroda w konkursie LSW i ZLP w 1962.

Przekł.: czes.: Na slunci, [Przeł.] H. Teigová, Praha 1967. — franc.: Au soleil, [Przeł.] Ch. Zaremba, [La-Tour-d'Aignes] 1992.

Adapt.: teatr: pt. Stary, głupi i Anioł, Oprac.: A. Kowalczyk, Wyst. Wwa, T. Pol, 1974. — tv: pt. Starość niepokorna, Adapt.: A. Kowalczyk, TV 1976.

6. Zagubiony. [Powieść]. *Zielony Sztaud*. 1963 nr 93-103/104, 1964 nr 1-35.

7. Akt oskarżenia. [Współaut.:] R. Smożewski. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1964. Wyd. z uwagami insc. R. Smożewskiego. Wwa: CPARA 1965, 64 s.

Adapt. teatr. utworów: Ziemi przypisany [poz. 3] i W słońcu [poz. 5].

8. Przyjdzie taki dzień. [Współaut.:] R. Smożewski. [Utwór dramatyczny].

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 4.

9. Tańczący jastrząb. Powieść. Wwa: PIW 1964, 214 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 7 [właśc. 3] 1984, wyd. 4 1988; wyd. 5 Wwa: MAW 1988. Wyd. łącznie z Ziemi przypisany zob. poz. 3.

Przekł.: bułg.: Tancuvaštij jastreb. [Przeł.] D. Ikonov. Sofia 1967. — fiń.: Tanssiva haukka. [Przeł.] K. Siraste. Jyväskylä 1979. — hiszp.: El azor danzante. [Przeł.] A.Z. López. Ciudad de la Habana 1989. — litew.: Šokantis vanagas. [Przeł.] T. Venclova, Vilnius 1971. — lotew.: Vanaga deja. [Przeł.] I. Birzvalka. Rīga 1973. — niem.: Der tanzende Habicht. [Przeł.] Ch. Schubert-Consbruch, J. Jankowiak. Berlin 1967. — ros.: Tancujuščij jastreb. [Przeł.] A. Mel'nikov. Wyd.: łącznie z poz. 3 i 13 pt. Tancujuščij jastreb. Moskva 1971, łącznie z poz. 3 pt. Povesti. Moskva 1984. — rum.: Dansul eretelui. [Przeł.] O. Zaïcik. Wyd. łącznie z poz. 13 pt. Dansul eretelui; Caut caşa. Bucureşti 1973. — ukr.: Tanec' jastruba. [Przeł.] V. Nedil'ko. Wyd. łącznie z poz. 3 pt. Tanec' jastruba; Prypysanyj do zemli. Kiiv 1974.

Adapt.: radiowa: Adapt.: J. Grotowski. Radio 1966. Druk *Teatr Lud.* 1966 nr 6 s. 27-40. — tv: pt. „Toporny”. Adapt.: G. Królikiewicz. TV 1974. — film.: Scenariusz: G. Królikiewicz. Ekran. 1977.

10. Umierasz jak kot, umierasz jak król. [Współaut.:] R. Smożewski. Praprem. Kielce-Radom, T. im. S. Żeromskiego 1964.

Adapt. teatr. opowiadania W słońcu [poz. 5].

11. Czarne światło. Opowiadania. Wwa: LSW 1965, 263 s. Wyd. nast. pt. Marsz weselny tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1979.

Zawartość: Czarne światło; Imieniny; Ludwika, córka Ładugi; Marsz weselny. — W wyd. 2 ponadto: W słońcu [poz. 5], Gospodarstwo babci Jadwigi.

12. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1968, 250 s.

Wybór z tomów: poz. 1: Dziadek; Koncert; Przechadzki; Rece; Kwiat; Chłopcy; Dzieci; Bartłomiej. — poz. 2: Po wojnie; Jabłka; Blizny; Wojna już dawno się skończyła; Magik; Słni; Wśród swoich; Człowiek przed drzwiami; Rozmowa wśród kruchej porcelany; Powitanie; Jeden z ocalonych; Dom. — poz. 4: Odwiedziny w rodzinnym domu; Co mi pisze siostra...; Pusta stajnia; Jezioro na błoni; Nowy mur; Zastukajcie w okno; Zwalony więz; Poranny lot. — poz. 11:

Czarne światło; Imieniny; Marsz weselny; Gospodarstwo babci Jadwigi.

13. Szukam domu. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 116 s. Wyd. 2 tamże 1971.

Nagroda CRZZ w 1969.

Przekł.: ros.: Išču dom. [Przeł.] S. Tonkonogova. Zob. poz. 9. — rum.: Caut caşa. [Przeł.] O. Zaïcik. Zob. poz. 9.

14. Wezwanie. Powieść. [Wwa:] LSW 1968, 264 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1977; wyd. łącznie z poz. 17 pt. Wezwanie; Szara aureola. Kr.: WL 1979, 393 s.

Przekł. słowac.: Výzva. [Przeł.] T. Turná. Bratislava 1975. Adapt. film.: Scenariusz: W. Solarz. Ekran. 1971.

15. Pochwała rąk. Reportaże i szkice. [Wwa:] LSW 1969, 205 s.

Zawartość: I. Starka; We wsi rodzinnej; Jest tyle takich wsi; U matki; Na dnię jeziora; Pochwała rąk; Porozmawiajmy ze starym; Pomnik Adama Mickiewicza we wsi Dolega; Twarz do północnego wiatru; Czas w drewnianych trybach; Szkoła na skraju lasu; Spotkanie w Wojakowej; Wiejski lekarz; Urodzaj z nauki i z ziemi; Śmierć Marcina Gryza; Wierny; Rolnik rolnikowi nie równy; Dziadek i wnuk — II. Z notatnika sztokholmskiego; Notatki z podróży na Syberię. — III. U źródła wzruszeń; Przygarnąć do swego wzruszenia. Adapt. tv utworu Urodzaj z nauki i z ziemi. TV 1976.

16. Przepłyniesz rzekę. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973 [właśc. 1972], 282 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1974, wyd. łącznie z W słońcu zob. poz. 5; wyd. 3 [osob.] Wwa: Czyt. 1989.

Nagroda CRZZ w 1973.

Przekł.: czes.: Než přepluješ řeku. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1979. — estoń.: Üle oma joe. [Przeł.] R. Karemäe. Tallinn 1979. — niem.: Du wist den Fluss durchschwimmen. [Przeł.] Ch. i J. Jankowiak. Berlin 1982. — ros.: Pereplyweš reky. [Przeł.] M. Ignatov. W: J. Kawalec. Izbrannoe. Moskva 1986. — słowac.: Preplávaš rieku... [Przeł.] Š. Drug. Bratislava 1976.

Adapt.: teatr: pt. Ballada polska. Adapt.: M. Gruszczyński. Wyst. T. Jednego Aktora 1975. — film.: Scenariusz: T. Kijański. Ekran. 1977.

17. Szara aureola. Powieść. Kat.: Śląsk 1973, 148 s. Wyd. nast. łącznie z Wezwanie zob. poz. 14.

Nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Lit. z okazji 30-lecia powstania PPR w 1973; Nagroda Państwowa II stopnia w 1976.

Przekł.: czes.: Sívá aureola. Radio czes. 1978. — niem.: Die graue Aureole. [Przeł.] Ch. i J. Jankowiak. Berlin 1975. — ros.: Seryj nimb. [Przeł.] M. Demakina. W: Sovremennaja pol'skaja povest' 70-e gody. Moskva 1979; Seryj nimb. [Przeł.] M. Malikova. W: J. Kawalec. Izbrannoe. Moskva 1986.

Adapt.: radiowa: Adapt.: J. Wierzbowska-Kawalec, Radio 1974. — teatr: Wyst. T. Jednego Aktora 1974; adapt. pt. „Piętno” A. Pujasa, Wyst. Legnica, T. Dram. 1986. — tv: Adapt. H. Szram-Kijowska, W. Sarnowicz. TV 1976. — teatr: Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1977. — film.: pt. Piętno. Scenariusz: R. Czekala. Ekran. 1983.

18. Wielki festyn. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1974, 178 s.

Zawartość: Wielki festyn na budowie; Ten stary człowiek; Najokrutniejszy jest wierzchołek drzewa; W nocy drzewa chodzą; Ta ręka nieposuszna; Suknia matki; Furka toczy się drogą. Adapt. radiowa opowiadania pt. Suknia matki. Adapt.: W. Toczyska. Radio 1974.

19. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1975, 512 s.

Zawiera z tomu poz. 1: Dziadek; Koncert; Przechwałki; Rece; Kwiat; Chłopczy; Dzieci; Bartłomiej. — poz. 2: Po wojnie; Jabłka; Blizny; Wojna już dawno się skończyła; Magik; Silni; Wśród swoich; Człowiek przed drzwiami; Rozmowa wśród kruchej porcelany; Powitanie; Jeden z ocalałych; Dom. — poz. 4: Odwiedziny w rodzinnym domu; Co mi pisze siostra...; Pusta stajnia; Jezioro na błoni; Nowy mur; Zastukajcie w okno; Zwalony więz; Poranny lot. — poz. 11: Czarne światło; Imieniny; Marsz weselny; Gospodarstwo babci Jadwigi; Ludwika, córka Ładugi. — poz. 13: Szukam domu. — poz. 18: Wielki festyn na budowie; Ten stary człowiek; Najokrutniejszy jest wierzchołek drzewa; W nocy drzewa chodzą; Furka toczy się droga.

Nagroda Państwowa II stopnia w 1976.

20. Oset. [Powieść]. Wwa: PIW 1977, 177 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 23 pt. Ukraść brata; Oset. Kr., Wr.: WL 1985, 368 s.

Nagroda im. L. Waryńskiego przyznana przez Kom. Centr PZPR w 1986.

21. Pierwszy białoreki. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1979, 202 s.

Zawartość: Pożegnanie z górą (J.B. Ozogowi); Nie będzie czasu na strach; Pierwszy białoreki; Wielka psota; Ubranie; Niech umrze z ręką w kudłach psa; Ludzie, konie, ptaszki...; Rece z kieszeni!; Rekord świata

Nagroda im. A. Kowalskiego — „Olka” przyznana przez red. tygodnika *Walka Młoda* w 1980.

22. Nie będzie czasu na strach. [Opowiadania]. Kr.: WL 1980, 122 s.

Zawartość: Imieniny [poz. 11]; Gospodarstwo babci Jadwigi [poz. 11]; Pożegnanie z górą [poz. 21]; Nie będzie czasu na strach [poz. 21].

23. Ukraść brata. [Powieść]. Kr.: WL 1982, 225. Wyd. nast. łącznie z Oset zob. poz. 20.

Nagroda im. L. Waryńskiego w 1986.

24. Panie koniu... Kr.: WL 1986, 94 s.

Zawiera fragmenty pochodzące z powieści: Szukam domu [poz. 13]; W gąszczu bram [poz. 25]; Ukraść brata [poz. 23] oraz opowiadań z poz. 21: Pierwszy białoreki; Ludzie, konie, ptaszki; Nie będzie czasu na strach.

25. W gąszczu bram. [Powieść]. Wwa: LSW 1989, 370 s.

26. Gitara z rajskiej czereśni. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1990, 193 s.

Zawartość: Sprzedaż mydła, sprzedaż umarłych; Pięć prowadzą; Moja panienska; Gitara z rajskiej czereśni; W niebie wszyscy są piękni...; List dziadka do wnuka w wojsku; Gdy się umówią — chłopak, koń i rzeka...; Jeden stary i trzech młodych.

27. Kochany smutek. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1992, 62 s.

28. Te dni moje. [Wiersze]. Kr.: Agat-Print 1995, 60 s.

Nadto wspólnie z I. Kawalec słuchowisko radio- we: Białe domy w zieleni. Radio 1976, — oraz adaptacje opowiadań: Przepłyniesz rzekę. Radio 1974. Por. poz. 16. — Marsz weselny. Radio 1979. Por. poz. 11. — Ziemia. Radio 1979. Por. poz. 4. — Pożegnanie z górą. Radio 1982. Por. poz. 21.

Wybór utworów w przekł. ros.; Svadebnyj marš. Moskwa 1984.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank.: 1966. 1978. 1995 — Wywiady; Pożegnanie dawnej wsi. [Rozm.] K. Nastulanka. *Polityka* 1965 nr 28, przedr. w te- że: Sami o sobie. Wwa 1975. — Julian Kawalec o sobie i swo- jej twórczości: Dwugąłęziaste drzewo — wypowiedź pisarza; To temat wybiera autor. [Rozm.] Z. Śliwowa. *Tyg. Kult.* 1976 nr 15, przedr. w: Julian Kawalec. Wwa 1981; Idę od świata do marzenia. [Rozm.] T. Jastrun. *Tyg. Kult.* 1976 nr 42, przedr. w: Julian Kawalec. Wwa 1981. — Julian Kawalec. [Rozm.] W. Wi- śniewski. W tegoż: Szukam człowieka. Pozn. 1986; Ziemi się kłaniać i matce. [Rozm.] J. Baran. W tegoż: Autor! Autor! Wwa 1986; Los społeczny. [Rozm.] Z. Trziszka. *Tyg. Kult.* 1987 nr 20; Mity są formą miłości. [Rozm.] A. Borowa. *Kultura* 1989 nr 47; Chleb, ziemia, praca. [Rozm.] B. Klukowski. *Nowe Książ* 1990 nr 1.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (S. Li- chański). — Kalendarium życia i twórczości [J.K.]. W: Julian Kawalec. Wwa 1981. — B. Pietrzyk, W. Wójcik. J.K. — biblio- grafia podmiotowa i przedmiotowa. W: W kręgu twórczości Juliana Kawalca. Rzeszów 1982.

*S. Lichański: Bardzo ładne etudy. *Nowe Książ* 1960 nr 21 [rec.]. Blizny. — [Ziemii przypisany:] Z. Starowieyska-Morstno- wa. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 51; J. Wilhelm: Klasyczna tragedia. *Tryb. Ludu* 1962 nr 341, przedr. pt. Skomplikowany optymizm historii w tegoż: Mój gust wiktoriański. Wwa 1966; T. Drewnowski: Głos ze środka wychodźstwa. *Polityka* 1963 nr 11 [dot. też: Zwalony więz]; *W. Kłossowicz: Glebae ad- scriptus. *Prz. Kult.* 1963 nr 15 [dot. też: Zwalony więz]; W. Sadkowski: Psychologiczne zyski i koszty awansu. *Nowa Kult.* 1963 nr 2, przedr. w tegoż: Penetracje i komentarze. Wwa 1967 [dot. też: Zwalony więz]. — [W słońcu:] H. Berez. Sprawiedliwość wyobraźni. *Nowe Książ* 1963 nr 13, przedr. pt. Współczucie w tegoż: Szuka czytania. Wwa 1966; Z. Ma- zuczanka: O wsi — epicko i lirycznie. *Tyg. Kult.* 1963 nr 25; *H. Michalski: Stary człowiek i rzeka. *Nowa Kult.* 1963 nr 23. — [Zwalony więz.] T. Burek: Proces przeciwko korzeniom. *Współczesność* 1963 nr 4; M. Szpakowski: Jak być chłopem. *Twórczość* 1963 nr 7. — J. Łukasiewicz: Do ziemi przypisani. W tegoż: Zagłoba w piekle. Wwa 1965 [dot. Ziemi przypisa- ny]. — [Tańczący jastrząb.] *W. Maciąg: Diabły w mieście. *Twórczość* 1965 nr 4; J. Rohoziński: Obsesje awansu. *Kultura* 1965 nr 6, przedr. w: Proza, poezja 1964. Wwa 1965; *T. Wróblewska: Jastrząb naprawdę tragiczny. *Tyg. Kult.* 1965 nr 8. — H. Berez. O twórczości J.K. *Teatr Lud.* 1966 nr 6. — *J. Termer: Opowiadania J.K. *Nowe Książ* 1966 nr 2 [rec.]; Czarne światło. — [Marsz weselny:] G. Ostasz: Gospodarstwo wyobraźni J.K. *Kwart.* Rzesz. 1966 nr 3; M. Bajerowicz: Przy- powieści wierszowe. *Nurt* 1967 nr 1. — B. Drodzowski: W Lu- bliń. W tegoż: Epoka i reszta. Wwa 1967. — F. Fornalczyk: O prozie J.K. W tegoż: Przypisani tej ziemi. Pozn. 1968. — [Opowiadania wybrane. Kr. 1968:] M. Sprusiński: Drogi i manowce poetycznej opowieści. *Życie Lit.* 1968 nr 22; J. Szczyпка. *Kierunki* 1968 nr 17, przedr. pt. Tydzień czytania w tegoż: Powtórka z polskiego. Wwa 1969. — T. Szaja: Od realizmu do obsesjonizmu, czyli: Obciążony pamięcią, czyli: Problemy i kompleksy „byłych hodowców świni”. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 12. — *W. Maciąg: Poszukiwanie azylu. *Twórczość* 1969 nr 3 [rec.]; Szukam domu. — G. Ostasz: Kilka uwag o fi- lozofii człowieka w pisarstwie J.K. *Profile* 1969 nr 8/9. — [Wezwanie:] *M. Bajerowicz: Wieś i mit. *Twórczość* 1969 nr 5; *K. Nowicki: Powołanie. *Mies. Lit.* 1969 nr 6, przedr. w tegoż: Pertraktacje. [Wwa] 1971. — [Pochwała rak.] Z.J. Adameczyk: Pochwała rak chłopskich. *Tyg. Kult.* 1969 nr 36; P.M. Roguski: Dług. *Współczesność* 1970 nr 9. — *M. Dąbrowski: Nowoczesna proza K. *Współczesność* 1970

¹ Recenzje i szkice oznaczone gwiazdką * przedr. w: Julian Kawalec. Wwa 1981.

nr 13. — N. Zachajkiewicz: Obraz wsi w twórczości J.K. *Przyznany* 1970 nr 5. — H. Bereza: Dramat wiejskiej rewolucji. (J.K.). W tegoż: *Związki naturalne*. [Wwa] 1972. — A. Goren: Przemiany czasu. (O prozie J.K.). *Tyg. Kult.* 1972 nr 1, przedr. w: *Lektury i problemy*. Wwa 1976. — [Przeplynieź rzekę!] L. Bugajski: Symboliczne rowy. *Literatura* 1973 nr 22; F. Fornalczyk: Życie pozawiosowe beżmiennego. *Twórczość* 1973 nr 8; S. Siekierski: Nowa powieść J.K. *Nowe Książ.* 1973 nr 7; J. Walc: Rubikon powieści. *Polityka* 1973 nr 22; Z. Lichniak: Nad rzeką K. *Kierunki* 1974 nr 3. — [Szara aureola.] W. Nawrocki: Krzyk w liściach drzewa. *Tryb. Ludu* 1973 nr 356; M. Dąbrowski: Fuga J.K. *Twórczość* 1974 nr 6; W. Maciąg: Z czego rodziła się nasza współczesność. *Życie Lit.* 1974 nr 15. — J. Kajtochi: Świat J.K. *Regiony* 1974 nr 5. — W. Maciąg: J.K. w tegoż: *Literatura Polski Ludowej 1944-1964*. Wwa 1974. — [Wielki festyn.] L. Bugajski: Smutne przypowieści. *Twórczość* 1974 nr 9; J.Z. Lichniak: „O ty naiwny, uparty i liryczny synku wsi...”. *Mies. Lit.* 1974 nr 12; K. Nowicki: Liryka prozy K. *Tyg. Kult.* 1974 nr 13, przedr. w tegoż: *Dziennik krytyczny*. Gdansk 1981; M. Szymbist: Pytania i wątpliwości. *Życie Lit.* 1974 nr 47. — M. Dąbrowski: W nurcie — czy obok? *Mies. Lit.* 1975 nr 12. — [Opowiadania wybrane. Kr. 1975.] S. Siekierski: Małe formy J.K. *Nowe Książ.* 1975 nr 20; E. Biela: Dzieci od J.K. *Życie Lit.* 1976 nr 9. — Z. Ziutek: Ziemi przypisany. *Literatura* 1975 nr 10 [omówienie ogólne] — Z. Cholonina: Idee i styl powieści „Wzwanie”. W: *Tradycja i nowatorstwo w literaturach słowiańskich XX wieku*. Wwa 1976. — F. Fornalczyk: „Tańczącym jastrzab” J.K. W: *O literaturze polskiej*. Cz. 2. Wwa 1976. — J. Z. Lichniak, S. Lichniak, J.K. W: *tęczy: Pisarze nurtu wiejskiego w współczesnej literaturze*. Wwa 1976. — W. Maciąg: Pochwały i pytania. *Życie Lit.* 1976 nr 41. — K. Miklaszewski: Praforma prozy J.K. *Literatura* 1976 nr 51, przedr. w: *W kręgu twórczości Juliana Kawalca*. Rzeszów 1982. — S. Stabro: Ciemna poezja ciemnego snu. *Kultura* 1976 nr 45. — Z. Siatkowski: Przypisany i wytrwale wierny. *Mag. Kult.* 1976 nr 4. — F. Fornalczyk: Między tradycją a postępem. *Literatura* 1977 nr 24. — [Oset.] M. Boni: Ocalić dom. *Literatura* 1977 nr 32; B.S. Kunda: Weryfikacja J.K. *Mies. Lit.* 1977 nr 10; A. Zawada: Elegia na opuszczenie wsi. *Tyg. Kult.* 1977 nr 29; W. Żukrowski: Komu ten zagon? *Nowe Książ.* 1977 nr 14. — A. Zawada: Biografia awansu społecznego wsi. (Proza J.K.). *Lit. Lud.* 1977 nr 2, przedr. w tegoż: *Gra w ludowe*. Wwa 1983. — A. Goren: Kawalec. [Tłum. na jęz. ang.] K. Cękalska. Warsaw. Ag. Aut., Czyt. 1978, 51 s. — J. Litwin: Funkcja czasu w powieści J.K. „Ziemi przypisany”; G. Ostasz: O świecie przedstawionym opowiadań i powieści J.K.; W. Pelczar: Metodyczne problemy pracy nad „Tańczącym jastrzębiem” J.K. (Sondaż wstępny). W: *Temat wiejski w literaturze polskiej*. Rzeszów 1978. — M. Orski: Błogosławiony kształt ojcowizny. W tegoż: *Etos Jupa*. Wr. 1978. — J.B. Ożóg; J.K. W tegoż: *Jak świętych obcowanie*. Wwa 1978. — S. Stanuch: Płaczący syn wsi. W tegoż: *Na gorącym uczynku*. Kr. 1978. — [Pierwszy białoreki.] Z. Ziutek: Nie tylko powtórka. *Tyg. Kult.* 1979 nr 40; S. Tomala: Nowe opowiadania K. *Mies. Lit.* 1980 nr 4. — B.S. Kunda: O programie pisarskim J.K. *Zdanie* 1980 nr 2. — K. Nowosielski: O prozie J.K. *Teksty* 1980 nr 2. — J.B. Ożóg: „Czarne światło” J.K. W tegoż: *Wierność sobie i ziemi*. Kr. 1980. — Z. Andres: Mit ziemi. (O prozie J.K.). *Życie Lit.* 1981 nr 46. — Julian Kawalec: Zbiór recenzji i szkiców o twórczości pisarza. Wybrał, oprac. i wstęp: A. Wilkoń. Wwa: LSW 1981, 254 s. [zawiera teksty oznaczone gwiazdką *]. — B.S. Kunda: Pierwsze lata życia „przybłądów”. *Mies. Lit.* 1981 nr 1. — J. Litwin: O stylu powieści J.K. „Ziemi przypisany”. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzesz.* 1981 z. 48. — B.S. Kunda: Świadkowie przemian: Rozmowy wewnętrzne J.K.; Weryfikacja J.K. W tegoż: *Dwa pejzaże świata*. Wr. 1982. — A. Marzec: Proza J.K. w pozaliterackich wcieleniach. *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN* t. 19: 1982 [z filmografią i wykazem adapt. teatr. i tv]. — [Ukrasć brata.] A. Komorowski: Skazienie. *Zdanie* 1982 nr 8; B.S. Kunda: Nieudana zemsta. *Życie Lit.* 1982 nr 42. — W kręgu twórczości Juliana Kawalca. Zbiór szkiców i artykułów. Pod red. Z. Andresa i G. Ostasza, Rze-

szów: Tow. Nauk. 1982, 223 s. [Zawartość: Z. Andres, G. Ostasz: Słowo wstępne. — I. Rodowód i program literacki: B.S. Kunda: Książki podarowane przez wies, A. Zyga: Nadwileśskie równinie przypisany i zawsze wierny. — II. W perspektywie krytycznoliterackiej: K. Miklaszewski: Praforma prozy J.K.; G. Ostasz: Rozwój sztuki narracji J.K.; Z. Andres: Motyw ziemi w twórczości J.K.; Z. Ożóg: Wies w prozie J.K.; Z. Brzuchowska: Mit sukcesu w prozie J.K.; J. Szurek: Błaski i cienie wielkiej budowy. (O powieści J.K. „Przeplynieź rzekę”); G. Ostasz: Antropologia filozoficzna J.K.; E. Szmieliska: Twórczość J.K. a nurt chłopski w najnowszej literaturze polskiej. — III. Język i styl: W. Wójtowicz: Sposoby rekonstrukcji świata wewnętrznego chłopów w opowiadaniach J.K.; J. Litwin: Funkcje kategorii osoby w strukturze prozy J.K.; T. Budrewicz: O stylu J.K. — IV. Adaptacje: A. Marzec: Proza J.K. w przekładach intersemiotycznych. — V. Bibliografia]. — A. Marzec: Problemy radiowych adaptacji prozy J.K. *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN* 1983. — A. Marzec: Proza Juliana Kawalca. Wwa: WSP 1983, 144 s. *Bibl. Analiz. Lit.* — K. Nowosielski: Naturalizm ideologizowany. W tegoż: *Ryzyko obecności*. Wwa 1983. — Z. Trziszka: Przypisany międzywojnie. *Tyg. Kult.* 1983 nr 36, przedr. w *Mies. Lit.* 1986 nr 10/11. — [Ukrasć brata.] T. Błażejowski: Dialog kultur. *Nurt* 1983 nr 8, przedr. w tegoż: *Literatura jak literatura*. Łódź 1987; A. Marzec: Co się stało ze złotą kulą? *Mies. Lit.* 1983 nr 2. — B.S. Kunda: Julian Kawalec. Wwa: PIW 1984, 142 s. — S. Melkowski: Donośny głos anonim. W tegoż: *Domena prozy*. Wwa 1984 [dot.: Czarne światło, Marsz weselny]. — Z. Trziszka: Zapiski rewolucji wiejskiej (J.K.). W tegoż: *Korzenie plebejusza*. Wwa 1984. — Z. Chojnowski: Zakorzeniemy w ludzkim losie. *Tyg. Kult.* 1985 nr 36. — J. Kajtochi: Czy kradną nam braci... W tegoż: *Nie tylko o autorach i książkach*. Bielsko-Biała 1985 [dot.: Ukrasć brata]. — K. Kania: Pisarz napadnięty przez temat. *Kierunki* 1986 nr 43. — B.S. Kunda: „Wspinały polski temat”. *Zdanie* 1986 nr 10. — A. Niewolak-Krzywdyła: Pisarz jednego tematu. *Profile* 1986 nr 10. — K. Kuczkowski: O „Tańczącym jastrzębiu” J.K. *Nurt* 1987 nr 12. — B. Rogatko: Fascynacja i opór. W tegoż: *Linie przerywane*. Łódź 1988 [dot.: Ukrasć brata]. — [W gąszczu bram.] A. Marzec: Refleksja nad biografią. *Mies. Lit.* 1989 nr 8, przedr. w tejże: *Co jest w człowieku*. Łódź 1993; T. Miłkowski: Brama za bramą. *Kultura* 1989 nr 47; R. Sulima: Kręgi obości. *Regiony* 1990 nr 3. — Z. Bienkowski: Czas ubezwłasnowolniony. *Nowe Książ.* 1990 nr 1. — M. Dąbrowski: J.K. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — H. Czubała: Magia i fantastyka. *Lektura* 1991 nr 1 [rec.: Gitara z rajskiej czereśni]. — A. Marzec: Co się stało ze złotą kulą? [dot.: Ukrasć brata]. W tejże: *Co jest w człowieku*. Łódź 1993. — A. Biela: Poezji przypisany. *Nowe Książ.* 1994 nr 9 [rec.: Kochany smutek].

B.D.

KAWECKA-GRYCZOWA Alodia 1903-1990

Krypt.: A.G.; A.K.; A.K.G.; A.K-a; A.Ka
Historyk literatury i kultury, księgoznawca, bibliograf.

Urodzona 11 sierpnia 1903 w Warszawie w rodzinie inteligentkiej; córka Antoniny Kaweckiej, później Sauerowej, aktorki (pseud. sceniczny Antonina Kłofska). Uczęszczała do Gimnazjum Zofii Sierpińskiej w Warszawie, w 1921 uzyskała świadectwo dojrzałości. Następnie studiowała filologię polską, początkowo na Uniwersytecie Warszawskim (UW), a od 1925 na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie, specjalizując się w historii kultury. Debiutowała w 1926 rozprawą „Kancjonały protestanckie na Litwie w XVI w.”, opublikowaną w piśmie *Reformacja w Polsce*. Po uzyskaniu absolutorium w 1928, podjęła pracę zawodową w bibliote-

karstwie, początkowo w Bibliotece Kórnickiej, a od października 1930 w Dziale Starych Druków Biblioteki Narodowej w Warszawie, gdzie była zastępcą kierownika działu doc. Kazimierza Piekarskiego. W 1932 otrzymała stopień doktora filozofii na UJ na podstawie rozprawy „Polskie kancjonały protestanckie XVI wieku” (promotor prof. Stanisław Kot). Prace naukowe publikowała w *Przeglądzie Bibliotecznym* (od 1933) i w *Reformacji w Polsce* (od 1934). Z inspiracji K. Piekarskiego podjęła rejestrację inkunabułów zachowanych w bibliotekach polskich. W 1935 wyszła za mąż za Józefa Grycza, księgoznawcę i bibliotekarza. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Nie pracując formalnie w Bibliotece Narodowej, współdziałała z jej pracownikami i uczestniczyła w opiece nad zbiorami. Po wycofaniu się Niemców z Warszawy brała udział od 19 stycznia do 1 kwietnia 1945 w zabezpieczaniu zbiorów bibliotecznych stolicy. W maju tegoż roku zorganizowała wraz z J. Gryczem przy Naczelnej Dyrekcji Bibliotek Ministerstwa Oświaty – Oddział Dawnej Książki, którym kierowała do końca 1949. W tym czasie zorganizowała kursy w Kórniku i w Krakowie (1946, 1947) mające na celu przygotowanie specjalistów w dziedzinie znajomości dawnej książki. Była przewodniczącą podkomisji programowej w zakresie bibliekoznawstwa i bibliografii na stopnie uniwersyteckie przy Radzie Głównej Szkołnictwa Wyższego. Od listopada 1948 do 1968 była też kierownikiem Pracowni Bibliografii Staropolskiej Instytutu Badań Literackich (IBL). Kierowała pracami zespołowymi nad słownikiem „Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku”, bibliografiami osobowymi pisarzy XVI w., a także nad bibliografią „Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej”. Zainicjowała w 1948, a następnie współredagowała serię *Książka w Dawnej Kulturze Polskiej* wydawaną przez IBL oraz Bibliotekę Narodową. W styczniu 1950 wraz z Oddziałem Dawnej Książki Ministerstwa Oświaty przeszła do Biblioteki Narodowej, gdzie objęła kierownictwo Zakładu Starych Druków oraz Ośrodka Opieki nad Dawną Książką. Zorganizowała, a następnie kierowała m.in. pracami nad rejestracją starych druków we wszystkich ważniejszych bibliotekach polskich, tworząc podstawę do Centralnego Katalogu Inkunabułów i Centralnego Katalogu Starych Druków. Była współpracownikiem Komisji do Badania Historii Literatury i Oświaty w Polsce Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członkiem Towarzystwa do Badania Dziejów Reformacji w Polsce, członkiem Rady Naukowej IBL (od 1952), Rady Naukowej Biblioteki Kórnickiej PAN, Rady Naukowej Biblioteki Narodowej (od 1955). Prowadziła zajęcia dydaktyczne w Katedrze Bibliekoznawstwa UW. W 1954 została mianowana profesorem nadzwyczajnym.

Redagowała wydawane przez Bibliotekę Narodową i IBL dzieło „Polonia typographica saeculi sedecimi” (od 1959), należała do rady redakcyjnej serii *Książki o Książce* (1960-88), do komitetu redakcyjnego *Rocznika Biblioteki Narodowej* (1965-88), współpracowała z „Polskim słownikiem biograficznym” oraz ze „Słownikiem pracowników książki polskiej” (wyd. 1971). W 1974 otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za osiągnięcia w dziedzinie nauk humanistycznych. Po przejściu na emeryturę w tymże roku kontynuowała pracę naukową. W 1981 otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia za wkład w rozwój bibliekarstwa polskiego i całokształt pracy naukowej w dziedzinie kultury polskiej, w 1986 nagrodę im. H. Radlińskiej I stopnia. W 1982 została wybrana na członka korespondenta, a w 1985 na członka zwyczajnego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, w 1989 na członka korespondenta PAU. W marcu 1990 otrzymała doktorat honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim (1954) i Krzyżem Oficerskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965) i Odznaką Honorową m.st. Warszawy (1965). Zmarła 16 czerwca 1990 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Polskie kancjonały protestanckie XVI wieku. Powst. 1932.

Masz. VIII, 240 k. (tekst), 97 k. (opisy bibliogr. wydań kancjonałów) w Bibl. IS PAN w Wwie; Masz. X, 225 k. (tekst) w Arch. UJ w Kr.

2. Biblioteka Narodowa w Warszawie. W: Katalog wystawy zbiorów historycznych Biblioteki Narodowej w Warszawie. Wwa 1933 s. 7-26. Wyd. osob. jako wyd. 2 rozszerz. Wwa 1934, 38 s.

Przekł. franc. Bibliothèque Nationale à Varsovie. [Przet.] S.P. Koczorowski. W: Katalog wystawy zbiorów historycznych Biblioteki Narodowej w Warszawie. Wwa 1933. Wyd. osob. uzup. jako wyd. 2 Varsovie 1934, 42 s.

3. Katalog Biblioteki Horynieckiej XX. Ponińskich. Cz. 1. Inkunabuły i polonica XVI wieku. [Współaut.:] K. Piekarski. Wwa: Bibl. Nar. 1936, XII, 81 s.

4. Zarys dziejów piśmiennictwa polskiego w Prusach Wschodnich. Wwa: PZWS 1946, 115 s.

5. Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. Wwa: Bibl. Publiczna w Wwie.

Cz. 1. Inkunabuły. Przedm.: R. Przelaskowski. 1949, 55 s.

Cz. 2. Polonica XVI wieku. Oprac. ... przy współudziale J. Adamczyk. 1957, 165 s.

6. Drukarstwo polskie w dobie Odrodzenia. Wwa 1953, 76 s., powiel. PAN. Materiały Dyskusyj-

ne Sesji Nauk. Odrodzenia. Nowa redakcja druk w: Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia. Materiały. Wwa 1954 s. 329-373; odb. Wwa 1954.

7. Rola drukarstwa polskiego w dobie Odrodzenia. Wwa: PIW 1954, 120 s. PAN. Z prac Sesji Nauk. „Odrodzenie w Polsce”. Przedr. w.: Odrodzenie w Polsce. Materiały Sesji Naukowej PAN 25-30 X 1953 r. T.4. Historia literatury. Wwa 1956 s. 464-522.

8. Katalog inkunabułów Biblioteki Zakładu im. Ossolińskich we Wrocławiu. Na podstawie materiałów Kazimierza Piekarskiego oprac. ... Wr.: Ossol. 1956, XXIV, 136 s.

9. Aktualne zagadnienia retrospektywnej bibliografii w Polsce. Wwa 1957, 19 s., powiel. Referaty Międzynarodowej Konferencji Bibliograf.

10. Arianie polscy. Racjonalizm, tolerancja, promieniowanie 1658-1958. Przewodnik po wystawie Warszawa, listopad – grudzień 1958. [Współaut.:] J. Tazbir. Wwa: Bibl. Nar. 1958, 28 s.

Przekł. czes. (wersji zmien.): Polští Ariáni. Cesta k sociálnímu a ideologickému pokroku. [Przeł.] A. Meštan Praha 1959.

11. Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. Wr.: Ossol. 1959. — Por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 3.

T. 1. Małopolska. Cz. 1: Wiek XV-XVI. [Autorstwo i współaut. 69 haseł]. 1983, XV, 392 s.

T. 3. Cz. 1: Wielkopolska. [Współaut.:] K. Korotajowa, J. Sójka. 1977, 305 s.

T. 4. Pomorze. [Współaut.:] K. Korotajowa. W oprac. udział wzięła A. Mańkowska. 1962, XVI, 537 s.

Z. 5. Wielkie Księstwo Litewskie. [Współaut.:] K. Korotajowa, W. Krajewski. 1959, XVII, 270 s.

Z. 6. Małopolska — Ziemia Ruskie. [Współaut.:] K. Korotajowa, W. Krajewski. 1960, 258 s.

12. Historia książki i bibliotek w zarysie. [Współaut.:] J. Grycz. W: Bibliotekarstwo powszechne. T. 4. Wwa 1959 s. 9-157; odb. uzup. ilustracjami Wwa: Stow. Bibliotekarzy Pol. 1959, 153 s. Wyd. nast.: Wwa: Państw. Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy 1961, 119 s., tamże wyd. 2 przejrz. i uzup. 1964, wyd. 3 1968, wyd. 4 1972.

13. Andrzej Frycz Modrzewski. Bibliografia. Zestawiona przez Pracownię Bibliografii Staropolskiej Instytutu Badań Literackich. Przygot.: ..., I. Rostkowska przy współudziale T. Bieńkowskiego i A. Słapczyńskiej. Wr.: Ossol. 1962, XXVIII, 196 s. IBL PAN, Bibl. Nar.

14. W 400-lecie drukarstwa rosyjskiego. Wystawa. Przewodnik. [Współaut.: M. Błońska]. Wwa: Bibl. Nar. 1964, 15 s. Wyd. anonim.

15. Ariańskie oficyny wydawnicze Rodeckiego i Sternackiego. Dzieje i bibliografia. Wr.: Ossol.: Genève: Librairie E. Droz 1974, 370 s. PAN IFiS.

Zawartość: Przedmowa; Dzieje oficyn: Drukarnia A. Rodeckiego. Drukarnia Sternackiego, Po rozpedzeniu Rakowa; Rozpowszechnianie książek rakowskich; Bibliografia.

16. Dzieje drukarstwa w Polsce XV i XVI w. Stan badań i postulaty. Wwa: Bibl. Nar. 1974, 26 s. Referat na Międzynarodowej Sesji Nauk z okazji 500-lecia narodzin sztuki drukarskiej w Polsce. Wwa-Kr. 6-10 V 1974.

17. Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Wr.: Ossol. IBL PAN, Bibl. Nar. Por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 4.

Z. 9. Maciej Wirzbietą. Kraków 1555/7-1605. Tablice 416-475. Oprac. ... 1974, 25 s., 60 tablic.

Z. 10. Maciej Wirzbietą, Kraków 1555/7-1605. Tablice 476-520. Oprac. ... 1975, 39 s., 45 tablic.

Z. 11. Maciej i Paweł Wirzbietowie, Kraków 1555/7-1609. Tablice 521-570. Oprac. ... 1981, 90 s., 50 tablic.

18. Z dziejów polskiej książki w okresie Renesansu. Studia i materiały. Przedstawienie ... Wr.: Ossol. 1975, 423 s.

Zawiera popraw. i uzup. źródłami artykuły uprzednio publikowane w książkach zbiorowych i czasopismach: Rola drukarstwa polskiego w dobie Odrodzenia [poz. 7]; Kartka z dziejów reformacji w Wielkopolsce; Dzieje drukarni latającej, dod.: Druki Łapczyńskiego [bibliografia 1577-1581]; Atena i Bellerofan w Zamociu, dod.: Aneks; Leszno — ośrodek wydawniczy Jednoty.

19. Biblioteka ostatniego Jagiellona. [Zygmunta Augusta]. Pomnik kultury renesansowej. Wr.: Ossol. 1988, 341 s.

Zawartość: Od autorki; Przegląd badań; Dzieje biblioteki; W służbie króla i biblioteki; Losy ksiąg królewskich; Oprawy — Katalog, s.115-310.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Bibliographica XVII s. *Pam. Bibl. Kórnickiej* 1930 z. 2 s. 103-116. — Pieśnio-ksiąg Mrongowiusza. W: Krzysztof Celestyn Mrongowiusz. Gdańsk 1933 s. 237-264. — Jakub Sylvius a rozłam w Zborze Małopolskim. *Refor. w Polsce* 1937/39 nr 33/40 s. 28-63. — Dzieło Kazimierza Piekarskiego. W: Studia nad książką poświęcone pamięci Kazimierza Piekarskiego. Wr. 1951 s. 39-61. — Wokół kongresu wiedeńskiego. Nieznany utwór Pawła z Krosna. *Pam. Lit. R.* 42: 1951 z. 3/4 s. 885-907. — Fragmenta. 1. Z biblioteki Biernata; 2. Hieronymus Mazza; 3. Stacje [żołnierskie w literaturze polskiej]. *Pam. Lit. R.* 43: 1952 z. 3/4 s. 970-991. — Prasy Krakowa i Rakowa w służbie antytrynaryzmu. W: Studia nad arianizmem. Wwa 1959 s. 263-330. — O pierwocinach drukarstwa na Morawach kilka szczegółów znanych i nie znanych. *Rocz. Bibl.* 1961 z. 1/4 s. 175-185. — „Drukarze dawnej Polski” na tle słowników drukarzy.

W: Dokumentacja w badaniach literackich i teatralnych. Wr. 1970 s. 75-93. — Nad uzupełnieniami „Bibliografii polskiej” Estreichera. W: Z problemów bibliografii. Wwa 1970 s. 195-220. — Ochrona zbiorów Biblioteki Narodowej. W: Walka o dobra kultury. Warszawa 1939-1945. T. 1. Wwa 1970 s. 179-242. — Radość i tragizm w życiu Kazimierza Piekarskiego. W: Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego. Wr. 1974 s. 252-278. — Dzieje drukarstwa w Polsce XV i XVI wieku. Stan badań i postulaty. W: Dawna książka i kultura. Wr. 1975 s. 9-32. — Nieznany bibliofil polski XVI wieku Maciej Bech. O potrzebie badań proveniencyjnych. *Rocz. Bibl.* 1977 z. 1/2 s. 117-140. — Spory o „szczyrą prawdę”. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1978 s. 217-232 łomów. „Postylli” Grzegorza z Żarnowca z odręcznymi adnotacjami Jakuba Wujka oraz „Wykładu katechizmu” Pawła Gilowskiego. — Wśród podręczników szkolnych. Przyczynek do bibliografii tłoczni arikańskich w Polsce. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1988 s. 53-62. — Le livre et la Reforme en Pologne. [Współaut.:] J. Tazbir. W: La Reforme et le livre. L'Europe de l'imprime (1517-v.1570). Paris 1990 s. 417-440.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Katalog mikrofilmów. Biblioteka Narodowa, Stacja Mikrofilmowa. Red. A. Wyczański. Materiały zebrała i przygot. M. Budrowicz-Nowicka. Stare druki oprac. pod kierunkiem ... Wwa R. 1 [1950] druk 1951 — R. 6/7 [1955-1956] druk 1958.

2. J. Grycz: Krótki zarys historii książek i bibliotek. Wyd. 2 poszerz. do druku przygot. ... Wwa 1956, 106 s.

3. Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. Praca zbiorowa pod red. ... T. 1, 3, 4, Z. 5, 6. Wr.: Ossol. 1959-1983. IBL PAN, Bibl. Nar. Por. Twórczość poz. 11.

4. Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Red. ... Z. 1-8, 12. Wr.: Ossol. 1959-1981. IBL PAN, Bibl. Nar. Por. Twórczość poz. 17.

Z. 1. Kasper Hochfeder 1503-1505. Tablice 1-29. Oprac. K. Piekarski. Wyd. 2 przejrz. i uzupełn. Przygot. M. Błońska. 1968.

Z. 2. Jan Haller 1505-1525. Tablice 30-60. Oprac. K. Piekarski. Wyd. 2 przejrz. Od red. ... Uzupełn. o poprawki do z. 4 w oprac. H. Kapetusa. 1963.

Z. 3. Pierwsza drukarnia Floriana Unglera 1510-1516. Tablice 61-120. Oprac. H. Bułhak. Słowo od red. ... 1959.

Z. 4. Jan Haller 1505-1525. Tablice 121-175. Oprac. H. Kapetusa. Słowo od red. ... 1962.

Z. 5. Druga drukarnia Floriana Unglera 1525-1536. Tablice 176-245. Oprac. H. Bułhak. 1964.

Z. 6. Druga drukarnia Floriana Unglera 1525-1536. Tablice 246-310. Oprac. H. Bułhak. Wstęp: ... H. Bułhak. 1966.

Z. 7. Druga drukarnia Floriana Unglera 1525-1536. Tablice 311-365. Oprac. H. Bułhak. Słowo od red. ... 1970.

Zeszyty 6 i 7 otrzymały srebrny medal na Międzynarodowych Targach Książki w Lipsku.

Z. 8. Aleksander Augęzdecki, Królewiec — Szamotyły 1549-1561(?). Tablice 366-415. Oprac. P. Buchwald-Pelcowa. Słowo od red. ... 1972.

Zeszyty 9-11 zob. Twórczość poz. 17.

Z. 12. Maciej Szarfenberg, Kraków 1527-1547. Tablice 571-600. Oprac. H. Bułhak. 1981.

5. Czterysta pięćdziesiąt lat drukowanej książki polskiej.

Wystawa. [Wstęp i red. ...]. Wwa: Bibl. Nar. 1963, 40 s.

6. Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. Red. nauk. Wr.: Ossol. IBL PAN, Bibl. Nar. (od 1969 tylko IBL).

T. 1. Teksty dramatyczne drukiem wydane do r. 1765. Oprac. zespół pod kierunkiem W. Korotaja. 1965, XXXVI, 540 s.

T. 2. Programy drukiem wydane do r. 1765. Oprac.: W. Korotaj, J. Szwedowska, M. Szymańska. Cz. 1. Programy teatru jezuickiego. 1976, XXXVIII, 717 s.; Cz. 2. Programy teatru pijarskiego oraz innych zakonów i szkół katolickich. 1978, XXVIII, 392 s.

7. M. Bohonos, E. Szandorowska: Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur. Inkunabuly w bibliotekach polskich. Centralny katalog. [Red. i wstęp:] ... Współdział.: T. Komender i F. Stankiewicz. [T. 1-2]. Wr.: Ossol. 1970, LVIII, 584 + 585-1212 s. *Bibliotheca Nationalis Polona*.

8. Papiernie w Polsce XVI wieku. Prace Franciszka Piekosińskiego, Jana Ptaśnika, Kazimierza Piekarskiego powtórnie wyd. i uzupełn. W. Budka. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1971, 79 s.

9. Encyklopedia wiedzy o książce. Red. nac.: A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynałowski. Red. główny działu: Dzieje książki: ... Red. działów: Dzieje papiernictwa, Dzieje drukarstwa i księgarstwa polskiego XV-XVIII w.: ... Wr.: Ossol. 1971, XXII, 2874 szp.

10. *ABHB. Annual Bibliography of the History of the Printed Book and Libraries*. [Wyd.] H.D.L. Vervliet. [Kom. red.: ... i in.; oprac. część materiałów działu polskiego]. The Hague Vol. 1: Publications of 1970 [wyd.] 1973 — Vol. 7: Publications of 1976 and additions from the preceding years [wyd.] 1978.

11. Dawna książka i kultura. Materiały międzynarodowej sesji naukowej z okazji pięćsetlecia

sztuki drukarskiej w Polsce. Red.: S.Grzeszczuk, ... Wr.: Ossol. 1975, 352 s.

12. Bogowie fałszywi. Nieznany pamflet antykatołicki z XVI wieku. Wyd. i wstęp ... *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1981 s. 181-220. Wyd. osob. Przedślowie: E. Lako. Wwa: Bibl. Nar. 1983, 68 s.

Tekst wstępu w pierwodr., z powodu licznych błędów, został unieważniony przez A.K.-G., *lamze* 1982 okł.

13. J. Zaremba: Pieśni Chwał Boskich. Edycję przygot.: B. Brzezińska (oprac. muzykologiczne), ... (oprac. historyczne). Kr.: PWM 1989, 52 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1984. — Wywiad. z prof. A.K.-G. Rozm. P. Buchwald-Pelcowa. *Prz. Bibl.* 1980 z. 3.

SWPP 1. — PP (J. Czachowska). — A.M. Wolińska: Domina Doctissima — laureata. *Biul. Inf. Bibl. Nar.* 1981 nr 1/4. — A.M. Wolińska: Bibliografia prac prof. dr A.K.-G. za lata 1926-1990. W Z. badań nad dawną książką. [T.] L. Wwa 1991.

[Zarys dziejów piśmiennictwa polskiego w Prusach Wschodnich:] J. Antoniewicz: Książka Ziemi Odzyskanych. *Odra* 1947 nr 13; W. Kochański. *Prz. Zach.* 1947 nr 4. — [Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy:] B. Kocowski. *Bibliotekarz* 1950 nr 9/10; K. Świerkowski. *Prz. Bibl.* 1950 z. 3/4. — [S. Grzeszczuk] stg. *Ruch Lit.* 1963 nr 5/6 [rec.: Andrzej Frycz Modrzewski]. — E. Stankiewicz-Kapełuś: Czterdziestolecie pracy naukowej A.K.-G. *Biul. Inf. Bibl. Nar.* 1968 nr 4. — [Arianecki oficyny wydawnicze Rodeckiego i Sternackiego:] K. Świerkowski. *Ruch Lit.* 1975 nr 2; J. Tazbir. *Kwart. Hist.* 1975 nr 1; J. Tazbir. *Acta Pol.-Hist.* 1975. — [Z dziejów polskiej książki w okresie Renesansu:] M. Bogucka. *Mówią Wieki* 1976 nr 6; J. Ślaski. *Studia o dawnej książce polskiej. Nowe Książ.* 1976 nr 8. — J. Osieglowski. *Stud. Źródłożn.* 1978 t. 23 [rec. Z dziejów polskiej książki w okresie Renesansu]. — [Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII w.:] K. Walczak. *Rocz. Kalis.* 1980 t. 13 [rec. t. 3]; J. Dużyk. *Stud. Hist.* 1985 z. 1 [rec. t. 1]. — [Biblioteka ostatniego Jagiellona:] B. Bienkowska. *Kwart. Hist.* 1989 nr 3/4; R. Marciniak. I. Bar-Świech: Historia bibliotek. *Dwugłos. Prz. Bibl.* 1989 z. 4. — H. Bulhak: A.K.-G. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 41. — H. Bulhak: A.K.-G. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1991 t. 36. — H. Bulhak: A.K.-G. *Prz. Bibl.* 1991 z. 1. — H. Bulhak, A. Wyczański, A.K.-G. *Kwart. Hist.* 1991 nr 4. — M. Czubrzyńska-Leonarczyk: A.K.-G. *Rocz. Bibl.* 1991 z. 1/2. — J. Piórożyński: A.K.-G. *Biul. Bibl. Jag.* 1992 nr 1/2. — J.Z. Lichański: Profesor A.K.-G.; H. Bulhak: Profesor A.K.-G. Szkic do wizerunku. *Rocz. Bibl. Nar.* 1993 wyd. 1994.

J.Cz.

KAWIŃSKI Wojciech ur. 1939

Krypt.: w; (w); W; Wl; (wk); WK; WO; (wok); WT; (WT); WTK; (WTK).

Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 22 maja 1939 w Dębicy; syn Antoniego Kawińskiego, aptekarza (zginął na przełomie 1944/45), i Olgi z Knotów. Do szkół uczęszczał w Dębicy. Od 1958 studiował filologię polską przez rok na Uniwersytecie Jagiellońskim, a potem w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Należał do ZMW, a od 1961 do PZPR. W 1960-61 był członkiem krakowskiej grupy literackiej Wielopole i współpracował z Orientacją Poetycką „Hybrydy”. Debiutował w 1960 wierszem „Posłanie”, zamiesz-

czonym w *Więściach* (nr 3); za właściwy debiut uważa wiersz „Noc widoczna”, opublikowany w 1961 w *Życiu Literackim* (nr 11). Od tegoż roku ogłaszał też wiersze, przekłady, recenzje i artykuły w wielu czasopismach, m.in. w *Dzienniku Polskim*, *Gazecie Krakowskiej* i *Tygodniku Kulturalnym*. W 1964 ożenił się z Heleną Lorenz. W tymże roku uzyskał magisterium i do 1966 pracował jako korektor w Wydawnictwie Literackim, w 1967-69 jako urzędnik w Wydziale Oświaty i Kultury Dzielnicowej Rady Narodowej Stare Miasto, a w 1970-71 w Wydziale Kultury i Sztuki Rady Narodowej m. Krakowa. W 1971-80 był zastępcą dyrektora, następnie do 1984 dyrektorem Estrady Krakowskiej. Równocześnie kontynuował twórczość poetycką i krytyczną, współpracując nadal z *Życiem Literackim* i publikując m.in. w *Poezji* (od 1965), *Poglądach* (1966-81), *Nurcie* (1968-88), *Kierunkach* (1970-89), *Literaturze* (od 1972), *Miesięczniku Literackim* (od 1972), *Magazynie Kulturalnym* (od 1973). W 1968 został członkiem ZLP; po 1970 pełnił funkcję sekretarza, a następnie wiceprezesa Oddziału Krakowskiego. Był członkiem zespołów redakcyjnych pism: *Magazyn Kulturalny* (1974-83), *Literatura* (1982-86), *Pismo Literacko-Artystyczne* (1983-90); w 1985-88 zastępca redaktora naczelnego, *Lektura* (1983) oraz rady redakcyjnej miesięcznika *Poezja* (1986-89). Za twórczość literacką otrzymał m.in. nagrodę literacką m. Krakowa (1985) i nagrodę Pierścienia za całokształt twórczości poetyckiej (Gdańsk 1985). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1977), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1984). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Odległości posłuszne. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 61 s.

2. Narysowane we wnętrzu. [Wiersze]. Kr.: WL 1965, 61 s.

Zawiera cykle: Brzegi, Znaki niewierne, Wywoływania; Zapisy podwójne; Z bliska.

3. Ziarno rzeki. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 75 s.

4. Pole widzenia. [Wiersze]. Kr.: WL 1970, 62 s.

5. Białe miasto. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 71 s.

6. Lustro dnia. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 71 s.

7. Śpiew bezimienny. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 98 s.

8. Twoja noc bezsenna [Wiersze]. Wwa: KAW 1979, 96 s.

9. Innych szczegółów nie pamiętam. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 109 s.

10. Pod okiem słońca. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 226 s.

Wybór wierszy z poprzednich tomów oraz wiersze nowe.

11. Listy do Ciebie. [Wiersze i proza poetycka]. Kr.: WL 1982, 107 s.

12. Miłość nienawistna. [Wiersze]. Kr.: WL 1985, 114 s.

Nagroda Poznańskiego Listopada Poetyckiego w 1985.

13. Ciemna strona jasności. [Wiersze]. Wwa: PIW 1988 [właśc.] 1989, 136 s.

14. Wieczorne śniegi. [Wiersze]. Wwa: MAW 1989, 131 s.

15. Czysty zmierzch. [Wiersze]. Kr.: Ofic. Konfraterni Poetów 1990, 48 s.

16. Zwierciadło sekund. [Wiersze]. Dębica: Dom Kultury „Stomil” 1991, 36 s.

17. Powroty słów. [Wiersze]. Dębica: Dom Kultury „Stomil” 1991, 28 s.

18. Srebro liści. [Wiersze]. Kr.: Krak. Klub Artyst.-Lit. 1993, 174 s.

Zawiera wiersze nowe oraz wybór wierszy z poprzednich tomów.

Prace redakcyjne

1. Kraków, poezja i noc. Spotkanie pierwsze. Czerwiec 1978. [Antologia]. Red. ... Kr.: Estrada Krak. 1978, [16] k.

2. Kraków, poezja i noc. Spotkanie drugie. Czerwiec 1979. [Antologia]. Red. ... Kr.: Estrada Krak. 1979, [16] k.

3. Kraków, poezja i noc. Czerwiec 1980. [Antologia]. Red.: K.W. Kasprzyk, ... Kr.: Estrada Krak. 1980, [24] k.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Wywiady: Ocalić swoją prawdę. [Rozm.] K. Kania. *Kierunki* 1985 nr 12; Odległości nieposłuszne. [Rozm.] T. Wyrwa-Krzyżaniński. *Poezja* 1988 nr 9.

LP (uzup.).

J. Witan: Mądrość spokojna. W: Proza, poezja 1965. Wwa 1966 [rec.: Odległości posłuszne; Narysowane we wnętrzu]. — [Ziarno rzeki:] J. Witan: Realność i widok wewnętrzny. W: Proza, poezja 1967. Wwa 1968; A.K. Waśkiewicz: Antynomie realności i tożsamości podmiotu. *Twórczość* 1969 nr 6, przedr. w teżoż: Modele i formuła. Wr. 1978 [dot. też: Narysowane we wnętrzu]. — B.S. Kunda: K. *Poezja* 1975 nr 6. — K. Miklaszewski: W poszukiwaniu absolutu. *Współczesność* 1975 nr 5. — Z. Zygma: Anonim w dionizjach miasta. *Poezja* 1975 nr 5. — [Lustro dnia:] Z. Dołęcki: Najważniejsze wciąż przed nami. *Kierunki* 1976 nr 11; K. Pienkosz: Szare lustro. *Literatura* 1976 nr 29. — L. Żuliński: Piękne okrucieństwo. *Poezja* 1978 nr 10 [rec.: Śpiew bezimienny]. — M. Krassowski: Rozprysnięta jasność. W teżoż: Granice sensu. Wwa 1980 [rec.: Twoja noc bezsensna]. — J.B. Ozóg: Ziemia boi się człowieka. W teżoż: Wierność sobie i ziemi. Kr. 1980 [rec.: Białe miasto]. — K. Pienkosz: O samotności poety. *Literatura* 1983 nr 3 [rec.: Innych szczegółów nie pamiętam]. — J.Z. Brudnicki: Poezja musi się bronić sama. *Tyg. Kult.* 1981 nr 1 [rec.: Pod okiem słońca]. — S. Jurkowski: Spustoszenia. *Tyg. Kult.* 1985 nr 47 [rec.: Miłość nienawistna]. — J.Z. Brudnicki: Człowiek bez właściwości zmienia skórę. *Poezja* 1988 nr 9. — A. Gnarrowski: Po słonecznej stronie świata. *Kierunki* 1988 nr 42. — M. Obarski: Kres ludzkiego doświadczenia. *Nurt* 1988 nr 12 [rec.: Miłość nienawistna]. — D.T. Lebiada: Kraina

okrutnej wyobraźni. Sylwetki poetów. *Kierunki* 1989 nr 35. — J. Koryl: Przybliżenie wszystkiego do ziemi. *Twórczość* 1990 nr 8 [rec.: Wieczorne śniegi]. — M. Obarski: Zagłada humanizmu? *Literatura* 1991 nr 3 [rec.: Ciemna strona jasności]. — S. Jurkowski: Poezja konsekwencji. *Wiad. Kult.* 1994 nr 26 [rec.: Srebro liści].

B.M.

KAWYN Stefan 1904-1968

Historyk literatury.

Urodzony 28 marca 1904 we Lwowie w rodzinie inteligentkiej; syn Teodora Kawyna i Bronisławy. W 1922 zdał egzamin maturalny w VI Gimnazjum typu klasycznego we Lwowie, po czym podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza. W 1927 otrzymał doktorat na podstawie rozprawy „Słowacki-Heine. («Beniowski» — «Niemcy. Baśń zimowa». Paralela)”. W tymże roku debiutował na łamach *Ruchu Literackiego* recenzją książki M. Piszczkowskiego pt. „Kształt i ruch w poezji Trembeckiego” (nr 7) oraz szkicem zatytułowanym „Socjologia Słowackiego. Uwagi wstępne” (nr 10). Od 1927 pracował jako nauczyciel szkół średnich, najpierw w gimnazjach w Radziechowie i w Stryju, później we Lwowie, m.in. w XII Gimnazjum Państwowym. Artykuły i szkice literackie publikował w licznych czasopismach, m.in. w *Ruchu Literackim* (1928-31), *Słowie Polskim* (1928-34), *Ogniwie* (1929-35), *Poloniście* (1930, 1934, 1938), *Lwowskich Wiadomościach Muzycznych i Literackich* (1932-33), *Sygnalach* (1933, 1936-37) i *Wiadomościach Literackich* (1933-34, 1938). Kontynuował też pracę naukową, zajmując się historią literatury XIX w. Okres II wojny światowej spędził we Lwowie. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR pracował w 1940-41 jako starszy asystent Katedry Literatury Polskiej Uniwersytetu im. I. Franki. W czasie okupacji niemieckiej był nauczycielem języka polskiego na technicznych kursach dla młodzieży polskiej. Uczył na tajnych kompletach. Brał też czynny udział w tajnych posiedzeniach Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Po wkroczeniu do Lwowa wojsk radzieckich był od sierpnia 1944 ponownie asystentem Katedry Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu im. I. Franki oraz kierownikiem biblioteki w Instytucie Doskonalenia Nauczycieli we Lwowie. W marcu 1945 wyjechał w ramach tzw. akcji repatriacyjnej do Lublina, gdzie został zatrudniony na stanowisku zastępcy profesora na Wydziale Humanistycznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (KUL). W tym samym roku habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Cyganeria warszawska” (wyd. 1938) i otrzymał stopień docenta. W 1945 został współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU oraz członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego KUL. Jesienią 1946 otrzymał stanowisko profesora nadzwyczajnego.

go i objął kierownictwo II Katedry Literatury Polskiej na KUL. Równocześnie do 1950 kontynuował pracę w szkolnictwie średnim, najpierw w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. J. Zamoyskiego, następnie w Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych. W lubelskim Studio Dramatycznym prowadził wykłady o literaturze polskiej ze szczególnym uwzględnieniem dramatu. W 1949-50 był współredaktorem *Roczników Humanistycznych Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*. W 1950 przeniósł się do Łodzi i na Uniwersytecie Łódzkim otrzymał stanowisko docenta Katedry Historii Literatury Polskiej, a następnie tytuł i stanowisko profesora nadzwyczajnego (1954). Pełnił funkcję kierownika Katedry Zespołowej Literatury Polskiej (1952-55) oraz dwukrotnie – dziekana Wydziału Filologicznego (1952/53 i 1959-63). W 1952 został członkiem czynnym Łódzkiego Towarzystwa Naukowego (LTN); w 1956-65 był przewodniczącym Komisji Historii Literatury Wydziału I LTN. Artykuły, recenzje i komentarze literackie publikował w *Pracach Polonistycznych* (1957-67). W 1952 został redaktorem *Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Łódzkiego* (ser. I – Filologia); tu też ogłaszał artykuły i szkice literackie. W 1961 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Zmarł 29 września 1968 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słowacki – Heine. («Beniowski» – «Niemcy. Baśń zimowa». Paralela). Lw.: Tow. Nauk, 1930, 203 s. Arch. Tow. Nauk, we Lwowie. Rozprawa doktorska.
2. Cyganeria warszawska. Z dziejów obyczajowości literackiej. Powst. przed 1933. Wyd. Wwa: Kasa im. Mianowskiego Inst. Popierania Nauki 1938, 117 s. Rozprawa habilitacyjna. Fragn. pt. Cyganeria Warszawska, Szkic z dziejów obyczajowości literackiej. *Pam. Lit.* 1933 s. 226-243.
3. Ideologia stronnictw politycznych w Polsce wobec Mickiewicza 1890-1898. Lw.: Nakł. *Filomaty*. Wyd. z zasiłku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1937, 244 s.
4. „Syzyfowe prace” Stefana Żeromskiego. Lubl.: Nakł. Księg. Wydawn. Lamus 1946, 35 s.
5. Twórczość naukowa Juliusza Kleinera. Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1946, 24 s.
6. Zagadnienie grupy literackiej. Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1946, 66 s. Zawartość: Wstęp. Tendencje uspołecznienia w życiu literackim. – I. Czynniki wspólnoty. – II. Rodzaje grup. – III. Definicje grupy literackiej. – IV. Powstanie i życie grupy literackiej. – V. Typologia grup literackich.
7. Renesans i humanizm. [Studium]. Lubl.: Księg. Wydawn. Lamus 1947, 59 s.

Zawartość: Znaczenie wyrazu „renesans”; Średniowieczny pogląd na świat; Renesansowy pogląd na świat; Humanizm; Pojęcie poezji i poety w epoce renesansu; Mecenat literacki; Pisarze renesansowo-humanistyczni i ich dzieło; Reformacja i jej znaczenie.

8. Z badań nad legendą Mickiewiczowską. Studia i szkice fenograficzne. Lubl.: Czyt. 1948, 170 s. Tow. Nauk. KUL.

Zawartość: Mickiewicz – człowiek; Mickiewicz wśród filomatów i filaretów; Mickiewicz – towianczyk w zwierciadle satyry emigracyjnej; Mickiewicz w grupie legionistów 1848 r.; Mickiewicz zabójca poetów.

9. W kręgu kultu Mickiewicza. Szkice fenograficzne. Łódź: Ossol. 1957, 96 s. Łódź. Tow. Nauk. Zawartość: Wstęp; Mickiewicz w ocenie autora „Ludgardy”; Improwizacje Słowackiego i Mickiewicza w oczach „zwolenników Adama”; Dzieciństwo wróżbne Mickiewicza w biografii Antoniego Małeckiego; Dwa mistyczne portrety Mickiewicza w ujęciu Towiańskiego; Milczenie Mickiewicza – poety w okresie towianizmu; Kult Mickiewicza w twórczości Żeromskiego.

10. Nieznany tekst komedii Józefa Korzeniowskiego pt. „Druga żona”. [Łódź:] Łódź. Tow. Nauk. 1959, 6 s.

11. Konrad Wallenrod w recepcji klasyków i romantyków warszawskich. [Łódź:] Łódź. Tow. Nauk. 1960, 11 s.

12. Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr.: WL 1967, 362 s.

Zawartość: Artysta. Wieszc. Działacz [wstęp]. – Cz. I: Mickiewicz – człowiek [poz. 8]; Mickiewicz wśród filomatów i filaretów [poz. 8]; Mickiewicz – zabójca poetów [poz. 8]; „Konrad Wallenrod” w recepcji klasyków i romantyków warszawskich [poz. 11]; Farys polskiej ziemi; Dzieciństwo wróżbne Mickiewicza w biografii Antoniego Małeckiego [poz. 9]; Improwizacje Słowackiego i Mickiewicza w oczach „zwolenników Adama” [poz. 9]. – Cz. II: Dwa mistyczne portrety Mickiewicza w ujęciu Andrzeja Towiańskiego [poz. 9]; Mickiewicz w grupie towianczyków; Słowacki-mystyk jako burzyiciel i ... twórca legendy Mickiewicza; Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi – towianczykowi; Antymickiewiczowska kampania „Ojca Bronisława”; Milczenie Mickiewicza – poety w okresie towianizmu [poz. 9]; Wielkopolska polemika o Mickiewicza w latach 1841-1846; Mickiewicz w grupie legionistów 1848 r. [poz. 8]; Walka o grób Mickiewicza; Cześć pogonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich (1855-1856).

13. Literatura polska w kraju w latach 1831-1863. Wykłady. Oprac.: K. Poklewska, B. Stelmaszczyk. Łódź: PWN 1972, 149 s.

Zawartość: Cz. I: Romantyczna poezja w kraju 1831-1863; Wstępna charakterystyka literatury krajowej; Ruch kulturalny i literacki w W. Ks. Poznańskim; Literatura Rzeczypospolitej Krakowskiej; Poezja i poezja w Królestwie Polskim; Rozwój kultury polskiej na kresach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej; Galicja literacka. – Cz. 2: Powieść polska w kraju w latach 1831-1863; Powieść historyczna, jej rozwój w Polsce do wystąpienia Rzewuskiego; Henryk Rzewuski i jego naśladowcy; Powieść obyczajowa współczesność odzwierciedlająca; Józef Ignacy Kraszewski; Józef Korzeniowski – twórca powieści obyczajowo-społecznych; Powieść psychologiczna; Ludwik Szymanek; Problematyka miłości i sztuki w powieściach Narcyzy Żmichowskiej; Dwaj powieściopisarze galicyjscy; Józef Dzierżkowski i Walery Łoziński; Uwagi końcowe.

14. Studia i szkice. Wstęp: A. Hutnikiewicz. Kr.: WL 1976, 366 s.

Zawartość: Ironia romantyczna; Poemat ironiczno-romantyczny; O sądach w twórczości i w krytyce literackiej; Dowcip w twórczości literackiej; Zagadnienie grupy literackiej [poz. 6]; Cyganeria Warszawska [poz. 2]; Socjologia literatury L.L. Schückinga; Dokoła pojęcia i problematyki życia literackiego; Ideologia stronnictw politycznych w Polsce wobec Mickiewicza 1890-1898 (Wybór) [poz. 3]; Kult Mickiewicza w twórczości Żeromskiego [poz. 9]; Edward Abramowski i jego idee w twórczości Żeromskiego.

15. Józef Korzeniowski. Studia i szkice. Wstęp: J. Zaorski. Łódź: WL 1979, 245 s.

Zawartość: Życie i działalność pisarska Józefa Korzeniowskiego; „Karpaccy górale”; „Kollokacja”; „Krewni”; Opowiadania.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Literatura w roku 1935. Ku uświadomieniu polskiej kultury literackiej. *Życie Szt.* 1936 s. 267-290. — Literatura w latach 1936-1937. Ku uświadomieniu polskiej kultury literackiej. *Życie Szt.* 1939 s. 107-131. — Materiały do bibliografii prac prof. dra Juliusza Kleinera; Norwidska teoria przyczyn niepowodzenia literackiego. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleinera. Łódź 1949 s. 45-62; 311-318. — Julian Klaczko jako recenzent „Krewnych” Korzeniowskiego. *Prz. Nauk Hist. i Spol.* 1954 t. 3 s. 268-286. — Komedia Musseta w przeróbce Józefa Korzeniowskiego „Il ne faut jurer de rien” — „Zielone rękawiczki”; Z rękopiśmiennej spuścizny Józefa Korzeniowskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 12: 1955 s. 145-164; 313-324. — Fragmenty autografu „Bitwy pod Mozgawą” Józefa Korzeniowskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 16: 1960 s. 155-171. — Gorycz Norwida. Fragment rozprawy pt. Norwid wobec legendy Mickiewicza. *Zesz. Nauk. UE* 1967 Ser. 1 z. 50 s. 15-29. — Norwid o sławie, publiczności i poecie. Fragment rozprawy pt. Norwid wobec legendy Mickiewicza. *Zesz. Nauk. UE* 1968 Ser. 1 z. 55 s. 35-40. — Norwid wobec Mickiewicza. *Zesz. Nauk. UE* 1969 Ser. 1 z. 65 s. 41-61.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Literatura polska. Wypisy dla klasy 8 szkoły średniej. Pod red. J. Borejszy. Ułożyli: ..., B. Nadolski, S. Wasylewski. Lw., Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr.SRR 1940, 279 s.

2. Publicystyka pozytywizmu polskiego. Wypisy z wybranych tekstów źródłowych. Zestawił ... Lubl.: Inst. Pracy Nauczycielskiej 1946, 103 s.

3. Walka romantyków z klasykami. Wypisy z wybranych tekstów źródłowych. Zestawił ... Lubl.: Inst. Pracy Nauczycielskiej 1947, 112 s.

4. Z. Krasifski: Nie-boska komedia. Oprac. ... Kr.: Księg. S. Kamińskiego [1948], 86 s.

5. Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleinera. Kom. red.: ..., J. Saloni, S. Skwarczyńska, Z. Szwejkowski, H. Szyper. Łódź: Łódz. Oddz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, *Polonista* 1949, 556 s.

6. Polska myśl demokratyczna w poezji. Antologia polskiej poezji krajowej 1831-1863. Wwa: PZWS 1949, 134 s.

7. Polska publicystyka postępową w kraju (1831-1846). Wybór tekstów. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1953, 154 s.

8. J. Korzeniowski: Krewni. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1955, CII, 745 s. *BN I*, 156.

9. J. Korzeniowski: Kollokacja. Wyd. 3. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1958, CLXXXII, 294 s. *BN I*, 28.

10. J. Kleiner: Zarys dziejów literatury polskiej. T. 2; 1831-1918. Wyd. 2 przejr. i uzup. ... Wr.: Ossol. 1960, 255 s. Wyd. nast. tamże: W: J. Kleiner: Zarys dziejów literatury polskiej. Od początków do 1918. Przejr. i uzup.: ..., J. Spytkowski, T. Ulewicz. 1963; nakł. 3 1965, nakł. 4 1968; wyd. z dodaną cz. 3: W. Maciąg: 1918-1966. 1972, 590 s., toż wyd. 2 popraw. 1974, wyd. 4! 1985, wyd. 5 1990.

11. Sesja naukowa ku czci Juliusza Słowackiego w Uniwersytecie Łódzkim 30 i 31 X 1959 r. Red. ... Łódź: PWN 1960, 105 s. *Zesz. Nauk. UE. Nauki Hum.-Społ.*, z. 16: *Filol.*

12. J. Korzeniowski: Opowiadania. Wybór. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1961, XL, 424 s. *BN I*, 166.

13. A. Kozieradzki: Wspomnienia z lat szkolnych 1820-1831. Wstęp napisał i komentarzem opatrzył ... Wr.: Ossol. 1962, XXVII, 280 s.

14. Walka romantyków z klasykami. Wstęp, wypisy źródłowe i oprac. ... Wr.: Ossol. 1963, XCI, 498 s. *BN I*, 183.

15. Cyganeria warszawska. Wstęp napisał, wypisy ułożył i oprac. ... Wr.: Ossol. 1967, LVI, 323 s. *BN I*, 192.

16. J. Korzeniowski: Karpaccy górale. Dramat w trzech aktach. Oprac. [i wstęp] ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1969, LX, 107 s. *BN I*, 63.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — RL 1968 (J. Chudek). — B. Gołębiowska: Bibliografia prac profesora dr S.K. *Zesz. Nauk UE* 1969 nr 65. — H. Karwacka, K. Poklewska: S.K. *Zesz. Nauk UE* 1969 nr 65.

Z. Lempicki: *Ruch Lit.* 1931 nr 3 [rec. Słowacki — Heine]. — [Ideologia stronnictw politycznych wobec Mickiewicza 1890-1898.] J. Krzyżanowski. *Rocz. Lit.* 1937; S. Rogoż: Kult Mickiewicza. *Wiad. Lit.* 1937 nr 42; M. Tyrowicz. *Prz. Pousz.* 1937 t. 216; J. Gorbaczowska. *Pam. Lit.* 1938 t. 35; S. Pigoń: Falszywa historia kultu Mickiewicza. *Mysł Nar.* 1938 nr 1; E. Sawymowicz. *Życie Lit.* 1938 z. 1; S. Lempicki: Polityka, publicystyka. *Nowa Książ.* 1939 z. 2. — [Cyganeria warszaw-

ska:] T. Sinko. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 47; K. Wyka: Studium o cyganerii warszawskiej. *Gaz. Pol.* 1938 nr 302; W. Borowy. *Życie Lit.* 1939 z. 1. — [Zagadnienie grupy literackiej:] Cz. Zgorzelski: Z zakresu teorii literatury. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 49; J. Trzynałowski. *Życie Lit.* 1947 z. 1/2; I. Turmau. *Prz. Socjol.* 1947. — [Z badań nad legendą Mickiewiczowską:] A. Hutnikiewicz: Legenda mickiewiczowska. *Dziś i Jutro* 1949 nr 9; J. Kleiner: Z dziejów legendy mickiewiczowskiej. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 31; J. Saloni: Wokół legendy mickiewiczowskiej. *Kuźnica* 1949 nr 15. — [Walka romantyków z klasykami:] A. Hutnikiewicz: Legenda mickiewiczowska. *Dziś i Jutro* 1949 nr 9; J. Kleiner: Z dziejów legendy mickiewiczowskiej. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 31; J. Saloni: Wokół legendy mickiewiczowskiej. *Kuźnica* 1949 nr 15. — [Mickiewicz w oczach swoich współczesnych:] T. Syga. *Nowe Książ.* 1968 nr 13; K. Kostenicz. *Pam. Lit.* 1969 z. 3; M. Tyrowicz. *Ruch Lit.* 1969 nr 2; J. Pałuszewski. *Prz. Hum.* 1969 nr 3. — B.W. Lewicki: Nauka osierocona i zwycięska. *Osnowa* 1969 wiosna. — [Z Skwańczyński Z.S.: S.K. (1904-1968). *Pr. Polonist.* Ser. 25: 1969. — J. Starnawski: S.K. (1904-1968). *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1968. — J. Starnawski: S.K. (28 marca 1904-29 września 1968). *Pam. Lit.* 1969 z. 2. — J. Starnawski: S.K. (1904-1968). *Ruch Lit.* 1969 nr 6. — J. Starnawski: S.K. *Zesz. Nauk KUL* 1969 z. 2. — [Studia i szkice:] J. Kądziała: S.K. pisma rozproszone. *Nowe Książ.* 1977 nr 9; M. Tyrowicz. *Ruch Lit.* 1978 nr 6. — [Józef Korzeniowski:] J. Kądziała: Studia o pisarzu -średniego rejestru. *Nowe Książ.* 1979 nr 16; J. Koprowski: I teatr ciągnie, i literatura przywabia. *Literatura* 1979 nr 30.

B.D.

KAZ-OSTASZEWICZ Kazimierz ur. 1938

Właściwe nazwisko: Ostaszewicz.
Poeta, powieściopisarz.

Urodzony 9 sierpnia 1938 w Wilnie w rodzinie nauczycielskiej; syn Antoniego Ostaszewicza i Stefanii z domu Führer. W marcu 1940 wraz z matką i starszym bratem został wywieziony na Syberię. W czerwcu 1946 powrócił do Polski i zamieszkał w Elblągu, gdzie w 1956 zdał egzamin maturalny w I Liceum Ogólnokształcącym TPD. W 1957-59 studiował prawo na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a od 1959 – historię w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku; w 1964 uzyskał magisterium. W czasie studiów założył studencki kabaret Fo-Pa. Pracował w sądownictwie dla nieletnich jako kurator. Jednocześnie tworzył teksty piosenek, które śpiewał w radiu i telewizji. W 1969 wyjechał do Londynu, skąd wkrótce przeniósł się do RFN, gdzie utrzymywał się z pracy fizycznej. W 1970 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych i zamieszkał w Nowym Jorku. Pracował kolejno jako robotnik budowlany, taksówkarz i agent ubezpieczeniowy. W 1975 ukończył kurs dla pracowników socjalnych w Hunter College i objął pracę w tym charakterze w slumsach południowego Bronxu (Nowy Jork) i Newark (stan New Jersey). W 1977 odbył kilkumiesięczną podróż po krajach Ameryki Południowej. Po powrocie do USA osiedlił się w Los Angeles w Kalifornii, gdzie pracował jako sprzedawca samochodów, a po uzyskaniu praw eksperta kamieni szlachetnych – jako

sprzedawca biżuterii. W 1984 został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Od 1986, po ukończeniu kursów w San Antonio College, pracuje jako fizjoterapeuta. Równocześnie śpiewa w języku hiszpańskim piosenki kabaretowe z zespołami meksykańskimi. W 1986 otrzymał nagrodę Award of Merit Certificate przyznaną przez wydawców Board of Directors i Johna Campbella. Odznaczony przez Prezydenta Rzeczypospolitej na Uchodźstwie Krzyżem Komandorskim Polonia Restituta (1988). Mieszka w Tuscon w Arizonie (USA).

TWORCZOŚĆ

1. Garść piasku. Poezje. [B.m.: USA] Czas [ok. 1980], 83 s.
2. Kryształowa kula. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1983, 119 s.
3. Długie drogi Syberii. [Wspomnienia]. Przedślowie: T. Bociański. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 183 s. Wyd. nast.: Wyd. 2 zmien. tamże 1986; z przedśłowiem T. Bociańskiego Wwa: Międzyszakładowa Struktura „Solidarności” V* 1986.
4. Kłosa. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 150 s.
5. It is good to have. [Wiersze]. [Powst. przed 1986].

Nagroda Golden Poet Award w 1986. — Inf.: *Pam. Lit.*, Londyn 1987 t. 11.

6. Wielkie jabłko. [Powieść autobiograficzna]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1986, 319 s.
Nagroda Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie w 1987.

7. Czas nieurodzonych dni. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1987, 292 s.

OPRACOWANIA

Ank. 1995. — *Pam. Lit.*, Londyn 1987 t. 11.

B.D.

KAZANECKI Wiesław 1939-1989

Pseud.: Andrzej Popiel; W.K.; WJK; (wjk).
Poeta, prozaik.

Urodzony 10 stycznia 1939 w Białymstoku w rodzinie inteligenckiej; syn Edmunda Kazaneckiego i Janiny z Ralickich. W 1951-55 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego nr 1 w Białymstoku, a następnie rozpoczął studia w zakresie filologii polskiej w Studium Nauczycielskim w Białymstoku. Po roku przerwał naukę, aby podjąć pracę początkowo w państwowych gospodarstwach rolnych, w powiecie ełckim, później w Państwowej Komunikacji Samochodowej w Białymstoku. Od 1957 kontynuował studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. Debiutował w grudniu 1959 wierszem „Usnęły rzeczy, nie rażą

95

już zmysłów...”, zamieszczonym w jednodniówce studenckiej *Przedpole*. W 1960 należał do grupy literackiej *Formaty*; był jednym z założycieli opolskiego oddziału Korespondencyjnego Klubu Młodych (później KKMP), a w 1963-64 jego przewodniczącym. Należał do Klubu Literackiego w Białymstoku. Po studiach powrócił w 1964 do Białegostoku, ożenił się z Haliną Iwaszkiewicz i podjął pracę nauczyciela języka polskiego w Technikum Mechanicznym. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje na łamach *Kamieny* (1964-67), *Kontrastów* (1965, 1968-69, 1971-74; tu m.in. opowiadania podp. Andrzej Popiel, recenzje podp.: (wjk), W.K.), *Gazety Białostockiej* (od 1975 pt. *Gazeta Współczesna*; 1974, 1978-79, 1981), *Poezji* (1967, 1969, 1971-73, 1976, 1980-82, 1986). W 1968 pracował w miesięczniku *Kontrasty*, gdzie prowadził dział poezji i redagował stałą rubrykę „Post Scriptum”. Był wielokrotnym laureatem konkursów poetyckich w Białymstoku, Łodzi i Lublinie. Od 1970 należał do ZLP. Po zmianie formuły *Kontrastów* w 1974 powrócił do pracy w szkolnictwie. Od 1978 był redaktorem naczelnym *Białostockiego Informatora Kulturalnego „Zdarzenia”*. W 1977 otrzymał nagrodę WRN w Białymstoku. W 1980 został przewodniczącym Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych w Białymstoku. Po zawieszeniu działalności „Zdarzeń” podjął pracę w Krajowej Agencji Wydawniczej i pełnił funkcję kierownika literackiego jej białostockiego oddziału. W 1985 otrzymał nagrodę Wojewody Białostockiego. Odznaczony Złotą Odznaką Honorową ZMW (1974), odznaką „Zasłużony Białostoczczyźnie” (1978, 1987), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980). Zmarł 1 lutego 1989 w Białymstoku. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1989).

Od 1992 w rocznicę śmierci poety jest przyznawana nagroda im. W. Kazaneckiego przez Prezydenta Białegostoku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kamień na kamieniu. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1964, 47 s.

2. Portret z nagonką. [Wiersze]. Wwa: PIW 1969, 83 s.

Cykle: Danina; Opis sytuacji; Portret z nagonką; Znak jakości.

3. Jeden dzień. [Opowiadania]. Powst. przed 1970.

Wyróżnienie w konkursie o nagrodę im. J. Czechowicza w 1970.

4. Węzeł. [Tom wierszy]. Powst. przed 1970.

Wyróżnienie w konkursie o nagrodę im. J. Czechowicza w 1970.

5. Pejzaże sumienne. [Wiersze]. Lubl.: WLabel. 1974, 70 s.

6. Cały czas w orszaku. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1978, 102 s.

Cykle: Między niebem a ziemią ściga nas ta pieśń. Śmierć uśmiechu Giocindy; Stan obłędzenia; Okoliczności łagodzące; Nigdy nigdzie; Cały czas w orszaku.

7. Stwórca i kat. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1982, 140 s.

Cykle: Bunt rzeczy; Tryb oznajmujący; W tym rachunku: Powtórka z kalendarza; Stwórca i kat [poemat].

8. Śmierć uśmiechu Giocindy. [Wiersze]. Białystok: KAW 1983, 276 s.

9. Koniec epoki barbarzyńców. [Wiersze]. Białystok: Nakł. autora 1986, 119 s.

Cykle: Koniec epoki barbarzyńców; Li: Ty pójdziesz górą.

10. Na powódź i na wiatr. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1986, 111 s.

11. List na srebrne wesele. [Wiersze]. Białystok: KAW 1989, 39 s.

12. Poezje wybrane. Wstęp i wybór autora. Wwa: LSW 1989, 165 s.

13. Wiersze ostatnie. Zebrał i posł. opatrzył W. Smaszcz. Białystok: KAW 1991, 191 s.

14. Wiersze. Wybór i posł.: W. Smaszcz. Białystok: Łuk 1994, 239 s.

Prace redakcyjne

1. J. Sochoń: Wiersze. Wybrał ... Wstęp: J. Taranienko. Białystok: Klub ZLP 1979, 16 s.

2. E. Szulborski: Poprzez sen. [Wiersze]. Wybrał ... Białystok: Klub ZLP 1979, 19 s.

3. A. Błok: Wiersze i poematy. Wybór i przedm. ... Białystok: KAW 1987, 308 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Portret z nagonką:] J. Witan: Nagonka na zachłanny świat. *Poezja* 1970 nr 5; B. Żurawski: Poezja i niedojrzałość. *Nowe Książ.* 1970 nr 19. — [Cały czas w orszaku:] A.K. Waśkiewicz: Wchodząc w wiek średni. *Życie Lit.* 1978 nr 38 [m.in. o tomie W.K.]; A. Staniszewski: ... Dźwigałem w sobie świątynie ... *Poezja* 1979 nr 4. — A. Staniszewski: „Czas nie dopełnił się”. *Poezja* 1983 nr 7 [dot.: Stwórca i kat. — Z. Chojnowski: Spód znaku katastrofy. *Poezja* 1985 nr 4 [dot.: Śmierć uśmiechu Giocindy]. — W. Smaszcz: Cmentarzysko po złudzeniach Boga. *Kierunki* 1988 nr 20. — W. Smaszcz: Tyle wierszy poszło na marne. *Kontrasty* 1990 nr 2. — J. Sochoń: O poezji W.K. *Więź* 1993 nr 11. — W. Fiedorowicz: Patron prezydenckiej nagrody. *Gaz. Współcz.* 1994 nr 22 [dot. biografii]. — Cz.M. Szczepaniak: Poszedłem za głosem miłości. *Słowo* 1994 nr 40.

K.B.

KAZIMIERCZYK Barbara ur. 1939

Używała też nazwiska: Majchszak.

Pseud.: A.N.; B.K.; B. Kaz.; bk; (bk); BK; (Kaz.); Zastępca.

Krytyk literacki i teatralny, tłumaczka.

Urodzona 30 sierpnia 1939 w Warszawie; córka Kazimierza Kazimierczyka, krawca, i Eugenii z Ga-

lińskich. Uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Skłodowskiej-Curie. Po zdaniu matury w 1957 studiowała filologię romańską na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1963 uzyskała magisterium. Jednocześnie od 1961 studiowała na UW historię sztuki. W 1958 wyszła za mąż za Stanisława Majchszaka, inżyniera elektryka (rozwód 1965). Debiutowała w 1965 recenzją tomu opowiadań Z. Chądzyńskiej pt. „Ryby na piasku”, ogłoszoną w *Kierunkach* (nr 30); z tygodnikiem tym współpracowała następnie do 1990 jako autorka recenzji, artykułów literackich i teatralnych oraz wywiadów. W 1966 została członkiem Stowarzyszenia „Pax”. Od 1967 należała do SDP, uczestnicząc aktywnie w pracach Klubu Krytyki Teatralnej SDP. W 1969 otrzymała Nagrodę Literacką Młodych im. W. Pietrzaka. Rozwijając twórczość literacką, publikowała artykuły literackie i teatralne, wiersze oraz przekłady poezji m.in. w *Słowie Powszechnym* (1967-79, 1983), *Zyciu Literackim* (1967-73, 1983), *Zyciu i Myśli* (1969-70, 1972, 1977-78), *Le Théâtre en Pologne* (1969-74), *Teatrze* (1972-78), *Poezji* (1973-75, 1983), *Nowych Książkach* (1974-75, 1985, 1988-89), *Miesięczniku Literackim* (1975, 1980, 1983-85, 1989), *Literaturze* (1978-80), *Odrodzeniu* (1983-89) i *Kulturze* (1987-89) oraz w miesięczniku *Kultura, Oświata, Nauka* (1983-89). W 1977 została członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983), a w 1984 – nowego ZLP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Eurydyki. [Wiersze]. Wwa: Pax 1967, 13 s.
2. Gusła. [Powieść]. Kr.: WL 1976, 184 s.
3. Dylizans księżycowy. Opowieść o twórczości Marii Kuncewiczowej. Wwa: Pax 1977, 206 s.
4. Wskrzeszanie umarłych królestw. [Dot. twórczości A. Kuśniewicza]. Kr.: WL 1982, 272 s.

Zawartość: I. Wskrzeszanie umarłych królestw – pisarz paradoksu; II. Kabała zyciorysu (1) – historia Poety; III. Kabała zyciorysu (2) – przypadek „Korupeji”; IV. Strefa powrotu (1) – „Eroica”; V. Strefa powrotu (2) – „W drodze do Koryntu”; VI. Strefa Androgyne – „Król Obojga Sycylii”; VII. Pokusa Systemu – albo strefy „Stref”; VIII. Pierścień Nibelungów – w stronę Mitu Nocy; IX. Awantura Fausta – w stronę Mitu Pełni; X. Między starożytnym Egiptem a Moderną – historia naturalna Dekadenta.

Przekłady

1. E.H. Gilson: Szkoła muz. [Eseje o miłości dawnych artystów i uczonych]. Wwa: Pax 1966, 242 s.
Podp. tłum.: B. Majchszak.
2. P.L. Landsberg: O sprawach ostatecznych. [Eseje filozoficzne]. Wwa: Pax 1967, 111 s.
3. J.M. Paupert: Wieczna udręka. [Powieść]. Wwa: Pax 1976, 179 s.

Praca redakcyjna

I. H. Bielicka: Urodzona na wozie, czyli pamiętnik Hanki Bielickiej. Oprac. ... Łomża: Stopka 1990, 159 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994.

[Z. Dolecki] Z.D.: B.K. (Nagroda Młodych). *Kierunki* 1969 nr 48. – [Gusła] L. Bugajski: Bloomówna. *Nowy Wyraz* 1976 nr 6; L. Herbst. *Nadodrze* 1976 nr 21; Z. Mentzel: Epizody. *Polityka* 1976 nr 19. – [Dylizans księżycowy:] E. Czarnecka: Dylizansem przez twórczość Kuncewiczowej. *Literatura* 1978 nr 32; M. Ziółko: Między Kazimierzem i Manhattanem. *Mies. Lit.* 1978 nr 8. – K. Dąbrowska: Przepraszam, że cierpię. W teście: Napór na Redute. Wr. 1983 [dot.: Gusła]. – S. Tomala: Kuśniewicz – eseistycznie. *Mies. Lit.* 1983 nr 4 [rec.: Wskrzeszanie umarłych królestw].

B.D.

KĄDZIELA Jerzy 1927-1984

Pseud.; E.P.; Edw. Por.; Edward Porębski; (ep); J.K.; J. Żarski; Jerzy Żarski; Jur Żarski; Zast.
Historyk literatury, edytor, krytyk literacki.

Urodzony 2 czerwca 1927 w Warszawie w rodzinie robotniczej; syn Jana Kądzieli, konduktora tramwajowego, i Emilii z domu Malec. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i kontynuował naukę w zawodowej szkole handlowej i równocześnie na tajnych kompletach Gimnazjum i Liceum im. Władysława IV oraz w Szkole Muzycznej im. F. Chopina. Od 1942 brał udział w działalności konspiracyjnej jako żołnierz AK. W czasie powstania warszawskiego zagarnięty przez Niemców około 20 sierpnia 1944, został wywieziony na roboty do Niemiec; pracował w Neuss nad Renem jako robotnik ładowczy na stacji kolejowej. Po wyzwoleniu przez wojska amerykańskie w marcu 1945, przebywał przez rok w brytyjskiej strefie okupacyjnej: w Düsseldorfie, w obozach polskich w Hülchrath w Nadrenii i w Hagen-Kabel w Westfalii. Uczył języka polskiego w gimnazjum ogólnokształcącym Centrali Szkolnictwa Polskiego w Niemczech oraz języka polskiego i organizacji handlu na Kursach Handlowych w Hagen. Prowadził amatorskie zespoły teatralne i chóralskie, organizował świetlice, wygłaszał odczyty. W tym czasie rozpoczął też twórczość publicystyczną i literacką (pod pseud. J. Żarski). Debiutował w 1945 artykułem „Koniec wojny z Niemcami”, opublikowanym na łamach pisma *Suit* (Hülchrath, nr 2); za właściwy debiut uważał jednak szkic o Mickiewiczu pt. „W 90 rocznicę”, ogłoszony w tymże roku w *Głosie Polskim* (Hagen, nr 27). W pismach tych, a także w *Naprzodzie* (Knechtsteden) oraz w *Piaście* (Hagen-Kabel) publikował artykuły, szkice i felietony na tematy kulturalne i literackie. Uzyskał też w konkursie literackim *Głosu Polskiego* dwie

pierwsze nagrody: za szkic wspomnieniowy „Strzępy epopei” oraz za impresję „W listopadzie” (druk w 1946 nr 10 i nr 13). W kwietniu 1946 powrócił do Warszawy. W tymże roku po zdaniu matury rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie studiów był zmuszony do podejmowania różnych prac zarobkowych: kierował świetlicami dla młodzieży i dla dorosłych (1947-49), uczył języka polskiego i śpiewu w Państwowej Szkole Żegluga Śródlądowej (1947/48) oraz w III Państwowej Szkole Ogólnokształcącej dla Pracujących (1948-50), pracował w Liceum św. Augustyna (Stowarzyszenia „Pax”, 1949/50), był nauczycielem języka polskiego w Liceum Handlowym Towarzystwa Krzewienia Wiedzy Handlowej (1950/51). W 1950 nawiązał współpracę z Ministerstwem Kultury i Sztuki jako opiniodawca nowości literackich i teatralnych dla Departamentu Twórczości Artystycznej, a także z Instytutem Badań Literackich (IBL), uczestnicząc (na pracach zleconych) w bibliografowaniu zawartości wybranych czasopism końca XIX i XX w. Rozpoczął też pod kierunkiem prof. Wacława Borowego przygotowywanie komentarza do edycji „Dzienników” S. Żeromskiego. Po uzyskaniu w 1950 magisterium otrzymał w 1951 aspiranturę w IBL dla napisania pracy kandydackiej, a w 1954 etat starszego asystenta. Kontynuował prace nad komentarzem do „Dzienników” Żeromskiego, a po śmierci prof. W. Borowego i następnie po śmierci Stanisława Adamczewskiego przejął opracowywanie edytorskie tomu trzeciego. Uczestniczył w pracach zespołowych nad „Słownikiem współczesnych pisarzy polskich”, „Kroniką życia literackiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 1944-1963” oraz w pracach redakcyjnych nad serią 5 i 6 „Obrazu literatury polskiej XIX i XX wieku”. Równocześnie od 1951 kontynuował twórczość literacką i krytyczną. W 1951-60 współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk i montażu dla młodzieży. W 1955 ożenił się z Teresą Żółkowską, pedagogiem (rozwód 1974). Od 1956 publikował artykuły historycznoliterackie i omówienia nowości wydawniczych na łamach pism wojskowych: dodatku do *Skrzydeł Wolności* pt. *Start* (1956, cykl „Dawne pieśni wojskowe”), pisma Wojsk Ochrony Pogranicza *Granica* (1956-57; tu m.in. w 25 odcinkach gawęda historyczna pt. „Literatura polska w obrazach”), tygodnika lotniczego *Wiraże* (1957-58; tu w 1957 cykl „Pieśni wojskowe z lat 1939-1945” oraz sylwetki pisarzy polskich o żołnierskich biografacjach). W 1958-68 współpracował stale z *Expressem Wieczornym* jako autor recenzji, głównie w dziale „Z notatnika bibliofila” (od 1961 pod pseud. Edward Porębski). Od 1966 publikował liczne recenzje w *Nowych Książkach*. W 1969 doktoryzował się w IBL na

podstawie edycji „Dzienników” S. Żeromskiego przygotowanej pod kierunkiem prof. Stanisława Pigonia (po śmierci prof. S. Pigonia promotorem był prof. Henryk Markiewicz) i otrzymał stanowisko adiunkta. W następnych latach kontynuował badania nad twórczością S. Żeromskiego; gromadził materiały do bibliografii pisarza i edycji jego korespondencji oraz do pracy habilitacyjnej pt. „Życie i poglądy Stefana Żeromskiego w latach 1914-1919”. Od 1975 wchodził w skład komitetu redakcyjnego „Pism zebranych” S. Żeromskiego. Był członkiem ZLP (od 1977 do rozwiązania Związku w 1983) oraz Polskiego PEN Clubu (od 1978). W styczniu 1984 ożenił się z Elżbietą z Wasilowskich primo voto Kotakowską, stomatologiem. Zmarł nagle 30 sierpnia 1984 w Łomży, w drodze z Augustowa do Warszawy; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia pozycji repertuarowych I Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego. Wwa 1953, 35 s. Centr. Komisja do Spraw I Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorów. Wyd. nast. tamże 1954, 125 s.

2. „Oblicze Dnia” 1936. Bibliografia zawartości. Powst. 1952.

Kartoteka w Pracowni Dokumentacji Literatury Współcz. IBL PAN w Wwie.

Wyd. częściowe pt.: Wykaz ważniejszych pozycji bibliograficznych [„Oblicze Dnia”]. W: „Oblicze Dnia” 1936. Wstęp i antologię oprac. M. Puchalska. Wr.: Ossol. 1953 s. 165-175. IBL PAN.

3. Kronika życia literackiego 1947-1948. W: Kronika życia literackiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 1944-1963. Materiały. Praca zespołowa pod red. E. Korzeniewskiej. Powst. 1963-1966.

Masz. całości w Pracowni Dokumentacji Literatury Współcz. IBL PAN w Wwie.

4. Stefan Żeromski. 1864-1925. Poradnik bibliograficzny. Wwa 1964, 62 s. Bibl. Nar. Inst. Bibliogr.

5. Młodość Stefana Żeromskiego. Wwa: PIW 1976, 612 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Nagroda im. M. Lepeckiego przyznana przez zarząd Polskiego PEN Clubu za r. 1977.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Żeromski w Rapperswilu. *Twórczość* 1959 nr 8 s. 70-97. — [Hasła osobowe (ok. 50)]. W: SWPP 1 t. 1-4. Wwa 1963-1966. — O genezie „Syzyfowych prac”. *Pam. Lit.* 1965 z. 1 s. 1-41. — Stare czy nowe ujęcie genezy „Syzyfowych prac”. *Pam. Lit.* 1966 z. 4 s. 561-579 [odpowiedź na artykuł W. Słodkowskiego: Jeszcze wokół genezy „Syzyfowych prac”. *Tamże* 1966 z. 2]. — Czasopisma literackie modernizmu; „Chi-

mera" (1901-1907). W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 177-206; 245-255. — Adam Szymański. W: OLP. Ser. 4 t. 4. Wwa 1971 s. 405-419. — Maria Jehanne Wielopolska. W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 s. 455-470. — Główne wartości „Dzienników” Żeromskiego. *Pam. Lit.* 1976 z. 1 s. 15-32, przedr. w: Stefan Żeromski — w pięćdziesiątą rocznicę śmierci. Wwa 1977 s. 130-151. — Feliks Przysiecki. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 483-498. — Żeromski w Warszawie pod zaborem. *Kron. Warsz.* 1980 nr 4 s. 7-28. — Żeromski w Warszawie niepodległej. *Kron. Warsz.* 1981 nr 1 s. 89-117.

Bibliografie zawartości czasopism oprac. w 1951 (w kartotekach Pracowni Dokumentacji Literatury Współcz. IBL PAN w Wwie): „Albo-Albo” 1937-1938. — „Lewar” 1933-1936. — „Lewy Tor” 1935-1936. — „Poprostu” 1935.

Sluchowiska radiowe nadane w programie Polskiego Radia m.in. (prapremiery): Obiad czwartkowy, 1951. — „Trybuna Ludów”. 1951. — Przed wizytą Ignacego Krasickiego w Szkole Rycerskiej, 1951. — O Tadeuszu Boyu-Żeleńskim, 1951. — Sąd nad Paskiem, 1953. — Towarzystwo Szubrawców, 1953. — Latający Uniwersytet, 1953. — W kuźnicy myśli nowych, 1953. — Zapomniana zwrotka, 1955. — „Śmiało podnieśmy sztandar nasz w górę...”, 1955. — Narodziny pisarza, 1957. — Warszawski kominiarczyk, 1959. — O Janaszu Korczaku, pięknej miecznikównie i wielkim pisarzu Kraszewskim, 1959. — „A jak poszedł król na wojnę...”, 1960. — Naddo montażu poświęcone utworom: „Słowo o wyprawie Igora”, 1951. — „Pan Tadeusz”, 1951. — „Ludzie bezdomni”, 1951. — „O żołnierzu tulaćcu”, 1952. — „Kordian”, 1953. — „Popioły”, 1954. — Kulig, 1955. — „Iliada”, 1956. — Matka i syn [adapt. „Dzienników” i „Szyfowych prac” S. Żeromskiego], 1959. — „Płacówka”, 1959.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. S. Żeromski: Dzienniki. [T.] 1-3. Wwa: Czyt. Z prac IBL, od [T.] 2 PAN IBL. Por. poz. 5, 7. [T.] 1. 1882-1886. [Tekst oprac. W. Borowy i S. Adamczewski]. Przedm.: A. Wasilewski. Przep. ... 1953, 562 s. [T.] 2. 1886-1887. [Tekst oprac. W. Borowy i S. Adamczewski]. Przep. ... 1954, 624 s. [T.] 3. 1888-1891. Do druku przygot. z autografu i przep. opatrzył ... 1956, 701 s.

Wyd. 2 uzup. (Dzieła. Pod red. S. Pigionia). Oprac. i przedm. ... T. 1-7. Wwa: Czyt. 1963-1966, 1970, 311 + 409 + 309 + 337 + 305 + 365 + 717 s. W t. 7: Przepisy, słowniki, skorowidze

2. S. Żeromski: Pisma wybrane. Przep. oprac.: T. Jodełka, ..., J. Wilhelmi. [Przedm.:] M. Puchalska. Wwa: Iskry 1955, 638 s.

3. S. Żeromski: Syzyfowe prace. [Powieść; Opowiadania; Szkice. Przep. oprac.: T. Jodełka, ..., J. Wilhelmi. [Przedm.:] M. Puchalska. Wwa: Iskry 1956, 505 s.

4. Z pieśnią i karabinem. Pieśni partyzanckie i okupacyjne z lat 1939-1945. Wybór materiałów z konkursu ZWM i „Nowej Wsi”. Wyboru dokonał oraz wstępem i przyp. opatrzył S. Świrko. Teksty muz. oprac. J. Sobieska. Dokumentację bibliograficzną tekstów słownych przygot. ... Omów. konkursu: H. Jaworowska. Wwa: LSW 1971, s. 596.

5. S. Żeromski: Dzienników tom odnaleziony. Oprac. z autografu, wstęp i przyp. ... Wwa: Czyt. 1973, 286 s. Por. poz. 1, 7.

6. Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Ser. 6: Literatura polska w okresie międzywojennym. Red.: ..., J. Kwiatkowski, I. Wyczańska. T. 1-2. Kr.: WL 1979, 459 + 545 s. IBL PAN.

7. S. Żeromski: Dzienniki. Wybór. Oprac. [i wstęp] ... Wr., Kr.: Ossol. 1980, LXXIX, 717 s. BNI, 238. Por. poz. 1, 5.

OPRACOWANIA (wybór)

RL 1984 (A. Biernacki).
A. Lam. *Zesz. Nauk UW (Prasozn.)* 1956 nr 1 [rec.: „Oblicze Dnia”]. — [S. Żeromski: Dzienniki. T. 1-2 przyp.; T. 3 oprac. ...] M. Puchalska. *Pam. Lit.* 1954 z. 2; J. Iwaszkiewicz: Młody Żeromski. *Twórczość* 1957 nr 8; M. Puchalska: „Dzienników” część ostatnia. *Nowa Kult.* 1957 nr 16; T. Syga: „Dzienniki” Żeromskiego. *Twórczość* 1957 nr 8, polem. J. Kądziela: O pewnej metodzie. *Nowa Kult.* 1957 nr 42; A. Rogalski: Świat Żeromskiego. *Kierunki* 1957 nr 23; M. Damiłowiczowa: „Ja, syn pięknego rodu, herbowy szlachcic”. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 37. — D. Gilić: Pozyteczna seria. *Nowe Książ* 1965 nr 8 [rec.: Stefan Żeromski]. — [S. Żeromski: „Dzienników” tom odnaleziony. Oprac. ...] P. Hertz: Młody Żeromski. *Tyg. Powsz.* 1974 nr 15; S. Kończak: *Polonistyka* 1974 nr 5; W. Maj: *Nowe Książ* 1974 nr 8; W. Bąkowa: W sprawie jednej poprawki wydawcy „Dzienników tomu odnalezionego” S. Żeromskiego. *Stud. Kiel.* 1975 nr 2; J.W. Gomułki: *Rocz. Lit.* 1973 wyd. 1975. — [Młodość Stefana Żeromskiego] W. Adamiec: Młodość człowieka bezdomnego. *Nowe Książ* 1976 nr 21; J. Iwaszkiewicz: Młody Żeromski. *Życie Warsz.* 1976 nr 211; Z.J. Adamczyk: Nowa książka o młodości Żeromskiego. *Prz. Hum.* 1977 nr 1; T. Klak: Młodość Żeromskiego. *Poglądy* 1977 nr 5; A.Z. Makowiecki. *Pam. Lit.* 1978 z. 2; M. Zaczynski. *Ruch Lit.* 1978 nr 1; J. Kulczycka-Saloni. *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1979; P. Marciszuk. *Prz. Hum.* 1980 nr 5. — [S. Żeromski: Dzienniki. Wybór. Oprac. ...] B. Koc: Nadzieja przysporzenia autografu. *Nowe Książ* 1981 nr 4; J. Paszek. *Ruch Lit.* 1984 nr 3. — M. Puchalska; J.K. Biul. *Polonist.* 1985 nr 1/2. — R. Loth; J.K. *Pam. Lit.* 1986 z. 1.

J.Cz.

KĄKOLEWSKI Krzysztof ur. 1930

Krypt.: K.K.
Prozaik, reportażysta, autor scenariuszy filmowych

Urodzony 16 marca 1930 w Warszawie; syn Zdzisława Kąkolewskiego, prawnika, i Władysławy z Marusińskich. Okres II wojny światowej spędził w Warszawie i Suchedniowie. Po zakończeniu

wojny uczęszczał do Liceum im. S. Kostki w Kielcach. Debiutował w grudniu 1946 wypracowaniem szkolnym pt. „Co wyniosłem z odczytu prof. [Rómána Pollaka?], opublikowanym w czasopiśmie *Ziemia Zachodnie* (nr 50-51). Po zdaniu matury w 1948, studiował w Akademii Nauk Politycznych, a następnie na Wydziale Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego (UW); w 1954 uzyskał magisterium. Już w czasie studiów pracował jako dziennikarz w redakcjach czasopism *Pokolenie* (1949-50) i *Sztandar Młodych* (1950-58), publikując liczne reportaże. Od 1950 należał do SDP (do 1975). W 1955 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy przyznaną przez SDP. W 1962-63 podróżował za granicę, zbierając materiały do reportażu. Od 1956 pracował w Studium Dziennikarskim UW (później Instytut Dziennikarstwa), prowadząc ćwiczenia i seminaria z reportażu (od 1962 na stanowisku wykładowcy, od 1979 docenta kontraktowego). Jednocześnie kontynuował pracę dziennikarską w redakcjach: dziennika *Kurier Polski* (1958-60), a następnie tygodników *Świat* (1960-69), *Kultura* (1969-72), *Literatura* (1972-81); reportaże zamieszczał nadto m.in. w *Dookoła świata* (1959) i *Kulisach*. Współpracował także z radiem i telewizją oraz w 1958-68 z wytwórniami filmowymi („Czołówka”, „Tele-Ar” i Wytwórnia Filmów Dokumentalnych), jako autor novel filmowych, scenariuszy i komentarzy do filmów krótkometrażowych. Od 1967 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1971-83 był prezesem Klubu Literatury Faktu przy Oddziale Warszawskim ZLP. W 1979 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego przyznaną przez Klub Reportażu SDP, w 1981 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia. W 1989 został członkiem SPP. Od 1992 należy do Polskiego PEN Clubu. Od 1994 jest starszym wykładowcą w Uniwersytecie Śląskim. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Mieszka w Warszawie i okresowo w Suchedniowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Księżę oszustów. [Reportaże kryminalne]. Wwa: Iskry 1959, 286 s.
2. Szczęściu niewidzialnych. [Reportaże kryminalne]. Druk pt. Galeria asów polskiej służby kryminalnej. *Dookoła świata* 1959 nr 269-297. Wyd. osob. Wwa: MON 1960, 72 s.
3. „Zbawiciel świata” porwany. [Reportaże kryminalne]. Wwa: Iskry 1960, 201 s.
4. Metryki do wglądu. [Reportaże; autorzy:] ..., A. Mularczyk. Wwa: Iskry 1963, 174 s.
5. Szósta kolumna. [Utwór dramatyczny; współaut.:] A. Jarecki. Wyst. Wr., T. Pol. 1963.

6. Trzy złote za słowo. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1964, 252 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 10 pt. 3 złote za słowo; 22 historie, które napisało życie tamże: wyd. 2 1973, 510 s., wyd. 3 z podtyt.: Reportaże z lat 1958-1966. 1984.

Adapt. radiowa opowiadania Trzy złote za słowo: Adapt. ..., A. Jarecki. Radio [przed 1967].

7. Umarli jeżdżą bez biletu. [Reportaże kryminalne]. Wwa: Iskry 1965, 221 s.

8. Ktokolwiek wie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Mularczyk. Ekran. 1966.

9. Ku początkowi świata. Wwa: Iskry 1966, 130 s.

Reportaże z podróży do Francji, Afganistanu i na Malte

10. [Dwadzieścia dwie] 22 historie, które napisało życie. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1967, 254 s. Wyd. nast. łącznie z Trzy złote za słowo zob. poz. 6.

11. Zbrodniarz, który ukradł zbrodnię. [Powieść]. *Świat* 1968 nr 8-25. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1969 [właśc. 1968], 168 s. Wyd. 2 tamże 1972. Por. poz.12.

Nagroda w konkursie Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej i wydawn. Iskry w 1969.

Przełk. czes.: Ukradený zločín. [Przeł.] K. Málék. Praha 1970.

12. Zbrodniarz, który ukradł zbrodnię. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Majewski. Ekran. 1969. Por. poz. 11.

13. Głuchy telefon. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Majewski. Powst. ok. 1970. Masz. powiel. [72] s.

Adapt. radiowa: Adapt. W. Maciejewski. Radio 1980

14. [Siedemnaście] 17 historii, które napisała wojna. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1971, 210 s.

15. Uderzenie. Opowiadanie sensacyjne. Wwa: Biuro Wydawn. Ruch 1971, 47 s.

16. Jak umierają nieśmiertelni. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1972, 198 s. Wyd. nast.: wyd. łącznie z poz. 20 pt. Jak umierają nieśmiertelni; Baśnie udokumentowane wyd. 2 tamże 1986, 271 s.; wyd. 3 rozszerz.: Wwa: Seta Enterprises 1992.

Adapt. teatr. reportażu Jak umierają nieśmiertelni (jako monodram): Wyst. Tor., T. Propozycji 1970.

17. Wańkowicz krzepi. Z Melchiorom Wańkowiczem rozmawia ... Wwa: Czyt. 1973, 114 s. Wyd. nast. pt. Wańkowicz krzepi. Wywiad rzeka: wyd. 2 tamże 1977; wyd. 3 Lubl.: Wlubl. 1984, wyd. 4 tamże 1987.

Adapt. teatr.: Adapt. W. Nowicki. Wyst. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1980.

18. Co u pana słycać? [Wywiady ze zbrodniarzami wojennymi]. Wwa: Czyt. 1975, 145 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1978, 188 s., wyd. 3 rozszerz. 1978 [właśc. 1979], wyd. 4 poszerz. 1981,

279 s., wyd. 5 łącznie z poz. 24 pt. Co u pana sły-
chać?; Biała księga. Sprawa Dolezalka. Wybór do-
kumentów i oprac. ... Przekł. z niem.: E. Kasper,
A. Woźnica 1985, 356 s.

Przekł. czes.: Jak se vam daří? [Przeł.] R. Mecnarowski
Praga 1980, — słowack.: A ko sa vam daří? [Przeł.] A. Varsiková.
Bratislava 1983.

Adapt. radiowa. Adapt. W. Opalek. Cz. 1-5. Ra-
dio 1977, — teatr. Wyst. Wwa, T. Popularny. Scena Faktu
1979.

19. Zabawa w Agnieszke. [Utwór dramatyczny].
Praprem. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy,
Scena XX wieku 1975. Por. poz. 20.

20. Baśnie udokumentowane. [Reportaż]. Wwa:
Iskry 1976, 320 s. Wyd. 2 tamże 1978; wyd. 3 łą-
cznie z Jak umierają nieśmiertelni zob. poz. 16.

Tytuł „Książka roku 1976” przyznany w plebiscyie *Nowych
Książek*
Zawiera m.in. reportaż pt. Zabawa w Agnieszke [por.
poz. 19].

21. Historie, które napisało życie. [Reportaż].
Wwa: Iskry 1976, 231 s.

Wybór z poz. 6, 10, 14, 20.

22. Na sto czterdziestym kilometrze w lewo.
[Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 177 s.

Zawartość: Myślenie o Stachu; Lekcja; Książka; Paryż; Znaczenie
natury; Pocztówka z Rembrandtem; W tle gór; Rok
1950; Drzewo cały rok zielone; Bugajscy i Kowalczkowie;
Biedna buleńka; Ciocha Joanna; Krzywdy dzieci; Scena z cza-
sów wojny; Dialog hamburczyków; Boże, spraw, żebyś istniał;
Pod skrzydłami orła; Przepowiednia; Wychodzenie na po-
spieszny; Na sto czterdziestym kilometrze w lewo; Zasadnicza
proba; Dr Jankowski; Gościnność; Syn króla; Godzina wypro-
wadzania psów; Moja duszko; Biały hetman; Biografia An-
drzeja; Inny konsul; Jan N. kończy opowiadać; Rzeźba w
szynce; Gluchy telefon; Dy bładzedźgn.

23. Linia przeznaczenia. [Utwór dramatyczny].
Dialog 1980 nr 1 s. 59-64. Radio 1980.

24. Biała księga. Sprawa Dolezalka. Wybór do-
kumentów i oprac. ... Przekł. z niem.: E. Kasper,
A. Woźnica. Wwa: Czyt. 1981, 172 s. Wyd. nast.
łącznie z Co u pana słycać? zob. poz. 18.

25. Notatka. [Powieść]. Wwa: KiW 1982, 205 s.

Adapt. film. pt. Rośliny trujące. Scenariusz: R. Gliński.
Ekran. w realizacji w 1985.

26. W złą godzinę. [Powieść]. Kr.: WL 1983,
245 s.

27. Dziennik tematów. [Reportaż]. Cz. 1-2.
Wwa Iskry 1984, 1985, 330 + 221 s.

Tu m.in. wspólnie z A. Mularczykiem i R. Rywanowiczem:
Wyjście z Bodzentyna.

28. Sady; Sondy. [Aforyzmy]. Nowy Sącz: Sądec-
ka Ośc. Wydawn. WOK 1985, 27 + 21 s. T. 2 pt.
Sady i sondy. Aforyzmy. Kr.: Miniatura 1991, 39 s.
W t. 1 utwory opracowane w kierunku przeciwstawnym.

29. Lato bez wakacji. Opowiadania. Kr.: WL
1986 [właśc. 1987], 336 s.

Zawartość: Niewidzialny chłopiec; Dziewczynka pisze bajkę;
Przedszkole śmierci; Wdowieństwo to Boże błogosławieństwo;
Nie widział morza; Fioletowe nieśmiertelniki; Pan S.; Profesor
i przechodzień; Bukiet. W którą stronę płynie rzeka?; Na Łące
Sitarskiego; Gaj sympansów; Mówił, że umarła; Uczucie
spóźnienia; Limpopo; Sie sind mein Deutscher; Lekcja miłości;
Puch ostów; Zuchwała zacepka; Klaps w mózg; Roberta i Li-
liana; Adresat nieznanzy; Morph; XXX; Regent; Strykwa-Pin-
kwa-Obelinkwa; Śniadania w „Batawii”; Ulica Jasna; Anioł
Stróż; Spojrzenie Ziutki; Lato bez wakacji; Mięsko; Sacha-
rynka.

30. Sygnet z Jastrzębce. [Powieść]. Wwa: KiW
1988, 159 s.

Nagroda w konkursie literackim na 40-lecie PRL w 1985.

31. Paradis. [Powieść]. Kr.: WL 1989, 114 s.

32. Wydanie świętego Maksymiliana w ręce
oprawców. [Reportaż]. Wwa: Polonia 1989, 155 s.

33. Szukanie Beegera. Opowiadania gojowskie.
Wwa: Słowo 1993, 241 s.

Zawartość: Szukanie Beegera; Remake; Nieznany przyjaciel.

Wybór opowiadań w przekł. ros.: Korotkije
rasskazy. Przeł. M. Wertiaczych. Moskwa 1992.

Ponadto scenariusze do filmów dokumental-
nych, m.in.: Źródło. [Współaut.:] T. Jaworski.
Ekran. 1962; Album Fleischera. [Współaut.:] J. Ma-
jewski. Ekran. 1963; Rosa Minor. Ekran. 1963; Ży-
cie słów. Ekran. 1963; Ród Horstów. [Współaut.:]
W. Borowik. Ekran. 1966.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1993. — Wywiad. Powrót po skoku. [Rozm.:]
B. Stanisławczyk-Żyła, D. Wilczak. *Po Prostu* 1990 nr 9.
SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (red.).

T. Świeżawska: Rzeczywistość contra powieściowa fikcja.
Prasa Pol. 1959 nr 9 [rec.: Książę oszustów]. — [Metryki do
wglądu:] S. Kozicki: Coś leższego. *Nowe Książ.* 1964 nr 3;
J. Lovell: Prawo do własnego sposobu widzenia. *Życie Lit.*
1964 nr 8. — K. Dziewanowski: „Oskar” dla dziobaka. *Nowe
Książ.* 1965 nr 4 [rec.: Trzy złote za słowo]. — [22 historie,
które napisało życie:] A. Chojnacki: Marginalia codzienności.
Tyg. Kult. 1967 nr 47; J. Łukasiewicz: „Dzieło dwu autorów”.
Odra 1968 nr 2; J. Rolicki: Fakty odgrzebane w annałach.
W: Proza, poezja. Wybór szkiców i recenzji. Wwa 1968.
— M. Wańkiewicz: Złam kark! *Nowe Książ.* 1969 nr 9 [rec.:
Zbrodniarz, który ukradł zbrodnię]. — [Jak umierają nieśmier-
telni:] Z. Kubikowski: Prostota i wybór. *Odra* 1972 nr 11;
Z. Macużanka: Jak patrzeć, jak opisywać... *Nowe Książ.* 1972
nr 20. — W. Żukrowski: Autoportret przy świadku. *Nowe
Książ.* 1973 nr 22 [rec.: Wańkiewicz krzepił. — [Co u pana sły-
chać?]] W. Woroszyński: Co u pana słycać Herr Mörder? *Więź*
1973 nr 10; J. Roszkowski: W trzydziście lat później. *Nowe
Książ.* 1975 nr 17. — [Baśnie udokumentowane:] H. Kurta:
Przeciętna większość. *Mies. Lit.* 1976 nr 7; A. Sandauer:
O szkodliwości literatury. *Nowe Książ.* 1976 nr 23; M. Zieliński:
Znikający punkt. *Nowe Książ.* 1976 nr 23. — [Na sto
czterdziestym kilometrze w lewo:] L. Karpiewski: Metafory na
drodce. *Literatura* 1978 nr 21; M. Łukasiewicz: Z okna odje-
dającego pociągu. *Nowe Książ.* 1978 nr 13. — A. Grajewska:
Druga strona jawy. Portret K.K. *Kontrasty* 1980 nr 9, przedr.
w tejsze: Konstatacje. Wwa 1980. — [Biała księga. Sprawa Do-
lezalka:] Z. Bauer: Pocztowy dramat. *Nowe Książ.* 1981 nr 18;
J. Dolinski: Docent Dolezalek i inni. *Życie Lit.* 1981 nr 48.
— Z. Bauer: Szczeniaki. *Nowe Książ.* 1983 nr 8 [rec.: W złą
godzinę]. — M. Łukasiewicz: Czy w „dziale miejskim” moż-
liwa jest poezja? *Nowe Książ.* 1983 nr 2 [rec.: Notatka].

— M. Miller: K.K. W tegoż: Reporterów sposób na życie. Wwa 1983. — [Dziennik tematów:] E. Batko: K. „Dziennik tematów”. *Nowe Książ* 1985 nr 3; Z. Bela: O „Dzienniku tematów” K. *Nowe Książ* 1986 nr 7/8. — [Lato bez wakacji:] T. Wach: Opowiadanie o przeznaczeniu. *Nowe Książ* 1987 nr 9; J. Molas: Opowiadania z klimatem. *Mies. Lit.* 1988 nr 1. — A. Grajewska: Zawodowiec od wnikliwych rozmów. *Kontrasty* 1987 nr 3. — A. Kaczyński: Kompleks goja. *Nowe Książ* 1993 nr 7. — W. Budzyński: „Duch Wańkowicza”. W tegoż: Świątynia przodków. Wwa 1995.

J.Z.

KELERA Józef

ur. 1929

Pseud.: fezój; J.K.; J.O.K.; Jok; JoK; jók; Jók; Józef Biernat, Mietus, SyB; Sylwester Biernacki.

Krytyk literacki i teatralny, historyk literatury i teatru.

Urodzony 28 lutego 1929 we Lwowie; syn Maksy Hanofa (który w 1940 zmienił imię i nazwisko na Mikołaj Hryniewicz), technika dentystycznego, i Marii z domu Frank, lekarki dentystki. Dzieciństwo spędził w Warszawie. Podczas okupacji niemieckiej przebywał do jesieni 1940 nadal w Warszawie, a następnie kolejno w Rembertowie, Zawichoście, Kazimierzu i Starachowicach. Po wojnie zamieszkał w 1946 we Wrocławiu, gdzie w 1948 ukończył Liceum Humanistyczne nr 1. W 1947-48 należał do OMTUR, od 1947 do PPS, w 1948-84 do PZPR. Od 1948 studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). Debiutował w 1949 recenzją książki pisarza holenderskiego E.D. Dekkera „Maks Havelaar” pt. „Imperializm wczoraj i dziś”, opublikowaną w tygodniku *Więć* (nr 40). Działal w Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej, a następnie w ZMP. Po ukończeniu w 1952 studiów był do 1956 aspirantem w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, po czym zajął się wyłącznie krytyką literacką i teatralną. W 1956 został członkiem SDP. W 1956-57 należał do zespołu redakcyjnego pisma *Nowe Sygnały*. W 1958 ożenił się z Ewą Karpińską, prawnikiem. Od tegoż roku był stałym współpracownikiem tygodnika (później miesięcznika) *Odra* (do 1976; w 1972-76 kierownik działu teatru; w 1962-76 stała rubryka pt. „Co miesiąc teatr”). W 1961 otrzymał nagrodę *Odry* za publikację o Drugim Wrocławskim Festiwalu Teatralnym. Od 1962 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Publikował artykuły i recenzje w czasopismach *Teatr* (1961-79) i *Dialog* (1962-80). W 1964-73 był kierownikiem literackim w Państwowym Teatrze Dolnośląskim w Jeleniej Górze. Za osiągnięcia w dziedzinie krytyki i publicystyki teatralnej otrzymał w 1964 nagrodę im. T. Boya-Żeleńskiego przyznaną przez Klub Krytyki Teatralnej SDP, a w 1967 odznaczenie „Budowniczy Wrocławia”. W 1968 uzyskał na UWr. stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy o polskiej dramaturgii współczesnej pt. „Kpiarze i moralisci” (promotor prof. Bogdan Zakrzewski).

W 1972-77 pełnił funkcję kierownika literackiego w Teatrze Polskim we Wrocławiu. W 1976/77 prowadził seminarium magisterskie w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (PWST) w Krakowie, a od 1976 wykładał na Wydziale Lalkarskim filii tej uczelni we Wrocławiu (na stanowisku docenta). W 1976 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1978 powrócił do pracy w IBL na stanowisku adiunkta w Pracowni Historii Literatury Współczesnej, specjalizując się w historii dramatu XX w. W 1979 otrzymał ponownie nagrodę im. T. Boya-Żeleńskiego, w 1981 nagrodę m. Wrocławia. W 1982 habilitował się w IBL PAN na podstawie pracy „Wrocław teatralny 1945-1980” i od 1989 pracował tamże na stanowisku docenta (do 1992). Jest członkiem SPP. W 1990 został profesorem nadzwyczajnym w krakowskiej PWST i prowadzi zajęcia w filii tej uczelni we Wrocławiu. W 1991 wszedł w skład rady redakcyjnej *Odry*. W 1993 został profesorem nadzwyczajnym na UWr. Od 1994 jest kierownikiem literackim w Teatrze Współczesnym we Wrocławiu. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezja Jakuba Jasińskiego. Zarys monograficzny. Wr.: Ossol. 1952, 157 s. IBL.

2. Kpiarze i moralisci. Szkice o nowej polskiej dramaturgii. Kr.: WL 1966, 203 s.

Zawartość: Od autora. — Kruczkowskiego formy dramatyczne. Siedem przygód Jerzego Broszkiewicza; Summa Kazimierza Brandysa — dowcip wyobraźni logicznej; Leżący pod ścianą ... [dot. T. Różewicza]; Język — świadomość nowej dramaturgii; Formy oswojone — Etapy syntezy (Broszkiewicza ciąg dalszy); Trzej młodzi sprawni [S. Grochowiak, I. Iredyński, J. Abramow]; Mroźek na etapie syntezy.

3. Pojedynki o teatr. Wr.: Ossol. 1969, 454 s.
Zawiera recenzje teatralne drukowane w *Odrze*.

4. Takie były zabawy, spory w one lata. Szkice i felietony teatralne 1968-1972. Wr.: Ossol. 1974, 382 s.

Zawartość: Szkice i felietony drukowane w *Dialogu*, *Teatrze* oraz w cyklu „Co miesiąc teatr” w *Odrze*, m.in. Rosnący śmietnik Różewicza; „Ten reżyser żyłtetka ...”; Rapsod o ścietej głowie; Joyce i Beckett na Wybrzeżu; Festiwal trochę inny; Od antyku do pure-nonsensu, czyli „Nasz bogaty repertuar”; Kto strzelał; Same nowe szkice.

5. Komu warto kibicować. Szkice o teatrze i dramacie. Kr.: WL 1978, 281 s.

Zawiera recenzje i szkice w częściach: „Poezjo, precz ...”; „Do kresu” ... i bliżej; Da capo — teatr i dramat.

6. Wrocław teatralny: 1945-1980. Wr.: Ossol. 1983, 400 s.

Zawartość: Cz. pierwsza 1945-1956. — Cz. druga 1956-1965/66. — Cz. trzecia 1965/66-1980.
Nagroda *Odry* w 1983.

7. Panorama dramatu. Studia i szkice. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1989, 225 s.

Zawartość: Polski dramati XX wieku; lata czterdzieste; Dramaturgia groteski; Teatr absurdu w Polsce; Od „Kartoteki” do „Pułapki” [dot. T. Różewicz]; Pirandello widziany z Polski; Czytanie dramatu.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Teatr Wojciecha Bogusławskiego. *Pam. Lit.* 1956 z. 1 s. 262-273. — Tragedia oświeceniowo-sentymentalna w Polsce przed rokiem 1795. *Pam. Lit.* 1958 z. 3 s. 79-90. — Terenowe teatry dolnośląskie po dwudziestu sześciu latach. *Rocz. Dolnośl.* 1972 s. 203-223. — Dramaturgia polska 1945-1978. W: Współczesna literatura polska (kierunki, prądy, periodyzacja). Konferencja zorganizowana przez IBL. Wwa 22-23 XI 1978. Materiały. Masz. powiel. [26] s. — Et j'ai tellement ri. (À propos du théâtre de Sławomir Mrożek). *Acta Univ. Wratisl.* 1979 nr 462 s. 127-138. — Le théâtre: 1945-1978. *Polish Perspectives* 1979 nr 10 s. 13-25 [toż w jęz. franc. i niem.]. — Biti ono što si Ježi Grotovski. [Przeł.] B. Rajčić. *Gradina*, Niš 1983 nr 9 s. 58-68. — Wrzesień w dramacie. *Dialog* 1990 nr 9 s. 85-94.

Przekłady i adaptacje

1. E. Ionesco: Nowy lokator. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Przeł. ... Wyst. wspólnie z E. Ionesco: Szaleństwo we dwoje. Przeł. J. Kott. Kr., Stary T. (T. Kameralny) 1965. Wyd. w: E. Ionesco: Teatr. T. 1. Wwa: PIW 1967 s. 333-361.

2. E. Ionesco: Łysa śpiewaczka. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Przeł. ... Wyst. Wr., T. Kalambur 1966.

3. E. Labiche: Nadawca 2114. [Utwór dramatyczny]. Przeł. i adapt. ... Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1969. TV 1972. Wyst. też pt.: Nieoceniony Ernest; Zawsze we troje; Szczęśliwi we troje.

4. J.L. Barrault: Rabelais. Gargantua i Pantagruel. Przeł. i oprac. tekstu ... Wyst. Wr., T. Pol. 1975.

Prace redakcyjne

1. Jubileusz 25-lecia Państwowego Teatru Dolnośląskiego w Jeleniej Górze 1945-1970. Red.: H. Sarnecka-Partyka, ... Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1970, 78 s.

2. C. Gozzi: Księżniczka Turandot. Przeł. E. Zegadłowicz. Oprac. i uzupeł. ... Wyst. Wr., T. Pol. 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1966, 1973, 1978, 1988. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska).

R. Wołoszyński: Wokół Jasińskiego. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4 [rec.: Poezja Jakuba Jasińskiego]. — [Kpiarze i moralści:] J. Błoński *Dialog* 1967 nr 4, polem. J. Kelera: Kilka słów w obronie Różewicza *Dialog* 1967 nr 4; M. Masłowski. *Mies. Lit.* 1967 nr 9; J. Pięszczachowicz. *Twórczość* 1967 nr 11. — [Pojedynki o teatr] S. Kruszewski: J.K. boje o teatr. *Dialog*

1969 nr 12; T. Wróblewska: Pojedynki bez uników. *Nowe Książ.* 1969 nr 24; B. Frankowska: Przepis na pojedynki zwycięskie. *Odra* 1970 nr 12; M. Lasocka: Pochwała teatru. *Mies. Lit.* 1970 nr 1. — [Takie były zabawy, spory w one lata:] M. Dziewulska. *Odra* 1975 nr 10; R. Olczak: J.K. sprawy i zabawy. *Nowe Książ.* 1975 nr 3; G. Rajchert. *Scena* 1975 nr 6. — [Komu warto kibicować:] J. Hofman: Teatr w procesie przemian. *Odra* 1979 nr 6; M. Prussak: Fik, Greń, Kelera i lata siedemdziesiąte. *Dialog* 1979 nr 1; M. Jodłowski: J.K. obraz teatru. *Odra* 1984 nr 3. — [Wrocław teatralny:] J. Csato: Portret miasta. Wrocław. *Dialog* 1984 nr 1; Z. Greń. *Zycie Lit.* 1984 nr 3; Z. Osniński. *Théâtre en Pologne*, Wwa 1984 nr 8/9. — M. Pieczara: K.: przymiarka do syntezy. *Dialog* 1990 nr 9 [rec.: Panorama dramatu].

J.Z.

KERN Ludwik Jerzy ur. 1921

Pseud.: Dr Wist, DR WIST; Eljotka; ern, ern.; Fra Lodowico Giorgio Cern; H. Olekinaz; Holekinaz; J.K.; L.J.K.; Louis George Cern; Ludwik Jerzy Coern; Ludwik Jerzy Życzliwy; Ob. L.; Ob. L.J.K.; Top.
Poeta, satyryk, autor książek dla dzieci i młodzieży, tłumacz.

Urodzony 29 grudnia 1921 w Łodzi; syn Ludwika Kerna, nauczyciela, i Marii z domu Gertner. Do szkół uczęszczał w Łodzi, gdzie w 1939 otrzymał maturę w Liceum Humanistycznym im. A. Zimowskiego. Debiutował w 1938 wierszem pt. „Szukanie chwil”, drukowanym w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (nr 181). Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrzesniowej. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie, utrzymując się z pracy fizycznej. W 1942 ożenił się z Adelą Nowicką (rozwód 1948). Po upadku powstania warszawskiego przebywał w Krakowie. W 1945 rozpoczął twórczość satyryczną, pierwsze utwory w tym gatunku pt. „Konspirowator” i „Znajomy z widzenia” ogłosił na łamach tygodnika *Szpilki* (nr 10/11), z którym współpracował także w następnych latach. W 1945-82 należał do SDP. W 1947 powrócił do Łodzi i podjął pracę jako dziennikarz w Agencji Prasowej Polpress, która odelegowała go wkrótce do Warszawy. Po kilku miesiącach powrócił do Łodzi i do 1948 pracował w redakcji pisma *Różni biją co tydzień*, współpracował też w tym czasie z *Głosem Robotniczym*. Równocześnie podjął studia w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (nie ukończone). W 1948 zamieszkał w Krakowie, gdzie otrzymał pracę etatową w tygodniku *Przekrój*, od tej pory drukował na jego łamach liczne wiersze (od 1952 stała pozycja poetycka na ostatniej stronie, m.in. w cyklach pt. „Imiona nadwiślańskie”, „Gry i zabawy ludu polskiego”, „Świąteczny bukiet”), reportaże (m.in.: w 1958 „Piechotę przez Londyn”, w 1964 reportaże z podróży na Daleki Wschód pt. „Reportaże z podróży statkiem Florian Ceynowa”, w 1966 reportaże z Indonezji i Japonii), przekłady głównie z angielskiego (m.in. podp. H. Olekinaz), drobne noty i recenzje (pod pseud. redakcyjnym Top), przygo-

towywał też stałe rubryki „O Wacusi”, „Prosimy nie powtarzać”. Od 1953 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1954 ożenił się z Martą Stebnicką, aktorką. W latach pięćdziesiątych rozpoczął twórczość dla dzieci, publikował m.in. w *Plomyku* i *Plomyczku*. Zajmował się także pisaniem tekstów piosenek. Współpracował z telewizją jako autor programów satyrycznych. Otrzymał przyznawany przez dzieci Order Uśmiechu (1972), dwukrotnie nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci (1976, 1979), nagrodę literacką m. Krakowa (1979), medal Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia” za twórczość dla dzieci (1981) oraz nagrodę rzymskiego miesięcznika *Scena Illustrata Premio Internazionale „Il migliore dell'anno”* (1986). W 1977-85 ogłaszał wiersze z cyklu pt. „Portrety kwiatów” w czasopiśmie *Kwiaty*. W 1982 przeszedł na emeryturę; kontynuuje twórczość literacką i stałą współpracę z *Przekrojem*. W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Złotą Odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1975), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowieści Hoffmanna. [Libretto do opery; współaut.:] J. Waldorff. [Muz.:] J. Offenbach. Wyst. Bytom, Opera Śląska 1949.

2. Tu są bajki. [Wiersze satyryczne]. Kr.: WL 1953, 131 s. Wyd. 2 tamże 1954.

3. Bajki drugie. [Wiersze satyryczne]. Kr.: WL 1954, 102 s.

4. Wolne wnioski. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1954, 94 s.

5. Do widzenia zwierzęta. [Bajki]. Kr.: WL 1956, 90 s.

Przełt. ros. Zveri v otpuske. [Przeł.] S. Svjackij. Wyd. łącznie z przełt. opowieści Ferdynand Wspaniały i in. zob. poz. 10.

6. Pierwszy i kilka innych wierszy. Wwa: NK 1956, [32] s. Wyd. nast. pt. Pierwszy. Wwa: KAW 1988.

7. Menażeria kapitana Ali. Wwa: NK 1957, 71 s. Por. poz. 29

Adapt. radiowa pt. Kapitan Ali i jego zwierzęta. Radio 1975, — teatr: Adapt. T. Pajdała, T. Rudnicki. Wyst. Opole, T. Lalki i Aktora 1982 [spektakl plenerowy na statku pływającym po Odrze].

8. Wiersze i wierszyki. [Satyry]. Wwa: Iskry 1957, 140 s.

9. Kapitan Ali i jego pies. Kr.: WL 1959, 85 s. Por. poz. 7, 29.

Adapt. tv: Adapt. S. Zajackowski. TV 1978.

10. Ferdynand Wspaniały. [Opowieść dla dzieci]. *Plomyczek* 1960 nr 8-12, 14-24, 1961 nr 1-3. Wyd. osob. Wwa: NK 1963, 103 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1968, wyd. 4 1972, wyd. 5 1974, wyd. 6 1976, wyd. 7 1979, wyd. jako wkł. do *Plomyczka* 1981 nr 3/4, wyd. 8 1982, wyd. 9 1987, wyd. 10 1991; Wr.: Siedmioróg 1993. Por. poz. 18, 33, 34.

Przełt. bułg.: Ferdinand Velikolepni. [Przeł.] Z. Račeva. Sofija 1972, wyd. nast. łącznie z poz. 19 pt. Ferdinand Velikolepni; Sbuli se Ferdinand. Sofija 1981, — czes.: Podivuhodné příběhy Ferdinanda Náherného. [Przeł.] O. Syrovátka. Praha 1968, — estoń.: Ferdynand Walwa. [Przeł.] H. Loik. Tallinn 1981, — franc.: Ferdinand le Magnifique. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1979, — hebr.: Pherdinand hannehar. [Przeł.] B. Tene. Tel Awiw 1965, — hiszp.: Fernando el Magnífico. [Przeł.] E. Rosa-Trias. [Hiszpania] 1986; Fernando el Magnífico. [Przeł.] M. Armino. [Hiszpania] 1987, — jap.: Subarashii Ferudinando. [Przeł.] R. Uchida. Tókyo 1967, wyd. nast. Tókyo 1980, — litew.: Ferdinandas Nuostabasis. [Przeł.] A. Liobite. Vilnius 1973, — łotew.: Ferdinandas Lieliskais. [Przeł.] R. Lugin-ska. Riga 1975, — orm.: Ferdinand Hrazalin. [Przeł. z ros.] S.A. Vardanian. Erevan 1976, — ros.: Ferdinand Velikolepnyj. [Przeł.] S. Svjackij. Moskwa 1969, wyd. nast.: Moskwa 1974, wyd. łącznie z przełt. poz. 5, 15, 19 pt. Ferdinand Velikolepnyj. Leningrad 1990, wyd. łącznie z przełt. poz. 19 pt. Ferdinand Velikolepnyj. Moskwa 1993, — słowac.: Ferdinand báječný. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1966, — węgier.: Tümenéyes Ferdinánd. [Przeł.] I. i G. Mészáros. Bratislava 1966; wyd. nast.: Budapest 1966. Radio 1970.

Adapt. teatr. Adapt. H. Krzyżanowska. Wyst. Kr., T. Lalki i Maski „Grotoska” 1967. Przygoda na plaży (ciąg dalszy przygód Ferdynanda Wspaniałego). Adapt. Z. Jarek. Wyst. Kr., T. Lalki i Maski „Grotoska” 1969, TV 1970.

11. Powrót Ramony. [Satyry]. Wwa: Iskry 1961, 162 s.

12. Żyrafa u fotografa. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1961, [22] k. Wyd. nast. Pozn.: Podsielik-Raniowski i Spółka 1993, 63 s.

13. Bajki, bajki, bajki. Kr.: WL 1963, 151 s.

14. Błędny rycerz. Wwa: Ruch 1963, [12] s. Wyd. 2 tamże 1968.

15. Proszę słonia. [Opowieść dla dzieci]. *Plomyczek* 1963 nr 6-23. Wyd. osob. Wwa: NK 1964, 149 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [właśc. 3] 1972, wyd. 4 1985; Wr.: Siedmioróg 1993. Por. poz. 36.

Przełt. czes.: O bílém slonu. [Przeł.] O. Syrovátka. Praha 1977, — hebr.: Pihbedeq. [Przeł.] B. Tene. Tel Awiw 1968, — jap.: Zó no Dominic. [Przeł.] R. Uchida. Tókyo 1974, — litew.: Dramblys Dominykas. [Przeł.] A. Liobite. Vilnius 1976, — niem.: Mein Elefant heisst Dominik. [Przeł.] K. Wolff, H. Hiller. Berlin 1972, wyd. nast. Wwa: Stuttgart 1972, — ros.: Poslušaj-ka slon ... [Przeł.] S. Svjackij. Moskwa 1969; wyd. inne łącznie z przełt. opowieści Ferdynand Wspaniały i in. zob. poz. 5, 10, 19 Leningrad 1990, — słowac.: Slon Dominik. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1986, — uzbeck.: [Przeł. z ros.] M. Junusova. Taszkent 1980.

16. Spacer z koniem. [Satyry]. Wwa: Iskry 1963, 156 s.

17. Niedźwiedź w szafie. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1964, [12] s.

18. Zbudź się, Ferdynandzie. [Opowieść dla dzieci]. Pierwodr. pt. Ferdynandzie, zbudź się! (Dalsze przygody Ferdynanda Wspaniałego). *Plomyczek* 1964 nr 2, 1965 nr 1-5. Wyd. osob. Wwa: NK 1965, 113 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1983, wyd. 4 1985. Por. poz. 10.

Przekł. bułg.: *Shudi se Ferdinand*. [Przeł.] Z. Račeva zob. poz. 10. — jap.: Okinasai, Ferudinando. [Przeł.] R. Uchida. Tókyo 1969. — ros.: Prosnis' Ferdinand. [Przeł.] S. Svjackij. Wyd. łącznie z przekł. opowieści Ferdynand Wspaniały i in. zob. poz. 10; wyd. łącznie z przekł. opowieści Ferdynand Wspaniały zob. poz. 10. — słowac.: Ferdinand, zobud sa. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1978. Adapt. radiowe: pt. Właściciel parasola. Adapt.: H. Krzyżanowska. Radio 1967; fragm. pt. Myśliwy. Adapt.: H. Krzyżanowska. Radio 1968.

19. Jurek Ogórek. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1965, [12] s.

20. Z Florkiem przez pół świata. Pierwodr. pt. Rejs przez pół świata. *Plomyczek* 1965 nr 19-24, 1966 nr 1-6. Wyd. osob. Wwa: NK 1966, 142 s.

21. Karampuk. [Dla dzieci]. *Plomyczek* 1967 nr 19-24, 1968 nr 1-4. Wyd. osob. Wwa: NK 1968, 135 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Adapt. teatr. Adapt.: Z. Mikulska. Wyst. Kr., T. Lalki i Maski „Groteska” 1971. — tv. Adapt.: J. Wilkowski. TV 1973 [seriał w 8 odcinkach].

22. Zemsta szafy. [Satyry]. Wwa: Iskry 1967, 182 s.

23. Porachunki małżeńskie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Kabaret „Jama Michalikowa” 1968.

24. Cztery łapy. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1969, 63 s. Wyd. 2 tamże 1984.

25. Najwyższe wykształcenie. [Satyry]. Kr.: WL 1969, 189 s.

Cykle: Najwyższe wykształcenie: Napój firmowy; Fajka pokoju; Podglądanie ptaków; Deficytowa historia; Strój narodowy; Koszmarny widok; Przyjęcie za ścianą (wg Ogdena Nasha); Nadmorska serenada.

26. Kernalia. [Satyry]. Wwa: Iskry 1969, 255 s.

Cykle: Tu są bajki [poz. 2]; Wiersze i wierszyki [poz. 8]; Powrót Ramony [poz. 11]; Spacer z koniem [poz. 16]; Zemsta szafy [poz. 22]; Gry i zabawy ludu polskiego; Najwyższe wykształcenie [poz. 25].

27. Pan Tygrys. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1970, [12] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KAW 1975, wyd. 4 tamże 1979.

28. Przygoda w płamie. Pierwodr. pt. Wakacyjna przygoda w płamie. *Plomyczek* 1971 nr 14-18. Wyd. osob. Wwa: NK 1971, 118 s.

Adapt. radiowa: Adapt.: H. Krzyżanowska. Radio 1973.

29. Przygody kapitana Ali. Scenariusz filmu krótkometrażowego: ..., J. Kotowski. Ekran. 1971. Por. poz. 7, 9.

30. Mądra poduszka. Wiersze dla dzieci. Wwa: NK 1972, 107 s.

Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1986.

Przekł. słowac.: Nosorožci v drožce. [Przeł.] P. Švel. Bratislava 1974.

31. Podglądanie rodaków. [Wiersze satyryczne]. Kr.: WL 1972, 207 s.

Cykle: Podglądanie rodaków; Wielka gra; Etymologia ... Etymologia; Porachunki małżeńskie; Małpi rozum; Nie ma głupich; Stara fala; Nietakt; Świat idzie ku lepszemu.

32. Nasze podwórko. Wwa: NK 1975, 69 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1990.

Włoski dyplom honorowy Premio Europeo di Letteratura Giovanile.

33. Ferdynand Wspaniały. Musical. Muz.: R. Czuby. Praprem. Wwa, T. Komedia 1973. Por. poz. 10.

34. Ferdynand Wspaniały. Scenariusz filmu rysunkowego: ..., J. Kotowski. Cz. 1. Pierwsze kroki. Cz. 2. W przestworzach. Ekran. 1975. Por. poz. 10.

35. Zagadkowy Dziadek. [Widowisko dla dzieci]. TV 1976.

36. Proszę słońca. Scenariusz pełnometrażowego filmu animowanego: W. Giersz, R. Huszcza, ..., A. Maliszewska, B. Nowicki, R. Słapczyński, S. Szakopf. Dialogi ... Ekran. 1978. Por. poz. 15. Nagroda zespołowa Prezesa Rady Ministrów w 1979.

37. Baw się razem z nami. Oprac. tekstu J. Bocheńska. Praprem. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1979.

38. Wszystko przydarzyć się może. [Widowisko dla dzieci]. Adapt. T. Kwinta. TV 1979.

39. Jaśnie Pan Rym. [Satyry]. Wwa: Iskry 1982, 243 s.

Cykle: Jaśnie Pan Rym; Gdy tak słucham; Ach, te przepisy ...; Zapolemizujmy; Pruderia adieu!; W samym sercu szopki; Przez zielone okulary; Chwila zadumy; Szukajmy tatusia; Zamknięte kółko.

40. Wiersze Ludwika Jerzego Kerna. [Dla dzieci]. [Wwa:] 1982, 8 s. [Wkl. do *Przyjaciółki* nr 31].

41. Wiersze. [Dla dzieci]. [Wwa:] 1983, 8 s [Wkl. do *Przyjaciółki* nr 48].

42. Wiersze pod choinkę. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1983, [72] s. Wyd. 2 tamże 1990.

43. Kiedy odkręcam kran. [Wiersz]. Wwa: KAW 1986, 12 s.

44. Bukiet z wierszy. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1990, 64 s.

Nadto kilka drobnych książeczek dla dzieci w l. 1976-1988.

Wydania osob. tekstów piosenek (z nutami), m.in.: Listonosz. [Piosenka-walc]. [Muz.:] L. Rzewuski. [Kr.] PWM 1954, 5 s. — Cicha woda. [Muz.:] A. Rosner. Kr.: PWM 1955, 3 s.; współwyd. z: Ma-

rynika. Fokstrot-polka. [Muz.:] H. Malineau. Słowa: Z. Gozdawa, W. Stępień. Kr.: PWM 1955, 40 k. luźnych. — Nocny lot. (Piosenka lotnicza). [Muz.:] S. Gajdeczka. [Kr.:] PWM 1955, 4 s. — Piosenka z dziwnym refrenem. (Piosenka-fokstrot). [Muz.:] M. Radzik. Kr.: PWM 1955, 5 s. — Dopiero w Krakowie. [Muz.:] H. Krakowiak. Kr.: PWM 1959, 7 s. — W kalendarzu jest taki dzień. Tango. [Muz.:] A. Wiernik. Kr.: PWM 1961, [12] s. — Pęk pawich piór. Walc. [Muz.:] H. Krakowiak. Kr.: PWM 1963, 4 s. — Nie bądź taki szybki Bill! Piosenka z filmu telewizyjnego Wojna domowa. [Muz.:] J. Matuszkiewicz. Wwa: WAiF 1966, [4] s., nuty. — Wszędzie ten rytm. Piosenka z filmu Poznańskie słowiki. [Muz.:] J. Matuszkiewicz. Wwa: WAiF 1966, [2] s. — Piosenka o wadach i zaletach. Piosenka z filmu telewizyjnego Wojna domowa. [Muz.:] J. Matuszkiewicz. Wwa: WAiF 1967, 4 s. — 5 bajek. [Muz.:] B.K. Przybylski. Łódź: Łódź. Dom Kultury 1981, [17] s., nuty; wyd. [2] Bydż.: Pomorze [1989], 40 s.

Nadto autorskie programy telewizyjne: Kernalia. TV 1965. — [Trzy tysiące] 3000 sekund z Ludwikiem Jerzym Kernem. TV 1965. — Kuchenny walc. TV 1967. — Karnawał ante portas. TV 1968. — U fotografa. TV 1968. — Na plaży. TV 1970. — Porachunki małżeńskie. TV 1974. — Kwadrans pod psem. Wiersze i piosenki. TV 1982. — Kernalia, czyli cztery łapy. Cz. 1-2. TV 1994.

Przekłady i adaptacje

1. C. Aveline: Historyjki o lwie, o słoniu, o kotku i kilka innych jeszcze w środku. Tłum. i wiersze ... Wwa: NK 1957, 41 s. Wyd. 2 tamże 1968.

2. C. Lope de Vega: Jaśnie pan Nikt. Adapt. scen.: ... W. Krzemiński. Wyst. Kr., Stary T. 1962. Tu też teksty piosenek autorstwa L.J.K.

3. O. Wilde: Brat marnotrawny. Adapt.: ..., W. Krzemiński. Wyst.: pt. Lord z walizki. Łódź, T. im. S. Jaracza 1965, pt. Mój brat niepoprawny. Kr., T. im. J. Słowackiego 1965.

4. C. Aveline: Tik-Tak. Wwa: NK 1967, [14] s. Wyd. nast. pt. Drzewo Tik-Tak tamże 1968.

5. C. Aveline: O lwie, który lubił tylko truskawki. Wwa: NK 1970, 23 s.

6. F. Norman: Fred wraca do Soho. Przeł.: ..., K. Piotrowski. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1973.

7. C. Aveline: Topoko. Tłum. ... Adapt. A. Chodorowska. TV 1974.

8. R. Dahl: Jakubek i brzoskwinia olbrzymka. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1982, 111 s. Wyd. 2 tamże 1989.

9. U. Orley: Wyspa na ulicy Ptasiej. Wwa: NK 1990, 140 s.

Praca redakcyjna

1. M. Załucki: Kpiny i kpinki. Utwory wybrane. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Kr.: WL 1985, 432 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1988. — Wywiad: Z początkującym emerytem L.J.K. [Rozm.] J. Kalkowski. *Przebrój* 1982 nr 1916. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (uzup.). — NSLD (E.B. E. Brzoza).

J. Kwiatkowski: Bajka w nowych rękach. *Twórczość* 1955 nr 6 [rec.: Tu są bajki; Bajki drugie]. — J. Preger: O K. rozmarcie. *Życie Lit.* 1956 nr 48 [rec.: Do widzenia zwierzęta]. — Z. Kłoczyński: Kramik z malowanymi słowami. *Nowe Książ.* 1957 nr 13 [rec.: Wiersze i wierszyki]. — R. Kosiński: L.J.K. *Życie Lit.* 1962 nr 46. — H. Skrobiszewska: Baśnie i mity współczesne. *Nowe Książ.* 1966 nr 9 [rec.: Zbudź się Ferdynandzie]. — H. Skrobiszewska. *Nowe Książ.* 1967 nr 16 [rec.: Z Florkiem przez pół świata]. — K. Kuliczowska: Drugie dno cylindra. W teście: W szklanej kuli. Wwa 1970 [rec.: Karampuk]. — J. Mikołajczak: Humor dnia powszedniego. *Nowe Książ.* 1970 nr 5 [rec.: Kernalia]. — I. Tessarowicz: Wiersze dla najmłodszych. *Nowe Książ.* 1980 nr 24 [rec. m.in.: Nasze podwórko]. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 2. Wwa 1982, passim. **J.Z.**

KĘDZIERSKI Jerzy Zdzisław 1920-1985

Pseud. J.Z.K.; Tadeusz Kłonowski, — godło konkursowe: Orion.
Prozaik, poeta, historyk.

Urodzony 23 września 1920 w Lublinie; syn Jana Kędzińskiego, urzędnika, i Franciszki ze Stachurskich. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Grudziądzu. W 1938 ukończył gimnazjum neoklasycyżne w Brodnicy nad Drwęcą. W tymże roku debiutował opowiadaniem „Ranne misterium”, opublikowanym w *Łowcu Polskim* (nr 17). W 1938/39 był w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Częstochowie. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej. W maju 1940 przedostał się przez Słowację i Węgry do Bejrutu i do października 1941 walczył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Kontuzjowany i zwolniony ze służby czynnej, pracował w 1942-43 w British Overseas Airways Corporation w Asmatrze Eritrea (w Etiopii), następnie w radiu w Jerozolimie jako redaktor audycji polskich. Równocześnie studiował filozofię ścisłą na uniwersytecie amerykańskim w Bejrucie i korespondencyjnie przez dwa lata ekonomię i język hiszpański w British Tutorial Institute w Londynie (1943-44). Był członkiem Rady Naczelnej Uchodźstwa Polskiego na Bliskim Wschodzie. W 1948 zamieszkał w Anglii. Ożenił się z Marią Koc. W 1949-52 studiował historię na University of London; uzyskał dyplom Bachelor of Arts. Otrzymał I nagrodę w konkursie Instytutu Historycznego w Londynie za pracę o stosunku młodego pokolenia do Józefa Piłsudskiego (1948). W 1952-53 kontynuował studia w Institute of Edu-

cation. W 1954 redagował *Monitor Londyński*. W 1954-55 był członkiem Ligi Niepodległości. W 1958 opublikował w londyńskich *Wiadomościach* opowiadanie „Szaleństwo Freda” (nr 51/52), które uważał za właściwy debiut literacki; w tymże piśmie ogłaszał w następnych latach liczne wiersze i opowiadania. Uczestniczył w założeniu (1958) Centralnego Komitetu Tysiąclecia Państwa Polskiego w Wielkiej Brytanii, którego następnie był wiceprezesem i sekretarzem. W 1962-71 należał do zespołu redakcyjnego czasopisma *Kronika*. W 1966-67 był sekretarzem Zrzeszenia Polonii Brytyjskiej. W 1972 ożenił się z Elżbietą Stepczyńską. Od 1973 należał do ZLP. W 1974 powrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. W 1983 został członkiem nowego ZLP. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi za zasługi w dziedzinie rozwoju stosunków kulturalnych brytyjsko-polskich (1969). Zmarł nagle 16 września 1985 w Brodnicy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powrót. [Powieść]. Jeruzolima: Nakł. autora 1946, 292 s.

Podp.: Tadeusz Klonowski.

2. Oblubienica. Wiersze. Londyn: B. Świdorski 1962, 47 s.

Zawiera utwory z l. 1960-1961.

3. Obraz. Wiersze. Londyn: Graphic Arts Press 1964, 35 s.

4. Historia Anglii. Słowo wstępne: R.R. Betts. T.1. Do roku 1485. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1965, XXIV, 704 s. Wyd. nast. pt. Dzieje Anglii do roku 1485. Wr.: Ossol. 1966, 688 s.

Giąg dalszy zob. poz. 8.

5. Jednorożec musi żyć i Kot w kalesonach oraz inne opowiadania, opisy i eseje. Przedm.: Z. Nowakowski. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1965, 473 s.

Zawartość: Szaleństwo Freda; Kto wygrał?; Lubisz pan wilki?; „Z prochu powstałeś”; Egzamin; Na meza nieodpowiedni; Osmý dom; Kot w kalesonach; Sprawa etyki zawodowej; Słodka dziurka; Sawicz; Przygoda z krowami; Puk; Na sumach nad Jordanem; Wiosna i lato w Judei; Święcenie ognia; Pascha Samarytanów; W Starym Mieście o Meczecie Omara; Jesień w Jeruzolimie; Dzień Zaduszny; Wigilia; Jednorożec musi żyć; Ion i Phyllida; O humorze angielskim; Mazowsze; Śląsk i sztuka ludowa.

6. Opowiadania angielskie. Wwa: PIW 1969, 229 s.

Wybór z tomu poz. 5: Szaleństwo Freda; Kto wygrał?; Lubisz pan wilki?; „Z prochu powstałeś”; Egzamin; Na meza nieodpowiedni; Osmý dom; Kot w kalesonach.

7. Hamlet zwyciężony. Sztuka w 2 aktach. Powst. przed 1973. [Inf. autora].

8. Pierwszy raz w życiu. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1985, 309 s.

Zawartość. Pierwszy raz w życiu; Sportek; Charles.

9. Dzieje Anglii 1485-1939. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1986, 741 + 750 s.

T. 1 obejmujący dzieje do 1485 zob. poz. 4.

Praca redakcyjna

1. Współcześni historycy brytyjscy. Wybór pism. Słowo wstępne: G.P. Gooch. Oprac. i przedm. ... Londyn: B. Świdorski 1963, XXXVI, 598 s. Pol. Tow. Hist. na Obczyźnie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1968. — SWPP 2 (J. Czachowska).— PP (J. Czachowska).

[Oblubienica:] S. Baliński. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1962 nr 122; Z. Kozarynowa. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 26; [W. Gralewski] W.G. *Kamena* 1963 nr 5. — Cz. Dobek. *Kontynenty*, Londyn 1965 nr 83 [rec.: Jednorożec musi żyć]. — J. Rostworowski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 8 [rec.: Obraz]. — [Jednorożec musi żyć:] A. Stambrowski. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 37/38; H. Żolnierczyk. *Bez kropki nad „i”* *Kontynenty*, Londyn 1965 nr 79/80. — [Opowiadania angielskie:] S. Lewicki. *Polacy i Anglicy. Prawo i Życie* 1969 nr 19; T. Sobolewski. *Opowiadania K. Kronika*, Londyn 1969 nr 33/34; J. Termer. *Polskie opowiadania angielskie. Nowe Książ.* 1969 nr 22; M. Sprusiński. *Sztuka opowiadań*. [3]. *Dziwaczni cudzoziemcy. Życie Lit.* 1970 nr 2. J.Cz.

KĘDZIORA Juliusz
1908-1988

Pseud.: J.K.; Jan Skorusa.
Powieściopisarz.

Urodzony 28 listopada 1908 w Krakowie; syn Józefa Kędziory, krawca, i Emilii ze Śmiłków. Ukończył Gimnazjum Klasyczne im. św. Jacka w Krakowie, a następnie wydział budowlany Państwowej Szkoły Przemysłowej. Studiował również malarstwo w Szkole Rysunku i Malarstwa Alfreda Terleckiego w Krakowie. W 1932 ożenił się z Marią Walter-Croneck, autorką utworów dla dzieci. Debiutował w 1933 opowiadaniem „Królowa Jadwiga w Świątnikach”, opublikowanym w piśmie dla dzieci *Mały Świątek* (nr 9); z pismem tym współpracował do 1937. Ze względu na początki gruźlicy przebywał pewien czas w Żabiem na Huculszczyźnie. Od 1935 mieszkał w Bronowicach Wielkich pod Krakowem, gdzie nabył ziemię. Wiersze, opowiadania, fragmenty powieści i dramatów oraz artykuły i recenzje drukował w *Buncie Młodych* (1936), *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (1936-37), *Iskrach* (1937-39), *Prosto z mostu* (1937). W 1936-39 współpracował z Polskim Radiem jako autor gawęd, słuchowisk o tematyce chłopskiej i audycji dla dzieci. W czasie okupacji niemieckiej i w pierwszych latach po wojnie przebywał nadal w Bronowicach. Od 1947 publikował utwory dla dzieci w *Płomyku*. W 1954 osiadł we wsi Sidzina pod Jordanowem na Podhalu i zarabiał na utrzymanie rodziny ogrodnictwem. Wiersze i prozę ogłaszał w *Przewodniku Katolickim* (1957-60).

prozę w *Za i przeciw* (1958-61) i w londyńskiej *Gazecie Niedzielnej* (1982-84). Zmarł 20 września 1988 w Sidzinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Marcyna. [Powieść].

T. 1. Tatusiowa chałupa. *Il. Kur. Codz.* 1936 nr 144-258. Wyd. osob. Wwa: Rój 1937, [antydat. 1936] 281 s.

I nagroda w konkursie powieściowym *Il. Kur. Codz.* w 1936.

T. 2. Dopust Boży. Wwa: Rój 1937, 266 s.

2. Burza. Dramat w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1937. Wyd. Lw.: Książ.-Atlas 1939, 116 s.

3. Szymon syn Jony. [Powieść].

[Cz.] 1. Portret człowieka. Kr.: Wydawn. Mariackie 1948, 435 s. Wyd. nast. London: Veritas 1957, 285 s.

[Cz.] 2. Na drogach słowa. Portret apostoła.

[Cz.] 3. Światło w ciemnościach. Portret świętego.

Wyd. łączne cz. 1-3: Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1957, 413 + 337 + 451 s.

T. 3 trylogii; t. 1 zob. poz. 8, t. 2 zob. poz. 6.

4. Dzieje kraju Amnian. [Powieść dla młodzieży]. Kr.: T. Zapiór i S-ka 1948, 119 s.

5. Florian Anonim. [Powieść historyczna]. Wwa: Iskry 1955, 326 s.

6. Bywaj dziewczę zdrowe. [Powieść]. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1978 nr 43-52/53, 1979 nr 1-51/52, 1980 nr 1-44. Wyd. osob. London: Veritas 1980, 251 s.

Podp.: Jan Skorusa

T. 2 trylogii; t. 1 zob. poz. 7, t. 3 zob. poz. 3.

7. Pomiedzy ludźmi. [Powieść]. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1982 nr 35-51/52, 1984 nr 1-8. Wyd. osob. z podtyt.: Uwertura do „Szymona, syna Jony”. London: Veritas 1984, 183 s.

8. Wąż Bhuta szepczący. Fantazja na temat Księgi Genezis. T. 1 trylogii. London: Veritas 1989, 71 s.

T. 2 zob. poz. 6, t. 3 zob. poz. 3.

Nadto (wg inf. M. Kunowskiej-Porebnej. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 3) utwory zachowane w rkpisach w zbiorach rodziny w Sidzinie: Blazen króla Carpeta. [Bajka filozoficzna]. — Byłem sześciolatkiem przestępcą. [Relacja z deportacji do Kazachstanu]. — Gawęda. [Opowieść o wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r.]. — Iksjon Megalos. [Powieść historyczno-fantastyczna]. — Ludzie w Skolniku. [Opowiadania]. — Myśli na brzoźowej drodze. [Refleksje o życiu, śmierci i Bogu]. — Niedziwiedź i panna. [Powieść historyczna]. — Romantyczni. [Opowieść]. — Swantewit. Powieść historyczna. [Tytuł później-

szy: Jantar królem był]. — Zegar z kurantem. [Powieść historyczna].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1966, 1978. — PP (M. Brykalska).

K. Wyka: Naturalistyczna wieś. *Gaz. Pol.* 1936 nr 362 [rec.: Marcyna]. — S.W. Bałicki: Kędziorna — „Marcyna” — „Burza”. Gwara i teatr krakowski. *Tempo Dnia* 1937 nr 19; [Marcyna]. K. Czachowski: W cieniu „Pawich piór”. O nowych powieściach polskich z życia chłopów i robotników. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 1; K. Czachowski: Świat książek. J.K.: Marcyna. *Pion* 1937 nr 4; M. [Dienst]-Dąbrowa [mdd]: Dłaczego J.K. pisze gwara? *Il. Kur. Codz.* 1937 nr 16; A. Grzymała-Siedlecki: *Kur. Warsz.* 1937 nr 4. — K. Irzykowski: Debiuty młodych dramaturgów. *Pion* 1937 nr 29 [rec.: Burza]. — J. Lorentowicz: *Nouva Książ.* 1937 z. 3, z. 7 [rec.: Marcyna]. — T. Sinko: Brat zabił brata. *Czas* 1937 nr 20 [rec.: Burza]. — S. Urbaficzek: Uwagi językowe o książkach. *Jez. Pol.* 1937 nr 2 [dot.: Marcyna]. — [Szymon, syn Jony] J. Kruszyński: *Aten. Kapł.* 1948 t. 49 z. 4; A. Madej: Powieść o pierwszym z apostołów. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 28; M. Morstin-Górska: *Tyg. Powsz.* 1948 nr 31; P. Stach: *Homo Dei* 1948 nr 5. — J.B. Ozóg: O „Marcynie” z perspektywy lat. *Orka* 1960 nr 31. — [Pomiedzy ludźmi:] L. Bobka: Czekanie na Mesjasza. *Tydz. Pol.*, Londyn 1984 nr 41; A. Witek: *Gaz. Niedz.*, Londyn 1984 nr 34. — M. Kunowska-Porebna: Pisarz zapomniany — J.K. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 3.

K.B.

KĘDZIORZYNA Maria 1905-1978

Do 1932 podpisywała utwory nazwiskiem panińskim: Walter-Croneck.

Autorka książek dla dzieci.

Urodzona 12 czerwca 1905 w Markowcach (pow. Tłumacz); córka Mariana Waltera-Cronecka, urzędnika bankowego, i Stanisławy ze Ścibor-Rylskich. Dzieciństwo spędziła w Krakowie. W okresie I wojny światowej przebywała z matką w Makowie Podhalańskim. Od 1918 mieszkała w Sanoku. Naukę w gimnazjum przerwała w 1921 ze względu na konieczność podjęcia pracy zarobkowej. W 1926 ukończyła eksternistycznie seminarium ochraniarskie (później Liceum Wychowania Przedzszkolnego) we Lwowie. Następnie pracowała jako kierowniczka przedszkola. W 1930 rozpoczęła studia plastyczne w krakowskiej Szkole Rysunku i Malarstwa Alfreda Terleckiego. W tym też roku debiutowała opowiadaniem dla dzieci w tygodniku *Mały Świątek*. W 1932 wyszła za mąż za Juliusza Kędziórę, późniejszego pisarza. Następnie pewien czas pracowała w ochronce na Polesiu. W 1935 zamieszkała w Bronowicach Wielkich pod Krakowem. Od 1938 należała do ZZLP (od 1949 ZLP). W czasie okupacji niemieckiej i w pierwszych latach po wojnie przebywała nadal w Bronowicach. Opowiadania dla dzieci oraz bajki publikowała w *Plomyczk* (1945-72, z przerwami), *Przygodzie* (1946), *Świeterszczyku* (1949-59), *Plomyku* (1954-56, 1959). W 1954 osiadła z rodziną we wsi Sidzina pod Jordanowem. W 1971-73 ogłaszała utwory w wydawanym w Czeskim Cieszynie miesięczniku

dla dzieci *Jutrzenka*. Współpracowała też z Rozgłośnią Krakowską Polskiego Radia. Za twórczość dla dzieci uzyskała wiele nagród i wyróżnień w konkursach literackich. Zmarła 17 lutego 1978 w Sidzinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Antek Gruda. [Powieść dla dzieci]. Powst. 1935. Wyd. Ilustr. i okł. projektowała ... Kr.: Księg. Powsz. 1938, 247 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: Księg. Kamińskiego [ok. 1943], wyd. 3 tamże 1947.

II nagroda (I nagrody nie przyznano) za powieść dla dzieci w konkursie Macierzy Szkolnej w 1935.

2. Miłość bliźniego. [Powieść]. Powst. Kr.: 1936. Wyróżnienie w konkursie *II Kur Codz.* w 1936. Rkps. zniszczony przez autorkę. Inf. w odpowiedzi na ankietę w 1966.

3. Dziecko pułku. Powieść dla młodzieży. Lw.: Książ.-Atlas 1939, 191 s.

4. Związek dobrych duchów. [Powieść dla młodzieży]. Kr.: Księg. Powsz. 1940, 239 s. Wyd. nast.: wyd. 2 ilustr. ... Kr.: Księg. Kamińskiego [ok. 1943], wyd. 3 tamże 1947.

5. Czar Wielkiej Sowy. Opowiadanie dla młodzieży. Rys. ... Kr.: Księg. D.E. Friedleina 1943, 190 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: T. Gieszczykiewicz 1944; wyd. 3 Kr.: WL 1966, wyd. 4 tamże 1986.

Przekł. czes.: Čary veľkej sovy. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1949.

6. Osoba na stanowisku. Powieść dla dziewcząt. Kr.: T. Gieszczykiewicz 1944, 300 s.

7. To i owo. [Opowiadania dla dzieci]. Kr.: T. Gieszczykiewicz 1944, 79 s.

Zawartość: Jedna wrona bez ogona; Kiciunia i Chrumcia; Miejsce koło pieca; O wytrwałej Ciapci; Jak Kubuś piekł ziemniaki; O Łatce i o Czuchraju; Dzieci; Psi obowiązek; Jak Irenka zamiatała; W ciemnym pokoju; Popiół na ulicy; Pan rycerz i król; Rycerz Wyrwizab i wróżka Zatkajdziurka; Jędrk Moczny; Narciarz i piesek; Jak Magdusia i Bronka zbierały grzyby; Nowa książeczka; Lokator Ćwirki; Wszystkie jednakie; O drzewie, co się z cegiel wysmiewało.

8. Za rozbityą szybką. [Opowiadanie dla młodzieży]. Kr.: T. Gieszczykiewicz 1947, 176 s.

9. Serce w plecaku. Historie fantastyczne dla młodzieży. Kr.: T. Gieszczykiewicz 1948, 199 s.

10. Gaptuś z Kąta Gracianego. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: PZWS 1948, 111 s.

11. Za siódmą górą, za siódmą rzeką. [Baśnie]. Wwa: Książka 1948, 181 s.

Zawartość: Bajka o bajce; O przepięknej Hannie; O Kubie złodzieju; Szkatułka królowny; Wojtkowa ozimina; Młode latka; O Klimkowym symu.

12. Jak zguba drogę odnalazła. [Bajka]. Wwa: NL 1949, 48 s.

13. Wędrowki szyszkowego dziadka. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1951, 69 s. Wyd. nast. tamże:

wyd. 2 1953, wyd. 3 1954, wyd. 4 1955, wyd. 5 1957, wyd. 6 1959, wyd. 7 1964, wyd. 8 1967, wyd. 9 1973, wyd. 10 1979, wyd. 11 1985, [wyd. 12] 1995.

14. Co by było gdyby... [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1953, 142 s. Wyd. 2 tamże 1958.

III nagroda za powieść dla dzieci w konkursie w 1957.

15. O przepięknej Hannie. [Baśnie]. Wwa: NK 1956, 157 s. Wyd. 3 [właśc. 2] tamże 1960.

Zawartość: O dobrej Handzi co płakała perłami a różami się śmiała [fragm. poz. 9]; O Jaszczurowej żonie Marysi, która bała się wysmiewania [fragm. poz. 9] oraz z poz. 11; O przepięknej Hannie; Młode latka; Wojtkowa ozimina.

16. Kasper i smok. Opowiadania dla dzieci. Kr.: WL 1957, 76 s.

Zawartość: W chmurze; Potężny czarodziej; Chory Smok; Dobry budowniczy; Dobroczyńca ludzkości; W śniegowym domu; Mądry nauczyciel; U-re-gu-lo-wa-ne wody; Wierny przyjaciel; Dzieci Kokosi; Kury; Pokrzywy; Stońce; W lisiej norze; Dzicy ludzie; Na nieznaną drogę.

17. Łysy las. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1964, 48 s. Wyd. 2 tamże 1971.

18. Z piekła rodem. Polskie baśnie ludowe. Kr.: WL 1971, 142 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Zawartość: Kuśtyga; Czarodziejski kostur; O zwierzu, jakiego nie było; Jak Pawliczek wyswobodził się z mocy piekielnej; Przed kim umknął diabeł Kosma.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1973.

S. Frycie. M.K. W tegoż: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 2. Wwa 1982.

W. Pietrzak: Z beletrystyki polskiej. *Prosto z Mostu* 1939 nr 28 [rec.: Dziecko pułku]. — S. Wortman: Książki dla młodzieży. *Robotnik* 1948 nr 156 [rec.: Serce w plecaku]. — S. Wortman: Baśń w literaturze i w życiu dziecka. Wwa 1958. [m.in. o M.K.]. — [Czar Wielkiej Sowy:] E. Krakowiak: Bajka z prawdą. *Motywy* 1986 nr 49; G. Leszczyński. *Nowe Książ.* 1986 nr 12. — J. Ługowska: Etyczna i psychologiczna reinterpretacja wzoru ludowego, przykład baśni M.K. W teście: Ludowa bajka magiczna jako tworzywo literatury. Wr. 1981.

K.B.

KIEDRZYŃSKI Stefan
1888-1943

Pseud.: Etienne; S.K.; S. Kied.; St. Kied.; St. Kiedrz.; Ste-Kied. Dramatopisarz, prozaik, felietonista.

Urodzony 20 lipca 1888 w Warszawie w rodzinie inteligentkiej; syn Bolesława Kiedrzyńskiego i Julii z Dolnych, uczęszczał do prywatnych szkół Floriana Łagowskiego i Edwarda Rontalera, brał również lekcje malarstwa u Miłosza Kotarbińskiego, profesora Szkoły Rysunkowej Warszawskiej. Debiutował w 1903 baśnią sceniczną pt. „Boruta” dla teatru marionetek. W 1904-07 publikował w *Wieczorach Rodziny* m.in. krotkowile i drobne utwory sceniczne oraz współpracował jako autor jednoaktówek z Kolem Miłośników Sceny przy Warszawskim Towarzystwie Artystycznym. W 1905 brał

udział w akcjach PPS. W następnych latach publikował artykuły, prozę i recenzje, m.in. w czasopiśmie *Spoleczeństwo* (1908-10), *Bluszc* (1909), *Prawda* (1909-12). W 1913 wyjechał na rok do Paryża, gdzie m.in. brał udział jako autor tekstów w czwartym programie (pt. „Legion w Skutari”) polskiego kabaretu literackiego Oberża Pieśniarska, prowadzonego m.in. przez Leona Reynela, Georga d'Ostoyę (właśc. Jerzego Suszczewskiego). Wybuch I wojny światowej zastał go w Paryżu. Powróciwszy do Warszawy latem 1914, kontynuował współpracę z L. Reynelem, przygotowując rewie polityczne wystawiane w Teatrze Małym. Po zajęciu Warszawy przez Niemców, wyjechał w sierpniu 1915 do Wilna, a wobec zbliżającego się frontu – do majątku Bielica, należącego do Karola Świackiego. W maju 1916, jako członek Centralnego Komitetu Obywatelskiego, wyjechał do Petersburga. Publikował tygodniowy felieton pt. „Trzy dni” w wydawanym w Petersburgu piśmie *Głos Polski*. W 1917 przeniósł się do Mińska Litewskiego, gdzie wydawał tygodnik satyryczny *Antychryst* (1917). Następnie kierował teatrem żołnierskim w Bobrujsku. W 1917 ożenił się z Marią Łukowicz. W 1918 powrócił do Warszawy i do 1920 pracował jako urzędnik w wydziale propagandy sztabu Armii Ochotniczej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych. Kontynuował pracę literacką, publikując liczne powieści, utwory dramatyczne, wiersze, artykuły i recenzje, m.in. w czasopiśmie *Gazeta Policji Państwowej* (tu w 1920-21 stały dział „Na placówce”), *Teatr i Życie Wytworne* (1927-29), *Echo Tygodnia* (1928-29), *Kurier Warszawski* (1929-39; w 1931-32 stałe felietony pt. „Blaski i nędze”), *Świat* (1929-33), *Gazeta Kielecka* (1931-34), *Express Codzienny* (1935-36; tu stała rubryka „Drobiazgi dnia”). Był członkiem Związku Autorów Dramatycznych, a od 1930 Polskiego PEN Clubu. Za całokształt twórczości literackiej w 1938 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał początkowo w Brwinowie pod Warszawą, a od 1942 w Nowej Wsi pod Warką, gdzie zmarł 19 lipca 1943.

TWÓRCZOŚĆ

1. Boruta. Baśń fantastyczna w 5 odsłonach dla teatru marionetek. Powst. 1903. Inf. I. Simon Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971
2. Fik-Fik i Fok-Fok. Krotowchwa w 3 aktach. *Wiecz. Rodzinne* 1904 nr 33/36 s. 262-264.
3. Uleczona. Krotowchwa w 1 akcie. *Wiecz. Rodzinne* 1904 nr 44/47 s. 350, 354.
4. Bezkrólewie. Komedia. Druk w: J. Piasecka: *Wśród swoich*. Wwa: E. Szyller 1905 s. 166-192. Dod. powieściowy *Wiecz. Rodzinnych*.
5. Jesień. Dramat w 1 akcie. Praprem. Wwa, Tow. Artyst. Miłośników Sceny (w Eldorado) 1905.
6. Podarunek z Ameryki. Krotowchwa w 1 akcie. *Wiecz. Rodzinne* 1905 nr 50/52 s. 569-570, 582, 587-590.
7. Archeolog w opalach. Krotowchwa w 1 akcie. *Wiecz. Rodzinne* 1906 nr 23/28.
8. Falszery. Jednoaktówka. Praprem. Wwa, Tow. Artyst. Miłośników Sceny (w Eldorado) 1906.
9. Gniazdko. Obrazek z ciepła rodzinnego w 1 akcie. Praprem. Wwa, Tow. Artyst. Miłośników Sceny (w Eldorado) 1906. Wyd. łącznie z poz. 13 pt. *Rozkosz życia*; Gniazdko. Wwa: St. Sadowski 1909 s. 63-111.
10. Wujaszek Lolo. Komedia w 3 odsłonach. *Wiecz. Rodzinne* 1906 dod. do nr 41/43.
11. Chimera. Dramat w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1907.
12. Karzelki. Katastrofa rodzinna w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1908.
13. Rozkosz życia. Wesoły dramat w 1 akcie. Praprem. Wwa, Amatorski T. Stow. Handlowców 1910. Wyd. łącznie z Gniazdko zob. poz. 9.
14. Pierścień rodzinny. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1909. Inf. rodziny].
15. Dzisiejsi. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1910. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1911. Druk fragm. *Scena i Szt.* 1911 nr 15.
I nagroda w konkursie Warsz. Teatrów Rządowych w 1910. – Wyst. też pt. *Jakoś to będzie*.
16. Wolna kobieta. Sztuka groteskowa w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1910. Por. poz. 40.
17. Julia i Romeo. Sztuka w 1 akcie. Praprem. Wwa, Tow. Dram. 1911.
18. Nuna. Krotowchwa w 3 aktach. Praprem. Wwa, Zespół M. Łaskiej (przy ul. Oboźnej) 1911.
19. Złodziej. Krotowchwa w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Momus [ok. 1911]. Wyst. nast. Wil., T. Pol. 1912.
20. Fatalne miłosierdzie. Powieść. Wyd. łącznie z poz. 23 pt. *Słodycz grzechu*. Wwa: Gebethner i Wolff 1912, 229 s.
21. Gra serc. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1912.
Przekł. czes. Wyst. Praha, T. Divadlo 1918
22. Kawał nieboszczyka. Wodewil w 2 aktach. Piosenki i muz.: J. Boczkowski. Praprem. Wwa, T. Miniatury 1912.
Wyst. też pt. *Wesoły karawaniarz*.
Adapt.: J. Mellerowicz: *Wesoły karawaniarz*. Dialog w 1 odsłonie. *Tryb. Pol.* 1923 nr 9, 10.

23. Słodycz grzechu. Powieść. Wyd. łącznie z Fatalne miłosierdzie zob. poz. 20. Wyd. osob. jako wyd. 2 Wwa [1923], 190 s. Por. poz. 27.
24. Śladem kobiety. Romans trzech kochanków. Powieść. Wwa: Z. Biliński, W. Maślankiewicz 1912, 174 s. Wyd. nast. Wwa: I. Rzepecki 1923.
25. Pierścień miłosny. Sztuka w 3 aktach. Druk fragm.: *Pol. Scena i Szt.* 1914 nr 1. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1916.
26. Rejent w klatce. Farsa w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Miniatury 1914.
27. Słodycz grzechu. Scenariusz filmowy. Ekran. 1914. Por. poz. 23.
28. Trujący kwiat. Powieść. Wwa: I. Rzepecki 1914, 359 s. Wyd. 2 Wwa 1924.
29. Warszawka i Krakusik. Revue w 5 odsłonach. [Współaut.:] L. Reynel. Muz.: F. Kagan. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1914.
Rkps pt. Syreni śpiew. Romans warszawski czyli Krakusik i Warszawka w Bibl. Nar. w Wwie.
30. Ostatni występ Wilhelma. Revue. [Współaut.:] L. Reynel. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1915.
Rkps w Bibl. Nar. w Wwie.
31. Reduta trzech ... Polityczna revue w 4 aktach. [Współaut.:] L. Reynel. Praprem. Wwa, T. Mały 1915. Wyd. Wwa: J. Pawłowski i J. Świeściak 1916, 51 s.
32. Kołtają. Sztuka w 1 akcie. Praprem. Miński Litewski 1917.
33. Pożar. Powieść. *Kur. Pol.* 1918 nr 236-327, 1919 nr 1-82. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1919, 354 s. Wyd. 2 Wwa: I. Rzepecki 1923.
Przekł. czes.: Pożar. [Przeł.] F. Vondráček. Praha 1924.
34. Krzyk w nocy. Powieść. Wwa: I. Rzepecki 1919, 235 s. Por. poz. 43.
35. Pocałunek wojny. Sztuka w 5 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1919.
36. Trybunał rewolucji. Tragedio-farsa w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Czarny Kot 1919.
37. Zaręczyny pod kulami. Sztuka w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Żołnierski 1920. Wyd. Wwa: Tow. Łazik 1920, 37 s. Wyd. nast. [Wwa: I. Rzepecki 1920], wyd. 2 także [1938].
38. Czysty interes. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1921.
39. Dolina pragnień. Powieść. Wwa: I. Rzepecki 1921, 147 s.
40. Oczy księżniczki Fathmy. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1921. Wyd. Wwa: F. Hoesick 1921, 94 s.
41. Uśmiech szatana. Powieść. Wwa: Nakł. *Prz.* *Wiecz.* 1921, 231 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Nakł. Bibl. Dzieł Wyborowych [1926]; wyd. 3 Wwa: Wydawn. Pisarzy Współcz. 1928.
42. Krzyk w nocy. Scenariusz filmowy. Ekran. 1922. Por. poz. 34.
43. Romans z pajacem. [Opowiadania]. Wwa: I. Rzepecki 1922, 154 s.
Zawartość: Romans z pajacem; We śnie; Przy czarnej kawie; Róże panny Klary; W ostatniej chwili ...; W lesie; Z tamtego świata; Pocałunek Judasza; W zmierzchu wiosennego dnia; Przerwana idylla.
44. Zabawa w miłość. Komedja w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1922.
Rkps w Bibl. T. im. J. Słowackiego w Kr.
45. Cudowne medium. Komedja w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Komedja 1924.
Rkps w Bibl. T. im. J. Słowackiego w Kr.
46. Don Juan z Pipidówki. Farsa w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Szkarłatna Maska 1925.
Część przedstawienia: Szkarłatna maska. (Program czwarty)
47. Dym ofiarny. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1925], 514 s.
48. Najszczęśliwszy z ludzi. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1923.
49. Żona i nie żona. Powieść. *Warszawianka* 1925 nr 239-337. Wyd. osob. Pozn.: Wielkopol. Księg. Nakł. K. Rzepeckiego 1926, 346 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1927, wyd. 3 [1931].
Przekł. serb-chorw.: Żona i ljubovca. [Przeł.] J. Benešić Zagreb 1930.
50. Wino, kobieta i dancing. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1926. Druk w tomie poz. 62.
Wyst. też pt. Kobieta, wino i dancing.
51. Włoska krew. [Opowiadania]. Wwa: I. Rzepecki [1926], 116 s.
Zawartość: Włoska krew; Tratorja; Fotografia na biurku; Moja sąsiadka z Via Santa Lucia; Człowiek bez określonego zajęcia.
52. Nie trzeba się niczemu dziwić. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1927. Wyd. Wwa: Bibl. Domu Pol. 1927, 160 s.
Przekł. włos.: Non bisogna meravigliarsi di niente. [Przeł.] L. Kociemski. Roma 1929, wyd. nast. Perugia 1930.
53. Żew morza. Scenariusz filmowy. Ekran. 1927.
54. Romans florencki. Sztuka romantyczna w 5 aktach. Praprem. Wwa, T. Nar. 1928. Druk Wwa: Bibl. Teatr. 1928, 192 s.
55. Powrót do grzechu. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1928. Druk w tomie poz. 61.
56. Tajemnica starego rodu. Scenariusz filmowy. Ekran. 1928.

57. Miłość bez grosza. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1929. Wyd. w tomie poz. 62.
58. Serce na ulicy. Powieść. *Kur. Warsz.* 1929 nr 128-326. Wyd. osob.: T. 1-2. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1930], 279 s. Adapt. film.: A. Stern. Ekran. 1931.
59. Marnotracy miłości. (Małpa do zabawy). Powieść. Poznań: Wielkop. Księg. Nakł. K. Rzepeckiego 1930, 277 s.
60. Nie rzucaj mnie, madame. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1930.
61. Piorun z jasnego nieba. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1930. Wyst. też pt. Czwarły do bridża. Łódź. T. Kameralny 1932.
62. Teatr. Wwa: F. Hoesick 1930, 307 s. Zawartość: Wino, kobieta i dancing (poz. 50); Powrót do grzechu (poz. 55); Miłość bez grosza (poz. 57).
63. Dzień upragniony. Powieść. *Kur. Warsz.* 1932 nr 2-130. Wyd. osob. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1933], 304 s. Por. poz. 79.
64. Szczęście od jutra. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1932. Nagroda literacka im. L. Reynela za najlepszy polski utwór dramatyczny w 1932.
65. Życie jest skomplikowane. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1932.
66. Ten stary wariat. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1933. Inny tytuł: Ach, ten stary wariat. Rkps w Bibl. T. im. J. Słowackiego w Kr.
67. Cudzik i Ska. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały Pol. 1934.
68. Kobieta i jej tyran. Komedja w 3 aktach. Praprem. Poznań, T. Pol. 1934.
69. Ten i tamten. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały (w Filharmonii) 1934. Rkps w Bibl. T. im. J. Słowackiego w Kr.
70. Twarze bez masek. Powieść. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1934], 434 s.
71. Wiosna wśród kamieni. Powieść. *Kur. Warsz.* 1934 nr 242-358. Wyd. osob. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1935], 343 s.
72. Słońce za chmurą. Powieść. *Polska Zbroj.* 1935 nr 91-220. Wyd. osob. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1937], 395 s.
73. Raz się tylko żyje! Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1936.
74. Życie nad stan. Powieść. *Kur. Warsz.* 1936 nr 150-256. Wyd. osob. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1938], 300 s.
75. Panna Coctail. Komedja w 3 aktach. Praprem. Bydgoszcz, T. Pol. 1937.
76. Serce na wolności. Komedja w 3 aktach. Praprem. Poznań, T. Pol. 1937.
77. W sidłach złudzenia. Powieść. *Kur. Warsz.* 1937 nr 284-358, 1938 nr 2-97. Wyd. osob. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1939], 447 s. Część druga poz. 74.
78. Grzech powszedni. Powieść. *Polska Zbroj.* 1938 nr 157-307.
79. Kłamstwo Krystyny. Scenariusz filmowy. Ekran. 1939. Adapt. film. powieści Dzień upragniony, poz. 63
80. Ludzie dnia dzisiejszego. Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1939. Inf. jak w poz. 1.
81. Dziewczyna z Marymontu. Komedja muzyczna. Powst. 1939. Inf. jak w poz. 1.
82. Pensjonat we dworze. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1939.
83. Żona i nie żona. Scenariusz filmowy. Ekran. 1939 (premiera 1942).
84. Błąd młodości. Komedja w 3 aktach. Powst. 1940. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębie 1957.
85. In vino veritas. Komedja w 1 akcie. Praprem. Wwa, Teatryk Nowości 1941. Wyst. w programie rewii „Album miłości”.
86. Dziadek się żeni. Komedja w 3 aktach. Powst. przed 1943. Streszcz. w jęz. ang.: Grandfather gets married. *Teatr i Szt. na Uchodźstwie*, Jerozolima 1943 nr 1 s. 10; toż w jęz. hebr., *tamże* s. 11.

OPRACOWANIA (wybór)

- S. Kiedrzyński: Dwadzieścia lat przyjaźni. W: Wspomnienia o Leonie Reynelu. Wwa 1933.
- SWPP 1. — PP (A. Szafagan). — PSB (M. Sprusiński).
- [Dzisiejsi:] W. Bukowiński. *Sfinks* 1911 t. 2; J. Lorentowicz. *Nowa Gaz.* 1911 nr 161, przedr. w tegez. Współczesny teatr polski, t. 2. Wwa 1935. — [Gra serc:] W. Bukowiński. *Sfinks* 1912 t. 4; T. Boy-Zeleński. W tegez. Flirt z Melpomeną. Wieczór pierwszy. Wwa 1920, wyd. nast. Wwa 1965. — T. Boy-Zeleński. W tegez. Flirt z Melpomeną. Wieczór drugi. Wwa 1921, wyd. nast. Wwa 1963 [rec.: Pocafunek wojny]. — T. Boy-Zeleński. W tegez. Flirt z Melpomeną. Wieczór czwarty. Wwa 1924, wyd. nast. Wwa 1963 [rec.: Oczy księżniczki Fathmy]. — A. Nowaczynski: Grubiński — K. *Gaz. Warsz. Poranna* 1926 nr 109. — [Wino, kobieta i dancing.] A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1926 nr 16; Z. Wasilewski: Nowa sztuka K. *Mysł Nar.* 1926 nr 16, przedr. w tegez. Poeeci i teatr. Wwa 1929; T. Boy-Zeleński. W tegez. Flirt z Melpomeną. Wieczór siódmy. Wwa 1928, wyd. nast. Wwa 1964. — [Nie trzeba się niczemu dziwić.] Z. Wasilewski. W tegez. Poeeci i teatr. Wwa 1929. — Z. Wasilewski: Nowe sztuki 5 K. W tegez. Poeeci i teatr. Wwa 1929 [rec.: Powrót do grzechu]. — [Miłość bez grosza:] W. Grubiński: Ordoński herbu de Grioux. *Swiat* 1929 nr 9; T. Boy-Zeleński: Premiera w Teatrze Małym. W tegez. Flirt z Melpomeną. Wieczór dziewiąty. Wwa

1930, wyd. nast. Wwa 1995; J. Lorentowicz. W tegoż: Współczesny teatr polski. T. 2. Wwa 1935. — J. Lorentowicz: Portrety wybitnego realisty. *Dz. Pol.* 1930 nr 235 [dot.: Marnotracy miłości]. — [Nie rzucaj mnie, madame.] T. Boy-Zeleński: Premiera w Teatrze Letnim. W tegoż: Flirt z Melpomeną. Wieczór dziesiąty. Wwa 1932, wyd. nast. Wwa 1965; S. Lorentowicz: Współczesny teatr polski. T. 2. Wwa 1935. — [Płorun z jasnego nieba.] T. Boy-Zeleński: Premiera w Teatrze Małym. W tegoż: Flirt z Melpomeną. Wieczór dziesiąty. Wwa 1932 wyd. nast. Wwa 1965; J. Lorentowicz. W tegoż: Współczesny teatr polski. T. 2. Wwa 1935. — [Serce na ulicy.] L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 34; A. Prędko: Powieść „C.D.N.”. *Prz. Lit.* 1930 nr 1. — L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1934 nr 3 [rec.: Dzień upragniony]. — [Szczęście od jutra.] T. Boy-Zeleński. W tegoż: Okno na życie. Wwa 1933, wyd. nast. Wwa 1966; J. Lorentowicz. W tegoż: Współczesny teatr polski. T. 2. Wwa 1935. — [Życie jest skomplikowane.] T. Boy-Zeleński. W tegoż: Okno na życie. Wwa 1933, wyd. nast. Wwa 1966; J. Lorentowicz. W tegoż: Współczesny teatr polski. T. 2. Wwa 1935. — T. Boy-Zeleński. W tegoż: Reflektorem w serce. Wwa 1934, wyd. nast. Wwa 1968 [rec.: Ten stary wariat]. — [Ten i tamten.] T. Boy-Zeleński. W tegoż: Reflektorem w serce. Wwa 1934, wyd. nast. Wwa 1968; K. Wierzyński. *Gaz. Pol.* 1934 nr 25. — [Cudzik i Spółka.] T. Terlecki: Teatr. *Pion* 1935 nr 11; T. Boy-Zeleński. W tegoż: Perfumy i krew. Wwa 1936, wyd. nast. Wwa 1969. — T. Boy-Zeleński: Premiera w Teatrze Letnim. W tegoż: Krótkie spiecia. Wwa 1938, wyd. nast. Wwa 1969 [rec.: Raz się tylko żyje]. — [Penjonat we dworze.] A. Stonimski. *Wiad. Lit.* 1939 nr 18, przedr. w tegoż: Gwałt na Melpomenie. T. 2. Wwa 1959; T. Boy-Zeleński: Pląc i wymagam. *Kur. Poranny* 1939 nr 108. — W. Grubiński: S.K. W tegoż: O literaturze i literatach. Londyn 1948. — K. Wroczyński: S.K. W tegoż: Pół wieku wspomnień teatralnych. Wwa 1957. — J. Parandowski: Początek wojny. W tegoż: Kiedy byłem recenzentem. Wwa 1963. — A. Grzymała-Siedlecki: S.K. W tegoż: Nie pożegnani. Kr. 1972.

E.G.

KIERC Bogusław ur. 1943

Poeta, krytyk literacki, dramatopisarz.

Urodzony 22 stycznia 1943 w Białej Krakowskiej (obecnie Bielsko-Biała) w rodzinie inteligenckiej; syn Stefana Kierca i Wandy z Wojciechowskich. Ukończył Liceum Technik Plastycznych w Bielsku-Białej. Debiutował w 1961 wierszem pt. „Narodzony Wenus”, opublikowanym w *Kronice Beskidzkiej* (nr 38). Był członkiem grupy literackiej Skarabeusz (1961-63). Po zdaniu matury odbył w 1963-67 studia aktorskie w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie (na drugim roku studiów zagrał rolę Krzysztofa Cedro w filmie „Popioły” w reżyserii Andrzeja Wajdy). W 1967 ożenił się z Danutą Baczkowską, plastyczką. Był związany z zespołem MW-2 (Młodzi Wykonawcy Muzyki Współczesnej). W 1968-80 był członkiem PZPR. W 1968-72 pracował jako aktor w Teatrze Współczesnym we Wrocławiu. Równocześnie wykładał w Studium Aktorskim Teatrów Lalek, na Wydziale Aktorskim Wyższej Szkoły Teatralnej oraz na Wydziale Wokalno-Aktorskim w Wyższej Szkole Muzycznej, a także na Uniwersytecie Wrocławskim. Prowadził teatr poezji w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Inżynierskich. Rozwijał też twórczość literacką;

wiersze i artykuły publikował m.in. w miesięcznikach *Odra* i *Poezja* (1966-72), *Nowym Wyrzynie* (1972-79; członek redakcji), w *Szcenie* (1973-83; tu w 1973-76 cykl felietonów dotyczących teatru pt. „Głoski i lityry”). W 1970-72 należał do grupy literackiej Ugrupowanie Literackie 66. W 1972/73 był zatrudniony jako aktor w Teatrze im. W. Siemaszkowej w Rzeszowie, następnie w Lubuskim Teatrze im. L. Kruczkowskiego w Zielonej Górze i od 1976 ponownie w Teatrze Współczesnym we Wrocławiu. Od 1979 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1982/83 był kierownikiem artystycznym Teatru Lalek w Wałbrzychu oraz do 1985/86 pracował tam jako reżyser. W 1983-87 współtworzył działający poza cenzurą teatr NST (Nie Samym Teatrem) we Wrocławiu; jeden ze spektakli pt. „Epitafium św. Kazimierza” został wyróżniony przez Komitet Kultury Niezależnej Nagrodą Kulturalną Solidarności za rok 1985. W 1986 otrzymał nagrodę Fundacji POLCUL (Sydney), a w 1988 medal im. A. Kamińskiej przyznany przez redakcję miesięcznika *W drodze* i gdańskie środowisko twórcze. W 1991/92 był dyrektorem artystycznym szczecińskiego Teatru Współczesnego. Po powrocie w 1992 do Wrocławia podjął pracę jako aktor w Teatrze Polskim. W 1989 był współzałożycielem, a następnie członkiem SPP. W 1994 otrzymał nagrodę im. J. Dormaniana przyznaną przez polski ośrodek ASSITEJ (Międzynarodowe Stowarzyszenie Teatrów dla Dzieci i Młodzieży). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1978). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nagość stokrotna. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1971, 58 s.

Zawiera wiersz Jak ty oraz cykl: Dawno do lasu; Na oślepie; Przerwa; Sen albo Tygrys; Księgozbiór; Zaimek. Nagroda im. T. Peipera w 1972.

2. Ciemny chleb. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1973, 55 s.

Cykle: Żegluga; Wniebowstąpienie; Jutrzenka; Koto myśkie; Wywoływanie.

3. Przyboś i. [Szkieci]. Słowo wstępne: E. Balcerzan. Wr.: Ossol. 1976, 133 s.

Nagroda redakcji *Nowy Wyrzynie* w 1976

4. Coraz weselsza, coraz mniej. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1979, 45 s.

5. Gajendralila. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wr., Wrocławski T. Lalek 1980.

6. Ktokolwiek. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1980, 43 s.

7. Teatr daremny. [Szkieci i recenzje]. Wr.: Ossol. 1980, 113 s.

Zawartość: Teatr daremny; „Panna przebrana z wąsami” [dot.: Tirso de Molina; Zielony Gill]; Trzy, cztery [m.in. o H.Ch. An-

dersena: Nowe szaty króla; „Piękno nieobecności” [dot. T. Karpowicz]; Zwycięska klęska [dot.: T. Karpowicz: Poezja niemożliwa?]; „Nagi, otwarty, dany na łup światła, krwawiący” [dot.: A.K. Waśkiewicz: Bezsenna jaw!]; Światło codzienności [dot.: K. Miłobędzka: Dom, pokarmy]; Śmierć-zabajka [dot. J. Przybosal]; Spotkanie; Pierwszy ogień [dot. „Księgi Rodzaju” ze Starego Testamentu].

8. Niewinność. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981, 58 s. Cykle: Żywoty, Wiersze codzienne.

9. Wagary. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1981 nr 11 s. 39-47. Praprem. Białystok, Białost. T. Lalek 1981.

Nagroda specjalna za wybitne wartości językowe w IV Ogólnopolskim Konkursie na Sztukę Lalkową dla Dzieci i Młodzieży w 1981.

10. Rezurekcja. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1982, 33 s. Cykle: Śmierć i historia; II; Mitologia.

11. Tajemnica. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Wałbrzych, T. Lalek 1983.

12. Modlitwa przeciw rozpacy. [Wiersze]. Wr.: Robotnicze Wydawn. Feniks* 1985, 47 s.

13. Prośba o ogień i pieśń. O siostrze Nulli. Scenariusz ... Praprem. poza cenzurą Łaski 1985. Wyst. też w innych miejscowościach do 1987 — Dot. Lucyny Westwalewiczówny.

14. Łagodny, miły. [Wiersze i proza poetycka]. Wr.: Robotnicze Wydawn. Feniks* 1986, 34 s.

Zawiera cykl wierszy: Tym, którzy sobie nie mogą przebaczyć, — nadto proza poetycka: Życiorysy; 1981.

15. Pan Lusterkorilke. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wałbrzych, T. Lalek 1986.

16. Marsz weselny. [Scenariusz oparty na własnej twórczości poetyckiej]. Praprem. poza cenzurą Wr., T. NST [Nie Samym Teatrem] 1987.

17. Źródło światła. [Wiersze]. Wr.: Inicjatywa Wydawn. Aspekt* 1988, 32 s.

18. Dla radości. [Wiersze]. Szczec.: Książ. Szczec. 1992, 44 s. Druk bibliofilski.

19. Wzniosły upadek anioła. [Eseje o J. Przybosiu]. Posł.: A. Falkiewicz. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992, 153 s.

Zawartość: Wstęp. — Dotknięcie; Lament; Pusta Wielka: Prośba; Pod wiatr; Przygotowanie; Bóg-Ojciec; Ciocia Hala; Nagość; Sen; Błękitny; Wzniosły upadek anioła; Dziewczynka z zapalkami; „Ten diabelec”; Dziwny ból; Dzikie ptaki; Materia ekstazy; Pleć anioła; Próżnia czyli pełnia. — Poślowie.

20. Boże ciele albo Dziurka wesołości. [Wiersze]. Szczec.: Wydawn. Barbara 1994, 64 s.

21. Sekundy. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. A 1994, 60 s.

22. Śpiąca królowa. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Wr., T. Arka 1994.

Przekłady i adaptacje

1. H. Kajzar: Gwiazda. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1973.

2. K. Makuszyński: 120 przygód Koziołka Matołka. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Wr., T. Współcz. 1973. Wyst. też pt. Przygody Koziołka Matołka.

3. J. Przyboś: Śmieszni z gniewu, a z bólu tak bliscy. Adapt. [reż. i wykonanie] ... Monodram. TV 1973.

4. A. Osiecka: Dixi. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Lubl., T. Lalki i Aktora im. H.Ch. Andersena 1975.

5. S. Themerson: 6 lub 3 x 6. Wg „Przygód Pędzka Wyrzutka”. Scenariusz [i reż.] ... Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1975.

6. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Oprac. tekstu, adapt. [i reż.] ... Wyst. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1979.

7. A. Mickiewicz: Co to będzie. Scenariusz na podstawie „Dziadów” [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1982.

8. Było. Wg tekstów W. Gombrowicza, J. Joyce’a, ... , T. Konwickiego, T. Różewicza. Scenariusz: ... , J. Weksler. Teksty piosenek ... Wyst. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1982.

9. [Dwadzieścia jeden] 21 zdań albo księżniczka na ziarnku grochu. Wg baśni H.Ch. Andersena. Przel.: S. Beylin i S. Sawicki. Oprac. tekstu [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1982.

10. M. Leaf; Fernando. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1983.

11. A. Kamińska: W Królestwie Plastelini. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1984.

12. J. Słowacki: Anelli. Adapt. [i reż.] ... Wyst. poza cenzurą Wr., T. NST [Nie Samym Teatrem] 1985.

Przedstawienie dedykowane księdzu Jerzemu Popieluszc.

13. A. Kamińska: O Królu Bardzo Ciekawym. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1985.

14. W. Shakespeare: Burza. Adapt. pt. Wyspa Ariela ... Wyst. Bielsko-Biała, T. Lalek „Banialuka” 1985.

15. J. Słowacki: Balladyna. Oprac. [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1985.

16. J. Andrzejewski: Złoty lis. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1986.

17. A. Mickiewicz: Z tobą ja gadam. Scenariusz [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1986.

18. Powrót taty. Wg tekstów A. Mickiewicza i Cz. Miłosza. Scenariusz ... Wyst. poza cenzurą Wr., T. NST [Nie Samym Teatrem] 1986.

Wyst. też w innych miejscowościach do 1987.

19. T. Konwicki: Zwierzoczekoupiór. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1987.

20. Grimm: Śpiąca królewna. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1990.

21. W. Szymborska: Żona Lota. Scenariusz [i reż.] ... Wyst. Szczec., T. Współcz. 1990.

22. A. Kamińska: Drugie szczęście Hioba. Scenariusz [i reż.] ... Wyst. Szczec., T. Współcz. 1991.

23. K. Makuszyński: Bajka o królownie Marysi. Adapt. [i reż.] ... Wyst. Szczec., T. Współcz. 1991.

24. J. Przyboś: Wzniosły upadek anioła. Scenariusz [i reż.] ... Wyst. Szczec., T. Współcz. 1992.

25. Z. Herbert: Rovigo. Scenariusz [i reż.] ... Wyst. Wr., T. Polski 1992.

26. J. Twardowski: Patyki i patyczki. Scenariusz ... Wyst. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1994.

Prace redakcyjne

1. Wiosny dziejowe Juliana Przybosia. [Inscenizacja poetycka w 3 częściach]. Oprac. ... [Wwa:] LSW 1969, 71 s.

2. R. Wojczek: Utwory zebrane. [Wiersze i proza]. Wstęp: T. Karpowicz. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1976, 381 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995.

[Nagość stokrotna:] R. Krynicki: Utożsamienie wyodrębniające. *Poglądy* 1971 nr 20; M. Bocian: Wierszowanie. *Nadodrże* 1972 nr 1; J. Gondowicz: Przypisy do nagości. *Nowe Książ* 1972 nr 9 – [Ciemny chleb:] J. Gondowicz: „Chleb nieczytelnej błyskawicy”. *Nowe Książ* 1973 nr 19; J. Niemczyk: Wieloznaczna dwuznaczność. *Kultura* 1973 nr 25; J. Żernicki: Owce i atrapy. *Poezja* 1973 nr 10. — S. Gostkowski: Rozbijając skostniałe warstwy zastoju. *Nowy Wyrz* 1974 nr 1. — [Przyboś i:] P. Dybel: O poezji inaczej. *Nowe Książ* 1976 nr 19; S. Sterna-Wachowiak: Zwierzyniec Narcyza. *Odra* 1977 nr 10. — T. Burzyński: ... Ze swej skóry czynić lustro cudzych marzeń. *Scena* 1978 nr 7. — [Coraz weselsza, coraz mniej:] P. Dybel: Rozbite lustra. *Literatura* 1979 nr 38; T. Komendant: Ochwacony koń. *Odra* 1980 nr 5. — S. Beres: Pandemonium B.K. *Integracje* 1980 nr 10. — [Krokołwiek:] T. Komendant: Nim kur zapieje. *Twórczość* 1982 nr 1; A.K. Waskiewicz: „Byłem samym jestem”. *Życie Lit.* 1982 nr 5. — T. Komendant: Szantaż intymności. *Twórczość* 1982 nr 4 [rec.: Teatr daremny]. — A. Ogrodowczyk: Nieskończoność odbicia. *Poezja* 1982 nr 7 [rec.: Coraz weselsza, coraz mniej]. — S. Gostkowski: ... Wstydlive zdanie miłosnej modlitwy. *Poezja* 1983 nr 7 [rec.: Niewinność]. — B. Twardochlib: Pożądanie świata. *Nowe Książ* 1993 nr 7 [rec.: Dla radości].

J.Z.

KIERCZYŃSKA Melania 1888-1962

Nazwisko pierwotne: Cukier (podpisywała utwory też: Zucker); po 1945 używała nazwiska: Kierczyńska.

Krypt.: M.K.; Z.G.

Krytyk literacki, publicystka, tłumaczka.

Urodzona 12 października 1888 w Warszawie; córka Szymona Cukiera, kupca, i Róży z Engłów

(z pochodzenia Węgierki). Od 1897 uczęszczała do IV żeńskiego gimnazjum rządowego w Warszawie. Brała udział w pracy kół samokształceniowych. W 1905 w czasie strajku szkolnego przerwała naukę; w tym okresie nawiązała kontakt z ruchem rewolucyjnym. Od 1906 była słuchaczką Kursów Pedagogicznych dla Kobiet, kierowanych przez Janę Miłkowskiego, od tegoż roku studiowała matematykę i chemię w Towarzystwie Kursów Naukowych. W 1906 została członkiem Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL); uczestniczyła w działalności kolportażowej, a potem w pracy propagandowej partii (używała pseud. Jaga). Ukończyła kursy handlowe dla kobiet. W 1908-09 studiowała chemię i filozofię ścisłą w Bernie i Zurychu, biorąc jednocześnie udział w emigracyjnych pracach SDKPiL. Przerwawszy studia z powodu trudnej sytuacji materialnej, powróciła do kraju. W 1909-10 była więziona w Warszawie i Łomży za działalność rewolucyjną. Następnie przebywała w Krakowie, gdzie kontynuowała działalność w SDKPiL, utrzymując się z korepetycji. W 1912 wyszła za mąż za nauczyciela, kolegę partyjnego (rozstali się w 1914). W 1914 przeniosła się do Warszawy. W czasie I wojny światowej pracowała jako nauczycielka prywatna i biuralistka. Po zakończeniu wojny kontynuowała pracę pedagogiczną; w 1918-20 pracowała jako nauczycielka języka i literatury polskiej w gimnazjum w Chełmie Lubelskim, w 1920/21 w Tomaszowie Mazowieckim. Od 1918 była członkiem Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (potem KPP) i współpracowała z jej pismami. Działała w Uniwersytecie Ludowym (1922-24), w Stowarzyszeniu Wolnomyślicieli Polskich (1925-27) i w nauczycielskich związkach zawodowych. Należała do Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom. W 1921 była korespondentką handlową w Gdańsku. Następnie wróciła do Warszawy, gdzie uczyła w szkołach: w gimnazjum Felicji Buki (1922-27), w Seminarium Ochroniarskim Żydowskiego Stowarzyszenia Oświatowo-Kulturalnego „Tarbut” w Polsce (1926-29) i na Kursach Nauczycielskich przy Gminie Żydowskiej (wykłady z metodyki nauczania w 1928-31). Zajmowała się od 1922 przekładami z języka niemieckiego (od 1936 podp. też Kierczyńska), a w 1924 debiutowała tomikiem wierszy pt. „Amulety”. Od 1927 studiowała polonistykę na kursach dla nauczycieli, zorganizowanych na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1930 uzyskała magisterium. W 1931 odebrano jej prawo nauczania w szkołach w związku z jej działalnością polityczną. Uczyła prywatnie oraz prowadziła komplety przedszkolne dla dzieci pracowników Przedstawicielstwa Handlowego ZSRR. Publikowała artykuły i recenzje w pismach lewicowych związanych z KPP. Była współorganizatorką utworzonego w 1936 przy KPP

koła krytyków-marksistów, działała także w Kole Polonistów na UW. Po wybuchu II wojny światowej przedostała się na tereny zajęte przez ZSRR. Przebywała początkowo w Białymstoku, gdzie po ukończeniu kursów dla nauczycieli uczyła w szkole średniej. Jesienią 1940 przeniosła się do Lwowa. Zatrudniona w Państwowym Wydawnictwie Mniejszości Narodowych ZSRR, pracowała m.in. w zespole redagującym „Historię literatury polskiej”. Współpracowała z dziennikiem *Czerwony Sztandar* (1940-41; podp. m.in. Kierczyńska). Wygłaszała odczyty w Klubie Pisarzy. W związku z ofensywą niemiecką w czerwcu 1941 ewakuowała się w głąb ZSRR. Początkowo mieszkała u córki w Inzie (obwód kujbyszewski), od jesieni 1941 w Kujbyszewie. Podjęła pracę w polskiej rozgłośni radia ZSRR, przygotowując cykl audycji o literaturze polskiej. W październiku 1943 przyjechała do Moskwy, gdzie była zatrudniona najpierw w Komitecie do Spraw Dzieci Polskich, potem w Rozgłośni im. T. Kościuszki, a od połowy 1944 w redakcji polskiej Wydawnictwa Literatury w Językach Obcych; zajmowała się tam także pracą przekładową z literatury radzieckiej. Od 1943 była czynnym członkiem Związku Patriotów Polskich. W październiku 1944 została członkiem PPR (później PZPR). W 1946 powróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie. Rozwijała działalność krytycznoliteracką, współpracując m.in. z *Kuźnicą* (1947-49), *Lewym Torem* (1947), *Przyjaźnią* (w 1947-49 tłumaczenia z poezji rosyjskiej). *Rzeczpospolita* (1947). W 1947-57 była kierownikiem działu kulturalnego tygodnika *Trybuna Wolności*, w którym zamieszczała także liczne recenzje, artykuły i przekłady z rosyjskiego. Od 1948 należała do ZZLP (od 1949 ZLP; w 1950-54 członek Zarządu Głównego) i Związku Zawodowego Dziennikarzy RP (później SDP). W 1950-55 publikowała także w *Nowej Kulturze*. Współpracowała z redakcją literacką Polskiego Radia i Szkołą Partyjną przy Komitecie Centralnym PZPR, a także z Wydziałem Kultury i Oświaty Komitetu Centralnego Związków Zawodowych (później CRZZ). W 1951-55 uczestniczyła w pracach Sekcji Literatury Komitetu Nagród Państwowych. W 1950 otrzymała nagrodę ZLP w dziedzinie krytyki literackiej, w 1955 Nagrodę Państwową II stopnia w dziedzinie literatury. W 1957 przeszła na emeryturę. Zajmowała się nadal krytyką literacką. Odznaczona za wybitne zasługi w dziedzinie literackiej krytyki marksistowskiej Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1949) i I klasy (1954). Zmarła 4 lipca 1962 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Amulety. Wiersze. Wwa: Nakł. autora 1924, 39 s.

Podp. Melania Cukier.

2. Egotyki z lat wojny. [Wiersze]. Powst. 1939-1945. Wyd. z posł. A. Kamieńskiej Wwa: PIW 1969, 45 s.

3. Spór o realizm. Szkice krytyczne. [Wwa:] PIW 1951, 193 s.

Zawartość: O „Ludziach stamtąd” [M. Dąbrowskiej]; „Mury Jerycha” [T. Brezyl]; Spór o realizm. (Na marginesie „Dwóch teatrów” Szaniawskiego); „Popiół i diament” [J. Andrzejewskiego]; O „Medalionach” Nałkowskiej; Sztuka a rzeczywistość; Powieść o bohaterstwie pracy [J. Krymow: Statek Derbent]; Kształtowanie się oblicza literatury radzieckiej [do 1934]; W walce z kosmopolityzmem [dramat radziecki po II wojnie światowej]; Jedność kultury i polityki; Marksizm-leninizm a praca humanisty; O paru przesłankach realizmu socjalistycznego; Źródła natchnienia twórczego [dot. twórczości J. Andrzejewskiego]; Narodziny nowego bohatera [w powieści W. Azajewa: Daleko od Moskwy]; O realizmie socjalistycznym. — Art. powst. w 1946-1950.

4. O sprawach nieobojętnych. Szkice krytyczne. Przygot. do druku: O. Kierczyńska. Posł.: R. Matyszewski. Wwa: Czyt. 1965, 466 s.

Zawiera z poz. 3: O „Ludziach stamtąd”; „Mury Jerycha”; Spór o realizm; Sztuka a rzeczywistość; O „Medalionach” Nałkowskiej; „Popiół i diament”; Powieść o bohaterstwie pracy; Kształtowanie się oblicza literatury radzieckiej; — nadto: „Rozdziobią nas kruki, wrony” w świetle listów Zeromskiego z 1892 roku; Historyczne źródła realizmu socjalistycznego w literaturze rosyjskiej XIX wieku; Rozmowa z krytykami; Nie wolno wulgaryzować; O schematyzmie; Głos w dyskusji na rozszerzonym plenum Zarządu Głównego Związku Literatów Polskich; Przech przymat świętej epiki; Z zagadnień naszej współczesnej prozy; O literaturze — lepiej i ciekawiej; Czyżby filozofia kapitulancwa w literaturze?; Paradoxa a partyjność; „Dom kobiet” [Z. Nałkowskiej] na nowo odczytany; Refleksje polemiczne; O sprawach nieobojętnych — Z teki pośmiertnej: Na tropie formy (I); Na tropie formy (II); Immanentne sprzeczności prozy opowiadającej i jej rozwój; Postać, jej wprowadzenie i charakterystyka; Struktura odcinków czasowej taśmy; Konstrukcje językowe — ich geneza i rola; Zasadnicze sprzeczności w prozie fabularnej i funkcja klasowa form wyrazu artystycznego; Sprawy formy i treści. — Z notatnika (1961-1962): Epika; Fikcja fabularna; Literatura niefiguratywna; Literatura kostiumowa; Tematyka współczesna; „Zaangażowanie”; „Eskapizm”; Egzystencjalizm; Literatura tzw. popularna; Autentyzm; Rodzaje literackie. (Opowiadanie. Reportaż); Uwagi o krytyce (Rola krytyka. Elitaryzm literatury i krytyki. Krytyk a twórca. Język krytyki); „Góry nad Czarnym Morzem” (W. Macha); „Imię własne” [J. Strykowski].

Teksty nie drukowane M.K. zob. też pt. Z ineditów W. Zapisane w pamięci. Wwa 1981 s. 209-218.

Przekłady

1. L. Frank. Człowiek jest dobry. [Opowiadania]. Przeł.: ..., J. Kocięł. Wwa: Spółdz. Księgarska „Książka” 1923 [1922], 171 s.

M.K. podp.: Melania Zucker.

2. F. Engels: Anty-Dühring. Przewrót w nauce dokonany przez pana Eugeniusza Dühringa. Przeł.: I. Cukerman, J. Kocięł, ... Wwa: Tom 1936, 149 s.

3. K.M. Simonow: Opowiadania. Moskwa: Wydawn. Literat. w Jęz. Obcych 1944.

Inf. M.K. w ank. członkowskiej ZLP z 1951.

4. W. Katajew: *Samotny biały żagiel*. [Powieść]. [B.m.]: Książka 1946, 231 s. Wyd. nast.: Wwa: Książka 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1949; tamże: wyd. 4 Wwa 1949, wyd. 4 [!] 1950, wyd. 4 [!] 1952; ze wstępem ... Wwa: Iskry 1953, tamże: 1955, wyd. 8 1956, wyd. 9 z posł. A. Galisa 1962, toż wyd. 5 [!] 1966, wyd. 6 1968, wyd. 7 1970, wyd. 8 1973, wyd. 9 z przedm. A. Drawicza 1975, wyd. 10 z posł. A. Wołodźko 1978.

W 1946 przekł. anonim.; w wyd. z 1948-50 podp.: Z.G.

5. I. Wasilenko: *Moi młodzi przyjaciele*. [Opowiadania dla młodzieży]. Moskwa: Wydawn. Literat. w Jęz. Obcych 1946, 118 s.

Przekł. anonim.

6. W. Kawerin: *Dwaj kapitanowie*. T. 1-2. Moskwa: Wydawn. Literat. w Jęz. Obcych 1947, 438 + 355 s. Wyd. nast.: Wwa: Prasa Wojsk. 1949, tamże: wyd. 2 1950, wyd. 2 [!] 1950; wyd. 3 Wwa: MON 1954, tamże: wyd. 4 1956, wyd. 5 1960, wyd. 6 1965, wyd. 8 [!] 1967.

Przekł. z 1947 i 1949 anonim.

7. J. Krymow: *Statek „Derbent”*. [Powieść]. Wwa: Książka 1948, 298 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1949, tamże: wyd. 3 1949, wyd. 1950; Wwa: NK 1953.

8. B. Mejlach: *Dyskusja filozoficzna a zagadnienia estetyki*. Wwa: Współpraca 1949, 30 s.

9. J. Plechanow: *O literaturze i sztuce*. Tłum.: S. Brucz, J. Ludawska, ... Wwa: KiW 1950, 282 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Tu w przekł. M.K.: *Sztuka a życie społeczne*, s. 195-282.

10. W. Katajew: *Chutor w stepie*. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1957, 384 s.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank. 1957; inf. rodziny (O. Kierczyńska) 1964, 1967. — SWPP 1. — PP (A. Szafagan). — PSB (H. Wolpe). — RL (P. Grzegorzcyk). — LP (S. Skwarczyńska). — SBDPRR (Ż. Kormanowa). — O. Kierczyńska: *Melania Kierczyńska. Życie i działalność, twórczość*. Powst. 1981. Masz. w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej IBL PAN. — O. Kierczyńska: *Bibliografia twórczości i opracowań [1913-1981]*. Powst. 1981. Masz. tamże. — O. Kierczyńska: *Archiwum M.K.* Powst. 1981. Masz. tamże.

[Spór o realizm.] Z. Gren: *Krytyka na przełomie*. *Życie Lit.* 1951 nr 23 [dot. też: R. Matuszewski: *Literatura na przełomie*]; H. Kirchner: *Na pierwszej linii krytyki*. *Wies* 1951 nr 48; E. Korzeniewska, *Pam. Lit.* 1951 t. 42 z. 3/4; R. Zimand: *O szkicach krytycznych M.K.* *Nowa Kult.* 1951 nr 48; J.Z. Jakubowski: *Przykład twórczej krytyki*. *Polonistyka* 1952 nr 1. — R. Matuszewski: *„Dorobek krytyczny M.K.* *Prz. Hum.* 1964 nr 1. — [O sprawach nieobojetnych.] T. Burek: *Spór o współczesność*. *Tyg. Kult.* 1965 nr 30; W. Sadkowski: *„Niedokończony testament*. *Tryb Ludu* 1965 nr 113; Z. Zabicki: *„Dokument modelowy*. *Nowe Książ.* 1965 nr 15; Z. Zabicki: *Przyczynki do dziejów pewnego modelu krytyki*. *Kult. i Społ.*

¹ Artykuły oznaczone gwiazdką * przedr. w: *Zapisane w pamięci*. Wwa 1981.

1965 nr 4; B. Gradzik, *Pam. Lit.* 1967 nr 4. — J. Kapuściak: *„Intymne zapiski krytyka-ideologa*. *Poezja* 1971 nr 4 [rec.: *Egotyki z lat wojny*]. — S. Żółkiewski: *„Pozbierać, unieruchomić, zrozumieć*. *Polityka* 1975 nr 35. — J. Dziarnowska: *„M.K. Mies. Lit.* 1977 nr 11. — W. Sokorski: *„M.K. spór o realizm*. *W tegoż. Ludzie i sprawy*. Wwa 1977. — R. Szydłowski: *„Sowa o gorącym sercu*. *Literatura* 1977 nr 26. — H. Markiewicz: *„Sporu o realizm ciąg dalszy*. *Polityka* 1978 nr 27. — *Zapisane w pamięci*. O Melanii Kierczyńskiej — wspomnienia i szkice. Wybór i oprac.: O. Kierczyńska. Wstęp: W. Sadkowski. Wwa. Czyn. 1981, 354 s. [zawiera: Ż. Kormanowa: *M.K. (1888-1962)*. *Z dziejów intelektualnej lewicy komunistycznej*. — *Wspomnienia autorów*: I. Merzan, I. Chajni, D. Barzach, M. Sokorska, Z. Libera, W. Billig, H. Werner, I. Kowalska, G. Pauszer-Klonowska, J.M. Gisges, J. Broniewska, S. Cieślukowska, J. Kowalczyk, H. Bochenka, L. Lewin, B. Beatus, H. Rudnicka, O. Kierczyńska, L. Woźnicka, W. Leopold. — *Szkie* [pierwodr. 1964-1978 oznaczone gwiazdką*, nadto:] A. Kamińska: *Egotyki z lat wojny*; O. Kierczyńska: *Wiersze*; Z. Stoberski: *Kiedy wspominał M.K.*; K. Kozłowski: *Cień zyciorysul*.

A.Sz.

KIERSNOWSKI Ryszard

1912-1977

Pseud.: R. Pobóg; Ryszard Pobóg; Ryszard Pobóg ochotnik z Windsor.

Poeta, dramaturg, autor rewii i słuchowisk radiowych.

Urodzony 6 grudnia 1912 w majątku Aleksandrowo pod Baranowiczami; syn Władysława Kiersnowskiego, śpiewaka operowego (pseud. Mario Alma), który był zarazem właścicielem majątku ziemskiego, i Ireny z Gasztowtów. Do gimnazjum uczęszczał w Nowogródku. W tym czasie zaczął pisać wiersze, a w 1928 opracował adaptację sceniczną „Grażyny” A. Mickiewicza, którą teatr szkolny wystawił w remizie Straży Pożarnej. W tymże roku debiutował wierszem „Lekcja łaciny”, opublikowanym w piśmie warszawskim *Młody Nurt* (nr 1). W 1931/32 redagował wydawane w Nowogródku czasopismo *Nasze Życie*. Po zdaniu matury w 1932 studiował przez rok polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Był członkiem zespołu redakcyjnego pisma *Kuźnia Młodych* (1932-33). W 1932-34 należał do zespołu aktorskiego Instytutu „Reduty” Juliusza Osterwy. Po wystawieniu w 1933 sztuki „Panowie w nowych kapeluszach” (napisanej wspólnie z Wacławem Zdźarskim) otrzymał nagrodę Funduszu Kultury Narodowej i stypendium na roczny pobyt za granicą. Po powrocie do Warszawy pracował jako dziennikarz w pismach *Dekada* oraz *Gazeta Polska* (1934-39; m.in. był sprawozdawcą parlamentarnym). Należał do Legionu Młodych i współpracował w tygodniku tej organizacji *Państwo Pracy* (1933-34). W 1936 redagował pismo *Świat Akademicki*. Po wybuchu II wojny światowej wstąpił do wojska; dostawszy się do niewoli sowieckiej, uciekł pod Kowlem z konwoju i dotarł do Wilna. Po utworzeniu państwa litewskiego brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek Komitetu Głównego organizacji Wolność, założonej przez Wacława Zagórskiego, oraz

współpracownik tajnego pisma *Wolność* (wydawane go od listopada 1939). Po włączeniu Litwy do ZSRR był kierownikiem literackim Teatru Miniatur (otwartego 24 sierpnia 1940), dla którego pisał też liczne skecze. Współpracował jako autor tekstów literackich ze Studium Literacko-Artystycznym „Ksantypa” (otwartym we wrześniu 1940). Równocześnie brał udział w działalności konspiracyjnej. Utwory jego były publikowane anonimowo w wydawanych tajnie w Warszawie antologiach poetyckich, m.in. „Duch wolny w pieśni” (1942), „Warszawa” (1943), „Werbło wolności” (1944). Zagrożony aresztowaniem wyjechał w lutym 1941 (posługując się fałszywą wizą Curaçao) przez Moskwę, Władywostok do Japonii, skąd udał się do Kanady, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego. Od sierpnia 1941 do kwietnia 1942 redagował w Windsorze wspólnie z Ludwikiem Rublem oraz Marianem Walentynowiczem tygodnik *Odsiecz*, wydawany przez Dowództwo Oddziałów Wojsk Polskich w Kanadzie (w języku polskim i angielskim; tu używał stale pseud. Ryszard Pobóg). Był także współpracownikiem pism polskich wydawanych w Kanadzie i USA. Jesienią 1942 został przeniesiony do referatu prasowego w Biurze Propagandy Ministerstwa Spraw Wojskowych w Londynie. W czasie kampanii francuskiej był korespondentem wojennym *Dziennika Polskiego* oraz Polskiego Radia. Po zakończeniu wojny pozostał w Londynie; podjął działalność artystyczną jako aktor komediowy i charakterystycznodramatyczny oraz jako autor rewii i sztuk teatralnych. Współpracował z prowadzonym przez Mariana Hemara kabaretem satyrycznym Szóstka w Klubie Białego Orła, pisząc wspólnie z Kazimierzem Wajdą (Szczepciem z Wesołej Lwowskiej Fali) dialogi gwarą wileńskolwowską (tu stworzył postać Wincuka Markotnego). Występował z teatrem objazdowym Sztafeta w obozach Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. Ożenił się z Krystyną Dygat, aktorką. Równocześnie kontynuował twórczość literacką. Wiersze i opowiadania publikował w polskich czasopiśmie emigracyjnych, m.in. w wydawanych w Londynie *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* oraz jego dodatku pt. *Tydzień Polski, Wiadomościach, Orle Białym*. Od 1947 pracował w radiu BBC, najpierw okresowo, a od 1949 jako członek sekcji polskiej; był autorem wielu słuchowisk radiowych, a w 1950-56 prowadził stały cykl satyryczny „Przy pół czarnej” (ponad 280 audycji). W 1962-64 był kierownikiem artystycznym Teatru Polskiego ZASP w Londynie. Ożenił się z Danutą Wierniewicz-Karef, aktorką. W 1976 otrzymał nagrodę Grona Przyjaciół Poezji Polskiej w Detroit z okazji 200-lecia USA i Olimpiady w Montrealu. Zmarł 14 października 1977 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Panowie w nowych kapeluszach. Komedja w 3 aktach. [Współaut.:] W. Zdżarski. Praprem. Wwa, T. im. S. Żeromskiego 1933. Druk fragm. aktu III *Legion Młod.* 1933 nr 1.
2. Moskwa-Wilno. Program artystyczny J. Minkiewicza i A. Maliszewskiego. Praprem. Wil., T. Miniatur VIII 1940.
3. W imieniu brawa. [Rewia]. Teksty piosenek: J. Minkiewicza. Praprem. Wil., Studio Lit.-Artyst. „Ksantypa” VIII 1940.
4. Przygody Walentego Pompki. [Współaut.:] M. Walentynowicz. *Odsiecz*, Windsor 1941 nr 7-21/22, 1942 nr 1-16. Wyd. osob. Cz. I. Windsor, Ontario: Wydawn. Odsiecz [1941], 19 s. Przedr. *Polska Walcząca*, Londyn 1942 nr 43-51, 1943 nr 1-51/52; druk w kraju pt. Walery Pompka na wojnie. *Przygoda*, Wwa 1957 nr 3-46.
Z wyjątkiem druku w *Przygodzie* podp.: Ryszard Pobóg. – Wyd. osob. w 1941 z tekstem pol. i ang.
5. Żołnierskie strofy. [Wiersze]. Windsor, Ontario: *Odsiecz – Polska Walcząca w Ameryce* 1942, 36 s. Podp.: Ryszard Pobóg.
6. Przygody trójki z Warszawy. Z rys. M. Walentynowicza. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1944, 62 s.
7. Zjazd w Nowogródku. Wiersze. Glasgow: *Dz. Żoł.* 1944, 36 s.
8. Franek z Pierwszej Pancernej. [Dla dzieci]. Ilustr. A. Horowicz. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1946, 32 s.
9. Podróż sentymentalna. [Wiersze]. Londyn: All Art Circle 1946, 30 s.
10. Trzeci odchodzi. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Sztafeta 1949.
11. Za drzwiami bez klamek. Opowiadania. Przedm.: T. Terlecki. Paryż: Wydawn. św. Antoniego (*Polska Wierna – Śl. Katol.*) 1953, 83 s.
Zawartość: Za drzwiami bez klamek; Dom nad Hudsonem; Operacja; Dziadek; Meldunek chorążego Wirszylły; Professor Perkins niszczy świat; Odwiedziny; Bransoletka; Znajomy; Bałwan.
12. Pan. Komedja fantastyczna w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Aktora 1956.
Nagroda ZASP w Londynie w 1956.
13. Doktor Niemago. Komedja muzyczna w 3 aktach. Muz.: B. Madey. Praprem. Londyn, T. Pol. 1960.
14. Dziewczyna z tamtej strony. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Pol. 1960.
15. Osiedleńcy z wyspy „Buzi Buzi”. [Farsa muzyczna]. Praprem. Londyn, Scena Ogniska Pol. 1960.

16. Papiół lat. Wiersze. Londyn: druk. Gryf 1960, 30 s.

17. Noc w Alicante. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Pol. 1962.

18. Młodość sercem pisana. [Wspomnienia i opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1963, 157 s.

Zawartość: Kalamarz; „Grażyna”; Żaby profesora Bofutcia; Duchy w Wereszkowie; „Jo sono il prologo...”; Pojedynek; Złoty numer; Hawajka; Bal maskowy; Wynałazek Zbyszka Weżyka; Bagnet na broń; Pod Bocianem; Panowie w nowych kapeluszach; Cardiac call.

19. Reportaż spod ciemnej gwiazdy. Wspomnienia korespondenta wojennego. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1967, 239 s.

20. Cztery kamienie ... Obrazek sceniczny dla młodzieży. Londyn: Pol. Macierz Szkolna Zagranicą 1970, 16 s., powiel.

21. Gość z piosenki. Obrazek sceniczny. Londyn: Pol. Macierz Szkolna Zagranicą 1970, 16 s., powiel.

22. Oberlangen. Reportaż sceniczny w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Pol. 1975.

Przeróbki i montaże rewiiowe

1. Damy i farmery. Farsa w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Estrada 1948.

Przeróbka komedii A. Fredry: Damy i Huzary.

2. Poczka Hanke. [Rewia; współaut.: F. Konarski] Ref-Ren. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1955.

3. S.O.S. (Syrenka odnawia szlagiery). Kabarecik estradowy. [Współaut.: F. Konarski] Ref-Ren. Praprem. Londyn, Kabaret Syrenka 1957.

4. A może my? Rewia. Praprem. Londyn, T. Pol. 1964.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — SWPP 2 (J. Czachowska). — PP (J. Czachowska).

[Panowie w nowych kapeluszach] [K. Wierzyński] K.W. *Gaz. Pol.* 1933 nr 49; [Cz. Wojenska] Cz.W. *Kob. Współcz.* 1933 nr 11. — [Zołnierskie strofy] A. Bogusławski: Wiersze z daleka. *Dz. Pol.*, Londyn 1942 nr 499; Z. Kosidowski. *Tyg. Prz. Lit. Kola Pisarzy z Polski*. Nowy Jork 1942 nr 2. — [S. Baliński] Stanisław Bal. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1953 nr 247 [rec.: Za drzwiami bez klamek] — J. Frankiewicz. *Droga*. Londyn 1955 nr 11 [rec.: Przygody trójki z Warszawy] — [J. Ostrowski] (On) Fantazja R.K. na scenie. *Orzeł Biały*, Londyn 1956 nr 27 [rec.: Pan] — [Dziewczyna z tamtej strony] J. Lobodowski: Z Madrytu do Ogniska. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 29; [J. Ostrowski] (On). *Syrena — Orzeł Biały*, Paryż. Londyn 1960 nr 26. — [J. Ostrowski] (On). „Noc w Alicante” R.K. *Orzeł Biały — Syrena*, Londyn, Paryż 1962 nr 40. — J. Kowalewski: R.K. — zywioł. *Tydz. Pol.*, Londyn 1963 nr 44. — J. Rostworowski: Gyrograf pisany z miłością. *Tydz. Pol.*, Londyn 1963 nr 46 [rec.: Młodość sercem pisana]. — [Reportaż spod ciemnej gwiazdy] S. Baliński: Przygody R.K. *Tydz. Pol.*, Londyn 1967 nr 17; W. Günther: — Była to epoka krwawa”. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 29; J. Wyczoł-

kowska-Surynowa: Naokół świata z K. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1967 nr 200. — [Młodość sercem pisana:] J. Bielato-wicz: Pochwała Nowogródka. W tegoż: Literatura na emigracji. Londyn 1970; W.A. Zbyszewski: K. i młodzież francuska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 19. — [Oberlangen:] [T. Zagórska] T. Karren. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 45; J. Ostrowski. *Oficy-na Poetou*, Londyn 1976 nr 1. — S. Baliński: R.K., poeta Nowogródziny. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1977 nr 260. — W. Leitgeber: R.K. nie żyje. *Tydz. Pol.*, Londyn 1977 nr 44. — L. Kielanowski. *Tydz. Pol.* Londyn 1978 nr 4.

J.Cz.

KIERST Jerzy 1911-1988

Pseud.: J.K.; Magdalena Sobczak.

Poeta, autor książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 30 września 1911 w Chełmicy pod Włocławkiem; syn Bronisława Kiersta, wicedyrektora cukrowni, i Marii z Popławskich. Od 1920 mieszkał z rodzicami w Warszawie, gdzie uczęszczał do Gimnazjum Ziemi Mazowieckiej, a po zdaniu matury w 1930, przez rok studiował w Wyższej Szkole Budowy Maszyn im. S. Rotwanda i H. Wawelberga. Następnie odbył studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1937 uzyskał magisterium. Debiutował w 1936 wierszami pt. „Kasztan” i „Samobójstwo”, opublikowanymi w tygodniku *Na szerokim świecie* (nr 36). Od 1937 pracował jako nauczyciel w Gimnazjum Ziemi Mazowieckiej. W czasie okupacji niemieckiej wykładał literaturę polską na tajnych kompletach Gimnazjum i Liceum Rolniczego, gdzie był zatrudniony jako nauczyciel korespondencji handlowej. Związany z konspiracyjnie działającym Instytutem Sztuki Teatralnej, uczestniczył też w organizowaniu tajnych poranków muzyczno-literackich. W 1943 opublikował (pod pseud. Magdalena Sobczak) w konspiracyjnym tygodniku *Kultura Polska* wiersze „Koniec świata”, „O uśpionych żołnierzach” (nr 4), „Zwierciadło”, „Sprawiedliwość” (nr 6). Po wojnie wykładał w 1945-49 w Miejskiej Szkole Dramatycznej w Warszawie. Pracował krótko w Wydziale Kinofikacji przy Ministerstwie Informacji i Propagandy. W 1946 był współzałożycielem i do 1948 członkiem grupy poetyckiej Próg. W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Współpracował jako poeta i recenzent teatralny z *Tygodnikiem Warszawskim* (1947-48) i *Przeglądem Powszechnym* (1948-49). W 1949 otrzymał nagrodę Episkopatu Polski dla młodych twórców. Od tegoż roku (do 1977) współpracował z Teatrem Polskiego Radia, początkowo jako doradca literacki, następnie reżyser i autor audycji poetyckich. W 1956 nawiązał współpracę z tygodnikiem *Świat*, zaczął też publikować liczne wiersze i opowiadania dla dzieci oraz przekłady literatury dziecięcej z języków obcych w *Płomyczku* (stałe do 1978) i w *Świeterszyczku* (1961-84). Za twórczość dla dzieci otrzymał w 1958 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. Zajmo-

K

wał się też przekładami z języka włoskiego (głównie komedii muzycznych i librett operowych). W 1970-76 prowadził wykłady z wersyfikacji i recytacji w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Wyjeżdżał wielokrotnie za granicę, m.in. do Anglii, Włoch, Francji, Związku Radzieckiego i Bułgarii. W 1977 otrzymał Srebrne Koziółki na III Biennale Sztuki dla Dziecka. Zmarł 21 grudnia 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Płomień nad czołem*. [Wiersze]. Wwa: Rodzina Pol. 1947, 83 s.

Zawiera wiersze powst. w 1939-1945.

2. *Herakles zawsze zwycięski*. Wiersze olimpijskie. Wwa: Czyt. 1952, 63 s.

Cykle: Stadion i marmur, Katalog olimpijskiej ery nowożytnej; Ateny 1896, Stadion i życie; Nagroda w Literackim Konkursie Olimpijskim w 1952.

3. *Rośnie dzielnica nowa MDM*. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1952, 31 s.

4. *Rozmowa z jaszczurką*. [Opowiadanie i wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1952, 23 s. Wyd. 2 tamże 1954.

5. *Niech leci piosenka*. [Wiersze]. Wwa: NK 1953, 39 s.

6. *Gwiazdy i ludzie*. Poemat o Mikołaju Koperniku. Wwa: PIW 1954, 103 s.

Cykle: Nad Wisłą; W Italii; Na Warmii.

Adapt. teatr.: Adapt.: I. Mikulowa. Wyst. Rzeszów, Zespół Teatr. przy Klubie „Łączność” 1973.

7. *Nad potoczkiem*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1954, [24] k. Wyd. 2 tamże 1958.

8. *Kalendarz liryczny*. Dialogi z Wielką Niedźwiedzicą. [Wiersze]. Wwa: PIW 1956, 120 s.

9. *Wesoły pociąg*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1956, 78 s.

10. *Nieznany przyjaciel*. [Opowiadania dla dzieci]. Gdynia: WM 1958, 55 s.

11. *Dwa morza*. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 83 s.

12. *Dwie wiewiórki*. Wybór wierszy. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1960, 62 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965, wyd. 4 1968.

13. *Tajemnicza skatka*. [Bajka sceniczna dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Lud. 1962.

14. *Bajka o skrzypcowej duszy*. [Bajka sceniczna dla dzieci]. Praprem. Częstochowa, T. Dram. im. A. Mickiewicza 1963.

15. *Dymy i ludzie*. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Częstochowa, T. Dram. im. A. Mickiewicza 1963.

16. *Księga portretowych zażeń*. [Powieść dla starszych dzieci]. Wwa: NK 1966, 166 s.

17. *Siódma część świata*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1968, [12] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. 3 Wwa: KAW 1977.

18. *Wojtusiowe skrzypki*. Bajka w 3 aktach. Praprem. Bielsko-Biała, T. Pol. 1969.

19. *Najmniejsze*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1970, [12] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1972; wyd. 3 Wwa: KAW 1981.

20. *Przygody detektywa Tutama*. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Pax 1970, 224 s.

Adapt. tv: Detektyw Tutam. TV 1966.

21. *Stoń na huśtawce*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1972, [18] k. Wyd. 2 tamże 1974.

Adapt. radiowa: Radio 1967.

22. *Pod choinką*. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: Ruch 1973, [12] k. Wyd. 2 tamże 1976.

Przełk.: Łużycki; Pod śmirkom. [Przeł.] B. Budar. Wwa: Budyšin 1978. — niem.: Unter dem Tannebaum. [Przeł.] H. Gutsche. Berlin 1977.

23. *Biuro paszportowe*. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: NK 1974, [12] k.

24. *Od gór do morza*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1974, 79 s.

Cykle: Wisła; Tatry; Pienniny; Śląsk; Bieszczady; Lubelszczyzna; Kozienice; Warszawa; Poznań; Nad jeziorami; Wrocław; Szczecin; Gdańsk; Wybrzeże.

25. *Wielkane koguciki*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1974, [12] k.

26. *Czy to Kraków*. [Zagadki wierszem dla dzieci]. Wwa: NK 1975, [6] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1984.

27. *Ogród pełen śpiewu*. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: KAW 1977, [36] s. Wyd. 2 tamże 1985.

Adapt. radiowa: Adapt.: Z. Dąbrowski. Radio 1976.

28. *Moje miasteczko*. [Wiersze]. Wwa: KAW 1984, [12] s.

29. *W głębi snów*. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: KAW 1985, 12 s.

Nadto drobne książeczki dla dzieci w serii *Poczytaj mi Mamo i Serii z Wiewiórką*.

Słuchowiska radiowe nadane w Radiowym T. dla Dzieci oraz Radiowym T. Szkolnym, m.in.: Do trzech razy sztuka. 1966. — Przyjaciele. 1966. — Zabawki choinkowe mają głos. 1966. — Zakazana wyprawa. 1966. — Ale ... Kartka z pamiętnika. 1966. — Depesza. 1967. — Kichająca szafa. 1967. — Latarnia. 1967. — Fiński nóż. 1968. — Parowóz. 1968. — Ślepy tor. 1968. — Zakazane wyprawy. 1968. — Butelka się zbiła. 1968. — Zabawki choinkowe mają głos. 1968. — Lutnia księcia Kaźka. 1972. — I znowu usłyszymy zegar na Zamkowej wieży. 1972. — Wilcze szczenię. 1973. — Jaworowa baśń. Według J. Stachowskiego. Oprac. ... 1974.

— Królówic i Stańczyk. 1976. Nadto słuchowiska, w większości adapt. w Radiowym T. Poezji: Komedja rybatowska nowa. Adapt. ... 1966. — Homer: Iliada. Adapt. i reż. ... 1966. — Drzewa w Morton-waser. 1967. — A. Jastrzębiec-Kozłowski: Miasto na poemat. Adapt. i reż. ... 1968. — Z. Jerzyna: Jawa czy sen. Adapt. ... 1968. — Z. Jerzyna: Kołęda. Adapt. i reż. ... 1968. — K.K. Baczyński: Serce jak obłok. Adapt. i reż. ... 1969. — Z. Jerzyna: Księżyc w ruinach. Adapt. i reż. ... 1969. — S. Wyspiański: Kazimierz Wielki. Adapt. i reż. ... 1969. — A. Kowalska: Widzenie miłosne. Adapt. i reż. ... 1970. — Powrót Eurydyki. 1973. — K.I. Gałczyński: Niobe. Adapt. i reż. ... 1974. — Pieśń o Rolandzie. Przeł. T. Boy-Żeleński. Adapt. i reż. ... Radio 1976. — H. Komorowska: Serce oscalone. Adapt. ... 1977. — C.K. Norwid: Krakus — książę niezany. Sceny ze słuchowiska. Adapt. i reż. ... 1978. — C.K. Norwid: Szczęsna. Adapt. i reż. ... 1978. — B. Leśmian: Dwaj Macieje. Adapt. ... 1980.

Przekłady i przeróbki

1. G. Kramer: Dobranoc Bettino. Komedja muzyczna w 9 obrazach. Libretto: P. Garini, S. Giovnini. Przeł. ... Wyst. Wwa, Operetka 1961.

2. G. Kramer: Czarujący Giulio. [Komedja muzyczna]. Libretto: P. Garini, S. Giovnini. Przeł. ... Wyst. Wwa, Operetka 1962.

3. D. Madugno: Rinaldo na polu chwały. [Komedja muzyczna]. Libretto: P. Garini, S. Giovnini. Przeł. ... i Z. Ernstowa. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1966.

4. E. Kästner: Emil i detektywi. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, T. Buffo 1966.

5. G. Puccini: Dziewczyna z Zachodu. Opera w 3 aktach. Libretto: G. Civinini, G. Zanganini wg D. Belasco. Przeł.: ... i Z. Ernstowa. Wyst. Łódź, T. Wielki 1971.

6. K.I. Gałczyński: Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha. Oprac.: H. Boukołowski i ... Wyst. Wwa, T. Adekwatny 1974.

7. D. Fo: Siódme — mniej kradnij. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: Z. Ernstowa i ... Wyst. Wwa, T. Komedja 1979.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1978. — [Wywiad.] Parnas z windą. [Rozm.] M. Szybowska. *Stolica* 1958 nr 31.

SWPP 1. — PP (A. Szafagan) — LP (uzup.).

[Plomeń nad czołem:] A. Madej: Boże sieci. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 33; J. Zagórski: Pogromcy ruin. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 17. — J. Błonski: Temat sportowy. *Życie Lit.* 1953 nr 13 [rec.]: Herakles zawsze zwycięskil. — [Kalendarz liryczny.] Z. Dolecki: Mowa okuta gwiazdami. *Kierunki* 1956 nr 7; S. Lichański: „Muzyka ginąć nie powinna”. *Twórczość* 1956 nr 9. — J. Bień: Przygody detektywa. *Książ. dla Ciebie* 1970 nr 9 [rec.]: [Przygody detektywa Tutama] — [Biuro paszportowe:] D. Passent: Misiek w biurze paszportowym. *Polityka*

1974 nr 45; E. Brzoza: Co poczyta dzieciom mama? *Nowe Książ.* 1975 nr 2. — T. Szyma: Czulostkowość i socrealizm. *Nowe Książ.* 1975 nr 23 [rec.]: Od gór do morza. — M. Sokolowska: Parę przezeń mostu. *Nowe Książ.* 1983 nr 1 [rec.]: Najmniejszej. — A. Sieczkowski: Wspomnienie o J.K. *Prz. Katol.* 1989 nr 36. E.G.

KIERSZYS Zofia

ur. 1921

Pseud.: Hilary Ruff; Z. Kier; ZK; Tłumaczka.

Urodzona 4 stycznia 1921 w Warszawie; córka Czesława Kierszysa, przemysłowca, i Stefanii z domu Hempel. Uczęszczała do Gimnazjum ss. Nazaretanek w Warszawie, a po zdaniu matury studiowała w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie i pracowała jako urzędniczka w biurach J. Trawiński-Ska oraz w fabryce wyrobów srebrnych Bracia Hempel. Po powstaniu warszawskim została wywieziona na roboty przymusowe do fabryki amunicji w Turynii. Po wyzwoleniu przebywała w amerykańskiej strefie okupacyjnej w Stuttgarcie i w Wittenberdze; m.in. była kierowniczką pralni przy szpitalu w obozie dipisów (Displaced Persons). W tym czasie rozpoczęła twórczość literacką, pisząc wiersze i opowiadania. Debiutowała w 1946 nowelą „Pionek”, opublikowaną w tygodniku informacyjno-literackim *Promień* (Feurstenfeldbruck, nr z kwietnia; przedwersji skróconej w *Co tydzień powieść* 1948 nr 5). W 1947 przyjechała do kraju i zamieszkała w Warszawie. Pracowała kolejno w Ministerstwie Przemysłu i Handlu (Departament Importu) oraz w hali maszyn przemysłu drobiarsko-jajczarskiego. Równocześnie w 1948-49 ogłaszała felietony w *Modzie i Życiu Praktycznym* (krypt. ZK). W 1956 rozpoczęła twórczość przekładową, publikując wiersze Roberta Burnsa w tomie „Z wierszy szkockich”. Od 1962 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Liczne tłumaczenia z literatury anglosaskich zamieszczała w czasopiśmie, m.in. w *Zwierciadle* (od 1964), *Nowej Wsi* (1965-69, 1975-77, 1980), *Wiedzy i Życiu* (1966-79), *Słowie Po-uszechnym* (1968-70, 1975). Za przekłady z literatury anglosaskich otrzymała w 1973 nagrodę im. K. Evert-Vaedtke. Od 1987 ogłaszała opowiadania w czasopiśmie *Sam na sam* (1987-88) oraz *Zwierciadło* (1987-88, 1990; podp. Hilary Ruff). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zbierając kasztany. [Opowiadania]. Wwa: Marba Crown 1995, 153 s.

Podp.: Hilary Ruff.

Zawartość: Radość; Zbierając kasztany; Urodzona w listopadzie; Układając krzyżówkę; Szafa, Pies, Ćwicząc pamięć; Jaś

i Małgosia; Przeciagi; Poranek siedemdziesięciolatek; Szanując władzę; Gangsterzy; Coś ciekawego; Mówiac o podatkach; Alaska; Witając Nowy Rok.

Przekłady

1. R. Burns: Z wierszy szkockich. Tłum.: ..., S. Kryński, L. Marjańska. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył S. Kryński. Wwa: PIW 1956, 226 s.

Tu w tłum. Z.K. 29 wierszy.

2. W. Faulkner: Azyl. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 317 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1976; wyd. 3 Wwa: Most 1992.

3. W. Faulkner: Opowiadania. T. 1 tłum.: ... i J. Zakrzewski, T. 2 tłum.: ... i E. Życieńska. Wwa: PIW 1957, 470 + 605 s. Wyd. 2 tamże 1967.

Tu w tłum. Z.K.: Czerwone liście; Sprawiedliwość; Konkury; Masz ci los!; Ad Astra; Zwycięstwo; Czeluść; W tył zwrot; Wszyscy polegli lotnicy; Wash; Honor; Dr Martino; Polowanie na lisa; Pennsylvania Station; Artysta u siebie; Broszka.

Wyd. nast. opowiadań: Czerwone liście; W tył zwrot; Wash; Pennsylvania Station w: W. Faulkner: Czerwone liście. [Opowiadania]. Tłum.: ..., J. Zakrzewski, E. Życieńska. Wwa: PIW 1963, 287 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1968, wyd. 4 1973, wyd. 5 1974, wyd. 6 1978.

Wyd. nast. opowiadania pt. Broszka w: W. Faulkner: Róża dla Emilii. [Opowiadania]. Tłum.: ... i J. Zakrzewski. Wwa: KiW 1967, 73 s.

4. W. Faulkner: Absalomie, Absalomie... [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 528 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1974.

5. E. Gibbon: Zmierzch Cesarstwa Rzymskiego. [Praca historyczna]. T. 2. Wwa: PIW 1960, 474 s. Wyd. 2 tamże 1975.

T. 1 przeł. S. Kryński.

6. J. Barke: Pieśń zielonego głogu. Opowieść o życiu Roberta Burnsa. T. 1-2. Tłum.: ... i S. Kryński. Wwa: PIW 1961, 453 + 434 s.

7. T. Wolfe: Włóczędzy o zachodzie słońca i inne opowiadania. Wwa: PIW 1961, 303 s.

8. H. du Bose: Porgy. [Powieść]. Wwa: PIW 1962, 176 s.

9. J. Cary: Sonata księżycowa. [Powieść]. Wwa: PIW 1962, 496 s.

10. W. Faulkner: Wielki las. [Opowiadania]. Tłum.: ... i J. Zakrzewski. Wwa: PIW 1962, 203 s. Wyd. 2 Wwa: PIW 1967.

Tu w tłum. Z.K.: Niedzwiedz; Dawni ludzie; Poranny pościg.

11. H. Lamb: Hannibal. [Praca historyczna]. Tłum.: ... i J. Ołędzka. Wwa: MON 1962, 435 s.

Tu w tłum. Z.K.: cz. 4, 5, 6 i epilog.

12. W. Faulkner: Gambit. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1963, 278 s.

13. A. Maltz: Najszczęśliwszy człowiek na ziemi. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1964, 218 s.

14. Ch.P. Snow: Sprawa Howarda. [Powieść]. Wwa: PIW 1964, 401 s.

Czesć cyklu „Obcy i bracia”.

15. W. Faulkner: Żołnierska zapłata. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 370 s. Wyd. 2 pt. Żołd Wwa: Most 1992.

16. H. Lee: Zabić drozda. [Powieść]. Wwa: KiW 1965, 389 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1971, wyd. 4 1973, wyd. 5 1975, wyd. 6 1979; Pruszków: Wibet/Rachocki 1994.

17. W. Faulkner: Zstęp, Mojżeszu. [Powieść]. Wwa: PIW 1966, 359 s. Wyd. 2 tamże 1968.

18. Jak stońce. Zbiór opowiadań indyjskich. Wybór i wstęp: R. Frelek. Tłum.: ... i T.J. Dehnel. Wwa: KiW 1966, 179 s.

Tu w tłum. Z.K.: K.A. Abbas: Tysiąc nocy na fozu z kamieni; T.S. Bandyopadhyaya: Zaklinacz węzów; K.A. Abbas: Wróble; Niedoreczony list; A.K. Sen-Gupta: Nurbanu; K.T. Mohammad: Oczy; R.K. Narayan: Dzień astrologa; Za pół rupii; Polowanie na człowieka; Cudowne dziecko; Jak stońce.

19. J. Sykes: Spotkania peruwiańskie. [Publicystyka]. Wwa: KiW 1966, 308 s.

20. W. Faulkner: Punkt zwrotny. [Powieść]. Wwa: PIW 1967, 292 s.

21. Na południe od Sahary. Opowiadania afrykańskie. Wybór: Z. Łanowski. Przeł. ... Wwa: PIW 1967, 439 s.

Tu w tłum. Z.K. opowiadania następujących autorów: S.F. Aboderin; P. Abrahams; P. Altman; G. Bart-Williams; J. Cope; M. Sonne Dipoko; M. Dove-Danquach; C. Ekwenzi; Gbemi; N. Gordimer; J. Kenyatta; C. Laye; S. Arthur Maimane; B. Modisane; E. Mphanlele; J. Ngugi; A.D. Nicol; N. Nwankwo; G.A. Ogot; G. Okara; R. Rive; D. Sentso; W.M. Sinach; D.C. Themba; A. Wannenburg.

22. Opowiadania z Wysp Karaibskich. Wybrał i wstępem opatrzył A. Salkey. Wwa: KiW 1967, 379 s.

23. P. Olsen: Ukradziona madonna. [Powieść]. Wwa: Pax 1967, 198 s.

24. N. Neville Shute: Ostatni brzeg. [Powieść]. Wwa: KiW 1968, 372 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1973, wyd. 4 1975, wyd. 5 1979.

25. P. Abrahams: Ciemność. [Powieść]. Wwa: Pax 1968, 223 s.

26. Ch. Achebe: Czcigodny kacyk Nanga. [Powieść]. Wwa: KiW 1968, 246 s.

27. J. Cary: Mój ulubieniec Charley. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 391 s.

28. F. Clifford: Zielone łąki raj. [Powieść]. Wwa: Pax 1968, 217 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1985.

29. F. Clifford: Czas to zasadzka. [Powieść]. Wwa: Pax 1969 [właśc. 1970], 235 s. Wyd. 2 tamże 1975.

30. F. Clifford: Zatrzęsła się ziemia. [Powieść]. Wwa: Pax 1969, 123 s. Wyd. 2 tamże 1977.
31. J. Jones: Niedzielną alergią i inne opowiadania. Wwa: KiW 1969, 313 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1974.
32. Ch. Morris: Wielki połów w Palomares. Wwa: KiW 1969, 284 s.
33. G. Tindall: Najmłodsza. [Powieść]. Wwa: Pax 1969, 171 s.
34. R. Wright: Syn swego kraju. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 461 s. Wyd. 2 tamże 1980.
35. F. Clifford: Księżyc w dżunglii. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 233 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 1 [właśc. 3] 1987.
36. G. Greene: Podróże z moją ciotką. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 254 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Pozn.: KAW 1990; wyd. 3 Wwa: Prószyński i S-ka 1994.
37. J. Jones: Pistolet. [Powieść]. Wwa: KiW 1970, 182 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1972; wyd. 3 Wwa: Oskar 1992.
38. A. La Guma: Nocna wędrówka. [Opowiadania]. [Wwa:] KiW 1970, 204 s.
39. Niezwykła przyjaźń. Opowiadania nowozelandzkie. Wybór: D.M. Davin. Wwa: KiW 1970, 398 s.
40. R. Armstrong: Buntownicy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1971, 194 s.
41. P. Hansford Johnson: Przetrwają najsilniejsi. [Powieść]. Wwa: PIW 1971, 502 s.
42. B. Moore: Judyta. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 233 s.
43. J. Wain: Mniejsze niebo. [Powieść]. Wwa: KiW 1971, 238 s.
44. D. Weiss: Miłość święta i nie święta. Życie Mozarta. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: PIW 1971, 386 + 493 s.
45. E. Amadi: Piękna Ihuoma. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 249 s.
46. L. Auchincloss: Dzieje jednej fortuny. [Powieść]. Wwa: KiW 1972, 431 s.
47. W. McIlvannej: Szata Dejaniry. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 228 s.
48. B. Moore: Pierwszy raz. [Powieść]. Wwa: Pax 1972, 219 s.
49. R.K. Narayan: Koń i dwie kozy. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1972, 193 s.
50. J. Ngui: Chmury i lzy. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 137 s.
51. A.E. Van Vogt: Misja międzyplanetarna. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 324 s.
52. L. Auchincloss: Druga szansa. Opowiadania dwóch pokoleń. Wwa: KiW 1973, 275 s.
53. J. Cleary: Tygrysy. [Powieść]. Wwa: Pax 1973, 287 s. Wyd. 2 pt. Zabić tygrysa. Wwa: Pax 1994.
54. G. Greene: Wracając do źródeł. [Pamiętnik]. Wwa: Pax 1973, 179 s.
55. J.H. O'Hara: Czekając na zimę. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1973, 341 s. Wyd. 2 tamże 1974.
56. B. Rongen: Olaf i Jaskinia Pełna Ech. [Opowiadania]. Wwa: NK 1973, 140 s.
57. R. Silverberg: Człowiek w labiryncie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1973, 283 s. Wyd. 2 Wwa: Amber 1994.
58. P. Dickinson: Lwy mają apetyt. [Powieść]. Wwa: Iskry 1974, 242 s.
59. H.M. Petrakis: Perykles na Trzydziestej Pierwszej ulicy. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1974, 233 s.
60. J. Cleary: Za horyzontem. [Powieść]. Wwa: Pax 1975, 226 s. Wyd. 2 tamże 1995.
61. P. Dennis: Raj. [Powieść]. Wwa: PIW 1975, 408 s.
62. R. Graves: Opowiadania. Wwa: KiW 1975, 384 s. Wyd. 2 tamże 1979.
63. W.E. Barrett: Na grzbiecie żółwia. [Powieść]. Wwa: Pax 1976, 236 s. Wyd. 2 pt. Lewa ręka Boga. Wwa: Pax 1993.
64. C. Ekwensi: Gdy płonie trawa. [Powieść]. Wwa: KiW 1976, 159 s.
65. W. Faulkner: Wszyscy poległ lotnicy. [Opowiadania]. Wyd. 2 Wwa: KiW 1976, 206 s.
Zawiera opowiadania: Ad astra; Zwycięstwo; Człuch; Heca; Wszyscy poległ lotnicy; — ich druk (z wyjątkiem: Heca) w poz. 3 uznany za wyd. 1.
66. B. Hines: Król strzelców. [Powieść]. Wwa: KiW 1976, 295 s.
67. O. Lewis: Nagie życie. [Rozprawa socjologiczna]. T. 1-2. Wwa: PIW 1976, 484 + 446 s.
68. H.M. Petrakis: Marzenie królów. [Powieść]. Wwa: KiW 1976, 217 s.
69. W.E. Barrett: Czarnoksiężnik. [Powieść]. Wwa: Pax 1977, 160 s. Wyd. 2 tamże 1994.
70. M. Bragg: Najemnik. [Powieść]. Wwa: KiW 1977, 266 s.
71. H. North: Autostrada. [Powieść]. Wwa: PIW 1977, 360 s.
72. A.Ch. Clarke: Spotkanie z Ramą. [Powieść]. Wwa: Pax 1978, 205 s. Wyd. 2 Wwa: Amber 1994, 286 s.
73. N. Gordimer: Gość honorowy. [Powieść]. Wwa: KiW 1979, 629 s.

74. A. Quinn: Grzech pierworodny. [Autobiografia]. Wwa: KiW 1978, 365 s.
75. B. Marshall: Maj i dziewczyna. [Powieść]. Wwa: Pax 1979, 178 s.
76. P. De Vries: Wśliznę się do twego namiotu. [Powieść]. Wwa: KiW 1980, 293 s.
77. L.C. Douglas: Wielki Rybak. [Powieść]. Wwa: Pax 1981 [właśc. 1982], 501 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, [wyd. 3] 1990; Płock: Płockie Wydawn. Diecezjalne 1990; wyd. 4 [właśc. 5] Wwa: Palabra: Pax 1992, tamże: [wyd. 6] 1993, wyd. 7 1993.
78. K. Waterhouse: Życie biurowe. [Powieść]. Wwa: KJW 1985, 318 s.
79. P. Scott: Klejnot Korony. [Powieść]. Wwa: PIW 1986, 413 s. Wyd. 2 tamże 1988.
80. R. Billington: Imperium kobiet. [Powieść]. Wwa: Pax 1988, 463 s.
81. C. Austen: Becky Bartlett – Superstar. [Powieść]. Wwa: Marba Crown 1992, 108 s.
82. C. Austen: Julie ma kłopoty... z chłopcami. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Marba Crown 1992, 106 s.
83. C. Austen: Niespodziewane szczęście Allie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Marba Crown 1992, 95 s.
84. C. Austen: Plan Rosie: jak zdobyć sympatię. [Powieść]. Wwa: Marba Crown 1992, 113 s.
85. Wielka szansa Allie. [Powieść]. Wwa: Marba Crown 1992, 115 s.
86. S. Conran: Koronka. [Powieść]. Pozn.: KAW 1992, 527 s. Wyd. 2 Wwa: Da Capo 1994.
87. L. Deighton: Winterowie. Dzieje berlińskiej rodziny 1899-1945. [Powieść]. Pozn.: KAW 1992, 515 s.
88. D.M. Lessing: Piąte dziecko. [Powieść]. Wwa: Marba Crown 1992, 138 s. Wyd. nast. Wwa: Świat Książki 1994.
89. M. de la Roche: Rodzina Whiteoaków. [Cykl powieściowy]. Pozn.: KAW.
Cz. 2. Poranek w Jalinie. 1992, 247 s.
Cz. 3. Mary Wakefield. 1992, 270 s.
Cz. 4. Młody Renny. 1992, 255 s.
Cz. 5. Dziedzictwo Whiteoaków. 1993, 261 s.
Cz. 16. Stulecie Jalny. 1994, 287 s.
90. D. Steel: Sekrety. [Powieść]. Pozn.: KAW 1992, 284 s. Wyd. 2 tamże 1994.
91. W. Faulkner: Suchy wrzesień. [Opowiadania]. Tłum.: ..., J. Zakrzewski, E. Życieńska. Wwa: PIW 1993, 268 s.
Tu w tłum. Z.K.: Czerwone liście; Sprawiedliwość; Wash; Cze-
luść.
92. E.G. Traylor: Maria Magdalena. [Powieść]. Wwa: Palabra: Exter 1993, 217 s.
93. L. Duncan: Kto zabił moją córkę? [Powieść]. Wwa: Marba Crown 1994, 315 s. Wyd. 2 Wwa: Świat Książki 1994.
94. S. Goodwin: Dopóki świat się kręci. [Powieść]. Wwa: Prószyński i S-ka 1994, 413 s.
95. D. Moggach: Była sobie sierota. [Powieść]. Wwa: Marba Crown 1994, 257 s.
96. S. Paretto: Tara Calese. [Powieść]. Kat.: Książ. 1994, 327 s.
97. D. Steel: Zatrzymane chwile. [Powieść]. Pozn.: KAW 1994, 423 s.
98. R. Billington: Gwiazdą być. [Powieść]. Wwa: Pax 1995, 141 s.
99. V. Holt: Jedwabna zemsta. [Powieść]. Wwa: Prószyński i S-ka 1995, 421 s.
100. B. Wood: Zielone miasto w słońcu. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Prószyński i S-ka 1995, 381 + 405 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: [Rozm.] [Lilejko J.] NIL. *Zwierciadło* 1973 nr 12; Faulkner dostarczył mi największych wzruszeń. [Rozm.] A. Lazarowicz. *Kierunki* 1987 nr 3.

J. Rogoziński: Szkice do autoportretu. *Prz. Kult.* 1961 nr 18 [rec. tłum.: T. Wolfe: Włóczędzy o zachodzie słońca i inne opowiadania]. — G. Sinko: Pocziwa historia o ciekawym życiu. *Nowe Książ.* 1961 nr 14 [rec. tłum.: J. Barke: Pieśń zielonego głogul]. — O. Terlecki: Pułapki nazewnictwa. *Życie Lit.* 1975 nr 40 [rec. tłum.: R. Graves: Opowiadania].

K.B.

KIEWNARSKA Jadwiga
1901-1938

Pseud.: Well.
Felietonistka, prozaika

Urodzona 15 października 1901 w Petersburgu w rodzinie ziemiańskiej; córka Kaliksta Kiewnarskiego i Elżbiety z Szachnow, publicystki, działaczki organizacji kobiecych. Do gimnazjum uczęszczała w Rydze, a w czasie I wojny światowej ukończyła w Moskwie polskie gimnazjum żeńskie prowadzone przez Macierz Szkolną. Uczyła się też na Wyższych Kursach Naukowych. Po przyjeździe do kraju w 1919, zapisała się w następnym roku na Uniwersytet Warszawski. W 1924 wstąpiła do kierowanej przez Juliusza Osterwę szkoły teatralnej – Instytutu „Reduty”. W tym czasie zaczęła też rozwijać twórczość literacką; debiutowała w 1925 felietonem „Kłopoty pięknej pani”, zamieszczonym w piśmie *Lektura Wolnych Chwil* (nr 1, podp. Well). W następnych latach publikowała (głównie pod pseud. Well) liczne felietony, opowiadania, artykuły, recenzje teatralne i sprawozdania z wystaw w czasopismach *Bluszcz* (od 1926; m.in w 1936 cykl „Życie i konwenanse”), *Kobieta w*

Świecie i w Domu (od 1927; m.in. w 1935-37 stały felieton „O barwę życia”); *Kultura Ciała* (1927-30), 7 *Dni* (1929-31), *Kurier Warszawski* (1929 i od 1932; m.in. cykl „Ze świata mody”), *Dziennik Poznański* (od 1932), *Pani Domu* (1935-37; cykl „Godzina z książką”). Była żoną Władysława Ludwika Everta, publicysty i dziennikarza, z którym rozeszła się po kilku latach (nie występowała nigdy pod nazwiskiem męża). Brała udział w kobiecym ruchu kulturalnym. Należała do Związku Pań Domu i do Federacji Gospodarczego Kształcenia Kobiet. Wygłaszała liczne odczyty, m.in. o George Sand i F. Chopinie. Była członkiem Polskiego PEN Clubu. Zmarła 3 lipca 1938 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Celadon i Astrea. (Jan III i Marysienka). Powst. 1928. Wyd. Wwa: Tow. Wydawn. Rój [1930], 95 s. I nagroda w konkursie literackim Tow. Wydawn. Rój w 1928.

2. Dobre wychowanie na co dzień. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1931], 225 s. Podp.: Well.

3. Skazy na szczęściu. [Opowiadania]. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz [1932], 182 s.

Zawartość: Mowglee; Historia bez tytułu; W stolicy; Pan Xawery; Futro; Elfy; List; Bolszewiczka; Wizja niedalekiej przyszłości.

4. Najdziwniejszy z romansów Pani Sand. Cz. 1. Młodość. Wwa: Tow. Wydawn. Bluszcz [1933], 208 s.

Cz. 2. Sława. *Bluszcz* 1937 nr 40-51, 1938 nr 1-15. [Nie ukończony].

5. Droga Heleny. Powieść. *Dz. Pozn.* 1936 nr 198-282. *Toż Słowo*, Wil. 1936 nr 262-296, 298-303, 305-310, 312-343. Wyd. osob. Wwa: F. Hoesick 1937, 332 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (D. Wawrzykowska-Wierciochowa).

[S. Podhorska-Okołów] S.P.O. *Bluszcz* 1930 nr 37 [rec.: Celadon i Astrea]. – J. Birkenmajer. *Mysl Nar.* 1931 nr 33 [rec.: Dobre wychowanie na co dzień]. – K. Czachowski. *Czas* 1932 nr 190 [rec.: Skazy na szczęściu]. – [Najdziwniejszy z romansów Pani Sand:] Z. Grabowski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 16; S. Jarocińska-Malinowska. *Pr. Obywatelska* 1934 nr 12/13; S. Pohorska-Okołów: *Geniusz kobiecości*. *Bluszcz* 1937 nr 89 – J. Chłodziński: *Wspomnienie pośmiertne* Sp. J.K. (Well). *Kur. Poranny* 1938 nr 185. – R. Dalborowa. Sp. J.K. *Zwierzciadło* 1938 nr 7/8. – S. Pohorska-Okołów: Sp. J.K. *Bluszcz* 1938 nr 28. – E. Woroniecki. *Nouva Książ.* 1938 z. 2 [rec.: Droga Heleny]. – J.J. Lipski; J.K. W tegoż: *Warszawscy „Puścelnicy” i „Bywalscy”*. T. 2. Wwa 1973.

J.Cz.

stwowego, i Celiny z Jaworskich. Do szkół uczęszczał w Rzeszowie. Po zdaniu matury w 1917 w II Gimnazjum Państwowym, studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W 1916-18 ogłaszał liczne wiersze w *Głosie Rzeszowskim* (debiutował utworem „U trumny bohatera”, 1916 nr 35). W 1921 doktoryzował się na podstawie pracy pt. „Kaczkowski jako współzawodnik Sienkiewicza” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). Od 1922 pracował jako nauczyciel gimnazjalny kolejno w Rzeszowie i w Przemyślu. Ogłaszał artykuły historycznoliterackie w *Pamiętniku Literackim* (1925-27), *Ruchu Literackim* (1926-27) oraz prace z metodyki nauczania języka polskiego w *Poloniście* (od 1931) i *Przeglądzie Pedagogicznym*. W 1932 został przeniesiony do Lwowa na stanowisko kierownika Ogniska Metodycznego nauki języka polskiego. W tym czasie publikował liczne artykuły w *Muzeum*. Od 1935 prowadził ćwiczenia z dydaktyki gramatyki polskiej na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR uczył w szkole. W czasie okupacji niemieckiej przeniósł się w 1942 do Rzeszowa i pracował jako tłumacz i księgowy. Równocześnie uczył na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po zakończeniu wojny powrócił do pracy nauczycielskiej w I Państwowym Gimnazjum i Liceum w Rzeszowie. W 1946 zamieszkał w Krakowie, gdzie został nauczycielem w Liceum Administracyjno-Gospodarczym. Od 1947 był współkierownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W 1949 podjął pracę na UJ; początkowo prowadził ćwiczenia ze stylistyki praktycznej dla studentów polonistyki, a od 1951, jako adiunkt Katedry Historii Literatury Polskiej, zajęcia z zakresu metodyki literatury polskiej. W 1959 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Michał Czajkowski pod urokiem Mickiewicza”. Zmarł 7 lutego 1967 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kaczkowski jako współzawodnik Sienkiewicza. Kr.: Skł. gł. w Kasie im. J. Mianowskiego; [druk:] W.L. Anczyc 1926, VI, 79 s. Praca doktorska.

2. Dzieje ufundowania tablicy. Rzeszów: Nakł. Magistratu 1928, 32 s.

3. Nauczanie języka polskiego w kl. I gimn. w świetle praktyki szkolnej. (Na podstawie wyników ankiety). Lw.: [druk:] Druk. Urzędnicza 1935, 20 s.

4. Przewodnik metodyczny do podręcznika Juliusza Balickiego i Stanisława Maykowskiego „Mówią wieki”. [Współaut.:] S. Przyboś. Lw.: Ossol.

– dla I klasy gimnazjalnej, 1937, 99 s.

– dla II klasy gimnazjalnej, 1939, 104 s.

– dla III klasy gimnazjalnej, 1938, 86 s.

KIJAS Juliusz Zygmunt 1899-1967

Historyk literatury polskiej, dydaktyk

Urodzony 23 kwietnia 1899 w Głogowie (woj. rzeszowski); syn Bronisława Kijasa, urzędnika pań-

5. Michał Czajkowski pod urokiem Mickiewicza. Kr.: UJ 1959, 166 s.

Praca habilitacyjna.

6. „Potop” Henryka Sienkiewicza. Wwa: PZWS 1960, 101 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1962, wyd. 3 1965, wyd. 4 1966.

7. „Stara baśń” Józefa Ignacego Kraszewskiego. Wwa: PZWS 1964, 74 s. *Bibl. Analiz Lit.*

8. Przehistoryczna przeszłość Polski w utworach naszej literatury. Kr.: PWN 1966, 33 s. PAN. Oddz. w Kr.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Źródła historyczne powieści „Ogniem i mieczem”. *Pam. Lit.* 1927 s. 119-135. — Dzieje rzeszowskiej „Lutni” w ciągu pierwszego 25-lecia 1904-1929. *Gaz. Rzesz.* 1930 nr 1-13; odb. Rzeszów: Tow. Muz. „Lutnia” 1930, 48 s. — Praca nauczyciela polskiego w klasie II gimnazjum. (Na podstawie wyników ankiety). *Muzeum* 1936 z. 1 s. 28-46. — Źródła historyczne „Potopu” Sienkiewicza. W: *Prace historyczno-literackie ku czci Ignacego Chrzanowskiego*. Kr. 1936 s. 479-511. — Język polski w klasach III i IV gimnazjum. (Na podstawie wyników ankiety). *Muzeum* 1937 z. 3 s. 180-190, z. 4 s. 245-257. — Źródła historyczne „Pana Wołodyjowskiego”. *Pam. Lit.* 1952 z. 3/4 s. 119-135. — Kraszewski wobec kwestii chłopskiej w latach 1840-1962. *Zesz. Nauk. UJ (Filol.)* 1957 nr 3 s. 145-200. — Powieści bałkańskie Michała Czajkowskiego. *Pam. Słow.* 1963 t. 13 s. 53-82. — Źródła historyczne „Krzyżaków” Sienkiewicza. *Pam. Lit.* 1964 z. 3 s. 83-117. — Dzieje Katedry Historii Literatury Polskiej UJ w okresie Stanisława Tarnowskiego 1871-1909. W: *Dzieje Katedry Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim*. Zarys monograficzny. Kr. 1966 s. 111-163. — „Na polu chwały” — nie dokończona powieść Sienkiewicza. *Pam. Lit.* 1966 z. 3 s. 139-158.

Prace edytorskie

1. A. Asnyk: Wybór poezji. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1947, 55 s.

2. T. Lenartowicz: Bitwa Raclawicka oraz wybór poezji. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 71 s.

3. K. Ujejski: Maraton oraz wybór poezji. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 46 s. Wyd. 2 tamże 1948.

4. W. Bogusławski: Cud mniemany czyli Krakowiaci i górale oraz Dzieje Teatru Narodowego w skróceniu. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1949, 127 s. Wyd. 2 tamże 1951.

5. F. Karpiński: Wybór poezji i prozy. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1949, 94 s.

6. W. Potocki: Wojna chocimska i wybór poezji. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1949, 96 s.

7. Literatura rybałtowska XVII wieku (w wyborze). Oprac. ... Kr.: M. Kot 1950, 145 s.

8. K. i Ł. Opaliński: Wybór satyr. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1950, 108 s.

9. Facjeje staropolskie. Zestawił i oprac. ... Kr.: M. Kot 1951, 111 s.

10. J.I. Kraszewski: Ulana. Powieść poleska. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1951, 119 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 popraw. 1958, wyd. 4 1960.

11. J.Ch. Pasek: Pamiętniki. [Wybór]. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1952, 138 s.

12. J. Kasprzewicz: Wybór poezji. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1953, 163 s.

13. J.I. Kraszewski: Historia Sawki. Fragment z „Latarni czarnoksiężskiej”. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1955, 71 s.

14. A. Wysocki: Sprzed pół wieku. [Wspomnienia]. Przep. ... Wyd. 2 uzup. i przejrz. Kr.: WL 1958, 324 s. Wyd. 3 tamże 1974.

15. J.I. Kraszewski: Jelita, Legenda herbowa z r. 1331. Przygot. do druku, posł. i przyp. ... (Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. T. 13). Wwa: LSW 1959, 251 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 7 [właśc. 4] 1979.

16. Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu w szkołach średnich. Wybór artykułów z zakresu nauczania języka polskiego. Zestawił i oprac. ... Wwa: PZWS 1963, 275 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1967, 318 s.

Tu też art. J.K.: Ćwiczenia kompozycyjne w stopniu licealnym; Ćwiczenia redakcyjne w klasach licealnych.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — SWPP 1. — RL 1967 (P. Grzegorzczak).
S. Papée. *Ruch Lit.* 1927 nr 9 [rec.: Kaczkowski jako współzawodnik Sienkiewicza] — J. Kulczycka-Saloni. *Polonista* 1939 z. 1 [rec.: Przewodnik metodyczny do podręcznika J. Bałickiego i S. Maykowskiego „Mówią wieki” dla kl. I gimnazjalnej; ... dla kl. III gimnazjalnej]. — H. Markiewicz: J.K. (1899-1967). Wspomnienia napisane przy współpracy Z. Jagody. *Pam. Lit.* 1967 z. 3, przedr. w teoz: Pożegnania. Kr. 1992. — A. Przyboś: Wspomnienie o J.K. *Kwart. Rzesz.* 1967 nr 2. — W. Szyszkowski: J.K. *Ruch Lit.* 1967 nr 3. — A. Zygalska: J.K. *Widnokrąg* (dod. *Now. Rzesz.*) 1967 nr 11. — J.K. *Bud. Polonist.* 1967 nr 29. — A. Przyboś: J.K. *Stud. Hist.* 1968 nr 1. — M. Piszczkowski: J.K. *Kron. UJ* 1970. — E. Rosner: Przypomnienie prosty obowiązek. *Polonistyka* 1978 nr 6. J.Z.

KIJONKA Tadeusz ur. 1936

Imiona metrykalne: Tadeusz Bolesław. Pseud.: Biała Myszka; kij; P.G.; Pasikonik; (t); (t.k.); T.K.; (T.K.); Tak; TAK; Taki; Takij; (TK). Poeta, publicysta, librecista.

Urodzony 10 listopada 1936 w Radlinie pod Rybnikiem; syn Antoniego Kijonki, fryzjera, i Róży z Kojzarów. W czasie okupacji niemieckiej, po wywiezieniu rodziców do Niemiec, ukrywał się u są-

siadów w Radlinie. Po wojnie uczęszczał do Technikum Budowy Maszyn Górniczych w Rybniku. Po jego ukończeniu w 1954, pracował przez rok jako konstruktor w Katowickiej Fabryce Maszyn i Sprzętu Górniczego. Od 1955 studiował polonistykę, początkowo w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach, a następnie od 1958 na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Debiutował w 1955 fraszkami, ogłoszonymi w dodatku tygodniowym *Dziennika Zachodniego* pt. *Świat i Życie* (nr 19). W tym samym czasie zaczął publikować wiersze w *Gazecie Robotniczej*; drukował tu swoje utwory do 1983, z przerwami. W 1957 był współzałożycielem i do 1958 członkiem Literackiej Grupy „Domino” w Katowicach. W 1958-60 prowadził w Krakowie Międzyuczelniany Klub Literacki, a następnie do 1961 Klub Młodych Twórców w Katowicach. W 1960 uzyskał magisterium i do 1962 pracował w Rozgłośni Katowickiej Polskiego Radia (był także autorem słuchowisk). W 1961 otrzymał Nagrodę Kulturalną Rybnickiego Okręgu Węglowego. W 1962-63 wchodził w skład redakcji dwutygodnika *Poglądy* (m.in. jako kierownik działu kultury i sekretarz redakcji); w piśmie tym ogłaszał artykuły, wiersze, recenzje oraz cykle felietonów (m.in. od 1978 podp. Biała Myszka). W 1967 został członkiem ZLP. W tymże roku objął funkcję kierownika literackiego Opery Śląskiej w Katowicach. Pisał libretta operowe i teksty do oratoriów. Współpracował z Oddziałem Telewizji Polskiej w Katowicach, przygotowując recenzje teatralne. Był członkiem PZPR. Zawarł związek małżeński z Zofią Bonczek. W 1975 otrzymał nagrodę m. Katowic, a w 1976 nagrodę literacką Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. W 1983-90 był kierownikiem działu kultury tygodnika *Tak i nie*; publikował tu artykuły, recenzje, wiersze oraz stały cykl felietonów (podp. Pasikonik). W 1985-89 i 1989-91 był posłem na Sejm PRL. W 1987 należał do zespołu redakcyjnego *Literatury*. W 1989 objął funkcję prezesa Oddziału Katowickiego nowego ZLP oraz został członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1993 był inicjatorem powstania Górnośląskiego Towarzystwa Literackiego i jego pierwszym prezesem. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Witraże. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1959, 51 s.
2. Rzeźba w czarnym drzewie. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1967, 59 s.
Cykle: O umieraniu; O przemijaniu; O pamiętaniu; O trudzie, — nadto: Ballada o Czarnej Hańczy.
Nagroda im. A. Bursy w 1967.
3. Wit Stwósz. [Libretto operowe]. Muz.: J. Świder. Praprem. Bytom, Opera Śląska 1974.

4. Kamień i dzwony. [Wiersze]. Wwa: LSW 1975, 116 s.

Zawartość: Stamtąd; W drodze; Siódma północ. (Poemat). Nagroda mies. *Poezja* w 1975; nagroda im. S. Piętaka w 1976. Adapt. radiowa poematu *Siódma północ* pt. *Nadzieja jest cielesna*: Adapt. ... Radio 1977.

5. Bal baśni. Musical – opera dla dzieci oraz wszystkich którzy byli dziećmi. Libretto ... Muz.: J. Świder. Bytom: Opera Śląska 1977, [36] s. Praprem. Bytom, Opera Śląska 1977.

Wyst. też pt. „Krasnoludki, krasnoludki” z muz. K. Gaertner. Nagroda Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży w 1978.

6. Pod Akropolem. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1979, 88 s.

Zawartość: Cz. 1. Z miejsca urodzenia; Cz. 2. Pełnia lata: morze; Cz. 3. Ze szczytu wzgórza.

7. Pozłacany warkocz. [Libretto do widowiska muzycznego; współaut.:] E. Bryll. Muz.: K. Gaertner. TV 1981.

8. Śnieg za śniegiem. [Wiersze]. Wwa: PIW 1981, 113 s.

Cykle: Rozdroże; Dowód; Góra z górą; Na wylot.

9. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Nota biogr. J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1982, 142 s.

10. Do góry nogami czyli Opera buffo. [Libretto] ... Muz.: K. Gaertner, Cz. 1-2. TV 1986.

11. Czas zamarły. Wiersze stanu wojennego. Wwa: Czyt. 1991, 132 s.

12. Echa. Wiersze. Kat.: Śląsk 1992, 106 s.

Prace redakcyjne

1. G. Morcinek: W 70-lecie urodzin. Do druku przygot. ... Kat.: Śląsk 1961, 158 s.

2. Opera Śląska 1945-1970. Red. ... [Kat.:] druk Prasowe Zakłady Graf. RSW Prasa 1970, [60] k. Por. poz. 5.

3. Młodzi jak huta. Reportaże z konkursu zorganizowanego przez Zarząd Budowy ZSMP Huty Katowice. Red.: ..., S. Wilczek. Kat.: Zarząd Budowy ZSMP w Hucie Katowice 1976, 131 s.

4. W. Szewczyk: Zimata se plaši od drvjata. [Wybór wierszy]. [Przełk.] P. Nakovski. [Wybór i wstęp] ... Skopje: Makedonska Revija 1981, 38 s.

5. Opera Śląska. 14 VI 1945-14 VI 1985. Wydanie jubileuszowe. [Red.] ... Bytom: Opera Śląska 1985, 24 s. Por. poz. 2.

6. H. Jasiczek: Jak ten obłok. Wiersze wybrane. [Wybór, układ, red.] ... [Współpraca:] K. Kaszper, J. Rusnok. Kat.: Śląski Fundusz Lit. 1990, 127 s.

7. Z biegiem Olzy. Antologia polskiej poezji zaolziańskiej. Wybór i oprac. ... Współpraca:

K. Kaszper, R. Puzlacher, W. Sikora. Kat.: Śląski Fundusz Lit. 1990, 196 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Nie tylko z poezji jestem... [Rozm.] P. Dunin. *Poezja* 1987 nr 6; Świadectwo Poety. [Rozm.] K. Piękosz. *Literatura* 1987 nr 2.

LP (uzup.).

[Rzeźba w czarnym drzewie:] M. Sprusiński: Przymierze po wielkim bólu. *Twórczość* 1967 nr 12; A.K. Waśkiewicz: Ku własnym rozwiązaniom. *Tyg. Kult.* 1967 nr 28; M. Wyka: Odmianny liryki. W: Proza, poezja. Wybór szkiców i recenzji. Wwa 1967; K. Nowicki: „Z barw i rzeczy wielu”. *Poezja* 1968 nr 4. — [Kamień i dzwony:] K. Rutkowski: Białe i czarne. *Mies. Lit.* 1976 nr 7; W.P. Szymański: O poezję wnętrza ziemi. *Literatura* 1976 nr 13; M. Wronkowska *Regiony* 1976 nr 2; E. Zyman: K. *Poezja* 1976 nr 4. — [Pod Akropolem:] L. Isakiewicz: Wierność motywom własnym. *Poezja* 1981 nr 4; K. Górski: Wychodząc w wiek kleski. *Regiony* 1982 nr 1/3. — [Poezje wybrane:] Z. Chojnowski: Na końcu są pytania. *Życie Lit.* 1983 nr 40; K. Metrak: Pierwsza summa. *Literatura* 1983 nr 10; K. Piękosz: Każdy dzień nas do siebie zbliża... (O poezji T.K.). *Tyg. Kult.* 1983 nr 7. — D. Węzowicz-Ziółkowska: Rzecz o Alojzym Piotku. *Lit. Lud.* 1983 nr 1 [rec.: Siódma północ]. — A. Gnarowski: Osaczeni przez żywioły. O poezji T.K. *Tyg. Kult.* 1986 nr 43. — R. Bednarzyk: Rzeźby w czarnym krajobrazie. *Tak i Nie Śląsk* 1987 nr 8. — I. Krzemińska: Wśród czarno-białych dekoracji. O poezji T.K. *Poezja* 1987 nr 6; S. Fryc: Węgieł i marmur. *Pis. Lit.-Artyst.* 1989 nr 6. — [Czas zamary:] M. Kisiel: Grudzień, krzyż polski. *Twórczość* 1992 nr 9; K. Piękosz: Symbole wierności. *Literatura* 1992 nr 1.

B.M.

KIJOWSKI Andrzej

1928-1985

Pseud.: (a.k.); A.K.; A. Kij; ak; aka; Dedal; (Dedal); Dr Miarka; k.; k.); Ka; Kij; Kij; Kij; (Kij); Kij; Kij; (Kij); Kij; Kij.

Prozaik, eseista, krytyk literacki.

Urodzony 29 listopada 1928 w Krakowie; syn Tadeusza Kijowskiego, urzędnika włoskiego towarzystwa ubezpieczeń Generali Assicurazioni, i Wandy z Żeglińskich. Do szkół uczęszczał w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie, gdzie kontynuował naukę w szkole handlowej i równocześnie pracował w księgarni. Był żołnierzem AK. Po wojnie kontynuował naukę w Liceum Humanistycznym im. Króla Jana III Sobieskiego. W 1948 podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1954 uzyskał magisterium. Równocześnie do 1949 pracował jako urzędnik w Państwowym Banku Rolnym. Debiutował w 1950 recenzją opowiadania I. Robba-Narbuta „Filiponka”, ogłoszoną w tygodniku *Wies* (nr 2), a jako prozaik w 1952 powieścią w odcinkach, pisaną wspólnie z Andrzejem Wróblewskim, pt. „Historia Towarzystwa Akcyjnego Maszyn „Lilpop, Rau & Loewenstein” (Przekrój nr 352-356, 358-360). W 1951-54 należał do zespołu redakcyjnego *Życia Literackiego*; na łamach tego pisma publikował też w 1950-65 recenzje literackie i prozę fabularną (m.in. w 1953 cykl reportaży „Z podróży do ZSRR”). W 1953 został członkiem ZLP. W 1954 ob-

jął stanowisko kierownika redakcji współczesnej w Wydawnictwie Literackim. W 1953 ożenił się z Kazimiłą Adamską. W 1955 przeniósł się do Warszawy i do 1958 pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym oraz w redakcjach czasopism *Nowa Kultura* (1955-56), *Twórczość* (1958-85) i *Przegląd Kulturalny* (1961-63). Publikował artykuły i recenzje literackie, teatralne i filmowe oraz utwory prozą i przekłady z literatury francuskiej, m.in. w *Nowej Kulturze* (1950-55, 1960-61), *Roczniku Literackim* (1955-57; w 1955 rozdział „Czasopisma literackie”, a w 1957 rozdział „Powieść. Opowiadanie” i „Reportaż”), *Twórczości* (1955-85; tu w różnych latach cykle „Z prasy”, „Przegląd prasy”, „Wśród czasopism” – także pod pseud.: Dedal, Dr Miarka; w 1969-70 cykliczny przegląd zawartości czasopism pt. „Francja” podp. k.j.), *Teatrze i Teatrze i Filmie* (1956-65, z przerwami; tu w 1956-59 „Listy z widowni” podp. Kij.), *Przeglądzie Kulturalnym* (1957-63; tu m.in. stałe felietony: w 1958-60 pt. „Słownik literacki”, w 1960-61 pt. „Notatki z Francji”, w 1961-63 pt. „Tropy”, w 1963 pt. „Kontry”), *Dialogu* (1958-75, z przerwami; tu w 1973 cykl felietonów pt. „Próby czytane”) i *Filmie* (1961-67). Przebywał dwukrotnie jako stypendysta we Francji: w 1957 na stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki i w 1960-61 na stypendium Fundacji Forda. Odbywał podróże do Związku Radzieckiego (1952 i 1962) oraz do Włoch (1961). W 1958 otrzymał nagrodę londyńskiego *Merkurjusza Polskiego*, w 1959 *Życia Literackiego* za działalność krytyczną, w 1965 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie za całokształt twórczości literackiej. W 1967-68 był kierownikiem literackim Teatru Dramatycznego w Warszawie. W 1968 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Powstałe w tym czasie utwory prozą oraz szkice, artykuły i felietony literackie publikował m.in. w *Radarze* (1966-68) i *Tygodniku Powszechnym* (1966-72, 1976-82). W 1971-74 był członkiem Zarządu Głównego ZLP i przewodniczącym Komisji Kwalifikacyjnej. W grudniu 1971 przebywał we Francji na zaproszenie Comité d'Entraide Intellectuelle Européenne, a od września 1973 do kwietnia 1974 w Stanach Zjednoczonych jako uczestnik International Writing Program of the University of Iowa. W maju 1975 odbył podróż do Hiszpanii. Od grudnia 1974 do listopada 1976 podpisał kilka listów protestacyjnych i apeli do władz PRL (m.in. z żądaniem udostępnienia Polakom zamieszkałym w ZSRR kontaktu z polską kulturą oraz własnego szkolnictwa, w związku z wyrokami w procesach po protestach robotników w Ursusie i Radomiu w czerwcu 1976, o powołanie komisji poselskiej do zbadania przebiegu strajków oraz późniejszych

metod represji wobec robotników i członków KOR). W styczniu 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1977 brał udział w spotkaniach literackich w prywatnym Salonie Niezależnych oraz w Ośrodku Niezależnych Inicjatyw Kulturalnych przy klasztorze sióstr norbertanek w Krakowie. W tym samym roku został objęty przez cenzurę zakazem druku. W 1978-79 uczestniczył jako wykładowca w działalności Towarzystwa Kursów Naukowych. W grudniu 1980 został wybrany ponownie do Zarządu Głównego ZLP. Publikował w *Wiadomościach* (Londyn, 1978-79; tu w 1978 cykl „Niedrukowane”) oraz w miesięczniku *W drodze* (1979-82, 1985), a także w czasopiśmie wydawanych poza cenzurą: *Zapis* (1978, 1981), *Krytyka* (1978), *Arka* (1983). We wrześniu 1981 objął dyrekcję i kierownictwo artystyczne Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie. W grudniu 1981 uczestniczył w Kongresie Kultury Polskiej w Warszawie. Internowany po wprowadzeniu stanu wojennego, przebywał w obozie w Białołęce, a następnie w Jaworzcu. W 1982-83 był członkiem redakcji podziemnego pisma *Nouy Zapis*, w którym również ogłaszał swoje artykuły. Zmarł 29 czerwca 1985 w Warszawie.

W 1986 Komitet Kultury Niezależnej ustanowił nagrodę im. A. Kijowskiego za twórczość publicystyczną.

TWÓRCZOŚĆ

1. Diabeł, anioł i chłop. [Opowiadania]. Kr.: WL 1955, 282 s.

Zawartość: Fala; Lipcowa pogoda; Niebo; Diabeł, anioł i chłop; Towarzysz dialektyk.

2. Pięć opowiadań. Wwa: Iskry 1957, 187 s.

Zawartość: Ballada; Biała karetka; Turnus; 10 lat życia; Obywateł.

3. Różowe i czarne. [Recenzje i felietony]. Kr.: WL 1957, 354 s.

Zawartość: Od autora. — Przeciw pozorom: Książka najbardziej współczesna [rec.: T. Konwicki: Przy budowie]; W poszukiwaniu konstrukcji [rec.: W. Zalewski: Broń]; Skrzyżowanie Marksa z Freudem [rec.: W. Mach: Rdzał; Historia i zebrańia [rec.: S. Wygodzki: W kotlinie, Widzenie]; Brandys po raz pierwszy, czyli pozory realizmu [rec.: K. Brandys: Troja miasto otwartel]; Druga książka Filipowicza [rec.: Księżyc nad Nidą]; Wielka plotka [rec.: T. Breza: Mury Jerycha]; Opowiadania niecierpliwie [rec.: J. Kuśmierek: Uwaga! Człowiek]; Powieść czy dowcip? [rec.: S. Zieliński: Ostatnie ognie]; Brandys po raz drugi, czyli głos ma towarzysz Pankrat [rec.: Człowiek nie umiera; Fantazja i realizm [rec.: S. Lem: Astronauta]; Przygodne spotkanie z Adolfem Rudnickim [rec.: Kartki sportowe]; W rozbitym zwierciadle [rec.: S. Zieliński: Jeszcze Polska...]; Brandys po raz trzeci, czyli powieść współczesna [rec.: Obywatele]; Opowiadania Bohdana Czeszki [rec.: Krzewy koralowe]; Po raz drugi w tej samej rzece [rec.: J. Kuśmierek: Opowiadania reporterka]; Powrót na ziemię [rec.: S. Lem: Sezam]; Przeciw pozorom [rec.: A.M. Swinarski: Parodie]; Prawie

powieść Adolfa Rudnickiego [rec.: Złote okna]; „A to Polska właśnie” [rec.: K. Filipowicz: Błękitny zeszyt]. — Ceterum censeo: Czy literatura zagraża polityce?; Proza Tadeusza Różewicza [rec.: Opadły liście z drzew]; Tadeusz Borowski; Nowe opowiadania Jerzego Andrzejewskiego [rec.: Złoty liść]; Nowe opowiadania Marii Dąbrowskiej [rec.: Gwiazda zaranna]; Prawda i radość [dot. powieści współczesnej]; Kto bohaterem?; Smutne dziecko, czyli o literaturze współczesnej; Chciełiście sztuki, no to ja macie; Głos pokolenia [dot. opowiadań M. Hłaski]; Nie napisany artykuł o nie napisanej książce; Księga małych i wielkich strachów [rec.: A. Rudnicki: Niebieskie kartki]; Powieść Jarosława Iwaszkiewicza [rec.: Sława i chwala]. — Polemiki: I — VIII. Pierwodruki w czasopiśmie: *Wiś, Życie Lit., Nowa Kult., Twórczość* 1950-1956.

4. Oskarżony. [Powieść]. *Twórczość* 1958 nr 9 s. 7-61. Wyd. osob.: Wwa: Czyt. 1959, 127 s. Wyd. 2 tamże 1961.

Przeł. serb-chorw.; Opużeni. [Przeł.] P. Vujičić, Novi Sad 1963.

Adapt. teatr.: Adapt. A. Maciejowska. Wyst. Szczec., T. „Krypta” 1966.

5. Miniatury krytyczne. [Szkice i recenzje]. Wwa: PIW 1961, 258 s.

Zawartość: Zapiski naiwnego; Pochwała Józefa Granda; Optymizm — pesymizm; Temat trochę skomplikowany; Polubili sielanki; To zwierzę przestało istnieć; Ile jest literatury?; Czytelnik — klient; Czy istnieje?; „Kiedy się wywyższa, poniżam go...”; Chwila szczerości. — Moja grzechotka; Moja grzechotka; Drugie dwudziestolecie; Obrona szkół; Między nami filistrami; Zławiele; Krytyka uroczysta; Plebskość czyli nowoczesność; Pochwała szpiega; Sztuka wabienia pisarzy. — Pisarz i bohater; Pisarz i bohater; Potega anegdoty; Drewniane saboty [nt. listów pisarzy]; Historia nie napisanych książek; Brońmy się weterani; Ojcowie i dzieci; Portret; Autobiografia; Milczenie katastrofisty. — Pisarze bez posagu. Pisarze bez posagu; Bohaterowie i ofiary [rec.: M. Patkowski: Skorpion]; Typowość i psychologia [rec.: A. Minkowski: Nigdy na świecie]; Tralabomba et cetera; Szansa pisarek; Są w Polsce „tredowaci” [rec.: J. Goytisblo; Popołudnia tredowatych]; Na przykład „Portret z pamięci” [S. Stanucha]; „Kartka” czyli nieporozumienia w sprawie autobiografii [dot. T. Różewicza]; Debiutant o debiutancie [dot. T. Borowskiego]; Wodewil in articulo mortis [rec.: J. Krzysztof: Kamienne niebo]; Portret konspiratora [rec.: J. Garztecki: Koralowce]; Trudna sztuka uprawiania chałtury. — Polska skala: Polska skala; Środowisko, czyli nienawiść; Zarzys grafomanologii współczesnej; Wielki błysk; Podrózuj „Lotem”; Naśladownictwo i umowność; Rezerwat dla poetów; Prawdziwa i fałszywa popularyzacja; Sport i literatura; „I ja tam z gośćmi byłem...”; Polska szkoła masochizmu; Reguły gry. Pierwodruki w *Prz. Kult.* 1957-1960.

6. Sezon w Paryżu. Wwa: MON 1962, 181 s.

Wrażenia z pobytu we Francji.

7. Arcydziało nieznanne. [Artykuły i felietony]. Kr.: WL 1964, 212 s.

Zawartość: I: Powieść, której nie ma [dot.: S. Brzozowski: Sam wśród ludzi]; Czytajmy krytyków; Polski Jarry [dot.: S. Helsztyński: Przybyszowski]; Nowa powieść Andrzeja Struga [dot.: Wyspa zapomnienial]; Czy Polska jest kobietą? [dot.: M.J. Wielopolska: Kryjaki]; „Narcyza” [Z. Nałkowskiej]; „Kordian i cham” [L. Kruczkowskiego] po trzydziestu latach; Samobójstwo przez parodię [dot.: S.J. Witkiewicza: Nienasyconiel]. — II: Wstęp do historii okresu; Wrześniowi bohaterowie; W Warszawie na Placu Krasińskich; Proces przeciw kulturze [dot. T. Borowskiego]; Piękne czasy okupacji [dot.: K. Wyka: Życie na niby]; Kronika [dot.: L. Landau: Kronika lat wojny

i okupacji]; Traktat o zbawieniu [dot. J. Andrzejewskiego]; Czas trwogi [dot. L. Buczkowski; Czarny potok]; Najczystszy nurt [dot. S. Wygodzki; W deszczu]; Poeta nowy [dot. T. Różewicz]; Legenda o hitleryzmie [dot. S. Grochowiak; Trismus]; — III: Polska kalejdoskopia [dot. S. Dygat; Podróż]; Groteska totalna [dot. S. Zieliński; Statek zezowatych]; Sztuka imitacji i imitacja sztuki [dot. S. Mrozek; Wesele w Atomicach]; Sny ironiczne [dot. K. Brandys; Romantyczność]; — IV: Kwadratura koła [dot. T. Breza; Spizowa bram!]; Wołanie do nieznanego przyjaciela [dot. J. Zawieyski; Romans z ojczyzną]; Pielgrzym [dot. Z. Herbert; Barbarzyńca w ogrodzie]; Mit mitów [dot. M. Jastrun; Mit śródziemnomorski]; Ze szkoły szyderców [dot. A. Wazyk; Epizod]; Zamawiam powieść; W stronę debiutu; Nadlogiczne i przeciwlogiczne; — V: Komentarz do twórczości Pawła Jasienicy [dot. Polska Jagiellonów]; W oczach zachodu [dot. W. Zawadzki; Polska stanisławowska w oczach cudzoziemców]; Labirynt [dot. T. Parnicki; Tylko Beatrycze]; Pokłońmy się ideom martwym [dot. Z. Żalusiński; Siedem polskich grzechów głównych]; — VI: Jaką polszczyzną mówimy, piszemy, myślimy?; Krytyka — twórczość przekłeta; Jeszcze o zaangażowaniu. Pierwodruki w czasopiśmie: *Prz. Kult., Twórczość, Życie Lit.* 1961-1964.

8. Maria Dąbrowska. [Monografia popularna]. Wwa: Wiedza Powsz. 1964, 143 s.

9. Pseudonimy. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1964, 193 s.

Zawartość: Pseudonimy; Szyfry [por. poz. 11]. Przekł. czes. opowiadania Pseudonimy: Znameni na skie [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1967.

10. Dziecko przez ptaka przyniesione. [Powieść]. *Twórczość* 1966 nr 12 s. 8-82. Wyd. osob. Wwa: PIW 1968, 137 s.

I nagroda w plebiscycie Radia Wolna Europa w 1969 na najlepszą książkę 1968 r. wydana w kraju. Adapt. teatr.: Adapt.: A. Ujazdowska. Wyst. Wwa, Studenki T. Propozycji „Paradoks” 1970.

11. Szyfry. Scenariusz filmowy. Ekran. 1966. Por. poz. 9.

12. Grenadier — król. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 157 s.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Hutek. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1981.

13. Listopadowy wieczór. [Szkie historyczne i portrety literackie]. Wwa: PIW 1972, 128 s.

Zawartość: Rewolucje i literatura; Ciemności romantyczne; W listopadowy wieczór [dot. M. Mochnackiego]; Machiavelli czyli wiara w szczęśliwą gwiazdę [dot. komentarza Napoleona Bonapartego do „Księcia”]; „Słuchajcie wieszca niemyłej przestrogi” [dot. mesjanizmu romantycznego]; Napoleon z nami; Podręcznik wielkości (romantycy wobec dzieła Plutarcha); Antykwariusz na czele rewolucji [dot. J. Lelewele]; Arcydział, czyli dług zaciągnięty w młodości [dot. warunków powstawania „arcydział”]; „Cynik wolności” [dot. roli M. Mochnackiego w powstaniu listopadowym]; „Zmiłowania, zmiłowania dla chłopca...” [dot. m.in. F. Schiller; Zbójcy]. Pierwodruki w *Radarze* 1966-1968.

Nagroda Fundacji im. A. Godlewskiej w Zurychu w 1972 oraz w 1973 nagroda w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę 1972 r. wydana w kraju.

14. Szósta dekada. [Szkie]. Wwa: PIW 1972, 250 s.

Zawartość: O pesymizmie i optymizmie; O pracy; Literatura w zespołach: Ile jest literatury? [poz. 5]; Krajowa czy z im-

portu?; Czy istnieje polska literatura?; Ubi leones; Pisarz i bohater [poz. 5]; Potęga anegdoty [poz. 5]; Drewniane saboty [poz. 5]; Żywot św. Pisarza; Biografia; Podróż „Lotem” [poz. 5]; O rezerwat dla poetów; Reguły gry [poz. 5]; Zamawiam powieść [poz. 7]; Krytyka — twórczość przekłeta [poz. 7]; Za bardzo literackie; Umarły święty [dot. E. Hemingwaya]; Komplex Dżyngis-Chana; Fachowość w sprawach ducha; Tryb warunkowy; Literatura zależniona; Skóra wanda; Toreador; Zaproszenie do wiwisekcji; „język kłamię głosowi...”; ABC sadyzmu [dot. powieści D. de Sade’a]; Poezja krytyków; Czyimi jesteśmy dziećmi?; Zatopienie statku zezowatych; Pisarz czy mit; Wszyscy jesteśmy sędziami; Pod słońcem wiesznia; Panika pokoju; Śmiech zamiast czego?; Skazany na krytykę; Martwa pogoda; Mecenas, partner, publiczność; OAS na MDM; Kiedy płacze...; Sztuka i adaptacja; M/S „Norwid”; Faulkner czyli dzieje żywiołu; Twórczość gadana; Polska wieś spokojna; Kto nas budzi?; Kto nas usypia?; Adwent; Praca i reszta; Praca, ryzyko i odpowiedzialność; Narodziny frazesu; Formacje szyderców; W poszukiwaniu sankcji; Eugenika literacka; Polska ma 3000 lat; Cyk Witkacego; Pokłońmy się ideom martwym [poz. 7]; O zaangażowaniu [poz. 7].

15. Wesele. Scenariusz filmowy wg dramatu S. Wyspiańskiego. Ekran. 1972.

Nagroda Złote Grono Lubuskiego Lata Filmowego w 1973.

16. Oskarżony i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1973, 334 s.

Zawartość: Oskarżony [poz. 4]; Pseudonimy [poz. 9]; Szyfry [poz. 9].

17. Mgła. Nowela filmowa. *Dialog* 1975 nr 12 s. 31-45. Przedr. zob. poz. 24.

Adapt. film.: Scenariusz: R. Kalinowski, A. Kuczyński. Ekran. 1983.

18. Niedrukowane. [Szkie]. [Wwa:] Niezał. Ofic. Wydawn.* 1977, 33 k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 poszerz. i dopełnione 1978 [właśc. 1977], wyd. [3] 1978.

Zawartość: Pisarz i urząd; Odpowiedź na ankietę „Polityki”; Co jest ważne?; Idi Amin u Ojca Św.; O kłamstwie; Noworoczne kazanie o sposobach walki z diabłem wygłoszone do samego siebie; Dlaczego zły jest system rządów komunistycznych; Apel Bratnego, — w wyd. 2 ponadto: Kto kogo?; Z dziejów ojczystych (dla starszej dlaty); Przyczynki do dyskusji o inteligencji, — w wyd. 3 ponadto: Ja, Aleksander Wielki...; O cierpliwości; Koniec albo początek wielkiego teroru; Gicho, zwierzęta!

19. Pasja. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. Żebrowski. Ekran. 1977.

20. Dyrigent. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1978 nr 5 s. 9-39. Przedr. zob. poz. 24. Por. poz. 21.

21. Dyrigent. Scenariusz filmowy. Ekran. 1979. Por. poz. 20.

22. Z dalekiego kraju. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J.J. Szczepański. Ekran. 1981.

Film o papieżu Janie Pawle II.

23. Podróż na najdalszy Zachód. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1982, 236 s.

Zawartość: Cz. 1. U brzegu; Cz. 2. Podróż.

24. „Dyrigent” i inne opowiadania. Kr.: WL 1983, 237 s.

Zawartość: Towarzysz Dialektyk [poz. 1]; Wagon sypialny; Erynie; Robota; Fanfara na cześć komandora; Zbrodniarze; Uniewinniony; Mgła [poz. 17]; Apokryf; Święty; Widzialne i niewidzialne; Łódź świętego Brendana; Szczęśliwy kraj; Z życia sąsiadów; Mgła nad Europą; Pies z charakterem; Na skraju lasów; Dyrygent [poz. 20].

25. Etos społeczny literatury polskiej; Literatura i hodowla; Rozterki Polaków. [Szkice]. Wwa: Wydawn. Kom. Kultury Niezał.* 1985, 27 s.

26. Kroniki Dedala. Szkice i kroniki. Wwa: Czyt. 1986, 265 s.

Zawartość: O krytyce dobrej i złej; Kordian dziecko; Myśl negatywna; Judydymie na etakach; Jeszcze o arcydziele – jak je pojmuję i rozumiem; Nasz Doktor Faustus; Nieprzeczona odpowiedź na ankietę „Polityki” [poz. 18]. „Dlaczego nie w tłumie...”; O „iluminacji” Krzysztofa Zanussiiego; Lekturey; Uka-nienowanie jawnogreszcznicy; O obyczajach; Onoda; Polna 32 znowu plonie; Metz, czyli czarna msza sceptycznego ludu; Magia; Dzisiaj i jutro; Dekapitacja prezydenta; Literacki lajkonik w Krakowie; Stare sprawy; Włwre in pace; Historia z mora-lem; Najnowsze wiadomości sprzed trzydziestu i więcej lat; Teatr Narodów; Notes Kazimierza Wyki; Romantyzm jako na-strój mas; Sofizmaty o wolności; Prawda i organizm; Opętani; Pomnik Grunwaldu; Oda do młodości; Czyj jestem?; Nobel dla Miłosza; A literatura?; Lektura i życie; Centrum i reszta; Nasze miasto; Smutek mas; Chłosta.

27. Tropy. [Eseje]. Przedm.: J. Tischner. Pozn.: W drodze 1986, 190 s.

Zawartość: Polak głową Kościoła powszechnego; Papier z ludu; „Jak młodość orłów...”; Zamyślenia nad naszą godzi-ną; Świadczenia niepokornych; Kultura miejscem spotkania Boga i człowieka; Klientela bożego miłośierdzia; Pogodny pogrzeb księdza prymasa; Wiara i niewiara w życiu Polaków; Święty wśród wielkich liczb; Kultura jest wiara; Czym jest nasza wiara?; Religia i literatura [dot. wzajemnych rela-cji w historii i współcześnie]. — Dopiski do „Wyznań” św. Au-gustyna; Urzekiwanie. — Dziennik. (Fragmenty [z 1982-1985]).

28. Gdybym był królem. [Szkice]. Postł.: K. Ki-jowska. Pozn.: W drodze 1988, 220 s.

Zawartość: Aby...; Nowy labirynt; Czego w nas jest najwięcej?; Miasto i mowa; Kosmonauci w niebezpieczeństwie; Sumienie rozszerzone i sumienie sztuczne; Zabawa w powagę; Nasza wojna trojańska; Próbowałem... Bylem... Powiniemem...; My – bardzo – chcemy...; Sens religijności; Rece precz od publiczności; Godność ignorancji; Zwolnieni od ryzyka dobroci; Cóż my sobie mówimy?; Chorzy z urojenia; Dość tego gładzenia; Sen liturgiczny; Pamięć...; Co jest antypolskie?; Do czego służy literatura?; Na własny temat; „Ja” w wolności; Jedność?; Prawo łałości; Sędziwa młodość; Co może pies?; W gestym lesie metafor; Podwieść, czyli miązga; Przeszłość jako zbiór moralów; Święta; Złe wieści; Wędrowka ku wolności; Gdy-bym był królem; Rytm jak podstawa wiary; Dwa rody ludzkie; Kto jesteśmy?; Słowo i jego tryby; Zaufanie i wiara; Jak wymusić myślenie?; W pułapce biografizmu; Czy można poznać człowieka, zadając mu pytanie?; Symbol czy muzeum?; Ten jeden ocalony; O potędze obrazków; Kościoły będą pełne pogan; Co kto myśli?; Teatr tremy; Bunt przeciw dzieciom?; Czego zrozumieć się nie da; Metafizyka dostatków; Falszywa Kasandra; „Biały orzeł na nerwowym tle...”; Dlaczego nie od-pisuję na listy?; Co jest śmieszne; Nuda i prawda; Strach; Waka-cja nad polskim morzem; Palec Boży; Sąd Ostateczny; Dla-czego wróciła „Trędowata” [H. Mniskówny]; Opis diabła; Co literatura może?; Żądanie możliwości; Grotowski jest genu-szem; Czy pisarz powinien być popularny?; Potok słów i parę aluzji...; Dwie moralności, dwie kultury, dwa życia; Jak być Himmlerem?; We mgle.

29. Bolesne prowokacje. [Szkice]. Wprowadze-nie: K. Kijowska. Pozn.: W drodze 1989, 206 s.

Zawartość: Czy rzeczywistość istnieje?; Z czarną teczką; Twor-czość; Wyobrazcie sobie: Skandal; Nos w nos; Statek szaleń-ców; Satyra; Krag; Znane i nieznanne; Bez początku; Na co komu nasze głupstwa?; Słodczyce religii; O Kitowiczu; W kwes-tii mieszkaniowej; Komedia; Kto pierwszy wstanie?; O hono-rze; Szczęrość jako zmyslenie; Na niestrzeżonym przejeździe; Z życia idei; Troja i most; O lenistwie; Zawstyżone poczucie porządku; Hej, kopmy, wznosmy, wiermy...; Szeryf; To naj-gorsze; Kryzys fabuły; Don Kichot warszawski; Złe przeczucia; Strach przed podróżą; Mechaniczna piastunka; Henry Miller; Panny Madre i Głupie; Mój Best-Seller; Odpowiedź na ankietę „Polityki” [poz. 18, 26]; Co jest ważne? [poz. 18]; O kłamstwie [poz. 18]; Zniknąć szczypty przechodzień; Poga-dy; Dlaczego się nie witamy?; Kto kogo? [poz. 18]; Siegnąć jeszcze głębiej; Z życia sąsiadów [poz. 24]; Co jest święte?; Z kroniki wypadków; O cierpliwości [poz. 18]; Hej, strzeley wraz...; Rokoko i ręka barbarzyńcy; Z obyczajów świętecz-nych; Noworoczne kazanie o sposobach walki z diabłem wy-głoszone do samego siebie [poz. 18]; O stanie umysłów; Apel Bratnego (Co komu trzeba?) [poz. 18]; Czy mamy jeszcze przesady; Pies z charakterem [poz. 24]; Acedia; Z dziejów oj-czystych (dla starszej dziatwy) [poz. 18]; Każko Jaka; Ja, Aleksander Wielki... [poz. 18]; Pyrrusowa śmierć; Proboszcz i złe wiadomości (Pamięć ks. Karola Kozłowskiego); Jak to właściwie było?; Listy do przyjaciela na wakacjach; Droga do nieba; O wariatach i nie wariatach; Cicho, zwierzęta! [poz. 18].

30. Granice literatury. Wybór szkiców krytycz-nych i historycznych. Zebrał, oprac. i wstępem po-przedził T. Burek. T. 1-2. Wwa: Bibl. Więzi 1991, 319 + 232 s.

Zawartość: T. 1: I. Granice literatury – II. Tacyt krzeszowic-kiego powiatu, „Postęp i głupstwo” Jana Kotta; Diabli nadali czyli o nowej powieści Andrzejewskiego; Jakiej powieści nie napisał Kazimierz Brandys?; Ankieta z okresu dojrzewania; Racjonalizm i aberracjonizm; Ludzkość sterturowana i ludzkość wolna. – III. „Tak tylko dosięga się dna...”; Pod wielkim słońcem tragedii; Simone Weil; Przygoda archeologiczna André Malraux; Człowiek istota oddana. – IV. Scyta; Systema-tyka chimier; Naturalista „moderne”; Wymiar słowa; O czym myśli krytyk, gdy dorastać zaczyna; Niecierpliwi. – V. Grymas Baudelaire’a. – VI. Sienkiewicz i polska nerwica; [Wyspiański dziś]; W labiryncie; Rzykowski bezbronny; Strategia Gombrow-wicza; Tematy Miłosza. T. 2: VII. Wielki świat Trawnika; O romantykach – osobowości; Po śmierci Marii Dąbrowskiej; O Pawle Jasienicy. – VIII. Listopadowy wieczór [poz. 13]. – IX. O dobrym Naczelniku i niezłomnym Rycerzu [zob. Pracę redakcyjną poz. 4]. – X. Polska wybuchła w listopadzie; Siła fatalna; Znowu Mochnacki. – XI. Czujając Tischnera; 1. Polskie bóle, 2. Wiara i rozum.

31. Rachunek naszych słabości. [Eseje i szkice polityczno-społeczne]. Wwa: Dom Książki 1994, 220 s.

Zawartość: Koniec albo początek wielkiego terroru [poz. 18]; Li-teratura a nacjonalizm (odpowiedź na ankietę); Niemcy, Pola-cy i inni; Czechosłowacja; 1918-1978; Ethos społeczny litera-tury polskiej [poz. 25]; Literatura i kryzys; Co się zmieniło w świadomości polskiego intelektualisty po 13 grudnia 1981 roku?; O resentmentach; Rozterki Polaków [poz. 25]; Krypta św. Leonarda; Idee, nie szkielety; Ja; Notatnik ze współcze-sności.

Nadto nie zrealizowane scenariusze filmowe (wg inf. A.T. Kijowskiego w: A. Kijowski: Granice literatury. T. 2): Nocna próba. — Wrócić, zostać,

zabić się? Pożegnanie ojczyzny [dwa odcinki projektowanego serialu pol.-franc. nt. F. Chopina]. — Powieść napiszę prześlizną. — Królowa [nt. H. Modrzejewskiej]. — Jeden z nas umarł. [Współaut.:] Z. Hübner.

Przekłady

1. Ch. Baudelaire: Sztuka romantyczna; Dzienniki poufne. Tłum., wstępem pt. „Grymas Baudelaire’a” i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1971 [właśc.] 1970, 308 s.

2. J. Cabanis: Ten wspaniały Saint-Simon. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 222 s.

3. C. Bourniquel: Tempo. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 348 s.

Prace redakcyjne

1. Contemporary Polish short stories. [Wybór i wstęp] ... Warszawa: Polonia 1960, 339 s.

2. W wersji franc.: Nouvelles contemporaines polonaises. Varsovie: Polonia 1960, 358 s.

3. S. Baczyński: Pisma krytyczne, Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1963, 437 s.

3. O dobrym Naczelniku i niezłomnym Rycerzu. Wybór i oprac. ... Kr., Wr.: WL 1984, 357 s.

Dot. T. Kościuszki i księcia J. Poniatowskiego.

Zob. też Przekłady poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1978; inf. rodziny 1995. — Wywiady: Rozmowa z A.K. [Rozm.] W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 47, przedw. w tegoż: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981; Igła magnetyczna. (Magnetofonowy zapis rozmowy z A.K., która odbyła się dnia 23 lutego 1978 roku w Klubie Krytyki Literackiej w Gdańsku). *Punkt* 1980 nr 9; Jak będzie niedobrze, to będzie niedobrze. [Rozm.] T. Krzemiński. *Kultura* 1981 nr 48; W czym zjemy? [Rozm.] E. Berberysz. *Kultura*, Paryż 1983 nr 10; W środki życia, w połowie drogi. [Rozm.] J.S. Pasierb. *Prz. Katol.* 1985 nr 29.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (red.). [Diabeł, anioł i chłop.] L. Budrecki: Diabeł, anioł — i debiutant. *Życie Lit.* 1955 nr 43; J.J. Lipski: Śmiały rekonesans. *Twórczość* 1955 nr 12; A. Ścibor-Ryński: O diable, aniele i etacie dla chłopca. *Nowa Kult.* 1955 nr 37. — [Pięć opowiadań.] J. Błonski: Nasi fataliści. *Prz. Kult.* 1957 nr 12; W. Maciąg: Sceptyk pełen gorzkości. *Życie Lit.* 1957 nr 42; K. Nastulanka: Przepowiednie o grzechach narodowych. *Nowa Kult.* 1957 nr 46. — [Różowe i czarne.] A. Dobosz: Wielka powieść A.K. *Nowa Kult.* 1957 nr 37; J. Sławiński. *Twórczość* 1957 nr 10/11. — S. Durski: Opowiadania o naiwności ludzkiej. *Nowe Książ.* 1958 nr 1 [rec.: Pięć opowiadań]. — A. Lisiecka: Wróżbita czy Szaman? *Nowa Kult.* 1959 nr 51/52, przedw. w tejże: W krainie czarów. Wwa 1961 [rec.: Różowe i czarne]. — [Oskarżony:] H. Berezka: Stan niepokoju. *Twórczość* 1960 nr 4; J. Iwaszkiewicz: Książki przyjaciół. *Życie Warsz.* 1960 nr 75; W. Maciąg: Oskarżeni przez nadświadomość. *Życie Lit.* 1960 nr 13, przedw. w tegoż: Opinie i wróżby. Kr. 1963. — [Miniatury krytyczne:] Z. Łapiński: Gwałtownik nieistniejącej sprawy. *Znak* 1961 nr 4; W. Maciąg: Felieton i duchy epoki. *Twórczość* 1961 nr 9; Cz. Taborecki: Krytycy z tamtej strony. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 12; M. Wyka, J. Gośliński: Taktyka i technika krytyki. *Życie Lit.* 1962 nr 18. — [Sezon w Paryżu:] H. Berezka: K. w Paryżu. *Nowe Książ.* 1962 nr 23, przedw.

w tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966; J. Katz: K. w Paryżu. *Życie Lit.* 1962 nr 48. — W. Maciąg: A.K. *Tyg. Kult.* 1963 nr 34. — [Pseudonimy:] H. Berezka: Z życia na niby. *Tyg. Kult.* 1964 nr 42; J. Błonski: Pseudonimy niewoli. *Współczesność* 1964 nr 23, przedw. w: Proza; poezja 1964. Wwa 1965; J. Kolański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 48. — J. Katz: O pięknej twórczości — zwiędle [dot. też: Maria Dąbrowska]. *Życie Lit.* 1965 nr 14 [rec.: Arcydzieło nieznanne]. — W. Maciąg: Kim jest człowiek? *Życie Lit.* 1965 nr 1 [rec.: Pseudonimy]. — [Arcydzieło nieznanne:] K. Mętrak: „Krytyka — twórczość przekleństwa”. *Współczesność* 1965 nr 19; K.T. Toeplitz: „Inteligencja piekielna”. *Kultura* 1965 nr 12. — R. Zimand: Obsesje i literatura (O prozie fabularnej A.K.). W tegoż: Szkice. Wwa 1965. — J. Błonski: Niedobre, nieczyste dziecko... *Współczesność* 1967 nr 4 [rec.: Dziecko przez ptaka przyniesione]. — A. Bukowska: Inne oblicze zbrodni. W tejże: Przemiany czasu. Kr. 1967 [dot.: Arcydzieło nieznanne]. — A. Wasilewski: Widok z kopca. *Mies. Lit.* 1967 nr 4, przedw. w tegoż: Cywilizacja i literatura. Kr. 1969; J. Wegner: Pokrętny chochoł — pro domo sua. *Więź* 1967 nr 6. — H. Berezka: Proza krytyka. (A.K.). W tegoż: Prozaiczne początki. Wwa 1971. — [Listopadowy wieczór:] K. Dybciak: Mądrość przypowieści. *Więź* 1972 nr 12; J. Jedlicki: Roztrząsania i rozbiory. *Teksty* 1972 nr 5. — [Grenadier — król:] J. Łukasiewicz: Strona Plutarcha. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 37 [dot. też: Listopadowy wieczór], przedw. w tegoż: Republika mieszańców. Wr. 1974; W. Maciąg: Sny w bibliotece. *Życie Lit.* 1972 nr 28. — K. Mętrak: Literatura w piekle felietonu. *Kultura* 1972 nr 46 [rec.: Szósta dekada]. — [Listopadowy wieczór:] M. Szpakowska: Romantyczna polityka. *Twórczość* 1972 nr 8; M. Szybiński: Jutrzenka swobody. *Mies. Lit.* 1972 nr 9; J. Wegner: Zdzieranie patyny. *Więź* 1972 nr 12. — J. Wegner: Dyptryk poliwalentny. *Znak* 1972 nr 12 [rec.: Grenadier — król]. — E. Bienkowska: Potworne dziecko, czyli klopy z historią. (A.K.). *Teksty* 1973 nr 4. — K. Gasiorowski: Fikcja realna. *Literatura* 1973 nr 11 [dot. też: Listopadowy wieczór], przedw. w tegoż: Fikcja realna. Wwa 1986 [rec.: Szósta dekada]. — [Listopadowy wieczór:] K. Górski: Historia i przenośnia. *Teksty* 1973 nr 1; A. Lisiecka: Listopad — niebezpieczna dla Polaków pora. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 7, przedw. w tejże: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975. — [Szósta dekada:] T. Nyczek: Pisarz, jego życie i twórczość. *Twórczość* 1973 nr 1; M. Szpakowska: Romantyczna krytyka. *Twórczość* 1973 nr 2. — W. Bolecki: W poszukiwaniu utraconej literatury. (O krytyce literackiej A.K.). *Więź* 1975 nr 11. — J. Bochenki. *Zapis** 1978 nr 5 [rec.: Niedrukowanej]. — K. Wyka: Wieczór u Mochnackiego. W tegoż: Nowe i dawne wędrowki po tematach. Wwa 1978 [dot.: Listopadowy wieczór]. — Z. Gren: Nowy Książę. W tegoż: Teatr zamknięty. Kr. 1984. — K. Biedrzycki. *Prz. Powsz.* 1985 nr 7/8 [dot.: „Dyrygent” i inne opowiadania]. — J. Bochenki: Wspominam A.K. *Kult. Niezależna** 1985 nr 11/12. — K. Dziewanowski: Przyniesiony przez ptaka. Wielkie pojęcia polityczne. *Prz. Powsz.* 1985 nr 11 [dot. poglądów A.K. i J. Micheleta]. — J.P. Gawlik: Spotkania. *Życie Lit.* 1985 nr 33. — J.A. Kłoczowski: A.K. — im memoriom. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 48. — B.S. Kunda: O A.K. *Zdanie* 1985 nr 10. — T. Mazowiecki: [Wspomnienie]. *Kult. Niezależna** 1985 nr 11/12. — M. Babraj: Trwanie i powroty. *W Drodze* 1986 nr 3. — J. Błonski: Pisarz i komedia życia. *Puls* 1986 nr 28. — M. Boni: Heroizm i światło. *Więź* 1986 nr 1. — J. Czapczyk: Hierarchie wartości A.K. pisarza i krytyka. (O przełomie ideowym w latach sześćdziesiątych). W *Drodze* 1986 nr 3. — J.A. Kłoczowski: Kilka gorzkich myśli o kulturze i o kiczu religijnym. *W Drodze* 1986 nr 3. — K. Kopka: A.K. Teatr jako gapiostwo. *Dialog* 1986 nr 4. — A. Lubaszewska: Zapis rozumienia historii. „Dziecko przez ptaka przyniesione”. A.K. W.: Teoretyczne aspekty powieści historycznej. *Kat.* 1986. — J. Majcherek: Nie ma na afizgu: dzisiejsza tragedia? *Dialog* 1986 nr 4 [dot.: Oskarżony]. — M. Zieliński: Iluzja i wiara. *Kontakt* 1986 nr 6. — [W. Bolecki:] J. Małewski: Kilka słów o A.K. W tegoż: Jedynie prawda jest ciekawa. Wwa* 1987, przedw. w tegoż: Widziałem wolność w Warszawie. Londyn 1989. — A. Kończka: Testament A.K. *Krytyka** 1987 nr 23/24. — Cz.P. Dutka: Krytyka jako inwencja i twórczość przekleństwa.

In memoriam A.K. W: Tradycja i nowatorstwo w prozie polskiej po roku 1945. Opole 1988. — [Kroniki Dedala; Tropyl] K. Biedrzycki: Dedal na tropach Pana Boga. *Znak* 1988 nr 4; L. Burska: Między kronikami historii a tropami wiary. *Res Publica* 1988 nr 1. — J. Drzewucki: K. — Król. *Twórczość* 1989 nr 4 [rec.: Gdybym był królem]. — J. Madejski: Krytyk i mity. *Więź* 1989 nr 6 [rec.: Kroniki: Dedala; Tropyl]. — K. Pieńkosz: Przeszłość wolności. *Polityka* 1989 nr 6. — A. Sulikowski: Przechadzki z A.K. *Arka** 1989 nr 25, przedr. w: *Odra* 1990 nr 1. — J. Bocheński: Wspominam A.K. *Kult. Niezależna* 1991 nr 63. — [Granice literatury:] L. Bugajski: K. przeciw K. *Twórczość* 1992 nr 4/5; J. Gondowicz: Inteligent, polski święty. *Nowe Książki* 1992 nr 9. — S. Lem: A.K. poema narodowe. *Teksty Drugie* 1992 nr 3. — W. Maciąg: Ukryty skarbi: sens rzeczy. *Powieść A.K. W tegoz: Nasz wiek XX*. Wr. 1992 [dot.: Dziecko przez ptaka przyniesione]. — D. Skórczewski: Nienasycony umysł A.K. *Kresy* 1993 nr 14 [rec.: Granice literatury]. — A. Horubala: Tropami A.K. *Debata* 1993 nr 1. — J. Błoński: Miłość i formy puste. O zapomnianych opowieściach A.K. *Znak* 1994 nr 8. — B. Mamoń: „Dziennik” A.K. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 29. — A. Michnik: Pamięć naszych zalet. *Gaz. Wyborcza*, dod. *Gaz. o Książ.* 1995 nr 1 [rec.: Rachunek naszych słabości].

B.D.

KIRCHNER Hanna

ur. 1930

Pełna forma nazwiska: Kirchner-Ladyka.
Historyk literatury, edytor, krytyk literacki.

Urodzona 21 stycznia 1930 w Warszawie; córka Włodzimierza Kirchnera, artysty malarza i fotografa, i Stanisławy z Pieczyńskich, fotografa. Uczęszczała do szkoły Eweliny Rontalerowej, a w okresie okupacji niemieckiej, mieszkając nadal w Warszawie, do szkoły Zofii Alchimowicz. W czasie powstania warszawskiego przebywała w Klarysewie pod Warszawą, potem u ciotki w Pruszkowie, gdzie po wyzwoleniu uczyła się w Gimnazjum im. T. Zana. Następnie kontynuowała naukę w Gimnazjum im. Królowej Wandy w Krakowie (1945/46) i Liceum im. W. Górskiego w Warszawie. Po zdaniu matury w 1948, studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tym czasie była członkiem Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej. Debiutowała w 1950 recenzją powieści J. Żuławskiego „Skrzydło Dedala” pt. „Pogadanka z przeźrocami”, opublikowaną w tygodniku *Wiesć* (nr 22); z piśmie tym współpracowała jako krytyk literacki do 1953 (w 1953 prowadziła też wspólnie z Heleną Zaworską dział krytyki). W 1951 zaczęła pracować jako młodszy asystent, później asystent, w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN (do 1955). W 1952 wyszła za mąż za Teodora Ladykę, historyka (rozwód 1957). W 1953 uzyskała magisterium. W 1955-82 należała do PZPR. W 1955-63 była starszym asystentem, potem wykładowcą na polonistyce UW. Prowadziła także zajęcia z historii literatury polskiej na studium zaocznym pedagogiki przy Wydziale Pedagogiki i Psychologii. Od 1962 zajmowała się badaniem życia i twórczości Janusza Korczaka, poświęcając temu pisarzowi wiele tekstów, wykładów, odczytów i audycji ra-

diowych. W 1963-67 była doktorantką w IBL. Równocześnie kontynuowała twórczość krytyczno-literacką, publikując artykuły i szkice o prozie współczesnej oraz recenzje, m.in. w *Nowej Kulturze* (zwłaszcza w 1958-60), *Nowych Książkach* (1955, 1960-61), *Współczesności* (1960-66; tu m.in. cykl „Nowy poczet pisarzy”), *Ty i ja* (1966-71). Od 1965 uprawiała też krytykę artystyczną, pisząc o twórczości Władysława Hasióra, m.in. w piśmie *Projekt* (1971-74) oraz w katalogach wystaw krajowych i zagranicznych. Współpracowała też od 1965 z Polskim Radiem jako autorka audycji o literaturze współczesnej. W 1967 uzyskała doktorat na podstawie pracy „Twórczość Zofii Nałkowskiej w latach 1909-1926” (promotor prof. Stefan Żółkiewski); w tymże roku została adiunktem w Pracowni Literatury Współczesnej IBL, w której m.in. zajęła się opracowywaniem edycji krytycznej „Dzienników” Z. Nałkowskiej oraz weszła w skład zespołu przygotowującego syntezę „Literatura polska 1918-1975”. Od 1967 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1970 nawiązała kontakty literackie i naukowe z Jugosławią i zajęła się przekładami z języka serbsko-chorwackiego. Od 1977 była konsultantką naukową Muzeum Literatury w Warszawie w wieloletnich zabiegach o utworzenie Muzeum Zofii i Wacława Nałkowskich w Wołominie. W 1978 została członkiem Polskiego Towarzystwa Korczakowskiego oraz Komisji Naukowej Międzynarodowego Stowarzyszenia im. J. Korczaka. Od 1982 uczestniczyła w pracach nad szesnastotomową edycją „Dzieł” J. Korczaka (od 1983 jako członek komitetu redakcyjnego oraz redaktor naukowej sześciu tomów). W 1986-91 należała do Stowarzyszenia Autorów Dzieł Naukowych. W 1988 za edycję naukową „Dzienników” Z. Nałkowskiej (t. 1-4), z uwzględnieniem całego dorobku naukowego, uzyskała habilitację w IBL (zawiedziona przez Centralną Komisję do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych w 1992). W 1989 jako członek założyciel SPP weszła w skład zarządu Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia i Komisji Językowej (do 1993 przewodnicząca). W 1989 należała do założycieli Towarzystwa Polska-Izrael. W październiku 1992 przeszła na emeryturę; kontynuuje twórczość historycznoliteracką i krytycznoliteracką oraz pracę edytorską, m.in. nad edycjami „Dzienników” Z. Nałkowskiej oraz „Dzieł” J. Korczaka. W 1994 została członkiem Rady Naukowej Ośrodka Dokumentacji i Badań „Korczakianum”. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1988). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Najściślejsze zależności. (Koncepcja osobowości w książce Z. Nałkowskiej „Niedobra miłość”). Tor.: UMK 1968, 27 s., powiel. Zakład Lite-

ratury XX w. UMK, IBL PAN. Konferencja Nauk. Poświęcona Prozie Pol. XX w. Przedr. w: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971 s. 71-94. IBL PAN.

2. Problematyka osobowości i obyczajów w polskiej prozie narracyjnej [1918-1932]; Proza: Przejścia egzystencjalne. Pytania o los zbiorowy; Powieść popularna [1933-1945]. W: Literatura polska 1918-1975. T. 1. 1918-1932. Wwa 1975 s. 632-675; T. 2. 1933-1945. Wwa 1993 s. 610-676; 824-848.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: B. Czeszko: „Pokolenie”. W: Szkice o literaturze współczesnej. Wwa 1954 s. 122-131. — O „Granicy” Z. Nałkowskiej. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2. Wwa 1965 s. 330-367. — Modernistyczna młodość Zofii Nałkowskiej. *Pam. Lit.* 1968 z. 1 s. 67-109. — Zdzisław Dębicki; Maria Grossek-Korycka. W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 649-657; 793-814. — Dostojewski i literatura radziecka w twórczości Z. Nałkowskiej. W: Po obu stronach granicy. Wr. 1972 s. 83-96. — Janusz Korczak. W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 s. 297-317. — Nałkowska i Krleża. *Lit. na Świecie* 1973 nr 1 s. 270-284. — Zagrożenie. (O prozie Ingeborg Bachmann). *Lit. na Świecie* 1976 nr 12 s. 190-205. — Literatura rosyjska i radziecka w „Dziennikach” Z. Nałkowskiej. *Studia Polono-Slavica-Orientalia* 1980 nr 6 s. 249-259. — Nałkowska i Krleża. [Przeł.] L. Paździerski. *Zbornik Matice Spske za Slavistiku*, Nowy Sad 1980 nr 19 s. 59-71. — Topos młodości w prozie Jarosława Iwaszkiewicza. *Twórczość* 1980 nr 2 s. 61-71, przedr. w: O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza, Kr. 1983 s. 119-127. — Miejsce Korczaka w literaturze. W: Janusz Korczak. Życie i dzieło. Wwa 1982 s. 55-60. — Warszawskie halucynacje Licińskiego. *Kron. Warsz.* 1982 nr 2 s. 45-58. — Wacław Nałkowski – patron niepokornych. *Kron. Warsz.* 1983 nr 1 s. 53-63. — Nałkowska – prolegomena do Gombrowicza. W: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 s. 573-586. — Polska powieść popularna w latach międzywojennych. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 s. 403-422. — Warszawa – ojczyzna Janusza Korczaka. *Kron. Warsz.* 1989 nr 3 s. 9-26. — Tworzenie Mirona. Nowe źródła biograficzne. W: Pisanie Białoszewskiego. Szkice. Wwa 1993 s. 253-259. — Wokół powieści „Księżyc wschodzi” [J. Iwaszkiewicz]. W: Miejsce Iwaszkiewicza. Podkowa Leśna 1994 s. 57-64.

Przekłady

1. M. Kapor: Zapiski pewnej Anny. [Powieść]. Wwa: NK 1979, 307 s.

2. M. Kapor: Udawacze. [Powieść]. Tłum., posł. i przyp. ... Kr.: WL 1981, 230 s.

3. K. Špoljar: Czas i pajęczyna. Edukacja sentymentalna na modłę chorwacką. Przekł., posł. i przyp. ... Kr.: WL 1987, 497 s.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Z. Nałkowska: Dzienniki czasu wojny. Wstęp, oprac. i przyp. ... Wwa: Czyt. 1970, 505 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i uzup. 1972, wyd. 3 1974.

2. Problemy literatury polskiej lat 1890-1939. Red.: ... i Z. Żabicki przy współudziale M.R. Prąglowskiej. Ser. 1-2. Wr.: Ossol. 1972, 1974, 545 + 374 s.

3. Z. Nałkowska: Dzienniki. Oprac., wstęp i komentarz ... Wwa: Czyt.

T. 1. 1899-1905. 1975, 442 s.

T. 2. 1909-1917. 1976, 511 s.

T. 3. 1918-1929. 1980, 495 s.

T. 4. 1930-1939. Cz. 1 (1930-1934), cz. 2 (1935-1939). 1988, 482 + 511 s.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki za edycję w 1988.

4. Janusz Korczak – życie i dzieło. Materiały z Międzynarodowej Sesji Naukowej Warszawa, 12-15 X 1978 r. Kom. red.: ..., A. Lewin, S. Wołoszyn. Wwa: WSiP 1982, 331 s.

5. J. Benešić: Osiem lat w Warszawie. (Kronika). Tłum. D. Cirić-Staszyńska. Wybór, posł., biografii ... Wwa: Czyt. 1985, 578 s.

6. J. Korczak: Myśli. Wybrała i wstępem opatrzyła ... Wwa: PIW 1987, 36 s.

7. J. Korczak: Dzieła. Kom. red.: ..., A. Lewin, S. Wołoszyn, M. Ciesielska. Wwa: Ofic. Wydawn. Latona Inst. Badań Edukacyjnych, IBL PAN, Międzynarodowe Stow. im. J. Korczaka.

T. 1. Dzieci ulicy; Dziecko salonu. Wstęp: A. Lewin. Red. nauk. tomu ... Oprac.: E. Cichy, G. Szyrczyńska. Geneza utworów i przyp.: J. Zieliński. 1992, 528 s.

T. 8. Król Maciuś Pierwszy; Król Maciuś na wyspie bezładnej. Red. nauk. tomu ... Oprac.: E. Cichy. 1992, 455 s.

T. 9. Bankructwo małego Dżeka; Kiedy znów będą mały. Red. nauk. tomu ... Oprac.: J. Bartnicka. 1994, 387 s.

T. 10. Senat szaleńców; Proza poetycka; Utwory radiowe. Red. nauk. tomu ... Oprac.: E. Cichy. Uwagi o tekstach: E. Cichy i ... Dzieci Biblii. Mojżesz. Przekł. filol.: E. Świdarska. Oprac. lit. ... 1994, 419 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994

[Z. Nałkowska: Dzienniki. Wyd. ...] M. Głowiński: Jak wydawać pisma intymne? *Literatura* 1975 nr 95; T. Walas: Narczyca. *Nowe Książ.* 1975 nr 24; B. Dopart: Kobiecość. *Życie Lit.* 1976 nr 5; [Z. Bińkowski] G. Traczyk: Dziennik, ratunek

przed literaturą. *Twórczość* 1976 nr 2; A. Micińska: Upadki Narcyzy czyli demoniczne kobiety. *Nowe Książ.* 1977 nr 7; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1975 wyd. 1978 [rec.: t. 1]; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1979 [rec.: t. 2]; A. Bojarska. Trzeci tom. *Nowe Książ.* 1980 nr 23; R. Matuszewski: sława, MIŁOŚĆ, cienie. *Tyg. Kult.* 1988 nr 52 [rec.: t. 4]; J.Z. Lichański. *Nowe Książ.* 1989 nr 1 [rec.: t. 4]; R. Matuszewski: Kobieta czterdziestolatnia. *Twórczość* 1989 nr 4 [rec.: t. 4].

K.B.

KISIELEWSKI Józef 1905-1966

Pseud.: Atrem; B.; J.B.; j.k.; (j.k.); J.K.; Jan Gajewski; jk; Józ. K.; Józef Podolski; Józef Wiktor; K.; k.; K.J.; S. Kowalski; Stanisław Kowalski; Stanisław Zieliński; w.b.; W.B.; w.z.; W.Z.; zj; – wspólnie z Marią Kisielewską: mjk.
Przezik, publicysta.

Urodzony 26 lutego 1905 w Mościskach (pow. przemyski); syn Tadeusza Kisielewskiego, zawodowego oficera, i Stanisławy ze Studzińskich. Uczęszczał do szkoły powszechnej w Krakowie, a następnie do gimnazjum klasycznego w Grudziądzu, gdzie w 1924 otrzymał świadectwo dojrzałości. Już w tym czasie zaczął ogłaszać pierwsze artykuły w *Gazecie Grudziądzkiej*. W 1924 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, które od 1925 kontynuował na Uniwersytecie Poznańskim; w 1929 uzyskał magisterium. W 1925-31 był redaktorem naczelnym pism *Promień* i *Przegląd Oświatowy* w Poznaniu, organów Towarzystwa Czytelnia Ludowych, w którym pracował społecznie w czasie studiów. W 1926 redagował przez parę miesięcy grudziądzką *Mównicę Publiczną*. Należał do grupy literackiej Łoza, wydającej w 1928 pod redakcją jego i Tadeusza Kraszewskiego czasopismo *Życie Literackie*, w którym prowadził dział teatralny. W 1928 ożenił się z Marią Szymańską (z Lisieckich; zmarła w 1944 w Warszawie). W tym samym czasie został pracownikiem zespołu wydawnictw Księgarni św. Wojciecha. W 1928-30 prowadził kronikę poznańską w dzienniku *Polska*. W 1929 został sekretarzem redakcji *Przewodnika Katolickiego*, a w rok później objął po Emilu Zagadłowiczu i Jerzym Drobniku kierownictwo tygodnika *Tęcza*, którego redaktorem był do 1939; w piśmie tym publikował wiele artykułów na tematy kulturalne, społeczne i polityczne (m.in. pod pseud. Artem). W tym czasie ogłaszał też artykuły, reportaże i drobne utwory m.in. w *Głosie Narodu* (tu w 1936 cykl felietonów pt. „Listy z Wielkopolski”) i w *Prosto z mostu* (tu w 1938 cykl reportaży pt. „Z podróży po Niemczech współczesnych”, którą odbył w 1937). Po wybuchu II wojny światowej przez krótki czas przebywał w Jazłowcu pod Buczaczem, skąd udało mu się przedostać do Rumunii. Pod koniec 1939 udał się do Rzymu, gdzie u prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda zabiegał o poparcie finansowe

dla działalności wydawniczej na rzecz polskich uchodźców, po czym powrócił do Bukaresztu. Tu na początku 1940 został mianowany przez polski rząd emigracyjny kierownikiem Placówki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, działającej przy Konsulacie RP. W końcu 1940 ewakuował Placówkę do Turcji. Na przełomie 1940 i 1941 przebywał w Jerozolimie, skąd w połowie roku udał się przez Kair do Londynu, gdzie w Ministerstwie Spraw Kongresowych objął referat spraw niemieckich. Przeniesiony do Ministerstwa Informacji, w niedługim czasie został przydzielony do polskiej sekcji radia BBC. Następnie objął Dział Łączności z Krajem w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. W tym czasie publikował liczne artykuły w londyńskich czasopismach emigracyjnych *Mysł Polska* (1942, pod pseud. Stanisław Kowalski), *Wiadomości Polskie* (1942, pod pseud. Stanisław Kowalski), *Polska Walcząca* (1943, pod pseud. Stanisław Zieliński). Należał też do redakcji kwartalnika *Poland and Germany*, wydawanego w języku angielskim. Po zakończeniu wojny pozostał w Londynie. Był współzałożycielem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1946-48 redagował miesięcznik *Przegląd Polski*. W lutym 1949 objął kierownictwo Katolickiego Ośrodka Wydawniczego „Veritas”, w którym powołał, opartą na subskrypcji, serię wydawniczą znaną jako *Biblioteka Polska*. W maju 1949 utworzył pismo katolickie *Gazeta Niedzielną*; tu ogłaszał też w 1953-55 artykuły i prozę (m.in. w 1954 cykl „Gawędy przygodne”). Artykuły i utwory prozą publikował również m.in. w *Życiu* (Londyn, 1950-55); tu w 1955 cykl felietonów pt. „Punkty widzenia”), *Drodze* (Londyn, 1954; cykl „Pytania naszego czasu”). W 1958 ożenił się z Irlandką, Eryką O'Donnell. Po odejściu w sierpniu 1960 z „Veritasu” wznowił i redagował miesięcznik Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii pt. *Wiadomości Katolickie*. Zmarł nagle 20 lipca 1966 w czasie urlopu w Bandon w Irlandii; pochowany na cmentarzu Gunnersbury w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Światła w mroku. Pięćdziesiąt lat pracy Towarzystwa Czytelnia Ludowych 1880-1930. Pozn.: Tow. Czytelnia Lud. 1930, 264 s.
2. Powrót. Powieść. *Prosto z Mostu* 1936 nr 5-38. Wyd. osob.: Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936], 348 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Londyn: Veritas 1954; Wwa: Alfa 1992.
3. Św. Jan Bosco 1815-1888. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936], 32 s.
4. O udział katolików w życiu kulturalnym Polski. Referat wygłoszony w czasie 4 Studium Katolickiego w Katowicach w dn. 5-9 IX 1938. Pozn.: Druk. Księgarska; Kat.: Druk. Katolicka 1938, 20 s.

5. Chleb. [Opowiadania]. Powst. przed 1939.

Masz. zniszczony przez niemieckich okupantów w 1939 (inf.: Z. Kotkowski. Dwie sylwetki. Paryż 1967).

6. Po drodze. [Powieść]. *Kur. Pozn.* 1939 nr 84, 86, 88, 90, 92, 94, 96, 98, 100, 102, 106, 108, 110, 112, 114, 116, 118, 120, 122, 124, 126, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 140.

7. Ziemia gromadzi prochy. [Reportaż dokumentalno-historyczny o dziejach konfliktu niemiecko-słowiańskiego]. [Pozn.:] Księg. św. Wojciecha [1939], 501 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1939]; Glasgow: Książ. Pol., Edinburgh, London: Oliver and Boyd 1941; wyd. [skrócone, konspir.] Wwa: Wydawn. DI [Departament Informacji Delegatury Rządu RP na Kraj] 1943; Bari: 476 Sekcja Wydawn. 1946; Wwa: Pax 1990. Druk całości w czasop.: *Rzeczywistość* 1984 nr 24-52/53, 1985 nr 1-15.

Wyd. osob. fragm. pt. Prawdy pogranicza. O niedoli Polaków na pograniczu w Niemczech. Tor.: Pol. Związek Zach. 1939, 29 s.

Przekł. niem.: Die Erde bewahrt das Vergangene. Berlin 1939, powiel.

8. Znaki na niebie i ziemi. Powst. 1939.

Nakład książki, przygotowany do oprawy, został zniszczony przez niemieckich okupantów w 1939 (inf. jak w poz. 5).

9. Droga do Polski. Rozważania aktualne. Bukareszt: *Kur. Pol.* 1940, 154 s.

Podp.: Jan Gajewski. — Analiza sytuacji Polaków po klęsce we wrześniu 1939.

10. Walka komunizmu z Kościołem. Jej przyczyny, objawy i cele. Londyn: Wydż. Kultury i Oświaty ZG Stow. Pol. Kombatantów 1951, 9 s., powiel.

11. Historyczne i kulturalne znaczenie Ziem Odzyskanych. Londyn: Wydż. Kultury i Oświaty ZG Stow. Pol. Kombatantów 1952, 9 s., powiel.

12. Historia z samochodem. Powieść podróżnicza. Londyn: Veritas przy współdziałaniu z Pol. Macierzą Szkolną [za Granicą] 1955, 35 s.

Podp.: Józef Wiktor.

13. O krasnoludku, który został zuchem. Londyn: Veritas przy współdziałaniu z Pol. Macierzą Szkolną [za Granicą] [1955], 16 s.

Podp.: Józef Podolski.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1956. — SWPP 1. — PP (B. Winklowa). — RL 1966 (P. Grzegorzczak). — WSB (K. Sroczyńska).

[Powrót:] K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1937 z. 6; S. Piasecki: Powieść o odpowiedzialności. *Prosto z Mostu* 1937 nr 29; L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1937 wyd. 1938; K. Wyka: Powieść o poznańskiej prowincji. *Gaz. Pol.* 1937 nr 247. — [Ziemia gromadzi prochy:] A. Grzymala-Siedlecki: „Twarzą ku zachodowi”. *Kur. Warsz.* 1939 nr 113; J. Janowski: Tam, gdzie ongiś szumiały puszcze słowiańskie. *Kur. Lit.-Nauk* 1939 nr 14; S. Józefowicz: Jesteśmy jednej krwi. *Mysł Nar.* 1939 nr 13. — S. Piasecki: Nasi współcześni. J.K., który odkopał prochy

słowiańskie w Niemczech. *Merk. Pol.* 1939 nr 29. — [Ziemia gromadzi prochy:] W. Prawdzie: „Ziemia gromadzi prochy”. Recenzja analityczna. *Biul. Zach.-Słow.* Edynburg 1941 nr 4/5; W. *Gaz. Pol.*, Jerozolima 1941 nr 80; Junius. *Mysł Pol.*, Londyn 1942 nr 35. — [Powrót:] W. Grubiński: Ewa Pobratynska bez hysterii. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 51/52; S. Legeżyńska. *Głos*, Londyn 1954 nr 13. — M. Czuchnowski: Ocalona garstka popiołu. Pamięci J.K. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 237. — T. Kraszewski: Wspomnienie o J.K. *Nurt* 1966 nr 11. — Z. Kotkowski: Dziennikarz, publicysta i pisarz Ziem Zachodnich. W tegoż: Dwie sylwetki — Jan Bielawicz, Józef Kisielewski. Paryż 1967. — Z. Kotkowski. *Biul. Org. Zw. Pisarzy Pol. na Obczyźnie*, Londyn 1967 nr 1/3. — A. Rogalski: „Ziemia gromadzi prochy”. *Kierunki* 1979 nr 21 [art. biogr.]. — D. Kwiatkowski: Gdy Polak szukał prawdy. *Merkuriusz* 1983 nr 5. — A. Rogalski: J.K. W tegoż: W kręgu przyjaźni. Wwa 1983. — J. Marszałek: Ziemia gromadzi prochy. *Rzeczywistość* 1984 nr 23 [art. ogólny o J.K.]. — E. Męclewski. *Katolik* 1985 nr 2 [rec.: Ziemia gromadzi prochy].

B.D.

KISIELEWSKI Stefan 1911-1991

Pseud.: Antoni Wojciechowski; Cyga; Dzieciot; J. Kis; Jan z Ogóna; Jerzy Mrugacz; Joanna Holyńska; Kis.; Kisiel; S.; S.K.; sk; Szprot; Teodor Klon; Tomasz Staliński.
Publicysta, prozaik, krytyk muzyczny, kompozytor.

Urodzony 7 marca 1911 w Warszawie; syn Zygmunta Jana Kisielewskiego, powieściopisarza, i Salomei Janiny z Pakuszewskich, nauczycielki; bratanek Jana Augusta Kisielewskiego, dramaturga. W 1929 ukończył Gimnazjum im. T. Czackiego w Warszawie, po czym przez dwa lata studiował filologię polską i filozofię na Uniwersytecie Warszawskim, następnie muzykę w Konserwatorium Warszawskim. W 1930-31 był członkiem Legionu Młodych i pracował w Wydziale Kultury przy Komendzie Głównej tej organizacji. Debiutował w 1931 sprawozdaniami muzycznymi zamieszczonymi w *Echu Tygodnia* (nr 4, 6). W 1934 uzyskał dyplom Konserwatorium w zakresie teorii muzyki, a w 1937 dyplom w klasie kompozycji i fortepianu. W 1934-35 odbył służbę wojskową. W 1935-37 był sekretarzem miesięcznika *Muzyka Polska*. Artykuły i recenzje publikował w *Buncie Młodych* (1936), *Pionie* (1936, 1938-39) i *Polityce* (1937-38). W 1938-39 przebywał w Paryżu, gdzie kontynuował studia muzyczne. Po powrocie do kraju, w 1939 rozpoczął pracę jako referent muzyki ludowej w Wydziale Muzycznym Polskiego Radia, następnie w zespole Warszawa II. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej jako podporucznik w 9. Pułku Piechoty, walczył pod Kowlem i Włodzimierzem. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie; zarabiał na życie ucąc muzyki i grając w kawiarzach. Równocześnie uczestniczył w działalności konspiracyjnej; w 1940-42 był związany z organizacją Grunwald; pisywał też artykuły polityczno-propagandowe do jej organu *Warta*. Od 1942 pracował w radiowej Sekcji „RA” Wydziału Kultury

i Propagandy Delegatury Rządu RP na Kraj, od 1943 był referentem audycji muzyczno-słownych. W 1942 ożenił się z Lidią Hintz. Brał udział w powstaniu warszawskim 1944 w szeregach AK; 3 sierpnia został ranny, po czym przebywał w szpitalu powstańczym w kościele Wizytek. Po upadku powstania uciekł z niemieckiego transportu i ukrywał się w Skierniewicach. Na początku 1945 zamieszkał w Krakowie, gdzie otrzymał stanowisko wykładowcy w Wyższej Szkole Muzycznej (zwolniony w 1949 po wystąpieniu na Zjeździe ZLP z krytyką socrealistycznej koncepcji muzyki). W 1945 pracował krótko w redakcji tygodnika *Przekrój*, w którym do 1947 pod pseud. Teodor Klon ogłaszał powieści w odcinkach. W 1945 był założycielem i do 1949 redaktorem dwutygodnika *Ruch Muzyczny* (tu też artykuły i recenzje do 1980). W kwietniu 1945 nawiązał stałą współpracę trwającą do końca życia (z przerwą 1953-56) z *Tygodnikiem Powszechnym*, w 1945-53 publikował (pod pseud. Kisiel) recenzje i felietony w cyklach „Pod włos” (1945, 1948-49), „Życie muzyczne” (1945, 1950-53), „Lopatą do głowy” (1949-53); inne teksty podp. też: Cyga, Dziecioł, Szprot, Jan z Ogona. Od 1945 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP); w 1946-48 wchodził w skład zarządu Oddziału Krakowskiego. Był też członkiem zarządu Stowarzyszenia Autorów „Zaiks” (1947-48, 1965-68). Od 1955 współpracował z Polskim Radiem, gdzie do 1957 prowadził stały cykl „Rozmowy o muzyce”. W 1955-67 był przewodniczącym Oddziału Krakowskiego Związku Kompozytorów Polskich. W 1956 otrzymał nagrodę muzyczną m. Krakowa. W 1957-65 był posłem na Sejm z ramienia Koła Posłów Katolickich „Znak”. W tym czasie publikował w *Tygodniku Powszechnym* (pod pseud. Kisiel) cykle felietonów „Gwoździe w mózgu” (1958-63), „Głową w ściany” (od 1964 do nr 8 z marca 1968). W 1961 zamieszkał w Warszawie. Kontynuował twórczość krytycznoliteracką i publicystyczną; m.in. pisał stałe felietony muzyczne w *Życiu Warszawy* pt. „W muzycznej Warszawie” (1961-64), publikował też w *Więzi* (stałe w 1966-68). W 1965-68 był redaktorem naczelnym wydawnictwa muzycznego Sympoza. Za publiczną krytykę PZPR w lutym 1968, został usunięty z ZLP i objęty zakazem druku. Po jednym z wystąpień został też pobity przez nieznaną sprawców. W 1971-74 redagował w Polskim Radiu audycje słowno-muzyczne UNESCO. Równocześnie kontynuował działalność kompozytorską i odczytową. Był przewodniczącym zarządu Sekcji Autorów Dzieł Muzycznych Stowarzyszenia „Zaiks” (1971-74). Kontynuując twórczość felietonistyczną publikował w *Tygodniku Powszechnym* (pod pseud. Kisiel) cykle felietonów: „Bez dogmatu” (1971-76), „Wołanie na puszczy” (1976-80), „Wi-

dziane inaczej” (1983-87), „Sam sobie sterem” (1986-89). Ogłaszał też cykle felietonów w paryskiej *Kulturze*, „Pochwała kłamstwa” (1977), „Wołanie na puszczy” (1976-81), „Widziane inaczej” (1981-82). Publikował w londyńskim *Pulsie* oraz od 1977 w pismach ukazujących się w kraju poza zasięgiem cenzury, m.in. w *Biuletynie KOR*, *Zapisie* (1977-81), *Bratniaku*, *Aneksie*, *Głosie*, *Res Publice* (1979), *Aspekcie*, *Spotkaniach*, *Krytyce*, *Stańczyku*. Nadto zamieszczał artykuły w prasie niemieckiej, m.in. w *Die Furche*, *Der Spiegel*, *Die Zeit*, *Europäische Rundschau*, *Kontrapunkt*. W 1976 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Nawiązał współpracę z poznańskim tygodnikiem *Wprost*, w którym od 1991 zamieszczał felietony, przekazywane telefonicznie (z powodu postępującej choroby oczu). Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, m.in. do Niemiec (od 1957; tu cykle odczytów), Francji (1975, 1978), Anglii, Włoch, ZSRR i Rumunii; podróżował też do Australii (1981), USA i Kanady. Za działalność literacką i publicystyczną otrzymał liczne nagrody, m.in. nagrodę literacką Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1974), prywatną nagrodę im. A. Struga (1979), nagrodę im. S. Vincenza (1987), nagrodę publicystyczną im. A. Bocheńskiego (1988) oraz, za obronę gospodarczych praw obywatelskich, nagrodę Fundacji Max Schmidheing-Stiftung przy uniwersytecie w Sankt Gallen w Szwajcarii (1983). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1957). Zmarł 27 września 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sprzysiężenie. Powieść. Powst. 1942-1944. Wyd. Wwa: Panteon 1947, 367 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1957.

2. Zbrodnia w Dzielnicy Północnej. Powieść. *Dziś i Jutro* 1947 nr 38-52, 1948 nr 1-11. Wyd. osob. Pozn.: Księg. Gustowskiego 1948, 215 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Pax 1957; Wwa: Iskry 1990.

Przekł. słowac: Tajomstvo profesora Galarda. [Przeł.] A. Vojtuliak. Bratislava [1948].

3. Polityka i sztuka. Wwa: E. Kuthan 1949, 284 s.

Wybór publicystyki z l. 1945-1948.

4. Poematy symfoniczne Ryszarda Straussa. [Kr.:] PWM 1955, 115 s.

5. Rzeczy małe. Felietony. Wwa: Pax 1956, 540 s.

Druk. w *Tyg. Powsz.* w 1945-1954.

6. Z muzyką przez lata. Zbiór esejów muzycznych. Kr.: WL 1957, 318 s.

Podp.: Teodor Klon.

7. Gwiazdździobir muzyczny. [Szkice]. T. 1. Od Bacha do Strawińskiego. Kr.: PWM 1958, 266 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1972, wyd. 4 1982.
Podp.: Teodor Klon.
8. Miałem tylko jedno życie. Powieść. *Przekrój* 1958 nr 683-697. Wyd. osob. Kr.: WL 1958, 173 s.
Podp.: Teodor Klon.
9. Opowiadania i podróże. Kr.: Znak 1959, 192 s.
Zawartość: Przedmowa. – [Opowiadania] Mieszkanie; Biblioteka; Chciałem pisać ...; W małym miasteczku.
10. Przygoda w Warszawie. (Powieść). *Tyg. Powsz.* 1959 nr 25-30. Wyd. osob. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1976, 136 s. Wyd. nast.: [Wwa:] *Mysł** [1987]; Kr.: WL 1989.
11. Kobiety i telefon. [Powieść]. Wwa: *Czyt.* 1960, 96 s.
Podp.: Teodor Klon.
12. Grażyna Bacewicz i jej czasy. Kr.: PWM 1964, 58 s.
13. Nasze muzyczne dwudziestolecie. Reportaż fotograficzny. 1944-1964. [Album]. Scenariusz i wybór tekstów: M. Tomaszewski. Dwugłos o dwudziestolecie: ..., M. Tomaszewski. Kr.: PWM 1965, 460 s.
14. Z muzycznej międzyepoki. Kr.: PWM 1966, 344 s.
Zbiór art. i felietonów z l. 1958-1965.
15. Widziane z góry. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1967, 319 s. Wyd. nast. Wwa: *Iskry* 1989.
Przekł. niem.: Am Abgrund der Macht. [Przel.] W. Bronska-Pampuch. München 1986.
Wyd. z 1967 oraz przekł. niem. podp.: Tomasz Staliński.
16. Cienie w pieczarze. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1971, 363 s. Wyd. nast. Szczec.: *Errata** 1987, tamże 1987; wyd. 2 [!] Wwa: *Iskry* 1991.
Wyd. z 1971 podp.: Tomasz Staliński. Wyd. krajowe podp.: Stefan Kisielewski (Tomasz Staliński); dodano: *Zamiast przedm.*: J. Salski: *Słowo niepodległe*.
17. Romans zimowy. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1972, 207 s. Wyd. nast.: Wwa: *NOWA** 1982, 114 s.; wyd. 2 Wwa: Wydawn. Pol., Pol. Dom Wydawn. 1989.
Podp.: Stefan Kisielewski (Tomasz Staliński).
18. [Sto] 100 razy głową w ściany. Paris: Éditions du Dialogue 1972, 363 s.
Felietony druk. w *Tyg. Powsz.* w 1945-1971.
19. Materii pomieszanie. [Szkice]. Londyn: Odnova 1973, 355 s.
Felietony druk. w *Tyg. Powsz.* w 1945-1971.
20. Zbigniew Drzewiecki. Kr.: PWM 1973, 63 s.
21. Muzyka i mózg. Eseje. Kr.: PWM 1974, 179 s.
Zawiera teksty druk. wcześniej w *Ruchu Muz.*, *Forum Musicum*, *Tyg. Powsz.*, *Polisce*.
22. Stosunki państwo – Kościół w PRL. *Zesz. Hist.*, Paryż 1974 nr 49 s. 3-23. Wyd. osob. Wwa: *Głos** 1980; pt. *Stosunki Kościół – państwo w PRL.* Kr.: Wydawn. „Krzyża Nowohuckiego” 1981; pt. *Stosunki Państwo – Kościół w PRL.* [Wr.]: Ruch Młodzieży Katolickiej NZS Politechnika Wrocławska* [1981]; pt. *Stosunki państwo – Kościół w PRL.* [Wwa]: Spółdz. Wydawn. *Stop** [1986]; [b.m.]: *Młoda Polska** 1986; – wyd. wspólnie z poz. 26 pt. *Na czym polega socjalizm? Stosunki Kościół – państwo w PRL.* Gdynia: *Latarnia** 1981, 54 + 23 s.; Pozn.: *Maximum* 1990.
23. Śledztwo. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1974, 223 s. Wyd. nast. Wwa: *Novum* 1990.
Wyd. 1 podp.: Tomasz Staliński.
24. Czy istnieje walka o świat? Londyn: Odnova 1976, 24 s. Wyd. nast. pt.: *Walka o świat: 1. Czy istnieje walka o świat? 2. Jak objawi się walka o świat?* Wwa: Wydawn. im. Konstytucji 3 Maja* 1980; *Walka o świat; Jak objawi się walka o świat.* Wr.: Kooperatywa Wydawn. *Wyzwolenie** 1981; Paryż: *Spotkania* 1983.
Zawartość wyd. z 1976: *Przedmowa. – Czy istnieje walka o świat? Jak się objawi walka o świat?* Według inf. autora przekł. ang., niem., włos. przed 1989.
25. Ludzie w akwarium. Powieść. Paryż: Inst. Lit. 1976, 147 s. Wyd. nast. [Szczec.]: *Suplement** 1981, 147 s.; *Kościan: Omnibus* 1990.
Wyd. z 1976 podp.: Tomasz Staliński. Wyd. krajowe podp.: Stefan Kisielewski (Tomasz Staliński).
26. Na czym polega socjalizm? Spostrzeżenia z Warszawy. Powst. 1976. Wyd. Londyn: Odnova 1979, 55 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. im. Konstytucji 3 Maja* 1979; Wwa: *Niezał. Wydawn. Chłopskie** 1981; Kr.: *Rota** 1983; [Lubl.]: *Respublica** 1986; wyd. pt. *Pałę Zachód. Kościan: Story* 1990; – wyd. wspólnie z *Stosunki Kościół – państwo w PRL* zob. poz. 22.
Przekł. niem.: *Polen oder Die Herrschaft der Dilettanten.* [Przel.] E. Werfel. Zürich [1978].
27. Moje dzwony trzydziestolecia. [Felietony]. Chicago: Polonia Book Store and Publishers 1979, 119 s.
28. Z literackiego lamusa. Kr.: Znak 1979, 265 s.
Szkice lit., art. i rec. druk. w czasop. w 1945-1971.
Zawartość: *Teoria, ideologia, estetyka: Tematy wojenne; Miłość do kultury; Jak oceniam literaturę dwudziestolecia; Literatura z tezą; Idea i wizja. Na marginesie polskiej prozy powojennej; Pierwsze drogowskazy. O polskiej prozie literackiej lat powojennych; O idee artystyczne; O automatyczności i powszechności sztuk. W odpowiedzi Adamowi Wazykowski [dot. art.: Nieporozumienia malarskie druk. w *Kuźnicy* w 1949].*

Trochę systematyki, estetyki i polemiki; Dalej o estetyce; Refleksje polonistyczne [dot. Zjazdu Polonistów w Poznaniu w 1952]; Jak ocalić zdrową czarność? — Recenzje, impresje, sylwetki; Granice sztuki. Z okazji premiery „Domu pod Oświecieniem” Tadeusza Hołuj; „Dawne, dobre czasy” [dot. T. Breza; Mury Jerycha]; „Mitologia” zwycięża [dot. J. Kott; Mitologia i realizm]; Realizm, ale jaki?; O Gołubiewie i jego książce [dot. Bolesław Chrobry]; Noc inteligentów nie zgniłych [dot. T. Kudliński; Farbowane lisy]; Tematy sportowe [dot. M. Promiński; Opowieści sportowe, A. Rudnicki; Kartki sportowe]; Przeciwności się stykają [dot. G. Greene; Broń na sprzedaż]; Impresje spod Babiej Góry; Czy Kafka to pisarz dziwny? [dot. F. Kafka; Wyrok]; Adolf czyli świadek wszechstronny [dot. A. Rudnickiego]; Dokąd prowadzi docieklawy Sandauer? [dot. A. Sandauer; Samobójstwo Mitrydatesal]; Wyścizka w krainie młodości [dot. A. Micewski; Z geografii politycznej II Rzeczypospolitej]; Człowiek wolny poza czasem [dot. S. Mackiewiczal].

29. Wspomnienia polityczne. *Krytyka* 1980 nr 4. Wyd. osob. z rys. A. Mleczki. Wwa: Krąg II* 1983, 22 s.; [Wwa:] Wydawn. V [Victoria]* 1984.

Przedr. rys. z tomu W. Jaworski: Sto kwiatów? Kr.: KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981.

30. Podróż w czasie. Powieść. Paryż: Inst. Lit. 1982, 131 s. Wyd. nast. [Wwa:] Myśl* 1984; Wwa: Iskry 1989.

31. Bez cenzury. [Artykuły i felietony]. Wwa: CDN* 1983, 173 s. Wyd. nast. Paryż: Spotkania 1987, 277 s.

Nagroda literacka „Solidarności” Pracowników Wydawnictw w 1985.

32. Bezsilność publicystyki. [Artykuły i felietony]. [Wwa]: Wszechnica Spół.-Polit. [właśc. Ofic. Lit.]* 1983, 138 s.

Wyd. nast. w wyborze: [Wwa]; Niezależ. Ofic. Wydawn.* [1983], 27 s., przedr. pt. Bezsilność publicystyki. O nadwiślańskim popłatanu. [Kr.]: Rota* 1983.

Felietony zdjęte przez cenzurę z *Tyg. Powsz.*; przedr. z *Kultura*, Paryż 1983 nr 1/2.

33. Na czym polega socjalizm. Kr.: Rota* 1983, 60 s.

34. Wstęp do programu opozycji. *Kultura*, Paryż 1984 nr 1/2. Wyd. osob. [Wwa]: Myśl* 1984, 8 s. Wyd. nast.: pt. Wstęp do programu opozycji. Przedm.: M. Haller; Spotkania trzeciego typu? Wwa: Oficyna Liberałów* 1984; Wwa: Wydawn. im. Gen. Nila Fieldorfa 1984.

35. Wszystko inaczej. [Powieść]. Londyn: Puls 1986, 244 s. Wyd. nast.: wyd. 2 krajowe przejrz. i popraw. przez autora. Przedm.: M.W. Wwa: Oficyna Liberałów* 1986, tamże wyd. 3 1987, wyd. 4 1988; Wwa: Interim 1991.

36. Felietony pod choinką. Wwa: Res Publica 1987, 140 s.

37. Wołanie na puszczy. Zbiór publicystyki wydanej poza zasięgiem cenzury w latach 1976–1981. Cz. 1. Teksty publikowane w nieoficjalnej prasie krajowej. Cz. 2. Felietony. [Wwa]: NOWA* 1987, 173 + 193 s. Wyd. w wyborze pt. Wołanie na

puszczy. Zbiór publicystyki wydanej poza zasięgiem cenzury w latach 1976–1981. [B.m., b.w. 1987]*, 100 s.; wyd. z podtytuł.: Zbiór publicystyki poza cenzurą. Wwa: Sowa* 1987, 193 s.

38. Rzeczy najmniejsze. [Aforyzmy]. Do druku przygot. i wstępem poprzedził K. Orzechowski. Wwa, Kr.: Michalineum 1988, 95 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 1988.

39. Według alfabetu. Od wydawców: T. Wołek. Wwa: Bibl. Polityki Pol. i Wydawn. Grup Polit. Wola* 1988, 78 s. Wyd. nast.: tamże 1989; Wwa: Brama* [19]89.

Dot. m.in. pisarzy i osób ze środowiska kultury.

40. Lata pozłacane, lata szare. Wybór felietonów z lat 1945–1987. Kr.: Znak 1989, 755 s.

Podp.: Kisiel.

41. Abecadło Kisiela. [Koncepcja, red. i przedm.: T. Wołek]. Wwa: Interim 1990, 155 s.

42. Testament Kisiela. Ze Stefanem Kisielewskim rozmawia P. Gabryel. Pozn.: Ag. Wydawn.-Reklamowa Wprost 1992, 183 s.

Wybór utworów w przekł. niem.: An dieser Stelle Europas. Ein Pole über Ost und West und andere Fragen von heute. [Przel.] W. Bronska-Pampuch. München 1964. [Wybór art. z l. 1945–1963].

Nadto od 1955 liczne wydania kompozycji muzycznych S.K.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1978, 1989. — Wywiady: Rozmowa ze S.K. [Rozm.] S. Grochowiak. *Nowa Kult.* 1962 nr 37; Rozmowa ze S.K. [Rozm.] W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 49; Rozmowa z S.K. [Rozm.] W. Karpiński. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 14; Z Kisielom o wszystkim. [Rozm.] E. Sabelanka. *Literatura* 1981 nr 32; „Nikt szczęśliwości na ziemi nie obiecywał” [Rozm.] B. Wildstein. *Kontynenty* 1983 nr 11; Jestem tylko felietonista. [Rozm.] Z. Bauer, E. Chudziński, W. Ryzdewski. *Zdanie* 1988 nr 7/8; Zanim czytelnik przeczyta. [Rozm.] B. Tumiłowicz. *Polityka* 1988 nr 38 [dot. twórczości lit.]; Komuniści i felietony, świat i powieści. [Rozm.] Z.W. Fronczek. *Tyg. Kult.* 1989 nr 13; Socjalizm nie lubię. [Rozm.] A. Borkowska. *Literatura* 1989 nr 11/12; Powiedziałem już wszystko. [Rozm.] A. Gelberg. *Tyg. Solidarność* 1990 nr 12; Ogryzanie resztek. [Rozm.] J. Wegner. *Rzeczpospolita* 1991 nr 46.

SWPP 1. — PP (B. Winkłowa) — LP (red.).

[Sprzyśiężenie.] J. Dobraczyński: Komplex i kłeska. *Dziś i Jutro* 1947 nr 3; A. Gołubiew. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 2; J. Kott: Niespodziewany sojusznik. *Kuźnica* 1947 nr 5, przedr. w te goz: Postęp i głupstwo. T. 2 Wwa 1956; W. Mach: Sprawa „Sprzyśiężenia” czyli o zadaniach krytyki literackiej. *Nuri* 1947 nr 1. — [Zbrodnia w Dzielnicy Północnej]. T. Breza. *Odrodzenie* 1948 nr 16; Z. Starowieyska-Morstinowa: Znowu pod wstos. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 17. — K. Wyka: Rozrachunki intelektualne. W te goz: Pogranicze powieści. Kr. 1948 [rec.: Sprzyśiężenie]. — [P. Zdziechowski] J. Ursyn: Czyżby nowe prądy w literaturze kryminalnej. *Kultura*, Paryż 1949 nr 4/5 [dot. Zbrodnia w Dzielnicy Północnej]. — [Rzeczy małe:] K. Kozniewski: Felieton. *Kwart. Prasozn.* 1957 nr 4; Z. Starowieyska-Morstinowa: Rzeczy małe czy wielkie? *Tyg. Powsz.* 1957 nr 11. — A. Gołubiew: Jedno życie Teodora Klona. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 52 [rec.: Miałem tylko jedno życie]. — J. Jacki: Paradoks o muzyce. *Prz. Hum.* 1958 nr 1 [rec.: Z muzyką

przez lata). — [J. Mieroszewski] Londyńczyk: Kisiel — Cat — Pax *Kultura*, Paryż 1958 nr 9 [dot. działalności publicystycznej S.K.]. — A. Czastka: Otepienie moralne pod wpływem alkoholu. *Homo Dei* 1959 nr 5 [rec.]; Gwiazdozbiór muzyczny]. — [Przygoda w Warszawie:] J. Hennel: Kapitulaacja Antoniego Gasztownia. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 51; Z. Malanowska: O „Przygodzie w Warszawie” krytycznie. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 45. — [Gwiazdozbiór muzyczny:] B. Schäffer. *Zycie Lit.* 1959 nr 46; J. Stazewski: Spełnienie oczekiwania. *Kierunki* 1959 nr 31. — [Opowiadania i podróże:] [M. Danilewiczowa] Szperacz: Kisiel. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 26. — J.J. Lipski: Literatura „Przekrojowa” i literatura „Expressowa” *Twórczość* 1960 nr 10 [rec.]; Kobiety i telefon]. — [Opowiadania i podróże:] S. Mackiewicz. *Kierunki* 1960 nr 16; Cz. Miłosz: Same pochwały. *Kultura*, Paryż 1960 nr 3 [dot. też: Miałem tylko jedno życie]. — K. Meloch: Powieść z „Przekroju”. *Nowa Kult.* 1960 nr 38 [rec.]; Kobiety i telefon]. — Z. Starowiejska-Morstinowa: Paradoxy K. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 6 [rec.]; Opowiadania i podróże]. — W. Sadkowski: Kisiel w drodze do Damasku. *Argumenty* 1961 nr 4, przedr. w tegoż: *Literatura katolicka w Polsce* Wwa 1963. — R. Kosinski: S.K. *Zycie Lit.* 1962 nr 32, przedr. w tegoż: *Głowy podwawelskie*. Kr. 1965. — M. Skwamiński: Głosy do Kisiela. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 8 [dot. publicystyki S.K.]. — [Z muzycznej międzyepoki:] S. Bakinowski: Zapiski profana o muzycznej międzyepoce. *Więź* 1967 nr 3; L. Erhardt: Muzyczna rzeczpospolita. *Nowe Książ.* 1967 nr 16; J. Gajek: „Kisiel” i muzyka współczesna. *Kultura*, Paryż 1967 nr 3. — J. Ambroziewicz: Kisiel Urbana. *Argumenty* 1971 nr 12 [dot. cyklu: Bez dogmatu]. — [100 razy głową w ścianę:] M. Suszycki. *Na Antenie*, Londyn 1972 nr 114; [W. Skalmowski] M. Bronski: O felietonach Kisiela. *Kultura*, Paryż 1973 nr 3; W. Wóhnot: Głową w ścianę! *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1973 nr 16. — J. Skarbowska: S.K. jako krytyk muzyczny. *Ruch Muzyczny*. 1975 nr 18. — M. Zieliński: Wyznanie aksjologia. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 12 [rec.]; Muzyka i mózgi]. — [W. Skalmowski] M. Bronski: S.K. — powieściopisarz. *Kultura*, Paryż 1977 nr 6 [rec.]; Przygoda w Warszawie]. — W. Górnicki: Dziwny świat S.K. *Kultura*, Wwa 1979 nr 20. — W. Jaworski: Pisanie na tematy nieobecne. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 19/20 [rec.]; Moje dzwony trzydziestolecia]. — W.K. Marciniak: Socjalizm w Polsce w oczach publicysty krajowego. *Listy do Polaków*, New Britain 1979 nr 3 [rec.]; Na czym polega socjalizm. — [W. Karpiński] W.K. Kisiel: Kisiel: Kisiel jako duchowa forma życia. *Res Publica* 1979 nr 3/4. — J. Lobodowski: Kisiel na kwaśno. *Orzeł Biały*, Londyn 1980 nr 194. — J. Sochoń: Granice sztuki. *Więź* 1980 nr 7/8 [rec.]; Z literackiego lamusa]. — [Z. Najder] Socjusz: Polskie kwadraty kota. *Kultura*, Paryż 1980 nr 6 [dot. koncepcji politycznych S.K.]. — P. Wierzbicki: Rekordzista świata na gorącym uczynku przytępiany. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 31 [uwagi o metodzie krytycznej S.K.]. — [Widziane z góry:] A. Laszowski: Upadek krytyki literackiej. *Kierunki* 1981 nr 34; W. Maciąg: Nowi ludzie stamtąd. *Zycie Lit.* 1981 nr 27. — A. Sulikowski: Kisiel literacki. *Twórczość* 1981 nr 7 [rec.]; Z literackiego lamusa]. — [W. Skalmowski] M. Bronski: Tomasz Staliński: „Cienie w pieczarze”; „Romans zimowy”; „Śledztwo”; „Ludzie w akwarium”; „Widziane z góry” po latach. W tegoż: *Teksty i preteksty*. Paryż 1981. — W. Odojewski: Nowy K. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1982 nr 303 [rec.]; Podróż w czasie]. — [Wstęp do programu opozycji] M. Haller: Spotkanie trzeciego typu? *Kultura*, Paryż 1984 nr 1/2; W. Kuczyński: Kisiela spojrzanie na opozycję. *Kultura*, Paryż 1984 nr 3; [R. Zimand] Leopolda: Sedno i kilka ważnych spraw. *Kultura*, Paryż 1984 nr 7/8. — L. Szaruga: Pisarz, którego nie ma [o twórczości S.K. pod pseud. T. Staliński]; M. Szpakowska: K. — powieści dla dorosłych. W: *Literatura zle obcna*. Londyn 1984, wyd. nast. Kr. 1986. — T. Burek: Szanujmy białe kruki albo sprawa „Sprzyśnięcia”, przedr. *Puls* 1986 nr 30; P. Gazda: Kisiela bufet dobrowolny [dot. poglądów S.K.]; L. Polony: Kisiela spór z socrealizmem; A. Szczypiorski: Świat niecierpliwości rządzi się innymi prawami; R. Zimand: O byciu zdrowym na umyśle w szalonym miejscu. *Kult. Niezależna* 1986 nr 20. — [Wszystko inaczej:] [W. Skalmowski] M. Bronski: Kto potrafi

powiedzieć „B”. *Puls* 1986 nr 30; A. Micewski: Co napisał K? *Znak Czasu* 1986 nr 4; M. Zarebski: Wszystko inaczej i ciągle to samo. *Archipelag*, Berlin Zach. 1986 nr 7/8; J. Kurwicki: Białe owad systemu. *Kultura*, Wwa 1987 nr 10. — S.H. Kaszyński: Myśli najskrytsze. *Nurt* 1989 nr 5 [rec.]; Rzezy najmniejszej]. — J.J. Lipski: Obrona socjalizmu czyli Anty-Kisiel. *Tyg. Solidarność* 1989 nr 11. — [Lata połączane:] W. Jurasz: Rezultat. *Res Publica* 1989 nr 9/12; M. Pieczara: Widziane z dołu. *Prz. Katol.* 1989 nr 30. — [Widziane z góry:] T.J. Zolciński: Róg Nowego Świata i Alei. *Tyg. Współcz.* 1989 nr 51; M. Baster: Zimny kartofel. *Tyg. Tak i Nie* 1990 nr 5. — J. Janczewska-Alyńska: Kontralfabet dla Kisiela. Wwa: Aviation Books 1990, 122 s. [rec.]; Abecadło Kisiela]. — R. Jarocki: Czterdzieste pięć lat w opozycji. (O ludziach „Tygodnika Powszechnego”). Kr. 1990, passim. — W. Jurasz: Życie moje (i nie tylko). *Więź* 1990 nr 11/12 [rec.]; Abecadło Kisiela]. — J. Klejnocki: Pod czujnym okiem cenzora. *Mies. Lit.* 1990 nr 1 [dot.]; Przygoda w Warszawie]. — J. Pilch: Język, gęba i Kisiel. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 12. — J. Suszko: Wakacyjne opowieści o Kisielu: 1. Jaki jest, każdy widzi; 2. Zepsuty samochód ze zreperowanym klaksonem; 3. Czerwony wiatraczek; 4. Psoty i biesiady. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 32-35. — B. Klukowski: Powieściowe gry polityczne. *Nowe Książ.* 1991 nr 2 [rec.]; Śledztwo]. — M. Urbanek: Kisiel i Tyrmand. *Prz. Tyg.* 1991 nr 41. — W. Jurasz: Praktyka czystego rozumy. *Więź* 1992 nr 10 [rec.]; Wszystko inaczej]. — Z. Kubiak: S.K. Polska S.K. W tegoż: *Przestrzeń dzieł wiecznych*. Kr. 1993. — W. Skalmowski: Przystanki w czasie. (O powieściach S.K.). *Zesz. Lit.*, Wwa-Paryż 1993 nr 1. — E. Szczurek: Frazeologiczne i leksykalne właściwości felietonów Kisiela. *Zesz. Nauk WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1993 nr 31. — Jedyny między Łabą a Władystokiem. O Kisielu z ks. J. Bardeckim rozmawia J. Pruszyńska. *Gaz. Wyborcza* 1994 nr 222. — L.B. Grzeniewski: Sprawa „Sprzyśnięcia”. *Twórczość* 1994 nr 9. — J. Pruszyńska: Kisiel. *Odra* 1994 nr 12. — J. Waldorff: Słowo o Kisielu. Wwa: *Iskry* 1994, 132 s. — H. Vogler: Brąz nie na miarę. *Wiad. Kult.* 1994 nr 18.

E.G.

KISIELEWSKI Zygmunt Jan 1882-1942

Pseud. Kiedroń, Z. Z.K.; Z.L.; Zygmunt Komar, Zygmunt Łukaszunas, Zysław
Powieściopisarz, nowelista, publicysta.

Urodzony 27 marca 1882 w Rzeszowie; syn Augusta Kisielewskiego, zubożałego ziemianina, nauczyciela tańca, i Józefy z domu Szałajko, nauczycielki; brat Jana Augusta Kisielewskiego, dramaturga; ojciec Stefana Kisielewskiego, pisarza i kompozytora. Do gimnazjum uczęszczał początkowo w Rzeszowie, a po przeniesieniu się rodziny w 1896 do Krakowa, w Podgórzu, gdzie w 1901 uzyskał świadectwo dojrzałości. Od 1898 był członkiem konspiracyjnej organizacji niepodległościowej Wolni Bracia; w tajnym organie tej organizacji ogłosił pierwszy swój artykuł. Od jesieni 1901 studiował ekonomię polityczną na Uniwersytecie Lwowskim. Kontynuując działalność polityczną, uczestniczył w pracach organizacji Promienistych, wstąpił też do Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Współpracował od 1901 z miesięcznikiem *Promień*, poświęconym sprawom młodzieży szkolnej, publikując liczne artykuły o problematyce społeczno-politycznej (pod krypt. Z.L.); od października 1902 do

kwietnia 1904 podpisywał pismo jako wydawca. W związku z przewlekłą chorobą (gruźlica kości) przebywał od 1903 w Szwajcarii, gdzie studiował historię literatury na uniwersytecie w Zurychu i napisał swój pierwszy dramat „Morituri”. Po powrocie do kraju w 1905, brał aktywny udział w ruchu rewolucyjnym w Łodzi jako agitator polityczny. Aresztowany w Warszawie w 1906, został po kilku miesiącach więzienia na Pawiaku zwolniony za kaucją. W 1907-08 przebywał ponownie za granicą, w Zurychu i w Rzymie. W tym czasie współpracował z warszawskim tygodnikiem *Świat*, w którym ogłaszał artykuły i recenzje. W 1909 zamieszkał w Warszawie. Ożenił się z Salomeą Janiną Pakuszewską, później nauczycielką przyrody. Nawiązał kontakty z ruchem ludowym i spółdzielczym; w 1910-11 publikował w piśmie *Spolem*, w 1912 współdziałał w założeniu w Warszawie nielegalnego Związku Chłopskiego, związanego ideologicznie z prawicą PPS. Równocześnie zaczął rozwijać twórczość literacką, ogłaszając opowiadania w czasopiśmie *Nova Gazeta* (1909-13; m.in. „Panna Róża” pod pseud. Zygmunt Komar, 1910 nr 428-466, z przerwami), *Spoleczeństwo* (1910), *Krytyka* (1911, 1913-14), *Widnokrąg* (1913-15; tu m.in. stały felieton „Gorzkie płasy”). W 1914 wstąpił do Legionów Polskich, później do Polskiej Organizacji Wojskowej. Redagował w Piotrkowie Trybunalskim pismo legionistów *Wici* (1914-15) oraz w Łodzi organ Polskiej Organizacji Narodowej przy I Brygadzie *Do broni ...* (1914). Od maja 1915 do lipca 1916 przebywał w Dąbrowie Górniczej i pracował w dzienniku *Gazeta Polska*, subwencjonowanym przez Naczelny Komitet Narodowy (tu liczne opowiadania, obrazki, reportaże, artykuły i felietony m.in. w cyklu „Małe obserwatorium” podp. Zysław). Pod koniec wojny osiadł na stałe w Warszawie. Został członkiem PPS i w 1918 rozpoczął pracę w *Robotniku*, początkowo jako felietonista, a później redaktor działu literackiego; w dzienniku tym ogłaszał liczne utwory literackie, recenzje oraz felietony (m.in. w 1919-22 satyryczny cykl „Mały felieton” podp. Zysław). Od 1920 był aktywnym członkiem ZZLP i wchodził w skład zarządu Związku. W marcu 1925 na skutek konfliktu z Komitetem Wykonawczym PPS wystąpił z partii i zerwał z *Robotnikiem*. Odąd zajmował się wyłącznie twórczością literacką i organizacyjną w ZZLP i w Polskim PEN Clubie. W 1926 otrzymał stypendium literackie na wyjazd do Szwajcarii. W 1928-38 pracował w Wydziale Literackim Polskiego Radia; przez pewien czas prowadził dział felietonu literackiego, krytyki literackiej i czytania prozy. Występował też jako prelegent radiowy, m.in. był autorem cyklu audycji „Dla samotnych”. Za twórczość literacką otrzymał w 1936 Srebrny Wawryzn, a w 1938 Złoty Waw-

rzyn PAL. W 1938 przeszedł na rentę inwalidzką. W sierpniu 1939 zgłosił się na ochotnika do Polskiego Radia. Po wybuchu II wojny światowej ewakuował się z Radiem z Warszawy do Lublina i Baranowicz, a następnie udał się do Lwowa zajętego już przez ZSRR. Pod koniec grudnia 1939 przedostał się do okupowanej przez Niemców Warszawy. Zmarł 25 kwietnia 1942 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Morituri. Dramat. Powst. Zurych 1903. [Inf. rodziny].

2. Świty. Powieść. Powst. Rzym 1908. Druk *Spoleczeństwo* 1910 nr 36-39, 41-49. Wyd. osob. Wwa: *Spoleczeństwo*, Gebethner i Wolff 1911, 186 s.

3. Wędrowiec. [Opowiadania]. Wwa: J.M. Muszkowski, G. Centnerszwer i Sp. 1912, 277 s.

Zawartość: Panna Róża; Król Befany; W parku; Wędrowiec. (Tryptyk); Feliks Żwardoń.

4. Żołnierka. [Opowiadania]. Kr.: Spółka Nakł. Książka 1913, 192 s.

Zawartość: Pozegnanie; Noc karnawałowa; W barce; Godzina Mochackiego; Chłopey; Nauczycielka; Karolka; Żołnierka; Ziemia. Dramat w 1 akcie.

5. Krwawe drogi. [Opowiadania]. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1916, 127 s.

Zawartość: Orzeł Biały; Wymarsz strzelców z Krakowa; Józef Piłsudski; Przez mgły; Umarli, którzy żyją i żywi, którzy umierają; Jedrek; Pomsty; W pochodzie; Chwila dziejowa; Chochol; Gospodarz polski; Rozłąka; Bitwa; W piwnicy; Na wzgórzu śmierci; Zwierzęta; Jeniec; Idź do piekła; W Lubelskiem; Myśli i aforyzmy; Dwie pieśni; Stanica kresowa; Kryterium polskie; Gólgota Legionów.

6. Juliusz Syreń. Powieść. Kr.: Spółka Nakł. Książka, Księg. J. Czerneckiego 1918, 287 s.

Fragm. pt. Młodość Juliusza Syrenia. *Krytyka* 1914 t. 41 z. 1-5.

7. Siostra Maria. Opowieść współczesna. *Trybuna* 1919 nr 4-7. Wyd. osob. Kr.: J. Czernecki [1921], 100 s.

8. Szydłem i kropidłem. (Wybór „Małych felietonów” z „Robotnika”). Ser. I-II. Wwa: Księg. Robotnicza 1921-1922, 101 + 104 s.

Podp.: Zysław.

9. Paskareczka. Nowele. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1922, 121 s.

Zawartość: Paskareczka; Pierwsza Wigilia; Bestia złowroga; Sąd; Szpieg.

10. Błąd. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1927, 236 s.

11. Feliks Żwardoń. Wwa: Bibl. Domu Pol. [1927], 127 s.

Zawiera opowiadania: Feliks Żwardoń [poz. 3]; Godzina Mochackiego [poz. 4].

12. Poranek. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 187 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1959.

13. Amerykanka. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 193 s.

14. Czyn, nie Iza... (Rzecz o Górcze, dziecięcej kolonii leczniczej pod Buskiem). Wwa: Pol. Kom. Międzynarodowego Kongresu Opieki nad Dzieckiem 1928, 106 s.

15. Doktor Paweł. Powieść. *Tęcza* 1929 nr 8-17, 19, 21-36. Wyd. osob. [zmien.] Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1931, XIII + 173 + XVI s.

16. Porcelanowe oczy. Nowele. Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1929, 172 s.

Zawartość: Porcelanowe oczy; Cień kobiety; Konwalia; Młodzieniec; Próba; Ten świat nudny i banalny; O zmierzchu.

17. Doktor Pachcik. Komedia w 3 aktach. Powst. ok. 1930.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa [1971]. — Rkps zaginiony w 1944.

18. Margrabia. Sztuka historyczna w 4 aktach. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1933, 109 s.

Sztuka o Aleksandrze Wielopolskim.

Adapt. radiowa: Radio 1934.

19. Dni listopadowe. Powieść z 1918 r. *Kur. Poranny* 1934 nr 299-355 [z przerwami]. Wyd. osob. Wwa: Dom Książki Pol. 1935, 289 s.

20. Kwitnący cień. Powieść. Wwa: Rój 1939, 200 s.

21. Odbijany. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1939.

Rkps dat. 1939 w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (K. Wyka) — LP (M. Lipska).

[Wędrowiec] [W. Feldman] F. Kreczowski: Młode talenty. *Krytyka* 1912 t. 34 z. 3; H. Galle. *Bibl. Warsz.* 1912 t. 3. — [Żołnierka] B. Zahorski. *Krytyka* 1913 t. 40 z. 12; M. Poznański. *Lit. i Szt.* 1914 nr 6. — W. Wolski: Z myśla o Z.K. (Z powodu „Siostry Marii”). *Robotnik* 1921 nr 36. — K. Irzykowski: Z.K. *Robotnik* 1922 nr 148-149. — L. Piwiński. *Prz. Warsz.* 1922 nr 10 [rec.: Siostra Maria; Paskareczka]. — J. Lorentowicz: Twórca i działacz. *Expr. Poranny* 1924 nr 214. — U. Braun] J.B.: Powieść o filantropii. *Gaz. Lit.* 1927 nr 5 [rec.: Błąd]. — [Poranek] Z. Debiński. *Kur. Warsz.* 1927 nr 285; H. Drzewiecki. *Wiad. Lit.* 1927 nr 38. — [Błąd] H. Drzewiecki. *Wiad. Lit.* 1927 nr 34; K. Irzykowski: Polska powieść założycielska. *Robotnik* 1927 nr 96-97; K. Troczyński: Na ślepych torze. *Zycie Lit.* 1928 nr 4. — [Doktor Paweł] K. Irzykowski. *Robotnik* 1931 nr 227; L. Piwiński. *Pam. Warsz.* 1931 z. 4; J.E. Skiński: Dramat wiary. *Tyg. Il.* 1931 nr 13; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1931 t. 190; K. Czachowski: Poszukiwanie absolutu. *Gaz. Pol.* 1933 nr 92. — A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1933 nr 142 [rec.: Margrabia]. — [Dni listopadowe] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1935 nr 13; S. Furmanik: „Dni listopadowe”. *Pion* 1935 nr 12; W. Rogowicz: Słoneczne dni listopada. *Antena* 1935 nr 9. — [Kwitnący cień] A. Jesionowski: Repertuar lekki. *Kultura* 1939 nr 22; W. Pietrzak. *Prosto z Mostu* 1939 nr 32. — E. Kozikowski: Z.K. W teoz. Między prawdą a plotką. Kr. 1961. — P. Obrączka: O autobiografizmie „Poranka” Z.K. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist.-lit.* 1970 nr 6. — J.J. Lipski: Z.K. W teoz. Warszawscy „Pustelnicy” i „Bywalscy”. T. 2. Wwa 1973.

— P. Obrączka: Szymon Starkiewicz i jego Górcza w twórczości Z.K. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist.-lit.* 1973 nr 11 [Idot.: Czyn, nie Iza...]; Doktor Paweł. — P. Obrączka: Kontakty literackie Z.K. z Wilhelmem Feldmanem. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1976 nr 14. — P. Obrączka: Wokół „Dni listopadowych” Z.K. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1978 nr 16. — P. Obrączka: Z.K. — pisarz zapomniany. (Szkice biograficzne). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1985 nr 24. — P. Obrączka: O „Juliuszu Sreniun” Z.K. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1993 nr 31. — P. Obrączka: „Błąd” — „powieść założycielska” Z.K. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1994 nr 32.

J.Cz.

KIWKA Zbigniew

ur. 1932

Podpisywał utwory też: Kiwka-Lombardo.

Pseud.: Zbigniew K. Lombardo.

Powieściopisarz, poeta.

Urodzony 28 stycznia 1932 w miejscowości Sławita; syn Michała Kiwki, urzędnika, i Teofili z Sobków. Do 1939 mieszkał z rodzicami w miasteczku Gliniany (Tarnopolskie). W czasie II wojny światowej przebywał kolejno w Kurowicach, w Lwowie, w Garliczynie i w Przeworsku. Po wojnie powrócił do Kurowic, skąd w ramach tzw. akcji repatriacyjnej wyjechał z rodzicami do wsi Antonówka (w Szczecińskim), a następnie do Słupska, gdzie ukończył szkołę podstawową i średnią oraz przez krótki czas uczęszczał do Wyższej Szkoły Planowania Ekonomicznego. Od 1952 pracował w Słupsku, z przerwami, jako urzędnik w Sądzie Grodzkim, w Sądzie Powiatowym, w Prokuraturze Miasta i Powiatu, w Fabryce Cukrów „Pomorzanek” oraz w przedsiębiorstwie „Arged”, gdzie pełnił ponadto funkcję przewodniczącego Koła Zakładowego ZMP. Debiutował w 1958 wierszami pt. „Brzegiem morza”, „Oddalenie” i „Morze”, opublikowanymi w dodatku *Głosu Koszalińskiego* pt. *Głos Tygodnia* (nr 1); w tymże piśmie ogłosił w 1958 pierwszy utwór prozą pt. „Kirgiz” (nr 22). W 1958 otrzymał nagrodę WRN we Wrocławiu za tom wierszy i opowiadań (nie publikowany). Należał do grupy literackiej Meduza (1958-59). Od 1963 był członkiem ZLP. W 1965 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego. Uzyskał wiele nagród i wyróżnień w konkursach literackich oraz nagrodę WRN w Koszalinie za działalność kulturalną (1970). Mieszka w Koszalinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Śmierć przychodzi nocą. [Powieść]. Powst. ok. 1959. Wyd. Pozn.: WP 1963, 300 s.

Powieść pod pierwotnym tytułem „Świt nad Parsętą” otrzymała nagrodę WRN w Koszalinie w 1959.

2. Motywy morskie. Cykl wierszy. Powst. przed 1960. Druk fragm. w: Próba liryki. Almanach poetycki Koszalińskiego Klubu Literackiego. Pozn. 1961 s. 40-49; Poeci pomorscy. Almanach. Gdynia 1962 s. 162.

Fragm. w „Próbie liryki” podp.: Z.K. Lombardo.
II nagroda w konkursie Stowarzyszenia Pax „Zachodnie i Północne ziemie Polski w oczach pokolenia” w 1960.

3. Człowiek od tyłu. [Powieść]. Powst. przed 1961.

Wyróżnienie w konkursie WRN w Koszalinie w 1961.

4. Na początku był front. [Powieść]. Powst. przed 1961. Wyd. Pozn.: WP 1963, 163 s. Wyd. 2 tamże 1965.

Pierwsza wersja powieści pt. „W cieniu kwitnących chryzantem” uzyskała nagrodę WRN w Koszalinie w 1961 oraz I nagrodę w szczecińskim konkursie literackim w 1962.

5. Początek wielkiej kwarantanny. Powieść. Powst. przed 1961.

III nagroda w konkursie WRN w Koszalinie w 1961

6. Zmartwychwstanie w butelce. Zbiór opowiadań. Powst. przed 1961.

III nagroda w konkursie WRN w Koszalinie w 1961.

7. Moje miasto. Powieść. Powst. przed 1962.

Wyróżnienie WRN i oddziału ZLP w Szczec. w 1962.

8. Dwie barwy jednej wiosny. [Powieść]. Powst. przed 1963. Wyd. Wwa: MON 1966, 208 s.

Nagroda WRN i MRN, oddziału ZLP w Koszalinie oraz WP w 1963.

9. Twarzą w twarz. [Scenariusz filmowy]. Druk fragm. *Litery* 1964 nr 6 s. 10-11.

10. Carina. Powieść. Powst. przed 1967. Wyd. Wwa: MON 1971, 193 s.

Powieść pod pierwotnym tytułem „Moczary” uzyskała nagrodę WRN w Koszalinie w 1967.

11. Araukarie pana Crolla. [Powieść]. Pozn.: WP 1970, 180 s.

12. Ostatni krok w chmurach. Nowele i opowiadania. Powst. przed 1970. Wyd. Pozn.: WP 1972, 205 s.

Zawartość: Adrian i inni; Ostatni krok w chmurach; Muty; Zwycięstwo w pięknym stylu; Monolog sentymentalny.

III nagroda WRN w Koszalinie w 1970.

13. Dzwony nad Lubianą. [Powieść]. Pozn.: WP 1979, 145 s.

Prace redakcyjne

1. Zeszyt grupy poetyckiej „Dialog Nienazwany”. Red. ... Słupsk: Stow. Społ.-Kult. „Pobrzeże” 1981, 32 s.

2. W. Mystkowski: Sceny batalistyczne. [Wiersze]. Red. ... [Słupsk: b.w.] 1983, [31] s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1972, 1973. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

[Śmierć przychodzi nocą:] D. Cirić: Po obu stronach frontu. *Nowe Książ* 1964 nr 6 [dot. też Na początku był front]; J. Łukasiewicz: Świat zmiadzony — próba epiki. *Odra* 1964 nr 1; S. Melkowski: Prawdziwa historia o „lewicującym” eses-

manie. *Twórczość* 1964 nr 9. — [Na początku był front:] J. Łukasiewicz. *Odra* 1964 nr 4; J. Ratajczak: Dwie strony frontu. *Gaz. Pozn.* 1964 nr 15; też *Fakty i Myśli* 1964 nr 3. — [Araukarie pana Crolla:] L. Bakula: Dwa grzyby ... *Tyg. Kult.* 1971 nr 21; F. Fornalczyk: Mordercy bez wyrzutów sumienia. *Pobrzeże* 1971 nr 24; Z. Górecki: Czerwony guzik. *Pobrzeże* 1971 nr 31. — W. Kaczoza: Powieść o wojnie. *Pobrzeże* 1971 nr 34 [rec.: Carina]. — F. Fornalczyk: Droga przez góry i chmury. *Nowe Książ* 1972 nr 16 [rec.: Ostatni krok w chmurach]. — A. Ulman: *Pobrzeże* 1984 nr 2.

J.Z.

KLARNER Zofia 1900-1949

Polonistka, pedagog.

Urodzona 25 maja 1900 w Warszawie; córka Alfonsa Klarnera z wykształcenia matematyka, kierownika kolejowych kas emerytalnych, i Julii z Harabaszewskich. Uczęszczała do prywatnej szkoły żeńskiej Jadwigi Kowalczykówny w Warszawie, a od 1915, po ewakuacji wraz z rodzicami do Moskwy, do szkoły Komitetu Polskiego Pomocy Ofiarom Wojny; w 1918 zdała maturę. Po powrocie do kraju w 1919, studiowała filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. W 1925 uzyskała stopień doktora filozofii na podstawie pracy „Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848” (promotor prof. Józef Ujejski). W 1925-27 była nauczycielką języka polskiego w Szkole im. M. Reja i w Gimnazjum Żeńskim Wandy z Posseltów Szachtmajerowej, a następnie uczyła w I Miejskiej Szkole Rękodzielniczej Żeńskiej w Warszawie. Brała udział w pracach komisji programowej dla szkolnictwa zawodowego. Opracowywała też liczne recenzje wewnętrzne z podręczników dla Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie i brała udział w tajnym nauczaniu. Uczyła też na kursach zawodowych, zorganizowanych z inicjatywy Spółdzielni Spożywców „Społem” na terenie I Szkoły Zawodowej Żeńskiej. Opiekowała się przyjaciółmi pochodzenia żydowskiego. Wybuch powstania warszawskiego zastał ją w miejscowości Kierz, gdzie pozostała do 1945, pracując jako nauczycielka w wiejskiej szkole powszechnej. Od jesieni 1945 uczyła w Państwowym Liceum Pedagogicznym w Gdańsku-Wrzeszczu. Była też dyrektorką Wyższego Kursu Nauczycielskiego. Brała czynny udział w pracach Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Przygotowywała popularne biografie pisarzy: E. Orzeszkowej (wyd. 1947) oraz J.I. Kraszewskiego i N. Zmichowskiej (nie wydane). W 1949 została przeniesiona przymusowo z liceum pedagogicznego do ogólnokształcącego, co spowodowało załamanie psychiczne. Przewieziona z Gdańska do Warszawy, zmarła po zażyciu środków nasennych 30 listopada 1949; pochowana na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848. Wwa: Wyd. z zasiłku Wyd. Nauki Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w zawiadywaniu Kasy im. J. Mianowskiego, Inst. Popierania Nauki 1926, VIII, 302 s.

2. Język polski. Kurs klasy I gimnazjum. Nauka o języku. Na podstawie podręcznika Zenona Klemensiewicza: Ćwiczenia i pogadanki gramatyczne oraz Gramatyki języka polskiego Adama Kryńskiego. Oprac. ... Gdynia: Kuratorium O.S. [Okręgu Szkolnego] Gdańskiego i Zarząd ZNP w Sopocie 1945, 19 s.

3. Eliza Orzeszkowa. [Wwa:] Czyt. 1947, 32 s. *Wiedza Powsz. Wydawn. Popul.-Nauk.*

Praca redakcyjna

1. Ludzie i praca. Wypisy polskie na I klasę gimnazjów zawodowych działu szkolnictwa przemysłowego. Lw.: PWKS 1937, 247 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1938, wyd. 3 1939.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (S. Komarski).
Z. Ciechanowska. *Prz. Powsz.* 1927 t. 173 nr 519 [rec. Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848]. — j.d.n. *Sl. Powsz.* 1949 nr 131 [rec. Eliza Orzeszkowa]. — Z. Rothertowa. *Z.K. Tyg. Powsz.* 1950 nr 25. — Z. Niesiołowska-Rothertowa. *Z.K. Pam. Lit.* R. 40: 1952.

J.Cz.

KLECZKOWSKA Krystyna
ur. 1927

Krypt.: (klecz).
Prozaik.

Urodzona 24 czerwca 1927 w Stanisławowie; córka Eugeniusza Rogawskiego, doktora praw, urzędnika bankowego, i Marii ze Skolimowskich (z Dynisk). Dzieciństwo spędziła w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywała u krewnych w majątku Pławno w Częstochowskim (matka w 1939 zmarła, ojciec w 1940 zginął pod Dunkierką). Następnie mieszkała w Wojnowicach i kontynuowała naukę na tajnych kompletach. Po zakończeniu wojny, w 1945 zdała maturę w Liceum Ogólnokształcącym w Radomsku i w 1946 podjęła studia z historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jako studentka pracowała dorywczo w krakowskim Akademickim Zrzeszeniu Sportowym, a potem w Państwowej Komunikacji Samochodowej i w Zakładach Offsetowych w Krakowie. W 1953 ukończyła studia (uzyskała dyplom I stopnia). W tymże roku wyszła za mąż za Antoniego Kleczkowskiego, profesora geologii. Debiutowała w 1956 opowiadaniem pt. „Bicie psa”, ogłoszonym w *Życiu Literackim* (nr 32). W następnych latach publikowała opowiadania, reportaże i felietony, m.in. w *Zebrze* (1956-59), *Dzienniku Polskim* (1957-80; tu od

1973 stały felieton literacki), *Zwierciadło* (1957-66), *Odrze* (1958-62), *Współczesności* (1959, 1961); jej opowiadania były także emitowane na antenie Rozgłośni Krakowskiej Polskiego Radia (od 1957). W 1960 wyjechała wraz z mężem, ekspertem w zakresie hydrogeologii, na roczny pobyt do Chin, skąd nadsyłała reportaże m.in. do *Dziennika Polskiego* i *Życia Literackiego*. Po powrocie rozwijała twórczość literacką, głównie nowelistyczną. W 1961 została członkiem ZLP, w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wiele podróżowała po Europie. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1987). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jutro nie będę tajemnicą. [Opowiadania]. Kr.: WL 1959, 163 s.

Zawartość: Biały srebrny samolot; Jutro nie będę tajemnicą. Tańcząca dziewczyna; W drzwiach kawiarni; Klomb z złotymi nasturcjami; Zamknięte dlonie; Twarze kobiety; Jutro; Śmiech; Burza; Przy mnie nie było nikogo; Sobotni wieczór; Bezsenność.

2. Miłe przedpołudnie. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1962.

Wyróżnienie w konkursie na sztukę o tematyce współczesnej, ogłoszonym przez MRN w Kr. w 1963.

3. Cztery ściany świata. [Opowiadania]. Kr.: WL 1964, 237 s.

Zawartość: Przywiozłaś mi czekoladę?; W południe na plaży; Smak upału; Próba utrwalenia; Cztery ściany świata; Big train

4. Mały partyzant. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1967, 46 s. Wyd. 2 tamże 1969.

5. Odwiedziny przedwczoraj. [Powieść]. Kr.: WL 1968, 162 s.

6. Bilety do Rio. [Opowiadanie]. Kr.: Secesja 1993, 87 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).
[Jutro nie będę tajemnicą] B. Biernacka: „Kobieta niezrozumiana” — w czarnym swetrze. *Nowe Książ.* 1959 nr 21; A. Kowalska: W stronę miejsca na ziemi. *Kierunki* 1959 nr 45; W. Maciąg: Dwa debiuty. *Życie Lit.* 1959 nr 44, przedr. w tegoż. *Opinie i wroźby*. Kr. 1963; Z. Pędziński: Klęska Narcyza. *Współczesność* 1960 nr 5, przedr. w tegoż. *Z notatnika szeregowego recenzenta*. Pozn. 1971; J. Błoński: Zmiana warty. Wwa: PIW 1961 s. 121-123, 126-127. — [Cztery ściany świata:] A. Dzieniszewska: Literatura z „kobiecy” ograniczeniem. *Twórczość* 1964 nr 11; W. Maciąg: Jak być kochaną? *Życie Lit.* 1964 nr 35. — [Odwiedziny przedwczoraj:] S. Stanuch: Wakacje po polsku. *Współczesność* 1969 nr 2; B. Zadura: Wstręt albo kobieta i mężczyźni. *Twórczość* 1969 nr 4.

B.T.

KLEINER Juliusz
1886-1957

Imiona metrykalne: Juliusz Edwin.
Pseud.: Anonim; J.K.; J.Kl.; Juliusz K.; Juliusz Kl.
Historyk i teoretyk literatury, edytor.

Urodzony 24 kwietnia 1886 we Lwowie; syn Hermana Kleinera, inżyniera architekta, i Zofii z Fin-

kelsteinów. W 1897-1904 uczęszczał do IV Gimnazjum we Lwowie. Jego nazwisko po raz pierwszy pojawiło się w prasie naukowej w 1903 na łamach *Pamiętnika Literackiego* (z. 1), gdy Emil Peizold zreferował w fragmencie rozprawy „Motywy Mickiewiczowskie”. Cz. IV. „Czy reminiscencje z Novalisa” poglądy swego ucznia na tę sprawę. Od 1904 studiował polonistykę, germanistykę i filozofię na Uniwersytecie Lwowskim. Debiutował w 1906 artykułem „Patriotyzm Słowackiego”, opublikowanym w *Bibliotece Warszawskiej* (t. 1). Brał aktywny udział w życiu akademickim; był w 1904-06 przewodniczącym Koła Polonistów, a w 1906-08 Koła Germanistów. W 1905-08 otrzymywał stypendium Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Artykuły i recenzje literackie publikował m.in. w *Słowie Polskim* (1906-29; tu m.in. w 1910 „Listy z Niemiec”). W 1908 uzyskał na Uniwersytecie Lwowskim doktorat na podstawie „Studiów o Słowackim”. W tymże roku zdał egzamin nauczycielski z języka polskiego oraz niemieckiego i rozpoczął pracę w VII, a potem VI Gimnazjum we Lwowie. Rozprawy naukowe zamieszczał głównie w *Pamiętniku Literackim* (od 1909), nadto sporadycznie w *Ruchu Filozoficznym* (od 1911), także w *Kronice Powszechnej* (1912-14), *Książce* (recenzje w 1913-14), *Przewodniku Naukowym i Literackim* (1914, 1916). W 1909 został członkiem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. W tymże roku wyjechał na dalsze studia do Berlina (1909/10) i Paryża (1910/11), gdzie słuchał wykładów w Collège de France i w École des Hautes Études. Po powrocie do Lwowa nadal uczył w VI Gimnazjum (do 1915) i kontynuował prace badawcze. W 1912, po habilitacji na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie monografii o Z. Kasińskim, rozpoczął pracę pedagogiczną na tej uczelni jako docent. Rok później rozszerzył habilitację na Politechnikę Lwowską. Uczestniczył w działalności Związku Naukowo-Literackiego. W 1914-16 był członkiem komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. W 1916 został członkiem Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. W tymże roku powołano go na Katedrę Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Brał czynny udział w organizowaniu życia naukowo-literackiego młodzieży jako kurator akademickiego Koła im. J. Kochanowskiego. Równocześnie w 1918-20 wykładał w Studium Pedagogicznym Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. W 1918 został członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1929 członek zwyczajny), w 1919 członkiem korespondentem PAU. W tymże roku otrzymał stanowisko profesora nadzwyczajnego UW. W 1920 powrócił do Lwowa, gdzie otrzymał nominację na profesora zwyczajnego Uniwersytetu Jana Kazimierza (UJK). Został wówczas także człon-

kiem Towarzystwa Naukowego we Lwowie i zarządcą Oddziału Lwowskiego ZZLP. W tymże roku objął redakcję naczelną „Dzieł wszystkich” J. Słowackiego. Od 1921 wchodził ponownie do komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego* (do 1948). Recenzje i artykuły ogłaszał także m.in. w *Wiadomościach Literackich* (od 1924), *Tygodniku Ilustrowanym* (z większą częstotliwością w 1925-26), *Ruchu Literackim* (sporadycznie od 1926), *Czasie* (1928-34), *Pionie* (1933-38). W 1923-24 odbył podróże naukowe po Francji i Włoszech, ponownie był w Paryżu w 1925, 1932/33, 1934 i w 1938. W 1927 został członkiem stałym PAU. W 1927/28 pełnił funkcję dziekana Wydziału Filozoficznego UJK. W 1928 ożenił się z Marią z Kębłowskich. W 1933 został członkiem PAL. W 1934 wszedł jako wiceprezes do komitetu organizacyjnego Zjazdu im. I. Krasickiego. Od tegoż roku był prezesem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (do 1946). Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR wykładał nadal na UJK, przekształconym w styczniu 1940 przez władze ukraińskie w Uniwersytet im. I. Franki, pełnił także funkcję kierownika Katedry Literatury Polskiej. Został członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. W czasie okupacji niemieckiej ukrywał się na prowincji (pod przybranym imieniem i nazwiskiem Jan Żalutyński), pracował jako nauczyciel domowy, m.in. w Krasnobrodzie (1942-44), współpracował wówczas z gazetką konspiracyjną *Echa Leśne*. Kontynuował też pracę nad drugim tomem monografii A. Mickiewicza. Od września 1944 przebywał w Lublinie i prowadził odczyty w cyklu Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich. W listopadzie tego roku objął Katedrę Historii Literatury Polskiej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i wykładał na tej uczelni do 1949. Studia i artykuły publikował w czasopiśmie naukowych, a także m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1945-52, 1955-57), *Twórczości* (1945-49), *Życiu Literackim* (1951-55). W 1946-49 pełnił funkcję prezesa Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1947 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Mianowany w tymże roku profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), wykładał od kwietnia 1948 również na tym uniwersytecie. W 1949 zamieszkał na stałe w Krakowie. W 1951 wznowił pracę nad kontynuacją edycji „Dzieł wszystkich” J. Słowackiego. Brał także udział w pracach redakcyjnych nad wydaniem „Dzieł” A. Mickiewicza. W 1952 został powołany na członka rzeczywistego PAN. W 1953 otrzymał tytuł doktora nauk. Od tegoż roku był członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN. W 1954 wszedł w skład Komisji Naukowej Obchodu Roku Mickiewicza PAN. Odznaczony Krzyżem

Komandorskim Orderu Polonia Restituta (1933), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1954) oraz Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1956). Zmarł 23 marca 1957 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Układ i tekst dzieł J. Słowackiego. (O pierwszym wydaniu dzieł Słowackiego). *Pam. Lit.* 1909 z. 2 s. 278-391.

2. Pojęcie idei u Berkeleya. Lw.: Pol. Tow. Filoz. 1910, VIII, 20 s. Przedr. zob. poz. 9.

3. Studia o Słowackim. Lw.: Tow. Wydawn., Gubrynowicz i Syn 1910 [antydat. 1909], 210 s.

Zawartość: Patriotyzm Słowackiego; „Król Duch”, zasadnicze pierwiastki treści i ich ewolucja w twórczości Słowackiego; Muzyka w życiu i twórczości Słowackiego. Praca doktorska.

4. Historia „Przewodnika Naukowego i Literackiego” 1872-1911. (Stulecie „Gazety Lwowskiej” 1811-1911. T. 2 cz. 3). Lw. [druk.] Wł. Łoziński 1911, 131 s. Wyd. nast. Lw.: Red. *Gaz. Lwow.* 1912.

5. Zygmunt Krasinski. Dzieje myśli. T. 1-2. Lw.: Tow. Wydawn. 1912, IX, 380 + 313 s.

Praca habilitacyjna. — Nagroda im. P. Barczewskiego przyznana przez AU w 1913.

6. Kilka uwag o szkolnictwie polskim. Wwa: F. Hoesick 1918, 29 s.

7. Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 1-4. Wwa: Gebethner i Wolff 1919-1927. Wyd. nast. Lw.: Ossol. 1923-1928.

T. 1. Twórczość młodzieńcza. 1919, 355 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1923, wyd. 3 1924.

T. 2. Od „Balladyny” do „Lilli Wenedy”. 1920, 492 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1923, wyd. 3 1925.

T. 3. Okres „Beniowskiego”. 1923, 419 s. Wyd. 2 1928 [właśc. 1927].

T. 4. Poeta mistyk. Cz. 1-2. 1927, 399 + 580 s. Nagroda im. P. Barczewskiego przyznana przez PAU w 1928.

8. Przewodnik bibliograficzny do studiowania historii literatury polskiej wedle wskazówek ... [Cz. 1-]2. Lw.: Koło Polonistów Studentów UJK 1922, 1925, 16 + 8 s. Wyd. nast. cz. 1 Lubl.: Sekcja Skryptowa Stow. „Bratnia Pomoc” 1946.

9. Studia z zakresu literatury i filozofii. Wwa: Bibl. Pol. 1925, 287 s.

Zawartość: Cz. I: Krasickiego „Bajki i przypowieści”; Lewis i jego „Tales of wander”, jako źródło ballad Niemcewicza; Powieść Marii z Czartoryskich ks. Wirtemberskiej; Proroctwo księdza Piotra. — Cz. II: Romantyzm; Fikcja intelektualna w literaturze; Treść i forma w poezji; Analiza dzieła; Charakter i przedmiot badań literackich. — Cz. III: Mesjanizm narodowy w systemie Krasinskiego; Pojęcie idei u Berkeleya [poz. 2]; Z zagadnień bergsonizmu i romantyzmu.

10. Sztychy. Lw.: Ossol. 1925, 173 s. Wyd. 2 tamże 1933.

Zawartość: Cz. I. Wrażenia: Wenecja; Z wrażeń florenckich; W mieście Madonny Sykstyńskiej; Norymberga i Rotenburg; Oberammergau; Tum strasburski; Dwa wielkie grobowce Paryża; U stóp Wawelu. — Cz. II. Sylwetki i refleksje: Żeromski jako poeta powstania styczniowego; Pod wrażeniem wojny i „Księgi ubogich” [J. Kasprzowicz]; Andrzej Niemojewski jako poeta i badacz literatury; Antoni Małeck; Bronisław Chlebowski; Artyzm Sienkiewicza.

11. Die polnische Literatur. Wyd. łącznie z P.N. Sakulin: Die russische Literatur Wildpark-Potsdam: Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion 1927, 114 + 259 s. Handbuch der Literaturwissenschaft. Literaturen der slawischen Völker. Wyd. nast. oddzielnie tamże: 1929, IV, 115 s., 1931. Por. poz. 12.

W wyd. z 1927 obydwie części z własną paginacją.

12. Zarys dziejów literatury polskiej. Por. poz. 11.

T. 1. Od początków piśmiennictwa do końca rządów Stanisława Augusta. W: Literatura polska dla klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących. [Autorzy:] ..., J. Balicki, S. Maykowski. T. 1 cz. 2. Lw.: Ossol. 1932 [antydat. 1931], XIX, 208 s. Wyd. nast.: [wyd. zmien.] pt. Od początków piśmiennictwa do powstania listopadowego w: Literatura polska. Dla klasy I liceów ogólnokształcących. [Autorzy:] ..., J. Balicki, A. Brückner, S. Maykowski. T. 1 cz. 2 tamże 1938 [antydat. 1937]; wyd. 2 Jerolim 1944; wyd. nowe przerobione Wr.: Ossol. 1947, 336 s., tamże: wyd. 3 przejr. i uzup. przez T. Ulewicza i J. Spytkowskiego 1958, nakł. 2 1959. Wyd. z 1938 pt. Zarys dziejów literatury polskiej i języka polskiego. [Współaut.] A. Brückner, tekst J.K. s. 7-238.

T. 2. Od wielkiej poezji emigracyjnej do literatury nowego państwa polskiego. W: Literatura polska. Dla klasy II liceów ogólnokształcących. [Autorzy:] ..., J. Balicki, A. Brückner, S. Maykowski. T. 1 cz. 2. Lw.: Ossol. 1939, 264 s. Wyd. 2 pt. 1831-1918. Przejr. i uzup.: S. Kawyn. Wr.: Ossol. 1960, 255 s.

Wyd. z 1939 pt. Zarys dziejów literatury polskiej i języka polskiego. [Współaut.] A. Brückner, tekst J.K. s. 5-264.

Wyd. osob. rozdziału 6: Od „Ballad i romansów” Mickiewicza do powstania styczniowego. Bukareszt: Kom. Pomocy Uchodźcom Pol. w Rumunii 1942, 36 s.

Wyd. osob. całości: Zarys dziejów literatury polskiej. Od początków do 1918. Przejr. i uzup.: S. Kawyn, J. Spytkowski, T. Ulewicz. Wr.: Ossol. 1963, 548 s. Wyd. nast. tamże: nakł. 3 1965, nakł. 4 1968; wyd. z dodaną cz. 3: W. Maciąg. 1918-1966. 1972, wyd. 2 popraw. 1974, toż wyd. 4 [!] 1985, wyd. 5 1990.

13. Mickiewicz. [Monografia].

T. 1. Dzieje Gustawa. Lw.: Ossol. 1934 [antydat. 1933], VIII, 532 s. Wyd. 2 Lubl.: Tow. Nauk. KUŁ 1948.

T. 2. Dzieje Konrada. Cz. 1-2. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1948, VIII, 493 + 525 s.

Wyd. osob. rozdziału 2: Problematy improwizacji Konrada. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1947, 41 s. Przedr. zob. poz. 27.

14. Słowacki. [Monografia popularna]. Lw.: PWKS [1938], 313 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Łódź: Poligrafika 1947; wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1958, tamże: wyd. 4 1969, wyd. 5 1972.

15. W kręgu Mickiewicza i Goethego. [Szkic]. Wwa: Rój 1938, 289 s.

Zawartość: I. Wartości światowe literatury polskiej. — II. Studia o Mickiewiczu: Mickiewicz na tle literatury światowej; Rola wyrazu „pielgrzym” w słownictwie Mickiewicza; Kompozycja „Dziadów części trzeciej”; O „Panu Tadeuszu” — książce budującej. — III. Studia o Goethemu Poeta bezkresności i umiaru; Eryczne wyznaczenie wiary Goethego; Osobistość i wartości ponadosobiste w „Fauście” Goethego. — IV. Nowe studia o Słowackim Kiedy Słowacki wierzył w posłannictwo Towiańskiego?; Her w zaświatach; Miltonowski motyw bóstw uchodzących w „Królu Duchu”; Polska mistyka wobec koncepcji paralelizmu światów. — V. Z różnych epok: Tragizm dwoistego oblicza czynu w „Edypie królu” [Sofoklesa]; Ignacy Krasicki; Krasicki jako przeciwnik literatury dworskiej; Lwów kolebką romantyzmu polskiego; „Śluby panienskie” i „Zemsta” jako komedie antyromantyczne [A. Fredry]; Syn i ojciec w „Irydionie” [Z. Krasieńskiego]; Samuel Zborowski w literaturze polskiej; Powieść o władcy i państwie [B. Prus; Faraon]; Żeromskiego walka z szatanem; Jan Kasprzowicz. — VI. Z teorii literatury i metodologii badań: O typach poznania naukowego; Historyczność i pozaczasowość w dziele literackim; Krytyk jako twórca fikcyj genezy; Konstruowanie całości i ocena w badaniach historycznoliterackich; Rola czasu w rodzajach literackich; U wrót nowej estetyki.

16. „Ogniem i mieczem” Henryka Sienkiewicza. [Szkic]. Lubl.: Lamus 1946, 32 s.

17. „Potop” Henryka Sienkiewicza. Lubl.: Lamus 1946, 32 s. Wyd. 2 tamże 1946.

18. Romantyzm. [Szkic]. Lubl.: Lamus 1946, 78 s. Przedr. zob. poz. 24.

19. Tragizm. (Wykład wygłoszony na posiedzeniu Wydz. Historyczno-Filologicznego Tow. Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego dn. 24 stycznia 1945). Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1946, 16 s. Wyd. 2 tamże 1946. Przedr. zob. poz. 24.

20. Krasieński. [Monografia popularna]. Lubl.: Lamus 1949, 111 s.

21. Wydanie narodowe „Dzieł” Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1956 t. 39 s. 290-356.

Dot. wyd.: A. Mickiewicz: Dzieła. T. 1-4. Kr. 1948.

Uzup.: Sprawa właściwej rekonstrukcji epilogu „Pana Tadeusza”. *Pam. Lit.* 1956 z. 2 s. 532-545.

Nawiązanie do wypowiedzi polemicznych: S. Pięton: Uwagi o uwagach prof. J.K. na temat III tomu Wydania Narodowego „Dzieł” Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1950 t. 39 s. 356-360; Z. Stefanowska: Epilog „Pana Tadeusza”. *Tamże* 1955 z. 2 s. 593-601.

22. Rekonstrukcja dalszego ciągu „Konfederatów Barskich” Mickiewicza. Wwa 1955, 22 s., powiel.

Materiały Dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza PAN.

23. O Krasickim i o Fredrze. Dziesięć rozpraw. Wr.: Ossol. 1956, 210 s.

Zawartość: Ignacy Krasicki [poz. 15]; Krasicki jako przeciwnik literatury dworskiej [poz. 15]; Debiut poetycki Krasickiego; Z badań nad stosunkiem Krasickiego do literatur obcych; I. Ślady sentymentalizmu w „Przypadkach Doświadczyńskiego” [poz. 15], II. Mandeville'owska koncepcja społeczeństwa w powieści wschodniej Krasickiego; Pierwszy cykl „Satyr” Krasickiego; Drugi cykl „Satyr” Krasickiego; Krasickiego „Bajki i przypowieści”; „Śluby panienskie” i „Zemsta” jako komedie antyromantyczne [poz. 15]; Commedia dell'arte w „Zemście” a spór o datowanie akcji; W sprawie realizmu Fredrowskiego. (Szkic dyskusyjny).

24. Studia z zakresu teorii literatury. Lubl. 1956, 194 s. Tow. Nauk. KUL. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1961.

Zawartość: Historyczność i ponadczasowość w dziele literackim [poz. 15]; Treść i forma w poezji [poz. 9]; Fikcja intelektualna w literaturze [poz. 9]; Rola podmiotu mówiącego w epice, w liryce i w poezji dramatycznej; Rola czasu w rodzajach literackich [poz. 15]; Istota utworu dramatycznego; Konstruowanie całości i ocena w badaniach historycznoliterackich [poz. 15]; Krytyk jako twórca fikcyj genezy [poz. 15]; Rola pamięci w recepcji dzieła literackiego i w jego strukturze; Reprezentatywność, symboliczność, alegoryczność. (Próba nowej konstrukcji pojęć. 1951); Tragizm [poz. 19]; Z zagadnień komizmu; Romantyzm [poz. 18]; Kilka uwag o polskim rytmie jambicznym; Pojęcie stylu; Z badań stylu poetyckiego; Z zagadnień metaforyki Mickiewicza i Słowackiego; Z zagadnień składni Mickiewicza i Słowackiego; Sztuka poetycka Słowackiego. — W wyd. 2 nadto: Kilka uwag w sprawie sylabotoni-zmu; Twórczy stosunek Mickiewicza do rodzajowości literackiej; O typach poznania naukowego; U wrót nowej estetyki; Pojęcie dzieła literackiego [streszcz.].

25. Studia inedita. Oprac. [i posł.:] J. Starnawski. Lubl. 1964, 451 s. Tow. Nauk. KUL.

Zawartość: Ignacy Krasicki i jego wiek. — Krasickiego „Bajki nowe” — Związki romantyzmu w Polsce. — [Studia o Mickiewiczu:] „Zdania i uwagi”; i fragmenty liryki mistycznej; Satyra i humor w wierszach pisanych po „Panu Tadeuszu”; „Jakub Jasiński czyli Dwie Polski”; Liryki lozańskie; Ideologia wykładów w Collège de France. — Analiza „Irydiona” [Z. Krasieńskiego] jako dzieła sztuki. — Słowacki jako dramaturg.

26. Sentymentalizm i preromantyzm. Studia inedita z literatury porzobiorowej 1795-1822. Wyd. z rękopisu i oprac.: J. Starnawski. Kr.: WL 1975, 236 s.

Zawiera nie przygotowane przez J.K. do druku teksty wykładów uniwersyteckich; tytuł od edytora.

27. W kręgu historii i teorii literatury. Wybór i oprac. [oraz słowo wstępne]: A. Hutnikiewicz. Wwa: PWN 1981, 739 s.

Zawartość: I. Z historii literatury; z poz. 9: Krasickiego „Bajki i przypowieści”; Lewis i jego „Tales of wonder” jako źródło ballad Niemcewicza; Powieść Marii z Czartoryskich ks. Wirtemberskiej; Procrastowo księdza Piotra; Mesjanizm narodowy w systemie Krasieńskiego; Z zagadnień bergsonizmu i romantyzmu, — z poz. 10: Artyzm Sienkiewicza; Żeromski jako poeta powstania styczniowego; Pod wrażeniem wojny i „Księgi ubogich”, — Problematy improwizacji Konrada [poz. 13], — z poz. 15: Wartości światowe literatury polskiej; Ignacy Krasicki; Mickiewicz na tle literatury światowej; Kompozycja „Dzia-

dów" części trzeciej; O „Panu Tadeuszu” — książce budującej; Samuel Zborowski w literaturze polskiej; Lwów kolebką romantyzmu polskiego; „Służby panienskie” i „Zemsta” jako komedie antyromantyczne; Powieść o władcy i o państwie; Żeromskiego walka z szatanem; Jan Kasprzowicz (Pod wrażeniem zgonu poety); Tragizm dwoistego oblicza czynu w „Edypie królu”; Etyczne wyznanie wiary Goethego; Osobistość i wartości ponadosobiste w „Fauście” Goethego; — Romantyzm [poz. 18]; — z poz. 23: Commedia dell'arte w „Zemście” a spór o datowanie akcji; W sprawie realizmu Fredrowskiego; (Szkic dyskusyjny); — Sztuka poetycka Słowackiego [poz. 24]; — nadto: O trwałych i nietrwałych wartościach renesansu; Pisarz wielkiego serca [B. Prus]; Wyspiański; Kazimierz Twardowski; Antoni Małecki; Jan Bożo Antoniewicz; Konstanty Wojciechowski jako badacz literatury polskiej; Józef Kallenbach; Józef Ujejski; Ostap Orwin; Wacław Borowy. — II. Z teorii literatury i metodologii badań literackich: z poz. 9: Treść i forma w poezji; Fikcja intelektualna w literaturze; — z poz. 15: O typach poznania naukowego; Historyczność i pozaczasowość w dziele literackim; Konstruowanie całości i ocena w badaniach historycznoliterackich; U wrót nowej estetyki; — Tragizm [poz. 19]; — z poz. 24: Rola podmiotu mówiącego w epice, w liryce i w poezji dramatycznej; Rola czasu w rodzajach literackich; Istota utworu dramatycznego; Pojęcie stylu; Z zagadnień komizmu. — Bibliografia prac J.K. (Wybór). Oprac. J. Starnawski.

28. Z lubelskich lat Juliusza Kleinerera. W stulecie urodzin 24 IV 1886 — 24 IV 1986. Wstęp i oprac. red.: S. Pita i J. Zięba. Lubl.: Muzeum Okręgowe Oddz. im. J. Czechowicza 1886, 11 s.

Zawiera art.: O stanowisku Lublina w bogaceniu kultury polskiej; Moja młodość lubelska.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Z. Krasiński: Przedświt. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1920], 126 s. *BN I*, 18. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 przejr. 1922, wyd. 3 przejr. 1924; wyd. 4 Edinburgu: Składnica Księgarska 1942; Chicago: Rada Polonii Amer. 1945, tamże łącznie z poz. 3 pt. Nieboska komedia; Przedświt [ok. 1945].

2. J. Słowacki: Beniowski. Wyd. całkowite w nowym układzie oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1920], LXVII, 575 s. *BN I*, 13/14. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. tamże [1923]; Jeruzolima: Min. W.R. i O.P. [Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego] 1945; Chicago: Rada Polonii Amer. 1946; wyd. 3[!] rozszerz. i zmien. Wr.: Ossol. 1949. Por. poz. 9 (t. 10).

Wyd. osob. Beniowski. Poema. Pięć pierwszych pieśni. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [ok. 1921], XXXVI, 202 s. Wyd. 2 przejr. tamże 1923 [1927] *BN I*, 13. Por. poz. 9 (t. 5).

3. Z. Krasiński: Nie-boska komedia. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1921], 128 s. *BN I*, 24. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 przejr. 1922, wyd. 3 przejr. 1925, wyd. 4 przejr. 1927, wyd. 4 powiększone 1928; Jeruzolima: Sekcja Wydawn. APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1944. Min. W.R. i O.P. [Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego]; łącznie z Przedświtem zob. poz. 1; wyd. 4 [!

zmien. Wr.: Ossol. 1958, tamże: wyd. 5 1959, wyd. 6 1959, wyd. 7 1962.

Tytuł też w formie: Nie-Boska komedia, Nieboska komedia.

4. J. Słowacki: Trzy poemata. Wyd. i objaśn. ... Kr.: Gebethner i Spółka 1921, 143 s.

5. J. Słowacki: Anelli. Oprac. ... Lw., Wwa: Ossol. 1922, 102 s.

6. J. Słowacki: Balladyna. Tragedia w 5 aktach. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1922], 248 s. *BN I*, 51. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1924 [1928], wyd. 3 przejr. 1930; Jeruzolima: Sekcja Wydawn. APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1944. Min. W.R. i O.P. [Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego]; wyd. 4 [!] przejr. Wr.: Ossol. 1948. Por. poz. 9 (t. 4).

7. Z. Matkowski: Studia literackie. Wyd. i słowem wstępny poprzedził ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923, 200 s.

8. J. Słowacki: Lilla Weneda. Tragedia w pięciu aktach wraz z „Groblem Agamemnona”. Oprac. ... Wwa: Gebethner i Wolff 1923, 209 s. Wyd. nast. Jeruzolima: Sekcja Wydawn. APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1944. Min. W.R. i O.P. [Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego]. Por. poz. 9 (t. 4).

9. J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Pod red. ... T. 1-17 (T. 12-13 red. ... przy współudziale W. Floryana, T. 16-17 red.: ... i W. Floryan). Lw., od 1953 Wr.: Ossol. 1924-1933 (t. 1-7, 9-11), 1954-1975 (t. 8, 12-17). Wyd. 2 Wr.: Ossol. 1952-1957.

W poszczególnych tomach w oprac. J.K.:

Dział 1. Utwory wydane za życia poety.

T. 1. O metodach wydania „Dzieł wszystkich” Słowackiego. [Wstęp]. 1924 s. I-LXXXIV. Wyd. 2 1952.

T. 3. Anelli; Poema Piasta Dantyszka herbu Le-liwa o piekle; Trzy poemata; Kilka słów odpowiedzi na artykuł pana Z.K. 1924 s. 1-335. Wyd. 2 1952.

T. 4. Balladyna; Mazepa; Lilla Weneda (wraz z Listem do Aleksandra H. i Groblem Agamemnona). 1924 s. 1-576. Wyd. 2 [oprac. nowel] 1953.

T. 5. Preliminarja peregrynacji do Ziemi Świętej J.O. Książca Radziwiłła Sierotki; Noc letnia; Beniowski. (Poema). Pięć pierwszych pieśni; Wiersze drobne ogłoszone w latach 1830-1840; Dodatek: Nie wiadomo co czyli romantyczność. 1930 s. 1-353. Wyd. 2 [oprac. nowel] 1954.

T. 6. Tak mi Boże dopomóż; Książd Marek. (Poema dramatyczne). 1931 s. 1-193. Wyd. 2 [oprac. nowel] 1955.

T. 7. Książę niezłomny; Król Duch rapsod I; Odpowiedź na Psalmy Przyszłości Spirydionowi Prawdickiemu (Do Autora Trzech Psalmów); Pisma po-

lityczne ogłoszone w latach 1846-1848. 1930 s. 1-582. Wyd. 2 1956.

W wyd. 2 w oprac. J.K. także „Pogrzeb kapitana Meyznera”.

Dział 2. Utwory wydane z puścizny rękopiśmiennej.

T. 8. Le roi de Ledawa. Oprac.: ... i S. Kolbuszewski; Béatrix Cenci. (Tragedia w 5 aktach napisana w języku francuskim). [Przeł. ...]. Oprac.: ... i S. Koczorowski; Horsztyński. Oprac.: W. Bełza i ... przy współudziale W. Floryana; Wiersze drobne z lat 1832-1842. Oprac.: ... i J. Kuźniar. 1958 s. 75-446.

T. 9. Beatrix Cenci. Oprac.: ..., J. Czubek; Krak. Oprac. ... 1929 s. 275-485. Wyd. 2 1956.

W wyd. 2 w oprac. J.K. tylko „Beatyry Cenci” przy współudziale J. Czubka i J. Kuźniara.

T. 10. Beniowski; Pan Alfons; Krytyka krytyki i literatury; O poezjach Bohdana Zaleskiego; Księgi rodzaju narodu polskiego; Jan Kazimierz. Oprac. ... — Fantazy. (Nowa Dejanira); Wallenrod (dramat); Złota Czaszka. Oprac.: ..., J. Czubek. 1925 s. 1-557. Wyd. 2 1957.

W wyd. 2 Beniowski, Pan Alfons; Krytyka krytyki i literatury w oprac.: ... i J. Kuźniara; Fantazy. (Nowa Dejanira); Wallenrod (dramat) w oprac.: J. Czubka i J. Kuźniara przy współudziale ...; Złota Czaszka w oprac.: J. Czubka, ..., J. Kuźniara.

T. 11. Beniowski (poema) dalsze pieśni; Książd Marek. (Fragment poematu). 1933 s. 1-450. Wyd. 2 1957.

T. 12 cz. 1. Wiersze drobne z lat 1843-1849. Oprac.: ... i J. Kuźniar; Poeta i natchnienie. Oprac.: ... i W. Floryan. 1960 s. 405-464; cz. 2: Agezylausz. Oprac.: ..., J. Kuźniar; Zawisza Czarny. Oprac.: ... i W. Floryan przy współudziale J. Pelca. 1961 s. 215-248, 622-638.

T. 13 cz. 1. Samuel Zborowski. Oprac.: ... i J. Kuźniar. 1963 s. 25-331.

T. 14. Genesiz z Ducha. Dzieła filozoficznego ciąg dalszy. Oprac.: ... i W. Floryan. 1954 s. 5-556.

T. 15. [Próby poematu filozoficznego]. Oprac.: ..., W. Floryan, S. Kolbuszewski; Do Ludwika Norwida [...] List. Oprac.: ... i S. Kolbuszewski; [Pomniejsze pisma treści filozoficznej i religijnej. Pisma polityczne]. Dodatki 1-3. Oprac.: ..., W. Floryan. 1955 s. 5-527.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (S. Skwarczyńska). — LP (S. Skwarczyńska). — BUP cz. 1. — P. Grzegorzczak; J.K. *Kult. i Społ.* 1958 nr 3, przedr. w tegoż: Twórcy i badacze zmarli w latach 1956-1967. Cz. 1. Wwa 1986. — J. Starnawski: Kronika życia i działalności J.K.; Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa J.K. [1903-1961]. W: Juliusz Kleiner. Księga zbiorowa o życiu i działalności. Lubl. 1961. — J. Starnawski: Bibliografia J.K. (Wybór) [1903-1981]. W: J. Kleiner: W kręgu historii i teorii literatury. Wwa 1981. — J. Starnawski: Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa J.K.

(Addenda i kontynuacja). *Rocz. Przemys.* 1983 t. 22/23 [uzup. za l. 1961-1982].

[Zygmunt Krasiński. Dzieje myśli] S. Tarnowski. *Prz. Pol.* 1912 t. 1; K. Wojciechowski. *Pam. Lit.* 1912 z. 4. — M. Kridl; J.K. o Krasińskim i Słowackim. W tegoż: Krytyka i krytycy. Wwa 1923. — [Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 1-3.] B. Gubrynowicz. *Pam. Lit.* 1924/25, przedr. w tegoż: Studia literackie, Wwa 1935; J. Kallenbach. *Prz. Współcz.* 1925 z. 51. — M. Kridl. *Pam. Lit.* 1925/26 z. 2 [rec. wyd.]; J. Słowacki: Dzieła wszystkie. — J. Dicksteinówna. *Prz. Warsz.* 1925 t. 8 [rec.]; Szytchyl. — I. Chrzanowski. *Ruch Lit.* 1926 nr 8 [rec.]; Studia z zakresu literatury i filozofii — [Juliusz Słowacki. T. 4.] M. Kridl: Nowe studia o Słowackim. *Prz. Współcz.* 1927 nr 67; J. Ujejski. *Pam. Lit.* 1928 z. 4. — [Die polnische Literatur:] J.E. Plomiński. *Prz. Hum.* 1930; J. Birkenmajer. *Ruch Lit.* 1931 nr 5. — [Zarys dziejów literatury polskiej. T. 1:] J. Krzyżanowski. *Polonista* 1932 z. 3; W. Weintraub: Nowy podrecznik dziejów literatury polskiej. *Prz. Współcz.* 1932 nr 126; S. Skwarczyńska. *Pam. Lit.* 1933 z. 4. — [Adam Mickiewicz. T. 1:] H. Batowski. *Pam. Lit.* 1934 z. 3/4; A. Brückner: Der neue Mickiewicz. *Slawische Rundschau*, Berlin 1934 t. 6; I. Chrzanowski: Nowa monografia o Mickiewiczu. *Prz. Współcz.* 1934 t. 51; D. Filosofow: Mickiewicz w Odessie i na Krymie. *Prz. Współcz.* 1934 nr 142, polem.; M. Kridl: Niepowołany mentor. *Wiad. Lit.* 1934 nr 11; J. Krzyżanowski: Na manowcach „Drogi do Rosji”. *Ruch Lit.* 1934 nr 3; S. Kołaczkowski: Do lumnaryzacji mojej parafii. Na marginesie monografii K. o Mickiewiczu. *Marchol* 1934 nr 1, przedr. w tegoż: Pisma wybrane. T. 1. Wwa 1968, polem.; S. Skwarczyńska: W sprawie charakteru monografii K. o Mickiewiczu. *Ruch Lit.* 1935 nr 1; S. Kołaczkowski: Odpowiedź pani Stefanii Skwarczyńskiej. *Tamże*; M. Piszczkowski: Księga o Mickiewiczu. *Ruch Lit.* 1934 nr 2; J. Wieleżyńska. *Prz. Współcz.* 1935 nr 159. — [W kręgu Mickiewicza i Goethego:] T. Grabowski. *Pam. Lit.* 1938 t. 35; S. Kawyn: Tropami wielkości. *Pion* 1938 nr 16. — Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleinera. Łódź. Oddz. Łódź. Tow. lit. A. Mickiewicza; Spółdz. Wydawn. „Polonista” 1949, 556 s. [tu m.in. art. poświęcone J.K.]: Z. Gruszczyńska-Niemojewska; J.K.; S. Kawyn: Twórczość naukowa J.K.; R. Skulski: J.K. jako nauczyciel; S. Kawyn: Materiały do bibliografii prac prof. dra J.K.]. — [Mickiewicz:] K. Górski. *Pam. Lit.* 1950 t. 39; M. Kridl: *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1950 t. 9. — K. Krobicki. *Pam. Lit.* 1955 z. 1 [rec. wyd.]; J. Słowacki: Dzieła wszystkie. T. 1-5, 14]. — J.W. Gomulicki: W służbie wielkości. *Nowe Książ.* 1957 nr 8. — K. Górski; J.K. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 4, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977. — J.Z. Jakubowski: J.K. *Życie Szk.* Wyz. 1957 nr 5, przedr. w tegoż: Trwale przymierze. Wwa 1988. — K. Krobicki. *Pam. Lit.* 1957 z. 4 [rec. wyd.]; J. Słowacki: Dzieła wszystkie. T. 6-7, 9, 10, 15]. — A. Lam: J.K. — teoretyk literatury. *Prz. Hum.* 1957 nr 2, przedr. w tegoż: Pamiętnik krytyczny. Kr. 1970. — B.W. Lewicki: Teoria badań humanistycznych J.K. w zastosowaniu do nauki o sztuce filmowej. *Kwart. Film.* 1957 nr 4. — S. Pigoń; J.K. *Nauka Pol.* 1957 nr 2. — M. Piszczkowski: Kleinerowskie studia z teorii literatury. *Nova Kult.* 1957 nr 14 [rec.]; Studia z zakresu teorii literatury. — M. Piszczkowski. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 8 [rec.]; O Krasińskim i o Fredrze]. — K. Wyka: J.K. *Pam. Lit.* 1957 z. 4, w tegoż: Odeszli. Wwa 1983. — J. Garbaczowska: Uczony i wychowawca; Z. Libera: Wielki historyk literatury polskiej. *Prz. Hum.* 1958 nr 2. — J. Trzynadłowski. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1958 t. 1 [rec.]; Studia z zakresu teorii literatury. — S. Sawicki. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 6, 1960 nr 47 [rec.]; Zarys dziejów literatury polskiej. T. 1-2. Wyd. 2]. — M. Piszczkowski: Wspomnienie o J.K. *Zesz. Nauk. UJ* 1959 nr 21 *Pr. Hist.-lit.* z. 3. — K. Górski: J. Kleiner's Słowacki monograph. *The Review of Polish Academy of Science*, Wwa 1960 nr 1; druk w jęz. pol. pt. Monografia K. o Słowackim w tegoż: Z historii i teorii literatury. Ser. 2. Wwa 1964. — Juliusz Kleiner: Księga zbiorowa o życiu i działalności. Red. F. Araszkiewicz. Lubl. 1961, 358 s. Tow. Nauk. KUL. Izawiera art. poświęcone J.K., m.in.: K. Górski

J.K. jako historyk literatury, przedr. w tegez: Z historii i teorii literatury. Ser. 3. Wwa 1971; S. Skwarczyńska; J.K. jako metodolog i teoretyk literatury, przedr. w tegez: Wokół teatru i literatury. Wwa 1970; Z. Ciechanowska; J.K. jako neofilolog i komparatysta; F. Araszkiewicz: Dzieło J.K. Szkic syntetyczny; Z. Niemojewska-Gruszczyńska: Uwagi o krasomówstwie J.K.; J. Starnawski: J.K., pedagog i dydaktyk. — Z.J. Nowak. *Pam. Lit.* 1966 z. 1 [rec.: Studia inedita]. — M. Grzędzińska: Kategoria czasu i podmiotu mówiącego jako wyróżniki rodzajów literackich w poglądach J.K. *Biul. Lubel. Tow. Nauk. Wyzd. I Sectio A Hum.* 1973 nr 2. — J. Paszek. *Teksty* 1973 nr 3 [rec.: Zarys dziejów literatury polskiej. Wr. 1972]. — S. Dąbrowski: Dwa Kleinerowskie schematy budowy dzieła literackiego. *Pam. Lit.* 1975 z. 3. — Z. Mitracki: Biografistyka literacka K. W.; Biografia — geografia — kultura literacka. Wr. 1975. — I. Lossowska. *Prz. Hum.* 1975 nr 8 [rec.: Sentymentalizm i preromantyzm]. — K. Górski: O krytycznym wydaniu „Dzieł wszystkich” J. Słowackiego; S. Treugutt: Słowacki i problemy interpretacji filologicznej. *Pam. Lit.* 1976 z. 1 [dot. wyd.: J. Słowacki: Dzieła wszystkie; T. 1-17]. — M. Głowiński: Studium lektury: Słowacki, czytany przez K. W tegez: Style odbioru. Kr. 1977. — S. Dąbrowski: J.K. o treści i formie w literaturze. W tegez: Między wiedzą „pustą” a wiedzą dowolną Gdańsk 1979. — K. Górski: Układ „Dzieł wszystkich” Juliusza Słowackiego w ossolińskim wydaniu wrocławskim 1952-1975; M. Tatara: Problematyka edytorska „Króla-Ducha” i edycja poematu w „Dzielał wszystkich” Juliusza Słowackiego; S. Makowski: Edytor jako współtwórca tekstu literackiego. *Pam. Lit.* 1979 z. 3 [dot. wyd.: J. Słowacki: Dzieła wszystkie]. — Z.J. Nowak. *Pam. Lit.* 1981 z. 2. — J. Starnawski: Stanisław Pięć — J.K. (paralela) W; Wokół Stanisława Pięć. Rzeszów 1983. — R. Pawlukiewicz. *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8 [rec.: W kręgu historii]. — W. Sawrycki: J.K. W tegez: Współtwórcy szkolnej polonistyki dwudziestolecia międzywojennego: Kazimierz Wójcicki, Konstanty Wojciechowski, Juliusz Kleiner, Konrad Górski. Tor. 1984. — J. Dąbrowski: W sprawie pism teoretycznoliterackich J.K. raz jeszcze. Uwagi hermeneutyczne — porównania — analizy. *Pam. Lit.* 1985 z. 2. — H. Markiewicz: J.K. (1886-1957) i Stanisław Pięć (1885-1968). W stulecie ich urodzin. W tegez: Pożegnania. Kr. 1992. — M. Głowiński: J.K. młodopolska historia literatury. *Ruch Lit.* 1988 z. 3. — Z. Mitracki: Metodologiczne problemy monografii J.K.: Zygmunt Krasziński. Dzieje myśli. *Gdań. Zesz. Hum.* 1989 nr 31. — A. Pryszczewska-Kozłob: Nieznane archiwum J.K. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1991 z. 30.

A.Sz.

KLESZCZYŃSKI Zdzisław 1889-1938

Pseud.: Ajzyk Blumenthal; Aleksander Karwan; Jose Maria Ibanez y Castro; Sek; Powieściopisarz, felietonista, poeta, dramatopisarz, tłumacz.

Urodzony 14 lipca 1889 w Warszawie. W 1908 ukończył Gimnazjum Klasyczne w Wilnie. W 1909-13 studiował prawo na uniwersytecie w Petersburgu. Debiutował w 1909 reportażem pt. „Z Bretanii”, opublikowanym w *Gońcu Wileńskim* (nr 171). Wiersze, utwory prozą, artykuły i felietony zamieszczał w wileńskiej *Pobudce* (1909-13), *Kurierze Litewskim* (1910, 1912-14), *Przeglądzie Wileńskim* (1912-13), *Tygodniku Ilustrowanym* (1913, 1916-18), lwowskim *Szczutku* (1919; tu wiersze satyryczne podp.: Ajzyk Blumenthal i Jose Maria Ibanez y Castro). W 1913 otrzymał pierwszą nagrodę w konkursie *Tygodnika Ilustrowanego* za poemat „Książę” (druk w nr 51). Około

1914 zamieszkał w Warszawie. W 1920 wstąpił jako ochotnik do 3. Pułku Szwoleżerów Mazowieckich i wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Ożenił się z Józefą Barszcz. W 1924-38 należał do zespołu redakcyjnego *Kuriera Warszawskiego*; tu też pod pseud. Sek ogłosił ponad tysiąc felietonów w cyklu „Szytych”. W 1926-31 redagował tygodnik *RADIO*, w którym zamieszczał liczne wiersze i opowiadania. W 1923-30 współpracował z *Tygodnikiem Ilustrowanym*. Publikował nadto w wielu czasopismach, m.in. w *Expressie Porannym* (1923-25), *Kurierze Porannym* (1923-26), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1924-27), *Naokoło świata* (zwłaszcza w 1924-27), *Bluszczu* (1927-28), *Teatrze i Życiu Wytwornym* (1927-30). Należał do ZZLP; był w prezydium Związku. Brał czynny udział w działalności organizacji literackich, jako członek zarządu Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy, Polskiego PEN Clubu, Związku Autorów Dramatycznych oraz jako członek Rady Naczelnej i zarządu, a następnie prezes sekcji literackiej ZAiKS. Zmarł 6 kwietnia 1938 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pogrzeb lalki. Poezje. Wil.: J. Zawadzki 1913, 111 s.
2. List otwarty do Józefa Piłsudskiego. [B.m.] 1916, [4] s. Przedr. w: Hołd najlepszym obywatelom kraju. Wwa 1921.
3. Prolog dla teatrów warszawskich na dzień 3 Maja 1916 r. napisany jako w 125 rocznicę konstytucji. [B.m.] 1916, [4] s.
4. Rewia. Satyry i pamflety. Wwa: Wende i Sp. 1916, 165 s.
Podp.: Aleksander Karwan.
5. Zdrada. Nowele. Wwa: Wende i Sp. 1916, 203 s.
Zawartość: Zdrada; Ancona; Szczęście; Niemcy idą; Nana; Exodus.
6. Poezje. T. 1. Wwa: E. Wende i Sp. 1917, 145 s.
7. Lekcja miłości. Komedia w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1918.
8. Podróż poślubna. Poemacik. Wwa: Ignis 1920, 29 s.
9. Zamach. Komedia w 3 aktach. [Współaut.] W. Sieroszewski. Praprem. Lubl., T. Miejs. 1922. Druk w oprac. Z. Białka *Dialog* 1978 nr 11 s. 5-43.
10. Żywot Colombiny. Poemat z 33 barwnymi obrazami S. Norblina. Wwa: E. Wende 1922, 77 s.
11. Białe noce. Powieść. *Świat. (Romans i Powieść)* 1923 nr 43-52, 1924 nr 1-15. Wyd. osob.

Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 215 s. Wyd. nast. Pozn.: *Dz. Pozn.* 1932.

12. Zwycięzca. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1923.

13. Dziwne przygody Staśka Wąsika. [Powieść]. *Kur. Inf. i Telegraficzny* 1924 nr 164-223. Wyd. osob. pt. Wojenne przygody Staśka Ślązaka. Powieść popularna. Bytom: *Katolik* [1924], 203 s.

14. Rajd. [Opowieść]. Wwa: Komisja Sportowa Pol. Klubu Automobilistów 1924, 62 s.

15. Romans na wsi. Szkic powieściowy. *Tyg. Il.* 1924 nr 6-30. Wyd. osob. z podtyt.: Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 156 s. Wyd. 2 tamże 1928.

16. W latarni. [Opowiadania]. [Wwa:] E. Wende [1925], 155 s.

Zawartość: W latarni; Melba; Diadem; Pierwszy dancing babuni; Ostatni dzień barona de Courcelles; Narzeczona Beppa.

17. Warszawianka. Powieść. *Kur. Warsz.* 1925 nr 335-365.

18. Benzynowa eskapada. (Autem dookoła Polski). [Reportaż]. *Kur. Warsz.* 1926 nr 239-324. Wyd. osob. Wwa: L. Fiszer [1927], 155 s.

19. Miss Ket, Morderca i inne nowele. Wwa: Spół. Inst. Wydawn. 1926, 127 s.

Zawartość: Miss Ket; Morderca; Europejska przygoda miss Mary Pickford; List; Koralowa limuzyna; Czerśnie; Pani Nina na maskaradzie; Bzydki espadro; Roslan wśród dam.

20. Czerwony teatr. (Literatura z lanca). [Obrazki wojenne]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1927, 111 s.

21. Dorotka. Komedia. *Fragm. Kur. Warsz.* 1927 nr 29, 71, 163.

22. Siostry Cleo. Nowele. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 178 s.

Zawartość: Siostry Cleo; Pia; Mieszkanie; Postanowienie księcia Stefana. (Rzecz dydaktyczna); List z opłatkiem; Japończyk; Chianti; Bar. (Historia paryska); Głupia Magda; Gwiazdka Sylwestrowa; Radio.

23. Nerwy. Nowele. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 179 s.

Zawartość: Nerwy; Her masters voice; Serce Serafyny Coeur; Coctail party; Początkująca autorka; Klamka zapadła; Nowela nr 1241; Roslan wśród dam [poz. 18]; Romans; W latarni; Radioś.

24. Tyran. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 303 s.

25. Za barierą Pirenejów. [Wspomnienia z podróży]. Wwa: Rój 1936, 213 s.

26. Garsoniera. Komedia w 3 aktach. Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1964. T. 1. Wwa 1971.

Nadto teksty piosenek, nagrodzonych m.in. w konkursie Ligi Morskiej i Kolonialnej w 1938.

Przekłady

1. G. Feuillet, R. Pons: *Phylloxera*. Krotochwila w 3 aktach. Wyst. Wwa 1920.

2. L. Biro: *Ostatni pocałunek*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Komedia 1923.

3. F. Molnar: *Czerwony młyn*. Sztuka fantastyczna w 3 częściach (18 obrazach). Wyst. Wwa, T. Pol. 1924.

4. A. Picard, Lavelin: *Dama do towarzystwa*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Komedia 1924.

5. A. Rivoire: *Król Dagobert*. Komedia w 4 aktach wierszem. Wyst. Wwa, T. Pol. 1926.

6. L. Verneuil: *Orzeł czy reszka*. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1926.

7. F. Molnar: *Jedyny ratunek*. Anegdota w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1927.

8. A. Tolstoj, P. Szczegolew: *Rasputin*. Reportaż historyczny w 11 obrazach. Wyst. Wwa, T. Artystów 1928.

9. F. Molnar: *Olimpia*. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1929.

10. H. Bernstein: *Melodramat*. Sztuka w 3 aktach (11 obrazach). Wyst. Wwa, T. Pol. 1930.

11. F. Croisset: *Kino i miłość*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1931.

12. G.S. Kaufman: *Król teatru*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1931.

13. A. Savoire: *Katarzyna*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1931.

14. B. Frank: *Gwiazdy ekranu*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1932.

15. J. Deval: *Simona*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nowy 1934.

16. H. Bernstein: *Nadzieja*. Sztuka w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1935.

17. J. de Latraz: *Kubuś*. Krotochwila w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1935.

18. H. Adler, R. Perutz: *Jutro niedziela*. Komedia w 5 obrazach. Wyst. Wwa, T. Letni 1937.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (P. Grzegorzczak):

A. Grzymała-Siedlecki: List literacki. Przed otwarciem koperty nr 223. *Tyg. Il.* 1913 nr 51 [rec.: Książę]. — [Pogrzeb lalki:] Cz. Jankowski: Krok naprzód. *Prz. Wil.* 1913 nr 48-49; [K. Bleszyński] K.Bł. *Krytyka* 1914 t. 2 z. 7. — T. Boy-Zeleński: Flirt z Melpomeną. Wieczór czwarty. Wwa 1924, wyd. nast. Wwa 1963 [rec.: Zwycięzca]. [Romans na wsi:] [H. Drzewiecki] hr. *Wiad. Lit.* 1927 nr 30; L. Piwiński. *Prz. Współcz.* 1927 t. 23. — [Tyran:] K. Czachowski: Powieść o wielkiej miłości. *Czas* 1931 nr 397; J.E. Skiński: Miłość dziś i wczoraj. *Tyg. Il.* 1931 nr 47; Z. Starowiejsku-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1931 t. 192. — L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1932 nr 41. — K. Czachowski. *Nowe Książ.* 1936 z. 6 [rec.: Za barierą Pirenejów]. — A. Bogusławski: Pamięci K. *Wiad. Lit.* 1938 nr 23. — W. Grubiński: Z.K. *Świat* 1938 nr 15. — A. Grzymała-Sie-

dlecki. *Kur. Warsz.* 1938 nr 96. — S. Wasylewski: Ariel i Sykoraksa. W tegoż: 40 lat powołania. Wr. 1959. — J. Jaworska: Z moich wspomnień o Z.K. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 2, nawiąz.: W.V. Poplawski. *Tamże* nr 6 [list do red.]. — E. Kozikowski: Z.K. W tegoż: Od Prusa do Gojawiczyńskiej. [Wwa] 1970. — Z. Białek: Sieroszewski i afery z insygniami. *Dialog* 1978 nr 11 [dot.: Zamach]. — Z. Kozarynowa: Wydobyte z zapomnienia rymy i rymotwórcy. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 1.

E.G.

KLIMAS-BŁAHUTOWA Maria ur. 1909

Krypt.: M.K.B.; (M.K.B.); MKB; (MKB).
Powieściopisarka, publicystka.

Urodzona 8 kwietnia 1909 w Koziegłowach pod Myszkowem; córka Leona Klimasa, adwokata, i Marii ze Stanków. Dzieciństwo spędziła w Dąbrowie Górniczej. Uczęszczała do gimnazjum w Sosnowcu i tu w 1928 zdała egzamin maturalny. Następnie studiowała filologię polską i germanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1928-32). W 1932 wyszła za mąż za Romana Błahuta, urzędnika w przemyśle górniczym. W 1937 uzyskała magisterium i zaczęła pracować jako nauczycielka w Dąbrowie Górniczej. Debiutowała w 1939 esejem „Zagłębie w literaturze polskiej” w radiu katowickim. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Dąbrowie Górniczej i uczestniczyła w tajnym nauczaniu. W tym okresie podjęła twórczość literacką. Po wojnie współorganizowała w 1945 szkolnictwo w Dąbrowie Górniczej. We wrześniu tegoż roku przeniosła się do Katowic i wznowiła pracę literacką. W 1947 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Należała do zespołu redakcyjnego krakowskiego *Życia Literackiego* (1951-56) i katowickich *Przemian* (1956-57). W 1958-70 prowadziła dział kulturalny w tygodniku *Panorama* (tu w 1964-67 cykl felietonów na tematy kulturalne pt. „Zwierzenia za trzy grosze”). Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na hałdach rosną ludzie. Powieść z życia Zagłębia Dąbrowskiego. Powst. 1944. Wyd. z przedm. G. Morcinka. Kat.: Ognisko 1947, 232 s. Wyd. nast. zmien. pt. Drogi do domu. Wwa: NK 1958, 132 s.

2. W górniczym domu. [Utwór sceniczny w 1 akcie]. Powst. 1949. [Inf. autorki].

3. Miasto pod luną. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1951 nr 264-335. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1952, 186 s. Wyd. 2 tamże 1953.

Pierwotny tytuł: Seweryna matka nasza.

4. Kobiety Ziemi Opolskiej. [Reportaż]. Opole: Woj. Kom. Wyborczy Frontu Nar. 1952, 24 s.

5. Kamienna róża. [Opowiadanie]. *Post.*: W. Szewczyk. Wwa: Czyt. 1953, 71 s.

6. Nowakowie. Powieść radiowa. Radio 1955-1956.

7. Przedmieście. Powieść. Wwa: Czyt. 1956, 275 s.

Pierwotny tytuł: Młodość. — Nagroda literacka MRN w Kat. w 1957.

8. Siedem krów tłustych. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 350 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1980; wyd. 4 Kat.: Śląsk 1984.

Pierwotny tytuł: Rodzina Wincklerów.

9. Dziewczyna z Wieży Babel. [Powieść]. *Tryb. Opol.* 1965 nr 132-163. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1965, 139 s. Wyd. 2 tamże 1970.

10. Skandal w niebie. [Powieść]. Kr.: WL 1969, 211 s.

11. Drzewo życia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 493 s. Wyd. 2 tamże 1977.

12. Mister Universum. [Powieść]. Wwa: Iskry 1976, 201 s.

13. Głowa do góry. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 186 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1978, 1988. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (uzup.).

[Miasto pod luną:] Z. Hierowski: Spór o „Miasto pod luną”. *Życie Lit.* 1952 nr 20; W. Sadkowski: Kłopoty z debiutem. *Nowa Kult.* 1952 nr 33; W. Szewczyk: Okupacyjne dzieje Miasta. *Śl. Lit.* 1952 nr 3/4. — [Z. Greń] Śl. Ruś: Truda, Elfyda, Agnieszka. *Życie Lit.* 1957 nr 2 [rec.: Przedmieście]. — [Siedem krów tłustych:] W. Mach. *Nowa Kult.* 1963 nr 12; W. Maciąg: Prozaicy Ziemi Zachodnich 1960-1962. *Odra* 1963 nr 6. — A. Chruszczyński: Wspomnienie z wieży Babel. *Tyg. Kult.* 1965 nr 36 [rec.: Dziewczyna z Wieży Babel]. — [Drzewo życia:] W. Maciąg: Miedzy epiką a elegią. *Nowe Książ.* 1973 nr 17; G. Traczyk: Portret z tłem. *Twórczość* 1974 nr 4. — W. Maciąg: Niepokoje w superkomforcie. *Nowe Książ.* 1976 nr 22. [rec.: Mister Universum]. — J. Gordziałek: O sztuce piśsarskiej M.K.B. *Zaranie Śl.* 1985 nr 3/4.

J.Z.

KLIMOWICZ Adam 1917-1981

Krypt.: a.k.; (a.k.); A.K.; ad.; ak; J.K.; (jk); kl.
Krytyk literacki, prozaik.

Urodzony 16 czerwca 1917 we Lwowie; syn Karola Klimowicza, inżyniera, i Seweryny ze Skalkowskich. Uczęszczał do IV Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie. Po zdaniu matury w 1935, studiował prawo na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK); w 1939 uzyskał magisterium. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR pracował początkowo w spółdzielni szewskiej (1940-41), a potem w Związku Kompozytorów Ukrainy; równocześnie odbywał też studia muzyczne. W 1940 ożenił się z Wandą Mattausch, pianistką (rozwód 1953). W czasie okupacji niemieckiej był zatrudniony od jesieni 1941 w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Równocześnie stu-

diował polonistykę na działającym tajnie UJK. Po wkroczeniu do Lwowa wojsk radzieckich przeniósł się jesienią 1944 do Lublina. Początkowo pracował w Resorcie Administracji Publicznej Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego i przez dwa semestry był asystentem na Wydziale Filologii Klasycznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Pod koniec 1945 przeniósł się do Łodzi i podjął pracę w spółdzielczości wydawniczej i księgarskiej. W 1947 zamieszkał w Warszawie. W 1947-49 ogłaszał artykuły w *Biuletynie Księgarstwa Spółdzielczego* (od 1948 pt. *Praca Księgarska*). W 1948 wstąpił do PZPR. W 1948-50 był dyrektorem Centrali Spółdzielni Wydawniczych i Księgarskich, a w 1950-52 wicedyrektorem Domu Książki. W 1953 pełnił funkcję naczelnika samodzielnego wydziału w Centralnym Urzędzie Wydawnictw, Przemysłu Graficznego i Księgarstwa. Jako krytyk literacki debiutował w 1935 artykułem „Nad ilustracjami do Żeromskiego”, opublikowanym w *Przeglądzie Kulturalnym* (nr 23). W 1953-67 był redaktorem naczelnym *Nowych Książek*, w których od 1957 publikował (też pod krypt. A.K.) liczne recenzje, i od 1961 (nr 14) stały felieton „Dziś czytamy”. W 1955 ożenił się z Zofią Komorowską, śpiewaczką. W 1957 został członkiem ZLP. W lutym 1967, zaangażowany do pracy w dziale wydawniczym Sekretariatu Organizacji Narodów Zjednoczonych, wyjechał do Nowego Jorku; od 1968 kontynuował tę pracę przez parę lat w Wiedniu. Zmarł 4 lutego 1981 w Eichgraben pod Wiedniem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Struktura przedsiębiorstw księgarskich w Polsce. <3 wykłady>. Wykład I. Wwa: 3-letnie Zawodowe Kursy Księgarskie przy Związku Księgarzy Pol. 1947, 19 s., powiel.

2. Księgarstwo. [Podręcznik]. Wwa: PWN 1953, 380 s., powiel. Wyższa Szkoła Ekonomiczna.

3. Ruch wydawniczy w latach 1944-1953. Próba charakterystyki statystyczno-bibliograficznej. Wwa: Wydawn. Centr. Urzędu Wydawnictw, Przemysłu Graf. i Księgarstwa 1954, 133 s., powiel. + Spis opracowań powstałych w wyniku badań prowadzonych w okresie jesienno-zimowym 1953/54 r., 4 s. Rada Czytelnictwa i Książki. Materiały Komisji Badań Czytelnictwa i Książki.

4. Cień alei lipowej. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 690 s.

Części. Ostatnie królestwo; Cena życia; Liść na wietrze. Przekł. ukr.: Tin lypovoï alei. [Przel.] N.P. Kosyc'kyj. Kiv 1961.

5. Sześćset lat w służbie książki 1364-1964. [Wwa:] PIW 1964, 34 s. Staraniem Kom. Obchodu Sześćsetlecia Księgarstwa.

6. Das Buch in Polen. Leipzig: Das Polnische Organisationskomitee der Internationalen Kunstbuchausstellung 1965, 77 s.

7. Szelburg-Zarembina. Wwa: Ag. Aut. 1966, 81 s.

Zawiera też wybór rec. i bibliografię utworów E. Szelburg-Zarembiny.

Przekłady

1. A. Wilson: Anglosaskie pozy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 646 s.

2. P. Robeson: Przyszedłem, żeby śpiewać. Wwa: Czyt. 1960, 143 s.

O dyskryminacji Murzynów w Stanach Zjednoczonych.

3. T.G. Macaulay: Historia społeczna Anglii. Od Chaucera do Wiktorii. Wwa: PIW 1961, 635 s.

4. A. Wilson: Dojrzałe lata pani Eliot. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 633 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967 — PP (M. Brykalska).
[Cień alei lipowej]. A. Kijowski: *Książka dla Ciebie* 1956 nr 7; J. Labuz: *Letnia powieść o gorącym lecie*. *Życie Lit.* 1956 nr 30; W. Stec-Mysłowska: *Wokół cienia alei lipowej*. *Nowa Kult.* 1957 nr 7. — M. Otto: *W służbie książki*. *Nowe Książki* 1964 nr 15. *rec. Sześćset lat w służbie książki*. — [Z. Żabicki] Z.Z. *Pisarze współcześni*. A.K. *Nowe Książki*. 1967 nr 3. — A. Szaniawska: A.K. *Nowe Książki* 1981 nr 4. [Wspomnienie pośmiertne].

K.B.

KLIMOWICZ Mieczysław
ur. 1919

Krypt.: M.K.; M. Kl.
Historyk literatury i teatru.

Urodzony 14 grudnia 1919 w Sokalu; syn Kornela Klimowicza, pracownika poczty, i Katarzyny z Papiaków. Uczył się do klasycznego Państwowego Gimnazjum im. A. Malczewskiego w Sokalu; w 1938 zdał maturę. Następnie odbywał służbę wojskową w Łucku i w Kowlu. Podczas kampanii wrześniowej 1939 walczył w 50. Pułku Podchorążych Piechoty 27. Dywizji Wołyńskiej. Dostał się do niewoli radzieckiej i przebywał w łagrze w Talicach pod m. Gorki. W czasie transportu jeńców na tereny polskie udało mu się zbiec, po czym ukrywał się w okolicach Sokala. W lutym 1940 przedostał się na teren Generalnej Guberni i przebywał początkowo w Bełżcu, pracując w 1940-41 jako czeladnik młynarski, a następnie w Warszawie (1942-43), zatrudniony w różnych firmach budowlanych. Od 1942 był żołnierzem AK; w 1943 wstąpił do oddziału partyzanckiego, tzw. kompanii warszawskiej AK i walczył na Lubelszczyźnie oraz w powiecie Rawa Ruska. W 1943 aresztowany przez policję ukraińską i odwieziony do gestapo w Rawie Ruskiej, przez miesiąc przebywał w więzieniu. W czerwcu 1944 brał udział w walkach partyzanckich w Puszczy Sol-

skiej. Był członkiem organizacji Wolność i Niezawisłość (WiN) i do 1947 pełnił funkcję dowódcy kompanii, a następnie komendanta w Tyszowcach i okolicy, na Zamojszczyźnie. Ujawnił się w kwietniu 1947. W 1947 ożenił się z Ireną Sawic. W lipcu tegoż roku wyjechał do Wrocławia i podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); w 1951 uzyskał magisterium. Równocześnie pracował w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, początkowo jako stypendysta, a później pracownik etatowy. Debiutował w 1950 artykułem pt. „Wystawa «Mickiewicz – Puszkina» na Dolnym Śląsku”, opublikowanym na łamach *Zeszytów Wroclawskich* (nr 3/4). W 1952 rozpoczął pracę w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN; w 1953-61 był kierownikiem wrocławskiej Pracowni Oświecenia. W 1958 podjął też działalność dydaktyczną na UWr. W 1960 doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „Początki romansu listownego w literaturze polskiej czasów saskich” (promotor prof. Tadeusz Mikulski, a po jego śmierci prof. Kazimierz Wyka). W tym samym roku został członkiem zespołu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*; w piśmie tym publikował liczne studia i recenzje literackie. Od września 1960 do września 1961 przebywał na stypendium PAN w Paryżu, gdzie współpracował z prof. Jean Fabrem i gromadził materiały do dziejów teatru w XVIII w. W 1964 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Początki teatru stanisławowskiego 1765-1773”. W 1964-65 był prodziekanem Wydziału Filologicznego UWr. W 1965 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych (ponownie w 1966 – nagroda II stopnia). Od 1969 wchodził w skład Rady Naukowej IBL PAN (do 1995). W 1969-72 był dziekanem Wydziału Filologicznego UWr. W 1972-75 pełnił funkcję prorektora UWr. do spraw nauki. W 1972 został posłem na Sejm PRL. W 1973 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia (ponownie w 1976 – nagroda II stopnia). W 1974 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1975-80 był członkiem zarządu Association Internationale de Littérature Comparée z siedzibą w Paryżu i w Nowym Jorku. Od maja 1975 do grudnia 1981 pełnił funkcję dyrektora IBL PAN. W 1975-83 był członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej do Spraw Kadr Naukowych. W 1976-81 był przewodniczącym Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. W 1977 został wybrany na członka krajowego PAN w dziedzinie nauk społecznych. W 1978 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1978 otrzymał nagrodę Wojewody Wrocławskiego. W 1978-80 pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. W 1979 został jednym z redaktorów

naukowych serii wydawniczej *Biblioteka Narodowa*; wraz z całym zespołem redakcyjnym serii otrzymał zespołową nagrodę Prezesa Rady Ministrów. W 1985 objął funkcję prezesa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. W 1986 został wybrany na członka honorowego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1986-90 był członkiem rady redakcyjnej serii wydawniczej IBL *Literary Studies in Poland*. W 1987-90 był rektorem UWr. oraz został wybrany na przewodniczącego Kolegium Rektorów Wyższych Uczelni Wrocławia. W 1989 otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Charlesa de Gaulle'a w Lille. W grudniu 1990 przeszedł na emeryturę. W 1990-91 był członkiem zespołu redakcyjnego, a następnie rady redakcyjnej miesięcznika *Odra*. Był członkiem Komitetu Nagród Państwowych (przez dwie kadencje). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski oraz francuskimi odznaczeniami Chevalier des Palmes Académiques (1978) i Officier dans l'Ordre des Palmes Académiques. Mieszka we Wrocławiu.

TWORCZOŚĆ

1. *Prekursorzy Oświecenia*. [Autorzy:] R. Kaleta, ... Wr.: Ossol. 1953, 335 s. IBL PAN.

Zawartość: R. Kaleta: Monitor z roku 1763 na tle swoich czasów, s. 7-220; M. Klimowicz: Mitzler de Kolof, redaktor i wydawca, s. 221-335. Praca magisterska.

2. *Początki romansu listownego w literaturze polskiej czasów saskich*. Powst. 1960. 132 s. Masz. rozprawy doktorskiej w Bibl. IBL w Wwie.

Skrót: *Narodziny romansu listownego w literaturze polskiej XVIII wieku*. *Pam. Lit.* 1958 z. 4 s. 389-431.

3. *Początki teatru stanisławowskiego. 1765-1773*. Wwa: PIW 1965, 486 s.

Tekst częściowo franc. i niem

4. *Oświecenie*. Wskazówki bibliograficzne i indeks: Z. Lewinówna. Wwa: PWN 1972, 483 s. IBL PAN. *Historia Literatury Pol.* Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 4 1980.

Nagroda specjalna Roku Nauki Polskiej oraz nagroda Sekretarza PAN w 1972.

5. *L'homme des Lumières en Pologne au vu de l'histoire*. Wr.: UWr. 1974, 25 s.

6. *Le théâtre des Lumières à Varsovie*. Wwa: PWN 1979, 21 s. Académie Polonaise des Sciences, Centre Scientifique à Paris.

7. *La commedia dell'arte alla corte di Augusto III di Sassonia (1748-1756)*. [Współaut.:] W. Roszkowska. Venezia: Inst. Veneto di Scienze 1988, 116 s.

8. Literatura Oświecenia. Wwa: PWN 1988, 239 s. IBL PAN. Dzieje Literatury Pol. Synteza uniwersytecka. Wyd. 2 tamże 1990.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Nieznane wiersze Ignacego Krasickiego. *Pam. Lit.* 1953 z. 2 s. 552-589. — „Pan Tadeusz”. Brulion I i II księgi. Nowe odczytanie autografu przez seminarium edytorskie prof. T. Mikulskiego. *Rocz. Ossol.* 1953 t. 4 s. 5-38. — Materiały do III tomu Inwentarza Rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. [Współaut.:] A. Dician, Z. Goliński, J. Loret, K. Stefanicka. *Ze Skarb. Kult.* 1954 nr 1 s. 9-151. — Nad „Historią” Krasickiego. (1. Wokół genezy i chronologii. 2. Narastanie i kompozycja utworu. Analiza autografu. 3. Źródła literackie „Historii”. 4. Kupiec z Rodos i Apoloniusz z Tiany czyli o deizmie Krasickiego). *Pam. Lit.* 1955 z. 4 s. 383-425. — „Sen Patryxa” w poezji polskiego Oświecenia. *Pam. Lit.* 1957 z. 4 s. 541-551. — Romans Gellerta w literaturze polskiej czasów saskich. *Pam. Lit.* 1959 z. 3/4 s. 191-213. — Materiały do biografii Aleksandra Pawła Zatorskiego. W: Miscellanea z doby Oświecenia. Wr. 1960 s. 1-18. — Początki teatru stanisławowskiego. Zespoły Villiersa i Rousselois. *Pam. Teatr.* 1962 z. 3/4 s. 359-415. — Repertuar teatru warszawskiego w latach 1765-1767. *Pam. Teatr.* 1962 z. 2 s. 237-261. — Kształtowanie się i źródła polskiej doktryny teatralnej w latach 1765-1767. *Pam. Lit.* 1963 z. 3 s. 1-24. — Z dziejów włoskiej opery komicznej 1765-1767. *Acta Univ. Wratisl.* 1963 nr 13 s. 5-26. — Joachima Kalnassego „Tłumaczenia różne i własnej myśli wiersze”. [Współaut.:] Z. Goliński. W: Miscellanea z doby Oświecenia. [T.] 2. Wr. 1965 s. 106-156. — Komedie dell'arte w Warszawie. Trzy nieznane argumenty warszawskie. *Pam. Teatr.* 1965 z. 1 s. 77-82. — Teatr Augusta III w Warszawie. *Pam. Teatr.* 1965 z. 1 s. 22-43. — Teatr Narodowy w latach 1774-1778. *Pam. Teatr.* 1966 z. 1/4 s. 97-106, przedr. w: Teatr Narodowy w dobie oświecenia. Wr. 1967 s. 39-52. — Ignacy Krasicki. (Próba zarysu monograficznego). *Acta Univ. Wratisl.* 1968 nr 95 s. 55-80. — Sarmatyzm oświecony. Prozaicy i ideologowie. *Acta Univ. Wratisl.* 1970 nr 131 s. 183-214. — Literatura stanisławowska wobec sarmatyzmu i Oświecenia. W: O literaturze polskiej. Wwa 1971 s. 85-98. — Problemy literatury polskiego Oświecenia. W: Polska w epoce Oświecenia. Wwa 1971 s. 274-306. — Dorobek badań nad literaturą Oświecenia w 25-lecie PRL. *Acta Univ. Wratisl.* 1972 nr 177 s. 23-36. — Renesans tradycji barskiej w literaturze Sejmu Wielkiego i insurekcji kościuszkowskiej. W: Przemiany tradycji barskiej. Kr. 1972 s. 91-106. — Commedia dell'arte à Varsovie et son influence sur le développement du

théâtre national polonais. W: Italia Venezia e Polonia tra Illuminismo e Romanticismo. Firenze 1973 s. 151-174, druk w jęz. pol. pt. Komedie dell'arte w Warszawie XVIII wieku i jej wpływ na rozwój sceny narodowej. *Pam. Lit.* 1974 z. 2 s. 79-92. — Cudzoziemszczyzna i rodzimosc. Elementy kultury polskiej czasów Oświecenia. W: Swojskość i cudzoziemszczyzna w dziejach kultury polskiej. Wwa 1973 s. 169-185. — Główne kierunki badań w Uniwersytecie Wrocławskim. *Zycie Szk. Wyz.* 1973 nr 5 s. 70-90. — Zamek Warszawski i początki polskiej literatury niepodległościowej w XVIII wieku. W: Zamek Królewski w Warszawie. Wr. 1973 s. 51-71. — L'homme des Lumières en Pologne au vu de l'histoire. W: La Littérature des Lumières en France et en Pologne. *Acta Univ. Wratisl.* 1976 nr 339 s. 29-46, druk w jęz. pol. pt. Człowiek polskiego Oświecenia wobec historii. W: Studia z dziejów oświaty i kultury umysłowej w Polsce XVIII-XX w. Wr. 1977 s. 9-20. — Literary aspects of the Polish Enlightenment. [Przeł.] M.B. Fedewicz. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 4: 1979 s. 7-26. — Polnische Literatur und Kunst im Zeitalter der Aufklärung. W: Polen und Deutschland im Zeitalter der Aufklärung. Braunschweig 1981 s. 97-107. — Les relations théâtrales franco-polonaises. *Dix-huitième siècle revue annuelle*, Paryż 1981 nr 13 s. 389-399. — Rousseau dans l'oeuvre de Krasicki. W: Voltaire et Rousseau en France et en Pologne. *Les Cahiers de Varsovie* 1982 t. 10 s. 189-201. — Polska komedia oświeceniowa w kontekście europejskim. W: Z polskich studiów slawistycznych. Wwa 1983 s. 109-120. — La rivalité franco-italienne dans le théâtre polonais des Lumières. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 11: 1983 s. 107-122. — L'influence de la comédie de Goldoni sur la formation de la scène nationale polonaise (1748-1766). [Współaut.:] W. Roszkowska. W: Vita teatrale in Italia e Polonia fra Seicento e Settecento. Wwa 1984 s. 137-144. — Die Literarische Kultur der polnischen Aufklärung. W: Chodowiecki und die Kunst der Aufklärung in Polen und Preussen. Köln, Wien 1985 s. 23-34. — La naissance de la scène nationale polonaise et les polémiques autour de Shakespeare (1765-1795). *Acta Univ. Wratisl.* 1985 nr 845 s. 29-41. — Le problème du théâtre dans les revues de langue allemande et française en Pologne au XVIII siècle. *Cahiers d'histoire Littéraire Comparée*, Metz 1985 nr 8/9 s. 147-155. — Główne kierunki badań humanistyki wrocławskiej. [Współaut.:] P. Wrzesiński. W: Stan i perspektywy nauki wrocławskiej przed III Kongresem Nauki Polskiej. Wr. 1986 t. 23, 12 s., przedr. w: *Nauka Pol.* 1987 z. 1 s. 11-21. — Literatura i sztuka polska w służbie reform oświeceniowych. W: Polska i Niemcy w okresie Oświecenia. *Mater. Komis. Podręcznikowej PRL-RFN*. Pozn. 1986 t. 6

s. 115-126. — [Sześćdziesiąt] 60 lat badań literatury oświeceniowej. W: *Rozwój wiedzy o literaturze polskiej po 1918 roku*. Wwa 1986 s. 92-115. — *Teatr. Czasy saskie. Teatr publiczny i narodziny sceny narodowej. Okres od 1774 do 1789. Okres Sejmu Czteroletniego i insurekcji kościuszkowskiej*. W: *Warszawa w wieku Oświecenia*. Wr. 1986 s. 161-178. — Diderot dans le théâtre des Lumières polonaises. W: *Les Lumières en Hongrie, en Europe Centrale et en Europe Orientale*. Budapest 1987 s. 275-281. — Do genealogii Bardosa. Parantele zachodnioeuropejskie. [Współaut.:] Z. Raszewski. *Pam. Lit.* 1987 z. 1 s. 233-246. — État et perspective des recherches sur la periodisation de la littérature des Lumières polonaises. W: *Début et fin des Lumières en Hongrie, en Europe Centrale et en Europe Orientale*. Budapest 1987 s. 129-140. — Le théâtre en Pologne à l'âge des Lumières. [Współaut.:] Z. Wołoszyńska. W: *Les Lumières en Pologne et en Hongrie*. Budapest 1988 s. 42-77. — Krasicki - Rabelais. Próba określenia związków. *Acta Univ. Wratisl.* 1991 t. 31 s. 107-113. — Czy górale bili się pod Racławicami? Przyczynek do analizy „Cudu mniemanego” Wojciecha Bogusławskiego. *Pam. Teatr.* 1993 z. 1/2 s. 87-96. — Zbigniew Raszewski (5 IV 1925-7 VIII 1992). *Pam. Lit.* 1993 z. 3/4 s. 236-247. — Rewolucja słowiańska - prognoza dla Polski z roku 1796 na tle literatury rozbiorowej. W: *Wiary i słowa*. Wr. 1994 s. 165-177.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. I. Krasicki: *Myszeidos. Pieśni 10*. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1954, 94 s. Z Prac IBL PAN. Wyd. nast.: Wr.: Ossol. 1954, tamże wyd. 2 [!] popraw. 1958.

2. I. Krasicki: *Pisma wybrane*, T. 1-4. Oprac.: Z. Goliński, ..., R. Wołoszyński pod red. T. Mikulskiego. Wwa: PIW 1954, 304 + 314 + 432 + 430 s. IBL PAN.

3. I. Krasicki: *Historia*. [Powieść]. Oprac. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1956, 213 s. IBL PAN.

4. I. Krasicki: *Komedie*. Oprac. ... Wstęp: R. Wołoszyński. Wwa: PIW 1956, 415 s. IBL PAN.

5. *Mnich i diabeł* - nieznaną wiersz Krasickiego. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1957, 8 s. Druk bibliofilski.

6. I. Krasicki: *Korespondencja*. Z papierów L. Bernackiego wyd. i oprac.: Z. Goliński, ..., R. Wołoszyński. Red.: T. Mikulski. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1958, 443 + 796 s. IBL PAN.

7. *Teatr Narodowy 1765-1766. Raporty szpiega*. Podpatrzył i opisał J. Heine agent Franciszka Xawerego Królewicza polskiego, księcia saskiego.

Tłum. i oprac. ... Wstęp: Z. Raszewski. Wwa: IS PAN 1962, 22 s.

8. I. Krasicki: *Mikołaja Doświadczynskiego przyładki*. Wyd. 6 zmien. Oprac. ... Kr.: Ossol. 1973, LXI, 194 s. *BN I*, 41. Wyd. 7 zmien. tamże 1975.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1967, 1995. — Wywiad: Miejsce człowieka na ziemi - to przede wszystkim jego miejsce w kulturze. [Rozm.] P. Bagiński. *Polonistyka* 1977 nr 3.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — Kultura, literatura, teatr. Bibliografia prac Mieczysława Klimowicza. Oprac. red. J. Degler. Wr.: UW. 1989, 63 s.

[Początki teatru stanisławowskiego:] L. Eustachiewicz: *Książka o teatrze stanisławowskim*. *Dialog* 1965 nr 11; J. Łojek: *Narodziny polskiego teatru*. *Kultura* 1965 nr 39, przedr. w tegoż: *Wokół spraw i polemik*. Lubl. 1979; W. Natanson: *Pasjonujące trzydziestolecie*. *Teatr* 1965 nr 21; [S. Grzeszczuk] *stg*. *Ruch Lit.* 1966 nr 2; E. Krasicki: *Le théâtre de l'ancienne Pologne*. *Le Théâtre en Pologne* 1966 nr 11/12; W. Natanson: *Kilka książek o teatrze*. *Prz. Hum.* 1966 z. 5; K. Wierzbicka-Michalska. *Rocz. Warsz.* 1970 t. 8. — [Oświecenie:] M. Głowiński. *Literatura* 1973 nr 5; Z. Libera. *Pam. Lit.* 1973 z. 4; Cz. Zgorzelski: *Literatura Oświecenia w nowym ujęciu*. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 45; P. Bagiński: *Książki o renesansie, baroku i oświeceniu*. *Polonistyka* 1974 nr 2; A. Siomkajłówna: *Jak dokonuje się awans naukowy podręcznika*. *Prz. Hum.* 1975 z. 2; J. Zietarska: *Dyskusja nad „Oświeceniem” M.K.* [spraw. z dyskusji zorganizowanej w Zespole Literatury Oświecenia Inst. Filol. Pol. UW, 26 II 1973]. W: *Wiek Oświecenia*. Wwa 1978. — [La commedia dell'arte alla corte di Augusto III di Sassonia (1748-1756):] I. Kadulka. *Pam. Lit.* 1989 z. 4; B. Judkowiak, E. Lechniak. *Pam. Teatr* 1990 z. 3/4.

B.D.

KLONOWIECKA Matylda

zob. WEŁNA-KLONOWIECKA Matylda

KLONOWSKA Gabriela

zob. PAUZER-KLONOWSKA Gabriela

KŁAK Tadeusz

ur. 1932

Pseud.: Izidor Golonka; Stanisław Kałuża; T.K.; (T.K.); Tadeusz Porebski; TAK; Zbigniew Kozak. Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 21 sierpnia 1932 w Porąbkach pod Kielcami w rodzinie rolników; syn Józefa Kłaka i Anieli z Kałużów. Uczęszczał do Liceum im. Księżdzia P. Ściegiennego w Kielcach; w 1951 otrzymał świadectwo dojrzałości. W tymże roku rozpoczął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). Debiutował w 1953 recenzją książki zbiorowej „Góry Świętokrzyskie”, ogłoszoną na łamach *Tygodnika Powszechnego* (nr 29); za właściwy debiut uważa szkic pt. „Żeromski w oczach poetów”, opublikowany w 1953 w *tygodniku Dziś i jutro* (nr 47). W 1953-55 wiersze i recenzje ogłaszał w *Słowie Powszechnym* i jego dodatku *W młodych oczach*. W czasie studiów

uczestniczył w pracach Koła Polonistów, m.in. był przewodniczącym Sekcji Twórczości Własnej i w 1954 redagował, ukazujące się w maszynopisie, czasopismo *Teatr Akademicki*. W 1955 pracował jako dziennikarz we *Wrocławskim Tygodniku Katolików*. Po uzyskaniu w 1956 magisterium, pracował w 1957-59 w Bibliotece KUL, a następnie do 1960 jako instruktor w Wójewódzkim Domu Kultury w Lublinie. Kontynuował twórczość krytyczną, m.in. współpracował z czasopismem *Kamena*, w którym ogłaszał liczne artykuły i recenzje (1956-75; w 1960-61 redakcja kolumny „W stronę młodych”; w 1968-72 stały felieton pt. „Moje lektury”; w 1970-71 członek kolegium redakcyjnego). W 1960 ożenił się z Heleną Sojną. W 1961-70 był kierownikiem Muzeum im. B. Prusa w Nałęczowie. Od 1964 gromadził pod patronatem Wydziału Kultury WRN w Lublinie materiały do odtwartego w 1968 Muzeum im. J. Czechowicza, dla którego opracował scenariusz ekspozycji. Od 1967 współpracował z „Polskim słownikiem biograficznym”. Uczestniczył w działalności Lubelskiego Klubu Literackiego. Od 1970 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W tym samym roku uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) doktorat na podstawie pracy „Poezja Józefa Czechowicza” (promotor prof. Kazimierz Wyka) i podjął pracę jako adiunkt na Uniwersytecie Śląskim (UŚ). W 1971-72 był członkiem komitetu „Pism” A.K. Jaworskiego oraz kolegium redakcyjnego *Biuletynu Stowarzyszenia Twórców Ludowych*. W 1974 otrzymał nagrodę naukową Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego III stopnia oraz ponownie w 1979 i 1985. W 1977 habilitował się na UJ na podstawie rozprawy „Czasopisma awangardy”. W 1976-80 był sekretarzem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Katowicach, a od 1986 jej przewodniczącym. Przewodniczył także komitetowi redakcyjnemu popularnonaukowej serii *Spotkania z Literaturą*, wydawanej staraniem Komisji. W 1983 otrzymał stanowisko docenta na UŚ.; w 1983 objął kierownictwo Zakładu Wiedzy o Kulturze i Życiu Literackim w Instytucie Nauk o Kulturze. W 1983-85 był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN. W 1980 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1987-90 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich. Od 1982 należy do Towarzystwa Naukowego KUL. W 1989 został członkiem SPP. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1987) oraz odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1988). Mieszka w Tarnowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia literacka Lubelszczyzny. Lubl.: Lubel. Dom Kultury 1959, 61 s. powiel.

2. Tobie śpiewam, Lublinie. Lubl.: Lubel. Dom Kultury 1960, 98 s. powiel.

3. W świecie poetyckim Czechowicza. [Wwa 1963], 29 s. powiel.

4. J. Czechowicz – mity i magia. Kr.: WL 1973, 242 s.

5. Czasopisma awangardy. Cz. 1. 1919-1931. Cz. 2. 1931-1939. Wr.: Ossol. 1978, 1979, 244 + 219 s. PAN. Kom. Nauk o Literaturze Pol.

6. Reporter róż. Studia i szkice literackie. Kat.: Śląsk 1978, 324 s.

Zawartość: I. [Szkice o Czechowiczu:] Wyobraźnia stwarzająca; Wstąpienie w mit; J. Czechowicz a folklor; „Nieustannie w dziejach prawdziwa”; Dwa teatry J. Czechowicza; „Piszę listy na cztery strony świata”; Czechowicz i Przybysz [z 5 listami J.Cz. do J.P.]; – II. Reporter róż [dot. poezji M. Czuchnowskiego]. W połowie drogi („Póki my zjemy” J. Przybosia). – III. Wokół „Niepokoju” T. Różewicza; „Liryki Łozańskie” T. Różewicza; Od Różewicza do Nowej Fali. (Pokolenia poetyckie 1945-1974); O współczesnej poezji magicznej.

7. W krajobrazie Nałęczowa. [Szkice literackie]. Lubl.: W Lubel. 1983, 354 s.

Zawartość: Od autora; W cieniu Czartoryskich; Wskreszyciele Nałęczowa i pierwsze sezony; Michał Elwiro Andriolli; Odwiedziny Sienkiewicza; „Bolesław Prus, wielki Nałęczowa...”; Jan i Mieczysław Karłowiczowie; „Krajobraz napiętnowany pod słońcem” [o S. Zeromskim w Nałęczowie]; Siłaczka [o F. Mokrzyckiej]; Daniłowski i Nałęczów; Kolonia Literacka [o F. Faleńskim, K. Glińskim, J. Lemańskim, Z. Różyckim, I. Matuszewskim]; Zabawy i wieczory nałęczowskie; Szopka nałęczowska 1913 roku [dot.: M. Rogalski: Demokratyczne abecadło nałęczowskie dla grzeźnych, starych dzieci na choinkę 1913]. W stronę tradycji [o Nałęczowie w l. 1915-1939]; Miasteczko aniołów [dot.: E. Szelburg-Zarembina: Rzeka kłamstwa]; Rzeczpospolita Nałęczowska [1939-1945]; W stronę odrodzenia [o życiu kult. i lit. Nałęczowa po 1945]; Józef Nikodem Kłosowski; W wawozach i gdzie indziej [o działalności kult. m.in. Szkoły Spółdzielczości Rolniczej, obecnie Technikum Ekonomicznego i in. szkół]; Przyjaźnie i spotkania [o K.A. Jaworskim, J. Przybosiu, S. Pietaku, W. Mrozowskim, W. Chełmickim, W. Babiniczu, J. Parandowskim, S. Otwinowskim]; W krajobrazie Nałęczowa [o Nałęczowie w wierszach poetów współcz.].

8. Ptak z węgla. Studia i szkice literackie. Kat.: Śląsk 1984, 274 s.

Zawartość: Od autora. – Ptak z węgla [o twórczości T. Peipera]; „Siatka innej geografii”. (O cieszyńskim okresie twórczości Juliana Przybosia); „Czarna poezja” Jana Brzękowskiego; Poezja Leona Kruczkowskiego; Pejzaże Władysława Sebyły; Sosnowiecki epizod Stanisława Giesielczuka [o wierszu „Sosnowiec 1929”]; „Wszędzie woła głos poezji” [dot. L. Piwowara]; Pod znakiem „Hansy” Wilhelma Szewczyka. – Zamknięcie.

9. Z Zagłębia do Starobielska. Droga Lecha Piwowara. [Szkic]. Kat.: PAN Oddz. w Kat. 1991, 40 s.

10. Stolik Tadeusza Peipera. O strategiach awangardy. Kr.: Ofic. Lit. 1993, 283 s.

Zawartość: Od autora; Między Esplanadą a salą Kopernika. Kawiarne, salony, wieczory; Stolik Tadeusza Peipera; „Moja kampania recytatorska” Peiper i jego odbiorcy; Wokół „Chamulów poezji” Juliana Przybosia; O „orientację poezji polskiej”. (Spór Juliana Przybosia z Karolem Wiktoorem Zawadzskim); Awangarda lubelska; Żagary; problematyka grupy literackiej; W cieniu awangardy. (O Klubie Artystycznym „S”);

Strategie epistolarne awangardy — Teksty w większości drukowane w 1978-1989 w czasopiśmie naukowych lub wydawnictwach zbiorowych.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: *Matka Boska w poezji ludowej*, W: *Matka Boska w poezji polskiej*, T. 2, Lubl. 1959 s. 211-239. — *Między Arkadią a katastrofą*, *Prz. Hum.* 1970 nr 4 s. 33-50. — *Listy Bolesława Prusa do Antoniego Osuchowskiego*, *Pam. Lit.* 1971 z. 2 s. 137-174. — *Kobiety i konie*, *Teksty* 1974 nr 2 s. 77-85 [dot. jęz. poezji miłośnej]. — *Z problematyki folkloru we współczesnej poezji polskiej*, W: *Co wiesz to inna pieśń*, *Studia folklorystyczne*, Wr. 1975 s. 169-79. — *Oblicza wód w „Popiołach” Żeromskiego*, *Rocz. Hum.* 1977 nr 1 s. 69-75. — *Filmowa powieść Jana Brzękowskiego*, (O „Bankructwie profesora Muellera”, W: *Katastrofizm i awangarda*, Kat. 1979 s. 89-101. — *Liryka i epika — Marian Czuchnowski*, W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*, T. 1, Wwa 1982 s. 175-209. — *Poezja lubelska 1918-1939*, W: *Lublin literacki 1932-1982*, Lubl. 1984 s. 60-115. — *Emigrant mimo woli*, (O międzywojennej twórczości Brzękowskiego), W: *Pisarz na obczyźnie*, Wr. 1985 s. 53-77. — *Awangarda Lubelska*, *Acta Univ. Lodz. (Folia Scientiarum Artium et Librorum)* 1986 z. 7 s. 31-59. — *Publicystyka literacka L. Piwowara*, *Ruch Lit.* 1986 nr 2 s. 117-129. — *Granice bohatera*, W: *Od Kochanowskiego do Różewicza*, Wwa 1988 s. 201-211. — *Legenda Kazimierza w twórczości M. Kuncewiczowej*, W: *W stronę Kuncewiczowej*, Kat. 1988 s. 102-122. — *Czesław Bobrowski jako teoretyk filmu i nowej sztuki*, W: *Z dziejów myśli filmowej*, *Rewizje i rewindykacje*, Kat. 1989 s. 59-75. — *Józef Czechowicz*, W: *OLP*, Ser. 6 t. 4, Kr. 1994 s. 53-86. — *Strategie pisarskie Jana Brzękowskiego*, *Folia Philologica Macedono-Polonica* 1994 t. 3 s. 111-144. — *Wejście Różewicza*, *Sytuacja poety w latach 1945-50*, W: *Świat integralny*, Pół wieku twórczości Tadeusza Różewicza, Kat. 1994 s. 17-40. — *„Życie w czasie”*, O poezji Jana Brzękowskiego po roku 1939, W: *Wiary i słowa*, Wr. 1994 s. 202-216.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. J. Czechowicz: *Wybór poezji*, Oprac. ... Wr.: Ossol. 1970, CVI, 164 s. *BN I*, 199, Wyd. 2 uzup. tamże 1985, CXL, 184 s.

2. E. Szelburg-Zarembina: *Dzieła*, Przedm. J.Z. Jakubowski, Układ, biogram, nota ... T. 1-6, 7-9, Lubl.: WŁubel. 1971, 1972, 369 + 356 + 714 + 360 + 606 + 416 + 421 + 545 + 655 s.

3. J. Czechowicz: *Wyobraźnia stwarzająca*, *Szki-ce literackie*, Wstęp, wybór i oprac. ... Lubl.: WŁubel. 1972, 302 s.

4. B. Prus: *Kroniki tygodniowe*, (O Nałęczowie), *Wybór, wstęp i oprac.* ... Lubl.: WŁubel. 1972, 103 s. Wyd. 2 tamże 1986, 79 s.

5. *Materiały do dziejów awangardy*, Oprac. ... Wr.: Ossol. 1975, 372 s. PAN IBL.

6. J. Czechowicz: *Listy*, *Zebrał i oprac.* ... Lubl.: WŁubel. 1977, 454 s.

7. J. Czechowicz: *Utworki dramatyczne*, Oprac. ... Lubl.: WŁubel. 1978, 173 s.

8. *Katastrofizm i awangarda*, Red.: T. Bujnicki i ... Kat.: UŚI. 1979, 168 s.

9. *Źródła do historii awangardy*, Oprac. ... Wr.: Ossol. 1981, 477 s. PAN IBL.

10. *Problemy awangardy*, Red. ... Kat.: UŚI. 1983, 179 s.

11. J. Czechowicz: *Wiersze wybrane*, *Wybór, wstęp i noty* ... Wwa: MAW 1986, 233 s.

12. L. Piwowar: *Sztuka na gorąco*, *Szki-ce literackie*, *Zebrał, oprac. i wstępem poprzedził* ... Kat.: Śląsk [1987], 363 s.

13. *Z problemów badania kultury ludowej*, *Pod red.* ... Kat.: UŚI. 1988, 126 s.

14. J. Czechowicz: *Poezje wybrane (II)*, *Wybór i wstęp* ... Wwa: LSW [1989], 138 s.

15. *Bohater w kulturze współczesnej*, *Wybrane problemy*, *Pod red.* ... Kat.: UŚI. 1990, 157 s.

16. J. Czechowicz: *Koń rydzy*, *Utworki prozą*, *Zebrał, oprac. i wstępem opatrzył* ... Lubl.: WŁubel. 1990, 470 s.

17. *Kultura polska*, *Współczesność wobec tradycji*, *Pod red.* ... Kat.: UŚI. 1992, 125 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

[Czechowicz — mity i magia], T. Polanowski: *Czechowicz — świat poetycki*, *Kamena* 1973 nr 21; M. Ziółek: *Czechowiczowskie katastrofy i arkadzie*, *Mies. Lit.* 1974 nr 2; F. Fornalcyk: *Czechowicz. Poeta — mag*, *Twórczość* 1975 nr 6. — E. Bańkowska: *Listy do redaktora „Linii”*, *Nowe Książ.* 1976 nr 12 [rec. oprac.: *Materiały do dziejów awangardy*]. — [Czasopisma awangardy], M. Chrzanowski: *Czasopisma awangardy*, *Zesz. Prasozn.* 1979 nr 3; M. Chrzanowski: *W kręgu awangardy*, *Zesz. Prasozn.* 1980 nr 2; O.S. Czarnik: *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1980 nr 3. — E. Jankowski: *Listy*, *Rocz. Lit.* 1977 wyd. 1980 s. 174-8 [rec.: J. Czechowicz: *Listy*]. — A. Konkowski: *Sejmgrofy awangardy*, *Nowe Książ.* 1980 nr 9 [rec.: *Czasopisma awangardy*]. — A. Kowalczyk: *Materiały współczesne w „Archiwum Literackim”*, *Pam. Lit.* 1980 nr 4 [rec.: *Materiały do dziejów awangardy*]. — A. Staniszewski: *Wokół awangardy*, *Poezja* 1980 nr 1 [rec.: *Reporter róż.*]. — M. Zaleski: *Historia czasopism awangardy*, *Twórczość* 1980 nr 12 [rec.: *Czasopisma awangardy*, Cz. 1]. — T.J. Żółciński: *Mies. Lit.* 1980 nr 12 [rec.: *Katastrofizm i awangarda*]. — O.S. Czarnik: *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1981 nr 1 [rec.: *Czasopisma awangardy*, Cz. 2]. — S. Jaworski: *Ruch Lit.* 1981 nr 1 [rec.: *Reporter róż.*]. — S. Lichański: *Ogniowa próba Drugiej Awangardy*, *Nowe Książ.* 1983 nr 1 [rec. wyd. *Źródła do historii awangardy*]. — K. Krasucki: *Jeszcze raz o awangardzie*, *Mies. Lit.* 1985 nr 10/11 [rec.: *Problemy awangardy*].

— T. Wroczyński: W krajobrazie Naleczowa. *Mieś. Lit.* 1986 nr 6. — G. Gazda. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1994 z.1-2 [rec.: Stolik Tadeusza Peiper].

B.M.

KŁOSOWSKI Jerzy

zob. NIEMOJOWSKI Jerzy

KŁOSOWSKI Józef Nikodem

1904-1959

Pseud.: Cz.; Cz-c; Czepiec; J.K.; j.n.k.; J.N.K.; jnk; Józef Lemiesz; K.J.; Kl.-s; L.; Lemiesz.
Powieściopisarz, publicysta

Urodzony 26 marca 1904 w Krasnymstawie w rodzinie robotniczo-chłopskiej; syn Jana Kłosowskiego i Marii z Witkowskich. Uczył się w gimnazjum humanistycznym w Krasnymstawie, w 1921 zdał maturę. Następnie w 1923-24 studiował polonistykę i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Ożenił się z Zofią z Samborskich. Debiutował wierszem „Hymn do słońca”, ogłoszonym w *Wiankach* 1922/23 (nr 11). Od 1925 pracował w Krasnymstawie jako nauczyciel w szkole powszechnej, następnie w Publicznej Szkole Rolniczej oraz jako wykładowca na Uniwersytecie Ludowym. Był działaczem Stronnictwa Ludowego i ZMW RP „Wici”. Publikował w *Słowie Zamojskim* (1929-30) i *Tęczy* (1930). W 1930-31 był kierownikiem literackim dwutygodnika *Wieś Krasnostawska*. Opowiadania, artykuły i recenzje publikował w czasopismach *Dziennik Poznański* (1932-38), *Kamena* (1934-35), *Przewodnik Wiejski* (1935-39), *Miesięcznik Literatury i Sztuki* (1935-36), *Siew Młodej Wsi* (1935-37), *Plomyk* (1935-39) i in. W 1935 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Kontynuował studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1938-39). Podczas okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Krasnymstawie i brał udział w pracy konspiracyjnej. Od listopada 1939 uczył na tajnych kompletach. W 1940 wstąpił do Chłopskiej Straży (od 1942 Bataliony Chłopskie, BCh). Zagrożony aresztowaniem, w 1942 ukrywał się przez pewien czas w majątku Orchowiec, po czym wstąpił do partyzantki, od 1943 pełnił funkcję szefa prasy i wydawnictw w Sztabie Okręgu Lubelskiego BCh oraz prezesa powiatowego zarządu „Rocha”. Pracował też w organizacji politycznej Orka i wydawał jej organ pt. *Orka* (1942-44). Redagował tajne pisma *Najnowsze Wiadomości* (1942), *Chłopski Znak* (1943-44), *Wyzwolenie* (1944) oraz pismo dla dzieci *Kukulka* (1944). W 1944 zainicjował utworzenie tajnego Instytutu Oświaty i Kultury Wsi; z jego ramienia zorganizował grupę pisarzy ludowych *Wieś Tworząca* i był redaktorem jej pisma pt. *Wieś Tworząca*. *Miesięcznik poświęcony sprawom poezji, kultury i sztuki ludowej* (ukazały się dwa numery). Po

wojnie pracował krótko jako nauczyciel w Krasnymstawie, a od końca 1945 pełnił funkcję nauczelnika Wojewódzkiego Wydziału Kultury i Sztuki w Lublinie. W 1945 był założycielem i redaktorem (do 1946) dwutygodnika *Zdrój*. Od 1945 pełnił funkcję prezesa Oddziału Lubelskiego ZZLP, następnie (1946-48) wchodził w skład zarządu Oddziału. W 1947 otrzymał nagrodę literacką WRN w Lublinie. W 1950, po odmowie wstąpienia do PZPR, został zwolniony ze stanowiska, był też wielokrotnie przesłuchiwany przez Służbę Bezpieczeństwa. W 1953-59 należał do kolegium redakcyjnego tygodnika *Kamena*. W 1957 otrzymał nagrodę m. Lublina. Odznaczony Złotym Krzyżem z Mieczami i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1948). Zmarł 26 listopada 1959 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przekłete miasto. Baśnie i legendy. Wwa: E. Wende i Spółka [1927], 100 s.
Zawartość: Przekłete miasto. (Ze starych legend o Krasnym Stawie). Flet zaczarowany. O siwobrodym królu Mrozie i królowej Wiośnie; Baśń o Lechu, dzielnym pasterzu, Skowronku szarym i królu Węzów; Wyspa koralowa; Baśń o Kubie grajku i zaczarowanych skrzypkach.
2. Moje dzieciństwo. Wwa: Dom Książki Pol. [1929], 86 s.
3. Dziewanna. [Opowiadania]. [Wwa]: Dom Książki Pol. [1931], 95 s.
Zawartość: Wstęp; Dziewanna; Kłos żytni; Placzkę Chrystosowe; Ogrodnik niebieski; Krew na łanie; Kwiatki św. Franciszka z Asyżu; Malowana chusta.
4. Tańcząca karczma. Powieść. Kr.: Wydawn. Lit.-Nauk. 1933, 181 s.
5. Zbrodnia Ewy Orskiej. [Opowiadania]. Grudziądz: Pomor. Spółka Wydawn. 1935, 134 s.
Zawartość: Samobójca; Głodna ziemia; Wzgórze Męki Pańskiej; Zbrodnia Ewy Orskiej; Ślepiec; Powrót upiorna.
6. Uroczysko. Powieść. T. 1-2. Pozn.: *Dz. Pozn.* 1937, 127 + 103 s.
7. Chłopski marsz. [Wiersze]. Krasnostaw: Wydawn. Literatów Lud. 1944, 16 s.
Wyd. po VII 1944; podp.: Lemiesz.
8. Propaganda. Organizacja propagandy w Ruchu Ludowym. [Bobrowe, gmina Gorzków]: Red. *Wyzwolenia* 1944, [2], 8 s., powiel.
Wyd. konspir.; podp.: Józef Lemiesz.
9. Klejnoty Buddy. Powieść dla młodzieży. *Gaz. Lubel.* 1946 nr 1-53.
10. Jarzmo. Powieść. Wwa: E. Kuthan 1947, 270 s. Przedr. zob. poz. 18.
11. Mgła. Powieść. Wwa: B. Matuszewski 1948, 220 s. Przedr. zob. poz. 18.
Przekł. słowacc.: Hmla. [Przeł.] F. Gabaj. Bratislava 1949.

12. Serce w lipowym drewnie. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. Lud. 1948, 113 s.

Zawartość: I. Kolory: Serce w lipowym drewnie; Tęcza w izbie; Gliniana kukulka; Kolory; Malowany świat; Chleb i pień; Wieś bajecznie kolorowa; Malarz dzieci — II. Ojczyzna: Pływająca ojczyzna; Gość ze starego kraju; Druga ojczyzna; Chopin w Paryżu; Kraj stu czterdziestu jezior. — III. Legendy i opowiadania: Legenda wigilijna; Jak dobosz pokonał diabła; Talary.

13. Walka z aniołem. Powieść. Wwa: E. Kuthan 1949, 251 s.

14. Czarna wiosna. Powieść. Wwa: Czyt. 1953, 221 s.

15. Gwiazdy nad polaną. Powieść. Wwa: LSW 1955, 246 s.

ciąg dalszy zob. poz. 16.

16. Ziemia bez skarg. Powieść. Wwa: LSW 1956, 396 s.

Kontynuacja poz. 15.

17. Berło. Powieść. Wwa: LSW 1958, 330 s.

18. Chłostrą. Przedm.: H. Dudowa. Wwa: LSW 1979, 370 s.

Zawartość: Jarzmo [poz. 10]; Mgła [poz. 11].

Prace redakcyjne

1. Podziemny śpiew. [Zespół red.: ... i in.]. [Lubl.:] Red. *Wyzwolenia* [VI 1944], 2, 11 s., powiel.

Zbiorek 11 wierszy napisanych przez poetów ludowych Lubelszczyzny.

2. S. Bojarczuk: Blaski i dźwięki. Wybór sonetów. Oprac. i wstępem opatrzyli: ... i Z. Stepek. Wwa: LSW 1965, 134 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szatagan). — PSB (T. Klak). — P. Grzegorzczak. *Znak* 1961 nr 4, przedr. w tegoż: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Wwa 1986.

[Jarzmo:] J. Kleiner. Powieść o wsi walczącej. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 43; S. Papée: O chłopskiej krwi i chłopskim czynie. *Dz. Lit.* 1947 nr 22; J. Słomkowski. *Dziś i Jutro* 1947 nr 41; J.E. Płomieński: Powieść o chłopskiej konspiracji. *Wiedza i Życie* 1948 nr 1/2. — (mmg): Mgła i muratorowie. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 17 [rec.: Mglą]. — B. Dudziński: Idealistyczny wizerunek wsi. *Nowa Kult.* 1950 nr 12 [rec.: Walka z aniołem]. — [Czarna wiosna:] A. Drawicz: Czarne lata. *Życie Lit.* 1953 nr 1/2; W. Gralewski. *Kamena* 1953 nr 1/2; H. Zaworska: Opowieść o trudnej młodości. *Wieś* 1953 nr 23. — Z. Mikulski: Narracja epicka. *Kult. i Życie* 1955 nr 31 [rec.: Gwiazdy nad polaną]. — J. Szczawiej: Bard chłopskiej partyzantki. W tegoż: Owoc dobrego i złego. Wwa 1959. — E. Łuszczuk-Markowa: J.N.K. *Kal. Lubel.* 1966. — J. Szczawiej: Partyzant z podkrasnostawskich lasów; Uważaj, ofermo, przylaszczki. W tegoż: Krzesanie ognia. Wwa 1969, oraz w tegoż: Laur i cierni. Wwa 1977. — T. Klak: Słowo o K. *Kamena* 1974 nr 25. — R. Grabowski: Piorem i autometem. *Kamena* 1979 nr 24. — C. Leżeński: Nieubłagany upływ czasu. *Nowe Książ.* 1979 nr 17 [rec.: Chłostrą]. — Z. Ziątek: Świadcstwo chłopskiej wojny. *Tyg. Kult.* 1979 nr 35. — S. Weremczuk: Rzecznik walczącej wsi. W: Lublin literacki 1932-1982. Lubl. 1984. — M. Wętna: Wdowa po Kłosowskim. *Dz. Lubel.* 1992 nr 210.

KŁOSSOWICZ Jan ur. 1935

Pseud.: J.K.; J.Kl.; J.Kl.; Jan Igielski; ik; J.Kl.; J.Kl. Krytyk teatralny, dziennikarz.

Urodzony 26 czerwca 1935 w Opatowie; syn Kazimierza Kłossowicza, inżyniera, i Eugenii z Igielskich, farmaceutki. W dzieciństwie mieszkał w Opatowie, a następnie we Włocławku. W czasie okupacji niemieckiej przebywał z matką w Warszawie (ojciec zginął w Katyniu). W 1944 został wywieziony do obozu pracy w Berlinie, jako małoletni został zwolniony i w styczniu 1945 powrócił do Polski, początkowo do Grodziska Mazowieckiego, a następnie do Chyliczek pod Warszawą. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Piasecznie pod Warszawą. W 1947-49 należał do ZHP, był drużynowym zuchów. Po ukończeniu w 1951 liceum pracował w 1952-54 w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. W 1954-59 studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie zamieszkał w Warszawie na stałe. W 1959-63 pracował jako sekretarz, a następnie kierownik literacki w Teatrze Dramatycznym. Debiutował w 1959 pracą magisterską o dramaturgii S.I. Witkiewicza, opublikowaną w *Dialogu* (nr 12). Rozpoczął stałą współpracę z prasą kulturalną jako krytyk teatralny; recenzje, felietony, szkice ogłaszał m.in. w *Dialogu* (1961-81); od 1971 kierownik działu dramatu polskiego, *Polityce* (1961-68); od 1963 kierownik działu teatralnego, *Przeglądzie Kulturalnym* (1962-63; także kierownik działu teatralnego), *Teatrze* (1965-68), *Współczesności* (w 1969-71 kierownik działu teatralnego), *Literaturze* (1971-90; również pod pseud. Jan Igielski; 1971-82 kierownik działu krytyki artystycznej). W 1960 został członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI); od 1982 wiceprzewodniczący Klubu Krytyki Teatralnej). W 1962 ożenił się z Teresą Wróblewską, historykiem literatury. Współpracował z Telewizją Polską jako publicysta kulturalny (do 1981), a w 1963-69 także kierownik redakcji dramatu klasycznego. W 1965 przebywał na trzymiesięcznym stypendium w Paryżu. W 1965-82 należał do SDP. Otrzymał m.in. nagrody Klubu Krytyki Teatralnej SDP (1965 i 1978), nagrodę im. S. Piętaka (1967). W 1969-81 był doradcą literackim w Teatrze Współczesnym w Warszawie. W 1977 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1980 był członkiem NSZZ „Solidarność”. W 1982-86 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Ateneum w Warszawie. W 1986 przebywał na trzymiesięcznym stypendium w USA; współpracował w tym czasie z nowojorskim *Nowym Dziennikiem*. W 1989 został członkiem SPP i reaktywowanego SDP. W 1990-91

kierował działem kulturalnym tygodnika *Spotkania* (publikował tu także pod pseud. Jan Igielski). W 1991 opublikował w *Życiu Warszawy* cykl felietonów pt. „Nie tylko o teatrze”. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teatr stary i nowy. [Szkice teatralne]. Wwa: WAiF 1973, 185 s.

Zawartość: Aktorzy na huśtawce [dot. sztuki aktorskiej]; Nagrobek dramaturga [dot. problemu dramatu i teatru]; Przykład Różewicza [dot. inscenizacji dramatów T. Różewicza]; Ironia, Barok i Romantyzm [o inscenizacji współczesnej]; Podróż do źródeł teatru [dot. teatru J. Grotowskiego].

2. Studio Józefa Szajny. Scenariusz i reż. filmu dokumentalnego: ..., W. Rutkiewicz. Komentarz i prowadzenie ... Ekran. 1975. TV 1977.

3. Szkic do portretu Ireny Eichlerówny. Scenariusz i reż. filmu dokumentalnego: ..., W. Rutkiewicz. TV 1977.

4. Mrozek. Powst. przed 1980. Przekł. ang.: Mrozek. [Przeł.] Ch. Cenkalska. Wwa: Ag. Aut., Czyt. 1980, 61 s.; — franc.: Mrozek. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Wwa: Ag. Aut., Czyt. 1980, 61 s.

5. Mgliste sezony. Wwa: WAiF 1981, 246 s. Recenzje teatralne z l. 1972-1979.

6. Tadeusz Kantor — teatr. [Monografia]. Wwa: PIW 1991, 203 s.

Przekłady i adaptacje

1. Krzak dzikiej róży. Poeci Młodej Polski. Wybór i układ: D. Połtorzycka, ... TV 1967.

2. P. Pančev: Tajemnica starego domu. Przeł.: A. Sztarawa, ... TV 1968.

3. F. de Rojas: Celestyna. Przeł. K. Zawadowski. Adapt.: ..., T. Minc. TV 1970.

4. J. Cocteau: Mężczyzna. Przeł. J. Sell. Scenariusz ... TV 1978.

5. D.L. Coburn: Remi-Džin. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Współcz. 1979.

DPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993.
B. Osterloff. *Nouveau Książ*. 1973 nr 21 [rec.: Teatr stary i nowy]. — G. Rajchert. *Scena* 1982 nr 7/8 [rec.: Mgliste sezony]. — T. Ławicki: Teatr wzruszeń. *Słowo* 1991 nr 23 [rec.: Tadeusz Kantor — teatr].

J.Z.

KŁYŚ Ryszard
ur. 1928

Powieściopisarz.

Urodzony 13 stycznia 1928 w Bursztynie (pow. rohatyński, woj. stanisławowskie); syn Jana Kłysia, górnik, i Anieli z domu Gola, pracowniczki służby zdrowia. Po wybuchu II wojny światowej i za-

jęciu tych terenów przez ZSRR, mieszkał początkowo w Rohatynie, a następnie we Lwowie. W 1941, po wybuchu wojny radziecko-niemieckiej, przeniósł się do Krakowa, gdzie uczył się w szkole handlowej i w zawodowej szkole budowlanej. Jednocześnie pracował zarobkowo, jako sprzedawca gazet, magazynier w składzie węgla, palacz. Brał udział w działalności konspiracyjnej, w marcu 1944 wstąpił do AK. W połowie grudnia 1944 został aresztowany przez gestapo. Po wyzwoleniu rozpoczął kurs maturalny, ale już w maju 1945 przerwał naukę i wyjechał w Bieszczady jako kurier centrali nielegalnej organizacji. Po rozbiciu oddziału „Groźnego”, do którego należał, udał się do Gdańska, gdzie pracował przy oczyszczaniu portu, jako grabarz, a następnie doker. W 1946 powrócił do Krakowa. Aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa został skazany w grudniu tegoż roku na osiem lat więzienia. Po zwolnieniu na podstawie amnestii w 1948, ukończył kurs maturalny, równocześnie pracował jako poborca podatkowy, pomocnik księgarski i cenzor. W 1950 zajmował się propagandą w dyrekcji budowy Nowej Huty, a następnie w 1951-52 był redaktorem w gazecie *Budujemy socjalizm*. W 1951 debiutował w *Życiu Literackim* fragmentem prozy pt. „W nowym mieście” (nr 13). W 1954 pracował w Wydawnictwie Literackim. Od tegoż roku należał do ZLP. W 1955 wyjechał do Kielc, gdzie w 1956-57 był redaktorem technicznym i zastępcą redaktora naczelnego w miesięczniku *Ziemia Kielecka*, a po zamknięciu pisma w 1958, przez pół roku dyrektorem tamtejszej operetki. Po powrocie w 1958 do Krakowa zajął się wyłącznie pracą literacką. Był wieloletnim opiekunem Koła Młodych przy ZLP (1962-74). W 1962 został członkiem PZPR, w 1970 był wiceprzewodniczącym Komisji Kultury komitetu krakowskiego PZPR. W 1972 otrzymał nagrodę Rady Narodowej m. Krakowa. W 1974-79 sprawował funkcję kierownika literackiego Zespołu Filmowego „Silesia”. W 1977-80 był wiceprezesem Oddziału Krakowskiego ZLP, wiceprzewodniczącym Komisji Zagranicznej Zarządu Głównego ZLP i członkiem Rady Funduszu Literackiego przy Komitecie Centralnym PZPR. Otrzymał odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1970). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ostatnie słowo ma człowiek. [Powieść]. Kr.: WL 1953, 311 s.

2. Droga do Edenu. [Powieść]. Kr.: WL 1960, 210 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 4 [!] 1985.

3. Kakadu. [Powieść]. Kr.: WL 1961, 181 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1976.

Przekł. estoń.: „Kakadu” [Przeł.] H. Loik. Tallinn 1985. — łotew.: Kakadu. [Przeł.] J. Liganovskis. Riga 1974. — ros.: „Kakadu”. [Przeł.] V. Borisov. Moskwa 1974; przedr. w: R. Kłysz: „Kakadu” povesti i rasskazy. Moskwa 1987. — ukr.: [Przeł.] O. Meduščenko. Kijv 1977. — uzbec.: Kakadu. [Przekł. z ros.] Ch. Nijazov. Taszkent 1973.

4. Cmentarni goście. [Powieść]. Kr.: WL 1962, 166 s.

Przekł. ros. w: R. Kłysz: „Kakadu” povesti i rasskazy. [Przeł.] S. Pankova. Moskwa 1987.

5. Anioły płakać będą. [Powieść]. Kr.: WL 1965, 465 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1980.

Nagroda literacka Głowy Podwawelskiej w 1965.

Przekł. bułg.: Angelite ste zaplačat. [Przeł.] D. Ikonomov. Sofija 1967.

6. Zabijcie czarną owcę. [Powieść]. Wwa: P[W 1969, 298 s. Por. poz. 7. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, [wyd. 3] 1987.

Przekł. niem.: Tötet das schwarze Schaf. [Przeł.] K. Lichtenfeld. Berlin [1976]. — rum.: Ucideți ota neagră. [Przeł.] I. Petrică. București 1979. — słowac.: Čierna ovca. [Przeł.] S. Drug. Bratislava 1976.

Adapt. radiowa: Radio 1975.

7. Zabijcie czarną owcę. Scenariusz filmowy. Ekran. 1972. Por. poz. 6.

8. Znikąd donikąd. Scenariusz filmowy. Ekran. 1975. Por. poz. 9.

9. Bengoro. [Opowiadania]. Kr.: WL 1985, 242 s.

Zawartość: „Kasyda o nieosiągalnej ręce”; Bengoro; Znikąd donikąd [por. poz. 8]; Spadanie.

Przekł. ros. w: R. Kłysz: „Kakadu” povesti i rasskazy. [Przeł.] V. Borisov. Moskwa 1987. — ukr.: [Przeł.] O. Meduščenko. Kijv 1986.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1988. — SWPP 2 (B. Winkłowa) — PP (B. Winkłowa) — LP (uzup.).

[Ostatnie słowo na człowiek:] Z. Hierowski: Pierwsza powieść o Nowej Hucie. *Życie Lit.* 1953 nr 48; W. Sadkowski: Przede wszystkim — „historia upadających”. *Nowa Kult.* 1954 nr 15. — [Droga do Edenu:] J. Andrzejewski: Notatki. *Polityka* 1960 nr 44; H. Bereza: Powieść z dreszczykiem. *Twórczość* 1960 nr 10; S. Wygodzki: Polskie wariacje na hiszpańskie tematy amerykańskiego pisarza. *Nowe Książ.* 1960 nr 16. — L. Eustachiewicz: Autentyczny dramat współczesności. *Kamena* 1961 nr 45 [rec.: Kakadul. — [Cmentarni goście:] B. Biernacka: Zwycięzcy i zwyciężeni. *Nowe Książ.* 1962 nr 18; W. Maciąg. *Twórczość* 1962 nr 11. — S. Żółkiewski: Dialektyka kata i ofiary. *Prz. Kult.* 1962 nr 17 [rec.: Kakadul. — J. Pieszczachowicz: R.K. *Współczesność* 1964 nr 22. — [Anioły płakać będą:] E. Pawlak: Zafascynowany pamięcią. *Tyg. Kult.* 1965 nr 33; W.P. Szymański: Bunt — w imię czego? *Twórczość* 1965 nr 12; Z. Zagroba: W cieniu „wartburgów”. *Nowe Książ.* 1965 nr 20. — A. Chruszczyński: O K. — próba rewizji. *Fakty i Myśli czy Wiatraki?* 1966 nr 17. — A. Hamerliński: R.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 22. — [Zabijcie czarną owcę:] J.M. Bartnicka: Kłysz à la Joyce. *Nowe Książ.* 1970 nr 15; K. Nowicki: Poza schematem. *Mies. Lit.* 1970 nr 7. — S. Stanuch: Przygody łazika z Miechowa. W tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978. — [Bengoro:] J. Majcherek: *Twórczość* 1985 nr 11; B. Twerdochlib: *Nowe Książ.* 1985 nr 6. — J.B. Ozóg: Osobliwy epik wojny (O twórczości R.K.) *Tyg. Kult.* 1986 nr 35.

KOBIELA Ludwik 1897-1945

Autor utworów dramatycznych, prozaik, badacz folkloru.

Urodzony 22 stycznia 1897 w Zarzeczcu (pow. bielski) na Śląsku Cieszyńskim w rodzinie małorolnych chłopów; syn Józefa Kobieli i Zuzanny z domu Zygma. Uczęszczał do państwowego gimnazjum z polskim językiem nauczania w Cieszynie. Po zdaniu matury w 1917 studiował polonistykę i germanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Od 1919 pracował jako nauczyciel języka polskiego, początkowo w Państwowym Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Mińsku Mazowieckim, potem w gimnazjum męskim w Grójcu pod Warszawą (1920-21). W czerwcu 1922 uzyskał absolutorium na UJ i od września tegoż roku do 1925 uczył w prywatnym Gimnazjum Realnym Matczery Szkolnej w Orłowej na terenie Czechosłowacji. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. Debiutował w 1922 artykułami w wydawanym w Bytomiu dzienniku *Goniec Śląski*; z pismem tym współpracował do 1923. Pisał też drobne utwory sceniczne dla zespołów szkolnych i amatorskich. W 1925 zdał w Orłowej egzamin dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich. W 1927 przeniósł się do Katowic, gdzie kontynuował pracę nauczycielską w państwowym gimnazjum. Równocześnie zaczął zajmować się folklorem śląskim. Artykuły na temat zwyczajów ludowych, a także omówienia literatury regionalnej i życia artystycznego na Śląsku publikował m.in. w *Kurierze Literacko-Naukowym* (od 1927), *Zaraniu Śląskim* (1929, 1937; tu m.in. trzy studia o Karolu Miarce, 1929 z. 1-3), *Połoniście* (1930-31), *Polsce Zachodniej* (1933). W 1938, na podstawie dyplomu nauczycielskiego i zdanych egzaminów, uzyskał na UJ magisterium. W tymże roku został członkiem ZZLP. W sierpniu 1939 w związku ze zbliżającą się wojną udał się do Lwowa, a następnie do Tenczyńska pod Krakowem. W grudniu 1939 przeniósł się do Bochni, gdzie przebywał do końca okupacji niemieckiej, pracując jako kierownik składu węgla i żelaza Małopolskiej Spółki Handlowej. Po wyzwoleniu powrócił w lutym 1945 do Katowic i objął stanowisko kierownika Oddziału Literackiego w Wydziale Kultury i Sztuki Województwa Śląsko-Dąbrowskiego. Organizował Oddział ZZLP w Katowicach i został wybrany na jego prezesa. Zmarł 30 grudnia 1945 w Katowicach. Pośmiertnie odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opryszek. Komedia. Powst. po 1922. Wyst. przez zespoły szkolne i amatorskie na Śląsku Cieszyńskim przed 1926.

Inf.: Z. Hierowski: 25 lat literatury na Śląsku 1920-1945. Kat. 1947 s. 191.

J.Z.

KOBZYŃSKI Bolesław 1914-1986

Pseud.: Bol. K.; (Bol-ko); BOL-KO; (BOL-KO); Bolesław; (Bolesław); Bolesław K.; (k.b.); K.B.
Poeta

Urodzony¹ 27 grudnia 1914 w Osterfeld w Westfalii; syn Bergmanna Władysława Kobzyńskiego, zatrudnionego w Westfalii jako górnik, i Wiktorii z Wolniewiczów. W 1918 po zakończeniu I wojny światowej rodzina powróciła do Trzemeszna, gdzie ojciec pracował jako robotnik rolny. Uczęszczał do seminarium nauczycielskiego w Wągrowcu; pisywał do szkolnego miesięcznika *Nasze Życie*. W 1935-36 odbywał służbę wojskową w szkole podchorążych 4. Dywizji Piechoty w Brodnicy nad Drwęcą. W 1936-39 pracował jako nauczyciel we wsi Zawieluwie na Polesiu. Debiutował w 1938 wierszami pt. „Zimą” i „Przedwiośnie”, ogłoszonymi w *Okolicy Poetów* (nr 6). Brał udział w kampanii wrześniowej 1939, przydzielony do komendy garnizonu w Rzeszowie. Internowany na Węgrzech, uciekł z obozu w maju 1940 i dotarł do Jugosławii, skąd polskim statkiem „Warszawa” dopłynął do Libanu. Następnie przedostał się do Syrii, gdzie wstąpił do Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich (SBSK) i walczył w Libii. Jako żołnierz 2. Korpusu brał udział w walkach pod Tobrukem, Ankoną i Monte Cassino (w czasie bitwy został ciężko ranny w głowę). Za waleczność awansował na porucznika. W 1941 otrzymał nagrodę w Konkursie Sekcji Oświatowo-Kulturalnej SBSK. Od czerwca 1944 pracował w Referacie Kultury i Prasy 3. Dywizji Strzelców Karpackich. Wiersze, prozę i artykuły literackie oraz tłumaczenia poezji włoskiej i angielskiej publikował m.in. w czasopiśmie *Ku wolnej Polsce* (Palestyna, Egipt, 1940-44), w *drodze* (Jerozolima, 1943-44), *Dziennik Żołnierza Armii Polskiej na Wschodzie* (Tel Awiw, Kair, Włochy, 1943-45), *Goniec Karpacki* (Irak, Palestyna, Włochy, 1943-45), *Orzeł Biały* (Palestyna, Włochy, 1943-45). W 1946 zamieszkał w Londynie. Został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Wiersze, artykuły literackie i przekłady poezji niemieckiej publikował w wielu czasopiśmie emigracyjnych, m.in. w londyńskich: *Życiu* (1950-51), *Kontynentach - Nowym Merkuriuszu* (1963, 1965-66), *Wiadomościach* (1965-66, 1968-76, 1979), *Oficynie Poetów* (1966-67), *Tygodniu Polskim* (1969, 1972-73, 1975), *Gońcu Karpackim* (1971-72, 1974, 1977), oraz w paryskich: *Kulturze*

¹ Wg B. Klimaszewski, E.R. Nowakowska, W. Wyskiel: Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980. Wwa 1992 - urodzony w Pałokach Wielkopolskich pod Trzemesznem; wg *Oficyny Poetów*, Londyn 1966 nr 3 - urodzony 8 grudnia 1914 w Trzemesznie (pow. mogileński, woj. bydgoskie).

2. *Gorejący skarb*. Widowisko śląskie w 5 obrazach ze śpiewami i tańcami. Oprac. muz.: J. Rykała. Powst. ok. 1932. Wyd. Kat.: Śląski Związek Teatrów Lud. 1938, 148 s.

3. *Córka marnotrawna*. Komedia obyczajowa. Powst. ok. 1934.

Nagroda główna w konkursie literackim zorganizowanym przez Wydz. Okręgowy Robotniczego Inst. Oświaty i Kultury w Kat. ok. 1935 (inf.: M. Piegza: Ludwik Kobiela 1897-1945, nauczyciel, literat. Kat. 1982).

4. *Hołd*. Deklamacja sceniczna na uroczystości państwowe. Z ilustr. muzycznymi. Część muz. zebrał J. Rykała. [Kat.: Komisja Międzyszkolna w Kat. [Śląski Związek Teatrów Lud.] 1935, 16, 7 s.

5. *Spółcznica*. Komedia satyryczna w 3 aktach. Powst. ok. 1935. Praprem. Kat. 1937.

Inf. jak w poz. 3.

6. *Żabi kraj*. Opowiadania śląskie. Cieszyn: Dziedzictwo [1935], 190 s.

Zawartość: Między lasami; Woda; Gojny; Jegier; Szpiedzy; Na granicy.

7. *Awantury i przygody, które przeżył figlarz młody*. [Opowieść wierszowana dla dzieci]. Ozdobił rycinami J. Krzyżak. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff [1938], 46 s.

Na okł. autorzy: L. Kobiela, J. Krzyżak.

8. *Kantata młodzieży śląskiej*. Recital zbiorowy z chórami i orkiestrą. Kat.: Śląski Związek Teatrów Lud. 1938, 11 s.

9. *Płyniesz Olzo*. Widowisko ludowe. Powst. 1938. Por. poz. 11.

Inf. jak w poz. 3.

10. *Bastion*. Powieść z życia Polaków Zaolziańskich. *Tempo Dnia* 1939 nr 23-67.

11. *Powróciła*. Widowisko ludowe. Praprem. Opole, T. Miej. im. J. Słowackiego 1945.

Przeróbka utworu Płyniesz Olzo [poz. 9].

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. - PSB (A. Jarosz).

A. Widera. *Fantana* 1938 nr 2 [rec.: Gorejący skarb]. - A. Jesionowski: Współczesna twórczość literacka Śląska. *Zar. Śl.* 1939 z. 2/4 [rec.: Żabi kraj]. - A. Widera: Wspomnienie o L.K. *Gaz. Rob.* 1946 nr 186. - J. Broda: Śląsk w literaturze polskiej. *Polska Zach.* 1947 nr 22/23, 24 [m.in. o L.K.]. - Z. Hierowski; L.K. i Adolf Fierla. W tegez: 25 lat literatury na Śląsku 1920-1945. Kat. 1947. - A. Widera: Wspomnienia o L.K. *Ognia* 1948 nr 21. - [Z. Hierowski] (h): Piewca „Żabiego kraju”. *Perspektywy* (dod. *Dz. Zach.*) 1956 nr 7. - Z. Hierowski: Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939. Kat. 1969, passim. - [S. Wilczek] STW: L.K. *Poglądy* 1971 nr 5, Album pisarzy śląskich. - A. Ferdecki: K. jakiego pamiętam. *Głos Ziemi Ciesz.* 1975 nr 51/52. - J. Pośpiech: Tradycje folklorystyczne na Śląsku w XIX i XX wieku (do roku 1939). Wwa 1977 [m.in. o L.K.]. - K. Dygacz-Nagy: Widowisko „Gorejący skarb” L.K. jako źródło śląskiego folkloru muzycznego. *Zar. Śl.* 1981 nr 1. - M. Piegza: Ludwik Kobiela, 1897-1945 nauczyciel, literat. Kat.: Katowickie Tow. Spółk. Kult. 1982, 16 s.

J.Cz.

(1951-76, z przerwami) i *Horyzontach* (1968-69). Od 1958 przebywał w szpitalu dla nieuleczalnie chorych w Banstead pod Londynem. W 1976 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Zmarł 29 grudnia 1986 w Horton (Wielka Brytania).

TWÓRCZOŚĆ

1. Przewodnik serdeczny. Poezje. Przedm.: J. Bielatowicz. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu 1944, 68 s.

Zawiera m.in. cykle: I. Poezja żołnierska; II. Przewodnik serdeczny; III. Wystarczy przymknąć oczy...; IV. Zamyślenie nad kulą.

2. Dzwon i piekło. [Wiersze]. Powst. przed 1950. Rkps.

Nagroda Katolickiego Ośrodka Wydawniczego „Veritas” w Londynie w 1950.

3. Pańskie oko Pegaza tuczy. Wybór twórczości. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1976, 143 s.

Zawiera cykle: I. Wiersze żołnierskie; II. Wybór twórczości [tu m.in.: Zawisza i Lubochna. Fantazja poetycka na balet. Fragment. Epilog. Il re pastore. Libretto opery buffo. Fragment. Cyrk na odwertkę. Libretto opery buffo. [Fragment.]; III. Epigramaty; IV. Fraszkki; V. Refleksje i aforyzmy.

4. Poezje wybrane. Wyboru dokonała, wstępem i notą opatryła D. Dobrowolska. Wwa: LSW [1985], 123 s.

Zawiera cykle z poz. 1. Wiersze żołnierskie; Przewodnik serdeczny, z poz. 2. Epigramaty; Fraszkki.

Nadto w rękopisie wg inf. D. Dobrowolskiej (zob. poz. 4): Perseusz. Jednoaktówka wierszem [nie datowana], — Działo pepanac bohaterem. Jednoaktówka. Powst. 1982.

Praca redakcyjna

1. [Trzecia] 3 DSK. Album fotograficzny. Red. ... Cz. 1-2. [Florencja, Milano:] Referat Kultury i Prasy 3 DSK [Dywizji Strzelców Karpackich] 1945-1946, 78 + 126 s. Wyd. 3 [!] cz. 1. [B.m. Włochy:] tamże 1946.

OPRACOWANIA (wybór)

Wypowiedź: Kultura małomiasteczkowa czyli „Retreat”. *Oficyna Poetów*, Londyn 1966 nr 3.

Życie, Londyn 1950 nr 20, 21 [biogram]. — *Oficyna Poetów*, Londyn 1966 nr 3 [nota].

W. Sznarbachowski: Poezja APW [Armii Polskiej na Wschodzie], (O wierszach B.K.). *Orzeł Biały*, Włochy 1944 nr 43. — W. Jaworski: Przewodnik po naszej obczyźnie. *Na Szlaku Kresowej*, [Włochy] 1945 nr 2/3 [rec.]. Przewodnik serdeczny]. — K. Baczkowski: B.K. (BOL-KO). Poeta i żołnierz z Trzemesznej. *Tyg. Zach.* 1959 nr 36. — B. Przyłuski: K. — poeta żołnierski. *Kultura*, Paryż 1976 nr 9. — [Pańskie oko Pegaza tuczy] J. Bujnowski: Poezje B.K. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1977 nr 18; J. Kiczma: Poezje B.K. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1977 nr 108; K. Sowiński: „Jestem kochankiem muz”. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 26. — D. Dobrowolska: Poeta znad Tamizy. *Kierunki* 1978 nr 52/53. — A. Moskal: „Sonety szpitalne” B.K. *Poezja* 1978 nr 10.

KOBYLIŃSKA-MASIEJEWSKA Eugenia 1894-1974

Powieściopisarka, poetka.

Urodzona 27 listopada 1894 w Wilnie; córka Jana Kobylńskiego, stolarza, i Marii z Iwaszkiewiczów. W 1911 ukończyła gimnazjum w Wilnie, po czym przez rok studiowała prawo w Petersburgu. Po powrocie do Wilna należała do założonego przez Wacława Niedziałkowskiego Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej. W 1913 została aresztowana za udział w pracy konspiracyjnej i oddana pod, trwający rok, nadzór policji. Debiutowała w 1914 wierszem „Sitobis terra levis”, opublikowanym w *Kurierze Wileńskim* (nr 112); z piśmie tym współpracowała w następnych latach. W 1918 wyszła za mąż za Kazimierza Masiejewskiego, nauczyciela matematyki. W tymże roku, uzyskawszy dyplom nauczycielski na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, podjęła pracę pedagogiczną. Równocześnie rozwijała twórczość literacką, publikując wiersze i utwory prozą, m.in. w *Słowie* (od 1922) i *Bluszczu* (1930-37). W 1930 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1939 otrzymała Srebrny Wawrzyn PAL oraz Srebrny Krzyż Zasługi. W czasie II wojny światowej przebywała w Wilnie i pracowała jako nauczycielka. W 1945 zamieszkała w Gdańsku, gdzie do przejścia na emeryturę w 1949 pracowała w szkolnictwie. Kontynuowała twórczość literacką, m.in. publikując wiersze i utwory prozą w *Rejsach* (1951-58), *Słowku* (1951, 1958) i *Dzienniku Bałtyckim* (od 1956). W 1953-57 jako radna WRN pracowała w Komisji Oświaty. Przez kilka lat była prezesem Zarządu Oddziału Wojewódzkiego „Caritas”; współpracowała w tym czasie z miesięcznikiem *Caritas*. W 1958-61 działała w Komitecie Obrońców Pokoju. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1957) oraz odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”. Zmarła 26 lutego 1974 w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pani Niuśka i jej parasolki. [Opowiadanie]. Wwa: *Bluszcz* [ok. 1928], 24 s. Wyd. nast. wspólnie z: A. Duer Miller: *Smaragd*. [Przeł.] Z.N. Wwa: *Bluszcz* [ok. 1928].

2. Wróżby świętojańskie. Wil.: Zorza 1928, 7 s.

3. Utopiona lalka. (Erotyk nadmorski). [Powieść]. Wil.: L. Chomiński 1929, 260 s.

4. Druskienniki. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930, 59 s.

5. Błękitne piłki. [Wiersze]. Wil.: L. Chomiński 1931, 40 s.

6. Jesienna miłość. [Wiersze]. Wil.: L. Chomiński 1932, 36 s.

7. Kłopoty pani Niuśki. Opowieść w 8 rozdziałach. Wil.: L. Chomiński 1932, 162 s.

8. W cieniu modrzewia. [Wiersze]. Wil.: L. Chomiński 1932, 41 s.

9. Świat w szkole. Pamiętnik nauczycielki. Wil.: L. Chomiński 1933, 193 s.
Cz. 2 zob. poz. 13

10. Złote schody. Powieść. Druk fragm.: *Kur. Wil.* 1933 nr 192-284. Wyd. osob.: Wil.: Księg. św. Wojciecha 1934, 336 s.

11. Niespodzianki małżeństwa. [Powieść]. *Słowo* 1934 nr 197-276. Wyd. osob. Wwa: Rój 1937, 319 s.

12. Opowieści świerkowe. Wspomnienia z Jaszun. [Wiersze]. Wil.: Księg. św. Wojciecha 1936, 50 s.

13. Pamiętnik nauczycielki. Powieść. Wil.: Znicz 1936, 305 s.
Cz. 1 zob. poz. 10.

14. Moja matka. Poezje. Wil.: Księg. św. Wojciecha 1937, 40 s.

15. Rysiek z Belmontu. Powieść dla młodzieży. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939, 334 s.

16. Szare kamienie śpiewają. [Wiersze]. Wil.: Księg. św. Wojciecha 1939, 35 s.

17. Wielki tydzień. Powieść współczesna. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939, 321 s.

Nagroda w konkursie Księg. św. Wojciecha.
Powieść uległa konfiskacie w 1939.

18. Jak Ib odkryła Nowy Łąd. Powieść dla młodzieży. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1948, 287 s.
Wyd. 2 popraw. Gdynia: WM 1960.

19. Bursztynowe piosenki. Gdańsk: Woj. Dom Twórczości Lud. 1958.
Wyd. na rotaprinie.

20. Mama i Dzidzia. [Opowiadanie dla dzieci]. Gdynia: WM 1958, [16] k.

21. Córki chcą inaczej. Powieść. Gdynia: WM 1966, 331 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1969, wyd. 4 1973.

Przekł. czes.: Devčata si to predstavuji jinak. [Przeł.] V. Jeršáková. Praha 1980.

22. Masia. Opowieść prawdziwa. Wwa: Pax 1971, 183 s.

23. Kłopoty z prababką. [Powieść]. Gdańsk: WM 1972, 270 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. (1958). — SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — RI 1974 (J. Chudek).

[Pamiętnik nauczycielki.] [T. Sinkol R.: Panie mają głos. *Kur. Lit.-Nauk.* 1936 nr 47; J. Wyszomirski: Niebezpieczeństwo adoracji. *Słowo* 1936 nr 260; [S. Podhorska-Okolew] St.P.O.: Uśmiechnięta nauczycielka. *Bluszcz* 1937 nr 15 [Idot. tez: Świat w szkole]. — W. Małewski: Jasne książki. *Kultura* 1939 nr 18 [rec.: Wielki Tydzień]. — [Jak Ib odkryła Nowy Łąd.] Z. Lichniak: Przegląd literatury dla dzieci i młodzieży. *Prz. Powsz.* 1949 t. 227; H. Skrobiszewska: Szkoła społeczne-

go zaangażowania. *Nowe Książ.* 1960 nr 15. — [Córki chcą inaczej.] E. Martuszewski: Krytyk też chciałby inaczej. *Pomocze* 1967 nr 5; [E. Przewłocka] E.P.: Jeszcze jedna zagadka literatury młodzieżowej. *Kierunki* 1967 nr 10; H. Skrobiszewska: Dojrzewającym pod rozwagę. *Nowe Książ.* 1967 nr 2, przedr. w tej: *Literatura i wychowanie*. Wyd. 2. Wwa 1982. — E. Kondyjska: Rodzinne historie nie tylko dla młodzieży. *Nowe Książ.* 1972 nr 15 [Idot. Masia; Kłopoty z prababką]. — G. Skotnicka: Gdańscy pisarze dzieciom i młodzieży. *Bibl. Gdań.* i *Elbląski* 1979 nr 4. — E. Kochanowska. E.K.-M. — Srebrny Wawrzyn, W teje: Odeszli w cień. Gdańsk 1981. — J. Samp: Śladami poetyckich sposobów widzenia smętka W tegez: *Smętek*. Gdynia 1984.

E.G.

KOBYLIŃSKI Szymon
ur. 1927

Imiona metrykalne: Tadeusz Szymon.
Prozaik, satyryk, felietonista, rysownik.

Urodzony 22 maja 1927 w Warszawie; syn Zygmunta Kobylińskiego, inżyniera rolnika, i Wandy z Jasińskich. Edukację rozpoczął w szkole im. W. Górskiego. Po wybuchu II wojny światowej przebywał na folwarku pod Mszczonowem i uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych. W tym czasie należał do AK. Po wojnie otrzymał w 1946 maturę humanistyczną w Liceum Ogólnokształcącym im. Powstańców Warszawy. Następnie studiował grafikę w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie i historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. W 1950 ożenił się z Danutą Will, malarką. Od 1952 był członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków (do 1981). Zajmował się twórczością artystyczną, głównie w dziedzinie rysunku, karykatury, ilustracji książkowej i grafiki; w latach pięćdziesiątych pracował okresowo jako kierownik graficznego tygodnika *Przegląd Kulturalny*, szef działu plakatów Wydawnictwa Artystyczno-Graficznych, kierownik plastyczny Państwowego Wydawnictwa „Iskry”. Jako ilustrator był współautorem komiksów „Ilustrowana kronika Polaków” (tekst Mateusz Siuchniński; wyd. 1967) i „Przygody pancernych i psa Szarika oraz innych dzielnych żołnierzy rysunkami opowiedziane” (tekst Janusz Przymanowski; t. 1-3, wyd. 1970-71). Współpracował z prasą jako karykaturzysta i rysownik; rysunki satyryczne i cykle ilustracji zamieszczał m.in. w *Polityce* (stały komentarz rysunkowy na pierwszej stronie od 1957 do maja 1990), *Problemach* (1962), *Szpilkach* (1962-73), *Teatrze* (1974-76). Współpracował z radiem (od 1956; m.in. prowadził wraz z żoną program kulturalny „Wieczory u Kobylińskich”, „Pogwarki u Szymona”) i telewizją (od 1957; tu m.in. cykliczne programy dla dzieci i młodzieży w postaci gawędy ilustrowanej rysunkami: „Dobranocki z Czikuńią”, „Szymon i Kubuś”, „Dawno temu”, „Mitologia grecka”). Gawędy i felietony publikował m.in. w *Kurierze Polskim* (1966-91; tu m.in. cykle felietonów: w 1977-78 i 1980-83 „Zdaniem optymisty”, a w 1983-85 „Zdaniem pesymisty”), *Trybu-*

nie *Opolskiej* (1968), *Stolicy* (1969-72), *Życiu Warszawy* (1969-70, 1993-94; tu cykl felietonów pt. „Gawędy warszawskie”), *Tygodniku Kulturalnym* (1973), *Trybunie Ludu* (tu w 1977-78 stały felieton „Cywilizacja obrazkowa”), *Sam na sam z sobą* (tu w 1984-85 cykl felietonów „To zagadkowe”). W 1970 otrzymał Order Uśmiechu przyznawany przez dzieci, za ilustracje książek dziecięcych. Od 1993 prowadził w telewizji audycję cykliczną „Ogniem i mieczem” według Szymona Kobylińskiego. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1959), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965). Mieszka w Warszawie i okresowo w Łochowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Armata Bema*. Scenariusz filmowy. [Współaut.] L. Kaltenbergh. Ekran. 1965.

2. Bronisław Wojciech Linke. Studium warsztatu plastycznego. Tekst i wybór ilustracji ... Wwa: Arkady 1969, 47 s.

3. Obserwacje plastyczne. Wwa: Wydawn. CRZZ 1969, 98 s.

Wydawnictwo popularne o grafice i malarstwie.

4. Jak dobrze mieć sąsiada. [Szkice, wspomnienia, gawędy]. Wwa: Watra 1974, 174 s.

Zawartość: Preludium; Wieś; Imię; Miasto; Festiwalczyk; Sąsiad samochód – rozdział polemiczny.

5. Zdaniem optymisty. [Felietony]. Ilustr. E. Lipiński; Współwyd. z: E. Lipiński; Zdaniem pesymisty. Ilustr. ... Kr.: WL 1977, 177 s.

Felietony Sz.K. ogłaszane wcześniej w *Kur. Pol.* – Opublikowane w kierunku przeciwnym.

6. Krótka o hymnie, orlach i barwach gawęda. Wwa: KAW 1978, 104 s.

7. Kompas cywilizacji obrazkowej. [Felietony]. Wwa: NK 1982, 195 s.

Felietony druk. uprzednio w *Tryb. Ludu* i *Prometeju*.

8. Zbrojny pies czyli Zestaw plotek. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1982, 321 s.

9. Jej Królewska Mość Wisła. Her Majesty the Vistula. [Gawędy]. [Przeł. na ang.] D. Ronowicz. Wwa: Interpress 1984, 147 s. Wyd. nast. pt. Jej Królewska Mość Wisła. Ihre Majestät die Weichsel. [Przeł. na niem.] Wwa: Interpress 1986.

W wyd. 1 tekst w jęz. pol. i ang., w wyd. nast. w jęz. pol. i niem.

10. Szymona Kobylińskiego gawędy o broni i mundurze. Wwa: MON 1984, 87 s. Wyd. inne pt. Nasi zbrojni. Łomża: Stopka 1994.

11. Tajemnice „Pocztu” Matejki. [Gawędy]. Oprac. graf. J. Kaczmarczyk. Reprodukcje portretów z wyd. oryginalnego wykonał A. Pluciennik. Wwa: NK 1984, 124 s. Wyd. 2 także 1989.

12. Domysły. [Gawędy]. Wwa: Czyt. 1985, 127 s. Radio 1985.

Tu m.in. Piotruś Mizerak [pastisz szkicu lit. nt. nie istniejącego poety Piotra Gerwarda Sumieńskiego].

13. Moje małe życie. [Wspomnienia]. Rys. autora. Wwa: WAiF 1985, 172 s.

Bibliofilska edycja Miniatur WAiF.

14. Po imieniu. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1985, 158 s.

15. Noniusz. Wspominki z życia zewnętrznego. Wwa: Iskry 1986, 255 s.

16. Pasjans erotyczny. Szczec.: Glob 1986, 221 s. Wyd. 2 także 1987.

Zawiera części: Pozegnanie i zaproszenie; Zawstydzenie; Kontrast, odmiana; Najważniejszy duet; Dwoje; Dwoje, troje i kilkoro.

17. Podszepnik rysownika czyli Garść porad dla plastyków nastoletków. Wwa: MAW 1989, 173 s. Wyd. nast. pt. Szymon Kobyliński uczy rysować. Wwa: Ofic. Iurenta 1992. [Inf. autora].

18. Sztacheta śledcza. Galeryjka dawnych tyków. [Powieść]. Wwa: KAW 1989, 206 s.

19. Losy Orła. Fragment nie napisanej książki pt. „Dzieje emocji w Polsce”. Wwa: Format-AB 1990, 46 s.

Gawęda w częściach: Od totemu po godło; Białe i srebrne; Wiek dwudziesty; Geometria herbu.

20. Odpukajmy! Rzecz o ostrzegawczych przesądach polskich. [Gawędy]. Pośl.: W. Sadkowski. Ilustracje autora. Kat.: KAW 1990, 215 s.

21. Przez pustynię i puszcę. O ilustrowaniu klasyka. [Gawęda]. Wwa: PIW 1990, 77 s., [17] k.

22. Dzieje Polski. Podręcznik dla klasy czwartej szkoły podstawowej. Wwa: WSiP 1992, 75 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1993, wyd. 3 1994.

23. Warszawiaczek-ci ja. [Gawędy]. Wr.: Sudety 1994.

Wybór gawęd z cyklu „Gawędy warszawskie”, publikowanego w *Życiu Warsz.*

Nadto wydania albumowe rysunków: Sto km humoru. [Album]. Wwa: Wydawn. Artyst.-Graf. RSW Prasa [1958], 100 s. — Eskapaden. Wwa: Wydawn. Artyst.-Graf. RSW Prasa [1961], 6 s. — Proch o ścianę. [Rysunki z *Polityki* i *Szpilek* z l. 1957-1965; wstęp:] J. Wittlin. Wwa: Iskry 1967, 84 s. — Entschuldigen's. Gezeichnete Aphorismen. [Wstęp:] S. Lem. Frankfurt am Main.: Insel Verlag 1972, 58 s. Toż w jęz. pol.: Śmiechu warci. Zbiór karykatur. Wstęp S. Lem. Wwa: Horyzonty 1974, [52] s. — Szymon Kobyliński. Przedm. E. Lipiński. [Tekst]. Wwa: RSW „Prasa – Książka – Ruch” 1975, [3+8] s. — Mówiąc między nami. Wybór rysunków satyrycznych z *Polityki*, *Szpilek*, *Kulis* etc. Wwa: Iskry 1982, [59] s. — Rysunki niecenzuralne: 1954-

-1990. Komentarz: A.J. Wiczorkowski. Paryż: Dembiński 1990, 136 s.

Prace redakcyjne

1. A. Drożdżyński: Pulpil czyli z mądrości żydowskich. Wybór i komentarz ilustratora ... Wwa: Sztuka Pol. 1988, 109 s.

2. Nie tylko do śmiechu. Dowcipy z czasów Peirelu, 1948-1989. Z wieloletniej kolekcji Bronisława Saluby wybrał oraz wstępem i ilustracjami opatrzył ... Wwa: Omnipres 1991, 213 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993. — Wywiady: Magowie erotyki czyli obsesjonisci. [Rozm.] A. Haegenbarth. *Nurt* 1987 nr 12; O odmiencach, pornografii i krainie spełnionych marzeń. [Rozm.] A. Haegenbarth. *Kultura* 1987 nr 51/52; Jubileusz Pana Szymonowy. [Rozm.] J. Gajda-Zadworna. *Życie Warsz.* 1995 nr 39.

1. Niedbałko: Inni Starsi Panowie. *Nowe Książ.* 1978 nr 4 [rec.: Zdaniem optymisty]. — [Krótka o hymnie, orlach i barwach gawęda.] M. Ruszczyk: O imponderabilia gawęda. *Nowe Książ.* 1978 nr 19, polem. S. Kobyliński. *Tamże* nr 22. — H. Retkowska: Żubr z Wilczej. *Reporter* 1984 nr 2, też *Warm i Mazury* 1984 nr 16. — E. Barko: Niezastąpiony K. *Nowe Książ.* 1985 nr 1 [rec.: Tajemnice „Poczty” Matejki]. — J. Bartnicka: Pamiętnik artysty czyli o sobie samym do ... współczesnych gawęda. *Nowe Książ.* 1988 nr 2 [rec.: Notnusz].

J.Z

KOC Barbara

ur. 1925

Historik literatury.

Urodzona 10 stycznia 1925 w Sochaczewie; córka Jerzego Koca, urzędnika ministerialnego, i Joanny z Korzeniewiczów. Do szkół uczęszczała w Warszawie. Od 1937 uczyła się w Państwowym Liceum i Gimnazjum im. Klementyny z Tańskich Hoffmanowej. W tym okresie należała do Drugiej Warszawskiej Drużyny Harcerek. W okresie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Należała do Szarych Szeregów (1939-42). Kontynuowała naukę na tajnych kompletach gimnazjum Hoffmanowej, a po maturze na tajnym Uniwersytecie Warszawskim (UW) i w Pedagogium (1943/44). Po wojnie studiowała w 1945-48 filologię polską na UW; w 1950 uzyskała magisterium. Podczas studiów pracowała jako nauczycielka w szkołach warszawskich, a w 1948-52 w sekretariacie Zarządu Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Debiutowała w 1950 recenzją książki „Mickiewicz” M. Jastruna, opublikowaną w *Pamiętniku Literackim* (t. 39). W 1950-52 była sekretarzem redakcji tego kwartalnika. Od 1952 pracowała w Zakładzie Rękopisów Biblioteki Narodowej (do 1984). Równocześnie kontynuowała pracę naukową, ogłaszając studia i artykuły, m.in. w *Archiwum Literackim* (1955, 1964), *Kwartalniku Neofilologicznym* (1959-72 z przerwami, 1980-83), *Przeglądzie Humanistycznym* (1961-66, 1971-75,

z przerwami). W 1962 uzyskała na UW doktorat na podstawie rozprawy „Conrad a Polska” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). Habilitowała się w 1972 na podstawie rozprawy „Władysław Stanisław Reymont”. W 1972 przebywała dwa miesiące w Londynie na stypendium British Council i Karli Lanckorońskiej. Od tegoż roku prowadziła na pracach zleconych zajęcia w Instytucie Literatury Polskiej UW oraz w Studium Podyplomowym UW (edytorstwo i rękopisoznawstwo). W 1973-79 redagowała *Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej*. Od 1974 jako członek Joseph Conrad Society brała wielokrotnie udział w międzynarodowych konferencjach Conradowskich. W 1975 otrzymała stopień docenta. Od tegoż roku należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1983-85 wykładała w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie na Wydziale Filologii Polskiej; we wrześniu 1984 została przeniesiona służbowo na Uniwersytet Łódzki. W 1985 została członkiem Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, w 1989 członkiem SPP. W 1990 otrzymała tytuł profesora. W 1991 przebywała w Stanach Zjednoczonych na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej. Od 1994 jest członkiem Towarzystwa Conradowskiego w Gdańsku. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1973). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Polskość Conrada*. Wwa: LSW 1967, 257 s.

Zawartość: Kronika życia; Poszukiwanie wolności; Obcowanie z milczeniem; Próby powrotu do Polski; Spotkanie z Almayerem; Ludzie kolorowi; Kolorowi i biali; Amiel; Bohaterstwo na co dzień; Lord Jim.

2. „Lord Jim” Josepha Conrada. Wwa: PZWS 1969, 112 s. *Bibl. Analiz Lit.*

3. Reymont. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1971, 311 s. Wyd. 2 tamże 1973.

4. Władysław Reymont. Wwa: PWN 1973, 101 s. Wyd. 2 tamże 1986.

5. Conrad. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1977, 345 s.

6. Miriam. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1980, 387 s.

7. Joseph Conrad. Wwa: PWN 1989, 158 s.

8. O „Ziemii obiecanej” Reymonta. Wr.: Ossol. 1990, 124 s.

Nadto wykazy rękopisów:

1. Inwentarz rękopisów Biblioteki Ordynacji Zamajskiej. Sygnatury 1-2051. [Współaut.:] K. Muzyńska. Wwa: Bibl. Nar. 1967, 148 s.

2. Katalog rękopisów. Biblioteka Narodowa. Wwa.

T. 8. Rękopisy 7201-7600. Spuścizny literackie i naukowe XIX i XX w. Red. ... 1970, 340 s.

T. 9. Rękopisy 7601-8000. Spuścizny literackie i naukowe, pamiętniki i inne materiały z XIX i XX w. Oprac. ... 1979, 252 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Archiwum rękopiśmienne Cypriana Norwida w Bibliotece Narodowej w Warszawie. W: *Miscellanea z okresu romantyzmu*. Wr. 1956 s. 326-349. — Wyspiański — człowiek teatru. (Materiały). *Pam. Teatr*. 1957 z. 3/4 s. 606-630. — Autografy listów Norwida w Bibliotece Narodowej. (Studium archiwalno-filologiczne). W: *Nowe studia o Norwidzie*. Wwa 1961 s. 241-270. — Żywa tradycja conradowska. *Prz. Hum.* 1961 nr 1 s. 165-178. — „Biesiada Literacka”. Pismo i ludzie. *Rocz. Bibl. Nar.* 1965 s. 224-242. — Archiwum F. Hoësicka w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Narodowej. *Rocz. Bibl. Nar.* 1966 s. 471-488. — Kilka kart z życia Reymonta. *Prz. Hum.* 1966 nr 1 s. 127-143; nr 2 s. 115-129. — Spuścizna rękopiśmienna K.K. Baczyńskiego. *Rocz. Bibl. Nar.* 1971 s. 435-445. — Pokłosie roku Reymontowskiego. *Pam. Lit.* 1974 z. 1 s. 308-320. — „Marzyciel” Reymonta. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1975 s. 25-37. — Trudności recepcji [Conrada] godne pokonania. *Pr. Nauk. UŚL* 1976 nr 136 s. 151-167. — Conrad: The problem of language. *Kwart. Neofil.* 1980 nr 2 s. 155-164. — Zenon Przesmycki (Miriam) — bibliofil, edytor i tłumacz. *Rocz. Bibl. Nar.* 1979 wyd. 1983 t. 15 s. 235-252. — Pigioniana w Bibliotece Narodowej w Warszawie. W: *Wokół Stanisława Pigionia*. Rzeszów 1983, s. 105-116. Wyniki wstępnych kwerend. [Wacław Berent jako redaktor „Pamiętnika Warszawskiego”]. W: *Studia o Berencie*. Kat. 1984 s. 123-131. — O rękopisach, cenzurze i warsztacie pisarskim „Ziemi obiecanej” Reymonta. *Prz. Hum.* 1988 nr 7 s. 151-163. — Ratowanie polskich zbiorów. *Alm. Pol.* 1988 s. 89-96. — „Ziemia Ulro” Czesława Miłosza. Próba interpretacji. *Pr. Polonist.* Ser. 44; 1988 s. 69-84. — Reymont na warsztacie i w pobliżu warsztatu Juliana Krzyżanowskiego. W: *Ignis ardens*. Julian Krzyżanowski. Człowiek i uczoney. Wwa 1993 s. 241-249. — Epifania w twórczości Josepha Conrada. *Ruch Lit.* 1994 z. 1/2 s. 59-68.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Wspomnienia i studia o Conradzie. Wybór, oprac. i wstęp B. Kocówna. Wwa: PIW 1963, 501 s.

2. Reymont. Z dziejów recepcji twórczości. Wybór tekstów i wstęp ... Wwa: PWN 1975, 418 s.

3. W. Reymont: Listy do rodziny. Oprac.: T. Jodelka-Burzecki, ... [Wstęp i przyp.] ... Wwa: PIW 1975 [właśc.] 1976, 487 s.

Tom oprac. wyłącznie przez B.K. T. Jodelka-Burzecki miał być wydawcą przygotowywanego tomu 2 (inf. B.K.).

4. K. Wyka: Reymont czyli ucieczka do życia. Oprac. ... Wwa: PIW 1979, 215 s.

5. Fragment korespondencji Conrada i jego rodziny z lat 1919-1931 z poselstwem polskim w Londynie. Oprac. i tłum. ... W: T. Bobrowski: *Listy do Conrada*. Wwa 1981 s. 237-351.

6. W.S. Reymont: Listy do Wandy Toczyłowskiej z lat 1907-1912. Oprac. ... Wwa: PIW 1981, 169 s. Zawiera też: Listy W. Toczyłowskiej do Zenona Przesmyckiego z l. 1932-1935.

7. K.K. Baczyński: W żalu najczystszy. Wspomnienie o poecie pióra W. Stankiewicza. Tekst, oprac. i notą edytorską opatrzyła ... Wwa: Bibl. Nar. 1984, 55 s.

8. W. Nałkowski: Listy do narzeczonej i żony. 1879-1894. Oprac. ... Wwa: PIW 1985, 31 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1994

[Polskość Conrada:] W. Billip: Conrad i Polska. *Nowe Książ.* 1968 nr 1; F. Fornalczyk: Intrygujący fenomen Conrada. *Kamena* 1968 nr 1; E. Szonert: Na tropach polskości Conrada. *Kierunki* 1968 nr 7. — Z.J. Adamczyk: Portret lorda Jima. *Polonistyka* 1970 nr 4 [rec. „Lord Jim” Josepha Conrada]. — [Reymont:] W. Żukrowski: Odkryty chwata. *Nowe Książ.* 1971 nr 24; Z.J. Adamczyk: Nowe spojrzenie na Reymonta. *Tyg. Kult.* 1972 nr 4; S. Kończak: Studium biograficzne o Reymontie dla wszystkich. *Polonistyka* 1972 nr 3; T. Weiss: Reymont znany i niezany. *Mies. Lit.* 1973 nr 3. — [Conrad:] J. Koprowski: Wszystko o Conradzie. *Literatura* 1977 nr 42; przedr. w tegoż: *Jak nas widzą, jak nas piszą*. Łódź 1979; P. Bagiński: Opowieści biograficzne. *Polonistyka* 1978 nr 2 [tu też o Z. Sudolski: Krasniński]; T. Syga: B.K.: „Conrad”. *Stolica* 1978 nr 23; T. Skutnik: Parabiografia? *Inf. Pol. Klubu Conradowskiego*, 1978. — [Miriam:] T.J. Żółciński: Hasło Miriam... *Tyg. Kult.* 1980 nr 49; J. Kądziela: Biografia Miriami. *Nowe Książ.* 1980 nr 21; T.J. Żółciński: Z rodu klerków. *Tyg. Kult.* 1981 nr 35; A. Rapacka-Furtek: Miriam ubrązowiony. *Poezja* 1984 nr 6/7.

K.B.

KOCWA Eugenia 1907-1963

Powieściopisarka

Urodzona 11 listopada 1907 w Krakowie; córka Franciszka Kocwy, urzędnika państwowego, i Marii ze Szczurów. Do szkół uczęszczała w Krakowie; w 1925 ukończyła średnią szkołę handlową. Następnie pracowała jako korespondentka handlowa (w językach niemieckim i angielskim) w różnych przedsiębiorstwach prywatnych w Kielcach, a od 1927 w Warszawie. W 1931 ukończyła kurs języka angielskiego w English Language College w Warszawie i Holiday Course for Foreigners w Londynie. W 1934-37 pracowała w Sejmie RP w charakterze kontraktowej stenografki parlamentarnej, a w 1937-39 w Agencji Telegraficznej „Express” w Warszawie. W 1938 i 1939 podróżowała na Węgry w celu zebrania materiałów do książki o współczesnych Węgrzech. W czasie okupacji niemieckiej

przebywała w Krakowie i brała udział w działalności konspiracyjnej. W styczniu 1941 została aresztowana przez gestapo i osadzona w więzieniu śledczym na ulicy Montelupich, następnie w lutym 1942 wywieziona do obozu w Ravensbrück. 25 maja 1944 uciekła z obozu. Początkowo wędrowała przez Niemcy, pracowała na fermie pod Berlinem, usiłowała przedostać się do Szwajcarii, wreszcie przez Austrię dotarła w październiku 1944 do kraju. Ukrywała się w Krakowie i Miechowie. Po wojnie mieszkała w Krakowie i zajmowała się tłumaczeniem dokumentów dla Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich i przygotowywaniem stenograficznych protokołów na procesach zbrodniarzy hitlerowskich. Debiutowała w 1945 artykułem o obozach koncentracyjnych pt. „Prawo życia”, zamieszczonym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 16); w piśmie tym (1945-50, 1953, 1955), a także w *Odrodzeniu* (1945-46) i *Twórczości* (1946) publikowała wspomnienia, reportaże i artykuły. W 1949 osiedliła się w Szklarskiej Porębie. W 1950 została członkiem ZLP. Kontynuowała pracę literacką i przekładową, publikując w *Głosie Katolickim* (1953-55), *Gościu Niedzielnym* (1953-55), *Słowie Powszechnym* (1953-55), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1953-55) oraz współpracując z Polskim Radiem. Zmarła 25 listopada 1963 w Szklarskiej Porębie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Maria wyrusza w świat. [Powieść]. Powst. przed IX 1939 [inf. autorki]. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1946, 415 s.

2. Ucieczka z Ravensbrück. [Wspomnienia]. Powst. 1949. Wyd. osob. Kr.: Znak 1969 [właśc.] 1970, 239 s.

Data powstania pod tekstem: 1949, ostateczna redakcja w 1962. — Druk fragm.: Ucieczka. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 19-23; Do granicy szwajcarskiej *Zycie i Myśl* 1957 nr 9/10 s. 333-346.

Przekł. niem.: *Flucht aus Ravensbrück*. [Przeł.] E. Szubert. Berlin 1973.

Nadto wg inf. autorki utwory nie opublikowane powst. w 1953-57: O pełnię życia [Powieść]. [T. 1]. Zakopiańska wiosna. [T. 2]. Krzyżowa droga.; Księżycowy kochanek. Dramat w 3 aktach.

Przekłady

1. Wspomnienia Rudolfa Hoessa, komendanta obozu oświęcimskiego. Przeł.: J. Sehn, ... i zespół pod kierunkiem K. Leszczyńskiego. Oprac., wstęp i przyp. J. Sehn. Wwa: Wydawn. Prawnicze 1956, 373 s. Gł. Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1965.

2. Oświęcim w oczach SS: Höss, Broad, Kremer. Wybór, oprac. i przyp.: J. Bezwińska, D. Czech.

Przeł.: ..., J. Rawicz. Oświęcim: Państw. Muzeum w Oświęcimiu 1972, 319 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1976; wyd. 3 [Wwa:] KAW 1980; wyd. 4 [Kat:] KAW 1985; wyd. 5 Wwa: „Interpress” 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957. — SWPP 1. — PSB (S. Sierotwiński). — RL 1963 (P. Grzegorzczak).

[Maria wyrusza w świat:] T. Konwicki: Powieść i traktaty. *Odrodzenie* 1946 nr 43; Z. Starowiejska-Morstinowa: Niemirodajny debiut. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 50; W. Żukrowski: Ucieczka przed samotnością. *Odra* 1947 nr 18. — W. Dobaczewska: Alarm w obozie. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 35 [rec. Ucieczka], polem. E. Kocwa: Niesolidnie i egoistycznie. *Tamże* 1950 nr 36.

K.B.

KOCZOROWSKI Stanisław Piotr 1888-1958

Historyk literatury, bibliograf, poeta.

Urodzony 29 czerwca 1888 w Warszawie; syn Stanisława Edmunda Koczorowskiego, przemysłowca, i Zofii z Węciewiczów. Dzieciństwo spędził na Ukrainie i w Besarabii. W 1898 powrócił do Warszawy i uczęszczał do rosyjskiego gimnazjum na Pradze. Brał udział w strajku szkolnym w 1905. W 1908 ukończył polskie Gimnazjum gen. Pawła Chrzanowskiego. Następnie studiował filologię polską i romanistykę na uniwersytetach we Lwowie (1908/09) i w Krakowie (1909/10). W tym czasie rozpoczął twórczość poetycką; debiutował w 1909 cyklem wierszy „Na dawniejszą nutę”, opublikowanym w *Lamusi* (jesień z. 4). Od 1910 kontynuował studia w zakresie filologii francuskiej w Paryżu i w 1914 uzyskał dyplom ukończenia Sorbony na podstawie rozprawy o poetce Louise Labé. Studiował też bibliotekarstwo w École Nationale des Chartes w Paryżu. W czasie I wojny światowej przebywał w Szepietówce na Wołyniu i pracował w biurze ojca, prowadzącego budowę kolei podolskiej. W 1917 katalogował bibliotekę Jaroszyńskich w Kunie na Podolu. Od 1918 mieszkał w Warszawie i był nauczycielem języka francuskiego i łaciny w gimnazjach (1918/19), a następnie pracował w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym przy inwentaryzacji archiwów pomieckich. Od grudnia 1920 do końca 1930 przebywał w Paryżu zatrudniony jako bibliotekarz, a od 1927 kustosz w Bibliotece Polskiej. Rozwijał w tym czasie także działalność naukową i propagandowo-kulturalną, wygłaszał odczyty, urządził wystawy, brał czynny udział w działalności kulturalnej Polonii paryskiej, m.in. jako współzałożyciel i prezes Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki (1924-30) oraz Stowarzyszenia Studentów Polskich, prowadzącego akcję odczytową. Był członkiem wielu towarzystw zagranicznych, m.in. Association des Bibliothécaires Français, Gutenberg Gesellschaft, Musée du Livre (Bruksela). Publikował w języku francuskim arty-

kuły historycznoliterackie i spisy bibliograficzne poświęcone francuskiemu przekładowi literatury polskiej, m.in. w *La Pologne Politique, Economique, Littéraire et Artistique* (1923, 1927), *Répertoire d'Art et d'Archéologie* (1925-30), *Revue des Études Historiques* (1927). Od stycznia 1931 pracował w Bibliotece Narodowej w Warszawie na stanowisku kierownika Biura Międzynarodowej Wymiany Wydawnictw, prowadząc jednocześnie referat poloników zagranicznych, a od kwietnia 1939 jako kustosz Działu Rękopisów Nowszych. Kontynuował działalność bibliofilską; był prezesem Towarzystwa Bibliofilów Polskich i członkiem Rady Bibliofilskiej w Warszawie oraz członkiem Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie. Należał do Związku Bibliotekarzy Polskich i Polskiego PEN Clubu. Artykuły i spisy bibliograficzne ogłaszał m.in. w *Przeglądzie Historycznym* (1933), *Arkadach* (1936-38), *Życiu Sztuki* (1937-39). Współpracował z „Polskim słownikiem biograficznym” (od 1935). Opracowywał w *Roczniku Literackim* dział „Literatura polska w przekładach” (1937-38). Wraz z Tadeuszem Cieślowskim (synem) i Marianem Drabczyńskim redagował w 1938-39 *Miesięcznik Graficzny*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i prowadził Dział Uzupełniania Zbiorów w Bibliotece Narodowej. Po upadku powstania warszawskiego brał udział w akcjach ratowania zbiorów bibliotecznych (jego własny księgozbiór liczący około 12 000 cennych druków spłonął w powstaniu). Po wojnie pracował nadal w Bibliotece Narodowej jako kierownik Działu Uzupełniania, a w 1950-54 jako kierownik Działu Planowania Nabytków. Został wybrany ponownie na prezesa Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Warszawie oraz mianowany członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Książki w Paryżu. W 1950 zapadł na ciężką chorobę oczu, która doprowadziła go do niemal całkowitej utraty wzroku. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Zmarł nagle 30 listopada 1958 w Kielcach, w drodze powrotnej z Krakowa, gdzie uczestniczył w sesji naukowej poświęconej Karolowi Estreicherowi; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia Dantesca in Polonia. Dante w Polsce. Bibliografia przekładów dzieł jego tudzież prac jemu poświęconych, a w Polsce lub przez Polaków wykonanych. Ze wstępem, przyp. i wzorami przekładów oprac. ... Kr.: PAU 1921, 88 s.

2. Coup d'oeil sur l'histoire de la bibliographie en Pologne. Varsovie: Druk. W. Łazarskiego 1924, 25, [7] s., Wyd. nowe Paris: E. Champion 1925, [32] s.

Odczyt wygł. na Międzynarodowym Kongresie Bibliotekarzy i Bibliofilów w Paryżu w 1923.

3. Juvenilia. [Wiersze]. Frontispis pomyślał i wykonał w drzeworycie K. Brandel. Paryż: Nakł. autora 1925, 57 s.

4. Louise Labé. Étude littéraire. Paris: E. Champion 1925, 56 s.

5. Joachim Lelewel (1786-1861). Historien Polonais. (Conférence donnée à la Sorbonne le 26 janvier 1927 par les soins des „Amis de la Pologne”). *Revue des Études Historiques*, Paryż 1927 nr z X/XII; odb. Paris: Les Amis de la Pologne 1927, 22 s.

6. Joachim Lelewel. 1786-1861. Paris: Soc. Gén. d'Imp. et d'Édit. [Société Générale d'Imprimeurs et d'Éditeurs] 1930, 6, [2] s.

Przekłady

1. W. Mickiewicz: Pamiętniki. T. 1-3. [Z nie wydanego rękopisu franc. przeł.: ... i A. Wyleżyńska]. Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff 1926, 1927, 1933, 454 + 440 + 488 s.

T.1: 1838-1861; T.2: 1862-1883; T.3: 1870-1925. Z dodaniem wspomnienia pośmiertnego o autorze oraz skorowidza nazwisk do całego dzieła przez ...

2. A. Kawecka: Bibliothèque Nationale à Varsovie. [Przeł.] ... W: Katalog Wystawy Zbiorów Historycznych Biblioteki Narodowej w Warszawie. Wwa 1933 s. 27-41. Wyd. osob. uzup. jako wyd. 2 Varsovie 1934, 42 s.

3. Napoleon w Warszawie. 10 XII 1812. Przemówienia wygłoszone przez pp. Léona Noël, ambasadora Francji, Augusta Zaleskiego, b. ministra Spraw Zagranicznych i prezesa Stowarzyszenia Polsko-Francuskiego, Stefana Starzyńskiego, prezydenta miasta, Antoniego Bogusławskiego, majora w rezerwie, podczas uroczystości zorganizowanych przez Stowarzyszenie Polsko-Francuskie 14 lipca 1937, w dniu święta narodowego Francji i 10 grudnia 1937 przy inauguracji przez pana Edwarda Śmigłego-Rydza marszałka Polski, tablicy dla upamiętnienia sto dwudziestej piątej rocznicy pobytu Napoleona w Warszawie. Przetłumaczył i przygot. do druku ..., członek Zarządu Stowarzyszenia Polsko-Francuskiego. Układ graf. ... przy współudziale A. Półtawskiego. Wwa: Fundusz Wydawn. I. Wellisza 1938, 65 s.

Na okł. tytuł: Pamiętka 125-lecia pobytu Napoleona w Warszawie. — Tekst również w jęz. franc.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Mickiewicz: Poésies. Choix des plus anciennes traductions, faites par les écrivains français, contemporains du Poète. [Wybór i oprac. ...]. Paris: Société Polonais des Amis du Livre 1929, 64 s. Wyd. 2 tamże 1929.

2. Adam Mickiewicz et la pensée française 1830-1923. Témoignages des écrivains français sur

Adam Mickiewicz choisis et publiés par ... conservateur de la Bibliothèque Polonaise à Paris. Paris: Gebethner et Wolff 1929, 83 s. Wyd. 2 tamże 1929.

3. Norwid i dziś. Głosy krytyczne Stanisława Cywińskiego, Ignacego Fika, Stefana M. Grzybowskiego [i in.] o wydaniu „Dzieł” Norwida przez Tadeusza Piniego. Zestawił i omówił ... Wwa: F. Hoesick 1935, 56 s.

4. Pisarze o książce. Zdania i uwagi współczesnych pisarzy polskich. Zebrał... Wwa: Wystawa Życie Lit. 1937, 32, [6] s.

5. Adam Mickiewicz. Choix de traductions parues en France et d'opinions françaises sur le poète. 1830-1955. Recueilli et publié par ... Varsovie: Polonia 1955, 125 s.

Zawiera również bibliografię przekładów dzieł Mickiewicza na jęz. franc.

6. H. Więckowska, H. Pliszczynska: Podręczny słownik bibliotekarza. Z ramienia Biblioteki Narodowej red.: J. Grycz, ..., K. Remerowa. Wwa: PWN 1955, 39 s.

7. J. Słowacki: Beatrix Cenci. Oprac.: J. Kleiner i ... W: J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Red. J. Kleiner. Dział 2. Utwory wydane z puścizny rękopiśmiennej. T. 8. Wr.: Ossol. 1958 s. 209-229.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PSB (P. Grzegorzcyk). — SPKP (M. Brykalska). — P. Grzegorzcyk: S.P.K. *Kult i Społ.* 1959 nr 3 [biogram], przedr. w tegoż: *Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967*. Wwa 1986. — M. Rausz: S.P.K. *Rocz. Bibl. Nar.* 1978 wyd. 1980 [tu m.in. bibliografia za l. 1909-1970].

[Dante w Polsce:] C. Agosti-Garosci. *Giornale Storico*. Rzym 1924; E. Boyé: Przekłady z literatury włoskiej. *Wiad. Lit.* 1924 nr 22; P. Grzegorzcyk: Bibliografia Dantejska. *Rzeczpospolita* 1924 nr 253 (wyd. wieczorne). — [Joachim Lelewe], 1927; H. Monfort. *La Pologne Politique, Economique, Littéraire et Artistique*, Paryż 1927 nr 20; [S. Furmanik] stł. *Wiad. Lit.* 1928 nr 13. — [A. Mickiewicz: Poésies; Adam Mickiewicz et la pensée française. Oprac. ...] [M. Brahmer] M.B.: Francja wobec Mickiewicza. *Prz. Współcz.* 1929 t. 29 nr 85; K.W. Zawodziński: Istotna propaganda. *Wiad. Lit.* 1929 nr 40. — [M. Danilewiczowa] Szperacz: Szkielko i oko. Zgon S.P.K. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 5. — M. Skwarnicki: S.P.K. *Bibliotekarz* 1959 nr 1. — M. Ambros S.P.K. (1888-1958) *Prz. Bibl.* 1964 nr 4 i nadb. — B. Przegaliński S.P.K. w Paryżu. W: M. Czechowski: Z dziejów Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki w Paryżu. *Rocz. Bibl. Nar.* 1979 t. 15. — H. Kuropatwińska-Swidowa: Bibliofil-humanista — S.P.K. W: *Portrety bibliotekarzy polskich*. Wr. 1980. — M. Rausz: S.P.K. Sylwetka bibliofila. *Rocz. Bibl. Nar.* 1978 wyd. 1980.

J.Cz.

KOFTA Jonasz 1942-1988

Poeta, satyryk, autor utworów dramatycznych.

Urodzony 28 listopada 1942 w Mizoczku na Wołyniu; syn Mieczysława Kofty i Marii z Jaremczuków. W 1961 ukończył Liceum Plastyczne w Poznaniu i rozpoczął studia w Akademii Sztuk Pięknych w

Warszawie. W 1962 był współtwórcą kabaretu Centralnego Klubu Studentów Warszawy „Hybrydy”. Debiutował w 1966 fraszkami pt. „Warsztat filozoficzny”, „O smutnych” i „Hasło”, wydrukowanymi wraz z tekstami innych autorów z programu tego kabaretu na łamach tygodnika *Szpilki* (nr 42). Wiersze, satyry, teksty piosenek drukował następnie m.in. w czasopiśmie *Szpilki* (1966, 1968, 1971-78, 1980-81), *Radar* (1967-69, 1971), *Płomyk* (1967-71, 1974-75), *Id* (1967-75). Od 1968 współpracował z Polskim Radiem i Telewizją jako autor wielu programów i audycji satyrycznych; m.in. był współautorem cyklicznych audycji Programu III Polskiego Radia: „Ilustrowany tygodnik rozrywki”, „Ilustrowany magazyn autorów”, „60 minut na godzinę”. W 1968 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za audycje satyryczno-rozrywkowe. W tymże roku był wraz z Janem Pietrzakiem i Adamem Kreczmarem współzałożycielem kabaretu Pod Egidą. Uczestniczył wielokrotnie w Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu zarówno jako autor tekstów, wykonawca, jak i jego kierownik literacki. W 1969 otrzymał na tym Festiwalu I nagrodę za tekst do piosenki „Kwiat jednej nocy”; w następnych latach był jeszcze siedmiokrotnie nagradzany. Poza utworami satyrycznymi i tekstami piosenek pisał libretta do musicali i utwory dramatyczne; w tym charakterze współpracował z wieloma teatrami. W 1972 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za teksty piosenek, a w 1975 za audycje rozrywkowe, wraz z zespołem autorów Programu III Polskiego Radia, Złoty Mikrofon, przyznawany przez redakcję tygodnika *Radio i Telewizja*. Pełnił funkcję wiceprezesa ZAKR. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1979). Zmarł 19 kwietnia 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teatrzyk trzech. [Współaut.:] A. Kreczmar, J. Pietrzak. Scenariusz: S. Grodzieńska. TV 1968. Spektakl kabaretu Pod Egidą.

2. Oko. Gra dla młodych. [Libretto musicalu]. Muz.: M. Małecki. Praprem. Wwa, PWST 1970.

Pierwsze wyst. w teatrze zawodowym: Lubl., T. im. J. Osterwy.

3. Supercomparsita. Kabaret. Scenariusz: S. Friedman, ... TV 1972.

4. Zawodowcy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. Erol. TV 1975.

5. Dialogi na cztery nogi; Fachowcy. [Utwory satyryczne; współaut.:] S. Friedman. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 141 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; wyd. 2 [!] Wwa: Zamek [1992]. Por. poz. 9.

Wybór tekstów z satyrycznych audycji Programu III Polskiego Radia.

6. Wojna chłopska. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1977 nr 7 s. 5-39. Praprem. pol. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1979. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1981, 99 s.

Przekł. niem. Das Tal der Tausend Bauche. [Przeł.] F. Gerck. Praprem. Münster, Städtische Bühne. 1978.

7. Wątroba faraona. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1979 nr 6 s. 5-26.

8. Wielki Dodek. Ballada o Adolfie Dymyzy. [Współaut.:] W. Filler. Praprem. Wwa, T. Syrena 1979. TV 1980.

9. Fachowcy czyli po prostu robota. (Opera za złotych pięćdziesiąt). [Współaut.:] S. Friedman. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1980. Por. poz. 5.

10. Wielki świat. [Libretto musicalu; współaut.:] W. Górnicki, S. Wenta. Muz.: J. Kukulski. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1980.

11. Kompot. (Sztuka w 2 aktach). [Współaut.:] B. Rychter. *Dialog* 1982 nr 6 s. 5-35. Praprem. Radom, T. Powsz. im. J. Kochanowskiego 1983.

Przekł. czes.: Kompot. Hra ve 2 část. [Przeł.] J. Vinar. Praha 1984.

12. Księga zdziwień. [Teksty satyryczne wierszem i prozą; współaut.:] A. Dudziński. Kr.: WL 1982, [13] s.

13. W zielonozłotym Singapurze. [Libretto musicalu; współaut.:] W. Filler. Wwa, T. Syrena 1988.

14. Na wszystkich dworcach świata. [Wiersze]. Wybór i układ: Jadwiga Kofta, J. Janczarski. Wr.: Ośrodek Kultury i Sztuki 1989, 37 s.

15. Co to jest miłość. [Wiersze]. Wybór tekstów Jadwiga Kofta. Wr.: OTO [Ośrodek Teatru Otwartego] „Kalambur” 1991, 118 s.

16. Pamiętajcie o ogrodach. [Wiersze]. Wybór i oprac.: Jadwiga Kofta. Wstęp: R.M. Groński. Ilustr.: J. Duda-Grac. Wwa: Czyt. 1991, 257 s.

Cykle: Rimbaud, Aniele Stróżu mój...; Grande Valse Frottée; Jej portret.

17. Moja paranoja. [Wiersze]. Wwa: Rok Corporation 1992.

18. Wiersze. Wybór i układ: Jadwiga Kofta. Tor.: C & T Editions 1995, 165 s.

Zawiera wiersze z tomów poprzednich oraz te, które nie były publikowane.

19. Jonasz Kofta. [Wiersze]. Wybór: Jadwiga Kofta. [Wwa:] Łoża Wydawn. 1995, 195 s.

Adaptacje

1. Achilles i miłość. Libretto wg komedii A.M. Swinarskiego: Achilles i panny. [Współaut.:] M. Sprusiński. Muz.: M. Sart. Praprem. Pozn., T. Nowy 1977.

2. Historia żołnierza. Baśń czytana, grana i tańczona. Libretto wg Ch. Ramuza. Muz.: I. Strawieński. Wyst. Wwa, T. Wielki 1982.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Jestem w przededniu. Spotkanie z J.K. [Rozm.] U. Bielołus. *Życie Lit.* 1985 nr 26; Za przykładem Szwajki. Rozm. J. Piasecki. *Tyg. Kult.* 1986 nr 46; Zachowałem niezależność. Ostatnia (nie autoryzowana) rozmowa z J.K. [Rozm.] M. Sztokfisz. *Kultura* 1988 nr 18.

P. Konic. „Wojna chłopska” piękna i pusta. *Teatr* 1980 nr 6 [rec.]; Wojna chłopska]. — J. Kłossowicz: Polskie dzieci z dworca ZOO. *Literatura* 1983 nr 7. [rec.:] Kompot]. — H. Zaworska: „Wojna chłopska” K.I straszno i śmieszno. *Dialog* 1983 nr 3. — S. Friedman: Jego portret. J.K. *Tyg. Kult.* 1988 nr 24. — R.M. Groński, Jonasz. *Polityka* 1988 nr 18. — K. Mętrak: Multi-instrumentalista. *Tyg. Kult.* 1988 nr 20. — R. Kaluza: Wspomnienie o J.K. „Nieraz przez tży, ale żył radośnie i z zachwytem wielbił dzieło Boga” — te stare żydowskie słowa można odnieść do Kofy. *Życie Warsz.* 1994 nr 72. **B.M.**

KOFTA Krystyna ur.1942

Prozaik, autorka sztuk teatralnych i scenariuszy filmowych.

Urodzona 23 grudnia 1942 w Poznaniu; córka Mieczysława Gałdyńskiego, fabrykanta, i Marianny z domu Schöner. Ukończyła dwa lata Żeńskiego Liceum Ogólnokształcącego im. J. Zamojskiej w Poznaniu, a następnie przeniósł się do Liceum Sztuk Plastycznych im. F. Bartoszką. Po zdaniu tam matury w 1961, przez pół roku pracowała w Fabryce Pomocy Naukowych, a do 1963 jako projektant plastyk w Zakładzie Badań i Doświadczeń Przemysłu Okuć i Instalacji Budowlanych w Poznaniu. W tymże roku rozpoczęła studia na Wydziale Sztuk Pięknych w Toruniu, a po roku przeniósł się na filologię polską, na Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Równocześnie pracowała dorywczo, m.in. jako plastyk na Targach Poznańskich, model fryzjerski, sprzedawała swoje prace plastyczne (rysunki piórkami). W 1966 wyszła za mąż za Mirosława Kofę, psychologa. W 1970 ukończyła magisterium. Nadal uprawiała twórczość plastyczną, wystawiała swoje prace. W 1973 zamieszkała w Warszawie. Debiutowała w 1974 książeczką dla dzieci pt. „Mój brat”. Za właściwy debiut prozatorski uważa powieść pt. „Wizjer”, opublikowaną w 1978. W następnych latach, oprócz prozy i utworów dla dzieci, pisała scenariusze filmowe. Współpracowała z Polskim Radiem, będąc autorką słuchowisk oraz felietonów radiowych w magazynie satyrycznym „Zgryz” Macieja Zembatego. W 1981 została członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1989 należy do SPP. Opowiadania, artykuły i felietony drukowała w czasopiśmie kulturalnych i kobiecych, m.in. stale współpracowała z miesięcznikami *Nowe Książki* (od 1989) i *Twój Styl* (od 1992; tu cykle opowiadań: „Skrzydłem motyla”, „Kolory imion” i wywia-

dy z cyklu „Mężczyźni, których znam”) oraz z *Przeglądem Tygodniowym* (od 1992). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mój brat. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1974, 33 s.

Przekł. niem.: Mein Brüderchen [Przekł.] U. Iwanków. Wwa 1979.

2. Malowanie. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1975, [12] k. Wyd. 2 tamże 1979.

3. Wizjer. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 226 s.

4. Wióry. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 216 s. Wyd. 2 Pozn.: Nakom 1991, 155 s.

5. Lubię nietoperze. [Scenariusz filmowy; współaut.: G. Warchoń]. Ekran. 1985.

6. Ciało niczyje. [Powieść]. Kr.: WL 1988, 353 s. Wyd. 2 Wwa: BGW 1993.

7. Pawilon małych drapiezców. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1988, 260 s. Wyd. 2 tamże 1993. Por. poz. 10.

8. Człowiek, który nie umarł. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1990, 223 s.

Zawartość: Stare wiedźmy; Wiedźma; Madame Gri-Gri; Ego te absolwo; Wiosenne przebudzenie; Jaszczur; Pechowa środa; Wieczna tancerka; Gertruda; „Gemma”; Stare wiedźmy. — Bolo Preon, czyli ciężkie czasy; Nadszedł nareszcie czas, żebym powiedział co myślę o tym wszystkim; Płaszczyna nieporozumienia; Szczyry odlatują do ciepłych krajów; Syf; Smak cudu; Gwiazdka Andersena. — Pomyłony świat; Puenta; Księżycowe urodziny; Myśla, mową i uczynkiem; Lustro; Szczęśliwej podróży; Diabeł w przedziale; Trzy przystanki; Brud; Kot; Człowiek, który nie umarł; Wynajęty pokój; Dwa Kainy; Nie, nie.

9. Pępowina. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1990 nr 3 s. 5–26. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1990, TV 1991.

Nagroda na Festiwalu Sztuk Współcz. we Wr.

10. Femina. Scenariusz filmowy. Ekran. 1991. Por. poz. 7.

Adapt. powieści „Pawilon małych drapiezców” [poz. 7].

11. Istota. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Fundacja Nowej 1991, 35 s.

Wyróżnienie w konkursie MAW.

12. Jak zdobyć, utrzymać i porzucić mężczyznę. [Pastisz poradnika]. Wwa: Twój Styl 1992, 151 s.

Przekł.: litew.: Kaip rasti, išlaikyti ar mesti vyrą. Vilnius 1994. — ros.: Как мужчине завоевать, удерживать, расстаться. [Przekł.] L. Mańska. Moskva 1993.

13. Salon profesora Mefisto. Komedia w 5 aktach. *Dialog* 1993 nr 6 s. 5–34.

14. Chwała czarownicom. [Powieść]. Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1994, 259 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993 — Wywiad: Pisząc czuję się wolna. Rozm. A. Bernat. *Nowe Książ.* 1989 nr 8.

[Wizjer:] A. Bernat: Świat zamknięty niepokojem. *Nowe Książ.* 1978 nr 19; D. Surowiec: Patrząc przez wizjer. *Mies. Lit.* 1978 nr 11; D. Szpok: Senia w krainie znaków. *Nowy Wyras* 1978 nr 11. — J. Gondowicz: Czy „Płomyk” też kłamię? *Nowe Książ.* 1980 nr 23 [rec.: Wióry]. — L. Bugajski: Równoważnia. W tegoż: Następni. 1981 [rec.: Wizjer]. — [Wióry:] A. Czachowska: O dobrej książce. *Nowy Wyras* 1981 nr 6; L. Bugajski: Dzieci widzą wszystko. *Życie Lit.* 1981 nr 14; L. Żuliński: Brudna Arkadia. *Tyg. Kult.* 1982 nr 7. — J.Z. Brudnicki: Miłość pokolenia kontestatorów. *Nowe Książ.* 1988 nr 10 [rec.: Pawilon małych drapiezców]. — M. Łukaszewicz: Nowa powieść K.K. *Nowe Książ.* 1989 nr 8 [rec.: Ciało niczyje]. — M. Orski: Wśród małych drapiezców. *Prz. Powsz.* 1989 nr 7/8 [rec.: Pawilon małych drapiezców]. — T. Kubikowski: Z Witkacego w inny świat. *Dialog* 1990 nr 3 [rec.: Pępowina]. — [Człowiek, który nie umarł:] K. Mętrak: Życie po życiu. *Literatura* 1990 nr 11; M. Orski: W kręgu peerelowskiego zła. *Prz. Powsz.* 1992 nr 5. — M. Zembały: To wszystko prawda. *Nowe Książ.* 1993 nr 1. [rec.: Jak zdobyć, utrzymać i porzucić mężczyznę]. — A. Bojarska: Przed sabatem. *Nowe Książ.* 1995 nr 2 [rec.: Chwała czarownicom].

B.M.

KOGUT Bogusław
1925-1987

Pseud.: a.b.; A. Grabowicz; Aleksander Grabowicz; ar, Arł; arlas; Artur Łaszczczyński; B.A.K.; (bkg); Borysław Nocki; Kabe; kt.; las; tur.
Powieściopisarz, poeta, publicysta.

Urodzony 2 września 1925 we wsi Kłęczany pod Dębicą w rodzinie chłopskiej; syn Jana Koguta i Stefanii z Posłusznych. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Kłęczanach i w Sędziszowie Małopolskim. W 1936 zamieszkał wraz z rodzicami w Trzebieniu pod Bydgoszczą i w następnym roku rozpoczął naukę w Państwowym Gimnazjum im. J. Piłsudskiego w Bydgoszczy. W czasie okupacji niemieckiej, wysiedlony do Generalnej Guberni, przebywał na terenie powiatów debickiego, tarnowskiego i dąbrowskiego, pracując jako robotnik rolny i leśny. Od 1942 należał do konspiracyjnego Stronnictwa Ludowego, a od 1943 do Batalionów Chłopskich. Po wyzwoleniu powrócił do Bydgoszczy, pracował w Izbie Skarbowej i równocześnie kontynuował naukę w liceum dla dorosłych. Debiutował w 1946 jako poeta wierszami pt. „Błogosławiony trud” i „Mojemu ojcu”, opublikowanymi w miesięczniku *Wiesz Tworząca* (nr 1). Po zdaniu matury w 1947, przeniósł się do Poznania i studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim; w 1950 przerwał studia z powodu choroby (gruźlica płuc). W 1949 ożenił się z Adelajdą Piechocką. Od 1951 należał do PZPR; w tymże roku został członkiem ZLP, Za wiersz pt. „Drogi braterstwa” otrzymał w 1951 nagrodę Ministerstwa Kultury i Sztuki, TPPR i ZLP. Wiersze, prozę, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Gazecie Poznańskiej* (od 1951), *Nowej Kulturze* (1951-63), *Życiu Literackim* (od 1953). W 1953 debiutował jako prozaik powieścią pt. „Zbuntowani”. Brał czynny udział w pracach ZLP, najpierw jako kierownik Klubu Mł-

dych, następnie sekretarz i wiceprezes zarządu Oddziału Poznańskiego i równocześnie członek Zarządu Głównego (1954-56). Za twórczość literacką otrzymał w 1955 nagrodę Ziemi Rzeszowskiej, w 1956 nagrodę m. Poznania, a także liczne wyróżnienia w konkursach literackich. W listopadzie 1956 został członkiem egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Był radnym MRN w Poznaniu, w 1957-61 posłem na Sejm PRL. Od października 1956 był redaktorem naczelnym *Tygodnika Zachodniego* (do 1960), w piśmie tym ogłaszał (też pod pseud.: Artur Łaszczyński, Aleksander Grabowicz, arfas, Borysław Nocki) artykuły i wiersze oraz w 1957-58 cykl felietonów pt. „Listy spod lipy”. W następnych latach kontynuował współpracę z czasopismami, publikując utwory literackie i artykuły w *Głosie Tygodnia* (tu w 1961-63 cykl felietonów pt. „... nad i”), *Gazecie Poznańskiej* (w 1964-74 cykl felietonów pt. „Gołym okiem”, w 1983 cykl pt. „Autopsje 83”), *Życiu Literackim* (w 1972 cykl „Listy spod lipy”), *Gazecie Zachodniej* (w 1975-78 ciąg dalszy cyklu felietonów pt. „Gołym okiem”). Otrzymał nagrody: WRN w Poznaniu (1960), CRZZ (1968), nagrodę Ministra Obrony Narodowej (1968), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia (1971) i nagrodę im. J. Kasprzowicza (1974). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965), Krzyżem Partyzanckim i Medalem Zwycięstwa i Wolności (1973), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1975). Zmarł 15 marca 1987 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dom ocalony. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 76 s.

Cykle: Dom ocalony; Rozstania i powroty; Drogi braterstwa; Zyciorys naszej wolności.

2. Zbuntowani. Powieść. *Gaz. Białost.* 1953 nr 118-235. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1953, 310 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1954; wyd. 3 Pozn.: WP 1973.

Cz. 1 trylogii; cz. 2 zob. poz. 4 — Zapowiedziana cz. 3 pt. „Łuny i zorze” nie została ukończona; druk fragm. *Tryb. Lit.* 1958 nr 7.

3. Na krecim tropie. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1954, 153 s.

Zawartość: Ucieczka z Klahr; Chłopcy z bazy transportu; Na krecim tropie.

4. Zawieja. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 464 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Cz. 2 trylogii; cz. 1 zob. poz. 2.

5. Módl się za nami i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1956, 205 s.

Zawartość: Jęczmień. Zima zaczyna się w grudniu; Klarnet; Módl się za nami.

6. Głos pisarza i kandydata. Przemówienie wyborcze. [Pozn.] 1957, 11 s.

7. Kamienie w bruk. Wiersze 1952-1956. Pozn.: WP 1957, 88 s.

Cykle: Drogi; Dziesiąte lato (1952-1954); Sonata melancholica (1954-1955); Monologi przed lustrem (1955-1956).

8. Własne i cudze. [Szkice]. Pozn.: WP 1957, 133 s.

Zawiera art. o literaturze wiejskiej drukowane m.in. w *Życiu Lit.* w 1954-1956: Doświadczenia własne i cudze. Tradycje i wróżby; Rozważań o temacie ciąg dalszy; O rozstajach-uwag kilka; Trudna sztuka opowiadania; O mądrości, wyobraźni i bezgłowym bogu; Bronię schematyzmu; „Huragan” i „Dzwony” czyli o leczeniu niedowładu. — Listy spod lipy. O klinie i kropliemierzu na sero; O skutecznym rozmów sposobie; Pieprz i człowiek; Owczy galop; Jest prośba, towarzysze; Ustatkuj się, literaturo.

9. Rudy Mojżesz. [Powieść]. Wwa: MON 1959, 201 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: WL 1964, wyd. 3 tamże 1973.

Wielkopolska Nagroda Literacka w 1960

10. Syn pułkownika. Powieść. *Głos Wielkop.* 1961 nr 133-171. Wyd. osob. Pozn.: WP 1962, 128 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1967, wyd. 4 1982.

11. Śmierć Don Kichota. [Wiersze]. Pozn.: WP 1961, 40 s.

12. Kalina. [Powieść]. Pozn.: WP 1963, 214 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1975, wyd. 4 1985. Przedr. zob. poz. 28.

Przekł. ros. Kalina. [Przeł.] E. Gessen. Wyd. łącznie z poz. 17 pt. Kalina; Komu pozwoleno żyć. Moskwa 1970.

13. Walka z cieniem. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1963, 173 s.

Zawartość: Chłodziej; Biała kierownica; Dezerter; Przygoda psa Pika; Hochenau; Kropidło księdza Jaksy; Michał, czyli walka z cieniem.

14. Kłusownicy i naganiacze. [Powieść]. *Gaz. Pozn.* 1963 nr 16-129 [z przerwami]. Wyd. osob. Wwa: LSW 1963, 203 s. Wyd. 2 Pozn.: WP 1973.

III nagroda w konkursie literackim LSW i ZLP w 1963

15. Nietoperze. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1964 nr 43-108. Wyd. osob. Wwa: MON 1964, 269 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965; wyd. 3 Wwa: Iskry 1968.

16. Traktat o rękach. [Wiersze]. Pozn.: WP 1964, 64 s.

17. Komu wolno żyć. [Powieść]. *Gaz. Pozn.* 1965 nr 105-184. Wyd. osob. Pozn.: WP 1965, 153 s. Przedr. zob. poz. 28.

Przekł. ros. Komu pozwoleno żyć. [Przeł.] M. Ignatov, N. Sokolovskij. Wyd. łącznie z Kalina zob. poz. 12.

18. Opowieści znad Hoszczy. Wwa: LSW 1966, 236 s.

Zawartość: Inkluzowy kuferek; Cacko gospodarka; Pożar; Śliczna dziewczyna; Zadzuski; Pies i człowiek; Pamiętnik Sannockiego; Drugi pogrzeb.

19. Jeszcze miłość. [Powieść]. Kr.: WL 1967, 279 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. 3 Wwa: Wydawn. CRZZ 1972, 427 s.; wyd. 4 Kr.: WL 1974. Cz. 1. Siedem lat rudyh. Cz. 2. Gorczyca. — Nagroda CRZZ w 1967.

20. Misja porucznika Kuny. Romans sentymentalny. Pozn.: WP 1968, 191 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1971, wyd. 4 1979, wyd. 5 1986. Przedr. zob. poz. 28.

Nagroda MON w 1968.

21. Pieśni drwala. Wiersze wybrane. 1948-1968. Wstęp: J. Ratajczak. Pozn.: WP 1968, 143 s.

Cykle: Sonata sentymentalna; Od tego zacząć; Autoportret z trumnami; Portret zamknięty.

22. Manowce. [Artykuły i recenzje]. Pozn.: WP 1969, 243 s.

Zawiera części: Utraczeni i spory; Outsidera przygody niektóre; Spór o dyrektywy; Kryzys czy dramat; Komu współczesność; Marzenia i możliwości; Dla kogo krytyk nie pisze; Kowalscy pod murami; Czy literatura ma głos? — Co piszą inni recenzje. Pierwodr. w większości w *Życiu Lit.* 1959-1968.

23. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1969, 227 s. Zawiera z poz. 5: Klarnet, — z poz. 13: Złodziej; Kropidło księdza Jaksy; Michał, czyli walka z cieniem, — z poz. 18: Inkluzowy kuferek; Cacko gospodarka; Pożar; Śliczna dziewczyna; Pies i człowiek; Pamiętnik Sanockiego.

24. Tryptyk dziedziczny. [Wiersze]. Pozn.: WP 1970, 57 s.

25. Listy spod lipy. [Publicystyka]. Pozn.: WP 1971, 267 s. Por. poz. 8.

Wybór felietonów, dot. głównie różnych problemów życia w PRL i NRF druk w prasie poznańskiej oraz wygłaszanych w Radiu w 1956-1971.

26. Dum-dum. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1973, 168 s.

Zawartość. [Cz. 1]. Przymiotki własne: Psubrat; Kryzys; Bonawentura; Dum-dum; Staszka; W zimie kukulka; Żołnierze; Piotr Paweł; Niedobre nazwisko; Trzy jawory; Karolina. — [Cz. 2]. Ten sam; z poz. 13: Złodziej; Hochenau, — z poz. 18: Drugi pogrzeb; Zaduszki; Śliczna dziewczyna, nadto: Odwiedziny.

27. Koniec wielkiego postu. [Powieść]. Pozn.: WP 1975, 184 s.

Nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Literackim na 30-lecie powstania PPR ogłoszonym przez Wydawn. Śląsk, Oddz. Poznański ZLP i KW PZPR w Kat. w 1973.

28. Trzy romanse. [Powieści]. Pozn.: WP 1976, 488 s.

Zawartość: Misja porucznika Kuny. (Romans sentymentalny) [poz. 20]; Komu wolno żyć. (Romans familijny) [poz. 17]; Kalina. (Romans w Arkadii) [poz. 12].

29. Kobyli testament. Wybór opowiadań. Pozn.: WP 1980, 249 s.

Zawartość. [Cz. 1]. Ślady na niebie: z poz. 26: Psubrat; Kryzys; Bonawentura; Dum-dum; Staszka; W zimie kukulka; Żołnierze; Piotr Paweł; Niedobre nazwisko; Trzy jawory; Karolina; Odwiedziny, — z poz. 13: Złodziej, — z poz. 18: Drugi pogrzeb; Zaduszki; Śliczna dziewczyna, — [Cz. 2]. Pamiętnik

Sanockiego; Klarnet [poz. 5]; Kropidło księdza Jaksy [poz. 13], — z poz. 18: Inkluzowany kuferek; Cacko gospodarka; Pożar; Pamiętnik Sanockiego, — nadto: Kobyli testament.

30. Kronika bez końca. [Powieść]. Pozn.: WP 1981, 168 s.

31. Tryptyki i erotyki. [Wiersze]. Pozn.: WP 1985, 91 s.

Prace redakcyjne

1. Morwa. Almanach najmłodszej poezji wielkopolskiej. Wybór i red. ... Pozn.: WP 1964, 135 s.

2. G. Wojciechowski: Na szlaku walki. Wspomnienia. Oprac. i przedm. ... Pozn.: WP 1970, 144 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966, 1973, 1978. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (S. Lichański)

[Zbuntowani] H. Bereza: Powieść o wsi walczącej. *Nowa Kult* 1953 nr 32; P. Bystrzycki. *Życie Lit.* 1953 nr 38. — H. Bereza. *Twórczość* 1954 nr 10 [rec.: Na krecim tropie]. — A. Drawicz: Drogi i bezdroża debiutu. *Życie Lit.* 1953 nr 46 [rec.: Dom ocalony]. — [Zawieja:] P. Bystrzycki. „Zawieja” książka ambitna. *Gaz. Pozn.* 1955 nr 180; M. Kaniowa. *Życie Lit.* 1955 nr 12; A. Scibor-Rylski. „Zawieja” B.K. *Nowa Kult* 1955 nr 14. — B.K. poeta i pisarz. (Laureat nagrody m. Poznania). *Gaz. Pozn.* 1956 nr 32. — Z. Pędziński: Poznań literacki 1951-1956. *Kron. M. Pozn.* 1951/1956. — J. Ziomek: Męskie troski. *Tyg. Zach.* 1958 nr 26 [rec.: Kamienie w bruk]. — W. Maciąg. *Twórczość* 1960 nr 3 [rec.: Rudy Mojżesz]. — F. Fornalczyk: Proza B.K. W tegoż: Znaki życia. Pozn. 1961. — [Walka z cieniem:] J.Z. Brudnicki: Uroki i cienie konkretno. *Twórczość* 1963 nr 6; D. Cirić: Dwie książki B.K. *Nowe Książ.* 1963 nr 17 [dot. też: Klusownicy i naganiacz]. — J.Z. Brudnicki: Sumienie i natura. *Twórczość* 1963 nr 12 [rec.: Klusownicy i naganiacz]. — Z. Pędziński: B.K. *Tyg. Kult.* 1963 nr 35. — [Kalina:] W. Maciąg: W „Smudze cienia”. *Życie Lit.* 1964 nr 5; Z. Pędziński: Udreki realisty. *Odra* 1965 nr 5 [dot. też: Nietoperze]. — [Komu wolno żyć:] Z. Łukasiewicz: Zaraz po wojnie. *Twórczość* 1966 nr 8; S. Zieliński: Pytanie bez odpowiedzi. *Kultura* 1966 nr 8. — [Jeszcze miłość:] A. Cieński: Homo socialis. *Nurt* 1968 nr 7; S. Melkowski: Na powierzchni. *Twórczość* 1968 nr 7; J. Niecikowski: Powieść polityczna. *Współczesność* 1968 nr 10. — K. Nowicki: Pasje i perypetie. *Życie Lit.* 1969 nr 18. — S. Balbus: Poetyckie zwierciadło 25-lecia. *Życie Lit.* 1969 nr 48. — F. Fornalczyk: Dochodzenie do wiedzy o losie ludzi. W tegoż: Z roku poetów Łódź 1969. — T. Szyma: Dziedzictwo ojcowizny. *Współczesność* 1971 nr 1. — F. Fornalczyk: W swoich stronach. *Mies. Lit.* 1973 nr 12 [rec.: Dum-dum]. — J.Z. Lichański, S. Lichański: Pisarze nurtu wiejskiego we współczesnej literaturze. Wwa 1976. — G. Górnicki: Stawek. *Życie Lit.* 1987 nr 19. J.Z.

KOLBUSZEWSKI Jacek ur. 1938

Pseud.: J.K.; Jk; Niehaszek; Piotr Nowarski; Stanisław Płaza. Historyk literatury polskiej i literatur słowiańskich.

Urodzony 10 maja 1938 w Poznaniu; syn Stanisława Kolbuszewskiego, historyka literatury polskiej i literatur słowiańskich, i Marii z Dobrzyckich, romanistki. Dzieciństwo spędził na Łotwie w związku z pracą ojca, który w 1934-45 był profesorem uniwersytetu w Rydze. Do Polski powrócił w 1945. W 1946 zamieszkał wraz rodzicami we Wrocławiu,

gdzie w 1956 zdał maturę w VIII Liceum Ogólnokształcącym. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); w 1961 uzyskał magisterium. W czasie studiów zaczął czynnie uprawiać taternictwo. Debiutował w 1960 artykułem pt. „Śląsk” Bogusza Zygmunta Stęczyńskiego”, ogłoszonym w *Kwartalniku Opolskim* (nr 3). W 1961-62 pracował jako nauczyciel języka polskiego w Zasadniczej Szkole Zawodowej Jelczańskich Zakładów Samochodowych w Jelczu pod Olawą. W 1962 ożenił się z Krystyną Kwiatkowską, polonistką. W 1962-71 był nauczycielem języka polskiego w Technikum Kolejowym Ministerstwa Komunikacji we Wrocławiu. Równocześnie kontynuował pracę naukową. W 1965 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Łódzkim na podstawie rozprawy „Zagadnienie funkcji artystycznej motywu i obrazu Tatr w literaturze polskiej XIX wieku. 1805-1889” (promotor prof. Stefan Kawyn). W październiku 1971 podjął pracę w Instytucie Filologii Polskiej UWr., początkowo jako adiunkt (1971-76). Od 1967 współpracował stale z rocznikiem *Wierchy*; w 1973 wszedł w skład kolegium redakcyjnego pisma, a w 1983 został jego przewodniczącym; w piśmie tym publikował liczne artykuły i recenzje (m.in. podp. od 1978: Stanisław Płaza, Piotr Nowarski). Współpracował też z miesięcznikiem *Literatura Ludowa* (1973-75) oraz *Życiem Literackim* (1973-80) i *Pamiętnikiem Słowiańskim* (1974-80). W 1974 habilitował się w zakresie historii literatur zachodniosłowiańskich na podstawie rozprawy „Modele estetyczne liryki słowackiej romantycznego przełomu” i od 1976 pracował na stanowisku docenta. W 1976 został członkiem zwyczajnym Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego (WTN); w 1980-83 był przewodniczącym, a od 1985 sekretarzem generalnym Wydziału I Nauk Humanistycznych WTN. W 1980 został członkiem ZLP i do rozwiązania Oddziału Wrocławskiego w 1983 był sekretarzem jego zarządu. Był też od 1980 do 13 grudnia 1981 członkiem zarządu Regionalnego Komitetu Porozumiewawczego Związków Twórczych i Stowarzyszeń Naukowych we Wrocławiu. W 1980 został członkiem honorowym Klubu Wysokogórskiego we Wrocławiu. W 1981-83 był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, Komitetu Słowiańszczyzny PAN i Rady Naukowej Instytutu Słowiańszczyzny PAN. W 1981 wszedł w skład Komitetu Ochrony Przyrody PAN, nadto w 1985-88 był członkiem Rady Naukowej Karkonoskiego Parku Narodowego. Od 1983 stale publikował w *Przewodniku Powszechnym*. W 1984-85 ogłaszał artykuły w piśmie *Obecność* (pod pseud. Niehaszek). W 1984 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1985 został kierownikiem Zakładu Historii Literatury Polskiej XIX w. w Instytucie Filologii Polskiej UWr. W tymże roku został redaktorem

rocznika *Annales Silesiae* i współredaktorem *Sprawozdań Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*. Od 1986 był członkiem komitetu redakcyjnego wydawanej przez Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich serii prac poświęconych nekropoliom polskim, a w 1986-87 członkiem Rady Programowej Biblioteki Piśmiennictwa Śląskiego przy Wydawnictwie „Śląsk”. W 1991 został członkiem Komitetu Słowiańszczyzny PAN i wszedł w skład komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Słowiańskiego*. W 1992 wszedł do Rady Naukowej Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem. Otrzymał kilkakrotnie nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki: I stopnia (1983), II stopnia (1979, 1986) i III stopnia (1976, 1981). W 1991 został przewodniczącym Fundacji „Pro Vincenz”, sprawującej pieczę nad spuścizną Stanisława Vincenza. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1971), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1987) i Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Zakopanego” (1979). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obraz Tatr w literaturze polskiej XIX wieku. 1805-1889. Funkcja artystyczna motywu przyrody. Kr.: WL 1971, 306 s.

2. Zostawcie mnie samego teraz ... [Powieść]. Wwa: Iskry 1971, 260 s.

3. Góry takie kamienne. Szkice o górach i ludziach. Wwa: NK 1972, 129 s.

Zawartość: Diabelskie tajemnice świętej góry [m.in. o poemacie B.Z. Stęczyńskiego „Śląsk”]; Sławkowski Szczyt albo de draconibus carpathicis: Śnieżka po raz pierwszy czyli O dawnych turystach; Babia Góra [m.in. o wierszu K. Koźmiana „Babia Góra”, książkach: S. Staszica „O ziemiorództwie Karpatów i innych gór i równin Polski”, J. Rostworowskiego „Zamek na Czorsztynie czyli Kazimierz i Bronisława”, S. Goszczyńskiego „Dziennik podróży do Tatrów”, wierszu E. Wasilewskiego „Widok Babiej Góry”]; Krywań — albo o sposobie widzenia [S. Staszica „O ziemiorództwie Karpatów...”]; Rzecz o Łomnicy [m.in. o wierszach B.Z. Stęczyńskiego „Śląsk”, K.A. Jaworskiego „Łomnica”, W. Pola „Pieśń o ziemi naszej”]; Mnich — góra wielkich przemian [m.in. o wierszach: J. Przybosa „Z Tatr”, J.A. Szczepańskiego]; Kazalnica Mjęguszowiecka (O J. Długoszu); Zmarła Turnia; Madonny z naszych gór [o poezji J. Harasymowicza].

4. Kult sztuki w twórczości Lenartowicza. [Referat]. [Kr.]: Inst. Filol. Pol. Zakład Literatury Pol. WSP; IBL PAN 1972, 22 s., powiel.

5. Skarby króla Gregoriusa. O poszukiwaczach skarbów w XVII i XVIII wieku. Kat.: Śląsk 1972, 195 s.

Tu m.in. rozdział: Literackie parantele.

6. Modele estetyczne liryki słowackiej romantycznego przełomu. Wr.: Ossol. 1975, 162 s. PAN. Kom. Słowiańszczyzny.

7. Dziwne podróże, dziwni podróżnicy. [Studia]. Wwa: NK 1977, 169 s.

Zawartość: Podróże na księżyc; Podróże w czasie; Podróż do piekła; Podróże Sowizdrzałów; Tytuł różnych Robinsonów; Podróże w poszukiwaniu grozy; Podróż polska [o emigracji XIX w.]; Podróż romantyczno-historyczna; Podróże lekarza Polaka [T. Tripplin]; Całkiem inna podróż.

8. Poezja prawdy a prawda poezie. [Przeł. z rkp-su] S. Drug. Bratislava; Tatran 1978, 191 s.

9. Informator polonistyczny dla kandydatów na studia filologii polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. [Współaut.:] M. Ingłot. Wr.: Wydawn. UWr. 1979, 33 s.

10. Stanisław Dobrzycki. (1875-1931). Twórczość historyka literatury. Wr.: Ossol. 1980, 98 s. Prace Wrocławskiego Tow. Nauk.

11. Tatrzy w literaturze polskiej. [Studia]. Kr.: Wl. 1982, 662 s.

12. Krajobraz i kultura. Sudety w literaturze i kulturze polskiej. [Kat.:] Śląsk [1985], 212 s.

13. Wiersze z cmentarza. O współczesnej epigrafice wierszowanej. Wr.: Pol. Tow. Ludoznawcze 1985, 256 + [36] s.

14. Z dziejów Śnieżki w Karkonoszach. [Szkieł]. Wwa, Kr.: Wydawn. PTTK „Kraj” 1990, 79 s.

15. Kim jest Václav Havel. Wr.: [UWr.] 1992, 7 s. Druk bibliofilski wyd. z okazji doktoratu honoris causa UWr. dla Václava Havla.

16. Ochrona przyrody a kultura. Conversation of nature and culture. [Szkieł]. Wwa: PWN 1990, 159 s. PAN. Kom. Ochrony Przyrody. Wyd. 2 popraw. Wr.: Tow. Przyj. Polonistyki Wrocławskiej 1992, 207 s.

17. Od Pigalle po Kresy. Krajobrazy literatury popularnej. Wr.: Wydawn. UWr. 1994, 253 s.

Zawartość: Zamiast wstępu. — Z dziejów dwudziestowiecznej literatury popularnej; Poetyka przestrzeni powieści popularnej; „Tam jest nasz horyzont ...” [motyw Paryża w literaturze]; Tatrzańska gra miłości i śmierci; Kresy: Arkadia literatury popularnej; Czytanie krajobrazu; Zamiast zakończenia.

18. Przestrzenie i krajobrazy. Wr.: Sudety 1994, 321 s.

Zawartość: Tatrzy w literaturze staropolskiej; „O ziemiorództwie Karpatów” Stanisława Staszica w literaturze romantycznej; Mickiewicz w Tatrach; Tatrzy u Norwida; Symbolika Tatr w słowackiej poezji romantycznej; Tatrzy w twórczości Kazimierza Tetmajera; Siedem wizji Morskiego Oka; Europa romantyków; Paryż w literaturze polskiej (1830-1918); „Dolina najpiękniejsza w świecie”; „Szczęście wiośniem wyliczane”; Szkieł o rzekach; Alpy polskich romantyków; Prolegomena; Cmentarz w Albrechticach; Cmentarz jako tekst kultury.

19. Tatrzy. Literacka tradycja motywu gór. Kr.: Ofic. Podhalańska 1995, 193 s.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Adam Gdaciusz i jego warsztat pisarski w świetle kazań i dyskursów. [Współaut.:] S. Kolbuszewski. *Kwart. Opol.* 1964 nr 1 s. 3-29. — Opinie poetów polskich XVII wieku o medycynie i lekarzach. *Arch. Hist. Medycyny* 1969 nr 3/4

s. 419-436. — Z zagadnień teorii estetycznych odpowiedników. *Zesz. Nauk. UŁ* 1969 nr 65 s. 191-202. — Góry — temat współczesny; Romantycy w Alpach. *Wierchy* 1971 s. 123-132, 297-299. — Echa słowackiego odrodzenia narodowego w Polsce. W: *Vztahy slovenskej a polskej literatury od klasicizmu po súčasnosť*. Bratislava 1972 s. 91-116. — Pierwsze polskie przekłady poezji słowackiej. W: *Związki i paralele literatur polskiej i słowackiej*. Wr. 1972 s. 87-100. — Bemerkungen über das dichterische Schaffen von J. Rainis. *Acta Baltico-Slavica*, Wwa 1973 s. 109-129. — Dzieje kształtowania pojęcia „literatura słowacka” w polskiej krytyce literackiej lat 1948-1918. W: *Slawistyczne studia literaturoznawcze poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Slawistów*. Wr. 1973 s. 137-163. — „Valaská škola” H. Gavloviča wobec „Moralistów” Wacława Potockiego. *Slavia*, Praga 1973 nr 3 s. 237-251. — O współczesnym obiegu horoskopów. *Lit. Lud.* 1974 nr 6 s. 3-16. — Góry w literaturze polskiej. (Próba syntezy). W: *Góry w kulturze polskiej*. Kr. [1975] s. 41-58. — Poetki wobec Tatr. *Wierchy* 1976 s. 18-36. — Mit w poezji Milana Rúfusa. *Acta Univ. Wratisl.* 1977 nr 381 s. 73-85. — Początki „Młodej Polski Tatrzańskiej” (Franciszek Nowicki). *Prz. Hum.* 1977 nr 10 s. 165-181. — Młodopolskie sonety o sonecie. *Acta Univ. Wratisl.* 1979 nr 457 s. 149-164. — Od konwencji do wzruszenia. (Uwagi o tematyce karkonoskiej w literaturze polskiej XIX wieku). *Rocz. Jel-górs.* 1979 s. 189-208. — Dziecko w górach. *Wierchy* 1980 s. 74-88. — Problematyka niepodległościowa w literaturze polskiej lat 1918-1932. W: *Na warsztatach historyków polskiej myśli politycznej*. Wr. 1980 s. 255-273. — Próba interpretacji [B. Leśmian: *Odjazd*]. *Litteraria* 1980 nr 2/8 s. 39-55. — Głos kulturoznawcy. (Pamięci J.G. Pawlikowskiego). *Wierchy* 1981 s. 77-95. — Legenda kresów w literaturze XIX wieku. *Odra* 1982 nr 12 s. 42-56. — Orawa w literaturze słowackiej. *Wierchy* 1982 s. 72-97. — Topika śmierci we współczesnych wierszach nagrobnych. *Prz. Hum.* 1982 nr 3/4 s. 81-104. — Aufklärung und Romantik in Polen. W: *Propyläen Geschichte der Literatur*. Berlin 1983 s. 456-480, wyd. 2 tamże 1988. — Kilka uwag o „wierszach z cmentarza”. *Prz. Powsz.* 1983 nr 11 s. 211-223. — Literatura estońska. *Literatura łotewska*. [Współaut.:] S.F. Kolbuszewski. W: *Dzieje literatur europejskich*. Wwa 1983 s. 391-438. — Zagadnienie „wartości” w galicyjskich podręcznikach literatury polskiej. W: *Literatura i wychowanie*. Wr. 1983 s. 7-34. — Charakter narodowy Polaków w literaturze pięknej. *Kom. Mazur-Warm.* 1984 nr 1/2 s. 35-83. — Koniec dawności. (Stanisław Vincenz: *Na wysokiej połoninie*). *Wierchy* 1984 s. 56-71. — Modernizm katolicki w literaturach zachodniosłowiańskich. *Prz. Powsz.* 1984 nr 11 s. 201-215.

– Tatry i Zakopane w twórczości K. Makuszyńskiego; Archiwum K. Makuszyńskiego. W: Stulecie urodzin Kornela Makuszyńskiego. Zakopane 1984.

– Hrob na Tatfë, czyli jeszcze Polska nie zginęła. *Ze Skarb. Kult.* 1986 z. 43 s. 163-182. – Miscellanea polsko-łotewskie. *Lit. Lud.* 1986 nr 4/6 s. 151-166. – Kresy jako kategoria aksjologiczna. *Prz. Powsz.* 1987 nr 11 s. 179-194. – Oswajanie modernizmu. O poetyce powieści popularnych lat 1896-1905. W: W kręgu historii i teorii literatury. Wr. 1987 s. 55-72. – Między Polską etniczną a historyczną. W: Polska myśl polityczna XIX i XX wieku. T. 6. Wr. 1988 s. 47-95. – O poetyce przeszerzenia w modernistycznej powieści popularnej. *Lit. Lud.* 1988 nr 2 s. 3-20. – O twórczości Pawła Łyska. *Ann. Silesiae* 1988 s. 109-120. – W pięćdziesiątą rocznicę śmierci Jana Gwalberta Pawlikowskiego. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1989 nr 2 s. 313-330. – Z dziejów integracji kulturalnej na Ziemiach Odzyskanych. (Dyskusje programowe w „Odrze” 1945-1946). *Śl. Kwart. Hist.* 1989 nr 3 s. 409-433. – Literackie dzieje polskiego górala. Od Bogusławskiego do Staszica. *Wierchy* t. 16: 1988-1991 s. 92-117. – Poematy Artura Grottgera. Materiały sesji zorganizowanej w 150 rocznicę urodzin i 120 rocznicę śmierci artysty. Wwa 1991 s. 10-29. – Powieść popularna na przełomie XIX i XX wieku. *Acta Univ. Wratisl. Lit.* 1991 t. 1 s. 97-110. – Z dziejów legendy Kresów. W: Dzieje Lubelszczyzny. Wwa 1991 s. 9-27. – Geografia Stanisława Vincenza. W: Świat Vincenza. Wr. 1992 s. 251-259. – Mickiewicz na Tatrach. W: Literatura i kultura popularna. T. 3. Wr. 1992 s. 73-96. – Nowa powieść o ziemi naszej. Literatura polska wobec przestrzennego kształtu niepodległości. *Acta Univ. Wratisl. Hist.* 1992 t. 90 s. 107-127. – O lirycznej twórczości Stanisława Wyspiańskiego. *Ruch Lit.* 1992 nr 1 s. 45-58. – Polacy na Łotwie. Historia i współczesność. Zarys problematyki. W: Mniejszości polskie i Polonia w ZSRR. Wr. 1992 s. 331-350. – Śmierć u Mickiewicza. W: Księga w 170 rocznicę wydania „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza. Wr. 1993 s. 135-153. – Z dziejów idei niepodległościowych w literaturze polskiej lat 1795-1918. *Litteraria* t. 22: 1992 s. 5-51. – Cztery romantyczne wizje Sobotniej Góry. *Ann. Silesiae* 1993 t. 23 s. 37-58. – Kultura polska w spotkaniu ze Wschodem. W: Miasto i kultura polska doby przemysłowej. Wr. 1993 s. 61-84. – Respite lector ... Przewodniki po cmentarzach i motywy śmierci w literaturze staropolskiej. *Prz. Powsz.* 1993 nr 11 s. 302-313. – Rola literatury pięknej w kształtowaniu polskich mitów politycznych. *Ruch Lit.* 1993 nr 3 s. 247-268, przedr. w: Polska myśl polityczna XIX i XX wieku. T. 9. Polskie mity polityczne XIX i XX wieku. Wr. 1994 s. 35-55. – Kresy. Arkadia literatury popularnej. *Kresy* 1994 nr 18 s. 101-116.

– „Stara” i „Nowa pieśń o ziemi naszej”. *Acta Univ. Wratisl. Hist.* 1994 s. 21-30. – „Ta wielka księga u Franciszka Trzaski”. W: Wiary i słowa. Wr. 1994 s. 339-353.

Przekłady

1. J. Rajnis [właśc. J. Pliekšāns]: Czas słońca i inne wiersze. Wybrali i przeł.: S.F. Kolbuszewski i ... Wwa: PIW 1969, 79 s.

2. M. Legutky: W Tatrach. [Wybór poezji autorów słowackich]. Przeł. ... Wwa: SiT 1988, 156 s.

3. J. Rajnis [właśc. J. Pliekšāns]: Aforyzmy. Wyboru dokonali, z łotew. przeł., oprac. i opatrzyli przedm.: ..., S.F. Kolbuszewski. Olsztyn: Pojezierze 1988, 108 s.

4. J. Rajnis [właśc. J. Pliekšāns]: Józef i jego bracia. Tragedia w 5 aktach. Przeł.: ... i S.F. Kolbuszewski. Oprac. ... Wr., Kr.: Ossol. 1991, LVIII, 344 s. BN II, 235.

Prace redakcyjne

1. Czarny Szczyt. Proza taternicka lat 1904-1939. [Wybór i oprac.] ... Kr.: WL 1979, 449 s.

2. Osobliwości i sensacje tatrzańskie. Wstęp, oprac. i tekst wiązający ... Kr.: WL 1977, 234 s.

3. [Trzydzieści dwa] 32 wiersze o Morskim Oku. Wybór i oprac. ... Kr.: WL 1978, 55 s.

Tu szkie J.K.: Wiersze o Morskim Oku, s. 49-54.

4. Strofy o górach. Antologia. [Wybór i oprac.] ... Wwa: Iskry 1981, 295 s.

5. Strofy o kwiatach. Antologia. [Wybór i oprac.] ... Wwa: Iskry 1981, 149 s.

6. „Sudety” jako dalszy ciąg poematu „Tatry”. Przez Bogusza Zygmunta Stęczyńskiego autora „Okolic Galicji”. [Z rkpsu oprac. i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1981, 134 s.

7. T. Sieraj: Serpenty. [Wiersze]. Wybór, oprac., postł. ... Lubl.: WŁubel. 1983, 73 s.

8. W 100-lecie urodzin Kornela Makuszyńskiego. Red. ... Zakopane: Muzeum Tatrzańskie 1984, 132 s.

9. *Literatura Ludowa* 1986 nr 4/6. Red. ... Zeszyt monograficzny poświęcony łotewskiej poezji ludowej.

10. T. Bocheński: Ciemne smreczyny. Liryki tatrzańskie. Dziennik tatrzański. Oprac. tekstu z rkpsu, przedm. i objaśn. ... Kr., Wr.: WL 1985, 222 s.

11. S. Dobrzycki: Z historii literatury polskiej. Wybór i oprac. ... Wwa: PWN 1986, 518 s.

12. R. Ziemak: Impresje tatrzańskie. [Album]. Wybór tekstów literackich ... Wwa: SiT 1987, 257 s., ilustr.

13. S. Kolbuszewski: Kolumna duchów nad nami. Prace historycznoliterackie o tematyce śląskiej. Wyboru dokonał i teksty przygot. do druku ... Wstęp: S.S. Nicieja. Opole: Inst. Śląski 1988, 276 s.

14. Kultura, literatura, folklor. Pod red. M. Graszewicza i ... Wwa: LSW 1988, 545 s.

15. Najpiękniejsze epitafia polskie. Wybór i oprac. ... Wwa: SiT 1989, 158 s.

16. K. Kamiński (vel Kamiński): O mieszkańcach gór tatrzańskich. Z rkpsu oprac., objaśn. opatrzył oraz podał do druku ... Kr.: Ofic. Podhalańska Secesja 1992, XX, 174 s.

17. Literatura i kultura popularna. T. 3. Red.: ..., T. Żabski. Wr.: Wydawn. UW. 1992, 150 s.

18. Studia o Mickiewiczu. Red. i słowo wstępne: W. Dynak i ... Wr.: Wydawn. UW. 1992, 225 s.

19. Świat Vincenza. Studia o życiu i twórczości Stanisława Vincenza. (1888-1971). Pod red. J.A. Choroszego i ... Wr.: Leopoldinum 1992, 282 s. Materiały z konferencji „Życie i twórczość Stanisława Vincenza”. Wr. 17-19 X 1989.

20. Tatry i góry w literaturze polskiej. Antologia. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1992, LXXV, 650 s. BN1, 268.

21. Księga w 170 rocznicę wydania „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza. Pod red. ... Wr.: UW. 1993, 520 s.

Materiały z sesji naukowej poświęconej A. Mickiewiczowi. Wr. 2-4 XII 1992.

22. Z. Jabłońska-Erdmanowa: Stara ciupaga i inne wiersze z lat 1948-1993. Przystosował do druku i post. opatrzył ... Kr.: Secesja 1993, 129 s.

23. Księga w dwusetną rocznicę urodzin Aleksandra Fredry. Pod red. ... Wr.: Sudety 1994, 314 s.

Zob. też Przekłady poz. 2, 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Zostawcie mnie samego teraz.] K. Nowicki: Widmo prozy. *Fakty i Myśli* 1971 nr 26; B.S. Kunda. K. filozofia przypadku. *Nadodrże* 1972 nr 2, przedr. w tegoż: Dwa pejzaże świata. Wr. 1982; W. Nawrocki: Romanse i gry. *Życie Lit.* 1972 nr 8. — [Obraz Tatr w literaturze polskiej XIX wieku:] J. Hvišč. *Slavia*, Praga 1972 nr 4; J. Majda: Bujduki. *Ruch Lit.* 1972 nr 2; Z. Wójcik. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1972 nr 4; W. Dynak. *Pam. Lit.* 1973 nr 2. — [Skarby króla Gregoriusa:] J. Reychman. *Wierchy* 1973; S. Zieliński: Czas skarbów i tajemnych znaków. *Nowe Książ.* 1973 nr 20, przedr. w tegoż: *Wycieczki balonem*. Nr 5. Gawędy z pretekstem. Kr. 1976; W. Dynak: Na tropach poszukiwaczy skarbów. *Lit. Lud.* 1974 nr 1. — [Modele estetyczne liryki słowackiej romantycznego przełomu:] J. Hvišč. *Slovenská Literatúra*, Bratysława 1975 nr 5; P. Winczer. *Romboid*, Bratysława 1975 nr 9; H. Michalska. *Pam. Słow.* 1976; Z. Niedziela. *Ruch Lit.* 1976 nr 3. — [Dziwne podróże, dziwni podróżnicy:] P. Kunczewicz: Osobliwość i dźwięk. *K. Tyg. Demokr.* 1978 nr 8, przedr. pt. Tatrzańskie lamentacje w tegoż: *W poszukiwaniu niecodziennosci*. Wwa 1979 [dot. też: J. Reychman: Pełeryna, ciupaga i znak tajemny]. — [Czarny Szczyt. Oprac. ...] M. Jagiełło: Lek-

kie zamglenie nad Czarnym Potokiem. *Nowe Książ.* 1977 nr 1; J. Majda: Bujduki. *J.K. Życie Lit.* 1977 nr 34. — [Osobliwości i sensacje tatrzańskie:] M. Malatyński. *Taternik* 1978 nr 1; W. Dynak: Tatrzańskie jarmark dzwów. *Lit. Lud.* 1979 nr 1/3. — [Poëzia pravdy a pravda poëzie:] D. Hajko. *Slovenské Pohľady*, Bratysława 1979 nr 2; J. Hvišč. *Slovenská Literatúra*, Bratysława 1979 nr 2; J. Russocka. *Pam. Słow.* 1980. — [Strofy o górach. Oprac. ...] J. Gondowicz: Wyzyny i dna. *Nowe Książ.* 1981 nr 22; J. Łukasiewicz: Góry niezwykle. *Wierchy* 1982. — [Tatry w literaturze polskiej:] J.A. Choroszy: Cepry w górach. *Odra* 1983 nr 11; W. Dynak: Panorama literatury tatrzańskej. *Lit. Lud.* 1983 nr 2; M. Jagiełło. *Prz. Pousz.* 1983 nr 3; J. Łysakowska: Literackie wycieczki w Tatry. *Tyg. Kult.* 1983 nr 24; Z. Danielak: Glossa do książki K.; J.A. Szczepański: Księga o Tatrach w literaturze. *Wierchy* 1983; Z. Piasecki: O literaturze tatrzańskej. *Opole* 1983 nr 7. — [Krajobraz i kultura:] S.S. Nicieja: Sudety — góry nasze codzienne. *Opole* 1985 nr 10; J.A. Choroszy: Europejska prowincja. *Odra* 1986 nr 3. — [Wiersze z cmentarza:] A. Brzozowska-Krajka. *Lit. Lud.* 1986 nr 1; J.A. Choroszy. *Prz. Pousz.* 1986 nr 2; B. Horvatová. *Slovenský Národopis*, Bratysława 1986 nr 4; M. Majewski: Książka o wierszach z cmentarza. *Sl. Pousz.* 1986 nr 4; S.S. Nicieja: Przeciw „pruderii śmierci”. *Opole* 1986 nr 3; H. Szewczyk. *Pol. Szt. Lud.* 1986 nr 1/2; A. Enkling. *Prz. Hum.* 1987 nr 2; A. Sielicki. *Acta Univ. Wratisl. Slav.* 1989 t. 48.

E.G.

KOLBUSZEWSKI Kazimierz Tadeusz 1884-1943

Nazwisko pierwotne: Kobzdaj; ok. 1920 podpisywał prace też: Kolbuszewski-Kobzdaj. Historyk literatury.

Urodzony 27 stycznia 1884 w Przemyślu; syn Antoniego Kobzdaja, kontrolera pocztowego. Uczęszczał do Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Po zdaniu matury w 1902 studiował filologię germańską i klasyczną na Uniwersytecie Jagiellońskim (1902/03), następnie także filologię polską na Uniwersytecie Lwowskim; studia te uzupełniał w czasie pobytów w Berlinie, Dreźnie, Wrocławiu, Lipsku, Zurichu i Paryżu. Od 1906 był nauczycielem gimnazjalnym, początkowo w Stryju, a od 1909 we Lwowie. Równocześnie kontynuował pracę naukową. W 1909 uzyskał stopień doktora filozofii na Uniwersytecie Lwowskim. Od tegoż roku ogłaszał rozprawy (podp. Kazimierz Kobzdaj) w sprawozdaniach rocznych dyrekcji gimnazjów lwowskich: Gimnazjum im. A. Mickiewicza (1909), IV Gimnazjum im. J. Długosza (1909, 1911 i 1912), Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. J. Słowackiego (1912). W 1920 został czynnym członkiem Towarzystwa Naukowego we Lwowie. W 1921 habilitował się na lwowskim Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) na podstawie pracy „Postyllografia polska XVI i XVII wieku”. W 1922 został powołany w charakterze profesora nadzwyczajnego na Katedrę Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie; w 1922-23 pełnił funkcję prodziekana, a od 1926 dziekana Wydziału Humanistycznego. W tym czasie został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Studia, artykuły i recenzje ogłaszał głównie w *Pamiętniku Literac-*

kim (od 1925; m.in. przeglądy prac z zakresu dziejów reformacji w Polsce, 1925/26-1928, 1930, 1932) oraz w wielu wydawnictwach zbiorowych. W 1929 został mianowany profesorem zwyczajnym. Po powrocie do Lwowa w 1933 objął Katedrę Dawnej Literatury Polskiej na UJK; w 1935-36 pełnił funkcję dziekana, a w 1936-37 prodziekana Wydziału Humanistycznego. W 1934 został członkiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. Działalność aktywnie w Towarzystwie Literackim im. A. Mickiewicza (członek zarządu). Od 1934 należał do komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*; wspólnie z Eugeniuszem Kucharskim i Stanisławem Łempickim redagował rocznik 35 (wyd. 1938). Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR wykładał na ukraińskim Uniwersytecie im. I. Franki. W czasie okupacji niemieckiej został aresztowany 17 września 1942 i osadzony w więzieniu przy ulicy Łąckiego; wywieziony 1 lutego 1943 do obozu koncentracyjnego w Majdanku, zmarł 20 lutego 1943.

TWÓRCZOŚĆ

1. Postyllografia polska XVI i XVII wieku. Kr.: PAU 1921, 284 s.

Zawartość: Wstęp. — Cz. I: 1. Jan Seklucjan; 2. Eustachy Trepka; 3. Mikołaj Rej; 4. Postylla polska z r. 1561; 5. Ks. Jakób Wujek; 6. Hieronim Malecki; 7. Ks. Marcin Białobrzęski; 8. Grzegorz z Zarnowca; 9. Ks. Paweł Gilowski; 10. J. Kalkstein; 11. J. Brekun; Zakończenie. Ogólna charakterystyka postyllografii w. XVI. — Cz. II: Wstęp; Zasadnicza różnica między postyllą w. XVI a XVII. Dwa typy kaznodziejskie: postylla uczona i ludowa; 1. Ks. Krzysztof Krański; 2. Samuel Dambrowski; 3. Ks. Adam Gdajusz; 4. Ks. Schönflissius; 5. Abraham Skultet; 6. Bzowski, Zawieszko; Zakończenie. Znaczenie postylli, ich rola w życiu umysłowym Polski w. XVI i XVII. Postylla w. XVIII.

2. Z dziejów krytyki literackiej w czasopiśmie emigracyjnych (1836-1848). Szkic. Wil.: Księg. Stow. Nauczycielstwa Pol. w Wil. 1924, 50 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: *Czasy barskie w poezji Słowackiego*; Ludwika Śniadecka w rzeczywistości i w poezji Słowackiego. W: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego*. T. 2. Lw. 1909, 41 s.; 24 s. [podp. K. Kobzdaj]. — *Napoleonizm w twórczości Krasińskiego*; Zygmunta Krasińskiego twórczość w stosunku do literatury niemieckiej. Szkic. W: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Zygmunta Krasińskiego*. T. 2. Lw. 1912, 23 s.; 73 s. [podp. K. Kobzdaj]. — *Ruchy husyckie w Polsce i wpływ ich na piśmiennictwo*. *Refor. w Polsce* 1921 nr 1/4 s. 161-180. — *Poglądy polityczne Starowolskiego*. W: *Studia staropolskie*. Księga ku czci Aleksandra Brücknera. Kr. 1928 s. 516-542. — *Problemy Melanchtonowe*. Przedstawił B. Gubrynowicz. *Spraw. TNW Wydz. I* 1928 s. 28-41. — *Do biografii ks. Anioła Dowgirda*. W: *Księga pamiątkowa ku*

uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. T. 1. Z dziejów dawnego Uniwersytetu. Wil. 1929 s. 239-258. — *Proza polska XVI w. W: Kultura staropolska*. Kr. 1932 s. 499-532. — *Polskie piśmiennictwo reformacyjne na ziemiach dawnego [Wielkiego] Księstwa Litewskiego*. W: *Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Wilnie*. Lw. 1935 s. 344-352. — Antoni Tomasz Ławrynowicz. Karta z dziejów polskiego bajkopisarstwa XVIII wieku. W: *Zjazd Naukowy im. I. Krasickiego we Lwowie w dn. 8-10 VI 1935*. Księga referatów. Z. 2. Lw. 1936 s. 268-278; toż *Pam. Lit.* 1936 s. 268-278.

Prace edytorskie

1. J.Ch. Pasek: *Pamiętniki*. Do użytku szkolnego zastosował, wstępem i objaśn. opatrzył ... Lw.: Gubrynowicz i Syn 1914, XII, 246 s. Wyd. 2 tamże 1921 [właśc. 1920].

Podp.: K. Kobzdaj; wyd. 2 podp.: K. Kolbuszewski-Kobzdaj.

2. *Poezja barska*. Zebrał, wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1928], LII, 348 s. *BNI*, 108.

Uzup.: *Do poezji barskiej*. *Pam. Lit.* 1928 z. 4 s. 610-616.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1 — PP (A. Szalagan). — PSB (M. Piszczkowski).

[*Postyllografia polska XVI i XVII wieku*] A. Brückner. *Refor. w Polsce* 1921 nr 1/4; I. Chrzanowski. *Prz. Warsz.* 1921 nr 1; N. Cieszyński. *Prz. Powsz.* 1922 t. 155/156; T. Grabowski: *Z literatury religijnej*. *Kur. Pozn.* 1922 nr 37; J. Kleiner. *Książka* 1922 nr 3. — [Ruchy husyckie w Polsce i wpływ ich na piśmiennictwo] F.M. Bartoś. *Kalich*, Praga 1922 nr 3; T. Grabowski: *Z najnowszych badań nad dziejami dawnej literatury polskiej*. *Kur. Pozn.* 1922 nr 174; J. Volff J.V. *Časopis Musea Království Českého*, Praga 1922 t. 46. — [Poezja barska. Oprac. ...] I. Chrzanowski. *Ruch Lit.* 1928 nr 8; J. Kleiner. *Pam. Lit.* 1928 z. 2; W. Konopczyński. *Kwart. Hist.* 1931 z. 1. — W. Hahn. *K.K. Pam. Lit.* 1946 z. 1/2. — J. Nowak-Dłużewski: *Próba rewizji poezji barskiej*. *K.K. Pam. Lit.* R. 39; 1950 s. 207-214. — *Vilniaus universiteto istorija. 1803-1940*. Vilnius 1977 [m.in. o K.K.].

J.Cz.

KOLBUSZEWSKI Stanisław 1901-1965

Pseud.: Dr St.K.; (Dr St.K.); K.; S.K.; S.Kl-ski; St.K.; (St.K.); St. Maria.
Historyk literatury polskiej i literatur słowiańskich, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 22 czerwca 1901 w Przemyślu; syn Franciszka Kolbuszewskiego, urzędnika skarbowego, i Zofii z Wyrobków; ojciec Jacka Kolbuszewskiego, historyka literatury. Do szkoły średniej uczęszczał we Lwowie (III Gimnazjum im. Franciszka Józefa) i w Bialej pod Bielskiem; w 1919 otrzymał świadectwo dojrzałości w VII Gimnazjum im. T. Kościuszki we Lwowie. W tymże roku debiutował nowelami: „Hej, ty ziemio ojczysta!” oraz „Z krwi naszej...”, opublikowanymi w lwowskim tygodniku wojskowym *Placówka* (nr 9, 16). W 1919/20 studiował

polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, w 1920-23 kontynuował studia na Uniwersytecie Poznańskim (UPozn.). Od 1922 ogłaszał wiersze, opowiadania i artykuły w *Przeglądzie Porannym* oraz *Kurierze Poznańskim* (z którym współpracował do 1929). Po zdaniu w 1923 egzaminu nauczycielskiego pracował jako polonista przez rok w gimnazjum w Środzie Wielkopolskiej, później w Gimnazjum im. I. Paderewskiego w Poznaniu (1924-28). Równocześnie kontynuował pracę naukową. W 1925 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Stanisław Wyspiański a romantyzm polski” (promotor prof. Stanisław Dobrzycki). W 1925-26 oraz 1928-30 przebywał w Paryżu jako stypendysta Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a następnie Funduszu Kultury Narodowej i prowadził badania nad dramatem i teatrem XIX i XX w. Po powrocie został starszym asystentem i bibliotekarzem przy Seminarium Historii Literatury Polskiej UPozn. Publikował liczne artykuły i recenzje, m.in. w *Ruchu Literackim* (1929-33). W 1930 habilitował się na podstawie pracy „Polski teatr romantyczny. Cz. I. Prolegomena do estetyki”. W 1932 został wybrany na członka Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W tymże roku ożenił się z Marią Dobrzycką, romanistką. We wrześniu 1934 objął jako profesor nadzwyczajny Katedrę Literatur Słowiańskich na Uniwersytecie Łotewskim w Rydze; w 1936 został mianowany profesorem zwyczajnym. W 1938 otrzymał stanowisko profesora literatury powszechnej. Publikował książki oraz liczne artykuły poświęcone literaturze i kulturze polskiej w pismach łotewskich, a także w łotewskiej encyklopedii „Latviešu konversācijas vārdnīca” (Ryga, 1935-40, t. 13-21; tu ponad 100 artykułów i haseł); przyczynił się do powstania antologii poezji polskiej „Poļu dzeja” w opracowaniu Karlisa Krūzy (Ryga, 1937), dokonując filologicznego przekładu wierszy na język łotewski. Za szeregów za granicą zamilowania do literatury polskiej otrzymał w 1938 Złoty Wawrzyn PAL, a w 1939 został odznaczony komandorią łotewskiego Orderu Trzech Gwiazd (Triju Zvaigžņu). Kontynuował też współpracę z czasopismami krajowymi, m.in. z poznańską *Kulturą* (1938-39) oraz z encyklopedią „Ultima Thule” (1939; tu ponad 170 artykułów i haseł z zakresu historii literatury polskiej i teorii literatury). Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal w Rydze. W czasie okupacji niemieckiej aresztowany w sierpniu 1942 przez gestapo, do marca 1943 był więziony w centralnym więzieniu w Rydze. Po wycofaniu się Niemców i zajęciu Łotwy przez ZSRR został mianowany w grudniu 1944 przez Komisarjat Oświaty w Moskwie kierownikiem Katedry Filologii Romańskiej na Państwowym Uniwersytecie Łotewskim; równocześnie był profesorem literatury

francuskiej w Państwowym Instytucie Języków i Literatur w Rydze. Pod koniec 1945 powrócił do Polski i został mianowany profesorem zwyczajnym na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.) i kierownikiem Katedry Historii Literatury Polskiej II (tj. nowszej literatury polskiej); po utworzeniu w 1952 Zespołowej Katedry Literatury Polskiej, objął kierownictwo Zakładu Literatury XIX w. Wykładał również literaturę rosyjską na UWr. (1946-47) oraz na UPozn. (1947-49). Był członkiem komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego* (1945-49) oraz przewodniczącym Wrocławskiego Oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (1946-49). W 1947 został członkiem Komisji Słowiańszczyźnawczej PAU oraz członkiem zwyczajnym Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, w którym w 1948-54 pełnił funkcję przewodniczącego Wydziału I. Studia, artykuły i recenzje publikował w licznych czasopiśmie naukowych i społeczno-literackich, m.in. w *Odrze* (1946-47), *Dziś i jutro* (1949-54). Od 1950 pracował także w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) we Wrocławiu i po jej przeniesieniu do Opola był najpierw profesorem literatury powszechnej, później (od 1953) kierownikiem Katedry Literatury Polskiej. W 1954 został członkiem komitetu redakcyjnego *Zeszytów Naukowych* tej uczelni (redagował rocznik 3, wyd. 1957). Był założycielem i prezesem Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1955-61), założycielem i redaktorem naczelnym *Kwartalnika Opolskiego* (1955-64; tu też liczne studia i artykuły). W 1956 został wybrany na rektora WSP w Opolu (stanowisko to zajmował do 1959). Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Sekcji Pedagogicznej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. W 1957 należał do założycieli Instytutu Śląskiego w Opolu, a w 1958 został członkiem zwyczajnym Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach oraz komitetu redakcyjnego *Biblioteki Pisarzy Śląskich*. W 1960/61 wykładał historię literatury polskiej i literatur słowiańskich na uniwersytecie francuskim w Montrealu w Kanadzie. Został wybrany na członka Canadian Association of Slavists. Po powrocie do Wrocławia kontynuował pracę naukową i dydaktyczną na UWr. oraz do czerwca 1963 w opolskiej WSP. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Zmarł 7 stycznia 1965 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Wizja Wyspiańskiego*. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1924, 32 s.

Rekonstrukcja „Bolesława Śmiałego”.

2. *Pieśń o Aldony losach*. (Próba rekonstrukcji pierwszego pomysłu „Konrada Wallenroda”). Pozn.: Wielkopol. Księg. Nakładowa K. Rzepeckiego 1927, 30 s.

3. Stanisław Wyspiański a romantyzm polski. Pozn.: Księg. Uniwersytecka Fiszera i Majewskiego 1928 [właśc. 1927], 264 s.

4. Ziemiński Mesjasz Narodów. O „Widzeniu ks. Piotra”. Pozn.: J. Jachowski 1930 [antydat. 1929], 57 s.

5. Polski teatr romantyczny. Cz. I. Prolegomena do estetyki. [Gniezno] 1931 [antydat. 1930], 174 s. Cz. 2 nie ukazała się.

6. Mickiewicz i Maryla a IV część „Dziadów”. Pozn.: J. Dippel 1932, 20 s.

7. Draugs un Paligs. Praktiska rokas grāmata latviešu valodas mācībai. Praktyczny podręcznik do nauki języka łotewskiego. Gramatyka, rozmowy, słownik, dla robotników rolnych i gospodarzy. Rīgā: Latvijas Lauksaimniecības Kamera 1938, 128 s.

8. Poju literatūra viduslaikos un renesansē. Rīgā: L. Ū. Studentu Padomes Grāmatnīca 1938, 256 s. Historia pol. literatury średniowiecznej i renesansowej.

9. Polska a Czechi. Zarys zagadnień kulturalnych. Pozn.: Nacz. Inst. Akcji Katolickiej w Polsce 1939 [antydat. 1938], 182 s.

10. W stolicach państw bałtyckich. Pozn. 1939, 82 s.

Zbiór reportaży druk. w tygodniku *Kultura* w 1938-1939: Stolica Łotwy — Ryga; Kowno — stolica Litwy; Tallin — stolica Estonii.

11. Twórczość Mickiewicza w kraju i w Rosji. Z wypisami. [Wwa:] Czyt. 1946, 84 s. *Wiedza Powsz. Wydawn. Popul.-Nauk.*

12. Twórczość Mickiewicza na emigracji. Z wypisami. [Wwa:] Czyt. 1946 [właśc. 1947], 103 s. *Wiedza Powsz. Wydawn. Popul.-Nauk.*

13. Romantyzm. [Wwa:] Czyt. 1948, 34 s. *Wiedza Powsz. Wydawn. Popul.-Nauk.*

14. Epopeja. Studium o „Panu Tadeuszu”. Powst. ok. 1950.

Streszcz.: *Spraw. Wroc. TN R.4: 1949 ser. A s. 79-81.*

Druk całości, która miała być wydana przez Wrocławskie Tow. Nauk został ze względu na ideologiczne wstrzymania przez cenzurę. Omówienie zawartości pracy zob.: S. Płaza: O Stanisławie Kolbuszewskim. Szkic do biografii naukowca. W: Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. T. 2. Przemysł 1973 s. 331-340.

15. Romantyzm i modernizm. Studia o literaturze i kulturze. Kat.: Śląsk 1959, 513 s. WSP w Opolu. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu.*

Zawartość: I. Romantyzm: Z zagadnień Romantyzmu; Zagadnienie pojęcia i terminu „literatury słowiańskiej” w nauce XIX i XX wieku; Polsko-czeskie stosunki literackie w epoce Romantyzmu; Z dziejów idei wolności w polskiej poezji romantycznej; Mesjaniczne pomysły Franciszka Karpińskiego; Echa śląskie w pismach filomatów; Twórczość poetycka Mickiewicza; Koncepcja Męży w „Widzeniu” A. Mickiewicza; Pod znakiem Anioła Ślązaka; Problem bohatera „Pana Tadeusza”; Ja-

cek Soplica — Robak; Muzyczność „Pana Tadeusza”; Kajsiewicz jako rywal Mickiewicza; Zagadnienie edycji francuskich tekstów Słowackiego: „Le Roi de Ladava”; Motyw zamurowania w „Mazepie”; Autograf wiersza Słowackiego „Pośród niesnasków”; Słowacki w Poznaniu; Nieznana powieść z r. 1849 o przyjaźni polsko-niemieckiej; Nieznany poemat Teofila Lenartowicza [„Wspomnienie”]; Nieznany dramat Teofila Lenartowicza [„Nasza dola”]; Aleksander hr. Fredro; Puszkina a Romantyzm. — II. Modernizm: Stanisław Przybyszewski; motywy regionalne; Stanisław Przybyszewski: problem satanizmu; Stanisław Wyspiański; „Wesele”; Wrocławska inscenizacja „Wesele”; Jan Kasprzowicz; Wacława Berenta „Fachowiec”; „Żywe kamienie” [W. Berenta]; Stefan Żeromski: Literatura a życie polskie w latach 1918-1939. — III. Z psychologii i estetyki języka. A. Z zagadnień psychologii języka; B. Z zagadnień estetyki języka.

16. Rola poezji Marii Konopnickiej na Śląsku w latach 1896-1910. Fragmenty. Wwa: 1960, 18 s. [Kom. Obchodu 50-lecia Śmierci M. Konopnickiej. Sesja naukowa poświęcona twórczości M. Konopnickiej, Łańcut 16-17 IX 1960].

17. La méthode des recherches comparées dans les littératures slaves. Paris 1962, 16 s.

18. Śląskie impresje Stanisława Wyspiańskiego. Wr.: Ossol. 1962, 99 s. Inst. Śląski w Opolu. Przedr. zob. poz. 21.

19. Le théâtre de Stanisław Wyspiański. Wwa: PWN [1962], 21 s. Académie Polonaise des Sciences. Centre Scientifique à Paris.

20. Herezja kanonika Jędrzeja Gałki. Wr.: Ossol. 1964, 110 s. *Pr. Opol. Tow. Przej. Nauk. Wyd. Jez. i Literatury.*

21. Kolumna duchów nad nami. Prace historyczno-literackie o tematyce śląskiej. Wyboru dokonał i teksty przygot. do druku J. Kolbuszewski. Wstępem poprzedził S.S. Nicieja. Opole: Inst. Śląski 1988, 276 s.

Zawartość: S.S. Nicieja: Śląski rozdział w biografii S. Kolbuszewskiego. — Kolumna duchów nad nami: Piewca bitwy legnickiej i dyrektor Ossolineum [A. Bielowski]; Echa śląskie w pismach filomatów [poz. 15]; „To, com słyszał o Śląsku, utwierdziło moje zasady” (A. Mickiewicz); Z dziejów kultu Juliusza Słowackiego na Śląsku; Rola poezji Marii Konopnickiej na Śląsku; Jan Kasprzowicz we Wrocławiu; Śląskie impresje Stanisława Wyspiańskiego [poz. 18].

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Filozoficzne podłoże pedagogiki Hoene-Wrońskiego. *Minerwa Pol.* 1927 nr 2 s. 1-23. — Stanisław Przybyszewski piewca Kujaw. *Prz. Bydg.* 1933 nr 3 s. 1-33. — Udział literatury w budowaniu kultury narodowej. *Pam. Lit.* 1936 z. 2 s. 279-290; też w: Zjazd Naukowy im. I. Krasickiego we Lwowie w dn. 8-10 VI 1935. Księga referatów. Z. 2. Lw. 1936 s. 279-290. — Główne rysy kultury łotewskiej. *Prz. Współcz.* 1937 nr 11 s. 74-90. — Literatura i pisarze łotewscy. *Okolice Poetów* 1938 nr 4/5 s. 96-117. — Drogi odrodzenia narodowego Łotwy. *Prz. Współcz.* 1939 nr 8/9 s. 119-139. — Influences of Czech culture in Poland in the Middle Ages. *The Slavonic and East*

European Review, Londyn 1939 vol. 18 nr 52 s. 155-169. — Dwie formy języka i świadomość. *Spraw. Wroc. TN* 1946 s. 20-34. — Wizja Henryka Wtorego. Rapsod i witraż Wyspiańskiego. *Zesz. Wroc.* 1947 nr 1 s. 33-52. — Romantyzm a geneza nowożytnej kultury. *Nauka i Szt.* 1948 t. 8 s. 169-180. — Klasyfikacja dramatu słowiańskiego do r. 1820. *Spraw. Wroc. TN* 1948 s. 202-218. — Opowieść o duszach tułaczy. (Na marginesie powieści Berenta „Próchno”). *Zesz. Wroc.* 1948 nr 2 s. 69-98. — O pesymizmie w twórczości Juliusza Słowackiego do roku 1840. Odczyt wygł. 24 II 1950 we Wr. Do druku podał J. Starnawski. *Rocz. Przemys.* 1983 t. 21 s. 111-120. — Jędrzej Galka. (Z dziejów myśli postępowej na Opolszczyźnie w XV w.). *Kwart. Opol.* 1955 nr 1 s. 40-72. — O teatrze Ziemi Opolskiej. *Kwart. Opol.* 1955 nr 2 s. 214-225. — O poezji Konstantego Damrota. *Kwart. Opol.* 1958 nr 3 s. 3-18. — Stanisław Wyspiański et le théâtre polonais moderne. *Études Slaves et Est Européennes*, Québec 1960 nr 3/4 s. 131-153. — Konstanty Damrot. W: Ludzie dawnego Wrocławia. Ser. 2. Wr. 1961 s. 217-235. — Les littératures slaves et la littérature comparée. *Revue des Études Slaves*, Paryż 1962 z. 1/4 s. 125-134. — Adam Gdaczus i jego warsztat pisarski w świetle kazań i dyskursów. [Współaut.:] J. Kolbuszewski. *Kwart. Opol.* 1964 nr 1 s. 3-30. — Sztuka poetycka Konstantego Damrota. *Kwart. Opol.* 1964 nr 2 s. 3-22. — Artur Oppman (Or-Ot). W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 663-684.

Przekład

1. Z. Markowicz: Pojęcie dramatu u Wyspiańskiego. Z oryginału niem., przejr. i uzup. przez autorkę, przeł. ... Słowem wstępnym poprzedził S. Dobrzycki. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1924, 148 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. S. Dobrzycki: Rodowód Telimeny. [Oprac. i przygot. do druku ...]. Wwa: Wydawn. Ultima Thule 1934, 46 s.

Odczyt wygł. 7 II 1930 na zebraniu inauguracyjnym Oddz. Poznańskiego Tow. Lit. im. A. Mickiewicza. — Inf. o oprac. przez S.K. zob. J. Kolbuszewski: Bibliografia prac S.K. W: Stanisław Kolbuszewski. Wr. 1993.

2. Antologia poezji lotewskiej. Wybór utworów; E. Virza. Przeł. S. Czernik. Z przedm. L. Berzińska, przeł. J. Achremowiczówna. Komentarz ... [Ostrzeżów] 1938, 181 s.

Podstawą przekł. poetyckich były tłumaczenia filologiczne autorstwa S.K. (zob. S. Czernik: „Okolice Poetów”. Wspomnienia i materiały. Pozn. 1961). — Komentarz S.K. pt. Literatura i piśmiź lotewscy, s. 160-181

3. W. Mickiewicz: Żywoć Adama Mickiewicza. Oprac. i przygot. do druku ... T. 1-3. Wwa 1939.

Część nakład został zniszczony we wrześniu 1939 (inf. jak w przyp. 1).

4. J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Pod red. J. Kleinera. Dział 2. Utwory wydane z puścizny rękopiśmiennej. Wr.: Ossol.

Tu w oprac. S.K.:

T. 8. Le roi de Ladava. Oprac.: J. Kleiner i ... 1958 s. 77-182.

T. 15. [Próby poematu filozoficznego]. Oprac.: W. Floryan, J. Kleiner, ...; Do Ludwika Norwida list. Oprac.: J. Kleiner i ... 1955 s. 25-166; 169-225.

5. Historia literatury. [T.] 1. Red. ... Opole 1957, 135 s. WSP w Opolu.

6. K. Damrot: Wiersze wybrane. Wstęp i oprac. ... Wr.: Ossol. 1965, XXXV, 194 s. Śląski Inst. Nauk.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (B. Zakrzewski). — RL 1965 (P. Grzegorzcyk). — A. Kolbuszewski, J. Kolbuszewski, S.F. Kolbuszewski: Spis prac literackich i naukowych S.K. *Acta Univ. Wratisl.* 1965 nr 40. *Pr. Lit.* t. 7. — J. Kolbuszewski: Bibliografia prac S.K. W: Stanisław Kolbuszewski (1901-1965). Wr. 1993.

R. Blüth. *Ruch Lit.* 1927 nr 9 [rec. Pieśń o Aldony losach] — [Stanisław Wyspiański a romantyzm polski] [P. Hulka-Laskowski] pbl. *Polgone Littérature* 1928 nr 16; S. Kotaczkowski: Stosunek do romantyzmu. *Wiad. Lit.* 1928 nr 23; E. Kucharzki. *Pam. Lit.* 1928 z. 1; L. Płoszewski. *Ruch Lit.* 1928 nr 5. — [Ziemski Mesjasz Narodów:] P. Grebieniukow: Do źródła mesjanizmu Mickiewicza. *Ruch Lit.* 1930 nr 3; Z. Wasilewski. *Kur. Pozn.* 1930 nr 46. — [Polski teatr romantyczny:] J. Lorentowicz. *Teatr* 1931 nr 8; A. Drogoszewski. *Polonista* 1932 nr 3; M. Giergielewicz. *Pam. Lit.* 1932 z. 1; P. Grebieniukow. *Ruch Lit.* 1932 nr 4. — [Mickiewicz i Maryla a IV część „Dziadów”:] M. Kridl. *Wiad. Lit.* 1933 nr 6; M. Giergielewicz. *Ruch Lit.* 1933 nr 4. — [Poju literatúra viduslaikos un renesansē:] K. Ancitis. *Izglitibas Ministrijas Mēnešraksts*, Ryga 1938 nr 56; E. Eichvalde. *Daugava*, Ryga 1938 nr 5; O. Taube. *Tevijas Sargs*, Ryga 1938 nr 15; J. Krzyżanowski. *Gaz. Pol.* 1939 nr 115. — [Polska a Czecho:] E. Malewski. Czeskie błędy i ich następstwa. *Kultura* 1939 nr 23; W.T. Wislocki. *Nova Książ* 1939 z. 6. — [Romantyzm i modernizm:] L. Olszynieka. *Études Slaves et Est Européennes*, Montreal 1960 nr 3/4; L. Olszynieka. *Kwart. Opol.* 1960 nr 4; A. Stearns. *Studia S.K. Wiadomości*, Londyn 1961 nr 42; A. Stearns. *The Polish Review*, Nowy Jork 1962 nr 1. — [Śląskie impresje Stanisława Wyspiańskiego:] Z. Hierowski. *Zar. Śl.* 1963 nr 3; Z. Kozarynowa. Śląsk w twórczości Wyspiańskiego. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 37; Z. Zielonka. *Kwart. Opol.* 1963 nr 1; [A. Grobelny] ag. *Śleszyj Zbornik*, Opawa 1964 nr 2. — [Herezja kanonika Jędrzeja Galki:] A. Kamińska. *Kwart. Opol.* 1964 nr 2; J. Zaremba. *Zar. Śl.* 1964 nr 4. — D. Badura-Simonides, T.S. Stożek. *S.K. 1901-1965. Zar. Śl.* 1965 nr 2. — J. Trzynadłowski. *S.K. Pam. Lit.* 1965 z. 3. — B. Zakrzewski. *S.K. Acta Univ. Wratisl.* 1965 nr 40. *Pr. Lit.* t. 7. — G. Kozietek. *S.K. Zeitschrift für Slavische Philologie*, Heidelberg 1966 nr 1. — I. Lewańska. *S.K. Roczn. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1966 nr 1. — J.-B. Neveux. *S.K. Revue des Études Slaves*, Paryż 1966 t. 41. — [Herezja kanonika Jędrzeja Galki:] F. Švejkovský. Tlum. K. Heintsch. *Pam. Lit.* 1966 z. 1; F.M. Bartoš. Dilo a osud polského husity Ondřeje Galky. *Slavia*, Praga 1967 nr 1. — J. Kolbuszewski: Confessiones. O poezji S.K. *Rocz. Wroc.* 1967 t. 9/10. — Z. Stęmiątkowska. *Rocz. Teol.-Kanoniczne* 1967 nr 4 [rec. Herezja kanonika Jędrzeja Galki]. — W. Studencki. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1970 nr 6 [rec.: Śląskie impresje Stanisława Wyspiańskiego]. — S. Płaza. O S.K. Szkic do biografii naukowca. W: Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. T. 2. Przemysł 1972. — A. Rogalski. *S.K.*

W tegoż: W kręgu przyjaźni. Wwa 1983. — S.S. Nicieja: Opolska Alma Mater. Fakty i ludzie. Opole 1985 [m.in. o S.K.] — [Kolumna duchów nad nami]: K. Heska-Kwaśniewicz. *Kwart. Opol.* 1988 nr 3-4; J. Krzyś, *Opole* 1989 nr 1; J. Sikora: Rzeczy śląskie S.K. *Odra* 1989 nr 9; E. Wichrowska. *Nowe Książ.* 1989 nr 6. — S.S. Nicieja: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu 1950-1990. Opole 1990 [m.in. o S.K.]. — W. Dynak: S.K. (1901-1965) — w 25. rocznicę śmierci. *Ruch Lit.* 1991 nr 3. — Stanisław Kolbuszewski (1901-1965). Pod red. W. Dynaka. Wr.: Wydawn. UWr. 1993, 157 s. *Acta Univ. Wratisl.* [zawiera studia: B. Zakrzewski: Biogram wspomnieniowy prof. dr S.K. w 25. rocznicę Jego śmierci; A. Ozols: O pracy naukowej i dydaktycznej prof. dr S.K. na Łotwie; Z. Ilnatowicz: S.K. Profesor Uniwersytetu w Rydze; D. Simonides: Inspiracje folklorystyczne S.K.; S.S. Nicieja: S.K. jako organizator życia naukowego na Opolszczyźnie; M. Dudził: Wspomnienie o Profesorze S.K.; J. Sokolski: Profesor S.K. jako badacz literatury polskiego średniowiecza; J.A. Choroszy: S.K. a romantyzm polski; T. Sikora: Modernizm w badaniach S.K.; M. Cieński: Warsztat komparatystyczny S.K.; K. Biliński: Problematyka śląska w badaniach S.K.; M. Graszewicz: Świat przedstawiony i przedstawianie świata. (O krytyce literackiej i teatralnej S.K.).]

J.Gz.

KOLIŃSKA Krystyna

ur. 1923

Pełna forma nazwiska: Kolińska-Sochaczewska. Podpisywała utwory też: Krystyna Sochaczewska. Pseud.: Eufrozyna Kolką; K.; K.K.; K.K.S.; K.Ko.; K.Kol.; (K.Kol.); K.Soch.; (K.Soch.); kol.; (kol.); Kol.; (Kol.); KOL.; (KOL.); Soch.; (Soch).

Autorka powieści biograficznych, publicystka.

Urodzona 23 grudnia 1923 w Zaciszu pod Częstochową; córka Władysława Badory, księgarza, i Franciszki z Waczyńskich. W 1939 zdała małą maturę w gimnazjum żeńskim Stowarzyszenia „Nauka i Praca” w Częstochowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Częstochowie. Od 1940 uczęszczała do tajnego Liceum Humanistycznego prowadzonego przez dyrektorę byłego gimnazjum, Marię Rynkiewicz. W 1942 otrzymała świadectwo dojrzałości i zaczęła studiować polonistykę na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich. Uczestniczyła w działalności konspiracyjnej jako członek AK. Po zakończeniu wojny kontynuowała studia na Uniwersytecie Poznańskim. W tym okresie ukończyła też kursy dziennikarskie oraz pierwszy rok Studium Dramatycznego, prowadzonego przez Nunę Szczurkiewiczową. Wiersze, opowiadania, reportaże drukowała od 1946 w *Dzienniku Zachodnim*, *Głosie Wielkopolskim* i *Życiu Częstochowy*. Uczestniczyła w studenckim życiu kulturalnym jako autorka i wykonawczyni tekstów satyrycznych, m.in. w Kabarecie Literackim „Kukulka”, w radiu i zespołach artystycznych Laritas Academica i *Głosu Wielkopolskiego*. W 1950 uzyskała magisterium z zakresu filologii polskiej i rozpoczęła pracę jako dziennikarka w *Głosie Wielkopolskim*. W tymże roku wyszła za mąż za Stefana Kolińskiego. W 1951 wyjechała do Warszawy, gdzie pracowała jako urzędniczka, początkowo w Lidze Morskiej, a później w Ministerstwie Kultury i Sztuki w Departamencie

Twórczości Artystycznej (później Departament Polityki Kulturalnej). Od 1953 pracowała w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej jako kierownik działu literatury pięknej, a w 1958-64 w wydawnictwie Sport i Turystyka jako redaktor działu albumowego. W 1959 została członkiem Polskiego Związku Esperantystów. Za swój właściwy debiut literacki uważa opowiadanie pt. „Opisanie całego życia pierwszej polskiej rymotwórczyni”, opublikowane w 1960 w magazynie ilustrowanym *Ty i ja* (nr 1). Od 1960 współpracowała z Polskim Radiem przygotowując słuchowiska, montaż literackie oraz reportaże. W 1961-81 była członkiem SDP. Od 1964 pracowała jako dziennikarka w czasopiśmie *Światowid*, a następnie od 1966 w tygodniku *Świat*. W 1968 otrzymała II nagrodę Klubu Publicystów Polityki Kulturalnej SDP za działalność publicystyczną i reportażową. Po zlikwidowaniu czasopisma *Świat* była w 1969-81 kierownikiem działu kulturalnego w tygodniku *Stolica*; drukowała tu także liczne artykuły na tematy kulturalne oraz stała felieton pt. „Wycieczki do kultury”. W 1971 wyszła za mąż za Włodzimierza Sochaczewskiego. W 1973 została członkiem ZLP. W 1977 otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za zasługi w upowszechnianiu problematyki kulturalnej. W 1982, po przerwie spowodowanej stanem wojennym, została usunięta ze stanowiska kierownika działu kulturalnego i do emerytury (1984) pracowała w *Stolicy* jako redaktor działu krytyki literackiej. W 1986 weszła do zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP. W 1991 została członkiem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. W 1992 otrzymała za całokształt twórczości nagrodę im. K. Małcużyńskiego przyznaną przez Stowarzyszenie Autorów „Zaika”. Odznaczona m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1971), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1974), odznaką honorową Złota Syrenka za zasługi dla Warszawy (1977), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979), Krzyżem Armii Krajowej (1994), Odznaką Pamiątkową Akcji „Burza” (1995). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Płock. [Album]. [Współaut.:] A. Brzeziński. Fot.: F. Karasiewicz. Wwa: SiT. 1965, 36 s.

Tekst również w jęz. ang., franc., niem., ros.

2. Tajemnice na sprzedaż. [Opowieści biograficzne]. Wwa: Iskry 1968, 264 s.

Zawartość: Maria Czwartha [o M. Radziejewskiej i H. Sienkiewicz]; Testament von Olszewskiego [dot. H. Sienkiewicz]; Niekochana [o G. Bentsławskiej i S. Jesieninie]; Ostatni z dziesięciu [o W. Kołakowskim]; Obrona Jasnej Góry; Choromańscy; Zamek na lewych papierach [o O. Warpechowskim, opiekunie zamku w Lwiu]; Polska ... moja miłość [o Ryochu S. Umedal]; Sagi Kucharków, Swancarów, Juraszków; Co znalazłam... [o W. Gąsiorowskim]; Markiz w cyfrowanych portkach [o K. Skorustel]; Jasna Polana pod Marsylią [o V. Tebrun

— dawnym sekretarzu L. Tolstoj; Sprawa Stasi [o S. Przybyszewskiej]; Znała? Kto znał mnie? [o M. Konopnickiej i M. Gumpłowicz].

3. Damy czarne i białe. [Opowieści biograficzne]. Wwa: Iskry 1972, 289 s.

Zawartość: Wojna dwudziestoletnia o Czarną Księżniczkę [o Halszce z Ostrogu; Cztery oblicza jednej sieroty [o A. Zbąskiej Stanisławskiej]; Gwałt w klasztorze [o Z. Dembińskiej]; Polska Pallada [o M. Kunickiej]; Polska Wenus [o J. Machównie]; Złoty pukiel Wielkiej Księżnej [o J. Grudzińskiej]; Narzeczona [o W. Monné-Młodnickiej oraz o M. Wolskiej]; Romanca powązkowskiej alei [o księdzu A. Szandlerowskim i H. Beatus]; Sprawa nie tylko Anieli [o A. Pająkównie oraz o S. Przybyszewskiej]; Nowe wcielenie „małej Stasi” [o S. Tomczykównie]; Trzecia zagadka Najbliższej [o H. Hubickiej i L. Staffiej]; Pożegnanie [o J. Żyznowskim i S. Umińskiej].

4. Tajemnice i damy. [Opowieści biograficzne]. Wwa: Iskry 1975, 335 s.

Zawartość: z poz. 2: Znała? Kto znał mnie?; Maria Czwarła; Sprawa Stasi; Niekochana, — z poz. 3: Wojna dwudziestoletnia o Czarną Księżniczkę; Gwałt w klasztorze; Cztery oblicza jednej sieroty; Złoty pukiel Wielkiej Księżnej; Narzeczona; Romanca powązkowskiej alei; Nowe wcielenia „małej Stasi”; Trzecia zagadka Najbliższej; Pożegnanie.

5. Urzeczeni. [Opowieści biograficzne]. Wwa: Iskry 1976, 326 s.

Zawartość: Od autorki — Poczekaj słońce [o D. Gabe i J. Kasprzowicz]; Portret romantyczny [o J. Btelniej]; Oczarowanie [o F.L. Schoellu, W. Reymoncie, T. Boyu-Zeleńskim]; Polska waga koi, Polska — moja miłość [poz.2]; Róża — płomień [o R. Bailly]; Z ziemi włoskiej do Polski... [o A. Valcinii]; Miód i piotun [o P. Cazin].

6. Stachu, jego kobiety, jego dzieci. [Opowieść biograficzna]. Kr.: WL 1978, 313 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: Śląsk 1984; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1994.

7. Zamek na lewych papierach. [Opowieści biograficzne]. Kat.: Śląsk 1979, 402 s.

Zawartość: Wstęp. — Ukryte związki: Sprawa nie tylko Anieli [poz. 3]; Testament von Olszewskiego [poz. 2]; Co znalazłam... [poz. 2] — Z daleka, z bliska [z poz. 2]; Choromańscy; Ostatni z dziesięciu; Sagi Kucharków, Swancarów, Juraszków. — Sekrety starego kufra [z poz. 2]; Markiz w cyfrowanych portkach; Jasna Polana pod Marsylią. — Ja — głośne echo [z poz. 3]; Śląska Pallada; Polska Wenus. — Miłość, namiętność, zbrodnia: Polska, moja miłość [poz. 2]; „Wrzosa” dla Maryli [o J. Kuglinie i E. Zegadłowicz]; Klimaty sprawy Gorgonowej. — Pamięć serca: Najpiękniejsza [o Z. Batyckiej]; Ocalony..., zaginiony [dot. sztabucha S. Wasylewskiego z wpisami sławnych twórców]; Fanny i Samuel [o F. Elsser i S. Kostrowickim]; Aby zawsze polska mowa... [o Polakach w Danii]; Rodzina człowiecza [o Szeryńskich]. — Pod zamkniętym niebem: Zamek na lewych papierach [poz. 2]; Panyzanka mama [o M. Kawikowej]; Zeus wśród kanarków [o T. Zielińskim]; Nieznana teczka SIPO [dot. niem. meldunków z okresu powstania warszawskiego]; Sprawa szwedzka. — Ucieczka do źródła: Franciszek, brat wielkiego Adama [F. Mickiewicz]; Drugie narodziny Marii [o M. Komornickiej].

8. Szczęście w Szczęściu. [Opowieści biograficzne]. Wwa: NK 1980, 171 s.

Zawartość: Duchy Janowca; Na tropie Białej Damy; Od Kurpińskiego do Puczka rozbójnika; Z panem Józefem do Odessy [o J.I. Kraszewskim]; Spotkanie w Rzymie [o H. Siemi-

radzkim]; Paratygodniowy bohater [o H. Modrzejewskiej i A. Gierymskim]; O Lenartowiczu — półprywatnie; Jan Matejko w... Nowej Hucie; Powstańcy z Zielonego Wzgórza; „Szczęśliwy wiek dojrzały” [o M. Rożku]; Gazetki zoliborskiej republiki [m.in. o M. Kownackiej]; Pamięć [wspomnienie o powstaniu D. Szaflarskiej]; „Życie bez celu jest nędzne” [o A. Strugu]; Był „Słoneczny Dom” [o G. Morcinku]; Na skrzydłach ptaków do ojczyzny; Smugi barwy i cienia [o J. Waldorffiej]; Szczęście w Szczęściu [o I. Mosiu]; W cieniu i blasku wielkiego Adama [o A. Mickiewiczu, M. Goreckiej, M. Mickiewiczównie (Mariotce)]; Czarodziej z królewskiego szlaku [o G. Lepiancel].

9. Listy do niekochanych. Henryk Sienkiewicz — Maria Radziejewska, Maria Konopnicka — Maksymilian Gumpłowicz, Tadeusz Nalepiński — Maria Janowska. [Opowieści biograficzne]. Kat.: Śląsk 1983, 279 s.

Zawiera opowieści biograficzne oraz korespondencję ww. bohaterów.

10. Emil i Maryla. [Opowieść biograficzna o E. Zegadłowiczu i Marii z Wrzasków Stachelskiej]. Wwa: KiW 1984, 178 s.

11. Zabić ciemność. [Opowieść biograficzna o S. Kunickim]. Wwa: KiW 1988, 282 s.

Nagroda w konkursie KiW i RSW Prasa w 1985.

12. Szatańska księżniczka. Opowieść o Izabeli Czajce-Stachowicz. Wwa: KAW 1992, 147 s.

13. Córka smutnego szatana. Stanisława Przybyszewska. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Twój Styl 1993, 255 s.

14. Miłosne czary i czarty. [Opowieści biograficzne]. Gdańsk: Wydawn. Oskar 1994, 250 s.

Zawartość: Pary i trójkaty; Daisy, magnat i inni [o M.T. Olivia]; Musiałam... [o J. Kasprzowicz i jego żonie Jadwidze]; Mąż i kochanek [o I. Czajce-Stachowicz]; Najmilszy Lulan i one [o S. Wysockiej]. — Pożegnania: Miłosne delirium [o M. Konopnickiej i M. Gumpłowicz]; Trzecia zagadka Najśnieźniejszej; Drugie życie siostry Benigny [o S. Umińskiej]. — Musisz...: Piękna bigamistka; Gwałt w klasztorze [poz. 3]; Wojna o Czarną Księżniczkę [poz. 3]; Stawna i nieszcześliwa [o G. Zapolskiej]. — Jak dwa promienie: Wyprawa z „Aniołami” po błękit i słońce [o F. Chopinie i G. Sand]; Syn, synowa i jej dzieci [o A. Mickiewiczu i K. Deybell]; Gwiazda czy serce? [o Z. Batyckiej]; Romanca powązkowskiej alei [poz. 3]. — Niespełnienie: Malarz i piękna Helena [o A. Gierymskim]; Małżeństwo bez miłości, miłość bez małżeństwa [o E. Orzeszkowej]; Spóźniona [o H. Sienkiewiczu i M. Radziejewskiej]; Małżeństwo niedoskonałe czyli „Inżynier Szeruda” [o G. Morcinku]. — Dziwne związki: Księżna wśród ambasadorów [o I. Czartoryskiej]; Rosyjski niedźwiedź i polski Kopciuszek [o Wielkim Księciu Konstantym i J. Grudzińskiej]; Smetny paż swej Teosi [o J. Matejce]; Dlaczego pojął ją za żonę [o S. Wypiąskim i T. Pytkównie]; Jan i Maria-Piotr [o J. Lemańskim i M. Komornickiej]; Narzeczony, przyjaciółka i Robespierre [o A. Pająkównie].

Praca redakcyjna

1. Sienkiewicz i piękna Wielkopolanka. Wstęp, wybór i oprac. ... [Wwa:] LSW 1973, 193 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Zawiera m.in. wybór korespondencji H. Sienkiewicza i M. Radziejewskiej.

Ank. 1988. — Wywiady: W poszukiwaniu minionego czasu. Rozm. L. Nicpan. *Nowe Książ*. 1979 nr 21; — Pasjonują mnie rzeczy nie odkryte. Rozm. R. Popkiewicz-Tajchert. *Sl. Powsz.* 1987 nr 163.

[Tajemnice na sprzedaż:] M. Brandys: Odkrycie historyczno-literackie. *Nowe Książ*. 1969 nr 2; M. Szejnert: Drogie, tanie tajemnice. *Tyg. Kult.* 1969 nr 3. — S. Kozicki: Dziennikarsko i polonistycznie. *Kultura* 1972 nr 20 [rec.: Damy czarne i białe]. — E. Kozarzewska: Nowy wybór dawnych opowieści. *Nowe Książ*. 1976 nr 1 [rec.: Tajemnice i damy]. — [Urzeczeni:] R. Gołębiowska: *Tyg. Kult.* 1977 nr 17; J. Iwaszkiewicz: Rozmowy o książkach. *Życie Warsz.* 1977 nr 18; S. Zieliński: Smołodówka i okolice. W tegez: Wycieczki balonem. Wwa 1978. — [Stachu, jego kobiety, jego dzieci.] M. Czechowski: Przybyszewski. *Mies. Lit.* 1979 nr 10; D. Krusz-Rudzka: „Kto mówił prawdę?” — czyli raz jeszcze o Przybyszewskim. *Nowe Książ*. 1979 nr 21. — S. Helsztyński: Wędrowki K.K. *Tyg. Kult.* 1981 nr 26 [rec.: Szczęście w Szczęściu]. — U. Gomula: Nie kochani czekają na listy. *Tyg. Kult.* 1984 nr 44. — T. Olaszewska: Romans poety. *Tyg. Kult.* 1984 nr 40 [rec.: Emil i Maryla]. — B. Sowina: Nieszczęśliwe miłości. *Życie Warsz.* 1984 nr 27 [rec.: Listy do niekochanych]. — T.J. Zółciński: Z rodu Wallenrodów. *Sl. Powsz.* 1989 nr 39 [rec.: Zabici ciemności].

B.M.

KOLLER Jerzy 1882-1970

Imiona metrykalne: Jerzy Włodzimierz.

Pseud.: [k.], [k.], [k.]; Totka; Włodzimierz Mogilnicki, Włodzimierz Mogiła.

Krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 5 listopada 1882 w Mogilnicy pod Trembowłą; syn Bolesława Kollera, lekarza, i Joanny z Gottwaldów. Gimnazjum ukończył w Tarnopolu, a następnie studiował historię literatury polskiej, historię sztuki, filozofię oraz filologię germańską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i na Uniwersytecie Lwowskim. Równocześnie w 1902-06 był stypendystą Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. Debiutował w 1904 opracowaną wspólnie z Tadeuszem Balaбанem „Bibliografią literacką czasopism polskich za rok 1903”, opublikowaną w *Pamiętniku Literackim* (z. 4); W 1906-08 pracował jako nauczyciel. W 1911 uzyskał na Uniwersytecie Lwowskim doktorat na podstawie pracy „Uczucia religijne Juliusza Słowackiego”. Od tegoż roku był asystentem, a następnie skryptorem w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich i równocześnie w 1911-20 samodzielny kierownikiem Archiwum Książąt Sapiehów i Muzeum Książąt Lubomirskich we Lwowie. W 1912-14 pełnił funkcję sekretarza redakcji *Kroniki Powszechnej*. W piśmie tym (1912-14), a także w *Poradniku Teatrów i Chórów Włościańskich* (1912-13) publikował recenzje teatralne. W lipcu 1920 przeniósł się do Poznania, gdzie do 1939 był kustoszem, a następnie wicedyrektorem Muzeum Wielkopolskiego. Równocześnie stale współpracował z *Dziennikiem Poznańskim* (tu liczne artykuły, recenzje literackie, plastyczne i teatralne, m.in. stała rubryka „Wieczory teatralne”, 1920-39). Od

1920 był członkiem Oddziału Poznańskiego ZZLP (od 1949 ZLP). Brał czynny udział w życiu kulturalnym Poznania; wygłaszał liczne odczyty oraz wykładał w szkole instruktorów świetlicowych. Należał do Towarzystwa Historyków Sztuki, Towarzystwa Bibliofilów. W 1937 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAI za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej. Po wybuchu II wojny światowej, wysiedlony przez Niemców z Poznania, w listopadzie 1939 przedostał się do Lwowa, zajętego przez ZSRR. W czasie okupacji niemieckiej utrzymywał się z prywatnych lekcji języków obcych. Po wkroczeniu wojsk radzieckich był od sierpnia 1944 kierownikiem literackim Państwowego Polskiego Teatru Dramatycznego we Lwowie oraz wykładowcą w utworzonym przy teatrze studiu aktorskim. W sierpniu 1945 wyjechał wraz z zespołem teatru do Katowic i kontynuował pracę w Teatrze im. S. Wyspiańskiego. W 1946 powrócił do Poznania, gdzie do końca 1964 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Polskiego. Publikował liczne artykuły w programach teatrów poznańskich (1946-50) i *Głosie Wielkopolskim* (1947-48). Współpracował jako autor gawęd teatralnych z Redakcją Literacką Rozgłośni Poznańskiej Polskiego Radia. Przygotowywał książki poświęcone dziejom Teatru Polskiego w Poznaniu (1918-39) oraz T. Boyowi-Zeleńskiemu. Ostatnie lata życia spędził w Schronisku Artystów Weteranów Sceny Polskiej w Skolimowie pod Warszawą. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1962) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 27 marca 1970 w Skolimowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Uczucia religijne Juliusza Słowackiego. [Praca doktorska]. Powst. 1908. Druk fragm. pt. Wpływ podróży na Wschód na uczucia religijne Słowackiego. W: Cieniom Juliusza Słowackiego [...]. Lw. 1909 s. 119-147; odb. Pozn. 1909.

2. Jacek Malczewski. 1858-1925. Próba charakterystyki. Wwa: Prasa 1925, 36 s.

3. Problemy teatru współczesnego a narodowy teatr polski. (Przemówienie wygłoszone na otwarciu Ogólnopolskiego Zjazdu Literatów Polskich w Poznaniu dn. 8 czerwca 1929 r.). Pozn. 1929, 11 s.

4. Gawędy teatralne. [Na podstawie gawęd radiowych oprac., przypisy i noty biogr. aktorów:] E. Elbanowska. Pozn.: WP 1963, 223 s.

Zawartość: E. Elbanowska: Słowo wstępne. — O sobie samym; Teatr od strony kulisy: Kostium i rekwizyt na scenie; Anegdota teatralna; O scenicznym „savoir vivre”; Starzy i młodzi na scenie; Małżeństwa teatralne; Teatr i jego ofiary; Uśmiech i łzy na scenie; O duchach i zjawach na scenie; Recenzja teatralna; O poznańskich dyrektorach 1920-1939; O zmarłych aktorach poznańskich; Helena Modrzejewska; Gabriela Zapolska; Tadeusz Pawlikowski; Tadeusz Boy-Zeleński;

Juliusz Osterwa; Karol Adwentowicz; Irena Solska; Jadwiga Toeplitz-Morozowska; Mieczysława Cwiklińska; Mieczysław Frenkiel; Antoni Fertner.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 1. — RL 1970 (J. Chudek). — WSB (E. Szczawińska). — SBTP 2.

Jubileusz Dr Jerzego Kollera z okazji 50-lecia pracy literackiej i teatralnej. Pozn.: Państw. T. Pol. 1962, 8 s. — [Gawędy teatralne:] Sz. Gassowski: Gawędy J.K. *Nowe Książ.* 1963 nr 8; F. Fornalczyk: Gawędy przyjaciela teatru. *Głos Wielkop.* 1963 nr 29. — T. Kraszewski: Dr J.K. *Kron. M. Pozn.* 1971 nr 1. — D. Ratajczak: Salonowiec, causeur i archiwista. *Tydzień* 1981 nr 20. — D. Ratajczak: J.K. widzenie aktora. *Tydzień* 1981 nr 27. — M. Misiorny. *Teatr* 1981 nr 4. J.Z.

KOŁACZKOWSKA Ewa
1910-1985

Autorka książek dla dzieci, tłumaczka.

Urodzona 1 września 1910 w Strzyżewicach pod Lublinem; córka Kazimierza Kołaczkowskiego, rolnika, i Antoniny z Brzezińskich. W 1928 zdała maturę w gimnazjum humanistycznym Wacławy Arciszowej w Lublinie. W 1935-38 studiowała filologię angielską na Uniwersytecie Warszawskim, a w 1939 w Institute of Linguistics oraz Polytechnic School w Londynie. Debiutowała w 1938 recenzjami w prasie warszawskiej. Okres okupacji niemieckiej spędziła na wsi, współpracując z PCK w Lublinie w opiece nad polskimi jeńcami wojennymi i wysiedleńcami z Zamojszczyzny. Wówczas rozpoczęła twórczość literacką, pisząc pierwsze utwory dla dzieci. Po zakończeniu wojny zamieszkała w Warszawie i pracowała jako tłumaczka z języka angielskiego w Polskim Radiu (m.in. była autorką przekładów słuchowisk oraz autorką felietonów w języku angielskim w programie dla zagranicy). Kontynuowała twórczość literacką publikując utwory dla dzieci na łamach czasopism *Płomyk*, *Płomyczek* i *Iskierki*, zajmowała się także tłumaczeniem angielskojęzycznej literatury młodzieżowej oraz przekładała polskie prace naukowe na angielski. Od 1946 współpracowała też z Instytutem Wydawniczym „Nasza Księgarnia” jako konsultantka w zakresie anglosaskiej i francuskiej literatury dziecięcej. W 1961 została członkiem ZLP. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1970). Zmarła 10 grudnia 1985 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zaczarowany strych. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1949, 75 s. Wyd. 2 tamże 1957.
2. Skarb pradziadka. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1957, 223 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1975, wyd. 4 1980.
3. Wakacje pana Burmistrza. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 351 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1982.

4. Przebaczymy Pankowi. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1966, 105 s. Wyd. 2 tamże 1983.
5. Lato w mieście. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 212 s.
6. Mała kronika rodzinna. [1881-1922]. Wwa: Pax 1982, 226 s.

Przekłady i adaptacje

1. I.A. Gregory: Plotka. Humoreska w 1 odsłonie. Adapt.: A. Kwiatkowska. Wwa: KiW 1949, 29 s. Wyd. 2 tamże 1949.
2. T. Hardy: Pod drzewem pod zielonym. Sielanka w stylu holenderskim. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 228 s.
3. N. Shute [N.S. Norway]: Requiem dla dziewczyny. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: PIW 1958, 355 s. Wyd. 2 Wwa: Comfort 1992.
4. T. Hardy: Burmistrz Casterbridge. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 437 s.
5. R. Kipling: Kapitanowie zuchy. [Powieść dla młodzieży]. Tłum.: W. Komarnicka i ... Wwa: NK 1960, 226 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1985.
6. M. de Jong: Gniazdo na szkole. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 253 s. Wyd. 2 tamże 1971.
7. H. Wilson-Żeligowska: Zaczarowany las. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1961.
8. M.E. Patchett: Skarby Rały Koralowej. [Opowieść]. Wwa: NK 1962, 220 s.
9. A.Ch. Clarke: Wyspy na niebie. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1963, 185 s.
10. T. Hardy: Juda nieznany. [Opowieść]. Wwa: PIW 1963, 481 s.
11. P. Gamarra: Tajemnica rzeki Mrówki. [Opowieść dla młodzieży]. Adapt. [i tłum.] ... Wwa: NK 1964, 154 s.
12. M.E. Patchett: Brumby. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 204 s.
13. F. Carpenter: Księżniczka z kamforowego drzewa. Czarodziejskie baśnie z Dalekiego Wschodu. Wwa: 1966, 144 s.
14. M. Noonan: Latający doktor. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 198 s.
15. M. Weeks Adair: Głos z oddali. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 190 s.
16. R. Manning-Saunders: O śpiącym królewiczu. Greckie baśnie ludowe. Wwa: NK 1969, 145 s.
17. S. North: Hultaj. Wspomnienia z dawnych dobrych czasów. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1969, 184 s. Wyd. 2 tamże 1973.
18. M. Noonan: Powietrzna taksówka. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 139 s.

19. H. Burton: Czas próby. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 228 s.

20. M. de Jong: Wracaj do domu, Karmelku. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 221 s.

21. A. Ransome: Wyspa krabów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 399 s.

Nadto przekłady polskich prac naukowych z dziedziny biologii i zoologii na język angielski.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974. — SWPP 2 (R. Loth). — NSLD (EP [E. Prządka]).

H. Skrobiszewska. Od pięciu w górę. *Nowe Książ.* 1964 nr 16 [rec.: Wakacje pana Burmistrza]. — H. Kozłowski. Wakacje inne niż zwykle. *Nowe Książ.* 1976 nr 3 [rec.: Lato w mieście]. — L. Żuliński. Życie jest epopeją. *Tu i Teraz* 1982 nr 26 [rec.: Mała kronika rodzinna].

B.M.

KOŁACZKOWSKI Stefan 1887-1940

Krypt.: S.K.; sk; S.L.K.; stk.
Historyk literatury, krytyk, publicysta.

Urodzony 17 czerwca 1887 w majątku Ujarzyńce na Podolu, syn Tadeusza Kołaczkowskiego, agronoma, dzierżawcy majątku, i Stanisławy z Moraczewskich. Początkowo uczył się w domu, w 1898 rozpoczął naukę w rządowej szkole realnej w Warszawie, przerwana w 1902 długotrwałą chorobą, która pomimo wielokrotnych operacji spowodowała trwałe zeszytywienie nogi w kolanie. Po powrocie do szkoły w 1904 został za udział w strajku szkolnym w 1905 wydalony z tzw. wilczym biletem, uniemożliwiającym naukę w szkołach rządowych. Kontynuował naukę prywatnie w Warszawie, Lwowie i w Krakowie; w 1907 zdał maturę w Kaliszu jako eksternista. W 1908 ożenił się z Marią Madalińską (rozwidzeni). Studia wyższe w zakresie filozofii i historii sztuki odbywał kolejno w Lipsku, Monachium (1909-11), skąd na semestr letnie wyjeżdżał do Paryża, we Fryburgu (1911); od 1912 studiował filologię polską u prof. Aleksandra Brücknera na uniwersytecie w Berlinie. W 1912 rozpoczął działalność krytycznoliteracką recenzjami ogłaszanymi w *Nowej Gazecie*. Wiosną 1913 przybył z Berlina do Krakowa, gdzie zapisał się na Uniwersytet Jagielloński (UJ). Doktoryzował się w 1914 na podstawie rozprawy „Estetyka Józefa Kremera” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). W 1914-24 uczył polskiego w kilkunastu gimnazjach prywatnych w Warszawie (najdłużej w gimnazjum J. Taczanowskiej, 1918/19-1921/22). Prowadził też wykłady z literatury polskiej na Kursach Pedagogicznych dla Kobiet. Równocześnie kontynuował pracę naukową. Artykuły i szkice publikował m.in. w czasopiśmie *Ryduwan* (1919) i *Naród* (1920-21). W 1922 był współredaktorem *Przeglądu Warszawskiego*, a w 1923 redaktorem; w piśmie tym ogła-

szął w 1921-25 liczne artykuły i recenzje. W 1920 ożenił się z Zuzanną Madalińską. Wielokrotnie wyjeżdżał do Paryża, m.in. w 1923 na kurs języka duńskiego i norweskiego, w 1924 przez rok prowadził badania naukowe. Po powrocie pracował jako nauczyciel w Państwowym Gimnazjum Ziemi Kujawskiej we Włocławku (1925/26) i w prywatnym gimnazjum żeńskim w Warszawie (1926/27). Następnie przeniósł się do Krakowa i uczył polskiego, psychologii i historii wychowania w Seminarium Nauczycielskim Męskim (1927/28). Kontynuował pracę naukową i krytyczną, publikując m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1925-28), *Drozdzie* (1927-34). W 1928 habilitował się na UJ na podstawie rozpraw: „Twórczość Jana Kasprowicza”, „Stanisław Wyspiański. Rzecz o tragediach i tragizmie”. Od 1929/30 wykładał jako docent prywatny na UJ, utrzymując się częściowo ze stypendium Funduszu Kultury Narodowej, częściowo z wykonywanych na zamówienie prac wydawniczych. Od 1930 był współpracownikiem Komisji dla Badań nad Historią Literatury i Oświaty Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Od 1932 pełnił obowiązki kontraktowego zastępcy profesora, w 1933 został mianowany profesorem nadzwyczajnym historii literatury polskiej UJ. W 1933-37 był stałym współpracownikiem *Racznika Literackiego*, opracowując „Literaturę skandynawską” i „Literaturę polską”. W 1934 założył, a następnie do 1938 redagował kwartalnik *Marcholt* (tu też liczne artykuły, recenzje i polemiki). Od 1934 był współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej Wydziału Filologicznego PAU. Po wybuchu II wojny światowej i zajęcia Krakowa przez Niemców został aresztowany wraz z innymi profesorami UJ w listopadzie 1939 i wywieziony do więzienia we Wrocławiu, a następnie do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen, a stamtąd do Oranienburga pod Berlinem. Ciężko chorego przywieziono 9 lutego 1940 do Krakowa. Zmarł 16 lutego 1940 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stanisław Wyspiański. Rzecz o tragediach i tragizmie. Pozn.: Fiszler i Majewski 1922, 236 s. Przedr. zob. poz. 6.

2. Twórczość Jana Kasprowicza. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924, 195 s. Przedr. zob. poz. 6.

3. Powieść — Liryka — Dramat. 1919-1930. W: W. Feldman: Współczesna literatura polska. Wyd. 8. Kr. 1930 s. 615-686. Por. Prace redakcyjne poz. 3.

4. Ryszard Wagner jako twórca i teoretyk dramatu. Wwa: Wydawn. Inst. Lit. 1931, 209 s.

5. Dwa studia. Fredro — Norwid. Wwa: Wydawn. Droga 1934, 75 s. Przedr. zob. poz. 6.

Zawartość: Osobowość i postawa poetycka Fredry; Ironia Norwida.

6. Pisma wybrane. Oprac. S. Pigoń. T. 1-2. Wwa: PIW 1968, 579 + 570 s.

T. 1: Portrety i zarysy literackie; S. Pigoń. Wprowadzenie. — O prostocie. — Portrety literackie: Osobowość i postawa poetki Fredry [poz. 5]; Mickiewicz jako człowiek; Ironia Norwida [poz. 5]; Stanisław Brzozowski [m.in. pierwodr. dwu tekstów]; Józef Conrad (Korzeniowski); Knut Hamsun. — Propozycje i dyskusje: Nasz stosunek estetyczny do poezji ludowej; Rekoniesans (o prądach kulturalnych i artystycznych); Do lummarzy mojej parafii. (Na marginesie monografii Kleinera o Mickiewiczu); Bilans „estetyzmu” — Zarysy i szkice; O Aleksandrze Brücknerze; Artystyczna i publicystyczna działalność Aleksandra Świętochowskiego [pierwodr.]; O Elizie Orzeszkowej; O Adolfie Dygasińskim; Kilka uwag o Reymoncie; O Stefanie Żeromskim; Twórcze fermenty. (O St. Przybyszewskim); Śladami twórczości Juliusza Kadena-Bandrowskiego; Przymiery z życiem. (O powieści M. Dąbrowskiej); O granicę pretenjonalności. (O „Graniczy” Z. Nalkowskiej); Uwagi o lirycie; Centralne zagadnienie twórczości Staffa; Gawęda z powodu utworów Jarosława Iwaszkiewicza; Czary Leodamii [dot. poezji K. Błakowiczówny].

T. 2: W. Borowy: Stefan Kołaczkowski: 1. Predylekcje i styl; 2. Stosunek do słowa i ducha. — S. Pigoń: Uzupełnienie — Stanisław Wyspiański [poz. 1 oraz w aneksie: uwagi o Corneille'u jako tragiku; Stanisław Wyspiański i Ryszard Wagner; Aktualność Goethego; Wyspiański — karta z życia narodu]. — Twórczość Jana Kasprowicza [poz. 2 oraz w aneksie: Droga twórczości Jana Kasprowicza; Kasprowicze i najmlodszy; Wizerunek człowieka. Po zgonie śp. Jana Kasprowicza; Dzieło Jana Kasprowicza]. — Przeglądy: Piśmiennictwo polskie lat 1919-1930; Literatura polska 1932 roku; Literatura polska w 1933 roku. — Bibliografia pism Stefana Kołaczkowskiego.

Rozprawy i szkice w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Estetyka Józefa Kremera. Studium z zakresu historii estetyki. *Prz. Filoz.* 1916 z. 4 s. 262-317; 1917 R. XX z. 1 s. 1-26. — Postawy moralne bohaterów i los w utworach Wyspiańskiego. *Rok Pol.* 1918 nr 2/3 s. 145-156. — „Bolesław Śmiały” i „Skalka” Wyspiańskiego. *Prz. Warsz.* 1922 nr 9 s. 334-351. — Ballady Kasprowicza. *Prz. Współcz.* 1923 t. 7 nr 20 s. 350-370. — Liryka refleksyjna Kasprowicza (lata 1903-1911). „Ballada o stoneczniku” i „Chwile”. *Prz. Warsz.* 1923 nr 26 s. 149-169. — O Tannhäuserze Ryszarda Wagnera. *Prz. Współcz.* 1925 t. 15 nr 43 s. 208-218. — Sześć tygodni w Danii. *Prz. Współcz.* 1925 t. 13 nr 37 s. 260-287. — Znaczenie symboliczne Lohengrina. *Prz. Warsz.* 1925 nr 50 s. 89-103. — Ciągłe aktualny problem. Krytyka a historia literatury. *Wiad. Lit.* 1926 nr 32. — Andrzej Maurois jako wyraziciel prądów współczesnych. *Droga* 1929 nr 3 s. 270-287. — Grundtvig, duński uniwersytety ludowe a kultura wsi. *Prz. Współcz.* 1931 nr 107 s. 374-397. — Literatura duńska. W: Wielka literatura powszechna. T. 3. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1932 s. 593-644. — Organizacja kultury w Polsce. (Karta z tragedii nieporozumień). *Marcholt* 1935 s. 60-96. — Reorganizacja studiów literackich na uniwersytecie. *Kur. Poranny* 1935 nr 11-14. — Kryzys studiów uniwersyteckich i próby rozwiązania kolizji. W: Kultura i nauka. Wwa 1937 s. 93-105. — O niewidzialnym terrorze i idei przełomu. *Marcholt* 1938 nr 4 s. 424-438.

Przekład¹

1. M. Scheler; O rehabilitacji cnoty. Przeł.: R. Ingarden. ... *Marcholt* 1936/37 nr 1 s. 5-28. Wyd. osob. Wwa: Inst. Lit. 1937, 26 s.

Prace redakcyjne

1. J. Słowacki: Fantazy czyli Nowa Dejanira. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1927, XLVII, 121 s. *BN I*, 105.

2. J. Kasprowicze: Wybór poezji. Wstępem zapoatrzył i oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn., W. Anzcyc 1929, XXXVIII, 264 s. *BN I*, 120.

3. W. Feldman: Współczesna literatura polska. Wyd. 8. Okresem 1919-1930 uzup. ... Przedm. do wyd. 8 ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1930, VII, 714 s. Por. Twórczość poz. 3.

4. J. Kasprowicze: Dzieła pod red. ... T. 1-22. Kr.: W. Meisels 1930, 298 + 135 + 93 + 349 + 104 + 140 + 144 + 210 + 199 + 100 + 141 + 155 + 81 + 140 + 290 + 143 + 167 + 180 + 153 + 133 + 165 + 233 s.

W t. 1 przedm.; Wydawca do czytelnika; Postłowa do każdego tomu (podp. S.K.); w t. 22 s. 219-231 życiorys poety.

5. J. Słowacki: Pisma. Wyd. wstępem i objaśn. opatrzył ... T. 1-4. Kr.: Bibl. Klasyków [1930], 522 + 533 + 502 + 365 s.

6. S. Brzozowski: Dzieła wszystkie. Pod red. A. Górskiego i ... Wwa: Wydawn. Inst. Lit.

T. 4. Kultura i życie. Zagadnienia sztuki i twórczości w walce o światopogląd. Oprac. K. Wyka. 1936, 448 s.

T. 6. Współczesna powieść i krytyka; Artykuły literackie; Studia o Wyspiańskim. Oprac. J. i B. Suchodolscy. 1936, 391 s.

T. 8. Legenda Młodej Polski. Studia o strukturze duszy kulturalnej. Oprac. K. Irzykowski. 1937, IX, 494 s.

T. 11. I. Dębina. Cz. 1. Sam wśród ludzi. — II. Książka o starej kobiecie. Utwory powieściowe. Oprac. A. Górski. 1938, VI, 436 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1 — PP (H. Filipkowska) — PSB (J. Szytkowski). — LP (K. Wyka). — J. Szytkowski: Bibliografia prac S.K. W: S. Kołaczkowski. Pisma wybrane. T. 2. Wwa 1968.

[Stanisław Wyspiański:] S. Bednarski. *Prz. Powsz.* 1923 t. 160, I. Chrzanowski. *Rzeczpospolita* 1923 nr 66; [O Katzenellenbogen] Ostap Ortwin: Zagadnienie tragizmu w twórczości Wyspiańskiego. *Prz. Warsz.* 1923 nr 25; [S. Pigoń] St.P. *Słowo* 1923 nr 82. — [Twórczość Jana Kasprowicza:] A. Drogozowski. *Prz. Hum.* 1924; F. Bielak: Zapomniany olbrzym.

¹ Nie uwzględniono przekładów: I. Turgeniew: Rudin (Wwa 1929 i wyd. nast. Łódź 1948, Wwa 1950) oraz F. Mauriac: Losy (Kr. 1931 i wyd. nast. Kr. 1932, Wwa 1957) wydanych jako przekłady S. Kołaczkowskiego, faktycznie pióra jego żony Zuzanny Kołaczkowskiej.

Głos Nar. 1925 nr 292; W. Borowy: Monografia Kasprowicza. *Warszawianka* 1925 nr 37. — W. Borowy: S.K. I. Predykcje i styl; II. Stosunek do słowa i ducha. *Warszawianka* 1925 nr 120, 130. — [J. Kasprowicz: Wybór poezji. Oprac. ...] K. Czachowski: Nowe wydawnictwo Kasprowicza w Bibliotece Narodowej. *Prz. Współcz.* 1929 nr 87; J. Birkenmajer: *Ruch Lit.* 1930 z. 1. — [J. Kasprowicz: Dzieła pod red. ...] M. Kridl: Dzieła Kasprowicza. *Wiad. Lit.* 1930 nr 22; Z. Wasilewski: Pamięci Kasprowicza. *Mysł Nar.* 1931 nr 37. — M. Kridl: Legenda najmłodszej Polski. *Wiad. Lit.* 1931 nr 14 [rec.]; Powieść — Liryka — Dramat. 1919-1930. W: W. Feldman: Współczesna literatura polska. Wyd. 8] — R.M. Blüth: S.K. a Stanisław Brzozowski. *Pam. Warsz.* 1931 z. 6. — [Ryszard Wagner jako twórca i teoretyk dramatu:] R. Dybowski: Ein polnischer Wagner. *Slavische Rundschau*, Praga 1932 z. 3; W. Jabłonowski: Polska książka o Wagnerze. *Mysł Nar.* 1932 nr 39; J. Kaden-Bandrowski: W pogoni za urojeniami. *Gaz. Pol.* 1932 nr 73; W. Kubacki: O książce zapomnianej. *Gaz. Pol.* 1933 nr 11. — [Dwa studia. Fredro — Norwid:] M. Boruchowicz. *Nowy Dz.* 1934 nr 256; S. Cywiński. *Nowa Książ.* 1934 z. 3; W. Kubacki: Fredro na wokandy. *Gaz. Pol.* 1935 nr 316; J. Kulczycka. *Polonista* 1935 z. 2 s. 75-78. — J. Birkenmajer: Prace o Kasprowiczu. *Pam. Lit.* 1936 [rec. wyd.: J. Kasprowicz: Dzieła]. — [Organizacja kultury w Polsce:] L. Fryde: S.K. jako krytyk kultury. *Tyg. Il.* 1936 nr 1, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1966. — K. Wyka: Imaginacyjny portret S.K. *Tyg. Il.* 1936 nr 11, polem. L. Fryde. *Tamże*. — W. Borowy: Norwidiana 1930-1935. *Pam. Lit.* 1937 [rec.: Dwa studia. Fredro — Norwid]. — W. Kubacki: O książce zapomnianej. *Gaz. Pol.* 1939 nr 11 [rec.: Ryszard Wagner jako twórca i teoretyk teatru]. — Z. Grabowski: S.K.; [J. Hulewicz:] Adam Ordega; S.K. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. I. Glasgow 1945. — Z. Grabowski: S.K. W: Balast serdeczny. Londyn 1946. — J. Spytkowski: O S.K. *Pam. Lit.* 1946 z. 1/2. — Cz. Znamierowski: S.K., wspomnienie. *Znak* 1962 nr 97. — Z. Leśnodorski: Wśród ludzi mojego miasta. Kr. 1963. — W.P. Szymański: „Marchoń” i Profesor [S.K.]. *Znak* 1964 nr 11; przedr. w tegoż: Od metafory do heroizmu. Z dziejów czasopism literackich w dwudziestoleciu międzywojennym. Kr. 1967. — J. Spytkowski: W: Dzieje Katedry Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1966. — [Pisma wybrane:] A. Mencwel. *Pam. Lit.* 1969 z. 3; M. Wyka: Próba portretu krytyka. *Mies. Lit.* 1969 nr 8; J. Termer: S.K. po latach. *Prz. Hum.* 1970 nr 3. — A. Grzymala-Siedlecki: Nie pozegnani. Kr. 1972 [m.in. o S.K.]. — K. Wyka: S.K. i jego czeladka. *Kultura* 1972 nr 8, przedr. w tegoż: Odeszli. Wwa 1983. — B. Faron: Stefan Kofczkowski jako krytyk i historyk literatury. Wr.: Ossol. 1976, 160 s. — J. Nowakowski: O S.K. wspomnienie osobiste. *Ruch Lit.* 1976 nr 4.

J.Z.

KOŁAKOWSKI Leszek ur. 1927

Pseud.: Rdest Pinokio.
Filozof, historyk filozofii, prozaik, eseista.

Urodzony 23 października 1927 w Radomiu; syn Jerzego Kołakowskiego, publicysty, działacza oświatowego i spółdzielczego (zginął w 1943 na Pawiaku), i Lucyny Pietrusiewicz, nauczycielki. Do szkół uczęszczał początkowo w Radomiu, a następnie w Łodzi. W czasie okupacji niemieckiej został razem z rodziną wysiedlony z Łodzi i mieszkał kolejno we wsi Skórnice w powiecie koneckim, w Garbatce pod Koźenicami, Warszawie i ponownie w Garbatce, gdzie krótko pracował jako robotnik w zakładach drzewnych. Jednocześnie uczył się samodzielnie; egzaminy z zakresu gimnazjum

zdawał jako ekstern na kompletach tajnego nauczania. Po wojnie zdał maturę eksternistycznie w Łodzi i w 1945 rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Łódzkim. W czasie studiów zajmował się działalnością polityczną jako członek Akademickiego ZWM „Życie” i PPR (od 1948 PZPR). W 1947-49 był młodszym asystentem w Katedrze Logiki i Metodologii Uniwersytetu Łódzkiego. W 1947 opublikował pierwszy artykuł z zakresu filozofii pt. „Impresje dialektyczne” w *Po prostu* (nr 4), a w 1948-49 zamieszczał w *Kuźnicy* artykuły i recenzje. W 1949 ożenił się z Tamarą Dynenson, w latach późniejszych lekarzem psychiatrą. W 1949 przeniósł się do Warszawy i kontynuował studia na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1950 uzyskał magisterium. W tym czasie pracował w redakcji *Nowych Drog*, gdzie w 1949-54 ogłaszał liczne artykuły. Po ukończeniu studiów pozostał w Katedrze Filozofii UW, pracował początkowo jako asystent. Od 1951 był członkiem redakcji *Mysli Filozoficznej* (w piśmie tym publikował do 1957), *Studia Logica*, *Biblioteki Klasyków Filozofii*. W 1953 obronił na UW pracę kandydacką pt. „Spinoza jako zjawisko historyczne swojej epoki” (promotor prof. Adam Schaff). Od 1954 pracował na UW jako adiunkt, następnie zastępca profesora (1954-56). Równocześnie w 1953-55 był pracownikiem Instytutu Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym PZPR, a od 1955 pracownikiem Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Studia i eseje publikował w czasopiśmie filozoficznych oraz w prasie literackiej, m.in. w *Po prostu* (1954-57), *Nowej Kulturze* (1955-61), *Przeglądzie Kulturalnym* (1955-57), *Twórczości* (1955-66). W 1956-57 był członkiem redakcji *Nowej Kultury*; tu też w 1957 debiutował jako prozaik utworem pt. „Klucz niebieski albo Opowieści budujące z historii świętej zebrane ku pocieszeniu i przestrodze” (nr 5-17). W 1957 był redaktorem naczelnym dwumiesięcznika *Mysł Filozoficzny*, a w 1957-59 dwumiesięcznika *Studia Filozoficzne* (publikował tu do 1967). W 1957 przez rok przebywał we Francji i Holandii, gdzie prowadził studia nad myślą religijną XVII w. W 1959-68 kierował Katedrą Historii Filozofii Nowożytnej UW. W 1961 otrzymał nagrodę Klubu Krzywego Koła w Warszawie. W 1964 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. Był członkiem Komitetu Filozoficznego PAN. W 1965 został członkiem ZLP. Po wygłoszeniu na UW odczytu pt. „Kultura polska w ostatnim dziesięcioleciu” (druk fragmentu *Kultura*, Paryż 1967 nr 4) został w 1966 usunięty z PZPR. W 1968 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W tymże roku, za poparcie studentów podczas wydarzeń marcowych, został usunięty z UW i objęty zakazem druku. Po otrzymaniu urlopu z Instytutu Filozofii i Socjologii PAN,

w listopadzie 1968 wyjechał do Kanady jako visiting professor of philosophy w McGill University w Montrealu. W 1969-70 wykładał w Berkeley w Stanach Zjednoczonych. Następnie przeniósł się do Anglii, gdzie pozostał na stałe; w 1970 podjął wykłady jako Senior Research Fellow of All Souls College w Oxfordzie. Od 1971 współpracował z paryską *Kulturą*, a następnie także z wydawanym w Uppsali, potem w Londynie *Aneksem*. Wykładał także w Stanach Zjednoczonych w Yale University w New Haven (1975), w 1981-94 (przez część roku akademickiego) był profesorem w Committee on Social Thought and the Department of Philosophy na University of Chicago. W 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Od tegoż roku był współorganizatorem międzynarodowej akcji pomocy dla Komitetu Obrony Robotników (KOR; potem Komitetu Samoobrony Społecznej KOR), w 1977-81 także członkiem Komitetu. Otrzymał nagrody: Friedenspreis des Deutschen Buchhandels (1977), Prix Européen d'Essai (1980), Jefferson Award (1986), przyznaną przez amerykańską National Endowment for Humanities. Współpracował z londyńskim *Pulsem* (od 1978) oraz z wychodzącymi w kraju poza zasięgiem cenzury: *Krytyką* (od 1978) i *Arką* (od 1978; w 1987-92 był w radzie patronackiej tego pisma). W 1981 należał do sygnatariuszy protestu intelektualistów przeciw stanowi wojennemu w Polsce. W 1982 został członkiem POLCUL Foundation (Fundusz Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej). W 1983 otrzymał holenderską nagrodę Erasmus-Preis (Praemium Erasmianum), której połowę przekazał na fundusz stypendialny dla twórców i uczonych Europy Wschodniej. W 1988 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Otrzymał doktoraty honoris causa czterech uniwersytetów amerykańskich, a w 1992 doktorat honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego oraz przyznaną przez Polski PEN Club nagrodę im. J. Parandowskiego, w 1994 francuską nagrodę Prix Tocqueville, przyznaną myślicielom o międzynarodowej sławie za działalność służącą obronie wolności, i honorowe obywatelstwo m. Radomia oraz medal im. K. Pułaskiego. Członek Międzynarodowego Instytutu Filozofii, Akademii Brytyjskiej, Bawarskiej Akademii Sztuki, Academia Europea, Académie Universelle des Cultures, członek honorowy Amerykańskiej Akademii Sztuk i Nauk. Odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1992). Mieszka w Oxfordzie w Anglii.

TWÓRCZOŚĆ

Poza pracami naukowymi z zakresu historii filozofii opublikował:

1. Szkice o filozofii katolickiej. Wwa: PWN 1955, 265 s.

Zawartość: Neotomizm w walce z postępem nauk i prawami człowieka; Kwestia robotnicza w doktrynie politycznej Watykanu; O tak zwanych „społecznych encyklikach” papieża; O tak zwany realizmie tomistycznym; „Prawa osoby” przeciwko prawom człowieka; Nauka przed sądem Ciemnogródu; Metodologia księdza Kłósaka; Igraszki z diabłem.

2. Klucz niebieski albo Opowieści budujące z historii świętej zebrane ku pouczeniu i przestrodze. *Nowa Kult.* 1957 nr 5, 6, 8, 9, 12, 14, 16, 17. Wyd. osob. Wwa: PIW 1964, 103 s. Wyd. 2 tamże 1965.

Zawartość: Bóg czyli Sprzeczność między motywem i skutkami czynów ...; Lud Izraela czyli Skutki bezinteresowności; Kain czyli Interpretacja zasady: Każdemu wedle zasług; Noce czyli Pokusy solidarności; Sara czyli Konflikt ogólnego i jednostkowego w moralności; Abraham czyli Smutek wyższych ras; Ezwaw czyli Stosunek filozofii do handlu; Bóg czyli Względność miłosierdzia; Balaam czyli Problem winy obiektywnej; Król Saul czyli Dwa typy konsekwencji życiowej; Raheb czyli samotność prawdziwa i udawana; Job czyli Antynomie cnoty; Król Herod czyli Nędza moralistów; Ruth czyli Dialog miłości i chleba; Jael czyli Bezdroża bohaterstwa; Salomon czyli Ludzie jak bogowie; Salome czyli Wszyscy ludzie są śmiertelni.

Przekł.: ang.: The key to heaven. [Przeł.] S. Attanasio. Wyd. łącznie z przekł. poz. 10 pt. Conversations with the devil. New York 1972; The key to heaven. [Przeł.] N. Bethell. Wyd. łącznie z przekł. poz. 10 pt. The Devil and Scripture. London 1973; The key to heaven. [Przeł.] S. Attanasio. Wyd. łącznie z przekł. poz. 8 pt. Tales from the Kingdom of Lailonia; The key to heaven. Chicago, London 1989, — chorw.: Ključ nebeski. Wyd. łącznie z przekł. poz. 10 pt. Ključ nebeski; Razgovor z djavolom. [Przeł.] S. Poštić. Zagreb 1981, wyd. nast. Zagreb 1983, — czes.: Nebeklič. Wyd. łącznie z poz. 10 pt. Nebeklič; Rozhovory s d'abl'em. [Przeł.] G. Laub. Praha 1969, wyd. nast. Köln 1982, — franc.: Le clef des cieux. [Przeł.] E. Abrams. Bruxelles 1986, — holend.: De hemelsleutel [...]. Wyd. łącznie z przekł. poz. 10 pt. De hemelsleutel of stichtende verhalen uit Heilige Schrift ter waarschuwing waarin oppenomin; Dertien fabels voor groot en klein uit het koninkrijk Lailonia. [Przeł.] L. van Vlijmen. Amsterdam 1968, — niem.: Der Himmelschlüssel. [Przeł.] W. Brońska-Pampuch. Wyd. łącznie z przekł. poz. 8 pt. Der Himmelschlüssel; Dreizehn Fabeln aus dem Königreich Lailonien für Gross und Klein. München 1961, wyd. nast.: wyd. 2 1964, wyd. 3 1965, wyd. 4 1966; wyd. nast. 1973, wyd. 4 [II] 1981; wyd. osob. pt. Der Himmelschlüssel. [Przeł.] W. Brońska-Pampuch. Frankfurt am Main 1968, wyd. nast. München 1973, 1981, 1992, wyd. osob. opowiadania Jael czyli Bezdroża bohaterstwa: Jael oder die Irrwege des Heldenmuts. [Przeł.] W. Brońska-Pampuch. Neu-Isenburg 1986, — serb-chorw.: Ključ nebeski. Wyd. łącznie z przekł. poz. 10 pt. Ključ nebeski; Razgovori sa davolom. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1990, — szwedz.: Den himmelska nyckeln eller Uppbyggliga berättelser ur den heliga historien smälade till rad och varnagel. [Przeł.] L. Larsson. Stockholm 1991.

3. Światopogląd i życie codzienne. [Eseje filozoficzne]. Wwa: PIW 1957, 205 s.

Zawartość: Od autora; [1]. Z czego żyją filozofowie?; [2]. Światopogląd i edukacja; [3]. Światopogląd i krytyka; [4]. Wizjonerstwo i dogmatyzm; [5]. O słuszności zasady: cel uświęca środki; [6]. Istota i istnienie w pojęciu wolności; [7]. Platonizm, empiryzm i opinia publiczna; [8]. Katolicyzm i humanizm; [9]. Antysemita: Pięć tez niemych i przestroga; [10]. Światopogląd i życie codzienne.

Przekł.: duń.: esejów 5, 7, 9, 10 w: L. Kołakowski: Mennesket uden Alternativ. [Przeł.] J. Landbo. København 1967.

– niem.: eseje: 1, 5, 7, 9, 10 w: L. Kolakowski: *Der Mensch ohne Alternative. Von der Möglichkeit und Unmöglichkeit, Marxist zu sein*. [Przeł.] W. Brońska-Pampuch. München 1964.

4. Wejście i Wyjście. Część I. Kazanie księdza Bernarda; Część II. System Księdza Jensena, czyli Wejście i Wyjście. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1961. Por. poz. 11.

Spektakl w reż. J. Markuszewskiego został na polecenie KW PZPR zdjęty z afisza po czterech przedstawieniach.

5. Wygnanie z raju. Scenariusz filmowy. *Dialog* 1961 nr 6 s. 51-69. Przedr. zob. poz. 28.

Przełk. niem.: *Vertreibung aus dem Paradies*. Wyd. łącznie z przełk. *Rozmowy z diabłem i System Księdza Jensena* zob. poz. 10.

6. Notatki o współczesnej kontroreformacji. Wwa: KiW 1962, 117 s.

Zawartość: Chrześcijańska filozofia historii; Mafie tezy de sacro et profano; Tricesimo anno; Głos w dyskusji o uniwersalizmie chrześcijańskim; Głos w dyskusji o filozofii katolickiej; Spoowiedź z grzechu zawiści; Metafizyka wielkiej płodności; O upadkach religijnych reformatorów.

7. Fetysze racjonalizmu.

Odbitka szczerkowa Wwa: KiW 1963, 280 s.

Zawartość: [1]. Zakresowe i funkcjonalne rozumienie filozofii; [2]. Cogito, materializm historyczny, ekspresyjna interpretacja osobowości; [3]. Etyka bez kodeksu [przedr. zob. poz. 13]; [4]. Karol Marks i klasyczna definicja prawdy; [5]. Pochwała niekonsekwencji. Por. poz. 28; [6]. Nieracjonalności racjonalizmu; [7]. Wielkie i małe kompleksy humanistów [przedr. zob. poz. 13].

Przełk. ros.: *Pochwała neposledowatel'nosti*. [Przeł.] V. Kolcov. Firenze 1974.

8. [Trzyznacie] 13 bajek z królestwa Lailonii dla dużych i małych. [Opowiadania]. Powst. ok. 1960. Wyd. Wwa: Czyt. 1963, 101 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; wyd. wspólnie z: *Cztery bajki o identyczności*. Wwa: Czyt. 1995. Por. poz. 18.

Zawartość: Jak szukaliśmy Lailonii; Garby; Opowiadanie o zabawkach dla dzieci; Piękna twarz; Jak Gyom został starszym panem; O sławnym człowieku; Jak bóg Maior utracił tron; Czerwona tata; Wojna z rzeźcami; Jak rozważano sprawę długowieczności; Oburzające drosy; Opowieść o największej klótni; Opowieść o wielkim wstydzie.

Przełk. łącznie z przełk. *Klucz niebieski* zob. poz. 2; ang.: *Tales from the Kingdom of Lailonia*. [Przeł.] A. Kolakowska. – holend.: *Dertien fabels voor groot en klein uit het koninkrijk Lailonie*. [Przeł.] L. van Vlijmen, – niem.: *Dreizehn Fabel aus dem Königreich Lailonien für Gross und Klein*. [Przeł.] M. Dutsch. Wyd. oddzielnie: serb-chorw.: 13 bajki iz kraljevine Lajlonije za velike i male. [Przeł.] S. Grković. Gornji Milanovac 1987, – szwedz.: wyd. osob. opowiadania *Piękna twarz: Det vackra ansiktet*. [Przeł.] E. Borek. Stockholm 1983; całości łącznie z przełk. *Trzy bajki o identyczności* zob. poz. 18 pt. Sagor för stora och små. [Przeł.] M. von Zweigberg. Stockholm 1984.

9. Faust. Powst. 1964. Druk *Puls* 1987 nr 35 s. 5-21. Przedr. *Dialog* 1989 nr 9 s. 5-23.

Druk z inf. autora: Drama wiosną 1964 roku napisana w Otwocku w sanatorium; nie drukowana nigdzie z powodów – o dziwo – nie cenzuralnych.

10. Rozmowy z diabłem. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1965, 121 s. Przedr. zob. poz. 28.

Zawartość: Wielkie kazanie księdza Bernarda; Apologia Orfeusza, śpiewaka i błazna, rodem z Turcji, syna królewskiego; Modlitwy Heloizy, kochanki Piotra Abelarda kanonika i teologa; Spostrzeżenie dialektyczne Artura Schopenhauera, metafizyka, mieszczanina gdańskiego; Stenogram z metafizycznej konferencji prasowej Demona w Warszawie dnia 20 grudnia 1963; Rozmowa z diabłem doktora Lutra w Wartburgu 1521; Kuszenie świętego Piotra apostoła; Demon i piec.

Przełk. łącznie z przełk. *Klucz niebieski* zob. poz. 2; ang.: *Conversations with the devil*. [Przeł.] C. Wieniewska; *Talk of the Devil*. [Przeł.] C. Wieniewska; pt. *The Devil and Scripture*. [Przeł.] C. Wieniewska, – chorw.: *Razgovor s djavolom*. [Przeł.] S. Postić, – czes.: *Rozhovory s d'ablem*. [Przeł.] G. Laub, – serb.: *Razgovori sa dajvolom*. [Przeł.] P. Vujčić, – Wyd. oddzielnie: jap.: *Akuma-to-no taiwa*. [Przeł.] M. Nomura. Tōkyō 1986, – niem.: *Gespräche mit dem Teufel*, *Wyd. łącznie z przełk. Wygnanie z raju* [poz. 5] i *System Księdza Jensena* [poz. 4] pt. *Gespräche mit dem Teufel*. [Przeł.] J. von Pilecki. München 1968, wyd. 2 pt. *Gespräche mit dem Teufel. 8 Diskurse über den Böse*. [Przeł.] J. von Pilecki. München 1975, wyd. 3 tamże 1977, – szwedz.: *Samtal med Djävullen*. [Przeł.] M. von Zweigbergk. Stockholm 1982, wyd. 2 Uppsala 1983.

11. System Księdza Jensena albo Wejście i Wyjście. (Farsa w 2 aktach naśladowana z różnych autorów, nieoryginalna. Polemika optymistyczna z Beckettem). *Dialog* 1965 nr 6 s. 18-31. Por. poz. 4. Przedr. zob. poz. 28.

Przełk.: ang. Radio London BBC 1968, – niem.: *Pfarrer Jensens System – oder Eingang und Ausgang*. Wyd. łącznie z przełk. *Wygnanie z raju i Rozmowy z diabłem* zob. poz. 10.

12. Żebrak i ładna dziewczyna. [Utwór dramatyczny] *Dialog* 1965 nr 11 s. 5-12. Przedr. zob. poz. 28.

Przełk. czes.: *Zebrák a krásná dívka*. [Przeł.] H. Stachová. *Divadlo*, Praga 1966 nr 6.

13. Kultura i fetysze. Zbiór rozpraw. Wwa: PWN 1967, 289 s.

Zawiera rozprawy druk. w czasopiśmie w 1958-1966: Zakresowe i funkcjonalne rozumienie filozofii; Karol Marks i klasyczna definicja prawdy; Cogito, materializm historyczny, ekspresyjna interpretacja osobowości; Osobowość w sakralnej i ekologicznej wizji społeczeństwa; Etyka bez kodeksu; Prawda i prawdomówność jako wartość kultury; Rozumienie historyczne i zrozumiałe zdarzenia historycznego; Symbole religijne i kultura humanistyczna; Wielkie i małe kompleksy humanistów.

14. Obecność mitu. [Eseje]. Powst. 1966-1967, Paryż: Inst. Lit. 1972, 131 s. Wyd. nast.: Kr.: *Wydawn. ABC** 1981; Wwa: *Wydawn. „S”* [1983]; Wwa: *In Plus** 1986; Wr.: *Wydawn. Dolnośl.* 1994.

Zawartość wyd. z 1994: Od autora; Przedmowa do drugiego wydania. – Rozróżnienie wstępne; Mit w pytaniu epistemologicznym; Mit w świecie wartości; Mit w logice; Sens mityczny miłości; Mit, istnienie, wolność; Mit i przypadkowość natury; Fenomen obójności świata; Mit w kulturze analgetyków; Trwałość i chwytliwość mitu; Wniosek.

Przełk. ang.: *The presence of myth*. [Przeł.] A. Czerniawski. Chicago, London 1989, – hiszp.: *La presencia del mito*. Buenos Aires 1975, – niem.: *Die Gegenwartigkeit des My-*

thos. [Przeł.] P. Lachmann. München 1973, wyd. 2 tamże 1974. — serb.-chorw. Pristutnost mita. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1989.

15. Tezy o nadziei i beznadziejności. *Kultura*, Paryż 1971 nr 6 s. 3-21. Przedr. w tegez: Tezy o nadziei i beznadziejności, Anty-tezy o nadziei. Odpowiedź Leszkowi Kołakowskiemu. Paris: Société Internationale d'Éditions [ok. 1972], 74 s. Wyd. osob.: Poznań: SIW [Studencka Inicjatywa Wydawn.]* 1981, 23 s.; [Wwa 1981] BIN*, Poznań: CDN* 1984.

16. My correct views on everything. *The Socialist Register* 1974. [Przeł. z ang.:] Moje słuszne poglądy na wszystko. *Aneks*, Londyn 1978 nr 18 s. 3-32. Wyd. osob. pt. Moje słuszne poglądy na wszystko. Odpowiedź na zamieszczony w roczniku *The Socialist Register* (1973) „List otwarty do L.K. pióra Edwarda Thompsona”, opublikowana w następnym (1974) numerze tego pisma. [Wwa:] Spół. Inst. Wydawn. „Młynek”* [1981], 32 s. Wyd. nast. pt. Moje słuszne poglądy na wszystko: [b.m.w. 1984]* Bibl.-czka Młodego NZS-ia; Kr.: Promieniści* 1984.

17. Ansprachen anlässlich der Verleihung des Friedenspreises. Bibliographie des Preisträgers. [Wyd. 2]. Frankfurt am Main: Buchhändler-Vereinigung 1977 [właśc. 1978], 66 s. Wyd. 2 tamże 1978. Przemówienie z okazji przyznania pokojowej nagrody Stow. Księgarzy Niemieckich w 1977. Przełk. pol. pt. Wychowanie do nienawiści, wychowanie do godności. Przełk. ... *Kultura*, Paryż 1977 nr 12 s. 3-10.

18. Trzy bajki o identyczności. *Zapis* 1978 nr 8 s. 135-139. Wyd. osob. [Wr.]: Wydawn. „Wolni i Solidarni”* 1986, 10 s. Wyd. nast. wspólne z poz. 8 pt. 13 bajek z królestwa Lailonii dla dużych i małych; Cztery bajki o identyczności. Wwa: Czyt. 1995.

Zawartość: Bajka syryjska o wróblu i lasicze; Bajka koptyjska o wężu logiku; Bajka perska o sprzedawcy osła, — w wyd. z 1995 nado: Wojna u Lemurów. Przełk. szwedz. wyd. łącznie z przełk. 13 bajek z królestwa Lailonii dla dużych i małych pt. Sagor för stora och små, zob. poz. 8.

19. Eseje. Wwa: [b.w.]* 1981, 101 s.

Zawartość: Spisek pięknoduchów; Kapłan i błazen; Etyka bez kodeksu [poz.-7]; Jezus Chrystus — prorok i reformator.

20. Czy diabeł może być zbawiony i 27 innych kazań. [Eseje]. Londyn: Aneks 1982, 333 s. Wyd. nast.: [Kr.:] Wszechnica Społ.-Polit.* 1983; Wwa: Krąg* 1983; wyd. 2 popraw. Londyn: Aneks 1984, 333 s.

Zawartość: I. Kłopoty z kulturą: Szukanie barbarzyńcy — złudzenia uniwersalizmu kulturalnego; Wieś utracona; Epistemologiczny sens etiologii wiedzy; Psychoanalityczna teoria kultury; Fabula mundi i nos Kleopatry; Reprodukcyjność kulturalna i zapomnienie; Mała etyka; Intelktualisci; Kant i zagrożenie cywilizacji; Wychowanie do nienawiści, wychowanie do godności. — II. Kłopoty z chrześcijaństwem: Czy diabeł

może być zbawiony?; O tak zwanym kryzysie chrześcijaństwa; Odwet sacrum w kulturze świeckiej; Diabeł; Pomyślnie procektwa i pobożne życzenia — III. Kłopoty z socjalizmem: Jak być konserwatywno-liberalnym socjalistą?; Samozatrucie otwartego społeczeństwa; O duchu rewolucyjnym; Rewolucja jako piękna choroba; Wolność i wolność; Dylemat zachodniego socjalizmu; Marksistowskie korzenie stalinizmu; Przyczynek do pojęcia demokracji socjalnej; Euro- i azjatokomunizm: jedno czy dwoje?; Ludobójstwo i ideologia. — IV. Kłopoty z Polską: Tezy o nadziei i beznadziejności; Sprawa polska; O nas samych; Próba porozumienia; Postłowie do postłowa. — Noty bibliograficzne; Ważniejsze publikacje; O autorze.

Wyd. osob. poszczególnych esejów:

Rewolucja jako piękna choroba; Jak być konserwatywno-liberalnym socjalistą; Katechizm. [Wwa: NZS]* [1980], 22 s.

Kłopoty z Polską. [Wwa]: Ofic. Wydawn. „Numer Drugi”* [1982], 43 s. Wyd. nast.: [Wwa: Wola* 1983]; Wwa: Wydawn. CDN* 1983 [część nakładu skonfiskowała Służba Bezpieczeństwa]; [Wwa: Wydawn. Przedświt* [19]83]; [Wwa: Wydawn. Wola — „Solidarność”] KSR* [1983], 286-325 s. (Zeszyty [Wola-Solidarność]); wyd. 2 [Wwa]: Ofic. Wydawn. „Numer Drugi”* [ok. 1984].

Jak być konserwatywno-liberalnym socjalistą? Sprawa polska. W: *Obs. Wielkop. NSZZ Solidarność*. Aneks 1983/1. Poznań: NSZZ Solidarność* (marzec) 1983, 10 s. powiel.

Zawiera też: Dłaczego Aneks do „Obserwatora Wielkopolskiego”.

Kłopoty z chrześcijaństwem. [Wwa]: Ofic. Wydawn. „Numer Drugi”* [1983], 52 s.

Kłopoty z kulturą. [Wwa]: Ofic. Wydawn. „Numer Drugi”* [1983], 131 s.

Kłopoty z socjalizmem. [Cz.] 1-5. Kr.: [Wydawn.] Rota* 1983 (Seria Byk): 1. Jak być konserwatywno-liberalnym socjalistą? Samozatrucie otwartego społeczeństwa, 18 s.; 2. O duchu rewolucyjnym; Rewolucja jako piękna choroba, 20 s.; 3. Marksistowskie korzenie socjalizmu, 23 s.; 4. Wolność i wolność; Dylemat zachodniego socjalizmu, 25 s.; 5. Euro- i azjatokomunizm: jedno czy dwoje? Ludobójstwo i ideologia, 29 s. Wyd. nast. [Wwa]: Ofic. Wydawn. „Numer Drugi”* [1983], 88 s.

Jak być konserwatywno-liberalnym socjalistą? O duchu rewolucyjnym; Rewolucja jako piękna choroba; Marksistowskie korzenie stalinizmu. Wwa: In plus* 1986, 40 s.

Tu też: Ważniejsze publikacje; O autorze.

Przełk. franc. esejów O duchu rewolucyjnym: *L'esprit révolutionnaire*. [Przedm.] J. Semprun. [Przeł.] J. Dewitte. Paris 1985.

21. Religion. If there is no God ... On God, the Devil, Sin and other Worries of the so-called philosophy of religion. [Eseje]. New York: Oxford University Press 1982, 235 s. Wyd. nast.: Glasgow: 193

Fontana 1982; New York: Oxford University Press 1983, wyd. 2 [!] London 1993.

Wersja pol. pt. Religia. Wwa: Ofic. Wydawn. Pokolenie* [19]86, 119 s. Wyd. nast.: Kr.: Wydawn. -x* 1987, 122 s.; [Wwa]: Od Nowa* [1988]; pt. Jeśli Boga nie ma ... O Bogu, Diable, Grzechu i innych smartwieniach tak zwanej filozofii religii. [Przeł.:] T. Baszniak, M. Panufnik. London: Aneks 1987, 151 s.; Kr.: Znak 1988, 1994.

Zawartość wyd. pol.: L. Kotakowski: Uwaga do wydania polskiego; O czym tu mowa. — Bóg pokonanych przez życie; teodycea; Bóg rezonerów, Bóg mistyków. Eros i religia. Sacrum i śmierć; Mówić o tym, co niewypowiadalne: język i świętość. Potrzeba tabu; Konkluzja.

Przeł.: franc.: Philosophie de la religion. [Przeł.] J.-P. Landais. Paris 1985, — niem.: Falls es keinen Gott gibt. München 1983, Freiburg 1992, — rum.: Religia. [Przeł.] S. Mărculescu. București 1993, — serb.-chorw.: Religija. [Przeł.] V. Perišić. Beograd 1987, wyd. nast. tamże 1992.

22. Pałka i teoria. *Kultura*, Paryż 1984 nr 3 s. 3-13. Wyd. osob. Kr.: Promieniści* 1984, 12 s.

23. The general theory of not-gardening. *Journal of Antropological Society of Oxford* 1985. [Przeł. na jęz. pol.] ... Druk Zesz. Lit., Paryż 1986 nr 15 s. 5-6. Wyd. osob. pt. The general theory of not-gardening. Ogólna teoria nie-uprawiania ogrodu. Grafika: M. Bartzak. [Łódź]: Poprzeczna Ofic. Press Jacek Wdziejczak. [1991], [8] k. [tekal], 30 s.

24. Winni (Solidarność) i niewinni (PZPR). (W odpowiedzi Andrzejowi Walickiemu). *Aneks*, Londyn 1985 nr 37 s. 12-25. Wyd. osob. [Wwa:] Punkt* 1985, 30 s.

Zawiera też: A. Michnik: My, ludzie „Solidarności”.

25. Kto z was chciałby rozweselić pechowego nosorożca. [Dla dzieci]. [Kr.:] Ofic. Lit.* 1986, 14 s., [4] k.

26. Bajki różne; Opowieści biblijne; Rozmowy z diabłem. Londyn: Aneks 1987, 256 s. Wyd. nast. Wwa: Iskry 1990.

Zawiera poz. 2, 8, 10, 18.

27. Metaphysical horror. Oxford: Basil Blackwell 1988, 122 s. Wyd. pol. pt. Horror metaphysicus. [Eseje]. Wwa: Res Publica 1990, 144 s.

Zawartość wyd. pol.: O filozofach; O filozofii; O samoumęczeniu filozofii; Filozofii sznyderstwo z samej siebie; Samo-niespełnienie filozofii. Jaspers (1); Przetwarzanie filozofii; Co naprawdę jest; Kartezjańskie sny. Przeróbka „Cogito” (1); Alibi. Przekleństwo czasu; Absolut (1); Absolut (2); Osoby boskie i boskość bezosobowa; Czy Bóg jest dobry? „Cruor Dei”; Damazios i dwa rodzaje nicości; Boska nicość w chrześcijaństwie; O wszelkich możliwych językach (1); Przeróbka „Cogito” (2); Husserl; Merleau-Ponty; „Ego” jako quasi-absolut; De-kartezjanizacja; Spinoza; Jaspers (2); Leibniz i wszelkie możliwe światy; O stwarzaniu, boskim i ludzkim; Alter ego; O wszelkich możliwych językach (2); Czytanie świata.

Nagroda miesięcznika *Odra* w 1990.

Przeł.: holend.: Horror methaphysicus. [Przeł.] M. van der Marel. Kampen 1989, — litew.: Metafizinis siaubas.

[Przeł.] A. Jakubaitis. Vilnius [1993], — niem.: Horror metaphysicus. [Przeł.] F. Griesse. München 1989, — węgier.: Metafizikai horror. [Przeł.:] I. Orosz, G. Tarnóczy. Budapest 1994, — włos.: Orrore metafizico. [Przeł.] B. Morcavallo. Bologna [1990].

28. Pochwała niekonsekwencji. Pisma rozproszone z lat 1955-1968. T. 1-3. Przedm., wybór, oprac.: Z. Mentzel. Londyn: Puls 1989, 224 + 192 + 240 s. Wyd. nast. Wwa: NOWA* 1989. *Bibl. Aletheia*.

Zawartość. T. 1: Jezus Chrystus — prorok i reformator [por. poz. 19]; Erazm i jego Bóg; Filozoficzna rola reformacji; Kleśka i kariera Uriela da Costy; Spinoza wśród przyjaciół i wrogów; Dwoje oczu Spinozy; Piotr Gassendi — chrześcijanin, materialista, sceptyk; Banal Pascala; Pascal i epistemologia historyczna Goldmanna; Niemoc monumentalna Jana Jakuba; Schopenhauer — badania nad nihilizmem; Bergson — antynomia praktycznego rozumu; Miejsce filozofowania Brzozowskiego; Filozofia egzystencji i porażka egzystencji; O filozofii Kazimierza Ajdukiewicza; Tadeusz Kroński (w pierwszej rocznicy śmierci); „Wielki filozof” jako kategoria historyczna. — T. 2: Aktualne i nieaktualne pojęcia marksizmu; Sens ideowy pojęcia lewicy; Odpowiedzialność i historia; Determinizm i odpowiedzialność; Intelektualiści a ruch komunistyczny; Śmierć bogów; Czym jest socjalizm?; Nieracjonalności racjonalizmu; Pochwała niekonsekwencji; Kapłan i błazen. (Rozważania o teologicznym dziedzictwie współczesnego myślenia) [por. 19]. — [T.] 3: 1. O pożytkach diabła; Epistemologia strip-tease'u; Mircea Eliade — religia jako paraliż czasu; Chróńczona samokrytyka kultury; Wyteż wole, ucięte ucho odrośnie; Informacja i utopia; Pozytywizm na nowo wyważony; Nauka jako sztuka piękna. — II. Jan XXIII — granice Rzymu i granice chrześcijaństwa; W sprawie ukrzyżowania; Rozważania o przemocy; Bardzo dobry król; Ulitujmy się nad przodkami swoimi; Jak się robi historię; Historia jako sztuka piękna. — III. Pamięci Stanisława Jerzego Leca; Przyczynek do mowy parweniusza; Z Obywatelem Urzędnikiem — rozmowa; Irytacja z powodu wieczności; Co będzie za 10 lat?; Poezja filozoficzna Stanisława Jachowicza; Pochwała snobizmu; Pochwała niepunktualności (auto-parodia). — IV. System Księdza Jensena albo Wejście i wyjście [por. poz. 4, 11]; Żebra i ładna dziewczyna [por. 12]; Wygnanie z raju [por. 5]; Faust [por. 9]; Żona Lota czyli uroki przeszłości; Przekłady poetyckie; Postłowie; Noty; Dodatek: Moje życie ze szczególnym uwzględnieniem szalonego wręcz powodzenia u kobiet.

Przeł.: jap.: [z niem.] Sekinin to rekishi. Tōkyō 1967, — ros.: Pochwała neposledovatel'stva. [Przeł.] V. Kolcov. Firenze 1974.

29. Cywilizacja na ławie oskarżonych. [Eseje]. Wybór: P. Kłoczowski. Wwa: Res Publica 1990, 334 s.

Zawartość z poz. 20: Szukanie barbarzyńcy — złudzenia universalizmu kulturalnego; Wieś utracona; Fabula mundi i nos Kleopatry; Kant i zagrożenie cywilizacji; Wychowanie do niewiści, wychowanie do godności; Czy diabeł może być zbawiony?; O tak zwanym kryzysie chrześcijaństwa; Odwet sacrum w kulturze świeckiej; Samozatrucie otwartego społeczeństwa; Rewolucja jako piękna choroba, — oraz: Cywilizacja na ławie oskarżonych; Iluzje demitologizacji; Bałwochwaltwo polityki; Polityka i diabeł; Komunizm jako formacja kulturalna; Ogólna teoria nie-uprawiania ogrodu [por. 23]; Legenda o cesarzu Kennedy: nowa dyskusja antropologiczna.

Wybory prac w przekładach na języki obce, m.in.: a ng.: Toward a marxist humanism. Essays on the today. [Przeł.] J. Zielonko Peel. New York

[1968], wyd. nast. 1969; *Marxism and beyond*. [Przeł.] J. Zielonko Peel. [Wstęp] L. Labedz [L. Łabędź]. London 1969, wyd. nast. London 1971; *Modernity on endless trial*. Chicago, London 1990, — duń.: *Mennesket uden Alternativ*. [Przeł.] J. Landbo. [Przedm.] V. Sørensen. [Post.] J. Kristofersen. København 1967, — fiń.: *Ihminen ilman vaihtoehtia*. [Rozprawy filozoficzne]. [Przeł.] J. Blomstedtin. Helsinki 1966, — franc.: *L'esprit révolutionnaire suivi de Marxisme utopie et anti-utopie*. [Przeł. z ang., oprac. i posł.] J. Dewitte. Bruxelles 1978, toż pt. *L'esprit révolutionnaire*. Paris [1985]; *Le village introuvable*. [Przeł.] J. Dewitte. Bruxelles [1986], — hebr.: *Al haeszut hanetuna*. Michwar maset. [Wybór eseów filozoficznych]. Merchwawia [Israel] 1964, — hiszp.: *El hombre sin alternativa. Sobre la posibilidad e imposibilidad de ser marxista*. [Przeł. z niem.] A.P. Sánchez Pascual. Madrid 1970; *El racionalismo como ideología y Ética sin código*. [Przeł.] J. Muñoz. Barcelona 1970, — holend.: *Over de sterfelijkheid van de rede*. [Przeł.] J. Winkler. Amsterdam 1969; *Essays*. [Przeł.] J. Minkiewicz. Utrecht 1983; *De mens zonder alternatief*. *Essays*. [Przeł.] J. Winkler. Amsterdam 1968, — niem.: *Der Mensch ohne Alternative. Von der Möglichkeit und Unmöglichkeit, Marxist zu sein*. [Przeł.] W. Brońska-Pampuch. München 1964, wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1967; wyd. 3 [poszerz. o eseje] *Der Mythos der menschlichen Einheit* [w przeł.] L. Reinisch 1976; *Traktat über die Sterblichkeit der Vernunft. Philosophische Essays*. [Przeł.] P. Lachmann. München 1967; *Geist und Ungeist christlicher Traditionen*. [Red.] G.M. Martin. Stuttgart 1971; *Der revolutionäre Geist*. Stuttgart 1972, wyd. 2 tamże 1977; *Marxismus – Utopie und Anti-Utopie*. Stuttgart 1974; *Leben trotz Geschichte*. [Przeł.] K. Reinisch. München [1977], wyd. nast. tamże 1980; *Zweifel an der Methode*. [Przeł.] W. Peters, Ch. Storck. Stuttgart 1977; *Narr und Priester*. [Przeł.] H. Abusch [i in.] Frankfurt am Main 1987; *Die Moderne auf der Anklagebank*. [Przeł.] F. Griese, K. Nellen. Zürich 1991, — norw.: *Mannsket uten alternativ det mulige og umulige i vaere marxist*. [Przeł.] T. Ronnow. Oslo 1966, — serb.-chorw.: *Filozofski eseji*. [Przeł.] S. Nikolić. [Wstęp pt.] *Nekoliko pretpostavki za razumevanje Kolakowskoga*; S. Lukić. Beograd 1964; *Davó u istoriji*. [Przeł.] B. Rajčić, F. Rehlicky. Banja Luka 1989, — szwedz.: *Människan utan alternativ. Om det möjliga och det omöjliga i att vara marxist*. [Przedm.] L. Höög. Stockholm 1964.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: S. Lenz *Gespräche mit Manees Sperber* und L.K. [Przeł. i wstęp] A. Mensak. Hamburg; Hoffman und Campe 1980, przedr. w jęz. pol. pt. *Myślenie albo przymus sa-*

mookreślenia. *Rozmowa S. Lenza z L.K. Aletheia** 1987 nr 1, *Obecność Kolakowskiego*. — *Une conversation avec L.K.* [Rozm.] A. Browning. *Cadmos* 1980 nr 12, przedr. w: *L'Europe et les intellectuels. Enquête internationale conduite par A. Browning pour le Centre Européen de la Culture Européen de la Culture*. [Paris] 1984, — Wywiad z L.K. (fragmenty). [Rozm.] W. Karpiński. *Oprac. B.T. Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 2, wyd. osob. pt. *Nie wierzę w zwycięstwo totalitaryzmu ...*. Pozn.: Wydawn. Głosy* 1983, 30 s.; wyd. nast. pt. *Wywiad z L.K. (fragmenty)* [Wwa]. *Bibl. Tyg. Wojennego** [1984] *Przeł. franc.* Z. Bobowicz. *L'Autre Europe* 1985 nr 5, — Wywiad z L.K. [Rozm.] E. Krauze. *Kult. Niezależna** 1986 nr 20, — *Zawód błazna jest mi bliższy*. [Rozm.] P. Śpiewak. *Res Publica* 1988 nr 9, — *Marksizm, chrześcijaństwo, totalitaryzm*. [Rozm.] J. Turowicz. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 7, — *Szlaban z orłem w koronie*. [Rozm.] W. Kot. *Wprost* 1993 nr 4, — *Ulubione towarzysko diabła*. [Rozm.] E. Sawicka. *Rzeczpospolita* 1994 nr 66.

SWPP 2 (B. Winklowa). — PP (B. Winklowa). — Bibliografia [za l. 1949-1986]. *Aletheia** 1987 nr 1, *Obecność Kolakowskiego*, — Z. Mentzel: *Bibliografia prac L.K. (do roku 1970)* [w jęz. pol.]. W: L. Kołakowski: *Pochwała niekonsekwencji*. T. 3. Londyn 1989, toż w wyd. Wwa 1989, — M. Kaczmarska, E. Ukleja: *Leszek Kołakowski. Bibliografia podmiotowo-przedmiotowa*. Radom: Woj. Bibl. Publiczna 1994, 68 s.

[Światopogląd i życie codzienne:] B. Baczkowski: *Filozofia i niecodziennosc życia*. *Nouva Kult.* 1957 nr 31; T. Kroński: *Filozofia na ostrym zakrecie*. *Po prostu* 1957 nr 18, — [13 bajek z królestwa Lailonii ...] B. Czeszko: *Igraszki filozofa*. *Kultura* 1963 nr 15; W. Maciąg: *Bajki sceptyczne*. *Zycie Lit.* 1963 nr 44; J. Szacki: *Lailonia znajoma*. *Nouva Książ.* 1963 nr 20, — [Klucz niebieski ...] A. Kijowski: *Racjonalizm i aberracjonalizm*. *Twórność* 1964 nr 12, przedr. w tegoż: *Granice literatury*. T. 1. Wwa 1991; M. Chmielowiec: *Krotochwilna egzegza*. *Kultura*, Paryż 1965 nr 5; S. Czarnota: *Klucz do „Klucza niebieskiego”*. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 33, — [J. Ratajczak] J.R.: *Klucz niebieski czyli wyższe racje w niższych*. *Nurt* 1966 nr 2 [rec.: *Klucz niebieski ...*]. — [Rozmowy z diabłem] Z. Polejewski. *Books Abroad*, Oklahoma 1966 nr 3; S. Grochowiak: *Kuzzenie bezbożnika*. *Kultura* 1966 nr 4, przedr. w: *Proza, poezja 1965*. Wwa 1966, polem.: [M. Jaworski] *Emjot*. *Fakty i Myśli* 1966 nr 3; M. Malcharek: *Nietakt*. *Współczesność* 1966 nr 3; S. Głowa. *Homo Dei* 1967 nr 1, — [Kultura i fetysze:] J. Niecikowski: *Absolut odpowiedzialności*. *Współczesność* 1967 nr 23; T.M. Jaroszewski: *Ludzie i rzeczy*. (Na marginesie szkiców L.K. o osobowościach). *Mies. Lit.* 1968 nr 6, 7, — D. Bienkowska: *K. the modern heretic*. (An analysis of his literary work). *Canadian Slavic Studies*, Montreal 1968 nr 2, — E.J. Czeresniewski: *K. and the jester-priest metaphor*. *The Polish Review*, Nowy Jork 1968 nr 3, — L. Kielanowski: *Na Antonie*, Monachium 1968 nr 59 [rec.: *System Księstwa Jensena czyli Wejście i Wyjście*]. — L. van Vlijmen: *L.K.: mensielijk bestaan als groteske*. W: *Signalelementen*. Amsterdam 1968, — A. Czerniawski: *Prawdy względne L.K.* *Kultura*, Paryż 1969 nr 1/2 [rec.: *Kultura i fetysze*]. — H. Skolimowski: *Antynomie formy w sztuce współczesnej*: Gombrowicz i K. a postawa błazna. *Tematy*, Nowy Jork 1969 nr 31/32, — M. Zigo: *K. filozofické prózy*. *Slovenské Pohl'ady*, Bratislava 1969 nr 7 [rec.: *Klucz niebieski*]. — W. Wirpsza: *Kłopoty z nadzieją*. *Kultura*, Paryż 1972 nr 11 [rec.: *Tezy o nadziei i beznadziejności*]. — [Obecność mitu:] A. Rapaczynski: *Niemoc filozofii czy filozofia niemocy*. *Kultura*, Paryż 1973 nr 6; J. Kalinowski: *Mit mitu?* *Prz. Powsz.* 1974 nr 12, przedr. *Zesz. Nauk. KUL* 1975 nr 3; A. Czerniawski: *Nasze prawdziwe mity*. *Ofic. Poetów*, Londyn 1976 nr 1, — Leszek Kołakowski. *Frankfurt am Main* 1977, 66 s. [zawiera mowy autorów: R. Keller, W. Wallmann, G. Schwan, wygl. na uroczystości wręczenia nagrody pokojowej Stow. Księgarzy Niemieckich, tu też przemówienie L.K.]. — G. Schwann: *Pochwała L.K.* [Przeł.] M. Lukaszewicz. *Zapiski* 1978 nr 5, — E. Bienkowska: *Szukanie trudnego środka*. *Aneks*, Londyn 1982 nr 28 [rec.: *Czy diabeł może być zbawiony ...*]. — W. Karpiński: *L.K. Szkic do portretu*. *Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 3, przedr. w tegoż: *Herb wygnania*. Paryż 1989.

— M. Król: L.K. i zmierzchni filozofii racjonalistycznej. *Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 3. — T. Terlecki: Sztuka pisarska L.K. *Kultura*, Paryż 1983 nr 7/8; przedr. w tegoż: Szukanie równowagi. Londyn 1985. — Z. Znaniewski: Słownik pisarzy polskich na obczyźnie. L.K. *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 7. — W. Mejsbaum, A. Zukrowski: Literat cywilizowanego świata. L.K. a kryzys myśli mieszczańskiej. Wwa: KiW 1985, 285 s. — A. Michnik: Książę i żebrak. *Zesz. Lit.*, Paryż 1986 nr 14. *Aletheia* 1987 nr 1, Obecność Kołakowskiego, przedr. w tegoż: Polskie pytania. Wwa 1993, polem. [R. Legutko] M. Leski: Podzwonne dla błazna. *Arka* 1988 nr 21, przedr. *Res Publica* 1988 nr 12 oraz w tegoż: Bez gniewu i uprzedzenia. Paryż 1989. — [W. Skalmowski] M. Broński: Wokół religii. *Kultura*, Paryż 1986 nr 6 [rec.: Jeśli Boga nie ma ...]. — B. Piwowarczyk: Lire Kołakowski. La question de l'homme, de la religion et de l'Église. Paris 1986, 166 s., wyd. pol. pt. Odczytań Kołakowskiego. Problem Boga, człowieka, religii, Kościoła. [Przeł.] P. Falkowski. Częstochowa: Edycja Paulińska 1992. — R.J. Podobna. *Nowe Drogi* 1986 nr 8 [rec.: Czy diabeł może być zbawiony]. — E. Bienkowska: L.K. — wielkość i niedza rozumu wyemancypowanego. *Aneks*, Londyn 1987 nr 48. — J.A. Kłoczowski: Sceptyk i mistyk; Książki L.K. wydane po polsku. *Res Publica* 1987 nr 6. — Obecność Leszkowi Kołakowskiemu w 60 rocznicę urodzin. Londyn 1987, 386 s. Przedr. pt. Obecność: Rozmowy o filozofii. Rozmowy o dziedziectwie. Rozmowy o życiu i zyciorysach. [Kr.:] Wszelchnia Spół. Polit. [właśc. Ofic. Lit.] 1987, 309 s. [zawiera m.in. teksty autorów:] S. Amsterdamski: Tertium non datur; M. Beylin: Pokusa totalitarna; A. Drawicz: Postaraj się żyć jak najdłużej; J.A. Kłoczowski: Sceptyk i mistyk; P. Kłoczowski: Fabula mundi; J.J. Lipski: Spotkania; J. Markuszewski: Debiut [dot.: System Księdza Jensena ...]; T. Mazowiecki: Niezakończenie [dot. głównie: Obecność mitu]; A. Michnik: Kłopot; S. Morawski: O utopijnym antyutopizmie L.K.; K. Pomian: Trzy modele poznania; J. Salij: Jak być katolikiem prawowiernym, ekumenicznym i angażującym się na rzecz wyzwolenia społecznego; B. Skarga: W rozterce między „historią świętą” a nosem Kleopatry; J. Szacki: Dylematy historiografii idei; J. Tischner: K. i Kartezjusz; — E. Czerwińska: L.K. and Jan Kott. The jester priest metaphor. W tegoż: Contemporary Polish theater and drama (1956-1984). New York 1988 [dot.: Wygnanie z raju; System Księdza Jensena albo Wejście i Wyjście]. — T. Mazowiecki: Niezakończenie. *Więź* 1988 nr 7/8. — J. Morawski: Diabeł zbawiony. *Prz. Tyg.* 1989 nr 1. — S. Morawski: Jeśli Bóg istnieje, czy kondycji ludzkiej odjęty jest tragizm? *Aletheia* 1987 nr 1, Obecność Kołakowskiego, przedr. *Twórczość* 1988 nr 1. — A. Pospieszalski: Obecność religii. *Kultura*, Paryż 1988 nr 5. — J. Chojnowska: O filozofii L.K. *Kierunki* 1989 nr 9. — M. Obarski: Marzenia nosorożca. *Szt. dla Dzieci*. 1989 nr 4/6 [rec.: Kto z was chciałby rozweselić pechowego nosorożca]. — Z. Skrok: W poszukiwaniu pewności. Dyskurs bez końca. *Literatura* 1989 nr 1. — M. Styczyński: K. redivivus. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 38 [rec.: Pochwała niekonsekwencji]. — M. Szpakowska: Se non è vero. *Twórczość* 1989 nr 1 [rec.: Jeśli Boga nie ma ...]. — K. Środa: Obecność K. *Res Publica* 1989 nr 2. — K. Środa: Udreczenie. *Res Publica* 1989 nr 3 [rec.: Metaphysical Horror]. — [Pochwała niekonsekwencji] J. Katz-Hewetson: Pochwała niekonsekwencji — obrona niekonsekwencji. *Arka* 1990 nr 30; J. Mizińska. *Kresy* 1990 nr 2/3. — J. Karłowicz: Kłopoty. *Wprost* 1990 nr 5 [rec.: Czy diabeł może być zbawiony]. — K. Mętrak: K. filozofia wartości. *Literatura* 1990 nr 4 [rec.: Kultura i fetysze; tekst zdjęty przez cenzurę w 1968 z *Twórczości*]. — J. Mizińska: L.K. jako tropiciel i wielbiciel antynomii. *Kresy* 1990 nr 2/3 [rec.: Pochwała niekonsekwencji]. — J. Zychowicz: Filozof i polis. Rozum filozoficzny wobec polityki w myśli L.K. *Prz. Hum.* 1990 nr 7. — J. Zychowicz: Sąd nad filozofem. *Prz. Hum.* 1990 nr 11. — J.A. Kłoczowski: L.K. — obecność po latach. W tegoż: A myśmy się spodziewali. Pozn. 1990. — M. Łukaszczyk: Bajki różne L.K. *Nowe Książ.* 1990 nr 9 [rec.: Bajki różne]. — K. Mętrak: K. filozofia wartości. *Literatura* 1990 nr 4. — J. Mizińska. *Kresy* 1990 nr 2/3 [rec.: Pochwała niekonsekwencji]. — E. Czerwińska: Przepaść i bramy

filozofii. *Zesz. Lit.*, Paryż 1991 nr 35 [rec.: Horror metaphysicus]. — H. Eilstein: Jeśli się nie wierzy w Boga ... Czytając Kołakowskiego. Wwa: Aletheia 1991, 72 s. [dot.: Jeśli Boga nie ma ...]. — Z. Janowski: Zmeczienie filozofią. *Zesz. Lit.*, Paryż 1991 nr 35 [rec.: Cywilizacja na ławie oskarżonych]. — M. Piekut: Młot na filozofów. *Po. prostu* 1991 nr 7 [rec.: Horror metaphysicus]. — B. Piwowarczyk: Nawrócenia — prawo do prawdy, prawo do błędu. Święty Paweł, L.K. (Dwa wierzenia — dwa nawrócenia). Przekł. z franc. M. Boryska Gorzów Wielkop.: Gorzowski Wydawn. Diecezjalne 1991, 87 s. — „Szczerze mówiąc — nie”. Wstęp i oprac. B.N. Łopieńska. *Res Publica* 1991 nr 7/8 [stenogramy materiałów dot. sprawy L.K. z 1966], omów.: M. Fik: Teksty dla buntowników. *Puls* 1992 nr 1. — A. Szwed: K. pogoni za rzeczywistością. *Znak* 1991 nr 433 [rec.: Horror metaphysicus]. — A. Kister: Bezsenność wywołana bajką. *Kresy* 1992 nr 9/10 [rec.: Bajki różne]. — S. Morawski: Pochwała L.K. *Teksty Drugie* 1992 nr 4. — S. Symotluk: Trzy źródła i trzy części składowe biografii intelektualnej L.K.; T. Szkolut: Czy L.K. może być zbawiony? *Colloquia Communia* 1992/1993 nr 1/12. — A. Borowicz: Obrazy i ich zakaz. Filozofia i mit w metafizologii kultury L.K. W: Wobec kryzysu kultury. Gdańsk 1993. — M. Flis: Leszek Kołakowski — teoretyk kultury europejskiej. Kr.: Universitas 1994, 136 s. — Honoris causa, Księga pamiątkowa dla uczczenia aktu nadania profesorowi Leszkowi Kołakowskiemu honorowego doktoratu Uniwersytetu Łódzkiego. Łódź: WŁ 1994, 192 s. [zawiera m.in.]: A.M. Kaniowski: Zapomniany wymiar moralności — kilka uwag o współczesnych dyskusjach etycznych; S. Olczyk: O potrzebie uniwersalizmu; J. Piórczyński: Rozum a wiara; M. Styczyński: Przyczynek do eschatologii nadziei; B. Tuchalska: Relatywizm i naturalizm w filozofii nauki a problem wartości poznawczych; A. Nowaczyk: Czy pojęcie prawdy musi szukać oparcia w absolutnie epistemologicznym; R. Kleszcz: Krytyka rozumu pozytywistycznego; W. Groniec: Mit bez transcendencji [dot.: Kultura i fetysze]; R. Panasiuk: Wobec marksizmu. — J.A. Kłoczowski: „Więcej niż mit”. Leszka Kołakowskiego spory o religię. Kr.: Znak 1994, 386 s. — Ch. Heidrich: Leszek Kołakowski. Zwischen skeptisch und Mystik. Frankfurt am Main: Neue Kritik 1995. — Kołakowski i inni. Kr.: Znak 1995, 194 s. [tu m.in.]: A. Borowicz: Filozofia kultury L.K. w latach 1958-1968 wobec epistemologii historycznej Luciena Goldmanna; M. Flis: Mit rozumu — poszukiwanie pewności; B. Łagowski: Stanisław Brzozowski i L.K. jako mistrzowie myślenia; A. Walicki: L.K. a Stanisław Brzozowski]. — A. Miś: K. jako klasyk. *Res Publica Nova* 1995 nr 1.

E.G.

KOŁONIECKI Roman 1906-1978

Pseud.: Coh-i noor; R.K.; rk.; Teodor Pobóg; Z.P.; Zbigniew Polanowski.

Poeta, tłumacz, publicysta.

Urodzony 3 sierpnia 1906 w Warszawie; syn Władysława Kołonieckiego, szewca, i Korduli z Chelostowskich. Początkowo nauki pobierał w domu. Od maja 1916 do listopada 1918 przebywał w internacie szkoły założonej przez Główną Radę Opiekuńczą w Płocku. Po powrocie do Warszawy ukończył czteroklasowe Progimnazjum św. Klemensa i od 1922 uczęszczał do I Gimnazjum Męskiego Związku Zawodowego Nauczycielstwa Polskiego Szkoły Średnich. W tym czasie, wraz z kolegą szkolnym Lucjanem Szenwaldem, założył grupę literacką *My* i w 1925/26 wydawał organ grupy — szkolne piśmko *Pochodnia*, w którym drukował m.in. wiersze, przekłady i artykuły. Debiuto-

wał na wiosnę 1925 wierszami i przekładem „Śmierci Jaurès’a” Anny de Noailles, opublikowanymi na łamach *Robotnika*. Za właściwy debiut poetycki uważał wiersze „Biografia” i „Zatopiona Wenecja”, ogłoszone w *Skamandrze* (1925 nr 41). Po zdaniu matury w 1926, studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie należał do łódzkiej grupy literackiej Meteor (do 1930). W 1930 uzyskał dyplom magistra praw i wyjechał na stypendium Wydziału Sztuki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Francji, gdzie w Grenoble ukończył kursy języka i literatury francuskiej. Po powrocie był w 1931-37 sekretarzem redakcji miesięcznika *Droga*, w którym publikował m.in. recenzje i artykuły literackie. W 1932 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1936 otrzymał nagrodę literacką m. Warszawy za całokształt twórczości. Od 1937 do maja 1939 był redaktorem tygodnika *Pion*; w piśmie tym publikował poezję, artykuły literackie i publicystyczne, a także liczne przekłady. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i Podkowie Leśnej u Jarosława Iwaszkiewicza, pracując jako osobisty sekretarz poety i prywatny nauczyciel jego córek. Kontynuował też twórczość literacką, tłumacząc m.in. utwory P. Valéry’ego, pisząc wiersze oraz w 1943-45 „Wojenny szkicownik pamflety”. Po wojnie prowadził w 1945 w Poznaniu Klub Satyryków „Kukułka”. Po powrocie do Warszawy był w 1946 przez parę miesięcy sekretarzem miesięcznika *Problemy*, następnie do lata 1947 pracował w Polskim Radiu. W 1948-49 był lektorem wydawnictw Panteon i Spółdzielni Wydawniczej „Wiedza”. Utwory swoje drukował na łamach m.in. *Tygodnika Powszechnego* (1945-1949, 1957), *Twórczości* (1946, 1955), *Dziś i jutro* (1948-1950), *Stolicy* (1948). Za twórczość przekładową otrzymał w 1960 nagrodę Polskiego PEN Clubu. W latach siedemdziesiątych pracował nad tomem wspomnień i esejów pt. „Autoportret z sowim piórem”. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966). Zmarł 25 stycznia 1978 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wschody i zachody. Poezje. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1927, 90 s.
2. Kosodrzewina. Poemat. Wwa: Nasza Bibl. 1930 [antydat. 1929], 37 s.
3. Kryształ młodości. Wiersze 1927-1931. Wwa: Wydawn. Droga 1932, 168 s.
4. Solo fletowe. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Droga 1934, 78 s.
5. Społeczne zadania literatury. [Szkic]. *Wiedza i Życie* 1933 nr 10-11. Wyd. osob. z podtyt.: Szkic publicystyczno-krytyczny. Przedm.: A. Skwarczyński. Wwa: Wydawn. Droga 1934, 58 s.
6. Ballada o Piłsudskim. [Poemat]. Wwa: F. Hoesick 1935, 34 s.
7. Rywale. Komedja radiowa. *Pion* 1938 nr 50/51 s. 7-8. Radio 1972.
8. Elegie zielonoświąteczne. [Wiersze]. Łódź: Wydawn. W. Bąka 1946, 69 s.
9. Powrót na Stare Miasto. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 30 s.
10. Ramię do ramienia. Poezje wybrane 1925-1955. Wwa: Czyt. 1957, 254 s.
Zawartość: Wybór wierszy z poz. 1-3, 5, 8-9 oraz cykle: Wiersze różne; Sen bez snów [wiersze z l. 1939-1943]; Ramię do ramienia [m.in. przekłady współcz. poezji franc.]
11. Dno milczenia. [Wiersze]. Wwa: Pax 1962, 96 s.
12. Sen bez snów. Poematy i wiersze z przeszłości. Wwa: PIW 1968, 121 s.
Cykle: Szafa Dejaniry; Róża; Rozmowa z profesorem
13. Poezje wybrane. Wyboru dokonał autor. Wstęp: L. Żuliński. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1978, 115 s.
14. Wiersze wybrane. Wybór, wstęp i nota edytorska: T. Jodelka-Burzecki. Wwa: PIW 1987, 260 s.
Zawiera też nowy cykl In memoriam.

Przekłady

1. J. Cocteau: Orfeusz. Tragedia w 1 akcie z interwałem. *Droga* 1932 nr 11 s. 981-987, nr 12 s. 1101-1118. Wyd. osob. Wwa 1933, 67 s. Bibl. Dramatyczna *Drogi*.
2. A. Gide: Edyp. Tragedia w 3 aktach. *Droga* 1933 nr 7/8 s. 665-691. Wyd. osob. Wwa 1933, 51 s. Bibl. Dramatyczna *Drogi*.
3. P. Valéry: Semiramida. Melodramat. *Pion* 1934 nr 51 s. 4-5.
4. P. Claudel: Młodość Violeny. *Droga* 1935 nr 4 s. 343-364, nr 7/8 s. 642-666. Wyd. osob. Wwa 1935, 113 s. Bibl. Dramatyczna *Drogi*.
5. A. Gide: Persefona. Melodramat. Wwa 1936, 30 s. Bibl. Dramatyczna *Drogi*.
6. P. Valéry: Utwory wybrane. Wstęp, wybór i przekł. ... Wwa: Wydawn. Droga 1936, 178 s.
7. A. Daudet: Listy z mojego młyna. [Opowiadania]. Wwa: Wiedza 1948, 184 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1956; w oprac. A. Kulawika. Wr.: Ossol. 1991. *BN* III, 4.
8. A. Daudet: Niezwykłe przygody Tartarena z Taraskonu. Przeł.: H. Iwaszkiewicz i ... Wwa: KiW 1949, 164 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. pt.

Tartaren z Taraskonu. Przeł. ... Wwa: NK 1954, 119 s., wyd. 3 w przekł.: ..., Z. Ryłko tamże 1959, 481 s.

9. M. Axioti: Poliksena. Opowieść grecka. Wwa: LSW 1950, 150 s.

10. A. Daudet: Tartaren w Alpach. Wielkich czynów taraskońskiego bohatera ciąg dalszy. Wwa: KiW 1950, 229 s. Wyd. nast. oprac. red. i objaśn. Z. Ryłko. Wwa: NK 1954.

11. E. Triolet: Upiory pod bronią. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1950, 430 s.

12. E. Zola: W matni. (Dzieje Rougon-Macquartów. T. 1). Wwa: KiW 1952, 269 s. Wyd. nast.: wyd. 2 w: E. Zola: Dzieła wybrane, tamże 1954; E. Zola: (Rougon-Macquartowie. T. 7) Wwa: PIW 1958.

Adapt. radiowa: Adapt. Z. Orszulska. Radio 1977.

13. A. Daudet: Okruszek. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 320 s.

14. J. Giraudoux: Wojny trojańskiej nie będzie. Szuka w 2 aktach. W: J. Giraudoux: Teatr. Wwa: PIW 1957 s. 181-290.

Adapt. radiowa: Adapt. K. Salubrska. Radio 1969.

15. Stendhal: Armancja. [Powieść]. Posł.: M. Żurkowski. Przep. ... Wwa: PIW 1957, 283 s.

16. A. Daudet: Wspólnicy. [Powieść] Wwa: PIW 1959, 383 s.

17. J. Romains: Trzeba być jasnowidzem. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 218 s.

18. J.W. Goethe: Herman i Dorota. Wstęp i objaśn.: F. Witzkau. Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1965, CXXXII, 101 s. BN II, 51, Wyd. 3 tamże 1980.

19. Nguyen Du: Klejnot z nefrytu. [Poemat]. Wstęp: T. Żbikowski. Wwa: Pax 1966, 160 s. Wyd. 2 tamże 1975.

20. P. Valéry: Tak jak na brzegu morza. [Muz.] E. Knapik. Partytura. Kr.: PWM 1979, 48 s., nuty.

Praca redakcyjna

1. P. Valéry: Poezje. Wybór, oprac. i wstęp ... Przeł.: J. Iwaszkiewicz [i in.]. Wwa: PIW 1959, 159 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Tu też przekł. R.K.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964. — SWPP I. — PP (B. Winklowska). — I. Jarosińska: R.K. (1906-1978). Bibliografia. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993.

[Wschody i zachody:] J. Iwaszkiewicz. *Wład. Lit.* 1927 nr 41; K. Czachowski. U poetów. *Luow. Wład. Muzycy i Lit.* 1929 nr 6; K.W. Zawodźniński: Nowe poezje polskie. *Prz. Współcz.* 1930 t. 32. — [Kosodrzewina:] [W. Horzycal W.H. *Druga* 1930 nr 6; S. Napierski. *Wład. Lit.* 1930 nr 22. — [Kryształ młodości:] S. Napierski. *Wład. Lit.* 1933 nr 22; W. Sebyła: Cierpienia młodych Wertherów. *Zet* 1932/33 nr 5.

— J.S. Bystron: *Nowa Książ.* 1934 z. 3 [rec.: Społeczne zadania literatury]. — [Solo fletowej:] S. Furmanik: *Poezje. Polonista* 1935 z. 5, 6; W. Sebyła. *Pion* 1935 nr 16. — M. Kridl: Teoria i krytyka literatury. *Rocz. Lit.* 1934 wyd. 1935 [rec.: Społeczne zadania literatury]. — [P. Valéry: Utwory wybrane. Przeł. ...:] J. Kott. *Pion* 1936 nr 32; M. Piechał: P. Valéry po polsku. *Gaz. Pol.* 1936 nr 59. — [Elegie zielonoświąteczne:] Cz. Janeczarski. *Książ. i Kult.* 1947 nr 4; J. Kleiner. *Młoda Rzeczpospolita* 1947 nr 3; B. Ostromecki. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 21. — [Dno milczenia:] W. Latoń: Powrót K. *Kierunki* 1963 nr 33; W. Natanson: Poezja R.K. *Zycie Lit.* 1963 nr 48, przedr. w te goz: *Moje przygody literackie.* Pozn. 1971, Hierarchie i sylwety. Wwa 1985; S. Lichański: Poeta klerk. *Twórczość* 1964 nr 5. — S. Lichański R.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 23. — [Sen bez snów:] J. Iwaszkiewicz: Sen bez koszarów. *Zycie Warsz.* 1968 nr 181; E. Czaplejewicz: Sen w zgiełku bitwy. *Twórczość* 1969 nr 2; J. Lipski: Destrukcja i rekonstrukcja mitów. *Twórczość* 1970 nr 2. — W. Natanson: R.K. *Zycie Warsz.* 1978 nr 32. — K. Mętrak: Mechanizm zapomnienia. *Kulisy* 1979 nr 4. — E. Sojeczka: W „Kukulce” (Z historii poznańskich kabaretów). *Nurt* 1983 nr 2. — K. Sowiński: Spojrzenie po latach. *Miscellanea Łódz.* 1984 nr 3 [o grupie Meteor]. — T. Jodelka-Burzecki: Poeta dna milczenia. *Kierunki* 1985 nr 33. — A. Malinowska: Między awangardą a epigonizmem. *Kierunki* 1987 nr 39 [rec.: Wiersze wybrane]. — Z. Krogulski: W 10. rocznicę śmierci wybitnego poety i tłumacza R.K. *Sl. Powsz.* 1988 nr 16. — K. Mętrak: R.K. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993. **J.Z.**

KOŁYSZKO Anna ur. 1953

Krypt. A.K.; (A.K.)

Tłumaczka, krytyk literacki.

Urodzona 10 marca 1953 w Warszawie; córka Kazimierza Kołyszki, ekonomisty, i Marianny z Radomskich, urzędniczki państwowej. Uczęszczała do XXXIII Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Warszawie. Po zdaniu matury w 1971 studiowała anglistykę na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1971-73), a następnie na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1976 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1974 przekładami opowiadań A. Nin pt. „Mohikanin”, „Ragtime” oraz artykułem na temat prozy tej autorki, ogłoszonymi na łamach miesięcznika *Literatura na Świecie* (nr 10). Z pismem tym współpracowała nadal, publikując tu przekłady, artykuły i recenzje, dotyczące literatury anglosaskiej; w 1982-91 wchodziła w skład jego redakcji. Recenzje i przekłady drukowała także m.in. w piśmie *Nowe Książki* (od 1977) oraz *NaGłos* (od 1993). W 1976-79 uczęszczała na studia doktoranckie przy Instytucie Anglistyki UW. Wyjeżdżała na kilkutygodniowe stypendia British Council do Wielkiej Brytanii (1977 i 1987) oraz United States Information Service do USA (1985). W 1979 została członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1981 otrzymała stypendium im. J. Korcaka przyznawane przez Polski PEN Club. W 1985 została członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich, w 1990 SPP, w 1992 Polskiego PEN Clubu. W 1991 otrzymała nagrodę PEN Clubu za działalność przekładową. Mieszka w Warszawie.

Przekłady

1. D. Barthelme: Osobliwości. [Wybór opowiadań]. Wyboru dokonał Z. Lewicki. Tłum. i przedm.... Wwa: PIW 1983, 234 s.

Nagroda miesięcznika *Lit. na Świecie* w kategorii debiutu za przekład w 1983.

2. Ch.M. Schulz: Fistaszki. [Komiks dla dzieci]. Adapt. i oprac. graf. wyd. pol.: M. Malcharek. Wwa: Wydawn. Współcz. 1984, 142 s.

Wyd. w trzech zeszytach z podtyt.: Pierwsze spotkanie czyli Charlie Brown i jego „Banda”; Drugie spotkanie czyli Charlie Brown i jego „Banda”; Trzecie spotkanie czyli Charlie Brown i jego „Banda”.

Wyd. w wyborze tamże 1990, 247 s. [w miniaturze].

3. J. Didion: Graj jak się da. [Powieść]. Kr.: WL 1986, 164 s.

4. V. Nabokov: Tamte brzegi. [Powieść]. Przel. [z ros.] E. Siemiaszkiewicz. Fragm. z ang. przef. ... Kr.: OL* 1986, 271 s.

5. P. Roth: Komplex Portnoya. [Powieść]. Tłum. i przedm. ... Kr.: WL 1986, 265 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1990; wyd. 3 Wwa: Da Capo 1994. Wyróżnienie Stow. Tłumaczy Pol. za przekład prozy w 1986.

6. W. Allen: Bóg. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1987 nr 11 s. 47-64. Wyst. Szczec., T. Pol. 1989.

7. V. Nabokov: Pnin. [Powieść]. Post.: L. Engelking. Wwa: PIW 1987, 177 s. Wyd. 2 Wwa: Da Capo 1993.

8. W. Allen: Śmierć. [Utwór dramatyczny]. *Lit. na Świecie* 1989 nr 1 s. 210-244.

9. S. Rushdie: Dzieci północy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1989, 619 s.

Nagroda Stow. Tłumaczy Pol. w kategorii prozy za przekład w 1989.

10. S. Sontag: Zestaw do śmierci. [Powieść]. Wwa: PIW 1989, 367 s.

11. A. Comfört: Radość seksu. Poradnik wykwintnej sztuki miłości. Przel.: ... i P. Kofyszko. Wwa: Linia; Kwadrat. 1991, 273 s.

12. H. Miller: Zwrotnik Koziorożca. [Powieść]. Kr.: WL 1991, 353 s.

13. N. Weber: Zamienię życie. [Powieść]. Wwa: Almapress 1991, 221 s.

14. J. Kerouac: W drodze. [Powieść]. Post. ... Wwa: PIW 1993, 378 s.

15. V. Nabokov: Patrz na te arlekiны! [Powieść]. Gdańsk: Wydawn. Wolny Wybór; Marabut 1993, 200 s.

16. A. Ramachander: Mała świnka. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Tenten 1993, 29 s.

17. V. Nabokov: Oko. [Powieść]. Gdańsk: AteXt 1994, 77 s.

18. J. Susann: Dolores. [Powieść]. Wwa: Da Capo 1994, 189 s.

19. R. Coover: Impreza u Geralda. [Powieść]. Wwa: Da Capo 1995, 382 s.

20. M. Amis: Pola Londynu. [Powieść]. Wwa: Czytelnik 1995, 524 s.

OPRACOWANIA

Ank. 1995.

B.M.

KOMAR Michał ur. 1946

Pseud., Marcin Kos; – wspólnie z Ryszardem Markiem Grońskim; M.M. Gromar.

Krytyk literacki, eseista, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 28 sierpnia 1946 w Warszawie; syn Wacława Komara, zawodowego wojskowego (generała), i Marii z Sokołowskich, nauczycielki. Uczęszczał do XLIV Liceum Ogólnokształcącego im. A. Dobiszewskiego w Warszawie. W 1964 rozpoczął studia na Wydziale Ekonomiki Produkcji Szkoły Głównej Planowania i Statystyki; w 1969 uzyskał magisterium. Debiutował w 1965 opowiadaniem pt. „Stary”, opublikowanym w tygodniku *Świat* (nr 34), za które otrzymał wyróżnienie w konkursie redakcji na „opowiadanie prawdziwe”. Od 1968 należał do Koła Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP. W 1968-71 był pracownikiem redakcji tygodnika *Współczesność*, w którym też publikował artykuły i recenzje literackie. W 1969 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego, przyznane przez Zarząd Główny ZLP. W 1970 ożenił się z Ewą Łopką, z zawodu ekonomistką. W 1972-73 pracował w dziale kulturalnym tygodnika *Panorama Śląska*. Rozwijając twórczość literacką i krytyczną, publikował m.in. w *Twórczości* (1969-74), *Polityce* (1970-73, 1980, 1982), *Miesięczniku Literackim* (1971, 1973-76, 1980), *Szpilek* (1971-75), *Filmie* (1972-73) i *Dialogu* (1973-76, 1981-82, 1988, 1990). W 1974 otrzymał nagrodę Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1975 został członkiem SDP. W 1977-80 był stałym konsultantem Teatru Sensacji Telewizji Polskiej. Od 1977 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1980-83 pełnił funkcję kierownika literackiego Zespołu Filmowego „Silesia”. W 1981 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1982 doktoryzował się w Instytucie Badań Literackich PAN na podstawie rozprawy pt. „Piekło Conrada” (promotor prof. Stefan Żółkiewski). W 1990 został członkiem stowarzyszenia Porozumienie ponad Podziałami. W 1990-94 pełnił funkcję wiceprezesa Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W styczniu 1995 został wybrany na prezesa Unii Wydawców Prasy. Mieszka w Warszawie.

1. Bądźcie spokojni, już ja to załatwię. (Nowela filmowa). [Współaut.:] J. Głowacki. *Dialog* 1974 nr 9 s. 32-37.

2. Życie moje... (Nowela filmowa). [Współaut.:] W. Marczewski. *Dialog* 1976 nr 4 s. 33-40.

3. Piekło Conrada. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1978, 175 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Zawartość: To co niemożliwe; „Zwycięstwo” — czyli smutna gra życia; Proste prawdy Conrada; Zegar moralności; Człowiek jako zwierzę złośliwe; Razumow, czyli krąg ostatni.

4. Zaległy urlop. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Zaorski. TV 1978.

Nagroda za scenariusz na Festiwalu Polskiej Twórczości Telewizyjnej w Olsztynie w 1979.

5. Czarownice i inni. Kr.: WL 1980, 157 s.

Studium historyczno-filozoficzne dotyczące polowań na czarownicę.

6. Od magii do psychotroniki. [Współaut.:] L.E. Stefański. Wwa: Wiedza Powsz. 1980, 327 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1983.

Wydawnictwo popularnonaukowe. — Zawiera części: I. Magia i psychotronika; II. Fizyka zjawisk „nadprzyrodzonych”; III. Widzenie skórne; IV. Hipnoza, oddziaływanie bioenergetyczne, sugestia; V. Spostrzeganie pozazmysłowe w hipnozie. — Postłowie. — Prekursory polskiej psychotroniki.

7. Olimpiada 40. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kotkowski. Ekran. 1980.

Nagroda Prezydenta Francji na IX Festiwalu Filmów Sportowych w Rennes w 1982.

8. Kim jest ten człowiek. [Powieść; współaut.: R.M. Groński]. Wwa: Czyt. 1981, 146 s. Por. poz. 11.

Podp.: M.M. Gromar.

9. Wizyta młodszej pani. [Komedia muzyczna; współaut.:] R.M. Groński. Praprem. Wwa, T. Syrena 1981.

10. Lata dwudzieste ..., lata trzydzieste. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] R.M. Groński. Teksty piosenek: ..., J. Tuwim. Ekran. 1983.

11. Kim jest ten człowiek. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] R.M. Groński. Ekran. 1984. Por. poz. 8.

Podp.: M.M. Gromar; tytuł boczny: Trójkąt błędu.

12. Zmęczenie. [Eseje i szkice historyczno-filozoficzne i polityczne]. Kr.: Wszecznica Społ.-Polit. (WSP)* 1985, 275 s. Wyd. nast.: Paris: Libella 1986.

Zawartość: Wstęp. — Cz. I. Notatnik agitatora: Język płomieni; Malakoff: w samo południe; Prawo tygrysa; Wojna słów ze słowami; Dwa słowa ku pamięci; Dzieci rewolucji. — Cz. II. Chłopcy z mojego podwórka: Bomba wielka jak świat; Gra o terror; Pietrusiński. — Cz. III. Traktat o wojnie. — Cz. IV. Dziennik człowieka zmęczonego.

13. Misja specjalna. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] R.M. Groński. Ekran. 1987.

14. Obok siebie. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współaut.:] E. Żebrowski. *Dialog* 1987 nr 8 s. 5-35.

15. Kwartet. [Utwór dramatyczny]. [Współaut.:] T. Zygadło. TV 1989.

16. Prośba o dobrą śmierć. [Eseje i szkice historyczno-filozoficzne]. Wwa: Czyt. 1993, 190 s.

Zawartość: O liczbach i cenach; O poglądach stanowczych (I); O poglądach stanowczych (II); O wrogości (I); O nienawiści; O wrogości (II); O porównywaniu; O dowodach rozumnych i jasnych; O gorczy Institoris; Lekcja pierwsza; Fragment o nadziei; O tym, ile jest życia w człowieku; O rozsądku; O sprawach technicznych; Fragment o prawdzie (I); Strona Grandiera; O teatrze; O sobie; O tragedzie; Fragment o prawdzie (II); Fragment o prawdzie (III); O zmęczeniu. — Przypisy i objaśnienia. — Prośba o dobrą śmierć.

Nadto słuchowiska radiowe: Łańcuch. Radio 1975. — Powrót. Radio 1975. — List w sprawie żydowskiej, Radio 1978. — Lornetka. Radio 1978. — oraz adapt.: J. Conrad: Człowiek z głuchej nocy. Radio 1981.

Szkice w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Utopia postaci doskonałej. W: Literatura a współczesne przemiany społeczne. Wwa 1972 s. 172-202. — Carroll: jego gry. *Lit. na Świecie* 1973 nr 5 s. 308-329. — O Conradzie. *Mies. Lit.* 1974 nr 12 s. 76-92. — „Jądro ciemności” [J. Conrada]. *Mies. Lit.* 1977 nr 5 s. 65-76. — Krąg ostatni. *Twórczość* 1978 nr 3 s. 81-94 [dot. J. Conrada].

Adaptacje

1. [Zero siedem] 07 — Zgłoś się. Cz. 1. Major opóźnia akcję. Scenariusz filmowy na motywach powieści A. Minkowskiego. [Współaut.:] K. Szmagier. TV 1976.

2. Szpital przemienienia. Scenariusz filmowy na motywach powieści S. Lema. [Współaut.:] E. Żebrowski. Ekran. 1978.

3. J. Conrad: Spiskowcy. Adapt. sceniczna powieści W oczach Zachodu. [Współaut.:] Z. Hübner. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1980.

4. Misja. Scenariusz filmowy wg powieści B. Rothy pt. „Misja o północy” i „Przyjęcie na Anglettere”. [Współaut.:] P. Komorowski, K. Winiewicz. TV 1980.

M.K. podp.: Marcin Kos. — Serial w 5 odcinkach.

5. L. Tolstoj: Wojna i pokój. Adapt. sceniczna: ... i A. Chrzanowski. Wyst. Wwa, T. na Woli 1982.

6. Fachowiec. Scenariusz filmowy według powieści W. Berenta. TV 1983.

7. K. Mann: Mefisto. Adapt. sceniczna ... Wyst. Wwa, T. Powsz. 1983.

8. Osobisty pamiętnik grzesznika... przez niego samego pisany. Scenariusz filmowy na motywach powieści J. Hogga pt. „Wyznania usprawiedliwionego grzesznika przez niego samego spisane”. Ekran. 1985.

9. I.B. Singer: Sztukmistrz z Lublina. Przeł. Z. Szerer. Adapt. ... Wyst. Wwa, T. Popul. 1986.

Prace redakcyjne

1. M. Hłasko: Utwory wybrane. Wstęp: I. Kurpiewski. Wybór: ... i L. Kurpiewski. T. 1-4. Wwa: Czyt. 1985, 487 + 439 + 591 + 367 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1985, wyd. 3 1986, wyd. 4 poszerz. 1989.

T. 1. Opowiadania; T. 2. Ósmy dzień tygodnia; Cmentarze; Następny do raju; T. 3. Wszyscy byli odwróteni; Brudne czyny; Drugie zabicie psa; T. 4. Felietony; Listy; Palcie ryż każdego dnia.

2. Komedianci. Rzecz o bojkocie. Oprac.: A. Roman przy współpracy M. Sabata oraz zespół: ... [i in.]. Wwa: Wydawn. Wolne Pismo Most* 1989, 281 s. Wyd. inne: Tor.: Wydawn. Wolne Słowo* [1989].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995. — Wywiad: Los jest moim wyzwaniem. [Rozm.] Z. Skrok. *Nowe Książ* 1995 nr 9.

J. Tabęcki; M.K. W. Twórcy polskiego filmu. Cz. 1: Scenarzyści, reżyserzy, operatorzy filmu fabularnego. Wwa 1986. — [Z. Skrok] Z.S.: M.K. *Nowe Książ* 1993 nr 9 [biogram].

[Piekło Conrada:] A. Braun: Wartość paru prostych prawd. *Twórczość* 1979 nr 9; J. Niecikowski: Sześć kręgów Conradowskiego piekła. *Mies. Lit.* 1979 nr 7; M. Szpakowska: Matko nasza, matko głupich. *Polityka* 1979 nr 36. — [Czarownice i inni:] M. Łukasiewicz: O nietolerancji i nie tylko. *Nowe Książ* 1980 nr 17; W. Osiatyński: Komu płonie stoś? *Kultura* 1980 nr 41; M. Szpakowska: Miejsce dla czarziwego pomiotu. *Twórczość* 1980 nr 11. — A. Biernacki: *Nowe Książ* 1980 nr 17 [rec.: Od magii do psychotroniki]. — [Piekło Conrada:] T. Śkutnik: Whose Inferno? A. Zgorzelski: Komar's Inferno. *The Conrad News* 1981 z. 5; J.M. Gisges: „W rozwarciu szerokiach horyzontów”. W tegoż: *Moje prywatne miniatury*. Wwa 1982; A. Brodzka. *Pam. Lit.* 1983 z. 2. — [Prośba o dobrą śmierć:] H. Baltyń: Każdy z nas jest cętką na skórze lamparta. *Puls* 1993 nr 4(63); H. Zaworska: „Strzeż się niewinności!”. *Nowe Książ* 1993 nr 9.

B.D.

KOMARNICKA Wacława 1912-1984

Krypt.: W.K.
Tłumaczka.

Urodzona 26 czerwca 1912 w Mikołajowie na Ukrainie; córka Juliana Maliniaka, prawnika, tłumacza literatury pięknej, i Karoliny z Schuchmannów, lekarki. Uczęszczała do gimnazjum humanistycznego. W 1932 ukończyła studia w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej w Warszawie. W 1933 wyszła za mąż za Henryka Komarnickiego, oficera marynarki handlowej. Od 1934 ogłaszała przekłady

z literatury anglosaskiej (głównie powieści dla młodzieży). Po wybuchu II wojny światowej została w 1939 wywieziona w głąb Związku Radzieckiego, gdzie pracowała m.in. jako robotnica rolna. W 1950 powróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie. W tym samym roku została członkiem ZLP. Wznowiła twórczość przekładową z literatury anglosaskiej, a także zaczęła tłumaczyć z języka rosyjskiego. W 1965 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Za twórczość przekładową otrzymała w 1967 nagrodę PEN Clubu, a w 1983 nagrodę Funduszu Literatury. W latach siedemdziesiątych organizowała w ZLP seminaria i wykłady dla młodych tłumaczy. Zmarła 6 sierpnia 1984 w Warszawie.

Przekłady

1. B. Nicols: Dzwon na trwogę. [Powieść]. Wwa: Rój 1934, 276 s.

2. W. Fleming: Zaginiona karawana. Powieść dla młodzieży. Wwa: Nowe Wydawn. [1936], 285 s.

3. H. Footner: Niebezpieczny ładunek. [Powieść]. Wwa: Rój 1936, 291 s.

4. A. Brazil: Nowe życie Nesty. Powieść dla dziewcząt. Wwa: Nowe Wydawn. [1937], 303 s.

5. J. Verne: Przygody ucznia filozofa Wanga. Powieść dla młodzieży. Wwa: Nowe Wydawn. [1937], 205 s. Wyd. 2 Wwa: Egros 1994.

6. M. De la Roche: Pan na Jalnie. [Powieść]. Wwa: Lektura 1938, 488 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wr.: Dobra Książka 1948, wyd. 3 tamże 1949; wyd. 4 Pozn.: KAW 1991.

Cz. 4 cyklu powieściowego pt. Rodzina Whiteoaków

7. M. De la Roche: Żniwa Whiteoaków. [Powieść]. Wwa: Lektura 1938, 484 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wr.: Dobra Książka 1948, wyd. 3 tamże 1949; wyd. 4 Pozn.: KAW 1991.

Cz. 5 cyklu powieściowego pt. Rodzina Whiteoaków

8. W. Fleming: Głosy z dżungli. Powieść dla młodzieży. Wwa: Nowe Wydawn. [1938], 315 s.

9. R. Lehmann: W jesiennej mgle. Powieść. Wwa: Lektura 1938, 330 s.

10. R. Lehmann: Zaproszenie do walca. Powieść. Wwa: Lektura 1938, 277 s.

11. C. Malaparte: Legenda Lenina. Z upoważnienia autora przeł. ... i S. Łukomski. Wwa: Rój 1938, 285 s. Wyd. nast.: Wwa: Delikon 1990.

12. G. Page: Na krańcu świata. [Powieść]. Wwa: Nowe Wydawn. [1938], 462 s. Wyd. nast.: Kr.: Graffiti [1991].

13. P.H. Gibbs: Przed burzą. Powieść. Wwa: Plan [1939], 300 s.

14. Ch. Dickens: Mała Dorrit. Przekł. powst. ok. 1950. Druk *Przekrój* 1953 nr 405-454/455, 1954 nr 456-459. Wyd. osob. z podtyt.: Ks. 1. Ubóstwo. Ks. 2. Bogactwo. Przedm.: I. Dobrzycka. Wwa: Czyt. 1958, 570 + 497 s. Wyd. 2 tamże 1983. I nagroda w konkursie Czyt. na przekład w 1950.
15. S. Michałkow: Tom Cauty. Sztuka w 5 odsłonach. Oprac. dla teatrów szkolnych i świetlicowych. Według powieści M. Twaina: Książę i żebrak. Tekst przeł. z ros. ..., wiersze J. Litwiniuk. Wwa: NK 1951, 107 s.
16. L. Sobolew: Remont kapitalny. Powieść. Tłum. ... Słownictwo morskie ustalił O. Tumiłowicz. Wwa: Czyt. 1951, 321 s. Wyd. nast. tamże w przekł.: ... i H. Zakrzewskiej: wyd. 2 1964, wyd. 3 1978.
17. I. Kryłow: Magazyn mód. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wr., T. Pol. 1952.
18. M. Pogodin: Człowiek z karabinem. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wr., T. Pol. 1952. Druk fragm.: *Mater. Repert. i Inf.* 1958 nr 1 s. 64-71. Radio 1977.
19. A. Gajdar: Czuk i Hek. Insc.: W. Graszyna. Wwa: NK 1953, 63 s.
20. K. Krapiwia: Skowronki śpiewają. Komedja w 4 aktach, 6 obrazach. Tłum. ... Wiersze tłum.: J. Litwiniuk. Uwagi insc. oprac.: J. Gruda. Melodie białoruskie oprac.: Cz. Grudziński. Wwa: Czyt. 1953, 118 s.
21. H. Nikołajewa, S.A. Radziński: Wielka fala. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1953.
22. M. Nosow: Przyjaciele. Komedja w 3 aktach, 7 odsłonach. Według powieści pt. Witia Malejew w szkole i w domu. Tłum. ... Uwagi reż.: W. Kolesajew. Wwa: NK 1953, 126 s.
23. A. Ostrowski: Późna miłość. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Tor., T. Ziemi Pomor. 1953, Radio 1971.
24. I. Popow: U schyłku nocy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1953, 459 s. Wyd. 2 tamże 1954.
25. M. Dubow: Na krańcu ziemi. [Powieść]. Przyp. oprac.: J. Maliniak. Wwa: NK 1954, 276 s. Wyd. 2 tamże 1955 [właśc. 1954].
26. W. Kietlińska: Męstwo. [Powieść]. Wwa: Iskry 1954, 632 s. Wyd. 2 tamże 1955.
27. G. Mdivani: Nowe czasy. Sztuka w 4 aktach. Według insc. T. im. Wachtangowa w Moskwie. Przekł. ... Uwagi insc.: J. Gruda. Wwa: Czyt. 1954, 108 s.
28. W. Osiejewa: Wasiek Trubaczow i jego kole-dzy. T. 3. [Powieść]. Tłum.: ... i T. Domaniewska. Wwa: NK 1954, 380 s.
29. E. Uspieńska, L. Oszamin: Sprawa osobista. Sztuka w 4 aktach. Tłum. ... Uwagi insc. oprac.: J. Gruda. Wwa: Czyt. 1954, 124 s. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1954.
30. F. Norris: Ośmiornica. Powieść. Tłum.: J. Dehnel, ... Wwa: Czyt. 1955 [właśc. 1954], 534 s.
31. F. Wigdorowa: Na trudnym szlaku. [Powieść]. Wwa: NK 1955, 434 s.
32. W. Kietlińska: Dzień powszedni. Powieść. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1956, 545 + 531 s.
33. W. Niekrasow: W mieście rodzinnym. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 310 s.
34. E. Bagnold: Jałowy ogród. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Wwa, T. Pol. 1957.
35. M. Dubow: Sierota. [Powieść]. Wwa: Iskry 1957, 352 s.
36. J. Osborne: Miłość i gniew. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1957. TV 1973.
37. J. Osborne: Music Hall. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1958.
38. A. Arbusow: Godzina dwunasta. Tragikomedja w 3 aktach. Tłum.: Z. Fedeki i ... *Dialog* 1959 nr 12 s. 40-72. Wyst. Szczec., T. Pol. 1960.
39. W. Bogomołow: Iwan. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1959 nr 3 s. 44-88. Przedr. w: *Druga noc*. Wwa 1971 s. 63-143.
40. E.F.H. Burnett: Mała księżniczka. Wwa: NK 1959, 218 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1963, wyd. 3 1968, wyd. 4 1971, wyd. 5 1973, wyd. 6 1980, wyd. 7 1990, wyd. 8 1990, wyd. 9 1991; Toruń: Algo 1992; Wwa: NK 1992, tamże 1994.
41. S. Delaney: Smak miodu. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1959. TV 1989.
42. A. Miller: Proces w Salem. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Wwa, T. Dram. 1959. Wyst. też pt. *Czarownice z Salem*. Kr., T. Rozmaitości 1966. TV 1979.
43. A. Miller: Widok z mostu. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1959. TV 1972.
44. J. Cary: Z pierwszej ręki. [Powieść]. Wwa: PIW 1960, 559 s.
45. A. Christie: Morderstwo na plebanii. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 309 s. Wyd. 2 Gdańsk: Phantom Press International 1993.
46. W.W. Collins: Kamień księżycowy. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Iskry 1960, 270 s. Wyd. 2 Gdańsk: Graf 1991.

47. S. Howard: Serca w matni. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1960.
48. R. Kipling: Kapitanowie zuchy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1960, 226 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1985.
49. W. Panowa: Wala; Wołodia. Opowiadania. Wwa: Iskry 1960, 101 s.
50. L. Zorin: Dostrzec w porę. Sztuka w 2 aktach. Tłum.: Z. Fedeci i ... *Dialog* 1960 nr 8 s. 39-65.
51. I. Erenburg: Ludzie, lata, życie. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt.
[Cz. 1]. 1891-1917. Dzieciństwo i młodość. Wiersze tłum.: J. Gniazdowski. 1961, 277 s.
[Cz. 2]. 1918-1921. Rewolucja. Wiersze tłum.: Z. Bieńkowski. 1963, 229 s.
[Cz. 3]. 1966, 281 s.
[Cz. 4]. 1984, 351 s.
[Cz. 5]. 1984, 252 s.
52. J. Nagibin: Pawełek. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 173 s. Wyd. 2 tamże 1966.
53. E. O'Neill: Po długim dniu zapada noc. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1961. Wyst. też pt. U kresu dnia. Kr., Stary T. 1961. Druk pt. Zmierzch długiego dnia. W: Współczesny dramat amerykański. T. 1. Wwa 1967 s. 15-157. Wyst. pt. Zmierzch długiego dnia. Wałbrzych, T. Dram. 1968. TV 1978.
54. I. Szczegolichin: Śnieżycy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 213 s.
55. O. Wilde: Brat marnotrawny. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1961.
56. L. Zorin: Czas młodości. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: Z. Fedeci, ..., Wyst. Wwa, T. Dram. 1961.
57. R.E. Sherwood: Droga do Rzymu. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1962. Radio 1977.
58. K. Simonow: Czwartny. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1962.
59. A. Szejn: Ocean. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1962. TV 1968.
60. B. Tarkington: Siedemnastolatek. [Powieść]. Wwa: Iskry 1962, 217 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1978, wyd. 4 1990.
61. S. Howard: Złoty sznur. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Białystok, T. im. A. Węgierki 1963. TV 1972.
62. W. Inge: Letnia zabawa. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Białystok, T. im. A. Węgierki 1963. Wyst. pt. Piknik. TV 1975.
63. M. Pogodin: Mój przyjaciel. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wr., T. Rozmaitości 1963.
64. D. Gronin: Naprzeciw burzy. [Powieść]. Wwa: PIW 1964, 434 s.
65. E.W. Hildick: Jim Starling. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 192 s.
66. W. Inge: Autobus do Montany. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., K. Tarnowska. Wyst. Wr., T. Pol. 1964. Wyst. pt. Przystanek autobusowy. TV 1973.
67. J. Baldwin: Dziś rano, dziś wieczór, tak prędko. [Powieść]. Posł.: W. Sadkowski. Wwa: PIW 1965, 86 s.
68. J. Bondariew: Dwoje. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 203.
69. Eurypides: Ifigenia w Aulidzie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Koszalin, Bałtycki T. Dram. 1965.
70. W. Wojnowicz: Tu mieszkamy. [Powieść]. Wiersze tłum.: J. Litwiniuk. Wwa: Iskry 1965, 129 s.
71. M. Dubow: Wyspa strachów. [Powieść]. Wwa: Iskry 1966, 250 s. Wyd. 2 tamże 1969.
72. W. Irving: Rip Van Winkle i inne opowiadania. Wwa: NK 1966, 204 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1971; Wwa: Votum 1992.
73. L. Zorin: Rzymska komedia. [Sztuka w 2 częściach]. Tłum.: Z. Fedeci i ... *Dialog* 1966 nr 11 s. 46-74.
74. I. Majski: Wspomnienia ambasadora radzieckiego. Wwa: KiW.
T. 1. Podróż w przeszłość. 1967, 530 s.
T. 2. Pokój czy wojna. 1968, 664 s.
T. 3. Wojna 1939-1943. 1970, 500 s.
75. R.E. Sherwood: Skamieniały las. W: Współczesny dramat amerykański. T. 1. Wwa 1967 s. 481-599. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1970. TV 1974.
76. W. Aksjonow: W pół drogi do Księżycy. [Opowiadanie]. Tłum.: Z. Fedeci i ... W: W. Aksjonow: W pół drogi do Księżycy. Wwa: Iskry 1968 s. 159-192. Wyd. 2 Wwa: KiW 1978.
77. R. Manning-Sanders: Chłopiec z cyrku. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 209 s.
78. S. O'Casey: Szkarłatny proch. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1968.
79. M. Dubow: Zbieg. [Powieść]. Wwa: Iskry 1969, 182 s.
80. N. Korżawin: Kiedyś w roku dwudziestym. [Sztuka w 2 aktach]. Tłum.: Z. Fedeci i ... *Dialog* 1969 nr 11 s. 49-78. Wyst. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1969.

81. I. Southall: Lisia Jama. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 112 s.

82. M. Wnukow: Człowiek, który nazywał się O. Henry. [Powieść]. Wwa: PIW 1971, 286 s.

83. M. Baryszew: Głową o mur. Opowieść poufna. Wwa: Iskry 1972, 358 s.

84. P. Ustinow: Photo finish. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., A. Marianowicz. Wyst. Wwa, T. Dram. 1972.

85. E. Wodowozowa: Wspomnienia szlachetnie urodzonej. Tłum. ... Wstęp: A. Drawicz. Wwa: Czyt. 1972, 520 s.

86. J. Fowles: Kochanica Francuza. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 526 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1978; wyd. 3 popraw. Pozn.: Rebis 1993, wyd. 4 tamże 1994; wyd. 2 [!] Wwa: Świat Książki 1994.

87. B. Hecht, Ch. Mac Arthur: Pierwsza strona. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. ok. 1973. Inf.: *Now Teatr* 1973 nr 9 s. 12-13.

88. L.W. Karelin: Trzęsienie ziemi. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 263 s.

89. W. Lipatow: Mister-twister. Adapt. pt. Mini-ster: E. Ziegler. Radio 1974.

90. J. Wyndham: Dzień tryfidów. [Powieść]. Wwa: Iskry 1975, 374 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1991.

91. D. du Maurier: Oberża na pustkowiu. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 290 s. Wyd. 2 Wwa: Iskry 1991.

92. M. Pawłowa: Małe sztuki dla sceny jarmarcznej: Nieboszczyk. Idiota. Z życia pewnego księcia. Potęga sztuki. Tłum.: ... i Z. Fedeci. *Dialog* 1977 nr 6 s. 78-88. Przedr. sztuki Idiota w: Kto jest kto. Rosyjskie jednoaktówki komediowo-satyryczne. Wwa 1981 s. 484-501. Wyst. pt. Idiota i inni. Wałbrzych, T. Dram. 1988.

93. W. Langton: Kartoflany król. [Utwór dramatyczny]. TV 1982.

94. A.A. Milne: Brzydkie Kaczuszek czyli Niewiedza Cnota. [Utwór dramatyczny]. TV 1983.

95. J. Berger: G. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1987, 421 s.

96. E. Wolf: Papierowe kwiaty. [Utwór dramatyczny]. Wyst. TV 1994.

Praca redakcyjna

1. Antologia dramatu rosyjskiego. [T.] 2: Turgieniew, L. Tołstoj, Suchowo-Kobylin, Czechow, Gorki. Red. tekstów: ... Wwa: Czyt. 1954, 756 s.

OPRACOWANIA

RL 1984 (A. Biernacki).

J. Zieliński; W.K. *Twórczość* 1984 nr 10.

KONAR Alfred

1862-1942

Właściwe imię i nazwisko: Aleksander Kinderfreund. Powieściopisarz, autor utworów dramatycznych.

Urodzony 26 lutego 1862 w Warszawie; syn Józefa Kinderfreunda, lekarza, i Stanisławy z Bauerert-zów. Po gimnazjum ukończył Szkołę Handlową im. Kronenbergów w Warszawie. Debiutował w 1885 sztuką „Hrabina Sylwia”. Studiował przez dwa lata polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Wyjeżdżał też na studia do Berlina i Heidelbergu. Po powrocie do Warszawy podjął pracę urzędnika w dyrekcji Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, doszedł z czasem do wysokiego stanowiska. Jednocześnie rozwijał twórczość literacką; od 1887 publikował (początkowo pod nazwiskiem rodzowym, od około 1900 pod pseud. Konar) powieści, nowele i utwory dramatyczne, m.in. w *Kurierze Codziennym* (1887-90, 1893), *Gazecie Polskiej* (1888-1895 z przerwami), *Kurierze Lwowskim* (1891-1904), *Ateneum* (1893-94), *Echu Muzycznym*, *Teatralnym i Artystycznym* (1896-98), a w późniejszych latach także w piśmie *Świat*. (*Romans i Powieść*) (1913, 1915-22), w *Świecie* (stałe w 1918-23), *Kurierze Polskim* (1919-20). W 1935 został odznaczony Złotym Wawrzynem PAL za wybitną twórczość literacką. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Zmarł wiosną 1942 w warszawskim getcie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Hrabina Sylwia. Sztuka w 3 aktach. Wwa: Gebethner i Wolff 1885, 94 s.

2. Śpiąca królewna. Obrazek sceniczny w 1 odsłonie. *Tyg. Il.* 1888 nr 290-291. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1888, 31 s.

3. Przed ślubem. Wwa: E. Skiński 1891, 345 s. Zawartość: Wigilia pana Andrzeja; Nudna niedziela; Na urlopie; W wagonie; Pani Leonowa; Bal u mojej teściowej; Aurelka; W cukierki; U wód; Podróż poślubna.

4. Bankruci. [Powieść]. *Gaz. Pol.* 1891 nr 154-195. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1892, 317 s. Por. poz. 5.

5. Bankruci. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1892. Por. poz. 4.

6. Brzydka. Obrazek dramatyczny w 1 odsłonie. *Głos* 1893 nr 16-18.

7. Siostry Malinowskie. Powieść. *Ateneum* 1894 t. 1 s. 228-259, 458-496, t. 2 s. 38-78, 229-257, 405-411. Wyd. osob. Wwa: E. Skiński 1894, 326 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1905; Wwa: Czyt. 1959.

8. Gąsienice. Komedie w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1895.

9. Pierwsza miłość. Wwa: E. Skiński 1896, 253 s.

Zawartość: Pierwsza miłość. Powieść. [Opowiadania:] Janinka; Dziwak; Spełnione marzenia; Listy pani mecenasowej; Spotkanie; Piąk i jego kufel; Pó burzy; Zwierzenia; Ciekawa.

10. Figle amora. Komedia w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1897. Druk fragm. *Echo Muzyczne, Teatr i Artyst.* 1897 nr 694.

11. Jesień. Powieść. *Kur. Warsz.* 1897 nr 284-359. Wyd. osob. Wwa: J. Lewental 1898, 269 s. Wyd. 2 tamże 1915.

12. Panny. Powieść. *Kur. Warsz.* 1900 nr 108-117, 121-240, 246-331. Wyd. osob. Petersburg: K. Grendyński 1902, 457 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1905.

13. Oazy. Powieść. *Kur. Warsz.* 1903 nr 145-308. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1904, 405 s.

14. W syrenim grodzie. Powieść. *Kur. Warsz.* 1907 nr 312-360, 1908 nr 3-190. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1909, 396 s.

15. Młodość panny Mani. Powieść. *Świat. (Romans i Powieść)* 1913 nr 12-48. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1914, 423 s.

16. Kariery. Powieść. *Świat. (Romans i Powieść)* 1916 nr 44-53, 1917 nr 1-52, 1918 nr 1-13. Wyd. osob.: [T. 1]. Dwór w Jędrzejowicach. [T. 2]. Książna Irena. Wwa: F. Hoesick 1922, 1923, 351 + 330 s.

17. Piąte koło. Powieść. *Świat. (Romans i Powieść)* 1920 nr 29-52, 1921 nr 1-19. Wyd. osob.: [T. 1]. Jurek i Pawełek. [T. 2]. Szałowski, Szylert i Ska. Wwa: F. Hoesick 1925, 1926, 384 + 229 s.

18. Bez serca. Powieść z czasów przedwojennych. *Świat. (Romans i Powieść)* 1926 nr 1-27, 31-46. Wyd. osob.: [T. 1]. W pogoni za szczęściem. [T. 2]. Spełnione marzenia. Wwa: F. Hoesick 1927, 1928 [właśc. 1927], 189 + 224 s.

19. Optymistka. [Opowiadania]. Wwa: F. Hoesick 1929, 186 s.

Zawartość: Optymistka; Kastor i Poluks; Jawne tajemnice; Pan Olutek; Bez serca; Dwie miary; Franek i jego kura; Adalgida.

20. Ojcowie, my i dzieci. Powieść. [T. 1]. Ojcowie i my. [T. 2]. My i dzieci. Wwa: F. Hoesick 1932, 1933, 211 + 164 s.

21. [Tysiąc] 1000 aforyzmów. Wwa: F. Hoesick 1936, 133 s.

22. W szponach lwicy. Komedia w 4 aktach.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1964. T. 1. Wwa 1971.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (P. Grzegorzczak).

[Bankruci:] P. Chmielowski. Powieści A.K. *Ateneum* 1891 t. 4 [dot. też: Przed ślubem]. J. Badeni. *Prz. Powsz.* 1892

t. 34. — [Siostry Malinowskie:] A. Gruszecki. *Prz. Tyg.* 1895 nr 29; W. Karczewski. *Bibl. Warsz.* 1895 t. 1; J. Krzymuska. *Z. psychologii kobiecej. Ateneum* 1899 t. 3. — [Panny:] A. Drogoszowski. *Głos* 1901 nr 44; P. Chmielowski. *Beletrystyka nasza w roku zeszyłym. Pogląd na Świat* 1902 nr 20-21. — [S. Krzywoszewski] St. Krz.: A.K. *Kraj* 1902 nr 12. — W. Kosiakiewicz: *Monografista Syreniego Grodu. Świat* 1908 nr 51 [rec.: W syrenim grodzie]. — W. Kosiakiewicz: A.K. *Bluszcz* 1914 nr 7. — [Kariery:] E. Breiter: *Historia kariery i matego grzechu. Świat* 1922 nr 3; F. Hoesick: *Uroczą księżną. Kur. Warsz.* 1923 nr 145. — [Bez serca. T. 1: W pogoni za szczęściem:] M. Król. *Por. Jez.* 1927 nr 5; L.R.: *Z lamusa anachronizmów. Życie Lit.* 1928 nr 5. — [S. Krzywoszewski:] *Nowele A.K. Świat* 1929 nr 8. — J.E. Skiński: A.K. *Tęcza* 1929 nr 5. — [Ojcowie, my i dzieci:] K. Czachowski: *Kultura* 1932 nr 21; A. Grzymała-Siedlecki: *Na grobie nieznannej rodziny. Kur. Warsz.* 1932 nr 40; J.E. Plomiński: *Historia trzech pokoleń. Polska Zbroj.* 1933 nr 230. — J. Krzyżanowski. *Nowa Książ.* 1936 nr 9 [rec.: 1000 aforyzmów]. — Z. Chocłowska: *Trzy siostry. Nowe Książ.* 1959 nr 22 [rec.: Siostry Malinowskie]. — A. Grzymała-Siedlecki: *Pisarz arcywarszawski. Stolica* 1966 nr 16, przedr. w tegoż: *Nie pożegnani. Kr.* 1972. — J. Nowakowski: *Biedermajerowska terapia. W tegoż. Proza Z. Bartkiewicz, J. Germana, A.A. Konara. Rzeszów* 1976. — J. Detko: *W kręgu „Wędrowca”. W tegoż: Warszawa naturalistów. Wwa* 1980 [dot. m.in.: Siostry Malinowskie]. — J. Nowakowski: *Mechanizmy „trywialnego piękna”. W tegoż: W kręgu obiegowych ideałów estetycznych. Rzeszów* 1980.

E.G.

KONARSKA-ŁOSIOWA Krystyna ur. 1910

Poetka.

Urodzona 27 marca 1910 w Kluczewsku (woj. kielecki) w rodzinie ziemiańskiej; córka Maksymiliana Konarskiego i Janiny z domu Fulde. Dzieciństwo spędziła w rodzinnym majątku, w Kluczewsku. Uczyła się w domu; dwie ostatnie klasy gimnazjalne ukończyła na prywatnej pensji Marii Gail w Radomiu, gdzie otrzymała świadectwo dojrzałości. Debiutowała w 1928 wierszami pt. „Trzy słonie”, „Baloniki”, „Biały pierrot”, „Znów, jak co roku”, zamieszczonymi w *Kurierze Warszawskim* (nr 271). W 1929-32 kontynuowała naukę w Seminarium Gospodarczym prowadzonym przez ss. Sacré Coeur w Zbylitowskiej Górze. Następnie do 1935 uczęszczała jako wolny słuchacz na wybrane wykłady z nauk humanistycznych na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie należała do Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”, brała udział w tzw. Tygodniach Społecznych w Lublinie. Publikowała wiersze w kwartalniku *Młodzież Katolicka* (1935), a w 1936 w piśmie *Gregoriana*. W tymże roku wyszła za mąż za Adama Łosia, ziemianina, który administrował dobrami Adamów, i zamieszkała w majątku Szewnia w okolicach Zamościa. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała początkowo nadal w Szewni, a od 1942, po zarekwirowaniu przez Niemców majątku Adamów kolejno w Zamościu, w powiecie hrubieszowskim, gdzie mąż objął administrację majątku Świdniki, oraz w Świdnie (pow. grójecki).

Po zakończeniu wojny przebywała w Mogielnicy, później w Chylicach pod Warszawą, a w 1948 zamieszkała w Warszawie. Rozwijała twórczość poetycką, publikując wiersze w czasopiśmie *Tygodnik Warszawski* (1946-48), *Dziś i jutro* (1946, 1950-55), *Tygodnik Powszechny* (1948-49). W 1958 zaczęła uczestniczyć w zespole redakcyjnym *Więzi* i ogłaszać utwory na łamach tego miesięcznika; w 1962 została redaktorem działu. W 1975-76 ogłaszała nadto wiersze w piśmie dla dzieci *ABC Techniki* (tu cykl wierszy o rodzinie bobrów). W 1976 przeszła na emeryturę, współpracując nadal z *Więzią* i kontynuując twórczość poetycką. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W szklanej kuli. Poezje. Wwa: Verbum [właśc. nakł. S. Brzeziński] 1935, 80 s.

Podp.: Krystyna Konarska.

Zawiera cykl: Credo; Mój Bóg; Z legend franciszkańskich; Luna tężowa; Ludzie o smutnych twarzach; Modłę się czasem o ciszę.

2. Oczy w słońcu. Poezje. Wwa: Prabuksi i Płocka 1936, 95 s.

Podp.: Krystyna Konarska.

3. Granice życia. Wybór poezji. Wstęp: M. Zieliński. Kr.: Znak 1985, 188 s.

Cykle: W szklanej kuli; Oczy w słońcu; Z notatnika snów; Podróż; Wiara; Rozpacz; Nadzieja.

4. Takie wielkie zmęczenie ... [Wiersze]. Wwa: Bibl. *Więzi* 1995, 62 s.

Przekład

1. S. Weil: Zakorzenie i inne fragmenty. Wybór pism. Wybór i przedm. A. Wielowieyski, ... Kr.: Znak 1961, XXXV, 318 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995. — K. Konarska-Łosiowa: Dlaczego piszę. *Dziś i Jutro* 1951 nr 14 s. 10.

[Oczy w słońcu:] A. Bogdanowicz, *Gregoriana*, Lwów 1936, s. 141 [rec. też: W szklanej kuli], P. Hulka-Laskowski, *Nowa Książ* 1936 z. 6. — [Takie wielkie zmęczenie ...] C. Gawrys: „Miłość w bólu ściśniętych pięści”; J. Łukasiewicz: Teraz najważniejsze... *Więź* 1995 nr 7.

K.B.

KONARSKI Feliks 1907-1991

Pseud.: Ref-Ren.

Poeta, autor piosenek i tekstów rewiowych, komediopisarz.

Urodzony 9 stycznia 1907 w Kijowie. Dzieciństwo spędził w Kijowie. W 1921 na polecenie matki przedostał się do Warszawy, gdzie po ukończeniu gimnazjum podjął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie zaczął komponować piosenki dla teatryku Qui Pro Quo w Warszawie. W 1929 związał się jako autor piosenek i tek-

stów rewiowych z warszawskim Teatrem Nowości Konrada Toma, któremu zawdzięczał pseudonim Ref-Ren (używany od tamto czasu w twórczości literackiej i teatralnej). Rozpoczął też działalność aktorską w objazdowym teatryku Dobrowolskiego i Cieleckiego. Ożenił się z Niną Oleńską, aktorką. W 1934 był współzałożycielem rewiowego teatryku objazdowego *Wesoły Murzyn*. Wybuch II wojny światowej zastał go we Lwowie, gdzie po zajęciu miasta przez ZSRR, zorganizował zespół aktorski złożony z artystów przybyłych z Warszawy, który występował w kinoteatrze *Stylowy*. Po zamknięciu teatryku ze względu na polityczne, związał się z amatorską orkiestrą lwowskich kolejarzy, wraz z którą udał się na tournée po Związku Radzieckim. W czerwcu 1941 przebywał w Moskwie, skąd wraz z żoną udał się do Taszkentu, a w grudniu 1941 dotarł do ośrodka zbiorczego Armii Polskiej w Tockoje. Wstąpiwszy do wojska, zorganizował Czołówkę Teatralną 10. Dywizji Piechoty, która w lutym 1942 wystawiła napisaną przez niego rewii „Made in Tock”. Z Armią Polską przeszedł na Bliski Wschód. Kierował Czołówką Teatralną Armii Polskiej na Wschodzie (APW; później Czołówka Rewiowo-Muzyczna APW), z którą występował kolejno w Iraku, Palestynie i Egipcie. Był autorem licznych pieśni żołnierszych APW (m.in.: „Coś ty za jeden”, „Naprzód lwowskie dzieci”, „Orły do lotu”, „Polskie serce”) i tekstów rewiowych. W 1944 objął kierownictwo Teatru Żołnierza „Polska Parada” (w skład którego weszła Czołówka). Brał udział w bitwie o Monte Cassino, po której napisał tekst piosenki „Czerwone maki na Monte Cassino”. Po zakończeniu wojny przebywał początkowo nadal we Włoszech, gdzie Czołówka została w maju 1945 podporządkowana Samodzielnej Sekcji Widowiskowo-Artystycznej z siedzibą w Fermo. W 1946 zamieszkał w Londynie. W następnych latach prowadził własny teatr o nazwie Teatr Komedi Muzycznej Ref-Rena (później Teatr Rewii Ref-Rena, Teatr Ref-Rena), w którym wystawiał też liczne utwory sceniczne i rewie własnego autorstwa. Współpracował nadto z sekcją polską radia francuskiego w Paryżu (1951-52), a także z wydawanym w Londynie dwutygodnikiem humorystyczno-satyrycznym *Pokerzywy* (1953-54); wiersze i prozę publikował też w innych czasopiśmie emigracyjnych. W 1961 został prezesem Związku Artystów Scen Polskich za Granicą z siedzibą w Londynie. W 1965-66 wraz z emigracyjnym Teatrem Ref-Rena objęła ośrodki polskie w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, a następnie kontynuował występy w Londynie. W 1970 osiadł na stałe w Chicago, gdzie założył Kabaret Ref-Rena. Odznaczony przez rząd emigracyjny w Londynie Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta (1975). Zmarł 12 września 1991 w Chicago.

TWÓRCZOŚĆ (wszystkie utwory publikowane pod pseud. Ref-Ren)

1. Piosenki z plecaka Helenki. (Z nutami). Część nutową oprac. I. Rozengart. Rzym: Nakł. autora 1946, 172, [20] s.

Wspomnienia i piosenki wojskowe autora z 1941-1945.

2. Batiary czyli lwowskie rozmówki Józka, Mińcia i cioci Badylakowej. Cykl audycji nadanych przez Radio Paryż. London: [Nakł. autora] 1952, 31 s.

3. Piosenki Ref-Rena. London: [Nakł. autora ok. 1955], 53 s.

4. Wolna piosenka. Poemat o wolnej piosence. [London: Nakł. autora ok. 1957], 39 s.

5. Serce na dłoni. Wiersze i piosenki. Londyn: [Nakł. autora] 1958, 57 s.

6. [Trzydzieści] 30 lat piosenki i 30 słów o świ- ni. Londyn: [Nakł. autora] 1959, 45 s.

7. Historia „Czerwonych maków”. Londyn: Nakł. autora 1961, 71 s., nuty.

Geneza piosenki i historia jej popularności; także o Czołówce Teatralnej przy 2. Korpusie w okresie 1943-1944.

8. Kujawiaki i mazurki. Teksty i muz. ... Londyn: [Nakł. autora] 1961, 20 s.

9. Taka sobie Helenka ... (Kartka z pamiętnika). Londyn: Nakł. autora 1963, 50 s.

10. Wesołe i smutne. Londyn: Nakł. autora 1965, 53 s.

11. Miłość w moim życiu. Londyn: Nakł. autora 1967, 52 s.

12. Stanisław Smolak, artysta niezwykły. [Cross Village, USA:] J. Smolak 1970, 31 s.

Zawiera też wiersz o S. Smolaku; [In:] Z kraju, co leży nad Wisłą...

13. [Trzydzieści] 30 lat pracy artystycznej poza krajem Ref-Rena i Niny Oleńskiej. [Współaut.:] J. Konarska. Przedm.: J. Bielatowicz. Chicago 1972, [82] s.

14. Wiersze sercem pisane ... Chicago: [Nakł. autora], Druk Hollywood Press 1972, 372 s. Wyd. 2 Chicago 1988.

Utwory w działach: Rosja — 1941. Wiersze dla cudem uratowanych; Iran, Irak, Palestyna, Egipt — 1942-1943. Wiersze dla żołnierzy; Italia — 1943-1946. Wiersze dla żywych i poległych; Anglia — 1947-1951. Wiersze dla zawiedzionych; Francja — 1951-1952. Wiersze dla słuchaczy radiowych audycji z Paryża; Anglia — 1953-1956. Wiersze dla „Travel-dokumentarzy”; Stany Zjednoczone — od 1956 — gościnnie, od 1965 — na stałe; Wiersze okolicznościowe; Wiersze do moich przyjaciół; Wiersze dla tych, których już nie ma.

15. Twarze z gutaperki. Nowele. Winnipeg [Kanada]: Pol. Wydawn. Czas 1980, 144 s.

Zawartość: J. Mroczkowski: W hołdzie dla autora. — Od autora. — Twarz, której się nie zapomina; Twarz, z której zniknął uśmiech; Twarz bez zmarszczek; Twarz z dalekich kresów;

Czy pies może mieć twarz?; Twarz jedna z wielu; Twarz z pechowym profilem; Twarz bez jutra; Twarze z problemami; Twarz zawiedziona; Twarz o zatartych rysach; Twarz na każdej okazji; Twarz beżmyślna; Twarz w piasku; Twarz z gutaperki; Twarz, którą zdobyły oczy; Twarz z fantazją; Twarz zesłana przez Boga.

Wydania osob. tekstów pieśni z nutami: Wiosna! Wiosna!. Foxtrot. [Muz.:] H. Skrzypkowski. Wwa: F. Grabczewski [1928-1930], 3 s. — Coś ty za jeden?; Orły do lotu. [Muz.:] ... Londyn: Chór Radia Pol. 1944, 1 k. — Czerwone maki na Monte Cassino. [Muz.:] A. Schütz. [Włochy:] Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu AP [Armii Pol.], dod. do *Na Szlaku Kresowej* 1944 nr 8. Wyd. nast.: Londyn: Chór Radia Pol. 1944, 2 s.; Kr.: Cracovia 1946, [2] k.; [Pozn.: Pozn. Spółka Wydawn.] ok. 1947, [4] s. — Wszystko mi jedno... Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu AP [Armii Pol.]. — Warszawa. Pieśń. [Muz.:] A. Schütz. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu AP [Armii Pol.] 1946, 4 s.

Rewie, komedie muzyczne, widowiska

1. Made in Tock. Rewia. Praprem. Tockoje [ZSRR], Czołówka Teatr. 10 Dywizji Piechoty II 1941.

2. Cocktail humoru. Rewia. Praprem. Tel Awiv, Czołówka Teatr. Armii Pol. na Wschodzie XII 1942.

3. Wieczór piosenki, tańca i humoru. Praprem. Bagdad, Czołówka Teatr. Armii Pol. na Wschodzie XII 1942.

4. Polska Parada. (Keep smiling). Praprem. Egipt, Czołówka Teatr. Armii Pol. na Wschodzie V 1943.

5. Tu jest Kirkuk. Rewia. Praprem. Bagdad, Czołówka Teatr. Armii Pol. na Wschodzie VIII 1943.

6. Uśmiechnij się. Rewia. Praprem. Jerozolima, Czołówka Teatr. Armii Pol. na Wschodzie X 1943.

7. Polish Parade. Praprem. Kair, Czołówka Teatr. Armii Pol. na Wschodzie II 1944.

8. Bonjour everybody. Rewia. Praprem. Londyn, T. Pol. 1951.

9. Rycerze bez zbroi. (Żart atomowy w 3 wybuchach). [Komedie muzyczne]. Praprem. Londyn, T. Komedii Muz. Ref-Rena 1952.

10. Opowieści Erosa. Praprem. Londyn, T. Komedii Muz. Ref-Rena 1953.

11. Spacer po Warszawie. Praprem. Londyn, T. Komedii Muz. Ref-Rena 1953.

12. Stary Wiedeń. Praprem. Londyn, T. Komedii Muz. Ref-Rena 1953.

13. Dla ciebie wszystko! [Współaut.:] N. Sąddek. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1954.

14. Kopciuszek z Hammersmith. Krotochwila muzyczna. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1954.
15. Mężczyzna „zmienna” jest. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1954.
16. Naokoło świata. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1954.
17. Jubileusz miedziany. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1955.
18. Poczkaj Hanke. [Rewia; współaut.:] R. Kiersnowski. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1955.
19. Szlakiem Kolumba. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1955.
20. Rycerskim szlakiem. Obraz historyczny. Praprem. Londyn, Royal Albert Hall 1956.
21. Vice versa. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Ognisko 1956.
22. Wybryki z Ameryki. [Rewia]. Londyn, T. Ognisko 1956.
23. S.O.S. (Syrenka odnawia szlagiery). Kabarecik estradowy. [Współaut.:] R. Kiersnowski. Praprem. Londyn, Kabaret Syrenka 1957.
24. Zamki na lodzie. Rewia. Praprem. Londyn, T. Ref-Rena 1958.
25. Księżyc do wynajęcia. Rewia. [Współaut.:] M. Hemar. Praprem. Londyn, T. Ref-Rena 1959.
26. Cia...Gia...Faustyno. Praprem. Londyn, T. Pol. 1960.
27. Teatr za trzy grosze. [Współaut.:] N. Sądek. Praprem. Londyn, T. Pol. 1960.
28. Nie graf Wojtek ... Praprem. Londyn, T. Pol. 1961.
29. Słoń w karafce. Praprem. Londyn, T. Pol. 1961.
30. Dziura w niebie. Praprem. Londyn, T. Pol. 1962.
31. Bonjour Twistesse. Praprem. Londyn, T. Pol. 1963.
32. Tele – Fele – Kuku. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Pol. 1964.
33. Z walizką przez świat. Praprem. Londyn, T. Pol. 1964.
34. Skrzydła chwały. Widowisko patriotyczne. Praprem. Londyn, T. Pol. 1965.
35. Bieg przez płotki. Praprem. Londyn, Emigracyjny T. Ref-Rena 1967.
36. Póki my żyjemy. Praprem. Londyn, Emigracyjny T. Ref-Rena 1968.
37. Serce na dłoni. Praprem. Londyn, Kabaret Artyst. Ref-Rena 1969.
38. Swój do swego. [Rewia]. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1971.
39. Kabarety świata. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1972.
40. Gołąbek niepokoju. [Rewia]. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1973.
41. Same rodzyнки. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1973.
42. Z motyką na księżyc. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1973.
43. Hop! dziś, dziś – a co jutro? Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1975.
44. Od Ref-Rena nikt się nie wykreści. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1975.
45. Grzesznik. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1976.
46. Porywacze miłości. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1977.
47. Michałek. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1978.
48. Dożynki pana Zagłoby. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1979.
49. A co w Refrenistanie? Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1980.
50. Kobiетки, ach kobiety. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1981.
51. Nina. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1981.
52. Oj, mężczyźni, mężczyźni. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1981.
53. Ref-Ren z nami. Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1983.
54. I znów zakwitną maki ... Praprem. Chicago, Kabaret Ref-Rena 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974. – [F. Konarski] Ref-Ren: Latające Refreny. *Tydz. Pol.*, Londyn 1967 nr 18 [o dwuletnim pobycie w USA i występie Emigracyjnego Teatru Ref-Rena]. – Wywiad: Rozm. J. Kowalewski. *Orzeł Biały*, Londyn 1984 nr 1379.

SWPP 2 (J. Czachowska). – PP (J. Czachowska).

J. Ostrowski. *Orzeł Biały*, Londyn 1965 nr 11 [omów. rewii Ref-Rena]. – A. Schütz: Dzieje melodii „Czerwonych maków na Monte Cassino”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 32. – A. Azarjew: 30 lat pracy dla pokrzepienia serc. (F.K. (Ref-Ren) – artysta mas). *Polonia*, Chicago 1972 nr 6. – A. Leszczyński: Ref-Ren sercem czytany. *Dz. Związk.* (dod.), Chicago 1973 nr 35. – T. Szewera: „Czerwone maki”. *Odgłosy* 1975 nr 20 [dot. okoliczności powstania pieśni]. – E.L. Dusza: Od „Albatrosa” do „Czerwonych maków”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1979 nr 38 [dot. twórczości i działalności F.K.]. – E.L. Dusza: Złoty jubileusz Ref-Rena. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1979 nr 39. – O. Terlecki: „Czerwone maki”. *Kierunki*, 1980 nr 20. – A. Schütz: Przygoda twórców sławnej piosenki. *Orzeł Biały*, Londyn 1981 nr 206 [o przedstawieniach Czołwika Teatralnej pod Monte Cassino]. – M. Damjan, T. Vinzens: Der rote Mohr von Monte Cassino. Eine polnische Ballade. [Oprac.:] T. Vinzens, G. Stocker, Mönchaltorf, Schweiz: Studio Damjan; Aarau: Sauerländer 1983, 58 s. – E. Nowowiejski: Helenka i „Czerwone maki”. *Stolica* 1984 nr 52. – Z. Sokolowski: Teatr Ref-Rena. *Dz. Pol. i Dz. Zol.*, Londyn 1985

nr 158. — T. Matulewicz: „Czerwone maki na Monte Cassino”. W tegoż: Skąd ta pieśń. Olsztyn 1987. — Z. Mierziński: Ref-Ren. *Kierunki* 1987 nr 10. — I. Delmar: Piosenki są jak kwiaty. Pożegnanie Ref-Rena. *Tydz. Pol.*, Londyn 1991 nr 42. — J. Chłap-Nowakowa: Autor „Czerwonych maków”. *Arka* 1992 nr 37/38. — A. Romanowski. Pieśń o makach i krwi. *Tyż. Powsz.* 1994 nr 21.

J.Cz.

KONARSKI Kazimierz 1886-1972

Krypt.: KK.
Prozaik, archiwista

Urodzony 27 maja 1886 w Jeleniowie w Górach Świętokrzyskich; syn Szymona Konarskiego, właściciela ziemskiego, prezesa Warszawskiej Komisji Ziemskiej, i Joanny z Kosseckich; siostrzeniec Zofii Bukowieckiej, pisarki dla młodzieży. W 1897-1905 uczył się w siedmioklasowej Warszawskiej Szkole Realnej. Po strajku szkolnym w 1905, przeniósł się do Krakowa i w 1906 zdał maturę w Wyższej Szkole Realnej. W tymże roku wyjechał do Petersburga, gdzie uzyskał chrońniak go od służby wojskowej maturę klasyczną. Od 1907 studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Po uzyskaniu w 1913 doktoratu na podstawie rozprawy „Polska przed odsieczą wiedeńską w 1683” kontynuował studia dzięki stypendium Kasy Pomocy Naukowej im. J. Mianowskiego, najpierw w Dreźnie, a następnie w Paryżu. W 1914-16 pracował jako nauczyciel historii na pensjach: Julii Jankowskiej, Antoniny Walickiej i Zofii Kurmanowej w Warszawie. W kwietniu 1916 został powołany na stanowisko wykładowcy historii nowożytnej na Uniwersytecie Warszawskim. W tym też roku zaczął publikować prace z zakresu archiwistyki i historii oświaty w *Przeglądzie Historycznym*. W styczniu 1917 zaciągnął się do Legionów Polskich; służył jako szeregowiec w 5. Pułku Piechoty stacjonującym w Chełmie. Pod koniec 1917 objął stanowisko sekretarza generalnego w Departamencie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Tymczasowej Radzie Stanu (następnie Ministerstwie). W 1917-19 redagował *Dziennik Urzędowy Departamentu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego*. W 1919 ożenił się z Wandą Jesieńską (zmarła 1968). W 1921 został dyrektorem Archiwum Głównego Akt Dawnych. Był członkiem Sekcji Archiwalnej oraz Sekcji Historii Warszawy i Mazowsza Towarzystwa Miłośników Historii (od 1936 przewodniczący). W 1925 był nadto współinicjatorem kursów archiwalnych. Kontynuował pracę naukową, zamieszczając artykuły m.in. w *Przeglądzie Historycznym* (1925), *Ziemi* (1926-29) oraz *Archeionie* (od 1927). Rozpoczął również twórczość literacką. Debiutował w 1926 opowiadaniem dla dzieci pt. „Dziadunio”, zamieszczonym na łamach *Plomyka* (nr 13). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w War-

szawie. Od początku 1940 brał udział w działalności konspiracyjnej. Po zakończeniu wojny pełnił funkcję zastępcy dyrektora Archiwum Głównego Akt Dawnych, od grudnia 1958 był kustoszem Działu III – akt XIX stulecia. W 1947 przyczynił się do powołania przez Sekcję Archiwalną Towarzystwa Miłośników Historii Komisji Terminologicznej, której został przewodniczącym. Prace z zakresu archiwistyki zamieszczał nadal na łamach *Archeionu* (1947-52). Równocześnie kontynuował twórczość dla dzieci, publikując m.in. opowiadania w *Plomyku* (do 1946) i w *Plomyczku* (1946-82, z przerwami). W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W lutym 1951 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Po przejściu na emeryturę w 1961 kontynuował twórczość literacką. W 1968 zawarł związek małżeński z Marią Wąsowską. W 1971 otrzymał dyplom honorowy Towarzystwa Miłośników Historii i Towarzystwa Przyjaciół Warszawy. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1948) oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarł 3 listopada 1972 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

Oprócz prac z zakresu archiwistyki opublikował:

1. Opowieści słoneczne. Wwa: Wydawn. *Plomyka* 1928 [antydat. 1927], 78 s.
Zawartość: Kwiat paproci; Tęcza; Promyk; Cień; Narodziny świetlika; Dziendobry czy dobranoc; Promyczkowy przyjaciel; Trzej bracia; Mgiełka.
Przekł. słowac.: Deti slnka. [Przeł.] J. Junas. Turčiansky Sv. Martin 1948. — ukr.: Sonjašni opovidannja. [Przeł.] S. Krilač. L'viv. 1938.
2. Bajki i powiastki. [Wwa:] Wydawn. Wychowania Przedszkolnego 1929, 22 s.
Zawartość: Kozuszek świętego Mikołaja; Plomyczek świętego Mikołaja; Babuleńka; Spuścizna; Pająk; Kwiatki.
3. Legendy. Wwa: Księg. Pol. Tow. Pol. Macierzy Szkolnej 1929, 97 s.
Zawartość: Nowy rok; Krokusy Najświętszej Panny; Łza; Matka; Boże ptaszynki; Świerszczykowe skrzypki; Ryngraf; Krzyżek św. Mikołaja; Sobotni promyk; Pięłgrzymka; Jajmżna; Głewontowi rycerze; Kozuszek św. Mikołaja; Plomyczek św. Mikołaja; Jezusowa choinka; Litania żołnierza polskiego.
4. Musi być! Obrazki z powstania 1863 roku. Wwa: NK 1929 [antydat. 1928], 157 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1937, wyd. 3 1939, wyd. 4 1947.
Zawartość: Będzie – nie będzie – musi być!; Tajemnica zegara; Pawłogrodzki huzar; Wyprawa; Stasiak; Spotkanie; Rewizja; Człowiek; Relikwie.
5. Tajemnica zegara królewskiego. Lw., Wwa: Książ.-Atlas [1933], 220 s. Wyd. 2 Wwa: Pax 1971, 206 s.
6. Przyjaciele. [Powieść dla młodzieży]. T. 1-2. Wwa: B-cia Drapczyńscy 1934, 144 + 157 s.
7. Bańki mydlane. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1937, 111 s.

Zawartość: Nowy Rok; Troje przyjaciół; Hiacynt; Pociąg; Luty; Strach na wróble; Kulawy zając; Obietnica; Marzec; Psia dola; Jak kogutek słonko budził; Stachowy kozuszek; Klótnia; Kwiecień; Wyszuszyło słonko ły; Ofiara; Bańka mydlana; Próba; Maj; Spragnione słonko; Żaba; Babuleńka; Pstra poczta; Czerwiec; Kwiatki; Niezadowolony; Targ w Koziej Woli; Czarny kurasek; Lipiec; Murzynki; Pogoda; Wojna o skórkę; Żarłok; Wyprawa na jarmark; Sierpień; Jesienna orka; Muchomorowicze; Na targu; Młyn; Spadające gwiazdy; Wrzesień; Zimowe jabłko; Wrześnieowy promyk; Osobliwy list; Pyszalek; Pająk; Październik; Osolone ziemniaki; Zostali; U Filipowej w ogródku; Kochany wiatr; Listopad; Pan Żarłocki; Bązek; Trzy czeplki; Góralka; Grudzień; Zabawki swojej roboty; Nasi stolownicy; Kominek; Stary Bu... (wiersz).

8. Przygody jednej książki. Lw.: PWKS 1937 [antyd. 1936], 117 s.

9. Krzywe Koło. Powieść na tle życia Warszawy w latach 1939-1944. Wwa: NK 1946, 159 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1946; wyd. 3 popraw. 1957. Przekł. włos.: Nagazzi nella tormenta. [Przeł.] A. Garosci. Turyn [1950?]

10. Złączym się z narodem. Powieść historyczna dla młodzieży. Wwa: NK 1946, 194 s. Wyd. 2 tamże 1948.

11. Dwie matki. [Powieść]. Wwa: NK 1947, 76 s.

12. Konrad Prószyński. (Kazimierz Promyk). Szkic. [Wwa:] Czyt. 1948, 47 s. *Wiedza Powsz. Wzdawn. Popul.-Nauk.*

13. Dalekie a bliskie. Wspomnienia szczęśliwego człowieka. Wr.: Ossol. 1965, 523 s. *Wspomnienia z l. 1900-1945.*

Prace naukowe z zakresu historii i broszury popularne

1. Polska przed odsieczą wiedeńską r. 1683. Wwa: Z zapomogi Kasy im. J. Mianowskiego; E. Wende i Sp. 1914, 234 s.

2. Pałac Brühlowski w Warszawie. Wwa: Tow. Miłośników Historii. Z zapomogi Kasy im. J. Mianowskiego; Księg. W. Jakowickiego 1915, 111 s.

3. Warszawa w czasach saskich. Wwa: Pol. Tow. Krajoznawcze 1917, 29 s.

4. Anna Jabłonowska reformatorka życia społecznego w Polsce w XVIII wieku. Wwa: M. Arct 1918, 16 s.

5. Kultura polska na Rusi. Szkic z dziejów kultury polskiej. Wwa: M. Arct 1918, 14 s.

6. O żołnierzu polskim. Próba charakterystyki militarizmu polskiego od początków dziejów polskich po wiek XIX włącznie. Odczyt. Wwa: M. Arct 1918, 23 s. Wyd. 2 tamże 1921.

7. Polska jako przedmurze Europy wobec Wschodu. Wwa: M. Arct 1918, 16 s.

8. Dzieje żołnierza polskiego. Wwa: Zrzesz. Urzędników „Pomoc Żołnierzowi” 1920, 15 s. Z inicjatywy Pol. Macierzy Szkolnej.

9. Wizerunek prawego Polaka. Wwa: Pol. Macierz Szkolna i Księg. Pol. [1920], 11 s.

10. Polska w wieku XVII. Wwa: M. Arct 1921, 24 s.

11. Dzieje szkolnictwa w byłym Królestwie Kongresowym 1915-1918. Wwa: Skł. gł. Książ. Pol. TNSW [Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych] 1923, 280 s.

12. Katolik wobec zaboru dóbr kościelnych. Pozn.: Liga Katolicka 1923, 16 s.

13. Aperçu général de l'instruction publique en Pologne. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1924, 55 s.

14. Biblioteka Kwatermistrzostwa Generalnego Wojska. Oprac. ... Wwa: Wojsk. Inst. Nauk.-Wzdawn. 1925, 126 s.

15. Nasza szkoła. Księga pamiątkowa Warszawskiej Szkoły Realnej. T. 1. Dzieje Warszawskiej Szkoły Realnej. [Wwa:] Nakł. Stow. Wychowawców b. Gimnazjum i b. Szkoły Realnej w Warszawie 1932, VIII, 583 s. Wyd. z częściowych zasiłków Funduszu Kultury Nar. przy Prezesie Rady Ministrów oraz Kasy im. J. Mianowskiego, Inst. Popierania Pol. Twórczości Nauk.

16. Warszawa. Lw.: PWKS 1933, 36 s.

17. Warszawa w pierwszym jej stołecznym okresie. Przy współpracy S. Konarskiego. Wwa: PIW 1970, 673 s.

Praca redakcyjna

1. O uczeniu żołnierzu. Oprac. ... Wwa: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1922 [właśc. 1923], VIII, 205 s.

Zbiór wspomnień i wypowiedzi młodzieży szkolnej dot. udziału w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r.

OPRACOWANIA (wybór)

PP (J. Pitera). — RL 1972 (J. Chudek). — M. Wąsowicz: Wykaz prac naukowych K.K.; Wykaz niektórych powiastek i powieści dla młodzieży. *Archeion* 1973 nr 49.

S. Furmanik. *Pion* 1935 nr 15 [rec.: Przyjaciela] — J.D.: Miła książka. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 7 [rec.: Krzywe Koło]. — [Dalekie a bliskie]. Z. Kozarynowa. *Żywoć człowieka poczciwego. Wiadomości*, Londyn 1966 nr 3; A. Hamerliński; Kalejdoskop wspomnień. *Książka dla Ciebie* 1968 nr 2. — H. Skrobiszewska: Powieść historyczna dla starszych dzieci. *Polonistyka* 1971 nr 6 [rec.: Tajemnica zegara królewskiego]. — P. Bańkowski: Wspomnienia pośmiertne. *Archeion* 1973 nr 49. **K.B.**

KONIŃSKI Karol Ludwik 1891-1943

Pseud.: Adam Bryzga; Cyr; Cyrano; Idem; K.I.K.; kłk. (kłk); Kłk; (Kłk); (Simp.). Simplex.
Krytyk literacki, publicysta, prozaik.

Urodzony 1 listopada 1891 we Lwowie; syn Karola Konińskiego, nauczyciela szkół średnich, i Michaliny ze Skrzyszewskich. Uczęszczał najpierw do gimnazjum w Żydaczowie, a później do gimnazjum

realnego w Krakowie, gdzie uzyskał maturę. W latach szkolnych pisał utwory poetyckie i dramatyczne, których nie ogłosił nigdy drukiem. W 1911-15 studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, dodatkowo uczęszczając na wykłady z zakresu historii filozofii i nauk ekonomicznych. Debiutował w 1911 artykułem pt. „List z Albigowej”, ogłoszonym w dwutygodniku *Lam Młodzieży* (nr 1/3). Był działaczem akademickiego koła Towarzystwa Szkół Ludowych, należał do Towarzystwa „Strzelec”. W 1912-16 pracował w Magistracie m. Krakowa. W 1916 został zmobilizowany do służby pozafrontowej w armii austriackiej, zwolniony przed końcem wojny na skutek nabytej gruźlicy kręgosłupa. Choroba ta spowodowała konieczność wieloletniego unieruchomienia w gipsie. W 1919 otrzymał rentę inwalidzką. W 1921 ożenił się ze Stefanią Machówną, nauczycielką. Od 1920 zajmował się publicystyką społeczno-narodową, polityczną i związaną z kulturą ludową oraz krytyką literacką, publikując artykuły i recenzje m.in. w czasopiśmie: *Głos Narodu* (1920-34, 1939), *Przegląd Warszawski* (1924-25), *Mysł Narodowa* (1926-38), *Przegląd Współczesny* (1927-36, z przerwami), *Teatr Ludowy* (1928, 1932-33), *Tygodnik Ilustrowany* (1928, 1931, 1933), *Tęcza* (1929-30, 1933, 1935), *Gazeta Literacka* (1931/32-34), *Prosto z mostu* (1931-33), *Przegląd Powszechny* (1931-33), *Zet* (1934/35-36/37), *Ateneum* (1938-39). W 1929 z powodu pogarszającego się stanu zdrowia zamieszkał na stałe w Zakopanem. W 1931 doktoryzował się na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie na podstawie rozprawy pt. „O kulturze ludowej” (promotor prof. Franciszek Bujak). W 1937 był wraz ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem i Jerzym Eugeniuszem Piłsudskim współorganizatorem wakacyjnych kursów naukowo-literackich w Zakopanem. W tymże roku związał się z Frontem Morges i został stałym współpracownikiem katowickiego *Zwrotu*. Od lutego 1939 leczył się w sanatorium w Lanckoronie. W czasie okupacji niemieckiej jesienią 1940 przeniósł się do Rudawy pod Krakowem, gdzie zmarł 23 marca 1943.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Ex labyrinth*. [Pamiętnik medytacyjny]. Powst. 1939-1943. Wyd.: Przedm.: K. Górski. Wwa: Pax 1962, 377 s. Pierwodr. fragm. zob. poz. 4.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 2.

2. *Nox atra*. Powst. 1939-1943. Wyd.: Przedm.: H. Bednarek. Wwa: Pax 1961, 345 s. Pierwodr. fragm. zob. poz. 4.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 1.

3. *Straszny czwartek w domu pastora*; *Dalsze losy pastora Hubiny*. [Opowiadania]. Powst. luty 1943. Druk zob. poz. 4.

Adapt. film. opowiadania *Straszny czwartek w domu pastora* pt. *Samotność we dwoje*; Scenariusz: T. Różewicz, S. Różewicz. Ekran. 1968.

4. *Pisma wybrane*. Przedm.: M. Morstin-Górska. Wwa: Pax 1955, XXX, 429 s.

Zawartość: Opowiadania: *Wyprawa do ziemi Moryja*; *Straszny czwartek w domu pastora* (zob. poz. 3); *Dalsze losy pastora Hubiny* (zob. poz. 3). — Krytyki literackie: *O krytyce literackiej*; *Katastrofa wierności*. Uwagi o „Paubie” K. Irzykowskiego; „Noce i dnie”. O powieści M. Dąbrowskiej; „Przygoda w nieznanym kraju” A. Gruszeckiej; „Pasje błędnierskie” J. Iwaszkiewicza; *Poeci medycy*; „Orka na ugorze” J. Wiktor; *Podpalacz serc* [dot. J. Wiktor]; *Robotnik bibliofila*. *Przyczynki do bibliofilstwa na Śląsku*; *W tajnikach wybaczenia*. „Dzień jego powrotu” [Z. Nałkowskiej]; *Polskie dramaty o Judaszu*. *Rostworowski i Tetmajer*; K.H. *Rostworowskiego „Niespodzianka”* — *Obszerne fragmenty z Ex labyrinth* (poz. 1) i *Nox atra* (poz. 2). — W załączeniu list K. Irzykowskiego do K.L.K. z dn. 5 lipca 1931.

5. *Uwagi*. 1940-1942. Wybór, wstęp i przyp.: B. Mamoń. Pozn.: W drodze 1987, 234 s.

Studia i szkice w czasopiśmie (m.in.: *Niech Imię Jego będzie pochwalone*. (Przyczynki do kwestii formy poetyckiej oraz związku między szykiem wyrazów a akcentem). *Jęz. Pol.* 1923 nr 3-4 s. 65-76. — *Z tęsknot i myśli kryzysu*. *Prz. Współcz.* 1928 nr 79 s. 443-469. — *Kwestia „kultury ludowej”*. *Prz. Powsz.* 1931 nr 571-572 s. 39-55, nr 573 s. 284-300. — *Z zagadnień teatru ludowego*. *Pol. Ośw. Pozaszkolna* 1931 nr 1-2 s. 65-75. — *Logika swastyki*. *Prz. Powsz.* 1933 nr 591 s. 304-326. — *O postawę wobec własności*. *Kult. i Wychow.* 1935 t. 2 z. 1 s. 36-52. — *Kartki z dziejów polskości Śląska Cieszyńskiego*. *Prz. Współcz.* 1935 nr 157 s. 240-254, nr 158 s. 393-404, nr 163 s. 259-269, 1936 nr 165 s. 95-114. — *O człowieku polskim na jubileusz Ignacego Chrzanowskiego*. *Prz. Współcz.* 1936 nr 168 s. 79-102. — *Zagadnienie pisarstwa ludowego*. *Kult. i Wychow.* 1936 z. 2 s. 89-114. — *Renesans heraldyzmu*. *Marcholt* 1936/1937 nr 2 s. 196-217. — *Ku pewności*. (Bardzo pobieżny i niedostateczny szkic mojego światopoglądu). *Powst. Lanckorona* 1939. *Pierwodr. Znak* 1949 nr 1 s. 1-19.

Praca redakcyjna

1. *Pisarze ludowi*. Wybór pism i studium o literaturze ludowej. Z przedm. F. Bujaka. T. 1-2. Lw.: Spółdz. Wydawn. „Wies” 1938, XV, 325 + 484 s.

Tu wstęp K.L.K.: *Zagadnienia pisarstwa ludowego*, t. 1 s. 1-49.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (B. Winklowska) — PSB (K. Wyka) — LP (red.).

[Pisarze ludowi Oprac. ...] K.W. Zawodźński: *Rocz. Lit.* 1937 wyd. 1938; K. Irzykowski: *Spowiadanie ludowości*. *Ateneum* 1938 nr 4/5; S. Pigoń: *Plony pisarstwa ludowego*. *Wies i Państ.* 1938 nr 2, przedr. pt. *Na marginesie antologii pisarzy ludowych w teoz*; *Na drogach kultury ludowej*. Wwa 1974; L. Fryde. *Wiedza i Życie* 1939 nr 4; W. Czaplinski: *Najcie-*

kawsza książką przeczytana w czasie okupacji. *Tyg. Powsz* 1945 nr 2. — G. Herling-Grudziński, A. Ordega: K.L.K. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 2. Glasgow 1945. — G. Herling-Grudziński: Wspomnienie o K.L.K. W tegoż: *Zywi i umarli*. Rzym 1945. — W. Żukrowski: Wspomnienie o K.L.K. *Odra* 1945 nr 1. — F. Machay: Wspomnienie o przyjacielu Hiobie. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 28, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977. — K. Wyka: K.L.K. *Pam. Lit.* 1946 z. 1/2, przedr. pt. „Kamienna ironia absolutu”. (O K.L.K.) w tegoż: *Odeszli*. Wwa 1983. — B. Bratek: Magiczny szaniec pastora Hubiny. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 11 [dot.: Straszny czwartek w domu pastora]. — [Pisma wybrane:] S. Lichański: Prawo serca. *Kierunki* 1956 nr 2, B. Mamoń: Tłumacz spraw niepokojących. *Tyg. Powsz.* 1956 nr 20. — T. Kudliński: Człowiek samotny. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 11. — B. Mamoń: Pamiętnik wielce rzeczywisty. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 11. — [Nox atra.] B. Mamoń: Pisane nocą. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 50, W. Wnuk: Świata w nocy. *Kierunki* 1961 nr 51/52, M. Skwarnicki: Bezgranicznie daleki. *Znak* 1962 nr 4, J. Stadnicki: Szlachetna kompromitacja. *Argumenty* 1962 nr 2. — J. Korpała: K.L.K. W: Materiały do słownika publicystów i dziennikarzy polskich. *Zesz. Prasozn.* 1964 z. 1/2. — B. Mamoń: Literatura = służba. (W 25 rocznicę śmierci K.L.K.). *Tuórczość* 1968 nr 7. — B. Mamoń: Karol Ludwik Koniński. Kr.: *Znak* 1969, 178 s. — B. Mamoń: Kartki z dziejów sporu o literaturę ludową. *Ruch Lit.* 1969 nr 1. — W. Augustyn: W cieniu śmierci. *Znak* 1971 nr 12. — M. Babraj: Współczesny Hiob. W *Drodze* 1974 nr 11. — I. Stawińska: Przypowieść o Wielkim Złodzieju. K.L.K. „Straszny czwartek w domu pastora”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974. — H. Worcell: Czarne noce K.L.K.; Wieczór u Konińskich. W tegoż: *Wpisani w Giewont*. Wr. 1974. — B. Mamoń: Scheda po Brzozowskim. W *Drodze* 1975 nr 2. — W. Sztombka: Między filozofią a wiarą. (Religijne poszukiwania K.L.K., 1891-1943). *Chrześcijaństwo w Sulejku* 1984 nr 5. — J. Błoński: Czytanie K. W tegoż: *Kilka myśli co nie nowe*. Kr. 1985. — E. Czerwińska: Tajemnice i demony. „Straszny czwartek w domu pastora” K.L.K. *Ogród* 1992 nr 3/4. B.D.

KONIU SZ Janusz

ur. 1934

Pseud.: J. (J); J.K.; (J.K.); Jacek Woch; jak; Jan Feliks, (jk); JK; (JK); (k); Leszek Sado; Paweł B.; (sz); (SZ).
Prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 1 lutego 1934 w Sosnowcu-Niwce; syn Piotra Koniusza, górnika, i Zofii z Bartosińskich. Uczył się w Liceum Ogólnokształcącym w Mysłowicach (1948-45) oraz w Państwowym Liceum Pedagogicznym (1951-54) w Katowicach. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, podjął w 1951 studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach. Należał w tym czasie do ZMP (1948-55). W 1950-54 był członkiem Koła Młodych przy Oddziale Katowickim ZLP. Debiutował w 1951 wierszem pt. „Droga”, opublikowanym na łamach *Życia Literackiego* (nr 20); z pismem tym współpracował także w latach następnych. W 1952 wstąpił do PZPR. W 1954 ukończył studia i przez dwa lata pracował jako polonista w liceach w Sulechowie (woj. zielonogórskie), a następnie przeniósł się do Zielonej Góry, gdzie został instruktorem do spraw kultury Komitetu Wojewódzkiego PZPR (1956-60). W 1956-91 był organizatorem i współorganizatorem wielu spotkań z pisarzami oraz imprez literackich. W 1956 ożenił się z Izabellą Dzie-

dziczko, nauczycielką. Wiersze, opowiadania, słuchowiska radiowe, reportaże, felietony i teksty z zakresu publicystyki kulturalnej ogłaszał m.in. w *Nowej Kulturze* (1954-59), *Wiatrakach* (1960-64, 1966-67) i *Życiu Literackim* (1960-90). Brał udział w lubuskim życiu literackim: należał do grona założycieli Lubuskiego Towarzystwa Kultury (1957), w 1958 został prezesem działającego przy Towarzystwie Klubu Literackiego (do 1960). Był laureatem wielu konkursów literackich. Wchodził w skład zespołów redakcyjnych *Nadodrza* (członek założyciel; w 1957-66 prowadził dział kulturalno-literacki; w 1966-80 dział literacki, a następnie do 1990 pełnił funkcję redaktora naczelnego), *Odry* (1958-61) i *Rocznika Lubuskiego* (1958-66; sekretarz; tu w 1959, 1960, 1962 kronika kulturalna ziemi lubuskiej za lata 1957-61). W 1957 otrzymał Lubuską Nagrodę Kulturalną, w 1960 nagrodę Centralnej Komisji Koordynacyjnej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki za publicystykę kulturalną. Od 1960 pracował etatowo jako sekretarz w Lubuskim Towarzystwie Kultury. W 1961, z chwilą powstania Oddziału Zielonogórskiego ZLP, został członkiem Związku i pełnił kolejno funkcje skarbnika i sekretarza zarządu Oddziału. Był współorganizatorem zjazdów pisarzy Ziemi Zachodnich odbywających się w Zielonej Górze (1963, 1970). Od 1965 należał do SDP. W 1965 rozpoczął eksternistyczne studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i w 1968 uzyskał dyplom magisterski. Od 1966 współpracował z radiem jako autor słuchowisk. Od tegoż roku należał do zespołu redakcyjnego *Zeszytów Lubuskich* (1966-80; sekretarz). Odbył podróże do Afryki Zachodniej (1962, 1967) i Azji Środkowej (1970, 1976, 1983, 1987). Był radnym WRN (1971-93). Pełnił funkcję prezesa (1976-81), wiceprezesa (1981-86) i ponownie prezesa (1986-91) Oddziału Zielonogórskiego ZLP. Otrzymał Lubuską Nagrodę Kulturalną (1977) oraz nagrodę Prezydenta m. Zielonej Góry (1980). W 1980 zakończył pracę w Lubuskim Towarzystwie Kultury; pozostał działaczem tej organizacji, sprawując w niej funkcję wiceprezesa (od 1991). Odbył kolejne podróże zagraniczne, m.in. do ZSRR (1982, 1984), Mongolii (1984) i na Kubę (1989). W 1991 został zastępcą redaktora naczelnego *Głosu z Regionów*. Od 1993 jest sekretarzem Oddziału Zielonogórskiego ZLP. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1962), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975), Złotą Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Województwa Gorzowskiego” (1976). Mieszka w Zielonej Górze.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tempo krążenia. [Wiersze]. Wr.: Oddz. ZLP we Wr. 1958, 16 s.

2. Taddeo Polacco z Zielonej Góry. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1960, 43 s.

Szkic o Tadeuszu Konieczu.

3. Ślad przelotu. [Wiersze]. Pozn.: WP 1961, 38 s.

4. [Trzy do zera] 3:0 dla polskości. Z dziejów sportu na Ziemi Lubuskiej. [Współaut.:] J. Beny-skiewicz. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1963, 41 s.

5. Wokół słowa. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1963, 16 s.

6. Wakacje z Julią. Opowiadania. Pozn.: WP 1964, 101 s.

Zawartość: Powrót do ziemi; Nóż; Spokojne morze; Wakacje z Julią; Azyf; Rybacy i pies; Menuet Paderewskiego; Pan Tadeusz; Meldunek Antygona; Marsz; Stoje w drzewach.

7. Nikt nie wrywa trawy. [Słuchowisko]. *Teatr Pol. Radia* 1965 nr 10 s. 28-36. Radio 1965. Por. poz. 8.

Utwór nagrodzony w konkursie Pol. Radia (Redakcji Programu III) na słuchowisko radiowe w 1965.

8. Dialog w domu. Opowiadania. Pozn.: WP 1969, 129 s.

Zawartość: Zmartwychwstanie; Portret; Epizod; Nikt nie wrywa trawy [por. poz. 7]; Jabłoń z Tyrolu; Wycieczka za równik; Urlop; Uczta Platona.

9. Ziemia w stopach. [Wiersze]. Pozn.: WP 1970 [właśc. 1969], 52 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Kamień; Ziemia w stopach; Relacja z pamięci; Zdjęcie ze zmysłów.

10. Zielona Góra. Tekst ... Zdjęcia i oprac. red.: E. Ryłukowski. Wwa: SiT 1972, 18 tablic, 32 k.

Wydawn. albumowe.

11. Bieg spod Maratonu do Aten. Opowiadania. Pozn.: WP 1976, 157 s.

Zawartość: W czepku urodzeni; Król; Czwartek jak czwartek; Festiwal w miasteczku; Lato w lesie; Portret [poz. 8]; Gołębie; Stoje w drzewach [poz. 6]; Wizyta; Bieg spod Maratonu do Aten.

12. Czwartek. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Telew.* 1977 nr 1 s. 19-27. TV 1977.

13. Próba samoobrony. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1977, 27 s.

14. Zamysł opisu. [Wiersze]. Pozn.: WP 1981, 68 s.

15. Z Kaina i Abła. [Wiersze]. Słowo wstępne: J. Muszyński. Zielona Góra: Muzeum Ziemi Lubuskiej 1984, [50] s.

16. Beczka Diogenesa i inne opowiadania. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1986, 142 s.

Zawiera opowiadania z poz. 6. Rybacy i pies; Menuet Paderewskiego; — z poz. 8: Nikt nie wrywa trawy; Jabłoń z Tyrolu; Uczta Platona, — z poz. 11: Król; W czepku urodzony; Czwartek jak czwartek; Lato w lesie; — nadto: Monolog na użytek domowy; Dziadka kościanego wycieczka do Warszawy; Beczka Diogenesa.

17. Z Kaina i Abła. Wiersze dawne i nowe. Pozn.: WP 1988, 102 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 1, 9, 14, 15 oraz wiersze nowe.

18. Ład i chaos. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1992, 62 s.

19. Pod szczęśliwą gwiazdą. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 6 s. 35-44.

Nagroda w konkursie na słuchowisko radiowe zorganizowanym przez Rozgłośnie Katowicką Pol. Radia w 1992.

Nadto słuchowiska radiowe zob. poz. 7 oraz m.in.: Zabawa w porcie. Radio 1970. — Gołębie. Radio 1973 [por. poz. 11]. — Jeden zwykły dzień. Radio 1974. — Wizyta pana w średnim wieku. Radio 1975. — Chołodziec. Radio 1976. — Pięciu. Radio 1977. — I żeby niebo było gwiazdzone. Radio 1980.

Wiersze w katalogach wystaw plastycznych: Klem Flechnerowski. Malarstwo. Galeria Sztuki MDM lipiec 1975. [Wiersze] ... Zielona Góra: Urząd Woj., Wyd. Kult. i Sztuki 1975, [14] k. — Galeria rzeźby Mariana Kruczka w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. [Wiersze] ... Zielona Góra: Dział Oświat. MZL [Muzeum Ziemi Lubuskiej] 1978, 18 s. — Andrzej Gieraga. [Katalog wystawy]. Komentarz: J. Muszyński. Wiersze ... Zielona Góra: MZL [Muzeum Ziemi Lubuskiej] [1982], 38 s.

Prace redakcyjne

1. Mój dom nad Odrą. Wybór i oprac.: I. Solińska, ... Wstęp: A. Kwilecki. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1961, 183 s.

2. Mój dom nad Odrą. Drugi tom wspomnień i pamiętników. Zebrał, do druku oprac. [i wstęp:] ... Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1965, 181 s.

3. Złota dzida Bolesława. Podania, legendy i baśnie Ziemi Lubuskiej. Wybór, słownik, źródła, komentarze i bibliografia ... Przedm.: E. Paukšta. Pozn.: WP 1970, 501 s.

4. Mój dom nad Odrą. Pamiętniki i wspomnienia mieszkańców Ziemi Lubuskiej. Wybór i oprac. [oraz wstęp] ... Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1971, 261 s.

5. Dni następne. Reportaże o Ziemi Lubuskiej. Red.: J. Kołodziej, ... Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1975, 187 s.

6. Od września do maja. Ze wspomnień żołnierzy. Wybór i oprac. ... Wstęp: H. Szczegółka. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1976, 171 s.

7. Almanach poetycki. Grupa literacka „Drzewin-Młodzi”. [Dobór wierszy] ... Żary: Żarskie Tow. Kult. 1980, 27 s.

8. W. Michalak: Szukanie czerwieni. [Wiersze]. Red. ... Gorzów Wielkop.: Gorzowskie Tow. Kult. 1982, [24] s.

9. Z. Morawski: Strofy o dzierzawie. [Wiersze]. Red. ... Gorzów Wielkop.: Gorzowskie Tow. Kult. 1982, [28] s.

10. Nauka tańca. Gorzowski almanach poetycki. [Wybór tekstów i oprac. not biogr.: ... i Z. Łukaszewicz. Wstęp: Z. Łukaszewicz]. Gorzów Wielkop.: Gorzowskie Tow. Kult. 1985, 107 s.

11. Od Anińska do Gorzowa. Z życia i twórczości Włodzimierza Korsaka. [Red.] ... Zielona Góra: Wydawn. WSP 1987, 99 s.

12. Mój dom nad Odrą. Ze wspomnień mieszkańców Ziemi Lubuskiej. Wybór i oprac. ... Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1988, 146 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1993. — J. Koniusz: Debiutowałem 1961. *Tyg. Kult.* 1961 nr 52. — Wywiady: Rozmowa z J.K. Rozm. S.K. *Poezja* 1986 nr 12; Ślad przelotu. Rozmowa z J.K., poetą, prozaikiem, działaczem kulturalnym. Rozm. E. Kurzawa. *Gaz. Nowa* 1993 nr 79.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (uzup.).

B. Bąk: Zielonogórskie debiuty. *Rocz. Lubus.* 1959 [rec.: Tempo krążenia]. — M. Karpowicz: Książka o Koniczu. *Nadodrże* 1961 nr 4 [rec.: Taddeo Polacco]. — [Ślad przelotu.] J. Przyboś: Do J.K. zamiast recenzji ze „Śladu przelotu”. *Nadodrże* 1961 nr 10. — H. Berez: Proza poety. *Nadodrże* 1964 nr 9, przedr. zmian, w tegoż: Prozaiczne początki. Wwa 1971 [rec.: Wakacje z Julią]. — Z. Łukaszewicz: Julia współczesna. *Twórczość* 1965 nr 2 [rec.: Wakacje z Julią]. — H. Berez: W stronę dojrzałości. *Nadodrże* 1970 nr 3 [rec.: Dialog w domu]. — A. Biskupski: „Natura” świata. *Nadodrże* 1970 nr 11, przedr. w tegoż: Tym jest jeszcze poezja. Łódź 1980 [rec.: Ziemia w stopach]. — F. Fornalczyk: Niedostosowany, ustawicznie poszukujący. *Nadodrże* 1970 nr 20. — S. Melkowski: Dystans i uczestnictwo. *Pomorze* 1970 nr 11 [rec.: Dialog w domu], przedr. w tegoż: Domena prozy. Wwa 1984. — A.K. Waśkiewicz: Przyczynek do intelektualnej biografii pokolenia. *Kamena* 1970 nr 9 [rec.: Ziemia w stopach]. — F. Fornalczyk: Niespieszne samouświadomienie narratora. *Nadodrże* 1977 nr 9 [rec.: Bieg spod Maratonu do Aten]. — Z. Łukaszewicz: Dyscyplina i konkret. *Gaz. Lubus.* 1982 nr 1 [rec.: Zamysł opisu]. — B.S. Kunda: Ironia historii. *Zycie Lit.* 1987 nr 19 [rec.: Beczka Diogenesa i inne opowiadania]. — M. Kowalska-Masłowska: Ironiczny Abel. *Nadodrże* 1988 nr 23 [rec.: Z Kaína i Abła].

B.T.

KONONOWICZ Maciej Józef 1912-1986

Imiona metrykalne: Józef Stanisław Waclaw.
Pseud.: (j.m.k.), J.M.K., (k); (m); (m.j.k.); M.J.K.; Maciej; Maciej Halin; Maciej K.
Poeta, prozaik.

Urodzony 1 lutego 1912 w Łasku; syn Franciszka Kononowicza, urzędnika, i Anny z Macińskich. Od 1914 przebywał wraz z rodziną w Rosji (Jekaterynosław-Novomoskowsk). Po powrocie do kraju w 1919 zamieszkał w Łodzi. Do 1933 uczył się w Miejskim Gimnazjum im. J. Piłsudskiego. Maturę zdał w 1934 w Państwowym Gimnazjum im. J. Śniadeckiego w Pabianicach. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1939 uzyskał absolutorium. W czasie studiów pra-

cował jako trener szermierczy i jako korektor w *Codziennej Gazecie Handlowej*. Równocześnie był działaczem organizacji młodzieżowych i studenckich: Akademickich Kół Łódzian (członek prezydium), Koła Pabianiczian, Iuventus Christiana, Akademickiego Związku Sportowego i in. W tym czasie redagował również młodzieżowe pismo *Szkolne Domy* (1934) oraz *Kurier Akademicki* — kolumnę *Kuriera Łódzkiego* (1937-38). Debiutował w 1935 wierszem pt. „Na plaży”, opublikowanym w „Antologii współczesnej poezji szkolnej” (podp. Maciej Halin); w 1936 ogłosił wiersze w poznańskiej *Kulturze*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, gdzie pracował jako szklarz i dozorca nocny na placu kolejowym stacji Warszawa Zachodnia. W 1941 ożenił się z Krystyną Menceł. Brał udział w walce z okupantem, uczestnicząc w akcjach sabotażu kolejowego. W 1943-44 współpracował z Radą Pomocy Żydom (Żegota) i współuczestniczył w akcji ratowania dzieci z warszawskiego getta. Był instruktorem w konspiracyjnej podchorążówce. Wykładał też w Studium Dziennikarskim podziemnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich w Warszawie. Miał bliskie kontakty z tajnymi środowiskami literacko-artystycznymi stolicy, zwłaszcza z grupą Sztuka i Naród. Aresztowany przez gestapo zbiegł w pierwszych dniach powstania warszawskiego i brał udział w walkach (lotne patrole megafonowe AK, następnie batalion „Kiliński”). Po upadku powstania przebywał w obozach jenieckich w Altengrabow, Sandbostel i Lubece. W lutym 1946 powrócił do Łodzi. Był zastępcą redaktora działu literackiego w tygodniku *Dziś i jutro* (1946-48; stała współpraca do 1956), kierownikiem redakcji łódzkiego oddziału *Słowa Powszechnego* (1947-57; stała współpraca do 1967), redaktorem naczelnym *Wrocławskiego Tygodnika Katolickiego* (1955-56). Od 1948 należał do ZZLP (od 1949 ZLP). Wiersze, utwory prozą, artykuły, przekłady z języka białoruskiego, czeskiego, niemieckiego, słowackiego publikował w *Katoliku* (1955-58, 1960), *Kierunkach* (1957-69, z przerwami), *Nowym Nurcie* (1958-61), *Osnowie* (1963, 1965-67). W 1969-73 jako autor słów do pieśni religijnych był wielokrotnym laureatem festiwalu sacrosongów. W 1971 otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka. Rozwijał działalność społeczno-polityczną, m.in. jako członek prezydium Łódzkiego Komitetu Obrońców Pokoju, wiceprzewodniczący Łódzkiego Komitetu Frontu Narodowego, członek zarządu Stowarzyszenia „Pax”, sekretarz Wojewódzkiej Komisji Intelktualistów Katolickich, radny m. Łodzi (dwukrotnie) oraz poseł na Sejm z okręgu Łódź (1957-61). Brał aktywny udział w życiu środowiska literackiego. Był członkiem (od 1959) Klubu Literatów „Krag” przy Oddziale Warszawskim ZLP, członkiem zarządu Oddziału Łódz-

kiego ZLP (w 1961-63 wiceprezes), członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1970) oraz SDP. Kontynuował pracę literacką, zamieszczając liczne tłumaczenia z literatury białoruskiej oraz wiersze w *Karuzeli* (1971-76, 1980-85, z przerwami), *Odgłosach* (1971-80, z przerwami), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1974-79; tu także tłumaczenia z literatury argentyńskiej, 1978-79). W 1982 otrzymał nagrodę literacką m. Łodzi, w 1986 nagrodę im. B. Piaseckiego. Odznaczony m.in. Medalem Wojska Polskiego (1948), Krzyżem Walecznych (1949), Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim (1964) i Krzyżem Oficerskim (1986) Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Honorową m. Łodzi (1964), Krzyżem Armii Krajowej (1966), odznaką „Zasłużony Działacz Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich” (1970), Złotą Odznaką Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (1980), Warszawskim Krzyżem Powstańczym (1982), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1983). Zmarł 31 marca 1986 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wojna i niepokój. [Wiersze]. Powst. 1948. Przedr. częściowy zob. poz. 3.

Inf.: Z. Lichniak: Recenzja z nie wydanego tomu. *Dzisiaj i Jutro* 1948 nr 29.

2. Stacje liryczne. [Wiersze]. Wwa: Pax 1951, 15 s. Wyd. we wspólnej obwolutie-teczce z dziesięcioma tomikami innych poetów pod wspólnym tytułem: Wiersze.

3. W ramionach srebrnych rzek. [Wiersze]. Wwa: Pax 1953, 51 s.

Cykle: W walce; Za jedną sprawę; *Iustitia et pax osculate* sunt.

4. W sitowiu niebieskim. [Wiersze]. Wwa: Pax 1957, 164 s.

Zawiera prawie wszystkie urwory z poz. 1. — Cykle: Wojna i niepokój; Przelot motyli; W sitowiu niebieskim; Oratorium Wielkanocne

5. Portret neurojony. [Wiersze]. Wwa: Pax 1962, 56 s.

6. Rekonstrukcja biografii. Wiersze wybrane i nowe (1936-1966). Wwa: Pax 1967, 122 s.

Cykle: Dedykacje rodzinne; Rejestracje psychologiczne; Z ognia i krwi; Oblicza Boga.

7. Biskup Michał. Prolegomena do portretu. Wwa: Pax 1968, 197 s.

Dot. Michała Klepacza. Zawiera też od s. 159 wspomnienia o nim S. Skwarczyńskiej, J. Dobraczyńskiego, W. Wnuka i in.

8. Prawą ręką za lewe ucho. Łódź: WŁ 1970, 155 s.

Felietony z l. 1946-1952 w znacznej części publikowane uprzednio w *St. Pausz*.

9. Szyfr o Ojczyźnie. Wwa: Pax 1971 [właśc. 1970] 146 s.

Wspomnienia z lat wojny 1939-1945. — Zawartość: Mój wrzesień; Tamta noc; Wyprawa na Węgry; Franek nie wraca; Gwiazdy Dawida; Noc judaszowa; Na Pawiaku; Krowka płaci; Szyfr o Ojczyźnie; Marsylianka; Ostatnia placówka; Moja wojenna wigilia; A ot i babcia w koszyku; W samo południe.

10. Kilka imion miłości. Łódź: WŁ 1973, 163 s. Wyd. 2 Wwa: Pax 1977.

Zawiera powieść: Kilka imion miłości oraz z poz. 9: Tamta noc; Gwiazdy Dawida; Marsylianka. Przekł. białorus.: *Imény ljubovi*, [Przeł.] J. Bryl. Minsk 1976.

11. Gaj dębowy. [Wiersze]. Wwa: Pax 1974, 53 s.

Cykl: Gaj dębowy oraz przekłady z poezji M. Tanka

12. Romantyczne i zielone. [Powieści]. Wwa: Pax 1981, 111 s.

13. Przekażmy sobie znak pokoju. [Wiersze]. Wwa: Pax 1983, 90 s.

Zawiera m.in.: Poemat betlejemski (I-XVII); Etiudy z Wielkiego Tygodnia (I-VI); O Maksymilianie Kolbe (I-IV); Święta Anna (I-V).

14. Wenus w małym miasteczku. [Powieści]. Łódź: KAW 1983, 238 s.

15. Od strony serca. [Powieści]. Wstęp Z. Lichniak. Wwa: Pax 1986, 436 s.

Zawartość: Kilka imion miłości [poz. 10]; Romantyczne i zielone [poz. 12]; Wenus w małym miasteczku [poz. 14].

Wybór utworów w przekł. białorus.: *Moj gaj dubowy*. [Przeł.] J. Sejmażon. Minsk 1986.

Przekłady

1. J. Dopatka: U skraju lasu. [Przeł. z niem.:] ..., E. Martuszewski, A. Niedworok. Olsztyn: Pojezierze 1965, 29 s.

2. J. Bryl¹: Patrzeć na trawę. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1971, 257 s.

3. A. Adamovič: Narodzona w płomieniu. [Powieści]. Łódź: WŁ 1975, 219 s.

4. Ja ze spalonej wsi... (Świadectwa ocalonych). [Oprac.:] A. Adamowicz i in. [Przeł.:] ..., i J. Litwiniuk. Wwa: Pax 1978, 438 s.

5. M. Tank: Ballada o kosmicznej podróży Mrówki-Wędruki. [Wiersze]. Wwa: KAW 1983, [36] s.

Praca redakcyjna

1. D. Bičel-Zagnetava: Ty to ty. [Wiersze]. Wyboru dokonał i notą opatrzył ... Łódź: WŁ 1981, 89 s.

Tu też m.in. przekłady M.J.K.

OPRACOWANIA (wybór)

M.J. Kononowicz: Dlaczego piszę. *Dzisiaj i Jutro* 1951 nr 14. — Wywiady: „Czarna madonna”, „Biskup Michał”, poemat o o. Kolbe — o swej twórczości mówi *Stawu* M.J.K. Rozm.

J. Olejnik. *Sl. Pousz*. 1971 nr 145; Pisarz zaangażowany. Rozm. Z. Seweryn *Wroc. Tyg. Katol.* 1978 nr 8.

Ank. 1953, 1966; inf. rodziny 1989. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

Z. Lichniak: Recenzja z nie wydanego tomu [Wojna i niepokój]. *Dziś i Jutro* 1948 nr 29. — [W ramionach srebrnych rzek:] Z. Lichniak: Tomik pionierski. *Dziś i Jutro* 1953 nr 18; P. Szymański: Poezja optymizmu i faktów. *Sl. Pousz* 1953 nr 198. — [W słońcu niebieskim:] J. Szczypta: „Niebieskość i ziemskość” Kononowicza. *Wroc. Tyg. Katol.* 1958 nr 1. — [Portret nieurojony:] S. Jończyk: Poetycki portret maturzystek. *Kierunki* 1962 nr 46; A. Piotrowski: Odzyskiwanie młodości. *Sl. Pousz* 1962 nr 263; Z. Irzyk: W cieniu zakwitających dziewcząt. W: Osnowa [Łódź] 1963; R. Łoboda: M.K. i dziewczęta dojrzewające. *Odgłosy* 1963 nr 2. — [Rekonstrukcja biografii:] J. Wierzbinski: M.J.K. wybór wierszy z lat trzydziestych. *Odgłosy* 1967 nr 47; M. Czuchnowski: Podsumowanie życia. *Kronika*, Londyn 1968 nr 1; K. Lubelski: Biografia poetki. *Kierunki* 1968 nr 9; W.P. Szymański: Ballady, sonety, epigramy. *Życie Lit.* 1968 nr 5, polem.; W. Wnuk: W sprawie wiersza M.J.K. *Tamże* nr 8. — [Biskup Michał:] K. Radzewicz: Spór o „Biskupa Michała”. *Życie i Myśl* 1969 nr 3; S. Skwarczyńska. *Kierunki* 1969 nr 7; [J. Wilmański:] J.W. *Odgłosy* 1969 nr 12. — Z. Skibiński: Felietony z życia powojennej Łodzi. *Odgłosy* 1971 nr 6 [rec.: Prawą ręką za lewe ucho]. — [Szyfr o „Ojczyźnie”:] Z. Irzyk: Sceny okupacyjne. *Odgłosy* 1971 nr 32; M. Korolko: Szyfr o Ojczyźnie czasu wojny. *Kierunki* 1971 nr 48; Z. Umiński: Powrót do czasu nocy. *Życie i Myśl* 1972 nr 4. — J. Strauch: Wspomnienia młodości. *Kierunki* 1974 nr 13 [rec.: Kilka imion miłości]. — [Gaj dębowy:] D. Wiśniewska: Dębowy gaj. *Kierunki* 1975 nr 20; J. Rzymowski. *Odgłosy* 1976 nr 22. — H. Pustkowski: Kregi wspólnoty. *Odgłosy* 1977 nr 52, przedr. w toż.: Przerznięcie poezji. Łódź 1986. — [Kilka imion miłości:] Z. Skibiński: Opowieść o Łodzi między wojnami. *Odgłosy* 1978 nr 45; M. Zalewski: Wspomnień mechanizmy. *Literatura* 1978 nr 18. — J. Szczawiński. *Sl. Pousz* 1982 nr 25 [rec.: Romantyczne i zielone]. — I. Pakuła: Obrazki z wystawy. *Nowe Książ.* 1984 nr 8 [rec.: Wenus w małym miasteczku]. — J. Katz-Heuwesen: Fikcje i rapularze. *Puls* 1985 nr 24. — H. Pustkowski: Maciej Józef Kononowicz. Sieradz: Woj. Bibl. Publiczna 1985, 6 s.

K.B.

KONOPIŃSKI Lech ur. 1931

Pseud.: (K); Kaktus; Kolec; L.K.; (L.K.); Lech Kolecki; Ik; (LK); P. Lekoński; Smok-59; — wspólnie z Włodzimierzem Scisłowskim: Kwi, W & K; Wiktor Leliwa; Wiktor Piński; WIRUS & KOLEC; wk; (wk); WK; WOLEC & KIRUS; — wspólnie z Włodzimierzem Scisłowskim i Wojciechem Tyblewskim: Hermogenes Kościsty.

Poeta, satyryk, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 16 marca 1931 w Poznaniu; syn Kazimierza Konopińskiego, urzędnika, i Teresy Toczowskiej. Szkołę podstawową rozpoczął w 1938 w Poznaniu. Po wybuchu II wojny światowej został wraz z rodzicami wysiedlony przez Niemców z Poznania. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i uczył się na tajnych kompletach. Po powstaniu warszawskim (podczas którego zginął ojciec) został z matką i bratem wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec, gdzie pracował przy wywózce masy papierniczej w Sacrau (obecnie Zakrzów). Po zakończeniu wojny powrócił do Poznania i kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. K. Marcini-

kowskiego; w 1950 zdał maturę. Należał do ZHP (od 1945) i do organizacji Służba Polsce. Następnie studiował na Wydziale Handlowym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu; po uzyskaniu magisterium podjął pracę w Katedrze Ekonomii Politycznej Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu. Debiutował w 1954 wierszem pt. „Goniec”, opublikowanym w *Numerze Młodych Satyryków* tygodnika *Szpilki* (nr 11); z pismem tym współpracował do 1969. Liczne utwory satyryczne oraz teksty piosenek (pisane wspólnie z Włodzimierzem Scisłowskim) publikował m.in. w *Gazecie Poznańskiej* (od 1954), *Głosie Wielkopolskim* (od 1955), *Expressie Poznańskim* (1956, 1970-81, z przerwami). W 1956 ożenił się z Hanną Zapytowską. W 1957 współuczestniczył w utworzeniu w Poznaniu tygodnika satyrycznego *Kaktus* (tu m.in. wiersze, fraszki, felietony, humoreski podp. również pseudonimami i kryptonimami), którego w 1958 został sekretarzem. Po likwidacji pisma w 1960 pracował do 1965 jako publicysta rolny w *Gazecie Poznańskiej* (tu m.in. artykuły podp.: L.K., (L.K.), Ik). W 1962 na Wielkopolskim Festiwalu Kultury otrzymał III nagrodę za publicystykę dotyczącą Poznania i Wielkopolski. W tymże roku został członkiem ZLP oraz SDP. W 1965 podjął pracę w Instytucie Przemysłu Włókien Łykowych (później Instytut Krajowych Włókien Naturalnych), początkowo na stanowisku starszego ekonomisty, a od 1968 adiunkta, kierownika Pracowni Ekonomiki Rolnej; ogłosił ponad dwadzieścia prac naukowych. Kontynuował równocześnie twórczość literacką. Jako autor licznych piosenek i tekstów do utworów muzycznych był wielokrotnym laureatem konkursów literackich i festiwalu; otrzymał m.in.: w 1962 I nagrodę w konkursie piosenki na Dni Wrocławia za „Gdzie niebieskiej Odry brzeg”, w 1966 I nagrodę ZMW i *Nadodrza* za wiersz „Malkontent”, w 1970 nagrodę Ministra Obrony Narodowej za piosenkę „Szała noc”. Wiersze oraz fraszki publikował m.in. w *Płomyczku* (1963-65, 1969, 1971, 1977, 1980-86, z przerwami), *Karuzeli* (1968-84) i w *Gazecie Zachodniej* (1974-81, z przerwami). W 1973 uzyskał na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego doktorat z zakresu nauk ekonomicznych na podstawie pracy „Rynek Inu i konopi” (promotor prof. Jerzy Dieltl). W 1975 ze względu na stan zdrowia (choroba serca) przerwał pracę zawodową. Brał czynny udział w pracach związków twórczych, m.in. Oddziału Poznańskiego ZAKR (1965-66 sekretarz, 1978-86 przewodniczący), Oddziału Poznańskiego nowego ZLP (1986-94 skarbnik, od 1995 wiceprezes); wchodził w skład komisji kwalifikacyjnej przy Zarządzie Głównym ZLP. Wiele podróżował po Europie, m.in. w związku z uczestnictwem w światowych wystawach filatelistycznych. W 1981 założył

wspólnie z Zygmuntem Boruckim „Klub Polarników” Polskiego Związku Filatelistów. Po reaktywowaniu Wielkopolskiego Klubu Filatelistów w 1994 został wybrany na jego prezesa. W 1991 założył w Poznaniu dwutygodnik satyryczno-humorystyczny *Pyra Samorządna i Niezależna*, którego był wydawcą, redaktorem naczelnym i kolporterem (nr 1-6), a w 1994 własne wydawnictwo – Wielkopolską Agencję Literacką (WAL). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1977), Odznaką Honorową m. Poznania (1979), Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1980), Brązową Odznaką „Za Zasługi dla Polskiej Filatelistyki” (1980), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1982), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Akcje i reakcje. [Satyry]. Pozn.: WP 1960, 104 s.
 2. Amoreski. [Fraszki]. Pozn.: WP 1963, 70 s.
 3. Diabelskie sztuczki. [Fraszki]. Pozn.: WP 1968, 50 s.
Nagroda w plebiscycie „Złota Książka” w 1968
 4. Dyrektor też człowiek. Wodewil. [Autorzy:] ..., J. Przybysz, W. Scisłowski. Muz.: F. Nowak, M. Świącicki. Praprem. Pozn., Państw. Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych 1968.
 5. Bajeczne historie. [Bajki]. Pozn.: WP 1970, 35 s. Wyd. 2 tamże 1977.
 6. Rajske jabłuszka. Fraszki. Pozn.: WP 1971, 60 s.
Nagroda w plebiscycie „Złota Książka” w 1971.
 7. Pawie oczka. Fraszki i limeryki. Pozn.: WP 1975, 62 s.
 8. Zaczarowany las. Wodewil dla dzieci. [Współaut.:] W. Scisłowski. Muz.: M. Janicz. Praprem. pt. Przygoda z przyrodą. Pozn., Pałac Kultury 1976. Wyst. nast. Bydż., T. Pol. 1983.
 9. Alfabet Amora. Wybór fraszek. Pozn.: WP 1977, 125 s. Wyd. nast. tamże 1989.
 10. Lisek Urwisek. Bajka muzyczna. Muz.: A. Żalski. Praprem. Zabrze, T. Nowy 1977.
Wyst. łącznie z: A. Feil: Jak Janek i Marianek szczęścia szukali.
 11. Tajemnicze znaki. [Sztuka dla dzieci; współaut.:] W. Scisłowski. Muz.: M. Janicz. Praprem. Pozn., Pałac Kultury 1977. Wyd. Wwa; NK 1989, s. 143-205.
 12. Co pętla i hasa po polach i lasach? [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1979, 44 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1985, wyd. 4 1989.
 13. Figlarne listki. Kalendarz fraszek. Pozn.: WP 1980, 79 s.
 14. Śmieszne pretensje. Wybór wierszy satyrycznych i humorystycznych z lat 1960-1980. Pozn.: WP 1981, 172 s.
 15. Zielone ludziki. Sztuka dla dzieci. [Współaut.:] W. Scisłowski. Muz.: W. Piętowski, S. Rembowski. Praprem. Pozn., Pałac Kultury 1981.
 16. Z kwiatka na kwiatek. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1983, [36] s.
 17. Zwierzątka i zwierzęta na sześciu kontynentach. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1983, [48] s. Wyd. nast. tamże 1987.
 18. Żarty znad Warty. Zbiór satyr o tematyce poznańskiej i wielkopolskiej. [Wiersze; autorzy:] ..., W. Scisłowski. Pozn.: WP 1983, 133 s.
Cykle: Jest takie miasto; Rymy wielkopolskie; Kostrzyn dociep nam ostrzy; Chwaliszewskie juchty; Poznańskim targiem.
 19. Książę Lech i druhów trzech. Opowieść z 805 roku. [Wiersz]. Pozn.: WP 1984, 39 s. Wyd. nast. tamże 1987.
 20. Od bieguna do bieguna. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1986, [48] s.
 21. Przez dżungle i pustynie. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1986, [48] s.
 22. Co fruwa i chodzi po naszej zagrodzie? [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1988, [48] s.
 23. Co skacze i lata po drzewach i kwiatach? [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1989, [48] s.
 24. Figliki w takt muzyki. Sztuka dla dzieci. Muz.: P. Żurowski. Praprem. Pozn., Pałac Kultury 1989.
 25. Podaj łapę. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1990, 48 s.
 26. Skrzydełka Erosa. [Fraszki]. Pozn.: ZLP 1990, 32 s.
 27. Aforyzmy śmiechu warte! Wybór i słowo wstępne: S. Bąba. Pozn.: Wielkopol. Ag. Lit. 1994, 165 s.
- Nadto 9 drobnych książeczek dla dzieci wydanych przez poznańską oficynę Podśiedlik Raniowski i Spółka w 1992-1994.
- Wydania osobne tekstów piosenek (z nutami): Król pikowy. [Muz.:] M. Świącicki. Kr.: PWM 1968, 53 s. — Wstawaj Wańka. [Współaut.:] W. Scisłowski. [Muz.:] R. Żyliński. [Współwyd. z:] Z. Kuthan: Gdzie jest ten czas. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1969, 7 k. — Co ja w tobie widziałem. [Muz.:] J. Kukulski. Kr.: PWM, 1973. [Współwyd. z:] Niepoprawna marzycielka. [Muz.:] A. Hetman. [Słowa:] H. Kocznorowska. — Nigdy w piątek. [Muz.:] A. Maliszewski. Kr.: PWM 1976. [Współwyd. z:] Zawsze pójde z tobą.

[Muz.:] A. Korzyński. [Słowa:] A. Tylczyński. — Za każdy uśmiech. [Muz.:] J. Kukulski. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1977, 8 k. [Współwyd. z:] Na plantacji. [Muz.:] A. Lipski. — Żelazna droga. [Muz.:] L. Landowski. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1978, 4 s. — Nasz uśmiech losu. [Muz.:] H. Kuczyński. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1979, 6 k. [Współwyd. z:] Latawce porwał wiatr. [Muz.:] P. Figiel. [Słowa:] S. Halny. — To, co dał nam świat. [Muz.:] J. Kukulski. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1981, [20] s. [Współwyd. z:] Zapoznajcie tango. [Muz.:] L. Kozłowski. [Słowa:] M. Stawicz. — Z babą nie wygrasz. Piosenki kapeli „Zza winkla”. [Muz.:] A. Borowski, H. Kuczyński. Nowy Tomyśl: Bibl. Publiczna Miasta i Gminy 1984, [40] s. — Na wielką miłość. [Muz.:] K. Dzikas. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1987. [Współwyd. z:] Bezpowny czas. [Muz.:] M. Zimiński. [Słowa:] J. Miller. — Wakacyjny, mały flirt. [Muz.:] P. Żurowski. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1988. [Współwyd. z:] Świat sprzed lat. [Muz.:] A. Januszko. [Słowa:] J. Bukowski. — Poznańskie pyry czyli Chichranie i śpiwanie po naszymu. [Muz.:] A. Borowski, H. Kuczyński, P. Żurowski. Pozn.: ZAKR 1990, 154 s.

Przekłady

1. W. Busch: Maks i Moryc. Dzieje figlarzy w siedmiu psotach. Opisane i zilustrowane przez autora. W wolnym tłum. ... Pozn.: WP 1985, 29 s.

Nadto 18 drobnych książeczek dla dzieci zawierających przekłady i adaptacje pojedynczych wierszy lub powiastek wydanych przez poznańską oficynę Podsiadlik Raniowski i Spółka w 1992-1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1989.

Wywiady: Rozmowa z autorem „Pawich oczek” [Rozm.] K. Orlewicz. *Expr. Pozn.* 1976 nr 10; By było normalniej i pogodniej [Rozm.] Z. Kościelak. *Głos Wielkop.* 1977 nr 74; Kim właściwie jesteś... [Rozm.] L. Kaleta. *Gaz. Rob.* 1983 nr 14; Wziął na kiel, w ustach zmieł. [Rozm.] W. Braniecki. *Głos Wielkop.* 1986 nr 69; Między wirusem a wszechświatem. [Rozm.] T. Agatowski. *Dz. Pozn.* 1994 nr 2 z 11 III.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

[Akcje i reakcje:] B. Biernacka: Pastisz, parodia, satyra. *Nowe Książ.* 1960 nr 17; R. Danecki: Na ostrzu swojskiej zyletki. *Tyg. Zach.* 1960 nr 31; A. Jarecki: Zapłata. *Prz. Kult.* 1960 nr 39. — J. Ratajczak: Co pozostało z amora. *Gaz. Pozn.* 1963 nr 82 [rec.: Amoreski]. — R. Danecki. *Gaz. Pozn.* 1968 nr 135 [rec.: Diabelskie sztuczki]. — J. Mikołajczak. *Nowe Książ.* 1972 nr 11 [rec.: Rajskie jabłuszka]. — E. Najwer: Czy fraszka jest dobra na wszystko? *Gaz. Zach.* 1976 nr 59 [rec.: Pawie oczka]. — S. Bąba: Piórka ze skrzydeł Amora. *Gaz. Zach.* 1977 nr 235 [rec.: Alfabet Amora]. — S. Bąba: Żartobliwe innowacje frazeologiczne w fraszkach L.K. *Prz. Hum.* 1978 nr 12. — [Co pełza i husa po polach i lasach:] Z. Beszczyńska: Jak pisać książki dla dzieci? *Nowe Książ.* 1979 nr 17; M. Sokółowska: „Raz karakon wszedł we flakon”. *Nowe Książ.* 1981 nr 14. — A. Korek: Co czytać warto nad Wartą? *Szpilki* 1983 nr 52 [rec.: Zarty znad Warty]. — M. Nadolski: Nie tylko na rynku lnu i konopi. *Przemiany Ziemi Gnieź.* 1984 nr 42 [rec.: Książę Lech i druhów trzechi].

K.B.

KONOPKA Feliks

1888-1982

Pseud.: Piotr Krzemień.

Poeta, tłumacz.

Urodzony 17 lipca 1888 w Breniu pod Dąbrową Tarnowską w rodzinie ziemiańskiej; syn Jana Konopki i Anny z Bobrowskich. Uczęszczał do Gimnazjum św. Anny w Krakowie, gdzie w 1906 zdał maturę. Następnie do 1911 studiował nauki rolnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, a w 1912-14 malarstwo i grafikę na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (kurs Jacka Malczewskiego). Po studiach przebywał stale na wsi, administrując rodzinnym majątkiem w Breniu. Debiutował w 1925 wierszami pt. „Kwitnący sad”, „Tonit-Zerga” i „Jesień w parku”, drukowanymi w dzienniku *Czas* (nr 2), z którym współpracował następnie do 1935. Tłumaczył wiersze współczesnych poetów polskich na francuski, przekłady te ukazywały się m.in. w wychodzącym w Warszawie miesięczniku *La Pologne Littéraire* (1930). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Breniu. Po wojnie zamieszkał w Krakowie. Od 1945 należał do ZZLP (od 1949 ZLP). W 1947-50 był zatrudniony w Państwowej Pracowni Konserwacji Zabytków i pracował przy restauracji ołtarza Wita Stwosza w Kościele Mariackim. W następnych latach zajmował się twórczością poetycką i przekładową z literatury francuskiej i niemieckiej, a także tłumaczeniami poezji polskiej na te języki, m.in. dokonywał przekładów tekstów do utworów muzycznych, publikowanych przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne. Współpracował także z Polskim Radiem jako autor audycji literackich i adaptacji (też pod pseud. Piotr Krzemień). Od 1959 należał do Polskiego PEN Clubu. Za prace przekładowe otrzymał w 1963 nagrodę PEN Clubu, w 1977 nagrodę ZAIKS-u, a w 1978 za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury nagrodę m. Krakowa. Od 1976 był członkiem założycielem The International Academy of Poets w Londynie. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1957) i Krzyżem Komandorskim (1979) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 17 lutego 1982 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słowa w ciemności. [Wiersze]. Wwa: Krak. Spółka Wydawn. 1929, 55 s.

2. Ostatnia jesień. Wiersze wybrane. Kr.: Znak 1972, 119 s.

3. Et ne nos inducas ... [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 45 s.

Zawiera m.in. wiersze z cyklu Fantomy

4. Skarbonki z rudej gliny. Wybór wierszy. Kr.: WL 1981, 202 s.

Zawiera m.in. wiersze z cyklu Fantomy [poz. 3].

Przekłady

1. R. Rolland: Dusza zaczarowana. [Powieść]. T. 2. Lato. [Wwa:] PIW 1951, 422 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1955 [wyd. łącznie z t. 1 i 3].

2. Tryptyk śląski. [Przeł. tekstu ludowego na jęz. franc. i niem.] ... [Muz.:] W. Lutostawski. Kr.: PWM 1953, [49] s.

3. A. Fredro: La vengeance. Comédie en 4 actes en vers. [Przeł. na jęz. franc.] ... Cracovie: Théâtre de J. Słowacki et Théâtre Stary [1955], 154 s. Wyd. nast. łącznie z tekstem polskim: Zemsta. Komedia wierszem w 4 aktach; Vengeance. Comédie en 4 actes en vers. [Wstęp: K. Wyka]. Kr.: WL 1977, 235 s.

F.K. dokonał także niem. przeł. „Zemsty”, który nie został wydany (inf.: A. Biernacki) Abe: F.K. *Lit. na Świecie* 1988 nr 3).

4. J. Iwaszkiewicz: Un été à Nohant. Comédie en 3 actes. [Przeł. na jęz. franc.] ... Cracovie: Théâtre de J. Słowacki et Théâtre Stary [1955], 145 s. Wyst. w oprac. W. Skarucha i M. Cebo-Cynałewskiej Issoudun (Francja), Centre Dramatique 1984.

Tytuł oryginału pol.: Lato w Nohant.

5. T. Mann: Lotta w Weimarze. [Powieść poetyczna]. Wwa: Czyt. 1958, 411 s. Wyd. 2 ze wstępem M. Wydymucha tamże 1983.

6. F. Kafka: Listy do Mileny. Przedm.: Z. Bienkowski. Kr.: WL 1959, 257 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1993.

7. La nouvelle classique polonaise. [Wybór] J. Żabicki. [Przeł. na jęz. franc.:] ..., J. Ostrowski. Varsovie: Polonia 1959, 353 s.

8. J.W. Goethe: Faust. [Tragedia]. Cz. 1/2. Wstęp: J.Z. Jakubowski. Wwa: PIW 1962, 713 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1977, wyd. 5 [!] 1993. TV 1976.

9. M. Hillar: Erotyki. 6 pieśni na sopran i orkiestrę symfoniczną. [Przeł. na jęz. niem.] ... [Przeł. na jęz. franc.] M. Cieszevska. [Muz.:] T. Baird. Kr.: PWM 1962, 40 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1973, wyd. 4 1978, wyd. 4 [!] 1983.

Tekst w jęz. pol., franc. i niem.

10. J. Iwaszkiewicz: Espressioni. Partytura. [Przeł. na jęz. franc.] ... [Muz.:] A. Bloch. Kr.: PWM 1962, 37 s. Wyd. 2 tamże 1967.

Tekst w jęz. pol. i franc.

11. Ch. Reuter: Schemuffsky. Przedziwnych i bardzo niebezpiecznych podróży lądem i wodą opisane. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1963, 115 s.

12. F. Schiller: Zbójcy. [Dramat w 5 aktach]. Wstęp i objaśn.: O. Dobijanka. Wyd. 2 zmien. Wr:

Ossol. 1964, LXXXVI, 230 s. BN II, 30. Wyd. 3 tamże 1986.

W wgd. 3 oprac. podp.: O. Dobijanka-Witczakowa.

13. Wit Stwosz. Le rétable de Cracovie. [Album; tekst:] T. Dobrowolski, J.E. Dutkiewicz. [Przeł. na jęz. franc.] ... Paris: Edition Cerde d'Art 1964, 15 s., 93 k.

14. R. Escholier: Delacroix. Wwa: WAiF 1965, 228 s.

15. J. Conrad: Morgen. Musikalisches Drama in einem Aufzug. Text: J.S. Sito. Nach einer Novelle von J. Conrad: To-morrow. [Przeł. z jęz. pol. na niem.] ... [Muz.:] T. Baird. [Wwa:] Ag. Aut. 1966, 20 s. Wyd. nast.: Kr.: PWM 1968; wyd. w jęz. pol. i niem.: Jutro. Dramat muzyczny w 1 akcie. Morgen. Musikdrama in einem Aufzug. Libretto J.S. Sito wg noweli J. Conrada „Jutro”. Partytura. [Muz.:] T. Baird. Tamże 1983, 151 s.

16. A. Mickiewicz: Sonety krymskie. Sonnets de Crimée. [Przeł. na jęz. franc.] ... Kr.: WL 1973, 30 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Tekst w jęz. pol. i franc.

17. C.K. Norwid: Wybór poezji; Garstka piasku; Ad Leones. Wstęp: K. Wyka. Kr.: WL 1974, 136 s. [Wyd. 2 poszerz.] pt. Choix de poèmes. Wybór poezji tamże 1984, 161 s.

Tekst w jęz. pol. i franc.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1958, 1966 — SWPP 1. — PP (A. Szalagan).

[Słowa w ciemności:] T. Sinko; I znów poeta w Krakowie. *Kur. Lit.-Nauk* 1929 nr 45; S. Napierski: Niezwykły debiut. *Wiad. Lit.* 1930 nr 16. — Z. Starowieyska-Morstinowa: Wielka szansa poezji polskiej. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 15. — [Z. Bienkowski] zb: Brak koncepcji niestety. *Twórczość* 1963 nr 4 [rec. przeł.: J.W. Goethe: Faust]. — T. Kudliński: „Zemsta” de Fredro et sa traduction française par F.K. *Le Théâtre en Pologne*, Wwa 1970 nr 9/10. — T. Kudliński: Poeta rzetelny i serdeczny. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 35. — M. Leśniewska: F.K. *Lit. na Świecie* 1972 nr 8. — T. Nowak: Trzy widzenia świata. *Więści* 1972 nr 44. — [Ostatnia jesień:] Z. Bienkowski: Muzeum. *Kultura* 1973 nr 1, polem.: J. Kwiatkowski. *Twórczość* 1973 nr 4; G. Ramotowska: Wiersze F.K. *Nowe Książ.* 1973 nr 8. — R. Szymanko: „Faust” Goethego — arcydzieło czy nie arcydzieło? *Mies. Lit.* 1976 nr 11 [m.in. dot. przeł. F.K.: J.W. Goethe: Faust]. — [A. Fredro: La vengeance. Przeł. ...] W.J. Kasiński: Francuska „Zemsta”. *Nowe Książ.* 1978 nr 19; J. Marx: „Zemsta” po francusku. *Poezja* 1979 nr 5. **A.Sz.**

KONWICKI Tadeusz
ur. 1926

Pseud.: Gwidon Sztamajza; Tak.

Powieściopisarz, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 22 czerwca 1926 w Nowej Wilejce na Wileńszczyźnie w rodzinie robotniczej; syn Michała Konwickiego (zmarł 1929) i Jadwigi z Kieźunów. Lata szkolne spędził w Kolonii Wileńskiej. W 1938/39 uczył się w Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie. Po wybuchu II wojny

światowej mieszkał nadal w Kolonii Wileńskiej. W czasie okupacji niemieckiej pracował od 1941 jako robotnik na kolei; wywieziony do przymusowej pracy w lesie zbiegł, po czym ukrywał się, a następnie do 1944 pracował jako pomocnik elektryka w szpitalu w Nowej Wilejce. Równocześnie kontynuował naukę w tajnych kompletach gimnazjalnych. Należał do konspiracyjnego harcerstwa. W 1944 zdał konspiracyjną maturę. W lipcu tegoż roku wziął udział w akcji „Burza” jako żołnierz 8. Brygady Oszmiańskiej AK, dowodzonej przez Witolda Turonka („Tura”). Po rozbiću oddziału, w kwietniu 1945 przedostał się do Gliwic. Pracował kilka miesięcy jako urzędnik w Tymczasowym Zarządzie Państwowym, zajmującym się mieniem po-niemieckim, po czym jesienią 1945 przeniósł się do Krakowa, gdzie krótko studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Debiutował w 1946 reportażem „Szkice z Wybrzeża”, ogłoszonym w dodatku literackim do *Dziennika Polskiego* pt. *Od A do Z* (nr 8), a jako prozaik opowiadaniem „Kapral Koziołek i ja”, opublikowanym w 1947 w warszawskim miesięczniku *Nurt* (nr 2). Od stycznia 1946 był korektorem, a potem redaktorem technicznym w tygodniku *Odrodzenie*; równocześnie publikował w tym piśmie liczne recenzje literackie. Fragmenty prozy, artykuły i recenzje drukował także m.in. w *Dzienniku Literackim* (1947), *Nurcie* (1947), *Wsi* (1948), *Pokoleniu* (1949). Po prostu (zwłaszcza w 1954-56). W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1947 razem z redakcją *Odrodzenia* przeniósł się do Warszawy, gdzie zamieszkał na stałe. W 1949 ożenił się z Danutą Lenicą, grafiką i ilustratorką książek dla dzieci. Od jesieni tegoż roku pracował przez kilka miesięcy jako robotnik ziemny pod Czyżynami przy budowie Nowej Huty. Po rozwiązaniu *Odrodzenia*, w 1950-56 był redaktorem w *Nowej Kulturze*; tu też do 1959 ogłaszał reportaże, felietony społeczno-literackie i sportowe w stałej rubryce „Z miejsc stojących”; w 1959 otrzymał nagrodę literacką tego pisma. W 1952 został członkiem PZPR. W połowie lat pięćdziesiątych zajął się również twórczością filmową jako krytyk, scenarzysta i reżyser; od 1954 pisał scenariusze i pracował jako reżyser filmowy, realizując filmy autorskie. W 1956-68 był kierownikiem literackim Zespołu Filmowego „Kadr”. Artykuły i recenzje dotyczące filmu ogłaszał m.in. w *Ekranie* (1963-68) i *Filmie* (1964-68). W 1965 otrzymał nagrodę literacką Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1966 został skreślony z listy członków PZPR za podpisanie listu protestacyjnego pisarzy partyjnych w związku z usunięciem z partii Leszka Kołakowskiego. Od tegoż roku należał do kolegium redakcyjnego miesięcznika *Kino*. W 1970-78 był kierownikiem literackim Zespołu Filmowego „Pry-

zmat”. Utwory prozą ogłaszał w *Dialogu* (1971), *Literaturze* (1972-73; tu m.in. w 1973 cykl pt. „Ameryka, Ameryka”). W 1975 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1982 uczestniczył w przeglądzie własnych filmów autorskich w Paryżu. W tymże roku był sygnatariuszem apelu intelektualistów protestujących przeciw stanowi wojennemu. Wziął udział w Kongresie Jedności Kultury Europejskiej w Wenecji (1984). W 1989 odmówił przyjęcia nagrody Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1962) i Krzyżem Oficerskim (1964) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rojsty. Powieść. Powst. 1947. Wyd. Wwa: Czyt. 1956, 171 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1964, wyd. 4 1991; wyd. 4 [właśc. 5] Wwa: Niezał. Ofic. Wydawn. 1992.

2. Przy budowie. [Opowiadanie]. Wwa: 1950. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1952, wyd. 4 1953, wyd. 5 1954 [właśc. 1953]. Przedr. w: ..., W. Woroszyński, W. Zalewski: *Budujemy*. Wwa 1951.

Państwowa Nagroda Artystyczna III stopnia w 1950. Przekł.: bułg.: Na stroeža. [Przel.] V. Genovska. [Sofija] 1951. — chiński: Ta-tao-u-szy K'an-wei-cy-ki. [Przel.] H. Hsien-tsü. Pekin 1954. — czes.: Na stavbä. [Przel.] H. Teigová. Praha 1951. — niem.: Die neue Strecke. [Przel.] G. Taneva. Berlin 1951. — rum.: Şantierul. [Przel.] T. Holban. Bucureşti 1951. — węgier.: Vasútépítök. [Przel.] O. Szirmai. [Budapest 1951].

3. Nad Wisłą i Pilicą. [Autorzy:] ..., T. Papier. Wwa: KiW 1953, 55 s.

Tu T.K.: *Podróż w lata sześćdziesiąte naszego wieku*. [Reportaż], s. 3-25.

4. Godzina smutku. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1954, 135 s.

Przekł. czes.: [Przel.] H. Teigová. *Sněťová Literatura*, Praga 1957 nr 5/6.

5. Klucz. Opowiadanie. Pierwodr. pt. Powrót. W: *Dzień dzisiejszy*. [Antologia]. Wwa: Czyt. 1954 s. 243-296. Wyd. osob. Wwa: NK 1954, 79 s. Wyd. osob. oznaczone jako wyd. 2.

6. Władza. [Powieść]. Cz. 1-2. Wwa: Czyt. 1954-1955, 391 + 491 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1955, wyd. 3 cz. 1 1956.

Państwowa Nagroda Artystyczna III stopnia w 1954. Przekł.: bułg.: Vlast. [Przel.] K. Kuev. Sofija 1955. — czes.: Moc. [Przel.] H. Teigová. Praha 1955. — litew.: Vlast'. Vilnius 1956.

7. Z oblężonego miasta. [Powieść]. Powst. 1954. Wyd. Wwa: Iskry 1956, 243 s.

8. Żelazna kurtyna. Scenariusz filmowy. [Współaut.]: K. Sumerski. Wwa: WAiF 1954, 58 s. Ekran. pt. *Kariera* 1955.

Scenariusz oparty na noweli filmowej T.K. i W. Woroszyńskiego.

9. Zimowy zmierzch. Nowela filmowa. *Dialog* 1956 nr 1 s. 50-69. Przedr. zob. poz. 16. Ekran. 1956.

10. Ostatni dzień lata. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1958. Druk zob. poz. 16.

11. Dziura w niebie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 327 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1965; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1977; Wwa: Nowa 1995.

Przekł.: bułg.: Proživ v nebeto. [Przeł.] A. Gańčeva-Zografova. Sofija 1962, — franc.: Le true dans le ciel. [Przeł.] M. Laurent. Paris 1992, — litew.: Skyje danguje. [Przeł.] A. Zukauskas. Vilnius 1962, — ros.: Dyra v nebe. [Przeł.] M. Ignatov. Moskva 1961, — węgier.: Égszakadás. [Przeł.] M. Baba. Budapest 1961.

12. Zadzuszki. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1961. Druk zob. poz. 16.

13. Sennik współczesny. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 341 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1966; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1970; wyd. 5 Wwa: Iskry 1973, tamże: wyd. 6 1985, wyd. 7 1993, wyd. 8 1994; Wr.: Siedmióróg 1994.

Przekł.: ang.: A dreambook for our time. [Przeł.] D.J. Welsh. Cambridge, Mass., London 1969, wyd. nast.: New York 1976, wyd. ze wstępem L. Kolałkowskiego. Harmondsworth 1983, — bułg.: S'vremen s'novnik. [Przeł.] M. Metodiev. Sofija 1978, — czes.: Námý snář. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1965, — fiń.: Pudalainen unikirja. [Przeł.] T. Veikko-Porvoo. Helsinki 1966, wyd. nast. 1967 — franc.: La clef des songes contemporains. [Przeł.] M. Laurent. Paris 1983, — hebr.: Sefer-hechalomat szel zmanejnu. [Przeł.] E. Porat. Tel Awiw 1966, — holend.: Modern droomboek. [Przeł.] E. Hart. Amsterdam 1982, wyd. nast. tamże 1988, — litew.: Šiu dienu sapnininkas. [Przeł.] Klimovičienė. Vilnius 1968, — łotew.: Mūsaiķu sapnu gramāta. [Przeł.] I. Bīrzvalka. Rīgā 1974, — niem.: Modernes Traumbuch. [Przeł.] P. Lachmann. München 1964, — orm.: [Przeł.] M. Mktičjan. Erevan 1977, — ros.: Sovremennyj sonnīk. [Przeł.] J. Mirskaja. [Post.] M. Ignatov. Moskva 1966, wyd. nast. wspólnie z: W. Mach: Agneška, doč Kolumba. Moskva 1973, — słowac.: Moderný snář. [Przeł.] J. Hvišč. Bratislava 1966, — węgier.: Mai álmoskönyv. [Przeł.] J. Cserevits. Budapest 1970. Adapt. teatr. Adapt. S. Wieszczycki. Praprem. Opole. T. Ziemi Opol. 1967.

14. Salto. Scenariusz filmowy. *Dialog* 1964 nr 7 s. 34-63. Ekran. w reż. ... 1965. Przedr. zob. poz. 16.

15. Matura. Scenariusz filmowy. Ekran. na zlecenie tv hamburskiej 1965. Przedr. zob. poz. 16.

16. Ostatni dzień lata. Scenariusze filmowe. Wwa: Iskry 1966, 241 s., ilustr. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; Wwa: Kwiaty Na Tor 1993.

Zawartość wyd. 1, 2: Zimowy zmierzch [poz. 9]; Ostatni dzień lata [poz. 10]; Zadzuszki [poz. 12]; Salto [poz. 14]; Matura [poz. 15]. — w wyd. z 1993 także: Jak daleko stąd, jak blisko.

17. Wniebowstąpienie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1967, 248 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; wyd. 3 Wwa: Alfa 1990.

Przekł.: franc.: L'Ascension. [Przeł.] G. Lisowski. Paris 1971, — niem.: Auf der Spitze des Kulturpalastes. [Przeł.] P. Lachmann. Hamburg 1973, — szwedz.: Himmelsfärden. [Przeł.] S. Ottosson. Stockholm 1979.

18. Zwierzoczekoupiór. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 276 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 4 [właśc. 3] 1982; wyd. 4 Wwa: Alfa 1992.

Przekł.: ang.: The anthropos-spectro-beast. [Przeł.] G. [il] A. Korwin-Rodziszczycki. Oxford 1977, — bułg.: Zveroczekoupiorak. [Przeł.] L. Račeva. Plovdiv 1974, — franc.: Bêto-fantôme. [Przeł.] B. Kotalska [il] U. Kotalska. [przy współpracy] V. Kneubühler. Paris 1978, — jap.: Boku wa dareda. [Przeł.] U. Risako, O. Masatōshi. Tōkyō 1975, — szwedz.: Vargmonstret. [Przeł.] C. Berg. Höganäs 1980, wyd. nast. Stockholm 1980, — węgier.: Allatemberém. [Przeł.] E. Sebök. [Budapest] 1972.

Adapt. film. pt. Skrzydło: Scenariusz: H. Probułska. Ekran. 1973.

19. Jak daleko stąd, jak blisko. Scenariusz filmowy. Fragm.: *Dialog* 1971 nr 10 s. 16-40. Ekran. w reż. ... 1971.

Nagroda „Sireny Warszawskiej” Klubu Krytyki Filmowej SDP oraz nagroda specjalna Lubuskiego Lata Filmowego w Lagowie w 1972.

20. Nic albo nic. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 290 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: Niezależne Ofic. Wydawn. 1994.

Przekł.: holend.: Niets of niets. [Przeł.] E. Hart. Meulenhoff 1987, — niem.: Angst hat grosse Augen. [Przeł.] E. Werfel. Wien 1973, — słowen.: Nič, prav nič. [Przeł.] D. Pirč. Ljubljana 1975.

21. Trochę apogeum. (Opowieść filmowa). [Scenariusz; fragm.]. *Literatura* 1972 nr 2-6.

Druk przerwany z powodu interwencji cenzury.

22. Kronika wypadków miłosnych. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 250 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1985, wyd. 4 1991. Por. poz. 29.

Przekł.: franc.: Chronique des événements amoureux. [Przeł.] H. Włodarczyk. Paris 1987, — niem.: Chronik der Liebesunfälle. [Przeł.] K. Lichtenfeld. Berlin 1978, wyd. nast. 1980, — słowac.: Bratislava 1977, — słowen.: Kronika ljubzenskih pripetljajev. [Przeł.] T. Pretnar. Ljubljana 1990, — węgier.: Szerelmi krónika. [Przeł.] E. Sebök. Budapest 1977.

Adapt. teatr. Adapt.: M. Orski. Praprem. Wr., T. Współcz. 1981.

23. Dłaczego kot jest kotem. [Opowiadanie dla dzieci]. Ilustr. D. Konwicka. Wwa: KAW 1976, 18 s.

Przekł.: ang.: Why a cat is a cat. [Przeł.] J. Brodzki. Wwa 1977.

24. Kalendarz i klepsydra. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1976, 391 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1989.

Nagroda Radia Wolna Europa w 1977.

25. Kompleks polski. Powieść. Wwa: NOWA* 1977, 175 s. powiel. (*Zapis*, nr 3). Wyd. nast.: London: Index on Censorship 1977, wyd. 2 1982, tamże wyd. 2 [il] 1984; Wwa: Alfa 1989.

Przekł.: ang.: The Polish complex. [Przeł.] R. Lourie. New York 1982, wyd. nast. Harmondsworth 1984, — franc.: Le Complexe polonais. [Przeł.] H. Włodarczyk. Paris 1984, wyd. nast. tamże 1988, 1992, — hebr.: 1985, — hiszp.: Nochebuna polaca. Barcelona 1984, — holend.: Het Poolse Complex. [Przeł.] E. 't Hart. Amsterdam 1984, — jap.: Porando kompurekkusu. [Przeł. z ang.] Kudō Yukio, Nagayo Iruru-Yaku. Tōkyō 1985.

Adapt. tv: J. Markuszewski. TV 1995.

26. Mała apokalipsa. [Powieść]. Wwa: NOWA* 1979, 116 s. powiel. (Zapis nr 10). Wyd. nast.: London: Index on Censorship 1979; Spółdz. Wydawn. TON [Toruńska Ofic. Niezależny]* 1979 [1981?], [b.m.w. 1981?]*, 39 s., Wwa: Odnowa* [1981], Wwa: Wydawn. Dialogi* [1983], Wwa [b.w.]* 1983, Wwa: Nawias* [19]86; wyd. wspólne ze szkicami: L. Kołakowskiego, S. Kurowskiego, J. Korwina-Mikke. Wwa: Wydawn. Antyk* 1985, 214 s.; [Wwa]: Nawias* 1986; Wwa: Alfa 1988; Wwa: Niezał. Ofic. Wydawn. 1993.

Nagrada londyńskich Wiadomości w 1979 i włoska nagroda Premio Mondello w 1981.

Przekł.: ang.: A minor apocalypse. [Przeł.] R. Lourie. London, Boston 1983, wyd. nast. New York 1983, New York 1984, London 1988, — czes.: Malá apokalypsa. [Przeł.] K.K. Köln 1981, wyd. nast.: [Przeł.] L. Dobrovský. Praha 1992, — duń.: Den lille apokalypse. [Przeł.] J. Katz, W. Dähnhardt. København 1984, — farsi: [Przeł.] F. Pourayari. Teheran 1991, — fiń.: Pieni ilmestyskirja. [Przeł.] R. Koivisto. Helsinki 1985, — franc.: La petite apocalypse. [Przeł.] Z. Bobowicz. Paris 1981, wyd. nast. tamże 1984, 1992, 1993, — grec.: Mikrō apokalipsē. [Przeł.] G. Tsōnes, G. Petrinotes. Athēna 1981, — hiszp.: Un pequeño apocalipsis. [Przeł.] B. Zaboklicka, F. Miravittles. Barcelona 1987, — holend.: De kleine Apocalyps. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1981, — niem.: Die polnische Apokalypse. [Przeł.] G. Hanussek. Frankfurt am Main 1982, — norw.: Den lille Apokalypse. [Przeł.] I. Lund. Oslo 1981, — serb-chorw.: Mala apokalipsa. [Przeł.] B. Rajčić. Beograd 1987, — szwedz.: Lilla apokalypsen. [Przeł.] C. Wollin. Stockholm 1981, — węgier.: Kis apokalipszis. [Przeł.] L. Fejer. Pécs 1990, — włos.: Piccola apocalisse. [Przeł.] P. Marchesani. Milano 1981.

Adapt. film: Scenariusz: J.C. Grumberg, C. Gavras. Ekran. Paris 1993, — teatr.: Adapt. H. Kant-Howson. Wyst. Londyn, T. Pol. ZASP 1982, — Adapt. K. Zalewski. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1989.

27. Wschody i zachody księżyca. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Krąg* 1982, 180 s. Wyd. nast. Londyn: Index on Censorship 1982, 219 s.

Przekł.: ang.: Moonrise, moonset. [Przeł.] R. Lourie. London 1982, wyd. nast.: New York 1987, London, Boston 1988, — holend.: Maansopgangen en maansondergangen. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1986.

28. Zofia Nasierowska — portret mężczyzny. [Katalog wystawy]. Piła: Biuro Wystaw Artyst. 1983, [8] s.

29. Rzeka podziemna. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Krąg* 1984, 109 s. Wyd. nast. pt.: Rzeka podziemna, podziemne ptaki. Londyn: Aneks 1985, 152 s.; wyd. 3 [właśc. 2] Wwa: Alfa 1989.

Przekł. franc.: Fleuve souterrain, oiseaux de nuit. [Przeł.] Z. Bobowicz. Paris 1986, — holend.: Oneteraardse rivier, ondergrondse vogels. [Przeł.] E. 't Hart. Amsterdam 1988.

30. Kronika wypadków miłosnych. Scenariusz według własnej powieści ... przy współpracy A. Wajdy. Ekran. 1985. Por. poz. 21.

31. Nowy Świat i okolice. [Szkice autobiograficzne]. Z rys. autora. Wwa: Czyt. 1986, 231 s. Wyd. 2 tamże 1990.

Zawartość: Nowy Świat; Jeszcze raz Nowy Świat; Zapaść; Dalszy ciąg Nowego Świata; Niewolnik imperium, władca imperium; Zamki; Tajemniczy lektor; Przekleństwo podobieństw; Bliństrubowie; Moje pogroźki; Kot Iwan; Wielka Sobota; Zmartwychwstanie; Ambicja; Samotność; Łęki wiosenne; Niefart; Wycieczka do Krakowa; Cud; Portret epizodysty; Zagary; Niecierpliwość; 13; Moje zabawy filmowe; Życie artystów; Przed snem; Wakacje; Podniebne śniegi; Słowo; Starość; Dzień u Judasza; Apostrofa do cenzora; Niedziela; Mój pierwszy autoportret; Ciotki rewolucji; Himilsbach i inni; Oblany egzamin; Ona; Krótki spacer po Nowym Świecie; Moja wiara; Spadanie; Przywołana gruzem; Skrzyńka na listy; Oda do wolności; Jak daleko stąd, jak blisko; Chrześcijańska pokora; Żądza władzy; Polka; Choroba; Państwowy Park Naturalny; Kawalek antypaństwowy; Grzybobranie; Pożegnanie z Wilnem; Incydent; Wariacje; Krzyż Południa.

Przekł.: ang.: New World and vicinity. [Przeł.] W. Arndt. New York 1991, — franc.: Le Nouveau Monde. [Przeł.] L. Dyèvre. Paris 1988.

32. Pół wieku czyścica. Rozmowy z Tadeuszem Konwickim. [Rozm. S. Beres] S. Nowicki. Londyn: Aneks 1986, 246 s. Wyd. nast. Wwa: Wydawn. Przedświt* 1986, 194 s.; wyd. 3 popraw. Wwa: Ofic. Wydawn. Interim 1990.

Przekł. franc.: Entretiens avec Tadeusz Konwicki. [Przeł.] M. Laurent. Paris 1993, — holend.: Een halve eeuw vagevuur. Gesprekken met Tadeusz Konwicki. [Fragm.] Informatie. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1988.

33. Bohiń. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1987, 182 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1988; Wr.: Siedmioróg 1992, wyd. nast. tamże 1994.

Przekł.: ang.: Bohin Manor. [Przeł.] R. Lourie. New York 1990, wyd. nast. London, Boston 1992, — franc.: Bohini, un manoir en Lituanie. [Przeł.] M. Laurent. Paris 1990, — holend.: Het landgoed Bohiń. [Przeł.] E. 't Hart. Amsterdam 1990, — węgier.: Bohiń. [Przeł.] J. Cserevenits. Budapest 1994.

34. Zorze wieczorne. [Wspomnienia i opowiadanie]. Wwa: Alfa 1991, 266 s.

Zawiera m.in. opowiadanie: Kilka dni wojny, o które nie wiadomo, czy była, s. 88-179.

35. Czytadło. [Powieść]. Wwa: Niezał. Ofic. Wydawn. 1992, 204 s.

Przekł. niem.: Spaziergänge mit einem toten Mädchen. [Przeł.] K. Kelm. W: Blendende Jahre für Hunde. Berlin 1993. Adapt. teatr.: Adapt. R. Gliński. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1994.

Wybór tekstów w przekł. franc.: Tadeusz Konwicki, écrivain et cinéaste polonais d'aujourd'hui. [Teksty zebrała] H. Włodarczyk. Paris 1986.

Adaptacje

1. Matka Joanna od Aniołów. Scenariusz filmowy na podstawie opowiadania J. Iwaszkiewicza: ..., J. Kawalerowicz. Ekran. 1960.

Fragm. scenariusza: *Argumenty* 1961 nr 3 s. 6-7.
Przeł. hiszp.: Madre Juana de los Angeles. [Przeł.] L.J. Hernández. Kalapa 1964.

2. Faraon. Scenariusz filmowy oparty na powieści B. Prusa. [Współaut.] J. Kawalerowicz. Ekran. 1965.

Nagroda Państwowa I stopnia w dziedzinie filmu za scenariusz w 1966.

3. Jowita. Scenariusz filmowy na podstawie powieści S. Dygata Disneyland. Ekran. 1967.

4. Austeria. Scenariusz wg powieści J. Strykowskiego „Austeria”: ..., J. Kawalerowicz, J. Strykowski. Ekran. 1982.

5. Dolina Issy. Scenariusz według powieści Cz. Miłosza. Ekran. w reż. ... 1982.

6. Lawa. Scenariusz według „Dziadów” Adama Mickiewicza. Reż. ... Ekran. 1990.

7. J.B. i inni. Sceny dramatyczne według Maksyma Gorkiego [Jegor Bułyczow i inni]. Insc. i reż. ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — Wywiady: J. Radomińska: T.K. W teście: Spotkania zapisane. Kr. 1970 [tekst wywiadu z 1965]. — Dobro i zło. [Rozm.] H. Murza Stankiewicz. *Wladomości*, Wr. 1971 nr 41. — Współautorstwo czytelnika. [Rozm.] Z. Taranienko. *Argumenty* 1971 nr 44. — Amerykańska wypowiedź T.K. [Rozm.] A.J. Lehm. *Krytyka* 1981 nr 9/10 [przeł. z czes. pisma opozycji *Listy* z 6 XII 1980]. — „Prowincjonalizm dawnych czasów, lepszych, utraconych, zaginionych” [Rozm.] R. Moszkowicz. *Kult. Niezależna* 1985 nr 11/12. — Nasi bracia w grzechach i świętości. [Rozm.] E. Sawicka. *Odra* 1987 nr 12. — W sprawach romantyzmu. [Rozm.] E. Sawicka. *Odra* 1988 nr 1. — Apokalipsy nie będzie. [Rozm.] B. Stanisławczyk-Żyła. *Po Prostu* 1990 nr 7. — Kresy mogą być zarzewiem Karabachu lub ciepłym plastrzem na obolale boki społeczeństw. [Rozm.] D. Sosnowska. *Kresy* 1993 nr 13. — Wszyscy są prekursorami. [Rozm.] J. Pilch. *Zyg. Powsz.* 1993 nr 25. — „Everything comes from what I said at the beginning, from this territory”. [Rozm.] D. Sobieska. *The Review of Contemporary Fiction*, Illinois 1994 nr 3.

SWPP 1 — PP (J. Kaczyńska). — LP (A. Zieniewicz). — LP* po 1939 (S. Beres, M. Laurent).

[Władza:] H. Berezka. *Twórczość* 1954 nr 5; A. Kijowski. Czy literatura zagraża polityce? *Zycie Lit.* 1954 nr 19, przedr. w tegoż: *Różowe i czarne*. Kr. 1957 [dot. też: *Przy budowie*]; G. Lasota: „Władza” czyli w stronę realizmu. *Nowa Kult.* 1954 nr 21; G. Lasota, J. Strzelecki: Dramaturgia polityczna. *Nowa Kult.* 1954 nr 22; Z. Lichnia: List o „Władzy”. *Dziś i Jutro* 1954 nr 22, przedr. w tegoż: *Obrachunki ze współczesnością*. Wwa 1955. — [Rojsty:] Z. Pędziński: Gorzka młodość. *Kamena* 1956 nr 9; J. Preger: Pytania dookoła „Rojstów”. *Twórczość* 1956 nr 9; K. Wyka: Ostatnia powieść Orzeszkowej. *Zycie Lit.* 1956 nr 38; R. Zimand: Dlaczego nie osiem lat temu. *Kultura* 1956 nr 25. — [Z obłąconego miasta:] G. Herling-Grudziński: Zapiski z lektury. *Wladomości*, Londyn 1957 nr 18; W. Sadowski: Kto napisał tę książkę. *Nowa Kult.* 1957 nr 3. — [Dziura w niebie:] B. Danek: Wielkie dramaty dorosłych dzieci. *Twórczość* 1959 nr 12; R. Matuszewski: K. świat odnaleziony. *Nowa Kult.* 1959 nr 51/52; J. Kwiatkowski: Recenzja niespiewna. *Zycie Lit.* 1960 nr 11; A. Lisiecka: Zmowa klerków i wulgaryzatorów. *Nowa Kult.* 1960 nr 6. — A. Lisiecka: Obsesje K. *Dialog* 1964 nr 8 [rec.: Saltó]. — A. Lisiecka: *Twórczość bez azylu*. W teście: *Pokolenie pryszczatych*. Wwa 1964. — [Sennik współczesny:] Z. Najder: Sen nieprześlony. *Twó-*

czność 1964 nr 4; T. Nowakowski. *Na Antenie*, Monachium 1964 nr 4; S. Zieliński: Dolina ludzi osiadłych. W tegoż: *Wycieczki balonem*. Nr 2. Gawędy z pretekstem. Wwa 1964. — J. Fuksiewicz: Filmy T.K. *Dialog* 1965 nr 8. — Z. Kubikowski: Ucieczka z kraju dzieciństwa. W tegoż: *Bezpieczne, małe miły*. Wr. 1965 [rec.: *Dziura w niebie*]. — P. Kunciewicz: *Potyka powieści produkcyjnej*. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. Wwa 1965. — A. Miłska: T.K. W teście: *Pisarze polscy*. Wyd. 3 zmien. i uzup. Wwa 1965. — [Sennik współczesny:] Z. Pędziński: *Gdzieś w Polsce*. *Więź* 1965 nr 3; S. Żółkiewski: *Ballada polska*. W tegoż: *Zagadnienia stylu*. Wwa 1965; J. Wilhelm: *Przebudzenie? W tegoż: Mój gust wiktoriański*. Wwa 1966; Z. Zabicki: *Obrachunek z idyllą*. W tegoż: *Proza ... proza...* Wwa 1966, przedr. w: *O literaturze polskiej*. Wwa 1976. — J. Fuksiewicz: *Tadeusz Konwicki*. Wwa: *WAIF* 1967, 65 s. — A. Lam: *Sennik bez rozwiązań*. W tegoż: *Wyobraznia uzbrojona*. Kr. 1967 [rec.: *Sennik współczesny*]. — [Wniebowstąpienie:] H. Berezka: *Zstąpić na ziemię*. *Twórczość* 1968 nr 3, polem.; J. Przyboś: *Desperacjonizm czy li kult rozpacz*. *Mies. Lit.* 1968 nr 9; T. Nowakowski. *Na Antenie*, Monachium 1968 nr 65; J. Wegner: *Udręki niepamiętania*. *Więź* 1968 nr 10; J. Wilhelm: *Nerwica*. *Kultura* 1968 nr 2, przedr. w tegoż: *Słowa, rzeczy, krajobrazy*. Wwa 1970; T. Drewnowski: *Wycieczka w Polskę*. W tegoż: *Krytyka i giedła*. Wwa 1969. — S. Skwarczyńska: „Chocholi taniec” jako obraz — symbol w literaturze ostatniego trzdziestolecia. *Dialog* 1969 nr 8 [dot. m.in.: Saltó]. — P. Graff: *Glupi jasno*. *Mies. Lit.* 1970 nr 1 [rec.: *Zwierozczekoupiór*]. — R. Marszałek: *Mity polskie*. W tegoż: *Powtórka z życia*. Kr. 1970 [dot. filmów autorstwa T.K.]. — [Zwierozczekoupiór:] J. Wegner: *Baśń przez dziecko opowiedziana*. *Więź* 1970 nr 10; H. Zaworska: *Dolina*. *Twórczość* 1970 nr 1, przedr. pt. *Dolina i Wszystko*. W teście: *Spotkania*. Wwa 1973. — [Nic albo nic:] M. Sprusiński: *Desperacja i poznanie nieba*. *Twórczość* 1971 nr 12; H. Zaworska: *Wszystko albo cokolwiek*. *Polityka* 1971 nr 37; M. Bajerowicz: *Dobry świat przenicowany*. *Nurt* 1972 nr 5. — A. Fiut: *Przekłeta pamięć*. *Teksty* 1973 nr 4. — J. Wegner: *Szkieł krytyczny*. Wwa: *Ag. Aut.* 1973, 51 s., przeł. franc.: [Przeł.] M. Thieme. *Varsovie* 1973. — A. Wierciński: *Główne motywy twórczości T.K.* *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist.-lit.* 1973 nr 11. — [Kronika wypadków miłosnych:] E. Biedka: *Powitanie powieści miłosnej*. *Mies. Lit.* 1974 nr 9; M. Janion: *Szalona miłość na Litwie*. *Literatura* 1974 nr 48; N. Kancewicz-Hoffmanowa: *Elegia na śmierć metafizyki*. *Więź* 1974 nr 11; M. Komar: *Nowy K.* *Twórczość* 1974 nr 9; J. Łukasiewicz: *Magnetyzm serca*. *Odra* 1974 nr 9; J.R. Krzyżanowski: *The haunted world of T.K. Books Abroad*, Oklahama 1974 nr 3. — K. Zaleski: *Polskie chucie*. *Teksty* 1974 nr 1 [eretyka w twórczości T.K. i M. Nowakowskiego]. — S. Burkot: *Uwikłany w historię*. W: *W kręgu literatury Polski Ludowej*. Kr. 1975. — Z. Kurzowa: *Stylizacja językowa w „Senniku współczesnym” T.K.* *Pr. Filol. UW* 1975 t. 25. — J. Walc: *Nieepickie powieści T.K.* *Pam. Lit.* 1975 t. 1. — A. Nasalska: *Filozofia człowieka w prozie T.K.* *Ann. UMCS. Nauki Hum.* 1976 t. 31. — [Kalendaryz i klepsydra:] B. Sulik: *Od jadu Zmudzina ...*. *Kultura*, Paryż 1976 nr 12; M. Terlecki: *Jak zachować postawę wyprostowaną*. *Nowy Wyraz* 1976 nr 12; H. Zaworska: *Połowiczność*. *Twórczość* 1976 nr 9; W. Żukrowski: *Zapiski dla czytającego przez ramie*. *Nowe Książ.* 1976 nr 11. — A. Okopień-Sławiński: *Jak formę osobowę grają w teatrze mowy*. *Teksty* 1977 nr 5/6. — M. Sprusiński: *K. wieczne pielgrzymowanie*. *Odra* 1977 nr 4. — S. Barańczak: *O „Kompleksie polskim”*. *Zapis** 1978 nr 5, przedr. w tegoż: *Etyka i potyka*. Paryż 1979 [rec.: *Kompleks polskil*]. — M. Karlaszewski: *Współczesny sen o raju*. *Pr. Nauk. UŚI*, 1978 z. 204. — L. Szaruga: *Reguły gry w ogonku po złoto*. *Puls** 1978 nr 2 [rec.: *Kompleks polskil*]. — R.W. Kluszczyński: *Analiza konstrukcji czasu w utworach T.K.* *Acta Univ. Lodz. Folia Polonica* 1979 nr 50. — [Mała apokalipsa:] J. Kott: *...może innej apokalipsy nie będzie*. *Wladomości*, Londyn 1979 nr 35, przedr. w tegoż: *Kamienny potok*. Londyn 1986, wyd. nast. Wwa* 1986, wyd. 2 krajowe rozszerz. Kr. 1991, *Pisma wybrane*. T. 1. Wwa 1991; L. Szaruga: *Co z nas pozostało*. W tegoż: *Własny-*

- mi słowami. Wwa: Głos* 1979; A. Werner: Nasza mała apokalipsa. *Krytyka*, Londyn 1979 nr 7, przedr. w: Literatura źle obecna. Londyn 1984, oraz w tegoż: Pasja i nuda. Wwa 1991; K. Zawrot: Zabawa w politycznej mazi. *Kultura*, Paryż 1979 nr 12. — J.R. Krzyżanowski. *The Polish Review*. Nowy Jork 1980 nr 1 [rec.]. Kompleks polski. — S. Barańczak: O „Kompleksie polskim” rozmyślania wigilijne na stojąco. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1981 nr 12. — H. Bereza: Dystans. W tegoż: Taki układ. Wwa 1981. — S. Gawliński: Przemiany powieści T.K. *Ruch Lit.* 1981 nr 6. — K. Gierat: „Hynpos” i Thanatos” (Wątki mityczne i symbolika filmu T.K. „Salto”). *Powiększenie* 1981 nr 1. — R.W. Kluszczyński. Problem czasoprzestrzeni w twórczości T.K. *Acta Univ. Lodz. Folia Litteraria* 1981 nr 2. — Z. Sawaniewska-Mochowa: Dialektyzacja kresowa w „Dziurze w niebie” T.K. *Spraw. z Dział. Tow. Nauk. Ploc.* 1979 t. 33, wyd. 1981. — K. Gierat: K. krąg monotematyczny. *Powiększenie* 1982 nr 2. — J. Jagodziński: Uwagi o prozie kreacyjnej. *Literaria* 1982 nr 13 [na przykładzie twórczości J. Borgesa i T.K.]. — T. Misiak: Budowa świata przedstawionego w „Jak daleko stąd, jak blisko”. *Dialog* 1982 nr 1. — [W. Skalmowski] M. Broński: Polska rewia na lodzie. *Kultura*, Paryż 1983 nr 1/2 [rec.]. Wschody i zachody księżycy. — E. Feliksiak: K. sen o ludziach. *Więź* 1983 nr 3. — M. Janion: Tam gdzie rojsty. [Z. cykl:] Pisarze współcześni jako media romantyzmu. *Twórczość* 1983 nr 4, przedr. w teje: Projekt krytyki fantazmatycznej. Wwa 1991. — M. Laurent: Tadeusz Konwicki — życie i twórczość. Lille: Club Culturel Franco-Polonais, Université de Lille 1983, III, 8, [2] s. — T. Ostróżko [pseud.]: Kompleks pisarza. Rzecz o T.K. *Archipelag*. Berlin Zach. 1983 nr 4. — J. Sawicka: Zapisz swój los. *Mies. Lit.* 1983 nr 2 [o twórczości lit. i film.]. — A. Wiśniewska-Boddy: T.K. and the quest for moral integrity. *Scottish Slavonic Review*, Edynburg, Glasgow 1983 nr 1. — S. Burkot: T.K. (Sennik współczesny). W tegoż: Proza powojenna 1945-1980. Wwa 1984. — T. Lubelski: Poetyka powieści i filmów Tadeusza Konwickiego. Na podstawie analiz utworów z lat 1947-1965. Wr.: Wydawn. UW. 1984, 182 s. — A. Nasalska: „Ekspresjonizm sans le savoir”. O poetyce „Wniebowstąpienia” T.K. *Literaria* 1984 t. 15. — J. Podlaski: Przed i po 1984. *Aneks*, Londyn 1984 nr 36 [rec.]. „Mała apokalipsa” w związku z utworami A. Amalrika, G. Orwella i S. Zahorskiej. — B. Stolarska: Kompozycja liryczna „Ostatniego dnia lata” T.K. W: Analizy i interpretacja. Kat. 1984. — W. Woroszyński: Po seansie. W tegoż: Na kurczącym się skrawku i mne zapiski z kwartalnym opóźnieniem. Londyn 1984 [rec.]: Jak daleko stąd, jak blisko. — J. Żadziłko: Podmiotowość w powieści. *Zesz. Nauk. UW Białyst. Hum.* — *Filol. Pol.* 1984 t. 7 z. 40. — J. Kandziara: Czas kalendarza — czas paraboli. (O cyklu autobiografii otwartych T.K.). *Akcent* 1985 nr 4, przedr. w tegoż: Zmęczeni fabułą. Wr. 1993. — J. Kandziara: Czytelnik w poszukiwaniu autora. *Akcent* 1985 nr 4. — J. Katz-Hewetson: Fikcje i rapturne. *Puls*, Londyn 1985 nr 24. — [J. Walc] L. Laicki: Wy chcecie pieśni. *Kult. Niezależna** 1985 nr 5 [rec.]: Rzeka podziemna. — A. Nasalska: Formuła nostalgii. (O sposobie kształtowania świata przedstawionego w prozie T.K.). W: Modele świata i człowieka. Lubl. 1985. — Tadeusz Konwicki Oprac. T. Wilk. Wr.: Dyskusyjny Klub Film. „Politechnika” 1986, 55 s. [dot. twórczości film.]. — Tadeusz Konwicki, écrivain et cinéaste polonais d'aujourd'hui. [Teksty zebrał] H. Włodarczyk. Paris: Presses de l'Université de Paris-Sorbonne 1986, s. 7-74 [zawiera m.in.]: J. Walc: La méthode romanesque de T.K.; H. Włodarczyk: De l'art des prisons au langage des étoiles. (Lecture du roman „Le Complexe polonais”); H. Konicka: T.K., cinéaste; M. Laurent: Une vie dans une oeuvre. — T. Lubiński: Sennik apokaliptyczny. W tegoż: Bohaterowie naszych czasów. Londyn 1986. — M.P. Prus: Leki K. *Kontakt*, Paryż 1986 nr 3. — M. Szporer: Beyond aesthetics of censorship. (T.K. ordinary politicking). *Modern Fiction Studies*, Lafayette, Indiana 1986 nr 1. — J. Katz-Hewetson: Powrót syna marmotrawnego. *Puls* 1987 nr 34 [rec.]: Nowy Świat i okolice. — [W. Bolecki] J. Malewski: Pornografia — wokół jednego zdania T.K. *Arka** 1987 nr 17, przedr. w tegoż: Wdziałem wolność w Warszawie. Londyn 1989. — R. Matuszewski: K. czyli radość. Cz. 1-2. *Tyż. Kult.* 1987 nr 36. — [J. Majcherek] J. Palusiński: Przypisy do „Rozmów z Konwickim”. *Kult. Niezależna** 1987 nr 28. — R.K. Przybylski: Autor zdegradowany albo „Mała Apokalipsa”. W tegoż: Autor i jego sobowtór. Wr. 1987. — J. Stempowski: T.K. Sennik współczesny”. *Puls* 1987 nr 35. — J. Trzadel: Pół wieku piekła czyli na śmietniku historii. *Kult. Niezależna** 1987 nr 28, przedr. w tegoż: Pół wieku piekła. Wwa 1993 oraz w tegoż: Ocalenie tragizmu. Lubl. 1993 [rec.]: Pół wieku czyszcza. — Z. Ambroziak: Mesjanizm w prozie T.K. W: Tradycja i nowatorstwo w prozie polskiej po roku 1945. Opole 1988. — J. Klejnocki: Autobiografia jako powieść. *Mies. Lit.* 1988 nr 6. — [S. Beres] S. Nowicki: Romansz z nicością. *Aneks* 1988 nr 49. — A. Bukowska: T.K. Obrachunki z epoką i samymi sobą. *Mies. Lit.* 1988 nr 6. — [Bohiń:] A.T. Kijowski: Oddalenie od miejsca. *Twórczość* 1988 nr 9; K. Metrak. *Literatura* 1988 nr 6. — M. Laurent: La Lituanité, un passé définitif dans l'écriture de T.K. W: Les confins de l'ancienne Pologne. Lille 1988. — D. Patkowska: T.K. dialog z tradycją i własną pamięcią. *Odra* 1988 nr 3. — J. Walc: Zastąpił samobójce. *Tyż. Kult.* 1988 nr 42. — H. Bereza: Dystans. W tegoż: Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989 [dot.: Ostatni dzień lata; Salto]. — J. Bielecka-Latkowska: O zasobie i funkcji zapożyczeń rosyjskich w utworach T.K. *Stud. i Mater. WSP Ziel. Góra. Filol. Ros.* 1989 nr 8. — [W. Bolecki] mał: Kompleks polski. W: Literatura polska po 1939 roku. T. I. Wwa 1989*. — S. Chwin: Sny nad „Wierną rzeką”. T.K. i romantyczne przeżycie losu. W tegoż: Romantyczna przestrzeń wyobraźni. Bydż 1989. — E. Feliksiak: Budowanie w przestrzeni sporu. Ethos literatury w sytuacji kryzysu europejskiego pluralizmu. Tomasz Mann — Tadeusz Konwicki — Erica Pedretti. Wwa: Wydawn. UW 1989, 269 s. Toż wyd. nast. Wwa: PWN 1990. — B. Hodczek: O wileńskim świecie T.K. *Ruch Lit.* 1989 nr 4/5. — B. Kazimierzczak: O „Kompleksie polskim”. *Kult. Osu. Nauka* 1989 nr 11/12 [rec.]: Kompleks polski. — Tadeusz Konwicki. Informacje [Oprac.]: G. Rasch. Amsterdam: Meulenhoff [1989], 35 s [zawiera m.in.]: G. Rasch: Naar de essentie van de tijd; E. 't Hart: Ontmoetingen met T.K.). — M. Orski: Dolina, rzeka, Hynpos: T.K. W tegoż: Kontestator wśród narodowych znaków. Wr. 1989. — J. Jarzębski: K.: profecja i Apokalipsa. *Arka* 1990 nr 29. — W. Jurasz: Sposób na Czytelnika. *Więź* 1990 nr 5/6. — J. Sawicka: T.K. W: Literatur Polens 1944 bis 1985. Berlin 1990. M. Zaleski: Literatura i wyobcowanie. Casus T.K. W: Literatura a zniewolenie. Lubl. 1990. — M. Zaleski: Dlaczego K. W tegoż: Mądrym biada. Paryż 1990. — D. Dąbrowska: „Spektakl autobiograficzny”. W: Autor i jego wcielenia. Szczecin 1991. — A. Werner: Nasza mała apokalipsa. W przeciągu [dot.: Mała apokalipsa]; Dzieje ognia [dot.: Lawa. Scenariusz filmowy]. W tegoż: Pasja i nuda. Wwa 1991. — H. Michalski: Kresy. O prozie Tadeusza Konwickiego, Czesława Miłosza, Andrzeja Kuśniewicza. Wwa: Współczesność 1991, 30 s. — A. Sobolewska: Współczesna powieść inicjacyjna. K., Walpole, Vesaas. *Twórczość* 1991 nr 5 [dot.: Zwierzoczekoupiór]. — W. Tomasiak: Intertekstualność i tendencja wokół „Władzy” T.K. W tegoż: Słowo o socrealizmie. Bydż. 1991. — M. Tomaszewski: Magiczna triada T.K. *Pam. Lit.* 1991 z. 3. — W. Zielińska: W trzecim wymiarze. *Odra* 1991 nr 3 [rec.]: Bohiń. — G. Hyde: T.K. W: New Perspectives in twentieth Century Polish Literature. London 1992. — W. Maciąg: Bolesna pamięć. T.K. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — T. Miczka: Wielka improwizacja filmowa — opowieść o „Dziadach” Adama Mickiewicza — „Lawa” Tadeusza Konwickiego. Kielce: Szumacher 1992, 32 s. — M. Tomaszewski: T.K. W: Lettres Européennes. Histoire de la littérature européenne. Paris 1992. — J. Walc: Dwa razy o „Małej apokalipsie”. W tegoż: Wielka choroba. Wwa 1992. — M. Wyka: Smutny czas, posępna epoka ... [dot.: Bohiń]; Teatr Konwickiego [dot.: Zorze wieczorne]. W teje: Szkice z epoki powinności. Kr. 1992. — H. Zaworska: Choroba na życie. *Literatura* 1992 nr 6 [rec.]: Zorze wieczorne, przedr. w teje: Lustra Polaków. Łódź 1994. — M. Adamiec: Uderz w stół. Koszmar senny słomianego wdowca w wieku starszym [rec.]: Czytadło. — S. Beres: Un demi-siècle de purgatoire. [Przel. z pol.] M. Laurent.

Montricher, Szwajcaria: Noir sur Blanc 1993, 346 s. — J. Błoniński: Kiedy pięknie zwierciadło mówi prawdę. K. i „Wniebowstąpienie”. *Tyż. Powsz.* 1993 nr 25 [rec.: Czytadłol]. — L. Czapliński: Jak daleko stąd, jak blisko” — T.K. myśli i obrazy o Polsce i Polakach. *Iluzjon* 1993 nr 3/4. — B. Hadaček: W wileńskim świecie T.K. W tegoż: Kresy w literaturze polskiej XX wieku. Szczec. 1993. — J. Kopicński: Ganz egal. *Ex Libris*, dod. *Życia Warsz.* 1993 nr 27 [rec.: Czytadłol]. — J. Łukasiewicz: Konwinki. Z dziennika lektur: „Mała apokalipsa” po dekadzie; „Zorze wieczorne”. W tegoż: Rytm czyli powinność. Wr. 1993. — A. Marzec: Miłość w „tamtych czasach”. W tegoż: Co jest w człowieku. Łódź 1993 [dot.: Kronika wypadków miłosnych]. — J. Smulski: „Ulepiec”. Kilka uwag o formie gatunkowej tryptyku T.K.: Kalendarz i klepsydra, Wschody i zachody księżyca, Nowy Świat i okolice. W: *Formy i strategie wypowiedzi narracyjnej*. Tor. 1993. — A. Zawada: Czas czytała? *Twórczość* 1993 nr 4 [rec.: Czytadłol]. — K. Cel: T.K. Mała apokalipsa. Radom: Ston I 1994, 35 s. — P. Czapliński: Tadeusz Konwicki. Pozn.: Rebis 1994, 215 s. — A. Marzec: Tamta Litwa i tamta miłość czyli o „Kronicie wypadków miłosnych” T.K. i A. Sobolewska: „Kompleks polski” jako alchemia Peerelu; A. Sulikowski: Dyskurs pseudobiograficzny. Próba interpretacji „Kalendarza i klepsydry” T.K.; P. Zbikowski: Apokalipsa czy rozpad totalitarnego systemu. W: *Wśród starych i nowych lektur szkolnych*. Rzeszów 1994. — W.J. Podgórski: Między Górą Trykryżską a Golgotą. W tegoż: *Litwa — Polska XIX i XX wieku*. Wwa 1994 [dot.: Rojstyl]. — *The Review of Contemporary Fiction*, Illinois 1994 nr 3 [numer poświęcony A. Carter i T.K.; tu m.in.: S. Beres: Bohin Manon. Romance with nothingness; A. Bros: T.K.’s „A dream books for our time”; G. Gildner: I am invited to write about K.; T. Meyers: Training the memory: Dystopian history in K.’s „A minor apocalypse”; E. Mozejko: Beyond ideology: the prose of T.K.; T. Meyers: A note on K.’s filmmaking; D. Sobieska: A T.K. checklist]. — D. Wojtczak: Horror metaphysicus. Witkacy i K. jako wieszczce śmierci. W tegoż: *Słodny krąg piekła*. Pozn. 1994.

E.G.

KOPALIŃSKI Władysław ur. 1907

Właściwe imię i nazwisko: Jan Stefczyk.
Krypt.: W.K.
Felietonista, leksykograf, tłumacz, edytor.

Urodzony 14 listopada 1907 w Warszawie; syn Stanisława Stefczyka, drukarza oraz właściciela drukarni, i Reginy z Willerów. Do szkół uczęszczał w Warszawie. Po zdaniu matury w Liceum Zgromadzenia Kupców, od 1924 przez dwa lata studiował anglistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Następnie prowadził wraz z ojcem drukarnię. W 1936 ożenił się z Adelą Bartoszewicz. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Pracował dorywczo jako księgowy oraz udzielał lekcji języków obcych. Po wyzwoleniu, od stycznia 1945 do kwietnia 1949 był zastępcą dyrektora programowego do spraw artystycznych Polskiego Radia w Warszawie. W 1946 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Debiutował w 1946 słuchówkami nadanymi w Polskim Radiu. W tym okresie rozpoczął twórczość przekładową z języka angielskiego. W 1949 został członkiem ZLP. W 1949-54 pracował w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, początkowo jako redaktor naczelny, potem prezes. W 1954-74 prowadził w *Życiu Warszawy* cotygodniowy

felieton. W tym czasie współpracował też z innymi czasopismami, m.in. z *Nową Kulturą* (zwłaszcza w 1951-53) i *Przeglądem Kulturalnym* (1957-58). W 1956-70 należał do komitetu redakcyjnego „Pism” T. Boya-Żeleńskiego. W 1958-60 był korespondentem Polskiej Agencji Prasowej w Waszyngtonie. W październiku 1981 wystąpił w PZPR. W 1991 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu w dziedzinie edytorstwa. Odznaczony Krzyżem Oficerskim (1945) oraz Krzyżem Komandorskim (1954) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Baśka. (Komedia w 3 aktach, 8 odsłonach). Praprem. Wwa, T. Wojska Pol. 1954. Druk *Twórczość* 1954 nr 1 s. 98-152. Wyd. osob. pt. Baśka. Szuka w 3 aktach. Wwa: PIW 1954, 158 s. Druk w *Twórczości* podp.: Jan Stefczyk.

2. Bałagan na Marsie. Niedzielne pogawędki. [Felietony]. Wwa: Czyt. 1957, 385 s.

Felietony druk w niedzielnym wydaniu *Życia Warsz.* w 1954-1956.

3. Warszawska niedziela. Wybór felietonów z lat 1957-1965. Wwa: Czyt. 1965, 390 s.

Pierwodr. w *Życiu Warsz.*

4. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych. Tablice rysunkowe: Sz. Kobylński. Wwa: Wiedza Powsz. 1967, 873 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 uzup. dodatkiem 1968, wyd. 4 1968, wyd. 5 1970, wyd. 6 z suplementem 1970, wyd. 7 1971, wyd. 8 1971, wyd. 8 z suplementem 1972; wyd. 9 rozszerz. 1975, toż wyd. 10 1978, wyd. 11 1980, wyd. 12-14 1983, wyd. 15 1985, wyd. 16 rozszerz. 1988, wyd. 17 1989, wyd. 18 1989, wyd. 19 1989, wyd. 20 1990, wyd. 21 1991, wyd. 22 z Almanachem 1994.

5. W Warszawie i w Warszawce. Wybór felietonów z lat 1965-1967. Kr.: WL 1968, 352 s.

Druk wcześniej w *Życiu Warsz.*

6. Nie nazwane lata. [Felietony]. Kr.: WL 1972, 272 s.

Druk w *Życiu Warsz.* w 1967-1970; dot. zagadnień społecznych i kulturalnych.

7. Western w autobusie. [Felietony]. Wwa: PIW 1974, 414 s.

Druk w niedzielnym wyd. *Życia Warsz.* w 1967-1970.

8. Kot w worku czyli Z dziejów powiedzeń i nazw. Wwa: KAW 1975, 183 s. Wyd. 2 tamże 1977. Por. poz. 9, 10.

9. Drugi kot w worku czyli Z dziejów nazw i rzeczy. Wwa: KAW 1978 [właśc. 1979], 196 s. Wyd. 2 tamże [1989]. Por. poz. 8, 10.

10. Trzeci kot w worku czyli rozmaitość świata. Wwa: KAW 1982, 228 s. Por. poz. 8, 9.

11. Słownik mitów i tradycji kultury. Wwa: PIW 1985, 1360 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1987, wyd. 3 1988, wyd. 4 1991, wyd. 4 dodr. 1993.

Nagroda kulturalna „Solidarności” oraz nagroda Warszawskiej Premiery Literackiej, Książka Roku w 1985, nagroda Nike Warszawska w 1986.

12. Opowieści o rzeczach powszednich. [Felietony]. Wwa: NK 1987, 278 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1988, wyd. 3 1990; Wwa: Wiedza Powsz. 1994.

Nagroda Funduszu Literatury, nagroda Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) oraz włoska nagroda European Prize „Pier Paolo Vergerio” w 1988.

13. Słownik symboli. Wwa: Wiedza Powsz. 1990. Wyd. 2 tamże 1991.

14. Słownik przypomnień. Wwa: Wiedza Powsz. 1992, 960 s. Wyd. 2 tamże 1993.

15. Koty w worku, czyli z dziejów pojęć i rzeczy. Wwa: Wiedza Powsz. 1993, 514 s.

16. Encyklopedia „drugiej płci”. Wwa: Rytm 1995, 711 s.

Przekłady

1. J.B.S. Haldane: Mój przyjaciel pan Liki. Z ang. oprac. ... Łódź: Książka 1947, 167 s.

2. M. Fischer: Podróż do nowego świata. Wwa: Książka 1948, 265 s.

3. S. Lewis: Królewska krew. [Powieść]. Cz. 1-3. *Polska Zbroj.* 1949 nr 136-348. Wyd. osob. Cz. 1-4. Wwa: Prasa Wojsk. 1949-1950, 129 + 138 + 143 + 157 s.

4. Czaoszu-Li: Piosenki Li-Ju-Tsaja. Przeł. z niem. i ang. ... Przedm.: Mao Tun. Wwa: Czyt. 1950, 142 s.

5. E. Bartz: W jarzmie Wermachtu. Wwa: Czyt. 1951, 131 s.

6. Czaoszu-Li: Ludzie spod złotego modrzewia. Przeł. z niem. i ang. ... Wwa: Czyt. 1951, 181 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Poe: Opowiadania. T. 1-2. Przeł. W. Furmańczyk [i in.]. Wyboru dokonał i przedm. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1956, 472 + 320 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986, wyd. 3 1989.

2. A. Słonimski: Kroniki tygodniowe 1927-1939. Wyboru dokonał, wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: PIW 1956, 627 s.

3. H.G. Wells: Opowieści fantastyczne. Wyboru dokonał ... Wwa: Czyt. 1956, 561 s. Wyd. 2. T. 1-2. Kr.: WL 1976.

4. T. Boy-Żeleński: Pisma. Pod red. H. Markiewicz. Wwa: PIW

T. 2. Znasz-li ten kraj? ... Oprac. ... 1956, 581 s.

T. 15. Dziewięć konsystorskie; Piekło kobiet; Jak skończyć z piekłem kobiet? Nasi okupanci. Oprac. ... Wstęp: R. Zimand. Objąs.: J. Szpotkański. 1958, 414 s.

T. 16-18. Felietony I-III. Oprac. ... Objąs.: J. Szpotkański. 1958-1959, 458 + 422 + 414 s.

5. E.T.A. Hoffmann: Dzieła wybrane. [T. 1-3]. Przeł. F. Falański [i in.]. Wybór ... Wwa: Czyt. 1959-1962, 471 + 678 + 487 s.

6. M. Twain: Trzydzieści trzy opowieści. Przeł. M. Bułatowa [i in.]. Wybór ... Wwa: Czyt. 1973, 541 s.

Wybór podp.: Jan Stefczyk.

7. Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX wieku. Ułożona przez P. Hertzę i ... Wwa: PIW 1975, 911 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995. — Wywiady: To już dwadzieścia lat. [Rozm.] J. Kacprzycki. *Życie Warsz.* 1974 nr 227; Wielki przemysł. [Rozm.] M. Woźniak. *Czas* 1979 nr 52. — Ze strachu przed leninistwem. [Rozm.] K. Nastulanka. *Polityka* 1980 nr 10.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

W. Natanson: Zanim przyda teatralne żniwa. *Życie Lit.* 1954 nr 7 [rec.: Baska]. — K. Małcużyński: Felietony K. *Nowe Książ.* 1965 nr 22 [rec.: Warszawska niedziela]. — [W Warszawie i w Warszawie.] J. Dolinski: Podróż w przeszłość i teraźniejszość. Ani Warszawa, ani Warszawka. *Życie Lit.* 1968 nr 26; S. Kozicki: Być i nie być? *Nowe Książ.* 1968 nr 14.

— J. Soleccki. *Nowe Książ.* 1972 nr 15 [rec.: Nie nazwane lata]. — H. Rybicka. *Por. Jęz.* 1974 nr 1 [rec.: Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych]. — A. Szcypiorski: Lekkie, zajmujące i poważne. *Polityka* 1974 nr 43 [rec.: Western w autobusie]. — [Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX wieku.] K. Dziewanowski: Pieszczota Hostenotek czyli cytacja ad rem nie szkodzi. *Literatura* 1975 nr 51/52; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1975 wyd. 1977; K. Kozłowski: Milion K. *Polityka* 1975 nr 43. — P. Kuncewicz: Osiemdziesiąt osiem kotów. *Nowe Książ.* 1975 nr 22 [rec.: Kot w worku czyli z dziejów powieźden i nazw]. — [Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX wieku.] [K.T. Toeplitz] K.T.: „Czy tato cyta cytaty z Tacyty?”. *Kultura* 1975 nr 49; B. Czeszko: Zielnik literatury. *Nowe Książ.* 1976 nr 5; J. Glensk: Literatura polska w pigułkach. *Opole* 1976 nr 2; W. Wawrzyniak: Fascynująca książka. *Polonistyka* 1976 nr 4; J. Zakrzewska: Tradycja i dziedzictwo. *Więź* 1976 nr 7/8. — A. Biernacki. *Pam. Lit.* 1977 z. 4 [rec.: Nie nazwane lata]. — Ł. Nicpan: Wiele kotów w worku. *Nowe Książ.* 1979 nr 23 [rec.: Drugi kot w worku czyli z Dziejów nazw i rzeczy]. — [Słownik mitów i tradycji.] M. Chrzanowski: Słownik kultury. *Kultura* 1985 nr 16; J. Okopień: Nowy słownik K. *Życie Lit.* 1985 nr 39. — L. Żuliński: Casus K. *Fakty* 1985 nr 47. — [Słownik mitów i tradycji.] E. Biedka: Czyściciel leksykograficzny. *Polonistyka* 1986 nr 2; A. Fabianowski: Zasluga pionierstwa. *Literatura* 1986 nr 3; A. Konkowski: Księga kultury. *Nowe Książ.* 1986 nr 3. — [Słownik symboli.] J. Gondowicz: Gdyby kamień był kamieniem. *Nowe Książ.* 1991 nr 9; W. Próchnicki. *Ruch Lit.* 1992 z. 4. — Z. Bieńkowski: Psikus. *Nowe Książ.* 1992 nr 12 [rec.: Słownik przypomnień]. — R. Pietrzak: „Koty” Kopalnińskiego. *Nowe Książ.* 1994 nr 11 [rec.: Koty w worku, czyli z dziejów pojęć i rzeczy]. — [Encyklopedia „drugiej płci”] B. Umińska. *Ex Libris* 1994 nr 72; A. Górnicka-Boratyńska: Feminizm encyklopedyczny. *Polityka* 1995 nr 3; [A. Wróblewski] Ibis: Tajemnice drugiej płci. *Wiad. Kult.* 1995 nr 4. — [Opowieści o rzeczach powszednich:]

B. Orłowski: Niepowszednio o rzeczach powszednich. *Świat Nauki* 1995 nr 3; M. Pieczara: Dzieje przedmiotów. *Wiad. Kult.* 1995 nr 4.

E.G.

KOPCİOWA Jadwiga 1892-1964

Nazwisko primo voto: Jaroszyńska.
Podpisywała utwory też: Jadwiga Kopec.
Krypt.: J.K.
Powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 11 września 1892 w Warszawie; córka Kazimierza Juliana Jasińskiego, adwokata i poety, i Marii z Matuszewskich; matka Krystyny z Jaroszyńskich Kuliczkowskiej, historyka literatury. Ukończyła gimnazjum Anieli Hoene-Przesmyckiej w Warszawie. W 1915 jako żona lekarza wojskowego Tadeusza Jaroszyńskiego została ewakuowana w głąb Rosji. W 1917 powróciła do kraju. Po śmierci pierwszego męża wyszła powtórnie za mąż, za Władysława Kopcia. Pracę pisarską rozpoczęła artykułami pedagogicznymi, drukowanymi w czasopiśmie *Przyjaciel Szkoły* (1924), *Dom i Szkoła* (1934-38), *Dziecko i Matka* (1934-38). Jako prozaiż debiutowała w 1935 opowiadaniem pt. „Oczami dziecka”, zamieszczonym w *Bluszczu* (nr 45-52, początkowe odcinki podp. J.K.); z pismem tym współpracowała następnie do 1939. Publikowała także w *Warszawskim Dzienniku Narodowym* (1938-39). Podczas okupacji niemieckiej przebywała w Falenicy, gdzie była kierowniczką sekcji kulturalno-artystycznej w Domu Ludowym (dla występującego tam zespołu napisała dwie jednoaktówki pt. „Szopka powojenna” i „Sprawiedliwość”, grane w teatrach prowincjonalnych w 1946). Następnie mieszkała w Krościenku. W 1947 powróciła do Warszawy. W 1950-51 zajmowała się tłumaczeniem książek z języka rosyjskiego. Od 1951 należała do ZLP. Zmarła 4 lipca 1964 w Warszawie.

Twórczość

1. Dziennik młodej matki. Rady i wskazówki na okres macierzyństwa. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1937, 61 s.
2. Gwiazda Pamasu. Powieść biograficzna o Deotymie. *Warsz. Dz. Nar.* 1938 nr 310-357, 1939 nr 1-2.
3. Lebioda rośnie. [Powieść]. Wwa: F. Hoesick 1939 [1938?], 181 s.
4. Samotność Tomasza Kobzy. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1948, 227 s.
5. Skarby ziemi. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, [8] k.
6. W morzu, w lesie i na hali. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, [8] k.

7. Dziecko dawnej Warszawy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1958, 216 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1981.

Rozszerz. wersja powieści: Dom przy ulicy Trębackiej. Powst. 1946-1953. [Inf. autorki]. Fragm. w Pol. Radiu przed 1953.

Przekłady

1. A. Gajdar: Gorący kamień. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1950, 14 s.
2. A. Kononow: Przy żelaznym zdroju. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 134 s.
3. M. Muratow: Ku dalekim wybrzeżom. Opowiadania o dawnych podróżach Rosjan. Wwa: KiW 1950, 330 s.
4. M. Priszwin: Jastrząb i skowronek. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1950, 14 s.
5. Bajki ludów nadbałtyckich. [Bajki estońskie, litewskie i łotewskie]. Wwa: KiW 1951, 148 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1959.
6. A. Gajdar: Dym w lesie. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1951, 35 s.
7. B. Polewoj: Spotkanie. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1951, 15 s.
8. P. Zamojski: Pastuszek. [Powieść]. Wwa: KiW 1951, 313 s.
9. N. Garin: Dzieciństwo Tiomy. [Powieść]. Wwa: KiW 1952, 153 s. Wyd. 3 [właśc. 2] Wwa: NK 1955.

OPRACOWANIA (wybor)

Ank. 1953. — SWPP 1 — RL 1964 (P. Grzegorzczak) — NSLD (K. Kuliczkowska).

A. Rogalski: Nowe powieści polskie. *Kultura* 1939 nr 11 [rec.: Lebioda rośnie]. — [Samotność Tomasza Kobzy]: B.O. *Now. Lit.* 1948 nr 42; H. Vogler: Staroświecka powieść o współczesności. *Dz. Lit.* 1948 nr 47; [Z. Starowiejska-Morstinowa] zsm: Bohater bez skazy. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 6. — Z. Sielczak: Miejsce za portiera. *Nowe Książ.* 1958 nr 9 [rec.: Dziecko dawnej Warszawy].

K.B.

KOPCZYŃSKA Zdzisława 1919-1982

Teoretyk i historyk literatury.

Urodzona 11 stycznia 1919 w Hrubieszowie; córka Ksawerego Kopczyńskiego, urzędnika samorządowego, i Mieczysławy Kruczkowskiej. Do szkół uczęszczała w Hrubieszowie. W tym czasie wstąpiła do ZHP. Po zdaniu matury w 1937, studiowała polonistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Kontynuowała pracę w harcerstwie, zajmując się zwłaszcza dziećmi ociemniałymi i niesłyszącymi. Po wybuchu II wojny światowej była we wrześniu 1939 komendantką Pogotowia Harcerek w Hrubieszowie. W czasie okupacji niemieckiej pracowała jako urzędniczka w Związku Gmin w Hrubieszowie. Brała udział w działalności konspi-

227

racyjnej, początkowo w Szarych Szeregach (1942-43), następnie pełniąc funkcję komendantki Wojskowej Służby Kobiet Obwodu Hrubieszowskiego; otrzymała stopień porucznika i została odznaczona Krzyżem AK. Po wojnie kontynuowała studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1949 uzyskała magisterium. Równocześnie w 1946-47 pracowała w Bibliotece KUL, a w 1947-49 uczyła w liceum w Górze Kalwarii (chcąc uniknąć aresztowania). We wrześniu 1949 przeniosła się do Warszawy i podjęła pracę w wydziale szkolnictwa zawodowego Centralnego Zarządu Energetyki (później Ministerstwo Energetyki). W sierpniu 1954 została pracownikiem naukowym Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN, członkiem Pracowni Poetyki, Stylistyki i Wersyfikacji kierowanej przez prof. Marię Renatę Mayenową (początkowo była zatrudniona jako starszy asystent, od 1956 jako adiunkt). Debiutowała w 1956 rozprawami „Ośmiozłogowiec” oraz „Trzynastozłogowiec”, zamieszczonymi w tomie zbiorowym „Sylabizm” (wydanym w ramach kompendium „Poetyka. Zarys encyklopedyczny”). W 1962 uzyskała w IBL stopień doktora na podstawie rozprawy „Z zagadnień wiersza epiki romantycznej” (promotor prof. Maria Dłuska). Kontynuując prace z zakresu wersologii w Pracowni Poetyki Teoretycznej i Zagadnień Języka Literackiego IBL, uczestniczyła aktywnie w podjętych przez IBL międzynarodowych badaniach nad słowiańską metryką porównawczą i systematycznych studiach nad wierszem polskim. Od 1969 była redaktorem działu „Zagadnienia języka artystycznego” w *Pamiętniku Literackim*. Prowadziła okresowo zajęcia z poetyki na Uniwersytecie Warszawskim, ćwiczenia z wersyfikacji w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie, wykłady i konsultacje z teorii i historii wiersza staropolskiego w Akademii Teologii Katolickiej oraz, po przejściu na emeryturę w IBL w 1980, ćwiczenia z wersyfikacji na KUL. Uczestniczyła nadal w pracach IBL. Zmarła 14 października 1982 w Warszawie; pochowana na cmentarzu w Hrubieszowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ośmiozłogowiec; Trzynastozłogowiec. W: Sylabizm. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 3). Wr. 1956 s. 201-241; 380-426.

2. O wierszu „Beniowskiego”. Wwa 1959, 18 s., powiel. Rok Słowackiego 1809-1859. Materiały Sesji Naukowej 25-28 listopada 1959. Toż *Pam. Lit.* 1961 z. 1 s. 139-152.

3. Klauzula; Średniówka; Przerzutnia. W: Wiersz. Cz. 1. Rytmika. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 2). Wr. 1963 s. 119-179.

4. O wierszu romantycznym. [Autorzy:] L. Pszczołowska. Wwa: PIW 1963, 256 s. IBL PAN.

Zawartość: Z.K.: Z zagadnień wiersza epiki romantycznej [m.in. analiza „Pana Tadeusza” A. Mickiewicza i „Beniowskiego” J. Słowackiego]. — L. Pszczołowska: Wiersz „Dziadów” i „Kordiana” na tle wiersza dramatu epoki.

5. Strofa. [Współaut.:] L. Pszczołowska; Strofa sześciowersowa; Strofa osmiowersowa; Strofa dziesięciowersowa; Strofa dwunastowersowa; Strofa czternastowersowa; Strofa szesnastowersowa; Stan badań; Wykaz form stroficznych wymienionych w opracowaniach. W: Strofika. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 6). Wr. 1964 s. 8-24; 202-272; 290-341; 356-370; 376-381; 384-386; 386-389; 392-422.

6. Język a poezja. Studia z dziejów świadomości językowej i literackiej oświecenia i romantyzmu. Wr.: Ossol. 1976, 207 s. PAN IBL.

Zawartość: Wstęp. — Język i ranga poezji wobec głównego nurtu językowej i stylistycznej myśli Oświecenia; Hasło „Poezja” w encyklopedii Krasiciego; Malowanie słowami; Poezja i język w wypowiedziach K. Brodzkiego i L. Borowskiego; Za co Mochnicki chwalił J.N. Kamińskiego. (O filozoficzności języka); Koncepcja języka w paryskich prelekcjach Mickiewicza; Z materiałów niepolkich: „Poezja jest sztuką przez język”.

7. Tonizm. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 5). [Współaut.:] T. Dobrzyńska. Wr.: Ossol. 1979, 186 s. PAN IBL.

Zawartość: I. Ogólna charakterystyka wiersza tonicznego. Oprac.: T. Dobrzyńska i ... — II. Wiersz toniczny 3-akcentowy. Oprac.: T. Dobrzyńska. — III. 6-akcentowiec toniczny. Oprac.: ... — IV. Inne formy toniczne. Oprac.: T. Dobrzyńska. — V. Stan badań. Oprac.: ... — Aneks — tabele. Oprac.: T. Dobrzyńska i ...

Rozprawy i studia w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych, m.in.: Wiersz epiki Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1960 z. 1 s. 105-148. — Le rôle de l'intonation dans la versification. [Współaut.:] L. Pszczołowska. W: Poetics. Wwa 1961 s. 215-224. — Polska strofa oktawa. *Pam. Lit.* 1963 z. 2 s. 491-510. — Funkcii nesmežnoj rifmovki v astrofičeskom stiche. W: Poetics 2. Wwa 1966 s. 315-327. — La dispute sur l'octave en Pologne au début du 19-ième siècle. W: To honor Roman Jakobson. The Hague 1967 s. 1068-1083. — O niektórych cechach struktury głoskowej tekstów wierszowanych. [Współaut.:] M.R. Mayenowa. W: Prace z poetyki poświęcone VI Międzynarodowemu Kongresowi Słowistów. Wr. 1968 s. 9-17. — Z zagadnień struktury językowej polskiego sylabowca. [Współaut.:] L. Pszczołowska. *Pam. Lit.* 1968 z. 2 s. 183-193. — Znaczenie i wartość form wierszowanych w kontekście literackim epoki. (Poezja polskiego baroku). [Współaut.:] L. Pszczołowska. *Pam. Lit.* 1969 z. 3 s. 195-210. — Znaczenie wyboru formy wierszowej. (Na przykładzie polskiego 8-złogowca). *Pam. Lit.* 1970 z. 4 s. 179-195. — Językowe warunki organizacji polskiego ośmiozłogowca. [Współaut.:] L. Pszczołowska. W: Me-

tryka słowiańska. Wr. 1971 s. 25-37. — Rozwój języka narodowego a rozwój form literackich w okresie Oświecenia. [Współaut.:] L. Pszczółowska. W: *Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia*. Wr. 1973 s. 213-236. — Słownik rytmiczny prozy polskiej i wiersza polskiego. [Współaut.:] L. Pszczółowska. W: *Semiotyka i struktura tekstu*. Wr. 1973 s. 221-231. — Polski wiersz toniczny. (W poszukiwaniu formuły systemu). [Współaut.:] T. Dobrzyńska. *Pam. Lit.* 1977 z. 1 s. 151-169. — Wiersz polski. [Współaut.:] L. Pszczółowska. W: *Słowiańska metryka porównawcza*. [T.] I. Słownik rytmiczny i sposoby jego wykorzystania. Wr. 1978 s. 95-129. — „Słowo” w Mickiewiczowskiej koncepcji języka. W: *Mickiewicz*. Lubl. 1979 s. 283-296. — Wiersz polski w „Nauce poezji” Hipolita Cegielskiego. *Pam. Lit.* 1980 nr 4 s. 93-103. — O wersyfikacji „Walca” Czesława Miłosza. *Pam. Lit.* 1981 z. 4 s. 177-190. — Heksamet polski. (Właściwości rytmiczne i funkcje znakowe). [Współaut.:] L. Pszczółowska. *Pam. Lit.* 1983 z. 2 s. 165-173. — Wiersz polski. [Współaut.:] L. Pszczółowska. W: *Słowiańska metryka porównawcza*. T. 2. Organizacja składniowa. Wr. 1984 s. 63-80.

Prace redakcyjne

1. Sylabizm. Praca zbiorowa pod red.: ... i M.R. Mayenowej. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. Wersyfikacja. T. 3). Wr.: Ossol. 1956, 518 s. PAN.

2. M. Dłuska, T. Kuryś: Sylabotonizm. Pod red.: ..., M.R. Mayenowej. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. Wersyfikacja. T. 4). Wr.: Ossol. 1957, 374 s. PAN.

3. I. Opacki, Cz. Zgorzelski: Ballada. Red.: M.R. Mayenowa i ... (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. Gatunki literackie. T. 7. Nowożytny gatunki fabularne. Cz. 1. Gatunki wierszowane. Z. 1.). Wr.: Ossol. 1970, 180 s. IBL PAN.

4. Metryka słowiańska. Praca zbiorowa pod red.: ... i L. Pszczółowskiej. Wr.: Ossol. 1971, 298 s. IBL PAN.

5. Słowiańska metryka porównawcza. Wr.: Ossol. PAN IBL.

[T.] I. Słownik rytmiczny i sposoby jego wykorzystania. Praca zbiorowa. Red.: ..., L. Pszczółowska. 1978, 212 s.

[T.] 2. Organizacja składniowa. Praca zbiorowa. Red.: ..., L. Pszczółowska. 1984, 180 s.

OPRACOWANIA (wybór)

J. Starnawski: Bibliografia prac Z.K. *Rocz. Hum.* 1982 t. 30 z. 1. — J. Starnawski: Z.K. W: *Słownik badaczy literatury polskiej* Łódź 1994.

Z.J. Nowak: Wśród zagadnień formy wierszowej polskiego romantyzmu. *Ruch Lit.* 1965 nr 1 [rec.: O wierszu romantycznymi. — [Język a poezja:] M. Nesteruk. *Nowe Książ.* 1976

nr 16; I. Kitowiczowa. *Pam. Lit.* 1977 nr 2. — T. Pretnar: Jezikovna pogojenost, oblikovalna tvornost in slogovna zaznamovanost poljskega naglasnega verzja. *Jezik in Slovtstvo*, Ljubljana 1979/1980 nr 4/5 [rec.: Tonizm]. — J. Starnawski: Z.K. (1919-1982). *Rocz. Hum.* 1982 t. 30 z. 1. — M.R. Mayenowa, L. Pszczółowska: Z.K. *Pam. Lit.* 1983 z. 2. — L. Pszczółowska, T. Dobrzyńska: Z.K. *Biul. Polonist.* 1983 nr 1/2.

J.Cz.

KOPCZYŃSKI Edward

ur. 1921

Prozaik.

Urodzony 25 października 1921 w Łodzi; syn Edwarda Kopczyńskiego, rzemieślnika, i Kazimierzy z Rybickich. Uczęszczał do gimnazjum w Łodzi. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako robotnik w jednej z łódzkich fabryk. Po wojnie zdał w 1945 maturę w II Państwowym Gimnazjum i Liceum im. G. Narutowicza w Łodzi, a następnie studiował stomatologię na tamtejszej Akademii Medycznej. Uprawiał myślistwo; w 1947 został członkiem Polskiego Związku Łowieckiego. Po ukończeniu studiów w 1950, rozpoczął pracę jako stomatolog i organizator ochrony zdrowia na terenie województwa łódzkiego. W 1963 został członkiem PZPR. Debiutował w 1964 opowiadaniem pt. „Anna”, opublikowanym na łamach czasopisma *Nowy Medyk*. W następnych latach równoległe z pracą zawodową rozwijał twórczość prozatorską, głównie o tematyce medycznej i łowieckiej; opowiadania i utwory satyryczne drukował m.in. w pismach *Odgłosy* (1965-81), *Szpilki* (1965-70, 1976, 1979), *Karuzela* (1968-72, 1974, 1976). W 1969 został członkiem ZLP. W 1970 objął stanowisko zastępcy dyrektora Wydziału Zdrowia i Opieki Społecznej, w 1975 kierownika Wojewódzkiej Przychodni Stomatologicznej Wojewódzkiego Szpitala Zespołonego w Łasku, a następnie inspektora stomatologii województwa łódzkiego. W 1978 otrzymał literacką nagrodę województwa sieradzkiego. Laureat wielu konkursów literackich. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, odznaką „Za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia”, Odznaką Honorową Województwa Łódzkiego, Srebrnym i Złotym Medalem „Zasługi Łowieckiej”. Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Trudne edukacje*. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 208 s.

2. *Drogi łączyły się w lesie*. [Powieść]. Łódź: WŁ 1967, 148 s.

Wyróżnienie w konkursie Wyd. Kultury WRN w Łodzi, Oddziału Łódź, ZLP i WŁ w 1966.

3. *Kłusownik chodzi nocą*. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1968, 159 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zob. poz. 9, wyd. 3 1976.

4. Jej dom. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Propozycji 1969.

5. Ślady na śniegu. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1969, 199 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zob. poz. 9, wyd. 3 1978.

6. Egzamin łowiecki. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1970, 243 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zob. poz. 9, wyd. 3 1983.

7. Kaczki powracają wiosną. [Opowiadania]. Wwa: SIT 1970, 184 s.

Zawartość: Kaczki powracają wiosną; „Żyrafa”; Gody miłosne; Dziwak; Litościwy zając; Przeczucie; Kolega Bobik. (Humoreska); Klusownik; We mgle; Facje myśliwskie (Fragment I); Z palcem na cynglu; Pawie piórko; Przyjaźń; Facje myśliwskie. (Fragment II); Mikrus; Z pamiętnika referenta Dreszcza.

8. Intruz. [Powieść]. Łódź: WŁ 1971, 138 s.

Nagroda Literacka im. T. Boya-Zeleńskiego przyznana za utwory podejmujące problematykę społ. i służby zdrowia przez ZG Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia w 1973.

9. Przygody łowieckie. [Powieści]. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1971, 583 s.

Zawiera poz. 3, 5, 6.

10. Altruistka [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Ziemi Łódź. 1972.

11. Będę orał śnieg. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1972, 209 s. Wyd. 2 tamże 1974.

12. Młokos. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1973, 219 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 13, 18.

Przekł. rum.: Tineretul București 1980.

13. W pułapce. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1975, 209 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 12, 18.

14. Zemsta Kobry. [Feliety satyryczne]. Łódź: WŁ 1976, 169 s.

15. Miłość i medycyna. [Cykl powieściowy]. Łódź: WŁ

[Cz. 1] Miłość i medycyna. 1978, 195 s. Wyd. 2 1979.

[Cz. 2] Barbara, miłość i medycyna. Pierwodr. pt. Miłość i medycyna (Barbara). *Expr. II* 1981 nr 164-211 [z przerwami]. Wyd. osob. 1982, 163 s.

Wyd. łączne cz. 1, 2 pt. Miłość i medycyna; Barbara, miłość i medycyna. 1985, 302 s.

[Cz. 3] Miłość i medycyna po raz trzeci. 1986, 151 s.

Wyd. łączne całości pt. Miłość i medycyna. 1989, 446 s.

16. Kariera. [Powieść; współaut.:] K. Pakowski. *Głos Rob.* 1980 nr 142-186. Wyd. osob. Łódź: WŁ 1982, 134 s.

17. Myśliwskie opowieści. [Opowiadania]. Łódź: KAW 1980, 79 s.

Zawartość: Prawie trzydziestolecie; Powrót; Skąd wziąć pinetę?; Przed zmierzchem; Rzadka okazja; Rewolwerowiec; Beja; Na polowaniu.

18. Zakochany. [Powieść]. Łódź: WŁ 1980, 244 s. Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 12, 13.

19. Przygody Hipka rasowego kundla. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: KAW 1983, 103 s.

20. Na tropach myśliwskiej przygody. [Opowiadania]. Łódź: KAW 1985, 197 s.

Zawiera opowiadania z tomów: poz. 7 [z pominięciem: Kolega Bobik; Z pamiętnika referenta Dreszcza], poz. 16, — nadto: Emeryt; Fascynacja; Kto w to wierzy?

21. Historia nie z tej ziemi. [Opowieść dla dzieci]. Łódź: WŁ 1989, 91 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

W. Billip: Michała z Bałut lata nauki. W: Proza, poezja 1966. Wybór szkiców i recenzji. Wwa 1967 [rec.: Trudne edukacje]. — D. Knysz-Rudzka: Opowieść dobrotliwa. *Współczesność* 1968 nr 6 [rec.: Drogi łączyły się w lesie]. — T. Zakowicki. *Odgłosy* 1969 nr 1 [rec.: Klusownik chodzi nocą]. — K. Freidlich: Opowiadania myśliwskie. *Odgłosy* 1970 nr 48 [rec.: Kaczki powracają wiosną]. — M. Malcharek: Paradoxy. *Współczesność* 1971 nr 3 [rec.: Przygody łowieckie]. — A. Gass: Konformiści z Puszczy Piskiej. *Nowe Książ.* 1973 nr 16 [rec.: Młokos]. — B. Nawrocka-Dońska: Słodka „pułapka”. *Odgłosy* 1975 nr 36 [rec.: W pułapce]. — Z. Dominiak. *Odgłosy* 1976 nr 19 [rec.: Zemsta Kobry]. — S. Majchrowski. *Odgłosy* 1979 nr 4 [rec.: Miłość i medycyna]. — J. Gos: Edward Kopczyński. Sieradz: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] 1981, 8 s. — [A. Karolczak]. St. Referent. *Odgłosy* 1983 nr 8 [rec.: Kariera]. — P. Wągiel: Tryptyk o miłości i medycynie. *Rzeczywistość* 1985 nr 15 [rec.: Miłość i medycyna po raz trzeci]. — T. Błaziejewski: Sceny myśliwskie. *Odgłosy* 1986 nr 8 [rec.: Na tropach myśliwskiej przygody].

B.M.

KOPROWSKI Jan ur. 1918

Pseud.: Baca; J.K.; Jacek Wierzbński; jk; Kronikarz. Prozaik, poeta, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 10 lutego 1918 we wsi Pokrzywnica (woj. kieleckie) w rodzinie robotniczej; syn Jana Koprowskiego i Anny z Gradów. Od 1922 mieszkał w Wierzbniku. Uczył się w Starachowicach. Debiutował w 1934 wierszem „Wiosenna orka”, ogłoszonym w piśmie *Głos Wsi* (nr 16). W 1936 przeniósł się do Warszawy i pracował w Stowarzyszeniu Mechaników Polskich w Pruszkowie. Publikował wiersze i satyry w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1935-36, 1938), *Okolicy Poetów* (1936-39), *Na szerokim świecie* (1937-38) oraz w *Gazecie Polskiej* (1938-39). W czasie okupacji niemieckiej od 1939, mieszkając kolejno w Pruszkowie, Starachowicach i Stalowej Woli, pracował dorywczo jako robotnik. Wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec w 1941, przebywał w obozie w Cottbus, a po zawarciu w 1944 związku małżeńskiego z Felicją Majewską, w Familienlager w Gebhardshagen pod Brunzwickiem. Pracował kolejno jako robotnik

w kopalni, w hucie, przy budowie torów kolejowych i przy wyrębie lasu. Po wyzwoleniu obozu w kwietniu 1945 i utworzeniu zarządu polskiego, zajmował się organizowaniem życia kulturalnego, m.in. teatru obozowego pod nazwą Koło Miłośników Sceny. Następnie przeniósł się do Haltern w Westfalii; należał do współzałożycieli i redaktorów tygodnika *Na obczyźnie*, w piśmie tym także publikował artykuły. Brał udział w utworzeniu teatru, w którym wystawił rewię „Życie jest piękne” oraz „Berlejem polskie” L. Rydla. Od wiosny 1946 pracował w Polskiej Misji Repatriacyjnej w Bad Oeyenhausen, przeniesionej następnie do Bad Salzuflen (brytyjska strefa okupacyjna Niemiec), gdzie uczestniczył w wydawaniu *Wiadomości*, codziennego dodatku tygodnika *Nasze Życie*. Nadsyłał artykuły do prasy krajowej, m.in. do pism *Repatriant* (1946-47), *Rzeczpospolita* oraz *Świat i Polska* (1947). Od kwietnia 1947 pracował w Wydziale Konsularnym Polskiej Misji Wojskowej w Berlinie. Tu uczęszczał krótko na wykłady uniwersyteckie z zakresu filozofii. W tym czasie został członkiem Oddziału Warszawskiego ZZLP (od 1949 ZLP). W grudniu tegoż roku powrócił do Polski i zamieszkał w Piechowicach pod Szklarską Porębą. Był przez kilka miesięcy przedstawicielem Agencji Prasowo-Informacyjnej na Dolny Śląsk, następnie przez trzy miesiące pracował jako inspektor w Powiatowym Związku Gminnych Spółdzielni w Jeleniej Górze. Kontynuował współpracę z pismem *Świat i Polska*. Został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W sierpniu 1950 przeniósł się do Łodzi i nawiązał współpracę z *Dziennikiem Łódzkim* oraz z tygodnikiem *Wieś*. Był recenzentem wewnętrznym literatury niemieckiej i czeskiej w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” i w Państwowym Instytucie Wydawniczym. W 1953-64 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Nowego w Łodzi. W 1954-55 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Łódź Literacka*, a następnie od 1957 dwutygodnika *Kronika* (do likwidacji pisma w 1957; tu też recenzje teatralne i filmowe podp. Jacek Wierzbński). W 1957-69 zamieszczał stałe felietony w *Dzienniku Łódzkim*, w 1957-70 współpracował z *Kamienią*. Utwory prozą, przekłady, liczne recenzje i artykuły drukował w *Nowej Kulturze* (1957-63), *Orce* (1957-61), *Życiu Literackim* (1957-69), w tygodniku *Odgłosy* (od 1958; w 1964-70 był redaktorem działu literackiego pisma), *Twórczości* (1958-69), *Współczesności* (1961-70), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-70), *Poezji* (1966-70). W 1963-66 należał do kolegium redakcyjnego almanachu *Osnoua*, a następnie do 1972 był jego redaktorem naczelnym. W 1962-65 był przewodniczącym Oddziału Łódzkiego ZLP, nadto od 1965 wchodził w skład Zarządu Głównego Związku. W 1964 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1966 otrzymał

nagrodę literacką MRN w Łodzi. W 1971 został kierownikiem działu literatury niemieckojęzycznej w miesięczniku *Literatura na Świecie*. W 1972 przeniósł się do Warszawy, gdzie objął stanowisko zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Literatura* (do 1981); w piśmie tym publikował m.in. stały felieton „U nas i gdzie indziej” (1974-81). Współpracował też aktywnie jako recenzent i felietonista z *Życiem Warszawy* (1972-84), *Nowymi Książkami* (od 1975), *Argumentami* (1977-84; tu w 1979 stała rubryka „Gawędy miesięczne”), *Perspektywami* (1981-86; tu stała rubryka „Godziny z książką”). W 1982 otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka. W tymże roku został zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Tu i teraz* (tu m.in. od 1982 stały felieton „Moja trasa W-Z”). Po przekształceniu się pisma w 1984 w *Kulturę* nadal pracował na poprzednim stanowisku. Po przejściu na emeryturę w 1986, kontynuował współpracę z *Kulturą*, publikując nadal felieton „Moja trasa W-Z” (do 1985). Odbывал liczne podróże do krajów Europy Środkowej i Zachodniej oraz do Mongolii i na Bliski Wschód. Odnaznaczony Krzyżem Kawalerskim (1969), Krzyżem Oficerskim (1977) i Krzyżem Komandorskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski, otrzymał też dyplom Związku Pisarzy Radzieckich za rozwijanie przyjaźni i współpracy z ZSRR (1976), odznaczenie „Za Kulturę Socjalistyczną” (1979) Ministerstwa Kultury Węgierskiej Republiki Ludowej oraz dyplom Ministra Spraw Zagranicznych za zasługi w propagowaniu kultury polskiej za granicą (1983). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Do mojej ziemi. [Wiersze]. T. I. [Wwa:] Dom Książki Pol. 1936, 31 s.
2. Hellada we wrosach. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. Rezurecturi 1937, 36 s.
3. Poezje dla Ciebie. Goslar: Nakł. autora 1945; 24 s. Wyd. 2. Bad Harzburg: Buchdruck K. Sasse 1946.
4. Powrót. Dramat w 3 aktach. [Goslar:] Nordhärzer Druck. 1945, 40 s. Koło Miłośników Sceny.
5. Wiersze dla dzieci. Brunzwick: *Głos Ojca*. 1945, 20 s.
6. Dlaczego każdy Polak powinien wrócić do kraju. [B.m.] Westfalia 1946, 8 s.
7. Droga do Warszawy. [Wiersze]. Haltern, Westfalia: Red. *Na Obczyźnie* 1946, 44 s.
8. Gospoda pod „Polską Lipą”. Satyry i fraszki. [B.m.] Westfalia: [Nakł. autora] 1946, 25 s. Wyd. 2. rozszerz. tamże 1946, 38 s.
Zawartość: Wiersze satyryczne; Fraszki; Pamflety.
9. Tamten dom. [Wiersze]. Haltern: Związek Polaków [w Niemczech] 1946, 48 s.

K

10. Wiersze zebrane. Wyd. 2 [J]. [Hamburg:] Związek Polaków w Niemczech 1946, 143 s.

11. Elegia sierpniowa. [Wiersze]. Hamburg: R. Ziewicz 1947, 43 s.

12. Oblicze powojennych Niemiec. Powst. ok. 1947. Masz., 150 s.

Książka złożona w 1947 w olsztyńskiej spółdzielni wydawn. Zagon; nie ukazała się (inf. autora).

13. Opowieść o moim ojcu. [Powieść]. Wwa: LSW 1950, 238 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Łódź: WŁ 1966, wyd. 3 Wwa: LSW 1979.

III nagroda w konkursie *Tryb. Wól.* w 1950.

14. [Poezje]. Wwa: ZLP 1950, 15 s.

15. Nowa ziemia. Wiersze i poematy. Wwa: KiW 1951, 73 s.

Zawiera m.in. poemat: Nowa ziemia.

16. Pejzaże polskie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951, 70 s.

Tu m.in.: Pieśń o Łodzi. (Fragm. poematu).

17. Sprawa Marcina Piechoty. [Powieść]. Wwa: LSW 1951, 190 s.

18. W tym kraju. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1958, 28 s.

19. Strumień życia. Opowiadania. Łódź: WŁ 1960, 149 s.

Zawartość: Strumień życia; W fabryce i gdzie indziej; Powrót w rodzinne strony.

20. Studnia przeszłości. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1961, 59 s.

21. Było to w marcu. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1962, 158 s.

Zawartość: Było to w marcu; Powrót; Ojciec; Matka; Warunki; Ubranie; Stary listonosz; Odwiedziny. Dzieje jednej powieści; Śmierć dziadka; Historia, jakich wiele; Młode kartofle; Szczegielniakowa; Antoni; W mieście M.; Repatriant; Zdarzenie; Człowiek zaczyna chorować; Krzyżacy; Dom; Nowakowa; Zwykła sprawa; Jak wielkie jest morze; Besarabczyki; Monolog; Podróż do Moskwy; Wesele Franka.

22. Z południa i północy. Odwiedziny u pisarzy. Kat.: Śląsk 1963, 171 s.

Szkice o kontaktach z Polską pisarzy austriackich i skandy-nawskich.

23. Łódź. [Album]. Tekst ... Zdjęcia: E. Hane-man, Z. Jarzyński. Wwa: SiT 1964, 24 s., tabl.

24. Powrót do kraju. [Wspomnienia]. Kat.: Śląsk 1964, 120 s.

25. Ludzie i książki. [Szkice literackie]. [Łódź:] WŁ 1965, 169 s.

Zawiera działy: Spotkania i rozmowy; Ludzie i książki; Łódzkie – ludzkie; Odeszli, lecz żyją.

26. Podróże po bliskiej Europie. Szkice i dzien-niki. Lubl.: WŁubel. 1965, 138 s.

Zawartość: Trzy razy Niemcy: 1955: W Berlinie i gdzie in-dziej (Podróże po saskiej Szwajcarii, Lipsk – miasto nowo-czesne, Mekka poetów); Czy pisarstwa można się nauczyć;

Z wizytą u Arnolda Zweiga; Poszukiwanie Alfreda Manusche, – 1961: Spotkania z pisarzami; Monachijskie kłopoty Stanisła-wa Przybyszewskiego; Kraszewski w Dreźnie; Kongres pisarzy w Berlinie. – Dwa razy Jugosławia: 1958: Jugosławia à la mi-nute; Pisarze i książki; Tydzień w Macedonii. – 1962: Ivo An-drić i Mirosław Krleža; Wieczory teatralne; Przygoda w Du-browniku. – Raz Austria: Wyprawa wiedeńska

27. Potomkowie Tespina. [Powieść]. Pozn.: WP 1966, 174 s.

28. Dom na wzgórzu. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1968, 124 s.

29. Swoje i bliskie. Wybór wierszy. Łódź: WŁ 1968, 117 s.

Zawiera części: Swoje; Bliskie i dalsze [przełt. z pisarzy ob-cych:] W.H. Auden, W. Bauer, J. Bobrowski, G. Eich, P. Em-manuel, J.E. Flecker, G. Grass, W. Gross, P. Huchel, M. Kas-sel, T. Kramer, K. Leuthard, J. Masefield, W. Richter-Ruhland, G. Trakl, M. Scheuch, S. Walter, C. Zuckmayer.

30. Teraz i zawsze. Opowiadania. Łódź: WŁ 1968, 125 s.

Zawartość: Pan Mieczysław; Przemówienie; Po meczu; Winda; Iwan Groźny; Wakacje; Andrzejejk; Dzieci; Wieszak; Opowia-danie starego Czecha; Tłuszczyk; Podróż do Wiednia; Z opo-wiadań mojego dziadka; Opowieści kawiarnianego stolika; List do Ameryki; Jubilat.

31. Na wschodzie i na zachodzie. [Reportaże]. Łódź: WŁ 1970, 152 s.

32. Dzień powszedni literatury. Łódź: WŁ 1972, 162 s.

Zawiera recenzje, felietony i wspomnienia druk. w czasopi-smach w 1957-1971.

33. Zielone drzewa. [Wybór opowiadań]. Łódź: WŁ 1972, 184 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawartość: z poz. 21: Było to w marcu; Ojciec; Stary listo-nosz; Młode kartofle, – poz. 30 [z wyjątkiem opowiadania Po meczu], – oraz: Autor; Florentyna; Zielone drzewa; Szóstego sierpnia, w niedzielę; Spotkania autorskie.

34. Wieczór w Café Raimund. Opowiadania te-atralne. Wwa: PIW 1974, 126 s.

Zawartość: Śmiech; Deszcz; Dom Bernardy Alba; Wyprawa po radość; Odwiedziny; Noc w wielkim mieście; Wieczór w Café Raimund; Rezyser; Jak to jest; Pierwszy występ; Konflikt; Zie-mia jest okrągła; Próba czytana; Skowronek Złotousty; Egza-min; Stypa; W wagonie restauracyjnym; Gość z daleka; Feliks; Kopidół.

35. Nocne rodaków rozmowy. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1975, 86 s.

Zawiera m.in. cykl: Wiersze z Austrii: 1-8; Ballada o Łazien-kach: 1-7.

36. U nas i gdzie indziej. Felietony i szkice. Kat.: Śląsk 1975, 249 s.

37. Przyjaciele i znajomi. [Szkice o pisarzach]. Łódź: WŁ 1977, 152 s.

Zawartość: Od Autora. – Dziennikarz doskonały. (O Jerzym Wyszomirskim); Ludzie z węgla. (O Ninie Rydzewskiej); Nie ufam słowu, któremu się śpieszy. (O Franciszku Gilu); Wartość rzeczy. (O Halinie Marii Dąbrowskiej); Dlaczego jestem socjalistą. (O Leonie Kruczkowskim); Trudna wolność. (O Grzegorzcu Timofiejewie); Człowiek serdeczny. (O Gusta-

wie Morcinku); W poczuciu krzywdy i osamotnienia. (O Stanisławie Piętaku); Przyjaciel Strzeńskiego. (O Stefanie Węgrze); Sztuka życia i umiara. (O Janie Brzechwie); Zawsze o sobie. (O Stanisławie Jerzym Lecu); Rozczarowany emigrant (O Stanisławie Cat-Mackiewicz); Z Johnem Barleycornem. (O Wacławie Mrozowskim); Brzegiem cienia. (O Jerzym Zawieskim); Twórca autentyzmu. (O Stanisławie Czerniku); Pamiętnik osobisty, rodu i narodu. (O Tadeuszu Peiperze); Wybrana ojczyzna. (O Vlastimilu Hofmanie); Fraszkiops doskonały. (O Janie Sztudyngerze); Łapa. (O Stanisławie Lapińskim); Pasja życia. (O Melchiorze Wańkowiczu); Orzechosiu. (O Wacławie Orzechowskim); Pierwszorządny pisarz drugorzędny. (William Somerset Maugham); Polski Erazm. (Otto Forst de Battaglia); Świadek pewnej epoki. (Franz Theodor Csokos); Wielki nieznan. (Wystan Hugh Auden); Więzy z Polską. (O Iwo Andricu); Liryka użytkowa. (O Erichu Kästnerze); Wielka dama literatury. (Marie Luise Kaschnitz); Piękny człowiek. (Zaharia Stancu); Pejzaże wielkomijskie. (Mascha Kaléko); Banał sublimowany. (O Marcelu Achardzie); Wielki mistrz małych form. (O Alfredzie Polgarze).

38. Wieczory rodzinne. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1977, 161 s.

Zawartość: Bal maturalny; Świadek dojrzałości; Wywiadówka; Kujon; Wielka bitwa; Wypracowanie domowe; Henio; Śmierć ojca; Ojciec i syn; Wieczory rodzinne; Kogutki dla Sowy; Proszki od bólu głowy; Wygrana; Dziadek Ksawery; Stary człowiek przy oknie; Babcia; W sobotę wieczór; Klucz; Wizytówka; Cmentarz w Maramuresz; Nad Orchonem; „Pod ostatnią instancją”; Wesele; Widok z okien; Powroty.

39. Jak nas widzą, jak nas piszą. [Recenzje literackie]. Łódź: WŁ 1979, 294 s.

40. Na wodzie pisane. [Wiersze i przekłady]. Wwa: Czyt. 1979, 89 s.

Zawiera wiersze własne oraz przekł. wierszy autorów: R. Hörlner, G. Kanowicz, F. Kolzot, H. Sahl, P.P. Schweitzer, G. Trakl.

41. Józef Roth. [Studium]. Wwa: Czyt. 1980, 117 s.

42. „Trou Madame”. Opowiadania o starej i nowej Warszawie. Wwa: Czyt. 1980, 148 s.

Zawartość: „Trou Madame”; Buty; Ulica Jarznowa; Pani Bola; Pierwsze kroki; Przygoda nad Dunajem; W praskiej kamienicy; Spotkanie w „Dioskurii”; Ten dom w tym mieście; Podróż w nieznanie; Brzoza; Balbina; Kobieta przezorność. Na perłskim jarmarku; Po latach; Powrót z wakacji; W sprawie konia; Przegrany mecz; Gość z daleka; Człowiek w sztruksowym ubraniu; Onufry; Syn.

43. Gość z daleka. Opowiadania wybrane. Wstęp: T. Błażejowski. Wwa: Czyt. 1982, 444 s.

Zawartość: I. Opowiadania teatralne: z poz. 34: Śmiech; Deszcz; Dom Bernardy Alba; Odwiedziny; Noc w wielkim mieście; Ziemia jest okrągła; Wieczór w Café Raimund; Jak to jest; Próba czytana; Gość z daleka; Stypa; Kopidół. — II. Opowiadania o Warszawie: z poz. 42: „Trou Madame”; Buty; W praskiej kamienicy; Ten dom w tym mieście; Brzoza; W sprawie konia; Przegrany mecz; Onufry; Syn. — III. Opowiadania różne: z poz. 21: Było to w marcu. — z poz. 30: Opowieści kawiarnianego stolika; List do Ameryki; Opowiadanie starego Czecha; Jubilat; Podróż do Wiednia; Przemówienie; Tuszczyk; Winda; Andrzejek; Wakacje; Iwan Groźny. — z poz. 33: Florentyna; Spotkania autorskie; Szóstego sierpnia, w niedzielę; Zielone drzewa. — z poz. 38: Klucz; Wizytówka; Kujon; Bal maturalny; Wypracowanie domowe; Ojciec i syn; Wesele; Dziadek Ksawery; Wieczory rodzinne; Śmierć ojca; Powroty. — oraz: Eksperyment; Opowieść o jednym życiu;

W sobotę wieczór; Listy z Kanady; Śmierć pisarza; Decyzja; Pożegnanie z morzem; Jacek; Podróż do S.; Zjazd rodzinny; Podróż do krainy dzieciństwa i młodości; Przygoda nad Lemanem; W miasteczku nad Renem; Stanisławo Rodriguez; Uliczka Listka Koniczyny.

44. W miasteczku nad Renem. Opowiadania. Wwa: LSW 1982, 205 s.

Zawiera opowiadania: z poz. 43: Jacek; Eksperyment; Spotkanie nad Lemanem; Uliczka Listka Koniczyny; Stanisławo Rodriguez; W miasteczku nad Renem; Podróż do S.; Podróż do krainy dzieciństwa i młodości; Zjazd rodzinny. — oraz: Kubuś; Trzecia po południu; Urlop; List z Kanady; Ciotka Maria; Babcia Marianna; Papierosy; Nocny dyżur; Morze czy góry; Wszystko może być piękne; Nowe buty; Mój przyjaciel Józef, czyli ogórki małosolne; Przypadek?; Wnuczek; Opowiadanie Kazimierza; Opowieść o jednym życiu; Klamstwo.

45. Własne i cudze. Wybór wierszy i przekładów. Wwa: Czyt. 1983, 230 s.

Zawiera m.in. cykl: Pytania (I-3); Wiersze z Austrii (I-8); Wiersze praskie (I-II); Po mojej ziemi (I-III); Pory roku (I-IV); Ballada o Łazienkach (1-7); Pamięci Jacka (I-II); Treń (I-IV). — oraz przekł. autorów: W.H. Auden, G. Benn, J. Bobrowski, B. Brecht, H. Czechowski, H.M. Enzensberger, J.E. Flecker, H. Gerlach, G. Grass, W. Gross, M. Hermann-Neisse, H. Hesse, P. Huchel, G. Kanowicz, T. Kramer, K. Leuthard, A. Mac Leish, J. Masefield, M. Streubel, S. Walter, C. Zuckmayer.

46. Opowieści kawiarnianego stolika. [Opowiadania]. Kr.: WŁ 1984, 148 s.

Zawiera opowiadania: z poz. 30: Pan Mieczysław; Przemówienie; Iwan Groźny; Podróż do Wiednia; Opowieści kawiarnianego stolika; List do Ameryki. — z poz. 33: Zielone drzewa. — z poz. 34: Ziemia jest okrągła; Stypa; Feliks. — z poz. 38: Wieczory rodzinne; Dziadek Ksawery; Śmierć ojca; Cmentarz w Maramuresz; Wieczór w Café Raimund. — z poz. 43: Śmierć pisarza; Pożegnanie z morzem.

47. Z polskiego na obce. [Feliety literackie]. Łódź: WŁ 1984, 258 s.

48. Zwyczajnie i po prostu. [Feliety literackie]. Wwa: Czyt. 1985, 267 s.

Wybór z tomów poz. 32, 36, 39, 47 oraz teksty druk. jedynie w czasopiśmie; zawiera dział: Polemiki i opinie; Wśród poloników; O tych co odeszli.

49. Monolog w starej gospodzie. [Opowiadania]. Kr.: WŁ 1987, 163 s.

Zawartość: Ocalony rękopis; Śmierć nad jeziorem; ... Pragne zapomnienia; Klamott; Monolog w starej gospodzie; Przygoda w Glasgow; Dwa białe prosiaczki; Deszcz; Opowieść jakich wiele; W Sośninach; W obcym mieście; Krawiec i złodziej; Topielec; Znajoma z kwaciarni; Płaszcz; Staruszka i pies; Pojutrze; Dzień pierwszy, dzień ostatni; Rocznica; Kaskada; Rozmowa z synem; Tajemnica rodzinna; Pożegnanie szkoły; Matka i syn; Kasztany z naszej ulicy; Z pamiętnika 12-letniego chłopca; Recepta na życie.

50. Przeszłość nie umiera. Wspomnienia 1945-1980. Wwa: Czyt. 1987, 173 s.

51. Wiersze z podróży. Łódź: WŁ 1989, 77 s.

Zawartość: Wiersze z podróży; Przekłady.

Przekłady

1. Z liryki obcej. Goslar: Nordharzer Druck. H. Toegel 1945, 26 s.

Przekłady wierszy autorów: H. Heine, H.F. Christians, H. Lons, T. Fontane, M. Dauthendey, H. Hesse, S. George, R.M. Rilke, H. Kasack, J. Seifert, O. Fischer, K. Horky, J. Wolker, K. Masek, F. Táborczyk.

2. N. Lebert: Starzy grzesznicy żyją dłużej. Recepty na długowieczność. Wwa: Rój 1991, 228 s.

3. S. Wiesenthal: Ucieczka przed losem. Powieść. Gdynia: Victoria 1992, 189 s.

4. I. Keun: Lili – jedna z nas. [Powieść]. Kat.: Akapit 1993, 150 s.

5. H.H. Kirst: Niesamowity sługa boży. Pogodna opowieść z Prus Wschodnich. (H.H. Kirst: Dzieła zebrane). Wwa: Interart 1994, 158 s.

6. H.H. Kirst: Życie toczy się dalej. [Powieść]. T. 1-2. (H.H. Kirst: Dzieła zebrane). Wwa: Interart 1994, 166 + 158 s.

7. O.J. Tauschinski: Autobiografia. *Lit. na Świecie* 1994 nr 6 s. 219-257.

Zob. też: *Twórczość poz.* 29, 40, 45.; *Prace redakcyjne poz.* 2, 3.

Prace redakcyjne

1. E. Haneman, Z. Jarzyński: Łódź. Tekst ... [Album]. Wwa: SiT 1965, 24 k., 48 tablic. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1973.

2. P. Huchel: Wiersze. Przel. ... [i in.]. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1967, 50 s.

3. G. Trakl: Wiersze. Przel. ... [i in.]. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1973, 131 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957, 1963, 1966, 1978, 1988, 1995. – J. Korprowski: Moje 35-lecie. *Odgłosy* 1979 nr 36. – Wywiady: Pisarz powinien być obecny w głównym nurcie współczesności. [Rozm.] T. Stefanik. *Sl. Powsz.* 1971 nr 68; Pisać prawdę – bo prawda jest najbardziej wychowawcza. [Rozm.] Z. Seweryn. *Sl. Powsz.* 1972 nr 64. – „Czytając polskie powieści”. [Rozm.] D. Kwiatkowska. *Rocz. Pruszkowski* 1979. – O latach, które minęły. [Rozm.] T.J. Żółciński. *Argumenty* 1988 nr 6.

SWPP I. – PP (A. Szafagan). – LP (T. Błażejewski).

[Nowa ziemia:] J. Błoński: O braku autokrytycyzmu. *Życie Lit.* 1951 nr 23; R. Matuszewski: Wulkan poetycki. *Nova Kult.* 1951 nr 25; J. Śpiewak. *Twórczość* 1951 nr 9. – [Opowieść o moim ojcu:] B. Wojdowski: Zbeletyzowana biografia chłopka. *Wies* 1951 nr 33; L. Grzeniewski. *Twórczość* 1952 nr 9 [dot. też: Sprawa Marcina Piechoty]. – W. Maciąg. *Twórczość* 1952 nr 9 [rec.: Pejzaże polskie]. – B. Drodzowski: Nowy Simplicissimus. *Życie Lit.* 1960 nr 38 [rec.: Strumień życia]. – A. Szmidt: K.: Poeta w prozaiku odnaleziony. *Współczesność* 1963 nr 18 [rec.: Było to w marcu]. – [Z południa i północy:] W. Natanson: O Austrii, Polsce i K. Mansfield. *Kultura* 1964 nr 25; A. Rogalski. *Kierunki* 1964 nr 13. – [Potomkowie Tęspisa:] B. Kogut: Dwaj łodzianie w Poznaniu. *Życie Lit.* 1966 nr 30; J. Ziomek: Powieść z wytrychem. *Nurt* 1966 nr 10. – B. Drodzowski: Przypowieści. W tegoż: Epoka i reszta. Wwa 1967 [dot. Było to w marcu]. – W. Natanson: Powieść śródwiskowa. *Twórczość* 1967 nr 4 [rec.: Potomkowie Tęspisa]. – [Swoje i bliższe:] W. Natanson: Poeta i tłumacz. *Kultura* 1969 nr 1; L. Sokół: Bliższe, bliższe, najbliższe. *Nowe Książ.* 1969 nr 10. – [Na wschodzie i na zachodzie:] T. Błażejewski: Ludzie i książki, spotkania i rozmowy. *Osnowa* 1970, zima; W. Natanson. *Życie Lit.* 1970 nr 37; W. Szwedowicz: Podróże bardziej i mniej literackie. *Nowe Książ.* 1970

nr 22. – E. Kondyowska: Opowieści z życia i nie tylko z życia. *Nowe Książ.* 1972 nr 13 [rec.: Zielone drzewa]. – W. Natanson: O pisarstwie J.K. W tegoż: Moje przygody literackie. Pozn. 1972 [dot.: Strumień życia; Teraz i zawsze]. – W. Sadowski: Rzetelność i powściągliwość. *Literatura* 1972 nr 10 [rec.: Zielone drzewa]. – M. Kucner: Odmiany nadziei. W tegoż: Ewolucja poezji. Łódź 1974. – [U nas i gdzie indziej:] M. Jagiełło: Felietony i opowiadania. *Literatura* 1975 nr 26 [dot. też: Wieczór w Café Raimund]; J. Marx: Eseje: K. Życie Lit. 1975 nr 38. – T.J. Żółciński: Coniędzielne opowiadania teatralne. *Tyg. Kult.* 1975 nr 25 [rec.: Wieczór w Café Raimund]. – A. Ziemięwicz: „Przemierzam tę drogę od lat”. *Poezja* 1976 nr 3 [rec.: Nocne rodaków rozmowy]. – [Przyjaciele i znajomi:] L.M. Bartelski: Wspomnienia odeszłych. *Nowe Książ.* 1977 nr 15. – W. Natanson: Ciekawość świata. *Twórczość* 1977 nr 9 [dot. też: Wieczory rodzinne]. – T. Błażejewski: Powszedni dzień literatury. *Odgłosy* 1978 nr 10. – M. Piechal: Poezja słów prostych. *Nowe Książ.* 1979 nr 23 [rec.: Na wodzie pisanej]. – J. Rutkowski: Proza literacka J.K.; M. Stepien: Rzut oka na twórczość J.K.; S. Żak: Chciałem napisać wiersz ... (O poezji J.K.). W: II Dekada Literatury Kieleckiej. J. Ozga-Michalski, J. Morton, J.K. Kielec. – B. Krastekko-Urbanska: Nie tylko o Warszawie. *Nowe Książ.* 1980 nr 18 [rec.: „Trou Madame”]. – [Jak nas widzą, jak nas piszą:] A. Myszowski. *Mies. Lit.* 1980 nr 8; W. Natanson: Podyskujemy z J.K. *Życie Lit.* 1980 nr 8 [dot. też: Na wodzie pisanej]. – [Józef Roth:] J. Piasecki: Ironiczny świadek historii. *Literatura* 1980 nr 43; H. Orłowski: O biografii i monografiach i o czymś jeszcze. *Nurt* 1981 nr 10. – Z. Dolecki: Opowiadania powszednie. *Tyg. Kult.* 1982 nr 24 [rec.: W miasteczku nad Renem]. – [Głos z daleka:] W. Natanson: Światopogląd optymistyczny. *Nowe Książ.* 1983 nr 4; S. Stanik: Codzienne związki. *Kierunki* 1983 nr 12. – L. Żuliński: Radość i stycyzm. *Tu i Teraz* 1983 nr 47 [rec.: Własne i cudze]. – U. Bąkowska: Własne i cudze. *Kierunki* 1984 nr 41 [dot.: Opowieści kawiarzanego stolika; Własne i cudze]. – M. Czarnačka. *Acta Univ. Wratisl.* 1984 nr 712 [rec.: Józef Roth]. – F. Fornalczyk: Powieść to nie życie. (O twórczości J.K.). *Tyg. Kult.* 1984 nr 30. – L. Żuliński: Inna kawiarnia. *Tu i Teraz* 1984 nr 23 [rec.: Opowieści kawiarzanego stolika]. – T. Błażejewski: Podróże i lektury. *Mies. Lit.* 1985 nr 5 [rec.: Z polskiego na obce]. – T. Błażejewski: Potrzeba szczerości. W tegoż: Literatura jak literatura. Łódź 1987. – J.Z. Lichański. *Nowe Książ.* 1987 nr 11/12 [rec.: Przeszłość nie umiera]. – [Monolog w starej gospodzie:] J. Moron: Cicha rozmowa. *Życie Lit.* 1988 nr 13; T. Soltan: Pisarz lodzianin. *Kierunki* 1988 nr 7; T.J. Żółciński: Opowiadanie nie tylko niedzielne. *Nowe Książ.* 1988 nr 3. – A. Łaszowski: List do J.K. *Mies. Lit.* 1989 nr 11/12 [dot.: Przeszłość nie umiera].

E.G.

KORABIEWICZ WAŁAW 1903-1994

Prozaik, autor książek podróżniczych, poeta.

Urodzony 5 maja 1903 w Petersburgu; syn Antoniego Korabiewicza, lekarza, i Stefanii z Matuszewiczów. Dzieciństwo spędził w Petersburgu i w rodzinnym majątku ziemskim na Litwie. Do 1918 uczęszczał do szkół rosyjskich, a następnie do Gimnazjum im. J. Lelewela w Wilnie, gdzie w 1922 zdał egzamin maturalny. Od 1915 należał do harcerstwa; w latach późniejszych działał jako instruktor-harcistrz. Debiutował w 1925 wierszem pt. „Wić”, ogłoszonym na łamach wileńskiego czasopisma *Reduta* (nr 4). W 1927-32 studiował medycynę i, niesystematycznie, etnografię na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W czasie studiów był współorganizatorem i członkiem Akade-

mickiego Klubu Włoczęgów Wileńskich oraz w 1927-30 Sekcji Twórczości Oryginalnej (STO) przy uniwersyteckim Kole Polonistów; aktywnie uczestniczył w życiu literacko-artystycznym wileńskiej młodzieży akademickiej (żywe gazetki, szopki, widowiska ludowe itp.). Drukował wiersze w zbiorowych tomikach STO („S. T. O.”, Wilno 1928, i „Patykiem po niebie”, Wilno 1929), a także w *Alma Mater Vilnensis*. W 1930 odbył wyprawę kajakiem do Sztambułu i Aten. Po uzyskaniu dyplomu (1931) objął posadę lekarza w Państwowej Wyższej Szkole Morskiej w Gdyni. W 1932 ożenił się z Janiną Marią Haazówną, romanistką (rozwód 1951). W 1931-39 uczestniczył we wszystkich rejsach żaglowca szkolnego „Dar Pomorza” – z wyjątkiem 1934, kiedy wspólnie z żoną odbył roczną podróż kajakiem do Indii (cykl reportaży z tej wyprawy pt. „Kajakiem przez Indie” ukazał się w *Gazecie Polskiej* 1935 nr 129-137). Po wybuchu wojny w 1939, wraz z załogą „Dar Pomorza” był internowany w Sztokholmie. Następnie przeniósł się do Londynu. Podjął służbę na m/s „Piłsudski”, a po jego zatopieniu przez Niemców przebywał do 1940 w Anglii, gdzie założył Koło Opieki nad Żołnierzem i organizował wysyłkę paczek jeńcom polskim. Następnie z ramienia PCK organizował w Brazylii (Rio de Janeiro i São Paulo) pomoc dla polskich jeńców wojennych. W 1942 uczestniczył w wyprawie zoologicznej w głąb puszczy brazylijskiej, podczas której pracował przy wypychaniu ptaków dla muzeów. W 1943 został wysłany przez Rząd RP w Londynie do Afryki i do 1946 jako delegat Ministerstwa Opieki Społecznej przebywał w Lusace, sprawując opiekę nad uchodźcami polskimi w obozach Rodezji Północnej. W 1946 odbył podróż samochodem przez Afrykę (Rodezję, Kongo Belgijskie, Ugandę, Kenię) i osiadł w Dar es-Salaam w Tanganicy. W 1952 ożenił się z Marią Olimpią Kisielewicz-Sidor, nauczycielką. W tym czasie pracował jako zastępca kustosa w muzeum etnograficznym (King George Vth Memorial Museum), a następnie jako lekarz w miejscowym szpitalu. Z ramienia muzeum prowadził prace badawcze nad folklorem Afryki Wschodniej (terytoriów brytyjskich i Mozambiku). Równocześnie nawiązał kontakt z Muzeum Kultur Ludowych w Młocinach pod Warszawą, gromadząc i wysyłając doń zbiory eksponatów, za co w 1954 został wydalony z Tanganiki. Przez blisko rok przebywał w Londynie a następnie w 1954-56 w Etiopii, gdzie pracował w szpitalu. W 1958 powrócił do kraju. W 1959 został członkiem ZLP. W tymże roku podjął trzyletnią pracę na placówce epidemiologicznej w Ghanie. W 1964 zamieszkał w Warszawie. W następnych latach organizował liczne wyprawy badawcze do Egiptu, Etiopii i krajów Bliskiego Wschodu oraz do krajów bałkańskich w celu wyjaśnienia historii

powstania tzw. krzyża ręcznego „błogosławiącego”. W 1963 ofiarował Państwowemu Muzeum Etnograficznemu w Warszawie duży zbiór eksponatów z terenu Afryki. Zgromadził bogatą kolekcję krzyży etiopskich, którą w 1966 zaprezentował na wystawie zatytułowanej „Masqual – Krzyż Etiopii” w Muzeum Narodowym w Warszawie. W 1976 cały prywatny zbiór krzyży koptyjskich przekazał Muzeum Narodowemu w Warszawie. Odznaczony: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971), Krzyżem Szczęśliwych Zasług dla ZHP (1991), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, odznaką „Zasłużony Pracownik Morza”. Zmarł 15 lutego 1994 w Warszawie; zgodnie z wolą zmarłego urna z prochami została zatopiona w Morzu Bałtyckim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kajakiem do minaretów. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1935, 261 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza Powsz. 1958. Przedr. zmien. zob. poz. 13.

Wrażenia z podróży do Turcji w 1930.

2. Matto Grosso. Z notatek wypychacza ptaków. Powst. 1944. Wyd. Kr.: Horyzont 1948, 248 s. Wyd. nast. bez podtyt.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1959 [właśc. 1958], tamże wyd. 3 1968 [właśc. 1967], wyd. 4 1989.

Opis podróży w głąb puszczy brazylijskiej w 1941. Wyd. 2 i 3 ilustrowane zdjęciami ze zbiorów autora. Przekł. ang.: Matto Grosso. [Przet.] M.A. Michael. London 1954, wyd. nast.: New York 1956, Toronto 1956.

3. Kwaheri. Powst. 1945-1946. Wyd. Wwa: Iskry 1958, 239 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z podtyt. Do widzenia Wwa: Czyt. 1960, tamże wyd. 3 1965.

Wrażenia z podróży do Afryki. Ilustr. fot. wykonanymi przez autora.

4. Bajki dla dorosłych. [Wiersze]. [Londyn:] Ofic. Poetów i Malarzy 1953, 54 s.

5. Midimo. Romans afrykański. [Powieść]. Powst. 1953. Wyd. Wwa: Czyt. 1961, 322 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1983.

6. Safari Mingi. Wędrowki po Afryce. Wwa: Czyt. 1959, 218 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1963; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1973.

Wrażenia z Afryki. Ilustr. fot. ze zbiorów autora. Przekł.: ros.: U narodov Vostočnoj Afriki. [Przekł. skrócony] N. Severina. Moskwa 1965, – słowac.: Safari Mingi. [Przet.] R. Turňa. Bratislava 1965.

7. Żagle do jogów. Wwa: LSW 1960, 384 s. Wyd. 2 Wwa: SiT 1984. Przedr. zmien. zob. poz. 13.

Opis podróży do Indii w 1934. Pierwsza wersja tej książki, gotowa do druku w 1939, spłonęła w czasie wojny.

8. Eskulap w Etiopii. Wwa: LSW 1963, 261 s. Wyd. 2 zmien. pt. Słońce na ambach Wwa: Iskry 1970.

Wrażenia z Afryki. Ilustr. m.in. fot. wykonanymi przez autora.

9. Zwierzaki. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1965, 138 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1977, wyd. 3 1988.

Zawartość: W dżungli; O rybách, Kubie i krokodylu w walizce; Arary; Miś; Kordożo; Boa-dusiciel; Miłość; Wiwerka; Miki; Stasia i lemurek; Suzi; Rysto; Dubka; Weże; Zwierzaki; [Postowie] — W wyd. 2 ponadto: Uriso i Saracura; Krokodyl; Albatrosy; Papużki; Struś; Hicie; Pies; Myszy i szcury.

Wyd. osob. opowiadania Boa-dusiciel: [Wwa:] Ruch 1966, [8] k.

10. Sztuka Afryki w zbiorach polskich. [Wydawnictwo albumowe]. Fot.: Z. Małek. Wwa: Polonia 1966, 186 s.

Fot. z terenu Afryki wykonane przez autora. Przekł.: ang. African art in Polish collections. [Przel.] Ch. Cenkalska. Warsaw 1966, — franc.: L'art de l'Afrique noire dans les collections polonaises. [Przel.] G. Daude. Varsovie 1966.

11. Święty krokodyl. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1966, [12] k.

12. Do Timbaktu. Wwa: Iskry 1967, 322 s. Wrażenia z podróży. Ilustr. m.in. fot. wykonanymi przez autora.

13. Kajakiem do Indii. Wyd. 2. Wwa: Iskry 1972, 490 s.

Zawiera w nowym oprac. i ze znacznymi skrótami: Kajakiem do minaretów [poz. 1] i Żagle do jogów [poz. 7].

14. The Ethiopian cross. [Wydawnictwo albumowe]. Addis Ababa: Holy Trinity Cathedral 1973, 153 s.

15. Rapsod o głowie hetmana. [Poemat]. Wwa: MON 1973, 231 s. Wyd. 2 tamże 1987. Dot. Stefana Żółkiewskiego.

16. Złowiłem życie. [Autobiografia]. Wwa: Iskry 1973, 370 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Przekł. czes.: V uniformě lodního lékaře. [Przel.] H. Stachová. Praha 1977.

17. Śladami amuletu. [Studium]. Przedm.: K. Piwocki. Wwa: Arkady 1974, 206 s. Dot. etnografii, historii i religii Egiptu.

18. Dobry simba. Wwa: Iskry 1979, 281 s. Wybór z: Kwaheri [poz. 3], Midimo [poz. 5], Safari Mingi [poz. 6], Eskulap w Etiopii i Stońce na ambach [poz. 8], Do Timbaktu [poz. 12], Złowiłem życie [poz. 16].

19. Gdzie słoń a gdzie Polska. [Pamiętniki]. Wwa: MON 1980, 269 s. Wyd. 2 tamże 1983.

20. Wiara leczy. Rzecz o dziwnych lekach. Londyn: Veritas 1982, 239 s.

Wydawnictwo popularyzacyjne z dziedziny medycyny niekonwencjonalnej.

21. Serce w dłoniach. Opowieść biograficzna o Walerii Sikorzynie. [Londyn:] Kom. Uczczenia Pamięci Walerii Sikorzyny; Skł. gł. Veritas 1984, 146 s.

22. Pokusy. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1986, 251 s.

23. Cuda bez cudu. Rzecz o dziwnych lekach. Wwa: LSW 1988, 243 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Wydawnictwo popularyzacyjne z temat. niekonwencjonalnych metod leczenia.

24. Inne drogi Jezusa. O czym milczy Kościół. Wwa: Kwartet [1992], 168 s. Inne wyd. pt. Tajemnica młodości i śmierci Jezusa. Wwa: Przedświt 1992.

Wydawnictwo popularyzacyjne. — Zawiera rozdziały: Hinduskim szlakiem; Matka i syn: Osiemnaście zagubionych lat; Rękopis z klasztoru Himis; Kto skazał Jezusa?; Chrystus nie umarł na krzyżu; Calun Turyński — relikwia i dowód; Wniebowstąpienie; A słowo ciałem się stało; Epilog: Namiestnicy.

25. Wiersze niemodne. Wwa: Klucz 1992, 83 s. Zawiera cykle: Sentymentalne; Włoczęgowskie; Patriotyczne; Refleksyjne.

26. Z „Daru Pomorza” na... bezdroża. [Opowiadania]. Gdynia: Wyższa Szkoła Morska 1993, 213 s. Zawartość: Powitanie morza; Z czarnego węgla pod biały żagiel; Mundur to ważna rzecz; Żeglarskie krotoczwile; Kuracja zemdlonych; Ciska na morzu; Misiove kłopoty; Kordożo; Konno na pacjencie; Na tropach mafii; Boa dusiciel; Australijskie wino; Harcerski romans; Stripiz; Równik; Tramp i złodziej; Niewinny basen; Złot; A słowo ciałem się stało; Wojna; Katastrofa; Los bezrobotnego; Mato Grosso; Pacyfista; Czedwik; Lekarz w Afryce; Notesy.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1989; inf. rodziny 1994. — W Korabiewicz: Młodość w kajaku. *Kierunki* 1966 nr 46. — Wywiady: „Kilometr” już w Warszawie. [Rozm.] A. Chowański. *Sl. Powsz.* 1958 nr 22; Wracam do Afryki! *Głos Olszt.* 1959 nr 164; „Świat” rozmawia z dr. W.K. o maskach i krzyżach. [Rozm.] M. Wisłowska. *Świat* 1968 nr 21; Bardziej eskulap czy podróżnik? [Rozm.] W. Adamowicz. *Dz. Bałt.* 1970 nr 272; Medycyna zawsze obok. [Rozm.] M. Dziadusko. *Nowy Medyk* 1986 nr 17; Okrucy nieodkrytego świata. [Rozm.] E. Mazur. *Na Przelaj* 1990 nr 23.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — NSLD (B. Tylicka). [J.S. Bystron] J.S.B. *Pion* 1935 nr 3 [rec.: Kajakiem do minaretów]. — [Mato Grosso] I. Bajkowska. *Odrodzenie* 1949 nr 18; F. Goetel. *Wiedomości*, Londyn 1954 nr 50. — J. Stepowski. *Nowe Książ.* 1958 nr 13 [rec.: Kwaheri]. — M. Fleszar. *Afryka egzotycazna. Nowe Książ.* 1960 nr 10 [rec.: Safari Mingi]. — F. Fomalczyk: Kajakiem przez morze. *Tyg. Morski* 1960 nr 43 [rec.: Żagle do jogów]. — J.J. Szczepański: W zapadłych kątach dżungli. *Poznaj Świat* 1960 nr 5 [rec.: Safari Mingi]. — M. Fleszar: Żagle do wspomnień. *Nowe Książ.* 1961 nr 2 [rec.: Żagle do jogów]. — S. Legeżyński: Legenda i prawda o Timbaktu. *Orzeł Biały*, Londyn 1964 nr 54. — J. Kamocki. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 49 [rec.: Sztuka Afryki w zbiorach polskich]. — I. Szenkowska: Eskulap w Etiopii. *Służ. Zdrowia* 1966 nr 41. — R. Dziężyński: Przedstawiamy W.K. *Widnokrąg* 1968 nr 31. — J.T. Zółciński: Wyprowa w głąb Mato Grosso. *Tyg. Mor.* 1968 nr 39 [rec.: Mato Grosso]. — Z. Macuzanka: Jak patrzeć, jak opisywać... *Nowe Książ.* 1972 nr 20 [rec.: Kajakiem do Indii]. — M. Hryniewicz: Próba rapsodu. *Nowe Książ.* 1973 nr 19 [rec.: Rapsod o głowie hetmana]. — W. Szymanderski: Łowy w pełni udane. *Nowe Książ.* 1973 nr 19 [rec.: Złowiłem życie]. — A. Wieluński: Pasja świata. *Argumenty* 1973 nr 13. — S. Legeżyński: K.: podróżnik i poeta. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1974 nr 240 [rec.: Rapsod o głowie hetmana]. — J. Matejkowa: Łowca życia. *Związkowiec*, Toronto 1974 nr 11 [rec.: Złowiłem życie]. — [Śladami amuletu:] K. Chojnacka. *Africana Bull.* 1975 nr 22; M.A. Kowalski: Staroegipski rodowód. *Nowe Książ.* 1975 nr 13. — [Dobry simba:] M.A. Kowalski: Arpad. Niedobry

simba. *Nowe Książ.* 1979 nr 22; K. Kozniewski: Kilometrami... *Polityka* 1979 nr 46. — P. Kuncewicz: Krzyż, Korabiewicz, Arkady. W tegoż: W poszukiwaniu niecodziennosci. Wwa 1979 [rec.: Sładami amuletu]. — [Gdzie słoń a gdzie Polska.] B. Czeszko: K, trochę inny. *Nowe Książ.* 1980 nr 17; T. Stachowski: Książka o Polakach w Afryce Wschodniej w czasie wojny. *Tydz. Pol.* Londyn 1980 nr 47. — A. Mrozowska. *Africana Bull.* 1982 nr 31 [rec.: Dobry simba]. — A. Mic Janicki. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1985 nr 10 [rec.: Serce w dłoniach]. — A. Poroczek: Młodości podaj mi wiosła. *Nowy Medyk* 1985 nr 6. — J. Kamocki: Inne drogi? W.K. o związkach Jezusa z Tybetem. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 8. — B. Nawrocka-Dońska: Niedobre pokusy. *Kontrasty* 1988 nr 1 [rec.: Pokusy]. **B.D.**

KORCELLI Kazimierz 1907-1987

Pseud. K.K., Kazimierz Kor., Kor.; Or
Dramatopisarz, publicysta, recenzent teatralny.

Urodzony 2 września 1907 w Łodzi; syn Jana Korcellego, urzędnika kolejowego, i Marii z Pączkowskich. W 1925 zdał maturę w Państwowym Gimnazjum im. M. Kopernika w Łodzi i rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. W 1929-32 pracował w Izbie Rzemieślniczej w Łodzi, będąc jednocześnie łódzkim korespondentem warszawskiego *Kuriera Porannego*. Następnie kierował łódzką redakcją *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*, pisywał także recenzje teatralne do *Dziennika Łódzkiego* oraz felietony do *Republiki*. W tym okresie podjął także pierwsze próby dramatopisarskie. W 1932 ożenił się z Ireną Wasilewską. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Warszawie, a następnie we wsi Głuchów pod Skierniewicami. Prowadził tu tajne nauczanie, zarabkował także jako robotnik rolny. W tym okresie nawiązał kontakt z lewicowym ruchem ludowym Wola Ludu. Po wojnie powrócił do Łodzi. Został członkiem Stronnictwa Ludowego (potem ZSL). Zajmował się organizacją prasy Stronnictwa; w 1945 był założycielem *Życia Chłopskiego*, w 1945-47 redaktorem naczelnym *Zielonego Sztandaru*. Równocześnie kontynuował twórczość dramatopisarską. W 1946 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1947 pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki w Warszawie jako dyrektor Departamentu Artystycznego Ruchu Amatorskiego. Z upoważnienia Ministerstwa był współorganizatorem i pierwszym kierownikiem literackim Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze”. W 1949-52 pracował ponownie w czasopiśmie ludowych: był redaktorem naczelnym *Dziennika Ludowego*, a potem organu ZSL *Wola Ludu*. Od 1952 poświęcał się wyłącznie pracy literackiej. Od 1956 był członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Dialog*, zamieszczał tu także artykuły, recenzje teatralne i utwory dramatyczne. Współpracował również z Polskim Radiem jako autor audycji literackich i słuchowisk. Od 1961 należał do Polskiego

PEN Clubu. W 1969 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za całokształt pracy twórczej i działalność w dziedzinie dramaturgii radiowej. W 1973 został prezesem Klubu Dramatopisarzy przy ZLP. Od 1984 należał do nowego ZLP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Zmarł 31 lipca 1987 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Refren piosenki. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1933.

II nagroda w konkursie dramatycznym ZASP w 1933 (inf. autora). Tekst nie zachowany.

2. Papuga. Komedia z czasów dawniejszych w 3 aktach. Powst. 1938-1939. Praprem. Wwa, T. Pol. 1946. Druk zob. poz. 14.

3. Bankiet. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Wojska Pol. 1949. Por. poz. 10. Druk w nowej wersji zob. poz. 14.

4. Jedyna droga. Widowisko w 4 obrazach. [Współaut.:] K. Gruszczyński. Praprem. Wwa, Objażdowy T. Dram. Domu Wojska Pol. 1951. Wyd. Wwa: MON 1951, 57 s.

5. Meldunek z terenu. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1951. Praprem. pt. Dzień na prowincji. Gniezno, T. Gnieźnieński 1953. Wyd. Wwa: COPIA [Centr. Obsługa Przedsiębiorstw i Instytucji Kult.] [b.r.], powiel.

Inf. o wyd.: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. Wwa 1972.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki w konkursie na sztukę współcz. w 1951.

6. Najazd. Sztuka w 4 aktach z czasów Stefana Czarnieckiego. Praprem. pt. Czarniecki i jego żołnierze. Wwa, T. Domu Wojska Pol. 1952. Druk pt. Najazd. *Twórczość* 1952 nr 7 s. 52-89. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1952, 85 s. Wyd. nast. pt. Stefan Czarniecki i jego żołnierze. (Najazd). Sztuka w 4 aktach. W oprac. insc.-reż. L. René. Projekty dekoracji: J. Kosiński i A. Cybulski. Projekty kostiumów: A. Cybulski i A. Hoffman. Wwa: Czyt. 1953, 117 s. Radio 1966 (pt. Najazd). Przedr. zob. poz. 14.

Adapt. autora pt. Stefan Czarniecki i jego żołnierze: *Mater. Reper.* 1960 nr 2 s. 5-45.

7. Na zorany ugorze. O pracy kulturalno-oświatowej na wsi spółdzielczej. (Obserwacje i uwagi). Wwa: LSW 1953, 53 s.

8. Dom na Twardej. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1954. Wyd. [Wwa:] MON 1954, 171 s. Wyd. nast. wg insc. B. Dąbrowskiego w Państwowym Teatrze Kameralnym w Warszawie. Uwagi insc.-reż.: B. Dąbrowski. Projekt dekoracji: Z. Strzelecki. Wwa: Czyt. 1955, 134 s. TV 1964. Radio 1969. Przedr. zob. poz. 14.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki, Centr. Zarządu Teatrów, Oper i Filharmonii oraz ZLP w konkursie na sztukę teatr. poświęconą 10-leciu PRL w 1954 oraz Nagroda Państwowa (wyróżnienie) w 1955.

Przekł.: czes.: Dům v Tvrde ulici. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1965. — ros.: Dom na ulice Tverdoj. [Przeł.] N. Micevič. Moskwa 1955.

9. Dokument poufny. Opowieść sceniczna w 1 akcie. *Dialog* 1956 nr 5 s. 5-13. Wyd. osob. [Wwa:] Centr. Dom Twórczości Lud. 1956, 23 s., powiel. Praprem. (łącznie z 9 innymi jednoaktówkami) pod wspólnym tytułem Szury. Wybór i układ tekstów: L. Serafinowicz, W. Wieczorkiewicz. Pozn., T. Łalki i Aktora, Scena Młodych 1975.

I nagroda (ex aequo z J. Kuśmierkiem i J.S. Słotwińskim) w konkursie ZLP, Centr. Domu Twórczości Lud. i wydawn. Czyt. na jednoaktówkę o tematyce współcz. dla amatorskich zespołów teatr. w 1956.

10. Spotkanie w teatrze. (Komedia w 4 odsłonach). *Dialog* 1956 nr 1 s. 4-49.

Nowa wersja poz. 3.

11. Baloniki ... Baloniki ... Krotochwila nieco ekscentryczna w 2 cz. Praprem. Wwa, T. Syrena 1958.

Inny tytuł: Genialny impresario.

12. Wyjście przez okno. (Komedia optymistyczna w 2 aktach). *Dialog* 1964 nr 4 s. 5-27. Radio 1966. Przedr. zob. poz. 14.

13. Neofici, czyli przyszłość literatury. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1966. Druk zob. poz. 15.

14. Dramaty. Słowo wstępne: M. Piwińska. Wwa: PIW 1970, 346 s.

Zawartość: Papuga. (Komedia w 3 aktach z lat dawniejszych sprzed 1939 roku) [poz. 2]; Bankiet [por. poz. 3]; Najazd. [Czarnecki] [poz. 6]; Dom na Twardej [poz. 8]; Wyjście przez okno [poz. 12] — Od autora.

15. W stronę teatru. Ludzie, zdarzenia, polemiki. Wwa: LSW 1976, 151 s.

Zawartość: Wstęp. — O Juliuszu Osterwie; O Leonie Schillerze; O Adamie Grzymale-Siedleckim; O Jerzym Szaniawskim; Trzy przedstawienia [3 rec. teatr.]; O teatrze radiowym: Informacja i teoria. Tendencje rozwojowe dramaturgii radiowej. Neofici, czyli przyszłość literatury [poz. 13]; O sprawach dawnych — i nieprzedawnionych; Kilka uwag o adaptacjach; O debiuty dramatopisarskie. — Zamknięcie i otwarcie.

Adaptacje

1. G. Fink: Jestem głodny. Adapt. na scenę w 5 aktach ... Powst. 1931. Masz. w Bibl. PWST w Wwie.

2. Awantura o Basię. Scenariusz filmowy wg powieści K. Makuszyńskiego. [Współaut.:] M. Kaniewska. Ekran. 1959.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — Wywiad: Wzmocnić słabe tętno polskiego teatru. [Rozm.] T. Jastrun. *Tyg. Kult.* 1978 nr 19.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan).

[Papuga:] S.R. Dobrowolski. *Polska Zbroj* 1946 nr 135; J.N. Miller. *Robotnik* 1946 nr 150; S. Pollak. *Kuźnica* 1946 nr 26; J. Szczawiej: Papuga. *Gaz. Lud.* 1946 nr 144, przedr. w tegez: Owoc dobrego i złego. Wwa 1959. — [Czarnecki i jego żołnierze:] [J.A. Szczepański] jaszcz. *Tryb. Ludu* 1952 nr 310; A.W. Kral: O teatrze świadomym swych celów. *Nowa Kult.* 1953 nr 2; S. Lastik. *Prz. Kult.* 1953 nr 17/18. — [Dom na Twardej:] W. Kiwliś: Historia i współczesność. *Nowa Kult.* 1954 nr 42; J.A. Szczepański: Próba kolaudacji „Domu na Twardej”. *Teatr* 1954 nr 22; S. Treugutt. *Prz. Kult.* 1954 nr 38; W. Kos. Dom ludzi wczorajszych. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 31. — M. Piwińska: Pelen nieufności teatr K. *Dialog* 1965 nr 1. — J. Koenig: K.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 9. — [Dramaty:] Z. Greń: W podwójnym lustrze. *Dialog* 1971 nr 9; E. Wysińska: The drama under historical pressures. *Polish Literature*, Wwa 1971 nr 3; toż w wersji ros. *Polskaja Literatura*, Wwa 1972 nr 2. — [T. Jastrun] T.J.: 70-lecie urodzin K.K. *Tyg. Kult.* 1977 nr 38. — Sz. Gassowski: K.K. W tegez: Współcześni dramatopisarze polscy. Wwa 1979. — E. Zmudzka: „Papuga” czyli K. kłopoty z historią. *Teatr* 1984 nr 6. — W. Natanson: K. *Zycie Warsz.* 1987 nr 192. — J. Koenig; E. Wysińska: O K.K. *Dialog* 1988 nr 1.

A.Sz.

KORCZAK Jerzy ur. 1927

Krypt.: J.K.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 16 lutego 1927 w Krakowie; syn Stanisława Korczaka, prawnika, i Marii z Landsbergów. Uczęszczał do szkół w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo nadal w Krakowie, a od 1942 w Warszawie, gdzie kontynuował naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych. W 1943 wstąpił do Gwardii Ludowej, w maju 1944 do PPR. W lipcu tegoż roku, po wyzwoleniu Otwocka, gdzie w tym czasie przebywał, zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego. Ukończywszy Oficerską Szkołę Polityczno-Wychowawczą w Lublinie, został wcielony do 2. Armii Wojska Polskiego i wraz z nią przeszedł szlak bojowy do Pragi. Został odznaczony Krzyżem Walecznych i licznymi medalami wojskowymi. Po zakończeniu wojny brał udział w 1945-47 w walkach na wschodzie kraju przeciw oddziałom Ukraińskiej Powstańczej Armii. W 1947 zdał maturę. Debiutował w tymże roku artykułem pt. „Nad kartami emigracyjnych czasopism”, ogłoszonym w *Dzienniku Literackim* (nr 355; z pismem tym współpracował do 1950 jako publicysta kulturalny, recenzent i prozaik). W 1948 zakończył służbę wojskową (zdemobilizowany w stopniu porucznika). Od tegoż roku należał do PZPR (do 1983). W 1948-50 pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (na stanowisku referenta prasy polskiej wydawanej za granicą); równocześnie studiował na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie (dyplom w 1952). Od 1949 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1950 opublikował pierwsze opowiadania: „Trzy spotkania” w *Nowej Kulturze* (nr 6, 7) oraz „Czterdzieści osiem gwiazd” w *Kuźnicy* (nr 10). W 1950-

-52 był kierownikiem literackim Rozgłośni Krakowskiej Polskiego Radia. W 1951 ożenił się z Teresą Mikucką. W tymże roku przeprowadził się do Poznania, gdzie objął kierownictwo artystyczne Artosu, przekształconego w 1952 w Państwowe Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych. W 1953 założył poznański Teatr Satyry, był jego dyrektorem i kierownikiem artystycznym do zamknięcia Teatru przez władze w 1963; od 1958 był równocześnie kierownikiem literackim Teatrów Dramatycznych (do 1961). Rozwijał twórczość literacką jako autor opowiadań, felietonów, recenzji i artykułów, drukowanych m.in. na łamach *Życia Literackiego* (od 1951; tu m.in. w 1956 cykl „Obrachunki (nie tylko) prowincjonalne”), *Widnokregu* (1952-56), *Głosu Wielkopolskiego* (1955-56, 1959-61, 1970; tu m.in. w 1959 cykl pt. „Sobotni felieton Jerzego Korczaka”), *Expressu Poznańskiego* (1956, 1964-67; m.in. w 1956 cykl reporaży pt. „Bryk z podróży na Zachód”), *Wybojów* (1956-57), *Nowej Kultury* (1957-62), *Tygodnika Zachodniego* (1957-60). W 1960 otrzymał nagrodę literacką m. Poznania. W 1963 zakończył pracę etatową i zajął się wyłącznie twórczością literacką, pisząc opowiadania, powieści dokumentalne i reportaże historyczne oraz felietony i artykuły z zakresu publicystyki kulturalnej. Kontynuował ogłaszanie swoich utworów w *Życiu Literackim*, publikował nadto m.in. na łamach czasopism poznańskich *Nurt* (1967-68; m.in. cykl felietonów pt. „Z pozycji 17 południka”), *Tydzień* (1974-81), *W drodze* (od 1981) oraz wrocławskiego dwutygodnika katolickiego *Nowe Życie* (1981-86; m.in. stały felieton pt. „Z notesu”). W 1980-81 był wiceprezesem Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych w Poznaniu. Po wprowadzeniu stanu wojennego nawiązał współpracę z prasą emigracyjną i wychodzącą poza cenzurą. W 1984/85 przebywał w Berlinie Zachodnim na stypendium literackim, ufundowanym przez Deutscher Akademischer Austauschdienst. W 1987 otrzymał za działalność na rzecz niezależnej kultury nagrodę POLCUL Foundation (Australia). W 1988-90 był członkiem Niezależnego Komitetu Kultury, a następnie wszedł w skład Komitetu Porozumiewawczego Środowisk Twórczych. W 1989 został członkiem Polskiego PEN Clubu oraz SPP (wiceprezes, a od 1990 prezes Oddziału Poznańskiego oraz członek Zarządu Głównego SPP). W 1990 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego przyznaną przez Polski PEN Club oraz ponownie nagrodę literacką m. Poznania. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1959), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), Krzyżem Kawalerskim (1971) i Krzyżem Oficerskim (1978) Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Honorową m. Poznania (1978), odznaką „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1980). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Trzy spotkania. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1950, 93 s.

Zawartość: Czterdzieści osiem gwiazd; Trzy spotkania; Samo nie przyjdzie.

2. Na Nowej Hucie. Opowiadania. [Autorzy:] J. Bober, ..., J. Lovell. Wwa: Czyt. 1952, 75 s.

Tu opowiadanie J.K.: Dziewczęta z kombinatu, s. 63-76.

3. Odcinek południowy. [Powieść]. Druk pt. Cena zwycięstwa. *Widnokrug* dod. do *Gaz. Pozn.* 1952 nr 39 [odcinek II], *Gaz. Pozn.* 1952 nr 230-309; *Głos Koszala*. 1953 nr 43-118. Wyd. osob. z podtyt.: Powieść. Wwa: MON 1953, 209 s. Wyd. 1 [!] masowe tamże 1954.

4. Czterdzieści osiem gwiazd. [Opowiadania]. Wwa: MON 1953, 30 s.

Zawartość: Czterdzieści osiem gwiazd [poz. 1]; Jose Pereira wychodzi z wojska.

5. Spalony las. [Powieść]. Powst. 1954-1958. [Inf. autora]. Druk fragm.: Napad. *Życie Lit.* 1954 nr 40; U ojca Beniamina, *Głos Wielkop.* 1955 nr 265; *Żoł. Pol.* 1956 nr 1; Śmierć generała. *Ziem. i Morze* 1956 nr 14.

6. Z pamiętnika chorążego Matuszaka. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1954, 82 s.

7. Pierozek drewniany. Opowiadania. Kr.: WL 1960, 157 s.

Zawartość: Opowiadanie niemoralne; Równowaga; Koniec Atlantydy; Jej szansa; Granica świętości; Kaplica pana Leona; Warcaby; Aleja pachnąca akacją; Wspólny tapczan; Wdowy; Notre tresor; Walizeczka; Czy lubi pan Sartre'a?; Czarodziejski wózek; Pierozek drewniany; W sobotę; Opowiadania z happy-endem.

8. Pogrzeb z gramofonem. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1963, 126 s. Wyd. nast. Pozn.: Rebis 1993.

Zawartość: Pogrzeb z gramofonem; Stary tragic; Melpomena i niebieskie myszki; Zmiana dyrekcji; Przy oknie; Disce puer latine; U przyjaciela; Naiwny; Nagich przyodzicia; W klatce; Powrót na wieś; Szafa; Numer; Z rocznika czterdzieści pięć.

9. Między swastyką a trójzębem. Opowiadania. [Posł.] ... Wwa: NCK 1964, 148 s.

Zawartość: Wyprawa „po język”; Po drugiej stronie Nysy; W kleszczach; Zwiad pod Budziszynem; Czolgi pod Königswarthą; Na tytach; Jak kamień w wodę ...; Maryska; Rubikon nie przekroczony.

10. Wał Pomorski. Powieść dokumentalna. *Gaz. Pom.* 1964 nr 211-309, 1965 nr 1-43, *Tryb. Opol.* 1964 nr 271-309, 1965 nr 1-99, *Głos Koszala*. 1965 nr 14-144. Wyd. osob. pt. Wał Pomorski 1945. Wwa: MON 1967, 202 s.

11. Hamletówka. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1965, 148 s.

Zawiera opowiadania z poz. 7: Czy lubi pan Sartre'a?; Czarodziejski wózek; W sobotę; Opowiadanie niemoralne; Pierozek drewniany; Warcaby, — z poz. 8: Przy oknie; Pogrzeb z gra-

mofonem; Disce puer latine; Numer, — nadto: Ryba bierze; Andzia; Hamletówka; Blizna; Dziwny stary.

12. Klęska „wiernego Heinricha”. [Opowiadanie]. *Gaz. Krak.* 1966 nr 72, 78, 84, 89, *Głos Rob.* 1966 nr 48, 50, 51, *Gaz. Pom.* 1966 nr 61-65, *Gaz. Ziel-górs.* 1966 nr 54, 60, 66, 72, *Tryb. Opol.* 1966 nr 50-54, 56. Wyd. osob. pt.: Klęska wiernego Heinricha. Wwa: MON 1967, 108 s.

13. Klucz do Berlina. [Reportaż historyczny]. Wwa: MON 1966, 407 s., 40 s. tabl. Wyd. nast. tamże: wyd. 1 [!] popularne 1967, wyd. 3 popraw. i uzup. 1971, 553 s., wyd. 4 1976. Por. poz. 15.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej w dziedzinie literatury w 1966.

Adapt. scen.: Klucz do Berlina. Jedenaście scen epickich według książki. Oprac. S. Artowski. Wwa 1966, 97 s., — radiowa: Adapt. M. Komorowska. Radio 1969.

14. Przekłete wzgórze 186,0. Opowiadania. Pozn.: WP 1968, 149 s.

Zawartość: Pożegnanie z bekiem Martyną; Inspekcja; Ułańska szarża; Lili Marlen; Przerwa operacyjna; Pomiędzy bitwami; Czy serce wytrzyma?; Generał w niemodnym garniturze; Moja dezercja; Przekłete wzgórze 186,0; Będzie cmentarz.

15. Klucz do Berlina. (Reportaż sceniczny). Współpraca dramaturgiczna i reż.: B. Poręba. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1968. Druk pt. Klucz do Berlina. (Reportaż dramatyczny). *Mater. Repert.* 1969 nr 1 s. 7-36. Por. poz. 13.

W druku brak inf. o współpracy dramaturgicznej.

16. Jak na niebie, tak i na ziemi. Scenariusz filmowy. Powst. 1969. Por. poz. 17.

II nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki, Gł. Zarządu Pol. Wojska Pol. i Centr. Zarządu Kineematografii na scenariusz filmowy o tematyce wojskowej w 1969.

17. Jak na niebie, tak i na ziemi. [Powieść]. *Głos Wielkop.* 1970 nr 71-136. Wyd. osob. Pozn.: WP 1970, 165 s. Wyd. 2 tamże 1972. Por. poz. 16.

Adapt. tv.: Na niebie i na ziemi. Scenariusz wg powieści „Jak na niebie, tak i na ziemi” oraz powieści B. Madeja „Miecz i kądziel”. A. Twerdochlib. TV 1973.

18. Noc w Quedlinburgu. Opowiadania. Pozn.: WP 1971, 227 s.

Zawiera opowiadania z poz. 9: W kleszczach; Na tyłach; Jak kamień w wodę ...; Maryśka; Rubikon nie przekroczony, — z poz. 14: Pożegnanie z bekiem Martyną; Lili Marlen; Ułańska szarża; Przerwa operacyjna; Pomiędzy bitwami; Czy serce wytrzyma?; Inspekcja; Generał w niemodnym garniturze; Moja dezercja; Przekłete wzgórze 186,0; Będzie cmentarz, — nadto: Tylko raz w roku; Erem; Noc w Quedlinburgu.

19. Pożegnanie z bekiem Martyną. Wybór opowiadań. Pozn.: WP 1974, 301 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1978, 310 s.

Zawiera opowiadania z poz. 7: Porożek drewniany; Opowiadanie niemoralne; Warcaby; Alejka pachnąca akacją; Notre tresor; Wdowy; W sobotę, — z poz. 8: Pogrzeb z gramofonem; Stary tragic; Przy oknie; Disce puer latine, — z poz. 9: Rubikon nie przekroczony, — z poz. 11: Hamletówka; Andzia, — z poz. 14: Pożegnanie z bekiem Martyną; Inspekcja; Przerwa operacyjna; Ułańska szarża; Lili Marlen; Generał w nie-

modnym garniturze; Czy serce wytrzyma?; Przekłete wzgórze 186,0; Będzie cmentarz, — z poz. 18: Erem; Noc w Quedlinburgu, — nadto: Złoty wózek; Czarodziejskie lustro; Wysoki krzyż; Będzie bomba; Śmigus.

W wyd. 2 nadto: Wraca do nas Marcel z miasta ...

20. Wysoki krzyż. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1974 [właśc. 1973], 171 s.

Zawiera opowiadania z poz. 19: Będzie bomba; Czarodziejskie lustro; Śmigus; Wysoki krzyż, — nadto: Sąd nad Piotrem Mikulinem; Izba pamięci; Camping pod czarną górą. — Aneksy: Cztery i pół dychy; Kłopoty z bohaterami; Ustosunkuj się, — dlaczego wojna mi się snu?; W Sarajewie; Powrót z wakacji.

21. Zwiadowcy. [Powieść]. Wwa: Prasa, Książka, Ruch.

[Cz.] 1. Ważka ... Ważka ..., tu Motyl. 1974, 71 s.

[Cz.] 2. W skórze wisielca. 1974, 75 s.

[Cz.] 3. Chłopcy malowani. 1975, 59 s.

[Cz.] 4. Bombonierki o północy. 1975, 67 s.

[Cz.] 5. Niedźwiedź na okręcie. 1975, 73 s.

[Cz.] 6. Prezent dla Smutnej Dyni. 1975, 70 s.

Wyd. łączne całości: wyd. 2 t. 1-3 Wwa: KAW 1977, 130 + 111 + 125 s., wyd. 3 tamże 1981, 330 s.

22. Alarm na pograniczu. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1977, 108 s.

23. Armia Poznań. [Utwór dramatyczny]. TV 1979. Por. poz. 24.

24. Cóżes ty za pani ... [Reportaż historyczny]. Pozn.: WP. Por. poz. 23.

[Cz. 1 z podtyt.:] O walkach Armii „Poznań” 1-12 września 1939 r. 1979, 408 s.

[Cz. 2 z podtyt.:] O walkach Armii „Poznań” 12-19 września 1939 r. 1983, 328 s.

Wyd. łączne cz. 1-2 tamże 1988, 526 s.

25. Błaznane nieśmiertelniki. [Powieść]. Wwa: KAW 1983, 58 s. Wyd. nast. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1989, 263 s.

26. Konspiratorzy. [Reportaż historyczny]. Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW 1990, 193 s.

27. Misja ostatniej nadziei. [Reportaż historyczny]. Wwa: Volumen 1992, 147 s.

Adapt. radiowa: Radio 1993.

28. Nieznaczny ruch gąsienicy. [Opowiadania]. Wr.: Rubikon 1992, 150 s.

Zawiera opowiadania z poz. 14: Inspekcja; Będzie cmentarz; Przekłete wzgórze 186,0, — z poz. 18: Erem; Noc w Quedlinburgu, — z poz. 19: Będzie bomba; Śmigus, — nadto: Gdzie reszta?; Trzy epizody z pierwszej linii; Nieznaczny ruch gąsienicy

Adapt. radiowa: Radio 1993.

Nadto słuchowiska radiowe zob. poz. 27, 28 oraz m.in.: Klucz do Berlina. Adapt.: M. Komorowska. Radio 1969; Jak na niebie, tak i na ziemi. Radio 1971 [por. poz. 17]; Kryptonim Pommernstellung. Cz. 1-9. Radio 1973; Bitwa nad Bzurą. [Współaut.:] A. Zawilski. Radio 1981.

Prace redakcyjne

1. W. Lichtenberg: Dwa do dwóch czyli remis małżeński. Przeł. J. Wasserberg. Oprac. lit. ... Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1968.

2. Ucieczki ku wolności. Wspomnienia Polaków z lat wojny i okupacji. Wybór i oprac.: R. Dyliński, ... M. Skąpski. Pozn.: WP 1980, 663 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1978, 1988. — J. Korczak: Moja przygoda dziesięciolecia. W: 50 lat Poznańskiego Oddziału Związku Literatów Polskich. Pozn. 1971. — Wywiady: Cena zwycięstwa. Rozm. S. Atlas. *Kult. i Ty* 1966 nr 6; Zrozumieć historię i własne życie. Rozm. W. Braniecki. *Głos Wielkop.* 1988 nr 247.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

A. Lam: Jedno spotkanie z prozą J.K. *Nowa Kult.* 1951 nr 13 [rec.: Trzy spotkania]. — [Odcinek południowy:] P. Bystrzycki. *Twórczość* 1954 nr 5; A. Drawicz: Powieść o Drugiej Armii. *Zoł. Pol.* 1954 nr 2; J. Skórmicki: Na odcinku południowym. *Życie Lit.* 1954 nr 2. — H. Zaworska: „Pierzeł drebniany”... — co to jest? *Twórczość* 1961 nr 5. — F. Fornalczyk: Ballady satyryczne. *Współczesność* 1964 nr 11 [rec.: Pogrzeb z gramofonem]. — [Klucz do Berlina:] O. Terlecki. *Życie Lit.* 1966 nr 14; B. Czeszko: Pamiętam jak ... *Nowe Książ.* 1967 nr 14. — E. Najwer: Wojna i teatr. *Nurt* 1978 nr 8 [rec.: Pożegnanie z bakiem Martyną]. — [Cóżes ty za pani ...] O. Terlecki: Powieść o Armii „Poznań”. *Życie Lit.* 1979 nr 44; M. Porwit: Reportaż historyczny. *Kultura* 1980 nr 8, sprost. nr 10; K. Olejnik: „Chłopcy malowani”. *Nurt* 1984 nr 6; K. Traciewicz: „Słońce wschodzi”. *Tyg. Powsz.* 1984 nr 6. — E. Najwer: Przemilczana konspiracja. *Dekada Lit.* 1991 nr 28 [rec.: Konspiratorzy]. — [Misja ostatniej nadziei:] C. Chlebowski: Beznadziejna misja. (Książka bardzo potrzebna). *Polska Zbroj.* 1992 nr 235.

B.T.

KORCZAKOWSKA Jadwiga 1906-1994

Podpisywała urwory też: Kwiecińska-Korczakowska.
Krypt.: J.K.

Autorka książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 6 lutego 1906 w Słupi Nowej (woj. kieleckie) w rodzinie inteligenckiej; córka Władysława Kwiecińskiego i Witalii z Budzyńskich. Uczęszczała do Gimnazjum im. C. Plater-Zyberk w Warszawie. Po zdaniu matury w 1923, podjęła naukę śpiewu i solfeżu, studiowała rysunek w szkole im. W. Gersona, ukończyła trzyletnią szkołę rytmiki J. Mieczysławskiej i trzyletnie kursy dramatyczno-wokalne J. Hryniewieckiej. Jednocześnie uczyła na kompletach dla dzieci i dorywczo zarabiała zdobniczym. Debiutowała w 1927 wierszem pt. „Pierwszy śnieg”, ogłoszonym w *Tygodniku Polskim* (nr 2). W 1928 wyszła za mąż za Jana Korczakowskiego, lekarza. W 1929 złożyła egzamin dyplomowy w ZASP. W 1930-33 mieszkała w Chełmie Lubelskim, gdzie zorganizowała Koło Dramatyczne i prowadziła jedyny w tym mieście zespół teatralny. W 1934 przeniosła się do Torunia. Została tu członkiem Konfraterni Artystów i przewodniczącą Koła Literackiego. Współredagowała też miesięcznik literacki *Teka Pomorska* oraz współpracowała

z Rozgłośnią Pomorską Polskiego Radia, a także z Towarzystwem Czytelní Ludowych. Rozwijając twórczość literacką, publikowała w wielu czasopiśmiech, m.in. w *Iskrach* (1928-39), *Kobietcie w Świecie i w Domu* (1929, 1932-37), *Świecie Dziewcząt* (1929-34), *Wiek Szkolnym* (1929-34), *Bluszczu* (1930, 1932-34, 1936-37), *Dziecku i Matce* (1931-33), *Płomyku* (1931-39) i *Płomyczku* (1932-39), *Czynie Młodzieży* (1933-35, 1938-39), *Kamienie* (1934-35), *Ruchu Kobiecym na Pomorzu* (1935-38), *Kurierze Warszawskim* (1935-39), *Tygodniku Kobiet* (1935-36) i *Kobietcie* (1938-39). W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie i uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu wojny mieszkała nadal w Warszawie i kontynuowała twórczość literacką. Wiersze i opowiadania ogłaszała w wielu czasopiśmiech, m.in. w *Kamienie* (1945-47), *Suwerszczyku* (1945-81), *Płomyczku* (1946-76), *Płomyku* (1946-55, 1965-68) i *Kobietcie* (1948-49). W 1947 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1948 pracowała w Rozgłośni Warszawskiej Polskiego Radia jako autorka piosenek i słuchowisk dla dzieci. W 1970-75 współpracowała jako autorka wierszy z wydawanym w Czeskim Cieszynie miesięcznikiem dla dzieci *Jutrzenka*. W 1976 otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki w pięćdziesięciolecie pracy twórczej, w 1977 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt twórczości literackiej, w 1986 Harcerską Nagrodę Literacką. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977), Złotą Odznaką ZNP (1978). Zmarła 18 grudnia 1994 w Otwocku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jędrusiowe bajki. Wwa: *Bluszc* [1932], 90 s. Wyd. nast.: tamże [1938]; Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1947].

Zawartość: Jak to było z trepkami Kasienki; O dziadku-majsterku i koziołkowym latawcu; O kocich awanturach i o kocim zwycięstwie; O małym Marku i wielkim jarmarku; Czemu kurki jeść nie chciały, czemu buty tańcowały; O duszku-kocmołuszku; O mądrym wiatraku i synku młynarzowym; Jak mały Wojtuś swoją wieś zbożać; Dziwne przygody maleńkiego cosia.

2. Trzy Miki z Ameryki. [Bajka dla najmłodszych]. Wwa: *Bluszc* 1933, 44 s. Wyd. nast. tamże [1938].

3. Ofiara Ani. Opowiadania dla dorastającej młodzieży. Wwa: Tow. Wydawn. *Bluszc* 1934, 176 s.

Zawartość: Ofiara Ani; Andrusy; Ona ma serce; Bal Teda; Powitanie wiosny; Ostatnia partia; Radość świąteczna; Pierwsza miłość; Różowa sukienka; Prima aprilis; Basia i kasztany; Żyrafa. Opowiadanie Andrusy wyróżnione V nagrodą w konkursie tygodnika *Tęcza* w 1934.

4. Prawdziwa bajka o Kopciuszku. Nowela. [Wwa: *Bluszcz* 1934], s. 9-43.

Dodatek do dwutygodnika *Kobieta w Świecie i w Domu*.

5. Start. Powieść dla dziewcząt. Wwa: *Bluszcz* 1934, 189 s.

Podp.: J. Kwiecińska-Korczańska.

6. Za białą ścianą. Szkic powieściowy. Wwa: Tow. Wydawn. *Bluszcz* [1934], 110 s.

Podp.: J. Kwiecińska-Korczańska.

7. Krzyk dziecka. Obrazki z życia. Studium psychologiczne. Wwa: Tow. Wydawn. *Bluszcz* 1935, 277 s.

Zawartość: Rozum ptaszęcy; Nowy tatuś; Europejczyk; Rydwan; Cuda na piasku; Kolorowa jesień; Mamo, a ja!; Jurkowa krzywda; Co ja jestem winien; Cudowne dziecko; Obrzędowość w pokoju dziecięcym; Wizyta; Mędrzec; Syn pustoty; Nie rozumiesz!; Trzy pociechy; Dziecko chore; Szczurek portowy; Wakacje Franka; Jaś na grobach; Biedny Herod; Doll; Niepotrzebny; Trudność zblżenia; Raj; Węgiel; Bóg Jacka.

8. Chiński dwór. [Powieść]. Wwa: NK 1936, 102 s. Wyd. nast.: Wwa: J. Przeworski 1938; wyd. 2 [!] Wwa: Wiedza 1946, wyd. 3 tamże 1948.

I nagroda w konkursie *Plomyka* w 1936

9. Krokusy. Poezje. Wwa: Tow. Wydawn. *Bluszcz* 1936, 67 s.

10. Miłość Marty. Powieść współczesna. Pozn.: S. Dippel [1937], 229 s.

11. Dzieci podwórka. [Opowiadanie]. Wwa: J. Przeworski 1938, 78 s. Wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946.

II nagroda w konkursie Koła Macierzy Szkolnej im. Z. Bukowieckiej w Warszawie w 1937.

12. Karuzela. Wiersze dla dzieci. Kr.: S.A. Krzyżanowski [1945], 32 s.

13. Na wsi. Opowiadania dla dzieci. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1945, 32 s.

Zawartość: Jacusiowa palma; Pudelko straszdyłko; Pieniądze Kuby; Jesienna bajka; Andrzejkowe Andrzejki.

14. Psotne kotki. Proza rymowana dla dzieci. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1945, 48 s.

15. Kraina wszelkich możliwości. Powieść dla dzieci. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1946, 70 s.

16. Gwiazdka Piotrusia. Wesołe opowiadanie fantastyczne dla małych dzieci. Pozn.: Z. Gustowski 1947, 20 s.

17. Pałac pod gruszą. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1948, 238 s. Wyd. nast. wyd. 2 Wwa: Pax 1969, tamże wyd. 3 1973; wyd. 4 Wwa: NK 1985.

II nagroda w konkursie wydawn. NK w 1947.

18. Teraz już wiem. Wwa: KiW 1949, 23 s.

Zbeletryzowany opis produkcji papieru i zeszytów.

19. W ogródku Kasi. [Wiersze]. Wwa: NK 1950, 30 s.

20. Wielka przygoda Staszka. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1950, 15 s. Wyd. nast.: Wwa: Sztuka 1953.

21. Janek, syn Budziszka. [Opowieść historyczna]. Wwa: NK 1951, 26 s.

22. Narodziny statku. Wwa: KiW 1951, 64 s.

Zbeletryzowany opis budowy i wodowania statku „Sołdek”.

23. Rozbicie. [Autobiograficzny szkic powieściowy]. Powst. 1951.

III nagroda w konkursie Pol. Kom. Obróńców Pokoju w 1952.

24. Wspólnymi siłami. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1951, 15 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1958.

25. Dwie Marysie. Baśń sceniczna w 5 odsłonach oprac. wg bajki ludowej. Wwa: NK 1952, 73 s. Wyst. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski” 1960.

V nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki w 1951.

26. Mama do wszystkiego. Szkic powieściowy. Powst. 1952. Druk *Echo Krak.* 1954 nr 295-310; *Expr. Pozn.* 1954 nr 295-310; *Expr. Wiecz.* 1954 nr 294, 295, 297-301, 303-305, 307-309.

II nagroda w konkursie wydawn. Czyt. w 1953.

27. Mateuszek. Scenariusz filmu animowanego. Powst. 1952.

I nagroda w konkursie PCK i Min. Zdrowia w 1952.

28. Mały rybak. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1956, 35 s.

29. Bułeczka. [Powieść dla młodszych dzieci]. Wwa: NK 1957, 122 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1967, wyd. 4 1969, wyd. 5 1976, wyd. 6 1979, wyd. 7 1986. Por. poz. 42.

III nagroda w konkursie wydawn. NK w 1957.

30. Na wycieczce. [Wierszowane opowiadanie]. Wwa: Ruch 1957, [16] k.

Przekł.: niem.: Die Landpartie [Przel.] W. Vogel. Wwa 1958, wyd. nast. tamże: 1964, 1965, — ros.: Na progulke. Wwa 1958, wyd. nast. tamże: 1964, 1965.

31. Przygody kózki. [Wierszowane opowiadanie]. Wwa: Ruch 1957, [16] k.

Przekł.: litew.: Ožkytes nuotyki. [Przel.] R. Butkute. Vilnius 1959, wyd. nast. tamże: 1960, 1966, — niem.: Geissleins Abenteuer. [Przel.] W. Vogel. Wwa 1958, wyd. nast. tamże: 1959, 1964, 1965, — ros.: Priklučenijsa kozocki. Wwa 1957, wyd. nast. tamże 1964.

32. Don Kichot z Olszany. Szkic powieściowy. Druk w: *Trudny siew*. Wwa 1959 s. 120-136.

Wyróżnienie w konkursie ZNP w 1959.

33. Co Kryśka sama potrafi. [Wierszowane opowiadanie]. Wwa: NK 1960, [6] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1973.

Przekł.: ros.: Baśja wzrosłaja sovssem. [Przel.] A. Golemba. Wwa 1965, — rum.: Catrinei se joaca. București, Varsovia

1964, — węgier: Mit tud Kati egyedül. [Przet.] E. Sebők. Wwa 1961, wyd. nast. Budapest. Wwa 1963.

34. O dzielnym marynarzyku. [Opowiadanie fantastyczne dla najmłodszych]. Wwa: NK 1961, [12] k.

35. Spotkanie nad morzem. [Powieść]. Wwa: NK 1962, 170 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1970, wyd. 4 1974, wyd. 5 1979, wyd. 6 1984, wyd. 7 1987, wyd. 8 1990, wyd. 9 1992, [wyd. 10] 1994.

Przekł. ukr.: Zustrì nad morem. [Przet.] K. Glovačka. Kív 1967.

36. Trudny wiek. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1964.

Wyróżnienie w konkursie T. Klas. w Warszawie w 1965. Inf.: *Biał. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 3 s. 13.

37. Żuczek i marsjanie. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1964, 188 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1983.

38. Otwarte drzwi. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 87 s.

39. Przygody Joanny. [Opowieść dla młodszych dzieci]. Wwa: NK 1967, 61 s. Wyd. 2 tamże 1974.

40. Mały. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1968, 44 s. Przedr. zob. poz. 45.
II nagroda w konkursie Wydawn. Harcerskiego w 1968.

41. Szpaki z Muranowa. [Powieść dla starszych dzieci]. Łódź: WŁ 1972, 232 s.

42. Bułeczka. Scenariusz filmowy na podst. własnej powieści ... Ekran. 1973. Por. poz. 29.

Nagroda jury i Złotej Plakietki na IX Festiwalu Filmów Dziecięcych w Teheranie w 1974.

43. Filipek. [Powieść dla starszych dzieci]. Wwa: NK 1977, 209 s.

44. Kto zawinił. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1978.

Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie miesięcznika *Scena* na jednoaktówkę dla młodzieży o tematyce pozamicznej w 1978.

45. Zabawa w chowanego. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: LSW 1978, 93 s.

Zawartość: Zabawa w chowanego; Dzikie królik; Zakład; Mały [poz. 40].

46. Czarnuszkowo. [Baśń dla najmłodszych]. Wwa: Czyt. 1980, 145 s.

47. Wakacje w Borkach. [Powieść dla dzieci]. Wwa: LSW 1980, 196 s. Wyd. 2 tamże 1984.

48. Smyk. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1981, 123 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Wyróżnienie w konkursie wydawn. NK w 1980.

Nadto 11 drobnych ilustrowanych książeczek dla dzieci w wieku przedszkolnym wydawanych w 1950-1960 przez NK i RSW „Ruch” w seriach *Po-*

czytaj mi Mamo, Przeczytaj i namaluj, Mały Malarz, Bawimy się.

Sluchowiska radiowe, m.in.: Operacja. Radio 1936. — Za okres 1945-1960 brak szczegółowych danych. — Różowy królik. Radio 1967. II nagroda w konkursie Rozgłośni Warszawskiej Polskiego Radia w 1965. — Zginęła dziewczynka. Radio 1968.

Wydania osobne poszczególnych wierszy w opracowaniu muzycznym: Wiosenny wiatr. [Muz.] W. Frieman. Kr.: PWM 1951, [2] k. — Piosenka o złotym listku. [Współwyd. z:] L. Krzemieniecka: Majowa nocka. [Muz.] W. Lutosławski. Kr.: PWM 1954, 6 s. — Spotkanie. [Współwyd. z:] J. Osieńska: Wiatr i Małgosia; J. Brzechwa: Lata ptaszek. [Muz.] A. Malawski. Kr.: PWM 1957, 7 s.

Adaptacje

1. Janko Muzykant. Sztuka w 4 odsłonach wg noweli H. Sienkiewicza. Wwa: LSW 1959, 26 s.

2. K. Paustowski: Stalowy pierścieneczek. Adapt. ... Radio 1969.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1953, 1966, 1978, 1988, 1989. — SWPP 1. — PP (J. Ka-czyńska). — NSLD (S. Frycie).

J. Broniewska. *Wiad. Lit.* 1938 nr 26 [rec.: Chiński dwór]. — J. Broniewska. *Wiad. Lit.* 1938 nr 22 [rec.: Dzieci podwór-ka]. — K. Kuliczowska: Stare i nowe bajki. *Odrodzenie* 1947 nr 50. — J.A. Górski: W pałacu pod gruszą. *Dzisiaj i jutro* 1948 nr 46. — J. Puget: Trzy sztuki w Bajki Pomorskim. *Teatr Lalek* 1960 nr 9 [m.in. rec.: Dwie Marysie]. — [Janko Muzykant. Oprac. ...] I. Cywińska. *Teatr Lud.* 1960 nr 4; H. Vogler: Muzyka i urodzaj w polu. *Życie Lit.* 1960 nr 17. — J. Papużńska: Rodzina w różnych wersjach. *Nowe Książ.* 1968 nr 16 [rec.: Otwarte drzwi]. — H. Skrobiszewska: Pozytywny kolek-tyw z bohaterem. *Nowe Książ.* 1972 nr 25 [rec.: Szpaki z Mu-ranowa]. — T. Katner: Propozycje dla najmłodszych. *Nowe Książ.* 1978 nr 22 [rec.: Zabawa w chowanego]. — E. Brzoza: Bukiet czasu kryzysu. *Nowe Książ.* 1981 nr 20 [rec.: Czarnusz-kowo]. — J. Ondrusz: J.K. *Jutrzenka*, Czeski Cieszyń 1983/84 nr 5. — A. Marzec: Warsztat pisarski a walory poznawcze i estetyka powieści — o „Spotkaniu nad morzem” J.K.W. Wy-brane zagadnienia literatury współczesnej w nauczaniu języka polskiego. Kr. 1984. — W. Korolczuk: Czas kanikuły. *Tyg. Kult.* 1985 nr 22 [rec.: Wakacje w Borkach].

B.D.

KORKOZOWICZ Kazimierz ur. 1907

Pseud. Kazimierz Sas.
Powieściopisarz.

Urodzony 4 marca 1907 w majątku Tróścieniec (pow. słucki); syn Witolda Korkozowicza i Felicji z Lipińskich, obywateli ziemskich. W 1927 ukończył Korpus Kadetów w Modlinie. W 1928-39 pracował w firmach handlowych w Gdyni i Warszawie. Ożenił się z Joanną Patalas (rozwód 1945). Debiutował w 1939 powieścią „Dom grozy” (pod pseud. Kazi-mierz Sas). Po wybuchu II wojny światowej prze-bywał nadal w Warszawie i zajmował się doryw-czo różnymi pracami zarobkowymi. Po powstaniu

warszawskim został wywieziony w 1944 na roboty przymusowe do Niemiec (Keul w Turynii). Po zakończeniu wojny przebywał we Francji, gdzie pracował w Delegaturze PCK w Lindau. W 1946 powrócił do Polski. W tymże roku ożenił się z Zofią Dobrowolską, wówczas studentką farmacji. Wkrótce objął Delegaturę PCK w Genewie. Po zlikwidowaniu tej placówki w 1948 pracował w Warszawie jako radca w Ministerstwie Przemysłu. W 1951 był współzałożycielem, a następnie pracownikiem warszawskiej Spółdzielni Wydawniczej „Znak”; na początku lat siedemdziesiątych został przewodniczącym Rady Nadzorczej. W 1976 przeszedł na emeryturę. Mieszka w Halinowie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dom grozy. [Powieść]. Wwa: F. Hoesick 1939, 212 s. Przedr.: *Gaz. Ziel-górs.* 1958 nr 51-107; *Sztand. Ludu* 1958 nr 111-153.

Podp.: Kazimierz Sas.

2. Urlop Huberta Gardy. [Powieść]. Powst. przed 1939. Druk pt. Urlop Huberta Gardy (i mój). [Powieść]. *Tryb. Maz.* 1958 nr 138-217.

Wg inf. autora pierwodr. przed 1939 w czasopiśmie *Świat*.

3. Trzecia rakietka. [Powieść]. *Tryb. Maz.* 1957 nr 260-305; *Sztand. Ludu* 1957 nr 296-308. Wyd. osob. Wwa: MON 1958, 197 s. Wyd. 2 tamże 1959. Przekł. ros.: Tajna starożytności. [Przekł. skrócony] O. Rjażskij. Moskwa 1966. – słowac.: Tretia raketa. [Przekł.] A. Beskid. Bratislava 1963.

4. Koguty pułkownika Bonivarde'a. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1959 nr 308-311, 1960 nr 2-76; *Tryb. Maz.* 1959 nr 251-313, 1960 nr 1-22. Druk. też pt. Ostatnia akcja pułkownika Bonivarde'a. [Powieść]. *Gaz. Białost.* 1960 nr 294-310, 1961 nr 1-65.

5. Dom w górach. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1961 nr 19-62. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1968, 184 s. Por. poz. 10.

Przekł. czes.: Krev volá o pomstu. [Przekł.] V. Kopp. Praha 1970.

6. Dziewczyna i maska. [Powieść]. *Głos Rob.* 1964 nr 98-172; *Dz. Zach.* 1964 nr 203-267; *Gaz. Białost.* 1964 nr 152-229.

7. Kryptonim Pandora. [Powieść]. *Głos Rob.* 1965 nr 310, 1966 nr 1-72; *Sztand. Młod.* 1965 nr 312, 1966 nr 1-99; *Dz. Zach.* 1966 nr 34-101. Wyd. osob. pt. Jolanta i Apokalipsis. Wwa: MON 1966, 238 s. Wyd. 2 tamże 1969.

Przekł. niem.: Wer ist Mr. Prot. [Przekł. skrócony] R. Willnow. Berlin 1968. – słowac.: Krycie meno Apokalypsa. [Przekł.] M. Novacký. Bratislava 1968.

8. Mężczyzna w hotelu. [Opowiadanie]. *Głos Rob.* 1965 nr 31-38, *St. Ludu* 1965 nr 63-82. Radio 1967.

9. Będę zamordowana. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 252 s.

Przekł. rum.: Jurnal de vacanță. [Przekł.] A. Mareş. Cluj 1980. – słowac.: Zavražďa ma. [Przekł.] S. Dúbrava. Bratislava 1973.

10. Dom w górach. [Utwór dramatyczny]. TV 1970. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1970 nr 2 s. 95-116. Por. poz. 5.

11. Przyłbice i kaptury. [Powieść]. Wwa: MON 1970, 414 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 4 1985; wyd. łączne z poz. 12 pt. Przyłbice i kaptury; Nagie ostrza. Wwa: MON 1986, 535 s., wyd. 2 tamże 1987. Por. poz. 21.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 12.

12. Nagie ostrza. [Powieść]. Wwa: MON 1970, 266 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 4 1985. Wyd. łączne z Przyłbice i kaptury zob. poz. 11.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 11.

13. Maruta. [Powieść]. *Dz. Balt.* 1972 nr 78-134; *Sztand. Ludu* 1972 nr 78-138. Wyd. osob. Wwa: KAW 1976, 191 s.

14. Nad Wisłą 1944. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: MON 1973, 143 s.

15. To ja, umarły. [Powieść]. *Głos Pr.* 1973 nr 83-129, *Dz. Zach.* 1973 nr 209-249, *Głos Koszal.* 1973 nr 101-159, *Głos Pom.* 1973 nr 148-213. Wyd. osob. Wwa: MON 1974, 250 s. Wyd. 2 tamże [1990].

16. Biały płaszcz w brązową kratkę. [Powieść]. Wwa: KAW 1975, 187 s.

Przekł. litew.: Baltas apsiaustas rudais langeliais. [Przekł.] K. Uscila. W: Nuotykiniai užsienio rašytoju kuriniai. Vilnius 1988. – ros.: Beloe pal'to v kletku. [Przekł.] V. Kiselev. W: Sovremennyj pol'skij detektiv. Moskva 1982.

17. Siedmioramienny świecznik. [Powieść]. Wwa: KAW 1975, 206 s. Przedr. pt. Kto sieje wiatr. [Powieść]. *Gaz. Pom.* 1977 nr 18-68.

18. Strefa cienia. [Powieść]. *Wieczór* 1978 nr 141-226. Wyd. osob.: Wwa: MON 1979, 263 s.

19. Ostatni zwycięzca. [Powieść]. Wwa: MON.

Cz. 1. Pierścień Wezyra. 1979, 315 s.

Cz. 2. Wilcze tropy. 1979, 370 s.

Cz. 3. Koło fortuny. 1980, 395 s.

Cz. 4. Osleple żrenice. 1981, 333 s.

Cz. 5. Laur i kadzidło. [1982], 260 s.

Wyd. 2 łączne pt. Ostatni zwycięzca. T. 1-2 tamże 1984, 249 + 613 s.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej II stopnia w 1983.

20. Pod czarcim kopytem. [Powieść o Stadnicim]. Wwa: MON [1983], 370 s.

21. Przyłbice i kaptury. Scenariusz filmowy; M. Piestrak. Ekran. 1984. Por. poz. 11.

22. Letnia przygoda. [Powieść]. Wwa: MON 1988, 127 s.

23. Powrót Czarnego. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: MON 1989, 223 + 235 s.

24. Jeźdźcy Apokalipsy. [Powieść]. T. 1-3. Wwa: MON 1990, 255 + 239 + 231 s.

25. Synowie Czarnego. [Powieść]. [Wwa]: MON [1990], 255 s.

26. Zachariasz. [Powieść]. Wwa: Bellona 1991, 237 s.

27. Legenda za 10 mln \$. [Powieść]. Wwa: Ypsilon 1993, 195 s.

28. Urwany ślad. [Powieść]. Wwa: Ypsilon 1993, 168 s.

OPRACOWANIA (wybór)

z.k. *Odra* 1958 nr 48 [rec.: Trzecia rakietka]. – J. Putrament. Maruta. *Literatura* 1977 nr 27 [rec.: Maruta]. – [Ostatni zwycięzca.] Z. Płazewski: Fikcja autora contra fakt historyczny. *Nowe Książ* 1980 nr 8 [dot. cz. 1-2]; Z. Płazewski: Polskie szable w akcji. *Tamże* 1980 nr 19 [dot. cz. 3]. – W.K. Siewierski: Po-wieść o diable. *Nowe Książ*, 1984 nr 7 [rec.: Pod czarcim ko-pytem].

J.Z.

KORNACKI Jerzy 1908-1981

Pseud.: J.K.; Piotr Szakłak.
Powieściopisarz.

Urodzony 22 lipca 1908 w Warszawie; syn Ludwika Kornackiego, artysty złotnika, i Felicji z Życieńskich. Do szkół uczęszczał w Brodnicy (1921-23), a następnie w Warszawie do Gimnazjum im. Władysława IV i w Suwałkach, gdzie ukończył ostatnią klasę gimnazjum (nie składając egzaminu maturalnego). Debiutował w 1931 opowiadaniem pt. „Pan Sielanko”, ogłoszonym w *Kobiecie Współczesnej* (nr 30). W 1932-33 był sekretarzem redakcji pisma *Epoka*, gdzie publikował również w latach następnych artykuły oraz recenzje literackie i teatralne. W 1933 był inicjatorem wraz z Heleną Boguszewską (późniejszą żoną) utworzenia zespołu literackiego Przedmieście, którego był członkiem do rozwiązania grupy w 1937, współredagował także wydawane przez tę grupę tomy zbiorowe. Był współpracownikiem Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom. Prozę i artykuły publicystyczne ogłaszał w *Leuarze* (1934, 1936) i *Prosto z mostu* (1936, 1938). Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i brał czynny udział w konspiracyjnym życiu kulturalnym. W lutym 1944 z polecenia PPS wszedł w skład konspiracyjnej Krajowej Rady Narodowej, w której był przewodniczącym Komisji Kultury, Nauki i Wychowania, a także członkiem Komisji Propagandowej oraz Komisji Wyznaniowej i Naro-

dowościowej. Uczestniczył w pracach Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN). Od 1944 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od grudnia 1944 do grudnia 1947 należał do PPS (tu od lipca 1945 do 1947 był członkiem Rady Naczelnej). W 1945-47 pracował w Prezydium Rady Ministrów w Warszawie jako dyrektor Instytutu Pamięci Narodowej (którego był twórcą), a następnie jako dyrektor Funduszu Kultury. W tym samym czasie wchodził w skład Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich. Artykuły i prozę ogłaszał m.in. w pismach *Odrodzenie* (1944-45), *Nowa Epoka* (1945), *Lewy Tor* (1945-46) i *Młodzi idą* (1945-46). W 1948 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Od 1950 zajmował się wyłącznie pracą literacką. W 1958 we współpracy z H. Boguszewską reaktywował działalność zespołu literackiego Przedmieście, ostatecznie rozwiązanego w styczniu 1962. Brał udział w spotkaniach warszawskiego Klubu Krzywego Koła. W 1959 przebywał wraz z H. Boguszewską na trzymiesięcznym stypendium w Paryżu, zbierając materiały do książki o francuskim proletariacie. W końcu września 1961 został aresztowany i w lutym 1962 postawiony przed sądem pod zarzutem „kolportażu i przechowywania wydawnictw zagranicznych” (podczas rewizji skonfiskowano 14 tomów dzienników prowadzonych w 1943-61, które następnie zostały zniszczone w urzędzie Prokuratury Wojewódzkiej w Warszawie). Skazany na jeden rok więzienia, przebywał w zakładzie karnym w Potulicach do lipca 1962. W późniejszym okresie fragmenty prozy publikował w *Miesięczniku Literackim* (1971, 1974, 1977). Odznaczony Orderem Odrodzenia Polski IV klasy (1945). Zmarł 11 listopada 1981 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Oczy i ręce*. [Powieść]. Wwa: Bracia Drapczyńscy 1934, 146 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1946, tamże wyd. 3 1953, wyd. 4 1954.

Przekł. ros.: *Glaza i niki*. [Przeł.] K. Dunin-Borkowski. W: H. Boguszewska, ...: *Izbrannoe*. Moskwa 1953.

2. [Utwork w:] *Pierwszy maja*. Wwa 1934. Zob. *Prace redakcyjne poz. 1*.

Tu J.K.: *Pierwszy maja*. [Opowiadanie]; *Gołębie*. *Sztuka w 5 obrazach*. *Przedr. zob. poz. 12*.

3. [Opowiadania w:] *Przedmieście*. Wwa 1934. Zob. *Prace redakcyjne poz. 2*.

Tu J.K.: *Noc z policjantem na gałęzi*; *Latający Holender*; *Krawcy*; *Agata z ulicy Figowej*; *Kwesta*. [Współaut.] H. Boguszewska.

4. *Jadą wozy z cegłą*. *Powieść*. [Współaut.] H. Boguszewska. Lw., Wwa: *Książ. Atlas* 1935, 256 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; wyd. 3 Wwa: Gebethner i Wolff 1948; Wwa: PIW 1952,

tamże wyd. nowe 1953; wyd. 3 1955. Przedr. zob. poz. 12.

Przekł. ros.: Vezur kirpić. [Przeł.] N. Krymova. W: H. Boguszewska, ...: Izbrannoe. Moskwa 1953.

5. Wisła. Powieść. [Współaut.:] H. Boguszewska. Lw., Wwa: Książ. Atlas 1935, 321 s. Wyd. nast.: Wwa: Gebethner i Wolff 1948. Przedr. zob. poz. 12. Por. poz. 7.

Adapt. radiowa pt. Ludzie Wisły. Radio 1937.

6. Polonez. [Cykl powieściowy].

T. 1. Nous Parisiens. Powieść. [Współaut.:] H. Boguszewska. Wwa: NK 1936, 244 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946; wyd. 3 tamże 1946; wyd. 3 [!] Wwa: KiW 1950.

T. 2. Deutsches Heim. Powieść. [Współaut.:] H. Boguszewska. Wwa: NK 1937, 423 s. Wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946.

T. 3. Wschód. Wwa: NK 1939, 430 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946, wyd. 3 tamże 1948.

T. 4. H. Boguszewska: Święcona kreda. Wwa: NK 1939, 526 s. Wyd. 2 z przedm. ... Wwa: Wiedza 1948.

Wyd. łączne całości t. 1/2-3/4: wyd. 3 Wwa: Czyt. 1955, 428 + 515 s. Przedr. zob. poz. 12.

7. Ludzie Wisły. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Boguszewska, A. Ford, J. Zarzycki. Ekran. 1937.

Na podstawie powieści Wisła [poz. 5].

8. Ludzie wśród ludzi. Autorzy: H. Boguszewska, ... Wwa: Wiedza 1946, 73 s. Wyd. 2 tamże 1948.

Tu autorstwa J.K.: Słowo o Dembińskim (Lublin – jesień 1944, Kraków – wiosna 1945); Towarzysz Dubois (Warszawa, jesień 1945).

9. Kregle i kule. Powst. ok. 1951. Druk fragm. *Twórczość* 1951 nr 4 s. 78-97. Wyd. osob. całości: Wwa: KiW 1959, 240 s.

10. Las. [Powieść; współaut.:] H. Boguszewska. Wwa: MON 1955, 220 s. Przedr. zob. poz. 12.

11. Rozsada. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1955, 166 s.

Zawartość: Na Podwalu; Na Solcu; W Nowym Dworze; W Załębiu.

12. Pisma wybrane. [Współaut.:] H. Boguszewska. Wyboru dokonał H. Michalski. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1956, 703 + 761 s.

Tu autorstwa J.K. oraz J.K. i H. Boguszewskiej. T. 1: Nango; Krawcy [poz. 3]; Gołębie [poz. 2]; Jadą wozy z cegłą [poz. 4]; Wisła [poz. 5]. – T. 2: Polonez [poz. 6]; Las [poz. 10]; Rozsada [poz. 11]; Kregle i kule [poz. 9].

13. Zielone lato 1934. [Wspomnienia; współaut.:] H. Boguszewska. Wwa: KiW 1959, 277 s.

14. Powieść pod różą. [Współaut.:] H. Boguszewska. Powst. 1960-1963. Masz. w Muzeum Literatury, Wwa.

Przekład

1. J.M. Mackinder: Praca indywidualna w klasach dla najmłodszych. Przeł. z ang. ... Dostosowała do potrzeb nauczyciela polskiego: H. Dobrowolska. Wwa: NK 1935, 136 s.

Prace redakcyjne

1. Pierwszy maja. Książka zbiorowa. Red.: H. Boguszewska, ... Wwa: Rój 1934, 294 s.

2. Przedmieście. [Książka zbiorowa]. Red.: H. Boguszewska, ... Wwa: Rój 1934, 275 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. – Wywiad: Tam, gdzie jadą wozy z cegłą. Wywiad z Heleną Boguszewską i J.K. *Kur. Lit.-Nauk* 1935 nr 10; Tajemnice twórczości. U. Boguszewskiej i K. [Rozm.] S. Szurlejówna. *Prosto z Mostu* 1936 nr 24; Z. Boguszewska i K. o „Przedmieściu” [Rozm.] A. Galis. W tegez: Poszukiwacz prawdziwej rozmowy. Wwa 1977.

SWPP 1. – PP (M. Brykalska). – LP (D. Knysz-Rudzka). – RL 1981 (A. Biernacki). – SBDPRR (U. Cwierzyńska, J. Franczak).

[T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk* 1934 nr 49 [rec.: Oczy i ręce]. – [Jadą wozy z cegłą] E. Breiter: O tymczasowości chwili obecnej. *Wiad. Lit* 1935 nr 9; A. Grzymała-Siedlecki: Jaką cegłę wiozą te wozy? *Kur. Warsz.* 1935 nr 70; Z. Mianowska. *Pion* 1935 nr 14; Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1935 nr 5. – [Wisła] E. Breiter: Mitologia dzisiejszej Wisły. *Wiad. Lit.* 1936 nr 1; A. Jesionowski: Jeszcze jeden nieznanый świat. *Prosto z Mostu* 1936 nr 2; Z. Mianowska. *Pion* 1936 nr 32; S. Rogoż. *Skamander* 1936 nr 67; Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1936 nr 2. – K.W. Zawdziński: Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich 4. Wypaczenia doktrynalnego naturalizmu. *Prz. Współcz.* 1936 nr 11, przedr. w tegez: Z pism... Opowieści o powieści. Kr. 1963 [dot.: Jadą wozy z cegłą; Wisła]. – [Polonez:] E. Breiter: Inny rytm z zachodniej granicy. *Wiad. Lit.* 1937 nr 5; K. Czachowski: Dwa przekroje życia polskiego. *Czas* 1937 nr 187; A. Jesionowski: Bezdroża. *Kultura* 1937 nr 50; K. Kuryluk: Powieść o Polsce współczesnej. *Naprzód* 1937 nr 234, toż *Robotnik* 1937 nr 233; J.K. Wende: „Polonez” Polski Odrodzonej. *Epoka* 1938 nr 2, przedr. w tegez: Literatura, historia, polityka. Wwa 1982; J.N. Miller. *Warszawa* 1946 nr 2; A. Wazyk: Zła akustyka. *Kuźnica* 1946 nr 7; S. Lichański: „Polonez”. *Now. Lit.* 1947 nr 28, przedr. pt. Z czasów radosnej twórczości w tegez: Literatura i krytyka. Wwa 1956; S. Żółkiewski: Dwie znamienne książki. (J. Zawieski „Noc Huberta”, Boguszewska i K. „Polonez”). *Kuźnica* 1947 nr 7. – A. Wasilewski: Na drogach mieszczańskiego protestu. (O twórczości H. Boguszewskiej i J.K.). *Twórczość* 1950 nr 2. – [Las:] L. Herdegen: O co to walczą? *Zycie Lit.* 1955 nr 17, przedr. w tegez: Zadania domowe. Kr. 1956; J. Preger: Nowa powieść Boguszewskiej i K. *Twórczość* 1956 z. 1. – [Rozsada:] J. Kwiatkowski: Dla kogo pisze się książki? *Zycie Lit.* 1956 nr 10. – [Kregle i kule:] A. Lam: Rzeczywistość zatrzymana. *Twórczość* 1960 nr 2; S. Lichański: Nowa powieść K. *Nowe Książ.* 1960 nr 3; J.J. Lipski: Laplace’owska mgławica. *Nowa Kult.* 1960 nr 2. – H.M. Małgowska: Nowa formuła powieści społecznej. Z działalności grupy literackiej „Przedmieście”. W: Z problemów literatury polskiej XX w. T. 2. Wwa 1965. – A. Ptak: Twórcy „Przedmieścia” – Helena Boguszewska i J.K. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. – J.J. Lipski: Sprawa zniszczenia dzienników J.K. *Zapiski* 1978 nr 5. – J. Zieliński: Zbudzona z uśpienia. Książka jutra. *Res Publica* 1989 nr 9/12 [dot.: Powieść pod różą]. – K. Jakowska: Międzywojenna powieść perswazyjna. Wwa 1992, passim. – J.J. Lipski: J.K. *Więź* 1992 nr 10.

B.D.

KORNGUTÓWNA Aniela

zob. KALLAS Aniela

KORNHAUSER Julian

ur. 1946

Pseud.: (J.); J.K., Jacek Holz; (JK); juk.
Poeta, prozaik, historyk literatury, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 20 września 1946 w Gliwicach; syn Jakuba Kornhausera, księgowego, i Małgorzaty z domu Glombik. Ukończył Liceum Ogólnokształcące im. A. Struga w Gliwicach. Od 1965 studiował filologię słowiańską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1966 wierszem „Nikifor”, ogłoszonym w „Almanachu Młodych 1965/1966”. W następnych latach publikował wiersze, przekłady, artykuły i recenzje m.in. w *Poezji* (od 1967), *Życiu Literackim* (zwłaszcza w 1968-71) i w *Studencie* (1969-76; tu też pod pseud. Jacek Holz). W 1968 był współzałożycielem i do połowy 1975 członkiem grupy poetyckiej Teraz. Po uzyskaniu w 1970 magisterium w zakresie filologii serbsko-chorwackiej, podjął pracę (jako asystent) w Instytucie Filologii Słowiańskiej UJ. W 1975 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy „Milan Begović, Vladimir Vidrić i Antun G. Matoš jako przedstawiciele poezji chorwackiego modernizmu” (promotor doc. Włodzimierz Kot) i otrzymał stanowisko adiunkta. Studia i rozprawy naukowe ogłaszał głównie w czasopismach slawistycznych i książkach zbiorowych, polskich, chorwackich i serbskich. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze, przekłady poetyckie i recenzje, m.in. w *Twórczości* (1970-77), *Nowym Wyrazie* (1972-75; w 1973-74 członek redakcji), *Odrze* (od 1973), *Literaturze na Świecie* (od 1974). Uczestniczył w przygotowywaniu i opracowywaniu programu miesięcznika niezależnej inteligencji *Młoda Kultura* (1972; pismo nie ukazało się z przyczyn politycznych). Od 1973 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1975 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W grudniu tegoż roku należał do sygnatariuszy „Memoriału 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL, za co został objęty zakazem druku do 1977. Od 1978 współpracował stale z tygodnikiem *Kultura* jako krytyk literacki. Za osiągnięcia naukowe otrzymał w 1979 nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia. W 1981 przebywał w Stanach Zjednoczonych na stypendium Departamentu Stanu dla pisarzy polskich. W tymże roku otrzymał nagrodę poetycką im. A. Bursy. Po wprowadzeniu stanu wojennego był od 13 do 24 grudnia 1981 internowany. W 1982 habilitował się na UJ na podstawie rozprawy „Sygnalizm. Propozycja serbskiej poezji eksperymentalnej” i w 1984

otrzymał stanowisko docenta. Należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Pismo* (1981-83). W 1986 przebywał w Berlinie Zachodnim na stypendium DAAD-Berliner Künstlerprogramm. Za twórczość poetycką otrzymał w 1989 Europejską Nagrodę Literacką (Jugosławia). W tymże roku został członkiem SPP. Po 1990 współpracował m.in. z miesięcznikami *Literatura na Świecie* i *Kresy*, z dwutygodnikiem *Dekada Literacka*, *Tygodnikiem Powszechnym*, kwartalnikami *NaGłos* oraz z *Gazetą Wyborczą*. W 1993 otrzymał stanowisko profesora nadzwyczajnego, w tymże roku został dyrektorem Instytutu Filologii Słowiańskiej UJ. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nastanie święto i dla leniuchów. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1972, 50 s.

Cykle: Goya, Brueghel.

2. W fabrykach udajemy smutnych rewolucjonistów. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 68 s.

Cykle: Ostry dyżur: Państwo jest najwybitniejszym poetą polskim.

3. Zabójstwo. [Wiersze]. Kr.: 1973, [11] k.

Utworki usunięte przez cenzurę z tomu poz. 2.

4. Świat nie przedstawiony. [Szkice literackie; autorzy:] ..., A. Zagajewski. Kr.: WL 1974, 207 s.

Zawiera szkice J.K. Rózewicz: odpowiedzialność czy nudna przygoda?; U nas w Paryżu, czyli o pokoleniu „Współczesności”; Nie ma Gałczyńskiego, czyli jak zajmować się zajaczkami; Grochowiak w sidłach stylizacji; Herbert: z odległej prowincji; Nowa poezja: Dom, sen i gry dziecięce [E. Lipska; Trzeci tom wierszy]; Na wysokości oczu [S. Barańczak; Jednym tchem]; Słowa w marszu [S. Karasek; Drozd]; Odmiana poezji krytycznej [R. Krynicki; Akt urodzenia]; Ekstaza przeszła w ironię [J. Markiewicz; Podtrzymując radosne pozory trwania pochodul].

5. Kilka chwil. [Powieści]. Kr.: WL 1975, 150 s.

6. Od mitu do konkretności. Szkice o modernizmie i awangardzie w poezji chorwackiej. Kr.: WL 1978, 195 s.

Zawartość: Główne warstwy chorwackiego modernizmu; Od symbolizmu do ekspresjonizmu. (Poezja M. Begovicia); V. Vidrić — poeta polityczny; Chorwacki Archiloch. (Publicystyczna poezja A.G. Matoša); Programy i manifesty w chorwackiej literaturze XX wieku; Jugosłowiański ekspresjonizm; Kosmos w poezji serbskich i chorwackich ekspresjonistów; Dadaistyczna poezja zenitistów w kręgu serbskiej awangardy.

7. Stan wyjątkowy. [Wiersze]. Wwa: PIW 1978, 51 s.

Cykle: Ofensywa; Cały świat; Ankieta (Z nowych wierszy).

8. Zjadacze kartofli. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 67 s.

Zawiera cykle: Osiem linijek; Zjadacze kartofli; oraz: Z przekładów [poezji serb. i chorw.].

9. Zasadnicze trudności. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1979, 61 s.

Zawiera też przekłady z poezji serb. i chorw.

10. Stręczytel idei. [Powieść]. Kr.: WL 1980, 131 s.

11. Współczesna poezja jugosłowiańska. (1941-1970). Wr., Kr.: Ossol. 1980, 39 s. PAN. Oddz. w Kr.

12. Każdego następnego dnia. [Wiersze]. Kr.: Wydawn. ABC* 1981, 96 s.

13. Sygnalizm — propozycja serbskiej poezji eksperymentalnej. Kr.: UJ 1981, 171 s. UJ. Rozpr. Habilitacyjne.

Zawartość: Konwencja eksperymentu artystycznego; Rodzaje eksperymentu artystycznego; Neoawangarda. (Eksperyment a poezja eksperymentalna) — Zasada konwencji w wierszu eksperymentalnym. — Sygnalizm Miroljuba Todorovicia — programy i manifesty; Rozwój europejskiej poezji awangardowej po II wojnie światowej; Scjentyzm; Od scjentyzmu do sygnalizmu; Klasyfikacja poezji sygnalistycznej według Todorovicia; Typologia sygnalizmu. — Stylistyczne ujęcie poezji sygnalistycznej; Poezja fenomenologiczna; Poezja stochastyczna; Poezja konkretna; Poezja wizualna

14. Tyle rzeczy niezwykłych. Wiersze dla Agatki. Kr.: WL 1981, 45 s.

15. Hurrraaa! [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 49 s.
Cykl: Tąpnięcie; Linia.

16. [Sto czterdzieści osiem] 148 wierszy. (1968-1979). Kr.: WL 1982, 175 s.

Wiersze wybrane z tomów poz. 1-5, 7, 8, 10.

17. Wspólny język — Jugoslawica. [Szkice literackie]. Kat.: Śląsk [1983], 271 s.

Zawartość: Mit w chorwackiej poezji modernistycznej; „Związane” sonety Vojnovicia; Kwiat duszy. (O poezji serbskiego ekspresjonizmu); Organizacja przestrzeni w dramacie poetyckim „Krzysztof Kolumb” Miroslava Krležy; Źródła chorwackiego nadrealizmu; Moralna akcja — poezja Marka Risticia; Tajny płomień Dušana Matića; Słowa klucze w poezji Vesny Parun. (Próba interpretacji); Mit początku. (Miodrag Pavlović); Tomaž Šalamun i słoweńska awangarda; Livada i Petrović w sanatorium wyobraźni; Słowiańska neoawangarda i problemy komparatyki; Dziennik mówiony. (O ironii w poezji Milivoja Šlavićka); Konwencja eksperymentu; Przekład jako objaśnienie. (O tłumaczeniu poezji konkretnej); Sygnalistyczna poezja Miroljuba Todorovicia; Kategoria nowości na przykładzie chorwackiej literatury lat 70-tych.

Prace ogłoszone w czasopiśmie nauk. i lit. w 1973-1982.

18. Światło wewnętrzne. [Szkice literackie]. Kr.: WL 1984, 233 s.

Zawartość: Zamiast wstępu: Forma. [Wiersz]. — Światło wewnętrzne. (Mieczysław Jastrun); U źródła (Jarosław Iwaszkiewicz); Apokastasis (Czesław Miłosz); Przeciw śmierci (Jan Bolesław Ożóg); Dane źródłowe (Adam Ważyk); Teatr cieni (Artur Międzyrzecki); Starsza pani stoi na głowie (Anna Świrszczyńska); Lekcja pięknego umierania (Anna Kamińska); Nienasylenie (Tadeusz Różewicz); Rozpad (Tadeusz Różewicz); Czarodziejstwo (Wisława Szymborska); Pora przekwitania (Zbigniew Herbert); Ustać się w sobie? (Miron Białoszewski); W kraju praojców (Jerzy Harasymowicz); Wyszepać prawdę (Tomasz Gluziński); Półsen (Ernest Bryll); Niemota (Ernest Bryll); W powietrzu, w słońcu (Jan Zych); Bicie w wielkie dzwony (Bohdan Drozdowski); Uwagi o śmierci niechybnej (Jarosław M. Rymkiewicz); Baśń (Stanisław Grochowiak); Gra z językiem (Ewa Lipska); Prawo analogii (Bohdan Zadura); Magiczny rytuał (Krzysztof Karasek); Świat paralelny (Wit Jankowski); Waciak, łopata i czysta (Jerzy Gizella); Obandazowa-

ne skrzydełko ptaka (Czesław Szczępaniak); Najmniej słów (Bronisław Maj). — Zamiast zakończenia — w jednej sekundzie. [Wiersz].

19. Inny porządek. [Wiersze]. [Kr.]: Ofic. Lit. 1985, 34 s.

20. Za nas, z nami. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 41 s.

21. Strategie liryczne serbskiej awangardy. (Szkice o poezji). Kr.: Universitas 1991, 117 s.

Zawartość: Indywidualiści: Na uboczu. (Momčilo Nastasijević); Mit wiecznego chaosu. (Ljubiša Jocić i nadrealiści). — Postawy i style: Jak być kimś. (Stanisław Vinaver); Topos przestrzeni (Rade Draičić i kubizm); Kłopoty z gatunkiem. (Oskar Davičić); Lubiłajka linelima (dadaizm). — Kontynuacje: Sytuacja rozmowy. (Vasko Popa); Jak się bawić? (Klokotryzm). — Zamiast zakończenia.

22. Wiersze z lat osiemdziesiątych. Przedm.: T. Komendant. Kr.: WL 1991, 165 s.

Zawiera utwory z tomów poz. 14, 19, 20 oraz: Cień. Wiersze nowe.

23. Wątki polskie we współczesnej literaturze serbskiej i chorwackiej. Rekonosans. Kr.: Wydawn. UJ 1993, 93 s.

Zawartość: Wprowadzenie; W Krakowie, Warszawie i na emigracji; Polska i Polacy w literaturze serbskiej i chorwackiej w latach 1918-1989; Zakończenie.

24. Literatury zachodnio- i południowosłowiańskie XX wieku w ujęciu porównawczym. Kr.: Wydawn. UJ 1994, 124 s.

Zawartość: Wstęp. — Modernizm jako nowy model kultury; Poezja modernizmu: między czystą sztuką a imperatywem patriotycznym; Proza modernizmu: naturalizm, problematyka narodowa i dekadencja mit artysty; Dramat modernistyczny, czyli początki nowoczesnego teatru „etyki”; Przełom antymodernistyczny: wczesny ekspresjonizm, wizja nowoczesnej cywilizacji, kult prymitywu i barbaryzacja kultury; Awangarda słowiańska: manifesty, grupy artystyczne, odkrycie nowego języka; Poezja w okresie międzywojennym: dominujące tendencje i wybitne indywidualności; Proza międzywojenna, czyli uniwersalizm jako antidotum na modernistyczny regionalizm, nowe struktury narracyjne i dominacja nurtu lirycznego; Dramat w okresie międzywojennym: kontynuacja moderny i ekspresjonizmu; Literatura w czasie wojny: ożywienie tradycji i kultura nieelitarna; Socrealizm: od tradycji literatury proletariackiej do modelu agitacyjnego. Narodziny literatury macedońskiej; Zerwanie ze schematyzmem, czyli poetyka rozruchunkowa i kult generacyjności; Nowe zjawiska w prozie (1960-1980) — od gorzkiej prawdy do groteski i fantastyczności; Nowe zjawiska w poezji (1960-1980) — od neosymbolizmu do nihilistycznej neoawangardy; Dramat współczesny — w stronę farsy, Posłowie.

25. Dom, sen i gry dziecięce. Opowieść sentymentalna. Kr.: Znak 1995, 108 s.

Przekłady

1. M. Ristić: Wiersze. [Nox microcosmica]. Wybór, przekł. i posł. ... Kr.: WL 1977, 102 s.

2. S. Mihaljić: Sen w świetle. [Wiersze]. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1980, 63 s.

3. D. Matić: Tajny płomień. [Wiersze]. Wybór, przekł. i posł. ... Kr.: WL 1980, 113 s.

4. Wewnętrzne morze. Antologia poezji chorwackiej XX wieku. Przel. ... [i in.]. Wybór, przedm. i noty o autorach M. Sławiček. [Red.] ... Przekł. przedm. i not o autorach: B. Gnykowa. Kr.: WL 1982, 645 s.

5. Tragarze zdań. Antologia młodej poezji serbskiej. Wybór, przekł. i wstęp ... Kr.: WL 1983, 191 s.

6. S. Tontić: Sarajewski rękopis. [Wiersze]. Przel. ... i D. Cirić-Straszyńska. Wwa: Latona 1995, 78 s.

Praca redakcyjna

1. A. Rozenfeld-Bożeński: Wybór wierszy (1976-1989). Wstęp: H. Krall. Kr.: WL 1990, 98 s.

Zob. też Przekłady poz. 4.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983, 1995. — Wywiady: Faktyzm, [Rozm.] J. Chwałek. *Kultura* 1980 nr 32. — Oko w sieci. [Rozm.] Z. Bauer. *Polityka* 1992 nr 25. — Poetyka nowofalowa jest mitem. [Rozm.] A. Michajłow. *Kresy* 1992 nr 12. — Życie to sprzeciw. [Rozm.] W. Wiśniewski. W tegoż: Lekcja polskiego. Wwa 1993. — Moda to nie wartość. [Rozm.] M. Cichy. *Gaz. Wyborcza* 1995 nr 33. — PP (J. Pitera). — LP (uzup.).

S. Balbusz: Poezja „teraz”. *Zycie Lit.* 1973 nr 45 [rec.: W fabrykach udajemy smutnych rewolucjonistów]. — [Nastanie święta i dla nieuchwój]. J. Gondowicz: O poecie, który zapomniał, jak wygląda prawda, albo noc świętego Bartłomieja w domu świętego Kazimierza. *Nowy Wyrz* 1973 nr 5; J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1973 nr 10 [dot. też: W fabrykach udajemy smutnych rewolucjonistów]. — [Świat nie przedstawiony]. K. Karasek: Przyczynki do opisu pewnej świadomości. *Kultura* 1974 nr 12, przedr. pt. Mieli dobre chęci. W tegoż: Notatki o poezji i krytyce. Kr. 1975. — T. Nyczek: Poezje kalekiego świata: Daliśmy się złapać na lep poezji. *Twórczość* 1974 nr 2. — M. Szpakowska: Bardzo poważnie. *Twórczość* 1974 nr 12 [rec.: Świat nie przedstawiony]. — A. K. Waśkiewicz: K. trudności uczestnictwa. *Twórczość* 1974 nr 10 [rec.: W fabrykach udajemy smutnych rewolucjonistów]. — [Świat nie przedstawiony]. J. Błoński: Korzenie trzeba zapuszczać nie w piasku i nie w skale. *Teksty* 1975 nr 1; L. Bugajski: Między chaosem i nowym światem kultury. *Odra* 1975 nr 1; M. Danilewicz-Zielińska: Krytyka literacka. *Kultura*, Paryż 1975 nr 4; [A. Kijowski] Dedal: Dzisiaj i jutro. *Twórczość* 1975 nr 1. — [Kilka chwil]. A. Komorowski: Kilka spraw. *Odra* 1975 nr 12; B.S. Kunda: Przyczynki do legendy „Nowej fali”. *Zycie Lit.* 1975 nr 49, przedr. w tegoż: Dwa pejzaże świata. Wt. 1982. — S. Magala: Etykieta zastępca. *Teksty* 1975 nr 1 [rola literatury w zastępowaniu form świadomości na przykładzie twórczości J.K.]. — S. Melkowski: Wybranie i wyobcowanie. W tegoż: Domena prozy. Wwa 1984. — [Kilka chwil]. A. Pawlak: Luźne notatki na marginesie. *Więź* 1975 nr 12; S. Stanuch: Cierpienia młodego powieściopisarza. *Dz. Pol.* 1975 nr 211, przedr. w tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978. — [Świat nie przedstawiony]. S. Sterna-Wachowiak: Sobie a osłom. *Nowy Wyrz* 1975 nr 2. — [Kilka chwil]. L. Bugajski: Bez przygód. *Twórczość* 1976 nr 4, przedr. w tegoż: Następni. Wwa 1982; M. Danilewicz-Zielińska. *Kultura*, Paryż 1976 nr 7/8; S. Treugutt: Autobiografizm jako zagrożenie. *Teksty* 1976 nr 3. — A. Bernal: Mgła na lusterku. B. Maj: „Wściekłość zasnęła”. *Nowy Wyrz* 1978 nr 12 [rec.: Zjadacze kartofli]. — J. Błoński: Diagnostyka i prognozy. W tegoż: Odmarz. Kr. 1978 [dot.: Świat nie przedstawiony]. — S. Burkot-Zegar: Błąd gramatyczny; Apel. [Analiza wierszy]. W tegoż: Spotkania z poezją współczesną. Wwa 1978. — S. Barańczak: Sześćdziesiąt osiem: Nowy spór o realizm [dot.: Świat nie

przedstawiony]; Sztuczny spokój [dot.: Zjadacze kartofli]. W tegoż: Etyka i poetyka. Paryż 1979. — Z. Badura-Tegnerowicz: Nie jest znowu tak dobrze. *Poezja* 1979 nr 2 [rec.: Zjadacze kartofli]. — [Stan wyjątkowy]. R. Chojnacki: Poza alternatywą. *Integracje* 1979 nr 4, przedr. w tegoż: Od „mówienia wprost” do „nowej prywatności”. Wwa 1984; T. Komendant: *Rzecz prosta. Twórczość* 1979 nr 3. — W. Wyskiel: Szkice o powieści chorwackiej. *Zycie Lit.* 1979 nr 2 [rec.: Od mitu do konkretu]. — A. Adamiak: Gra sensów. *Więź* 1980 nr 4 [rec.: Stan wyjątkowy]. — R. Biliński: Na zakreście. *Integracje* 1980 nr 9 [rec.: Zjadacze kartofli; Stan wyjątkowy]. — [Streczytel idei]. L. Bugajski: „Ten świat jest mój”. *Kultura* 1980 nr 28; K. Krasucki: Mikropowieści idei. *Odra* 1980 nr 11; M. Łukasiewicz: K. i wyobraźnia oniryczna. *Nowe Książ.* 1980 nr 13. — [Zasadnicze trudności]. T. Nyczek: Ucieczka do wolności. *Mies. Lit.* 1980 nr 2; L. Pułka: Kiedy poezja roni łzy. *Odra* 1980 nr 6; I. Smolka: Biała flaga. *Zycie Lit.* 1980 nr 12; A. Zawada: Wszystko pokruszone. *Twórczość* 1980 nr 9, przedr. pt. Zasadnicze trudności. W tegoż: Wszystko pokruszone. Wwa 1985; J. Zieliński: Świat prawie przedstawiony. *Twórczość* 1980 nr 12. — M. Zivančević. *Zbornik za Slavistiku*, Novi Sad 1980 t. 19 [rec.: Od mitu do konkretu]. — J. Kwiatkowski: Inny K. W tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982 [dot.: Zjadacze kartofli]. — M. Stepien: O co się toczył ten spór? W tegoż: Poszukiwania i obserwacje. Kr. 1982 [dot.: Świat nie przedstawiony]. — B. Czaplakowa. *Ruch Lit.* 1983 z. 3/4 [rec. Sygnalizm]. — S. Jurkowski: Uniwersalizm i doślawność. *Tyż. Kult.* 1982 nr 37 [rec.: Hurrrraaa!]. — [148 wierszy]. T. Komendant: Przedmiot ze słów. *Pis. Lit.-Artyst.* 1983 nr 7/8; K. Pienkosz: Wtara, zwątpienie, bezsilność. *Literatura* 1983 nr 4; R. Matuszewski. *Polonistyka* 1984 nr 4 [dot. też: Hurrrraaa!]; S. Sterna-Wachowiak: Ciemna strona nadziei. *Odra* 1984 nr 1; P. Szewc: 148 wierszy i cały świat. *Akcent* 1984 nr 1. — T. Nyczek: To, co jest, i to, czego nie ma. W tegoż: Powiedz tylko słowo. [Londyn] 1985 [dot.: Świat nie przedstawiony]. — [Za nas, z nami]. K. Pienkosz: Bez formy. *Literatura* 1985 nr 12. — [Światło wewnętrzne]. J. Pieszczachowicz: Krytyka współodczuwająca. *Twórczość* 1985 nr 5; E. Pindór: Słowo o rzeczywistości, czyli o poezji J.K. W: Wśród poetów współczesnych. Kat. 1987. — [Tragarze zdań]. M. Koch: Eksperymenty i ekstrawagancje. *Odra* 1985 nr 9; K. Pienkosz: Bunt mało usprawiedliwiony. *Akcent* 1985 nr 4. — B. Zielińska: O możliwości bycia krytykiem. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 3 [rec.: Światło wewnętrzne]. — [Tragarze zdań]. A. Bok-Szwa-bowicz: Lot Dedala. *Zycie Lit.* 1986 nr 18; M. Piechal: Kto za nas i kto z nami? *Nowe Książ.* 1986 nr 8; T. Wałas: Rezygnacja ciąg dalszy. *Twórczość* 1986 nr 8. — M. Szulc-Packalen: Pokolenie 68. Studium o poezji polskiej lat 70-tych. *Acta Univ. Uppsaliensis* 1978. — S. Starbo: Bursa. Barańczak, K. ...: Nie tylko o krytyce. W tegoż: Poeta odrzucono. Kr. 1989. — B. Tokarz. Poetyka Nowej Fali. Kat. 1990 [in. in. o J.K.]. — T. Nyczek: Dziesięć portretów. *NaGłos* 1991 nr 4. — M. Stala: Bez formy. (O jednym wierszu J.K.). W tegoż: Chwile pewności. Kr. 1991. — [Wiersze z lat osiemdziesiątych]. K. Pienkosz: Bilans poety. *Literatura* 1992 nr 5; J. Sikora: Łabędy śpiew? *Nowe Książ.* 1992 nr 6. — A. Zawada: Parę słów o wierszach J.K. *Kresy* 1992 nr 12. — Z. Bienkowski: Nowa Fala. W tegoż: Czwierć wieku intymności. Wwa 1993 [dot.: Świat nie przedstawiony]. — M. Stala: Bliżko wiersza. Już nic. *NaGłos* 1994 nr 13.

E.G.

KOROLKO Mirosław ur. 1935

Krypt: M.K.
Historyk literatury.

Urodzony 25 stycznia 1935 w Prużanie (woj. poleskie) w rodzinie robotniczej; syn Zenona Korolki i Władysławy z Barancewiczów. W 1944 zmarła mu matka i w tym samym roku stracił kontakty z oj-

cem, powołanym do I. Armii Wojska Polskiego. W 1946 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przybył do Lublina i do 1954 przebywał w Państwowym Domu Dziecka. Tu kontynuował naukę w zakresie szkoły podstawowej oraz uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. S. Staszica. Po zdaniu matury w 1953 studiował filozofię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a od 1958 także polonistykę; w 1964 uzyskał magisterium w zakresie nauk humanistycznych. Debiutował w 1965 recenzją książki I. Goleniszczewa-Kutuzowa „Italijskoje wzorządzenie i sławjanskie literatury XV-XVI wieków” (zatytułowaną „Włoskie odrodzenie i słowiańskie literatury XV-XVI w.”), ogłoszoną w *Przeglądzie Humanistycznym* (nr 2). W 1967 przeniósł się do Warszawy. W 1967-79 pracował jako redaktor w Instytucie Wydawniczym „Pax”. Równocześnie uczestniczył w seminarium doktoranckim na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Artykuły i recenzje literackie publikował w tym czasie w *Kierunkach* (1969-72, 1976, 1987-89). Doktoryzował się w 1971 na podstawie rozprawy „O artyzmie prozy „Kazań sejmowych” Piotra Skargi” (promotor prof. Jan Nowak-Dłużewski). W roku akademickim 1973/74 prowadził wykłady i ćwiczenia z zakresu literatury staropolskiej w filii UW w Białymstoku, a w 1974/75 w filii Uniwersytetu Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim. W 1975 ożenił się z Danutą Wojtczak, historykiem. Współpracował z *Wrocławskim Tygodnikiem Katolików*, publikując artykuły literackie (1976-80; w 1976 cykl „Z dziejów polskiej świadomości patriotycznej”, a w 1978 cykl „Myśli Polaków o pokoju”). W 1979 został zatrudniony w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN jako adiunkt w Pracowni Literatury Renesansu i Baroku. W 1980 habilitował się w IBL na podstawie rozprawy pt. „Klejnot swobodnego sumienia. Polemika wokół konfederacji warszawskiej 1573 w latach 1573-1656”. W 1993 otrzymał tytuł profesora. Mieszka w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. O prozie „Kazań sejmowych” Piotra Skargi. Wwa: Pax 1971, 223 s.

Rozprawa doktorska.

2. Klejnot swobodnego sumienia. Polemika wokół konfederacji warszawskiej w latach 1573-1658. Wwa: Pax 1974, 426 s.

Rozprawa habilitacyjna.

3. Andrzej Frycz Modrzewski. Humanista, pisarz. Wwa: Wiedza Powsz. 1978, 236 s.

4. Klejnot swobodnego sumienia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] G. Królikiewicz. Ekran. 1981.

Tyt. roboczy: Klejnot wolnego sumienia.

Wielka Nagroda Przyjaźni na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Panamie w 1982.

5. Jana Kochanowskiego żywot i sprawy. Materiały, komentarze, przypuszczenia. Wwa: Wiedza Powsz. 1985, 341 s.

6. Sztuka retoryki. Podręcznik encyklopedyczny. Wwa: Wiedza Powsz. 1990, 322 s.

7. Seminarium Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego. Humanisci w kancelarii królewskiej Zygmunta Augusta. Wwa: Wiedza Powsz. 1991, 264 s.

Zawartość: Wstęp. Między akademią a kancelarią. Renesansowe ośrodki kultury humanistycznej w Polsce; Organizacja i działalność kancelarii królewskiej Zygmunta Augusta; Sekretarze Jego Królewskiej Mości Zygmunta Włocławskiego; Seminarium Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego; Sekretariat i kancelaria ostatniego Jagiellona jako ognisko humanistycznej kultury literackiej; Zakonczenie. Przypisy; Aneks I: Kalendarz ważniejszych wydarzeń w kancelarii królewskiej i chronologia twórczości sekretarzy Zygmunta Augusta w latach 1548-1572; Aneks II: Poczet sekretarzy królewskich Zygmunta Augusta. — Bibliografia; Indeks osób.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Konstrukcja okresu retorycznego w prozie Hieronima Powodowskiego. *Rocz. Hum.* 1966 nr 4 s. 97-112. — Rola „retoryki” w piśmiennictwie polskim w wieku XVI. (Przegląd badań i propozycje metodologiczne). *Prz. Hum.* 1966 nr 5 s. 17-34. — Poglądy polityczne i społeczne Hieronima Powodowskiego. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1967 t. 12 s. 87-97. — Uwagi o genealogii kazania politycznego w Polsce XVI w. W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1968 s. 149-172. — Uwagi o retoryce i rytmie w prozie Mikołaja Reja. W: *Mikołaj Rej*. Wr. 1971 s. 109-127. — Spory i polemiki wokół konfederacji warszawskiej w latach 1573-1576. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1973 t. 18 s. 65-94. — Funkcja retoryki w teorii i praktyce pisarskiej Modrzewskiego. W: *Andrzej Frycz Modrzewski i problemy kultury polskiego Odrodzenia*. Wr. 1974 s. 81-103. — Pogranicze sarmatyzmów tolerancyjnego i nietolerancyjnego. *Teksty* 1975 nr 3 s. 134-141. — Charakterystyka religijnych i literackich form staropolskiej pieśni pasyjnej. W: *Polskie pieśni pasyjne*. T. 1. Wwa 1977 s. 19-44. — Z dziejów późnośredniowiecznej literatury pasyjnej w Polsce. W: *Z przeszłości*. Wwa 1977 s. 117-149. — Wyniki i perspektywy badań nad barokową prozą oratorską. W: *Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej*. *Pr. Nauk. UŚI* 1980 nr 383 s. 47-59. — Hieronima Powodowskiego „Odpowiedź krześcijańska na list... do mnichów częstochowskich” na tle reformacyjnych polemik dotyczących Jasnej Góry. *Studia Claramontana* 1982 t. 3 s. 68-80. — Stanisław Herakliusz Lubomirski jako eseista. (Rekonosans). W: *Stanisław Herakliusz Lubomirski*. Wr. 1982 s. 89-99. — Cztery wieki obecności Jana Kochanowskiego w literaturze polskiej. W: *Tradycja czarnoleska w szkolnym kształceniu literackim*. Olsztyn 1983 s. 8-18. — Fakty i

przypuszczenia w zyciorysie Kochanowskiego. [Współaut.:] W. Urban. W: Jan Kochanowski i epoka renesansu. Wwa 1984 s. 282-295. — Kilka uwag o aktualnych problemach interpretacji historyczno-literackiej literatury średniowiecznej w Polsce. *Prz. Hum.* 1984 nr 9/10 s. 55-63. — Refleksje o literaturze konwersyjnej w Polsce w drugiej połowie XVI wieku: na przykładzie tekstów Kaspra Wilkowskiego i Hieronima Powodowskiego. W: Przełom wieków XVI i XVII w literaturze i kulturze polskiej. Wr. 1984 s. 241-254. — Rola retoryki klasycznej w interpretacji Biblii na przykładzie literatury kaznodziejskiej w Polsce XVI w. W: Biblia a literatura. Lubl. 1986 s. 153-168. — Retoryka w twórczości Cypriana Kamila Norwida. *Prz. Hum.* 1987 nr 3 s. 1-13. — O kunszcie oratorskim staropolskiego kaznodziejstwa. W: Kultura żywego słowa w dawnej Polsce. Wwa 1989 s. 56-100. — Środowisko intelektualne kancelarii królewskiej za podkanclerzych Filipa Padniewskiego i Piotra Myszkowskiego. W: Jan Kochanowski 1584-1589. Epoka — twórczość — recepcja. T. 1. Lubl. 1989 s. 143-159. — Topos zdrady ojczyzny w literaturze polskiej lat 1655-1668. W: Literatura i kultura polska po „potopie”. Wr. 1992 s. 53-64. — Między retoryką a teologią. O kunszcie estetycznym staropolskich kazań (rekonesans). W: Proza polska w kręgu religijnych inspiracji. Lubl. 1993 s. 41-71. — Retoryka w polskich kolegiach jezuickich. W: Jezuici a kultura polska. Kr. 1993 s. 121-142.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. P. Skarga: Kazania sejmowe. Wyd. 3 zmien. i uzup. Oprac. J. Tazbir przy współudziale ... Wr., Kr.: Ossol. 1972, CVI, 196 s. *BN I*, 70.
2. J. Nowak-Dłużewski: Studia i szkice. Bibliogr. prac J. Nowaka-Dłużewskiego zebrał i zestawił S. Nieznanowski. Wspomnienie wstępne, przyp. oprac. i uzup. ... Wwa: Pax 1973, 271 s.
3. Polskie pieśni pasyjne. Średniowiecze i wiek XVI. Red. i wstęp: J. Nowak-Dłużewski. Zebrał i oprac. ... Oprac. jęz.: J. Puzynina, T. Dobrzyńska. Oprac. paleograficzne: H. Kawalewicz. Oprac. muz.: J. Więckowski. T. 1-2. Wwa: Pax 1977, 360 + 258 s.
T. 1. Teksty i koniatarze; T. 2. Opracowanie muzyczne, Pობidizny fototypiczne tekstów średniowiecznych i warianty językowe
4. Hymny kościelne. Przekł. T. Karyłowski. Przedm.: S. Windakiewicz. Wyd. I powojenne. W nowym układzie i oprac. ... Wwa: Pax 1978, 378 s.
5. S.S. Szemiot: Diariusz peregrynacji na różne miejsca święte szczęśliwie odprawionej Anno 1680. Z rkpsu wyd.: ... i Z. Olszewska. W: Ze starych rękopisów. Wwa 1979 s. 87-131.

6. Kochanowski. Z dziejów badań i recepcji twórczości. Wybór tekstów, oprac. i wstęp ... Wwa: PWN 1980, 713 s.

7. Konfederacja warszawska 1573 roku, wielka karta polskiej tolerancji. Oprac.: ..., J. Tazbir. Wwa: Pax 1980, 54 s.

8. M.K. Sarbiewski: Liryki oraz Droga rzymska i fragmenty Lechiady. Przeł.: T. Karyłowski. Oprac.: ..., J. Okoń. Wwa: Pax 1980, 665 s.

9. Średniowieczna pieśń religijna polska. Oprac.: ... Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1980, LXXVI, 287 s. *BN I*, 65.

10. S.S. Szemiot: Sumariusz wierszów. Z rkpsu wyd. i oprac. ... Wwa: Pax 1981, 415 s.

11. P. Skarga: Kazania sejmowe. Oprac. J. Tazbir przy współudziale ... Wyd. 4 uzup. Wr.: Ossol. 1984, CXVII, 210 s. *BN I*, 70.

12. P. Skarga: Kazania sejmowe i Wzywianie do pokuty obywateli Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wstęp, oprac. tekstu i przyp. ... Wwa: Pax 1985, X, 121 s.

13. Cochranoviana. T. 2. Materiały do dziejów twórczości Jana Kochanowskiego z lat 1551-1625. Wyd. i oprac. ... Wr.: Ossol. 1986, 288 s. PAN IBL.

14. Acta Nuntiaturae Polonae t. IX: Vincentius Lauro (1572-1578). Vol. 1 (25 VII 1572 — 30 IX 1574). [Oprac.:] ..., H.D. Wojtyśka. Romae: [Wydawn. Fundacji Lanckorońskich] 1994, 448 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994.

[O prozie „Kazań sejmowych” Protra Skargi.] H. Krzeczowski: „Kazania sejmowe” Piotra Skargi. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 50; J. Ślaski: Z literatury staropolskiej. *Nowe Książ.* 1972 nr 20; T. Bienkowski. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1973 t. 18. — [Klejnot swobodnego sumienia.] A. Sucheni-Grabowska: Mit czy rzeczywistość? Spory o tolerancję w dawnej Polsce. *Mies. Lit.* 1975 nr 12; H. Wisner. *Odrodz. i Refor. w Polsce* 1976 t. 21. — [Andrzej Frycz Modrzewski.] A. Kempfi: Mysliciel jako literat. *Życie i Mysl* 1979 nr 6; W.J. Stec: Nowa książka o Andrzeju Fryczu Modrzewskim. *Polonistyka* 1979 nr 4. — [Średniowieczna pieśń religijna polska. Oprac. ...] L. Pszczółowska, J. Woronczak: Średniowieczna pieśń religijna. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 16, polem.; M. Korolko, *tamże* 1981 nr 22. — [Kochanowski. Oprac. ...] J. Ślaski: Kochanowski — z dziejów badań i recepcji. *Nowe Książ.* 1981 nr 5; K. Żukowska: „Il non finito” — poeta na zawsze in statu nascendi. *Prz. Hum.* 1982 nr 5/6; K. Żukowska: „Kamienne rękawiczki” albo „on — my”. *Poezja* 1983 nr 2; J. Ślaski. *Rocz. Lit.* 1980 wyd. 1984. — A. Stanisłowski: Kochanowski wciąż mało znany. *Życie Lit.* 1986 nr 24 [rec.: Jana Kochanowskiego żywot i sprawy] — [Sztuka retoryki.] B. Bogolebska. *Ruch Lit.* 1991 nr 4; H. Cichońka. *Pam. Lit.* 1991 z. 4; B. Otwinowska. *Pam. Lit.* 1991 z. 4; K. Tuszyńska-Maciejewska, W. Maciejewski. *Eos* 1992 t. 80 z. 1. — J. Ślaski: Królewscy humaniści. *Nowe Książ.* 1993 nr 4 [rec.: Seminarium Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego].

B.D.

KOROMBEL Natalia

zob. ROLLECZEK-KOROMBEL Natalia

KORPAŁA Józef

1905-1989

Pseud.: Dr J.K.; Dr J. Kor.; Dr Jotka; j.k.; J.K.; (J.K.); J. Kor.; J. Korp.; J. Koryński; J.St. Koryński; J. Stan. Koryński; Joteska; Jotka; K.; Krp.; St. Koryński; Stanisław Korpała; Stanisław Lesniewski.

Historyk bibliografii, bibliotekarz, publicysta.

Urodzony 12 marca 1905 w Damienicach (pow. Bochnia); syn Pawła Korpały, kolejarza, i Marii z Kmiecików. Uczęszczał do gimnazjum w Bochni. W czasie nauki szkolnej aktywnie działał w kółku krajoznawczym i w harcerstwie. Debiutował w 1923 artykułami krajoznawczymi pt. „Kapliczka i krzyże przydrożne w bocheńskim” i „Grodzisko w Łączycy”, opublikowanymi w piśmie *Orli Lot* (nr 5). Po zdaniu matury w 1924 studiował do 1929 polonistykę, historię, historię kultury, historię sztuki i socjologię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W tym czasie był działaczem Bratniej Pomocy Studentów UJ, Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej, Związku Kół Polonistycznych i Akademickiego Koła Starszego Harcerstwa. Ogłaszał artykuły na temat harcerstwa, był redaktorem jedno-dniówek Koła. W 1926-27 odbywał praktykę w Bibliotece Jagiellońskiej w Biurze Katalogowym. Pierwszą pracę z zakresu historii bibliografii pt. „Karola Sienkiewicza projekt kwartalnika bibliograficznego” opublikował w 1927 na łamach *Silva rerum* (z. 8/9), z którym współpracował jeszcze w latach późniejszych (1938-39). Prace naukowe ogłaszał także m.in. w *Ruchu Literackim* (1927-30) i *Pamiętniku Literackim* (1928, 1931). W 1927 został członkiem Związku Bibliotekarzy Polskich i Towarzystwa Miłośników Książki. W 1928-29 pracował w charakterze pomocnika bibliotekarza w Bibliotece PAU w Krakowie. Równocześnie był stałym współpracownikiem katowickiego dziennika *Polska Zachodnia*, w którym drukował liczne felietony, artykuły i recenzje literackie (1928-30; tu m.in. pod pseud. Jotka stały felieton pt. „Gawędy i refleksje”). W następnym okresie pracował kolejno jako członek redakcji dziennika *Dzień Pomorski* (1929), redaktor w 1930 *Frontu Zachodniego*, *Strażnicy Zachodniej*, organu Polskiej Młodzieży Demokratycznej *Brzask* oraz *Strzelca*, w którym także drukował liczne artykuły (1933-37). W 1931 doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „Kazimierz Brodziński jako krytyk i historyk literatury”. W tymże roku ożenił się z Franciszką Kalicińską, bibliotekarką Biblioteki Jagiellońskiej. W 1931-37 mieszkał w Warszawie i był pracownikiem oświatowym w Związku Strzeleckim (ZS), m.in. w 1935 na stanowisku kierownika Wydziału Wychowania Obywatelskiego Komendy Głównej ZS. W tym samym czasie uczestniczył w pracach Centralnego Biura do Spraw Młodzieży Wiejskiej. Był członkiem Instytutu Oświaty Dorosłych w Warszawie i

współpracownikiem Poradni Bibliotecznej Związku Bibliotekarzy Polskich i Powszechnego Uniwersytetu Korespondencyjnego. W 1937 powrócił do Krakowa, gdzie objął stanowisko kierownika Oddziału Oświaty Pozaszkolnej w Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Krakowie i pracował zarobkowo w Zakładach Państwowego Monopolu Spirytusowego; jednocześnie brał udział w tajnych pracach oświatowych. Po zakończeniu wojny został w 1945 inspektorem uniwersytetów ludowych i świetlic w Wydziale Oświaty Rolniczej Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w Krakowie. W 1946 objął stanowisko dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie. Równocześnie w 1946-49 był adiunktem w Katedrze Oświaty i Kultury Dorosłych UJ i od 1947 należał do kolegium redakcyjnego pisma *Życie Nauki*, gdzie też ogłaszał artykuły. Współpracował również stale z pismem *Oświata i Kultura* (1946-47), nadto artykuły publikował m.in. w pismach *Odrodzenie* (1945-46), *Dziennik Polski* (1946-49, 1978, 1980), *Listy z Teatru* (1946, 1949), *Wiedza i Życie* (1949; tu m.in. stała rubryka pt. „Przegląd zagadnień kulturalnych”). W 1948 był zastępcą redaktora naczelnego *Przeglądu Bibliotecznego*. W 1949-51 wykładał w Sekcji Polonistyczno-Estetycznej Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP), a w 1950-52 prowadził zajęcia z pedagogiki bibliotecznej w Liceum Bibliotekarskim w Krakowie. Brał czynny udział w pracach Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. W 1951 został powołany na współpracownika Komisji Historii Literatury PAU. Był aktywnym członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (m.in. w 1951-72 pełnił funkcję przewodniczącego Zarządu Okręgu w Krakowie; brał udział w pracach Komisji Wydawniczej Stowarzyszenia). W 1955 otrzymał stopień docenta. W 1956 został powołany na członka Komisji Historycznoliterackiej, a w 1958 – Komisji Nauk Pedagogicznych Oddziału PAN w Krakowie. W 1958 wykładał bibliografię w WSP w Krakowie. W 1958-63 był kierownikiem Międzywydziałowego Studium Bibliotekarskiego WSP. W 1958-70 należał do Rady Kultury i Sztuki przy Ministerstwie Kultury i Sztuki (MKiS). W 1959 otrzymał nagrodę m. Krakowa. W 1960-74 był członkiem Rady Naukowej Biblioteki Narodowej. W 1970 wszedł w skład komitetu redakcyjnego *Roczników Bibliotecznych*. Od 1970 był przez wiele lat członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla Kandydatów na Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki. Od 1971 brał udział w pracach Komisji Prognozowania przy MKiS zajmującej się problemami instytucji kulturalnych. W 1971 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia za wkład pracy w upowszechnianie kultury. W 1974

wykładał bibliografię na Wydziale Polonistyki UJ (kierunek – bibliotekoznawstwo i informacja naukowa). W latach siedemdziesiątych prowadził też zajęcia dydaktyczne na Międzywydziałowym Studium Bibliotekoznawczym UJ. W 1975 przeszedł na emeryturę. W 1979 otrzymał nagrodę im. H. Radlińskiej I stopnia za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa. Artykuły oraz recenzje literackie i naukowe publikował m.in. w *Ruchu Literackim* (1973), *Przeglądzie Bibliotecznym* (1975, 1978), *Życiu Literackim* (1976-86, z przerwami). Uczestniczył w Ruchu Obronców Pokoju i działalności Frontu Jedności Narodu. Był członkiem PZPR. Odznaczony m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Krzyżem Oficerskim (1961) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1961), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1963). Zmarł 23 maja 1989 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. J. Niemcewicz: Powrót pośła. Tarnów: Z. Jeleń 1927, 31 s.

Opracowanie dla szkół: podp.: Stanisław Leśniowski.

2. Bibliotekarstwo a bibliofilstwo. Kr.: Pałac Prasy 1929, 13 s.

3. Przegląd treści 16 roczników „Strzelca” 1921-1936. [Współaut.] F. Korpałowa. Wwa: Centr. Inst. Wydawn. Związku Strzeleckiego 1937, 84 s.

4. Zarys dziejów bibliografii w Polsce. Wr.: Ossol. 1953, 231 s. IBL PAN. Bibl. Nar. Por. poz. 7. Przekł. niem. w wersji rozszerz. *Abriss der Geschichte der Bibliographie in Polen*. [Przeł.] H. Zimmermann. Leipzig 1957.

5. Miejska Biblioteka Publiczna. Informator dla czytelników. Kr.: MBP [Miej. Bibl. Publiczna] 1956, 10 s.

6. O bibliografiach dla wszystkich. Poradnik-informator. Wwa: Stow. Bibliotekarzy Pol. 1964, 184 s.

7. Dzieje bibliografii w Polsce. Wwa: Stow. Bibliotekarzy Pol. 1969, 439 s. Por. poz. 4.

8. Znaczenie „Bibliografii polskiej” Karola Estreichera. Kr.: PWN 1970, 35 s. PAN Oddz. w Kr.

9. O bibliografiach i informatorach. Poradnik dla wszystkich. Wwa: Stow. Bibliotekarzy Pol. 1974, 255 s.

10. Bibliografia i biblioteczna służba informacyjna. [Podręcznik]. Wwa: Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy 1979, 143 s.

11. Karol Estreicher (st) [starszy] twórca „Bibliografii polskiej”. Wr.: Ossol. 1980, 280 s.

Wyróżnienie w konkursie *Echa Krakowa* na najlepszą książkę o Krakowie w 1980.

12. Przygoda literacka Jerzego Samuela Bandtkiego. Bochnia: Tow. Przyj. Książki 1984, 28 s.

Zawiera omów. oraz tekst satyry J.S. Bandtkiego pt. „Autologia”.

13. Krótka historia bibliografii polskiej. Wr.: Ossol. 1986, 292 s.

Prace społeczno-polityczne oraz dotyczące organizacji młodzieżowych

1. Tymczasowa instrukcja dla referentów wychowania obywatelskiego w Związku Strzeleckim. Oprac. ... Kr.: Okręg Krak. Związku Strzeleckiego 1929, 42 s.

2. Życie organizacyjne młodzieży akademickiej. Kr.: Bratnia Pomoc Studentów UJ 1929, 15 s.

3. Co to jest Związek Strzelecki. Rodowód ideowy, cele i zadania Związku Strzeleckiego. Wwa: Centr. Inst. Wydawn. Związku Strzeleckiego 1933, 71 s.

4. Maszerują strzelcy, maszerują... Lw.: PWKS 1933, 30 s.

5. Przewodnik świetlicowy. Wwa: Centr. Inst. Wydawn. Związku Strzeleckiego 1935, 35 s.

6. Strzelcy w bojach śląskich. (Udział Związku Strzeleckiego w III powstaniu śląskim). Wwa: Centr. Inst. Wydawn. Związku Strzeleckiego 1936, 37 s.

7. Zagadnienia ustrojowe, społeczne i kulturalne Polski. [Współaut.]: Z. Rutkowska. Wwa: Powsz. Uniw. Korespondencyjny 1936, 209 s.

Tu J.K.: Zarys stosunków kulturalnych w dzisiejszej Polsce, s. 147-209.

8. Zajęcia kulturalno-artystyczne w świetlicy wiejskiej. Kr.: Skł. gł. Lud. Inst. Oświaty i Kultury; Wwa: Oddz. Wydawn. im. Ossolińskich 1945, 51 s. Wyd. nast.; wyd. nowe, zmien. i rozszerz. ze słowem wstępnym F. Bujaka Kr.: NK 1946. *

9. Świetlice. (Uwagi o pracy świetlicowej) Wwa: PZWS 1946, 55 s.

Studia i szkice w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Józef Korzeniowski jako profesor literatury w Krzemieńcu. *Pam. Lit.* 1928 z. 4 s. 616-630. — Dzieje drugiej edycji „Historii literatury polskiej” Bentkowskiego. *Silva Rerum* 1929 z. 6/9 s. 100-110. — Za kulisami młodej Warszawy literackiej przed powstaniem listopadowym. *Pam. Lit.* 1931 z. 4 s. 554-602. — Karol Baliński – poeta i rewolucjonista. (W setną rocznicę udziału w ruchu rewolucyjnym 1848 roku). *Twórczość* 1948 z. 5 s. 56-81. — Dzieje „Bibliografii polskiej” Karola Estreichera. *Prz. Bibl.* 1952 nr 1 s. 54-73. — Bibliografia polska Karola Estreichera w dziejach kultury i nauki polskiej. *Prz. Bibl.* 1958 nr 4 s. 345-363. — Jan Wiktor – czyli pochwała pisarza. W: Jan

Wiktor w 70 rocznicę urodzin. Wwa 1960 s. 7-60. — Nieznane materiały dotyczące życia i twórczości Karola Brodzińskiego. W: *Miscellanea z lat 1800-1850*. T. 1. Wr. 1963 s. 314-356. — Jak kształtował się warsztat bibliograficzny Karola Estreichera. W: *Księga pamiątkowa ku czci Karola Estreichera*. Kr. 1964 s. 45-60. — Nieznana rozprawa historiozoficzna Karola Balińskiego. (Z ostatnich lat życia poety-towiańczyka). *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1965 s. 109-134. — Biblioteka Publiczna Towarzystwa Uniwersytetu Ludowego im. Adama Mickiewicza w Krakowie. *Rocz. Bibl. Nar.* 1966 t. 2 s. 379-396. — Moje przygody w roli historyka bibliografii polskiej. *Rocz. Bibl.* 1970 z. 3/4 s. 1011-1037. — Przedmiot, problemy i zadania historii bibliografii polskiej. W: *Z problemów bibliografii*. Wwa 1970 s. 101-113. — Pisarz i społecznik. W: *Jan Wiktor pisarz i społecznik*. Rzeszów 1971 s. 8-37. — Leleweł jako bibliotekarz i bibliograf. *Bibl. Zach. Pom.* 1974 nr 1 s. 23-35. — Historiografia literacka w latach 1800-1863. W: *OLP*. Ser. 3 t. 1. Kr. 1975 s. 265-299. — Stanisław Polak — pionier drukarstwa w Hiszpanii. (W 500-lecie wprowadzenia drukarstwa do Polski). *Bibliotekarz* 1975 nr 3/4 s. 45-60.

Prace redakcyjne

1. *Jednodniówka Akademickiego Koła Starszego Harcerstwa w Krakowie*. Red. ... Kr. 1926, 16 s.
2. „Watra”. *Jednodniówka akademickiej młodzieży harcerskiej*. Red. ... Kr. 1927. Wyd. Akademickie Drużyna Harcerska „Watra”.
3. *W dwudziestolecie. Jednodniówka Koła Przyjaciół Harcerstwa w Bochni*. Bochnia: Wyd. Koło Przyj. Harcerstwa 1933, 17 s.
4. *Dziesięciolecie Miejskiej Biblioteki Publicznej. Oprac. zespół pracowników MBP pod red. ...* Kr.: MBP [Miej. Bibl. Publiczna] 1956, 97 s.
5. *Technika i wynalazki. Poradnik bibliograficzny. Oprac.: A. Jaworska [i in.] pod kier. ...* Wwa: Stow. Bibliotekarzy Pol. 1963, 190 s.
6. *J. Wiktor: Burek i inne opowiesci. Szkic o autorze i komentarz: ...* Wwa: LSW 1963, 482 s.
7. *T. Bienkowska, Z. Vogel: Uniwersytet Jagielloński. Poradnik bibliograficzny. Oprac. pod kier. ...* Kr.: MBP [Miej. Bibl. Publiczna] 1964, 69 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963. — Wywiad: Bibliotekarz, działacz oświatowy, historyk i popularyzator bibliografii polskiej — docent doktor J.K. [Rozm.] B. Sordylowa. *Prz. Bibl.* 1980 nr 1: Obciążając książką [Rozm.] K. Kania *Kierunki* 1985 nr 1.

SWPP 1. — T. Bienkowska, Z. Vogel: Bibliografia prac J.K. (1927-1979). *Rocz. Bibl.* 1979 z. 1. — H. Fleszar: Bibliografia J.K. *Prz. Bibl.* 1980 nr 1.

[K. Czachowski] *Wlad. Lit.* 1932 nr 38 [rec.: Za kulisami młodej Warszawy literackiej]... — A. Czekajewska. *Prz. Bibl.* 1954 nr 1 [rec.: Zarys dziejów bibliografii w Polsce]. — [Dzieje bibliografii w Polsce] K. Ramlau-Klekowska: Od

zarysu do pełnego obrazu. *Nowe Książ.* 1970 nr 10; E. Stodkowska. *Prz. Bibl.* 1970 nr 1; J. Starnawski: Synteza dziejów bibliografii w Polsce. *Ruch Lit.* 1970 nr 1; W. Nowodworski: Dzieje bibliografii w Polsce w nowym opracowaniu. *Arch. Bibl. i Muz. Kościelne* 1971 t. 22; E. Pigoń: Książka zawsze potrzebna bibliotekarzowi. *Por. Bibl.* 1976 nr 6. — J. Czerni: J.K. jako bibliograf i bibliotekoznawca. *Rocz. Bibl.* 1979 z. 1. — J. Zajac: J.K. — bibliotekarz — organizator — działacz społeczny. *Rocz. Bibl.* 1979 z. 1. — [Karol Estreicher (st) twórca „Bibliografii polskiej”] B. Luf: Twórca „Bibliografii polskiej”. *Nowe Książ.* 1980 nr 21; A. Nowak. *Prz. Bibl.* 1982 nr 1/2. — J. Zajac: J.K. *Prz. Bibl.* 1990 z. 1/2.

B.D.

KORWIN-MALACZEWSKI Eugeniusz

zob. MALACZEWSKI Eugeniusz

KORYCKI Jerzy

1912-1983

Pseud.: Jerzy Edigey.
Prozaik.

Urodzony 12 sierpnia 1912 w Klukowie pod Ostrowią Mazowiecką; syn Aleksandra Koryckiego, kolejarza, i Romany z Ciupalskich; rodzina Koryckich wywodziła się z nobilitowanych Tatarów litewskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Po zdaniu matury w 1931 zaczął studiować prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Od kwietnia 1934 należał do Obozu Narodowo-Radykalnego (ONR); w czerwcu tegoż roku, po zamachu na ministra Bronisława Pierackiego był wśród uwieczonych w Berezie Kartuskiej. Po uzyskaniu magisterium prawa w 1936, pracował jako aplikant adwokacki ze specjalizacją w prawie handlowym i równocześnie jako dziennikarz w *ABC* (dzienniku związanym z ONR; tu m.in. reportaże i felietony) oraz w *Wieczorze Warszawskim*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie, gdzie prowadził biuro handlu nieruchomościami „Sadyba”. Po wojnie był krótko w 1945 radcą prawnym Polskiego Biura Podróży „Orbis” w Warszawie, a następnie pracował jako dziennikarz, początkowo w *Dzienniku Ludowym* (1945-46), potem w *Wieczorze Warszawy* i *Expressie Wieczornym* (tu m.in. jako reporter sądowy). W 1950 zwolniony z pracy ze względu na przedwojenną działalność polityczną, został, wykorzystując wysokie umiejętności wioslarskie, trenerem w warszawskich klubach sportowych „Gwardia” i „Skra”. Po 1956 wrócił na krótko do adwokatury. Zawał związek małżeński z Wandą Strzałkowską, dziennikarką. Od 1962 zajmował się wyłącznie twórczością literacką, pisząc (pod pseud. Jerzy Edigey) liczne powieści sensacyjno-kryminalne. W 1971 został członkiem ZLP. W 1982 nawiązał współpracę z tygodnikiem *Literatura*, w którym opublikował cykl szkiców pt. „Etiudy kryminalne” (1982 nr 3, 1983 nr 2, 4-7, 9, 11). Otrzymał odznakę „Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej” (1969). Zginął

w wypadku samochodowym 4 sierpnia 1983 w Warszawie; pochowany na cmentarzu mużułmańskim.

TWÓRCZOŚĆ (wszystkie utwory publikowane pod pseud. Jerzy Edigey)

1. Strzał na dancingu. [Powieść]. *Gaz. Białost.* 1962 nr 292-309, 1963 nr 1-46, *Głos Rob.* 1962 nr 292-309, 1963 nr 1-44, *Tryb. Opol.* 1962 nr 265-309, 1963 nr 1-3. Wyd. osob. Wwa: KAW 1975, 197 s.

Adapt. tv: Scenariusz: K. Tarnas. TV 1982 (odcinek cz. 4 serialu pt. 07 – zgłoś się).

2. Czek dla białego gangu. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 151 s.

3. Trzy płaskie klucze. [Powieść]. *Tryb. Rob.* 1963 nr 283-306, 1964 nr 1-22. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1965, 223 s.

Przełkł. słowac.: Tri ploché kľúče. [Przeł.] J. Marušiak. Bratislava 1971.

4. Baba Jaga gubi trop. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1964 nr 147-202, *Głos Olszt.* 1964 nr 86-152, *Sztand. Młod.* 1964 nr 69-170. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1967, 247 s.

Adapt. tv pt. Trzysta tysięcy w nowych banknotach: Scenariusz: K. Szmagier. TV 1976 (odcinek cz. 4 serialu pt. 07 – zgłoś się).

5. Jedna noc w „Carltonie”. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1964 nr 13-53. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1971, 247 s.

6. Mister MacAreck i jego business. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 174 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1970, 258 s.

Adapt. radiowa pt. Mister MacAreck i jego interesy. Adapt.: M. Gronczewska. Radio 1986.

7. Sprawa Niteckiego. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1964 nr 301-312/313, 1965 nr 1-42. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1966, 223 s.

Przełkł. słowac.: Záhadná smrť. [Przeł.] M. Krkošková. Bratislava 1967.

8. Umrzesz jak mężczyzna. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1965 nr 278-312/313, 1966 nr 2-18. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1967, 183 s.

9. Skradziony czek. [Powieść]. *Zielony Sztand.* 1966 nr 29-77.

10. Wagon pocztowy Gm 38552. [Powieść]. Wwa: Iskry 1966, 176 s.

Adapt. tv pt. Wagon pocztowy: Scenariusz: K. Szmagier. TV 1982 (odcinek cz. 4 serialu pt. 07 – zgłoś się).

11. Medycyna i zbrodnia. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1967 nr 176-255.

12. Diabeł przychodzi w nocy. [Powieść]. *Wiecz. Wroc.* 1968 nr 255-298. Wyd. osob. pt. Diabeł przychodzi nocą: Wwa: Iskry 1974, 38 s.

13. Elżbieta odchodzi. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1968, 203 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Przełkł. czes.: Alžběta se nevrací. [Przeł.] R. Frühauf. Praha 1970.

Na k. tytułowej obok pseud. także nazwisko: Jerzy Korycki.

14. Przy podniesionej kurtynie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 236 s.

Przełkł. czes.: Případ žárlivého muže. [Przeł.] R. Frühauf. Praha 1973, – ros.: Po chodu piesy. [Przeł.] B. Stacheev. W: J. Edigey: Vnezapnaja smert' igroka. Pjat' detektivnych romanov. Moskva 1979.

15. Strzała z Elamu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1968, 243 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1987; Wwa: Czyt. 1990.

Przełkł. czes.: Střela z Elamu. [Przeł.] R. Frühauf. Praha 1975, – niem.: Der Pfeil aus Elam. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1971, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1977, – słowac.: Šíp z Elamu. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1971, – węgier.: Az elámi nyilvessző. [Przeł.] M. Bába. Budapest 1978.

Adapt. radiowa pt. Šíp z Elamu. Adapt.: S. Dolejš, Z. Zábranský. Radio (Czechosłowacja) 1979.

16. Szkielet bez palców. [Powieść]. Wwa: Iskry 1968, 43 s.

17. Człowiek z blizną. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1969 nr 286-309, 1970 nr 1-29. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1970, 222 s.

Przełkł. jap.: Kao-ni kizu-no aru otoko. [Przeł.] D. Fukami. Tokyó 1977, – ros.: Čelovek so šramom. [Przeł.] S. Larin: Zarubežnyj detektiv. Moskva 1974.

18. Pensjonat na Strandvägen. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1969, 210 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983; wyd. 3 1983.

Przełkł. czes.: Penzion na pobřeží. [Przeł.] R. Frühauf. Praha 1974, – jap.: Penho satsujin jiken. [Przeł.] D. Fukami. Tokyó 1978, – niem.: Urlaub in der Vorsaison. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1979, – słowac.: Penzion na pobrežnej ceste. [Przeł.] M. András. Wyd. łącznie z poz. 38 pt. Penzion na pobrežnej ceste: Vraždy podľa abecedy. Bratislava 1985, – szwedz.: Pensionatet vid Strandvägen. [Przeł.] M.E. Janiec. Stockholm 1974, – węgier.: Panzió a tengerparton. [Przeł.] M. Varsányi. Debrecen 1981.

19. Strzały na rozstajnych drogach. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1969 nr 34-109. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1970, 261 s.

Przełkł. słowac.: Vystrely na rázcestí. [Przeł.] M. András. Wyd. łącznie z poz. 28, 39 pt. Vystrely na rázcestí: Smrť čaká pred oknom; Príbeh jednej pištole. Bratislava 1988.

20. Żółta koperta. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1969 nr 75-144. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1970, 258 s.

Przełkł. czes.: Případ žluté obálky. [Przeł.] R. Frühauf. Praha 1971, – litew.: Geltonas vokas. W: Nuotykiniai užšienio rašytoju kuriniai. Vilnius 1972.

21. Błękitny szafir. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1970 nr 189-230. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1971, 210 s.

Przełkł. serb-chorw.: Plavi safir. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1975, – słowac.: Belasy zafir. [Przeł.] M. András. Wyd. łącznie z poz. 29, 32, 36 pt.: Pohár čistej vody; Najhorší je pondelok; Belasy zafir; Samovrahov závet. Bratislava 1978.

22. Minerwa-Palace-Hotel. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1970 nr 288-305, 1971 nr 1-94, *Dz. Zach.* 1971 nr 212-260, *Il. Kur. Pol.* 1971 nr 29-141. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1972, 262 s.

Przeł.: szwedz.: Hotell Minerva. [Przeł.] C. Berg. Stockholm 1975.

23. Zbrodnia w południe. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 196 s.

Przeł.: niem.: Der Tote mit dem Schlüssel. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1971. — włos.: Il poliziotto è freddo. [Przeł.] M. Neubert Giurati. Milano 1974.

24. Niech pan zdejmie rękawiczki. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1971 nr 172-190.

25. Spotkamy się w Matrózcsárda. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1971 nr 77-149, *Dz. Zach.* 1973 nr 133-176.

26. Śmierć jubilera. [Powieść]. *Gaz. Białost.* 1971 nr 331-360, 1972 nr 1-41, *Głos Koszal.* 1971 nr 352-365/1, 1972 nr 2-46, *Dz. Zach.* 1972 nr 60-113, *Wiecz. Wroc.* 1972 nr 18-143. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1973, 221 s.

27. Tajemnica jasnych „Warszaw”. [Powieść]. *Expr. Pozn.* 1971 nr 211-264, *Tryb. Młod.* 1971 nr 121-153, *Dz. Zach.* 1972 nr 227-252.

28. Śmierć czeka przed oknem. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1972 nr 227-287, *Sztand. Ludu* 1972 nr 245-309, 1973 nr 1-8. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1973, 228 s.

Wyróżnienie Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej i wydawn. Iskry za powieść o tematyce sensacyjno-obyczajowej w 1972. Przeł.: bułg.: Smr'tta debne pod prozoreca. Tri kriminalni romana. [Przeł.] L. Vasileva. Sofia 1990. — czes.: Smrt čeka před oknem. [Przeł.] R. Frühaufer. Praha 1977. — niem.: Der Tod wartet vor dem Fenster. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1975. — ros.: Slučaj v tichom poselke. [Przeł.] N. Plisko. W: B. Gordon, J. Edigey. Pol'skij detektiv. Čeboksary 1991. — słowac.: Smrt' čeka pred oknom. [Przeł.] M. András. Zob. poz. 19.

Adapt. radiowa pt. Śmierć czyha przed oknem: Adapt. M. Kuszevska. Radio 1977.

29. Testament samobójcy. [Powieść]. *Tryb. Maz.* 1972 nr 92-157. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1972, 225 s.

Przeł.: litew.: Savižudžio testamentas. [Przeł.] J. Čekys. Wyd. wspólnie z: K. Korkozowicz: Baltas apasiastas rudais langeliais; J. Chmielewska: Gyvi negyvelio zodziai. Vilnius 1988. — ros.: Zaveščanie samoubijcy. W: J. Edigey, K. Korkozowicz, J. Chmielewska: Sovremennij pol'skij detektiv. [Przeł.] V. Selivanova Moskva 1982, wyd. nast. 1983. — słowac.: Samovrahov závet. [Przeł.] M. András. Zob. poz. 21. — szwedz.: Mord eller själsmord? [Przeł.] C. Berg. Stockholm 1973.

30. Adwokat i dziecko. [Powieść]. *Głos Pr.* 1973 nr 255-312, 1974 nr 1-27, pt. Dziecko i adwokat: *Gaz. Krak.* 1973 nr 269-310, 1974 nr 1-21, *Tryb. Opol.* 1974 nr 9-58, *Wiecz. Wroc.* 1974 nr 100-160.

31. Gang i dziewczyna. [Powieść]. Wwa: Iskry 1973, 43 s.

32. Szklanka czystej wody. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1973 nr 250-292, *Gaz. Krak.* 1973 nr 155-220, *Gaz. Olszt.* 1973 nr 78-182, *Gaz. Zach.* 1973 nr 130-187. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1974, 236 s.

Przeł.: słowac.: Pohár čistej vody. [Przeł.] M. András. Zob. poz. 21.

33. Walizka z milionami. [Powieść]. *Il. Kur. Pol.* 1973 nr 203-309, 1974 nr 1-11, *Kur. Pol.* 1973 nr 129-258, *Dz. Zach.* 1974 nr 118-163. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1975, 254 s.

Przeł.: rum.: Valiza cu milioane. [Przeł.] A.M. Mares. București 1982. — węgier.: Milliök a böröndten. [Przeł.] I. Vársányi. Budapest 1981.

34. Dwie twarze Krystyny. [Powieść]. *Il. Kur. Pol.* 1974 nr 239-302, 1975 nr 1-42, *Kur. Pol.* 1974 nr 186-293, *Dz. Zach.* 1975 nr 50-90. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1976, 235 s.

35. Gang morderców. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1975 nr 272-279, 1976 nr 1-74, *Dz. Zach.* 1976 nr 173-204, *Il. Kur. Pol.* 1976 nr 61-164.

36. Najgorszy jest poniedziałek. [Powieść]. Wwa: Iskry 1975, 198 s.

Przeł.: słowac.: Najhorši je pondelok. [Przeł.] M. András. Zob. poz. 21.

37. Tajemnica starego kościoła. [Powieść]. *Il. Kur. Pol.* 1975 nr 131-172, *Kur. Pol.* 1975 nr 90-135. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1976, 40 s.

38. Alfabetyczny morderca. [Powieść]. *Il. Kur. Pol.* 1976 nr 283-288, 1977 nr 1-100, *Kur. Pol.* 1976 nr 160-242. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1981, 206 s.

Przeł.: niem.: Mord nach Alphabet. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1986. — ros.: Ubiystva v alfavitnom porjadke. [Przeł.] V.P. Didenko. Wyd. wspólnie z K.S. Meralda. Pożilaja dama v Gollandii. Moskva 1990. — słowac.: Vraždy podľa abecedy. [Przeł.] M. András. Zob. poz. 18.

39. Dzieje jednego pistoletu. [Powieść]. Wwa: KAW 1976, 191 s.

Przeł.: ros.: Istonija odnogo pistoletu. [Przeł.] N. Plisko. W: J. Edigey: Vnezapnaja smert' igroka. Pjat' detektivnych romanov. Moskva 1987, wyd. nast. łącznie z B. Gordon: Nocnyje motylki. W: B. Gordon, J. Edigey: Pol'skij detektiv. Čeboksary 1991. — słowac.: Pribeh jednej pištole. [Przeł.] M. András. Zob. poz. 19.

40. Morderca szuka drogi. [Powieść]. *Głos Pr.* 1976 nr 43-121.

41. As trefl. [Powieść]. *Głos Pr.* 1977 nr 257/258-290. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1978, 30 s.

42. Nagła śmierć kibica. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1977 nr 47-128, *Il. Kur. Pol.* 1977 nr 222-283, 1978 nr 1-5, 7-21, 23-44. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1978, 192 s.

Przeł.: ros.: Vnezapnaja smert' igroka. [Przeł.] V. Kiselev. W: J. Edigey: Vnezapnaja smert' igroka. Pjat' detektivnych romanov. Moskva 1987, wyd. nast. łącznie z K. Ziemiński: Nevidimye svjazi; Zolotyje szczupalca. W: Nevidimye svjazi. Moskva 1991.

43. Strażnik piramidy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 221 s. Wyd. 2 tamże 1990.

Przeł.: czes.: Strážce pyramid. [Przeł.] R. Frühauf. Praha 1984. — słowac.: Strážca pyramid. [Przeł.] H. Benediková. Bratislava 1983.

44. Ławeczka. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Żelona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1978.

45. Pomysł za siedem milionów. [Powieść]. *Głos Pr.* 1978 nr 227-298. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1982, 190 s.

Przeł.: ros.: Ideja v sem millionov. [Przeł.] V. Selivanova. Moskva 1986, wyd. nast. w: J. Edigey: Vnezapnaja smert' igroka. Pjat' detektivnych romanov. Moskva 1987. — słowac.: Nápad za sedem miliónov. [Przeł.] U. Mlynáriková. Bratislava 1987.

46. Sprawa dla jednego. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1978 nr 130-209, *Il. Kur. Pol.* 1979 nr 31-140. Wyd. osob. Wwa: KAW 1978, 189 s.

Przeł.: ros.: Eto eg delo. [Przeł.] M. Archipova, V. Kiselev. W: J. Edigey: Vnezapnaja smert' igroka. Pjat' detektivnych romanov. Moskva 1987.

47. Ostatnie życzenie Anny Teresy. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1979 nr 226-277, 1980 nr 1-26, *Dz. Zach.* 1980 nr 269-282, 1981 nr 1-17, *Il. Kur. Pol.* 1980 nr 167-280, 1981 nr 1-22.

48. Siedem papierosów „Marachó”. [Powieść]. *Głos Pr.* 1979 nr 233-264, *Dz. Zach.* 1980 nr 196-208. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1982, 31 s.

49. Uparty milicjant. [Powieść]. *Głos Pr.* 1980 nr 267-289, 1981 nr 1-2.

50. Wycieczka ze Sztokholmu. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1980 nr 174-253, *Il. Kur. Pol.* 1981 nr 179-244, 1982 nr 2-54. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1987, 204 s.

51. Zdjęcie z profilu. [Powieść]. *Kur. Pol.* 1981 nr 318-242, 1982 nr 1-4, 6-59. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1984, 213 s.

Przeł.: ros.: Fotografija v profil'. [Przeł.] L. Votgina. W: Osennij bezremennik. Moskva 1989.

52. Król Babilonu. [Powieść]. *Świat Młod.* 1983 nr 4-45. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1983, 222 s. Wyd. 2 Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1988.

Przeł.: niem.: Der König von Babylon. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1985.

53. Szpiedzy króla Asarhaddona. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1983, 214 s. Wyd. 2 tamże 1990.

Przeł.: niem.: König Asarhaddons Karawane. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1986.

54. Operacja „Wolfram”. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1985, 197 s. Wyd. 2 tamże 1990.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Krzyżówka z trupem. [Rozm.] M. Woźniak. *Czas* 1989 nr 36.

RL 1983 (A. Biernacki).

J. Siewierski. *Nowe Książ.* 1965 nr 14 [rec.: Trzy płaskie klucze]. — J. Siewierski. *Nowe Książ.* 1966 nr 13 [rec.: Sprawa Niteckiegol]. — [J.Z. Stojewski] Hamilton: Printed in Poland. *Kultura* 1966 nr 33 [rec.: Wagon pocztowy Gm 38552]. — [Przy podniesionej kurtynie:] J. Siewierski: Cztery powieści kryminalne. *Nowe Książ.* 1968 nr 32; M. Butrym: Zbrodnie niedoskonałe. *Kierunki* 1969 nr 32. — B. Olszańska: Trochę sensacji dla młodzieży. *Nowe Książ.* 1969 nr 9 [rec.: Strzała z Elamu]. — J. Siewierski. *Nowe Książ.* 1972 nr 21 [rec.: Testament samobójcy]. — J. Siewierski. *Nowe Książ.* 1974 nr 15 [rec.: Śmierć czeka przed oknem]. — J. Bachórz: Wizje miasta. (Złowrogi urok lokalu z dancingiem). *Roczn. Sopocki* 1979 [rec.: Gang i dziewczyna]. — [J. Wilmański] Widok. *Odgłosy* 1979 nr 12 [rec.: Sprawa dla jednego]. — [Alfabetyczny mordca:] S. Jurkowski: Morderyci i czytelnicy. *Tyg. Kult.* 1982 nr 12; T. Ochacki: Kryminal po polsku. *Tu i Teraz* 1982 nr 10. — J. Jordan: Ostatnia książka Edigeya. *Nowe Książ.* 1983 nr 10 [rec.: Pomysł za siedem milionów]. — [K. Kozniowski] H.W.: Jerzy Edigey. *Tu i Teraz* 1983 nr 44, sprost. T. Wielgolowski: O Jerzym Edigeyu. *Tamże* nr 47. — W. Krzeminski: Sienkiewicz jako Tatar. *Odgłosy* 1983 nr 51. — W. Strzałkowska-Korycka: Wspomnienie pośmiertne. *Palestra* 1983 nr 11. — M.A. Kowalski: Pułapka nie biega za myślą. *Tyg. Kult.* 1984 nr 19. — G. Skotnicka: W świecie starożytnym. *Nowe Książ.* 1984 nr 2 [rec.: Szpiedzy króla Asarhaddona, Król Babilonu]. — M.A. Kowalski: Tajemnica pewnego zdjęcia. *Nowe Książ.* 1985 nr 2 [rec.: Zdjęcie z profilu]. — W.F. Kwiatek: Bajki, bajdy, bajdurki. *Nowe Książ.* 1985 nr 11 [rec.: Operacja „Wolfram”].

K.B.

KORZENIEWSKA Ewa 1910-1983

Krypt., e.k., E.K., ek., — wspólnie z Romanem Lothem. K.L. Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzona 21 października 1910 w Warszawie; córka Stanisława Rostkowskiego, nauczyciela gimnazjalnego, i Marii z Lewickich. Uczęszczała do Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Siedlcach, gdzie w 1928 zdała egzamin maturalny. Następnie podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW); magisterium uzyskała w 1933. Była członkiem studenckiego Koła Polonistów, a następnie Towarzystwa Polonistów. Przez rok studiowała również na Wydziale Pedagogicznym UW. W 1933-35 pracowała jako nauczycielka w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Janiny Tymińskiej w Warszawie. Debiutowała w 1935 artykułem pt. „Pojęcie tendencji w sztuce”, ogłoszonym w *Marcholcie* (nr 4; podp. E. Rostkowska). W tymże roku wyszła za mąż za Bohdanę Korzeniewskiego, reżysera i krytyka teatralnego. W 1935-37 była wykładowcą na wieczorowych kursach dla dorosłych. W 1937-39 pracowała jako nauczycielka w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Julii z Janowskich Statkowskiej i równocześnie uczyła w Lycée Français de Varsovie. Artykuły i recenzje literackie publikowała w *Pionie* (1935-36) i *Życiu Literackim* (1937-38). W czasie okupacji niemieckiej początkowo przebywała w Warszawie, a w 1941-44 we wsi Brzozów pod Siedlcami, gdzie uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu wojny zamieszka-

ła w Łodzi i rozpoczęła współpracę z *Kuźnicą* (1946-50, m.in. stałe recenzje literackie). W 1947-48 pracowała jako wykładowca w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi oraz w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej, gdzie zajmowała również stanowisko kierownika biblioteki. Należała do ZNP, W 1947 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; skreślona na własną prośbę w 1954). Artykuły i recenzje literackie publikowała m.in. w *Twórczości* (1948-49), *Nowej Kulturze* (1950-52), *Życiu Literackim* (1951, 1953-54), *Pamiętniku Literackim* (1951, 1957-70, z przerwami), *Ruchu Literackim* (1961-68, z przerwami). W 1948 przeniosła się do Warszawy, gdzie weszła w skład zespołu założycieli i organizatorów Instytutu Badań Literackich (IBL). Od 1950 była etatowym pracownikiem IBL, pełniąc kolejno funkcje kierownika Zakładu Historii Literatury Polskiej Epoki Imperializmu (później Dział Historii Literatury XX w.), od 1954 Działu Dokumentacji Naukowej Końca XIX i XX w., a od 1967 Pracowni Dokumentacji Naukowej Literatury od 1890 r. (później Dział Dokumentacji Historycznoliterackiej XIX i XX w.). Równocześnie od 1950 należała do komitetu redakcyjnego nowej edycji „Literatury polskiej” Gabriela Korbuta (później „Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”). Od 1952 była członkiem Rady Naukowej IBL PAN. W 1952-55 redagowała serię *Materiały do Dziejów Postępowej Publicystyki* (t. 1-4), a w 1953-59 serię *Materiały Bibliograficzne* (t. 1-6). W 1955 uzyskała stopień kandydata nauk filologicznych na podstawie pracy pt. „O „Nocach i dniach” Marii Dąbrowskiej” (promotor prof. Kazimierz Wyka), a w 1956 została docentem. W 1958 przebywała na dwumiesięcznym stażu naukowym w Paryżu, a w 1963 na miesięcznym stażu na Węgrzech. W 1963-66 kierowała pracami nad „Kroniką życia literackiego Polski Ludowej w 1944-1963”. W 1966 została członkiem zespołu Pracowni Badań Kultury Literackiej IBL. Od 1970 do przejścia na emeryturę w 1980 należała do zespołu Pracowni Badań Kultury Literackiej. Zmarła 23 czerwca 1983 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zofia Nałkowska. Łódź: Spółdz. Wydawn. Polonista 1949, 19 s.

2. Zarys literatury polskiej. Dla kl. II. Wraz z antologią poezji i publicystyki. Cz. 2. 1918-1950. Oprac. ... przy współpracy A. Wasilewskiego. Wwa: PZWS 1952, 287 s. Wyd. 2 tamże 1953.

3. O Marii Dąbrowskiej i inne szkice. Wr.: Ossol. 1956, 179 s. PAN IBL.

Zawartość: Cztery szkice o „Nocach i dniach”; Z badań nad ideologią Gabrieli Zapolskiej; O „Dziennikach” Stefana Żeromskiego. Zapomniany nowelista [Z. Niedźwiedzi].

4. Maria Dąbrowska. (1889-1965). Poradnik bibliograficzny. Wwa: Bibl. Nar. Inst. Bibliogr. 1969, 50 s.

5. Maria Dąbrowska. Kronika życia. Wwa: Czyt. 1971, 382 s.

6. Maria Dąbrowska. [Szkic biograficzny]. Wwa: Iskry 1976, 83 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Jednolitość twórczości Marii Dąbrowskiej. *Życie Lit.* 1948 z. 1/6 s. 1-11. — Z zagadnień dzieła literackiego. *Polonistyka* 1948 nr 1 s. 5-13. — Od „Walki z szatanem” do „Przedwiośnia”. W: Stefan Żeromski. Wwa 1951 s. 301-326. — Twórczość dramatyczna Zapolskiej w latach 1895-1900. *Pam. Lit.* 1956 z. 3 s. 29-60. — Miriam nieznaną. *Pam. Lit.* 1959 z. 3/4 s. 415-430. — Miriam — redaktor „Życia”. *Ruch Lit.* 1961 nr 2 s. 65-75. — Opowiadania Marii Dąbrowskiej; Bibliografia opowiadań Marii Dąbrowskiej. W: Maria Dąbrowska. Wwa 1963 s. 113-127, 339-349. — Krytyka francuska o rozwoju powieści XX wieku. *Ruch Lit.* 1964 nr 5/6 s. 227-239. — Miriam a dekadyzm i symbolizm. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. Wwa 1965 s. 80-104. — Miriam a Norwid. *Pam. Lit.* 1965 z. 2 s. 407-424. — „Materiały literackie” Marii Dąbrowskiej. *Pam. Lit.* 1967 z. 1 s. 223-236. — „Życie” (1887-1891); „Świat” (1888-1895). W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 207-220, 221-232. — Miejsce „Nocy i dni” w literaturze polskiej. *Pam. Lit.* 1970 z. 1 s. 161-179. — Maria Dąbrowska o pamiętnikarstwie. *Pamiętnikarstwo Pol.* 1971 nr 1 s. 41-50. — Nad wspomnieniami J. Conrada. *Pamiętnikarstwo Pol.* 1972 nr 2 s. 15-39. — O dramatach Marii Dąbrowskiej. *Pam. Teatr.* 1972 z. 2 s. 162-177. — Tradycja i nowoczesność — Maria Dąbrowska. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972 s. 117-149. — Sytuacja książki polskiej w latach 1926-1932. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 s. 431-446.

Prace redakcyjne

1. Wybór opowiadań współczesnych autorów polskich. Oprac. i wstępem opatrzyła ... Wwa: KiW 1951, 260 s.

2. Stefan Żeromski. [Zbiór rozpraw]. Prace wykonano w Zakładzie Historii Literatury Pol. Epoki Imperializmu IBL pod kierunkiem ... Wwa: Czyt. 1951, 369 s.

3. W. Bieliński: Wybór artykułów: Tłum. R. Mayenowa [i in.]. Pod red. ... Przep. oprac.: E. Dębnicka. Wwa: KiW 1953, 452 s.

4. S. Żeromski: Dzienniki. Red. nauk. ... Wwa: Czyt. IBL PAN.

[T.] 1. 1882-1886. Do druku przygot. W. Borowy

i S. Adamczewski. Przedm.: A. Wasilewski. Przyp.: J. Kądziela. 1953, 562 s.

[T.] 2. 1886-1887. Do druku przygot. S. Adamczewski. Przyp. oprac.: J. Kądziela. 1954, 642 s.

[T.] 3. 1888-1891. Do druku przygot. z autografu i przyp. opatrzył: J. Kądziela. 1956, 701 s.

5. J. Stradecki: Julian Tuwim. Bibliografia. Red. nauk. ... Wwa: PIW 1959, 609 s. Z Prac IBL PAN.

6. G. Zapolska: Dzieła wybrane, Red. ... Wr.: Ossol. PAN IBL.

[T.] 1. Publicystyka. Cz. 1-2. Oprac.: J. Czachowska i ... Teksty artykułów skolonizowała i przygot. do druku: A. Piorunowa, 1958-1959, LXXXVI, 406 s.

[T.] 2. Publicystyka. Cz. 3. Oprac.: J. Czachowska. 1962, XL, 657 s.

7. Pięćdziesiąt lat twórczości Marii Dąbrowskiej. Referaty i materiały sesji naukowej pod red. ... Wwa: PIW 1963, 432 s. Z prac IBL PAN.

8. Słownik współczesnych pisarzy polskich. Oprac. zespół pod red. ... Zespół autorski: Z. Biłek, M. Brykalska, J. Czachowska, J. Kądziela, ..., F. Lichodziejewska, R. Loth, J. Stradecki, B. Winkiel. T. 1-4. Wwa: PWN 1963, 1964, 1966, 722 + 748 + 656 + 546 s. IBL PAN.
Nagroda zespołowa Wydziału Nauk Społ. PAN w 1966.

9. M. Dąbrowska: Pisma rozproszone. T. 1-2. Red. i przyp. ... Kr.: WL 1964, 563 + 755 s.

10. M. Dąbrowska: Opowiadania. Wstęp, red. i przyp. ... Wwa: Czyt. 1967, 832 s.

11. Z. Przesmycki: Wybór pism krytycznych. T. 1-2. Oprac. ... Kr.: WL 1967, 430 + 420 s.

12. B. Winklowska: Tadeusz Żeleński (Boy). Twórczość i życie. Red. nauk. ... Wwa: PIW 1967, 794 s. IBL PAN.

13. M. Dąbrowska: Domowe proggi. [Powieść]. Wstęp i przygot. do druku ... Wwa: Czyt. 1969, 273 s.

14. M. Dąbrowska: Przygody człowieka myślącego. Powieść. Komentarz i przygot. tekstu z rkp-sów ... Wwa: Czyt. 1970, 906 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1974, wyd. 4 z przedm. A. Kowalskiej 1987.

15. M. Dąbrowska: Noce i dnie. T. 1-5. Wyd. 17 krytyczne. Red., posł. i komentarz ... Wwa: Czyt. 1972, 459 + 561 + 737 s. Wyd. 18 tamże 1972.

16. M. Dąbrowska: Szkice o Conradzie. Wyd. 2 uzup. Wstęp, red. i przyp. ... Wwa: Czyt. 1974, 285 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1963. — SWPP 1. — PP (B. Winklowska).

5 Sandler: Literatura polska okresu imperializmu. *Nouva Kult.* 1952 nr 47 [rec.: Zarys literatury polskiej. Dla kl. III. — [O Marii Dąbrowskiej i inne szkice.] J. Sławiński: Studium o

epice Marii Dąbrowskiej. *Twórczość* 1957 nr 9; A. Hutnikiewicz. *Pam. Lit.* 1958 z. 2. — T. Weiss. *Ruch Lit.* 1960 nr 3 [rec. wyd.: G. Zapolska: Dzieła wybrane]. — [Słownik współczesnych pisarzy polskich. Red. ...] Z. Lichniak: O ksiąg umiłowaniu nie zawsze wzajemnym. *Kierunki* 1963 nr 35; M. Danilewiczowa: Pod znakiem nauk służebnych. *Kultura*, Paryż 1964 nr 5; J. Kapuściak, B. Królikowski. *Prz. Hum.* 1965 nr 6; P. Grzegorzczak: Ocena krytyczna trzech tomów „Słownika współczesnych pisarzy polskich”. *Prz. Hum.* 1966 nr 1; Z. Jastrzębski: Problematyka badawcza literatury wojennej. *Prz. Hum.* 1966 nr 5. — R. Matuszewski: W poszukiwaniu ideału kultury. (M. Dąbrowska czyli o autonomii literatury). *Wiatrak* 1966 nr 2 [rec. wyd.: M. Dąbrowska: Pisma rozproszone]. — [Z. Przesmycki: Wybór pism. Red. ...] S. Lichański: Miriam jako krytyk. *Twórczość* 1968 nr 12; A. Miedzyrzecki: Miriam. *Świat* 1968 nr 5; T. Weiss. Krytycznoliteracki dorobek Zenona Przesmyckiego. *Ruch Lit.* 1968 nr 5. — [Maria Dąbrowska. Kronika życia:] T. Klak: Moje lektury. *Kamena* 1971 nr 16; A. Konkowski: Klucz do twórczości. *Nowe Książ.* 1971 nr 17; Z. Kozarynowa: O kronice życia Marii Dąbrowskiej. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 38. — W. Żukowski: Pochlebna miniatura. *Nowe Książ.* 1976 nr 12 [rec.: Maria Dąbrowska]. — S. Żółkiewski: E.K. *Biul. Polonist.* 1984 nr 1. — M. Brykalska: E.K. *Pam. Lit.* 1986 z. 1.

B.D.

KORZENIEWSKI Bohdan
1905-1992

Krypt.: b.k.; k.b.; n.j.

Historyk teatru, krytyk, tłumacz i reżyser teatralny

Urodzony 12 kwietnia 1905 w Siedlcach; syn Józefa Korzeniewskiego, urzędnika sądowego, i Stanisławy z Borellów, nauczycielki. W 1915 ewakuowany wraz z rodziną z Siedlec, przebywał do 1918 u krewnych w Leszewie w okolicach Orszy. Po powrocie do Siedlec wiosną 1918, uczęszczał do Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego im. S. Żółkiewskiego; brał czynny udział w działalności kół samokształceniowych oraz redagował szkolną gazetkę *Ku światłu*. Po wybuchu wojny polsko-bolszewickiej, w 1920 zgłosił się jako ochotnik do wojska; nie uczestniczył czynnie w walkach z powodu choroby (tyfus). W 1925 zdał maturę i rozpoczął studia w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1930 uzyskał magisterium. W czasie studiów był członkiem Akademickiego Związku Młodzieży Socjalistycznej. W 1931-32 odbywał przeszkolenie w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Śremie. W 1932 współredagował pismo *Podchorążak*, a także przygotowywał artykuły do nowo powstającego pisma *Znak* oraz pisywał recenzje teatralne do jednego z pism akademickich. Od 1932 pracował w Bibliotece Narodowej i zorganizował tam oddział teatralny. W 1933 otrzymał stypendium Funduszu Kultury Narodowej i przez rok przebywał w Paryżu, prowadząc studia nad teatrem XVIII w. W tym czasie odbył również podróże do Berlina, Szwajcarii i Włoch. Po powrocie do kraju podjął pracę w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej (PIST) w Warszawie, gdzie wykładał historię teatru polskiego, początkowo na Wydziale Aktorskim, a następn-

nie na Wydziale Reżyserii. Był recenzentem teatralnym czasopism literackich *Pion* (1934-36) i *Skamander* (1938-39), recenzje zamieszczał także w *Wiadomościach Literackich* (1936-39). W 1935 ożenił się z Ewą Rostkowską, polonistką. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, pracując w Bibliotece UW. Był członkiem Związku Walki Zbrojnej (ZWZ), a następnie AK. Od października 1939 wykładał w podziemnym PIST. W 1940 redagował konspiracyjny dwutygodnik *Polska walczy*. W porozumieniu z Delegaturą Rządu RP na Kraj organizował ruch oporu wśród artystów. We wrześniu 1940 został aresztowany w obławie na Żoliborzu i wysłany transportem do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, skąd po miesiącu został wykupiony przez ZWZ. W 1941-44 jako członek Tajnej Rady Teatralnej (od sierpnia 1940; wraz z Edmundem Wiercińskim, Leonem Schillerem, Andrzejem Pronaszka) wnosił m.in. do tajnego sądu Rzeczypospolitej sprawy przeciw ludziom teatru współpracującym z Niemcami. W październiku 1943 objął opiekę nad tajnym Teatrem Wojskowym, utworzonym przez Biuro Informacji i Propagandy AK. W czasie powstania warszawskiego przebywał na terenie Biblioteki UW. Po upadku powstania należał do zespołu, który na podstawie warunków kapitulacji ratował biblioteki warszawskie. Po wyzwoleniu Warszawy w styczniu 1945, wraz z prof. Wacławem Borowym zajmował się ochroną ocalałych zbiorów Biblioteki UW. W maju 1945 podjął wyprawę do Wielkopolski w celu odzyskania wywiezionych z Warszawy zbiorów bibliotecznych. Wraz z prof. Witoldem Jabłońskim rewidował zbiory bibliotek warszawskich z miejscowości Goerbitsch pod Frankfurtem nad Odrą. Następnie przeniósł się do Łodzi, gdzie podjął wykłady z historii teatru w PIST. W 1945 został członkiem ZASP (tu m.in. od 1946 pełnił funkcję członka Sądu Centralnego II instancji, od 1947 członka Naczelnej Rady Artystycznej, później – do 1948 – jej przewodniczącego). W 1945-46 był kierownikiem literackim Łódzkiego Teatru Wojska Polskiego oraz współorganizatorem jego Sceny Poetyckiej. W 1946 wszedł w skład Komitetu Doradczego przy Departamencie Teatru Ministerstwa Kultury i Sztuki (w następnych latach był wielokrotnie członkiem różnych rad i komitetów przy tym ministerstwie). Po przekształceniu PIST w 1946 w Państwową Wyższą Szkołę Teatralną (PWST) był współtwórcą programu nauczania. W 1946-48 był zastępcą rektora i dziekana Wydziału Dramaturgicznego. W 1947 doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „Wojciech Bogusławski w latach powstawania Teatru Narodowego” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W tymże roku wszedł w skład redakcji miesięcznika *Teatr*. W 1948 debiutował jako reżyser, wystawia-

jąc „Szkolę żon” Moliera na scenie Teatru Kameralnego w Łodzi. W tymże roku powrócił do Warszawy. Kontynuował pracę w PWST w Warszawie, wykładając historię teatru, zasady krytyki teatralnej i reżyserię; w 1950-52 i 1956-75 był dziekanem Wydziału Reżyserskiego. Równocześnie w 1949-52 pracował jako reżyser w Teatrze Polskim w Warszawie. W 1952 został głównym reżyserem Teatru Narodowego w Warszawie. W 1954 był ze swoimi inscenizacjami na Festiwalu Teatru Narodów w Paryżu, a w 1957 w Londynie. W 1954-56 był członkiem międzynarodowego komitetu redakcyjnego włoskiego pisma *Arena* oraz współpracował jako autor haseł z włoską „Enciclopedia dello Spettacolo”. W 1955 został przewodniczącym Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI; funkcję tę pełnił do 1970, następnie do śmierci był jego prezesem honorowym). W 1956 był delegatem Polski na wielotygodniowy festiwal chińskich sztuk współczesnych i podróżował po Chinach; był także przewodniczącym delegacji polskiej na międzynarodowym zjeździe historyków teatru w Londynie. W 1956 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W tymże roku został redaktorem naczelnym *Pamiętnika Teatralnego*. W 1957-69 był członkiem komitetu wykonawczego ITI w Paryżu i członkiem redakcji kwartalnika *Le Théâtre dans le Monde*, wydawanego w Brukseli. W 1975 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W kwietniu 1981 został powołany do Rady Artystycznej reaktywowanego ZASP, z której ustąpił w październiku 1982. Po śmierci pierwszej żony zawarł w 1984 związek małżeński z Anną Kuligowską, historykiem teatru. W 1987 został przewodniczącym Kapituły „Złotego Wawrzynu Grzymały” – odznaczenia przyznawanego corocznie wybitnym ludziom teatru. Był członkiem SPP, członkiem Rady Kultury i członkiem Rady Naukowej Instytutu Sztuki PAN. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1953) i Krzyżem Oficerskim (1954) Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1958), francuskim Orderem Sztuki i Literatury (1964). Zmarł 5 września 1992 w Warszawie; pochowany w Piaszcznie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Drama” w Warszawskim Teatrze Narodowym podczas dyrekcji [Ludwika] Osńskiego (1814-1831). Powst. 1930. Wyd. [Wwa:] Wyd. z zasłuku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1934, 118 s. Przedr. zob. poz. 11.

Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. Józefa Ujejskiego. – Zawiera też: Spis dram i melodramatów granych w latach 1814-1831.

Nagroda Kasy im. Mianowskiego w 1931.

2. Wojciech Bogusławski w teatrze stanisławowskim. Powst. przed 1944. Druk fragm. pt. Poglądy teatralne na grę aktora w czasach Stanisława Augusta. *Spr. TNW 1939 z. 1/3 s. 10-23*; odb. Wwa 1939.

Praca doktorska zniszczona w czasie powstania warszawskiego w 1944

3. Kwiaty dla Ofelii. Żart sceniczny w 1 akcie. Powst. 1961. Masz. [46] s.

W zbiorach A. Kuligowskiej.

4. Okres powstania 1944 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. (Relacja ... spisana przez W. Borowego). Wwa: PIW 1965, 40 s.

5. Spory o teatr. Recenzje z lat 1935-1939. Wwa: PIW 1966, 281 s.

6. O wolność dla pioruna... w teatrze. [Szkice]. Wwa: PIW 1973, 470 s.

Zawartość: Zamiast przedmowy — W obronie aniołów. O wolność dla pioruna. (Skrót przemówienia wygłoszonego na IX sesji Rady Kultury, Warszawa styczeń 1954); Litoci dla klasyków. (Artykuł napisany w 1948 na zamówienie redaktora „Teatru”, L. Schillera, nie drukowany); W obronie aniołów [dot. wystawienia „Dziadów” A. Mickiewicza w Teatrze Polskim w Warszawie]; Pożegnanie z muzą; Rocznica śmierci czy życia? [dot. teatru S. Wyspiańskiego]; Leon Schiller i europeizacja teatru polskiego; O Stefanie Jaraczu. — Od inscenizatora: Inszenizacja „Nie-Boskiej komedii” Z. Krasieńskiego; scenariusz nie zrealizowanego przedstawienia w Teatrze Polskim w Warszawie; Od inscenizatora „Nie-Boskiej”; Poeta ciągle żywy [dot. A. Fredry]; Komedie omyłek krytycznych [dot. „Meża i żony” A. Fredry]; „Socjologia” w trwałej undulacji; Kłómy się o Fredre; Fredro przy pulpicie; Czy na pewno „nieuk kompletny”? [dot. A. Fredry]; — Dlaczego tak?; Sekrety „Don Juana” [Molière’a]; Dlaczego tak? [dot. „Podstępów Skapena” Molière’a]; Czy odrodzenie klasycyzmu? [dot. „Elektry” J. Giraudoux]; O „Wojnie trojańskiej” [J. Giraudoux]; Zapowiedź [dot. „Makbeta” W. Shakespeare’a]; Aktualność Szekspira [dot. „Sławnej historii o Troilusie i Kressydzie”]; Szekspir także brał udział w wojnie; Faust, który żył krótko [Ch. Marlowe’a]; Shaw dzisiaj u nas; O „Śmierci Taretkina” [A. Suchowo-Kobylińska]; Dramaty Suchowo-Kobylińska; O „Sprawie” [A. Suchowo-Kobylińska]; — Klęska skłania do marzeń: Kolaboracja? [rozmowa z Z. Raszewskim]; Stanisława Wysocka; Klęska skłania do marzeń; Zagłada teatrów warszawskich; Teatr warszawski w czasie okupacji. — Drogi czy bezdroża: Theatrum mundi [rozmowa z Z. Raszewskim]; Młócka plew; Twórcza czy odwórcza; Realizm? Zdaje się, że go kiedyś znam: Spektakl dzisiejszy; Teatr i jego repertuar; Walka w teatrze i o teatr; Rewolucja i teatr; Drogi czy bezdroża?

7. Ostatnie słowo. Rozprawa w 2 częściach. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1975. Masz. [49] s.

W zbiorach A. Kuligowskiej.

8. Król Jeleń II. Bufonada w 5 aktach według C. Gozziego. *Dialog 1976 nr 1 s. 5-49*. Praprem. Gdynia, T. Dram. 1981.

9. Sława i infamia. Z ... rozmawia M. Szejnert. Wwa: Pokolenie* 1988, 127 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. Londyn: Aneks 1988, 186 s.; wyd. krajowe 2 poszerz. Kr.: WL 1992, 315 s.

10. Książki i ludzie. [Wspomnienia]. Wwa: NO-WA* 1989, 121 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1993, 196 s.

Zawartość: Pagórek; Powrót; Powstanie; Wyzwolenie; Książki.

11. „Drama” i inne szkice. Wr.: Wiedza o Kulturze 1993, 175 s.

Zawartość: Od Autora. — I. Drama: „Drama” w warszawskim Teatrze Narodowym podczas dyrekcji Ludwika Osińskiego (1814-1831) [poz. 1]; Aneks: Spis dram i melodramatów granych w latach 1814-1831 [poz. 1]. — II. Inne szkice: — Z historii teatru: Komedia dell’arte w Warszawie; Teatr francuski w Warszawie za Augusta III; Poglądy na grę aktora w czasach Stanisława Augusta [poz. 2]; Pierwsze przedstawienie „Szkoły obmowy” w Warszawie [dot. Molière’a]; Pochwała teatru Bogusławskiego. — O historii i historykach teatru: Bezdonna nauka; Nieznany Bogusławski; Teatr hetmański w Białymstoku; Teatr warszawski w dobie powstania; Alojzy Żółkowski — syn; „Bogusławski”, czyli powściągliwość.

Nadto utwory o nie ustalonej dacie powstania (w zbiorach A. Kuligowskiej): Antyteatr. [Studium]. Rkps, [112] s. — Faust. Dramat w 3 aktach. Rkps. — Oczy. [Utwór sceniczny w 1 akcie]. Masz., [40] s.

Ważniejsze inscenizacje

1. Molière: Szkoła żon. Komedie w 5 aktach. Przeł. T. Boy-Zeleński. Wyst. Łódź, T. Kameralny 1948.

2. A. Fredro: Mąż i żona. Komedie w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1949.

Wyst. zagraniczne: w 1954 w Paryżu na ↓ Międzynarodowym Festiwalu Szuki Dramatycznej; w 1955 w Moskwie, Leningradzie, Kijowie; w 1957 w Londynie.

3. S. Żeromski: Grzech. Dramat w 4 aktach. W oprac. L. Kruczkowskiego. Wyst. Wwa, T. Pol. 1951.

Inszenizacja odznaczona Państwową Nagrodą Artystyczną II stopnia w 1951.

Wyst. w 1954 w Paryżu — jw.

4. A. Fredro: Zemsta. Komedie w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1953.

Inszenizacja odznaczona Państwową Nagrodą Artystyczną II stopnia w 1953.

5. J. Giraudoux: Wariątka z Chaillot. Sztuka w 2 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1958.

6. J. Giraudoux: Wojny trojańskiej nie będzie. Sztuka w 2 aktach. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1958.

7. Z. Krasieński: Nie-Boska komedia. Dramat w 4 częściach. Wyst. Łódź, T. Nowy 1959.

8. A. Mickiewicz: Dziady. Dramat w 3 częściach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1963.

9. W. Majakowski: Łaźnia. Dramat w 6 aktach z cyrkiem i fajerwerkiem; Misterium Buffo. Wyst. Wwa, T. Klas. 1964.

10. I. Babel: Zmierch. Sztuka w 8 odsłonach. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1967.

11. A. Strindberg: Panna Julia. Dramat w 1 akcie. Wyst. Wwa, Stara Prochownia 1977.

12. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Nowy 1979.

13. S.J. Witkiewicz: Gyubal Wahazar. Dramat w 4 aktach. Wyst. Łódź, T. Nowy 1980.

Zob. też Przekłady poz. 2, 3, 5-9, 11-17, 19.

Przekłady

1. J. Anouilh: Pasażer bez bagażu. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1947.

2. J. Giraudoux: Amfitrion 38. Akt 2. Komedia w 3 aktach. *Zesz. Wroc.* 1947 z. 4 s. 95-142. Wyst. w przekł. i insc. ... Kr., Stary T. 1948. Wyd. całości w: J. Giraudoux: Teatr. Wwa 1957 s. 55-179.

3. Molière: Szkoła żon. Komedia w 5 aktach. Przekł. i insc. ... Wyst. Łódź, T. Kameralny 1948.

4. C. Peyret-Chappius: Nieboszczyk Pan Pic. Komedia w 3 aktach. Wyst. Łódź, T. Domu Żołnierza 1948.

5. A. Suchowo-Kobylin: Śmierć Tarekina. Żart sceniczny w 3 aktach. Przekł. i insc. ... Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1949. Wyd. łącznie z poz. 7 i 8 pt. A. Suchowo-Kobylin: Trylogia. Wwa: PIW 1955, 455 s.

6. Molière: Don Juan. Komedia w 5 aktach. Przekł. i insc. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1950.

7. A. Suchowo-Kobylin: Małżeństwo Kreczyńskiego. Komedia w 3 aktach. Przekł. i insc. ... Wyst. Wr., T. Pol. 1951. Wyd. zob. poz. 5.

8. A. Suchowo-Kobylin: Sprawa. Dramat w 5 aktach. Przekł. i insc. ... Powst. ok. 1955. Wyst. Łódź, T. Nowy 1961. Wyd. zob. poz. 5.

9. G.B. Shaw: Święta Joanna. Kronika dramatyczna w 6 scenach z epilogiem. Przekł. i insc. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1956.

10. M. Niekrasow: Nuda jesienna. Radio 1959.

11. W. Shakespeare: Makbet. Przekł. i insc. ... Tragedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Dram. 1960.

12. W. Shakespeare: Sławna historia o Troilusie i Kressydzie w 5 aktach wierszem. Przekł. i insc. ... Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1960.

13. Molière: Podstępny Skapena. Komedia w 3 aktach. Tłum., intermedia i reż. ... Wyst. Wr., T. Pol. 1968. Pt. Lotrostwa Skapena wyst. Wwa, T. Lud. 1970.

14. Ch. Marlowe: Tragiczne dzieje doktora Fausta. Tragedia [w 1 akcie]. Przekł. i insc. ... Wyst. Kr., Stary T. 1971.

15. M. Gogol: Nos. Przekł. i insc. ... Wyst. Wwa, T. Studio 1972.

16. P.A. de Beaumarchais: Wesele Figara albo dzień szaleństw. Komedia w 5 aktach. Przekł. i insc. ... Wyst. Łódź, T. Nowy 1974.

17. Molière: Grzegorz Niezguła czyli Mąż okpio-ny. Komedia w 3 aktach. Przekł. i insc. ... Wyst. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1976.

18. Molière: Skąpiec. Komedia w 5 aktach. Przekł. powst. 1976. Masz. 93 s.

19. Molière: Świętoszek. Komedia w 5 aktach. Przekł. powst. 1976. Wyst. w insc. ... Łódź, T. Nowy 1977.

20. A. Jarry: Ubu królem. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1981.

Nadto przekłady o nie ustalonej dacie powstania (w zbiorach A. Kuligowskiej): Arystofanes: Ptaki. [Fragm.] Rkps. — F. Dostojewski: Cudza żona. Rkps, 39 s. — Molière: Improwizacja Wersalska. Rkps, 29 s. — Molière: Krytyka „Szkoły żon”. Rkps, 54 s. — Molière: Mizantrop. Komedia w 5 aktach. Przekł. powst. ok. 1985-87. Rkps. — P. Valéry: Mój Faust. Komedia w 3 aktach. Rkps, 57 s.

Praca redakcyjna

1. J. Szczublewski, E. Szwankowski: Alojzy Żółkowski — syn. Red. [i przedm.] ... Wwa: PIW 1959, 251 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — Wywiady: Kim jesteśmy? [Rozm.] J. Radomińska. *Kulisy* 1965 nr 41, przedr. w teje: Spotkania zapisane. Kr. 1970. — Rozmowa pierwsza [Rozm.] A. Hausbrandt. W tegoż: Rozmowy z ludźmi teatru. Kr. 1973. — Teatr otwarty myślą czy emocją? [Rozm.] J. Niesiołbecki. W tegoż: Rozmowy istotne. Gdańsk 1983. — Teatr, którego może nie być. [Rozm.] B. Winnicka. *Dialog* 1986 nr 10. — Liczę na ironię historii. [Rozm.] J. Maciejowski. *Dialog* 1990 nr 9. — Na praktykę życia zawsze jest czas. [Rozm.] B. Lasocka. W: *Warszawska szkoła teatralna*. Wwa 1990.

SWPP 1. — M. Napiontkowa, M. Raszevska: B.K. Kronika życia i działalności (1905-1992). *Pam.* Teatr 1994 z. 1-2. — B. Dorosz: Bibliografia publikacji B.K. 1925-1993. *Pam. Teatr* 1994 z. 1-2. — M. Napiontkowa: B.K. W: *Słownik polskich krytyków teatralnych*. T. I. Wwa 1994.

[Drama w warszawskim Teatrze Narodowym.] L. Simon: Drama za Osińskiego. *Ruch Lit* 1934 nr 7, polem.: B. Korzeniowski: W sprawie recenzji książki o „Dramie”. *Tamże* 1935 nr 2, L. Simon: Odpowiedź recenzenta. *Tamże*: W. Hahn. *Pam. Lit* 1935. — J. Gruda: Portret reżysera: B.K. *Dialog* 1959 nr 5. — [Spory o teatr:] J. Koenig: Teatr ciągle ten sam. *Mies. Lit.* 1966 nr 5; A. Tam: Spory o krytykę. *Dialog* 1966 nr 9; W. Natanson: Kilka nowych książek o teatrze. *Prz. Hum* 1967 nr 5. — S. Skwarczyńska: Łódzka „Nie-Boska komedia” w 1959. Inscenizacja J. Korzeniewskiego w Państwowym Teatrze Nowym. W teje: W kręgu wielkich romantyków polskich. Wwa 1966. — [Spory o teatr:] S. Skwarczyńska. *Pam. Teatr* 1967 z. 2; T. Terlecki: O teatrze — integralnie. *Na Antenie*. Londyn 1967 nr 53/54, przedr. w tegoż: *Rzeczy teatralne*. Wwa 1984. — [O wolność dla piórna. w teatrze:] [M. Fik] MF. *Now. Teatr*. 1973 nr 12; K. Pysiaki: O teatr twórczy. *Kultura* 1973 nr 44; M. Szpakowska: Postulaty B.K. *Dialog* 1974 nr 6. — M. Czernerle: B.K. obrazowanie dramatu. W teje: *Panie i panowie teatru*. Kr. 1977. — R. Jarocki: Kilka epizodów z życia B.K. *Literatura* 1980 nr 4-7. — R. Jarocki

Teatr podziemny. W tegoż: *Widzieć jasno bez zachwytu*. Wwa 1982. — Z. Greń: *Sprawiedliwości ciąg dalszy*. W tegoż: *Teatr zamknięty*. Kr. 1984. — [Sława i infamia.] [M. Fikl] J. Lerska: *Sława i infamia według profesora K. Kult. Niezależna* 1988 nr 46, przedr.; w teście: *Zamiast teatru*. Wwa 1993. — M. Matuszewicz: *O B.K. Scena* 1989 nr 10. — [Sława i infamia.] J. Trznadel: *Teatr, honor i plama Kult. Niezależna* 1988 nr 46; J. Sieradzki: *Rzecznicy rzędu dusz. Dialog* 1989 nr 11/12; W. Zwinogrodzka: *„Rząd dusz”, okupacja i my. Dialog* 1989 nr 9; D. Passent: *Dosolić i dopieprzyć. Polityka* 1990 nr 11. — M. Bojarska: *Poniedziałek, godzina dziewiętnasta. Dialog* 1993 nr 3. — J. Godlewska: *K. przeciw przesadom. Dialog* 1993 nr 3. — J. Kott: *B.K. (1905-1992). Zesz. Lit.*, Paryż 1993 nr 42. — J. Trznadel: *Teatr, honor i plama*. W tegoż: *Ocalenie tragizmu*. Lubl. 1993 [dot.: Sława i infamia]. — W. Natanson: *Dwie lekcje psychologii. Nowe Książki* 1994 nr 3 [rec.: Książki i ludzie]. — *Pam. Teatr*. 1994 z. 1-2 [numer poświęcony B.K.; zawiera m.in. wspomnienia autorów: M. Danilewicz Zielńska, T. Zenczykowski, T. Terlecki, D. Szaffarska, A. Łapicki, W. Zaluska, G. Holoubek, I. Prusicka, J. Kulczyński, J. Maciejowski, J. Krasowski, S. Gajewski, F. Cerny, A. Ziębiński, M. Walczewski, I. Cywińska, A. Hanonowa, B. Lasocka, B. Dziekan-Schreyer, A. Krajewska-Wieczorek, Z. Kucówna, J. Kreczmarowa, I. Byrska, J. Kott, Z. Raszewski, A. Dobosz].

B.D.

KOSEŁA Roman

1894-1942

Pseud.: M. Sołtyk; r.k.; (r.k.); R.K.; R. Włostowiak; T.R.; T. Rysiak
Prozaik, autor szkiców historycznych i folklorystycznych.

Urodzony 13 stycznia 1894 we wsi Włostów (pow. sandomierski); syn Franciszka Kosęły, rolnika, wójta gminy Lipnik, i Marianny z Sołtyków. Od 1907 mieszkał w osadzie Rokitnik na przedmieściu Sandomierza. Uczęszczał do gimnazjum rosyjskiego; około 1914 przerwał naukę i zarabiał na życie kopercyjami. Po I wojnie światowej przebywał przez krótki czas w Krakowie i jako wolny słuchacz miał rozpocząć studia matematyczno-przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, zaniechane z braku środków materialnych. Powróciwszy do Sandomierza pracował jako nauczyciel prywatny; uczył zwłaszcza języka niemieckiego i łaciny. Brał czynny udział w życiu kulturalnym i społecznym Sandomierza jako radny miejski, działacz instytucji spółdzielczych i oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Przez wiele lat pracował też społecznie w Bibliotece Miejskiej, porządkował archiwum miejskie i archiwum wikariuszy sandomierskich. Zajmował się badaniem dziejów miasta, jego zabytków, folklorem regionu, toponomastyką; popularyzował tradycje historyczne Sandomierza. Debiutował w 1931 fragmentami pracy „Włostów przed 1900 rokiem”, opublikowanymi w *Ziemi Sandomierskiej* („Znachorki”, nr 2, „Czarownice”, nr 3); z piśmem tym współpracował do 1935. Szkice historyczne, opowiadania, reportaże, artykuły i recenzje ogłaszał także w innych czasopismach lokalnych, w *Kronice Diecezji Sandomierskiej* (1933-36), *Sandomierskim Ruchu Regionalnym* (1937-

-39), *Siewcy Prawdy* (1937-39, też pod pseud. R. Włostowiak), a także w czasopismach ogólnokrajowych, zwłaszcza w *Kurierze Warszawskim* (1932-37; tu debiut prozatorski: opowiadanie „Pszennica sandomierka”, 1932 nr 349) oraz w *Prosto z mostu* (1935-39, tu też pod pseud. M. Sołtyk). W 1938 był współzałożycielem i pierwszym redaktorem pisma Centralnego Okręgu Przemysłowego *COP* (nr 1-10; w piśmie tym zamieszczał artykuły i recenzje podp. też T. Rysiak, T.R.). Utrzymywał przyjazne kontakty z wielu pisarzami, zwłaszcza z Wincentym Burkiem, Jarosławem Iwaszkiewiczem, Stanisławem Młodożeńcem, Wandą i Stanisławem Miłazewskimi. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Sandomierzu. Brał udział w tajnym nauczaniu oraz jako członek Związku Walki Zbrojnej w wydawaniu i kolportażu prasy podziemnej. Aresztowany przez gestapo wraz z około stu innymi działaczami sandomierskimi w nocy z 15 na 16 marca 1942, został przewieziony do Oświęcimia i 15 lipca zagazowany w komorach Brzezinki.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Sandomierka. Legendy ziemi sandomierskiej*. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 248 s.

Zawartość: Osłoda; Lipy Świętego Jakuba. (Rok 1226); Wykup. (Rok 1241); Lzy Matki Boskiej. (Rok 1241); Legenda Dominikańska. (Rok 1259); Bożydar. (Rok 1263); Pszenica sandomierka. Legenda o Halinie Krepiance. Piławitowej pozostałej wdowie. (Rok 1287); Ziemia. Legenda o ziemi sandomierskiej. (Rok 1295-1303); Koniec Twardowskiego (XVI w.); Włostowska kłoniczka. (Rok 1680).

2. *Na odwieczną się miało. Powieść*. Powst. ok. 1937 [inf. W. Burka]. Druk fragm.: *Powrót z pogrzebu. Wici* 1937 nr 13.

3. *Sandomierskie strony*. [Zbiór reportaży i szkiców kulturalno-obyczajowych]. Wwa: Rój 1939, 216 s.

Zawartość: *Miasto legendy*; *Salve, Regina! Sancta Maria ad Martyres*; *Na Wiśle*. I-II; *Z tamtej strony*; *Skok na Zawisłę*; *Beethoven wśród zbóż*; *Gradowa dziedzina*. I. Bryła lodu na zytym tanie. II. Na skraju przepaści; *Przekleństwo krwi*; *Końcem języka i kaniem kłonicy*. I. Lekkie słowo na ciężkiej kłonicy. II. Cytł osł światła skrzypit; *Wyprawa we mgłę*; *Na szczytnickiej łączynie*; *Na zapomnianym szlaku*. I. W cieniu kwitnącej jabłoni. II [bez tytułu]; *Krzyż na batorach*.

4. *Kwacal. Powieść*. Powst. przed 1942.

O czasach prehistorycznych; tytuł od nazwy kurhanu pod Sandomierzem. — Rkps w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu, Oddz. Literatury [inf. Z. Nosal. Literatura na strychu. *Przemiany*, Kielce 1986 nr 9].

5. *Ziemia. Powieść*. Rkps. zniszcz. 1942 [inf. W. Burka].

6. *J. Iwaszkiewicz, R. Kosęła. Listy*. Przygot. do druku; K. Grądziel. Sandomierz: Muzeum Okręgowe w Sandomierzu 1991, [16] s.

SWPP 1. — PSB (S. Sierotwiński).

[Sandomierka:] A. Grzymała-Siedlecki: „Pszennica miodem pachnąca”. *Kur. Wąrsz.* 1937 nr 166; [A. Patkowski:] Al. P. Ziemia 1937 nr 4/6 — J.E. Skiwski: Chłop nie potrzebuje upiększeń. *Gaz. Pol.* 1937 nr 17. — P. Krzowski: R.K. *Pr. Samorz.* 1938 nr 11. — [Sandomierka:] J. Lorentowicz: *Nouva Książ.* 1938 z. 1; W. Miłaszewska: *W Polsce. Rodz. Pol.* 1938 nr 4; W. Pietrzak: *Prosto z Mostu* 1939 nr 25. — [Sandomierskie strony:] F. Gil: Sprawy społeczne. *Sygnaty* 1939 nr 60; W. Pietrzak: *Prosto z Mostu* 1939 nr 21; J.E. Skiwski: Sandomierska wyprawa. *Kron. Polski i Świata* 1939 nr 6. — A. Grzymała-Siedlecki: Wspomnienie o R.K. *Gaz. Lud.* 1948 nr 142, przedr. w tegoż: Nie pożegnani. *Kr.* 1972. — S. Mijas: Odwieczny sandomierzanin. *Przemiany*, Kielce 1971 nr 1, przedr. w tegoż: Ojczyzna w ojczyźnie. *Łódź* 1976. — K. Bęczkowska: Regionalista z Sandomierza. *Tyg. Nadwiślański* 1983 nr 44. — K. Burek: Prowincjusz. (W stulecie urodzin R.K.) *Sycyna* 1994 nr 2.

J.Cz.

KOSIDOWSKI Zenon 1898-1978

Pseud.: Lemiesz; Z.K.; zb; (z)k;
Prozaik, poeta, krytyk.

Urodzony 29 czerwca 1898 w Inowrocławiu w rodzinie inteligenckiej; syn Antoniego Kosidowskiego i Walentyny z Fiedlerów. Od 1909 mieszkał z rodziną w Poznaniu, gdzie uczęszczał do Gimnazjum Marii Magdaleny. Był członkiem i działaczem Towarzystwa Samokształcącej się Młodzieży Polskiej w Poznaniu oraz Klubu Sportowego „Unia”, który w latach I wojny światowej zajmował się także tajnym nauczaniem i sabotażem wojskowym. Należał również do Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). W 1916 po zdaniu matury zmobilizowany do armii niemieckiej i wysłany na front niemiecko-francuski, został ranny w bitwie pod Verdun. W 1918 zdezerterował z wojska niemieckiego i brał udział w powstaniu wielkopolskim. W 1919-23 studiował z przerwami na uniwersytetach w Poznaniu i w Krakowie. Debiutował w 1919 wierszami „Krzykiem błędnym rozszarpując przestwór” i „Utonąłem w cichym morzu beznierownego płaczu”, drukowanymi w czasopiśmie *Zdrój* (nr 9/10), z którym związany był i później jako członek utworzonej przy nim w 1920 grupy literackiej i współtwórca programu ekspresjonistów; w 1922 wszedł w skład komitetu redakcyjnego ostatniego zeszytu pisma (t. 14). Od 1920 był członkiem ZZLP w Poznaniu. Ożenił się z Zofią z Jezierskich. Od 1923 pracował jako polonista w gimnazjum łódzkim. W 1927 powrócił do Poznania, gdzie od 1928 kierował Wydziałem Prasowym Polskiego Radia i redagował czasopismo *Tydzień Radiowy* (1928-31). Artykuły i wiersze publikował m.in. w *Życiu Literackim* (1928) i *Dzienniku Poznańskim* (1930-36). W 1932 doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie pracy „Z czasopiśmiennictwa literackiego w Poznaniu w I połowie XIX w.”

oraz z germanistyki. Od 1932 był kierownikiem programowym, a od 1934 dyrektorem Rozgłośni Poznańskiej Polskiego Radia. Współpracował także z radiem jako autor słuchowisk i felietonów, przygotowywał adaptacje utworów literackich, interesował się również teorią radia. W 1934 został wybrany na prezesa Rady Kulturalnej Poznania, prezesa Oddziału Poznańskiego ZZLP oraz ławnika w Zarządzie Miasta. Był inicjatorem stałej imprezy kulturalnej – czwartków literackich w pałacu Działyńskich w Poznaniu. W 1938 przeniósł się do Warszawy, aby objąć stanowisko wicedyrektora programowego Polskiego Radia. W tymże roku został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL za wybitną pracę organizacyjną w dziedzinie literatury pięknej. Po wybuchu II wojny światowej ewakuowany wraz z pracownikami Polskiego Radia z Warszawy w kierunku wschodnim, przedostał się do Francji, a stamtąd przez Portugalię do Stanów Zjednoczonych. W listopadzie 1941 założył i redagował w Nowym Jorku, wspólnie z Janem Lechoniem, Jerzym Tepą, Kazimierzem Wierzyńskim i Józefem Wittlinem, biuletyn *Tygodniowy Serwis Literacki – Kola Pisarzy z Polski*, przekształcony w grudniu (od nr 6) w *Tygodniowy Przegląd Literacki Kola Pisarzy z Polski* (1941-42), a następnie w *Tygodnik Polski* (od 1943). Zamieszczał w nich do listopada 1943 wiersze, utwory prozą i liczne artykuły. W 1945-49 mieszkał w Los Angeles; wykładał język polski i historię kultury polskiej na University of Southern California. W 1949 został z polecenia ambasady Polski Ludowej kierownikiem polskich programów radiowych w Nowym Jorku i Chicago. W 1950 redagował wydawany przez Ambasadę RP miesięcznik *Poland of Today*. W 1951 powrócił do Warszawy i zajął się pracą literacką oraz publicystyczną. W tymże roku został członkiem ZLP, a w 1961 Polskiego PEN Clubu. Artykuły i fragmenty swoich książek drukował głównie w *Dookoła świata* (1955, 1973-75), *Przeglądzie Kulturalnym* (1962-63) i *Kulturze* (1963-64). W 1975 otrzymał nagrodę Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965), Odznaką Honorową m. Poznania (1971), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977). Zmarł 14 września 1978 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szalony łowca. [Wiersze]. Pozn.: *Zdrój* 1922 [antydat. 1921], 40 s.
2. Artystyczne słuchowiska radiowe. [Szkieł]. Pozn.: Fiszer i Majewski, Księg. Uniwersytecka 1928, 43 s.
3. Poemat o Stanisławie Wysockiej. Pozn. 1930. Druk bibliofilski.

4. Fakty i złudy. (Rzuty teatrolologiczne i literackie). [Szkice i recenzje]. Pozn.: J. Jachowski, Księg. Uniwersytecka 1931, 152 s.

Zawiera m.in. szkice: Dramat współczesny na bezdrożach; Teatr a rzekoma jego konkurencja; Stanisława Wysocka; Roman Wilkanowicz jako człowiek i artysta; O rolę literatury w szkole średniej; „Zdrój” i ekspresjonizm.

5. Mówi do was radio. [Szkic]. Lw.: PWKS 1933, 36 s.

6. O co chodzi ... [Współwyd. z:] K. Piekarczyk, K. Pluciński: Wieczory czwartkowe w pałacu Działyńskich. Pozn. 1938.

7. Z okresu złotego kultury Poznania. „Tygodnik Literacki” 1838-1845. Pozn.: Zarząd Stołeczny m. Pozn. 1938, X, 261 s.

Praca oparta na materiałach rozprawy doktorskiej.

8. Gdy Słońce było bogiem. Wwa: Iskry 1956, 363 s. Wyd. nast.: tamże: [wyd. 2] 1958, wyd. 3 1959, wyd. 4 popraw. 1962, wyd. 5 popraw. 1966, wyd. 6 1969, wyd. 7 1973, wyd. 8 1977; wyd. 9 Wwa: Iskry, Sofia: Świat 1988.

O początkach odkryć archeologicznych.

Przełt.: bułg.: Kogato sl'anceto beše bog. [Przeł.] M. Metodiev. Varna 1968, wyd. 2 Varna 1977. — czes.: Když slunce bylo bohem [Przeł.] H. Stachová. Praha 1961. — litew.: Kada saulk buvo dievas. [Przeł.] P. Juodelis. Vilnius 1966. — lotew.: Kad saulē bija dievs. [Przeł.] V. Melinovskis. Rīgā 1971. — niem.: Die Sonne war ihr Gott. [Przeł.] J. Janke. Berlin 1961, wyd. 2 tamże 1963. — ros.: Kogda solnce bylo bogom. [Przeł.] A. Levskoj. Moskva 1968, wyd. 2 Moskva 1970. — serb.-chorw.: Kad je sunce bilo bog. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1979, wyd. 2 tamże 1987. — słowac.: Kéd slnko bolo bohom. [Przeł.] Š. Ondruš. Bratislava 1966. — ukr.: Koli sōnce bulo bogom. [Przeł.] O. Fedosenko. Kiiv 1963.

9. Królestwo złotych łez. Wwa: Iskry 1960, 441 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1964, wyd. 4 1967, wyd. 5 1973, wyd. 6 1979; wyd. 7 Wwa: Iskry, Sofia: Świat 1986.

Opowieść o państwie Inków.

Przełt.: bułg.: Carstvoto na zlatnite slzi. [Przeł.] P. Ločev. Varna 1967. — słowac.: Kráľovstvo zlatých slz. [Przeł.] H. Lerchová. Bratislava 1969. — węgier.: Aranykőnyek királysága. [Przeł.] I. Nemeré. Budapest 1979.

10. Rumaki Lizypa. *Prz. Kult.* 1962 nr 36-51/52, 1963 nr 1-13, *Kultura* 1963 nr 1, 9, 10, 13-19, 21-28/29, 1964 nr 8-14. Wyd. osob. pt. Rumaki Lizypa i inne opowiadania. Wwa: Iskry 1965, 339 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1968, wyd. 4 1971, wyd. 5 1974, wyd. 6 1981.

Zawartość: Słowo wstępne. — Rumaki Lizypa. — Zegary wieków. — Uprzykrzona sprawa Atlantydy: Jak buchalczyk uporządkował historię; Boskie fałszyfikaty i co z tego wynika; Ostatnia reduta Neandertalczyka; Ludzie i zwierzęta; O wymowie kwiatka polnego; Jak żyli mieszkańcy najstarszego na świecie miasta?; Misionarz słońca w epoce kamiennej; Tajemnicza cywilizacja nad Indusem; Hetyci — lud niedawno odkryty; Scytowie — lud wielkich przestrzeni; Wikingowie Pacyfiku; Pierwszy człowiek w Ameryce; Nowiny z kraju Minosa; Tajne schody Ifigenii; Ostatnie lata Myken; O pewnej tragedii końskiej; Sybarcy bez przemożni; Kariera Heleny Ateńskiej; Porwanie Marmurów; Zagadkowy lud Etrusków;

Laokoon w objęciach Wandalów; Zdemaskowanie obelisku oraz inne niezwykłe odkrycia; Skarb cesarza filozofa; Rewolucja bogów helleńskich; Miedziane rejestry; Ostatni szaniec Bar Kochby; Czy Kolumb stracił palmę pierwszeństwa?; Jak pewien koń awansował na boga; Skarby miasta Panamy; Archeologia w tonacji lżejszej; Z dzieł wesołych i niewesołych fałszerstw; Miasto szmaragdowego Buddy; Archeologia podwodna; Łup dyktatora; Babilon piratów; Fantastyczne peyrypetie wojennego okrętu; Szlakiem niektórych morskich poszukiwań; Statek widmo; Dziwne losy ekspedycji polarnej.

Przełt.: bułg.: Konete na Lizip. [Przeł.] K. Kanev. Sofia 1982. — litew.: Lisipo žirgai ir kiti pasakojimai. [Przeł.] J. Raugasas. Vilnius 1968. — ukr.: Lisipovi koni. [Przeł.] O. Lenik. Kiiv 1972.

11. Opowieści biblijne. Wwa: Iskry 1963, 337 s. Wyd. nast. tamże: dodruk 1964, wyd. 3 1966, wyd. 4 1967, wyd. 5 1967, wyd. 6 1968, [wyd. 7] 1970, wyd. 8 1972, wyd. 10 [!] 1976, wyd. 11 1978, wyd. 12 1983, wyd. łącznie z poz. 12 pt. Opowieści biblijne; Opowieści ewangelistów 1987, 793 s., toż wyd. 2 1988.

Nagroda Państwowa II stopnia w 1964.

Przełt.: bułg.: Biblejski skazanja. [Przeł.] D. Ikonov. Sofia 1968, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1981. — chiński.: Szeng jin gu szy ju. [Przeł. z ros.] Sen Hui Czan, Mion Qi Czeng, Pekin 1983. — czes.: Příběhy mrtvho mofe. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1979, wyd. 2 tamże 1988. — estoń.: Piiblood. [Przeł.] H. Loik. Tallinn 1988. — litew.: Biblijos sakms. [Przeł.] J. Raganskas. Vilnius 1966. — lotew.: Bibleis stāsti. [Przeł.] V. Melinovskis. Rīgā 1978. — m o ł d.: Leżące bibliče. Kišineu 1971. — orm.: Erevan ok. 1981. — ros.: Biblejskie skazanja. [Przeł.] E. Gessen. Ju. Mirskoj. Moskva 1966, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 2 [!] 1969, wyd. 3 1975, wyd. 5 1987, wyd. łącznie z przełt. poz. 12 pt. Biblejskie skazanja; Skazanja ewangelistov. Moskva 1990. — rum.: Povestiri biblice. [Przeł.] A. Mareş, N. Mareş. Bucureşti 1970. — serb.-chorw.: Biblijske legende. [Przeł.] D. Perović. Beograd 1965, tamże wyd. 2-7 1977-1990. — słowac.: Čo rozprávajú proroci. [Przeł.] J. Marušiak. Bratislava 1970, tamże wyd. 2-5 1971-1989. — ukr.: Biblijni opovid. [Przeł.] O. Ljenik, O. Fedosenko. Kiiv 1968, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, [wyd. 3] 1981. — węgier.: Bibliai történetek. [Przeł.] I. Vorsányi. Budapest 1968.

12. Opowieści ewangelistów, *Dookola Świata* 1973 nr 42-51, 1974 nr 1-4, 1975 nr 5-13, 43, 44, 46-50. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1979, 369 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1983, wyd. łącznie z przełt. Opowieści biblijne zob. poz. 11.

Przełt.: bułg.: Ewangeliski skazanja. [Przeł.] A. Dičeva. Sofia 1982. — czes.: Na počátku bylo slovo. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1992. — litew.: Evangeliju sakmes. [Przeł.] S. Rasteniene. Vilnius 1984. — lotew.: Evangelistu stāsti. [Przeł.] V. Melinovskis. Rīgā 1982. — ros.: Skazanja ewangelistov. [Przeł.] E. Gessen. Moskva 1977, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1981, wyd. 4 1987, wyd. łącznie z przełt. Opowieści biblijne zob. poz. 11. — rum.: Povestirile evangheliştilor. [Przeł.] A.M. Mareş. Bucureşti 1983. — serb.-chorw.: Priče ewangelista. [Przeł.] Z. Maliszewska. Sarajevo 1982, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 1990. — słowac.: Čo rozprávajú ewanjelişti. [Przeł.] J. Marušiak. Bratislava 1988. — ukr.: Opovidii jėvangeliştilor. [Przeł.] L. Rodnioi, V. M. Kaljużnoi. Kiiv 1981, wyd. 2 tamże 1985.

13. „Zdrój” — dwutygodnik poświęcony sztuce i kulturze umysłowej, 1917-1922. Wystawa, Poznań 1977. [Oprac. tekstu ...]. Pozn.: Wielkop. Tow.

Przyj. Książki, Miej. Bibl. Publiczna im. E. Raczyńskiego 1977, [6] k.

Druk bibliofilski

Słuchowiska radiowe, m.in.: Pożar. Dramat w 3 aktach. Radio 1927. — Słowacki w Poznaniu. Radio 1937. — Cyganeria poznańska. Radio 1938 [słuchowisko z okazji stulecia poznańskiego *Tyg. Lit.*].

Praca redakcyjna

1. Dzień radja poznańskiego 24.1930.IV. 3-lecie stacji. Pod red. ... Pozn.: Wydawn. *Tyg. Radjowego* 1930, 31 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1966. — Z. Kosidowski: Jak pisałem „Opowieści biblijne”. *Dookoła Świata* 1961 nr 51/51. — Wywiad: Spotkania z Z.K. Rozmowa 1-3. Rozm. Z. Jurkiewicz. *Dookoła Świata* 1974 nr 5-7: W poszukiwaniu prawdy. Rozm. M.A. Kowalski. *Tyg. Kult.* 1978 nr 26.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan) — LP (red.).

H. Elzenberg. *Książka* 1922 nr 5 [rec.: Szalony łowca] — [Artystyczne słuchowisko radiowe:] [J. Ulatowski] j.u. Dzień wczaj książka. *Zycie Lit.* 1928 nr 1, polem. Z. Kosidowski: Sprostowanie; J. Ulatowski: Pod sąd opinii. *Tamże* nr 3. — S. Kasztelowicz: Z.K. W tegoż: Tragicz doby bez kształtu. *Wwa* 1935. — J. Hulewicz. *Kur. Poranny* 1939 nr 90 [rec.: Z okresu złotego kultury Poznania]. — K. Michałowski. *Nowe Książki* 1957 nr 4 [rec.: Gdy Słońce było bogiem]. — [Opowieści biblijne:] M. Budzanowska. *Aten. Kapł.* 1964 nr 3; J. Kudasiwicz: Czy archeologia obala Objawienia? *Więź* 1964 nr 11/12; H.J. Sikorski: Odzyskanie Biblii. *Argumenty* 1964 nr 11; T. Żychiewicz. *Klucz. Znak* 1964 nr 7/8; Z. Kudasiwicz: Czy są w S. Testamentie mity? *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 1965 nr 5; J. Kudasiwicz: Stary Testament w świetle współczesnej krytyki. [Uwagi na marginesie „Opowieści biblijnych” Z.K.]. *Znak* 1965 nr 10, polem.; S. Kowalski: „Nauka XX wieku”. *Zesz. Arg.* 1966 nr 3. — A. Hamerliński: Z.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 10. — S. Lewicki: Dramat spizowych rumaków. W. Proza, poezja 1965. *Wwa* 1966 [rec.: Rumaki Lizypal]. — W. Rostecki: K. *Argumenty* 1969 nr 28. — J. Łodykowska-Sulima: „Opowieści biblijne” Z.K. *Polonistyka* 1971 nr 6. — Z. Macuzanka: Kosidowski. [Szkic]. *Wwa*: Ag. Aut i Zjednoczenie Księgarskie 1972, 38 s. — J. Frankowski: Dlaczego kwestionujemy wartość biblistycznych prac K. *Więź* 1974 nr 5. — J. Kudasiwicz: Biblia na cenzurowanym. W tegoż: Biblia, historia, nauka. *Kr.* 1978, wyd. 2 tamże 1986. — Z. Trziszka: Tajemnice opowieści. *Fakty* 1978 nr 13. — Z. Trziszka: K. popularyzator czy eseista. *Argumenty* 1979 nr 16. — [Opowieści ewangelistów:] J. Kudasiwicz: Ewangelie według Z.K. *Zesz. Nauk. KUL* 1980 nr 3; Z. Ziółkowski: Kłopoty z historią. *Zycie i Myśl* 1980 nr 7; J. Kudasiwicz: Opowieści o „Opowieściach ewangelistów”. *Współcz. Ambona* 1984 nr 4.

A.Sz.

KOSIŃSKI Jan 1916-1974

Pseud.: Antoni Dziadek.
Teatrológ, eseista, scenograf.

Urodzony 29 czerwca 1916 w Warszawie; syn Kazimierza Kosińskiego, polonisty i dyrektora Gimnazjum im. M. Reja, i Aleksandry Eugenii z Chodnickiewiczów. Do szkół uczęszczał w Warszawie. W 1934 ukończył Gimnazjum im. M. Reja. Następnie studiował malarstwo i scenografię w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie oraz od 1936 reżyse-

rię w Państwowym Instytucie Sztuki. W tym czasie rozpoczął twórczość eseistyczną; w 1936 opublikował tom pt. „Monologi”. W 1937 ukończył studia (reżyserię jako ekstern). W tymże roku debiutował jako scenograf i wkrótce osiągnął znaczące sukcesy w tej dziedzinie (w 1937 złoty medal za scenografię do „Elektry” na Międzynarodowej Wystawie Sztuki i Techniki w Paryżu). W sezonie 1937/38 związany był z Teatrem Polskim w Poznaniu, w którym opracował dekoracje i kostiumy do dwudziestu premier. W 1938 otrzymał stypendium Funduszu Kultury Narodowej i wyjechał do Paryża, skąd wrócił latem 1939. Po wybuchu II wojny światowej przebywał w Warszawie, zarabiając doręczywo projektowaniem etykiet, szyldów, wnętrz kawiarni. Brał udział w konspiracyjnym życiu teatralnym, m.in. współpracował z Teatrem Wojskowym Biura Informacji i Propagandy AK. W 1940 opracował plastycznie 13 książek wydanych konspiracyjnie w Warszawie w Wydawnictwie Sublokatorów Przyszłości. W 1941 ożenił się z Marią Łodyńską. Rozwijał twórczość literacką, pisząc m.in. utwory „Siedem grzechów głównych”, powieść „Pietà”, a także artykuły (m.in. „Około teatru” *Droga* 1944 z. 3/4); przekładał też sztuki J. Giraudoux. Po powstaniu warszawskim ciężko chory przebywał kolejno w Pruszkowie, Krakowie i Szczawnicy. Po zakończeniu wojny pracował jako scenograf w wielu teatrach w Polsce, m.in. w 1951-57 był scenografem Teatru Narodowego, a od sezonu 1957/58 (do końca życia) Teatru Dramatycznego w Warszawie (w 1957-61 wchodził także w skład kierownictwa artystycznego Teatru). Za prace scenograficzne trzykrotnie otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia (1950, 1952, 1962). Artykuły i szkice o teatrze i scenografii publikował w *Dialektu*, *Pamiętniku Teatralnym* i *Teatrze*. W 1960-70 był wiceprezesa Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). W 1961 przedstawił swoje prace fotograficzne na wystawie pt. „Przedmiot i perspektywa” w Galerii „Krzywe Koło”. W 1964 pracował jako docent na Wydziale Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie, wykładając zagadnienia plastyczne w teatrze. W 1969 otrzymał nagrodę im. Boya Klubu Krytyki Teatralnej SDP. Od 1971 był członkiem kolegium redakcyjnego czasopisma *Théâtre en Pologne*. W 1972 obchodził jubileusz 35-lecia pracy artystycznej. W 1974 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego, której nie zdążył odebrać. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1953) i Krzyżem Oficerskim (1954) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 30 września 1974 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Monologi. Rzecz o nowej sztuce. *Wwa*: Skł. gl. Tow. Wydawn. 1936 [antydat. 1935], 36 s.

2. Fedra. Powst. po 1939. Praprem. konspir. Wwa, prywatne mieszkanie 1942. Druk *Dialog* 1977 nr 3 s. 5-13.

3. Kształt teatru. Wwa: PIW 1972, 193 s. Wyd. nowe poszerz. tamże 1984, 267 s.

Zawartość: Coś fan tun – oraz szkice, artykuły, recenzje literackie i teatralne; O scenografii; Lament scenografa; Ze szkiecownika „Balladyna” [J. Słowackiego]; Coś o scenografii; Refleksje po dyskusji; Miałoby być o Furtenbachu [dot. J. Furtenbach: O budowie teatrów]; List do redaktora Grenta, czyli De scenographia nostra nihil nisi bene, Władysław Daszewski; Teatr i jego kształt – O dramacie i teatrze: O awangardzie w dramacie; Kongres [dot. VIII Kongresu ITI w Helsinkach]; „Theatrum” Ionesco; Niecodzienne konfrontacje; „Burza” [W. Szekspira] w Nowej Hucie; „O Grecjo, ciebie że kochano...”; Dywagacje o teatrze muzycznym; Jeremia nad krytyką operową; Rozmyślenia jubileuszowe nad Wyspiańskim; Teatr bezprzymiotnikowy; Prolog do książki A. Hausbrandta „Teatr...”; Z notatnika; Nota bibliograficzna. – W wyd. 2 nadto: J. Bogucki: Przedmowa. – Co to jest dekoracja teatralna; Czy istnieje kryzys w scenografii?; Scenograf – muzyk; Legalne i nielegalne związki scenografii i jej integralność, XXX lat scenografii warszawskiej; Rekolleksje z Nicollem; Kronika wielkiej przygody; Szkic eseju o J. Giraudoux; [List do T. Kowzana o zadaniach teatrologii polskiej z 1972]; [Wstęp do katalogu wystawy „Pologne – Théâtre et société, Neuchâtel 1972”]; [Przedmowa do książki B. Horowicza „Nim przeminie z wiatrem...”]; Pięćdziesięciolecie Teatru Narodowego. – Pro domo sua: J. Kosiński, czyli curriculum vitae szczęściarza; J. Kosińskiego żywot pechowy; Pro domo mea; Tępy postjubileuszowy. – [Wiersz J.K.]; Pochwała umierania – M. Łodyńska-Kosińska; Nota edytorska.

4. Żywot własny: „Coś w rodzaju dziennika czy pamiętnika”. *Pam. Teatr.* 1976 nr 4 s. 357-402.

Przekłady

1. P. Jalabert: Komedia garbusów. (Czterech garbusów). Przekł. i adapt.: ..., M. Kosińska. Wyst. konspir. Wwa, T. Wojsk. Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK 1943-44.

2. J.P. Sartre: Niepogrzebani. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1957 nr 1 s. 26-56.

3. E. Ionesco: Krzesła. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1957 nr 3 s. 46-68.

Praca redakcyjna

1. Teatr Dramatyczny m.st. Warszawy dawniej Teatr Domu Wojska Polskiego. 1955-1958. Red. ... [i in.]. Wwa 1959, 227 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SBTP 2. – M. Gdowska: Scenografia J.K. Spis premier. [J. Timoszewicz] J.T. Mała kronika życia i twórczości. Notatka bibliograficzna. *Pam. Teatr.* 1976 nr 4.

[Kształt teatru:] [M. Fik] mf: J.K. „Kształt teatru”. *Twórczość* 1973 nr 8; Z. Gren: Wygadać się w teatrze. *Dialog* 1973 nr 8; J. Koenig: „Bo ja wiem...”. J.K. *Dialog* 1975 nr 9; uzup. M. Łodyńska-Kosińska, tamże nr 11. – J. Klossowicz: J.K. *Literatura* 1974 nr 41. – B. Król-Kaczorowska: J.K. 1916-1974. *Scena* 1975 nr 1. – B. Horowicz: Wspomnienie o J.K. *Mies. Lit.* 1975 nr 12. – M. Fik: K. czyli samotność. *Dialog* 1977 nr 9. – [Kształt teatru:] J. Sieradzki: „Teatr mój widzę mozołny”. *Dialog* 1984 nr 10; A. Tuszyńska: J.K. *Nowe Książ.* 1984 nr 9.

– I. Śmiałowski: J.K. W tegoż: Igraszki z Melpomeną. Wwa 1984. – M. Kuraś: J.K. (1916-1974) w piętnastą rocznicę śmierci. *Teatr* 1989 nr 11/12.

J.Z.

KOSIŃSKI Kazimierz 1886-1970

Pseud.: Jan Dąbrowa; Kaz. Kos.
Historyk literatury, poeta.

Urodzony 1 lipca 1886 w Dąbrowie nad Czarną pod Opoczmem; syn Lucjana Kosińskiego, nauczyciela, i Marii z Losiów; siostrzeniec Jana Łosia, profesora filologii słowiańskiej. W 1900-05 uczył się w Gimnazjum Edwarda Rontalera w Warszawie; należał do tajnych organizacji młodzieży gimnazjalnej, w 1905 wziął udział w strajku szkolnym. Kontynuował naukę w I Gimnazjum Realnym w Krakowie; maturę zdał w 1906. W tymże roku debiutował tomikiem poetyckim „Śród łez ... i mgieł”. Od 1907 studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w 1912 uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie pracy „Euzebiusz Słowacki jako estetyk i teoretyk literatury”, napisanej pod kierunkiem prof. Ignacego Chrzanowskiego. W 1912-13 pracował jako nauczyciel gimnazjalny w Warszawie. W 1913-14 przebywał na stypendium Kasy im. Mianowskiego w Paryżu, gdzie odbywał studia w zakresie historii i filologii w L'École des Hautes Études. Pierwszą rozprawę naukową pt. „Euzebiusza Słowackiego «Uwagi powszechne nad językami, sztuką pisania i postaciami mowy»” ogłosił w 1914 w *Pamiętniku Literackim*. Po powrocie do kraju pracował od 1914 w szkolnictwie średnim jako nauczyciel języka polskiego, początkowo w szkole prywatnej w Starej Wsi pod Otwockiem (do 1915), następnie w szkołach warszawskich: w Gimnazjum Edwarda Rontalera (1915-18), Gimnazjum im. M. Reja (od 1917) i w Gimnazjum Anieli Wareckiej (1917-24). Równocześnie w 1916-18 współpracował z pismem *Ilustracja Polska. Wieś i Dwór*, w 1922 był redaktorem odpowiedzialnym czasopisma *Scena Polska* (nr 1-4). Studia i artykuły ogłaszał m.in. w czasopismach *Jednota* (1926-35), *Zrąb* (1930-32, 1936), *Droga* (zwłaszcza w 1933-35). W 1930-31 był współpracownikiem Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty Warszawskiego Towarzystwa Naukowego. W 1930-39 wykładał hymnologię na Wydziale Teologii Ewangelickiej Uniwersytetu Warszawskiego. W 1935 został odznaczony Srebrnym Kawalerem PAL. W 1939-40 prowadził wykłady z historii literatury powszechnej na kursach przy Księgarni Gebethnera i Wolffa w Warszawie. W czasie okupacji przebywał nadal w Warszawie i kontynuował pracę pedagogiczną w działającym tajnie Gimnazjum im. M. Reja; w 1941-44 był dyrektorem szkoły. Kontynuował pracę naukową, pisząc tom studiów

o C. Norwidzie i A. Mickiewiczu pt. „Ecce homo epoki” (nie wydany). Po wojnie mieszkał krótko w Krakowie, gdzie uczył w Liceum im. H. Sienkiewicza, po czym w 1945-46 był dyrektorem i nauczycielem języka polskiego w liceum w Mstowie, a następnie od 1946 w Kłobucku, skąd został usunięty w 1952 ze względów politycznych na skutek fałszywych oskarżeń. W 1945 został członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1959). Zmarł 21 maja 1970 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Śród łez... i mgieł. [Wiersze]. Kr.: Gebethner i Sp. 1909, 134 s.
2. Mojżesz. Poemat. Kr.: Gebethner i Wolff 1910, 29 s.
3. Śmierć. Kr.: Nakł. autora 1910, 63 s.
4. Hiob. Poemat. Kr.: Gebethner i Sp. 1911, 31 s.
5. Król Jagiełło. Rapsod. Kr.: Tow. Wzajemnej Pomocy Młodzieży Kształcącej się w Wyższych Zakładach Nauk. im. H. Łopacińskiego 1911, 81 s.
6. Warneńczyk. Duma. Kr.: Nakł. autora 1911, 41 s.
7. Chrystus. [Poemat]. Kr.: Gebethner i Sp. 1912, 31 s.
8. Pieśń nad pieśniami. [Wiersze]. Kr.: Gebethner i Sp. 1912, 50 s.
9. Tomasz à Kempis. Poemat. Kr.: Nakł. autora 1913, 52 s.
10. Ks. Hugona Kołłątaja uwagi o edukacji narodowej. Wwa: Nakł. autora 1916, 10 s.
11. Myśl i dusza. I. [Wiersze]. Wwa: E. Wende 1916, 141 s.
12. O miłości ku Ojczyźnie. O „Księgach Narodu i Pielgrzymstwa Polskiego” Adama Mickiewicza. Wwa: A. Hurkiewicz 1916 [właśc. 1917], 24 s.
13. Księga minut. [Proza poetycka]. Wwa: A. Hurkiewicz 1917, 55 s.
14. O poezji Legionów (1914-1916). *Ilustracja Pol. Wieś i Dwór* 1917 nr 1-4, 6. Wyd. osob. Wwa: *Ilustracja Pol. Wieś i Dwór* 1917, 100 s.
15. Na Zmartwychwstanie. [Rozważania]. Wwa: [b.w., druk. W. Łazarski] 1918, 90 s.
16. Król i kaznodzieja. Zygmunt III i ks. Piotr Skarga. Wwa: Pol. Tow. Krajoznawcze 1919, 23 s.
17. Legenda pojednania. [Proza poetycka]. Wwa: W. Łazarski 1919, 143 s.
18. Pisarze polityczni i historyczni do w. XIX. Cz. 1. Do w. XVI. Cz. 2. Wiek XVI do pierwszego

bezkrólewia. Wwa: M. Arct 1919, 1929, 106 + 247 s.

Wyd. osob. fragm. pt.: Sermierze poprawy Rzeczypospolitej. (Rej, Modrzewski, Orzechowski, Górnicki). Wwa: M. Arct 1920, 99 s.

19. Co powiedzieć dzieciom o Mickiewiczu. [Wwa:] Kursy Pol. Macierzy Szkolnej dla nauczycieli i nauczycielek ludowych [1921], 10 s.

20. Zamojski jako rokoszaniec. Szkic z dziejów literatury rokосу Zebrzydowskiego. Zamość: Z. Pomarański 1921, 81 s.

21. O więźbę duszy. Przemówienie przy rozdaniu świadectw maturalnych w Gimnazjum im. M. Reja dn. 17 VI 1923 r. Wwa: Gimn. im. M. Reja 1923, 16 s.

22. Stanisław Witkiewicz. Człowiek i patriota. Wwa: Ignis 1924, 192 s.

23. Poglądy religijno-moralne Stanisława Witkiewicza. [Wwa:] Druk. Praca [1925], 13 s.

24. Św. Franciszek z Assyżu w ideologii Stanisława Witkiewicza. Wwa: Księg. G. Szylinga 1925, 50 s.

25. Bibliografia Stanisława Witkiewicza. [Współaut.:] T. Kornilowicz. Wwa: Związek Pol. Nauczycieli Szkół Powsz. 1927, 11 s.

26. Witkiewicz i Tatrzy. *Jednota* 1927 nr 5, 7-12. Wyd. osob. Wwa: [b.w.] 1927, 75 s.

27. Stanisław Witkiewicz. Próba charakterystyki człowieka i myśli. Wwa: Bibl. Polski 1928, 542 s.
Zawartość: I. Z życia i działalności S. Witkiewicza; II. Estetyka S. Witkiewicza; III. Witkiewicz jako pisarz społeczny i polityczny; IV. Witkiewicza poglądy religijno-moralne.

28. Sermierze sztuki uspołecznionej. (Tolstoj, Morris, Ruskin). Wwa: [b.w.] 1928, 76 s.

29. Drogi religijne w literaturze polskiej. *Jednota* 1930 nr 2, 4-6. Wyd. osob. Wwa: [b.w.] 1930, X, 55 s.

30. Jan Kochanowski. Wwa: Księg. J. Lisowskiego 1931, 182 s.

31. Józef Piłsudski a romantyzm. Odczyt wygłoszony w Gimnazjum im. M. Reja dn. 18 III 1931. Wwa: Gimn. im. M. Reja 1931, 28 s.

32. Golgota czy Monsalwa? (Wspomnienie pośmiertne o Lucjanie Kosińskim). Wwa: *Głos Ewangelicki* 1932, 16 s.

33. Z dziejów średniowiecznej hymnologii polskiej. (Do Kancjonału Seklucjana). *Jednota* 1932 nr 2, 3, 4, 7-12, 1933 nr 2, 3, 5. Wyd. osob. Wwa: Libraria Nova 1932, 165 s.

34. Jana Dymitra Solikowskiego „Wizerunek utrapionej Rzeczypospolitej Polskiej”. (Facies perturbatae et afflictatae Reipublicae Poloniae 1564). Wwa: Kasa im. Mianowskiego 1933, 104 s.

35. Wizja dziejowa dawnej Polski u Wyspiańskiego. Wwa: *Droga* 1933, 54 s.

36. Syntezy literackie. *Jednota* 1934 nr 7-11. Wyd. osob. Wwa: [b.w.] 1934, 63 s.

Zawartość: Rozwój języka literackiego w Polsce; Jan Kochanowski; Pisarze polityczni XVI wieku; Literatura epoki stanisławowskiej.

37. Za murami Elnory. Studia o Wyspiańskim. Wwa: *Rój* 1935, 272 s.

Zawartość: Stanisława Wyspiańskiego wizja dziejowa dawnej Polski; Powstanie listopadowe w wizji dziejowej Polski Wyspiańskiego; Wyspiański, romantyzm i Mickiewicz; Wawel w ideologii Wyspiańskiego; St. Wyspiański — prawda życia i śmierci (od indywidualizmu do uniwersalizmu poety); „Veni Creator” jako hymn uniwersalizmu Wyspiańskiego.

38. Józef Piłsudski a literatura polska. *Zrąb* 1936 nr 2, 3/4. Wyd. osob. Wwa: Stow. Uczestników Ruchu Niepodległościowego „Zarzewie” 1937, 31 s.

39. Stanisław Długosz. Charakterystyka twórczości poetyckiej. Wwa: Stow. Uczestników Ruchu Niepodległościowego „Zarzewie” 1937, 31 s.

40. Historia literatury powszechnej i polskiej. Cz. 1 Literatura starożytna. Cz. 2. [Średniowiecze]. Wwa: 3-letnie Zawodowe Kursy Księgarstwa przy Związku Księgarzy Pol. 1947, 58 + 150 s. Wyd. nast. pt. Historia literatury powszechnej i polskiej na tle dziejów kultury. Oprac. dydaktyczne: J. Nowakowski. Rok I. Tamże 1947, 75 + 77-155 s. powiel. [28 wykładów w 12 z.].

41. Bolesław Chrobry. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kielce, T. im. Żeromskiego 1993.

Pod pseud.: Jan Dąbrowa. Przedstawienie dyplomowe studentów Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Euzebiusza Słowackiego „Uwagi powszechne nad językami, sztuką pisania i postaciami mowy”. *Pam. Lit.* 1914 s. 129-150. — Stanisław Witkiewicz i styl zakopiański. W: Księga pamiątkowa Gimnazjum im. M. Reja. Wwa 1927 s. 221-231. — Wychowanie obywatelskie a nauka historii literatury w szkole średniej. *Zrąb* 1930 nr 2 s. 188-209. — Oblicze polityczne dziejopisarstwa polskiego wieków średnich. (Do w. XV-go). *Zrąb* 1932 nr 11 s. 3-30. — Rozwój idei państwa od Platona do humanizmu. *Zrąb* 1932 nr 1 s. 25-42. — Cypriana Norwida „Sen Prometowy”. *Droga* 1933 nr 11 s. 960-977. — Wizja Józefa Piłsudskiego. *Droga* 1935 nr 5 s. 405-416. — Drogi staropolskiej literatury politycznej. *Prz. Hum.* 1961 nr 1 s. 37-62.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Vade mecum. [Antologia cytatów z literatury polskiej]. Zebrał ... Wwa: A. Hurkiewicz 1917, 181 s.

Podp.: Kaz. Kos.

2. J. Piłsudski: Pisma wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Wwa: Bibl. „Zrębu” 1932, 271, VIII s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1934, XXI, 346 s.

3. Przemiany. [Współaut.: L. Rygiel]. Lw.: PWKS. — Książka polska dla 1 klasy gimnazjalnej. 1937, 313 s.

— Książka polska dla 2 klasy gimnazjalnej. 1938, 381 s.

4. S. Witkiewicz: Wybór pism. T. 1. W promieniu zagadnień sztuki. T. 2. W okolicy Tatr. Wyboru dokonał i przedm. opatrzył ... [Wwa:] 1939, 134 + 134 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — RL 1970 (J.Chudek). — BUP cz. 1.

J. Relidziński: Z literatury. *Bluszcz* 1910 nr 37 [rec.: Mojzesz]. — W. Gostomski. *Książka* 1912 nr 12 [rec.: Warneńczyk]. — K.L. Konński: Zagadnienia kultury narodowej. *Prz. Warsz.* 1925 nr 46 [rec.: Stanisław Witkiewicz. Człowiek i patriot]. — [Stanisław Witkiewicz. Próba charakterystyki.] P. Hulka-Laskowski: Książka o Stanisławie Witkiewiczu. *Jednota* 1928 nr 4; J. Jodłowski: Ewangelista wiary ... *Głos Lit.* 1928 nr 22/24; L. Rygiel: Uczyć myśleć o rzeczach wielkich. *Głos Prawdy* 1928 nr 239; W. Borowy. *Slavische Rundschau*, Praga 1929 nr 5. — P. Hulka-Laskowski: Książka o Janie Kochanowskim. *Jednota* 1931 nr 6 [rec.: Jan Kochanowski]. — M.A. *Droga* 1931 nr 3 [rec.: Drogi religijne w literaturze polskiej]. — Z. Polanowski. *Droga* 1931 nr 11 [rec.: Józef Piłsudski a romantyzm]. — [Jan Dymitra Solikowskiego „Wizerunek utraconej Rzeczypospolitej Polskiej”]. I. Chrzanowski. *Nowa Książ.* 1934 nr 4; A. Drogoszewski. *Polonista* 1934 nr 1/2. — K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1936 nr 3. — J. Kulczycka-Saloni. Nowe czytanki na klasę I gimnazjum. *Polonista* 1938 nr 2 [dot.: Przemiany]. — M. Treter. *Nowa Książ.* 1939 nr 6 [rec. wyd.: S. Witkiewicz. Wybór pism]. — S.R. Dobrowolski: Piękny człowiek. *Stolica* 1971 nr 38, przedr. w tegoż. *Miłe złego początki*. Szczec. 1984. — Yeti. Juwenilowe Spotkanie z Melpomeną. *Gaz. Kiel.* 1993 nr 97 [dot.: Bolesław Chrobry].

E.G.

KOSIŃSKI Zbigniew 1926-1991

Poeta.

Urodzony 13 kwietnia 1926 w Umieniu pod Kołem; syn Zygmunta Kosińskiego i Marii z Rogowskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i uczestniczył w ruchu oporu w szeregach AK. Brał udział w powstaniu warszawskim w zgrupowaniu „Kampinos”. Ukończył Miejskie Gimnazjum i Liceum w Łodzi. Studiował architekturę w Krakowie i malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Następnie powrócił do Łodzi i podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Łódzkiego. W 1950 został aresztowany i skazany przez sąd wojskowy na siedem lat więzienia. W czasie odbywania kary, w 1953 zdobył I nagrodę w konkursie literackim. W wyniku starań ZLP został w 1954 warunkowo zwolniony. W tymże roku debiutował wierszem pt. „Moja dziewczyna”,

opublikowanym w tygodniku *Po prostu* (nr 23). W 1955 rozpoczął studia w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Łodzi, które ukończył w 1962. W czasie studiów prowadził w Łodzi eksperymentalny teatrzyk poetycki Jaskinia, był także założycielem teatru przy Szkole. Wiersze publikował m.in. w czasopiśmie *Odgłosy* (1958-67). W 1959 został członkiem ZLP. Był współorganizatorem grupy plastyczno-literackiej Pięte Koło, a także członkiem grup literackich Nowa Linia (1960-61) i Krąg (1961). Po ukończeniu studiów pozostał na uczelni jako asystent pracowni malarstwa, rysunku i kompozycji. W 1969 założył grupę artystyczną Konkret, która aktywnie działała do 1973. W 1977 przeszedł na rentę. Kontynuował twórczość literacką oraz plastyczną w dziedzinie malarstwa i rzeźby; wystawiał swoje prace, był laureatem konkursów malarskich. Wyróżniony Odznaką Honorową m. Łodzi (1974). Zmarł 23 listopada 1991 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Port egzotyczny. [Wiersze]. [Łódź]: WŁ 1957, 30 s.

2. Mój anioł lewy. [Wiersze]. [Łódź]: WŁ 1961, 45 s.

Wraz z innymi tomikami serii objęte wspólną teką z nadrukiem: „Biblioteka Poetów 1961”.

3. Starszy o głowę. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1968, 47 s.

4. Wzroki. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1975, 129 s.

5. Czytanie o miłości. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Pstrąg 1980.

6. Pleonazm. [Wiersze i proza poetycka]. Łódź: WŁ 1982, 80 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Niby wywiad. Rozm. H. Pustkowski. *Poezja* 1989 nr 10/12 [odpowiedzi stanowią montaż tekstów z utworów poetyckich Z.K.].

SWPP 2 (R. Loth).

[Port egzotyczny:] Z. Dolecki: Kalejdoskop łódzkich poetów. *Kierunki* 1958 nr 8; A. Kamińska: Łódzka teka poetycka. *Twórczość* 1958 nr 5; B. Ostromecki: Łódzka biblioteka poetycka. *Nowe Książki* 1958 nr 7. — [Mój anioł lewy:] M. Głowiński: Poeta oszczędny. *Twórczość* 1962 nr 3; E. Wróblewska: O poezji, katzu i różnych manierach. *Odgłosy* 1962 nr 8. — [Starszy o głowę:] Z. Skibiński: Jestem sobą sobie. *Odgłosy* 1968 nr 23; M. Wyka: Wśród liryków. *Introspekcja i eksperyment. Życie Lit.* 1968 nr 33. — W. Puszczyk: Słownik pisarzy łódzkich. *Odgłosy* 1975 nr 14. — [Wzroki:] Z. Dominiak: Krzykliwa ryba. *Poezja* 1976 nr 5, przedr. pt. Krzykliwa ryba — albo pułapki „Dziela otwartego” w tegoż: *W poza siebie. Dziennik paru lektur.* Łódź 1992; J. Poradeczek: Śliczne zjawisko zwane tajemnicą. *Odgłosy* 1976 nr 19. — H. Pustkowski: W kregu outsiderów. *Tu i Teraz* 1982 nr 17 [rec.: Pleonazm]. — H. Pustkowski: Od prostych stwierdzeń do traktatu (Z.K.). W tegoż: *Przestrzenie poezji.* Łódź 1986. — M. Świerkocki: Być przeciw. (O twórczości Z.K.). *Poezja* 1989 nr 10/12.

KOSMOWSKA Irena

1879-1945

Pseud.: I.K.; Ir.K.; J.K.; Jasięk z Lipnicy; Jaśkowa z Lipnicy; K. Publicystka, działaczka ruchu ludowego i oświatowego.

Urodzona 29 grudnia 1879 w Warszawie; córka Wiktoryna Kosmowskiego, lekarza, oraz Ireny Wandy z Kozłowskich, publicystki, działaczki społeczno-oświatowej. Ukończyła tajną pensję Zuzanny Morawskiej w Warszawie, a następnie szkołę gospodarczą dla córek ziemiańskich prowadzoną przez Jadwigę z Działyńskich Zamoyską w Kuźnicach pod Zakopanem. W 1905-08 studiowała (z przerwami) jako wolna słuchaczka historię i literaturę na Uniwersytecie Łwowskim. Od 1907 uczyła w szkole dla ochraniarek Mariadwinek we Włochach pod Warszawą oraz na tajnej pensji W. Warnkównej. W 1908-15 była stałym współpracownikiem tygodnika *Zaranie*, prowadziła dział kulturalno-oświatowy oraz pełniła funkcję sekretarza redakcji; w piśmie tym publikowała (też pod pseud. Jaśkowa z Lipnicy oraz anonimowo) artykuły publicystyczne, prace z zakresu krajoznawstwa oraz m.in. „Gawędy”. Redagowała dodatki dla młodzieży wiejskiej *Świt – Młodzi idą* (1911) oraz *Sprawy Szkolne* (od 1912). Działała aktywnie w Towarzystwie Kółek Rolniczych im. S. Staszica, pełniąc przez kilka lat funkcję sekretarki. W 1912/13 założyła w Krasieninie pod Lubartowem w Lubelskiem szkołę gospodarczą dla dziewcząt. Brała udział w organizowaniu ruchu niepodległościowego wśród ludowców. W czasie I wojny światowej działała w Polskiej Organizacji Wojskowej. W 1915 współpracowała przy wydawaniu tajnego pisemka *Już blisko*. W tymże roku została aresztowana przez policję carską i wywieziona do więzienia w Moskwie. Zwolniona za kaucją udała się do Petersburga, gdzie podjęła pracę w Komisji Oświatowej Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny. Była jednym z organizatorów i czynnym członkiem Polskiego Związku Ludowego. Po powrocie do Warszawy w 1918, przystąpiła do pracy w PSL „Wyzwolenie”; została członkiem Zarządu Głównego i redakcji tygodnika *Wyzwolenie*, w którym m.in. prowadziła dodatek *Sprawy Szkolne i Oświatowe*. W 1919-30 była przez trzy kadencje posłanką na Sejm z okręgu lubelskiego. Od 1921 reprezentowała Polskę w Międzynarodowej Unii Parlamentarnej. Po przewrocie majowym w 1926 ostro krytykowała na łamach prasy i w wystąpieniach publicznych rząd Józefa Piłsudskiego. Oskarżona o znieważenie władzy została w 1930 aresztowana i skazana na pół roku więzienia (wykonanie wyroku zostało uchylone przez prezydenta). Od 1931 była członkiem Rady Naczelnej Stronnictwa Ludowego i członkiem redakcji organu stronnictwa *Zielony Sztandar* (do 1939). Aktywnie

uczestniczyła w pracach Towarzystwa Oświaty Demokratycznej „Nowe Tory” (od 1936 jako przewodnicząca). Współpracowała z czasopismami *Wi-ci* i *Młoda Myśl Ludowa*. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie i pracowała w Zarządzie Centralnym Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń. Brała aktywny udział w działalności konspiracyjnej jako działaczka Ruchu Oporu Chłopskiego (ROCH). Aresztowana przez gestapo w nocy z 18 na 19 lipca 1942 i osadzona na Pawiaku została następnie wywieziona do więzienia w Berlinie, skąd przeniesiono ją do obozu pracy w Mahlow pod Berlinem, a potem do szpitala w Wittenau. Po wyzwoleniu, zmarła z wyczerpania 21 sierpnia 1945 w Berlinie; w 1961 prochy przewieziono do Warszawy i pochowano na Cmentarzu Wojskowym (obecnie Komunalnym) na Powązkach.

TWÓRCZOŚĆ

1. O utworze Stanisława Wyspiańskiego pod tytułem „Wesele”. Lw.: Macierz Szkolna 1908, 29 s. Wyd. inne nieco zmien. Wwa: Druk. K. Kowalewski 1908, 24 s.
2. Kto to jest Juliusz Słowacki? Wwa: NK 1927, 48 s.
3. Wybór artykułów i przemówień sejmowych ... W: R. Kociowa; Irena Kosmowska. Wwa 1960 s. 159-276.
4. Artykuły ... ; Przemówienia ... W: Wspomnienia o Irenie Kosmowskiej. Wwa 1974 s. 149-221.

OPRACOWANIA (wybór)

- SWPP I. — PSB (W. Stankiewicz).
- R. Kociowa; Irena Kosmowska. Wwa: LSW 1960, 284 s. — D. Wawrzykowska-Wierciuchowa; I.K. W. Przywódca ruchu ludowego. Wwa 1968. — I. Kopytowska. Opowieść o Irenie Kosmowskiej, działaczce ruchu ludowego. Wwa: PZWS 1968, 70 s. — Wspomnienia o Irenie Kosmowskiej. [Oprac.] Z. Mazurkowa. Wstęp: W. Stankiewicz. Wwa: LSW 1974, 227 s. [Zawartość: W. Stankiewicz: Życie i działalność I.K. — Cz. I; I. Wspomnienia działaczy politycznych, społecznych i przyjaciół; 2. Wspomnienia nauczycielek i uczennic Szkoły Rolniczej w Krasieninie; 3. Wspomnienia wychowanek i współwięźniarek. — Cz. II: 1. Artykuły o I.K.: Redakcja „Wyzwolenia”, M. Malinowski, H. Radlińska, J. Niecko, M. Szulkin, Redakcja „Trybuny Ludu”, S. Ziemak; 2. Artykuły I.K.; Przemówienia I.K.]

J.Cz.

KOSSAK Jerzy

ur. 1927

Socjolog literatury i kultury; eseista

Urodzony 13 września 1927 w Warszawie; syn Włodzimierza Kossaka, urzędnika, i Niny z domu Naumow. W czasie okupacji niemieckiej uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych w Warszawie. Po powstaniu warszawskim został wywieziony do obozu pracy przymusowej przy fabryce Iso-

prers w Rottenbach w Niemczech. Po wyzwoleniu przebywał do lipca 1946 w obozie dla wysiedleńców zorganizowanym przez United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) w Coburgu (Bawaria). Tu złożył egzaminy maturalne w polskim Liceum im. I. Paderewskiego (1946). Debiutował w sierpniu 1945 utworem dramatycznym pt. „Sztuka bez tytułu”, wystawionym w teatrze obozowym w Coburgu. Publikował artykuły, felietony, wiersze i utwory satyryczne w czasopiśmie *Głos Coburga* (1945-46). Po powrocie do kraju pracował jako urzędnik w Izbie Rzemieślniczej w Bydgoszczy. Kontynuował twórczość literacką publikując w 1947-48 m.in. wiersze w *Głosie Wielkopolskim* i jego dodatku *Świat*. Od 1947 studiował filozofię i socjologię na Uniwersytecie Poznańskim (UPozn.); w 1951 uzyskał magisterium. W czasie studiów był asystentem w Zakładzie Logiki i Filozofii (1948-50) oraz starszym asystentem w Zakładzie Socjologii (1950-52) UPozn. Wykładał też estetykę marksistowską na Wydziale Humanistycznym tegoż uniwersytetu (1950-52). Od 1948 należał do Związku Akademickiego Młodzieży Polskiej (później do ZMP). W 1951 został członkiem PZPR. W 1951/52 był kierownikiem redakcji okręgowej tygodnika *Po prostu* w Poznaniu. W 1952 przeniósł się do Warszawy. W 1952-55 był aspirantem w Instytucie Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym (KC) PZPR, następnie do 1957 adiunktem w tymże instytucie. W 1955-57 należał do kolegium redakcyjnego tygodnika *Po prostu* w Warszawie, w piśmie tym publikował liczne artykuły, recenzje i szkice (1950-57). Współpracował też z redakcją *Argumentów* (1959-64). W 1957-67 pracował w Wyższej Szkole Nauk Społecznych (WSNS) przy KC PZPR na stanowisku kierownika Zespołu Historii i Teorii Kultury. W tymże uczelni uzyskał w 1961 doktorat z zakresu nauk humanistycznych na podstawie pracy „Problematyka ideowo-etyczna pisarstwa Jerzego Andrzejewskiego. Od «Dróg nieuniknionych» do «Popiołu i diamentu»” (promotor doc. dr Karol Martel). W 1964 wszedł w skład redakcji *Kultury*, ogłaszał tu do 1969 artykuły i recenzje. Jako stypendysta rządu włoskiego w 1964-65 przebywał we Włoszech. W 1965 został członkiem ZLP. Od 1967 był inspektorem w Wydziale Kultury KC PZPR (do 1971); w tychże latach prowadził jednocześnie Zakład Teorii Kultury i Polityki Kulturalnej w WSNS oraz od 1968 był docentem etatowym w Katedrze Filozofii i Socjologii WSNS przy KC PZPR. W 1967 został członkiem kolegium redakcyjnego *Miesięcznika Literackiego*, w piśmie tym publikował liczne artykuły i eseje. Od 1969 należał do komitetu naukowego serii *Biblioteka Studiów Społecznych* — wydawnictwa WSNS przy KC PZPR. W 1972-75 był kierownikiem Pracowni Teorii Kultury w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. W 1974

otrzymał nagrodę *Miesięcznika Literackiego*. W 1982 został dyrektorem Instytutu Kultury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki (do 1982). W 1977-78 należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Literatura*. W 1982-87 był konsultantem Wydziału Kultury KC PZPR. W 1982 został kierownikiem Zakładu Teorii Kultury w Instytucie Filozofii i Socjologii WSNS (do 1984). Od 1987 jest na emeryturze. W 1994 wszedł w skład kolegium redakcyjnego dwumiesięcznika *Ars humana*. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1969) i Krzyżem Komandorskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski oraz Orderem Sztandaru Pracy (1987). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bunt na kolanach. [Szkice]. Wwa: KiW 1960, 94 s.

Zawartość: Podziały; Bunt na kolanach; Dramat Mauriaca; Nad Bernanosem; Katolickie interpretacje katolickich powieści; Śladami ewolucji „tragicznego pokolenia”.

2. W poszukiwaniu stylu epoki. Współczesne przemiany cywilizacyjno-techniczne a nowe formy w sztuce i architekturze. Wwa: Iskry 1961, 216 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1963, wyd. 3 uzup. 1966. Studium z zakresu socjologii sztuki.

3. Humanizm skrepowany. [Szkice]. Wwa: KiW 1963, 168 s.

Zawartość: Mounier i personalizm; Dramat Mauriaca [poz. 1]; Georges Bernanos [poz. 1]; Mauriac czy Conrad? Przyczynki do sprawy katolickiej inspiracji w literaturze; Na pozycjach tragicznego heroizmu; Zwątpienie i nadzieja; Beat Generation.

4. Kultura, pisarz, społeczeństwo. [Studium]. Wwa: KiW 1964, 330 s.

5. Ideologia i wizje kultury. Z zagadnień teorii i socjologii kultury. [Szkice]. Wwa: CRZZ 1965, 166 s.

Zawartość: Od wydawnictwa. — Uwagi wstępne; Marksistowska wizja kultury; Lenin i rewolucja kulturalna; Problemy rozwoju kultury w Polsce Ludowej; Kultura socjalistyczna i tradycje dawnych epok.

6. W kręgu chrześcijańskiego egzystencjalizmu. [Studia i szkice]. Wwa: KiW 1965, 251 s.

Zawartość: Czy wielość egzystencjalizmów?; Prorok zagubionych — Soren Kierkegaard; Mistyfikacje Gabriela Marcel; Koneksje marcelizmu; Marcel i tradycje mistyki; Personalizm Emanuela Mouniera; Zwątpienie i nadzieja [poz. 3].

7. Dylematy kultury masowej. [Szkice]. Wwa: WAiF 1966, 164 s.

Zawartość: Uwagi wstępne; Kariera komiksów; Wiek reprodukcji; Notatki z meczu Film — Telewizja; Hidden Persuaders; Detronizacja nowoczesności; Czyhanie na terazniejszość; Pop-Art; Buntownicy i outsiderzy; Niepokoje zachodniej kultury.

8. Spór o współczesną kulturę. [Szkice]. Wwa: KiW 1968, 264 s.

Książka powstała z opracowania artykułów drukowanych uprzednio w 1965-1968 w czasopiśmie: *Kultura, Miesięcz-*

nik Literacki, Zeszyty Argumentów, Kultura i Ty, Trybuna Ludu, Walka Młodych.

Zawiera części: Sztuka i współczesność; W kręgu kultury masowej; Poszukiwanie modelu kultury.

9. Lenin i kultura. [Studium]. Wwa: KiW 1970, 212 s. Wyd. 2 popr. i rozszerz. tamże 1974.

Przełk. ros.: Lenin i kultura. [Przeł.] N. Koltasewaja. Moskwa 1974.

10. Egzystencjalizm w filozofii i literaturze. (Wwa): KiW 1971, 365 s. Wyd. 2 zmien. i poszerz. tamże 1976.

Zawiera m.in. rozdz.: Albert Camus; Zwątpienie i nadzieja (o „Micie śródziemnomorskim” M. Jastruna); Egzystencjalizm i powieść katolicka [G. Bernanos i F. Mauriac].

Przełk. czes.: Existencialismus ve filozofii a literature. [Przeł.] R. Vyhlideł. Praha 1978. — ros.: Ekzistencjalizm v filozofii i literature. [Przeł.] E. Gessen. Moskwa 1980.

11. La politique culturelle en Pologne. [Współaut.:] S.W. Balicki, M. Żuławski. Paris: UNESCO 1972, 70 s.

Toż w jęz. ang.: Cultural policy in Poland. Wyd. tamże 1973.

12. Rozwój kultury w Polsce Ludowej. [Studia]. Wwa: Iskry 1974, 240 s.

Zawartość: Zasady polityki kulturalnej Polski Ludowej; Rozwój kultury a struktura i dynamika społeczna; Oświata — kultura — wychowanie estetyczne; Warunki rozwoju twórczości artystycznej; Miejsce filmu w rozwoju kultury artystycznej; Ruch społeczno-kulturalny; Badania naukowe i przyszłość kultury; Polityka kulturalna i zmiany społeczne.

13. Kino Pasoliniego. [Szkic]. Wwa: WAiF 1976, 195 s.

Zawartość: Źródła; Mit poetycki i rzeczywistości gwary; Semiotolog czy krytyk „fałszywej świadomości”; Audiatur et altera pars. — Fragmenty tekstów P.P. Pasoliniego w wyborze J.K. Przeł. K. Fekecz.

14. Kształty polityki kulturalnej. [Autorzy:] ..., K. Krzemień. Wwa: PWN 1976, 273 s.

Tu autorstwa J.K. cz. 1 s. 7-116 oraz rozdz. 1 cz. 2 s. 119-142.

15. Podstawy polityki kulturalnej PZPR. Wwa: KiW 1977, 182 s.

16. Film i przekształcenia współczesnej kultury. [Szkice]. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki i Upowszechniania Kultury 1987, 157 s.

Zawartość: Uwagi wstępne oraz części: Film i przemiany sztuki; Film i kultura masowa.

17. Teoria kultury Karola Marksa i problemy współczesnego humanizmu. Wwa: KiW 1987, 478 s.

18. Tradycja w polskiej kulturze współczesnej. [Szkice]. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki i Upowszechniania Kultury 1988, 110 s.

Zawartość: Słowo wstępne oraz rozdz.: Spór o dziedzictwo ideowe w kulturze; Spuścizna kulturalna dwudziestolecia międzywojennego; Żywe tradycje polskiego ruchu społeczno-kulturalnego i polskiego regionalizmu; Polski Ludowej tradycja własna.

Ponadto materiały szkoleniowe:

1. Sztuka jako forma świadomości społecznej. (Wybrane problemy). Wwa: Wyższa Szkoła Nauk Społ. przy Kom. Centr. PZPR – Katedra Filozofii i Socjologii 1958, 37 s.

2. Wybrane zagadnienia historii rozwoju kultury artystycznej. Ogólne problemy badania rozwoju kultury artystycznej. Cykl wykładów wygłoszonych na I roku Wydziału Historyczno-Socjologicznego WSNS. Cz. I-II. Wwa: Wyższa Szkoła Nauk Społ. przy Kom. Centr. PZPR 1958, 39 + 60 s.

Cz. II pt. Problemy związane z badaniem społecznej funkcji sztuki.

3. Wybrane zagadnienia historii rozwoju kultury artystycznej. Początki sztuki. Cykl wykładów wygłoszonych na I roku Wydziału Historyczno-Socjologicznego WSNS. Wwa: Wyższa Szkoła Nauk Społ. przy Kom. Centr. PZPR 1958, 39 s., powiel.

4. U podstaw egzystencjalistycznej koncepcji człowieka. Wwa: KiW 1961, 75 s.

Stenogram wykładu wygłoszonego na kursie Wydz. Propagandy Kom. Centr. PZPR

5. Kultura Polski Ludowej. [Wwa:] Wydawn. Sekretariatu Ogólnopolskiego Kom. Frontu Jedności Narodu 1969, 31 s. *Biblioteczka Lektora FJN*.

6. Lenin a socjalistyczna polityka kulturalna. Wwa 1970, 28 s. PAN. Centr. Szkoła Partyjna przy Kom. Centr. PZPR, UW, Zakład Historii Partii przy Kom. Centr. PZPR.

Referat wygłoszony na Centralnej Sesji Naukowej z okazji setnej rocznicy urodzin W.I. Lenina.

7. Świadomość kulturalna a przeobrażenia społeczne. Konferencja naukowa: Humanizm socjalistyczny Warszawa 4-5 listopada 1974. Wwa: IFIS PAN [1974], 20 s.

8. Leninowska koncepcja kultury i jej realizacja w Polsce Ludowej. Znaczenie działalności kulturalnej dla umacniania zwartości i kształtowania postaw środowiska wojskowego. Wwa: MON 1975, 66 s. *Mater. do Szkolenia Polt. Oficerów i Chorążych*.

9. Spór o dziedzictwo ideowe w kulturze: materiał pomocniczy na zebrania ideologiczne POP [Podstawowych Organizacji Partyjnych]. [Wwa]: KiW 1983, 25 s.

10. Polityka kulturalna Polski Ludowej. Materiały pomocnicze na zebrania POP [Podstawowych Organizacji Partyjnych] w środowisku kultury. Wwa: KiW 1985, 30 s. Red. Publikacji Wydz. Ideologicznego Kom. Centr. PZPR.

11. Problemy kultury. Wwa: KiW 1986, 21 s. Red. Publikacji Wydz. Ideologicznego Kom. Centr. PZPR. *Biblioteczka Lektora i Wykładowcy*.

12. Problemy kultury. Wwa: KiW 1986, 18 s.

Akcja „Wypoczynek 86”

Prace redakcyjne

1. W.I. Lenin: O kulturze. Wyboru dokonaf i wstępem opatrzył ... Wwa: Wiedza Powsz. 1970, 149 s.

2. Principles and implementation of cultural policy in Poland. [Red. ...]. Wwa: PIW [1970], 93 + 21 s.

Toż w wersji franc.: Les principes et les réalisations de la politique culturelle en Pologne. Wwa: PIW [1970], 103 s.

Tu też J.K.: Special features of Polish cultural regionalism.

3. Super-Ameryka. Szkice o kulturze i obyczajach. Wybór: W. Górnicki, ... Wstęp ... Przeł. K. Dziewanowski i in. [T.] 1-2. Wwa: PIW 1970, 287 + 313 s.

4. Prognoza rozwoju kultury polskiej do 1990 r. (Wstępne wersje rozdz. przygot. B. Gołębiowski i in.). Przewodniczący zespołu red.: ... , K. Żygulski. Wwa: Min. Kultury i Sztuki 1973, 138 s.

5. Założenia programu rozwoju kultury polskiej. Oprac.: ... – przewodniczący kom. red. [i in.]. Wwa: KiW 1986, 27 s. Komisja Kultury Kom. Centr. PZPR.

6. Program wychowania estetycznego młodego pokolenia. [Zespół red.: ... , S. Krzemień-Ojak, W. Pielańska]. Wwa: [Min. Kultury i Sztuki 1987], 55 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1995. – SWPP 2 (R. Loth).

A. Goreń: Krytyka J.K. *Nowa Kult.* 1961 nr 47 [rec.: Bunt na kolanach; W poszukiwaniu stylu epoki]. – S. Kalman. *Fakty i Myśli* 1963 nr 14 [rec.: Humanizm skrepowany]. – [Kultura, pisarz, społeczeństwo:] A. Klimowicz: Czy konieczne „kultura masowa”? *Nowe Książ.* 1964 nr 16; J. Syski: Sztuka a społeczeństwo. *Argumenty* 1964 nr 49. – Z. Strzałkowski. *Życie i Myśl* 1964 nr 5/6 [rec.: W poszukiwaniu stylu epoki]. – [Kultura, pisarz, społeczeństwo:] A. Paltasz. *Tyg. Kult.* 1965 nr 3; K.T. Toeplitz. *Kultura* 1965 nr 6. – [Ideologia i wizje kultury:] L.H. *Fakty i Myśli* 1965 nr 15; Z. Macużanka: Teoria pilnie poszukiwana. *Kultura* 1965 nr 43. – [Dylematy kultury masowej:] K. Rosner: Mass-media i mass-culture. *Nowe Książ.* 1967 nr 7; M. Walasek: Rozterki zachodniej kultury. *Zesz. Arg.* 1967 nr 3. – [Spór o współczesną kulturę:] Z. Grzelak: Wokół sporu o współczesną kulturę. *Kult. i Społ.* 1969 nr 4; Z. Klaczyński: Po prostu rozumieć. *Kino* 1969 nr 10; S. Lewicki: Kultura i małowiśn. *Prawo i Życie* 1969 nr 5. – [Lenin i kultura:] M. Strak. *Wiśn Współcz.* 1970 nr 11; J. Kapuściak. *Mies. Lit.* 1971 nr 1. – [Rozwój kultury w Polsce Ludowej:] B. Gołębiowski. *Nowe Książ.* 1974 nr 22; W. Sokorski: Kultura Polski Ludowej. *Mies. Lit.* 1974 nr 9. – A. Helman: Wokół Pasaoliniego. *Kino* 1976 nr 9. – [Kształty polityki kulturalnej:] A. Myszkowski: O polityce kulturalnej. *Nowe Książ.* 1976 nr 24; S. Siekierski: Perspektywy rozwoju kultury. *Literatura* 1976 nr 50; W. Karczocho: Polityka kulturalna w obu systemach społecznych. *Mies. Lit.* 1977 nr 5. – W. Trzcńska: C. D. N? *Nowe Książ.* 1987 nr 10 [rec.: Film i przekształcenia współczesnej kultury].

KOSSAK Zofia 1890-1968

Podpisywała utwory też: Kossak-Szczucka; Kossak-Szatowska.

Pseud.: Kos.; Podolak; Z.; Z.K.; Z.K.S.; Zetem; zks; (zks); Zośka.

Powieściopisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, publicystka.

Urodzona 8 sierpnia 1890 w Kośminie nad Wieprzem, w rodzinie ziemiańskiej; córka Tadeusza Kossaka i Anny z Kisielnickich; wnuczka malarza Juliusza Kossaka, bratanica malarza Wojciecha Kossaka, siostra stryjeczna pisarek Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i Magdaleny Samozwaniec. Otrzymała wykształcenie domowe. W 1906 była nauczycielką w jednej ze szkółek Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie. Uczęszczała w tym czasie na wykłady Towarzystwa Kursów Naukowych. Od 1909 mieszkała z rodzicami w majątku Skowrońki pod Starokonstantynowem na Wołyniu. Interesowała się malarstwem. W 1912-13 studiowała w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie (pracownia Karola Tichego), a w 1913-14 w École des Beaux Arts w Genewie. Debiutowała w 1912 korespondencją z kresów „O wilku mowa”, opublikowaną w piśmie *Wies i Dwór* (nr 1; podp. Zośka); opublikowała tu jeszcze w 1912-13 kilka opowiadań i rysunków (podp.: Podolak; Z.; Zośka). W 1915 poślubiła Stefana Szczuckiego, administratora dóbr Nowosielica. Po wybuchu rewolucji w 1917 musiała z rodziną opuścić Wołyń i od 1919 mieszkała w Brodach. Wspomnieniami z lat 1917-19 rozpoczęła stałą pracę literacką. W 1923 (po śmierci męża w 1922) zamieszkała z rodzicami w Górkach Wielkich na Śląsku Cieszyńskim. W 1925 wyszła za mąż za Zygmunta Szatkowskiego, majora dyplomowanego. Interesowała się działalnością ZHP. Publikowała powieści historyczne, religijne, utwory dla młodzieży; zajmowała się także publicystyką. Artykuły na tematy literackie i społeczne ogłaszała m.in. w *Czasie* (1925-38), *Dziś i jutro* (1925-33/34), *Tęczy* (1928-36), *Ilustracji Polskiej* (1931-33), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1931-33). W 1928 została członkiem grupy poetów i pisarzy Czartak. W związku z pracą męża w 1932 przeniósł się do Katowic, a w 1935 zamieszkała w Warszawie. Zbierając materiał do powieści na temat krucjat, przebywała w Paryżu, odbyła pielgrzymkę do Palestyny (1933), zwiedziła Ateny, Stambuł, Egipt. Była członkiem Polskiego PEN Clubu. Uczestniczyła w międzynarodowych zlotach skautingu, tzw. jamboree, w 1935 na Węgrzech i w 1939 w Holandii. W tym czasie publikowała artykuły w *Gazecie Polskiej* (1936-39), *Kulturze* (1936-38), *Kurierze Warszawskim* (1936-39). W 1936 otrzymała Złoty Wawrzyn PAL za wybitną twórczość literacką. Została też odznaczona Złotym

Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta oraz w 1937 hiszpańskim Krzyżem Zasługi Zakonu Rycerskiego św. Łazarza I klasy. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała w Warszawie w schronisku księży misjonarzy na ulicy Radnej (ukrywała się pod nazwiskami: Śliwińska, Sokółowska, Sikorska). Brała aktywny udział w działalności konspiracyjnej (używała pseud.: Weronika, Ciotka, pani Zofia). Od jesieni 1939 do 1941 współredagowała podziemne gazetki *Polska żyje i Orleń*. W 1940 była z Witoldem Bieńkowskim i Janem Włodarkiewiczem współzałożycielką i ideologiem tajnej organizacji społeczno-katolickiej Front Odrodzenia Polski. W 1942-43 redagowała jej organ, miesięcznik *Prawda* oraz pisała broszury polityczne. Współpracowała z Delegaturą Rządu RP na Kraj i jej pismem *Rzeczpospolita Polska*. W 1942 zainicjowała wspólnie z Wandą Krahelską-Filipowiczową utworzenie Komitetu Pomocy Żydom, który się ukonstytuował jako Tymczasowy Komitet Konrada Żegoty, a potem Rada Pomocy Żydom (krypt. Żegota). Działała czynnie w Społecznej Organizacji Samoobrony (SOS), jako kierownik Wydziału Ochrony Człowieka (1943), przewodniczyła organizacji Unia Kobiet. Wystąpiła z inicjatywą ofiarowania przez społeczeństwo Warszawy 1. Polskiej Brygadzie Spadochronowej w Szkolcy sztandaru, którego była (wraz z Marią Kann) matką chrzestną. W sierpniu 1943 została (pod nazwiskiem Śliwińska) przypadkowo aresztowana na ulicy i wywieziona do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Po ustaleniu jej właściwej tożsamości w maju 1944 została przewieziona do Warszawy i skazana na śmierć. Dzięki staraniom Delegatury Rządu na dwa dni przed wybuchem powstania warszawskiego została zwolniona z więzienia na Pawiaku. W czasie powstania przyczyniła się do wznowienia miesięcznika *Prawda*, pisała artykuły do *Biuletynu Informacyjnego* oraz *Barykady Powstańczej* (pod krypt. zks). Współpracowała też z radiem. Weszła w skład Komitetu Ochrony Mienia Kulturalnego, powołanego przez Delegaturę Rządu. Po upadku powstania przebywała krótko w Krakowie, a potem w Częstochowie, gdzie współredagowała tygodnik *Niedziela*. W czerwcu 1945 wróciła do Warszawy. Została członkiem ZZLP. W sierpniu tego roku wyjechała przez Sztokholm do Londynu. Pracowała tu przez dwa lata w Delegaturze PKK. W 1946 odwiedziła Danię, w 1947 wygłaszała odczyty w Szwajcarii. Od 1947 mieszkała w Kornwalii, prowadząc z mężem farmę hodowlaną Trossel Cottage. Kontynuowała twórczość literacką, m.in. pisała słuchowiska i pogadanki dla Radia Wolna Europa, drukowała prozę, artykuły i recenzje w londyńskim tygodniku religijno-kulturalnym *Życie* (1950-54). W 1953-55 była członkiem PEN Club Center for Writers in Exile. W 1956 otrzymała

krajową nagrodę literacką im. W. Pietrzaka. W 1957 powróciła na stałe do Polski; mieszkała najpierw w Warszawie, a potem w Górkach Wielkich i zajmowała się pracą literacką. Ogłaszała fragmenty prozy i artykuły m.in. w *Kierunkach* (1957-65; tu m.in. w 1963-64 fragmenty „Dziedzictwa”), *Słowie Powszechnym* (1957-65), *Życiu Katolickim w Kraju i na Świecie* (1959-62). Była współzałożycielką Klubu „Krąg”. Została ponownie przyjęta do ZLP, działała w Polskim PEN Clubie. W 1964 była jednym z sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. W 1966 odmówiła przyjęcia Nagrody Państwowej I stopnia. Zmarła 9 kwietnia 1968 w Bielsku-Białej; pochowana w Górkach Wielkich, gdzie w 1978 zostało utworzone muzeum jej imienia, a w 1984 Towarzystwo im. Z. Kossak. Pośmiertnie odznaczona medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” (1985), przyznawanym przez Instytut Pamięci Narodowej Yad Vashem w Jerozolimie, oraz Medalem Rodła (1987).

TWÓRCZOŚĆ

1. Pożoga. Wspomnienia z Wołynia 1917-1919. Z przedm. S. Estreichera. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, X, 433 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1923, wyd. 3 1923, wyd. 4 1927; wyd. bez podtyt. Wwa: Rój 1935, toż wyd. 2 1939; Kr.: Wydawn. -x- 1985; Wwa: Wydawn. Głos* 1988; Kat.: Księg. św. Jacka, Cieszyn; Tow. im. Z. Kossak 1990; Łódź: Artus 1990; Rzeszów: Resovia 1990.

Przekł. ang.: The blaze. Reminiscences of Volhynia 1917-1919. [Przeł.] F.B. Czarnomski. London 1922, wyd. nast. London 1927, — japo.: Tokio 1930 [inf.: *Il. Kur. Codz.* 1930 nr 78].

2. Beatum scelus. [Powieść]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924, 138 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1927; Wwa: Rój 1935 [antydat. 1934]; Kat.: Księg. św. Jacka 1937; Wwa: NK 1938; z podtyt. Błogosławiona wina Rzym; Pol. YMCA przy APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1945; Kat.: Księg. św. Jacka 1947. Por. nowa wersja poz. 47.

Przekł. niem.: Frommer frevel. [Przeł.] A. Loepfe. Olten 1947, — włos.: Beato sacrilegio. [Przeł.] E. Bocca Radomska. Milano 1946, wyd. nast. Milano 1949.

3. Kłopoty Kasperka, góreckiego skrzata. Baśń. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1926, 84 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Pol. 1938 [antydat. 1937]; Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1946; Wwa: NK 1958; wyd. 2 [!] Wwa: Pax 1968, tamże wyd. 4 [!] 1985.

Przekł. ang.: The troubles of a gnome. [Przeł.] M. Gardner. London 1928, [New York 1928].

4. Na drodze. Obrazek sceniczny dla młodzieży w 2 aktach. Kr.: Nakł. Kom. Jubileuszowego św. S. Kostki 1926, 30 s. Wyd. nast. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1929.

5. Z miłości. [Powieść z życia św. Stanisława Kostki]. Kr.: Wydawn. XX. Jezuitów 1926, 234 s. Wyd. nast.: Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936]; Wwa: Pax 1958, wyd. 2 [!] tamże 1984; Płock: Płockie Wydawn. Diecezjalne 1984.

Przekł. chorw.: Iz ljubavi. Zagreb 1931, — czes.: Z lásky. [Przeł.] O.K. Otyčka. [Przeł.] J. Janouch. Praha 1938, — włos.: Per amore. [Przeł.] E. Bocca. Milano 1946.

6. Wielcy i mali. [Opowiadania]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1927, 265 s. Wyd. 2 Wwa: Rój 1937.

Zawartość: Wielcy i mali; Ostatnia księżna Cieszyńska; Historia Ondraszka Szabesty, zbrojnika; Imko Wiselka.

7. Ku swoim. [Powieść dla młodzieży]. *Dziś i Jutro* 1928/29 nr 5-10, 1929/30 nr 1-10, 1930/31 nr 1-5. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1931], IV, 160 s.

8. Złota wolność. Powieść. *Czas* 1928 nr 191-286. Wyd. osob. z podtyt. Powieść historyczna. T. 1-2. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1928, 282 + 282 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1929; Wwa: Rój 1938, wyd. 2 [!] tamże 1939; New York: Roy lok. 1944; Jerozolima: Min. W.R. i O.P. [Wyznan Religiijnych i Oświecenia Publicznego] 1945; wyd. 3 [!] [Wwa:] Czyt. 1947; wyd. 4 Wwa: Pax 1957, tamże: wyd. 5 1959, wyd. 6 1965, wyd. 7 1972, wyd. 8 1978, wyd. 9 1987.

Przekł. szwedz.: Den gyllene friheten. [Przeł.: E.S. Westerl E. Weer. R. Wedin Rothstein. Stockholm 1930].

9. Szaleńcy Boży. [Opowiadania religijne o świętych]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1929, 182 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1930; Wwa: Rój 1937; wyd. nowe Pozn.: Albertinum, Księg. św. Wojciecha [1947]; wyd. 2 Wwa: Pax 1957, tamże: wyd. 3 1965, wyd. 4 1970, wyd. 5 1974, wyd. 6 1979.

Zawartość: Na pustyni; Legenda o św. Jozafacie i Barlaamie; Legenda o św. Jerzym; W puszczy; Krzyż św. Ksawerego; Legenda Opactwa Sandomierskiego; Perły św. Orszuli; Szaleńcy Boży; Legenda o św. Hieronimie; Powódź w Krośnie; Legenda o św. Andrzeju; Pierwsze dary św. Mikołaja, — od wyd. z 1947 nadto: Opiekun Bożych stworzeń; Słudzy nieużyteczni jesteście; Puszcza świętego Świrada; Pan czeka.

Przekł. niem.: Die Perlen der Heiligen Ursula. [Przeł.:] E. Świężowski, E. Mayer. Luzern 1956, wyd. nast. pt. Gottesnarren. Leipzig 1960, — słowac.: Nadšenci boží. [Przeł.] M. Stano. Bratislava 1947.

10. Dzień dzisiejszy. Powiastka współczesna. *Czas* 1930 nr 233-273. Wyd. osob. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1931, 284 s.

Przekł. słowac.: Tempo. [Przeł.] M. Stano. Bratislava 1937.

11. Legnickie pole. [Powieść dla młodzieży]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1930, 285 s. Wyd. nast.: Wwa: Druk. M. Arct 1937 [antydat. 1936]; Wwa: Rój 1937; [b.m.] Palestyna: Dowództwo Armii Pol. na Wschodzie. Oddz. Propagandy i Kultury 1944; New York: Roy [ok. 1944]; Rzym: Sekcja Wydawn. 2 Korpusu 1946; Kr.: Księg. S. Kamińskiego [1948]; Wwa: NK 1961; Kat.: Śląsk 1962; wyd. 2 [!] Wwa:

NK 1968; wyd. 5 z posł. i przyp. T. Bujnickiego
Kat.: Śląsk 1986.

Przekł. czes. Lehnické pole [Przeł.] R. Schwarzevá. Praha 1948. — niem.: Die Walsstatt von Liegnitz. [Przeł.] O. Forst-Battaglia. München 1931.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka, Radio 1972.

12. Topsy i Lupus. Powieść dla młodzieży. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1931], 251 s. Wyd. nast.: Wwa: Iskry 1959; wyd. 2 Wwa: Pax 1968.

13. Nieznany kraj. Wstęp: Z. Szatkowski. Wwa: Rój 1932, 345 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937 [antydat. 1936]; z podtyt. (W wyborze) Jeruzolima: Komisja Regulaminowo-Wydawn. Armii Pol. na Wschodzie 1943, 221 s.; [b.m.:] Czyt. 1948; wyd. 2 Kat.: Śląsk 1958; wyd. 5 [!] Wwa: Pax 1961, wyd. 6 tamże 1967.

Nagroda Śląska w 1932.

Zawiera opowiadania o tematyce śląskiej: Nad Odrą w 1015 roku; Testament książy; Przekłete srebro [por. poz. 16]; Uparte mniszki; Zdłudne nadzieje; Różnymi drogami; Po latach; Czarodziej; Pierwsze światła; Patnicy; Nawrócony; Laikowe nabożeństwo; Poetyckie wloty; Wilia w Nawsiu; Doczekali; Nad Odrą w 1921 r.; Krzak gorejący; Przywódcy; Na ziemi i pod ziemią; Krasa gór; Za Olzą; U stóp św. Anny. — w wyd. z 1943 i 1948 pominięto: Doczekali; Przywódcy; Na ziemi i pod ziemią; Krasa gór; Za Olzą, — od 1958 pomijano nadto: Wilia w Nawsiu, przywrócono: Na ziemi i pod ziemią; Krasa gór, dodano: Unia Sibicka, — od 1961 w por. do wyd. z 1958 dodano: Ostatnia księżna Cieszyńska [poz. 6].

Adapt. teatr. opowiadania Testament książy; Insc.: A. Naborowska. Uwagi insc.: A. Jabłański. W: Ziemia Zachodnie. Materiały repertuarowe. Pr. Świetl. 1959 Wkl.: Biblioteczka Repertuarowa „Pracy Świetlicowej” nr 11 s. 27-60.

14. S.O.S. „Ratujcie nasze dusze”. Powieść dla młodzieży. *Dziś i jutro* 1932/1933 nr 4-10, 1933/1934 nr 1-9. Wyd. osob. pt. S.O.S. ...! Powieść. Pozn., Wwa, Wil., Lubl.: Księg. św. Wojciecha [1934], 160 s.

15. Patniczym szlakiem. Wrażenia z pielgrzymki. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1933], 245 s. Wyd. 2 Wwa: Pax 1959.

16. Przekłete srebro. Dramat popularny w 4 aktach. Wyst. Kat., T. Miej. 1933. Por. poz. 13.

17. Z dziejów Śląska. [Przedm.:] J. Koller. Pozn.: Druk. Dz. Pozn. 1933, 156 s.

Zawiera opowiadania z poz. 13: Nad Odrą w 1015; Testament książy; Zdłudne nadzieje; Patnicy; Nawrócony; Nad Odrą w 1921 r.; Na ziemi i pod ziemią; Krasa gór.

18. Szukajcie przyjaciół. (Na zlocie skautów całego świata w Gödöllö). Kat.: Na Tropie 1934, 108 s. Wyd. nast.: Wwa: Rój 1936, wyd. 3 tamże 1938. Wyd. nast. skrócone łącznie z Laską Jakubowa zob. poz. 25.

19. Krzyżowcy. [Powieść]. T. 1. Bóg tak chce! T. 2. Fides Graeca. T. 3. Wieża Trzech Sióstr. T. 4. Jeruzolima wyzwolona. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1935], 280 + 342 + 356 + 346 s. Wyd. nast.:

wyd. 2 tamże [1937]; New York: Roy [ok. 1943]; wyd. 3 Jeruzolima: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1944/1945; wyd. 3 [!] Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1945]; wyd. 4 Pozn.: Pallottinum 1948; wyd. 4 [!] Wwa: Pax 1956, tamże: wyd. 5 1957, wyd. 6 1959, wyd. 7 1964, wyd. 8 1969, wyd. 9 1971, wyd. 10 1973, wyd. 10 [!] 1983.

Pierwodr. cz. 1. Bóg tak chce. *Tyg. il.* 1934 nr 16-26, 1935 nr 1-20, 23-45, 47-50.

Cz. 1 cyklu, cz. 2, 3 zob. poz. 21, 23.

Nagroda *Wiad. Lit.* w 1937.

Przekł. ang.: Angels in the dust. [Przeł.] R. Langer, L. Gay-Tift. New York 1947, wyd. nast.: Toronto 1947, London 1951. — czes.: O Kristovu korunu. [Przeł.] J. Janouch. Praha 1937, wyd. nast. pt. Křižáci. Praha 1948, Praha 1976. — hiszp.: El caso de los Cruzados. [Argentyna przed 1939]. — holend.: De Kruisvaarders. [Przeł.] S. van Praag. Amsterdam 1938. — niem.: Die Kreuzfahrer. [Przeł.] W. Krause, Berlin 1961, wyd. nast.: [Przeł. pod red.:] B. von Rautenberg Garczyński. Berlin 1961; Die Kreuzfahrer. [Przeł.] H. Bereska, B. von Rautenberg Garczyński, W. Krause, Berlin 1962. — słoweń.: Križarska vojska. [Przeł.] V. Gašček. Ljubljana 1941. — włos.: La divina avventura. [Przeł.] G. Galeazzo Severi, E. Bocca Radomska. Milano 1942, wyd. nast.: Verona 1944, [Milano-Verona] 1948.

20. Bursztyny. Nowele. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936], VII, 412 s. Wyd. nast. [skrócone]: Wwa: Czyt. 1958, 264 s.; Wwa: Pax 1967, wyd. 2 [!] tamże 1972; ze wstępem G. Skotnickiej Kat.: Śląsk 1990.

Zawartość: Od autorki. — Opowieść o bursztynie; Przysięga; Spełnienie; O.O. Cystersi w Mogile; Mongoły idą! Roku Pańskiego 1289; Uczta Wierzyńka; Hold pruski; Strażnicy morza; Sąsiedzki dar; Prawo księżęce; W pracowni Rembrandta; Wesele w Jaworowie; Zemsta błazna; Jak pan Kulesza kościół odbudował; Sas i las; Przy świętym; Do światła; Na fowach nad kanałem; Obiad czwartkowy; Ocknienie; Spotkanie; Na szczybie Mont Blanc; Nieporozumienie; Przerwane posiedzenie; Stado Emira; Na paryskim bruku; Koncert Szopena; Dr Marcinek; Przed świtem; Droga do Polski; Orleta; Twórcy pokoju; Braterstwo; Doczekaj! Przegląd wojsk, — w wyd. z 1958 pominięto: Przysięga; Dr Marcinek; Przed świtem; Droga do Polski; Orleta; Twórcy pokoju; Braterstwo; Doczekaj! Przegląd wojsk, dodano: U świtu dziejów; Proroczyzna boży; Nad kanałem; Imieniny w Luneville, — w 1967 pominięto nadto: Spełnienie; Roku Pańskiego 1289; Stado Emira, przywrócono: Przysięga; Dr Marcinek, dodano: Purpurowy szlak [poz. 56]; Pod lipa [poz. 53].

21. Król trędowaty. Powieść. *Czas* 1936 nr 301-358, 1937 nr 2-5, 20-90. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 356 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939 [właśc. 1938]; New York: Roy [ok. 1944]; wyd. 3 [!] Pozn.: Nakł. Druk. św. Wojciecha [1946]; wyd. 4 Pozn.: Pallottinum 1948; wyd. 4 Wwa: Pax 1956, tamże: wyd. 5 1957, wyd. 6 1964, wyd. 7 1969, wyd. 8 1971, wyd. 9 1973, wyd. 10 1983; wyd. 10 [!] Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. B.TSK [Beskidzkiego Tow. Społ.-Kult.] 1987; Wwa: Polonia [1994].

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 19, 23.

Przekł. ang.: The leper king. [Przeł.] F.S. Placzek. New York 1945, wyd. nast.: London [1947], tamże 1948. — czes.: Malomocný král. [Przeł.] J. Janouch. Praha 1958, — duń.: Den

spedałskie konge. [Przel.] H. Lovland. København 1947. — hiszp.: El ocazo de los cruzados. Buenos Aires [1946]. — litew.: Balduinas IV raupsuotatis karalius. [Przel.] J. Talmantas. Kaunas 1939, wyd. nast. Vilnius 1992. — niem.: Der aussatzige König. Berlin 1969. — słowac.: Malomocný kráľ. [Przel.] B. Sedláková. Bratislava 1974. — szwedz.: Den spelålske konungen. [Przel.] V. Lantz. Stockholm 1946, wyd. nast. Helsingfors 1946.

22. Puzszkarz Orbano. Powieść historyczna. Pozn.: *Przew. Katol.* 1936, 219 s. Wyd. nast.: Lw.: PWKS 1937; wyd. 2 [!] [Wwa:] Czyt. 1947; wyd. 2 Wwa: NK 1958, tamże: wyd. 3 1968, wyd. 4 1970. Przekł. czes.: Puškar Orbano. [Przel.] J. Janouch. Praha 1939. — słowac.: Puškár Orbano. [Przel.] A. Hilbrycht. Bratislava 1942.

23. Bez oręza. Powieść historyczna (z XIII wieku). *Gaz. Pol.* 1937 nr 112-217 i od 333 — 1938 nr 28. Wyd. osob. T. 1-2. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 316 + 292 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; New York: Roy [ok. 1944]; wyd. 3 [!] Pozn.: Druk. św. Wojciecha [1946]; wyd. 4 Pozn.: Pallottinum 1948; wyd. 4 [!] Wwa: Pax 1956, tamże: wyd. 5 1957, wyd. 6 1964, wyd. 7 1969, wyd. 8 1971, wyd. 9 1973, wyd. 10 1983.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 19, 21. Przekł. ang.: Blessed are the meek. A novel about St. Francis of Assisi. [Przel.] R. Langer. New York 1944, wyd. nast.: London [1945], New York 1945. — czes.: Beze zbraně. [Przel.] L. Nakládal. Praha 1973. — duń.: Konge af Jerusalem. [Przel.] H. Syberg. København 1946, wyd. 2 tamże 1946. — fiń.: Kuningas ja kerjäläinen. [Przel. z ang.] O. Nuorto. Jyväskylä 1948. — franc.: Bénis soient les humbles. [Przel. z ang.] Cerles. Paris 1947. — hiszp.: Bienaventurados sean los humildes. [Przel.] R.A. Puyol. Buenos Aires 1945. — niem.: Der Held ohne Waffe. [Przel.] A. Loeffe. Olten 1948. — norw.: Salige er de saktmodige. [Przel.] P. Riste. — portug.: Bem — aventureados os humildes. [Przel.] G. Rangel. São Paulo 1945. — słowac.: Bez zbrane. [Przel.] M. Stano. Trnava 1945. — szwedz.: Saliga äro de saktmodiga. [Przel.] E. Lundström. Stockholm 1945. Adapt. radiowa: Romanca o Blance z Szampanii. Adapt.: H. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1971. Druk *Teatr Pol. Radio* 1973 nr 3 s. 87-108. — teatr.: Adapt.: S. Jastrzębski. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1988.

24. Skarb śląski. [Opowiadania]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1937, 136 s. Wyd. nast.: pt. Na Śląsku Lw.: PWKS [1939]; pt. Skarb śląski: Glasgow: Książ. Pol. 1942; Celle: Strażnica 1947. Zawartość: W puszczy; Król umarł, Zapomniani; Czarne bogactwo; W górach; Budziciele; Pod światło.

25. Laska Jakubowa. (Jakobstaf). Wrażenia z 5 Jamboree. Wwa: Rój 1938, 225 s. Wyd. nast. skrócone łącznie z poz. 18 pt. Laska Jakubowa. Wrażenia z 4 i 5 Jamboree. Kat.: Śląsk 1957, 160 s.

26. Trembowla. Powieść. *Kur. Warsz.* 1938 nr 254-346. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939 [właśc. 1938], 336 s.

27. Chrześcijańskie posłannictwo Polski w przeszłości i dziś. W: Posłannictwo katolicyzmu polskiego w świetle uchwał I Synodu Plenarnego. Pamiętnik 4 Studium Katolickiego w Katowicach.

5-10.IX.1938. Pozn. 1939 s. 343-352. Wyd. osob. Londyn: Pol. Misja Katolicka 1943, 14 s.

Przekł. franc.: La mission chrétienne de la Pologne hier et aujourd'hui. Pozn. [1938].

28. Gród nad jeziorem. [Powieść dla młodzieży]. [Wwa:] Gebethner i Wolff [1939], 250 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1947; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1957, wyd. 3 tamże 1981.

29. Suknia Dejaniry. Powieść historyczna. *Gaz. Pol.* 1939 nr 174-241. Wyd. osob. Pozn.: Pallottinum 1948, 294 s. Wyd. nast.: Wwa: Pax 1958, wyd. 2 tamże 1976.

Przekł. ang.: Meek shall inherit. [Przel.] M. Michael. New York 1948, toż Toronto 1948; The gift of Nessus. London [1949], wyd. nast. New York 1951.

30. Warna. (Szkic powieściowy). Wwa: Bibl. Pol. 1939 [właśc. 1938], 137 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1946; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1958.

31. Nieuleczalni. [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1941/1942], [2, 18] s.

Wyd. konspir.; druk anonim. Zawartość: Walka z krzyżem; Janczarowie; Nieuleczalni.

32. Niszczyciele. [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1941], 16 s. Wyd. konspir.; druk anonim.

33. Prawdziwe oblicze Piusa XII. [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1941], [2, 10] s. Wyd. konspir.; druk anonim.

34. Sprawiedliwie. [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1941], 20 s. Wyd. nast. tamże: [1943], [1944]. Wyd. konspir.; druk anonim.

35. Dzisiejsze oblicze wsi. Reportaż z podróży. Wwa: Nakł. FOP [Frontu Odrodzenia Polski] 1942, 14 s. Wyd. konspir.; druk anonim.

36. Golgota. [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1942], 46 s.

Wyd. konspir.; druk anonim. Zawartość: Wstęp; Kościół; Sól ziemi; Szary człowiek; Towarzysze; Wsi spokojna — wsi wesola; Dziedzice; Chłopi; Czy mesjanisci mieli słuszość?

37. Jesteś katolikiem ... Jakim? [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1942], 16 s. Wyd. 2 tamże [1943]. Wyd. konspir.; druk anonim.

38. Pod dyktandem Berlina. [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1942], 12 s.

Wyd. konspir.; druk anonim. Polem. z poglądami wyrazonymi w książce J. Stachniuka: Dzieje bez dziejów. (1939).

39. Protest! [Wwa:] Front Odrodzenia Polski sierpień 1942], 1 k.

Ulotka wyd. konspir.; druk anonim. Dot. zagłady Żydów w Polsce.

40. W piekle. [Wwa:] Wydawn. Frontu Odrodzenia Polski [1942], 31 s. Wyd. 2 tamże [1943].

Wyd. konspir., druk anonim.
Oparte na relacjach więźniów opisy życia w niem. obozach koncentracyjnych.

41. „... byłem głodny ...” Wwa 1943.

Ulotka wyd. konspir.; druk anonim.

42. [Do społeczeństwa polskiego. Wwa: Społeczna Organizacja Samoobrony 1943].

Ulotka wyd. konspir.; druk anonim.; inf.: S. Reymont. Raclawice Cz. 2. *Więź* 1987 nr 6 s. 90.

43. Gość oczekiwany. Obraz sceniczny w 5 odsłonach. Praprem. konspir. Wwa, Zespół w Schronisku ks. Misjonarzy ok. 1943. Wyd. [b.m.:] Druk. „Narodowiec”, Lens [ok. 1945], 31 s. Druk *Niedziela* 1947 nr 27-41. Wyd. nast. Poznań: Pallottinum 1948.

Wyst. w teatrze zawodowym Londyn, T. Pol. ZASP 1954.

44. Z otchłani. Wspomnienia z lagru. Pierwodr. fragm. pt. Lagier. (Wspomnienia więźniarki). *Niedziela* 1945 nr 3-39. Wyd. osob. całości Częstochowa: Księg. Wł. Nagłowski 1946, 258 s. Wyd. nast.: Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1946; Częstochowa: Wydawn. Księg. Wł. Nagłowskiego 1947; Wwa: Pax 1958.

Pierwodr. początkowo ogłoszony anonim., od nr 22 podp.: Z.K.

Przekł. ang. In hell. [Przeł.] T. Cazalet-Keir. London 1944 [wyd. anonim.], — franc.: Du fond de l'abime, Seigneur ... [Przeł.] J. de Plater Syberg [Zyberk] Paris [1951], — włos.: Il campo della morte [Przeł.] E. Bocca. Roma 1947.

45. Oblicze matki. Powst. ok. 1948. Druk fragm. pt. Dana od Boga. *Śl. Powsz.* 1957 nr 244.

Przekł. niem.: Das Antlitz der Mutter. Bilder und Gedanken zur Geschichte Polens. [Przeł.] A. Loeper. Zürich: Verlag der NZN [Neue Zürcher Nachrichten 1948], 177 s.

46. Przymierze. Powieść biblijna. Londyn: Veritas 1952 [właśc. 1951], 339 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Pax 1957, tamże: wyd. 3 1975, wyd. 4 1987.

Przekł. ang.: The covenant. [Przeł.] H.Ch. Stevens. London 1951, wyd. nast.: New York 1951, Toronto 1951, — czes.: Úmluva. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1967, wyd. nast. Praha 1993, — duń.: Abraham, Terhas søn. [Przeł. z ang.] N.H. Gadegård. København 1952, — niem.: Der Bund. [Przeł.] W. Krause. Berlin 1958, wyd. nast. Heidelberg 1959.

47. Błogosławiona wina. Powieść. Londyn: Veritas 1953, 193 s. Wyd. nast.: wyd. nowe tamże 1956; wyd. 3 Wwa: Pax 1958, tamże: wyd. 4 1965, wyd. 5 1972, wyd. 6 1977, wyd. 7 1981, wyd. 8 1983; z posł. L. Głowackiego Wwa: Novum 1989.

Nowa wersja poz. 2.

48. Kielich krwi. Obrazek sceniczny w 2 aktach. Londyn: Veritas 1954, 24 s.

49. Rok polski. Obyczaj i wiara. Londyn: Veritas 1955, 238 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Pax 1958, wyd. 3 tamże 1974.

50. Dziedzictwo. Powieść historyczno-obyczajowa.

[Cz. 1]. Juliusz i Zofia. Londyn: Tern (Rybitwa) Book [1956], 240 s. Wyd. nast. bez własnego tytułu: tamże [1958]; Wwa: Pax 1961, tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1966.

Cz. 2. *Kierunki* 1963 nr 10-52, 1964 nr 1-28. Wyd. osob. Wwa: Pax 1964. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1968.

Cz. 3. [Współaut.:] Z. Szatkowski. Wwa: Pax 1967, 763 s. Wyd. 2 tamże 1967.

Wyd. łączne całości: Cz. 1-3. T. 1-2. Wwa: Pax 1974, 738 + 734 s.

Adapt. radiowa: Młode lata Juliusza Kossaka. Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1982.

51. Dnia jednego o północy ... (Świetlicowa sztuka sceniczna w 2 odsłonach). *Biul. Inf. Komitetów Postępowej Działalności Gospodarczej i Kult. przy Stow. „PAX”* 1957 nr 10 s. 44-48, *Katolik* 1957 nr 51/52 s. 14-15, 21.

52. Troja Północy. 966-1966. [Współaut.:] Z. Szatkowski. Wwa: Pax 1960, 392 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1986.

Zdeletryzowana historia Słowian Połabskich.

53. Pod lipą. Wwa: Ruch 1962 [8] k. Przedr. zob. poz. 20.

Opowieść o Janie Kochanowskim.

54. Ognisty wóz. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1963, 101 s.

Zawartość. Widzę Go; Ognisty wóz; Mędrcy świata; Słupnik i kusiciel; Legenda o świętym Mikołaju z Pierścą [powst. 1938]; Nagłace wołanie; Noc i świt.

55. Prometeusz i garncarz. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Ruch 1963, 31 s.

56. Purpurowy szlak. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Ruch [1966], 31 s. Wyd. 2 Wwa: Alfa 1988. Przedr. zob. poz. 20.

57. [Utwór dramatyczny o Ojcu Maksymilianie Kolbeme]. Powst. przed 1968. Pierwodr. fragm. pt. Numer 16670. (Akt III). *Katolik* 1982 nr 9 s. 7-8.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1966. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (P. Grzegorzczak). — RL 1968 (J. Chudek). — LP (red.). — L. Brożek: Materiały do bibliografii (1922-1957) *Z.K. Życie i Myśl* 1957 nr 3. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — M. Pałaszewska: Kalendarium życia i twórczości Z.K.; Konspiracyjne publikacje Z.K. [Bibliografia] W: Zofia Kossak. Wwa 1992.

[Pożoga:] A. Grzymała-Siedlecki: Pod ostrym kątem. Wzniosłość i prawo. *Rzeczpospolita* 1922 nr 295 [wyd. poranne] J. Krzyżanowski. *Prz. Warsz.* 1923 nr 25; [J. Iwaszkiewicz] Eleuter: Nowiasty kresowe. *Wiad. Lit.* 1926 nr 109. — E. Klich. *Jez. Pol.* 1927 nr 1 [dot.: Wielec i mali]. — [Złota wolność:] F. Araszkiewicz. *Przełom* 1929 nr 3, przedr. w tegoż: *Refleksje literackie*. Lubl. 1934. S. Bednarski: Na margi-

nesie „Złotej wolności” Z.K.-Sz. *Prz. Powsz.* 1929 nr 545; S. Kofalczkowski. *Pam. Warsz.* 1929 nr 1. — [Szaleńcy Boży:] J. Ostaszewski: O rzeczywistości powieściowej. Z powodu „Złotej wolności” Z.K.-Sz. *Droga* 1929 nr 4; L. Pomirowski. *Głos Praudny* 1929 nr 292; J. Birkenmajer: Przedśpiew „Dumy o hetmanie”. *Wiad. Lit.* 1930 nr 8. — [Legnickie pole:] S. Cywiński: Powieść historyczna o wieku XIII; A. Jesionowski: Świąt śląski w „Legnickim polu”. *Mysł Nar.* 1930 nr 54; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1931 nr 4. — L. Piwiński: Powieść o Górnym Śląsku. *Wiad. Lit.* 1932 nr 51. rec.: Nieznany kraj. — A. Drogoszewski: Z.K.-Sz. Sylwetka literacka. *Iskry* 1933 nr 41. — M. Wejsblum: Reformacja w „Złotej wolności”. *Refor. w Polsce* 1934 nr 21/24. — [Krzyżowcy:] E. Breiter: Wielka wizja powieściowa krucjaty. *Wiad. Lit.* 1936 nr 26; J. Krzyżanowski: Epopeja pierwszej krucjaty. *Pion* 1936 nr 23. — A. Monarski: Rozbiór krytyczny powieści Zofii Kossak-Szczuckiej „Złota wolność”. *Lw.* Wydawn. Vita 1936, 61 s. — [Krzyżowcy:] M. Morstin-Górska. *Verbum* 1936 nr 3; Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1936 nr 2. — E. Breiter: Dwie powieści historyczne. *Wiad. Lit.* 1937 nr 17 [dot. też: H. Malewska: Żelazna kurtylna]; K. Kołonecki: Laboratorium tamtego optymizmu. *Pion* 1937 nr 26; T. Parnicki; J. Święcicki: Postawa duchowa Szczuckiej w „Krzyżowcach”. *Prz. Powsz.* 1937 nr 4. 5; J. Święcicki: Z problematyki powieści katolickiej. *Marchlowi* 1937/38 nr 2. — E. Breiter: „Waga moja, to miłość moja”. *Wiad. Lit.* 1938 nr 22. rec.: Bez oręza. — T. Parnicki: Humanizm katolicki Z.K. *Prz. Powsz.* 1938 nr 5, przedr. w tegoż: Szkieł literackie. Wwa 1978. — 5. Podhorska-Okolowa: Z.K.-Sz.: Orle spojrenie; Sen o wielkości; Krzyżowcy. W teście: Kobiety piszą. Wwa 1938. — J. Święcicki: Problematyka ideologiczna „Bez oręza”. *Prosto z Mostu* 1938 nr 18/19. — [Z otchłani:] P. Jasienica: Droga przez otchłań. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 41; Z. Herling-Grudziński: Kłopoty moralistów i kłopoty z moralistami. *Orzeł Biały*, Rzym 1946 nr 33; T. Borowski: Alicja w krainie czarów. *Pokolenie* 1947 nr 1, przedr. w tegoż: Opowiadania z książek i gazet. Wwa 1949. — S. Pigoń: Z pana — chłop. Historia pewnego wątku literackiego. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 12 [dot.: Suknia Dejaniry]. — [Błogosławiona wino:] J. Jasienica: „Wina” Sapielich i wina Z.K. *Kultura*. Paryż 1953 nr 5; T. Terlecki: Czy nowy typ powieści katolickiej? *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 25. — S. Mackiewicz: Sienkiewiczowska córka. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 33. — D. Kucharska-Zarzycka: O uniwersalizmie chrześcijańskim czyli „Krzyżowców” Z.K. *Kierunki* 1957 nr 1. — 5. Lichański: Epos o sprzymierzeniu nieba. *Nowe Książ.* 1957 nr 10. rec.: Przymierzel. — W. Maciąg: Historia w oczach Z.K. *Życie Lit.* 1957 nr 23. — Z. Pedziński: Nad krzyżowymi kronikami Z.K. W tegoż: Dalecy i bliscy. Pozn. 1957. rec.: Król trędowaty; Krzyżowcy. — Z. Starowiejska-Morstinowa: Bagaż literacki Z.K. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 18. — M. Kamińska: Archaizacja językowa w „Krzyżowcach” Z.K.-Sz. *Rozpr. Komis. Jez.* 1959 t. 6. — [Suknia Dejaniry:] J.J. Lipski: Tunika Nessusa czyli idea katolickiego państwa narodu polskiego. *Twórczość* 1959 nr 1, przedr. w tegoż: Tunika Nessosa. Wwa 1992; J. Tumau: Kształt ludzki. *Więź* 1959 nr 10. — A. Rogalski: Z.K. i jej „Krzyżowcy”. W tegoż: Profile i preteksty. Wwa 1959, przedr. w tegoż: Ku światłu. Wwa 1985. — Z. Zielonka: „Nieznany kraj” Z.K.-Sz. *Kwart. Opol.* 1959 nr 4. — K. Bronczyński: Tragedie słowiańskiego Hoim. *Życie i Mysł* 1961 nr 3/4 [rec.: Troja Północ]. — W. Maciąg: Z.K. W tegoż: [Szesnastu] 16 pytań. Kr. 1961. — S. Pigoń: Z czego utkana została „Suknia Dejaniry”. W tegoż: Z ogniw życia i literatury. Wr. 1961. — W. Sadkowski: Z.K. *Tyg. Kult.* 1963 nr 37. — W. Sadkowski: Dwudziestolecie pragnienie konwersacji. W tegoż: Literatura katolicka w Polsce. Wwa 1963 [in. o. Z.K.]. — J. Ziomek: Z.K. Księga Powtórzonego Prawa. W tegoż: Wizerunki polskich pisarzy katolickich. Pozn. 1963. — W. Bartoszewski: Z Z.K. w podziemiu. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 24, przedr. w: Zofia Kossak. Wwa 1992. — J. Łukasiewicz: „Krzyżowcy” po latach. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 24. — A. Szafranska: Kossak-Szatłowska. Wwa: Ag. Aut. 1968, 75 s. — J.M. Święcicki: Śląskiem staropolskiej literatury. *Przew. Katol.* 1968 nr 27. — Z. Hierowski: Z.K. i powieść historyczna. W tegoż: Życie literackie na Ślą-

sku w latach 1922-1939. Kat. 1969. — E. Szonert: Bóg, człowiek, historia. (O twórczości Z.K.-Sz.). *Życie i Mysł* 1969 nr 2. — J. Szczypka: Pożegnanie Z.K. W tegoż: Powtórka z polskiego. Wwa 1969. — M. Wańkowiak: Wspomnienie o Z.K. *Kierunki* 1971 nr 15, przedr. w: Zofia Kossak. Wwa 1992. — S. Podlewski: Heroiczne lata autorki „Krzyżowców”. *Za i Przeczu* 1972 nr 21, 22. — J. Lasocka: Z.K. w czasie okupacji. *Kierunki* 1973 nr 14, 15, przedr. w: Zofia Kossak. Wwa 1992. — J. Szczypka: Głosa oświęcimska. W tegoż: Przypomnienia. Wwa 1975 [dot. rec. T. Borowskiego z książki Z.K. „Z otchłani”]. — A. Kamiński: Sąsiadka, działacz harcerski, bojownik. *Wroc. Tyg. Katol.* 1978 nr 16-17, przedr. w: Zofia Kossak. Wwa 1992. — B. Kruszczyńska: Tematyka Starego Testamentu w powieściach Jana Dobraczyńskiego i Z.K.-Sz. *Novum* 1978 nr 2. — B. Petrozolna-Skowrońska: Pisarka z Górek Wielkich. *Literatura* 1979 nr 20. — W. Bodnicki: Wartości artystyczne dorobku pisarskiego Z.K. *Zesz. Nauk. Stow. Pax* 1981 nr 1. — E. Rosner: W świecie śląskim Z.K. *Zesz. Nauk. Stow. Pax* 1981 nr 1, przedr. w tegoż: Beskidzkie ścieżki pisarzy. Kat. 1982. Wokół Zofii Kossak. Cieszyń-Górki Wielkie 1995. — E. Szonert: Pisarstwo Z.K. *Kierunki* 1983 nr 15. — J. Trzyradłowski: Literackie wizje historyczne Z.K. (Teoretycznoliterackie refleksje). *Kult. Ośw. Nauka* 1983 nr 5. — M. Pastwa: Śląsk w twórczości Z.K. *Kult. Ośw. Nauka* 1984 nr 11/12. — Cz. Ryszyka: Humanizm katolicki w twórczości Z.K.-Sz. W tegoż: Miłczyca obecny i inne szkice o pisarzach katolickich. Kat. 1984. — D. Mazanowa: Czy są winy błogosławionce? *Osnowa* 1985 nr 13/14. — A. Kimont: Wspomnienie o Z.K. i FOP-ie. *Fragm. Oprac. W. Bartoszewski. Więź* 1986 nr 4, przedr. w: Zofia Kossak. Wwa 1992. — D. Mazanowa: Debiut literacki Z.K.-Sz. *Pr. Polonist. Ser.* 42: 1986 [dot.: Pożoga]. — W. Smaszcz: Problem nawrócenia w „Złotej wolności” Z.K. *Kierunki* 1986 nr 23. — D. Mazanowa: Z.K. — o kobiecie i miłości. *Osnowa* 1986/87 nr 15/16. — D. Mazanowa: Wybrane zagadnienia warsztatu pisarskiego Z.K.-Sz. *Pr. Polonist. Ser.* 45: 1989. — J. Kolbuszewski: Wokół „Pożogi”. *Odra* 1990 nr 11. — Z. Mazanowa: O niektórych problemach pisarstwa historycznego Z.K.-Sz. W: Polska powieść historyczna XX wieku. Lubl. 1990. — M. Heller: Związek Z.K.-Sz. ze Śląskiem Cieszyńskim. *Śl. Stud. Hist.-Teol.* 1990/91 t. 23/24. — E. Tarka: *Prz. Powsz.* 1991 nr 3 [dot.: Pożoga]. — D. Mazanowa: Genialny wynalazca i historia. (O „Puszkarku Orbano” Z.K.-Sz.). *Pr. Polonist. Ser.* 47: 1991/1992. — Zofia Kossak. Oprac. red. M. Pałaszewska. Wwa: Muzeum Niepodległości; Fundacja Archiwum Polski Podziemnej 1959-1956 1992, 104 s. [publikacja towarzysząca wystawie poświęconej Z.K.-Sz. Zawiera (poza tekstami wymienionymi wcześniej): M. Przylecka: Z.K. jaką pamiętam; A. Bugnon-Rosset: Z „białych płam” w zyciorysie Z.K.; J. Lasocka: „Weronika”]; — M. Brzostowicz: Apokryf rodzinny — autobiografia inaczej. (Hanna Malewska — Z.K.-Sz. — Teodor Parnicki). *Ruch Lit.* 1993 nr 6. — D. Mazanowa: Z.K.-Sz. relacja z obozu w Auschwitz-Birkenau. *Akcent* 1993 nr 3 [dot.: Z otchłani]. — J. Błonski: Polak-katolik i katolik-Polak. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 34 [dot. ulotki przeciw zagładzie getta oprac. przez Z.K.]. — E. Tarka: Śląscy realizatorzy europejskiej christianitas w „Krzyżowcach” Z.K. *Ruch Lit.* 1994 nr 1/2. — E. Rosner: Wokół Zofii Kossak. Zbiór szkiców i przyczynków. [Polski. M. Heller. Cieszyń-Górki Wielkie 1995, 108 s. [tu także w cz. 2: Z.K. i A. Loepfe. (Wybór korespondencji)].

A.Sz.

KOSSOWSKA Stefania ur. 1909

Podpisywała utwory też: Szurlejówna, Szurlej-Kossowska. Pseud.: Big Ben; (sk). Krytyk literacki, prozaik, felietonistka.

Urodzona 23 września 1909 we Lwowie; córka Stanisława Szurleja, adwokata, i Jadwigi z Ciepeliowskich. Uczęszczała do Gimnazjum Rzepeckiej w

Poznaniu (1919-21), a następnie do Państwowego Gimnazjum i Liceum im. J. Słowackiego w Warszawie. Po zdaniu matury w 1927 wyjechała do Szwajcarii, gdzie przez jeden semestr studiowała język francuski na uniwersytecie w Lozannie. W 1928-32 kontynuowała studia w zakresie prawa na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutowała w 1933 wspomnieniem z wycieczki szkolnej do Bułgarii i Stambułu pt. „Jedziemy w świat”, ogłoszonym na łamach pisma *Świat Dziewcząt* (nr 8; podp. S. Szurlejówna). Odyła wstępną praktykę dziennikarską w tygodniku *Bluszcz*, a następnie podjęła stałą współpracę z tygodnikiem *Prosto z mostu* (1935-38), gdzie ogłaszała m.in. literackie reportaże, opowiadania oraz wywiady z pisarzami. Publikowała też opowiadania w katowickim czasopiśmie *Polonia* (1935-38), a od 1936 reportaże i sprawozdania sądowe w dziennikach warszawskich, m.in. w *Wieczorze Warszawskim* i *ABC*; w 1938 przebywała kilka miesięcy w Rzymie jako korespondent zagraniczny tych pism. W końcu 1938 wyszła za mąż za Adama Kossowskiego, starszego asystenta Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej przedostała się na Zachód i pracowała jako referent do spraw literackich w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji Rządu RP, najpierw w Paryżu, a po klęsce Francji od lipca 1940 w Londynie. Współpracowała z polską sekcją radia BBC, głównie omawiając polskie książki. Prozę i artykuły publikowała na łamach *Wiadomości Polskich* (Paryż-Londyn, 1940, 1942), *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza* (Londyn, od 1941). Po wojnie pozostała w Londynie. W 1945 została członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (wystąpiła w 1986). W 1949-53 była urzędniczką Polish University College w Londynie. W 1953 rozpoczęła stałą współpracę z londyńskimi *Wiadomościami*; ogłaszała tu artykuły, recenzje, opowiadania i reportaże z podróży, m.in. stała rubryka pt. „W Londynie” (1954-55, 1965-66, 1970-73, pod pseud. Big Ben) oraz „Big Ben w podróży” (1955), „Ostatni łam” (1970) i „Wiadomości i komentarze” (1975-76, 1979-80, podp. (sk)). W 1954 otrzymała pierwszą nagrodę nowo utworzonej Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (RWE) i rozpoczęła, trwającą do 1993, współpracę z tą rozgłosnią. W 1960 otrzymała nagrodę w konkursie *Wiadomości* na szkic pt. „Patriotyczny zamęt” (druk tamże 1961 nr 7). W 1963 nawiązała współpracę z *Tygodniem Polskim* (tu w 1970-72 stała rubryka felietonowa pt. „Ważne i nieważne”); publikowała też recenzje i artykuły literackie w czasopiśmie *Na antenie* (Londyn, 1967, 1971-72). Od stycznia 1969, w zastępstwie chorego redaktora Mieczysława Grydzewskiego, na zmianę z Michałem Chmielowcem redagowała *Wiadomości*. Od tego czasu była członkiem stworzonego przez

M. Grydzewskiego „Trustu *Wiadomości*” (wraz z Edwardem Raczyńskim, Kazimierzem Wierzyńskim i Juliuszem Sakowskim). W 1973 przejęła całkowitą redakcję pisma. Od 1973 była członkiem jury nagrody *Wiadomości*, a od 1976 jego przewodniczącą; od 1977 pełniła także funkcję dyrektora finansowego i administracyjnego tego tygodnika. W tym czasie ogłaszała fragmenty prozy, artykuły i recenzje literackie także w innych czasopismach, m.in. w *Gwieździe Polarnej* (Stevens Point, 1976-77, 1980). Od 1972 aktywnie uczestniczyła w działalności Komitetu Obywatelskiego Uchodźców Polskich. W 1980 otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Po zamknięciu (ze względu na trudności finansowe) w marcu 1981 *Wiadomości*, pracowała nadal w RWE, a także publikowała w prasie emigracyjnej, m.in. w paryskiej *Kulturze* (1981-85). W latach osiemdziesiątych była kierownikiem literackim w redakcji *Tygodnia Polskiego*. W 1984 otrzymała nagrodę im. S. Badeniego. W 1986 objęła redakcję *Środy Literackiej*, miesięcznego dodatku *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza*. W 1992 otrzymała nagrodę literacką im. Z. Hertza przyznaną przez paryską *Kulturę*. Odznaczona przez emigracyjny Rząd RP w Londynie Krzyżem Oficerskim Orderu Polonia Restituta (1980) oraz przez Prezydenta III RP Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta (1994). Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

I. Mieszkam w Londynie. [Szkice]. Londyn: B. Świdarski 1964, 396 s. Wyd. 2: Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1994.

Zawartość: I. Ulice i tradycje: Pocztówka; Londyn; Ojcowie miasta nie tracą czasu; Sładami Szekspira; Tealgia; W Izbie Gmin; Tulipani; Wierni Stuartom; W domu doktora Johnsona; F. & M.; Rocznicza klasztornej ogrodu; U pani Tussaud; Madrygal na kamieniu; Kwiaty i kościoły; Duch z Baker Street; Stulecie Big Ben; Epitafium dla Hyde Park Corner; W Debinie; Kawiarne; Dawne i nowe; Rafael i Mozart; Muzyka w lecie; Perłowe królestwo; Podwieczorek u państwa Marlborough; Za granicą w Londynie; Wyprawa na łabędzie; U cechu winiarzy; Pochwała opery; Odwet za Sturta; Święto bankowe; Turyści i tradycje; Wielki teatr; Nie wolno gwizdać; Narodowa czytelnia; Noc fajerwerków; Ser w darze; Wizyta na Doughty Street. — II. Wciąż coś się dzieje: Xmas; Sylwester; Wyprzedaje; W nieprawdziwej dżungli; Festiwal siedmiu miast; Smog; Oczekiwanie; Dom idealny; Psta dola; Na latającym dywanie; Bez autobusów; May Fair; W uroczystym stroju; Antyki; Róże, róże; Son et lumière; YIVO; Imię naszej epoki; Tattoo; Dame Edith; Obrazy na giełdzie; Objazd; Nieesołe miasteczko; Mówcy w Parku; Soho; Otwarcie nietrawnego sezonu; Narodowe urodziny; Noc wyborów; Bez serca; Powitanie prezydenta Eisenhowera; Pierwsza sezonowa pantomima; Piliśmy, pijemy; Nie błądźmy pili; Elżbieta z Wimpole Street; Za mało — za dużo; Kocha, boi się, szanuje; Od sera do cza-cza; Dzień zwierząt; Przech świętami; W głębokim zamroźeniu. — III. W polskiej dzielnicy: Polska dzielnica; Unisono; W Oficynie Poetów i Malarzy; Mili goście; Dawna Warszawa; Wśród nocnej ciszy; Przyjazd; Książka emigracyjna; „Mazowsze”; Koło „Mazowsza”; Polska Rapsodia; Nie zwyczajny teatr; Na przystani; Polski sezon; Nowy Rapperswil;

O wernisazu; Wzgórze Białego Orła; „O, Halina – O, My Dear One”; Panorama emigracyjna; Na Ealingu; Sentymentalna oda na jubileusz; Pełnocie Biblioteki Polskiej; – IV, Jubilat; Poeta Laureatus [S. Baliński]; Instytucja i „Dom” [dot. M. Danilewicz Zielińskiej]; Teatr Hemara; Zrównanie dnia z nocą [dot. M. Grydzewskiego]; Tola Korian; Gałuszka mimoty [dot. Z. Nowakowskiego]; Obiady literackie [dot. T. Terleckiego]; 14 liter szczęścia [dot. F. Topolskiego]; Zdobyć Troi [dot. I. Wieniewskiego]; Zastrzyk młodości [dot. K. Wierzyńskiego]; Gość z innej planety [J. Wittlin]. – V. Ich Londyn; „W otchłani zwanej Londynem” [dot. F. Chopina]; Spacer ze Słowackim; Ostatni pobyt Niemcewicza; „Lew Paryża” [J. Paderewski].

2. Jak cię widzę, tak cię piszę. [Szkice, opowiadania, felietony]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1973, 265 s.

Zawartość: Wstęp. – I. Duże „K” i małe „E” i na odwrot: List do kraju; Gniew i nadzieja; Rzeczpospolita babińska; Emigracja i kraj; Czy prasa emigracyjna spełnia swoje zadanie?; Na Devonii; Szablą i piórem; Flaga bez znaczenia; „Duch nowoczesnej nauki”; Uparci cudzoziemcy; Bez batuty; Jeden z wiekszych Karolów; Spóźniony wnuk; Dawać i nie gadać; Nasz otwarty dom. – II. Galeria przodków: Po słonecznej stronie [dot. K. Makuszyńskiego]; Wakacje z Adą [dot. A. Nowaczyńskiego]; Na śmierć prof. Strońskiego; Z niezastąpionych [dot. J. Bielatowicza]; „Dobranoc, miły księżu!” [dot. A. Piskora]; Legenda Lechonia; Mistrz przyjaźni [dot. A. Bormana]; Kolarze z Panem Redaktorem [dot. M. Grydzewskiego]; Biały kołacz [dot. gen. W. Andersa]. – III. Wbraw. Tysiąc i więcej lat temu; Albośmy to jacy tacy; Illo tempore; „Przyszłość sama przyjdzie”; O Gombrowiczu; Staw i grobla; Potępiiony zysk; Sztuczna młodość; Z kopuły na ziemię; Kto jest konformista?; Młodzi mogliby mieć głos; Anglia z lotu drozda-ubieszka; Pomnik katyński; Straszdyło 1967; Cudze serce; Przeciwno komu?; Recepta Churchilla; Szanujmy słowa; Czysta w niebie. – IV. Cztery opowiadania: Pływak; Mrówka; Egoista, Sidla.

Tom wybrany w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę roku 1973 wydaną na emigracji.

3. Galeria przodków. [Szkice wspomnieniowe]. Wwa: Bibl. *Więzi* 1991, 138 s.

Zawartość: Od autorki. – Wajdelota emigracji (Stanisław Baliński); Larum (Jan Bielatowicz); Mistrz przyjaźni (Antoni Borman) [poz. 2]; Instytucja i „Dom” (Maria Danilewiczowa) [poz. 1]; *Virtuti Civili* (Happa Frankowska); Lekarz serdeczny (Stefan Galeski); Kolarze z Panem Redaktorem (Mieczysław Grydzewski) [poz. 2]; Tola Korian; Szablą i piórem (Marcin Kukiel); Legenda Lechonia [poz. 2]; Miły Pan Mieczysław (Mieczysław Lubelski); „Narodowość antykomunista” (Józef Mackiewicz); Po słonecznej stronie (Kornel Makuszyński) [poz. 2]; Panna kresowa (Hanka Nicolle); Syntetyczny Polak (Zygmunt Nowakowski); Wakacje z Adą (Adolf Nowaczyński) [poz. 2]; Uśmiech Ireny (Irena Paczkowska); Pan Profesor (Henryk Paszkiewicz); Magiczna sztuka znikania (Jerzy Pieterkiewicz); „Good night, sweet prince” (Aleksander Piskor) [poz. 2 pt. „Dobranoc, miły księżu!”]; Rafał (Rafał Rechowicz); Opiekun (ks. Władysław Staniszewski); Na śmierć profesora Strońskiego [poz. 2]; Obiady literackie (Tymon Terlecki) [poz. 1]; Czternaście liter szczęścia (Feliks Topolski) [poz. 1]; Pod Troją i gdzie indziej (Ignacy Wieniewski) [poz. 1 pt. Zdobyć Troi]; Gość z innej planety (Józef Wittlin) [poz. 1]; WAZ (Władysław Zyszewski).

Prace redakcyjne

1. „Wiadomości” na emigracji. Antologia prozy w wyborze i z przedm. ... Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1968, 320 s.

2. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 51/52/53, [50 s.].

Numer jubileuszowy w 50-lecie istnienia pisma, zaprojektowany i wydany przez S.K.

3. Od Herberta do Herberta. Nagroda „Wiadomości” 1958-1990. Oprac. i przedm. ... Postscriptum: T. Nowakowski. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1993, 423 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993, 1994. – Wywiady: Rozmowa ze S.K. [Rozm.] E. Dusza. *Guizada Polarna*, Stevens Point 1980 nr 41; Rozmowa ze S.K., pisarką, redaktorką londyńskich „Wiadomości”. [Rozm.] M. Korab. *Kult. Niezależna* 1989 nr 50; O „Wiadomościach Literackich” i nie tylko. [Rozm.] K. Lisowski. *Dekada Lit.* 1991 nr 6, przedr. w: Londyn – Toronto – Vancouver, Lubl. 1993.

[J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989; wyd. 2 1990.

[Mieszkałam w Londynie:] M. Hemar: Stefa mieszka w Londynie. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 18, polem.; R. Kubisz: Pan Marian i my. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964 nr 127; K. Zbyszewski: Mieszka w Londynie, zna go i lubi. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 15. – J. Surynowa-Wyczółkowska: Hallo – tu mówią „Wiadomości”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 31 [rec.: „Wiadomości” na emigracji]. – J. Bielatowicz: Londyn w polskich oczach. W tegoż: *Literatura na emigracji*. Londyn 1970 [dot.: Mieszkałam w Londynie]. – [Jak cię widzę, tak cię piszę:] J. Łobodowski: Eseiistka S.K. *Na Antenie*, Londyn 1973 nr 124; J. Łobodowski: Grzeszna Stefania. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 43; T. Nowakowski: „Być wolnym, to móc nie klamać...” (Przechadzka nad brzegiem Lake Stephanie). *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 48/49; J. Surynowa-Wyczółkowska: Big Ben o emigracji. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1973 nr 306; J. Fryling: Oko i pióro. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1974 nr 13; Z. Kozarynowa: W harmonii i dysharmonii z Big Benem. *Tydz. Pol.*, Londyn 1974 nr 1. – [Galeria przodków:] J.L. Cunnely: Przeszłość całkiem bliska. *Dekada Lit.* 1991 nr 31; T. Nowakowski: Lady z polskiego Londynu. *Więź* 1991 nr 6. – G. Herling-Grudziński: Nagroda literacka im. Zygmunta Hertzta: S.K. *Kultura*, Paryż 1993 nr 1/2. – [Od Herberta do Herberta. Oprac. ...] D. Mostwim: S.K. *Akcent* 1993 nr 4; W. Bolecki: Książka dla nagrody. *Kultura*, Paryż 1994 nr 4; A. Czachowska: „Tamiza wpada do Wisły”. *Twórczość* 1994 nr 12. – S.S. Nicieja: Pokochał Londyn. *Nowe Książ.* 1995 nr 3 [rec.: Mieszkałam w Londynie].

B.D.

KOSSOWSKI Jerzy 1889-1969

Pseud.: J.K.; J.Kos; Zryfryd Jur.
Powieściopisarz.

Urodzony 18 lipca 1889 w Lwowie; syn Zygmunta Kossowskiego i Stefanii z Tenbellich. Studiował prawo i historię sztuki na Uniwersytecie Lwowskim, studiów nie ukończył. W 1910-13 występował w teatralnych zespołach objazdowych Jerzego Rygiera i Dantego Baranowskiego. Debiutował w 1913 opowiadaniem „Dziele”, opublikowanym w lwowskim *Kalendarzu „Wieku Nowego” na r. 1914*. Od 1914 służył w armii austriackiej, potem w Wojsku Polskim. W 1915 ożenił się z Julią Krzyżanowską. W 1920 został zdemobilizowany w stopniu kapitana. Rozwijał twórczość literacką, publikując opowiadania, fragmenty powieści i artykuły

m.in. w *Rzeczypospolitej* (1921-24; w 1922-23 cykl pt. Nasi artyści teatralni), *Warszawianie* (1924-27). W 1923 był współorganizatorem, a następnie do stycznia 1924 kierownikiem artystyczno-literackim Teatru im. A. Fredry w Warszawie. W 1924-27 należał do zespołu Reduty Juliusza Osterwy, gdzie początkowo pełnił funkcję kierownika administracyjnego, a w sezonie 1926/27 był kierownikiem zespołu grającego w Teatrze Miejskim w Grodnie, występował także jako aktor. W następnym roku wszedł w skład kierownictwa Teatru Nowego w Poznaniu, reżyserował też kilka sztuk i występował jako aktor. Kontynuował twórczość literacką, publikując fragmenty powieści, nowele i artykuły m.in. w *Kurierze Warszawskim* (1928-34), *Tęczy* (1928-29, 1932-33), *Ziemi Radomskiej* (1930-33), *Świecie* (1930-31, 1933-34), *Gazecie Polskiej* (1931-33), *Antenie* (1935-36). W 1930 przeniósł się do Warszawy, gdzie w tymże roku był kierownikiem literackim teatru rewiowego Uśmiech Warszawy. Wiosną 1932 został kierownikiem krótko działającego Teatru Wojska Kieleckiego w Radomiu, a w 1932-33 sekretarzem literackim warszawskiego Teatru Artystów. W 1930 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Pełnił funkcję kierownika biura prasowego w Zarządzie m. Warszawy, wchodził w skład Zarządu Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy oraz był wiceprezesem Związku Autorów i Kompozytorów Scenicznych. W 1936 ożenił się z Elżbietą, malarką. W tymże roku wyjechał do Brazylii. Kontynuował współpracę z prasą krajową, m.in. z *Gazetą Polską* (1936-39) i *Kurierem Warszawskim* (1937-38). W 1938 został odznaczony Złotym Wawrzynem PAL. Po wybuchu II wojny światowej wstąpił do 1. Dywizji Grenadierów w Wojsku Polskim we Francji. Brał udział w kampanii 1940; wzięty do niewoli przez Niemców, więziony był w obozie jenieckim pod Strasburgiem, skąd uciekł w 1940 i przedostał się do Brazylii. Osiedził na stałe w Rio de Janeiro i do 1945 pracował jako referent prasowy w Poselstwie Polskim. W 1950-60 był profesorem w szkole dramatycznej. Współpracował z polskim amatorem ruchem teatralnym w Brazylii. Za twórczość teatralną otrzymał w 1959 nagrodę Gdańskiej Szkoły Grafomanów. Kontynuował twórczość literacką, m.in. publikując prozę w *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* (1966, 1969). W 1969 otrzymał nagrodę literacką Związku Pisarzy Polskich na Uchodźstwie. Zmarł 16 czerwca 1969 w Rio de Janeiro.

TWÓRCZOŚĆ

1. Policjant Giacomo Bicarani. [Opowiadanie]. Wwa: [b.w.] 1924, 62 s.

2. Zielona kadra. *Warszawianka* 1927 nr 50-77. Wyd. osob. w podtyt.: Nowele. Wwa: Gebethner i

Wolff 1927, 303 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1928; wyd. 3 Wr.: Książ.-Atlas 1949; wyd. 2 [!] z posł. K. Koźniewskiego Wwa: LSW 1963.

Zawartość: Zielona kadra; Lejtant-pilot Hodas; Kawerna nr 7; Policjant Giacomo Bicarani [poz. 1]; Kapitan Tomek; Szczepan Roskocho. Przekł. turec.: Yeşil kadro çetesi. [Przel.] Z. Ozen. Istanbul 1944.

3. Ceglany dom. Powieść. *Sl. Pol.* 1928 nr 246-355. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 293 s. Wyd. 2 tamże 1932.

Cz. 2 zob. poz. 9.
Przekł. szwedz.: Tagelhuset [Przel.] E. Söderberg, D. Brick. Stockholm [1932].

4. Kłamca. [Powieść]. *Sl. Pol.* 1928 nr 91-168. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 208 s.

5. Cyrk. Powieść. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1929], 286 s.

Adapt. film.: Adapt.: R. Ordynski: Patac na kółkach. Ekran. 1932.

6. Niedźwiedź Miś, Strażnik Koronny. Praprem. Bydg. i Lubl. 1929.

7. Powroty. Nowele. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 252 s.

Zawartość: Ordynans; Signum laudis; Nocleg; Symulant; Urlop; Powrót; Malutka rewolucja; Jak pułkownik Koesy wrócił na Magyary.

8. Śmierć w słońcu. [Powieść]. *Ziemia Radom.* 1930 nr 161 i nast., 1931 nr 1-55. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 267 s. Wyd. nast.: Wwa: B. Matuszewski 1947, 251 s.; Londyn: Veritas 1957.

Przekł. czes.: Smrt v slunci. [Przel.] F. Bicek. Plzno 1933

9. Biały folwark. Powieść. *Tyg. II.* 1931 nr 20-51/52. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1932, 242 s.

Cz. 1 zob. poz. 3

10. Szyb S. Nr 4. [Powieść]. *Kur. Warsz.* 1931 nr 208-295. Wyd. osob. Wwa: Księg. G. Szyllinga [1931], 249 s. Wyd. 2 tamże [1931]. Por. poz. 11.

11. Szyb L. 23. [Scenariusz filmowy]. Oprac. ... na podstawie powieści „Szyb S. Nr 4”. Ekran. 1932. Por. poz. 10.

12. Rodzina Smuszków. Powieść. Pierwodr. pt. Smuszkowie. *Kur. Warsz.* 1934 nr 2-117. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 358 s.

13. Urlop. [Opowiadanie]. [Wwa.: Nowa Czytelnia Zjednoczona 1934], 14 s. Zob. poz. 7.

14. Nafta..., nafta..., nafta. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1935, 78 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [lok. 1936], wyd. 4 [!] 1938, wyd. 5 1939.

Zawartość: Pierwsza spółka; Światło; Wygrana Jaracza.

15. Policjant Giacomo Bicarani [poz. 1]; Kapitan Szczeban Roskocha [poz. 2]. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 90 s.

16. Tekla. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wil., T. Miej. 1938.

17. Ta krew nie płami. Trylogia. Londyn: Veritas.

Cz. 1. Wici w Puszczy. Powieść. 1954, 387 s.

Cz. 2. W Wozegach straszy nocami. Powieść. 1955, 380 s.

18. Lombard. Dramat. Powst. przed 1960.

Inf. Dizionario Universale della Letteratura Contemporanea. Rzym 1960 s. 1090.

19. Rudy Ambroży. Dramat. Powst. przed 1960.

Inf. jak w poz. 18.

20. W delcie Amazonki. [Opowiadanie]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 82-86.

Przekłady

1. M. Anderson, L. Stellings: Rywale. Sztuka w 3 aktach. Przekł. i adapt. ... Teksty piosenek: ..., J. Relidziński. Wyst. Wwa, T. Pol. 1930.

2. K. Zuckmayer: Kapitan z Köpenick. Zdarzenie prawdziwe w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Ate-neum 1932.

3. H. Bergman: Testament Jaśnie Pana. Komedja w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1933.

4. B. Blumé: Boston. Reportaż sceniczny w 48 obrazach. Przekł. i adapt. ... Wyst. Wwa, T. im. Żeromskiego na Żoliborzu 1933.

5. A. Hinrichs: Awantura o Jolantę. Komedja w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1934.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — RI 1969 (J. Chudek). — SBTP

[Zielona kadra:] H. Drzewiecki: Nowele K. *Wiad. Lit.* 1928 nr 13; J. Kaden-Bandrowski: Dwie próby. *Głos Prawdy* 1928 nr 232; J. Ulatowski: Rasowy pisarz. *Lit. i Szt.* 1928 nr 7. — [Ceglany dom:] J. [Kaden-] Bandrowski. *Głos Prawdy* 1929 nr 297; J. Braun. *Kur. Poranny* 1929 nr 105. — H. Drzewiecki: Powieść o klamcy. *Wiad. Lit.* 1929 nr 6 [rec.: Kłama-ca]. — [Cyrki:] L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1929 nr 48; J. Sokolicz-Wroczyński. *Rzeczpospolita* 1929 nr 313; T.M. Nittman: Tegie pióro. *Polska Zbroj.* 1930 nr 16 [dot. też: Śmierć w słońcu]. — L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 26 [rec.: Powroty]. — [Śmierć w słońcu:] L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 18; J.E. Skiński. *Tyg. II.* 1930 nr 13; A. Zahorska. *Prz. Pousz.* 1930 t. 186. — A. Grzymała-Siedlecki: Twórczość J.K. *Kur. Warsz.* 1931 nr 308 [rec.: Szyb S. Nr 4]. — L. Pomirowski. *Polonista* 1931 nr 4 [rec.: Powroty]. — K. Czachowski. *Kultura* 1932 nr 17 [rec.: Biały folwark]. — L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1932 nr 14 [rec.: Szyb S. Nr 4]. — Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1932 t. 194 [rec.: Biały folwark]. — [Rodzina Smuszków:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1934 nr 41; A. Grzymała-Siedlecki. „Fiatvoluntas tua”. *Kur. Warsz.* 1934 nr 232; P. Hulka-Laskowski: Bezdziejowość Smuszków. *Tyg. II.* 1934 nr 27. — [Ta krew nie płami:] M. Kasterska: Dwie wojny J.K. *Horyzonty.* Paryż 1956 nr 4; S. Wóycicki: Wojna od podszewki. *Orzeł Biały.* Londyn 1956 nr 11. — M. Wiorogórski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1969

nr 163. — O. Dunin-Borkowski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1969 nr 187.

E.G.

KOSSOWSKI Stanisław Leopold 1880-1945

Pseud.: Dr Tadeusz Kwilecki; S.K.; St.K.; St. Kos; stk. Historyk literatury, edytor.

Urodzony 15 listopada 1880 w Stanisławowie; syn Józefa Kossowskiego, inspektora kolei, i Katarzyny z Tyssowskich. Do szkół uczęszczał we Lwowie, a od klasy VI do VIII do gimnazjum klasycznego w Tarnopolu. Po zdaniu matury w 1899, studiował filologię polską na Uniwersytecie Lwowskim. Debiutował w 1900 recenzją tomu „Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych. Książka zbiorowa poświęcona pamięci Adama Mickiewicza w stuletnią rocznicę jego urodzin, 1798-1898”, opublikowaną w dodatku *Kuriera Lwowskiego* pt. *Tydzień* (nr 40); w tymże piśmie i roku ogłosił pierwszy artykuł pt. „Marian Kochanowski, zapomniany poeta romantyk” (nr 49-50). Artykuły, recenzje i spisy bibliograficzne ogłaszał następnie w *Pamiętniku Literackim* (1902-07), *Słowie Polskim* (1902-06), *Muzeum* (1904-07). W 1903 był jednym z organizatorów Polskiego Muzeum Szkolnego we Lwowie, w którym następnie do 1908 pełnił funkcję kustosa. W 1907 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Krzysztof Hegendorfin w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu w latach 1530-1535” (promotor prof. Józef Kallenbach). Od 1908 pracował jako nauczyciel: uczył (do 1912) łaciny, greki i języka polskiego w II Gimnazjum we Lwowie (jedyne z językiem wykładowym niemieckim), a także w prywatnym Gimnazjum Żeńskim im. J. Słowackiego (w 1916/17 był jego dyrektorem). Równocześnie kontynuował pracę naukową. W 1907-11 należał do zespołu uczniów prof. Romana Pilata, którzy po śmierci uczonego w 1906, zajęli się wydaniem jego wykładów uniwersyteckich. Rozprawy naukowe publikował m.in. w sprawozdaniach gimnazjów, w których pracował, w *Przewodniku Naukowym i Literackim* (1905, 1907-08), w *Bibliotece Warszawskiej* (1910, 1912, 1913). Od 1912 był członkiem Komisji do Badań w Zakresie Literatury i Oświaty w Polsce AU. W czasie I wojny światowej przebywał nadal we Lwowie. W 1917/18 z polecenia Rady Szkolnej Krajowej był organizatorem, a następnie dyrektorem koedukacyjnego gimnazjum humanistycznego w Opatowie. W 1922 wycofał się z pracy w szkolnictwie. Od 1934 był współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W czasie II wojny światowej przebywał we Lwowie. W styczniu 1945 został aresztowany przez władze radzieckie i w lutym wywieziony do Krasnego Donu. Uchodząc za doktora medycyny pełnił funkcję kierownika szpitala dla kobiet. Zmarł

na tyfus plamisty 19 maja 1945; pochowany w Krasnym Donie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia literacka czasopism polskich za rok 1901. [Współaut.:] E. Dubanowicz. *Pam. Lit.* 1902 s. 358-368, 502-537, 694-728; odb. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, 83 s.

2. Bibliografia literacka czasopism polskich za rok 1902. *Pam. Lit.* 1903 s. 326-353, 463-573, 708-725, 1904 s. 156-184; odb. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, 154 s.

3. Christophorus Hegendorphinus in der bischöflichen Akademie zu Posen. (1530-1535). Ein Beitrag zur Geschichte der Renaissance und Reformation in Polen. *Jahresbericht des K.K. Ober-Gymnasiums in Lemberg für das Jahr 1902/3* wyd. 1903 s. 3-43.

Wersja pol. rozszerz.: Krzysztof Hegendorfin w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu 1530-1535. Monografia z dziejów odrodzenia i reformacji w Polsce. *Prz. Nauk. i Lit.* 1905 t. 33 s. 35-46, 129-144, 251-265, 332-356, 415-457; odb. Lw.: Nakł. autora, H. Altenberg 1905, 111, IV s.

4. Kwestia syońska w murach szkoły. (Uwagi na czasie). Lw.: *Śl. Pol.*, H. Altenberg 1906, 41 s. Podp.: S.K.

5. Wśród romantyków i romantyzmu. Z życia i twórczości poetów. Wwa, Lw.: Księg. E. Wende i Sp. 1916, 363 s.

Zawartość: Od autora; Matka poety, Salomea Słowacka-Becu i wpływ jej na syna w okresie młodości; Wpływ Kraszińskiego na ewolucję duchową Słowackiego w okresie transfiguracji; Z dziejów poetyckiej przyjaźni. Krasziński a Norwid; Konstancy Gaszyński a Lucjan Siemieński w latach 1851-1866. Rozdział z dziejów epistolografii romantycznej [zob. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 5].

Rozprawy i studia w czasopismach, m.in.: Brodzińskiego tłumaczenia pieśni ludowych. Przyczynok do dziejów zajęcia się twórczością ludową w literaturze polskiej. *Spraw. Dyr. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. J. Słowackiego we Lwowie za rok 1905/1906* wyd. 1906 s. 3-45; odb. Lw. 1906, 45 s. — Polskie Muzeum Szkolne i jego cele a nauczycielstwo. *Muzeum* 1907 t. 2 s. 447-455. — Trybun ludu szlacheckiego. (Z powodu książki dr. L. Kubali o Orzechowskim). *Przew. Nauk. i Lit.* 1907 t. 35 s. 59-72. — Ze studiów nad Słowackim. Kwestia genezy wiersza „Testament mój”. *Spraw. Gimnazjum II we Lwowie za rok 1909* wyd. 1909; odb. Lw. 1909, 46 s. — Chwała Grunwaldu jako motyw literacki. *Śl. Pol.* 1910 nr 295, 314, 318, 320, 322, 328. — O poemacie Słowackiego „W Szwajcarii”. Uwagi nad krytyką i egzegezą tekstu. *Prz. Hum.* 1931 s. 135-170.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. C.K. Norwid: Listy do Marii Trembickiej z lat 1845-1857. Wyd. ... *Chimera* 1904 z. 22/24 s. 317-416.

2. Z życia Kajetana Węgierskiego. Pamiętniki i listy. Wyd. ... *Przew. Nauk. i Lit.* 1908 t. 36 nr 1-12.

3. R. Pilat: Historia literatury polskiej. Wykłady uniwersyteckie. Oprac. L. Bernacki [i in.] pod red. W. Bruchnalskiego. T. 2. Historia poezji polskiej w. XVI i w trzech pierwszych dziesiątkach lat w. XVII. (1500-1632). Lw.: H. Altenberg. Por. poz. 7.

Cz. 1. Rozwój poezji łacińskiej w pierwszej połowie XVI w. Rej — Kochanowski. Oprac. W. Bruchnalski i ... 1908, [8], 297 s.; Cz. 2. Następcy i naśladowcy Kochanowskiego. Oprac. ... 1909, VIII, 240 s.

4. *Almanach Szkolny Uczennic Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. Juliusza Słowackiego we Lwowie*. Wyd. ... Lw. 1910 t. 1 z. 1: zima, 84 s. Zawiera utwory literackie i artykuły uczennic.

5. Przyczyńki i materiały do dziejów literatury polskiej. I. Listy romantyków. Listy Konstantego Gaszyńskiego do Lucjana Siemieńskiego (1851-1866). *Spraw. Dyr. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. J. Słowackiego we Lwowie za rok 1910/1911* wyd. 1911; odb. Lw. 1911, 87 s.

6. P. Chmielowski: Historia literatury polskiej od czasów najdawniejszych do końca wieku XIX. Wyd. nowe. Przygot., do stanu badań dzisiejszych doprowadził i ilustracjami opatrzył ... T. 1. Od czasów najdawniejszych do wystąpienia Mickiewicza. Lw., Wwa: H. Altenberg, G. Seyfarth, E. Wende [1915], XXVIII, 670 s. Wyd. nast. Lw. 1931. Wielka Ilustr. Historia Literatury Pol.

Wyd. poszytami (z. 1-15) w 1913-1915. — Na karcie przedtytułowej wyd. z 1931 autorzy: P. Chmielowski, S. Kossowski.

7. R. Pilat: Historia literatury polskiej od czasów najdawniejszych do roku 1815. Wykłady uniwersyteckie. Oprac. L. Bernacki i ... pod red. L. Bernackiego. T. 1. Historia literatury polskiej w wiekach średnich od przyjęcia chrześcijaństwa w Polsce do końca XV wieku (965-1500). Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff. Por. poz. 3.

Cz. 1. Literatura średniowieczna w Polsce od czasu przyjęcia chrześcijaństwa do końca XIV wieku. Oprac. ... 1926, XXI, 287 s.

Cz. 2. Literatura średniowieczna w Polsce w wieku XV. Oprac. ... 1926, XIII, 530 s.

Cz. 3. Historia literatury polskiej w wieku XVI. Rozwój poezji łacińskiej w pierwszej połowie wieku XVI. Poezja polska do Kochanowskiego. [Oprac. ...]. 1925 [właśc. 1942], 448 s.

Cz. 3 została wydrukowana ok. 1930, z wyjątkiem ostatniego arkusza, który dodrukowano w czasie okupacji niemieckiej, i wydano konspiracyjnie ok. 1942 z fałszywą datą 1925.

W edycji też autorstwa S.K. uzupełnienia tekstu stanem badań po 1897, pełna bibliografia przedmiotowa oraz wiele nowych partii, m.in. o poezji kościelnej, o literaturze w jęz. pol. w XV w.

Wyd. osob. fragm.: R. Pilat: Historia literatury polskiej. Wybrane ustępy z dzieła. T. 1. Cz. 1-3. Oprac. ... Wr.: UW. im. B. Bieruta 1957, 142 s., powiel. Wyd. Filol. Studium Bibliotekoznawstwa dla Pracujących.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (J. Hulewicz).

[Bibliografia literacka czasopism polskich za rok 1901:] W. Hahn. *Muzeum* 1903 s. 429-432; F. Kręek. *Pam. Lit.* 1903 z. 1. — F. Kręek. *Muzeum* 1905 s. 1042-1046 [rec.: Bibliografia literacka czasopism polskich za rok 1902]. — [Krzysztof Hegendorfin w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu w latach 1530-1535:] A. Brückner. *Prz. Pol.* 1905/1906 t. 158 nr 472, T. Sinko. *Kwart. Hist.* 1906 nr 3. — [Wśród romantyków i romantyzmu:] E. Czekalski. *Świat* 1919 nr 21; T. Wierzbowski. *Prz. Nar.* 1919 nr 4. — [R. Pilat: Historia literatury polskiej od czasów najdawniejszych do roku 1815. T. 1. Oprac. ...] A. Brückner. *Pam. Lit.* 1927 z. 1/2; A. Brückner. *Ruch Lit.* 1927 nr 4; Z. Ciechanowska. *Prz. Powsz.* 1927 nr 519. — J. Birkenmajer. *Słowacki w nowych wydaniach. Ruch Lit.* 1932 nr 3 [rec.: O poemacie Słowackiego „W Szwajcarii”]. — R. Skulski. *S.L.K.* (1880-1945); *Prz. Hist.-Ośw.* 1948 s. 128-132 [skład rozrzucony, egz. korektowy w Bibl. Uniwersyteckiej w Wwiel. — T. Ulewicz: Roman Pilat z perspektywy dwóch pokoleń. *Pam. Lit.* 1963 z. 3. — T. Ulewicz: Pół wieku syntezy naukowej dziejów literatury staropolskiej (od Pilata do Krzyżanowskiego). *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit.* 1968 z. 14.

J.Cz.

KOSTECKI Tadeusz 1905-1966

Pseud.: K.T.W.; Krystyn T. Wand; Tadeusz Kryswan; W.T. Christine.
Powieściopisarz.

Urodzony 26 maja 1905 w Białej Podlaskiej; syn Jerzego Kosteckiego, adwokata, i Heleny Kowalik. Uczęszczał do prywatnego gimnazjum Kazimierza Kulwiecia w Warszawie. W tym czasie był redaktorem i wydawcą pisma szkolnego *Sztubak*. Po zdaniu matury w 1925 studiował prawo na Uniwersytecie Poznańskim (1925-26) i na Uniwersytecie Warszawskim. W 1929 uzyskał magisterium. W 1931 ożenił się z Wandą Czaplicką. Był kolejno aplikantem sądowym w Warszawie, asesorem sądowym i sędzią grodzkim w Skierniewicach (1933-35) i w Warszawie (od 1935). W 1934-39 ogłaszał artykuły prawnicze w miesięczniku *Głos Sądownicstwa*. Jako pisarz debiutował w 1938 powieściami „Krwawy szlak pogranicza” oraz „Żółtodziób”. Po wybuchu II wojny światowej, podczas oblężenia Warszawy, został 16 września 1939 zabrany przez Niemców z Anina pod Warszawą i przez dwa miesiące był więziony w obozach: Ostrów Komorowo, Goerchen, Stallach i Działdowo. Po

zwolnieniu i powrocie do Warszawy pracował w czasie okupacji niemieckiej nadal w sądzie grodzkim. Zajmował się też twórczością literacką, pisząc powieści: „Droga mężczyzny”, „Plamy na słońcu”, „Sługa Boży” (maszynopisy uległy zniszczeniu w czasie działań wojennych). Po powstaniu warszawskim przebywał na wsi pod Jaktorowem, skąd po wyzwoleniu przeniósł się do Katowic, gdzie po półrocznej pracy w sądzie, przeszedł w styczniu 1946 do adwokatury. Był około trzech lat syndykiem ZLP w Katowicach i Wojewódzkiego Komitetu Opieki Społecznej. Należał do PPS (od 1948 do PZPR). Kontynuował twórczość literacką. Poza powieściami przygodowymi i sensacyjno-kryminalnymi, które ogłaszał m.in. w *Có tydzień powieść* (1947-48; podp.: Krystyn T. Wand, W.T. Christine), publikował codzienne felietony w *Gazecie Robotniczej* (1945-48; cykle: „Zezem”, „Plewy przez sito”; podp. K.T.W.), wiersze, humoreski i artykuły w tygodniku *Jutro* (1945-46; podp.: Krystyn T. Wand, K.T.W.), *Dzienniku Zachodnim* (1948-50) i *Odrze* (1948-50). Od 1949 należał do ZLP. W 1950 zamieszkał w Podkowie Leśnej pod Warszawą. Pracował w Ministerstwie Zdrowia, w Przedsiębiorstwie Deratyzacji, później kierował referatem informacji i wystaw w Centrali Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskiej (1950). Przez pół roku zabiegał o wpisanie na listę adwokatów w Warszawie (1950), a następnie przez kilka lat o przyjęcie do zespołu adwokackiego. W 1950-52 pisywał słuchowiska radiowe, scenariusze do filmów rysunkowych oraz recenzje dla Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia”. W 1960 został przyjęty do zespołu adwokackiego, wkrótce jednak zarzucił praktykę adwokacką, żeby zająć się wyłącznie pracą pisarską. Zmarł 30 maja 1966 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Krwawy szlak pogranicza*. Powieść. Wwa: J. Przeworski 1938, 385 s. Wyd. 2 Kat.: Uniwersum 1947.

Podp.: Krystyn T. Wand.

2. *Żółtodziób*. [Powieść]. Wwa: Rój 1938, 298 s. Wyd. 2 Kat.: Ofic. Wydawn. [ok. 1946].

Podp.: Krystyn T. Wand (Tadeusz Kostecki).

3. *Czerwonny diabeł*. [Powieść]. Wwa: J. Przeworski 1939, 374 s.

4. *Kanion Słonej Rzeki*. Powieść. Wwa: J. Przeworski 1939, 279 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: Uniwersum 1946; wyd. 3 Wwa: Iskry 1957.

Wyd. 1 i 2 podp.: Krystyn T. Wand.

5. *Cena wolności*. Powieść. *Jutro* 1946 nr 7-27 [nie dokończona].

Podp.: Krystyn T. Wand.

6. Niesamowita farma. (Powieść z Dzikiego Zachodu). *Nowy Świat Przyszłość* 1946 nr 1-20. Wyd. osob. Kat.: Ofic. Wydawn. 1946, 93 s.

Podp.: Krystyn T. Wand. — Cz. 2 zob. poz. 13.

7. Waza z epoki Ming. Powieść sensacyjna. Kat.: AWiR 1946, 226 s. Wyd. nast.: pt. Krwawe ślady. (Waza z epoki Ming). Kat.: M. Kowalski 1946; pt. Waza z epoki Ming; wyd. 2 Kat.: Przyszłość 1948; [wyd. 3] Wwa: Iskry 1959; wyd. 2 [właśc. 4] Wwa: Orbita 1990.

Wyd. pt. Waza z epoki Ming z 1946 i 1948 podp.: W.T. Christine; wyd. pt. Krwawe ślady oraz pt. Waza z epoki Ming z 1959 podp.: Krystyn T. Wand.

8. Wilk. Cykl powieściowy. Kat.: AWiR 1946.

Podp.: Krystyn T. Wand.

[T. 1]. Wilk. Powieść z życia współczesnej Alaski, 200 s.

[T. 2]. Białe piekło. Powieść z życia współczesnej Alaski, 195 s.

[T. 3]. Cień wilka, 176 s.

Wyd. łączne pt. Wilk. (Trylogia): Lubl.: LSW 1959, 375 s.; pt. Wilk. Wwa: Epoka 1988.

Adapt. w formie komiksu: K. Babecki [pseud.], A. Nowakowski. Wilcze imperium. Na motywach powieści „Wilk”. Wwa: KAW 1987, 24 s.

9. Dom cichej śmierci. [Powieść]. Kat.: Przyszłość 1947, 250 s. Wyd. nast.: wyd. 2. Kat.: Śląsk 1958; wyd. 3 Wwa: GiG 1990.

Wyd. 1 i 2 podp.: W.T. Christine.

10. Droga powrotna Płowego Jima. [Powieść]. Kat.: Przyszłość 1947, 254 s.

Podp.: Krystyn T. Wand.

11. Dwie miłości. [Powieść]. Kat.: AWiR 1947, 189 s.

Podp.: Tadeusz Kryswan.

12. Kaliber 635. [Powieść]. Kat.: AWiR 1947, 329 s. Wyd. 2 Kat.: Śląsk 1959.

Wyd. 1 podp.: W.T. Christine, wyd. 2 podp.: T. Kostecki (W.T. Christine).

13. Śmiertelna walka. [Powieść]. *Nowy Świat Przyszłość* 1947 nr 8-12.

Podp.: Krystyn T. Wand. — Cz. 1 zob. poz. 6.

Powieść nie dokończona.

14. Powódź. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1954, 30 s.

15. W ostatniej chwili. [Powieść]. Wwa: MON 1954, 88 s.

16. Cień na pokładzie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 442 s.

17. Nocny desant. [Powieść]. Wwa: MON 1955, 194 s.

18. Kilka nocnych godzin. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1956, 204 s.

Zawartość: Kilka nocnych godzin; Trzecie wyjście; Starcze dni Caligoro; Bracia krwi; Ochotnik Joe Black; Przez śnieżną pustynię. (Nowela oparta na fragm. powieści „Białe piekło”).

19. Zaulek mroków. [Powieść]. Wwa: Iskry 1956, 443 s. Wyd. nast. tamże: [wyd. 2] 1958; wyd. 3 1989.

Na k. tytułowej wyd. 1 i 2 także pseud. Krystyn T. Wand.

20. Przez morza nieznanne. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 270 s.

21. Trująca mgła. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1957, 305 s.

Na k. tytułowej także pseud. Krystyn T. Wand.

22. Zagadka jednej nocy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1958, 381 s.

Na k. tytułowej także pseud. Krystyn T. Wand.

23. Dziwna sprawa. [Powieść]. Pierwodr. pt. Dziwna historia. *Gaz. Białost.* 1959 nr 3-140; *Kur. Lubel.* 1959 nr 87-184. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1959, 361 s.

Druk w czasop. podp.: Krystyn T. Wand; w wyd. osob. ten pseud. obok nazwiska.

24. Smuga grozy. [Powieść]. *Gaz. Białost.* 1959 nr 280-310, 1960 nr 2-160.

25. Maska śmierci. [Powieść]. *Dz. Łódz.* 1959 nr 81-174; *Tryb. Maz.* 1959 nr 118-242. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1960, 256 s.

Druk w czasop. podp.: Krystyn T. Wand; w wyd. osob. ten pseud. obok nazwiska.

26. Veragua. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1962, 199 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Przeł. niem.: Veragua. [Przeł.] K. Kelm, Berlin 1990.

27. Śmierć przyszła w południe. [Powieść]. *Tryb. Rob.* 1964 nr 199-251; pt. To przyszło w południe. *Głos Rob.* 1964 nr 260-309, 1965 nr 1-20.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — PSB (E. Muszalski).

[Krwawy szlak pogranicza.] [A. Grot-Bęczkowski] T. K-c: Nowy talent pisarski: Krystyn Wand. *Cala Polska* 1938 nr 7/8; A. Jesionowski: Lektura na zielonej trawce. *Kultura* 1938 nr 34. — W. Pietrzak. *Prosto z Mostu* 1938 nr 38 [dot. też *Złotodziób*]. — H. Galle: Literatura piękna. *Nowa Książ.* 1939 z. 6 [rec.: Czerwony diabeł]. — A. Jesionowski: Powieść z Dzikiego Zachodu. *Prosto z Mostu* 1939 nr 18 [rec.: *Złotodziób*]. — A. Jesionowski: Lektura w pociągu. *Kultura* 1939 nr 31 [rec.: Kanion Słonej Rzeki]. — W. Pietrzak. *Prosto z Mostu* 1939 nr 26 [rec.: Czerwony diabeł]. — Z. Safjan. *Książ. dla Ciebie* 1956 nr 1 [rec.: Cień na pokładzie]. — B. Biernacka: Niebezpieczne „Jowy”. *Nowe Książ.* 1957 nr 5 [rec.: Zaulek mroków]. — K. Kuliczowska: Kolumb-wielki czy mały? *Nowe Książ.* 1957 nr 15 [rec.: Przez morza nieznanne]. — [Z. Kubikowski] zk. *Odra* 1958 nr 9 [rec.: Trująca mgła]. — [Z. Kubikowski] zk. *Odra* 1958 nr 21 [rec.: Dom cichej śmierci]. — [Z. Kubikowski] (zk). *Odra* 1958 nr 40 [rec.: Zagadka jednej nocy]. — [Z. Kubikowski] zk. *Odra* 1959 nr 14 [rec.: Kaliber 635]. — [Z. Kubikowski] zk. *Odra* 1959 nr 21 [rec.: Waza z epoki Ming]. — [Z. Kubikowski] (zk). *Odra* 1960 nr 7 [rec.: Dziwna sprawa].

K.B.

KOSTKIEWICZOWA Teresa
ur. 1936

Historyk literatury.

Urodzona 3 lutego 1936 w Ościelowie (pow. ciechanowski); córka Stefana Pyszniewskiego, urzędnika, i Filomeny ze Smoleńskich. Od 1945 mieszkała w Strzegowie (pow. mławski), gdzie ukończyła szkołę podstawową i dwie klasy liceum ogólnokształcącego. Następnie w 1950 przeniosła się do Ciechanowa i tam w 1952 ukończyła Liceum Ogólnokształcące im. Z. Krasińskiego. W tymże roku rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Po uzyskaniu w 1956 magisterium pracowała jako asystent, a następnie starszy asystent Katedry Teorii Literatury UW (do 1964). Debiutowała w 1957 artykułem pt. „Zagadnienia wersyfikacji w publikacjach ostatnich lat” (*Polonistyka* nr 2, podp. T. Pyszniewska). W 1960 wyszła za mąż za Wojciecha Kostkiewicza. Od 1962 była członkiem Komitetu Organizacyjnego Konferencji Teoretycznoliterackich Młodych Pracowników Naukowych Polonistyki (do 1973) oraz członkiem komitetu redakcyjnego serii książek zbiorowych wydawanych jako płon naukowy tych konferencji. W 1963 uzyskała doktorat na podstawie pracy: „Model liryki sentymentalnej w twórczości F. Karpińskiego” (promotor prof. Kazimierz Budzyk) i w tymże roku została powołana na stanowisko adiunkta Katedry Teorii Literatury UW (do 1971); była też sekretarzem komitetu redakcyjnego serii wydawniczej tej katedry oraz Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN pt. *Z dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej* (1963-72). Od 1967 współpracowała z IBL, m.in. od 1968 jako redaktor „Słownika literatury polskiego Oświecenia”, a od 1969 jako członek komitetu redakcyjnego serii *Studia z Okresu Oświecenia*. Poza zajęciami dydaktycznymi na polonistyce UW – ćwiczenia i wykłady z poetyki i teorii literatury oraz seminarium magisterskie (1969/70 i 1970/71), prowadziła też w 1970/71 konwersatorium z teorii literatury dla doktorantów anglistyki i romanistyki na UW. W 1971 uzyskała na UW habilitację na podstawie pracy „Książnin jako poeta liryczny”. We wrześniu tegoż roku rozpoczęła pracę w Pracowni Historii Literatury Polskiego Oświecenia IBL. W 1972 została powołana na stanowisko docenta. Od tegoż roku współpracowała z Instytutem Kształcenia Nauczycieli w Warszawie jako konsultant naukowy do spraw programowych. W grudniu 1973 objęła funkcję kierownika Pracowni Historii Literatury Polskiego Oświecenia IBL. Od tegoż roku była współorganizatorem Studium Doktoranckiego przy IBL i członkiem Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego; od 1984 pełni funkcję przewodniczącej Komitetu Głównego Olimpiady.

W 1975-79 prowadziła wykłady w warszawskiej Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. W 1978 została członkiem komitetów redakcyjnych czasopism *Wiek Oświecenia* i *Pamiętnik Literacki* (od 1982 zastępca redaktora naczelnego). Od tegoż roku jest członkiem Rady Naukowej IBL. W 1979-81 i ponownie w 1987/88 przebywała we Francji, pracując jako professeur associé w sekcji slawistycznej uniwersytetu w Clermont-Ferrand. W 1981 została członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej, w czasie kadencji 1987-89 była zastępcą przewodniczącego Komitetu. Od 1983 jest członkiem Société Française d'Étude du XVIIIe siècle, od 1989 Société d'Histoire Moderne et Contemporaine. W 1983 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego, w 1991 stanowisko profesora zwyczajnego w IBL PAN. Od 1 stycznia 1984 pełniła funkcję zastępcy dyrektora IBL do spraw naukowych, z której to funkcji zrezygnowała w czerwcu 1985. W 1986 została członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, w 1991 członkiem komitetu redakcyjnego *Rocznika* Towarzystwa. Od 1988 należy do Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Jest członkiem Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych (w kadencjach 1991-93 i 1994-96). W 1992-94 była członkiem dwustronnej polsko-litewskiej komisji do spraw nauczania historii. W tym czasie była też członkiem Rady Placówek Naukowych PAN. W 1993-94 uczestniczyła w pracach zespołu przygotowującego podstawę programową nauczania języka polskiego w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1990). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ćwiczenia z poetyki opisowej. [Współaut.] J. Sławiński. Wwa: PZWS 1961, 215 s.

Zawartość: Zadania i metoda ćwiczeń z poetyki w Studiach Nauczycielskich. – Cz. 1. Proza epicka. – Cz. 2. Gatunki poetyckie. – Cz. 3. Dramat.

2. Model liryki sentymentalnej w twórczości Franciszka Karpińskiego. Wr.: Ossol. 1964, 134 s. Katedra Teorii Literatury UW. IBL PAN.

Zawartość: Wstęp – Główne założenia poetyki polskiego Oświecenia a program „poety serca”; Sentymentalna korekta w dziedzinie poezji dydaktycznej; O nową normę intymności w sielance; Sentymentalny model liryki osobistej. – Zakończenie; Indeks.

3. Czytamy utwory współczesne. Analizy. [Auto-ry:] ..., A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński. Wwa: PZWS 1967, 271 s. IBL PAN

4. Książnin jako poeta liryczny. Wr.: Ossol. 1971, 199 s.

Zawartość: Uwagi wstępne. – Koncepcje poezji w „Erotykach”; Znaczenie wariantów tekstowych wierszy Książnina; Poematy „Balon” i „Rozmaryn” wobec tradycji gatunkowej;

Poetyka wierszy okolicznościowych; W kręgu liryki osobistej; Kategoria autora w badaniach poetyki utworów lirycznych. Nagroda Naukowa im. T. Mikulskiego za 1971 przyznana przez Radę Naukową IBL.

5. **Klasycyzm, sentymentalizm, rokoko. Szkice o prądach literackich polskiego Oświecenia.** Wwa: PWN 1975, 479 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Zawartość: Wprowadzenie. — Klasycyzm: Z dziejów pojęcia i terminu; Sytuacja i literackie przejawy klasycyzmu w literaturze polskiego Oświecenia; Filozoficzno-ideowa problematyka prądu; Zagadnienia estetyki i poetyki klasycyzmu; Tematy i motywy literatury klasycystycznej; Formy artystyczne literatury klasycyzmu; Uwagi końcowe. — Sentymentalizm: Z dziejów pojęcia i terminu; Literackie przejawy sentymentalizmu polskiego; Filozoficzno-ideowe założenia prądu; Zagadnienia poetyki i estetyki prądu; Motywy i tematy literatury sentymentalizmu; Formy artystyczne literatury sentymentalizmu; Uwagi o dynamice rozwojowej i znaczeniu prądu. — Problemy rokoka. Założenia generalne, Poszukiwania Książnica; Propozycje teoretyczne i poetyckie Szymanowskiego; W Mier — próba uzasadnień filozoficznych; Panegiryki, sielanki i bajki Gawdzickiego; Miejsce Węgierskiego; W kręgu pamfletu i obrazków obyczajowych: J. Ancuta i J. Czyż. Komedia obyczajowa warszawska; Wśród poetów zapomnianych: S. Kubicki i W. Gurski; Proza J. Potockiego; Wśród tendencji poetyckich początku XIX wieku: W. Reklewski; Próba wnioskowa, Zbliżenia i kontakty; Problemy rokoka. — Uwagi o pojęciu „Oświecenie” i zasadach współistnienia prądów; Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1976.

6. **Słownik terminów literackich.** [Autorzy:] M. Głowiński, ..., A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński. Wr.: Ossol. 1976, 577 s. Oprac. w IBL PAN. *Vademecum Polonisty.* Wyd. 2 tamże 1989. Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1977.

7. **Horyzonty wyobraźni. O języku poezji czasów Oświecenia.** Wwa: PWN 1984, 403 s.

Zawartość: Uwagi wstępne. — Cztery pory roku; Człowiek i walka namiętności. (Alegoria i personifikacja jako środki przedstawiania działań ludzkich; W kręgu serca i czucia; „Gdzie lud rzekł: chcę być wolnym” (Główne motywy słowne poezji patriotycznej); O języku poetyckim Ignacego Krasickiego; Horyzonty wyobraźni. Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1985.

8. **Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce Oświecenia.** [Autorzy:] E. Sarnowska-Temeriusz, ... Wr.: Ossol. 1990, 352 s. Oprac. w IBL PAN. *Vademecum Polonisty.*

Zawartość: Cz. I. E. Sarnowska-Temeriusz; Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku, s. 5-150; Cz. II. T. Kostkiewiczowa; Krytyka literacka w Polsce w epoce Oświecenia, s. 151-341.

9. **Oświecenie. Próg naszej współczesności.** Wwa: Semper 1994, 258 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Oświeceni polscy wobec Europy: Jedność i zróżnicowanie Europy w opiniach polskiego Oświecenia; Francja i Francuzi w oczach polskich Oświeconych; Charakter Włochów — Oświeceni o mieszkańcach Italii; Inspiracje i motywy szwajcarskie w piśmiennictwie polskim XVIII wieku. — Przemiany kultury literackiej. O kulturze literackiej czasów stanisławowskich (Rekonesans); Literatura a instytucje w osiemnastowiecznej Polsce; Literatura a rozwój prasy w XVIII wieku; Wokół „Zdarzyńskiego”. Osiemnastowieczne świadectwa lektury powieści Dymitra Michała Krajewskiego; „Księgi, wiersze, dzienniki...”. O poglądach na książki i

czytanie w epoce Oświecenia i w pismach Ignacego Krasickiego; Wzięcie miasta w literaturze wieku Oświecenia. — Problemy perswazji literackiej: O sposobach perswazji w prozie publicystycznej polskiego Oświecenia (Konarski-Wybicki-Kołątaj-Staszic); Publicystyka Franciszka Salezego Jezierskiego z lat 1788-1791; Z zagadnień literackiej perswazji: „Przewodnik słów polskich do prawdy”. Ludzie Oświecenia o manipulacji językowej.

Przeł. franc. art.: Literatura a instytucje w osiemnastowiecznej Polsce: Remarques sur les rapports entre la littérature et les institutions dans la période des Lumières polonaises. *Acta Univ. Wratisl. Romanica Wratisl.* 1991 nr 38 s. 61-71.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Liryka i gatunki liryczne w poetykach polskiego oświecenia. W: Z teorii i historii literatury. Wr. 1963 s. 9-24. — Z problematyki gatunkowej polskiego poematu opisowego „Sofiówka” i „Ziemianstwo polskie”. W: Styl i kompozycja. Wr. 1965 s. 61-78. — Z dziejów polskiej ody klasycystycznej. W: Wiersz i poezja. Wr. 1966 s. 9-20. — „Kartoteka” T. Różewicza. (Analiza dramatu). W: Dramat i teatr. Wr. 1967 s. 83-101. — Miejsce ody w poezji polskiego Oświecenia. W: Studia z teorii i historii poezji. Ser. I. Wr. 1967 s. 185-215. — Koncepcja poezji i poety we wczesnej twórczości Książnica. W: Prace z poetyki poświęcone VI Międzynarodowemu Kongresowi Słowistów. Wr. 1968 s. 196-219. — Poezja i czułe serce. Szkice o sensach „Czucia” w świadomości poetyckiej Oświecenia i Mickiewicza. W: Studia romantyczne. Wr. 1973 s. 77-108. — Sentymentalizm w literaturze polskiego Oświecenia. (Zarys problematyki). W: Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia. Wr. 1973 s. 237-314. — Problemy całościowej charakterystyki stylu pisarza. W: Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa. Kr. 1976 s. 274-294. — Rozważania o kulturze literackiej czasów stanisławowskich. W: Problemy kultury literackiej polskiego Oświecenia. Wr. 1978 s. 9-32. — O języku poetyckim Ignacego Krasickiego. *Pam. Lit.* 1980 z. 2 s. 123-163. — Oświeceniowe wiersze o porach roku wobec dziedzictwa J. Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1980 z. 4 s. 105-114. — Tradycja sentymentalizmu w poezji epoki romantycznej. (Zarys problemu). W: Problemy polskiego romantyzmu. Ser. 3. Wr. 1981 s. 143-162. — Autour des „Confession” en Pologne au XVIII siècle. (Un compte rendu des „Annoncés et Avis Divers de Varsovie” de 1782). *Le Cahiers de Varsovie* 1982 s. 203-212. — Poezja religijna czasów Oświecenia w Polsce. W: Religijne tradycje literatury polskiej. 1. Polska liryka religijna. Lubl. 1983 s. 111-139. — Les horizons de l’imagination sur la langue de la poésie du siècle des Lumières. [Przeł.] M. Kallaur. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 17: 1987 s. 140-146. — L’image du Français et de la France dans la littérature des Lumières polonaises. [Przeł.] M. Bogusławska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 19: 1988 s. 79-100. — L’Italie rue par des Polo-

nais éclairés. Relation des voyages de Stanisław Kostka Potocki et d'August Moszyński. W: *Viaggiatori Polacchi in Italia*. Slatkina, Genève 1988 s. 203-216. — Z zagadnień typologii ról społecznych pisarzy w epoce Oświecenia. *Wiek Oświecenia* 1988 t. 5 s. 31-54. — Poetyckie adresy do wrogów. *Ethos* 1989 nr 8 s. 158-171. — Ignacy Krasicki et son roman *Aventures de Nicolas Doświadczyński*. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 23: 1990 s. 93-115. — Ignacy Krasicki o książkach, ich pisaniu i czytaniu. W: *Filologia e letteratura nei paesi slavi*. Roma 1990 s. 213-225. — Il carattere degli Italiani secondo il „Magazyn Warszawski” del 1785. W: *Munera et Slavica*. Udine 1990 s. 117-126. — Kilka uwag o „Mikołaja Doświadczyńskiego przypadkach”. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1991/1992 s. 11-25. — La pensée polonaise de la deuxième moitié du XVIIIe siècle face à la tradition de l'antiquité. W: *L'Eredita classica in Italia e Polonia*. Wr. 1992 s. 55-62. — Poezja polska XVIII wieku wobec Konstytucji 3 Maja. W: *Ku reformie państwa i odrodzeniu moralnemu człowieka*. Rzeszów 1992 s. 35-45. — Sławni poeci polscy XVIII wieku wobec Konstytucji 3 Maja. W: „Rok Monarchii Konstytucyjnej”. *Piśmiennictwo polskie lat 1791-1792 wobec Konstytucji 3 Maja*. Wwa 1992 s. 29-51. — Poeci ze środowiska pijarskiego w wieku Oświecenia — rekonasans. W: *Wkład pijarów do nauki i kultury w Polsce XVII-XIX w.* Wwa, Kr. 1993 s. 73-91. — Tendencje klasycystyczne w literaturze polskiej lat 1740-1765. W: *Studia zur polnischen Literatur-, Sprach-, und Kulturgeschichte im 18. Jahrhundert*. Köln, Weimer, Wien 1994 s. 171-185. — La Lithuanie, l'Ordre des Chevaliers Teutonique et la Pologne dans l'oeuvre de Adam Mickiewicz. W: *La vie dell' Ambra*. Bologna 1994 s. 365-376. — Józef Szymanowski. W: *Pisarze polskiego Oświecenia*. T. 1. Wwa 1992 s. 640-657. — Filip Neriusz Golański; Franciszek Ksawery Dmochowski; Walenty Gurski. W: *Pisarze polskiego Oświecenia*. T. 2. Wwa 1994 s. 230-253; 254-282; 451-473.

Prace redakcyjne

1. *Słownik literatury polskiego Oświecenia*. Pod red. [i ze wstępem] ... Wr.: Ossol. 1977, 853 s. Oprac. w IBL PAN *Vademecum Polonisty*. Wyd. 2 poszerz. i popr. tamże 1991, 724 s.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1978.

2. *Problemy kultury literackiej polskiego Oświecenia*. Studia. Red. ... Wr.: Ossol. 1978, 184 s. IBL PAN.

3. *Olimpiada Literatury i Języka Polskiego*. Założenia, oceny, postulaty. Praca zbior. pod red. B. Chrzastowskiej, ... Wwa: WSiP 1980, 247 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1988.

Tu m.in. T.K.: Miejsce olimpiady polonistycznej we współczesnej kulturze literackiej.

4. *Świat poprawiać — zuchwałę rzemiosło*. Antologia poezji polskiego Oświecenia. Oprac. ..., Z. Goliński. [Wstęp:] ... Poeci Oświecenia. Wwa: PIW 1981, 591, XXIV s.

5. *Kultura literacka połowy XVIII wieku w Polsce*. Studia i szkice. Red. ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1992, 233 s.

6. *Pisarze polskiego Oświecenia*. Pod red. ... i Z. Golińskiego. T. 1-2. Wwa: PWN 1992, 1994, 834 + 791 s. IBL PAN.

7. „Rok Monarchii Konstytucyjnej”. *Piśmiennictwo polskie lat 1791-1792 wobec Konstytucji 3 Maja*. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: IBL 1992, 267 s. IBL PAN.

8. *Świadomość literacka w Polsce*. Antologia. Wwa: PWN. IBL PAN.

[T. 1]. *Oświeceni o literaturze*. [Cz. 1] *Wypowiedzi pisarzy polskich 1740-1800*. Oprac.: ..., Z. Goliński. [Wstęp:] ... *Myśl literacka polskiego Oświecenia*. 1993, 555 s.

[T. 2]. *Oświeceni o literaturze*. *Wypowiedzi pisarzy polskich 1801-1890*. Oprac.: ..., Z. Goliński. 1995, 477 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983. — PP (J. Pitera). — LP (uzup.).

M. Szpakowska. *Prz. Hum* 1964 nr 1 [rec.: Model liryki sentymentalnej w twórczości Franciszka Karpińskiego] — [Klasycyzm, sentymentalizm, rokoko.] Z. Libera. *Nowa synteza Oświecenia*. *Nowe Książ.* 1976 nr 12; I. Łossowska: O prądach literackich Oświecenia. *Prz. Hum* 1976 nr 6; J. Abramowska: Oświecenie jako całość znacząca. *Telsty* 1977 nr 1. — [Słownik literatury polskiego Oświecenia. Red. ...] J. Rudnicka. *Słownik dla polonisty*. *Twórczość* 1978 nr 9; J. Ślaski. *Nowe Książ.* 1978 nr 1. — [Problemy kultury literackiej polskiego Oświecenia. Red. ...] Z. Rejman. *Życie literackie w XVIII-wiecznej Polsce*. *Nowe Książ.* 1979 nr 1; W. Adamiec: Z badań nad Oświeceniem. *Prz. Hum* 1980 nr 7-8. — [Świat poprawiać — zuchwałę rzemiosło. Oprac. ...] M. Klimowicz. „Świat poprawiać — zuchwałę rzemiosło” nowa antologia polskiego Oświecenia. *Nowe Książ.* 1981 nr 19; J. Snopek. *Rocz. Tow. im. A. Mick.* 1984 t. 19; Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1981 wyd. 1986. — M. Cienski. *Pam. Lit.* 1986 z. 4 [rec.: Horyzonty wyobraźni]. — J. Abramowska, B. Mazurkowska. *Pam. Lit.* 1992 z. 2 [rec.: Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce Oświecenia]. — B. Wolska. *Pam. Lit.* 1994 z. 3 [rec.: *Pisarze polskiego Oświecenia*. T. 1. Oprac. ..., Z. Goliński].

J.Z.

KOSZUTSKA Halina 1904-1989

Pseud.: Alina Huszczyńska; H.H.; H. Huszczyńska; Halina Huszczyńska; Zofia Rogacka.
Autorka książek dla dzieci.

Urodzona 5 kwietnia 1904 w Krakowie; córka Bronisława Koszutskiego, lekarza okulisty, działacza Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy, KPP, PPR, i Józefy ze Zboromirskich. W 1909 zamiesz-

kała wraz z rodzicami w Kaliszu, gdzie uczęszczała do prywatnej szkoły początkowej, a od 1920 do Gimnazjum Związku Zawodowego Nauczycielstwa Polskich Szkół Średnich. Od tegoż roku należała do ZHP, w 1924 przeszła do Wolnego Harcerstwa. W 1924 była też współorganizatorką Klubu Niezależnych w Kaliszu, zamkniętego po roku. Po zdaniu matury w 1924 studiowała filozofię na Uniwersytecie Warszawskim, następnie w 1925-28 medycynę i historię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Około 1926 zawarła związek małżeński z Pawłem Maksymilianem Hoffmanem, działaczem robotniczym. Przez rok uczyła się też w szkole zdobniczej. W czasie studiów należała do organizacji studenckiej *Życie*, a następnie do Komunistycznego Związku Młodzieży. Ze względów politycznych musiała w 1929 opuścić Kraków. Przez pewien czas przebywała w Warszawie i pracowała w KPP (od 1929 członek), potem w Kaliszu, gdzie kontynuowała działalność partyjną, prowadząc grupy szkoleniowe. W 1932 zamieszkała w Warszawie. Po zdaniu egzaminu nauczycielskiego pracowała od 1934 jako nauczycielka w Warszawie (1937-38 w szkole Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci na Żoliborzu). W tym czasie rozpoczęła współpracę z pismami dziecięcymi. W 1934-37 drukowała utwory dla dzieci w *Plomyczku* oraz *Plomyku*. Po wybuchu wojny w 1939 przedostała się do Lwowa, zajętego już przez ZSRR. Została zatrudniona najpierw w domu dziecka jako kierowniczka oddziału przedszkolnego, a następnie w lwowskim radiu, dla którego pisała audycje dziecięce. W czerwcu 1941 w związku z ofensywą niemiecką ewakuowała się w głąb ZSRR i zamieszkała w Kujbyszewie. Początkowo zajmowała się pisaniem audycji radiowych oraz tłumaczeniem tekstów z języka rosyjskiego, a od 1942 była zatrudniona w redakcji *Nowych Widnokręgów*. W marcu 1943 została przeniesiona do Moskwy. Przez pewien czas pełniła funkcję starszego inspektora domów dziecka w Komitecie do Spraw Dzieci Polskich w ZSRR. W 1944-45 redagowała pismo dla dzieci *Plomyczek* (dodatek do *Nowych Widnokręgów*; tu liczne opowiadania i artykuły podp. też Alina Huszczyńska) oraz brała udział w pracach Związku Patriotów Polskich. W 1945 powróciła do Polski i zamieszkała w Łodzi. Została członkiem PPR (od 1948 PZPR). Pracowała jako redaktor w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” oraz redagowała pismo dla dzieci *Przyjaciel* (1945-51; tu m.in. opowiadania i artykuły podp.: H.H., Halina Huszczyńska). Kontynuowała pracę literacką zamieszczając utwory dla dzieci i artykuły w *Plomyczku* (1944-46; tu m.in. bajki podp.: Alina Huszczyńska, Zofia Rogacka), *Plomyku* (1945-46, 1955-59), *Świeterszczyku* (1945-46, 1955-59). W marcu 1949 została redaktorem naczel-

nym wszystkich czasopism dziecięcych wydawanych przez Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”. Od 1952 była zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Przyjaciółka*. Od 1953 należała do ZLP. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1945), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1961). Zmarła 18 grudnia 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spełnione marzenia. [Opowiadanie]. Łódź: Czyt. 1945, 15 s.

2. Zaczarowane pantofelki. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Książka 1948, 22 s. Wyd. 2 uzup. Wwa: NK 1951, 49 s.

Wyd. 2 zawiera także opowiadanie: O Burku, co służył szukał.

3. Mieszkańcy zakłętego zamku. [Powieść dla dzieci]. *Przyjaciel* 1949 nr 1-35.

4. O Bartku, co trzy wieki przespał. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1949, 32 s. Wyd. 2 tamże 1950, 15 s.

5. Psia służba. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1949, 43 s. Wyd. nast.: tamże 1951; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1955, 72 s., tamże: wyd. 3, 1960; wyd. 4 1969; wyd. 5 Szczec.: KAW 1986, 92 s.

Zawartość: Psia służba; Poszukiwacze min; Murka; W obronie życia człowieka. — Od wyd. z 1955 opuszczono: Psia służba; dodano: Uratowane życie; Anuta; Zwiadowcy; O Franku Mrozie i kudlatym Zbójcu; Dżek.

6. Jemiołka. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 15 s. Wyd. 2 tamże 1952.

7. O starej wronie i żelaznym potworze. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 15 s.

8. Podróże Maćka. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 108 s. Wyd. 2 tamże 1953.

9. Jaś, Małgosia i ich mama. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Bibl. *Przyjaciółki* 1957, 47 s. Podp.: Halina Huszczyńska.

10. Srebrzysty jeź. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1957, 60 s.

Zawartość: Dary królowej myszy; Srebrzysty jeź; Jaciś nad morzem; O Tomku-Nierobie; Co Marysi powiedział skowronek; Jak mucha zdobyła serce gospodyni; O Kurczatku-Niebożatku, co chciało zwiędzić świat; Strach ma wielkie oczy; Kura na mnie patrzy; Jak Dudek ryby łowił; Jak to było; Jak kogut gospodarował; Pożeganie.

Wyd. osob. opowiadania: Jak kogut gospodarował. Wwa: NK 1972, [8] k. Wyd. 2 tamże 1979.

11. Jak Marysia na wiosnę czekała. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1962, [8] k.

12. Czerwony samochodziak. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1973, [14] k.

Przekł. niem.: Das kleine Auto. [Przeł.] H. Włectawska. Wwa 1975, wyd. 2 tamże 1976.

Przekłady i adaptacje

1. Ch. Kellog: Dziewczę, które rządziło królestwem. Powieść o królowej Jadwidze. Wwa: Księg. Lit. 1939, 236 s.

Przekł. podp.: Halina Huszczyńska.

2. O Jędrusiu Psotniku. Według tekstu R. Wallace napisała ... Wwa: Księg. Lit. 1939, 111 s.

Podp.: H. Huszczyńska.

3. W państwie króla Ćwieczka. Według tekstu H. Waddingham Seers napisała ... Wwa: Księg. Lit. 1939, 98 s.

Podp.: H. Huszczyńska.

4. Zaczarowana kraina. Według tekstu F. Martina napisała ... Wwa: Księg. Lit. 1939, 95 s.

Podp.: H. Huszczyńska.

Prace redakcyjne

1. Czytanki polskie. [Dla 2 klasy J. [Współaut.:] H. Wierbłowska. Moskwa: Kom. do Spraw Dzieci Pol. w ZSRR 1944, 111 s.

2. Nasza klasa. Czytanki dla kl. 3 szkoły podstawowej. Wwa: NK 1950, 264 s. Wyd. 2 Wwa: PZWS 1951.

3. Czytanki. Dla klasy 3. [Współaut.:] S. Aleksandrak. Wwa: PZWS 1952, 268 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953; wyd. 3 1954; wyd. 4 1955.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1.

H. Bobińska: *Nowe Widnokęgi* 1944 nr 11/12 [rec.: Czytanki polskie]. — A. Mikućka: Kilka dobrych książek dla dzieci. *Panorama* 1949 nr 5 [lu m.in. rec.: Zaczarowane pantofelki].

K.B.

KOSZUTSKI Kazimierz
ur. 1922

Pseud.: Juliusz Kosior.

Poeta, prozaik.

Urodzony 17 listopada 1922 we Lwowie; syn Adama Koszutkiego, ogrodnika, i Marii ze Stankiewiczów. Do szkoły średniej, IV Państwowego Gimnazjum i Liceum im. J. Długosza, uczęszczał we Lwowie. Debiutował w 1938 wierszem „Oto jest miasto” (incipit), opublikowanym w młodzieżowym dwutygodniku *Pokolenie* (nr 5/6, podp. Juliusz Kosior). Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR ukończył w 1941 średnią szkołę dziesięcioletnią. Podczas okupacji niemieckiej pracował m.in. jako robotnik drogowy i zbieracz ziół. Oskarżony o działalność konspiracyjną przebywał od stycznia do września 1943 w więzieniu na ulicy Łackiego we Lwowie. Po wkroczeniu do miasta Armii Czerwonej pracował od lipca 1944 w wojskowym zaopatrzeniu we Lwowie. W sierpniu 1945 przyjechał do Świdnicy,

gdzie zajmował się osiedlaniem repatriantów. W tym okresie rozpoczął aktywną działalność społeczno-polityczną. W 1946 wstąpił do PPS (od 1948 członek PZPR). W 1947 przeniósł się do Wrocławia, gdzie zaczął pracować jako robotnik w Cukrowni Sulkowice, a następnie w Miejskiej Zawodowej Straży Pożarnej. Równocześnie przez dwa lata studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1948 zaczął ogłaszać wiersze w *Dzienniku Literackim*, dodatku do krakowskiego *Dziennika Polskiego* (tu m.in. w nr 4 „Skok ze spadochronem”, uważany przez pisarza za właściwy debiut literacki) oraz w *Ekranie Tygodnia*, dodatku do wrocławskiej *Gazety Robotniczej*. W 1949 przerwał studia i po ukończeniu w 1950 kursu dla nauczycieli uczył w Państwowej Szkole Pracy Społecznej we Wrocławiu, a w 1951-52 był dyrektorem tej szkoły. W 1952 podjął pracę w redakcji literackiej Rozgłośni Wrocławskiej Polskiego Radia (do 1971; używał pseud. Juliusz Kosior). W 1957 ukończył Studium Zaoczne Centralnej Szkoły Partyjnej przy Komitecie Centralnym PZPR. Wiersze, opowiadania, przekłady publikował m.in. w tygodniowym dodatku do *Gazety Robotniczej* pt. *Sprawy i Ludzie* (1951-58), *Życiu Literackim* (1951-52 i od 1965), *Odrze* (od 1958), *Nadodrze* (1959-60). W 1958 został członkiem ZLP. W 1961-72 był kierownikiem literackim Państwowej Opery we Wrocławiu. W 1964 otrzymał nagrodę literacką m. Wrocławia. W 1972-78 pracował jako tzw. samodzielny publicysta we wrocławskim tygodniku *Wiadomości*; tu też publikował liczne wiersze, prozę, artykuły i recenzje. W 1978-81 był kierownikiem literackim Teatru Dramatycznego w Legnicy. Otrzymał kilkakrotnie nagrody na festiwalach poetyckich Wiosna Opolska i Kłodzka Wiosna Poetycka. Za działalność w dziedzinie kultury na Dolnym Śląsku otrzymał Dyplom Honorowy Prezydium WRN we Wrocławiu (1970), Wyróżniony odznaką „Budowniczy Wrocławia”, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Złotym Krzyżem Zasługi (1969) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Trudny horyzont. [Wiersze]. Wr.: ZLP Oddz. Wrocławski 1957, 16 s.

2. Spotkanie o zmierzchu. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1958, 76 s.

Zawartość: O zmierzchu; W pociągu; Jola; Szklanka herbaty; Roma è bella; Początek sierpnia; Szczupak rebe Eleazara; Jeden piys i siedem Zdrowaś Mario; Spotkanie.

3. Ostatnia ziemia. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1959, 49 s.

Cykle: Ziemia; Ty pójdziesz ...; W nocy.

4. Szeptem. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1960, 74 s.

5. Dorzecza dosłowności. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1965, 75 s.

Cykle: Okolice milczenia; Archeologie; Źródłostłowa potoczne.

6. Rozmawiam z ojcem. Powieść. Powst. 1966. Druk zob. poz. 7.

II nagroda w konkursie Wydziału Kultury WRN i Oddz. ZLP na prozę w Opolu w 1966.

7. Nie wierzyć tulipanom. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1966, 117 s.

Zawartość: Rozmawiam z ojcem [poz. 6]; W pociągu [poz. 2]; Pamiętasz, sankami ...; Nie wierzyć tulipanom; Skóra na niedźwiedziu; Pada deszcz; Nic się nie stało: Pierwszy śnieg; Eksperyment z bocianami; Na jeziorze; Szczupak, czyli opowieść z haczykiem; Ostatnie słowo oskarżonego; Pada śnieg.

8. W miasteczku za trzy grosze. Opowiadania. [Kat.]: Śląsk 1967, 152 s.

Zawartość: Ktoś inny, podobny; Za jedyne pięćdziesiąt groszy; Kluczy; Krzysztof; Zanim świt; Tryptyk karkonoski; Majowa noc; Marysia; Niebieska chusteczka; Fragment z „Fautsta”; Julia i ciemność; Suita hiszpańska Albeniza; Szczupak rebe Eleazara [poz. 2]; Samokrytyka; Nic dwa razy; Zanim śnieg.

9. Uprawianie pamięci. [Poemat]. Wr.: Ossol. 1976, 41 s.

10. Świadectwo tożsamości. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1980, 106 s.

Cykle: Trudny horyzont; Ostatnia ziemia; Szeptem [por. poz. 4]; Dorzecza dosłowności [por. poz. 5]; Uprawianie pamięci [por. 9]; Izabelle.

11. Imiona bezsenności. [Opowiadania]. Kr.: WL 1987, 126 s.

Zawartość: Okno naprzeciw; Rozmawiam z ojcem [poz. 6]; Niebieska chusteczka [poz. 8]; Nie wierzyć tulipanom [poz. 7]; Pamiętasz, sankami ... [poz. 7]; Barwy bezsenności; Wariant baskijski; Pedro; Skrzypce i karabin; Pamiętkowe fotografie; Granat pierwszy i drugi; Wymij tę rękę z kieszeni; Wedle stawu problem; Sabjechajrle, neno; Czas przeszły terazniejszy.

II nagroda im. Aleksandra Kowalskiego – Olka w 1987.

Przekłady

1. J. Zonsztajn: Rozdroża. Przeł.: ..., T. Kowalczyk. Wr.: ZLP Oddz. Wrocławski 1957, 16 s.

2. L. Breźniew: Mała ziemia. [Publicystyka]. *Wiadomości*, Wr. 1978 nr 8-14.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1973, 1993 — SWPP 2 (B. Winkłowa).

J. Kwiatkowski: Poezja jest jak choroba. *Życie Lit.* 1957 nr 31 [rec.: Trudny horyzont]. — [Spotkanie o zmierzchu:] A. Bielicki (ba): Proza poety. *Spr. i Ludzie* 1958 nr 38; Z. Hierowski: Nowelki z gazet. *Odra* 1958 nr 37. — [Ostatnia ziemia:] M. Grześczak. *Tyg. Zach.* 1960 nr 2; Z. Rawski. *Nadodrże* 1960 nr 2; P. Soszyński: Blżej ziemi. *Odra* 1960 nr 4. — [Szeptem:] P. Soszyński. *Odra* 1961 nr 1; B. Ostromecki. *Twórczość* 1962 nr 4. — [Dorzecza dosłowności:] A. Cieński: Anty-Panglos. *Odra* 1966 nr 3; R. Krynicki: Niekonsekwencje poetyki. *Nurt* 1966 nr 10; K. Nowicki:

O słowa dorzeczne. *Kultura* 1966 nr 29; M. Orski. *Poezja* 1966 nr 6. — [Nie wierzyć tulipanom:] T. Setta: U K. nihil novi. *Agora* 1966 nr 14; Ch. Skrzyposzek: K.K. literatura o ludziach prostych. *Mies. Lit.* 1966 nr 4; W. Szwedowicz: Nie wierzyć ... obrazkom. *Nowe Książ.* 1967 nr 4. — [W miasteczku za trzy grosze:] J. Rybak: Odrabianie literatury. *Agora* 1967 nr 18; Z. Łukasiewicz: W kręgu codziennej rzeczywistości. *Nadodrże* 1968 nr 3. — [Uprawianie pamięci:] Z. Śmigiel-ski. *Odra* 1977 nr 4. — E. Twarowska: Wokół tożsamości. *Odra* 1980 nr 11 [rec.: Świadectwo tożsamości]. — J. Koprowski: Opowiadania K. *Nowe Książ.* 1988 nr 2 [rec.: Imiona bezsenności].

J.Z.

KOŚCIAŁKOWSKA Janina ur. 1915

Podpisywała utwory też: Węgrzyńska-Kościałkowska.

Pseud.: Ina Wadwicz; J.M. Wadwicz; Jan Belihar; Jan Szeliga; Janina M. Wadwicz; Janina Nahlik; Jibe; Nina Nahlik. Prozaik, dramaturg.

Urodzona 27 marca 1915 we Lwowie; córka Jana Węgrzyńskiego, adwokata, wicedyrektora Banku Hipotecznego we Lwowie, i Marii z Szeligowskich. Uczęszczała do Gimnazjum im. Błogosławionej Jolanty w Jaśle. W lipcu 1939 otrzymała dyplom Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR pracowała jako robotnica w fabryce włókienniczej. Zagrożona deportacją przedostała się na teren Generalnej Guberni, skąd została wywieziona na roboty przymusowe do Niemiec i przydzielona do pracy w drukarni w Weimarze jako projektantka reklamy handlowej. W 1941 przedostała się do Szwajcarii, gdzie rozpoczęła pracę literacką i społeczną. W tymże roku wyszła za mąż za Stanisława Nahlika, sekretarza poselstwa RP w Bernie. Należała do zarządu Towarzystwa Polskiego w Bernie. Była m.in. założycielką polskiego teatru objazdowego dla Polonii szwajcarskiej z siedzibą w Bernie, który prowadził jako autor, dekorator i reżyser do 1945. Brała równocześnie udział w objazdach wszystkich obozów internowanych w Szwajcarii żołnierzy 2. Dywizji Strzelców z teatrem kukiełek zorganizowanym przez Muzeum Polskie w Rapperswilu. Debiutowała pod pseud. Ina Wadwicz w 1942 wspomnieniami pt. „Niemcy w czasie wojny: Grosskundgebung. W pewnym niemieckim domu”, „Człowiek z krajobrazu” i „Betty”, ogłoszonymi w *Wiadomościach Polskich* (Londyn, nr 37, 40, 50). Latem 1945 przeniosła się do Anglii, zamieszkała w Londynie i pracowała w drukarni jako projektant druków, afiszów i reklam. Przystąpiła do centrum polskich artystów plastyków pod nazwą Decorative Art Studio Ltd. Równocześnie pracowała dla YMCA. W 1948 przeniosła się do Francji. W tymże roku wyszła za mąż za Waclawa Zyndrama-Kościałkowskiego, byłego radcę Ministerstwa Spraw Zagranicznych, i osiedliła się wraz z mężem w Laloubère w południowej Francji, gdzie otworzyła własną pracownię malarską, spe-

cializującą się w ręcznym malowaniu porcelany. W 1949 została członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Wiersze, prozę oraz recenzje literackie publikowała m.in. w emigracyjnych czasopiśmie: *Wiadomości* (Londyn, od 1949 z przerwami, pod pseud. Janina Wadwicz), *Życie* (Londyn, 1953), *Tydzień Polski* (Londyn, 1962-67, 1972, 1982-83), *Na antenie* (Mannheim, 1965, pod pseud. Jan Belihar) oraz *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (Londyn, 1984). W 1960-64 była stałym współpracownikiem francuskiego dziennika *La Nouvelle République des Pyrénées* (Tarbes; tu opowiadania pod pseud. Jibe). W 1991 została członkiem SPP. Laureatka licznych konkursów literackich, ogłaszanych przez emigracyjne czasopisma bądź instytucje. Mieszka w Laloubère we Francji.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szlakiem Muzy Polskiej. (Dzieje literatury polskiej inscenizowanej). Powst. i wyst. Szwajcaria ok. 1943. Druk *Por. dla Pr. Świetał. Żoł.*, Londyn 1947 nr 61.

Podp.: Nina Nahlik.

2. Poemat z dyliżansem. [Wiersze]. Nicea: [S.] Tyszkiewicz 1946, 47 s.

Podp.: J.M. Wadwicz.

3. Emigranci. Powieść. Powst. ok. 1950. Druk fragm. *Wiadomości*, Londyn 1950 nr 18, 1951 nr 29, 41.

4. Karczma Rzym. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1955.

Wyrośnienie w konkursie ZASP w Londynie w 1955.

5. Łyse Wzgórze. Powieść. Powst. ok. 1955. Druk fragm. pt. Święto na Łysym Wzgórzu. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 39.

6. Arcypanna. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1958.

I nagroda w konkursie dramatycznym Stow. Pol. Kombatantów w Londynie w 1958.

7. Kapliczka przydrożna. Zapiski wrześnieowe. Londyn: Koło Księży Kapelanów w USA 1958, 25 s.

Nagroda w konkursie Koła Księży Kapelanów Polskich Sił Zbrojnych w USA.

8. Żółty pokój. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 242-308, 1966 nr 2-50 z przerwami.

9. Sprawa numer jeden. Powieść. Londyn: B. Świdorski 1967, 336 s.

10. Jutro inaczej. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1967 nr 235-308, 1968 nr 1-41.

Podp.: Jan Szeliga.

11. Trzeci od prawej. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1970 nr 70-190.

Podp.: Jan Szeliga.

12. Orłem i reszką. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1972 nr 187-309, 1973 nr 1-8.

Podp.: Jan Szeliga.

13. Ostatni weekend w Paryżu. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1974 nr 178-281.

Podp.: Jan Szeliga.

14. Sny nocy letnich. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1976.

Nagroda w konkursie ZASP w Londynie w styczniu 1977 z okazji 30-lecia T. Pol. w Londynie.

15. Kwartet o zachodzie słońca. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1983.

16. Łódź bukowa. [Wspomnienia]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1988, 229 s. Wyd. nast.: Wr.: Ossol. 1992.

Nagroda londyńskich *Wiadomości* w 1989.

Przełk. ang.: Beech boat. [Przełk.] A. Marianańska. London 1993

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995.

Z. Kozarynowa: Rzecz o odebranych mieście. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 25 [rec.: Sprawa numer jeden]. — [Łódź bukowa:] J. Kott: Wczoraj i przedwczoraj. *Tyg. Powsz.* 1992 nr 37; P. Skórzyński: Navigare necesse est. *Nowe Książ.* 1992 nr 12.

B.D.

KOŚCIELSKI Władysław 1886-1933

Imiona metrykalne: Władysław August.

Poeta, tłumacz, wydawca.

Urodzony w 1886 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; syn Józefa Teodora Kościelskiego, właściciela m.in. Miłosławia pod Wrześnią, polityka, poety, dramaturga, i Marii z Blochów, autorki powieści (pseud. Szarlej). Studiował literaturę i sztukę na uniwersytecie w Monachium; studiów nie ukończył. W 1911 przebywał w Paryżu. W tym czasie założył i do 1913 wydawał i redagował wraz z Ludwikiem Hieronimem Morstinem miesięcznik literacko-artystyczny *Museion* (finansował numery 1-9; siedzibą redakcji był w 1911 Kraków i Paryż, w 1912-13 Kraków). Na łamach *Museionu* debiutował w 1911 przekładem dramatu E. Verhaerena „Klasztor” (z. 1, 2, 5) oraz jako poeta wierszem „Sny szlacheckie” (z. 2); w piśmie tym publikował też do 1913 inne wiersze i przekłady poezji francuskiej. Następnie odziedziczywszy majątek po ojcu zamieszkał w Poznańskiem. Lata I wojny światowej spędził w Bawarii. W 1916-19 wspólnie z Aleksandrem Guttrym wydawał w Monachium serię *Polnische Bibliothek*, mającą na celu zaznajamianie cudzoziemców poprzez niemieckie przekłady z pol-

ską kulturą i literaturą. W 1918 ożenił się z Moniką Krystyńską, aktorką i śpiewaczką. Po wojnie kontynuował działalność wydawniczą w kraju. Nabywszy w 1919 zakłady drukarskie w Bydgoszczy, założył w Warszawie w 1920 Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska” S.A. (był jego głównym akcjonariuszem), który wydawał arcydzieła literatury polskiej i obcej, m.in. w serii *Wielka Biblioteka* (144 tomy do 1933). W 1920-21 wydawał w Warszawie (i finansował) pismo *Nowy Przegląd Literatury i Sztuki*, redagując je wspólnie z Waławem Berentem, Leopoldem Staffem i Stefanem Żeromskim, następnie w 1921-25 miesięcznik *Przegląd Warszawski*, którego redaktorami byli Waław Borowy (1921-22), Stefan Kończakowski (1923), Mieczysław Treter (1923-25). Kontynuował twórczość przekładową i poetycką publikując m.in. w czasopiśmie *Nowy Przegląd Literatury i Sztuki* (1920), *Rzeczpospolita* (1922). W okresie kryzysu gospodarczego po 1930 zmuszony był, ze względu na krytyczną sytuację majątkową, do ograniczenia działalności wydawniczej. Zmarł śmiercią samobójczą 12 lutego 1933, wyskakując z okna hotelu „Bazar” w Poznaniu (istniały też jednak przypuszczenia, że był to nieszczęśliwy wypadek).

TWÓRCZOŚĆ

1. U brzegu ciszy. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1919, 115 s.

Cykle: Tercyny; Pieśni; Luźne kartki; Fragmenty; Certosa di Pavia; Confitoor; U brzegu ciszy; Epilog.

2. Tercyny. [Wiersze]. Powst. 1931. Wyd. [pośmiertne] Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. [1933], 94 s.

Przekład

1. J.W. Goethe: Faust. Cz. 1. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1926, 228 s. Wyd. nast.: tamże 1937; Wwa: PIW 1958, tamże wyd. 2 1961, wyd. 3 1967.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (A. Biernacki). – SPKP (J. Podgóreczny, K. Podlaszewska). – LP (red.).

[T. Sinko] T.S.: Sny o przeszłości. *Czas* 1919 nr 196 [rec.: U brzegu ciszy]. – [J.W. Goethe: Faust. Przeł....] W. Hulewicz: O trzech polskich „Faustach”. *Mysł Nar.* 1926 nr 12-15; W. Hulewicz: Polski „Faust”. *Rzecz o nowych polskich przekładach*. Wwa 1926; [Cz. Jankowski] Cz. J.: Cztery przekłady. *Słowo* 1926 nr 44. – W. Tatarkiewicz: Wspomnienie o W.K. *Wiad. Lit.* 1933 nr 54. – [Tercyny:] J. Koller: Piewca prawdy życia i śmierci. *Dz. Pozn.* 1934 nr 62; *Ws. Pion* 1934 nr 13; K.W. Zawodziński. *Nowa Książ.* 1934 z. 9; K.W. Zawodziński. *Rocz. Lit.* 1934. – A. Szyperski: W Miłosławiu. Wspomnienie o W.K. *Wici Wielkop.* 1935 nr 6. – T. Sinko: Poezja tęsknoty do zaświata. *Różaniec* liryki religijnej W.K. *Kur. Lit.-Nauk* 1937 nr 53. – S. Szenic: Trzy generacje poetów. *Nowe Książ.* 1974 nr 1. – J. Podgóreczny: W.K. W tegoż: W służbie książki i prasy polskiej. Bydgoszcz XIX-XX w. Bydg. 1978. – A. Biernacki: Rozrzućny. (25 lat Fundacji imienia Kościelskich) *Tyg. Pousz.* 1986 nr 4.

KOŚMIŃSKI Zbigniew Marian ur. 1924

Prozaik, poeta, historyk literatury

Urodzony 17 lipca 1924 w Grabowcu na Kieleczyźnie; syn Jana Aureliusza Koźmińskiego, urzędnika samorządowego, i Marii ze Szkaradków, nauczycielki. Od 1935 mieszkał z rodzicami w Zamościu, gdzie rozpoczął naukę w Gimnazjum i Liceum im. J. Zamoyskiego. W okresie okupacji niemieckiej przez pewien czas był uczniem zcerskim w drukarni, od października 1943 do marca 1944 pracował jako junak w obozie pracy przymusowej w Nałęczowie, skąd uciekł i do wyzwolenia ukrywał się w Zamościu i Nieliszu. Po wojnie ukończył Gimnazjum i Liceum MRN w Zamościu (1946) i rozpoczął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, które od 1949 kontynuował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Równocześnie pracował jako nauczyciel: od 1949 w Koedukacyjnym Gimnazjum Ogólnokształcącym w Charsznicy-Miechowie pod Krakowem, następnie w 1950-51 w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym w Limanowej, a od 1951, po przeniesieniu się do Zamościa, w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym i II Liceum Ogólnokształcącym w tym mieście. Debiutował w 1950 wierszem pt. „Robota”, opublikowanym na łamach dodatku literackiego lubelskiego dziennika *Sztandar Ludu* pt. *Tydzień Literacki* (nr 28). W 1952 uzyskał magisterium. W 1953 został członkiem PZPR. W 1955 ożenił się z Lidą Marczuk, pracownikiem kulturalno-oświatowym, poetką. W 1956-64 był dyrektorem Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu. Wiersze i utwory prozą drukował m.in. w piśmie *Kamena* (1957-66, 1969, 1980, 1983-86), *Kultura i Życie* (1957-62, 1966-68, 1970, 1984). Sprawował funkcję radnego i wiceprzewodniczącego Komisji Oświaty i Kultury MRN w Zamościu. W 1965 przeniósł się do Lublina, gdzie do 1969 zajmował stanowisko dyrektora i redaktora naczelnego Wydawnictwa Lubelskiego. Od 1966 był członkiem Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek, a także założycielem oddziału tego towarzystwa w Lublinie. Od 1967 był członkiem ZLP, a w 1968 współzałożycielem, a następnie członkiem Klubu Literackiego Nauczycieli im. J. Czechowicza w Lublinie. W 1969 otrzymał nagrodę Ministerstwa Kultury i Sztuki za pracę w Wydawnictwie Lubelskim. W 1970-72 był kierownikiem Wieczorowego Uniwersytetu Marksizmu-Leninizmu Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie. W 1972 obronił na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej pracę doktorską pt. „Linia” krakowska – ogniwiem ewolucyjnym polskiej poezji awangardowej” (promotor prof. Janina Garbaczowska). W 1973 pracował jako wizytator metodyk przedmiotowy języka polskiego

w Wydziale Oświaty i Wychowania Prezydium MRN w Lublinie. Od 1974 był zatrudniony w Instytucie Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Lublinie; początkowo pracował na stanowisku adiunkta i kierował Zakładem Badań Oświatowych, a w 1977-81 docenta i koordynatora zespołu polonistycznego. W 1977 otrzymał nagrodę Instytutu Kształcenia Nauczycieli w Warszawie za osiągnięcia naukowo-badawcze. W 1980 opublikował pracę habilitacyjną pt. „Funkcjonalne traktowanie i integracja procesu kształcenia i wychowania w szkole (na przykładzie przedmiotu „język polski)”. Zarys koncepcji dydaktycznej”. Ze względu na zamiar przejścia na emeryturę zrezygnował z dalszej części przewodu habilitacyjnego. Od 1982 zajmuje się wyłącznie pracą literacką. Był współzałożycielem Towarzystwa Miłośników Miasta Lublina, członkiem Wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych i Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. W 1983 został wiceprezese Oddziału Lubelskiego nowego ZLP. Odnznaczony m.in. Brązową Odznaką im. Janka Krasickiego (1964), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976), odznaką „Za Zasługi dla Lubelszczyzny” (1976), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980), Złotą Odznaką „Zasłużony dla Lublina” (1984), Złotą Odznaką ZNP (1988). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Meteory. [Wiersze]. Lubl.: LubelSW 1960, 30 s.
 2. Sercem i myślą. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1966, 86 s.
- Cykle: I. Sercem; II. Okiem i myślą; III. Gniewem i miłością; IV. Exodus nieskończony.
3. Pyriflegethon. Poemat antypoetycki. Lubl.: WŁubel. 1971, 60 s.
 4. Spłoszony ptak. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1975, 264 s. Wyd. 2 tamże 1979.
 5. Światła na drodze. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1977, 156 s.
 6. Funkcjonalne traktowanie i integracja procesu kształcenia i wychowania w szkole. (Na przykładzie przedmiotu „język polski”). Zarys koncepcji dydaktycznej. Rozprawa habilitacyjna. Lubl.: IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] 1980, 363 s.
 7. Przez mgłę. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1983, 238 s.
 8. Tajemny krąg. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: KAW 1986, 122 s.
 9. Przeszłość Ameryki na nowo odczytana. (O powieściach indiańskich Longina Jana Okonia). Chełm: Woj. Dom Kultury 1987, 12 s.

10. Krzyk przeszłości. Fragmenty powieści „By nie padł grom”. Lubl.: [Nakł. autora] 1992, 66 s.

11. Pisarze związani z Zamojszczyzną (1563-1991). (Materiał przedstawiony na sesji naukowej „VII Ogólnopolskie Spotkania Sienkiewiczowskie” w Zamościu 15 października 1992). Lubl.: Nakł. autora 1992, 50 s.

Prace redakcyjne

1. K.A. Jaworski: Wywoływanie cieni. [Wspomnienia]. Red. ... Lubl.: WŁubel. 1968, 302 s.
2. K.A. Jaworski: Koniec seansu. [Wspomnienia]. Red. ... Lubl.: WŁubel. 1970, 410 s.
3. Specjalizacja i integracja w kształceniu i wychowaniu uczniów w szkole. Pod red. nauk. ... Lubl.: IKNiBO [Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat.] 1980, 157 s.
4. W ogrodach ognia — Poezja. Almanach Nauczycielskiego Klubu Literackiego im. J. Czechowicza w Lublinie. Red.: M.J. Kawalko, ..., W. Michalski. Lubl.: Nauczycielski Klub Lit. im. J. Czechowicza 1990, 158 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — J. Zięba: Pięćdziesiąt lat życia literackiego Lubelszczyzny. Lubl. 1969, 1982.

M. Orski: Karykatury poetyckie. *Poezja* 1968 nr 1, polem.: [Z. Mikulskij Ijon: Trzysta pierwszy. *Kamena* 1968 nr 4 [rec.: Sercem i myślą]. — E. Biela: Samotność naukowca. *Czas* 1977 nr 48 [rec.: Światła na drodze]. — [Przez mgłę:] M.T. Barański: Łoskot pustego galopu. *Kamena* 1984 nr 4; L.J. Okoń: Barwy życia. *Lit. Głos Naucz.* 1984 nr 1. — M. Sokołowska: Trzej panowie K. *Nowe Książ.* 1987 nr 5/6 [rec.: Tajemny krąg]. — [L.J. Okoń] L. Jorun: Spojrzenie na twórczość Z.M.K. W: Nie tylko pamięć. Lubl. 1991.

B.M.

KOT Stanisław 1885-1975

Pseud.: Czesław Wrotycz; J. Jaskier; Konstanty Stankowski; Posel światła; S.K.; sk; Skr.; Skra; St.K.; Student Mazur-Ewangelik; Tad. Wr.; Tadeusz Wrotycz.

Historyk kultury i oświaty, badacz okresu reformacji.

Urodzony 22 października 1885 we wsi Ruda (pow. ropczycki) w rodzinie chłopskiej; syn Marcina Kota, działacza ludowego, i Marii z domu Fitał. Uczęszczał do I Gimnazjum w Rzeszowie. Od 1901 należał do pozostającej pod wpływem socjalistów tajnej organizacji młodzieżowej Promień. W 1904-08 studiował na Uniwersytecie Lwowskim filologię polską i historię, a po uzyskaniu absolutorium, przez rok prawo (1908/09). W czasie studiów kontynuował działalność polityczno-społeczną jako sekretarz Promienia i redaktor pisma tej organizacji *Promień* (1905-08; tu też w 1905-06 artykuły i recenzje podp. Skra, a w 1909-10 recenzje podp.: J. Jaskier, Tadeusz Wrotycz). W 1908-10 był przewodniczącym Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych im. A. Mickiewicza na

okręg lwowski. W tym czasie pracował jako zastępca nauczyciela w V Gimnazjum we Lwowie. W 1909 uzyskał doktorat z filozofii na podstawie rozprawy „Wpływ teorii politycznych starożytności klasycznej na idee polityczne Polski w XVI w., a w szczególności na Andrzeja Frycza Modrzewskiego”. W 1910 opublikował pierwsze studium naukowe „Andrzej Frycz z Modrzewa o wychowaniu i szkole”. Nawiązawszy kontakty naukowe z krakowskim środowiskiem uniwersyteckim przeniósł się jesienią 1910 na stałe do Krakowa, gdzie otrzymał pracę w IV Gimnazjum Realnym. Kontynuował badania naukowe, koncentrując się na dziejach oświaty. Od listopada 1912 do końca lutego 1914 przebywał (jako stypendysta AU, później Fundacji W. Osławskiego) w Paryżu, gdzie uzupełniał studia w dziedzinie historii kultury, a następnie prowadził poszukiwania archiwalne dotyczące stosunków Polaków z Zachodem w Niemczech, Szwajcarii, Belgii i Holandii. W lipcu 1914 powrócił do Krakowa i podjął działalność organizacyjną i publicystyczną na rzecz Legionów Polskich. Powołany przez płka Władysława Sikorskiego do Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN) został kierownikiem Biura Prasowego i Informacji. Założył i redagował *Wiadomości Polskie* (Piotrków 1914-18), zorganizował też m.in. sieć placówek informacyjno-korespondencyjnych w krajach neutralnych. Po rozwiązaniu się NKN, w lutym 1918 powrócił do pracy nauczycielskiej w szkolnictwie średnim i równocześnie do badań naukowych oraz działalności organizacyjno-naukowej. W 1919 zorganizował Komisję do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; pełnił w niej funkcję sekretarza i redaktora wydawnictw (do 1927). Był inicjatorem, twórcą założeń, a następnie redaktorem (1919-39) serii wydawniczej *Biblioteka Narodowa*, a także popularnej serii *Teksty Źródłowe do Nauki Historii* przeznaczonej dla szkół średnich. W 1920 uzyskał habilitację na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie na podstawie pracy „Andrzej Frycz Modrzewski. Studium z dziejów kultury polskiej wieku XVI” i jako profesor nadzwyczajny objął kierownictwo nowo utworzonej Katedry Historii Kultury; w 1924 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1920 został też powołany przez Towarzystwo do Badania Dziejów Reformacji w Polsce do redagowania jego organu *Reformacja w Polsce* (1921-39). Od 1921 był członkiem korespondentem, a od 1928 członkiem czynnym PAU; pełnił funkcję sekretarza Komisji do Badań w Zakresie Historii Literatury i Oświaty w Polsce (1920-24), przewodniczącego Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce (1929-39). W 1925 zamicjował powoła-

nie w PAU Komitetu do Wydania Źródeł do Dziejów Życia Umysłowego Polski w Dobie Humanizmu i dla poszukiwań archiwalnych odbył półroczną podróż do Włoch; poszukiwania te kontynuował w 1928 i 1929, badając również archiwa francuskie i belgijskie. Uczestniczył w kształtowaniu koncepcji „Polskiego słownika biograficznego” i organizacji jego komitetu redakcyjnego (1930), a następnie prowadził do 1939 dział biografii ludzi kultury. Od 1930 był członkiem Towarzystwa Naukowego we Lwowie. W 1934 na podstawie tzw. ustaw Jedrzejewiczowskich został (po uprzednim zlikwidowaniu Katedry Historii Kultury) przeniesiony w przymusowy stan nieczynny, a po kilku miesiącach na emeryturę, m.in. za protest przeciw uwięzieniu w Brześciu przywódców tzw. Centrolewu (sprawa Brzeska 1930) i udział w akcji przeciw ustawie ograniczającej samorząd szkół akademickich (1932); nadal jednak prowadził na UJ seminaRIA z historii kultury i historii wychowania. Kontynuował też poszukiwania archiwalne za granicą, głównie we Francji i w Anglii. W 1935 wygłosił cykl wykładów w Collège de France w Paryżu. Równocześnie od 1933 rozwijał działalność polityczną jako członek Stronnictwa Ludowego; w 1936-39 wchodził w skład Naczelnego Komitetu Wykonawczego tego stronnictwa. Po wybuchu II wojny światowej (która zastała go we Lwowie) przedostał się przez Rumunię do Paryża i od grudnia 1939 wchodził w skład rządu gen. W. Sikorskiego jako minister spraw wewnętrznych (krajowych). Po kapitulacji Francji i ewakuacji do Londynu brał udział m.in. w powołaniu do życia Funduszu Kultury Narodowej, w założeniu Instytutu Kultury Polskiej w Nowym Jorku, w upowszechnianiu wśród Brytyjczyków wiedzy o Polsce. W maju 1941 otrzymał tytuł doktora filozofii honoris causa uniwersytetu w Oksfordzie. W tymże roku został powołany na stanowisko ambasadora RP w Moskwie. Od lipca 1942 do lutego 1943, przebywając kolejno w Teheranie, Jerozolimie i Kairze, pełnił funkcje ministra stanu do spraw polskich na Bliskim Wschodzie. Po powrocie do Londynu zajmował stanowisko ministra informacji (do złożenia dymisji rządu przez Stanisława Mikołajczyka 24 listopada 1944). Po zakończeniu wojny powrócił do kraju, aby dołączyć do S. Mikołajczyka, ale wkrótce został powołany na stanowisko ambasadora RP w Rzymie; urząd ten opuścił w lutym 1949 i pozostał na emigracji. Mieszkał w Paryżu, a następnie w Londynie. Powrócił do pracy naukowej i poszukiwań archiwalnych, publikował w licznych czasopismach zagranicznych, uczestniczył w wielu kongresach międzynarodowych. W 1953 otrzymał dwuletnie stypendium Fundacji Rockefellera w Nowym Jorku na napisanie historii reformacji w Polsce i odbył podróż do Stanów Zjednoczonych.

W 1959 otrzymał doktorat honoris causa uniwersytetu w Bazylei. Był członkiem Włoskiej Akademii Nauk (Accademia Nazionale dei Lincei) w Rzymie, Towarzystwa Hugo Grotiusa w Hadze, Królewskiego Czeskiego Towarzystwa Naukowego w Pradze, Ukraińskiego Towarzystwa Naukowego im. T. Szewczenki w Paryżu. Równocześnie brał udział w działalności politycznej emigracji; od 1952 przewodniczył Radzie Europejskiej PSL, a od 1955 był prezesem Rady Naczelnej PSL. Od stycznia 1964, sparaliżowany po wylewie krwi do mózgu, przebywał w szpitalu w Londynie, gdzie zmarł 26 grudnia 1975.

TWÓRCZOŚĆ

1. Andrzej Frycz z Modrzewa o wychowaniu i szkole. (Na tle ówczesnej literatury pedagogicznej). Lw.: Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych 1910, 50 s.
2. Szkoła lewartowska. Z dziejów szkolnictwa ariańskiego w Polsce. Lw.: Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych 1910, 33 s.
3. Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewa. *Rozpr. Widyż. Hist.-Filoz. AU w Krak.* 1911 t. 54 s. 231-325; odb. Kr. 1911, 95 s.
4. Szkolnictwo parafialne w Małopolsce XV-XVIII w. Lw.: Krajowy Związek Nauczycieli Lud. 1912, 435 s.
5. Andrzej Frycz Modrzewski. Studium z dziejów kultury polskiej w. XVI. Kr.: AU 1919, VIII, 313 s. Wyd. 2 przejrz. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923.
6. Rzeczpospolita Polska w literaturze politycznej Zachodu. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1919, VIII, 253 s.
7. Polska a Mazowsze ewangelickie. Okazanie prawdy historycznej. Szczytno 1920, 88 s. Podp.: Student Mazur-Ewangelik.
8. Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Kr.: Gebethner i Wolff 1923, 56 s.
9. Reforma szkolna Stanisława Konarskiego. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1923, 40 s.
10. Historia wychowania. Zarys podręcznikowy. Wwa: Gebethner i Wolff [1924], XI, 663 s. Wyd. 2 zmien. i pomnożone. T. 1. Od starożytnej Grecji do połowy w. 18; T. 2. Wychowanie nowoczesne (od poł. w. 18 do współczesnej doby). Lw.: PWKS 1934 [antydat. 1933] VIII, 407 + 378 s. Wyd. 3 z dopełnieniami gotowe do druku w Ossol. w 1957 nie ukazało się z powodu zakazu władz (Inf.: H. Barycz: S.K. - życie i dzieło. W: S. Kot: Polska Złotego Wieku a Europa. Wwa 1987).
11. Dzieje wychowania. Podręcznik dla seminarium uniwersyteckich. Wwa: Gebethner i Wolff 1926, 334 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1928, wyd. 3 z podtyt.: Podręcznik dla zakładów kształcenia nauczycieli 1931.
12. Helmstedt i Zamość. Z dziejów kultury humanistycznej. Zamość: Komitet Obchodu 300-tniej Rocznicy Śmierci Szymona Szymonowicza 1929, 31 s. Przedr. zob. poz. 25.
13. Osłabienie władzy monarszej w Polsce (1587-1607). W świetle źródeł przedstawił ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1929, 32 s. *Teksty Źródłowe do Nauki Historii w Szkole Średniej.*
14. Publikacja nowych uniwersytetów w XVI w. Królewiec i Zamość. Kr.: Tow. Miłośników Książki 1929, 21 s. Przedr. zob. poz. 25.
15. Zygmunt August i rozkwit reformacji w Polsce (1548-1572). W świetle źródeł przedstawił ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1929, 32 s. *Teksty Źródłowe do Nauki Historii w Szkole Średniej.*
16. Ideologia polityczna i społeczna Braci Polskich zwanych Arianami. Wwa: Kasa im. Mianowskiego, Inst. Popierania Nauki 1932, 160 s. Przekł. ang.: Socinianism in Poland. The social and political ideas of the Polish Antitrinitarians in the 16th and 17th centuries. [Przeł.] E.M. Wilbur. Boston [1957].
17. Zarys dziejów wychowania jako funkcji społecznej. W: Encyklopedia wychowania. T. 1 z. 9-11. Wwa 1934 s. 569-660. Wyd. osob. Wwa: NK 1936, 94 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1947, 143 s.; wyd. 3 Wwa: Wspólna Sprawa 1958.
18. Five centuries of Polish learning. 3 lectures delivered in the University of Oxford, May 1941. Wyd.: English version by W.J. Rose. Foreword by F.M. Powicke. Oxford: B. Blackwell 1942, III, 53 s. Wyd. nast.: Oxford: The Shakespeare Head Press 1944; Bombay [1944]. *The Indo-Polish Library A*, 2. Przekł. chin.: [Przeł.] Chan-Li-Fou. Chungking [1944].
19. Venezia vista dai Polacchi nel corso dei secoli. Conferenza tenuta all'Associazione Culturale Italo-Polacco „Francesco Nullo”, il 22 gennaio 1947, a Ca'Foscari. Venezia: F. Montuoro 1947, 35 s. Por. poz. 25.
20. Le relazioni secolari della Polonia con Bologna. Conferenza tenuta il 9 gennaio 1948 dell'Accademia delle Scienze dell'Istituto di Bologna. Bologna: Istituto per la Storia dell'Università 1949, 30 s. Por. poz. 25.
21. Listy z Rosji do gen. Sikorskiego. Londyn: [Nakł. autora] 1955 [na okł. 1956], 576 s.
22. Rozmowy z Kremlem. Londyn: druk. St. Martin's Printers 1959, 336 s. Przekł. ang.: Conversations with the Kremlin and dispatches from Russia. [Przeł.] H.C. Stevens. London 1963.
23. Georges Niemirycz et la lutte contre l'intolérance au 17e siècle. 's-Gravenhage: Mouton 1960, 78 s.

24. Jerzy Niemirycz w 300-lecie Ugody Hadziackiej. Paryż: Inst. Lit. 1960, 81 s.

25. Polska Złotego Wieku a Europa. Studia i szkice. Wyboru dokonał, przygot. do druku i wstępem opatrzył H. Barycz. Wwa: PIW 1987, 913 s.

Zawartość: H. Barycz: S.K. – życie i dzieło. – W obliczu nowych prądów i przemian w kulturze: Świadomość narodowa w Polsce w. XV-XVII; Kultura polska w epoce renesansu; Polska Złotego Wieku wobec kultury zachodniej; Humanizm polscy między sobą; Jana Kochanowskiego podróże i studia zagranicze; Pierwsza szkoła protestancka w Polsce. Z historii wpływów francuskich na kulturę polską; Publikacja nowych uniwersytetów w XVI w. Królewiec i Zamość (Ipor. 14). – W kręgu włoskiej i francuskiej tradycji intelektualnej: Wenecja w oczach Polaków na przestrzeni dziejów. Przel. T. Jekiel (Ipor. poz. 19); Wiekowe związki Polski z Bolonią (Ipor. poz. 20); Z dziejów propagandy polskiej w XVI w. Dyplomaci polscy w Neapolu; Michał Twaróg z Bystrzykowa i Jan Schilling – pośrednicy między ruchem filozoficznym paryskim a Krakowem na przełomie XV i XVI w.; Polacy na studiach w Orleanie – Rozszerzenie się źródeł i sfery penetracji kulturalnej: Bazyleja i Polska (XV-XVII w.). Przel. K. Szyszkowska; U źródeł polskiej myśli krytycznej XVI w. Polacy w Bazylei za czasów zygmunta Augusta; Peregrynacja pewnego Szwajcara po Polsce w XVI stuleciu. Przel. K. Szyszkowska; Promieniowanie Strasburga na Polskę w dobie humanizmu; Helmstedt i Zamość. Z dziejów kultury humanistycznej (Ipor. 12). – Łączność kulturalna między Polską a Niderlandami i Anglią: Holenderskie młyny mełły polskie zboże; Stosunki Polaków z Uniwersytetem Lowańskim (w 500 rocznicę otwarcia Uniwersytetu Lowańskiego); Hugo Grotius a Polska; Polacy w Bredzie w XVII w. Przel. R. Turczyn; Dwaj profesorowie Anglii w Polsce XVI w.; Oddziaływanie Braci Polskich zwanych socynianami w Anglii. – Charakterystyki narodów w przyszłościach i porzekadłach wierszowanych: Pochwały i przysięgi w dawnych opiniach o narodach. Przel. W. Radwański; Właściwości narodów. Przel. W. Radwański; Descriptio genitum poetów polskich XVII w. Przel. T. Jekiel.

Rozprawy i studia w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Adama Czartoryskiego i Ignacego Potockiego projekty urzędowania wychowania publicznego. W: Księga zbiorowa „Epoka Wielkiej Reformy”. Lw. 1923 s. 206-227. – Pierwszy wiersz polski tłoczony w Paryżu. *Silva Rerum* 1928 z. 1/2 s. 1-5. – Aron Aleksander Olizarowski, profesor prawa Akademii Wileńskiej. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. T. 1. Wil. 1929 s. 23-45. – Podstawy historyczne współczesnej organizacji szkół akademickich. W: W obronie wolności szkół akademickich. Kr. 1933 s. 209-224. – Erazm Otwinowski, poeta-dworzanin i pisarz różnowierczy. *Refor. w Pol.* 1934 nr 21/24 s. 1-37. – Anglo-polonica. Angielskie źródła rękopiśmienne do dziejów stosunków kulturalnych Polski z Anglią. *Nauka Pol.* 1935 t. 20 s. 49-140. – Le mouvement antitrinitaire au XVIe et au XVIIe siècle. Quatre conférences données au Collège de France. Fondation Michouis 135. *Humanisme et la Renaissance*, Paryż 1937 s. 17-105; skrócona wersja pol. pt. Bracia Polscy. Geneza. Anabaptizm i humanizm. *Wiad. Lit.* 1937 nr 40, 1938 nr 4, 16,

42, 51. – Świadomość narodowa w Polsce wieku XV-XVII. (Odczyt w Oddziale Krakowskim Polskiego Towarzystwa Historycznego). *Kwart. Hist.* 1938 z. 1 s. 15-33. – Stanisław Estreicher. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 2. Glasgow 1945 s. 61-110; odb. pt. Stanisław Estreicher na tle życia kulturalnego Krakowa. Glasgow 1945, 50 s. – Le rayonnement de Strasbourg en Pologne à l'époque de l'Humanisme. *Revue des Études Slaves*, Paryż 1951 t. 27 s. 184-200. – La réforme dans le Grand Duché de Lithuanie. Facteur d'occidentalisation culturelle. *Annuaire de l'Institut de Philologie et L'Histoire Orientales et Slaves*, Bruksela 1952 t. 12. – L'Humanisme et la Renaissance en Pologne. *Compte rendu des publications des années 1939-1952. Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance*, Genewa 1953 t. 15 s. 348-378. – L'influence de Michel Servet sur le mouvement antitrinitaire en Pologne et en Transylvanie. W: Autour de Michel Servet et de Sébastien Castellion. Haarlem 1953 s. 72-115. – Opposition to the pope by the Polish bishops, 1557-1560. Three unique Polish reformation pamphlets. *Oxford Slavonic Papers* 1953 vol. 4 s. 38-70. – Un gesuita boemo [Baltazar Hostounský] patricinatore delle lingue nazionali slave e la sua attività in Polonia e Lituania (1563-1572). *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1954 nr 3 s. 139-161. – Michel Servet et Sébastien Castellion. Martyre et tolérance. *Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance*, Genewa 1954 t. 16 s. 222-234. – Old international insults and praises. 1. The medieval period. *Harvard Slavic Studies*, Cambridge, Massachusetts 1954 t. 2 s. 181-209. – Nieznany poeta polski XVI wieku. (Cyprian Bazylik). *Zeitschrift für Slavische Philologie*, Lipsk 1956 z. 1 s. 113-150. – Szymon Budny. Der grösste Häretiker Litauens im 16. Jahrhundert. W: Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropa. T. 2 cz. 1. Graz 1956 s. 64-118. – Geneza i tło historyczne Biblii Litewskiej Chylińskiego. W: Biblia Litewska Chylińskiego. Nowy Testament. T. 2. Tekst. Pozn. 1958 s. IX-XXXII. – Die Reise eines Schweizer in Polen im 16. Jahrhundert. *Schweizerische Zeitschrift für Geschichte* 1958 z. 2 s. 193-221.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Wojciecha z Kalisza Szkoła Lewartowska. Wyd. ... Kr.: AU, Spółka Wydawn. Pol. 1913, 47 s.

2. J. Niemcewicz: Powrót posła. Komedia w 3 aktach oraz Wybór bajek politycznych z epoki Sejmu Wielkiego. Z wstępem i objaśn. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1919], 118 s. *BN I*, 4. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 przejr. [1921], wyd. 3 przejr. 1924, wyd. 4 przejr. 1927; wyd. 5 Wr.: Ossol. 1948, wyd. 6 przejr. tamże 1950; wyd. inne Jerzoli-

ma: Komisja Regulaminowo-Wydawn. Armii Pol. na Wschodzie 1943.

3. S. Orzechowski: Polskie dialogi polityczne. (Rozmowa około egzekucyjnej i Quincunx). 1563-1564. Wyd. J. Łoś z objaśn. historycznymi ... Kr.: AU, G. Gebethner i Ska 1919, XV, 331 s. *BPP* nr 74.

4. I. Potocki: Rozprawa o wpływie reformacji na politykę i oświatę w Polsce. Wyd. i wstępem opatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 24 s.

5. P. Skarga: Kazania sejmowe. Oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925, XCVI, 190 s. *BN* I, 70. Toż wyd. 2 przejrz. Lw.: Ossol. [1939].

6. Humanizm i reformacja w Polsce. Wybór źródeł dla ćwiczeń uniwersyteckich. Wyd. I. Chrzanowski i ... Lw.: Ossol. 1927, XII, 503 s.

7. Szymon Maricius z Pilzna: Korespondencja z lat 1551-1555. Wyd. [i wstępem pt. Humanisci polscy XVI wieku między sobą opatrzył] ... Kr.: PAU 1929, XIX, 261 s.

8. Źródła do historii wychowania. (Wybór). Wybrał i objaśnił ... Wwa: Gebethner i Wolff.

Cz. 1. Od starożytnej Grecji do końca w. XVII. 1929, VIII, 382 s.

Cz. 2. Od początku w. XVIII do początku w. XX. 1930, VIII, 423 s.

9. Sz. Budny: O urzędzie miecza używającym (1583). Wyd. [i wstępem opatrzył] ... Wwa: Wydawn. Kasy im. Mianowskiego, Inst. Popierania Nauki 1932.

10. Urok wsi i życia ziemiańskiego w poezji staropolskiej. W: Księga pamiątkowa na 75-lecie „Gazety Rolniczej” 1861-1935. T. 1. Księga wsi polskiej. Źródła, dzieje i kierunek jej kultury. Wwa 1938 s. 98-195; odb. Wwa: Dom Książki Pol. 1938, 149 s.

Zawiera studium wstępne S.K. (s. 98-117) oraz antologię 24 utworów.

11. A. Brückner: Encyklopedia staropolska. [Dopracowanie i uzupełn. ...]. T. 1-2. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1939, VI, szp. 956 + 1070.

W przedmowie A. Brücknera podziękowania za wkład S.K. w dopracowanie dzieła.

12. A. Brückner: Dzieje kultury polskiej. Wyd. 2. T. 4. Dzieje Polski rozbiorowej 1795 (1772)-1914. Do druku przygot.: ..., i J. Hulewicz. Słowo wstępne: S. Lempicki. Kr.: F. Pieczętkowski 1946, XVI, 639 s.

Materiały

1. W kraju i na emigracji. Materiały z londyńskiego archiwum ministra prof. Stanisława Kota (1939-1943). Wybór i oprac.: J. Gmitruk, Z. Hemmerling, J. Sałkowski. Wwa: LSW 1989, 366 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — S. Kot: Wspomnienia. *Zesz. Hist.*, Paryż 1967 z. 11, 12, 1968 z. 13, 14 [doprowadzone do 1925 i przerwane z powodu choroby autora].

SWPP 1 — BUP cz. 1. — RL 1975 (J. Chudek). — LP (J. Wojnowski).

A. Brückner: *Fam. Lit.* 1910 z. 3/4 [rec.: Andrzej Frycz z Modrzewa o wychowaniu i szkole. Szkoła lewartowska]. — K. Hartleb: *Przew. Nauk i Lit.* 1910 nr 12 [rec.: Szkoła lewartowska]. — K. Hartleb: *Przew. Nauk i Lit.* 1911 nr 6 [rec.: Andrzej Frycz z Modrzewa o wychowaniu i szkole]. — [Wpływ starożytności klasycznej na teorię polityczną Andrzeja Frycza z Modrzewa:] S. Lempicki: *Pam. Lit.* 1912 z. 3; S. Lempicki: *Przew. Nauk i Lit.* 1912 nr 3. — [Andrzej Frycz Modrzewski:] K. Chodynicki: *Prz. Warsz.* 1921 nr 1; O. Halecki: *Refor. w Pol.* 1921 nr 1/4; A. Brückner: *Prz. Warsz.* 1923 nr 27. — H. Orsza-Radlińska: *Prz. Współcz.* 1924 t. 9 nr 26 [rec.: Historia wychowania]. — M. Hartleb: *Ruch Lit.* 1926 nr 3 [rec. wyd.: P. Skarga: Kazania sejmowe]. — [Humanizm i reformacja w Polsce. Wyd. ...] M. Hartleb: *Pam. Lit.* 1927 z. 3/4; M. Hartleb: *Ruch Lit.* 1927 nr 10. — S. Lempicki: Trzy księgi. *Pam. Lit.* 1929 [rec.: Jana Kochanowskiego podróże i studia zagraniczne. W. Studia staropolskie. Kr. 1928]. — [Ideologia polityczna i społeczna Braci Polskich:] A. Brückner: Z dziejów reformacji. *Ruch Lit.* 1932 nr 10; K. Kolbuszewski: *Pam. Lit.* 1932 z. 3/4; W. Weintraub: *Wiad. Lit.* 1933 nr 37; A. Brückner: *Refor. w Pol.* 1934 nr 21/24. — [Urok wsi i życia ziemiańskiego w poezji staropolskiej. Wyd. ...] S. Inglot: *Nowa Książ.* 1937 z. 8; S. Lempicki: *Pam. Lit.* 1938; T. Zieliński: *Beatus ille. Pion* 1938 nr 13. — F.L. Schoell: *Trois historiens de la culture polonaise: Stefan Komornicki, S.K., Aleksander Brückner. W tegoż: Patrimoine polonaise. Lausanne 1944.*

— H. Barycz: Rozwój historii oświaty, wychowania i kultury w Polsce. Kr. 1949 [m.in. o S.K.]. — [Listy z Rosji do gen. Sikorskiego:] J. Czapski: *Listy ambasadora Kota. Kultura*, Paryż 1956 nr 1, przedm. w tegoż: *Tumul i widma. Paryż 1981*, Z. Bohusz-Szysko. *Dz. Pol.*, Londyn 1956 nr 122, 125, 127; J.B. Neveux: *Revue Historique*, Paryż 1957 t. 218. — R. Leszczyński: *Poeta i dyplomata. (Uwagi nad rękopisem Biblioteki Zamojskich nr 1049). Pr. Polonist.* Ser. 16: 1961 [dot.: Erazm Otwinowski, poeta-dworzanin i pisarz różnowierzcy. *Refor. w Pol.* 1934 nr 21/24]. — F. Bielak: *Ambita „Biblioteka” i jej redaktor [S.K.]. W: 50-lecie serii „Biblioteka Narodowa”. Wr. 1969, przedm. w tegoż: Z odległości lat. Kr. 1979. — O. Terlecki: *Ambasada profesora Kota. Życie Lit.* 1971 nr 44-46, 48.*

— W. Taszycki: A. Brückner, I. Chrzanowski i S.K. a „Biblioteka Narodowa”. W tegoż: *Rozpraw i studia polonistyczne*. T. 5. Wr. 1973. — J. Hulewicz: *Historia wychowania i oświaty*. W: *Polska Akademia Umiejętności 1872-1952. Nauki humanistyczne i społeczne*. Wr. 1974, *passim*. — G. Rohde: *Drei polnische Historiker — drei Persönlichkeiten der Zeitgeschichte. Zum Tode von M. Kukiel, Oskar Halecki und S.K. Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*. Stuttgart 1976. — W.W. Soroka: *Stanisław Kot. Scholar. The Polish Review*, Nowy Jork 1976 nr 1/2. — J. Tazbir: *S.K. Kwart. Hist.* 1976 nr 3. — W. Weintraub: *S.K. Kultura*, Paryż 1976 nr 3. — F. Wilk: *Professor Stanisław Kot. Życie i dzieło*. London: *Jutro Polski* 1976, 53 s. [zawiera też wspomnienia innych autorów oraz dokumenty]. — *Jutro Polski*, Londyn 1976 nr 1/2 [numer poświęcony S.K.].

— H. Barycz: S.K., historyk polskiego odrodzenia i reformacji. *Biul. Bibl. Jag.* 1978 nr 1/2. — W. Weintraub: *Charting new ways for Polish cultural history: S.K. Organon* 1980/1981 nr 16/17. — H. Barycz: *Karta z niedawnych dziejów UJ. (Aresztowanie prof. S.K. w r. 1937 w świetle dochowanej dokumentacji)*. *Biul. Bibl. Jag.* 1984/1985 nr 1/2. — H. Barycz: *S.K. — życie i dzieło*. W: S. Kot: *Polska Złotego Wieku a Europa*. Wwa 1987. — [Polska Złotego Wieku a Europa:] W. Serczyk: *Nowe Drogi* 1988 nr 8; J. Tazbir: *S.K. powrót z emigracji. Polityka* 1988 nr 17. — P. Wilczek: *S.K. Ogród* 1992 nr 1. — M. Barcik: *Próba powołania S.K. na katedrę historii literatury polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim*. *Ruch Lit.* 1993 nr 5.

KOTARSKI Edmund

ur. 1930

Historyk literatury, edytor.

Urodzony 7 października 1930 w Bydgoszczy; syn Leona Kotarskiego, rzemieślnika, i Lucji z Kowalskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Bydgoszczy, gdzie po wojnie, w 1950 ukończył państwowe gimnazjum i liceum, po czym odbył trzyletnie studia polonistyczne I stopnia na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1953-60 uczył w VI Liceum Ogólnokształcącym w Bydgoszczy i równocześnie kontynuował studia; w 1959 uzyskał magisterium. Od 1960 był asystentem w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Gdańsku. W tymże roku debiutował artykułem pt. „Zjazd w Olsztynie”, poświęconym Towarzystwu Literackiemu im. A. Mickiewicza, ogłoszonym w *Pomorzu* (nr 23). Od 1962 publikował recenzje w *Roczniku Gdańskim*. W 1956 ożenił się z Jadvigą Kędziórą, polonistką, w latach późniejszych profesorem historii literatury na Uniwersytecie Gdańskim (UG). W 1966 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Publicystyka Jana Dymitra Solikowskiego” (promotor prof. Bronisław Nadolski), po czym otrzymał stanowisko adiunkta w WSP w Gdańsku. Od 1968 publikował recenzje w *Pamiętniku Literackim*. Od 1970 pracował w Instytucie Filologii Polskiej UG, od 1971 na stanowisku docenta. Równocześnie w 1970-73 pełnił obowiązki wicedyrektora Biblioteki Gdańskiej PAN, a w 1973-81 jej dyrektora; w 1973-79 był redaktorem rocznika Biblioteki Gdańskiej *Libri Gedanenses*. W 1971 został członkiem komitetu redakcyjnego *Rocznika Gdańskiego*. W 1978 na podstawie rozprawy „U progu marynistyki polskiej. XVI-XVII wiek” uzyskał stopień doktora habilitowanego. W 1980 objął redakcję *Gdańskich Zeszytów Humanistycznych*, w 1982 wszedł w skład komitetu redakcyjnego kwartalnika *Nautologia*. W 1984 został dziekanem Wydziału Humanistycznego UG. W 1987 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1958 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, w 1968 Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, w 1969 Towarzystwa Naukowego w Toruniu, a od 1972 Polskiego Towarzystwa Nautologicznego. Za twórczość naukową otrzymał m.in. nagrodę im. J. Conrada (1978), nagrodę Wojewody Łomżyńskiego (1979) oraz nagrodę Prezydenta m. Gdańska (1988). Odnaczonej Złotą Oznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1983), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984) oraz odznakami honorowymi „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1975) i „Za Zasługi dla Gdańska” (1988). Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Odprawa posłów greckich” Jana Kochanowskiego. Wwa: PZWS 1969, 103 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. 2 popraw. Wwa: WSiP 1991, 93 s.

2. Publicystyka Jana Dymitra Solikowskiego. Tor.: PWN 1970, 196 s.

Zawartość: I. Uwagi wstępne; II. Sekretarz królewski – senator – pisarz; III. U początków publicystyki Solikowskiego (1564-1572); IV. Publicystyka Solikowskiego w latach 1572-1575; V. „Ad Livones [...] paterna et amica paratenesis”.

3. Poezje Jana Andrzeja Morsztyna. Wwa: PZWS 1972, 122 s. *Bibl. Analiz Lit.*

4. O polsko-skandynawskich stosunkach literackich w XVI i XVII wieku. Wwa 1975, 88 s., powiel. Konferencja „Literatura staropolska a literatury europejskie. (Związki i analogie)”. Zorganizował IBL PAN i Inst. Filologii Pol. UW. Wwa 27-29 X 1975. Materiały.

5. U progu marynistyki polskiej. XVI-XVII wiek. Gdańsk: WM 1978 [właśc. 1979], 287 s.

Zawartość: I. Metaforyka morska. Uwagi wstępne; W piśmiennictwie politycznym; W poetyckich wypowiedziach refleksyjnych; W poezji erotycznej; W wypowiedziach o twórczości literackiej; Funkcje; Marynistyka; – II. Poetyckie opisy podróży morskich: Periegeza periplos – itinerarium – hodoeporicon; Iter Balticum Jana Kochanowskiego; Między hodoeporiconem a eposom; Poemat podróżniczo-heroiczny; „Nie sądzę się na słowa ni na styl wysoki”; „Oceanus dissociabilis”; lecz... – III. Prozaiczne relacje z podróży morskich: Listy, Dzienniki – IV. „Dulce et decorum est pro patria mori...”. Literackie echa walk o wybrzeże i obecność Rzeczypospolitej na Bałtyku; W kręgu poezji ekscytarzewej; Nad poematem historycznym Samuela Twardowskiego; Zapisy dziarszowo-pamiętnikarskie; Od legendy do panegiryka; Imago militis spiritualis; „Opisanie krótkie zdobycia galery przedniejszej aleksandryjskiej w porcie u Metelliny...”. – V. Publicystyka; Pojęcie publicystyki; Dominium maris Baltici a narodziny publicystyki morskiej; Od „Zdania względem wyboru króla” (1572) do „Dyskursu o podniesieniu wojny inflanckiej z Gustawem” (1624); Wielka debata; „Naszemu przodkom wystarczały ryby słone i cuchnące...”.

Nagroda im. J. Conrada w 1979.

6. Dziedzictwo i tradycja. Szkice o literaturze staropolskiej. Gdańsk: WM 1990, 438 s.

Zawartość: Literatura staropolska: wyłącznie dziedzictwo czy także tradycja?; Dialogi Mikołaja Reja w perspektywie tradycji literackiej; Uwagi o kształcie teatralnym i sceniczności „Odprawy posłów greckich” [J. Kochanowskiego]; Morze w poezji Jana Kochanowskiego; Poezja Krzysztofa Kaldenbacha w kręgu Orbis Poloni; Staropolska publicystyka polityczna. Rekonesans; Frycza Modrzewskiego koncepcja publicystyki; „Wróżki” Jana Kochanowskiego; Pisma publicystyczne Łukasza Górnickiego; Portrety Węjherów w literaturze staropolskiej; Literacki Gdańsk o postaci Arenda Dickmana; Muza gdańska Janowi Sobieskiemu (1673-1696) [por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 4]; Literatura polska a literatury skandynawskie od początku XVII wieku. Analogie i homologie; Antyszwedzka literatura propagandowo-perswazyjna z lat 1626-1627; Stereotyp Szweda w literaturze polskiej XVI i XVII wieku.

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1991.

7. Gdańska poezja okolicznościowa XVII wieku. Gdańsk: Inst. Bałtycki 1993, 434 s.

Zawartość: Wstęp. — I. Gdańsk. Miasto i literatura. — II. Gratulatoria i funeralia: In honorem Sigismundi III; In honorem Vladislavi IV; In honorem Ioannis II Casimiri; In honorem Michaelis Korybuti; In honorem Ioannis III Sobiescii; In honorem Augusti II. — III. Viri Pugnatores. — IV. In honorem Magistratus Gedanensis. — V. Res publica litteraria: Orbis academicus: Hevelius Columbus coeli. — VI. Laus urbis.

8. Sarmaci i morze. Marynistryczne początki w literaturze polskiej XVI-XVIII wieku. Wwa: PWN 1995, 348 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Prussia Jana Dymitra Solikowskiego. Z dziejów literatury politycznej polskiego Odrodzenia. *Rocz. Gdań.* 1962 s. 179-194. — O swoistości staropolskiego dzieła publicystycznego. *Gdań. Zesz. Hum. (Hist. Lit.)* 1965 nr 1 s. 51-72. — Publicystyka polityczna polskiego Odrodzenia. (Wprowadzenie do problematyki). W: *Problemy literatury staropolskiej*, Ser. 2. Wr. 1973 s. 271-329. — Kształtowanie się publicystyki staropolskiej. *Zesz. Nauk. Wydz. Hum. UG (Hist. Lit.)* 1974 s. 39-58. — Piśmiennictwo morskie w dobie staropolskiej. (W poszukiwaniu kryteriów). *Libri Gedanenses* 1976 t. 8 s. 1-26. — Stanisław Karnkowski; Marcin Kromer. W: *Zasługi i ludzie Pomorza XVI wieku*. Gdańsk 1977 s. 64-69, 88-93. — Poemat podróżniczo-heroiczny Marcina Borzymowskiego. *Nautologia* 1978 nr 1 s. 49-61. — Książka w świecie znaków. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1979 nr 1100 s. 267-281. — Über literarische Beziehungen zwischen Polen und Schweden im 16. und 17. Jahrhundert. W: *Swedish-Polish literary contacts*. Stockholm 1979 s. 33-47. — Epoka polskiego oświecenia a morze. (Propozycje interpretacyjne). W: *Problemy polskiej literatury marynistrycznej*. Gdańsk 1982 s. 29-82. — Postać Jana Sobieskiego w twórczości autorów gdańskich. (1673-1696). *Kom. Inst. Balt.* 1983 nr 35 s. 15-44, przekł. niem.: [przeł.] R. Turczyn, J. Hensel. *Deutsch-Polnische Jahrbuch*, Brema 1985. — Publicyści o Gdańsku w przeddzień obrad Sejmu Czteroletniego *Rocz. Gdań.* 1983 nr 1 s. 145-166. — Polska polityczna proza publicystyczna XVI i XVII wieku wobec tradycji retorycznej. W: *Retoryka a literatura*. Wr. 1984 s. 57-76. — Wśród przekładów zachodnioeuropejskiej literatury podróżniczej w Polsce XVIII wieku. *Nautologia* 1984 nr 2 s. 3-20. — Morze w poezji Jana Kochanowskiego. *Kom. Balt.* 1984/1985 z. 38/39 s. 3-24. — Muza gdańska Janowi Sobieskiemu 1673-1696. W: *Muza gdańska Janowi Sobieskiemu 1673-1696*. Wr. 1985 s. 5-56. — Tropem Jana Kochanowskiego. *Zesz. Nauk. Wydz. Hum. UG (Hist. Lit.)* 1986 nr 10/11 s. 163-174. — Gdańsk in XVIII century. Polish political journalism. [Przeł.] B. Przybylska. *Stud. Maritima*, Wr. 1987 nr 6 s. 107-134. — Gdańska poezja imieninowa XVII wieku. *Rocz. Gdań.* 1987 s. 49-

-74. — Osiemnastowieczne relacje z podróży u brzegów Bałtyku. *Zap. Hist.* 1987 z. 2 s. 39-64. — Orbis academicus w gdańskiej poezji okolicznościowej XVII wieku. *Rocz. Gdań.* 1988 z. 1 s. 115-149. — Viri pugnatores w gdańskiej poezji okolicznościowej XVII w. *Nautologia* 1989 nr 2 s. 3-20. — Teatr i dramaty w siedemnastowiecznym Gdańsku. W: *Gdańsk teatralny. Historia i współczesność*. Gdańsk 1988 s. 8-20. — Proporzec albo Hołd pruski. W: *Jan Kochanowski. Interpretacje*. Kr. 1989 s. 36-47. — Gdańska Rada Miasta w XVII w. w roli mecenasa. W: *Tryumfy i porażki*. Wwa 1989 s. 154-182. — Die Gdanskter Gratulationen – und Trauerschriften in honorem Sigismundi III. W: *Relations between Poland and Sweden over the Centuries*. Wr. 1990 s. 105-116. — O imionkach XVI i XVII wieku. W: *Staropolska kultura rękopisu*. Wwa 1990 s. 93-111. — Klemens Janicki. W: *Pisarze staropolscy*. T. 1. Wwa 1991 s. 377-406. — Postać Władysława IV w twórczości autorów gdańskich XVII wieku. W: *Dzieje Lubelszczyzny*. T. 4, cz. 2. Wwa 1991 s. 45-72. — Siedemnastowieczne pochwały Gdańska. *Rocz. Gdań.* 1992 z. 1/2 s. 5-19. — Helikon gdański w hołdzie Augustowi II. *Pr. Hist.-lit. UG* 1993 nr 16 s. 155-166. — Rektorzy i profesorowie Gimnazjum Gdańskiego w XVII wieku. Rodowód – wykształcenie – kariera. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1993 nr 3 s. 3-32. — Martin Opitz. W: *Martin Opitz. Antologia*. Gdańsk 1994 s. 9-62. — Ikonosfera w kulturze dawnego Gdańska. „Ogród” VII 1994 nr 2 s. 134-155.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Kto ma państwo morskie ... Problemy morza w opinii dawnej Polski. Wybór tekstów, wstęp i objaśn. ... Teksty łac. tłum. J.D. Solikowski, W. Spasowicz, M. Gurbisz. Gdańsk: WM 1970, 297 s.

2. Trzy podróże. Wstęp i objaśn. ... Gdańsk: WM 1973, s. 171.

Zawiera utwory T. Grotkowskiego, J. Kochanowskiego, A. Zbylitowskiego.

3. Problemy polskiej literatury marynistrycznej. Praca zbiorowa pod red. ... Gdańsk: WM 1982, 187 s.

4. J. Kochanowski: Tam, gdzie „brzegi burstnem świecą”. [Wiersze]. [Wybór i wstęp] ... Gdańsk: WM 1984, 124 s.

5. Muza gdańska Janowi Sobieskiemu 1673-1696: Daniel Kałaj: Klimakteryk heroiczny; Jan Łaganowski: Muza polska. Oprac. i przyp. ... Wr.: Ossol. 1985, 130 s.

6. Trzymajmy się morza. Problemy morza w opinii Rzeczypospolitej XVIII wieku. Wyboru tekstów dokonał, wstępem i objaśn. opatrzył ... Gdańsk: WM 1985, 428 s.

7. Poetyckie relacje z podróży morskich XVI-XVII wieku. Oprac. ... Gdańsk: WM 1987, 22 s.

OPRACOWANIA (wybor)

Ank. 1989, 1994.

T. Fijałkowski. *Czas. Prawno-Hist.* 1971 nr 1 [rec.: Publicystyka Jana Dymitra Solikowskiego] — Z. Nowak. *Rocz. Gdań.* 1971 nr 2 [rec. wyd.: Kto ma państwo morskie]. — K. Głombowski. *Stud. Zródlozn.* 1972 t. 17 [rec.: Publicystyka Jana Dymitra Solikowskiego] — R. Karwacki. *Staropolska marynista. Nowe Książ.* 1974 nr 17 [rec. wyd.: Trzy podróże]. — W. Lubieniecka. *Entuzjasta staropolszczyzny. Tyg. Mor.* 1974 nr 21. — J. Tuczyński. *Nautologia* 1974 nr 3/4 [rec. wyd.: Kto ma państwo morskie]. — [U progu marynistyki polskiej] L. Prorok. *Rehabilitacja Sarmatów. Morze* 1980 nr 1; T.J. Żółciński. *Navigare necesse est... Nurt* 1980 nr 8; J. Liचाński. *Pam. Lit.* 1981 z. 1. — R. Gołębowska. *Najpiękniejsza. Tyg. Kult.* 1987 nr 2 [rec. wyd.: Muza gdańska]. — J. Rytel. *Prz. Hum.* 1992 nr 2 [rec.: Dziedzictwo i tradycja]. — J.K. Golinski. *Pam. Lit.* 1994 z. 3 [rec.: Gdańska poezja okolicznościowa XVII w.].

E.G.

KOTOWICZ Waldemar ur. 1925

Pseud.: K., (kot); Kot; (Kot), W.K.; W. Kot.
Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 17 października 1925 w Czeremsze pod Hajnówką; syn Jana Kotowicza, urzędnika kolejowego, i Felicji z domu Supron, uczęszczał do szkół w Szerszeniach pod Siemiatyczami, w Siedlcach, Wiszniewie pod Lidą, w Lidzie oraz w Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Starej Wilejce. Po wybuchu II wojny światowej kontynuował naukę w 1940/41 w radzieckiej szkole dziesięcioletniej. W czasie okupacji niemieckiej pracował w Ancutach jako przewoźnik na rzece Narew i w Mordach pod Siedlcami jako robotnik rolny. Pod konspiracyjnym nazwiskiem Jerzy Nitecki uczył się rysunku i grafiki u prof. Antoniego Teslara w Warszawie. Od maja 1942 brał udział w działalności konspiracyjnej Batalionów Chłopskich (BCh) na Podlasiu; był w oddziale specjalnym obwodu siedleckiego, a po ukończeniu leśnej podchorążówki dowodził plutonem dywersyjnym w 1. Podlaskim Batalionie, wchodzącym w skład Zgrupowania Partyzanckiego „Jeszcze Polska nie zginęła”. W sierpniu 1944 wstąpił do 2. Armii Wojska Polskiego i jako porucznik, dowódca plutonu szturmowego brał udział w walkach na froncie. Ciężko ranny w kwietniu 1945 w walkach pod Budziszynem w Saksonii, przebywał do końca roku w szpitalu. Następnie powrócił do wojska i pełnił służbę oficera zawodowego, równocześnie ukończył gimnazjum ogólnokształcące i półwzwyż studia wojskowe. W 1948 został członkiem PZPR. Po przejściu do rezerwy w stopniu kapitana, w 1951 zamieszkał we Wrocławiu i do 1953 był wykładowcą w Liceum Mechanicznym oraz w Centralnym Ośrodku Doskonalenia Kadr Radiofonizacji Kraju. Debiutował w 1951 opowiadaniem „Było to w lipcu”, ogłoszonym

w dodatku tygodniowym *Gazety Robotniczej* pt. *Sprawy i Ludzie* (nr 25); z gazetą tą współpracował stale do 1956, publikując fragmenty prozy i artykuły, a w 1953-57 był w zespole redakcyjnym pisma. W 1952 został członkiem ZLP; w 1956-68 wchodził w skład zarządu Oddziału Wrocławskiego Związku. W 1953-57 należał do zespołu redakcyjnego *Gazety Robotniczej*, w 1956-58 do zespołu redakcyjnego tygodnika *Nowe Sygnały*. Opowiadania, reportaże i artykuły publikował m.in. w tygodniku *Żołnierz Polski* (1954-71), w *Odrze* (stale w 1958-60). W 1957, na zaproszenie swego ojca, byłego żołnierza 2. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, przebywał przez pół roku w Londynie. Przez wiele lat działał w komisji Zarządu Głównego ZLP do spraw współpracy z wojskiem. W 1958-59 pracował jako sekretarz Zespołu Poselskiego Posłów na Sejm PRL w Wojewódzkim Komitecie Frontu Jedności Narodu. W 1960 otrzymał nagrodę literacką m. Wrocławia. W 1964 został mianowany majorem, a w 1968 podpułkownikiem Wojska Polskiego. W 1968-71 mieszkał w Koszalinie. W 1969 otrzymał nagrodę literacką WRN w Koszalinie. Po powrocie do Wrocławia przez kilka miesięcy w 1972 redagował kolumnę „Militaria” w tygodniku *Wiadomości*. W 1972-79 pełnił funkcję prezesa Dolnośląskiego Oddziału Stowarzyszenia Marynistów Polskich. Od 1976 do chwili przejścia na emeryturę w 1982 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Odra*. Na przełomie 1977 i 1978 pełnił służbę oficera prasowego dziesięcioletniej zmiany kontyngentu polskiego w Doraźnych Siłach Zbrojnych Organizacji Narodów Zjednoczonych na Bliższym Wschodzie. W 1979-82 współpracował z dodatkiem literackim *Żołnierza Polskiego* pt. *Nike*. Wyjeżdżał kilkakrotnie do ZSRR, m.in. w 1961 jako stypendysta Ministerstwa Kultury i Sztuki, w 1962 do krajów Afryki Zachodniej jako stypendysta Ministra Żeglugi, w 1963 do Anglii i Danii, w 1979 i 1985 ponownie do ZSRR z delegacją pisarzy. W 1983 został członkiem nowego ZLP; od 1985 był wiceprezesa, a w 1989 prezesem Oddziału Wrocławskiego ZLP oraz członkiem Zarządu Głównego Związku. Odznaczony m.in. Orderem Krzyża Grunwaldu III klasy, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Partyzanckim, srebrnym medalem „Zasłużonym na Polu Chwały”, czechosłowackim Krzyżem Walecznych oraz Krzyżem Kawalerskim (1977) i Krzyżem Oficerskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Frontowe drogi*. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1958, 316 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MON 1959, tamże wyd. 3 1963, wyd. 4 1964, wyd. 5 1965, wyd. 6 1973, wyd. 7 1975, wyd. 8 1980; wyd. 8 [!] Wwa. Czyt. 1980. Por. poz. 5.

Nagroda literacka Ministra Obrony Narodowej I stopnia w 1959, nagroda w plebiscycie „Pióro i karabin” w 1965. Przekł. bułg.: Frontovi p’itišča. [Przeł.] P. Stajčev. [Sofija] 1976, — czes.: Masky a tvafě. [Przeł.] A. Teigová-Stachová. Praha 1967, wyd. 2 1977, — łużycki: Poslednje salwy. [Przeł.] A. Nawka. Budyšin 1961, — mongolski: Frontyn zam. [Przeł.] S. Ajuuš. Ulaanbator 1980, — niem.: Frontwege. [Przeł.] Ch. Eckert. Berlin 1979, — ros.: Frontovye dorogi. [Przeł.] V. Anisimov, V. Glazov, P. Kostikov. Moskwa 1976, — słowac.: Frontové cesty. [Przeł.] M. Andráš. Bratislava 1979, — węgier.: Frontutak. [Przeł.] M. Bába. Budapest 1963, wyd. nast. 1976.

2. Za pięć dwunasta. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1961, 110 s. Wyd. 2 tamże 1963.

3. Godzina przed świtem. [Powieść o Batalionach Chłopskich]. Wwa: MON 1963, 257 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1965, wyd. 4 1978.

4. Klęska „Szybkiego Heinza”. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1964, 103 s. Wyd. 2 tamże 1968.

5. Jarzębina czerwona. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. i Cz. Petelscy. Ekran. 1969. Adapt. film. powieści Frontowe drogi, zob. poz. 1. Film otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej I stopnia.

6. Przez Nysę łużycką. [Opowieść historyczna]. Wwa: KiW 1969 [właśc. 1970], 124 s.

7. Trzeci dzień natarcia. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1972, 117 s.

8. Wojna i wojenka. [Opowiadania]. Łódź: WL 1972, 124 s.

Zawartość: Przypadki pułkownika Kondraciuka; Pieczone gołąbki; Wojna i wojenka; „Dumny aniołek”; Latarnik z Imperial War Museum.

9. Droga ku morzu. [Opowieść historyczna]. Wwa: KiW 1974, 125 s.

10. W lasach Saksonii. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1975, 120 s.

11. Noce bez snu. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1977, 317 s.

Zawiera poz. 8 oraz opowiadania: Godzina przed świtem; Trzeci dzień natarcia; Samotny rajd.

12. Pancerniacy z Drugiej. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1978, 118 s.

Nadto słuchowiska zrealizowane w Teatrze Polskiego Radia w 1951-1970, m.in.: Jamnik. — Ludzie Nowej Partii. — O słuszną sprawę. — Pieczone gołąbki. — Przelamane fronty. — Skarb barona Wietersheima. — Skrzypce porucznika Artura. — Synek kompanii. [Współaut.:] M. Sterbówna. — Warszawa i Wrocław. — W górę. — Wrześniowa noc. — Zobowiązanie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1970, 1989. — Wywiady: K. Nepomucka: Rozmowy z pisarzami: W.K. Chłop. Droga 1966 nr 79. — T. Kubiak: Piewca żołnierskiego trudu. Głos Koszala. 1968 nr 282.

SWPP 2 (E. Głębińska).

[Frontowe drogi:] A. Kaska: Bez koturnów. Nowe Książ. 1958 nr 52, Z. Załuski: Kąt widzenia. W tegoż: Przepustka do

historii. Wwa 1961, toż w wyd. 2 Wwa 1963. — [Godzina przed świtem:] B. Kogut: Kronika i powieść z tezą. Życie Lit. 1963 nr 41, przedr. w tegoż: Manowce. Poznań 1969; W. Szwedowicz: Wojenka, wojenka. Nowe Książ. 1963 nr 21. — [Jarzębina czerwona:] W. Chołodowski: Jarzębina i pirotechnika. Tyg. Kult. 1970 nr 5; J. Fuksiewicz: Bateria kołobrzewska z perspektywy okopów. Kultura 1970 nr 5; B. Janicka: Wojna i stereotypy. Kino 1970 nr 1; R. Marszałek: Jarzębina czerwona, z natury imitowana. Współczesność 1970 nr 2. — J. Mazurczyk: „Wojenka, cudna pani ...”. Jantar 1972 nr 45 [rec.: Wojna i wojenka]. — [Noce bez snu:] S. Jurkowski: Wojna i wojenka. Literatura 1978 nr 13; [B. Krolikowski] Blazej: Londyńska przygoda. Kamena 1978 nr 13. — S. Dymek: Żołnierska autobiografia W.K. Nke 1985 nr 12 [rec.: Frontowe drogi].

E.G.

KOTOWSKA Monika ur. 1942

Prozaik.

Urodzona 5 września 1942 w Krakowie; córka Kazimierza Kotowskiego, inżyniera, i Marii z Hołyńskich. Uczęszczała do szkoły średniej w Piasecznie pod Warszawą. Debiutowała w 1955 opowiadaniem „Stary człowiek z chlebem”, ogłoszonym w *Po prostu* (nr 40). W 1957 uzyskała Warszawską Nagrodę Literacką Młodych za opowiadanie „Tryptyk wiejski”. W następnych latach rozwijała twórczość prozatorską. Zamieszczała opowiadania m.in. we *Współczesności* (1956, 1959-61, 1963), *Nowej Kulturze* (1956-58, 1963) i *Życiu Literackim* (1959-60). Zajmowała się także pisaniem scenariuszy filmowych. W 1963 wyszła za mąż za Andrzeja Sylwestra Porowskiego, fizyka. Od 1965 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W tymże roku podjęła studia z zakresu historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. W 1967 wyjechała do Stanów Zjednoczonych i do 1969 przebywała w Bostonie. Po powrocie do Polski zajęła się ponownie pracą literacką. W 1989 została członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bóg dla mnie stworzył świat. Opowiadania współczesne. Wwa: Iskry 1957, 203 s.

Zawartość: Bramy bajek: Stary człowiek z chlebem; Wyplata będzie w niedzielę; Bóg dla mnie stworzył świat; Zaczarowana uliczka; Siedem nocy; Bramy bajek. — Opowiadania schematyczne: Dziewczyna, która jechała na gapę; Białe pole; Papierowe ubrania bohaterów; Plecak Don Kichota; Mały pejżaż z rybami; Cztery metry od nieba. — Opowiadania liryczne: Opowiadanie liryczne; Spokojnie niejsze na ziemi; Wieczór jak płatek śniegu; Trzy kociały na molo; Transakcja; Mała płytka błękitu; Sobota; Kiosk na końcu świata; Tylko krople wody; Klipsy w kształcie bananów.

2. Most na drugą stronę. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1963, 164 s.

Zawartość: Opowiadania po wojnie: Most na drugą stronę; Stary człowiek z chlebem [poz. 1]; Podróż do wnętrza muszli; Wyplata będzie w niedzielę [poz. 1]; Zaczarowana uliczka [poz. 1]; Piękny ogień; Sprawdzone zabawy; Koniec wojny; Słowa; Kiedy spadają gwiazdy; Wygrzywanie. — Wszyscy będą dorosłymi: Wybory; Moje dobre panie; Martwa natura z lod-

mi; Smutek; Cztery metry od nieba [poz. 1]; Wszyscy będą dorosłymi; Wyjątkowa niedziela; Miasto w nocy. Przekł. a.n.g.: The bridge to the other side [Przeł.] M. Wojciechowska. Doubleday, N.Y. [1970].

3. Piękna droga. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 464 s. Wyd. nast. tamże 1986.

4. Kolorowe lato. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1980, 258 s.

Zawartość: Listopad: 1. Sprawy prywatne. 2. Gorączka. 3. Jesienne dni. 4. Papierowa róża. — Kolorowe lato.

5. Schody do nieba. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1988, 168 s.

Nadto scenariusze filmowe (powst. przed 1965; nie zrealizowane; inf. autorki): Czerwiec; Jesteśmy sami na świecie. [Współaut.:] A. Wajda; Pierwszy dzień stworzenia. [Współpraca reż.:] A. Munk; Podarunek.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). [Bóg dla mnie stworzył świat:] L. Budrecki: Trzy debiuty. *Twórczość* 1957 nr 12; J. Kajtoch: Najmłodszy w drodze na Parnas. *Życie Lit.* 1957 nr 38; S. Pietraszko: Czarne studnie i perłaż z klipsami. *Nowe Śyg.* 1957 nr 35; H. Zaworska: Opowiadanie o „elastycznym sumieniu”. *Nowe Książ.* 1957 nr 20; B. Maszkowski: Debiut M.K. *Pomorze* 1958 nr 3. — [Most na drugą stronę:] H. Kirchner: „Straszną dziewczynka”. *Współczesność* 1963 nr 23; J. Łukasiewicz: Wszyscy będą dorosli. *Odra* 1963 nr 12; R. Marszałek: Ażyl w dzieciennym pokoju. *Twórczość* 1963 nr 12. — [Piękna droga:] M. Dąbrowski: Dociekania psychologiczne. *Twórczość* 1973 nr 5; J. Pieszczachowicz: Droga do dojrzałości. *Nowe Książ.* 1973 nr 8; B. Rogatko: Między deprawacją a niewinnością. *Mis. Lit.* 1973 nr 8; T. Wałas: Na temat dowolny. *Życie Lit.* 1973 nr 10. — H. Beręza: Młodzieźowść. *Twórczość* 1984 nr 9. Rec.: Schody do nieba].

B.T.

KOTT Jan ur. 1914

Krypt.: jk.; J.K.; jk.; (jk); — nadto pseud. używany też przez innych autorów. Kandyd. Historyk literatury i teatru, krytyk literacki i teatralny, edytor, eseista, tłumacz.

Urodzony 27 października 1914 w Warszawie; syn Maurycego Kotta, urzędnika, i Kazimiery z Wertensteinów, nauczycielki. W dzieciństwie mieszkał przez jakiś czas w Bielsku (obecnie Bielsko-Biała). Uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Warszawie. Debiutował w 1932 artykułem pt. „Kryzys zamiłowań estetycznych”, wydrukowanym w *Kuźni Młodych* (nr 2); z piśmie tym współpracował następnie do 1934. Należał do Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej (wystąpił w 1934). W 1932 założył wspólnie z Ryszardem Matuszewskim i Włodzimierzem Pietrzakiem Klub Artystyczny „S”. W tymże roku zdał maturę i rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim (UW), ukończone w 1936. Równocześnie studiował w Instytucie Francuskim i w 1935 uzyskał „Certificat de droit”. W okresie studiów brał udział w pra-

cach Koła Polonistów i przewodniczył Kołu Socjologii Pozytywnej. Artykuły, szkice i recenzje literackie oraz wiersze ogłaszał m.in. w *Życiu Akademickim* (1932-34), *Pionie* (1934-38), *Kamienie* (1935-36), *Okolicy Poetów* (1935-36), *Przeglądzie Współczesnym* (1935-37), *Sygnalach* (1937), *Wiedzy i Życiu* (1937-38; m.in. w 1938 w rubryce „Książki nadesłane”). W 1933 został członkiem ZZLP. W 1936 odbył służbę wojskową w podchorążówce 71. Pułku Piechoty w Zambrowie, a potem 33. Pułku Piechoty w Łomży. Od 1937 pracował kolejno w Funduszu Pracy i Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. W 1938 otrzymał stypendium rządu francuskiego i przebywał przez rok w Paryżu, przygotowując doktorat z filologii romańskiej. W czerwcu 1939 poślubił Lidę Steinhaus, córkę matematyka prof. Hugona Steinhausa. W sierpniu tegoż roku powrócił do Warszawy. Zmobilizowany, brał udział w obronie stolicy w 21. Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy”. Następnie do 1941 przebywał w zajętym przez ZSRR Łwowie, gdzie pracował kolejno w Państwowym Wydawnictwie Książek dla Mniejszości Narodowych, w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich i w archiwum państwowym. Był członkiem Związku Pisarzy Radzieckich Ukrainy. Po wybuchu wojny radziecko-niemieckiej powrócił w grudniu 1941 do Warszawy, gdzie utrzymywał się z nielegalnego handlu. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej, działał w Klubach Inteligencji Postępowej. W 1944 wstąpił do PPR (od 1948 PZPR), pracował w Wydziale Inteligenckim. Od tegoż roku był członkiem Armii Ludowej i z jej ramienia współredagował pismo konspiracyjne *Młoda Demokracja*. Opracował w tym okresie zbiór szkiców (opublikowany w 1946 pt. „Mitologia i realizm”); otrzymał honorarium z funduszu, którym dysponował Zbigniew Mitzner, na zakup rękopisów dla projektowanego wydawnictwa „Wisła”. Po upadku powstania warszawskiego przebywał w okolicach Warszawy. Przyłączył się na krótko do walczącego w rejonie Piaseczno-Tarczyn oddziału partyzanckiego AK, który opuścił w związku z chorobą. Później przebywał w Krakowie i Szczawnicy. Po zakończeniu wojny zamieszkał w Łodzi i kontynuował pracę literacką i naukową. W 1945-48 należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Kuźnica*, w którym publikował artykuły i recenzje teatralne. W tym okresie współpracował także m.in. z tygodnikami *Odrodzenie* (w 1945 cykl pt. „Po prostu”), *Przekrój* (w 1946 stały felieton „Kropka nad i”) oraz z miesięcznikiem *Twórczość* (1945-46, 1949-52). W 1947 uzyskał na Uniwersytecie Łódzkim doktorat w zakresie filologii romańskiej na podstawie pracy pt. „Mitologia i realizm” (promotor prof. Zygmunt Czerny). W następnych latach prowadził prace badawcze, głównie nad polskim Oświece-

niem. Należał do inicjatorów, a w 1948 do zespołu założycielskiego Instytutu Badań Literackich (IBL); w 1948-49 był zastępcą dyrektora, od 1948 kierował Działem Wydawnictw Instytutu. W 1948 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1949 wyjechał do Wrocławia, gdzie wspólnie z Tadeuszem Mikulskim kierował tamtejszym oddziałem IBL oraz jako zastępca profesora objął katedrę literatury romanńskiej, a w 1951 katedrę filologii polskiej na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). W 1950-55 był członkiem komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*, a w 1950-57 redagował serię wydawniczą IBL pt. *Studia Historycznoliterackie*. W 1951 otrzymał wraz z zespołem kierowniczym IBL Nagrodę Państwową II stopnia w dziedzinie humanistyki. W 1952 wszedł w skład Rady Naukowej IBL. W tymże roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym UWr. Po powrocie w 1953 do Warszawy wykładał historię literatury polskiej na UW. Równocześnie nadal pracował w IBL (do 1957): w 1953-55 ponownie pełnił funkcję zastępcy dyrektora IBL, następnie kierownika Działu Historii Teatru. Redagował serie wydawane w IBL: *Teatr Polskiego Oświecenia* (1955-66), podserię A serii *Historia i Teoria Literatury. Studia* (1959). Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, m.in. w 1946, 1949 i 1955 do Francji, w 1948 do Anglii, w 1949 do Bułgarii i Danii, w 1952 do NRD, w 1954 do Chin. Liczne artykuły, recenzje teatralne i przekłady z języka francuskiego publikował m.in. w tygodniku *Przegląd Kulturalny* (1952-62; tu m.in. w 1954-59 cykl „Jak wam się podoba”) i miesięczniku *Dialog* (1957-66). W 1954 należał do kolegium redakcyjnego *Kwartalnika Neofilologicznego*. W 1955 otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia w dziedzinie literatury. W tym okresie rozpoczął studia nad twórczością W. Shakespeare'a. W 1957 wystąpił z PZPR w związku z zawieszeniem przez władze miesięcznika *Europa* przed ukazaniem się pierwszego numeru. W 1958-60 zajmował stanowisko kierownika literackiego Teatru im. S. Jaracza w Łodzi. W 1960-65 był ponownie zatrudniony w IBL PAN; kierował w 1962-64 Pracownią Literatury Oświecenia we Wrocławiu i w Warszawie; został członkiem Rady Naukowej Instytutu. W 1964-69 należał do komitetu redakcyjnego serii *Studia z Okresu Oświecenia*. W 1963 przebywał kilka miesięcy w Oxfordzie (St. Anthony's College), gdzie pracował naukowo. W marcu 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. W tymże roku został członkiem honorowym Modern Language Association of America. W 1965 otrzymał stypendium Fundacji Forda. W 1966 przyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie wykładał początkowo jako visiting professor na tamtejszych uniwersytetach: w Yale (1966/67, 1968/69) i Berkeley (1967/68), w 1968

pracował na uniwersytecie w Louvain (Belgia), a od 1969 jako full professor w State University of New York w Stony Brook. Gościnnie wykładał w wielu uniwersytetach na całym świecie. Władze polskie uniemożliwiły mu formalne przedłużenie pobytu za granicą i odebrały w 1969 tytuł profesora UW. Rozprawy i szkice na temat teatru drukował w londyńskich *Wiadomościach* (1969-81) oraz w zagranicznych czasopismach teatralnych i literackich, przede wszystkim amerykańskich, m.in. w *Tri-Quarterly*, *Performing Arts*, *Theater Quarterly*, *Arion*, *The New Republic*, *Salmagundi*, *Partisan Review*, *The New York Review*, *The Drama Review*. Uczestniczył jako doradca lub reżyser w wystawieniach sztuk W. Shakespeare'a, antycznych tragedii greckich oraz utworów S.I. Witkiewicza i S. Mrożka w teatrach angielskich i amerykańskich (głównie studenckich). W 1972/73 jako stypendysta Fundacji Guggenheima wygłaszał przez semestr wykłady na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie. W 1975 wszedł w skład redakcji *Cahiers de l'Est*. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1976/77 pełnił funkcję naczelnego doradcy dramatycznego w Burgtheater w Wiedniu. W 1978/79 ponownie wykładał jako visiting professor na uniwersytecie w Yale. W 1979 otrzymał obywatelstwo amerykańskie, od tegoż roku zaczął odwiedzać kraj. Uczestniczył w Kongresie Kultury Polskiej w 1981, przerwany przez stan wojenny. W 1983 przeszedł na emeryturę. W 1985-86 był jako visiting scholar w The Getty's Center w Santa Monica. W latach osiemdziesiątych drukował artykuły w *Zeszytach Literackich*, wydawanych w Paryżu, w nowojorskim *Przeglądzie Polskim*, od 1989 publikował w *Dialogu* (m.in. cykl felietonów pt. „Dwie strony”) i *Tygodniku Powszechnym*. W 1989 został członkiem SPP. W 1993 otrzymał medal Roberta Lewisa za dorobek w dziedzinie poszukiwań teatralnych. Odznaczony Krzyżem Walecznych (1945), Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1950), francuskim odznaczeniem „Médrite des Arts et Lettres” (1989). Mieszka w Stony Brook pod Nowym Jorkiem.

TWÓRCZOŚĆ

1. S. [Wiersze; autorzy:] ..., R. Matuszewski, W. Pietrzak. Wwa: F. Hoesick 1934, 66 s. *Bibl. Klubu Artyst. S.*, 1.
Wiersze J.K. na s. 7-26.

2. Drogi awangardy poetyckiej w Polsce. [Wwa: Wydawn. Prz. Współcz. 1935], 12 s.

3. Podwojony świat. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. 1936, 31 s. *Bibl. Klubu Artyst. S.*, 3.

4. Mitologia i realizm. Szkice literackie. Tacyt, Stendhal, Gide, Nadrealiści, Conrad, Malraux.

Wwa; Czyt. 1946, 166 s. Wyd. 2 przejrz. Wwa; PIW 1956.

Zawartość: Przed końcem świata. — Nad Stendhalem: Substancja, której całą istotą jest myślenie; Generałowice gwardii i legenda napoleońska; Tatuże i don Juan; Kreacja bohatera. — Przygoda duchowa: Klucz od „studni przepaści”; Zgasłe miły poetyckie; Droga nadrealizmu; Powrót do rzeczywistości. — Dramat pozorów (A. Gide): Lafcadio i koniec świata; Model człowieka; Podróż do Afryki; O „Falszerych”; Podróż do ZSRR; Goethe lat międzywojennych. — O laickim tragizmie (Conrad i Malraux): Tragizm i maski tragizmu; Podróż do kresów doświadczenia; Tragiczne widowisko; Przeciwno heroizmowi; Historia miarę człowieka.

5. Po prostu. Szkice i zaczepki. Bydg., Wwa; Książka 1946, 212 s.

Zawartość: Postęp i bzdura; Podstawy polityki kulturalnej; Sprawa książki; Smok i śpiące królowy; O publicystyce; Ani gorący, ani zimni; Spisek milczenia; Zciemnianie zostało zmiesione; Urzędniczy kultury; Uczono geści i profesorowie uniwersytetu; Wójtak i polityka; Dwa opowiadania albo powiastka moralna; Protokół i przedpokój; Dwie miary; Nieco prawa i ocena czynu; Prawo i humanizm; Jeszcze o prawie; Zwycięstwo zdrowego rozsądku. — Walka o realizm: W stronę klasyków; Świętoszek bez kołców; Dwa realizmy; O katastrofizm; Drewniane bomby; Elektra po polsku; O zamówieniu społecznym; Przewodnik po krainie idylli; Rozmowa; Droga do realizmu; Uciekla nam przepióreczka; Przedwiośnie; Półrocze „Tygodnika Powszechnego”; Obrachunki noworoczne. — Londyn. — Felietony drukowane w 1945 na łamach *Odrodzenia* w rubryce pt. „Po prostu”

6. Węgiel. [Szkic publicystyczny]. [Wwa:] Książka 1946, 32 s. Przedr. zob. poz. 16 (t. 1).

7. O społecznym awansie. [Szkic publicystyczny]. Łódź: Książka 1947, 28 s.

8. O „Lalce” Bolesława Prusa. [Szkice]. Wwa; Książka 1948, 102 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa; KiW 1949, wyd. 3 tamże 1950.

Zawartość: Przedmowa do „Lalki”; Spór o „Lalkę” i pozytywizm

9. Notatki z podróży. [Egz. korektorski; Wwa; PIW 1949, 151 s.]

Tom zatrzymany przez cenzurę; jedyny egz. korektorski znajduje się w zbiorach J. Timoszewicza (Warszawa, IS PAN). Zawiera notatki z podróży do Anglii jesienią 1945 i wiosną 1948, z kilkakrotnych podróży do Francji oraz do ZSRR w listopadzie 1947.

10. Szkoła klasyków. [Szkice literackie]. Wwa; Czyt. 1949, 185 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 przejrz. i popraw. tamże 1951. Z prac IBL, wyd. 3 popraw. i rozszerz. 1955, 312 s. PAN IBL.

Zawartość: Narodziny powieści czyli o Danielu Defoe [dot. Robinsona Crusoe]; Podróż Guliwera [J. Swifta]; Manon Lescaut i jej towarzyszy [A.F. Prévosta]; Obronca gustów trzeciego stanu [dot. D. Diderota]; Wakacje z Sainte-Beuvenem [dot. Ch. Sainte-Beuve'a]; Groźny Dickens; Szkoła historii [dot. powieści historycznej]. — w wyd. 3 nadto: Wielka encyklopedia; Miara postępowości w historii literatury.

Przekł. hebr.: Bet-sefer shiel klaskaim. [Przeł.] M. Halamish. Merchawia 1954. — niem.: Die Schule der Klassiker. [Przeł.] J. Papack. Berlin 1954.

11. Nowy Świętoszek. Komedia w 5 aktach. [Współaut.:] S. Dygat. Praprem. Wr., T. Kameralny

1950. Wyd. Wwa; KiW 1950, 114 s. Wyd. nast. [B.m.w. 1950].

12. Trwałe wartości literatury polskiego Oświecenia. [Szkic]. Wwa; PIW 1951, 71 s. Z prac IBL.

13. Wiktor Hugo — pisarz walczący. [Szkic]. Wwa; KiW 1952, 57 s.

14. Kandyd czyli optymizm. [Utwór dramatyczny dla teatru lalek]. Powst. przed 1953.

Wy różnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki, Centr. Zarządu Teatrów i ZLP na sztukę dla teatru lalek w 1953.

15. Jak wam się podoba. Wwa; PIW 1955-1962. Spotkanie pierwsze. 1955, 318 s.

Spotkanie drugie. Poskromienie złoźników. 1957, 210 s.

Spotkanie trzecie. Miarka za miarkę. 1962, 349 s. Wybór felietonów i recenzji teatr. drukowanych w prasie, m.in. z cyklu pt. „Jak wam się podoba”, publikowanego w 1954-1961 na łamach *Prz. Kult.*

16. Postęp i głupstwo. Szkice. T. 1: Publicystyka; Notatki z podróży. 1945-1956. T. 2: Krytyka literacka; Wspomnienia. 1945-1956. Wwa; PIW 1956, 388 + 365 s.

Wybór felietonów i recenzji; m.in. w t. 1 szkic Węgiel [poz. 6].

17. Szkice o Szekspirze. Wwa; PIW 1961, 330 s. Wyd. nast. tamże 1962.

Zawartość: Z lektury: Królowie [dot. Ryszard III]; „Hamlet” Wyspiańskiego; Troilus i Kresyda zadziwiający i współczesni; „Makbet” albo Zarażeni śmiercią; „Król Lear” czyli Końcówka; Niech Rzym utonie w Tybrze [dot. Antoniusz i Kleopatra]; „Koriolan” albo O sprzecznościach szekspirowskich; Pałeczka Prospera [dot. Burza]. — Z widowisk [wybór rec. teatr]. Nagroda J.G. Herdera przyznana przez uniwersytet w Wiedniu w 1964.

Przekł. (częściowe): ang.: Shakespeare, our contemporary. [Przeł.] B. Taborski. Garden City, N.Y. 1964, wyd. nast. ze wstępem P. Brooka London 1964, London 1965, London 1967. — czes.: Shakespeareovské čty. [Przeł.] L. Furgyiková. Praha 1964. — fiń.: Shakespeare tänään. [Przeł.] S. Hirvinen. Porvoo, Helsinki 1965, wyd. nast. Porvoo, Helsinki 1967. — franc.: Shakespeare noire contemporain. [Przeł.] A. Posner. Paris 1962. — niem.: Shakespeare heute [Przeł.] P. Lachmann. München 1964. — norw.: Shakespeare — vår samtide. [Przeł.] C.F. Engelstad. Oslo 1966. — słowen.: Shakespeare naš sodobnik. [Ina k. tytułowej] Eseji o Shakespeareu. [Przeł.] U. Kraigher, R. Vrančič. Ljubljana 1964. — węgier.: „Sztínház az egész világ...”. [Przeł.] G. Balogh. Budapest 1968. — włos.: Shakespeare nostro contemporaneo. [Przeł.] V. Pirelli. Milano 1964, wyd. nast. Milano 1976.

18. Szekspir współczesny. [Szkice]. Wwa; PIW 1965, 473 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1990.

Zawartość: I. Tragedie: z poz. 17: Królowie; Troilus i Kresyda zadziwiający i współczesni; „Makbet” albo Zarażeni śmiercią; „Król Lear” czyli Końcówka; Niech Rzym utonie w Tybrze; „Koriolan” albo O sprzecznościach szekspirowskich. — nadto: Hamlet połowy wieku; Dwa paradoksy „Otella” — II. Komedia: Tytania i głowa osła [dot. Sen nocy letniej]; Gorzka Arkadia [dot. Sonety]; Pałeczka Prospera [poz. 17]. — III. Appendix: Hamlet Wyspiańskiego [poz. 17]; Szekspir okrutny i prawdziwy; Notatki.

Przekł. ang.: Shakespeare, our contemporary. [Przeł.] B. Taborski. Garden City, N.Y. 1966, wyd. nast. London 1978,

— arabski: Bahdad 1980 [inf. autora], — duń.: Shakespeare vor samtidige [Przeł.] K. Windfeld-Hansen. [København] 1966, — franc.: Shakespeare, notre contemporain. [Przeł.] A. Posner. Verviers [1965], wyd. nast. Paris 1978, Paris 1993, — greck.: Saixper o Synchronos. [Przeł.] A. Kotzia. Athina 1970 [inf. autora], — hiszp.: Apuntes sobre Shakespeare. [Przeł.] J. Maurizio. Barcelona 1969, — holend.: Shakespeare — tijdgenoot. [Przeł.] B. Hulsing. Amsterdam 1967, — jap.: Sheikusupia-wa warewara-no dajidai jin. [Przeł.] Hachiya Akio. Kishi Tetsuo. Tōkyō 1968, wyd. nast. [wyd. 9?] Tōkyō 1979; Sheikusupia kanibaru. [Przeł. z ang.] T. Hiroshi. Tōkyō 1989, — niem.: Shakespeare heute. [Przeł.] P. Lachmann. Frankfurt am Main 1965, wyd. nast. wyd. nowe poszerz. München 1970, München 1980, Berlin 1989, Frankfurt am Main 1991, — portug.: Shakespeare, nosso contemporâneo. [Przeł.] N. H'vila. Lisboa 1968, — rum.: Shakespeare, contemporanul nostru. [Przeł.] A. Livescu. T. Roll. [București] 1969, — serb.-chorw.: Sekspir naš savremenik. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1963, wyd. nast.: wyd. rozszerz. i przejrz. Novi Sad 1985, Sarajevo 1990, — szwedz.: Shakespeare — vår samtida. [Przeł.] J. Kunicki, C. Leche. Stockholm 1967, — węgier.: Kortársunk Shakespeare. [Przeł.] G. Kerényi, É. Sebők. [Budapest] 1970.

19. Theatre notebook: 1947-1967. [Przeł.] B. Taborski. Garden City, N.Y.: Doubleday 1968, XIV, 268 s. Wyd. inne London: Methuen 1968.

Zawartość: Preface — I. On the Polish theatre: A genealogy of contemporary Polish drama; Primitive and modern [dot.: Mikołaj z Wilkowiec: Historia o chwalebnyim znartwychwstaniu Pańskim wyst. w reż. K. Dejmka; por. poz. 20]; A romantic prologue; Masquerade and reality [dot.: C. Norwid: Piersień wielkiej damy; por. poz. 20]; „Oh, those are the robber books”, „Why don't you want to write about it, gentlemen?” [dot.: A. Mickiewicz: Dziady]; „Let the Poles pray, respect the czar, and believe in God ...” [dot.: J. Słowacki: Kordian]; Fredro, or the national comedy; Wypiański with a very Polish finale [dot.: Wyzwolenie]; My Lady's visit [dot.: L. Kruczkowski: Odwiedziny]; „Morning star disperses monsters” [dot.: A. Mickiewicz: Oda do młodości]; Smoky stove and the Poles [dot.: K.I. Gałęziński: Zielona gęś]; „I've no dresses, I put on what I can find”; How much does a new pair of shoes cost? [dot.: F. Dürrenmatt: Wizyta starszej pani]; Dürrenmatt [dot.: Romulus Wielki]; The devil's logic [dot.: motywu diabła w literaturze; por. poz. 20]; Ida Kamińska's mother Courage; Irena Eichler's mother Courage [por. poz. 20]; Brecht's „Arturo Ui” [dot.: „Kariery Arturo Ui” i T. Lomnickiego w roli Hitlera; por. poz. 20]; Holoubek, or the actor; „Oedipus” in Prose [Sofoklesa]; An unexpected Racine; „Ivona” comes of age [W. Gombrowicz]; A very Polish card index [dot.: T. Różewicz: Kartoteka]; Mrozek's family [dot.: S.I. Witkiewicz: Kurka wodna; S. Mrozek: Tango; por. poz. 20] — II. Journal of a traveling spectator: In the Chinese theatre; Obraztsov and the puppets; Raikin; Knowst thou the land ...; The return of the Harlequin; Italian journal, 1962 [por. poz. 20]; At night; A little treatise on eroticism [por. poz. 20]; „Medea” at Pescara [dot. wyst. tragedii Eurypidesa przez teatr z Pireus; por. poz. 20]; Encounters, 1965; Happenings in Edinburgh, 1963 [por. poz. 20]; Marceau, or the creation of the world [por. poz. 20]; Strange thoughts about Kafka; A note on Beckett's realism [dot.: „Radosne dni”; por. poz. 20]; On the relevance of Molière: Theatre and literature [por. poz. 20]. Przeł.: jap.: Engeki no mirai o Kataru. [Przeł.] Tetsuo Kishi. Tōkyō 1976, — włos.: Il diario teatrale. [Przeł.] O. Marotti. Roma [1978].

20. Aloys. Dzienniki i małe szkice. Wwa: PIW 1969, 164 s.

Zawiera szkice: Aloys; Mały traktat o umieraniu; O jednej śmierci; Spotkania; Gdzie leży ten zamek [dot.: D.A.F. de Sade: Eleonora czyli zamek hrabiego Falsena; S. Przybyszewski:

Śnieg; S.I. Witkiewicz: Agnostyczna Eleonora czyli szwedzki sadyzm; F. Sagan: Zamek w Szwecji; Rozmowy Z. Nałkowskiej; O M. Dąbrowskiej, — oraz teksty druk. w przekł. ang. por. poz. 19; Dziennik włoski; „Medea” w Peszarze; Mały traktat o erotyce; Notatka z Edynburga; Marceau albo o stworzeniu świata; Matka Courage Eichlerówny; Brecht czyli teatr; Prymityw i współczesność; Wielkie serio i buffo Norwida; Rodzina Mroźka; Przyczynek do reżizmu Becketta; Diabelski wątpliwości. Teatr i literatura.

21. Zjądanie bogów. Szkice o tragedii greckiej. Powst. przed 1973. Wyd. Kr.: WL 1986, 351 s.

Zawartość: Od Autora — „Ja w mej chacie spać nie mogę ...”; Góra i dół albo o wieloznacznościach Prometeusza [dot.: Ajschylos: Prometeusz skuty]; Ajaks potrójnie oszukany albo o heroizmie absurdalnym [dot.: Sofokles: Ajaks]; „Ale gdzie jest teraz nasz sławny Herakles”; I. Twarze Heraklesa albo mit pęknięty, II. Czarny Sofokles albo o krązeniu jądów [dot.: Sofokles: Trachinki]; III. Dwa powroty Heraklesa. („Ach, być kamieniem ...”) [dot.: Eurypides: Oszały Herakles]; IV. Filoktet albo odmowa [dot.: Sofokles: Filoktet]; Welon Alcesty [dot.: Eurypides: Alcesta]; Bachantki albo zjądanie boga [dot.: Eurypides: Bachantki] — Dodatek I: „Medea” w Peszarze [por. 20]; Elektra, Hamlet i Orestes, — Dodatek II: Tragedia grecka i absurd. Nagroda Pol. Ośrodka Międzynarodowego Inst. Teatr. (III) w 1988.

Przeł.: ang.: The eating of the gods. An interpretation of Greek tragedy. [Przeł.] B. Taborski, E.J. Czerwinski. New York [1973], wyd. nast.: London 1974, New York [1974], Evanston, Ill. 1987, — franc.: Manger les dieux. Essais sur la tragédie grecque et la modernité. [Przeł. z ang.] J.P. Cottereau, M. Lisowski. Paris 1975, wyd. nast.: Paris 1976, [Paris] 1989, — greck.: Theofagia. Dokimia già tén arhaia tragōdia. [Przeł.] A. Berukokake-Artēme. Athina 1976, wyd. nast.: Athina 1984, — hiszp.: Al manjar de los dioses. Una interpretación de la tragedia griega. [Przeł.] J. Tovar. Mexico 1977, — niem.: Gott-Essen. Interpretationen griechischer Tragödien. [Przeł.] P. Lachmann. München 1975, wyd. nast.: Berlin 1991, — serb.-chorw.: Jedenje bogova. Studije o grčkim tragedijama. [Przeł. z ang.] P. Vujičić. Beograd 1974, — włos.: Mangiare dio. Una interpretazione della tragedia greca. Milano 1977, wyd. nast. Milano 1990.

22. Kamienny Potok. Szkice. Warszawa: Niezależna Ofic. Wydawn.* 1981, 141 s. Wyd. nast.: [wyd. poszerz.] Londyn: Aneks 1986; wyd. 2 krajowe rozszerz. Kr.: WL 1991.

Zawartość: Przedmowa do „Apelacji” [przedm. do przekł. ang. opowiadania J. Andrzejewskiego]; Listy Kassandry z ziemi berneńskiej [dot.: J. Stempowski: P. Hostowicz: Listy z ziemi berneńskiej; por. poz. 27]; ... może innej apokalipsy nie będzie [dot.: T. Konwicki: Mała apokalipsa]; Świadcтво Borowskiego; Cenzura jako system; „Rewizor” albo autor komedii; Ibsen na nowo odczytany; Witkiewicz albo realizm nieoczekiwany; Gęba i grymas [dot.: W. Gombrowicz: Ferdurdurke]; „Czemu mam tańczyć w tragicznym chórze ...” [dot. teatru J. Grotowskiego]; Ikona i absurd [dot. teatru absurd]; Koniec teatru niemożliwego [dot. teatru J. Grotowskiego, P. Brooka, A. Artauda]; No, albo o znakach [dot. teatru japońskiego]; Bunraku i Kabuki albo o naśladownictwie [dot. teatru japońskiego]; List o Hamlecie; Prospero albo reżyser [dot.: W. Szekspir: Burza; por. poz. 24]; „Lubo snem, lubo cieniem, lub marą nikczemną” [dot. motywu śmierci w literaturze]; Cudowny kolektak z mickiewiczowskiego kantorka [dot.: A. Mickiewicz: Dziady]; Miesiąc po trzynastu latach; Zagadka Szekspira, — w wyd. z 1986 nadto: Klatka szuka ptaka; Modernistyczny Witkacy; Ionesco albo śmierć w ciąży; Koniec teatru niemożliwego; Kantor i Brook; O powadze teatru; Polska diaspora [przemówienie wygłoszone 12 XII 1981 na Kongresie Kultury Polskiej w Wwiel]; Dziwne obyczaje zwierząt; Zawal

serca; Pamięć ciała; Rzecz o ukąszeniach, — w wyd. z 1991 nadto: Gracz jako aktor [fragm. art. Gogol i Czechow, poz. 15]; Albertynka wiecznie młoda; Dagny, Lulu i Witkacy; Kadysz Kantora [por. poz. 27]; Pamięć ... ale jaka pamięć?; Grotowski albo granica [por. poz. 27]; Z daleka, z bliska; Dramaturg; Symulacja; Jaśniepanicz z Małoszyc i nauczyciel z Drohobycza [W. Gombrowicz i B. Schulz]; Emigranci [S. Mroźka]; Zmut jaka to forma?; „Ty silna noc” [Cz. Miłosz]; Aniołowie i córki ludzkie; Lem i krakowskie wielbłądy; W kuchni szamanicy [w Korei]; Puste stoliki [dot. J. Minkiewicz]; Lec; Ket w samo południe [K. Puzyński]; Mistyczny poemat gnozy; Gilgamesz albo śmiertelność; Z eposu, hymnów i pieśni babilońskich [przekłady].
Przeł. ang. większości tekstów zob. poz. 23.
Przeł. serb.-chorw.: Kamieni potok. [Przeł.] B. Rajčić. Beograd 1990.

23. The theater of essence and the other essays. With an introduction by M. Esslin. [Przeł. K. Bitte- nek, D. Międzyrzeczka, B. Taborski, L. Valey i in.]. Evanston, Ill.: Northwestern University Press 1984, 218 s.

Zawiera szkice drukowane uprzednio w prasie amerykańskiej, wersja pol. por. poz. 22. Shakespeare's riddle; The author of comedy, or The inspector general; Ibsen „Read Anew”; Witkiewicz, or The dialectic of anachronism; On Gombrowicz; Ionesco, or A pregnant death; Noh, or about signs; Bunraku and Kabuki, or about imitation; The icon and absurd; Why should I take part in sacred dance?; After Grotowski: The end of impossible theater; The theater of essence: Kantor and Brook; Tadeusz Borowski: A European education; A cage in search of a bird; The serpent's sting; The seriousness of the theater.

Nagroda Georg Jean Nathan Award (USA) w dziedzinie krytyki teatr. w 1986.

24. The Bottom translation: Marlowe and Shakespeare and the carnival tradition. [Przeł.:] D. Międzyrzeczka, L. Valey. Evanston, Ill.: Northwestern University Press 1987, 165 s.

Zawartość: The two hells of doctor Faustus; The Bottom translation, „The Tempest” or repetition; The „Aeneid” and „The Tempest”; Prospero or the director [por. poz. 22]; „Ran”, or the end of the world [dot. filmu Kurosawy na podstawie W. Shakespeare'a „Król Lear”]; The cruel Webster. — Wersja pol. wszystkich tekstów por. poz. 28.

25. Przyczynek do biografii. Londyn: Aneks 1990, 182 s. Wyd. 2 przejr. i poszerz. pt. Przyczynek do biografii; Zawał serca. Kr.: WL 1995, 360 s.
Przeł.: ang.: Still alive. Autobiographical essay. [Przeł.] J. Kasicka. New Haven, London 1994, — franc.: La vie en sursis. Esquisses pour une biographie. [Przeł.] M. Bouvard. Paris 1991, — jap.: [Przeł.] Sekiguchi Takimasa. Tokyo 1994 [inf. autora], — niem.: Leben auf Raten. Versuch einer Autobiographie. [Przeł.] A. Grzybkowska. Berlin 1993.

26. Pisma wybrane. Wybór i układ [oraz wstęp]: T. Nyczek. T. 1-3. Wwa: Krąg 1991.

T. 1. Wokół literatury, 334 s.

Zawartość: I. Zgąsłe mity; Katolicki sens dramatu Rimbauda, — z poz. 4; Zgąsłe mity poetyckie; Droga nadrealizmu; Podróż do Afryki; Tragizm i maski tragizmu; Przeciwno heroizmowi; Powrót do rzeczywistości. — II. Wielkie wzory: W stronę klasyków [poz. 16], — z poz. 10: Narodziny powieści czyli o Danielu Defoe; Podróż Guliwera; Obrońca gości trzeciego stanu; Wakacje z Saint-Beuvenem, — Plebejska Warszawa [poz. 16]; Gorzki Krasicki [Prace redakcyjne poz. 16]; Filiżanka [fragm. poz. 8]. — III. Socjalizm

realny; z poz. 16 (t. 2): „Przedwiośnie” po latach; Droga do realizmu; Zoil, albo o powieści zamkniętej; Odpowiedź na ankietę „Nowej Kultury”. — ... może innej apokalipsy nie będzie [poz. 22]. — IV. Listy Kassandry [z poz. 22]: ... Lubo snem, lubo cieniem, lub marą nikczemną; Cudowny kołatek z miekiewiczowskiego kantorka; Świadekstwo Borowskiego; Listy Kassandry z ziemi berneńskiej; Klatka szuka ptaka.

T. 2. Teatr czytany, 422 s.

Zawartość: I. Szekspir; z poz. 18: Królowie; „Król Lear” czyli Końcówka; Gorzka Arkadia, — „Burza”, albo Powtórzenie [por. poz. 24], — Przedmowa Autora do drugiego wydania „Szekspira współczesnego”. — II. Od Moliera do Mroźka: O współczesności Moliera; Gilotyna jako bohater tragiczny O „Śmierci Dantona” Büchnera, — z poz. 22: „Rewizor”, albo Autor komedii; Witkiewicz, albo Realizm nieoczekiwany; Gęba i gęba [przedem pt. Gęba i grymas]; Ionesco albo Śmierć w ciąży, — z poz. 20: Przyczynek do realizmu Becketta; Rodzina Mroźka, — III. Grecy [z poz. 21]: Tragedia grecka i absurd; Filoktet, albo Odmowa; Welon Alcesty.

T. 3. Fotel recenzenta, 485 s.

Zawartość: I. Teatr i Polska [wybór recenzji teatr. z tomów poz. 15, 18, 20]. — II. Teatr i Świat [wybór recenzji i szkiców z poz. 15, 18, 20, 22 oraz z *Dialogu i Zeszytów Literackich*, m.in.]: Szekspir okrutny i prawdziwy [poz. 18], — z poz. 20: Marceau albo o stworzeniu świata; „Medea” w Pescarze; Notatka z Edynburga, — z poz. 22: No, albo o znakach; Koniec teatru niemożliwego; Kadysz Kantora; Emigranci, — oraz: „Ran”, albo Lear ostateczny; Teatr esencji: Kantor i Brook; Grotowski albo granica, — Eros i śmierć; z poz. 20: Mały traktat o erotyce; Mały traktat o umieraniu, — z poz. 22: Zawał serca; Pamięć ciała; Aniołowie i córki ludzkie; Gilgamesz albo śmiertelność, — oraz: Atak serca.

27. The memory of the body. Essays on theater and death. [Przeł.] J. Kosicka i in. Evanston, Ill.: Northwestern University Press 1992, 153 s.

Zawartość: [Cz.] 1: por. poz. 22: The dramatargue; Simulator; The voice of Cassandra: on Stempowski; Lec and his aphorisms; On Gombrowicz and Schulz; Kantor's Kaddish; Mroźek's Emigrés; Grotowski, or the limit, — nadto: A lesson in directing; Kantor, Memory, Mémoire (1915-90). — [Cz.] 2: A short treatise on eroticism [por. poz. 20]; Aloe [por. poz. 20]; A short treatise on dying [por. poz. 20]; The sexual triangle; In the kitchen of a shamaness [por. poz. 22]; The heart attack [por. poz. 25]; The memory of the body [por. poz. 22]. — [Cz.] 3: Gilgamesh or mortality [por. poz. 22].
Przeł. niem.: Das Gedächtnis des Körpers. Essays on Literatur und Theater. Berlin 1990.

28. Pleć Rozalindy. Interpretacje. Marlowe, Szekspir, Webster, Büchner, Gautier. Kr.: WL 1992, 295 s.

Zawiera szkice druk. w 1980-1991 w czasopiśmie polskich i emigracyjnych: Jeszcze współczesny...? — Cz. 1: Dwa piekła doktora Fausta [por. poz. 24]; Głowa za wianek i wianek za głowę. Struktura wymiany w „Miarka za miarkę”; Ślepy Kupid i Złoty osioł. O metamorfozach w „Śnie nocy letniej” [por. poz. 24]; „Burza” albo Powtórzenie [por. poz. 26]; Gilotyna jako bohater tragiczny. O „Śmierci Dantona” Büchnera [por. 26]; Okrutny Webster [por. poz. 26]; Pleć Rozalindy [dot. m.in.]: Wieczór trzech króli; Jak wam się podoba! — Cz. 2: Bottom albo Spód [dot.: Sen nocy letniej]; Prospero albo Reżyser [por. 26]; Reżyser albo Otwarcie [dot.: J. Opalski: Rozmowy o Konradzie Swinarskim i „Hamlecie”]; Reżyser i Duch [dot.: Hamlet]; „Ran” albo Lear ostateczny [por. poz. 24].
Przeł. ang. fragm.: The gender of Rosalind. Interpretations: Shakespeare, Büchner, Gautier. [Przeł.] J. Kosicka, M. Rosenzweig. Evanston, Ill. 1992.

29. Bajeczki dla Lidusi. [Dla dzieci]. Wwa: Tennen 1994, 21 s.

30. Nowy Jonasz i inne szkice. Oprac. red.: J. Degler przy współpracy J. Timoszewicza i M. Zagańczyka. [Wstęp:] M. Zagańczyk. Wr.: Wydawn. Wiedza o Kulturze 1994, 236 s.

Zawiera teksty druk. w 1989-1994 na łamach pism: *Dialog*, *Prz. Pol.*, *Teksty Drugie*, *Tyg. Powsz.*, *Zesz. Lit.* (Paryż) oraz *Wiadomości* (Londyn, 1977), m.in.: Nowy Jonasz; Don Juan albo O pożądaniu; Spodek i jego koledzy [dot.: W. Shakespeare: Sen nocy letniej]; Gdzie Rzym, gdzie Krym ... [dot.: J. Słowacki: Fantazy].

Wybory utworów w przekł.: greck.: *Éna théatro ouśias*. [Przeł.:] E. Patrikívu, E. Papázoglou. 'Athéna 1988, — niem.: Spektakel-Spektakel. Tendenzen des modernen Welttheaters. [Wybór i przekł. z ang. i franc.] S. List. München 1972, — serb.-chorw.: Kavez traži pticu. Niš 1983; Gledališki eseji. [Wybór i przekł.] D. Dominku. Ljubljana 1985, — włos.: Arcadia amara „La Tempesta” e altri noggi shakespeareiani. [Oprac.] E. Capriolo. Milano 1978; Eros e Thanatos. [Przeł.] M. Conserva. Milano 1992.

Szkice i studia w czasopismach oraz książkach zbiorowych, m.in.: Wielki prekursor realizmu. *Twórcość* 1949 nr 10 s. 41-54 [dot. D. Diderota]. — O „Książnicze” Z. Urbanowskiej. W: *Pozytywizm*, Cz. 1. Wr. 1950 s. 237-254. — Les dix années que je viens de vivre. *Temps Modernes*, Paryż 1957 nr 132/133 s. 1083-1096. — Felietony teatralne Boya. *Dialog* 1958 nr 12 s. 98-116 [dot.: T. Boy-Zeleński: Flirt z Melpomeną]. — Bohomolec w terminie u Moliera. W: *Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Piłonia*. Kr. 1961 s. 223-234. — Wokół Doświadczyńskiego. W: *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szwejkowskiemu*. Wr. 1966 s. 39-61. — Główny problem teatru w dobie Oświecenia. W: *Teatr Narodowy*. Wwa 1967 s. 7-28, przedr. w: *Teatr Narodowy w dobie Oświecenia*. Wr. 1967. — O racjonalizmie i empiryzmie „Bajek” Krasickiego. W: *Literatura, komparatystyka, folklor*. Wwa 1968 s. 288-297. — Politics in the modern Polish theatre and literature. W: *Problems of international literary understanding*. Stockholm 1968 s. 51-66. — Ce Monde tragique et grotesque. W: *Les critiques de notre temps et Beckett*. Paris 1971 s. 25-34. — „La Bouche muette” and „Bes slov”. W: *Livre sur l'acteur*. Novi Sad 1979 s. 110-121. — Sześć not o Witkacym. *Pam. Teatr*. 1985 z. 1/4 s. 141-148.

Przekłady i adaptacje

1. R. Garaudy: Komunizm i odrodzenie kultury francuskiej. Przeł. ... [Łódź:] Książka 1945, 52 s.

2. L. Aragon: Niewola i wielkość Francji. [Opowiadania]. Łódź: Książka 1946, 163 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1950.

Wyd. osob. 2 opowiadań: Dobrzy sąsiedzi; Szpicel. Wwa: KiW 1951, 39 s.

Adapt. teatr. noweli Dobrzy sąsiedzi: Rewizja. Sztuka w 1 akcie. Oprac. M. Czanerle. Wwa: Książka 1948, 31 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1949.

3. J.P. Sartre: Przy drzwiach zamkniętych. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Mały 1947. Druk zob. poz. 10.

4. J.P. Sartre: Ladacznica z zasadami. [Sztuka w 1 akcie i 2 obrazach]. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1948. Druk zob. poz. 10.

5. D. Diderot: Paradoks o aktorze i inne utwory. Przekł. i wstęp ... [Wwa:] Czyt. 1950, 214 s. Wyd. 2 tamże 1958.

Wyst. Paradoks o aktorze: Pozn., T. Pol. Scena w Malarni 1986.

6. R. Vailland: Heloiza i Abelard. (Sztuka w 3 aktach). *Zesz. Wroc.* 1950 nr 1/2 s. 100-129, nr 3/4 s. 154-201. Wyst. Wr., T. Kameralny 1959.

7. A. Colette: Soledad. (Siostry). Sztuka w 3 aktach. [B.m.w. 1957], 72 s., powieł.

8. H. de Montherlant: Port-Royal. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. Kameralny 1957. Druk *Dialog* 1957 nr 8 s. 23-57.

9. J.P. Sartre: Brudne ręce. (Sztuka w 7 obrazach). Przekł. powst. ok. 1957. Druk *Życie Lit.* 1981 nr 34-44.

Przekł. przygot. do druku w *Dialogu* został zdjęty przez cenzurę.

10. J.P. Sartre: Dramaty: Muchy; Przy drzwiach zamkniętych; Ladacznica z zasadami; Niekrasow. Przeł.: ..., J. Lisowski. Wwa: PIW 1957, 416 s.

Tu w przekł. J.K.: Przy drzwiach zamkniętych [poz. 3]; Ladacznica z zasadami. Sztuka w 1 akcie i 2 obrazach [poz. 4], s. 178-239.

11. H. Alleg: Tortury. Wstęp i przeł. ... Wwa: KiW 1958.

12. J.P. Sartre: Diabeł i Pan Bóg. (Sztuka w 3 aktach, 11 obrazach). *Dialog* 1959 nr 9 s. 5-70. Wyst. Wwa, T. Dram. 1960.

13. G. Soria: Cudzoziemka na wyspie. (Sztuka w 2 częściach, 4 obrazach). *Dialog* 1959 nr 3 s. 24-52.

14. E. Ionesco: Morderca bez wynagrodzenia. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. ok. 1960. Druk pt. Morderca nie do wynajęcia zob. poz. 21.

Sztuka przygot. do wyst. w T. Współcz. w Wwie została zatrzymana przez cenzurę.

15. D. Diderot: Mistyfikacja; Sen d'Alemberta. Przekł. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1962, 194 s.

16. E. Ionesco: Pieszko w powietrzu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1963 nr 1 s. 44-78, errata nr 3 s. 160. Wyst. Wwa, T. Pol. 1967. Przedr. zob. poz. 21.

17. E. Ionesco: Głód i pragnienie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczec., T. Pol. 1965. Druk *Dialog* 1965 nr 4 s. 30-67. Przedr. zob. poz. 21.

18. E. Ionesco: Szaleństwo we dwoje. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1965. Druk zob. poz. 21.

19. F. Bohomolec: Figlacki, kawaler z księżycą. Adapt. ... Radio 1966.

20. Molière: Mizantrop. Wolny przekł. prozą ... Wyst. Kr., T. Kameralny 1966. Druk *Dialog* 1966 nr 2 s. 71-94. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1967, 117 s. TV 1993.

21. E. Ionesco: Teatr. [Utwory dramatyczne]. T. 1-2. Przedm.: M. Piwińska. Posł.: J. Błoński. [Przeł.: J. Błoński, ..., A. Tarn]. Wwa: PIW 1967, 397 + 528 s.

Tu w przekł. J.K.: T. 1: Amadeusz, albo jak się go pozbyć; Szaleństwo we dwoje [poz. 18] – T. 2: Morderca nie do wynajęcia [poz. 14]; Pieszo w powietrzu [poz. 16]; Głód i pragnienie [poz. 17].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. D. Defoe: Robinson Kruzoe. Przeł.: J. Birkenmajer. Przejrzał, uzupełnił i wstępem opatrzył ... Wwa: Wydawn. Pol. R. Wegner 1949, 329 s. Wyd. nast. pt. Przypadki Robinsona Kruzoe. T. 1. Przeł. J. Birkenmajer. T. 2. Anonimowy przekł. z XIX w. oprac. G. Sinko. [Red. i przedm.:] ... Wwa: PIW 1953, tamże: wyd. 2 1954, 1957.

2. Kultura okresu pozytywizmu. Wybór tekstów i komentarzy pod red. ... Wwa: KiW. IBL.

Cz. 1. Mieszczanństwo. Oprac. M. Janion. 1949, 334 s.

Cz. 3. Wieś. Oprac. A. Kamińska. 1950, 201 s.

3. J. Swift: Podróże Guliwera w różne kraje dalekie. Przekł. osiemnastowiecznego Anonima do druku przysposobił i wstępem opatrzył ... Wwa: KiW 1949, XVIII, 457 s. Wyd. nast. pt. Podróże Guliwera. Powieść. Przekł. Anonima z r. 1784. Do druku przysposobił i przedm. opatrzył ...: wyd. 2 popraw. Wwa: KiW 1951, wyd. 3 tamże 1952; Wwa: PIW 1957.

4. Stendhal: Dzieła wybrane. Pod red. ... T. 3. Pustelnia parmeńska. [Powieść]. Tłum. i wstęp: T. Boy-Zeleński. T.1/2. Wwa: KiW 1951, 427 s.

5. Wiersze, które lubimy. Antologia. [Oprac.:] ..., A. Ważyk. Wwa: Czyt. 1951, XIV, 340 s.

6. Antologia literatury francuskiej XVIII wieku. Oprac.: ..., J. Parvi. Wstęp: J. Parvi. Wwa: KiW 1952, XIX, 231 s.

7. S. Trembecki: Pisma wszystkie. Wyd. krytyczne oprac. ... Przedm. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1953, CIII, 346 + 371 s. Z prac IBL PAN.

Tu także: Obscena. Dodatek do pism wszystkich, 17 s.

8. Molière: Skapiec. Komedia w 5 aktach. Przeł. i oprac. T. Boy-Zeleński. Wyd. 6 Tekst przejrzal do druku i [częściowo] notami opatrzył ... Wr.: Ossol. 1954, XXXII, 136 s. BN II, 6. Wyd. nast. tamże: wyd. 7 1958, wyd. 8 1959, wyd. 9 1961, wyd. 10 1964, wyd. 11 1965, wyd. 12 1967, wyd. 13 1971, wyd. 14 1974.

9. Poezja polskiego Oświecenia. Antologia. [Oprac. i przedm.] ... Wwa: Czyt. 1954, 463 s. Z prac IBL PAN. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1956, 499 s.

10. H. Sienkiewicz: Latarnik i inne opowiadania. Wybór i posł. ... Wwa: PIW 1954, 307 s.

11. S. Trembecki: Listy. Oprac.: ..., R. Kaleta. Przekł. listów franc. dokonała M. Kruczkiewicz. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1954, 277 + 220 s. PAN IBL.

12. Warszawa wieku Oświecenia. Wybór i oprac.: ..., S. Lorentz. Wwa: PIW 1954, 320 s. Wyd. 2 tamże 1954 [właśc. 1955].

13. T. Żeleński (Boy): Pisma. Pod red. H. Markiewicza. [Oprac.] ... Ser. I: t. 1, Ser. II: t. 8-14, Ser. IV: t. 19-25. Wwa: PIW 1956-1958, 1963-1967.

Ser. I: t. 1. Słówka. Oprac. i wstęp: ... 1956. — Ser. II: t. 8-10. Mózg i pleć. Cz. 1-3. Oprac. i przedm. ... 1957, t. 11. Molier. Oprac. ... 1957; t. 12. Stendhal i Balzac. Oprac. ... 1958; t. 13. Obiad literacki; Proust i jego świat. Oprac. ... 1958; t. 14. Antologia literatury francuskiej. Z własnych przekładów ułożył i oprac. T. Boy-Zeleński. Oprac. ... Przedm.: J. Błoński. 1958. — Ser. IV: t. 19. Flirt z Melpomeną. (Wieczór pierwszy i drugi). Oprac. i przedm. ... 1963; t. 20. Flirt z Melpomeną. (Wieczór trzeci i czwarty). Oprac. ... 1963; t. 21. Flirt z Melpomeną. (Wieczór piąty i szósty). Oprac. ... 1964; t. 22. Flirt z Melpomeną. (Wieczór siódmy i ósmy). Oprac. ... 1964; t. 23. Flirt z Melpomeną. (Wieczór dziewiąty i dziesiąty). Oprac. ... 1965; t. 24. Okno na życie; Ludzie i bydlatka. (Wrażenia teatralne). Oprac. ... 1966; t. 25. Reflektorem w serce; Romanse cieniów. (Wrażenia teatralne). Oprac. ... 1968.

14. F. Bohomolec: Komedia. Oprac. i wstęp ... Teksty oprac.: J. Jackl. Przyp.: A. Zychówna. T. 1-2. Wwa: PIW 1960, 484 + 520 s. PAN IBL.

15. I. Krasicki: Wiersze wybrane. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1964, 159 s.

16. F. Karpiński: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1966, 160 s.

17. Z. Krasński: Sto listów do Delfiny. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1966, 269 s.

Przekł. niem.: Hundert Briefe an Delfina. [Wybór i wstęp] ... [Przekł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1967.

18. Teatr Narodowy. 1765-1974. Pod red. ... oprac. J. Jackl i in. Wwa: PIW 1967, 934 s.

19. W. Gombrowicz: Diary. [T.] 1-3. [Przeł.] L. Vallee. [Oprac.] ... Evanston, Ill.: Northwestern University Press [1988-1993]. Wyd. nast. t. 1 London, New York: Quartet Books 1988.

20. Four decades of Polish essays. [Oprac. i wstęp] ... Evanston, Ill.: Northwestern University Press 1990, XI, 403 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1995. — Wywiady: Rozm. W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 16, przedr. w: W.P. Szymański: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981; Between Shakespeare and Euripides. [Rozm.] A. Liehm. *Telos*. (St. Louis), Nowy Jork 1974 nr 19; Nadzieja i rozpacz. Rozm. M. Zieliński. *Więź* 1981 nr 7/8, przedr.: *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1982 nr 85; Co zostaje. [Rozm.] M. Dziewulska. *Res Publica* 1991 nr 2; Świadczenie wieku. Rozm. B. Mamoń. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 51/52; Wiem, ale nie powiem ... Rozm.: K. Chwin, S. Chwin. *Prz. Lit.* 1992 nr 1; Z J.K. rozm. M. Dziewulska. Oprac. M. Zielińska. *Teatr* 1993 nr 12.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (J. Jackl). — G. Vasco, H. Volat Shapiro: The publications of Jan Kott. [Wstęp:] S. Petry. [Post:] H. Weisinger. New York: State University of New York 1979, VI, 34 s.

[Mitologia i realizm:] S. Kisieliński: „Mitologia” zwycięża! *Tyg. Powsz.* 1946 nr 25, przedr. w tegoż: Z literackiego lamusa. Kr. 1979; H. Malewska: Dwa widnokreśli. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 2. — R. Matuszewski: Rozsądek i pasja. *Kuźnica* 1947 nr 5 [rec.: Po prostu]. — [O „Lalce” B. Prusa:] H. Markiewicz. *Pam. Lit.* 1950 t. 41 z. 1; J.M. Świeciński: „Lalka” w nowym oświetleniu. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 5. — M. Żurowski. *Pam. Lit.* 1950 t. 41 z. 2 [rec.: Szkoła klasyków]. — [Poezja polskiego Oświecenia. Oprac. ...] J. Kelera: Antologia poezji Oświecenia. *Nowa Kult.* 1954 nr 46; Z. Goliński. *Pam. Lit.* 1955 z. 4. — [Jak wam się podoba. Spotkanie pierwsze:] E. Stróżeka: Dwie książki o teatrze. *Teatr* 1955 nr 8; S. Treugutt: J.K. szkoła teatru. *Prz. Kult.* 1955 nr 41. — H. Markiewicz: O metodzie imaginacyjnej. *Życie Lit.* 1956 nr 37 [dot.: Mitologia i realizm; Szkoła klasyków]. — J. Pelc. *Pam. Lit.* 1956 z. 4 [rec. wyd.: Poezja polskiego Oświecenia]. — E. Żytomirski: Po obu stronach rampy. *Twórczość* 1956 nr 6 [jak wam się podoba. Spotkanie pierwsze]. — K. Budzyk: Z zagadnień edytorskich Trembeckiego. *Prz. Hum.* 1957 nr 2 [rec. wyd.: S. Trembecki: Pisma wszystkie]. — [Postęp i głupstwo:] L. Budrecki: Nadrealizm J.K. *Życie Lit.* 1957 nr 25; M. Czerwiński: Entuzjastyczny szaman i uczony pedant. *Prz. Kult.* 1957 nr 8 [dot. też: Mitologia i realizm]. — J.W. Gomulicki: Blaski i nędze „Poezji polskiego Oświecenia”. *Prz. Hum.* 1957 nr 1. — A. Kijowski. *Twórczość* 1957 nr 3, przedr. w tegoż: Granice literatury. T. 1. Wwa 1991 [rec.: Postęp i głupstwo]. — [Jak wam się podoba. Spotkanie drugie:] J. Koenig: O samopokramianiu. *Dialog* 1957 nr 11; S. Treugutt: Drugi tomik teatralny K. *Prz. Kult.* 1957 nr 34. — [Szkiecy o Szekspirze:] M. Czannerle: Współczesny świat Szekspira. *Teatr* 1961 nr 22; Z. Greń: Zabawa w Szekspira. *Życie Lit.* 1961 nr 36; A. Lisiecka: Wielki mechanizm. *Nowa Kult.* 1961 nr 32, przedr. w tejeż: Prognoza pogody. Wwa 1966; Z. Lapiński: Gorzki dramat humanizmu. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 44; G. Sinko: Między wykładnią a nauką. *Dialog* 1961 nr 8; T. Terlecki: Szekspir odczytany na nowo. *Kultura*, Paryż 1961 nr 12, przedr. w tegoż: Rzeczy teatralne. Wwa 1984; S. Treugutt: K o Szekspirze. *Twórczość* 1961 nr 12. — [Jak wam się podoba. Spotkanie trzecie:] J. Kosiński: Kronika wielkiej przygody. *Dialog* 1962 nr 8, przedr. w tegoż: Kształt teatru. Wyd. nowe poszerz. Wwa 1984; T. Terlecki: Krytyka „Boykotta”. *Kultura*, Paryż 1963 nr 4, przedr. w tegoż: Rzeczy teatralne. Wwa 1984; S. Treugutt: Nowa książka J.K. *Teatr* 1963 nr 2. — S. Treugutt: J.K. *Prz. Kult.* 1963 nr 38. — [Aloes:] B. Frankowska. *Współczesność* 1967 nr 1; H. Zaworska: Porozmawiajmy. *Twórczość* 1967 nr 4; Z. Zabiński: „Aloes” — jak wam się podoba? *Dialog* 1967 nr 2. — A. Lisiecka. W tejeż: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975 [rec.: The eating of the gods]. — Z. Greń: Z Kamiennego Potoku. *Życie Lit.* 1981 nr 27, przedr. w tegoż: Teatr zamknięty. Kr. 1984. — J. Kłossowicz: *K. Literatura* 1981 nr 26. — T. Nyczek: Od egzystencji do esencji (J.K.). W tegoż: Emigranci. [Kr.] 1981, wyd. nast. Londyn 1988. — W. Kajtoch: Dwie szkoly. (Polska krytyka literacka). *Argumenty* 1985 nr 26-27 [dot. też K. Wykil]. — [The theater of essence:] M. Dziewulska: J.K. nowy panteon świętych. *Dialog* 1986 nr 8; M. Dziewulska: Wesoły grabarz. *Zesz.*

Lit., Paryż 1986 nr 15. — [Zjadanie bogów:] Z. Floreczak: Prometejskie ad absurdum. *Nowe Książ.* 1986 nr 6; B. Jasiński: Absurd i tragedia grecka; W. Pawłowski: Między ugodą a tyranią. *Literatura* 1986 nr 11/12. — G. Kempel: Wokół tekstów krytycznoliterackich J.K. *Pr. Nauk. UŚL*, 1986 nr 756. — [Zjadanie bogów:] J. Majcherek: Moje kłopoty z K. *Dialog* 1986 nr 8; J. Popiel: O tragedii i tragiczności. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 27; T. Walas: Egzystencja i struktura czyli latarnia magiczna J.K. *Twórczość* 1986 nr 8. — R.M. Adams: *The New York Review* 1987 nr z 19 XI [rec.: The Bottom translation]. — Z. Greń: Na koniec tysiąclecia. *Życie Lit.* 1987 nr 1 [rec.: Zjadanie bogów]. — E. Czerwiński: Leszek Kołakowski i J.K. The jester-priest metaphor. W tegoż: Contemporary Polish theater and drama. (1956-1984). New York 1988. — B. Guzczalska: J.K.: pisarz i krytyk; Shakespeare J.K. *Dialog* 1988 nr 5, 6. — [Przyczynek do biografii:] M. Piekut: Autoportret K. *Po prostu* 1990 nr 46; J. Zieliński: Palec czasu. *Teatr* 1990 nr 12; M. Crepu: Deux Polonais de passage. *Le Monde*, Paryż 1991 nr z 21 X. — M. Fik: Cały teatr jest światem. *Nowe Książ.* 1991 nr 6 [rec.: Szekspir współczesny]. — A. Krzemieński: Opowieści J.K. *Dialog* 1991 nr 1 [rec.: Przyczynek do biografii]. — M. Pieczarka: K. współczesny. *Dialog* 1991 nr 1. — T. Walas: Żywot Don Juana. *NaGłos* 1991 nr 3 [rec.: Przyczynek do biografii]. — M. Fik: Członek rzeczywisty związku ukaszonych. *Dialog* 1992 nr 4. — D. Heck: Droga przez ocean. *Kresy* 1992 nr 9/10 [rec. wyd.: Four decades of Polish essays]. — [Pisma wybrane:] J. Majcherek: Esencja i plewy. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1992 nr 38; A. Nasifowska: Pisanie sobą. *Tyg. Powsz.* 1992 nr 32; J. Sieradzki: Cały K.!!! *Polityka* 1992 nr 3. — *New Theater Quarterly*, Cambridge, England 1992 nr 40 [nr poświęcony J.K.]. — J.-P. Thibaudet: Esquisses de Kott. *Liberation*, Paryż 1992 nr z 1 [rec.: Przyczynek do biografii]. — [Plec Rozalindy:] S. Barańczak: W poprzek. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 11, polem.: J. Kott: „Wstecz” i „w poprzek”. *Tamże* 1993 nr 19; T. Chrzanowski: Plec K. i Shakespeare’a. *Dialog* 1993 nr 10; A. Czachowska: Spotkanie w Chronotopie. *Twórczość* 1993 nr 6; M. Zagańczyk: Kajem lektur. I. Szuka lektury. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1993 nr 42. — M. Dziewulska: Ocalenie. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1994 nr 46. — T. Nyczek: Biwa ziemia. Nowa książka: J.K. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 47 [rec.: Nowy Jonasz i inne szkice]. — A. Michnik: Ukaszanie Gogola albo o strachnych złudzeniach. Cz. 1-2. *Gaz. Wyborcza* 1995 nr 35, 41, dod. *Magazyn* nr 6-7.

A.Sz.

KOWALCZYK Teofil 1908-1987

Poeta.

Urodzony 7 grudnia 1908 we wsi Krępa pod Miechowem; syn Pawła Kowalczyka, rolnika, i Honoraty z domu Palimąka. Do gimnazjum uczęszczał w Miechowie i ukończył je w 1928. Następnie studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w 1935 uzyskał magisterium. Debiutował w 1929 wierszem pt. „O zmierzchu”, ogłoszonym w *Kurjerze Literacko-Naukowym* nr 34 (omyłkowo podp. Teofil Krawczyk). Od 1934 należał do koła literacko-artystycznego Litart w Krakowie i uczestniczył w jego imprezach literackich, a po rozwiązaniu Litartu w 1935 — do koła literacko-artystycznego Volty, stanowiącego jego kontynuację. Zagrożony aresztowaniem w związku z wystąpieniem na wiecu w Krakowie z krytyką państwowej polityki gospodarczej, wyjechał w 1936 na Polesie, gdzie podjął pracę w skarbowości. W tym czasie ożenił się z Heleną Szydłowską. Po wybuchu

311

II wojny światowej uczestniczył w kampanii wrześniowej i dostał się do niewoli niemieckiej, zbliższy stamtąd powrócił do rodzinnej wsi. W 1946 przyjechał do Wrocławia, skąd wkrótce został skierowany do Jeleniej Góry, do pracy w delegaturze do walki z przestępczością gospodarczą. Od 1946 należał do PPR (od 1948 PZPR). W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP) i prezesem Klubu Literatów i Artystów. W 1950 powrócił do Wrocławia. Tu nawiązał współpracę z prasą, m.in. z *Gazetą Robotniczą* i *Słowem Polskim* oraz z Rozgłośnią Wrocławską Polskiego Radia. Był członkiem redakcji tygodnika *Wiesź* (1950-52). W 1956-57 stale współpracował z *Nowymi Sygnałami*, a następnie z *Odrą* (1958-63). W 1956 powrócił do zawodu i do przejścia na emeryturę w 1975 był sędzią Sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu. Pracował też w Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1949), medalem „Zasłużony dla Dolnego Śląska” (1965), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Zmarł 29 stycznia 1987 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tamtych dniom. [Wiersze]. Kr.: Druk. S. Jeżewskiej, Miechów 1945, 32 s.

2. Spotkanie nad Nysą. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1948.

3. Natchniony kraj. [Wiersze]. Jelenia Góra; ZLP, Oddz. w Jeleniej Górze 1950, 51 s.

4. Kłopot z księżycem. [Wiersze]. Wr.: ZLP, Oddz. we Wrocławiu 1957, 16 s.

5. Róża wiatrów. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1960, 35 s.

Cykle: Róża wiatrów; Notatnik bałtycki; Ludzie i zdarzenia.

6. Taniec z grzechotką. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1961, 51 s.

Cykle: Taniec z grzechotką; Motywy morskie; Portrety drzew.

7. Sprawa R 1335/46. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1965 nr 67-112. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1967, 154 s.

8. Nazywanie rzeczywistości. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1974, 45 s.

Zawartość: [Wstęp:] Nazywanie rzeczywistości — Cykle: Równoleżnik wyobraźni; Z archipelagu moralitetów.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — SWPP 2 (R. Loth)

[Tamtych dniom:] J.A. Frasiak: Na nowej drodze. (Debiut T.K.). *Wiesź* 1946 nr 5; J. Zagórski: Za dużo retoryki. *Tyg. Pousz.* 1946 nr 23. — J. Koprowski: Wiersze o Dolnym Śląsku. *Kult. i Szt.* 1950 nr 40 [rec.: Natchniony kraj]. — J. Łukasiewicz: Wiersze T.K. *Odra* 1961 nr 9 [rec.: Taniec z grzechotką]. — M. Garbala: Sensacyjny dokument. *Wiadomości*, Wr. 1968 nr 13. [rec.: Sprawa R 1335/46]. — T. Buski: Santa poezja świata nie zbawi. *Gaz. Rob.* 1979 nr 2.

KOWALCZYKOWA Alina

ur. 1936

Historyk literatury.

Urodzona 19 lutego 1936 w Warszawie; córka Stanisława Lorentza, profesora historii sztuki, wieloletniego dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie, i Ireny z domu Nasfeter. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Podkowie Leśnej pod Warszawą. Po wojnie zamieszkała ponownie w Warszawie, gdzie uczęszczała do szkół. W 1949-53 była członkiem ZMP. W 1952 zdała maturę w Gimnazjum im. W. Górskiego i rozpoczęła studia na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego (UW), które przerwała na pierwszym roku. Od 1953 studiowała polonistykę na UW. W 1956 wyszła za mąż za Wojciecha Kowalczyka, architekta. Po uzyskaniu magisterium w 1957 została zatrudniona na stanowisku asystenta w Pracowni Bibliografii Retrospektywnej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN. Debiutowała w 1959 szkicem pt. „Za kulis „Sowizdrzała””, opublikowanym w *Przeglądzie Humanistycznym* (nr 4). W 1962-66 odbywała staż doktorancki w IBL, zakończony obroną rozprawy doktorskiej pt. „Rozwój twórczości lirycznej Słonimskiego w latach 1918-1935” (promotor prof. Kazimierz Wyka). Następnie kontynuowała pracę w IBL na stanowisku adiunkta. Była stałym współpracownikiem *Pamiętnika Literackiego*, w którym publikowała recenzje książek naukowych oraz artykuły literackie (1967-83, z przerwami). Od 1973 pracowała równocześnie jako adiunkt na pół etatu w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kielcach (usunięta dyscyplinarnie ze względów politycznych w styczniu 1982). W 1976 habilitowała się w IBL na podstawie rozprawy pt. „Romantyczni szaleńcy” i otrzymała stanowisko docenta. Od 1981 jest członkiem Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk (w 1992-95 członek zarządu). W 1982 podjęła dodatkową pracę (cały etat) na Wydziale Filologii Polskiej Uniwersytetu Łódzkiego. W 1988 została członkiem Polskiego PEN Clubu (w 1991-95 sekretarz generalny, następnie członek zarządu). W 1991 otrzymała tytuł profesora. W tymże roku została członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (ponownie w kadencji 1993-95). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Liryki Słonimskiego 1918-1935. Wwa: PIW 1967, 240 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

2. Słonimski. Wwa: Ag. Aut. i Zjednoczenie Księgarstwa 1972, 54 s.

3. Romantyczni szaleńcy. [Szkiice]. Wwa: PWN 1977, 222 s. IBL PAN.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Wstęp. — I. Widzenie w biały dzień. — II. Trzeźwy szaleniec: 1. Kordian pod baldachimem; 2. „Żołnierz obłąkany”; 3. Galeria portretów. — III. Historiozoficzne i prywatne szaleństwo u Krasińskiego: 1. Komedja nierozumu i obłąkania; 2. Dygresja; 3. Niezgoda na szaleństwo. — IV.: Filolog w roli ankietera: 1. Jak ułożyć ankietę; 2. Kwestionariusz; 3. Bohater szalony: dane osobowe, życie psychiczne, funkcje literackie; 4. Lista respondentów ankiety. — Zakończenie. — Przypisy. — Nota bibliograficzna.

4. Programy i spory literackie w dwudziestolecu. 1918-1939. Wwa: LSW 1978, 298 s. Wyd. 2 rozszerz. także 1981.

5. Siedmiu bohaterów romantycznych. [Szkice]. Wwa: KAW 1981, 169 s.

Zawartość: Poeta i oficer legionów [C. Godebski]; Męczennik sprawy narodowej [W. Łukasinski]; Filomata na drugiej półkuli II. Domeyko; Legenda jednej nocy [P. Wysocki]; Samotny trybun rewolucji [M. Mochnacki]; Dramat nie spełnionego powołania [A. Towiański]; Za waszą i naszą wolność [A. Potemnia].

6. Stefan Żeromski w Zamku. [Szkic]. Wwa: Zamek Królewski w Warszawie [1985], 43 s.

7. Warszawa romantyczna. [Studium]. Wwa: PIW 1987, 306 s.

Nagroda Tow. Miłośników Historii oraz nagroda literacka „Solidarności” przyznana przez Kom. Kultury Niezależ. w 1988.

8. Czym był romantyzm? [Studium]. Wwa: LSW 1990, 189 s.

9. „Kordian” Juliusza Słowackiego. [Popularny szkic monograficzny]. Wwa: Patria 1990, 34 s. Wyd. 2 także 1992.

10. Piłsudski i tradycja. [Studium]. Chotomów: Verba 1991, 179 s.

11. Romantyzm. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych. Wwa: Stentor 1994, 303 s. Wyd. 2 także 1995.

12. Słowacki. [Monografia]. Wwa: PWN 1994, 433 s.

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Pokolenia poetyckie dwudziestolecia powojennego. *Rocz. Kult. i Szt.* 1966 z. 2 s. 44-55. — O pewnych paradoksach futurystycznego programu. *Poezja* 1969 nr 6 s. 39-49. — O „Genezis z Ducha” [J. Słowackiego]. *Pam. Lit.* 1970 z. 1 s. 139-160. — Piotr Wysocki, bohater romantyczny. *Mies. Lit.* 1970 nr 10 s. 53-61. — Cienie sławy. Piotr Wysocki w grudniu 1830 roku. *Prz. Hum.* 1972 nr 2 s. 97-108. — Dylemat romantycznego konserwatyzmu: niezmiennosc warunkiem postępu. Przykład Krasińskiego. *Stud. Filoz.* 1972 nr 10 s. 100-109. — Kordian pod baldachimem. *Teksty* 1972 nr 5 s. 136-149. — Juliusz Słowacki; Poglądy filozoficzne Zygmunta Krasińskiego. W: Polska myśl filozoficzna i społeczna. T. 1. Wwa 1973 s. 273-305, 306-347. — Wymowny szaleniec [dot. typu bohatera romantycznego]. W: Studia ro-

mantyczne. Wr. 1973 s. 263-287. — Romantyczne zaślubiny. W: Problemy polskiego romantyzmu. Ser. 2. Wr. 1974 s. 229-255. — Widzenie w biały dzień. O „Romantyczności” Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1975 z. 3 s. 39-57. — Broniewski w pętlach romantycznej tradycji. W: Władysław Broniewski w poezji polskiej. Wwa 1976 s. 185-208. — „Kordian” a obrazy romantyczne. *Twórczość* 1976 nr 3 s. 82-88. — Antoni Słonimski. W: Literatura polska w okresie międzywojennym. OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 273-313. — „Robotnik” 1933-1939. Koncepcja kultury w organie socjalistycznej opozycji. *Prz. Hum.* 1979 nr 8 s. 33-48. — O wzajemnym oświeclaniu się sztuk w romantyzmie. W: Pogranicza i korespondencje sztuk. Wr. 1980 s. 177-190. — Słowacki i Pornic. *Prz. Hum.* 1980 nr 4 s. 71-80. — Słowacki wobec Wiosny Ludów. W: Romantycy i rewolucja. Wr. 1980 s. 181-192. — Motto romantyczne. Na marginesie lektur. *Prz. Hum.* 1981 nr 1/2 s. 1-13. — Liberał zbudowany — Antoni Słonimski. W: Poezja dwudziestolecia międzywojennego. T. 2. Wwa 1982 s. 181-219. — Rafael, czyli o stylu romantycznym. *Pam. Lit.* 1982 z. 1/2 s. 199-223. — Samobójcy romantyczni. *Ruch Lit.* 1983 z. 6 s. 429-437. — Gustaw Zieliński. W: Społeczeństwo polskie i próby wznowienia walki zbrojnej w 1833 roku. Wr. 1984 s. 172-177. — Antoni Malczewski i Drezno. *Ruch Lit.* 1985 nr 4 s. 315-321. — Królewskie wizyty: Mikołaj I w Warszawie. *Rocz. Warsz.* 1985 t. 19 s. 101-128. — L'épilogue des Lumières comme prologue du Romantique. *Acta Univ. Wratisl.* 1985 nr 845 s. 269-282. — Warszawa po klęsce 1831 roku w świetle ówczesnych gazet. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1985 z. 2 s. 5-24. — Słowacki i Wilno. *Ruch Lit.* 1987 nr 1 s. 13-29. — Józef Piłsudski wobec tradycji romantycznej. *Więź* 1988 nr 2 s. 49-67. — Wileńskie fascynacje, czyli o barokowej młodości Juliusza Słowackiego. *Ruch Lit.* 1988 z. 6 s. 401-414. — „Genezis z Ducha” Słowackiego — czy na pewno rok 1844? *Pam. Lit.* 1990 z. 4 s. 209-215. — Jesień 1831: sprawa polska w świetle paryskich gazet. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1990 z. 1 s. 5-26. — Kraszewski w Warszawie. *Rocz. Warsz.* 1990 t. 21 s. 205-221, przedr. w: Zdziwienia Kraszewskim. Wr. 1990 s. 65-78. — Epizod drezdeński [J. Słowackiego]. *Blok-Notes Muz. Lit. im. A. Mick.* 1991 t. 10 s. 247-264. — Teatralne fascynacje [J. Słowackiego]. *Stud. i Mater. WSP w Olszt.* 1992 nr 34 s. 21-39. — Słowacki w dwudziestolecu i Słowacki po wojnie. W: Z badań nad polską tradycją literacką. Wr. 1993 s. 179-196.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Słonimski: Poezje zebrane. Przep. ... Wwa: PIW 1964, 610 s. Wyd. 2 także 1970.

2. J. Tuwim: Wiersze zebrane. T. 1-2. Wyd. 2. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1971, 383 + 547 s.

3. A. Słonimski: Wieża Babel. Dramat w 3 aktach wierszem. Przedm.: S. Treugutt. Głosy prasy zestawiała ... Wwa: PIW 1972, 113 s.

4. Manifesty romantyzmu 1790-1830. Anglia, Niemcy, Francja. Wybór tekstów i oprac. ... Wwa: PWN 1975, 390 s.

5. Ciemne drogi szaleństwa. Kr.: WL 1978, 314 s.

Zawiera szkic tytułowy pióra A.K., s. 7-72 oraz antologię tekstów romantycznych w wyborze A.K., s. 75-309.

6. Romantycy i rewolucja. Studia. Red. ... Wr.: Ossol. 1980, 215 s. PAN IBL.

Prace wygl. na konferencji nauk. „Literatura wobec Wiosny Ludów”, Wwa 20-21 IV 1980. Część tekstów w jęz. niem.

7. Pejzaż romantyczny. Kr.: WL 1982, 485 s.

Zawiera szkic tytułowy pióra A.K., s. 7-129 oraz antologię tekstów romantycznych w wyborze A.K., s. 133-470.

8. J. Słowacki: Krąg pism mistycznych. Oprac., wstęp ... Wr.: Ossol. 1982, LXXXIX, 301 s. BN I, 245.

9. J. Tuwim: Wiersze. Oprac. li komentarz edytorski ... Wstęp: R. Matuszewski. Kalendarium życia i twórczości J. Tuwima: J. Stradecki. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1986, 541 + 639 s.

10. Idee programowe romantyków polskich. Antologia. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1991, LXII, 406 s. BN I, 261.

11. Słownik literatury polskiej XIX wieku. Pod red. J. Bachorza i ... Wr.: Ossol. 1991, 1112 s. *Vademecum Polonisty*. Wyd. 2 tamże 1994.

12. J. Słowacki: Sen srebrny Salomei. Romans dramatyczny w pięciu aktach. Oprac., [wstęp] ... Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1992, LXII, 175 s. BN I, 57.

13. Zabawy skamandrytów. Antologia. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wyd. Książek 1992, 206 s.

14. Zaczynając od Miłosa... Antologia wierszy dla licealistów. Ułożyli: J. Brzozowski i ... Wwa: Stentor 1993, 139 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994.

[Liryki Słonimskiego:] M. Giergielewicz. *Books Abroad*. Oklahama 1968 nr 4; [M. Grydzewski] Silva renim: Bereza dla poetów. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 6, [Inawiaz.] W. Grubiński. *Tamże* 1968 nr 10; J. Iwaszkiewicz: My, klasycy. *Życie Warsz.* 1968 nr 31. — [Manifesty romantyzmu. Oprac. ...] W. Bolecki. *Nurt* 1976 nr 4; P. Dybel. *Teksty* 1976 nr 3; M. Korzeniewicz. *Ruch Lit.* 1976 nr 5. — [Programy i spory literackie w dwudziestolecu.] S. Burkot: Próba rekonstrukcji. *Mies. Lit.* 1978 nr 12; M. Chrzanowski: Spory, zdarzenia, anegdoty... *Poezja* 1978 nr 11/12. — L. Libera: Metodyzm szaleństwa. *Nurt* 1978 nr 4 [rec. oprac.: Ciemne drogi szaleństwa]. — [Romantycy szaleńcy:] A. Staniszewski: 173 szaleń-

ców ideologicznych. *Mies. Lit.* 1978 nr 6; T. Komendant: Szaleństwo po polsku. *Twórczość* 1979 nr 2 [dot. też wyd.: Ciemne drogi szaleństwa]; M. Korzeniewicz. *Ruch Lit.* 1979 nr 5; E. Łubienievska. *Pam. Lit.* 1979 z. 4. — [Programy i spory literackie w dwudziestolecu.] A. Sidorski: Międzywonne przemiany zadań literatury polskiej. *Prz. Hum.* 1979 nr 5; A.K. Waśkiewicz: Gawędy o dwudziestolecu. *Twórczość* 1979 nr 10. — [Ciemne drogi szaleństwa. Oprac. ...] B. Faron: Funkcja szaleństwa w romantyzmie. *Mies. Lit.* 1979 nr 6; M. Cieśla: Romantyczne powroty. *Pismo* 1981 nr 3. — S. Jaworski: Zdarzenia dwudziestolecia. *Pismo* 1983 nr 4 [rec. wyd. 2: Programy i spory literackie w dwudziestolecu] — [Pejzaż romantyczny. Oprac. ...] I. Sikora: Filozofie pejzażu. *Odra* 1983 nr 12; M. Szpakowska: Dziura w łonie góry. *Twórczość* 1983 nr 5; J. Kolbuszewski. *Prz. Powsz.* 1984 nr 3; W. Bafus. *Znak* 1986 nr 2/3. — [Warszawa romantyczna.] A. Dajbor: W twierdzy klasyków, w okopach lojalistów. *Twórczość* 1988 nr 3; M. Kisiel: Okruchy romantyczne. *Życie Lit.* 1988 nr 9; T. Umer: Nagroda dla „Warszawy romantycznej”. *Żyg. Pol.* 1988 nr 14; A. Fabianowski: Zaułki romantycznej świadomości. *Mies. Lit.* 1989 nr 1; G. Kociuba: Na marginesie „Warszawy romantycznej”. *Prz. Hum.* 1989 nr 7. — J. Zieliński: Dwojaka tradycja Piłsudskiego. Książka jutra. *Res Publica* 1989 nr 1 [dot.: Piłsudski i tradycja]. — E. Paczoska: Jaki wiek XIX? *Res Publica Nowa* 1993 nr 5 [rec. wyd.: Słownik literatury polskiej XIX wieku]. — A. Szpunar. *Zag. Rodzaj Lit.* t. 36: 1993 z. 1/2 [rec. oprac.: Idee programowe romantyków polskich]. — A. Fabianowski: Słowacki A.D. 1994. *Nowe Książki* 1994 nr 11 [rec.: Słowacki]. — B. Gromadzka: Gawęda o romantyzmie. *Polonistyka* 1994 nr 10 [rec.: Romantyzm]. — E. Nowicka: Inny Słowacki. *Polonistyka* 1995 nr 1 [rec.: Słowacki].

B.D.

KOWALEWSKA Maria 1901-1991

Podpisywała utwory też: Maria Stypińska.

Krypt.: M.K.

Autorka książek dla dzieci, tłumaczka.

Urodzona 11 października 1901 w Wilnie; córka Włodzimierza Dworzaczka, nauczyciela i dziennikarza, i Marii z Ziemięckich. Od 1905 mieszkała w Mińsku (Białoruś), gdzie w 1918 uzszyła maturę w Gimnazjum Polskiej Macierzy Szkolnej. Od 1916 należała do harcerstwa. Ogłaszała pierwsze utwory w jednodniówkach młodzieżowych wydawanych w Mińsku. W 1920-25 studiowała na Uniwersytecie Poznańskim, początkowo biologię (przez rok), później filologię polską i otrzymała w tym ostatnim zakresie absolutorium. Była członkiem Akademickiego Koła Harcerskiego, Koła Polonistów Studentów Uniwersytetu Poznańskiego, Organizacji Studentek i Organizacji Młodzieży Narodowej. W 1925 wyszła za mąż za Bohdana Stypińskiego, ekonomistę, i przeniosiła się do Warszawy. Tu pracowała w redakcji czasopisma dla młodzieży *Iskry* (1926-36), w którym ogłaszała też drobne opowiadania (podp. Maria Stypińska). Współpracowała nadto ze *Stonkiem* i *Moim Pisemkiem*. W 1936 wyszła za mąż za Zbigniewa Kowalewskiego, ekonomistę. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie. Brała udział w powstaniu warszawskim jako sanitariuszka. Po zakończeniu wojny przez krótki czas przebywała w Bydgoszczy, pracując

w Wojewódzkim Urzędzie Ziemi. W powiecie 1945 powróciła do Warszawy, gdzie pracowała kolejno jako tłumaczka w Biurze Prasowym Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (1948-49), redaktorka w dziale literatury dziecięcej Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza” (1949-51), w redakcji tygodnika *Świat Młodych*, w dziale literackim (1953-54), i *Płomyka* (1954-56). Utwory dla dzieci publikowała w wielu czasopiśmie, m.in. w *Płomyczku* (1948-51, 1955-57, 1960; tu m.in. w 1960 wspólnie z Marią Kownacką dział „Kacik tropicieli przyrody”), *Płomyku* (1948/49-57, 1962, 1969), *Iskierkach* (1950-51), *Świerszczyku-Iskierkach* (1951-54), *Świerszczyku* (1955/56, 1970-80; m.in. w 1979 cykl „Podpatrzone, podsłuchane”). Od 1949 była członkiem Sekcji Tłumaczy Polskiego PEN Clubu (od 1965 członkiem rzeczywistym). Od 1950 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1951-55 wchodziła w skład zarządu Sekcji Literatury dla Dzieci i Młodzieży przy Oddziale Warszawskim ZLP (1951-1955) oraz uczestniczyła aktywnie w pracach Sekcji Tłumaczy przy tymże oddziale. Od 1963 otrzymywała rentę twórczą. Uczestniczyła w pracach nad „Słownikiem literatury dla dzieci i młodzieży” (1964) jako autorka hasel z beletrystyki przyrodniczej, literatury popularnonaukowej i podróżniczej. Od początku lat siedemdziesiątych pisała wspomnienia (nie wydane). W 1978 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży. Od 1989 była członkiem SPP. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarła 3 maja 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zagadkowa kartka. [Opowiadania]. Ilustr. M. Kwacz. Wwa: NK 1956, 53 s.
Zawartość: Zagadkowa kartka; Sudan z wielbłądem; „Bie” czy „bimy”; Płotka; Łóżko przez „u”; Dwieście pięćdziesiąt; W pogoni za numerami.
2. Dziwne sprawy Zawodzia. [Powieść]. Powst. 1957. Wyd. Wwa: NK 1960, 193 s.
III nagroda w konkursie Naszej Księgarni na powieść wspólną dla młodzieży w 1957.
3. O Fiku i Myku i o domku z patyków. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1958, 72 s. Wyd. 2 tamże 1960.
4. Ucieczka z Pudełkowa. [Opowiadanie]. *Świerszczyk* 1959 nr 60-68. Wyd. osob.: Wwa: Ruch 1962, 21 s. Wyd. 2 tamże 1965.
Przełk. niem.: Die Flucht aus Schachteldorf. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1964.
5. Łatek i Fikołka. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1961, [20] s.
Zawartość: Sama sobie lalkę zrobię; Gdzie Fikołka?; Dziwny zwierz; Przygoda; Puszek; Puszek śpi; Katastrofa; Wielka po-

droż; Wyciągi; Fikołka i ptaszek; Fruwające jagody; Szczotka; Grzyb-wieża; Kapelusze; Bałwanek; Chloinka; Proszę lalę.

6. Zwariowane podwórko. [Powieść]. Powst. 1962. Wwa: LSW 1976, 185 s. Wyd. 2 Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1986, 174 s.

I nagroda w konkursie Centrali Rolniczych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” na opowiadanie dla dzieci o tematyce spółdzielczej w 1962.

7. Śpionszka Popielica. [Opowiadanie]. Wwa: Ruch 1968, 27 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1971; wyd. 3 Wwa: KAW 1978.

Przełk. niem.: Siebenschlafers Waldabenteuer. [Przeł.] S. Moser. Wwa 1984.

8. Tajemniczy olbrzym. [Opowiadanie]. Wwa: Ruch 1968, 33 s.

Przełk. niem.: Der geheimnisvolle Reise. [Przeł.] M. Bester, M. Wolczacka. Wwa 1971.

9. Po nitce do kłębka. [Opowiadanie]. Wwa: Ruch 1969, 71 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1985, 62 s.

10. Czarny Pazur z Dzikiej Dżungli. [Opowiadanie]. Wwa: Ruch 1970, 82 s.

11. Zabawy w prawdę. [Opowiadania]. Wwa: Ruch 1970, 37 s.

Zawartość: Zabawa do Bieguna Północnego; Cisza na morzu; Kosmonauci; — 60°C.

12. Mały to ja. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 212 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Przełk. węgier.: En vagyok a kicsi. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1978.

13. Sapcio i Pucio ze Stromego Brzegu. Wwa: Ruch 1972, 65 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1984, 82 s.

Scalone teksty siedmiu książeczek o bobrach Sapciu i Puciu wydanych przez Naszą Księgarnię w 1965-1967 w serii *Poczytaj mi Mamo*.

14. Chciałam być gwiazdą. [Powieść]. [Wwa:] RSW „Prasa-Książka-Ruch” 1973, 97 s. Wyd. 2: Wwa: KAW 1975.

Przełk. ros.: Kinozvezda Agnieszka. [Przeł.] D. Wawilow, O. Uszenkoł M. Marconi. Wwa 1978.

15. Goście. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: RSW „Prasa-Książka-Ruch” 1974, 34 s. Wyd. 2: Wwa: KAW 1976.

Zawartość: Nowa zabawa; Automobilklub; Tajemniczy sprawa; Nad fasolką; Skaczący gość; Dzień niespodzianek; Czym przekupić zabę; Plan Wojtka; Pożyczylem; Porozmawiamy; Spiochy; Nowi goście.

16. Góry. [Opracowanie popularnonaukowe dla dzieci]. Wwa: KAW 1978, 42 s.

17. Co się zdarzyło w pewnej szkole. Wybór opowiadań i materiałów świetlicowych. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1985, 93 s.

Zawartość: Wstęp [od redakcji]. — Cz. I: Z dziennika pewnego prezesa, czyli co możemy zrobić wspólnymi siłami. [Opowiadania:] Bomba na zebraniu. (Z dziennika pewnego prezesa); Posłę mojego człowieka. (Z dziennika pewnego prezesa)...; Nowy nauczyciel; Kłops. (Opowiadanie pewnego prezesa).

sa); A to kłopot!; Michał Terkotka [zawiera tekst piosenki „Kolorowa piosenka” z nutami]; Klucha i serdelowa; Dziewczyński pomysł; „Szyszki” i „Rondelki”; Byłe nie deptać ...; Kopuszek. — Cz. II: Nasz teatrzyk. [Skępcze:] Szopka spółdzielcza; Salon fryzjerski. (Obrazek w jednej odsłonie); Nasza prządniczka; Na pokaz; Rozmawiały dwa okienka; Trochę przykre widowisko pod tytułem „Lodowisko”; Babcia w sztafecie (Obrazek sceniczny w dwóch odsłonach); Do psa przyjechał pies, czyli dialog: miasto-wieś; Wywiad z Mruczkiem; Świnia o sobie (Monolog); Truciele. (Leśny obrazek w jednej odsłonie); Rewia wakacyjna; Nie ma złych dróg (z nutami).

18. Pan Słówko ma głos. [Teksty popularnonaukowe dla dzieci]. Wwa: NK 1984, 108 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1990.

Zawartość: Niezwykła znajomość; Nowa zabawa; Dziękujemy!; Bardzo dziwna mowa; Gwara szkolna; Piękna rzecz; Słowa zgubione i nowe; Co to jest „raza”?; Uprzykrzone słowo; Pan Słówko czuwa; Po bilety!; „Na chorobie”; Chochlik; Żarłok; Dziwne słowo; Łabędź; Wolę zjeść pomarańczę; Takiego słowa nie ma; Pisało!; „Pulapka” z psami; Pomocnice; Kasza manna; Posiadanie; Kłopoty z myśleniem; Bajka o kim?; Kłopotliwe małe słówko „jak”; O „przyjęciu”; „Mnie” czy „mi”?; Słówko z miasta; Liczna klasa; Stasiu, Tadzju ...; Czy pani byłaby zadowolona?; Nowa w klasie; Z powodu papuzek; Co się rozchodzi?; Nieporozumienie; Notes Grzesia; Wakacyjne kłopoty.

19. O czym szumi las. Gawędy o roślinach i zwierzętach. [Wybór tekstów oraz wstęp G. Kamińska]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1988, 123 s.

Nadto liczne, drobne książeczki dla dzieci, także przekłady z języka rosyjskiego w seriach *Poczytaj mi Mamo*, *Bawimy się*, *Od książeczki do biblioteczki* wydane w 1959-1981.

Przekłady

1. I. Jefriemow: Biały Róg. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1949, 241 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 1951, wyd. 3 [!] 1952; wyd. 4 Wwa: Iskry 1953, tamże: wyd. [5] 1956 [właśc. 1955], wyd. [6] 1958, wyd. 3 [!] 1959.

2. M. Priszwin: O czym mówią raki. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1949, 76 s. Wyd. 2 tamże 1950.

3. M. Priszwin: Opowiadania o dzieciach i zwierzętach. Wwa: Współpraca 1949, 100 s.

4. G. Fisz: Wyprzedzamy legendę. Wwa: KiW 1950, 259 s. Wyd. 2 tamże 1952.

Zawiera trzy popularnonaukowe opowieści o agrobiologii radzieckiej.

5. Keszka. Zbiór nowel. Zebrała i oprac. M. Górka. Przekł. ... i in. Wwa: NK 1950, 179 s.

W przekł. M.K.: E. Wieliczko: Pułd soli; A. Szmanekiewicz: Ryba admirałska, A. Szmanekiewicz: Syn okrętu; S. Żemajtis: Wielkie pragnienie.

6. H. Koszewaja: Opowieść o synku. Wwa: KiW 1950, 147 s.

Wspomnienia o Olegu Koszewoju.

7. D. Mamin-Sibiriak: Bajeczki Olesi. Wwa: NK 1950, 47 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954.

8. [I. Maršak] M. Iljin, E. Siegał: Jak człowiek stał się olbrzymem. Wwa: NK 1950, 231 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954.

9. A. Popowski: Sztuka tworzenia. [Wwa:] Czyt. 1950, 207 s.

Popularnonaukowa praca o T. Łysence i agrobiologii radzieckiej.

10. W. Safonow: Kto to był Karol Darwin. Wwa: KiW 1950, 25 s. Wyd. 2 pt. Kto to był Darwin. Tamże 1951.

Fragm. poz. 11.

11. W. Safonow: Kwitnąca ziemia. Wwa: KiW 1950, 401 s. Wyd. 2 tamże 1952.

Praca popularnonaukowa o agrobiologii radzieckiej.

12. S. Zorian: Dżeko podróżnik. Opowiadania ormiańskie. Przekł. z ros. ... Wwa: NK 1950, 54 s.

13. W. Arseniew: Po Kraju Ussuryjskim. (Podróż w góry Sichote-Aliń w latach 1902-1906). Wwa: KiW 1951, 408 s. Wyd. 2 pt. Na bezdrożach tajgi. Wwa: MON 1960, 279 s.

14. W. Bianki: Opowiadania i bajki. Przekł. ... i in. Wwa: NK 1951, 408 s. Przedr. częściowy zob. poz. 20.

W przekł. M.K.: Pierwsze polowanie; Sowa; Jak Lis sobie z Jeżem poradził; Lisek-Chytrusek i mądra Kaczuszka; Złote serduszek; Głupie pytania; Zając, Cietrzew, Niedźwiedź i Dziadek Mróz; Zając, Cietrzew, Niedźwiedź i Wiosna; Pomarańczowe Gardziolko; Lala; O Gryzoniu Burunduku i Niedźwiedziu Samotniku; Oczy i uszy; Cietrzew Cietrzewiński; Leśni zwiadowcy; Błękitne zwierzątko; Piórko; Czupurny malec; Jak mucha niedźwiedzia od śmierci uratowała; Pływaczek; Pęknięta Skórka; Tygrys pięciopregi.

15. I. Jefriemow, L. Sobolew: Opowiadania morskie. Przekł. ... i S. Klonowski. Wwa: KiW 1951, 116 s.

W przekł. M.K.: I. Jefriemow: Atol Fakafo; Ostatni marsel.

16. W. Inber: Opowiadania o dzieciach. Przekł. ... i M. Serkowska. Wwa: KiW 1951, 57 s.

W przekł. M.K.: Tosik. Mura i „odpowiedzialny komunista”; Maja. Dobry węgiel.

17. L. Kon: Pierwsza książka o roślinach (w polu i w ogrodzie). [Dla dzieci]. Wwa: KiW 1951, 44 s.

18. S. Kruszyński: Plony Altaju. [Opowiadania]. Przekł. J. Nosewicz, E. Żytomirski, ... [Wwa:] Czyt. 1951 [właśc. 1952], 152 s.

W przekł. M.K.: Wyszedł siewca; Ustronie Dalekie; Sady pod sniegiem; W listopadową noc; W obcym świecie.

19. G. Skrebicki: Przyjaciele mojego dzieciństwa. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: KiW 1951, 39 s.

20. W. Bianki: Tajemnica nocy leśnej. [Opowiadania]. Przekł. ... i in. Wyd. 2 Wwa: NK 1952, 357 s. Wyd. 3 zmien. tamże 1954.

W przekł. M.K. opowiadania z poz. 14 oprócz: Sowa; O Gryzoniu Burunduku i Niedźwiedziu Samotniku; Błękitne zwierzątko; Piórko; Pęknięta Skórka; Tygrys pięciopięgi. W wyd. z 1954 przedr. poz. 14 oprócz opowiadania: Pomarańczowe Gardziolko.

21. M. Biriukow: Wody Narynu. [Powieść]. Wwa: KiW 1952, 736 s.

22. I. Jefriemow: Księżycowa skała. [Opowiadania]. Wwa: NK 1952, 101 s. Wyd. 2 tamże 1953.

23. W. Niemcow: Siedem barw tęczy. Powieść naukowo-fantastyczna. Wwa: KiW 1952, 605 s. W druku tłumaczka podp. błędnie: Kowalska.

24. W. Obničev: Plutonia. *Plomyk* 1952/1953 nr 1-20, 1953/1954 nr 1-6.

25. S. Woronin: Szeroka droga. [Powieść]. Wwa: NK 1952, 229 s. Wyd. 2 tamże 1952.

26. G. Gulia: Kama. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 142 s.

27. I. Kratt: Dom wśród tundry. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1955, 316 s.

28. F. Tuglas: Mały Illimar. [Powieść]. Przekł. z ros. ... Wwa: Czyt. 1962, 398 s.

Praca redakcyjna

1. Głos przyrody. [Red.:] M. Kownacka. [T.] 1. Wiosna, lato; [T.] 2. Jesień, zima. Wwa: NK 1963, 318 + 222 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969, wyd. 4 rozszerz. 1981.

Popularnaukowa antologia dla dzieci. Zawiera również utwory M.K.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. – SWPP 2 (R. Loth). – PP (R. Loth). – NSLD.

[Głos przyrody:] H. Skrobiszewska: „Tu – złoty liść, Tu – rudy blask”. *Nowe Książ* 1963 nr 22, J. Dziarnowska: Zapoznany bestseller. *Kultura* 1964 nr 26.

J.Z.

KOWALEWSKI Janusz ur. 1910

Pseud.: Jan Orzech; Wiktor Żadana. Prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 16 grudnia 1910 w Warszawie; syn Mieczysława Kowalewskiego, ślusarza, i Tekli z Mosserewiczów, krawcowej. Uczęszczał do I Gimnazjum im. gen. J. Sowińskiego w Warszawie. Od 1928 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w lutym 1935 uzyskał absolutorium. W czasie studiów należał do Akademickiego Stowarzyszenia Wolnomysłlicieli, działał w Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej (był członkiem Wydziału Wykonawczego) i redagował pismo tej organizacji *Życie Akademickie* (1930-32, zastępca redaktora, potem redaktor); debiutował tu artykułem „O rzeczowość i prace” (1930 nr 4). Od 1932 rozwijał aktywną działalność polityczną w ZMS

„Życie” i był związany z Komunistycznym Związkiem Młodzieży Polskiej, a potem z KPP. Skierowany przez partię, redagował w Poznaniu komunistyczny *Dwutygodnik Ilustrowany* (1934). Po zamknięciu pisma z powodu licznych konfiskat, powrócił do Warszawy i pracował przez krótki czas w organie Związku Zawodowców Zawodowych pt. *Front Robotniczy*, potem jako korektor w wydawnictwach Domu Prasy, a od 1936 w redakcji dziennika *Dobry Wieczór – Kurier Czerwony* jako reporter krajowy (tu w 1937 cykl reportaży z Niemiec oraz felietony humorystyczne podp. Jan Orzech). W 1937 ożenił się z Reginą Orzech, studentką Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej (po wojnie reżyserem w Teatrze dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” w Londynie). Na początku 1939 był sekretarzem redakcji *Głosu Powszechnego*. Po wybuchu II wojny światowej udał się do Lublina, a następnie do Lwowa, gdzie po zajęciu miasta przez ZSRR podjął pracę w redakcji *Czerwonego Sztandaru*. Aresztowany w styczniu 1940, trzymany był przez pół roku w więzieniu na Zamarstynowie, następnie przewieziony do więzienia w Gorodni pod Czernihowem. Skazany na osiem lat obozu pracy przebywał od maja 1941 w sowchozie Kedrowy Szor na północnym Uralu. Po układowie Sikorski-Majski dotarł do Armii Polskiej w Kermine w Uzbekistanie, skąd ciężko chory został przewieziony do Krasnowodzka, a następnie w 1942 ewakuowany statkiem do Pahlawi w Iranie. Brał udział (jako szeregowy) w kampanii włoskiej 2. Korpusu i został odznaczony za udział w walkach pod Monte Cassino. Po wojnie, przeniesiony z Włoch do Anglii, został skierowany do Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia (Polish Resettlement Corps). W 1946 zamieszkał w Londynie, gdzie do 1953 zarabiał na utrzymanie pracą fizyczną w fabrykach i kuchniach. Równocześnie zaczął uprawiać twórczość literacką, publikując opowiadania, artykuły i recenzje w wydawanych w Londynie czasopismach *Wiadomości* (od 1946, tu m.in. pierwsze opowiadanie pt. „Zupak”, 1947 nr 44), *Orzeł Biały* (od 1946), *Życie* (1950-52) oraz w paryskiej *Kulturze* (od 1949). Za twórczość nowelistyczną otrzymał w 1950 nagrodę Polskich Oddziałów Wartowniczych przy Armii Amerykańskiej w Europie. W 1953-54 pracował w sekcji polskiej Głosu Ameryki w Monachium. W 1955 w konkursie Radia Wolna Europa otrzymał II nagrodę za słuchowisko „Sprawa Anny”. W 1956-59 pracował jako redaktor w piśmie *Ostatnie Wiadomości*, wydawanym w Mannheim przez Fundusz Społeczny Oddziałów Wartowniczych. W 1959-60 redagował dodatek do *Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza* w Londynie pt. *Tydzień Polski*; z pismem tym współpracował stale w latach następnych, publikując liczne wy-

wiady, recenzje i artykuły. W 1960-80 pracował fizycznie w firmie wysylkowej Tazab. W 1984-86 był redaktorem miesięcznika *Orzeł Biały*. W 1986 został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Odznaczony przez rząd emigracyjny w Londynie Złotym Krzyżem Zasługi (1972). Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O człowieku, który szukał prawdy. Obyczajowa powieść współczesna. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1952 nr 102-149, 1953 nr 1-3.

2. Choroba wieku. [Powieść]. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1953 nr 109-153, 1954 nr 1-13.

3. O żołnierzu ciufaczu. [Opowiadania]. Londyn: Orbis, Księg. Pol. 1955, 234 s.

Zawartość: I. Wojskowe. O żołnierzu ciufaczu; A gdzie jest Maciuś Szary?; Wojna z szefem; Zupak; Małe dramaty i wielki wstrząs; Szóste przykazanie – nie cudzołóż – II. Emigracyjne. Tragarz John; Maharadża; Twardy chleb; Katarzyna; Boda-jeś ludzkie brudy sprzątał; Pies i człowiek; Śmierć tragarza Johna. – III. Warszawskie. Teatr Pałucha Potrzebińskiego; Kłapka; Trzy siostry; Wiktor; Za Żelazną Bramą; Wojna żydowska braci Gruszkowskich. – Pierwodr. w *Wiadomościach* (Londyn), *Kulturze* (Paryż), *Ostatnich Wiad.* (Mannheim). Nagroda czytelników *Wiadomości* w 1968.

4. „Wszystko nie tak”. [Powieść]. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1955 nr 111-139, 1956 nr 1-34.

5. Zjednoczenie – to Skarb. Skarb – to zjednoczenie. W pięciolecie powstania Skarbu Narodowego i w pierwszą rocznicę podpisania Aktu Zjednoczenia. Londyn: Gł. Komisja Skarbu Nar. 1955, 15 s.

6. Amerykański spadek. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964 nr 155-310.

7. Miłość i hazard. Humoreski – erotyki. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1964, 158 s.

Zawartość: Miłość i hazard; Maciuś Farys; Dzieje Narcyza; Jak nam Mary na świat przysłała; Karny element; W wojskowym areście; Ballada rodzinna; Na pomniczek dla stryja; Martwa natura; Zwycięstwo Justysi. – Pierwodr. w londyńskich *Wiadomościach*.

8. Wierni i niewierni. (Powieść współczesna). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 91-245.

9. Czy Ewa żyje? (Powieść współczesna – z dreszczem życia emigracji). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1968 nr 150-266.

10. Michał i Krystyna. [Cykl opowiadań]. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 6, 10, 20, 31, 43, 1969 nr 4, 11, 1973 nr 24.

Opowiadania: Dzieje jednej jedności; Hochsztapler; Żalobna wdowa; Pierwszy chrześcijanin; Kumotry; Alicja; Pij bracie, pij; Pozytywista czyli: „Koryto ergo sum”.

11. Siódme: małżeństwo. Powieść. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1969 nr 227-311, 1970 nr 2-44.

12. Droga powrotna. (Wspomnienia). Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1974, 196 s.

Rozdziały: Grzeszna bezgrzeszność; Dziedzictwo, środowisko, epoka; Pierwsze bezpośrednie kontakty z komunizmem i komunistami; Uniwersytet. Filozofia i polityka; Antysemityzm. Komunizm; Towarzysz Marek – Marian Spychalski; Ze Spychalskim w Poznaniu – „Dwutygodnik Ilustrowany”; Warszawa „Folksfrontu” i „Czerwonej Prasy”; Wojna; „Czerwony Sztandar”. Więzienia. Łagry Wojsko. Nagroda Kiemaszu Książki Polskiej w Szwajcarii w 1974.

13. Penrhos. Soplicowo w Walii. Wprowadzenie: S. Soboniewski. Londyn: Pol. Tow. Mieszkańciew 1975, 72 s.

Wyd. w 25-lecie zorganizowania Polskiego Osiedla w Penrhos.

Przekład

1. W. Tarsis: Sala nr 7. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 146-214.

Prace redakcyjne

1. Ideologia sowieckiego komunizmu. Oprac. ... Londyn: Wydawn. Szkoły Nauk Polit. i Społ. 1957, 15 s., powiel. *Pogadanki Ogólnokształcące dla Oddz. Wartowniczych*.

2. „Kolektywne kierownictwo” w Rosji Sowieckiej. Oprac. ... Londyn: Wydawn. Szkoły Nauk Polit. i Społ. 1957, 11 s., powiel. *Pogadanki Ogólnokształcące dla Oddz. Wartowniczych*.

3. Katalog wydawnictw Polskiej Fundacji Kulturalnej. Red. ... [Londyn:] 1970, 48 s.

Wyd. z okazji Kongresu Współczesnej Nauki i Kultury Polskiej w Londynie 9-12 IX 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — Wywiady: [Rozm.] J.G. Görlich. *Deutsche Tagepost*. [RFN] 1970 nr z 17/18 IV, *Tydz. Pol.*, Londyn 1973 nr 39.

SWPP 2 (J. Czachowska). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 1990.

[O żołnierzu ciufaczu:] [J. Bielatowicz] J.B. *Życie*, Londyn 1955 nr 36, przed. w tegoż: *Literatura na emigracji*. Londyn 1970; Z. Nowakowski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1955 nr 178; H. Zurkowska: Opowiadania o żołnierzu ciufaczu. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 31; [M. Chmielowiec] M. Sambor: Pierwsza książka K. *Kultura*, Paryż 1956 nr 1. — [Miłość i hazard:] Cz. Jeśman. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Paryż 1964 nr 93; M.K. Pawlikowski: Na marginesie „Miłości i hazardu”. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 35. — W. Jaworski: W szerszym kontekście. Spóźnione uwagi o książce J.K. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 30 [dot.: O żołnierzu ciufaczu]. — [Droga powrotna:] W. Jaworski: In partibus infidelium. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 17; F. Istner. *Kultura*, Paryż 1976 nr 1/2.

J.Cz.

KOWALEWSKI Mirosław
ur. 1919

Prozaik.

Urodzony 8 stycznia 1919 w Monasterzyskach; syn Stanisława Kowalewskiego, buchaltera, i Jadwigi z Pruszyńskich. Gimnazjum ukończył we Włocławku w 1936 i w tymże roku rozpoczął studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej.

W okresie okupacji niemieckiej pracował jako robotnik, a następnie jako urzędnik w przemyśle cukrowniczym. Po wojnie ukończył Wydział Chemiczny Politechniki Śląskiej w Gliwicach; w 1947 uzyskał dyplom inżyniera chemika i magistra nauk technicznych. Od 1946 pracował w przemyśle cukrowniczym, najpierw na Ziemiach Zachodnich, a potem w Sokołowie Podlaskim (od 1951 jako dyrektor techniczny cukrowni). Ożenił się z Izabelą Brzezińską. W 1948 współpracował z redakcjami gazet wrocławskich *Słowo Polskie* i *Wrocławski Kurier Ilustrowany*. Od 1951 należał do ZLP (do 1957). Był członkiem PZPR. W 1953-78 współpracował stale z dziennikiem *Trybuna Ludu* w dziale publicystyki gospodarczej i reportażu. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1951). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nowy dyrektor. Komedia jednoaktowa. Wwa: CRZZ 1948, powiel. [Inf. autoral].

2. Kampania znaczy walka. Powieść. Wwa: Czyt. 1950, 394 s.

Państwowa Nagroda Artystyczna II stopnia w 1950. Przekł. węgier.: Cukorhegyek. [Przeł.] F. Komény. [Budapest] 1951.

3. Kędzierzyńska przygoda. [Opracowanie popularnonaukowe dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1965, 59 s. Wyd. 2 tamże 1969.

4. Kominy nad Kujawami. [Opracowanie popularnonaukowe dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1965, 52 s.

5. Agata i inni. Powieść. Kat.: Śląsk 1972, 234 s.

Nadto wiele prac popularnonaukowych z zakresu: chemii, normalizacji, cukrownictwa, papiernictwa, włókien sztucznych i handlu.

Praca redakcyjna

1. Polemiki i dokumentacje. Wybór ... Wwa: KiW 1977, 240 s.

Wybór publicystyki drukowanej w 1976-1978 w *Tryb. Ludu*.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

A. Lam. *Twórczość* 1950 nr 12 [rec.: Kampania znaczy walka]. — J. Walc. *Małego Kazia* [rozrachunki z przeszłością, *Literatura* 1972 nr 28 [rec.: Agata i inni]. — R.M. Cieśliński. *Nowe Książki*: 1977 nr 9 [rec.: Polemiki i dokumentacje. Wybór ...].

J.Z.

KOWALEWSKI Stanisław
ur. 1918

Prozaik, autor książek dla młodzieży.

Urodzony 16 marca 1918 w Brwinowie pod Warszawą; syn Stanisława Kowalewskiego, urzędnika kolejowego, i Janiny ze Świerczyńskich. Uczęszczał

do szkoły średniej w Milanówku, potem do Gimnazjum im. T. Zana w Pruszkowie, w 1936 zdał maturę. Debiutował w 1935 opowiadaniem pt. „Harenda”, ogłoszonym w *Kuźni Młodych* (nr 18); w piśmie tym publikował także w 1936. Od 1936 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim, jednocześnie pracując w Biurze Podróży Wagonów Sypialnych. Opowiadania zamieszczał następnie także w *Pionie*, *Dookoła świata* i *Zwierciadło*. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 brał udział w obronie Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako dozorca na bocznic kolejowej w Warszawie. Jednocześnie kontynuował twórczość literacką, pisząc opowiadania. W 1941 ożenił się z Zofią Szerękowską. Od 1943, z powodu choroby płuc, przebywał w Otwocku, a po wojnie w Poroninie i Zakopanem, gdzie uczestniczył w organizowaniu życia kulturalnego jako członek zarządu miejscowego Klubu Literackiego. W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; do rozwiązania Związku w 1983). W 1950 powrócił do Warszawy. Kontynuując twórczość literacką, zamieszczał opowiadania i artykuły w wielu czasopismach, m.in. w *Odrodzeniu* (1948-50), *Nowej Kulturze* (1950-54), *Wsi* (1950-52), *Świecie* (1952-53). W następnych latach współpracował też z radiem, filmem i teatrami jako autor słuchowisk, scenariuszy i utworów dramatycznych. W 1981 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ofiarowanie. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1947, 190 s.

Zawartość: Przed wielką podróżą; Uczta Baltazara; Ojciec; Bocznica; Słoń; Marcys. Ofiarowanie; Pierwszy śnieg; Stasek; Spotkanie.

2. Niedostatecznie. Powieść. Wwa: Czyt. 1949, 235 s. Wyd. 2 popraw. Wwa: NK 1955.

3. Odzyskany świat. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1949, 150 s.

Zawartość: Niepamięć; Mistrz; Krawce; Mgła; Ludzie odzyskani; Walka klas.

4. Prosta droga. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 192 s.

5. Walka klas. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1951, 125 s.

Zawartość: Walka klas [poz. 3]; Doktor Anna; Cena życia; Wielki plan.

6. Załoga Elżbiety. [Powieść]. Wwa: KiW 1951, 188 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1953.

7. Bliżej jutra. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1952, 183 s.

Zawartość: Przyjazd; Szkoła; Wieczór ojca; Po latach; Susza; Pełne morze.

8. Opowiadania: Ciche szczęście; Gniew ludu. Wwa: Czyt. 1953, 163 s. Przedr. zob. poz. 9. Nagroda w konkursie Pol. Kom. Obrońców Pokoju w 1952.

9. Ciche szczęście. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1954, 260 s.

Zawartość: Ciche szczęście (List Joachima do Karola) [poz. 8]; Gniew ludu [poz. 8]; Susza [poz. 7]; Walka klas [poz. 3].

10. Kiedy mija noc. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1955, 232 s.

Zawartość: Pozory mylą czyli wakacje instruktora; Kiedy mija noc; Dwa pokoje; Listy.

11. Opowiadania niemodne. Wwa: Czyt. 1956, 453 s.

Zawartość: z poz. 1: Bocznica; Marcyś; Ofiarowanie; Słoń, — z poz. 3: Mgła; Krawce; Mistrz; Walka klas; Ludzie odzyskani, — z poz. 7: Po latach; Susza, — z poz. 8: Ciche szczęście, — z poz. 10: Dwa pokoje; Pozory mylą czyli wakacje instruktora.

12. Pierwsza miłość. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1956, 95 s.

13. Kiedy mija noc. Dramat w 5 aktach. Wwa: Czyt. 1957, 131 s.

Wersja dramatyczna opowiadania: Kiedy mija noc. Druk w antologii Ziemia serdecznie znajoma. Wwa: Czyt. 1954 s. 161-266, por. poz. 10.

14. Uśmiech losu. Sztuka w 1 akcie. *Dialog* 1958 nr 12 s. 5-13. Wyst. Kr., T. Rapsodyczny 1961. Przedr. zob. poz. 50.

15. Wysoki kraj. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 534 s.

Książka nie weszła w obieg księgarski; wg inf. autora bezpośrednio po wydrukowaniu została ze względów cenzuralnych oddana na przymiał.

16. Godzina zwyciężonych. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1959, 393 s.

Zawartość: Wielki wódz; Obłoki i chmury; Atak; Na mojej łacie; Pan Marcin; Boję się nocy; Odwrót; Uśmiech losu; Człowiek sam. Adapt. radiowa opowiadania Obłoki i chmury: Adapt. H. Szof. Radio 1977.

17. Jabłko Parysa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 306 s. Wyd. 2 tamże 1976.

18. Stary dom. [Opowiadania]. Kr.: WL 1960, 204 s.

Zawartość: Stary dom; Dzieciństwo; „Donkiszko”; Wielka szansa; Boczny tor; Zamknięte granice.

19. Czarne okna. [Powieść]. Wwa: NK 1961, 200 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1973 [właśc. 1972], wyd. 4 1985, wyd. 5 Wwa: KAW 1987; Wr.: Siedmioróg 1993.

Nagroda w konkursie Naszej Księgarni w 1960. Przekł. słowac.: Cierne okna. [Przeł.] J. Maruśiak, Bratislava 1964.

20. Zamknięte granice. Sztuka współczesna w 7 odsłonach. Wwa: LSW 1961, 100 s.

21. Ambicja. [Powieść]. Wwa: LSW 1962, 174 s.

22. Podróże małego Sindbada. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 169 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1988.

23. Tarpany. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Brandys, K. Kutz. Ekran. 1962.

24. Ślady białego księżycyca. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 195 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1971, wyd. 4 1974.

Przekł. czes.: Stopy bílého měsíce. [Przeł.] A. Bauerová. Praha 1975, — słowac.: Stopy bieleho mesiaca. [Przeł.] M. Wlachovská. Košice 1980.

25. Zbawiciele. [Komedial]. Powst. przed 1964. Druk. w tomie poz. 26, s. 107-149.

26. Lot nad światem. [Opowiadania i komedia]. Wwa: Iskry 1964, 148 s.

Zawiera opowiadania: Lot nad światem; Fantastyczka; Młodzieniec; Cisza przed nocą, oraz komedię: Zbawiciele [poz. 25].

27. Nadliczbowy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 171 s.

28. Co złego to nie my. Dramat w 3 aktach. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1966.

29. Podmiejska ballada i inne romanse. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1966, 238 s. Wyd. 2 tamże 1970.

Zawartość: Ballada podmiejska; Pogoda po burzy; W śniegu; Trzy dni jesieni; Przebudzenie Ofelii. Adapt. radiowa opowiadania Ballada podmiejska: Adapt.: K. Strzałka. Radio 1968.

30. Gry i zabawy. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 166 s.

31. W podróży nocą. [Powieść]. Kr.: WL 1969, 175 s. Wyd. 2 tamże 1976.

32. Dzikie ptaki lecą najdalej. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Ruch 1970, 117 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1978.

Przekł. niem.: Wildvögel fliegen weit. [Przeł.] M. Koch. Wwa 1986.

33. Ten chwiejny ład. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1970, 330 s.

Zawartość: Ten chwiejny ład; Dziadek; Jak u mamy; Obywatel świata; Wielkie tańcowanie; B-day czyli odwiedziny o zmierzchu; Pogoń; W ślepią babkę; Laski; Cień lata.

34. Żelazny. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 202 s. Wyd. 2 Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1986.

35. Draka. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Kubik. Ekran. 1970.

36. A kiedy wejdiesz w las ... [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 174 s.

37. Uciekinier. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 181 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1987.

38. Czerwcowca noc. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1972, 273 s.

Zawartość: Zwierciadła: Madonna ze szkłem; Niewidzialny; Nowa droga; Las zbójców; Bławatek; Czerwcową noc; Zato-pione miasto; Miejsce pamięci – miejsce niepamięci. – Droga, która umyka przed tobą; Lot nad światem; Młodzieniec.

39. Wycieczka we dwoje. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1972, 222 s.

Zawartość: Gejsza; Pracowity dzień Jana W.; Reszta jest mi-lczeniem; Zaczisze; Noc zgrozy; Kiermasz w Modlibiu, czyli wielki dzień Leona; Żyć bez plam; Wycieczka dorosłych; Wy-prawy.

40. Miłosne zasadzki. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1973, 258 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 dodruk 1976.

Zawartość: Obłoki i chmury [poz. 16]; Wielkie tańcowanie; Wycieczka dorosłych; Pogoda po burzy; Cień lata; Ballada podmiejska.

41. Nie ma ceny na miód akacjowy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 170 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1986; Wr.: Siedmioróg 1993.

42. Wieczór u Padyszacha. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1974, 172 s. Wyd. nast. zob. poz. 46.

Zawartość: Sobota, niedziela, poniedziałek; Pogoń [poz. 33]; Zagubienie; Wieczór u Padyszacha.

43. Idol. [Powieść]. Wwa: PIW 1975, 163 s.

44. Andrzej. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Ho-ryzonty 1976, 140 s. Wyd. nast. łączne z poz. 47 pt. Andrzej i Maja. Wwa: MAW 1981, 242 s.

45. Czary i oczarowania. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1976, 317 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Zawartość: Mały triumf wielkiego astrologa; Maksymalny fa-cet; Ostatni kasztelan; W deszczu; Hrabina; Poeta na plaży; Ogórcy; Egzamin; Łańcuch; Zmora; Pełnia życia; Przychodzą we śnie i na jawie

46. Jutro jeszcze dalej niż dziś. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1976, 218 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. pt. Jutro jeszcze dalej niż dziś i inne opowiadania. Wwa: NK 1981, 230 s.

W wyd. 2 nadto poz. 42 oraz opowiadanie: Zagubienie.

47. Maja. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1977, 139 s. Wyd. nast.: wyd. poszerz.: Wwa: MAW 1985; Wwa: Libra 1991; łącznie z powieścią An-drzej zob. poz. 44.

48. Wuj Antoni i asystenci. [Powieść dla mło-dzieży]. Wwa: NK 1977, 197 s. Wyd. nast. zob. poz. 52.

49. Jerzy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1979, 133 s. Wyd. 2 tamże 1985.

50. Odwiedziny o zmierzchu. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1979, 238 s.

Zawiera opowiadania: z poz. 16: Atak; Odwrót; Na mojej łą-ce; Boję się nocy; Uśmiech losu, – W śniegu [poz. 29], – B-day, czyli odwiedziny o zmierzchu [poz. 33], – z poz. 39: Żyć bez plam; Wyprawy, – Przebudzenie Ofelii [poz. 29].

51. Rykoszet. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1979, 358 s.

Zawartość: Niezapomniany wiek XIX. Rykoszet.

52. Zaufajcie wujowi Antoniemu. [Powieści dla młodzieży]. Wwa: NK 1979, 373 s. Wyd. nast. Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1986.

Zawiera wyd. 2 poz. 48 oraz: Strach ma wielkie oczy.

53. Zagubione, odnalezione. [Powieść dla mło-dzieży]. Wwa: NK 1983, 154 s.

54. Donna Kamelia. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1984, 207 s.

Zawartość: Donna Kamelia; Pan z górki; Akcje bakińskie; Służba; Płaszcz wielkiego Karola; Dzień coraz krótszy, za pro-giem noc; Na skraj lasu.

55. Ogród pełen cieni. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1985, 300 s.

Zawartość: Zwid; Lombard głosów; Wiedźma-dobrodziejka; Ogród pełen cieni; Zima; Przedsiónek.

56. Laura z oddali. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1987, 206 s.

Zawartość: Nocą na Słonecznej; Laura z oddali; On revient ..., czyli zeznania młodusznego; Milczący świadek; Kwitnące ja-błonie; „Na swoich plecach ją wyniosę”.

57. Umykający ślad. [Opowiadania i powieść dla młodzieży]. Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1989, 243 s.

Zawiera poz. 42, z wyjątkiem opowiadania Pogoń, oraz poz. 46.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1956, 1978, 1988. – SWPP 1. – PP (A. Szalagan).
[Odzyskany świat.] O. Jedrzejczyk: Droga pisarskiej prze-miany. *Po prostu* 1950 nr 18; A. Kijowski: W walce o nową tematykę. *Nowa Kult.* 1950 nr 2 [dot. też: Niedostateczni]. – [Prosta droga.] G. Lasota: Między powieścią a reportażem. *Nowa Kult.* 1950 nr 12; J. Preger. *Twórczość* 1950 nr 6 [dot. też: Odzyskany świat]. – H. Bereza: Szansa zwycięstwa. *Twórczość* 1959 nr 10 [rec.: Godzina zwyciężonych]. – J. Preger. Proza autentycznych problemów. *Tryb. Lit.* 1959 nr 20. – [Jabłko Parysa:] T. Burek: Rozrachunek z młodością. *Twór-czość* 1961 nr 8; S. Lihański: Prozaik serc. *Nowe Książ.* 1961 nr 6 [dot. też: Story dom]. – S. Zieliński: Draka o Pantykę. *Nowe Książ.* 1962 nr 6, przedr. w tegoż: Gawędy z pretek-stem. Wwa 1964 [rec.: Czarne okna]. – [Nadliczbowy:] J. Wy-ka: Dylemat ludzkiej ofiarności. *Tyg. Kult.* 1964 nr 32; S. Mel-kowski: Obowiązek i uczucie w warunkach wojny totalnej. *Twórczość* 1965 nr 2. – [Podmiejska ballada i inne romanse:] J. Pięszczachowicz: Współczesne ballady i romanse. *Twór-czość* 1967 nr 4; J. Witani: „Miłość nie jedno ma imię”. *Mies. Lit.* 1967 nr 9. – [Gry i zabawy:] W. Maciąg: Sprawy ciała i ducha: Nie tylko fajeczka. *Życie Lit.* 1968 nr 44; A. Dzieni-szewska: Kompozycja na temat starości. *Nowe Książ.* 1969 nr 12. – [W podróży nocą:] J. Z. Brudnicki: Stopnie upadku. *Nowe Książ.* 1970 nr 10; M. Sprusiński: Sztuka opowiadań: Nocne szczebiotanie. *Życie Lit.* 1970 nr 2. – K. Nowicki: Na-sze marzenia i szczyderka: chwienie lady prozy. *Życie Lit.* 1971 nr 10 [rec.: Ten chwiejny łąd]. – [Wycieczka we dwoje:] L. Bugajski: Felietonowa eschatologia i solidne rzemiosło. *Twórczość* 1973 nr 3; S. Melkowski: Kłopoty z nowelistiką. *Mies. Lit.* 1973 nr 11 [dot. też: Ten chwiejny łąd]. – J. Papu-zińska: Rządłością staje się powieść, w której nikt nie niko-mu nie ukradł. *Nowe Książ.* 1973 nr 15 [rec.: Nie ma ceny na miód akacjowy]. – [Idol:] L. Bugajski: Idol i poeta. *Twórczość* 1975 nr 12; B. Dopart: Idol-artysta? *Życie Lit.* 1975 nr 41;

T.J. Żółciński: Codzienne małe przemijanie. *Nowe Książ*. 1975 nr 21. – [Czary i oczarowania] T. Fredro: Czaruje, neć, przysługa. *Kultura* 1976 nr 35; E. Kozarzewska: O dawnych i najnowszych opowiadaniach S.K. *Nowe Książ*. 1976 nr 13. – K. Kuliczowska: Wiedzieć, jak żyć. *Nowe Książ*. 1978 nr 12 [rec.: Majal. – [Rykoszet] A. Myszkowski: Jak się odzwierciedla epoka? *Mies. Lit.* 1980 nr 2; J. Termer: *Polonistyką* 1980 nr 1. – J. Lewon: Czyżby konserwatywny dydaktyzm? *Nowe Książ*. 1981 nr 8 [rec.: Jutro jeszcze dalej niż dziś]. – [Donna Kamelia] J. Barnicka: Zaskakująca metafora. *Nowe Książ*. 1985 nr 4; D.T. Lebioda: Kalki codzienności. *Tyg. Kult.* 1985 nr 43. – A. Czachowska: Słodczyz niepełnienia. *Twórczość* 1989 nr 1 [rec.: Laura z oddali].

E.G.

KOWALIK Jan ur. 1910

Właściwe nazwisko, używane do 1939: Sławiczek.
Pseud.: Jan Franciszek Suchy; Jan Pokrzywa.
Poeta, bibliograf.

Urodzony 28 sierpnia 1910 w Skoczowie na Śląsku Cieszyńskim; syn Józefa Sławiczka, tkacza, i Ewy Suchy, praczki. Do szkół uczęszczał w Skoczowie. Należał do harcerstwa. Od 1925 uczył się w Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Bobrku pod Cieszynem, a następnie w Białej (obecnie Bielsko-Biala), gdzie w 1931 uzyskał dyplom nauczyciela szkół powszechnych. W tym okresie aktywnie uczestniczył w ruchu artystycznym jako reżyser Koła Amatorskiego Teatru Stowarzyszenia Młodzieży Katolickiej w Skoczowie, członek orkiestry i chóru Seminarium Nauczycielskiego. Debiutował w 1928 reportażem pt. „Wrażenia z Tatr”, ogłoszonym w piśmie *Orli Lot* (Warszawa, nr 3; podp. Jan Sławiczek). W 1931-39 pracował jako nauczyciel szkoły powszechnej oraz Doksztalczącej Szkoły Wieczornej w Wyrach pod Mikołowem. Równocześnie pełnił funkcję lustratora Związku Obrony Kresów Zachodnich na okręg Łazisk. Był przewodniczącym Wydziału Oświaty Pozaszkolnej przy Zarządzie Powiatowym ZNP. Prowadził prace samokształceniowe oraz kontynuował działalność w teatrze amatorskim. Ogłaszał artykuły w *Zaraniu Śląskim* (1932-33, 1937), *Gwiazdce Cieszyńskiej* (1934). W 1934-35 podjął (jako wolny słuchacz) studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, przerwane chorobą. W 1935 uzyskał jako eksternista dyplom Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego w Mysłowicach z języka polskiego, następnie z rysunków i historii sztuki (1936), a w 1937 dyplom Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego w Krakowie z geografii i historii, i w 1939 z religii. Prace literackie, ludoznawcze i pedagogiczne publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Gwiazdce Cieszyńskiej* (Cieszyn, 1933-39), *Wychowaniu Fizycznym w Szkole* (1936-37) i *Zaraniu Śląskim* (Cieszyn-Katowice, 1938-39). Dzięki subwencji Wydziału Oświaty Publicznej Województwa Śląskiego w Katowicach przygotowywał pracę pt. „Macierzyństwo

w zwyczajach i obrzędach ludu polskiego na Śląsku”. We wrześniu 1939 kierował ewakuacją ludności Wyr, w wyniku czego został aresztowany przez Niemców. Po zwolnieniu z więzienia brał udział w działalności konspiracyjnej na Śląsku Cieszyńskim. Zagrożony ponownie aresztowaniem, przedostał się w marcu 1940 na teren Generalnej Guberni. Pracował jako robotnik leśny i tartaczny w powiecie pcimskim i miechowskim, a następnie w rozlewni mleka w Radziejowicach pod Warszawą. Włączył się w kolportaż prasy konspiracyjnej. W 1944, poszukiwany przez gestapo, udał się w głąb Rzeszy, gdzie dostał się do obozu pracy w fabryce cementu we Wrexen pod Kassel. W marcu 1945, podczas bitwy o Wrexen, zbiegł na stronę aliantów. W 1945-46 był komendantem obozu Displaced Persons (DP) Nr 410 w Landau/Arolsen w Hesji, w byłym Księstwie Waldeck. Pełnił równocześnie funkcję kierownika szkoły obozowej oraz założył i redagował międzyobozowy tygodnik *Polak w Waldeck* (maj-wrzesień 1946; tu też teksty pod pseud. Jan Pokrzywa). Założył także i redagował wydawnictwo *Biblioteka Polaka w Waldeck*. W 1947-49 przebywał w Steinatal, najpierw jako pacjent sanatorium przeciwgruźliczego, a następnie jego administrator. Był założycielem i nauczycielem szkolki szpitalnej. W 1949-50 pracował w International Tracing Service (Międzynarodowej Służbie Poszukiwań) w Arolsen. Prowadził akcje odczytowe wśród Polonii oraz chór Ośrodka Polskiego w Arolsen. Podczas pobytu w Niemczech wchodził w skład redakcji czasopism polskich *Szlak* (Weinheim, 1947-48), *Kronika* (Frankfurt, 1947-49), *Słowo Katolickie* (Monachium, 1947-49). Współpracował też z *Ostatnimi Wiadomościami* (Mannheim, 1948-65; tu w *Dodatku Tygodniowym Ostatnich Wiadomości* w 1950-51 cykl reportaży emigracyjnych) oraz z paryską *Kulturą* (1950-78, z przerwami). W 1950 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych. Początkowo przebywał w Cleveland, gdzie pracował jako dozorca w tkalni oraz w kinie. Był członkiem redakcji czasopisma polskiego *Sarmacja* (Cleveland, 1950-51; tu pod pseud. Jan Franciszek Suchy). W 1951 przeniósł się do San Francisco; pracował nadal jako dozorca w szpitalu oraz jako pomywacz w restauracjach. W tymże roku był założycielem i w 1951-53 jednym z redaktorów pisma *Polak w Kalifornii*. W 1952 ożenił się z Emmy Mock z Kassel i przeprowadził się do South Palo Alto. W 1952-54 pracował jako asystent bibliotekarza w Hoover Library w Stanford, a w 1954-57 ponownie jako dozorca w restauracjach i barach. Publikował w wielu czasopismach emigracyjnych, m.in. w londyńskich *Wiadomościach* (1954-65), *Przeglądzie Zachodnim* (1955-58), *Kontynentach-Nouym Merkuriuszu* (1966) i *Oficynie Poetów* (1967, 1970), w wydawa-

nych w Toronto *Głosie Polskim* (1955-59) i *Związkowcu* (1959-78, z przerwami). W 1958 podjął stałą pracę jako dozorca w Carnegie Institution of Washington w Division of Plant Biology w Stanford. Równocześnie był najpierw asystentem prof. W. Buck'a w Department of Political Sciences w Stanford, a następnie prof. J.K. Zawodnego. W tymże roku odbył podróż do Niemiec w celu zbierania materiałów bibliograficznych. W 1963 został członkiem Polish Institute of Arts and Sciences in America w Nowym Jorku. W 1963 przeniósł się do Sunnyvale, gdzie we własnym domu urządził archiwum polskiej prasy emigracyjnej (Polish Emigre Archive) i zintensyfikował prace nad bibliografią prasy polskiej poza krajem. W 1968 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziedzinie bibliografii. W 1970 w rozgłośni radiowej KQED prowadził dla programu Polish-Cultural Radio Hour miesięczną pogadankę w języku angielskim o polskich pionierach w Kalifornii; współpracę z tym radiem kontynuował w różnej formie w latach następnych. Od 1972 był jednym ze współredaktorów *Migrant Echo* (San Francisco; do rozwiązania pisma w 1981). W 1974 otrzymał nagrodę Fundacji im. A. Godlewskiej w Zurychu. Po przejściu na emeryturę w 1975, przeprowadził się w 1976 do San Jose w Kalifornii. W 1977 podjął współpracę redakcyjną z *Gazeta Parafii Polskiej Misji w San Francisco*, a w 1978-81 współredagował z księdzem Wojciechem Baryskim miesięcznik polonijno-religijny *Boży Siew*. W 1978 otrzymał dożywotnie członkostwo The International Social Science Honor Society DELTA TAU KAPPA w uznaniu pracy w dziedzinie dokumentacji bibliograficznej. W 1981 i 1984 odbył podróże naukowe do Europy, odwiedził Anglię, Niemcy, Austrię, Włochy i Szwajcarię. W 1982 został członkiem zwyczajnym Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie z siedzibą w Londynie. Odznaczony przez rząd emigracyjny w Londynie Złotym Krzyżem Zasługi (1964) oraz Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta (1986), a także w kraju Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi RP (1993). Mieszka w San Jose.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z dziejów zboru ewangelickiego w Skoczowie. Skoczów: Związek Pol. Młodzieży Ewangelickiej w Skoczowie, wyd. J. Czyż 1937, 30 s. Podp.: Jan Ślawiczek.
2. Sztuka polskich wysiedleńców w Waldeck. Arolsen: *Polak w Waldeck* 1947, 10 s., powiel. Na prawach rkpśu.
3. Ścieżka przez Steinatal. Poezje. [B.m.:] Koło Organizacyjne Związku Pisarzy Pol. w Niemczech 1947, 35 s.

4. Wolken. Verse in deutscher Sprache. Verzapft von ... Hessen: [Nakł. autora] 1947, [8] k.
5. Wiatr w gałęziach. [Wiersze]. Monachium: Pol. Klub Lit. w Niemczech 1948, 30 s. Na prawach rkpśu.
6. Exsul familia. [Wiersze]. Albany, N.Y.: Sigma Press 1983, 50 s. Cykle: Exsul familia; Zmysły sentymentalne; W drodze; Imponderabilia.
7. U drzwi Twoich. [Wiersze]. Paris: Polemika 1983, 61 s.
8. Krzyż Malika. [Opowiadania]. Albany, N.Y.: Sigma Press 1985, 56 s. Zawartość: Lza na opłatku; Afera z Mackiem; Krzyż Malika; Odnaleziony Ojczysz.
9. Zatrzymać czas. [Wiersze]. Albany, N.Y.: Sigma Press 1987, 53 s.
10. Zapis w kalendarzu. [Wiersze]. Albany, N.Y.: Sigma Press 1989, 48 s.
11. Wiersze wybrane. Wstęp, wybór i red.: B. Wróblewski. Lubl.: Norbertinum 1994, 107 s.

Prace bibliograficzne

1. Polonica niemieckie od 1 września 1939 do 31 grudnia 1948 roku. *Kultura*, Paryż 1950 nr 1, 4-7/8, 10. Wyd. osob. Paryż: Inst. Lit. 1952, 69 s.
2. Polska w bibliografii powojennych Niemiec. [Cz. 1] (1945-1953). *Kultura*, Paryż 1954 nr 12 s. 114-121, 1955 nr 1/2 s. 180-189, nr 3 s. 150-153, nr 4 s. 123-126. Wyd. osob. Paryż: [druk.] Richard 1955, 37 s. [Cz. 2] Polska w bibliografii niemieckiej 1954-1956 oraz uzupełnienia do okresu 1945-1953. Paryż: Inst. Lit. 1958, 114 s.
3. „Kultura” 1947-1957. Bibliografia zawartości treści. Działalność wydawnicza (1946-maj 1959). Paryż: Inst. Lit. 1959, 392 s.
4. Bibliografia niemieckich bibliografii dotyczących Polski 1900-1958. [Współaut.] W. Chojnacki. Pozn.: Inst. Zach. 1960, 252 s.
5. Materiały do historii prasy polskiej na obczyźnie. 1939-1962. Bibliografie, T. 1. Paryż: Inst. Lit. 1963, 77 s.
6. World index of Polish periodicals published outside Poland since September 1939. A tentative bibliography. Vol. 1-4 cz. 1-2. Masz. powst. Sunnyvale, Cal.: American Polish Documentation Studio 1974. Odb. w sześciu kopiach kserograficznych udostępniane w Bibl. Pol. w Londynie i w Pol. Inst. Nauk. w Nowym Jorku. Vol. 5 cz. 1-2. San Jose, Cal.: American Polish Documentation Studio 1984, 161 + 274 s. T. 1-4 zawiera bibliografie czasopism do września 1972 w układzie alfabetycznym; t. 5 spis czasopism za l. 1973-1984 oraz uzupełnienia i poprawki do t. 1-4.

Wyd. fotoof. pt. Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku. World index of Polish periodicals published outside Poland since September 1939. [Przedm.:] M.A. Krapiec. Lubl.: KUL 1976, 1988 (t. 5), VIII, 299 + 245 + 264 + 224 + 272 s.

7. The Polish community in Northern California and the history of its ethnic parishes. Polonia Północnej Kalifornii i dzieje jej etnicznego duszpasterstwa. *Migrant Echo*, San Francisco 1976 nr 1-2. Wyd. osob. San Jose, Cal.: American Polish Documentation Studio 1976, 33 s.

8. Prasa polska w Niemczech w latach 1945-1971. Toronto: Kanadyjsko-Pol. Inst. Badawczy 1976, 31 s.

9. Bibliography of Helena Modjeska. *Migrant Echo*, San Francisco 1977 nr 2 s. 87-106, nr 3 s. 173-192. Wyd. osob. pt.: Modjeska. Bibliography. San Jose, Cal.: American Polish Documentation Studio 1977, 51 s.

10. The Polish press in America. San Francisco, Cal.: R. and E. Research Associates 1978, IV, 76 s.

11. Miłoz – laureat Nobla 1980 a polska prasa emigracyjna. Wybór tekstów i komentarz ... T. 1-2. San Jose, Cal.: American Polish Documentation Studio 1981, 1-196 + 197-362 s.

Zawiera 153 teksty prasowe opublikowane w okresie od X 1980 do III 1981 w 29 polskich czasopismach krajowych i emigracyjnych wydawanych w Australii, Francji, Kanadzie, RFN, USA i Wielkiej Brytanii.

12. Sources on Polish American history in Northern California. San Jose, Cal.: American Polish Documentation Studio 1984, 16 k.

Spisy bibliograficzne i studia z zakresu prasoznawstwa druk. w czasopismach i książkach zbiorowych: Granica Odry-Nysy w piśmiennictwie Niemieckiej Republiki Związkowej 1945-1953. *Prz. Zach.*, Londyn 1955 nr 12, 1956 nr 1-4, 6-7/8, 10-12, 1957 nr 1-6, 9, 11-12, 1958 nr 1-4. — Zagadnienia prasoznawcze emigracji. *Kultura*, Paryż 1960 nr 11 s. 103-111. — Polska prasa emigracyjna po roku 1939. *Cz. 1-27. Dod. Tyg. Ostatnich Wiad.*, Mannheim 1957 nr 21-24, 29, 31, 33, 36-37, 42, 46; 1958 nr 3, 7, 41, 49; 1959 nr 9, 13, 26; 1961 nr 36, 45; 1962 nr 3, 6, 15; 1963 nr 2, 15, 37; 1965 nr 20; 1966 nr 2. — Polskie czasopiśmiennictwo emigracyjne po roku 1939. Zarys historyczno-bibliograficzny; Bibliografia bibliografii polskich wydanych poza Polską po r. 1939. W: Literatura polska na obczyźnie 1940-1960. T. 2. Londyn 1965 s. 373-548, 645-680. — American writers, publishers and journalists of Polish origin in California. *Migrant Echo*, San Francisco 1975 nr 1/2 s. 67-71, nr 3 s. 120-123. — The Polish-American

press. *Migrant Echo*, San Francisco 1978 nr 2 s. 76-85. — Współczesna prasa polskiej diaspory w Europie. *Migrant Echo*, San Francisco 1978 nr 2 s. 66-72. — Polska prasa dla dzieci i młodzieży poza krajem do lat sześćdziesiątych. *Migrant Echo*, San Francisco 1979 nr 2 s. 84-92. — Polish emigre press archives in California. *Migrant Echo*, San Francisco 1980 nr 1 s. 19-27. — Materiały do bibliografii dziejów Polskiej Misji Katolickiej Św. Wojciecha w San Francisco, CA. W: Polska Misja w San Francisco. San Francisco 1981, s. 185-199. — Bibliografia druków zwartych Aleksandra Janty-Polczyńskiego. W: Janta. Człowiek i pisarz. Londyn 1982 s. 347-357. — Gustaw Schmagier (1904-1983). W: J. Kozłowski: Maria Grzyb. Kr. 1985 s. 274-284.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1987, 1994. — Wywiad: Dzień odzwierciedla życie. [Rozm.] E. Czarna. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1980 nr 684.

Pam. Lit., Londyn 1985 t. 9.

[J. Białatowicz] EGCCO: Trochę poezji emigracyjnej. *Orzeł Biały*, Bruksela 1948 nr 13 [rec.: Ścieżka przez Steinatal]. — J. Leszcza: O społecznikostwie i o ... poezji. *St. Katol.*, Monachium 1949 nr 13 [rec.: Wiatr w gałęziach]. — J. Broda: Los liścia pomiatanego wiatrem. Tułaczę dzieje Sławiczka-Kowalika. W: 50-lecie pracy. Seminarium Nauczycielskie Mieskie w Białej-Krakowskiej. [Białsko-Biał] 1960 — II Heydenkorn: J.K. — jubilat. *Kultura*, Paryż 1960 nr 12. — [Bibliografia niemieckich bibliografii dotyczących Polski 1900-1958:] O. Feyl: *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1960 [Cz.] 7, [z.] 5; G. Mühlfordt: *Deutsche Literaturzeitung*, Berlin 1962 [z.] 3. — K. Hartmann: *Osteuropa*, Stuttgart 1962 nr 6 [rec.: Polska w bibliografii niemieckiej 1954-1956]. — M. Danilewiczowa: Pod znakiem nauk służebnych. *Kultura*, Paryż 1964 nr 5 [rec.: Materiały do historii prasy polskiej na obczyźnie 1939-1962]. — [B. Heydenkorn:] B.H.: Archiwum prasowe J.K. *Związkowiec*, Toronto 1967 nr 66. — J. Szczepański: Jednoosobowy instytut badawczy. *Kult. i Spol.* 1968 nr 4. — B. Heydenkorn: Bibliograf znakomity. *Związkowiec*, Toronto 1974 nr 4. — W. Sojka: Pisarz-poeta-bibliograf. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1974 nr 23. — [Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku:] J. Broda: Owoce benedyktyńskiego uporu. *Poglądy* 1977 nr 17; M. Danilewicz Zielńska: „Opus magnum” J.K. *Kultura*, Paryż 1978 nr 3; A. Paczkowski: Bibliografia prasy polonijnej J.K. *Życie i Myśl* 1978 nr 1; S. Dziński: *Zesz. Prasozn.* 1979 nr 1; A. Garlicka: *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1979 nr 1; W. Grobelska: *Rocz. Bibl. Nar.* 1980 t. 16. — [The Polish press in America:] A. Miklaszewski. *Prz. Zach.* 1980 nr 3; M.M. Jelenkowska: *Rocz. Polonijny* 1982/1983 t. 3/4. — W. Chojnacki: Uwagi szczegółowe do pracy J.K. ... *Stud. Polonist.* 1983 t. 5 [rec.: Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku]. — Z. Lichniak: Z „opowieści” J.K. W tegez: Zanim powstanie panorama. Wwa 1983. — [Exsul familia:] M.E. Cybulska: Bibliograf poeta. *Dz. Pol. i Dz. Zol.*, Londyn 1984 nr 63 [dot. też: U drzwi Twoich]; F. Śmieja: Książki nowe i aktualne. *Związkowiec*, Toronto 1984 nr 82. — J.T. Hapak: *Polish-American Studies*, Chicago 1984 nr 2 [rec.: The Polish press in America]. — M.E. Cybulska: J.K. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 1 [rec.: Krzyż Malika]. — [Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku, T. 5:] W. Chojnacki. *Prz. Pol.* 1989 z. 2; R. Habielski. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1990 nr 3/4. — B. Wróblewski: J.K. — wybitny bibliograf polskiej diaspory. *Akcent* 1992 nr 4. — J. Prekarski: Myśle o matce przed snaniem. O poezji J.K. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1994 nr z 26 V.

B.D.

KOWALSKA Aniela

ur. 1905

Historyk literatury.

Urodzona 2 października 1905 w Łodzi; córka Stanisława Wasilewskiego, urzędnika, i Leontyny z Czernielewskich. Uczęszczała do prywatnego gimnazjum humanistycznego Heleny Miklaszewskiej w Łodzi. Po zdaniu matury w 1925, studiowała polonistykę i historię kultury na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1930 uzyskała stopień magistra, a w 1931 doktorat na podstawie rozprawy „Mikołaj Krzysztof Radziwiłł i jego „Peregrynacja do Ziemi Świętej i Egiptu (1582-1584)”; promotor prof. Ignacy Chrzanowski. W 1932 wyszła za mąż za Rajmunda Kowalskiego. W następnych latach pracowała w Łodzi jako nauczycielka języka polskiego w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego (do 1939). Debiutowała w 1939 studium „Z badań nad „Peregrynacją” Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła”, opublikowaną w *Pracach Polonistycznych* (ser. 3 s. 19-54). W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie i brała udział w tajnym nauczaniu. Po wojnie powróciła do Łodzi i kontynuowała pracę w szkolnictwie: w 1945-47 w Liceum Humanistycznym, w 1948-49 w VII Liceum Państwowym. Równocześnie studiowała na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ) psychologię (jako dyscyplinę dodatkową); w 1948 uzyskała doktorat na podstawie rozprawy „Badania nad testami inteligencji Kohsa i Rorschacha” (promotor prof. Stefan Baley). W 1948-49 pracowała w Miejskiej Pracowni Psychologicznej w Łodzi. Równocześnie kontynuowała prace badawcze z zakresu historii literatury polskiej i historii życia literackiego. W 1946 została członkiem redakcji *Prac Polonistycznych*. W 1949-51 wykładała literaturę polską i powszechną w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi. Od 1951 pracowała na UŁ, początkowo jako asystent, później jako adiunkt. W 1953 została członkiem Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. W 1955 uzyskała w UŁ stanowisko docenta. Wykładała także w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej w Łodzi (1957-58). Rozprawy, studia i artykuły publikowała głównie w *Pracach Polonistycznych*, w *Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Łódzkiego* (od 1956), w *Przeglądzie Humanistycznym* (od 1962). Od 1965 była przewodniczącą Komisji Historii Literatury Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. W 1969 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. W UŁ pełniła kolejno funkcje kierownika Zakładu Literatury XX wieku Katedry Literatury Polskiej (1966-70), kierownika Zakładu Literatury Polskiej (1970-72) oraz kierownika Zakładu Współczesnej Literatury Polskiej (1973-75) w Instytucie Filologii Polskiej. Za osiągnięcia naukowe otrzymała w 1972 nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i

Techniki II stopnia. Po przejściu na emeryturę w 1975 kontynuowała do 1986 pracę dydaktyczną na UŁ; do tegoż roku należała też do redakcji *Prac Polonistycznych*. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dziariusz kultury łódzkiej. [Współaut.:] J. Trzy-nadłowski. *Pr. Polonist.*

– za lata 1939-1945. Ser. 4: 1946 s. 224-262.

– za rok 1946. Ser. 5: 1947 s. 343-378.

– Rok 1947. Ser.: 1948 s. 289-327.

Wyd. łączne: Dziariusz kultury łódzkiej 1945-1947. Łódź 1977, 56 s. Łódz. Tow. Nauk.

2. Andrzej Frycz Modrzewski. [Wwa:] Czyn. 1947, 28 s.

3. „Momus” Alojzego Żółkowskiego 1820-1821. Karta z dziejów prasy i sceny warszawskiej. Wwa: PIW 1956, 235 s.

Zawartość: Od autora – I. „Momus” wśród dzienników warszawskich; II. Autor „Momusa” w teatrze; III. Towarzystwo kawiarzy Żółkowskiego; IV. Fraszkol polityczne jako komentarz dnia; V. „Momus” wobec przemian społeczno-obyczajowych i kulturalnych Warszawy; VI. Humor powzedni Żółkowskiego; VII. Rozgłos „Momusa” i echa jego sławy.

4. One of the shortest masterpieces of Joseph Conrad. The problem of Conrad's autobiographical works. Łódź 1960, 9 s. *Bull. de la Société des Sciences et des Lettres de Łódź* Vol. 11 z. 5.

5. Warszawa literacka w okresie przełomu kulturalnego 1815-1822. Wwa: PIW 1961, 370 s.

Zawartość: Słowo wstępne. – Warszawa reprezentacyjna; Stolica na dorobku („Kurier Warszawski”); Środowisko literatury, gustu i smaku; Literackie niepokoje („Pamiętnik Warszawski”). – Warszawa młodych: Bojowa publicystyka młodych; Nowy Parnas; Warszawa w polemice teatralnej; Uniwersyteckie związki przyjaźni. (Sygnał romantycznego przełomu). – O prawo priorytetu: Warszawa i filomaci; Karta z dziejów walki z obskurantyzmem. („Świstek Krytyczny” a „Wiadomości Brukowe”). – Aneksy.

6. Nieznana karta publicystyki literackiej J.U. Niemcewicza. „Powóz złamany” – powieść obyczajowa z 1816 r. Łódź 1963, 12 s. Łódz. Tow. Nauk. *Spraw. z Czyn. i Pos.* R. 7 nr 2.

7. John Bowring, tłumacz i propagator literatury polskiej w Anglii. Łódź: Ossol. 1965, 106 s. Łódz. Tow. Nauk. *Prace Wyd. I. Por. poz. 14.*

Zawartość: I. Sylwetka Johna Bowringa na tle epoki (w świetle jego pamiętników i publikacji współczesnych); II. Prace i zasługi Bowringa jako tłumacza poezji słowiańskiej; III. Dzieje inspiracji i realizacji „Wyboru poetów polskich”; IV. Pierwsza prezentacja poezji polskiej w Anglii – „Specimen of the Polish poets”; V. Recepcja tomiku poezji polskiej Bowringa na przestrzeni stulecia.

8. „Dżuma” Alberta Camusa. Wwa: PZWS 1968, 128 s. *Bibl. Analiz Lit.*

9. Nowa summa prozy Tadeusza Różewicza. Tor. 1968. 22 s. powiel. Zakład Literatury XX wieku UMK, IBL PAN.

10. The tragedy of moral reality (man vs the world) in „Lord Jim” by J. Conrad. Łódź 1969/1970, 8 s. *Bull. de la Société des Lettres de Łódź* Vol. 20 z. 2.

11. Mochnacki i Leleweł współtwórcy życia umysłowego Warszawy i kraju. 1825-1830. Wwa: PIW 1971, 376 s.

Zawartość: Od autora. — Dwa reprezentanci ambicji kulturalnych Warszawy i kraju; Ostatnie lata przed powstaniem listopadowym — czasy i ludzie; Maurycy Mochnacki w roli intelektualnego przywódcy; Walka o rozwój „twórczych sposobności”; o autonomizację jednostki. Ideolog literatury narodowej. Rzecznik krytyki konstruktywnej; Joachim Leleweł — współtwórca życia umysłowego Warszawy; Poplecznik romantyzmu, Mickiewicz i młodej Warszawy. Popularyzator nauki; Mochnacki i Leleweł w oczach swoich współczesnych i potomnych; Maurycy Mochnacki na marginesie legendy literackiej; Joachim Leleweł w legendzie literackiej. — Aneks.

12. Conrad. 1896-1900. Strategia wrażeń i refleksji w narracjach Marlowa. Łódź: Ossol. 1973. 131 s. Łódź: Tow. Nauk.

Zawartość: Od autora. — I. Od „Płacówki postępu” do koncepcji twórczej „Jądra ciemności”; II. „Jądro ciemności” — „Noc piekielna” („Une saison en enfer” Kurtza); III. „Lord Jim” — próba poświęcenia własnej godności „poza szeregiem”. — Aneks: Ch. Whibley. A vagabond poet. — Przekł. ang. fragm.: Przel. R. Jabłkowska. Łódź: Society of Arts and Sciences 1973, 37 s., powiel.

13. Wiersze Cypriana Kamila Norwida. Wwa: WSiP 1978, 143 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. 2 tamże 1983.

14. Echa ciągle żywe. O kulturze i sprawie polskiej w Anglii przed i po powstaniu listopadowym. Wwa: Czyt. 1982, 127 s. Por. poz. 7.

Zawartość: Edynburskie „Listy” („Letters on Poland”) Krystyna Lacha Szymy poświęcone sprawom kulturalnym i politycznym Polski; „Antologia poezji polskiej” Johna Bowringa z r. 1827; John Bowring — reprezentant i obrońca polskiej sprawy narodowej. (Uroczysty obchód rocznicy powstania listopadowego w 1844 r. w Londynie pod przewodnictwem Johna Bowringa) — Aneks.

15. Conrad i Gombrowicz w walce o swoją wybitność. Postł.: M. Janion. Wwa: PIW 1986, 222 s.

Zawartość: Czytając Conrada i Gombrowicza — Conrad: Rzemiosło pisarskie Conrada; Fragmenty dzienników Conrada: „Ze wspomnień”; Conradowski esej o przyjacieliu. Dwie opowieści Conrada: „Tajemny współnik”, „Smuga cienia. Wyznanie”; Wokół „Emigracji zdolności” Elizy Orzeszkowej i „Gry losu” Josepha Conrada. — Gombrowicz: Rzemiosło pisarskie Gombrowicza; O „Dzienniku” Witolda Gombrowicza: „Dziennik” jako inicjacja; Wywodzę się z Montaigne’a; Gombrowiczowski esej o człowieku; O literaturze i krytyce; „Dziennik” Gombrowicza w świetle retrospekcji; Dwie powieści Gombrowicza: „Trans-Atlantyk”, „Kosmos”. — M. Janion: „Pełna rzeczywistość egzystencji”. Dopowiedzenie paraleli.

16. Od utopii do antyutopii. Wwa: WSiP 1987, 87 s.

Zawartość: Teoretyczne wyobrażenie przyszłości — Platon; Thomas More (Tomasz Morus) i jego Utopia; Herbert George

Wells i jego wizje przyszłości; Aldous Huxley: „Nowy wspólny świat” w nurcie twórczości eseistycznej i powieściowej pisarza; Stanisław Lem: Między utopią a antyutopią.

Rozprawy i studia w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Człowiek i morze w twórczości Conrada-Korzeniowskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 4: 1946 s. 117-137. — Marek Aureliusz i jego „Rozmyślenia” w literaturze polskiej. *Pr. Polonist.* Ser. 5: 1947 s. 233-254. — Teofrasty polskie. *Pr. Polonist.* Ser. 8: 1950 s. 223-252. — O felietonie „Gazety Warszawskiej” z lat 1816-1820. (Od „Spektatora” do Pustelnika z Krakowskiego Przedmieścia). *Pr. Polonist.* Ser. 9: 1951 s. 115-145. — Zapomniana satyra polityczna i społeczna czasów Królestwa Kongresowego. („Momus” i „Pot-pourri” Alojzego Żółkowskiego z lat 1820-1821). *Pr. Polonist.* Ser. 10: 1952 s. 91-121. — „Bogactwo mowy polskiej” — zapomniany i nie wydany słownik języka polskiego z początku XIX w. [A. Osieńskiego]. *Pr. Polonist.* Ser. 11: 1953 s. 69-83. — Przedmickiewiczowska krytyka krytyki Iksów. Wokół sporu o Bogusławskiego (1816-1819). *Zesz. Nauk. UŁ* Ser. 1: 1956 z. 3 s. 5-37. — Pierwsza entuzjastyczna recenzja „Ballad i romansów” w prasie warszawskiej 1822 roku. („Tygodnik Polski” — „Wanda” Brunona Kicińskiego). *Pr. Polonist.* Ser. 13: 1957 s. 77-93. — O balladzie „Tukaj”. (Geneza „Prób przyjaźni” Adama Mickiewicza). *Pr. Polonist.* Ser. 14: 1958 s. 31-71. — Conrad — moralista. *Kult. i Społ.* 1959 nr 2 s. 147-161. — Conrad — poeta. *Pr. Polonist.* Ser. 17: 1961 s. 165-179. — O kontaktach Lelewela z filomatami i prasą warszawską. *Prz. Hum.* 1962 nr 5 s. 127-146. — Przyczynek do działalności popularyzatorskiej i poselskiej Joachima Lelewela (1829-1830). *Zesz. Nauk. UŁ* Ser. 1: 1962 nr 27 s. 85-102. — Wśród bohaterów Conrada. *Pr. Polonist.* Ser. 19: 1963 s. 185-210. — Problem polskości i realizmu bohaterów Conrada. *Pr. Polonist.* Ser. 21: 1965 s. 103-125. — Nieznany łódzki utwór sceniczny o „ziemi obiecanej” [W. Dłużniewskiego „Wyprawa do Ameryki”]. *Pr. Polonist.* Ser. 22: 1966 s. 3-17. — Wiktor Dłużniewski, autor „Wyprawy do Ameryki”. *Pr. Polonist.* Ser. 23: 1967 s. 168-187. — „Wyprawa do Ameryki”. Quodlibet z żywych obrazów miasta Łodzi Wiktora Dłużniewskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 25: 1969 s. 83-114. — „Moja córeczka” Tadeusza Różewicza. (Próba odczytania). W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971 s. 361-374. — Zapomniany polski esej o człowieku. (Michała Wiszniewskiego „Charaktery rozumów ludzkich”). *Pr. Polonist.* Ser. 28: 1972 s. 155-172 — Niedocenne — czy zapomniana napoleońska opowieść Conrada. Uwagi na marginesie „Duszy wojownika” („The warrior’s soul”). *Pr. Polonist.* Ser. 29: 1973 s. 213-226. — Debiut warszawski i debiut łódzki W. Dłużniewskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 30: 1974 s. 119-135.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975, 1988. — SWPP 2 (J. Czachowska, sprost. *Ruch Lit.* 1978 nr 1). — PP (J. Czachowska). — [J. Poradecki] J.P. Nota biograficzna, *Pr. Polonist.* Ser. 32: 1976 s. 7-8. — H. Tadeusiewicz: Bibliografia prac profesor A.K. *Pr. Polonist.* Ser. 32: 1976 s. 9-13.

[„Momus” Alojzego Żółtkowskiego.] W. Bienkowski. *Prasa Współcz. i Daw.* 1958 nr 2; S. Durski. *Pam. Teatr* 1958 nr 3/4. — [Warszawa literacka w okresie przełomu kulturalnego 1815-1822.] W. Bienkowski. *Zesz. Prasozn.* 1962 z. 1/2; M. Danilewiczowa. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 15; S. Durski: Wileńska czy warszawska geneza romantyzmu polskiego. *Prz. Hum.* 1962 nr 5; M. Grabowska: „...i zstąpmy do głębi”. *Nowe Książ.* 1962 nr 6; Z. Libera: Warszawa u progu romantyzmu. *Nowa Kult* 1962 nr 1; S. Podhorska-Okólow: Rehabilitacja Warszawy romantycznej. *Twórczość* 1962 nr 3; W. Billip. *Pam. Lit.* 1963 z. 4. — [Mochnicki i Leleweł współtwórcy życia umysłowego Warszawy i kraju.] B. Maciejewski: Leleweł i Mochnicki, obywatele Warszawy. *Nowe Książ.* 1972 nr 6; S. Tomala: Od insurekcji literackiej do insurekcji politycznej. *Mies. Lit.* 1972 nr 4; S. Kalembka. *Kwart. Hist.* 1973 nr 3. — [Conrad 1896-1900.] J. Termer: Conrad dla cytologów. *Nowe Książ.* 1975 nr 18; B. Kocówna. *Kwart. Neofil.* 1974 nr 2; J. Rzymowski: Marlow w laboratorium. *Mies. Lit.* 1974 nr 11. — [J. Poradecki: O pracach naukowych prof. dr A.K. *Pr. Polonist.* Ser. 32: 1976. — [Conrad i Gombrowicz w walce o swoją wybitność.] I. Heppen: Świat Conrada i Gombrowicza. *Tyż. Pol.* 1986 nr 19; J. Drzewucki: Portret epoki, portret pisarza. *Życie Lit.* 1986 nr 47.

J.Cz.

KOWALSKA Anka ur. 1932

Właściwe imię: Anna.
Krypta: A.K.; AKA.
Poetka, powieściopisarka.

Urodzona 22 lutego 1932 w Sosnowcu; córka Jerzego Kowalskiego, adwokata, i Zofii Gebickiej, nauczycielki. W czasie okupacji niemieckiej przebywała do 1940 w Sosnowcu, a następnie, w obawie przed wysiedleniem, wyjechała wraz z rodzicami na wieś pod Olkuszem. Po zakończeniu wojny uczęszczała do Liceum im. E. Plater w Sosnowcu, potem do Liceum Ogólnokształcącego w Będzinie. Po zdaniu matury w 1950, studiowała polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1955 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1953 wierszami „Wigilie” i „Opłatek”, ogłoszonymi w *Słowie Powszechnym* (nr 3). W 1955 przeniosła się do Warszawy i pracowała przez parę miesięcy w Polskim Radiu, następnie zaś jako korektorka w *Dziś i jutro*. Od lata 1956 pracowała w *Kierunkach*, początkowo jako korektorka (do stycznia 1957), a następnie jako redaktor. Za opublikowany w tym piśmie w 1957-59 cykl felietonów krytyczno-literackich „Tym, którzy czytali”, otrzymała w 1959 Nagrodę Literacką Młodych im. W. Pietrzaka. Od 1960 była członkiem Stowarzyszenia „Pax”, które opuściła w proteście przeciw jego stanowisku wobec wydarzeń marcowych w 1968. W 1962 podjęła pracę w Redakcji Programowej Instytutu Wydawniczego „Pax”. Wiersze, fragmenty prozy i recenzje ogłaszała m.in. we *Współczesności* (1960-

-61) i miesięczniku *Życie i Myśl* (zwłaszcza w 1968-69). W 1968 została członkiem ZLP. Od drugiej połowy lat siedemdziesiątych brała udział w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej w Warszawie. W 1976 przystąpiła do Komitetu Obrony Robotników (KOR); następnie Komitet Samoobrony Społecznej (KOR). Od 1976 publikowała w czasopiśmie ukazującym się poza zasięgiem cenzury, m.in. w *Biuletynie Informacyjnym, Kulturze Niezależnej, Mazowszu, Pulsie, Zapisie* (do 1986), *Krytyce* (od 1978). W początkach 1981 wyjechała do Londynu i Berlina Zachodniego. W tymże roku zaczęła ogłaszać wiersze, utwory prozą i artykuły w paryskiej *Kulturze* i *Zeszytach Historycznych*. Internowana po ogłoszeniu stanu wojennego w grudniu 1981, została zwolniona w czerwcu 1982. W tymże roku otrzymała nagrodę POLCUL Foundation — Niezależnej Fundacji Popierania Kultury Polskiej w Sydney. Wyjechała na leczenie do Paryża, skąd powróciła w 1983. W 1984 była współorganizatorką Komitetu Obywatelskiego przeciw Przemocy, powstałego w Warszawie. Kontynuowała współpracę z pismami wydawanymi w drugim obiegu, m.in. z *Krytyką, Pulsem* (1983, 1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Credo najmniejsze. [Wiersze]. Wwa: Pax 1960, 47 s.
Nagroda Peleryny na Ogólnopolskim Festiwalu Studentów w Gdańsku w 1961.
2. Pestka. [Powieść]. Wwa: Pax 1964, 281 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1967, wyd. 4 1968, wyd. 5 1970, wyd. 6 1973, wyd. 7 1975; Wwa: Omega 1991; Gdańsk: Marabut 1995.
Przełk.: czes.: Konec velkých prázdnin. [Przeł.] L. Nakládal. Praha 1975. — niem.: Grosse Ferien. [Przeł.] K. Staemmler. München 1967. — rum.: Simburele. [Przeł.] E. Linta. Bucuresti 1972. — słowack.: Veľké prázdniny. [Przeł.] J. Hudák. Bratislava 1968.
Adapt. teatr.: Z. Langner. Wyst. Szczec., T. 13 Muz 1976. — film.: Scenariusz: M. Maciejewski. Ekran: 1995.
3. Psalm z doliny. [Wiersze]. Wwa: Pax 1969, 28 s.
4. Spojrzenie. [Wiersze]. Wwa: Pax 1974, 34 s.
5. Wiersze z obozu internowanych. *Kultura*, Paryż 1982 nr 11, Wyd. osob. Kr.: Obserwator Wojskowy* 1983, 12 s.
6. Racja stanu. Wiersze z lat 1974-1984. Litografie B. Zbrożyny. Wwa: Warsz. Niezal. Ofic. Poetów i Malarzy*, Wydawn. Przedświt* 1985, 26 s. Wyd. nast. z podtyt.: 1974-1984. [Wr.:] Agencja Wydawn. Solidarności Walczącej* 1986, 16 s.

Praca redakcyjna

1. O „Kulturze”. Wspomnienia i opinie. Materiały zebrali i ułożyli G. i K. Pomianowie. Do druku

przygot. ... London: Puls 1987, 178 s. Wyd. nast. Wwa: Pomost* 1988.

OPRACOWANJA (wybór)

Arnk. 1973. — Wywiad: Jedną z ważnych ambicji pisarza jest przekształcenie człowieka — mówi A. Kowalska. [Rozm.] S. Jończyk. *Śl. Powsz.* 1963 nr 305.

SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).

A. Bocheński: O impresjach A.K. *Kierunki* 1959 nr 50. — [Credo najmniejsze:] B. Biernacka: Udane erotyki — mniej udane refleksje. *Nowe Książ.* 1960 nr 19; W. Dąbrowski: Credo bez udawania. *Współczesność* 1960 nr 22; K.A. Węgierski: Młodzi poeci Paxu. *Blut. Inf. Pax* 1960 nr 9; B. Ostromecki: *Twórczość* 1961 nr 9. — [Pestka:] W. Szwedowicz: Miłość jako światopogląd. *Nowe Książ.* 1964 nr 24; A. Cieński: Pułapki małżeństwa. *Odra* 1964 nr 3; A. Lisiecka: Ta trzecia. *Życie Lit* 1965 nr 15; S. Melkowski: Moralność, obyczaj czy też konwencja. *Twórczość* 1965 nr 7; S. Zieliński: Kontynuacja. *Kultura* 1965 nr 1, przedr. w: Proza, poezja 1964. Wwa 1965. — [Psalm z doliny:] J. Kapuściak: Wiersze o cierpieniu i miłości. *Nowe Książ.* 1970 nr 19; J. Rogoziński: Preteksty. *Poezja* 1970 nr 7; B. Ostromecki: *Twórczość* 1971 nr 2. — K. Zgorzeliska: O gustach publiczności czyli wydajmy „trędowata”. *Więź* 1971 nr 1 [rec.: Pestka]. — B. Kazimierzczak: Wyzwanie rzuczone przeciętności. *Kierunki* 1974 nr 40. — J. Szczyпка: O dzwonekch, „Pestce” i psalmach. W tegoż: Przypomnienia. Wwa 1975. — [Spojrzenie:] S. Zieliński: Pierzaste. *Nowe Książ.* 1975 nr 11; L. Żuliński: Nie tylko „Pestka”. *Życie i Myśl* 1975 nr 8. — D. Cerań: Każdy ma w sobie pestkę. *Głos Poranny* 1991 nr 174.

E.G.

KOWALSKA Anna

1903-1969

Pseud.: A.K.; Świarszczyk
Powieściopisarka, nowelistka.

Urodzona 26 kwietnia 1903 we Lwowie; córka Ludwika Chrzanowskiego, agronoma, i Marii z Ochabskich. Po ukończeniu gimnazjum we Lwowie studiowała od 1922 na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) początkowo filologię klasyczną, a od 1924 romanistykę. W tymże roku wyszła za mąż za Jerzego Kowalskiego, profesora filologii klasycznej na UJK, i wyjechała z nim do Lozanny, gdzie wspólnie prowadzili badania archiwalne związane z wykładami lozańskimi A. Mickiewicza. W 1925 uczęszczała jednocześnie na wykłady z zakresu literatury łacińskiej. Następnie spędziła pół roku w Paryżu, gdzie studiowała literaturę i gramatykę łacińską oraz grecką. Od lipca 1926 do maja 1927 podróżowała wraz z mężem po Włoszech i Grecji, zapoznając się ze zbiorami muzeów i bibliotek; zwidziała też wykopaliska archeologiczne w Turcji i Tunezji. W 1929 uzyskała magisterium na UJK z literatury francuskiej i włoskiej. Następnie pogłębiała wiedzę z zakresu literatury klasycznej w Berlinie i Monachium. Odbyła z mężem podróż po Anglii, Francji i Hiszpanii. Debiutowała w 1931 napisaną razem z mężem powieścią pt. „Catalina”. W następnych latach rozwijała wspólnie z mężem twórczość prozatorską. W 1933-34 współpracowała z *Lwowskimi Wiadomościami Muzycznymi i Literackimi*. W 1934 przebywała z mężem ponownie

we Włoszech i Grecji. Od tegoż roku była członkiem ZZLP we Lwowie. Należała do oddziału lwowskiego zespołu literackiego Przedmieście. W 1936 odbyła z mężem kolejną podróż po Włoszech i Grecji. W 1936-38 należała do kolegium redakcyjnego tygodnika *Sygnali*. W 1936 była współorganizatorką Zjazdu Pracowników Kultury we Lwowie. W 1937 odwiedziła Szwecję i Danię. Od września 1938 do kwietnia 1939 prowadziła wraz z mężem badania naukowe w bibliotekach paryskich. Po wybuchu II wojny światowej mieszkała nadal we Lwowie. W okresie okupacji niemieckiej (od lata 1940) pracowała początkowo w herbaciarni, a potem w cukierni. W 1943 przyjechała do Warszawy, gdzie utrzymywała się z prywatnych lekcji. Brała udział w konspiracyjnym życiu literackim. Po powstaniu warszawskim 1944 przebywała kolejno w Pruszkowie, Podkowie Leśnej, Zduńskiej Woli, Rytrze. Od lutego do kwietnia 1945 mieszkała w Lublinie, a następnie krótko w Warszawie, pracując w Towarzystwie Uniwersytetów Robotniczych. W październiku 1945 przeniosła się do Wrocławia, gdzie jej mąż objął katedrę filologii klasycznej na Uniwersytecie Wrocławskim. Uczestniczyła w rozwijaniu życia kulturalnego na Dolnym Śląsku jako założycielka i przewodnicząca Koła Miłośników Literatury i Języka Polskiego, organizatorka czwartków literackich oraz współzałożycielka i w 1947-52 współredaktorka z Tadeuszem Mikulskim (początkowo również z mężem) *Zeszytów Wrocławskich*. Była nadal członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Kontynuowała twórczość literacką, pisząc (od 1945 samodzielnie) powieści i opowiadania; fragmenty prozy i artykuły drukowała m.in. w *Odrze* (1946-67), *Odrodzeniu* (1948-49), później w *Nowej Kulturze* (1952-63), *Sprawach i Ludziach* (1952-54). Współpracowała z Polskim Radiem. W 1948 owdowiała. W tymże roku otrzymała nagrodę m. Wrocławia. Od 1948 należała do Polskiego PEN Clubu. W 1954 zamieszkała w Warszawie razem z zaprzyjaźnioną od okresu wojny pisarką Marią Dąbrowską. Działała w Komitecie Obrońców Pokoju; była w 1955 na Światowym Zjeździe Sił Pokoju w Finlandii i na Nadzwyczajnej Sesji Światowej Rady Pokoju w Berlinie. W 1957-60 współpracowała z *Przeglądem Kulturalnym* (tu m.in. recenzje podp. A.K.). W marcu 1964 należała do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1952), Krzyżem Oficerskim (1953) i Krzyżem Komandorskim (1968) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 7 marca 1969 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Catalina. [Powieść; współaut.:] J. Kowalski. Lw., Wwa: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1931, 78 s. Przedr. zob. poz. 22.

2. Mijają nas. Powieść. [Współaut.:] J. Kowalski. Wwa: F. Hoesick 1932, 200 s. Przedr. bez tytułu całości zob. poz. 22.
Zawiera właściwie opowiadania: I. Goya, zawsze Goyal; II. Współobywatele Don Kichota; III. Muzy interesante y curioso; IV. Legenda o dbaniu wody; V. Canaleja, pi!
3. Złota kula. [Opowiadania; współaut.:] J. Kowalski. Wwa: Rój 1933, 256 s.
Zawartość: Cencik; Jak Olgiard został koncyjentem; Konie pana Walerego; Morze i góra; Myrto; U króla Habakuka; Przywość o człowieku w palcie i o człowieku prostym.
4. Gruce. Powieść. [Współaut.:] J. Kowalski. T. 1-2. Wwa: F. Hoesick 1936, 743 + 568 s. Wyd. nast. w oprac. ... z podtytuł. Powieść o lwowskiej rodzinie. Wwa: Czyt. 1968, 711 s.
5. Opowiadania greckie. [Wwa:] Czyt. 1949, 140 s. Wyd. nast. tamże 1956. Przedr. zob. poz. 22.
Zawartość: Na statku; Amalia i Aleksander; Wdowa; Wielki przedrzeźniacz; Ziarno szaleństwa; Wielka Kalavryta; Popołudnie w Tirynsie; Idylla w Naupli; Panajotis; Rekruci z Wyspy Paros; Bigamista; Magia; Na cmentarzu w Tebach; Natret; Wierna służa; U fryzjera Mamasa.
Nagroda ufundowana przez E. Hemingwaya, a przyznana przez jury wybrane przez PEN Club i ZLP w 1959.
Adapt. radiowa opowiadania Panajotis: Adapt. ... Radio 1967.
6. Uliczka klasztorna. Powieść. [Wwa:] PIW 1949, 161 s. Wyd. 2 tamże 1964. Przedr. zob. poz. 10.
Wersja pierwotna powieści była czytana w odcinkach w Rozgłośni Wrocławskiej Polskiego Radia.
7. Wielka próba. [Powieść]. [Wwa:] PIW 1951, 162 s. Wyd. 2 tamże 1952. Przedr. zob. poz. 10.
Państwowa Nagroda Artystyczna III stopnia w 1951.
Przekł. niem.: [Przel.] K. Stemmner. München 1967.
8. Na rogatce. [Powieść]. Wwa: PIW 1953, 169 s.
9. Wójt wolborski. Powieść [o A. Fryczu Modrzewskim]. Wwa: PIW 1954, 311 s. Wyd. 2 tamże łącznie z poz. 11 pt. Wójt wolborski. Powieść o Fryczu Modrzewskim 1963, 530 s.
Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 11.
10. Opowieści wrocławskie: Uliczka klasztorna; Wielka próba; Notatki wrocławskie. Wwa: PIW 1955, 314 s.
Przedr. poz. 6, 7; pierwodr. Notatek wrocławskich w *Dzien. Lit., Now. Lit., Odrodzeniu, Zesz. Wroc.* w 1947-1949.
11. Astrea. [Powieść]. Wwa: PIW 1956, 264 s. Wyd. 2 łącznie z Wójt wolborski zob. poz. 9.
Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 9.
12. Nimfa. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1958, 165 s.
Zawartość: Bejdula i paradnice; Nimfa; Kwitnące cytryny; Harmonia; Utopia; Konflicet; „Nie deptać trawników”; Fragmenty dziennika.
13. Safona. [Powieść]. Fragm. Odysei w przekł. I. Siemińskiego. Wwa: PIW 1959, 127 s.
Adapt. radiowa: Adapt.: Z. Bienkowski. Radio 1970, — tv: Adapt.: Z. Bienkowski. TV 1970.
14. Kandelabr efeski. Opowiadania. Wwa: PIW 1960, 174 s. Przedr. zob. poz. 15.
Zawartość: Kandelabr efeski; Wygnanie z raju; Konie; Kotki dwa; Lustra; Po fajrancie; Śmieszny skazaniec; Manekin; Cma; Lodowy jeździec; Rękawiczki; Terencjusz.
Adapt. radiowa opowiadania Cma: Adapt. ... Radio 1966.
15. Bejdula i paradnice. Opowiadania wybrane. Wwa: PIW 1961, 305 s.
Zawartość: Z notatek wrocławskich [przedr. części tekstów z poz. 10]. — Bejdula i paradnice: z poz. 12; Bejdula i paradnice; Nimfa; Kwitnące cytryny; Harmonia; Utopia, — poz. 14.
16. Gąszcz. [Powieść; współaut.:] J. Kowalski. Powst. 1935-1961. Wyd. w oprac. [i ze wstępem] ... Wwa: PIW 1961, 375 s.
Fragm. powieści zaginęły w czasie wojny i zostały uzupełnione przez A.K.
17. Lubię srody. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 70 s.
18. Ołtarze. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1962, 101 s. Wyd. 2 zob. poz. 25.
Zawartość: Ołtarze; Cud się powtórzy; W lesie Saint-Germain; Amator.
19. Figle pamięci. [Wspomnienia]; Archiwum młodości. [Opowiadanie; współaut.:] J. Kowalski. Wwa: PIW 1963, 192 s.
20. Ptasznik. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1964, 146 s. Wyd. 2 zob. poz. 25.
Zawartość: Ptasznik; Pani od dzielenia; Domy stanęły na głowie; Klasówka; Tłumacz Szekspira; Wino z Samos; Za szybą ozimina; Arka Noego; Rachunek; Matki. [Współaut.:] J. Kowalski.
21. Wieża. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1965, 120 s. Wyd. 2 zob. poz. 25.
Zawartość: O róży, o słowiku; Wieża; Z zamkniętymi oczami; Ciż sami oraz Filip; Papużki; Mroczne południe.
Przekł. węgier.: Rés. [Przel.] I. Fejér. Wyd. łącznie z poz. 23 pt. Rés. [Budapest 1970].
Adapt. radiowa opowiadania O róży, o słowiku: Adapt. — Radio 1966.
22. Trzy boginie. Opowiadania. [Współaut.:] J. Kowalski. Wwa: Czyt. 1966, 602 s.
Zawartość: [Utworthy A.K.] Safona [poz. 13], — poz. 5. — Terencjusz [poz. 14]; W lesie Saint-Germain [poz. 18]; Ptasznik [poz. 20]. — Utworthy ze współautorstwem J. Kowalskiego: Catalina [poz. 1], — poz. 2 [bez tytułu całości], — Myrto [poz. 3].
23. Szczelina. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 111 s.
Przekł. węgier.: Utoszo [Przel.] I. Fejér. Zob. poz. 21.
24. Dzienniki. 1927-1969. Druk większych fragm.: Dzienniki. [1945-1951]. *Literatura* 1972 nr 23-33; Dzienniki. (1951-1954). [Wybór]. *Odra* 1973 nr 5-10; Dzienniki. (Rok 1956). *Więź* 1980 nr 11/12.
Rkps całości w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

25. Oltarze; Ptasznik; Wieża. Opowiadania. Wyd. 2. Wwa: Czyt. 1977, 244 s.

Zawiera opowiadania z poz. 18, 20, 21.

26. Mroczne południe. [Opowiadania]. Kr.: WL 1979, 109 s.

Zawartość: Oltarze [poz. 18], — z poz. 21; O róży, o słowiku; Ciż sami oraz Filip; Mroczne południe.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1966. — Wywiad: Ten sam charakter pisma. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1967 nr 15, przedr. w: K. Nastulanka. *Sami o sobie*. Wwa 1975.

SWPP I. — PP (A. Szałagan). — RL 1969 (J. Chudek). — LP (D. Knyz-Rudka).

M. Czapska. Nowele hiszpańskie. *Wlad Lit.* 1932 nr 28 [rec.: Mijaja nas]. — [Izłota kula:] J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1933 nr 132. I. Piviński. Nowele Kowalskich. *Wlad Lit.* 1933 nr 44. — [Gruce:] Z. Mianowska. *Pion* 1936 nr 48, polem.: A. i J. Kowalscy: Nie chwalić w „Pionie”. *Syg.* 1937 nr 25; M. Promiński. Powieść o wszystkim. *Sygnaly* 1936 nr 17, przedr. w tegoż: Świat w stylach. Kr. 1977. — T. Mikulski. A.K. *Odra* 1948 nr 1/2, przedr. w tegoż: Miniatury krytyczne. Wwa 1976. — J. Błoński. Powrót do raju. *Wies* 1950 nr 7 [rec.: Uliczka klasztorna]. — [Opowiadania greckie:] A. Jackiewicz. Książki wczorajsze. *Kuźnica* 1950 nr 7 [dot. też: Uliczka klasztorna]; A. Kijowski. Przygody archeologa. *Wies* 1950 nr 9. — [Wielka próba:] L. Flaścen. Współczesność w okruhach. *Nova Kult* 1951 nr 38; H. Zaworska. Udana próba. *Wies* 1951 nr 31. — A. Lam. Modrzewski w kamiennych relikwiarzach. *Nova Kult* 1954 nr 44 [rec.: Wójt wolborski]. — [J. Siemkowski] Hostowiec: Notatnik niespiesznego przedchodnia. *Kultura*, Paryż 1954 nr 6 [rec.: Na rogatce]. — J. Skórnicki. Opowieść o wójcie wolborskim. *Życie Lit.* 1955 nr 13. — J. Ziomek. Historia czy metafora współczesności. *Nowe Syg.* 1957 nr 12 [rec.: Astrea]. — J. Kwiatkowski. K. jest prawdziwa. *Życie Lit.* 1958 nr 51/52 [rec.: Nimfa]. — [Safona:] S. Podhorska-Okolów. Mit o Safonie. *Twórczość* 1959 nr 9; Z. Starowiejska-Morstinowa. Literatry sztuki magiczne. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 21. — [Biejduła i paradnie:] H. Berezka. Opowieści A.K. *Orka* 1961 nr 28; Z. Żabicki. Między sentymentem i drwiną. *Nowe Książ.* 1961 nr 21, przedr. w tegoż: Proza ... proza. Wwa 1966 [dot. też: Kandelabr efeski]. — J. Bajdor. Pisarstwo A.K. *Odra* 1962 nr 1. — H. Berezka. Człowiek — gąszcz możliwości. *Nova Kult* 1962 nr 10 [rec.: Gąszcz]. — H. Berezka. Symfonia okrucieństwa. *Twórczość* 1962 nr 10, przedr. w tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966 [rec.: Oltarze]. — [Gąszcz:] T. Burek. Dokument kłeski. *Twórczość* 1962 nr 5; Z. Lapiński. Gąszcz nieprzetarty. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 34. — [Oltarze:] W. Maciąg. *Życie Lit.* 1962 nr 37; Z. Macużanka. *Polonistyka* 1962 nr 5. — A. Hamerliński. A.K. *Tyg. Kult.* 1963 nr 39. — H. Berezka. „W stanie cichej rozpacz”. *Nowe Książ.* 1964 nr 22 [rec.: Ptasznik]. — [Figle pamięci:] M. Czerwiński. K. studium pamięci. *Nowe Książ.* 1964 nr 5; K. Kuliczowska. Pamiętam więc jestem. *Współczesność* 1964 nr 7. — [Gruce:] H. Krzeczowski. Zle przecużca. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 35, przedr. w tegoż: Po namyśle. Kr. 1977; K. Mętrak. Powieść o Atlantydzie. *Twórczość* 1968 nr 12. — [Szczelina:] Z. Żabicki. A.K. powieść o umieraniu. *Mies. Lit.* 1968 nr 5; W. Zukrowski. Wieczne niezadowolenie. W: Proza, poezja. Wwa 1968, przedr. w tegoż: Karambole. Wwa 1973. — M. Sawulak. A.K. *Kultura*, Paryż 1969 nr 7/8. — H. Berezka. Przypomnienie. *Tyg. Kult.* 1975 nr 27, przedr.: pt. Powinowactwo z wyboru. W tegoż: Związki naturalne. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. Wwa 1978, pt. Wybór. W tegoż: Taki układ. Wwa 1981, Sposób myślenia. T. 1. Wwa 1989. — J. Janina. Praesens historicum. *Odra* 1977 nr 9. — J. Pierzchała. Oltarze, ptasznik, wieża. O A.K. *Poglądy* 1977 nr 24. — J.J. Lipski. A.K. *Wies* 1980 nr 11/12. — J. Pierzchała. Z pamięci o pionierach: o A.K. i T. Mikulskim. *Fakty* 1985 nr 38. — P. Kunczewicz. W stronę K. *Prz.* *Tyg.* 1986 nr 1. A.Sz.

KOWALSKA Janina

zob. ŚWIDERSKA Janina

KOWALSKI Jerzy

1893-1948

Imiona metrykalne: Jerzy Włodzimierz.

Pseud.: J.; J.K.; Jer. Kow.

Filolog klasyczny, prozaik.

Urodzony 23 maja 1893 w Krakowie; syn Karola Kowalskiego, radcy miejskiego, i Wandy z Krawczyńskich. Uczęszczał do gimnazjum w Podgórzu; maturę zdał w 1911 w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Następnie studiował filologię klasyczną i archeologię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Debiutował w 1916 rozprawą z dziedziny archeologii pt. „EPINHTPON”, wydrukowaną w organie Polskiego Towarzystwa Filologicznego, *Eos*. W 1917 uzyskał na UJ doktorat na podstawie rozprawy pt. „De Plutarchi scriptorum iuveniliū colōre rhetorico” (promotor prof. Tadeusz Sinko). Następnie przeniósł się do Lwowa, gdzie został adiunktem w II Katedrze Filologii Klasycznej Uniwersytetu Lwowskiego. Równocześnie w 1918 uczył języków klasycznych w III Gimnazjum im. Króla Stefana Batorego. W 1920 został powołany (z pominięciem habilitacji) na profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Jana Kazimierza (UJK) i objął kierownictwo III Katedry Filologii Klasycznej. Od 1923 był członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie (od 1930 członkiem czynnym). Obok licznych prac naukowych dotyczących zwłaszcza retoryki greckiej i związków antyku z kulturą polską (głównie w języku łacińskim), rozpoczął w tym czasie twórczość literacką, publikując w piśmie *Droga* reportaż z podróży do Berlina pt. „Pielgrzym” (1923 nr 9, 1924 nr 1/2; podp. Jer. Kow.). W 1924 ożenił się z Anną Chrzanowska, ówczesnie studentką filologii klasycznej na UJK, z którą w następnych latach wspólnie pisał powieści i nowele. Odbiwał wraz z żoną liczne podróże o charakterze naukowym. W 1924 prowadził w Lozannie badania archiwalne nad wykładami lozańskimi A. Mickiewicza, kontynuowane w 1925 w Paryżu. Od lipca 1926 do maja 1927 podróżował wraz z żoną po Włoszech i Grecji, zapoznając się ze zbiorami muzeów oraz bibliotek; zwiedzał też wykopaliska archeologiczne w Turcji i Tunezji (tu miejscowości związane ze św. Augustynem). W 1929 został mianowany profesorem zwyczajnym UJK. W tymże roku przebywał w Berlinie i Monachium, a następnie podróżował po Anglii, Francji, Hiszpanii. W 1933/34 pełnił funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego UJK. W 1934 był ponownie we Włoszech i Grecji. Należał do oddziału lwowskiego zespołu literackiego Przedmieście. Współpracował z pismem *Sygnaly* (1934, 1936-

-37). Był członkiem Ligi Obrony Praw Człowieka. W 1936 odbył z żoną kolejną podróż po Włoszech, Grecji, a w 1937 po Szwecji i Danii. W 1938 został redaktorem naczelnym czasopisma *Eos*. Od września 1938 do kwietnia 1939 prowadził w Bibliothèque Nationale w Paryżu badania nad rękopisem Hermogenesa. W 1939 został członkiem korespondentem PAU. Po wybuchu II wojny światowej pozostał we Lwowie i wykładał do czerwca 1941 na Uniwersytecie im. I. Franki. W okresie okupacji niemieckiej zarabkował pracując w herbaciarni, a potem cukierni. Równocześnie brał udział w tajnym nauczaniu uniwersyteckim i działalności konspiracyjnej, prowadząc nasłuch radiowy dla prasy podziemnej. W październiku 1943 przeniósł się do Warszawy, gdzie utrzymywał się z lekcji prywatnych. W czasie powstania warszawskiego 1944 był przez pewien czas komendantem Biblioteki Publicznej. Po powstaniu warszawskim przebywał kolejno w Pruszkowie, Podkowie Leśnej, Zduńskiej Woli, Rytarzu. Od lutego do kwietnia 1945 wykładał na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W październiku tegoż roku zamieszkał we Wrocławiu, gdzie brał udział w organizowaniu Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Wrocławskiego (UWr.), którego był do sierpnia 1946 dziekanem. Równocześnie od 1945 kierował I Katedrą Filologii Klasycznej. W 1945 był współzałożycielem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego oraz organizatorem, a później prezesem Koła Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Filologicznego. W 1946 został mianowany profesorem zwyczajnym UWr. Od września tegoż roku pełnił funkcję prorektora UWr., z której zrezygnował w sierpniu 1947 z powodu choroby nerek. W 1946 wznowił we Wrocławiu wydawanie pisma *Eos* oraz założył wspólnie z prof. Kazimierzem Majewskim Polskie Towarzystwo Archeologiczne, którego został prezesem. Od tegoż roku był przewodniczącym Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Uczestniczył aktywnie w życiu literackim, organizując wraz z żoną tzw. czwartki literackie, należał w 1947 do założycieli i współpracowników *Zeszytów Wrocławskich* (zredagował nr 1 i 2). Zmarł 22 stycznia 1948 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

Poza pracami naukowymi z dziedziny filologii klasycznej i historii starożytnej oraz czytankami i podręcznikami do nauki łaciny oraz historii starożytnej opublikował wspólnie z Anną Kowalską utwory literackie:

1. *Catalina*. [Powieść; współaut.:] A. Kowalska. Lw., Wwa: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1931, 78 s. Przedr. zob. poz. 8.

2. *Mijają nas*. Powieść. [Współaut.:] A. Kowalska. Wwa: F. Hoesick 1932, 200 s. Przedr. bez tytułu całości zob. poz. 8.

Zawiera właściwie opowiadania: I. Goya, zawsze Goya!; II. Współobywatele Don Kichota; III. Muzy interesante y curioso; IV. Legenda o dżbanie wody; V. Canaleja, pif!

3. *Złota kula*. [Opowiadania; współaut.:] A. Kowalska. Wwa: Rój 1933, 256 s.

Zawartość: Cencik; Jak Olgierd został koncypientem; Konie pana Walerego; Morze i góra; Myrto; U króla Habakuka; Przypowieść o człowieku w palcie i o człowieku prostym.

4. *Gruce*. Powieść. [Współaut.:] A. Kowalska. T. 1-2. Wwa: F. Hoesick 1936, 743 + 568 s. Wyd. nast. w oprac. A. Kowalskiej z podtyt. *Powieść o lwowskiej rodzinie*. Wwa: Czyt. 1968, 711 s.

5. *Gąszcz*. [Powieść]. Powst. 1935-1948. Wyd. w oprac. [i ze wstępem] A. Kowalskiej. Wwa: PIW 1961, 375 s.

Fragm. powieści zaginęły w czasie wojny i zostały uzupełnione przez A. Kowalską.

6. *Archiwum młodości*. [Opowiadanie]. Powst. przed 1948. Wyd. łącznie z A. Kowalską: *Figle pamięci*. Wwa: PIW 1963, 192 s.

Tu *Archiwum młodości* s. 101-192.

7. *Matki*. [Opowiadanie]. Powst. przed 1948. Wyd. w: A. Kowalska; Ptasznik, *Opowiadania*. Wwa 1964 s.132-147.

8. *Opowiadania*. Wyd. w: A. Kowalska: *Trzy boginie*. *Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1966 s. 372-602.

Zawartość: *Catalina* [poz. 1]; poz. 2 [bez tytułu całości]; *Myrto* [poz. 3].

Szkice i rozprawy w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: *Kopernik jako filolog i pisarz łaciński*. W: Mikołaj Kopernik. Lw. 1924 s. 131-186. — *Czy nie zginie dla Polski? O wykładach lozańskich Mickiewicza*. *Ruch Lit.* 1926 nr 3 s. 68-75. — *Nieznane wzmianki o Mickiewiczu w korespondencji Olivierów*. *Pam. Lit.* 1926 s. 555-567. — *Adam Mickiewicz à Lausanne. (1839-1840)*. *Eos* 1927 s. 417-427. — *Styl i stylistyka*. *Zesz. Wroc.* 1947 z. 3 s. 79-97.

Przekłady

1. Demosthenes: *Wybór mów*. Przeł., wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 195 s. *BN II*, 15.

2. R.M. Kennedy: *Tajemnica Blestonu*. [Powieść]. Wwa: Powsz. Spółka Wydawn. „*Plomien*” 1934, 225 s.

3. A. Mickiewicz: *Wykłady lozańskie*. Zrekonstruował, przeł. i komentarzem opatrzył ...; Dodatek: I. Notatki i wypisy do Wykładów lozańskich; II. Materiały do lekcji w Kolegium kantonalem. Oprac. ... W: A. Mickiewicz: *Dzieła wszystkie*. T. 7. *Pisma francuskie pozaiczne przełożone*. Cz. 1. Pi-

smia estetyczno-krytyczne; Opowiadania; Pisma historyczne; Wykłady lozańskie; Pisma polityczne; Dodatek. Wwa 1936 s. 171-348; 411-526. Przedr. w: A. Mickiewicz: Dzieła. Wydanie narodowe. T. 7. Pisma prozą. Cz. 3. Pisma historyczne; Wykłady lozańskie. [Wwa] 1950. Wyd. 2 tamże 1952; A. Mickiewicz: Dzieła [tzw. Wydanie Jubileuszowe]. T. 7. Cz. 3. Wwa 1955.

Wybór materiałów z monografii poświęconej Wykładom lozańskim; masz. całość w arch. Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.

Prace redakcyjne

1. Św. Augustyn: Wyznania. Przel.: K. Wisłocka-Romerowa. Wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1929], XC, 365 s. *BN II*, 45.

2. Hermogenes: De statribus. Editit ... Wratlaviae 1947, 70 s. *Sumptibus Societatis Scientiarum Wratlaviensis*.

Zob. też Przekłady poz. 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1951. — SWPP 1 — PP (J. Piłera). — PSB (J. Lanowski). — J. Lanowski: J.K. W: Uczeń wrocławski. (1945-1979). Wr. 1980. — J. Starnawski: J.K. W: Słownik badaczy literatury polskiej. Łódź 1994. — B. Biliński: Prace J.K. Eos 1949 z. 2 [bibliografia prac z zakresu filologii klasycznej].

M. Czapska: Nowele hiszpańskie. *Wiad. Lit.* 1932 nr 28 [rec.: Mijają nas]. — L. Piwiński: Nowele Kowalskich. *Wiad. Lit.* 1933 nr 44 [rec.: Złota kula]. — [Gruce:] Z. Mianowska. *Pion* 1936 nr 48, polem.: A. i J. Kowalscy: Nie chwalić w „Pionie”. *Sygnaly* 1937 nr 25; M. Promiński: Powieść o wszystkim. *Sygnaly* 1936 nr 17, przedr. w tegoż: Świat w stylach. Kr. 1977. — B. Biliński: J.K. człowiek pracy i nauki. *Meander* 1948 nr 2. — S. Kolbuszewski: „Wykłady lozańskie” Adama Mickiewicza w opracowaniu J.K. (Cześć I. Wstęp). *Spraw. Wroc. TN* 1948. — T. Mikulski: J.K. *Zesz. Wroc.* 1948 nr 2, przedr. w tegoż: Miniatury krytyczne. Wwa 1976. — Pamięci Jerzego Kowalskiego. Przemówienia wygłoszone na Akademii żałobnej w dn. 29 IV 1948 r. oraz na posiedzeniu Wydziału Nauk Filologicznych Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego w dn. 6 II 1948 r. Wr. 1948, 24 s. [tu teksty autorów: S. Kulczyński, W. Strzelecki, B. Biliński, S. Kolbuszewski]. — J. Parandowski: Wspomnienia o J.K. *Odrodzenie* 1948 nr 10, przedr. w tegoż: Wspomnienia i sylwety. Wr. 1960. — M. Plezia: Uczony i pedagog. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 31. — [Gaszcz:] H. Berezka: Człowiek — gaszcz możliwości. *Nowa Kult.* 1962 nr 10; T. Burek: Dokument kłeski. *Twórczość* 1962 nr 5; Z. Lapiński: Gaszcz nieprzetarty. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 34. — [Figle pamięci:] M. Czerwiński: K. studium pamięci. *Nowe Książ.* 1964 nr 5; K. Kulczkowska: Pamiętam więc jestem. *Współczesność* 1964 nr 7. — [Gruce:] H. Krzeczkowski: Złe przeczucia. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 35, przedr. w tegoż: Po namyśle. Kr. 1977; K. Metrak: Powieść o Atlantydzie. *Twórczość* 1968 nr 12.

A.Sz.

KOWALSKI Kazimierz ur. 1926

Pseud.: Piotr Zawada.
Prozaik, autor słuchowisk radiowych.

Urodzony 18 sierpnia 1926 w Chełmnie; syn Władysława Kowalskiego, ekonomisty, i Marii z domu Kilian. Po wybuchu II wojny światowej został wy-

siedlony z Chełmna i zamieszkał wraz z rodzicami w Bogucicach pod Pińczowem. Pracował w kopalni manganu w Pińczowie (1940-41), a następnie jako robotnik leśny w nadleśnictwie Bogucice (1941-42), ucząc się jednocześnie na tajnych kompletach gimnazjalnych. Od 1942 był żołnierzem Batalionów Chłopskich (BCh) i brał udział w wielu walkach z Niemcami, m.in. w tych, które doprowadziły do powstania tzw. Republiki Pińczowskiej. Ukończył konspiracyjną szkołę podchorążych BCh w stopniu podporucznika. Został odznaczony Krzyżem Walecznych (1944). Po wojnie powrócił do Chełmna. W marcu 1945 związał się z podziemną organizacją Niezwyciężeni, na której polecenie wstąpił do ZWM i PPR. Aresztowany wraz z grupą został w lipcu skazany przez sąd w Bydgoszczy na pięć lat więzienia. Dzięki amnestii z 2 sierpnia 1945 wyszedł na wolność pod koniec roku. W 1946-47 kontynuował naukę na tzw. przyśpieszonych kursach gimnazjalnych i licealnych i w 1947 uzyskał maturę. Był współorganizatorem miejscowego pisma młodzieżowego *Znicz*, w którym debiutował powieścią pt. „Złoty róg” (1946). Pracował w Komendzie Hufca ZHP w Chełmnie oraz w Komendzie Powiatowej Wychowania Fizycznego i Przeprosobienia Wojskowego (zastępca komendanta do spraw Hufców Szkolnych). W 1947 zamieszkał we Wrocławiu, gdzie studiował polonistykę. Tu też podjął pracę w Wojewódzkim Komitecie SD. W 1948 ożenił się ze Stanisławą Nowakówną. Przeniesiony służbowo w 1952 do Opola, pracował kolejno w Wojewódzkim Komitecie SD, w Prezydium WRN (zastępca kierownika Wydziału Kultury), wreszcie jako dyrektor Państwowej Orkiestry Symfonicznej. Był współorganizatorem Opolskiego Zespołu Pisarskiego, przekształconego później w lokalny oddział ZLP. W 1954 rozpoczął pracę w Rozgłośni Opolskiej Polskiego Radia jako kierownik Redakcji Literackiej (do 1983); od 1955 był nadto autorem licznych słuchowisk radiowych (m.in. pod pseud. Piotr Zawada). Był inicjatorem i organizatorem Festiwalu Artystycznych Ziemi Zachodnich i Północnych „Wiosna Opolska”. W 1955 został członkiem ZLP. Otrzymał Wojewódzką Nagrodę Artystyczną (1957, powtórnie 1981), nagrodę literacką WRN w Opolu za rok 1958 oraz wiele nagród za opowiadania i słuchowiska w konkursach literackich. Aktywnie uczestniczył w pracach Komisji Propagandy przy Okręgowym Zarządzie ZBoWiD. W 1961-66 redagował wydawaną przez Rozgłośnię Opolską Polskiego Radia serię *Zeszyty Literackie* (1961-1966); siedem jej tomików opracował również graficznie. W 1962 został członkiem Instytutu Śląskiego, w 1969 członkiem Opolskiego Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego. W 1974-77 był wiceprezesem Oddziału Opolskiego ZLP. Za działalność kulturalną otrzymał w 1977 nagrodę

Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego. W 1980-84 pełnił funkcję przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Kultury przy wojewodzie opolskim. W 1980-82 był członkiem rady redakcyjnej *Trybuny Opolskiej*, jest stałym współpracownikiem tego pisma. W 1982 otrzymał nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji I stopnia za twórczość radiową. W 1983, po zlikwidowaniu Redakcji Literatury Polskiego Radia w Opolu, został przeniesiony na stanowisko komentatora, od 1988 pełnił funkcję sekretarza programu; w latach dziewięćdziesiątych prowadzi własny program literacki. Od 1986 był członkiem Narodowej Rady Kultury. Jest wykładowcą na Uniwersytecie Opolskim. Odznaczony m.in. Krzyżem Partyzanckim (1961), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Odznaką Honorową Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1972), Złotą Odznaką im. Janka Krasickiego (1974), Krzyżem Kawalerskim (1970) i Krzyżem Oficerskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Rodła (1987), Mieszka w Opolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Złoty róg. [Powieść]. *Znicz* 1946/1947 nr 1-7.
2. Urodził się człowiek. Opowiadania. Przedm.: Z. Bednorz. Opole: ZLP 1956, 134 s.
Zawartość: Koleczyki; Dziwni ludzie; Szczęśliwa podróż jajek; Co to jest odwaga; Urodził się człowiek; Celina i Zygmunt, co za para; Chrypka; Czy można prosić o ogień?; Opowiadania sarkastyczne.
3. Los. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1958. Praprem. Biała Prudnicka, amatorski zespół teatr. przy Klubie Młodzieżowym ZMS 1961.
4. Piekło. [Opowiadanie]. [Opole:] Red. Audycji Artyst. Rozgłośni Pol. Radia w Opolu 1961, 28 s. Por. słuchowiska radiowe.
5. Pięć nocnych godzin. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1961, 132 s.
Zawartość: Przygoda romantyczna; Którego Kocham; Miłość do pierwszej kobiety; Słuchowisko; Dziś w teatrze dramat; Za ścianą; Mama; Pięć nocnych godzin; Między tak a nie [por. słuchowiska radiowe]; Zośka; Umierać, to ze starości.
6. Partyzant nie składa broni. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1964, 313 s. Wyd. nast. tamże 1969.
7. Zdrada. [Powieść]. Powst. 1964-1965. Wyd. Łódź: WŁ 1967, 166 s.
Pierwotny tytuł: Czyżek. Druk fragm.: Niknąca w oddali wieś. *Kal. Opol.* 1966 s. 182-192.
8. Upieranie się przy nadziei. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1965, 184 s.
Zawartość: Piękny był pogrzeb, ludzie płakali [por. poz. 11]; Człowiek na trybunie; Polowanie; Upieranie się przy nadziei; Uporządkowanie spraw; Józek.
9. Pośrodku lasu. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1966, 168 s.

Zawartość: Wędrujące miłosierdzie boże; Księżniczka; Rozmowa z cieniem; Zdarzenie w lesie; Suplement [por. poz. 14].

10. Prozy z „Pośrodku lasu”. [Opowiadania]. Układ graf.: ... Opole: Red. Lit. Rozgłośni Pol. Radia, Woj. i Miej. Bibl. Publiczna 1966, 90 s.
Zawartość: Wtorek, 18 czerwca; Płaczący na ścieżce obok torów.
11. Piękny był pogrzeb, ludzie płakali. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] Z. Chmielewski. Ekran. 1967. Por. poz. 8.
12. Przygody dawnego partyzanta. [Powieść]. Łódź: WŁ 1969, 369 s.
13. Jaki strach, kiedy się myśli rozpuści. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 1 s. 89-99. Radio 1970.
14. Odnalezione listy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, Zespół Aktorski Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1970.
Autorska adapt. scen. opowiadania Suplement, por. poz. 9.
15. Ostatni wieczór. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 3 s. 29-39. Radio 1970.
16. Listy. [Utwór dramatyczny]. Opole: Woj. Dom Kultury 1972, 37 s.
Oprac. na podstawie książki pt. Pośrodku lasu. Por. poz. 9.
17. Ludzie w lasach. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Małych Form Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1972. Wyd. Opole: Woj. Dom Kultury 1973, [14] s.
18. Najważniejszy dzień. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Małych Form Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1972. Wyd. Opole: Woj. Dom Kultury 1973, [9] s.
19. Najdroższej Katarzynie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Ziemi Opol. 1973.
20. Dziadek w nie swoim ubraniu. [Utwór dramatyczny]. Radio 1973. Praprem. Opole, T. Małych Form Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1974. Druk: *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 1 s. 49-63.
Nagroda Pol. Radia, Nacz. Red. Programów Lit. za realizację słuchowiska w 1973.
21. Wstrząsający sen letniej nocy czyli Skrzypek Sierotka. [Powieść]. Opole: Red. Lit. Rozgłośni Lit. Pol. Radia, Woj. i Miej. Bibl. Publiczna w Opolu 1975, 144 s.
22. Ballada o dwóch synach. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Małych Form Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1976.
23. Jak to jest czyli głupi dziadek, głupi, kupił se kapelus. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Małych Form Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1977.
24. Strip-tease bez uciechy. Powieść. Kat.: Śląsk 1977, 246 s.

25. Serca nasze obie 1777. [Powieść]. Łódź: WŁ 1978, 454 s.

26. Zatem dziś o drugiej. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Małych Form Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1978.

27. La mort nad wanną Marata. [Utwór dramatyczny]. Radio 1980. Druk *Teatr Pol. Radia* 1981 nr 2 s. 22-41.

28. Skąd ich ród. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Opole, T. Małych Form Woj. Przedsiębiorstwa Imprez Artyst. 1981.

29. Szalone z miłości. [Powieść]. Łódź: WŁ 1984, 205 s.

30. Uciezka na łąki zielone. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1985, 213 s.

Zawartość: Tren na śmierć matki; Niech wygrają Niemcy. Pierwsza Wigilia wojenna; Pole na górze; Ludowiec; Uciezka na łąki zielone. Opisanie domu; Stachu i jego ciotka; Wieś w ciszy nocnej pograżona; Pierwsza miłość, pierwszy smutek. [Radio 1979]; Ostatnia Wigilia z ojcem; Chłopiec z kwiatkiem w ręku; Katarzyna, czyli w ziemię przemienianie; Oczekiwanie choroby; Nikt nie wie, jaka była Zuzanna; Sen; Czterej mężczyźni z dała od żon i kochanek; Sprawozdanie ze spotkania dawnych partyzantów; Janka wie najlepiej; Notatki do opisu świąt wielkanocnych; Krzesło przy długim białym stole; Spi pan, pyta Marian. [Radio 1980]. Już słycać śpiew skowronków.

31. Opole: ostatni przystanek życiowej podróży Stanisława Wasylewskiego. [Szkiec]. Opole: Tow. Przej. Opola 1986, 24 s.

32. Długi powrót Odysa. [Słuchowiska]. Opole: Wydawn. Inst. Śląskiego 1988, 314 s.

Zawartość: Świętej pamięci [Radio 1969]; Ludzie w lasach [Radio 1971]; Jak żyją, czegoś takiego nie widzieli [Radio 1971]; Karta obiegowa [Radio 1972]; Otwórz drzwi szerzej [Radio 1973]; Dwa litry łez [Radio 1974]; Przerwa w życiorysie [Radio 1975]; Bajka o ludziach zza siódmej między i siódmego krzaku tarniny [Radio 1978]; 10 termidora, późnym popołudniem; Długi powrót Odysa.

33. Którego kocham. [Opowiadania]. Szczec.: Glob 1989, 228 s.

Zawartość: Którego kocham [poz. 5]; Którą kocham aż po grób; Nikt nie wie, jaka była Zuzanna [poz. 30]; Wędrowki ze Sieciem erotomnem, czyli najbrzydsze dziewczyny w całej republice; Maria; Epizod z Miriam; Przygoda romantyczna; Płaczący na ścieżce obok torów.

34. Ani zbyt późno, ani za wcześnie. [Powieść]. Opole: Opol. Tow. Kult.-Oświat. 1991, 86 s.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 32 oraz m.in.: Piekło. Radio 1959 [por. poz. 4]. — Między tak a nie. Radio 1964 [por. poz. 5]. — Udawanie. Radio 1964. — Nocny pejzaż wsi. Radio 1968. — Burza za oknem. Radio 1970. — Ostatni wieczór. Radio 1970. — Przykre zdarzenie podczas uroczystości jubileuszowych Radio 1970. — Romeo nie kocha Julii. Radio 1970. — Ten pociąg nigdy nie przyjedzie. Radio 1970. — Dłaczko. Radio 1971. — Dziewczyna jeżdżąca autostopem. Radio 1972. — Samot-

ność. Radio 1972. — Świętej pamięci. Radio 1972. — Ucieka, choć go nikt nie goni. Radio 1972. — Dziewczyny na drodze. Radio 1974. — Pada deszcz, schrońmy się do kina. Radio 1975. — Co za noc. Radio 1976. — Kogut zapiał i kończą się czary. Radio 1976. — Kto spuścił wodę ze stawu. Radio 1976. — Pokój w hotelu Szabatság. Radio 1977. — Wędrujące miłosierdzie Boże. Radio 1977 [4 części; por. poz. 9]. — Odwiedziny nieznanym. Radio 1978. — Ofelia, dziewczyna Hamleta. Radio 1978. — Zgubiła Hanka wianek, nie upiłowała. Radio 1978. — Rzyżkanci. Radio 1979. — W ziemię przemienianie. Radio 1980. — Matylda, czyli kocham cię kochanie moje. Radio 1983. — Wyjdźcie późnym wieczorem przed dom. Radio 1983. — Żyła sobie gdzieś rodzina Bouleau. Radio 1984. — Droga w jesiennym lesie. Radio 1985. — Ukamienowanie. Radio 1985. — Niedaleko umarłego lasu. Radio 1988. — Jeden dzień Robespiera. Radio 1988.

Prace redakcyjne

1. Almanach artystyczny Opole 1957. Red. ... Opole: Wyd. Kultury Prez. WRN 1958, 164 s.

2. [III] Wiosna Opolska. Festiwal Artystyczny Ziemi Zachodnich i Północnych. Opole dnia 26-27 maja 1962. [...] Red. i układ graf.: ... Opole: Wyd. Kultury Prez. WRN 1962, [38] s.

Tu m.in. fragm. nagrodzonego w 1960 słuchowiska K.K. - Ten pociąg nigdy nie przyjedzie.

3. [IV] Wiosna Opolska. Festiwal Artystyczny Ziemi Zachodnich i Północnych. Opole czerwiec 1966 rok. [...] Red. i układ graf.: ... Kat.: WAG 1966, 89 s.

4. Próg. Almanach młodej poezji opolskiej. Red. i oprac. graf.: ... Przedm.: Z. Bienkowski. Opole: Zarząd Woj. ZMW 1967, 79 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1988, 1995. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

[Pięć nocnych godzin:] J. Kolbuszewski. *Kwart. Opol.* 1962 nr 3/4; E. Pochroń: Sukces polowiczny. *Tryb. Opol.* 1962 nr 5. — E. Martuszewski: Zaraz po wyzwoleniu. *Pomorze* 1964 nr 21 [rec.: Partyzant nie składa broni] — [Pośrodku lasu:] T. Gospodarek. *Kwart. Opol.* 1966 nr 3; J. Falkowski: Zwykle sprawy ze zwykłej Polski. *Kultura* 1967 nr 2. — [Zdrada:] W. Nawrocki: Pytanie o granicę wierności. *Nowe Książ.* 1967 nr 17; L. Herbst: Nie wykorzystana szansa. *Nadodrze* 1968 nr 2. — [Przygody dawnego partyzanta:] F. Fornalczyk: O wierności sobie. *Nurt* 1969 nr 10 [dot. też: Partyzant nie składa broni; Zdrada]; B. Świątkowski: Partyzantkiej przygody ciąg dalszy. *Nowe Książ.* 1969 nr 8; M. Kucner: Spojrzenia. *Ziemia Łódź* 1970 z. 2. — [Strip-tease bez uciechy:] T. Chrościelewski: Strip-tease mocno uciezny. *Odgłosy* 1978 nr 16; F. Fornalczyk: Świat na miarę wyobraźni pana Miecica. *Literatura* 1978 nr 14; K. Koszutski: Otello w kalesonach, albo nie czyli wszystko. *Wiadomości* 1978 nr 9; H. Kubicki. *Opole* 1978 nr 7. — [Serca nasze obie 1777:] F. Fornalczyk: Saga rodzinna. *Zycie Lit.* 1978 nr 41; G. Kościński: Powieść czy dwie kroniki. *Odgłosy* 1978 nr 40; S. Tomala: Wyśitek na

rzecz prawdy. *Mies. Lit.* 1978 nr 12; N. Kracherowa: Nowa twarz K. *Opole* 1979 nr 4. — [Szalone z miłości:] J. Ryszkowski: Miłość raz jeszcze. *Tyg. Kult.* 1985 nr 26; W.K. Siewierski: *Nowe Książ.* 1985 nr 6. — S. Nyczaj: Świat spod powiek. *Przemiany* 1986 nr 5 [rec.: Ucieczka na łąki zielone]. — S. Rogala: Słuchowska. *Przemiany* 1989 nr 2 [rec.: Długi powrót Odysa]. — J. Koprowski: Opowiadania o miłości. *Nowe Książ.* 1989 nr 11 [rec.: Kłórego kocham].

J.Z.

KOWALSKI Marian ur. 1936

Pseud.: BARTEK, J.M.K.; (J.M.K.); J. Marek; Jan Mar; Jan Marek; (k); (K); (km); (Km); (KoMa); M.K.; [M.K.]; Marek Kowalski; (mk); (p.m); (P.M.); Paweł Monat; Ran; (Ran); RAN; (RAN); (zj).
Prozaik, dramaturg, publicysta.

Urodzony 8 września 1936 w Szymonkach pod Rawicem; syn Franciszka Kowalskiego, nauczyciela, i Heleny z domu Dyba. W 1945 przeprowadził się wraz z rodzicami do Milicza (woj. wrocławskie), gdzie w 1955 ukończył liceum ogólnokształcące. Od 1955 studiował filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim. Debiutował w 1957 recenzją „Wierszy wybranych” R. Bratnego, ogłoszoną w *Nowych Sygnalach* (nr 13), oraz w 1958 opowiadaniem pt. „Koty” we *Współczesności* (nr 9; podp. Marek Kowalski). Po ukończeniu w 1960 studiów pracował w Szczecinie, jako nauczyciel języka polskiego w liceum (1961-64), wykładowca w Ośrodku Metodycznym (1964-73), w Wyższej Szkole Pedagogicznej (1974-75), sekretarz wydawnictw w Instytucie Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych (1973). W 1975 ożenił się z Janiną Abrahamow. W 1970 otrzymał nagrodę im. J. Czechowicza. W tym okresie zaczął pisać utwory dramatyczne. W 1972-75 współpracował z miesięcznikiem *Spojrzenia*, publikując felietony, recenzje, artykuły i prozę (m.in. pod pseud.: (km), (Ran)); był także członkiem kolegium redakcyjnego. W 1968-73 należał do zespołu redakcyjnego *Rocznika Nauczycielskiego*, był współzałożycielem i członkiem redakcji czasopisma *Zeszyty Nauczyciela*. W 1976-93 należał do ZLP, Był laureatem wielu konkursów literackich. W 1976-77 pracował na statkach handlowych jako szef praktyki. Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk; w 1980-85 kierował Redakcją Artystyczną Rozgłośni Szczecińskiej Polskiego Radia. W 1985 został kierownikiem redakcji prozy współczesnej w wydawnictwie Glob. W 1984 był współzałożycielem i następnie członkiem redakcji biuletynu kulturalnego *Między innymi*, a w 1989 kwartalnika *Morze i Ziemia* (tu publikował artykuły, recenzje i prozę m.in. pod pseud. J. Marek). Otrzymał nagrodę WRN w Szczecinie (1977), Złoty Exlibris Książnicy Szczecińskiej za książki wydane w 1983-84 (1984), nagrodę ministra-kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej (1985). Mieszka w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Banderillo. [Powieść]. Powst. 1970.

II nagroda w konkursie im. J. Czechowicza w dziedzinie prozy w 1970.

2. Blinda. [Scenariusz filmowy]. Powst. 1970.

II nagroda w konkursie Morskiej Sekcji Filmowej przy Min. Gospodarki Morskiej w 1970.

3. Chłopiec z orłem. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1971.

Pierwotny tytuł: Chłopiec z orłem na ramieniu. — Nagroda w X Konkursie Debiutu Dramaturgicznego w 1970.

4. Blinda. [Powieść]. Wwa: NK 1973, 144 s.

5. Karczowisko. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1973.

III nagroda w konkursie na dramaty zorganizowanym przez T. Polski w Bydgoszczy i inne instytucje w 1973.

6. Wszędzie i nigdzie. [Utwór dramatyczny]. [Szczec. 1973], 22 s.

Suplement do *Rocz. Naucz.*

7. Bunt. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1974.

Nagroda Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki 1974.

8. Ktoś obcy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Szczec., T. Krypta 1974.

9. Fuga. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1975.

Wyróżnienie w Ogólnopolskim Konkursie Literackim „Ziemia S. Żeromskiego” w 1975.

10. W połowie drogi. [Powieść]. Wwa: LSW 1976, 158 s.

11. Junga. [Powieść]. Gdańsk: WM 1977, 195 s.

Wyróżnienie im. J. Conrada w 1977.

12. Za tydzień Freetown. [Utwór dramatyczny]. Radio 1979.

Wyróżnienie w V konkursie Min. Kultury i Sztuki na polską sztukę współczesną w 1977.

13. Wszędzie i donikąd. Opowiadania. Gdańsk: WM 1980, 213 s.

Zawartość: I: Z wielu dróg; Wszędzie i donikąd. — II: Szczećcin; Nim wyszedłem w morze; Kanał Kiloński; Gry; Saloni; Rudowłosy w okularach w szykretowej oprawie; Las Palmas de Gran Canaria; Kunda; Safi; Niewolnica; Sfaks; Dżamila; Freetown; Aktor jednej roli; Mogadis; Kobieta w studni; Kuwejt; Aresztant; Lagos; Anyanwu; Fort Harcourt; Afrykańczyk; Gdańsk; Nie wiadomo, po co się spieszą. — III: Za tydzień Freetown [por. poz. 12]; Reda; Alarm; Gruba mewa.

14. Mój przyjaciel delfin. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1981, 102 s.

15. Galapagos. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1982, 160 s.

Zawartość: Galapagos; Lomé; Smak kokosowego orzecha; Kpémé; Szklane paciorki; Lagos; Miał na imię Ulunga; Basra; Dziewczyna bez imienia; Bombaj; Z siekiera i bambusem; Melbourne; Maggie Vielum; La Goulette; Słońca tyle, ile w oczach; Ceuta; Compañero; Lulea; Przyjaciel Artura; Murmański; Wieczny wędrowiec; Ryga; Mara i Antons; Belfast; Człowiek z futerałem; Rostock; Obca; I przyszedł myśliwy; Wejść w morze.

16. Mój przyjaciel Abu. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1983, 106 s.

17. Skarb Morza Sargassowego. [Opowieść]. Szczec.: Glob 1983, 80 s.

18. Przed kurtyną. [Opowieść]. Szczec.: Glob 1984, 287 s.

19. Sydonia. [Monodram]. Radio 1984. Praprem. Szczec., T. Krypta 1994.

20. W oczekiwaniu. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1984, 384 s.

21. Karczowisko. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1985, 285 s. Por. poz. 5.

22. Dom na kłifie. [Opowieść]. Szczec.: Glob 1986, 287 s.

Nagroda w konkursie literackim na powieść związaną z 40-leciem PRL „Polska nad Odrą i Bałtykiem” 1985.

23. Mój nieprzyjaciel Mateo. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1986, 102 s.

24. Strażnicy zmarłych. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1986, 157 s.

Podp.: Jan Mar.

25. Mój największy nieprzyjaciel. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1987, 102 s.

26. Pod lipą, lipą zieloną. [Opowieść]. Szczec.: KAW 1987, 145 s.

27. Aneta z klifowego brzegu. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1989, 74 s.

II nagroda w jubileuszowym konkursie Naszej Księgarni w 1986.

28. Cecylia i Eryk. [Opowieść]. Wwa: LSW 1990, 119 s.

29. Wiatraki na błękitach. [Opowieść]. Bydż.: Pomorze 1990, 205 s.

Słuchowiska radiowe poz. 10, 17 oraz m.in.: W górę w dół. Radio 1974. — Słyszę stąd morze. Radio 1975. — Daleko od Galapagos. Radio 1981. — Dom nad urwiskiem. Radio 1983.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1994.

T. Grabowski: Tęczyjące wirowanie ulamków rzeczywistości. *Fakty* 1982 nr 31 A [rec.: Galapagos; Wszędzie i donikąd]. — E. Brzozo: Bariery. *Nowe Książ* 1984 nr 12 [rec.: Skarb Morza Sargassowego]. — [W oczekiwaniu:] J. Garstecka; Jolanta: lary i penaty. *Morze i Ziemia* 1984 nr 40; Z. Kosiorowski: Sierpień z Ładu i morza. *Głos Szczec.* 1984 nr 163; A. Krajewska: W Sierpniu, w Grudniu i jeszcze później. *Wybrzeże* 1984 nr 37 [dot. też: Przed kurtyną]; T. Grabowski: Ogród nieplewiony. *Kierunki* 1985 nr 4 [dot. też: Przed kurtyną].

J.Z.

KOWALSKI Władysław 1894-1958

Pseud.: Amis; Bartłomiej Zarychta; Dziadek Proszony; Dziadek Sałas; Dziadek Sałas z Bidulińska; Dziadek z Bidulińska; J. Stanisławski; Józef Stanisławski; K. Sław; Lysy; Maciek Sałas;

Michał Gwiazdowicz; Rawiamin; (Sałas); Stan. Biela; Stary; Wł. Szczebiotka z Zofiowa; Wład. Puławski; Wład. Szczebiotka z Zofiowa; Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 26 sierpnia 1894 we wsi Paprotnia pod Rawą Mazowiecką w rodzinie chłopskiej; syn Franciszka Kowalskiego i Katarzyny z Domeradzkiej. Dzieciństwo i młodość spędził w Zofiowie, gdzie ojciec nabył 20 morgów ziemi. Po ukończeniu trzylatowej szkoły w Białej Rawskiej pracował w gospodarstwie ojca, a od 1906 zarabował we dworze. Następnie wraz z rodziną przeniósł się do wsi Kaleń. W wyniku wycieńczenia ciężką pracą fizyczną zachorował na gruźlicę. Około 1912-13 zetknął się z radykalnym odłamem ruchu ludowego, skupionym wokół pisma *Zaranie*. W czasie I wojny światowej służył w armii rosyjskiej (1915-17), następnie w Legionie Puławskim. W 1919 rozpoczął działalność polityczną w PSL „Wyzwolenie” na terenie powiatu Rawa Mazowiecka; został prezesem Powiatowego Zarządu Stronnictwa. W 1919 opublikował w *Wyzwoleniu* pierwszy artykuł publicystyczny pt. „Nadużycia przy wyborach” (nr 16), w 1922 zaczął ogłaszać utwory literackie (pierwszy – wiersz pt. „Kusiciel”, nr 43); z pismem tym współpracował też w 1923 i 1925. W grudniu 1925 wstąpił do Niezależnej Partii Chłopskiej (NPCh) i od 1926 był członkiem Centralnego Komitetu. Publikował artykuły i felietony na łamach prasy partyjnej: *Chłopski Sztandar* (1925) oraz *Niezależny Oracz*, *Niezależny Chłop*, *Walka Oraczy*, *Lemiesz*, *Snop*, *Zagon*. Po zdelegalizowaniu NPCh w 1927, należał do założycieli Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej „Samopomoc”. Od 1928 kierował organem tej partii *Samopomoc Chłopska*; publikował tu artykuły publicystyczne oraz opowiadania i felietony pt. „Opowiadania Dziadka z Bidulińska”. Był też rozwiązaniem KPP. Po rozwiązaniu Zjednoczenia w 1931, osiadł we wsi Solipse niedaleko Włoch pod Warszawą, gdzie wydzierżawił trzy morgi ziemi. Kontynuował działalność polityczno-społeczną i kulturalną. Współpracował z Wydziałem Rolnym Komitetu Centralnego KPP, za co w 1932 został skazany na trzy miesiące aresztu. W 1933-37 należał do zespołu literackiego Przedmieście i opublikował kilka utworów w wydanych przez zespół tomach zbiorowych: „Przedmieście” (1934), „Pierwszy maja” (1934). W 1936 został członkiem ZZLP. Utwory prozą i artykuły ogłaszał m.in. w *Dzienniku Ludowym* (1936-38), *Epoce* (1936-38), *Czarno na białym* (1937), *Walce Ludu* (1937). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i brał czynny udział w konspiracyjnej pracy politycznej. W 1940 został wraz z Alfredem Fiderkiewiczem aresztowany przez gestapo i przez kilka miesięcy był więziony. Należał do organizatorów konspiracyjnej grupy Proletariusz, skupiającej byłych członków KPP i radykalnych

działaczy ruchu ludowego (w styczniu 1942 weszła w skład PPR), i był współredaktorem pisma *Proletariusz*. Uczestniczył w akcjach pomocy Żydom w getcie. Wziął udział w pierwszym posiedzeniu konspiracyjnej Krajowej Rady Narodowej (31 XII 1943/1 I 1944) i został powołany na zastępcę przewodniczącego. W styczniu 1944 objął redakcję wydawnictw wiejskich Komitetu Centralnego PPR. W tymże roku odszedł ze Stronnictwa Ludowego. Następnie uczestniczył w opracowywaniu założeń Stronnictwa Ludowego „Wola Ludu”; na pierwszym konspiracyjnym zjeździe w Warszawie w lutym 1944 został wybrany na wiceprezesa Zarządu Głównego. Po wyzwoleniu kontynuował pracę polityczną w Stronnictwie Ludowym; od marca do września 1945 był jego wiceprezesa (od stycznia 1946 członkiem Rady Naczelnej i Naczelnego Komitetu Wykonawczego). Z ramienia Stronnictwa Ludowego objął w lipcu 1945 stanowisko ministra kultury w Rządzie Jedności Narodowej. Był redaktorem naczelnym tygodnika *Zielony Sztandar* (1945-46); w piśmie tym publikował do 1951 (m.in. artykuły podp. Józef Stanisławski). Artykuły, felietony i fragmenty prozy zamieszczał też w *Dzienniku Ludowym* (1945-48) i *Woli Ludu* (1949-50). W 1947-52 był marszałkiem Sejmu. Na kongresie zjednoczeniowym Stronnictwa Ludowego i PSL w listopadzie 1949 został wybrany na prezesa Naczelnego Komitetu ZSL. W 1952-56 był członkiem Rady Państwa. W 1956 ze względu na zły stan zdrowia (zawały serca i stany depresji psychicznej) zrezygnował z funkcji prezesa Naczelnego Komitetu ZSL. Odznaczony m.in. Krzyżem Partyzanckim (1946), Orderem Odrodzenia Polski II klasy (1946), Wielką Wstęgą Orderu Odrodzenia Polski (1949). Zmarł śmiercią samobójczą 14 grudnia 1958 w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. *Chłopi z Marchat*. Powieść. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1930, 143 s. Przedr. zob. poz. 14.

Na okł. tytuł: Muziki iz Marchat.

2. *Bunt w Starym Łęku*. [Opowiadanie]. Powst. 1931. Wyd. pt. *Stary Łęk*. Moskwa: Państw. Wydawn. Literat. Pięknej 1933, 183 s. Wyd. nast. pt. *Bunt w Starym Łęku*. Wwa: MON 1951. Przedr. zob. poz. 6.

3. *W Grzmiacej*. Powieść. *Kur. Poranny* 1936 nr 54-140. Wyd. osob. Wwa: M. Fruchtman 1936, 365 s. Zespół Lit. „Przedmieście”. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1947, tamże wyd. 3 1949; wyd. 4 1949, wyd. 5 1950, wyd. 6 1953, wyd. 8 [i] z posł. W. Rzymowskiego. Wwa: LSW 1956.

Przekł. węgier. *Faluși élet*. [Przeł.:] B. Baternay, I. Lakatos. Budapest 1950.

4. *Rodzina Mianowskich*. Powieść. T. 1-2. Wwa: I. Przeworski 1938, 283 + 239 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wydawn. Lud. 1949, wyd. 2 [właśc. 3] [Wwa:] LSW 1950.

ciąg dalszy zob. poz. 7.

5. *Bestia*. Powieść. Powst. 1940. Wyd. [Wwa:] *Dz. Lud.* 1945, 77 s. Dod. powieściowy *Dz. Lud.* Przekł. franc.: ok. 1945 [inf.: *Il Kur. Pol.* 1946 nr 47].

6. *Dalekie i bliskie*. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. Lud. 1948, 251 s. Wyd. nast. tamże: [wyd. 2] 1948, wyd. 2 [i] 1949; wyd. 3 Wwa: LSW 1950, tamże wyd. 4 1951, wyd. 5 1953, wyd. 2 [i] 1955.

Zawartość: *Burcuś*; *Bandosi*; *Dalekie i bliskie*; *Siupnoś*; *Nurty*; *Bunt Starego Łęku* [poz. 2]. Pierwodr. opowiadań: *Burcuś*; *Bandosi*; *Nurty*. W: *Pierwszy maja*. Wwa 1934. — *Siupnoś*. *Le-uwar* 1935 nr 9.

Przekł. niem. *Die Verschwörung in Stary-Lek*. [Przeł.] R. Pabst. Berlin 1951. — słowac.: *Daleké a blízke*. [Przeł.] V. Karkoška. Bratislava 1950.

7. *Wino*. [Powieść]. Druk fragm.: *Dramaty na miarę Szekspira*. *Wies* 1949 nr 18 s. 11-12, *Zielony Sztand.* 1949 nr 20 s. 4-8; *Polowanie*. *Wies* 1949 nr 47; *Wies stoi otworem*. *Wies* 1949 nr 23/24, *Zielony Sztand.* 1949 nr 29 s. 10-11, nr 30 s. 8-9; *Kułacy*. *Nowa Kult.* 1950 nr 13 s. 4, nr 28 s. 3, *Orka* 1959 nr 48. Przedr. zob. poz. 13.

Powieść nie dokończona. Kontynuacja poz. 4.

8. *Bestia*. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1951, 205 s. Zawartość: *Ignacy Drozd*, *Hitlerowski polip*; *Mosiek*, syn komunisty; *Opowiadanie Izraela Fogla*.

9. *Prości ludzie*. *Dramat*. Powst. 1953.

Inf.: T. Błażejowski: *Polityka i pióro*. Wwa 1978 s. 171

10. *Z dziejów fortun kułackich i form kułackiego wyzysku na wsi*. Wwa: LSW 1954, 26 s.

11. *Młodzież chłopska w walce o nową wieś*. Wwa: *Iskry* 1955, 78 s.

12. *Wspomnienia*. Powst. przed 1958. Druk fragm.: *Życie Lit.* 1958 nr 21; *Tyg. Kult.* 1963 nr 42-47.

Rkps. całości w zbiorach rodziny.

13. *Wino*. [Powieść i opowiadania]. Przedm.: J. Ozga-Michalski. Wwa: LSW 1966, 672 s.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 6, 8, powieść *Wino* [poz. 7], — nadto: *Po latach*; *Opowiadanie doktora Rubinstejna*.

14. *Wybór pism publicystycznych*. Wwa: LSW 1967, 340 s.

Zawiera ponad 50 artykułów druk. w prasie w 1919-1956.

15. *Utwory wybrane*. Przedm.: J. Ozga-Michalski. Wwa: LSW 1974, 778 s.

Zawiera poz. 1, 2, 3, 6, oraz z poz. 8: *Opowiadanie Izraela Fogla*.

Nadto wyd. przemówień i referatów dot. programu Stronnictwa Ludowego i ZSL z l. 1945-1956.

Ank. 1951, 1957. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (K. Ptak). — P. Grzegorzewski: W.K. *Kult i Społ* 1959 nr 3, przedr. w tegoż: *Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967*, Cz. 1, Wwa 1986.

[W Grzmiącej:] H. Górski: Powieść o chłopach. *Sygnaly* 1936 nr 23, przedr. w tegoż: *My samotni, zblakani ludzie*. Wwa 1967, B. Plach: *Najnowsze książki*. *Epoka* 1936 nr 13, W. Rzymowski: W.K. i jego powieść *Kur. Poranny* 1936 nr 54; E. Breiter: Powieść o chłopach. *Wiad Lit.* 1937 nr 3; [I. Fik] J.G.: *Twarz nowej wsi*. *Gaz. Artystów* 1937 nr 1, przedr. w tegoż: *Wybór pism krytycznych*. Wwa 1961; J. Kaden-Bandrowski, *Gaz. Pol.* 1937 nr 24. — [Rodzina Mianowskich:] A. Jesionowski: *Wies pod obstrzałem*. *Kultura* 1938 nr 27; J. Putrament: *Wśród nowych powieści*. *Sygnaly* 1938 nr 57; W. Pietrzak: *Powieść o wsi i dworze*. *Prosto z Mostu* 1938 nr 39; J. Czerwiński: *Z szlachtą polską polski lud.*, *Epoka* 1939 nr 8; M. Szulczyński: *Zagadnienie wsi w „Grzmiącej”*. W.K. *Polska Lud.* 1945 nr 11; A. Kamińska: *Ekonomia literacka*. *Wies* 1947 nr 25; K. Kuliczowska: *W Grzmiącej po raz drugi*. *Twórczość* 1948 nr 4; R. Matuszewski: *Przed Mystkowicami była Grzmiąca*. *Kuźnica* 1948 nr 1/2, przedr. w tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1950. — L. Sobierajski: *I dalekie i bliskie* (Recenzja nieliteracka) *Wies* 1948 nr 49/50 (rec. Dalekie i bliskie). — A. Jackiewicz: *Bankructwo Mianowskich*. *Kuźnica* 1949 nr 29 (rec.: *Rodzina Mianowskich*). — J.A. Król: *My socjaliści, a wy ludowcy*. (Nad powieściami W.K.). *Wies* 1949 nr 48. — [Dalekie i bliskie:] J.N. Klossowski: *Dwie książki W.K. Tydz. Lit.* 1950 nr 39 [dot. też: *Rodzina Mianowskich*]; J. Kulczycka-Saloni: *Opowiadania W.K. Kuźnica* 1949 nr 1; L.H. Morstin. *Dz. Lud.* 1949 nr 9; S. Pięta: *Bunt Starego Leku*. *Mysł Chłop.* 1949 nr 1/2. — [L. Sobierajski] M. Kojiba: *Pisarz walczący dialektycznie*. *Wies* 1949 nr 23/24. — J. Pregier: *O „Bestii” W.K. Nowa Kult.* 1952 nr 1. — K. Korcelli: *Człowiek i pisarz*. *Nowa Kult.* 1959 nr 1. — A. Pietruczuk: W.K. *Rocz. Dziej. Ruchu Lud.* 1960 nr 2. — [Wino:] Z. Macuzanka: *Proza W.K. Nowe Książ.* 1966 nr 18; J. Rohoziński. *Tyg. Demokr.* 1966 nr 46. — [Wybór pism publicystycznych] I. Adamski: *Spuścizna W.K. Nowe Książ.* 1968 nr 7; H. Dudowa: *Publicystyka W.K. Tyg. Kult.* 1968 nr 37. — R. Halaba: W.K. W tegoż: *Przywódca ruchu ludowego*. Wwa 1968. — K. Ptak: W.K. a literatura chłopstwa. *Życie Lit.* 1968 nr 18. — J. Szulczyński: *Apokalipsa XX wieku*. W tegoż: *Krzesanie ognia*. Wwa 1969, przedr. w tegoż: *Laur i cierni*. Wwa 1977 [dot. Bestia]. — H. Bereza: *Nurt chłopski w prozie*. W tegoż: *Związki naturalne*. Wwa 1972. — T. Błażejowski: *O publicystyce dziennikarskiej W.K. Pr. Polonist. Ser.* 28: 1972. — T. Błażejowski: *Poszukiwanie prawdy jest możliwe bez walki*. (O twórczości W.K.). *Tyg. Kult.* 1973 nr 49. — T. Błażejowski: *O „W Grzmiącej” po latach*. *Pr. Polonist. Ser.* 29: 1973. — [Utworki wybrane:] W. Adamiec: *Wybór pism zabytkowych*. *Nowe Książ.* 1975 nr 20; A. Hamerliński: *Przeszłość nie zblakła*. *Tyg. Kult.* 1975 nr 15; K. Woźniakowski: *Proza W.K. Życie Lit.* 1975 nr 18, 20. — T. Błażejowski: *Powojenna twórczość W.K. Pr. Polonist. Ser.* 31: 1975. — E. Dmoszyński: W.K. W: *Ludzie XXX-lecia*. Wwa 1976 [właśc. 1977]. — J.Z. Lichanski, S. Lichanski: W.K. W: *tychże: Pisarze nurtu wiejskiego we współczesnej literaturze*. Wwa 1976, *passim*. — Z. Andres: *O prawdziwym obrazie wsi*. *Rzeszów* 1977, *passim*. — T. Błażejowski: *Pisarstwo W.K. (1894-1958)*. *Ruch Lit.* 1977 nr 5. — T. Błażejowski: *W.K. powieść o wsi i dworze*. *Pr. Polonist. Ser.* 33: 1977 [dot.: *Rodzina Mianowskich*]. — Z. Hemmerling: *Władysław Kowalski*. Wwa: *Iskry* 1977, 96 s. — T. Błażejowski: *Polityka i pióro*. O Władysławie Kowalskim. Łódź: *WL* 1978, 188 s. — K. Woźniakowski: *O twórczości W.K. (Przyczynek do dziejów międzywojennej literatury polonijnej w ZSRR)*. *Ruch Lit.* 1981 nr 1. — E. Pindór: W.K. wobec mitu „szczęśliwości wiejskiej”. (W świetle wypowiedzi publicystycznych oraz powieści „W Grzmiącej”). *Pr. Nauk. Uśl.* 1983 nr 612, przedr. w: *W kręgu dwudziestowiecznego realizmu*. Kat. 1983. — Z. Andres. *Faktografia i mity*. Rzeszów 1984, *passim*.

E.G.

KOWNACKA Maria 1894-1982

Pseud.: Jan Stupski; M.K.; (M.K.).

Autorka prozy, wierszy i sztuk lalkowych dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 11 września 1894 w Słupie pod Kutnem w rodzinie ziemiańskiej; córka Jana Kownackiego i Ludwiki z Lesznowskich. Uczęszczała na pensję Pauliny Hewelke w Warszawie. Wcześniej oświeconą przez matkę, przerwała naukę w szkole. W 1912-14 zajmowała się tajnym nauczaniem we wsi Dębowa Góra w Kutnowskim. W 1914-15 mieszkała wraz z rodziną siostry w majątku Krzywda na Podlasiu, gdzie prowadziła tajną szkołę i wieczorowe kursy dla dorosłych. W czasie I wojny światowej została stamtąd wysiedlona i przebywała w Mińsku Litewskim, gdzie w 1915-18 pracowała jako buchalterka w Zarządzie Miejskim; równocześnie zajmowała się działalnością społeczną. W 1918 powróciła do pracy oświatowej w Krzywdzie i w tym czasie zaczęła pisać utwory dla dzieci na potrzeby swoich uczniów. Z powodu m.in. choroby krtni zrezygnowała z pracy nauczycielskiej i od 1919 mieszkając w Warszawie, pracowała w bibliotece Ministerstwa Reform Rolnych. Ukończyła dwuletnie kursy dla nauczycieli rzemieślni (1919-21), a później kursy bibliotekarskie przy Bibliotece Publicznej (1930). Debiutowała w 1919 opowiadaniem dla dzieci pt. „O kurce czubate, kurczątka niebożątka i o Andrzeju Przewoźniku”, ogłoszonym w *Plomyczku* (nr 8) oraz pt. „Korale Hani”, opublikowanym w *Plomycy* (nr 14); odtąd współpracowała stale z tymi pismami. Była związana z Warszawską Spółdzielnią Mieszkaniową „Własny Kąt” i Robotniczym Towarzystwem Przyjaciół Dzieci (RTPD). Od 1929 współpracowała z teatrem kukielkowym zorganizowanym przy RTPD (od 1930 pod nazwą Teatr „Baj”), pisząc sztuki dla tej sceny. Działała w Instytucie Teatrów Lalkowych; była członkiem zarządu powołanej w 1938 Komisji Teatrów Lalkowych. W czasie okupacji niemieckiej przebywała okresowo na wsi i zajmowała się tajnym nauczaniem, zarabkowała też trykotarstwem. Brała udział w powstaniu warszawskim 1944; współredagowała w tym czasie dwa pisma dla dzieci: *Jawnutka* (12-16 sierpnia) i *Dziennik Dziecięcy* (18 sierpnia-17 września). Po wojnie, od 1946 do przeniesienia na emeryturę w 1950 pracowała w bibliotece Ministerstwa Rolnictwa. Równocześnie wznowiła twórczość literacką dla dzieci; wiersze, prozę, utwory sceniczne, opisy zabaw drukowała nadal w *Plomyczku* (od 1945/46; tu m.in. „Kącik młodych przyrodników”, „Kącik Mysikrólika” oraz cykl monologów Wicusia Trzepalkiewiczza), *Plomycy* (od 1945/46), a także w *Iskierkach* (1945/46-51), *Świerszczyku* (od 1948; okresowo pt. *Świerszczyk-*

-Iskierki). W latach pięćdziesiątych przekładała też utwory dla dzieci z literatury rosyjskiej. Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk i audycji wychowawczych (m.in. w 1952-53 cykl „Kącik młodych przyrodników”, w 1972 cykl „Pięć minut o wychowaniu”). W 1952 stworzyła projekt teatru kukielek dla dzieci przebywających w szpitalach – „Węzelki”, rozwinięty w 1962 we współpracy z Zofią Rusiecką jako „Supelki”; napisała około 50 obrazków scenicznych na potrzeby tego teatru (drukowane początkowo w *Przyjacieliu Dziecka i Wychowaniu w Przedszkolu*). Za twórczość dla dzieci otrzymała nagrodę literacką m. Warszawy (1951), nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1956), nagrodę Centralnej Komisji Koordynacyjnej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki za twórczość, która się przyczyniła do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego (1959), wspólnie z Zofią Holską nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za audycje o Plastusiu (1968), nagrodę redakcji *Płomyka „Orle Pióro”* (1979). Została wyróżniona przez dzieci Orderem Uśmiechu (1970). Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1938, 1948), odznaką RTPD „Przyjaciel Dzieci” (1947), Krzyżem Oficerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1975). Zmarła 27 lutego 1982 w Warszawie. W jej mieszkaniu w Warszawie przy ulicy Słowackiego 5/13 została utworzona izba pamięci pisarki.

TWÓRCZOŚĆ

1. O Kasi co gąski zgubiła. [2 odsłony]. Praprem. Wwa, T. Baj 1929. Wersja rozszerz. w 5 odsłonach wyst. Wwa, T. Baj 1930. Wyd. Muz.: J. Wesołowski. Wwa: NK 1949, 46 s. Wyd. 3 Wwa: LSW 1957. TV 1970. Przedr. zob. poz. 42.

Inf. o praprem.: T. Ogrodzińska: *Kalendarium teatru „Baj” w W kręgu warszawskiego „Baja”*. Wwa 1978 s. 172. Adapt. teatr.: Adapt.: D. Mytko-Kuypers. *Wychow. Ojcz.* 1984 nr 2 s. 19-21.

2. Bajowe bajeczki i świerszczowe skrzypeczki. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Baj 1930. Wyd. pt. Bajowe bajeczki i świerszczowe skrzypeczki czyli o straszliwym smoku i dzielnym szewczyku, przesłicznej królownie i królu Gwoźdźdzu. Oprac. muz.: J. Wesołowski. Wwa: NK 1935, 71 s. Wyd. nast.: [b.m.w. ok. 1945]; pt. O straszliwym smoku i dzielnym szewczyku, przesłicznej królownie i królu Gwoźdźdzu. Wyd. 2 zmien. Wwa: NK 1949, tamże 1957, TV 1969. Przedr. zob. poz. 42 oraz w: *Polskie sztuki dla teatru lalek*. Łódź 1984.

Inf. o praprem. jw. — Wyst. też pt. *Szewczyk Dratewka*.

3. Miała babuleńka kozła rogatego ... Praprem. pt. O Babuleńki koziołku rozpustnym i jak to było

z kwaszeniem kapusty. Wwa, T. Baj 1931. Wyd. [Wwa:] Wytwórnia Zabawek Artyst. i Pedag. Warsz. Spółdz. Księgarskiej [ok. 1942], [14] s. „Bajuś Czupiradefko”. Teatryk Kukielek. Wyd. nast.: Kr.: [b.w.] 1956. Bibl.-czka Teatryku „Tyci-Tyci”, wyd. nast. tamże: 1957, wyd. 3 1964, wyd. 4 1969. Wyd. łącznie z: *Przygoda Plastusia* [poz. 29]; J. Zaborski: *Pod zielonym jaworem. Repertuar dla teatryków lalkowych w klubach*. Wybór i oprac.: I. Krawczykowska. [Wwa] 1971.

Inf. o praprem. jak w poz. 1. — Wyd. ok. 1942 *Konspir.* — Do wyd. z 1956-1969 załączano komplet kukielek. — Wyst. też pt. *Koziołteczek*.

4. O odwilży, o kichaniu i o wiosny powitanii. Praprem. Wwa, T. Baj 1931. Przedr. zob. poz. 42 oraz w: *Cztery mile za Warszawą i inne obrazki sceniczne*. Wwa 1962.

Inf. o praprem. jak w poz. 1.

5. O Żaczku-Szkołaczku. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Baj 1931. Wyd. pt. O Żaczku-Szkołaczku i o Sowidrzale, co jeden kochał szkołę, a ten drugi wcale. W 5 odsłonach. Na scenę żywa i kukielkowa. Muz.: J. Wesołowski. Wwa: NK 1949, 70 s. Przedr. zob. poz. 42 oraz w: *Wybór tekstów scenicznych*. Cz. 2. Lublin 1981.

Inf. o praprem. jak w poz. 1.

6. Cztery mile za piec. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Baj 1932. Wyd. w oprac. muz. A. Osser. Uwagi insc.: H. Ładosz. Wwa: NK 1937, 49 s. Wyd. nast. tamże: 1947, wyd. 2 zmien. 1950. Przedr. zob. poz. 42.

7. Jaś Brudaś. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Baj 1932.

Inf. o praprem. jak w poz. 1. — Wyst. też pt. *O Jasiu Brudasiu*.

8. Deszczycy pada słońce świeci. Rewia wiosenna w 1 odsłonie. Wwa: NK 1935, 20 s.

9. Kukuryku na ręczniku. Wwa: PWKS 1936, 63 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1946, tamże: wyd. 3-11 1948-1987; Wr.: *Siedmioróg* 1991, tamże 1992.

Krótkie historyjki dla dzieci uczące czystości i porządku. *Przekł słowac. Rozprávky o veselých veciach*. [Przet.] A. Lubomiersky. Turčiansky Svätý Martin 1950.

10. Plastusiowy pamiętnik. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: PWKS 1936 [antydat. 1935], 95 s. Wyd. nast.: Wwa: NK 1946, tamże wyd. 3-12 1948-1961, wyd. 13 rozszerz. z podtyt. *Przygody w piórniku* 1962; Białystok: KAW 1991; Wr.: *Siedmioróg* 1994, tamże 1995.

Wyd. łącznie z poz. 31 pt. *Plastusiowy pamiętnik* Wwa: NK 1966, 151 s., tamże: wyd. 2-8 1970-1988.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 31.

Przełt. bułg.: Dnevnik na Plastelinko. [Przeł.] A. Radeva. Sofija 1980. — gruz.: Placisus tauchadasauali. [Przeł.] A. Sanadradze. Tbilisi 1964. — jap.: Boku wa nendi, Tōkyō 1964; Boku wa nendi. [Przeł.] R. Uchida. Tōkyō 1968, wyd. nast. Tōkyō 1980. — lotew.: Plastina dienas-gramata. [Przeł.] M. Vitkevič, Riga 1960. — mold.: Pēcianile lui Plastus. [Przeł.] G. Rakovič, Kišineu 1961. — niem.: wyd. łącznie z poz. 31: Die Abenteuer eines Knetemännleins. [Przeł.] K. Wolff. Berlin, Wwa [1971], wyd. nast. tamże 1974. — orm.: [Tlum. z ros.] R. Kalašan. Erevan 1959. — ros.: Priključenija Plastusja. [Przełt. skrócony.] E. Żukovskaja i S. Vnukov. Moskva 1958. — turkmeński: Plastusyn başyndan geçirenleri. [Przełt. z ros.] V. Kudratullae. Aşhabad 1960. — ukr.: Plastusiv ščodennyk. [Przeł.] A. Sedyk, M. Prygara. Kyiv 1962. — uzbec.: Plastilinning boşidan keçirganlari. [Przeł.] E. Siddikov. Taškent 1960.

11. O Jašku co się z Rokitą założył. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Insc.: Z. Małyniczówna. Melodie: A. Osser, W. Ciewierski. Wwa: Spółem 1937, 36 s.

12. Proszę, przepraszam, dziękuję. [Wwa ok. 1939].

Inf. autorki — Książeczka edukacyjna dla dzieci.

13. O Misiu Psotniśiu i Bolku Kichnolku. [Wwa:] Wytwórnia Zabawek Artyst. i Pedagog. Warsz. Spółdz. Księgarskiej [ok. 1942], 8 s. „Bajuś Czupira-delko”. Teatrzyk Kukielek.

Wyd. konspir.

14. O szewczyku Łukaszku co szył buty dla ptaszków. [B.m.]: Czyt. 1945, 19 s. Wyd. nast. Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wyd. Książek 1984.

15. Ogródek. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Spółdz. „Światowid” 1946, 31 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; wyd. 3 rozszerz. Wwa: NK 1959, wyd. 4 tamże 1963.

16. Jak mysz pod miotłą. [Opowieści dla dzieci]. Wwa: NK 1947, 79 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wyd. Książek 1989.

Adapt. teatr. utworu Jak wół do karety: autorska zob. poz. 42; pt. Grymasela: Adapt. i muz.: J. Dobrzański. Wyst. Wwa, T. Baj 1948. TV 1973. Radio 1982.

17. Dzieci z Leszczynowej Górki. [Powieść dla dzieci; współaut.]: Z. Malicka. Wyd. 1 pt. Leszczynowa Górka. Wwa: NK 1948, 61 s. Wyd. nast. rozszerz. pt. Dzieci z Leszczynowej Górki: Wwa: NK 1951, 197 s., tamże wyd. 2-12 1952-1983.

18. Kajtkowe przygody. [Opowieść dla dzieci]. [Wwa:] NK 1948 [antydat. 1947], 71 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2-15 1949-1989; Białystok: KAW 1991; wyd. 16 [l] Pozn.: GMP 1991; Białystok: KAW 1992; wyd. 17 Pozn.: WiM 1993, wyd. 18 tamże 1993; Pozn.: GMP 1995.

19. O Rochu i jego grochu. (Obrazek sceniczny). Insc.: J. Kopijowska. [Muz.]: A.M. Klechniowska. Wwa: NK 1948 [antydat. 1947], 28 s.

20. Pączki i faworki u babci Honorki. Praprem. Łódź, T. Lalek „Faramuska” 1948.

21. Tajemnica uskrzydłonego serca. [Powieść dla młodzieży]. [Wwa:] NK 1948, 292 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1949, 217 s.

22. Smoluch. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. T. Kukielek *Chłopskiej Drogi* 1949 [inf. autorki].

Wyst. też pt. Jak ze smolucha zrobiono zucha. Walbrzych, T. Lalek 1952.

23. Świerszczykowy kram. [Wiersze dla dzieci]. [Wwa:] NK 1949, 64 s.

24. Entliczek pentliczek. [Wiersze dla dzieci]. Muz.: Z. Konic. Opisy gier i zabaw: D. Holnicka. Wwa: NK 1950, 85 s. Wyd. 2 tamże 1952.

25. Kwiatki Małgorzatki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 22 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 rozszerz. 1954, 31 s., wyd. 4 1956, wyd. 5 1958, wyd. 6 1960 [właśc. 1959]; wyd. 7 Wwa: MAW 1985.

Wyd. w wyborze pt. U Małgorzatki. Wwa: NK 1969, [6] k. Wyd. 2 tamże 1971.

Przełt. franc.: Margot et ses amis. [Adapt.] M. Moreau. Paris 1971.

26. Przygody dzieci z Jasnej Wody. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 131 s.

27. Wawrzyńcowy sad. Sztuka w 2 aktach. Praprem. Wwa, T. Baj 1951. Wyd. z muz. J. Wesołowskiego Wwa: NK 1951, 71 s. Przedr. pt. O sadzie Wawrzyńca i ludziach z gościńca zob. poz. 42.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki w konkursie na pełnospektaklowy utwór sceniczny dla teatrów lalkowych w 1951.

28. Rogas z Doliny Rostoki. [Powieść dla młodzieży]. *Plomyczek* 1955/56 nr 6-14. Wyd. osob. Wwa: NK 1957, 90 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2-14 1959-1988; Pozn.: GMP 1991, tamże: 1992, 1993, 1994.

Przełt.: białorus.: Rogas' z Daliny Rastoki. [Przeł.] J. Misko. Minsk 1977. — niem.: Hörlein der Rehbock aus dem Rostoka-Tal. [Przeł.] P. Dehmel. Wwa 1970. Wyd. nast. Salzburg. Stuttgart, Zürich 1972.

Adapt. radiowa pt. Czy to Rogas? Radio 1969.

29. Przygoda Plastusia. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Baj 1956. Wyd. pt. Przygody Plastusia. Widowisko kukielekowe. Cz. 1. Narodziny Plastusia. Cz. 2. Plastuś i Kleksik. Adapt. „Scenotechnika”. Kr. 1959, 18 s., Biblioteczka Teatrzyku „Tyci-Tyci”. Wyd. nast. tamże 1963. Wyd. łącznie z: Miała babuleńka kozła rogatego [poz. 3]; J. Zabrowski: Pod zielonym jaworem. Repertuar dla teatrzyków lalkowych w klubach. Wybór i oprac.: I. Krawczykowska. [Wwa] 1971.

30. Przygoda profesora Biedronki. Wwa: Liga Ochrony Przyrody.

Z. 1. Profesor i ptaki. 1956, [8] k.

Z. 2. O kocie niecnocie. 1957, [8] k.

Z. 3. A kuku ... mości kuku. 1957, [8] k.

Z. [4]. O profesorze Biedronce i kwitnącej łące. 1957, [8] k.

Wyd. łączne całości Wr.: Siedmioróg 1994, 36 s.
Przeł. ros.: Priključenija profesora Boż'ja-Korovka. 1. Profesor i pticy; 2. O kote Bezdel'nikie. [Przeł.] T. Tegel. Varšava 1957.

31. Przygody Plastusia. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1957, 128 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. łącznie z Plastusiowy pamiętnik zob. poz. 10.

Przeł.: niem.: Die Abenteuer eines Knetmännleins. [Przeł.] K. Wolff. zob. poz. 10. — ukr.: Plastusevi pryhody. [Przeł.] G. Boiko. Kiv 1965.

32. Szkoła nad obłokami. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1958, 109 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1972, wyd. 4 1986, wyd. 5 1989; Pozn.: GMP [1993].

I nagroda w konkursie Naszej Księgarni na powieść społeczną dla dzieci w 1957.

33. O Bidzie i złotych jabłkach. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Uwagi insc.: J. Bucyk. Wwa: LSW 1960, 66 s.

34. O leśnym zbójcu. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Białystok, T. Świerszcz 1960.

35. Orzeszek. Sztuka w 5 odsłonach. Praprem. Białystok, T. Świerszcz 1960. Wyd. Insc.: J. Całkowska. Muz.: T. Maklakiewicz. Wwa: NK 1961, 79 s. Przedr. zob. poz. 42.

36. Plastusiowo. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1963, 39 s. Wyd. 2 tamże 1967.

37. Wiatrak profesora Biedronki. [Powieść dla dzieci; współaut.:] J.E. Kucharski. Wwa: NK 1965, 174 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1978.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 39.

38. Węzelki. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Rabka, T. Lalek „Rabcio Zdrowotek” 1966.

39. Skarb pod wiatrakami. [Powieść dla dzieci; współaut.:] J.E. Kucharski. Wwa: NK 1967, 252 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1980.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 37.

40. Lajkonik. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1969.

41. Wesołe przedszkole. [Opowieść dla dzieci]. Kr.: WL 1969, 101 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1988, wyd. 4 1989; Wr.: Siedmioróg 1994.

Przeł. węgier.: Vidám óvoda. [Przeł.] E. Sebök. Budapest 1980, wyd. nast. 1981.

42. Cztery mile za piec. Sztuki dla teatrów dziecięcych. Wwa: NK 1970, 469 s.

Zawartość: Od autorki. — Sztuki pełnospektaklowe: Cztery mile za piec [poz. 6]; O straszliwym smoku i dzielnym szew-

czyku, przeslicznej królowie i królu Gwoździku [poz. 2]; O Kasi, co gąski zgubiła [poz. 1]; O Zaczku-Szkołaczku i o Sowidźrzale, co jeden kochał szkołę, a ten drugi wcale [poz. 5]; Orzeszek [poz. 35]; O sadzie Wawrzyńca i ludziach z gościńca [poz. 27]; Hulajoga Grzesia Raroga. — Jednoaktówki: Na barani skok; Zapusty! Zapusty!; O odwilży, o kichaniu i o wiosny powitanii [poz. 4]; Jarzynki babci Balbinki; Jak wół do karety [poz. 16]. — Wicusz Trzepakiewicz ma głos. (Wesołe monologi); Jak mnie przeżywają? Występ w teatrze; Mój pech; Jestem porządkowym; Wyjazd na wakacje; Mój „konik”; Afrykańska zupa; Moje zbiory; Wicusz Trzepakiewicz fryzjerem; „Pogotowie krawieckie” Wicusia Trzepakiewicza.

43. Teatrzyk supelków. Wwa: NK 1970, 115 s.

Zawartość: Słowo od autorki. — Zofia Rusiecka: Teatrzyk supelków łopis wykonania kukielek. — (Teksty obrazków scenicznych)

44. Baśń o zaklętym kaczorze. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Wałbrzych, T. Lalek 1971.

45. Lis Przechera. Praprem. Cieszyn, T. Lalek „Skrzatki Cieszyńskie” 1971.

46. Za żywoplotem. Wwa: NK 1971, [36] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1987.

Przeł.: lotew.: Vinpus dzīvzoga. [Przeł.] R. Lugińska. Rīga 1985. — niem.: Hinter der Hecke. [Przeł.] H. Więclawska. Wwa 1974. — ros.: Za živym zaborom. [Przeł.] M. Pavlova. Varšava 1974. — węgier.: Kerti kalandok. [Przeł.] E. Bojtár. Wwa, Budapest 1978.

47. Razem ze słonkiem. Wwa: Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświat. w Wwie – województwie 1972-1974.

Cz. 1. Przedwiośnie. 1974, 61 s.

Cz. 2. Wiosna. 1972, 80 s.

Cz. 3. Lato. 1973, 113 s.

Cz. 4. Złota jesień. 1973, 131 s.

Wyd. nast. rozszerz. z podtyt. Pierwsza książka wprowadzająca w świat przyrody. Wwa: WSiP 1975-1978.

Cz. 1. Przedwiośnie. 1975, 111 s.

Cz. 2. Wiosna. 1976, 126 s.

Cz. 3. Lato. 1976, 142 s.

Cz. 4. Złota jesień. 1977, 134 s.

Cz. 5. Szaruga jesienna. 1978, 102 s.

Cz. 6. Zima. 1978, 118 s.

Wyd. nast. [Cz.] 1-6: wyd. 2 Wwa: MAW 1986; wyd. 3 Wwa: WSiP 1990-1991.

Zawiera wiersze, obrazy sceniczne, opisy zabaw autorstwa w większości M.K., a także współautorstwa i autorstwa innych autorów.

48. Choinka. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Zielona Góra, Scena Lalkowa Lubuskiego T. im. L. Kruczkowskiego 1974.

49. Gdzie jest miś. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Powst. ok. 1974.

Wyróżnienie za sztukę teatralną dla dzieci w wieku przedszkolnym na II Biennale Sztuki dla Dziecka w Pozn. w 1974.

50. Legenda o hejnale krakowskim. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Zielona Góra, Scena

Lalkowa Lubuskiego T. im. L. Kruczkowskiego 1975.

51. Tarabanówka. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. TV 1975.

52. Wyzwoliny wilka. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Kutno, Kutnowski Dom Kultury 1976.

53. Na tropach węża Eskulapa [Powieść dla młodzieży; współaut.:] K. Garstka. Wwa: NK 1980, 172 s.

54. Trzysta słowiczątek. Wiersze i piosenki dla dzieci oparte na motywach ukraińskich. Wwa: NK 1983, [34] s.

Nadto kilkanaście drobnych książeczek dla dzieci, wyd. w większości przez Naszą Księgarnię (m.in. w serii *Poczytaj mi Mamo*). Biuro Wydawn. „Ruch” (w seriach: *Bawimy się, Przeczytaj i namaluj*). Wspólną Sprawę (seria *Książeczka do Malowania*).

Słuchowiska radiowe zob. poz. 16, 28 oraz m.in.: Kolorowe listy. [Cykl słuchowisk; okresowo współaut.:] Z. Holska. Radio 1952-1972. — [Cykl słuchowisk o Plastusiu; współaut.:] Z. Holska: Jedzie kulig z Plastusiową; Majówka w Plastusiowie; Morska przygoda; Plastusiowe pisanki; Plastusiowy kogucik; Plastuś wita wszystkie dzieci; W Plastusiowie dziś zabawa; W Plastusiowie jest choinka; Złoty listek z Plastusiową; Plastusiowe malowanki; Plastusiowe pączki; Plastusiowy teatrzyk; Ptasi koncert w Plastusiowie; Różowe gałązki Plastusia; Wakacyjna wędrowka z Plastusiem. Radio 1969-1970.

Przekłady

1. W. Bianki: Dziupla. Oprac. ... Wwa: NK 1950, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-8 1952-1987. Przedr. w: W. Bianki: Opowiadania i bajki. Wwa 1951; W. Bianki: Tajemnice nocy leśnej. Wwa 1952. Wyd. nast. tamże wyd. 2 1952, wyd. 3 1954.

2. W. Bianki: Kalendarz sikorki. Wwa: NK 1952, 48 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1956.

3. M. Bolszincow: Nad błękitnym morzem. Wwa: NK 1953, 43 s.

Prace redakcyjne

1. Teatrzyk kukielek. W oprac. J. Cierniaka, ..., J. Laudy [i in.]. Pod red. ... Wwa: NK 1935, 123 s. Tu także art. M.K.: Teatrzyk „Bi-ba-bo” w domu; Praca w teatryku kukielek; O widowiskach; O warsztatach. Organizacja pracy w teatryku kukielek.

2. Głos przyrody. 1. Wiosna, lato; 2. Jesień, zima. Oprac.: M. Kowalewska, ... Wwa: NK 1963, 318 + 222 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969, wyd. rozszerz. 1981.

Tu także liczne utwory i opisy zabaw autorstwa M.K.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966. — M. Kownacka: Narodziny pisarki. Z autobiografii ... Oprac. J.B. Nyczek. *Tyg. Płoc.* 1979 nr 42.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan), — LP (I. Kaniowska-Lewańska), — NSLD (J.Z. Białek).

K. Kuliczowska: Przyjaciele zwierząt. *Odrodzenie* 1948 nr 21 [rec.: Jak mysz pod miotłą]. — M. Arnoldowa: *Wychow. w Przedszk.* 1952 nr 9 [rec.: Dzieci z Leszczynowej Górki].

— A. Głębocka: „Dzieci z Leszczynowej Górki”. *Życie Szk.* 1958 nr 9. — J. Marcichiewicz: „Plastusiowy pamiętnik”. *Życie Szk.* 1958 nr 4. — [Szkoła nad obłokami:] K. Kuliczowska.

Nowe Książ. 1958 nr 24; W. Gumplowiczowa. *Życie Szk.* 1959 nr 5. — H. Czyż: Wpływ wychowawczy „Dzieci z Leszczynowej Górki”. *Życie Szk.* 1962 nr 4. — [Głos przyrody:] J. Dziarnowska. *Kultura* 1964 nr 26; I. Słońska. *Nowa Szk.* 1964 nr 2.

— H. Skrobiszewska: M.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 14. — B. Faron: M.K. — pisarka dla dzieci i młodzieży. *Wychow. w Przedszk.* 1967 nr 2. — H. Skrobiszewska: Książka naszych dzieci, czyli o literaturze dla dzieci i młodzieży. Wwa 1971, passim.

— J.Z. Białek: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939. Wwa 1979, passim. — J. Hartwig-Sosnowska: Pieczęć literatury w dobrej formie. *Nowe Książ.* 1979 nr 24 [dot.: Plastusiowy pamiętnik]. — S. Frycie: Przyroda w twórczości prozatorskiej M.K. *Wychow. w Przedszk.* 1980 nr 5. — J. Maruszewski: Szczep spod znaku węża. *Nowe Książ.* 1980 nr 15 [rec.: Na tropach węża Eskulapa]. — S. Frycie: Les oeuvres en prose pour les enfants de M.K. (Après la deuxième guerre mondiale). *Acta Univ. Wratisl.* 1981 nr 604. — J. Hofman: „Szewczyk Dratewka” — tajemnica sukcesu. *Biul. Inst. Pol. Ośr. Lalkarskiego POLUNIMA* 1983 nr 2. — S. Frycie: Sztuka literacka M.K. *Zbiżnienia* 1992 nr 4. — M. Machnowska: U M.K. *Gultur* 1993 nr 4. — Maria Kownacka w setną rocznicę urodzin. Materiały z sesji. Red. nauk.: J.Z. Białek, M. Kątny. Kielce: Ag. Wydawn. GENS 1994, 114 s. Kieleckie Tow. Nauk.; WSP im. J. Kochanowskiego; Pedagog. Bibl. Woj. [zawartość: J.Z. Białek: M.K. i literatura dla dzieci XX w.; W. Cwik: M.K. jako autorka dla dzieci najmłodszych; M. Kątny: Motyw wędrującej zabawki w twórczości M.K.; R. Waksmund: O twórczości M.K. dla teatru lalek; B. Borowiec: Przyroda w twórczości autorki „Plastusiowego pamiętnika”; M. Ziółkowska-Sobecka: Funkcja dydaktyczna w utworach M.K.; B. Faron: Listy M.K. (wybór); M. Kątny, M. Siuda: Bibliografia]. — M. Ziółkowska-Sobecka: Książki pogodne. W stulecie urodzin M.K. *Wychow. w Przedszk.* 1994 nr 6.

A.Sz.

KOZARYNOWA Zofia 1890-1992

Pseud. Brudzewski, Elea; Krystyna Jaworska; Rebajto; T.B.; T. Brudzewski; zck.
Powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 20 września 1890 w Warszawie; córka Franciszka Rawity Gawrońskiego, powieściopisarza i historyka, i Antoniny z Miłkowskich; wnuczka pisarza Teodora Tomasza Jeża; młodsza siostra Andrzeja Gawrońskiego, lingwisty, orientalisty i poligloty. Zdawała jako eksternistka egzaminy w III Gimnazjum we Lwowie. Debiutowała w 1910 wierszem pt. „Jęk”, ogłoszonym na łamach czasopisma *Sfinks* (z. 25; pod pseud. Elea). Studiowała na Sorbonie w Paryżu, następnie mieszkała w Warszawie. W 1918 wyszła za mąż za Stanisława Kozaryna, bibliotekarza Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Rozwijała twórczość literacką, publikując powieści oraz fragmenty prozy m.in. w czasopiśmie *Rzeczpospolita* (1924-25), *Kurier*

Warszawski (1925-29) i *Warszawianka* (1926-27). Od 1929 prowadziła lektorat języka polskiego oraz wykładała literaturę polską na uniwersytecie w Turynie. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie; po powstaniu warszawskim, ewakuowana z ludnością cywilną, przeszła przez obóz w Pruszkowie, skąd udało jej się dotrzeć do Krakowa. Po wyzwoleniu Krakowa pracowała jako lektorka języka włoskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz uczyła w liceum humanistyczno-muzycznym. W marcu 1945 powróciła do Warszawy. W lipcu 1946 wyjechała do Włoch z zamiarem kontynuowania pracy na uniwersytecie w Turynie, do czego jednak nie doszło. W końcu 1947 przenieśli się do Anglii i zamieszkała początkowo w Glasgow, a w 1948 w Londynie. Została członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Artykuły i recenzje literackie oraz prozę publikowała w wielu emigracyjnych czasopismach, m.in. w *Wiadomościach* (Londyn, 1950-69; tu też wiersze pod pseud. Krystyna Jaworska), *Życiu* (Londyn, 1951-53), *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* i jego dodatku *Tygodniu Polskim* (Londyn, 1951-85, z przerwami), *Dodatku Tygodniowym Ostatnich Wiadomości* (Mannheim, 1954-55), *Tematach* (Nowy Jork, 1962-69; tu liczne przekłady z angielskiego), *Głosie Kobiet* (Londyn, 1968-69, 1974-81, 1986), *Związkowcu* (Toronto, 1970, 1972-73), *Orle Białym* (Londyn, 1973-74, 1978), *Gazecie Niedzielnej* (1982, 1984-85) oraz w *Zeszytach Literackich* (Paryż, 1984-91, z przerwami). Od 1974 ogłaszała też artykuły literackie w warszawskim *Przeglądzie Powszechnym* (1974-85, z przerwami). Otrzymała nagrodę Polskich Oddziałów Wartowniczych w Niemczech za całokształt pracy publicystycznej (1968), nagrodę literacką im. A. Godlewskiej (1974), nagrodę *Wiadomości* za najlepsze utwory ogłoszone w tym piśmie (1979) oraz za całokształt twórczości nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1989) i nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (1990). Ostatnie lata życia spędziła w Domu Spokojnej Starości w Laxton Hall pod Corby w środkowej Anglii. Zmarła 17 kwietnia 1992.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Walka z cieniem*. Powieść. Wwa: K. Wojnar 1924, 148 s.
Podp.: T. Brudzewski.
2. *Dzwon na trwogę*. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1926, 212 s.
Podp.: T. Brudzewski.
3. *Spuścizna*. [Powieść]. *Warszawianka* 1926 nr 340-345.
Podp.: T. Brudzewski.

4. *Zatrute źródło*. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 157 s.

Podp.: T. Brudzewski.

5. *Płomień na wietrze*. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff [1929], 271 s. Wyd. 2 tamże 1932.

Podp.: T. Brudzewski.

6. *Andrzej*. Rzecz o profesorze Andrzeju Gawrońskim. Lw.: Filomata 1931, 17 s.

Podp.: T. Brudzewski.

7. *Cyklon*. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 174 s.

Podp.: T. Brudzewski.

8. *La lingua polacca. Grammatica - esercizi - letture*. Torino: Società Editrice Internazionale 1938, 662 s. Pubblicazioni dell' „Istituto di Cultura Polacca Attilio Begey” R. Università di Torino.

Podp.: Z. Kozaryn.

9. *Letteratura italiana [Dante]. Appunti raccolti*. Torino: E. Gili 1939, 52 s.

Podp.: Z. Antonina Kozaryn.

10. *Zaczarowany parasol*. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1951 nr 156-192.

11. *O braciach kłótnikach i wesolej Basii*. Opowieść dla dzieci z 10 ilustr. L. Pawlikowskiej. Londyn: Veritas 1955, 315 s.

12. *Król poezji*. Opowieść o panu Adamie. Londyn: Veritas 1956, 32 s.

Dot. A. Mickiewicza.

13. *Świetna kariera sierżanta*. (Opowieść szpiegowska). *Orzeł Biały*, Londyn 1958 nr 33/34-42.

14. *Wesołe wakacje*. [Powieść dla dzieci]. *Tydz. Pol.*, Londyn 1959 nr 27-37.

15. *Wypada - nie wypada*. Kultura życia codziennego. Dobre obyczaje. Heidelberg: Wyd. pod red. Szkoły Nauk Polit. i Społ. w Londynie staraniem Pol. Oddz. Wartowniczych przy Armii Amerykańskiej w Europie 1959, 31 s., powiel. *Pogadanki Ogólnokształcące dla Oddz. Wartowniczych*. Ser. III z. 5.

16. *Sto lat*. (Gawęda o kulturze środowiska): Druk fragm. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 49, 51/52; 1980 nr 10, 17, 25, 28; 1981 nr 3. Wyd. osob. całości: Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1982, 310 s. Wyd. nast. z posł. J. Zielińskiego: *Anioł paradoksu* Wr.: Ossol. 1992.

Nagroda im. M. Grydzewskiego przyznana przez *Wiadomości* w 1982.

Przekłady

1. A. Cojazzi: *Pier Giorgio Frassati*. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1936, 311 s.

2. O. Halecki: Historia Polski. Tłum. z ang.: J. Bielatowicz i ... Londyn: Veritas 1958, 316 s.

Wprzełk. Z.K. rozdz. 17-28.

3. I. Silone: Wybór towarzyszy. [Wspomnienia polityczne]. Paryż: Inst. Lit. 1964, 94 s. Wyd. nast. [B.m.w. ok. 1985]*.

4. M. Winowska: Prawdziwe oblicze ojca Pio, O.F.M.C. Londyn: Veritas 1965, 193 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Więź 1992 nr 7 [nota biogr.].

J. Lorentowicz: Artysta a rzeczywistość. *Expr. Poranny* 1925 nr 11 [rec.: Walka z cieniem]. — [Dzwon na trwogę.] Z. Żygiński. *Wiad. Muzycz. i Lit.* 1927 nr 2; L. Piwiński. *Prz. Współcz.* 1927 t. 22 nr 153. — [Zatrute źródło.] H. Drzewiecki. *Polska powieść spekulacyjna. Robotnik* 1928 nr 166; L. Piwiński. *Prz. Współcz.* 1928 t. 24 nr 519. — [Płomien na wietrze.] J. Braun. *Kur. Poranny* 1929 nr 168; L. Piwiński. *Powieść Brudzewskiego. Wiad. Lit.* 1929 nr 45. — [Cyklon.] L. Kruczkowski. *Kur. Zach.* 1931 nr 202; L. Piwiński. *Powieść i nowela. Wiad. Lit.* 1931 nr 30; J.E. Skwiski. *Dyletantyzm filantropii. Tyg. Il.* 1931 nr 31. — [O braciach kłótnikach i wesołej Basi.] [J. Bielatowicz] J.B. *Życie*, Londyn 1955 nr 50; H. Naglerowa. *Urocz. mądra i potrzebna książka. Dod. Tyg. Ostatnich Wiad.*, Mannheim 1955 nr 51. — [Sto lat.] Cz. Jesman. *Zaczarowany las K. Orzeł Biały*, Londyn 1982 nr 1365; S. Kossowska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1982 nr 27; D. Mostwin. *Z.K. świat przelamany. Kultura*, Paryż 1982 nr 9. — S. Kossowska. *Stulecie Z.K. Kultura*, Paryż 1990 nr 11. — J. Odrowąż-Pieniążek. *Sto lat Z.K. Życie Warsz.* 1990 nr 217. — S. Nicieja. *Z.K. Puls* 1992 nr 57. — [Sto lat.] J. Dużyk. *Ruch Lit.* 1992 nr 4; Z. Florczak. *Gawęda, jakiej nie było. Nowe Książ.* 1993 nr 2; IP. Kądziela. *P.K.* *Więź* 1992 nr 7.

B.D.

KOZICKA Maria

zob. DUNIN-KOZICKA Maria

KOZICKI Stefan 1923-1991

Pseud.: Antymol; cki; kos.; Kos; SK; Stef.
Reportażysta, publicysta.

Urodzony 11 marca 1923 w Szczepczeszynie; syn Piotra Kozickiego, lekarza, i Jadwigi z domu Estreicher, parazytologa. Do września 1939 uczęszczał do gimnazjum w Zamościu. Brał udział jako ochotnik w kampanii wrześniowej (w obronie Warszawy). W czasie okupacji ukończył szkołę rybacką w Warszawie. Należał do AK. Okresowo ukrywał się przed gestapo w Lubelskiem i Białoostockiem. Pracował w wielu zawodach: jako uczeń ślusarski, dekarz, drwal, pomocnik magazyniera, stróż nocny, robotnik rolny. Walczył w powstaniu warszawskim 1944 i został odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Virtuti Militari V klasy. Po powstaniu przeszedł przez obóz przejściowy w Pruszkowie. Po wyzwoleniu powrócił do Warszawy i wstąpił do ZWM, pracował jako instruktor w Zarządzie Wojewódzkim. W 1945 ukończył Centralną Szkołę Organizacyjną ZWM w Łodzi, był zastępcą członka

Zarządu Głównego. Debiutował w 1945 reportażem ogłoszonym w *Walce Młodych* i w tymże roku, uzyskawszy pierwsze miejsce w konkursie Zarządu Głównego ZWM na publikację prasową, rozpoczął pracę w tym piśmie jako reporter. Następnie przechodząc kolejno wszystkie szczeble pracy dziennikarskiej doszedł do stanowiska redaktora naczelnego. Od 1946 był członkiem PPR (od 1948 PZPR). Studiował socjologię na Uniwersytecie Warszawskim (1946-48). W 1948-1950 przebywał w Paryżu pracując w *Gazecie Polskiej*. Po powrocie kontynuował studia na Uniwersytecie Łódzkim (1951-52). W 1951-59 był członkiem redakcji *Nowej Kultury*, początkowo jako sekretarz redakcji, następnie zaś jako reporter. W tym czasie współpracował z *Po prostu* (1956). W 1959 rozpoczął pracę w redakcji *Polityki* jako reporter (do 1969). Należał do SDP. Zdobył wiele wyróżnień i nagród w konkursach na reportaże i publicystykę. W 1961 otrzymał nagrodę *Życia Literackiego* za całokształt twórczości. Od 1962 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W tymże roku otrzymał nagrodę Klubu Publicystów Politycznych przy SDP. Współpracował stale z czasopismami *Sztandar Młodych* (1961-63; pod pseud. Antymol), *Świat* (1965), *Odra* (1967-68; tu w 1967 cykl felietonów pt. „S.K. donosi”). W 1969-81 pracował w redakcji tygodnika *Kultura*. Był stałym współpracownikiem pisma *Argumenty* (1972-76; tu w 1972-75 cykle felietonów, w 1974-75 pt. „Coś do słuchu”). W 1974-80 był wiceprzewodniczącym SDP, a w 1980 przewodniczącym Klubu Reportażu. W 1977 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego. W 1982-85 pracował w redakcji tygodnika *Tu i teraz* (1982-85; w 1984 cykl felietonów pt. „Polska norma”). W 1985-86 był współredaktorem serii *Ekspres Reporterów*. W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1964) i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1973). Zmarł 5 marca 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Prowincja czyli Tajemnice powiatowej władzy. [Reportaże z Polski]. Wwa: KiW 1957, 262 s.
Pierwodr. w większości w *Nowej Kult.* i *Po prostu* w 1952-1957.
2. Kazachstan. Wwa: [TPPR] 1961, 31 s.
Materiały pomocnicze dla lektorów.
3. Sputniki na co dzień. [Reportaże z podróży do ZSRR]. Wwa: Iskry 1961, 189 s.
Zawiera drobne fragmenty autorstwa M. Radgowskiego.
4. Szukam miss powiatu. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1961, 229 s.
5. Nie ma ucieczki od ludzi. [Reportaże z Polski]. Wwa: Iskry 1963, 248 s.

6. Podzwonne dla parafii. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1965, 215 s.

7. Brudny zeszyt Agnieszki. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: PZWS 1966, 47 s. Wyd. 2 tamże 1969.

8. Sekretarz. Scenariusz filmu dokumentalnego. Ekran. 1967.

Nagroda na Ogólnopolskim Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Krakowie w 1967.

9. Delegacja do czyścica. [Reportaż z Polski]. Wwa: Iskry 1971, 428 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Dot. zagadnień społecznych w PRL.

10. Szpakami karmieni. [Reportaż; autorzy:] ..., A. Rowiński. Wwa: KAW 1978, 325 s.

Dot. przestępczości.

11. Obiad u Boga Ojca. [Reportaż z Polski]. Kr.: WL 1979, 242 s.

Nagroda im. J. Chafasińskiego w 1980.

12. Tam gdzie woda najczystsza. [Opracowanie popularne o przyrodzie]. Wwa: KAW 1980, 71 s.

Przekład

1. M. Feraoun: Ziemia i krew. [Powieść]. Wwa: Iskry 1958, 249 s.

Prace redakcyjne

1. A. Markusfeld: Trudny teren. Oprac. lit. ... Wwa: KiW 1955, 35 s.

2. W. Kisielewski: Z Torunia do Londynu. Podróż z przeszkodami. [Wspomnienia]. Oprac. lit. i wstęp ... Wwa: Iskry 1956, 209 s.

3. A to Polska właśnie. Wybór reportaży z lat 1944-1969. Wybór i oprac.: ..., K. Koźniewski, B. Seidler. Wwa: Czyt. 1969, 607 s.

4. M. Wańkowicz: Od Stołpców po Kair. [Reportaż]. Wybór, układ i przyp. ... Wwa: PIW 1969, 675 s. Wyd. 2 tamże 1971.

5. Krajobraz ognia. Antologia reportaży o Nowej Hucie. Wybór: ... i Z. Smolarek. Wwa: Iskry 1971, 456 s.

6. W. Skulska: Lata patykiem pisane. Wspomnienia alkoholików. Wybór i układ ... Wyd. 2 Wwa: KiW 1974, 386 s.

7. Pamiętniki urzędników. Wybór i red.: B. Chlabicz, ... Wstęp ... Wwa: Czyt. 1976, 387 s.

8. Dzikie i ludzie. Wybór i oprac. red. [oraz wstęp] ... Rzeszów: KAW 1982, 186 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — Wywiad: Szczepreszyn, Monki — Lubaczów ... Rozm. J. Snopkiewicz. *Radar* 1977 nr 6, SWPP 2 (R. Loth) — PP (R. Loth).

J. Hen: Reporter na prowincji. *Nowa Kult.* 1957 nr 51/52 [rec.: Prowincja czyli Tajemnice powiatowej władzy]. — [Szu-

kam miss powiatu] J. Ambroziewicz: Miss powiatu i mister reportażu. *Tyg. Kult.* 1962 nr 6; B. Seidler: Prowincja pod lupą. *Nowe Książ.* 1962 nr 1. — A. Żeromski. *Nowe Książ.* 1964 nr 4 [rec.: Nie ma ucieczki od ludzili]. — [Podzwonne dla parafii] J. Doliński: Mądrość i odwaga. *Życie Lit.* 1965 nr 43; M. Wierzyński: Listy z plebanii. *Kultura* 1966 nr 3. — K. Goldbergowa: S.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 15. — A. Krzypkowski: Krajobraz jaskrawo malowany. *Nowe Książ.* 1971 nr 12 [rec.: oprac.: Krajobraz ognia]. — [Delegacja do czyścica] L. Borski: Między delegacjami. *Nowe Książ.* 1972 nr 5; A. Mencwel: *Fakty i Myśli* 1972 nr 15; K. Mętrak: Współrozumienie. *Kultura* 1972 nr 10. — A.W. Pawluczuk: Reporter świętej prowincji. *Kontrasty* 1979 nr 1. — [Szpakami karmieni.] A.W. Pawluczuk. *Nowe Książ.* 1979 nr 7; M. Radgowski: Parada oszustów. *Polityka* 1979 nr 19. — K. Goldbergowa: S.K. spotkania z prowincją. *Kontrasty* 1979 nr 8. — [Obiad u Boga Ojca:] L. Borski: Rzeczywistość jak magnes. *Nowe Książ.* 1980 nr 6; A. Stanisławski: Sama zwykłość i codzienność. *Kontrasty* 1980, nr 4. — T. Torńska: K. od przodu. *Tyg. Kult.* 1980 nr 26. — Halny: Delegacja do czyścica. *Prawo i Życie* 1991 nr 12 [wspomnienie pośmiertne]. J.Z.

KOZICKI Władysław 1879-1936

Pseud.: Andrzej Lanowski; Andrzej Piotr Lubicz; (k.); K.; Piotr Lubicz; W.K.; (W.K.); (W.K.); W.K.; (-). Krytyk teatralny i literacki, dramaturg, historyk sztuki, publicysta.

Urodzony 29 października 1879 w Jackówce pod Tłumaczem (Podole); syn Karola Kozickiego, zarządcy majątku, i Eleonory z domu Jakubsche. Po ukończeniu w 1897 gimnazjum w Stanisławowie, studiował prawo i filozofię na Uniwersytecie Lwowskim. W 1898 podjął pracę w Wydziale Krajowym, w którym po ukończeniu studiów awansował z czasem do stopnia radcy Wydziału. W okresie studiów był członkiem tajnej organizacji ZMP „Zet” i współpracował z jej organem *Teka*; debiutował w 1899 na łamach tego pisma wierszem pt. „Nad Dniestrem” (nr 3; podp. Andrzej Piotr Lubicz). Brał również udział w pracach Czytelni Akademickiej. Od 1901 współpracował z Gronem Konserwatorów Galicji Wschodniej; w 1902-10 był redaktorem jego *Sprawozdań*, a od 1912 członkiem Grona. Równocześnie studiował historię sztuki i w 1905 na podstawie pracy pt. „Święty Sebastian. Studium porównawcze z dziejów sztuki włoskiej” (druk *Przegląd Polski* 1905/1906 t. 1, 3, 4) uzyskał doktorat na Uniwersytecie Lwowskim (promotor prof. Jan Bołoz-Antoniewicz). Interesował się przede wszystkim sztuką okresu renesansu i polską sztuką XIX w. W 1907-15 prowadził referat sztuk plastycznych w dzienniku *Słowo Polskie*, ogłaszał tu liczne recenzje i sprawozdania z wystaw plastycznych oraz artykuły na temat sztuki (podp. też W.K.); w 1914 ogłaszał także recenzje w *Książce*. W 1911 debiutował jako dramaturg. Od 1910 należał do lwowskiego Towarzystwa Filozoficznego, od 1917 do Okręgu Komisji Konserwatorów we Lwowie. Od 1916 był członkiem Ligi Narodowej i brał udział w konspiracyjnej pracy poli-

tycznej, głównie na polu publicystycznym. W 1919 wznowił współpracę ze *Słowem Polskim*, publikując liczne artykuły na tematy polityczne (podp. głównie: (-), W.K.). W maju i czerwcu 1920 z inicjatywy Ministerstwa Spraw Zagranicznych uczestniczył wraz z Janem Kasprowiczem i Stefanem Żeromskim w akcji plebiscytowej na Warmii i Mazurach (wspomnienia z tego okresu pt. „O swobodny oddech Polski. Spostrzeżenia z północnych terenów plebiscytowych” ogłosił w *Gazecie Warszawskiej* 1920 nr 167-170). Powróciwszy do Lwowa, zajmował stanowisko kierownika departamentu stypendialnego Tymczasowego Wydziału Samorządowego. Kontynuował współpracę ze *Słowem Polskim*; był od 1922 do 1927 (kiedy to ustąpił po odejściu pisma od linii politycznej Stronnictwa Narodowego) jednym z redaktorów politycznych dziennika; publikował tu stale do 1931, po 1923 głównie artykuły i recenzje dotyczące sztuki oraz recenzje teatralne z teatrów lwowskich (w cyklach: „Z Teatru Wielkiego”, „Z Teatru Małego”, „Z Teatru Nowości”, „Z Teatru Rozmaitości”). Od 1920 był współpracownikiem Komisji Historii Sztuki PAU i wiceprezesem Związku Naukowo-Literackiego we Lwowie. W 1921 został członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Pełnił funkcję prezesa tamtejszego ZZLP. W 1922 habilitował się na podstawie pracy o Donatellu (nie opublikowanej) na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i od 1926 kierował jako profesor nadzwyczajny Katedrą Historii Sztuki Nowożytnej na tymże uniwersytecie. W 1933, po rozwiązaniu katedry w związku z reformami Jędrzejowiczowskimi, przeszedł w stan nieczynny, a w 1934 na emeryturę. Zmarł 12 stycznia 1936 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Michał Anioł. [Monografia]. Lw.: Skł. gł. H. Altenberg. Wwa: E. Wende [1908], 230 s.

2. Wolne duchy. Dramat karnawałowy w 3 aktach. Lw.: Tow. Wydawn. 1911, 155 s.

3. W gaju Akademos. Poezje i szkice krytyczne. Lw.: Tow. Wydawn. 1912, 476 s.

Zawartość: Budowniczym własnych dusz – memento. – I Poezje (tu cykle): Z motywów Michała Anioła; Miłość oczu; Intermedia; Wiersze renesansowe. – II. Prochom hetmana. [Szkic]. – III. Szkice krytyczne: O pseudokrytykach; Sztuka współczesna w Wenecji; Lwów – sztuce polskiej; Roma jubilans; Rembrandt; Edward Wittig; Fryderyk Pautsch; Eros; optymizm rozwojowy; Współczesna literatura polska; Bankructwo natchnienia; Sceniczna przyszłość dramatów Słowackiego; Jan Kasprowicz: I. Uczta Herodiady, II. Chwile

4. W obronie kościołów i cerkwi drewnianych. [Szkic]. Lw.: Grono C.K. [Cesarsko-Królewskich] Konserwatorów Galicji Wschodniej 1913, 17 s.

Przekł. ukr.: V obronii drevnanych cerhov i hosteliv. [Przeł.] V. Grebeniak. L'viv 1913.

5. Euforion. Dytyramb dramatyczny w 3 aktach. Lw.: Gubrynowicz i Syn 1919, 229 s.

6. Sztuka polska. (Zarys rozwoju polskiego malarstwa i rzeźby). Wwa: Min. Sztuki i Kultury 1920, 18 + 20 s.

Tytuł także w jęz. franc.

7. Ziemia. Powieść. Częstochowa: Księg. A. Gmachowskiego 1925, 512 s.

8. Henryk Rodakowski. [Szkic]. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 23 s. Por. poz. 15.

9. Kazimierz Sichulski. [Szkic]. Wwa: Gebethner i Wolff 1928 [właśc. 1929], 22 s.

10. Święto kos. Dramat w 3 aktach. Lw.: Druk. *Sl. Pol.* 1928, 66 s. Praprem. Lw., T. Mij. 1930.

II nagroda w konkursie dramatycznym m. Lwowa w 1928.

11. Władysław Jarocki. [Szkic]. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 23 s.

12. Scena Lwowska. (1780-1929). [Autorzy:] ..., H. Cepnik. Lw.: Gmina m. Lw. 1929, 55 s.

Tu W.K.: Nowe czasy – nowy teatr. [1900-1929], s. 29-55

13. Edward Wittig. Rozwój twórczości. Wwa: L. Złotnicki 1932, 120 s.

14. Syn marnotrawny. Trzy akty z prologiem. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1932, 162 s.

15. Henryk Rodakowski. [Monografia]. Lw.: Ossol. 1937, VII, 564 s.

16. Kopalnia. Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1937.

Masz. w Bibl. Śląskiej w Kat.

17. Mocarz. Rapsod dramatyczny w 3 aktach. Powst. przed 1937.

Masz. w Bibl. Śląskiej w Kat.

Nadto katalogi wystaw plastycznych wyd. anonim.: Katalog wystawy obrazów prof. Wład. Jarockiego. Pozn.: Druk. Pol. 1923, [4] s. – Katalog wystawy rzeźb prof. Konstantego Laszczki. Pozn.: Druk. Pol. 1923, [4] s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (A. Szatagan). – LP (E. Rohozńska) – PSB (M. Gutowski). – T. Oracki: W.K. W tegez: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku). Wwa 1983.

E. Woroniecki. *Krytyka* 1911 nr 7/8 [rec.: Wolne duchy] – J. Dicksteinówna. *Książka* 1913 nr 2 [rec.: W gaju Akademos]. – [Święto kos:] J. Kleiner. „Święto kos” W.K. w Teatrze Lwowskim. *Tyg. Il.* 1930 nr 11; O. Ortwin. *Sl. Pol.* 1930 nr 60, 62; H. Zbierzchowski. Wiosenne wiatry teatralne i „Święto kos”. *Il. Kur. Codz.* 1930 nr 68. – [Syn marnotrawny:] S. Adamczewski. *Rocz. Lit.* 1932 wyd. 1933; [T. Sinkol] R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 27. – T. Sinkol: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933 [tu m.in. o: Euforion; W gaju Akademos]. – H. Blumówna: Pamięci W.K. *Warsz. Dz. Nar.* 1936 nr 22. – J. Grabowski: W.K. *Pion* 1936 nr 6. – O. Ortwin: Wspomnienie o W.K. *Nowa Czeszy* 1936 nr 2. – [Henryk Rodakowski:] H. Mołé. *Nowa Książ.* 1937 nr 4; M. Wallis: Rodakowski i Pankiewicz. *Wiad. Lit.* 1937 nr 35.

A.Sz.

KOZIKOWSKI Edward 1891-1980

Pseud.: d-i; e.k.; E.K., (Ed.K.); (Ed.Ko.); Edward K.; k.; -k.; K.
Poeta, prozaik, autor wspomnień

Urodzony 13 listopada 1891 w Warszawie; syn Leopolda Kozikowskiego, zecera, i Emilii z Krokoszyńskich. Od 1901 uczęszczał kolejno do Szkoły Realnej im. J. Pankiewicza, następnie od 1905 do Gimnazjum gen. Pawła Chrzanowskiego i od 1907 do Gimnazjum im. E. Konopczyńskiego, gdzie w 1911 zdał maturę. W 1912 został aresztowany pod zarzutem nielegalnej działalności, po czym był zmuszony do opuszczenia Warszawy. W grudniu tegoż roku podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Ludowym im. A. Mickiewicza w Krakowie. Debiutował wierszem pt. „W poszukiwaniu”, nadesłanym na konkurs dla debiutantów ogłoszony przez redakcję *Kuriera Warszawskiego*, a opublikowanym w 1913 (nr 1). W 1914 powrócił do Warszawy, gdzie zamierzał kontynuować studia na Uniwersytecie Warszawskim. W 1915 ożenił się z Janiną Doepler. W tymże roku podjął pracę w biurze obrachunkowym Elektrowni Warszawskiej (z czasem uzyskał stanowisko kierownika kontroli magazynów). Równocześnie uprawiał twórczość literacką. Wiersze ogłaszał m.in. w *Sowizdrzale* (1915-16), *Gospodzie Poetów* (1920-21), *Tygodniu Polskim* (1921). W 1920 został członkiem ZZLP i objął funkcję sekretarza Oddziału Warszawskiego, a w 1935 również sekretarza generalnego Zarządu Głównego Związku. W 1922 był wraz z Emilem Zegadłowiczem współzałożycielem regionalistycznej grupy literackiej Czartak i współredaktorem wydawanego przez nią czasopisma *Czartak* (wyszły 3 tomy, w 1922, 1925, 1928). Od 1925 należał do Polskiego PEN Clubu. Wiersze, artykuły i recenzje literackie ogłaszał m.in. w tygodniku *Tęcza* (1928-29; w stałych rubrykach: „Z wystaw”, „Ze sceny”, „Z ekranu”, „Wśród książek”; podp. E.K.), *Głosie Prawdy* (1929), *Gazecie Polskiej* (1930-32), *Polsce Zbrojnej* (1930). W 1935 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL za wybitną pracę organizacyjną w dziedzinie literatury pięknej. W 1937 został członkiem Klubu Demokratycznego. W czasie okupacji niemieckiej nadal mieszkał w Warszawie i pracował w elektrowni. Równocześnie brał udział w konspiracyjnej działalności kulturalno-oświatowej. Po upadku powstania warszawskiego przebywał w Grodzisku Mazowieckim, a potem w Milanówku. Od marca 1945 pracował w Departamencie Literatury Ministerstwa Kultury i Sztuki w Lublinie. W tymże roku był współorganizatorem i członkiem redakcji miesięcznika *Teatr*. Pełnił ponownie funkcję sekretarza Oddziału Warszawskiego ZZLP. Został członkiem PPS (od 1948 PZPR). Jesienią 1945 wyjechał do Jeleniej Góry jako delegat Ministerstwa Kultury i Sztuki. W 1945-46 i

1949-51 był kierownikiem literackim Teatru Dolnośląskiego. Zorganizował Oddział Dolnośląski ZZLP (od 1949 ZLP) i w 1946-51 był jego prezesem. Uczestniczył w akcji odczytowej ZZLP na Dolnym Śląsku. W 1946-47 prowadził nadto dział literacki w miesięczniku *Śląsk*. W 1947-51 był radnym Powiatowej Rady Narodowej w Jeleniej Górze. Owdowiawszy ożenił się z Marią Plaskotą. W 1952 powrócił do Warszawy. Pracował w Stowarzyszeniu Autorów „Zaiks”, jako jego dyrektor (do 1957), a następnie wicedyrektor (do 1964). Redagował *Biuletyn Informacyjny* tego stowarzyszenia (1962-64) oraz *Biuletyn ZLP* (1966-71). W 1958-66 był członkiem zarządu Polskiego PEN Clubu, a w 1958-69 należał do komitetu redakcyjnego wydawanego przez niego miesięcznika *Bulletin des Livres Nouveaux et Pièces de Théâtre* (drukował tu recenzje podp. E.K.). Na początku lat siedemdziesiątych zamieszkał w Katowicach. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1966) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 14 września 1980 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Henryk Sienkiewicz. 1846-1916. [Szkic]. Wwa: Tow. Szerzenia Oświaty „Czytaj” 1916, 24 s.
2. Plomyk świecy. [Wiersze]. Wwa: *Gospoda Poetów* [1920], 56 s.
3. Tęsknota ramy okiennej. [Wiersze]. Wwa: *Czartak* 1922, 73 s. Wyd. 2 [Gorzeń Górny:] Druk. F. Foltina 1924.
4. Niam-Niam. Antologia poezji murzyńskiej. Przeł.: ..., E. Zegadłowicz. Wadowice: Druk. F. Foltina 1923, 32 s.
Mystyfikacja literacka; tom zawiera oryginalne utwory E.K. i E. Zegadłowicza.
5. Koniec Hortensji Europy. Poezje. Wwa: *Czartak* 1924, 51 s.
6. Wymarsz świerszczów. Poezje beskidzkie. [Wwa:] *Czartak* 1925, 62 s.
7. W towarzystwie wierzby. [Wiersze]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1929], 42 s.
8. Pamiętnik Związku Zawodowego Literatów Polskich w Warszawie. Wwa: Druk. Techniczna 1931, 239 s.
9. Pięciokłos. Poezje zebrane. Wwa: Wł. Michalak 1937, 210 s.
10. Mowa ludzka. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951, 45 s.
11. O Jędrzeju Wówrze, snyczeru beskidzkim. Wspomnienia, szkice, wiersze i opowiadania. [Autorzy:] ..., E. Zegadłowicz. Wwa: LSW 1957, 192 s.
Tu E.K.: Do Czytelnika; Wspomnienie o Jędrzeju Wówrze. — [Wiersze:] Możeś Wawrzek z Gorzenia; Ballada o Świątkarzu.

12. Między prawdą a plotką. Wspomnienia o ludziach i czasach minionych. Kr.: WL 1961, 335 s.

Zawartość: Z lat szkolnych; T. Miciński; J. Kaden-Bandrowski; L. Kotarbińska; W. Nawrocki; W. Sieroszewski; A. Strug; Z. Kisielewski; E. Zegadłowicz i grupa „Czartaka” [1920-1924]; H. Naglerowa; S. Zeromski; K. Przerwa-Tetmajer; A. Sokolicz; K. Wroczyński; J. Lechoń; J. Birkenmajer; P. Hulka-Laskowski; S. Wysocka; L. Staff; J. Wowro.

13. Więcej prawdy niż plotki. Wspomnienia o pisarzach czasów minionych. Wwa: PIW 1964, 457 s.

Zawartość: G. Korbut; W. Bulowski (Selim); L. Belmont; L. Choromański; W. Rzymowski; W.S. Reymont; J.A. Kisielewski; E. Słoński; B. Leśmian; Z. Nalkowska; W. Hulewicz; A. Szczepny; B. Ostrowska; Z. Przesmycki (Miriam); L. Pomirowski; J. Liebert; Witkacy; E. Zegadłowicz i grupa Czartaka [1924-1927]; O. Orwin; Z. Bartkiewicz; H. Łazowertówna; K.W. Zawodziński.

14. Portret Zegadłowicza bez ramy. Opowieść biograficzna na tle wspomnień osobistych. Wwa: LSW 1966, 567 s.

15. Parandowski. [Szkic]. Wwa: Ag. Aut., 1967, 54 s.

Przekł. ang.: Parandowski. [Przel.] Ch. Cenkalska. Warszawa 1977.

16. Wertepami i gościńcem. Wiersze wybrane. 1921-1951. Kr.: WL 1967, 132 s.

17. Od Prusa do Gojawicyńskiej. [Szkice wspomnieniowe]. Wwa: LSW 1969 [właśc. 1970], 346 s.

Zawartość: B. Prus; A. Lange; S. Przybyszewski; J. Lorentowicz; A. Górski; B. Hertz; M. Szukiewicz; M. Srokowski; K. Irzykowski; W. Rogowicz; Z. Różycki; R. Kwiatkowski; T. Nalepiński; J. Wasercug Wasowski; J. Jankowski; Z. Kleszczyński; E. Popoff; S.J. Kozłowski; S. Czosnowski; P. Gojawicyńska.

18. Łódź i pióro. Wspomnienia o pisarzach pochodzących z Łodzi bądź z Łodzią związanymi. Łódź: WL 1972, 292 s.

Zawiera szkice z poz. 12: T. Miciński; A. Sokolicz; K. Wroczyński, — z poz. 13: Z. Bartkiewicz; W.S. Reymont, — z poz. 17: J. Jankowski; B. Leśmian; J. Lorentowicz; T. Nalepiński, — nadto: I. Dąbrowski; B. Górczyński; M. Mórówicz-Szczepkowska; A. Szandlerowski; C. Wałęska; W. Wandurski.

19. Pod nawałą wspomnień. Czasy, ludzie, zdarzenia. Powst. przed. 1980. Masz., ok. 400 s.

Egz. w posiadaniu rodziny.

20. Zaczęło się w roku 1920 ... Obraz działalności Związku Zawodowego Literatów Polskich w latach 1919-1939 na tle życia literackiego w Polsce. Powst. przed 1980. Masz., 415 s.

Egz. w posiadaniu rodziny.

21. Wiersze wybrane. Wyboru dokonał J. Kajtuch. Kr., Wr.: WL 1985, 167 s.

Prace redakcyjne

1. E. Zegadłowicz: Żywoć Mikołaja Srebrzypisańca. T. 1, Uśmiech. Kronika z zamierzonej prze-

szłości. Posł. i komentarzem opatrzył ... Kr.: WL 1956, 599 s.

2. E. Zegadłowicz: Wiersze wybrane. [Wybór i wspomnienie o E. Zegadłowiczu] ... Wwa: PIW 1957, 293 s.

3. Księgi humoru polskiego. [T. 4]. Od Kasprowicza do Tuwima. Wybór tekstów: T. Chrościelewski, H. Karwacka, ... Red.: T. Chrościelewski. Przep.: T. Chrościelewski, Z. Spieralski. Łódź: WL 1968 [właśc. 1969], 702 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1963, 1966, 1979. — SWPP 1 — PP (A. Szałagan) — RL 1980 (A. Biernacki) — LP (red.).

[E. Zegadłowicz] Z. *Czartak* 1922 z. 1 [rec.: Tęsknota ramy okiennej]. — [S. Napierki] *Wiad. Lit.* 1924 nr 34 [rec.: Koniec Hortensji Europy]. — [Wymarsz świerszczów.] W. Broniewski. *Wiad. Lit.* 1925 nr 17; [K.W. Zawodziński] K.W.Z. *Prz. Warsz.* 1925 nr 51. — S. Napierki: Na czolo Czartaka. *Wiad. Lit.* 1930 nr 7 [rec.: W towarzystwie wierzy]. — [Pieciokłos.] K. Czachowski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 26, przedr. w tegoż: Pod piórem. Kr. 1947; S. Czernik, *Prosto z Mostu* 1938 nr 1; P. Hulka-Laskowski. *Noua Książ* 1938 z. 2; J.K. Weintraub. *Sygnaly* 1938 nr 43. — J.J. Lipski: Próba wyjscia z błędnego koła. *Wies* 1953 nr 6 [rec.: Mowa ludzka]. — J.N. Miller: O snyderu heskidzkim. *Głos Pr.* 1957 nr 246. — [Między prawdą a plotką:] H. Zaworska: Między nadzieją a zwątpieniem. *Noua Książ* 1961 nr 18; Z. Kozarynowa: Wspomnienia K. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 25; J.N. Miller: Ostrożnie ze „wspomnieniami”. *Noua Kult.* 1962 nr 10. — [Więcej prawdy niż plotki:] J. Koprowski: Prawda i plotka. *Odgłosy* 1964 nr 40; Z. Florczak: Drugi tom wspomnień K. *Noua Książ* 1965 nr 1. — [Portret Zegadłowicza bez ramy:] J. Kydryński. *Zycie Lit.* 1966 nr 35; Z. Macuzanka. *Polonistyka* 1967 nr 1; W. Natanson: Opowieść o dziwnym pisarzu. *Twórczość* 1967 nr 2. — [Wertepami i gościńcem:] R. Sulima: Wiersze K. *Noua Książ* 1968 nr 12; T. Jodełka-Burzecki: Wertepami do gościńca? *Poezja* 1969 nr 5. — J. Dużyk: Przywracani pamięci. *Twórczość* 1970 nr 7/8 [rec.: Od Prusa do Gojawicyńskiej]. — J. Koprowski: Wspomnienie o E.K. *Literatura* 1980 nr 40, przedr. w tegoż: *Zwyczajnie i po prostu*. Wwa 1985. — S. Derda: Edward Kozikowski. Szkic biograficzny. Kat. Muzeum Śląskie 1989, 15 s. — S. Derda: Przypisanie tej ziemi. (E.K. na Śląsku). *Zar. Śl.* 1990 nr 1/2.

A.S.Z.

KOZIOŁ Urszula ur. 1931

Inne formy nazwiska: Koziołówna, Kozioł-Przybylak.

Pseud.: Antoni Migacz; Fau; Mirka Kargol; U.K.; Uk; Uka; UKA.

Poetka, powieściopisarka, dramatisarcka.

Urodzona 20 czerwca 1931 w Rakówce pod Biłgorajem w rodzinie nauczycielskiej; córka Hipolita Kozioła i Czesławy z domu Kargol. Dzieciństwo i okres II wojny światowej spędziła na Zamojszczyźnie i w Biłgorajem. W 1950 zdała maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. M. Konopnickiej w Zamościu i rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim. Debiutowała w 1953 wierszem pt. „Już jesień”, ogłoszonym na łamach tygodniowego dodatku *Gazety Robotniczej* pt. *Sprawy i Ludzie* (nr 46); w piśmie tym publikowała następnie do 1958. Od 1953 była działaczką Ko-

ła Młodych Pisarzy przy Oddziale Wrocławskim ZLP. Po ukończeniu studiów I stopnia w 1953 (magisterium w 1969 na studiach zaocznych), pracowała od 1954 jako nauczycielka w Liceum Ogólnokształcącym w Bystrzycy Kłodzkiej. W 1956 przeprowadziła się do Wrocławia, gdzie przez dwa lata kierowała działem literackim w redakcji *Poglądów*. W 1958 powróciła do pracy pedagogicznej i uczyła języka polskiego w szkołach wrocławskich. W 1960 wyszła za mąż za Feliksa Przybyłaka, germanistę, tłumacza literatury niemieckojęzycznej. Rozwijała twórczość literacką, brała udział w wielu konkursach poetyckich (zdołała m.in. pierwsze miejsce w I i II Kłodzkiej Wiosnie Poetyckiej w 1961 i 1962). Wiersze, fragmenty prozy, felietony i artykuły publikowała m.in. w *Odrze* (1958-60 i od 1964; tu m.in. od 1967 stały felieton pt. „Z poczekalni”), *Współczesności* (1959-64), *Tygodniku Kulturalnym* (1963-65), *Poezji* (1967-72). W 1963 została członkiem ZLP i weszła w skład zarządu Oddziału Wrocławskiego, przejmując równocześnie opiekę nad Dyskusyjnym Klubem Młodych Pisarzy. Była laureatką nagród literackich, m.in.: nagrody im. W. Broniewskiego, przyznawanej przez Radę Naczelną ZSP (1964), nagrody im. S. Piętaka (1965), nagrody literackiej m. Wrocławia (1965). Od stycznia 1965 do lutego 1967 pełniła funkcję dyrektora Wrocławskiego Ośrodka Kultury, równocześnie była radną Dzielnicowej Rady Narodowej we Wrocławiu (Stare Miasto). Następnie pracowała jako nauczycielka w Technikum Elektroenergetycznym we Wrocławiu. Od 1970 współpracowała ze Studenckim Teatrem „Kalambur”. W 1969 otrzymała nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, w 1970 – nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia. Po zakończeniu pracy w szkolnictwie, objęła kierownictwo działu literackiego w redakcji *Odry* (kontynuowała tu m.in. druk cyklicznych felietonów pt. „Z poczekalni”). W 1971 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1971-76 była prezesem Wrocławskiego Oddziału ZLP, a od 1978 wchodziła w skład prezydium Zarządu Głównego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Podróżowała kilkakrotnie za granicę (jako stypendystka oraz z teatrem „Kalambur”), m.in. do Włoch, USA i Francji, brała udział w międzynarodowych festiwalach poezji w Belgii, Francji, Portugalii i Jugosławii. W 1982 została laureatką włoskiej nagrody Złoty Centaur przyznawanej przez Akademię Sztuki i Pracy w Salsomaggiore. W 1988 została wybrana do zarządu Polskiego PEN Clubu, w 1989 była jednym z członków założycieli SPP (od 1993 członek Zarządu Głównego). Była na stypendiach literackich w Iowa City w USA (1991) i w Poitiers we Francji (1993). Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (marzec 1981). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gumowe klocki. [Wiersze]. Wr.: ZLP Oddz. we Wr., 1957, 16 s.
2. W rytmie korzeni. [Wiersze]. Wr.: Ossol., 1963, 65 s.
Zawiera cykl: I. Powroty; II. Rzeczy zgubione; III. Błaszany wieńiec; IV. Chwila liści; V. Pestki deszczu.
Nagroda Pióra przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku 1963.
Przekł. serb.-chorw.: W rytmu korenia. [Przeł.] B. Rajčić. Kruševac 1972.
3. Postoje pamięci. [Powieść]. Wwa: LSW 1964, 338 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1977.
4. Smuga i promień. [Wiersze]. Wwa: LSW 1965, 54 s.
5. Lista obecności. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1967, 54 s.
Zawiera m.in. cykl: Ze snu; Biocenoza.
6. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autorki. [Wwa:] LSW 1969, 127 s.
Zawiera wiersze z tomów poz. 2, 4, 5.
7. Ptaki dla myśli. [Powieść]. Wwa: LSW 1971, 367 s. Wyd. nast. popraw. i rozszerz. Kr., Wr.: WL 1984, 387 s.
Adapt. teatr. łącznie z tryptykiem *Trzy światy* [poz. 19] pt. *Biała skrzynia*. Scenariusz i reż. B. Litwiniec. Wyst. Wr., Akademicki Ośrodek Teatr. „Kalambur” 1977.
8. Gonitwy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Rzeszów, Zespół Teatr. przy Wyższej Szkole Inżynierskiej 1972.
9. W rytmie słońca. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 54 s.
Zawiera m.in. poemat: W rytmie słońca 1968. Pierwodr. *Mies. Lit.* 1968 nr 12 s. 14-19.
Adapt. teatr. poematu: Oprac. insc. B. Litwiniec. Wyst. Wr., Studencki T. „Kalambur” 1970.
10. Kobieta niezależna. [Monodram]. *Scena* 1976 nr 12 s. 44-49.
11. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1976, 197 s.
12. Białe i duszne. (Układ dramatyczny). *Scena* 1977 nr 10 s. 43-47. Por. poz. 21.
Przekł. niem.: Weiss und Schwül. [Przeł.] Ch. Echert. [NRD] 1988.
13. Król malowany. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Wr., Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1978. Druk pt. *Król malowany*. (Na motywach baśni J.Ch. Andersena „Nowe szaty króla”). Wr.: Zjednoczone Przedsiębiorstwa Rozrywkowe, Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1986, 82 s.
Przekł. słowacki: Bábkový kráľ. [Przeł.] D. Holáková. Bratislava 1988.
14. Narada rodzinna. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1978 nr 2 s. 36-50.

15. Przerwany wykład. [Monodram]. *Scena* 1978 nr 12 s. 41-42.

16. Z poczekalni (wybór felietonów) oraz Osobnego sny i przypowieści. Kr.: WL 1978, 286 s.

Wybór felietonów druk. w *Odrze* w 1967-1976.

17. Weekend. [Utwór dramatyczny]. *Opole* 1981 nr 1 s. 14-16, nr 2 s. 14-16, 18.

18. Spartolino, czyli jak Rzempeła ze szwagrem Pitołą stracha przydybali. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Wr., Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1982.

19. Trzy światy. [Dramaty]. Wwa: Czyt. 1982, 203 s.

Zawartość: Izba wytrzeźwień. — Trzy światy: Ich sen; Ich biuro; Ich rodzinne łono. (Tryptyk). — Ciemkanie. Tragedia, lecz jeśli kto woli, komedia.

Adapt. teatr. tryptyku Trzy światy łącznie z Ptaki dla myśli pt. Biała skrzynia zob. poz. 7.

20. Podwórkowcy. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Walbrzych, T. Dram. im. J. Szaniawskiego 1983. TV 1984.

21. Noli me tangere. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1984, 174 s.

Zawartość: Noli me tangere; Dzisiaj się chyba usmieję; My i one; Awaria; Białe i duszne (Nowela filmowa) [por. poz. 12]; Literackie majówki; Turysta.

22. Poezje wybrane (II). Wstęp i wybór Ioraz nota biogrj] ... Wwa: LSW [1985], 144 s.

23. Psujony [Utwór dramatyczny dla dzieci]. *Scena* 1985 nr 1 s. 38-41, nr 2 s. 38-44.

24. Magiczne imię. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Kr.: WL 1986, 35 s. Praprem. Pozn., T. Marcinek 1989 [?].

25. [Wybór wierszy]. Pośl.: E. Nyrkowska. Wwa: Czyt. 1986, 126 s.

Wyd. miniaturowe.

26. Żalnik. [Wiersze]. Kr.: WL 1989, 97 s.

27. Postoje słowa. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 173 s.

Wybór wierszy w przekł. ang.: Poems. [Przeł.] R. Gral-Prokopczyk. [USA] 1989, — niem.: Im Rhythmus der Sonne. [Wybór i pośl.:] J. Janke. [Przeł.:] A. Bestromer, Ch. Grosz, J. Janke. Berlin 1983.

Sluchowiska radiowe, m.in.: Izba wytrzeźwień. Adapt.: Z. Kopaliko. Radio 1972 [por. poz. 19]. — Ich sen, ich rodzinne łono. Radio 1975 [por. poz. 19]. — Narada rodzinna. Radio 1978. — Natręctwa, przywidzenia. Radio 1981. — Podwórkowcy. Radio 1984 [por. poz. 20].

Praca redakcyjna

1. Pomosty. II wrocławski almanach młodych. Red.: ... i J. Łukasiewicz. Wr.: Ossol. 1969, 241 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1989. — U. Kozioł: Puls własnej mowy. *Tyg. Kult.* 1967 nr 6. — U. Kozioł: Sposobem drzewa. W: Debiuty poetyckie 1944-1960. Wwa 1972. — Wywiad: U.K. Rozm. W: Wiśniewski. W tegoż: Tego się nie dowiedzie w szkole. T. 3. Wwa 1983.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (red.). [W rytmie korzeni:] A. Bruzda] S. Dan: Rewelacyjny debiut. *Twórczość* 1963 nr 8; J. Trznadel: ... powtórzę ciębie dalej ...". *Współczesność* 1963 nr 10, przedr. w tegoż: Róże trzecie. Wwa 1966. — H. Berezka: Żywioł wyobraźni. *Tyg. Kult.* 1965 nr 23 [rec.: Postoje pamięci]. przedr. w tegoż: Prozaiczne początki. Wwa 1971, Związki naturalne. [Wwa] 1972, wyd. 2 1978, łącznie z rec.: Ptaki dla myśli pt. Żywioły w tegoż: Taki układ. Wwa 1981, Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989. — [Smuga i promień:] J. Przyboś: Poetka prawdziwa. *Tyg. Kult.* 1965 nr 49, przedr. w: Proza, poezja 1965 Wwa 1966; R. Matuszewski: Znaki myśli. *Zycie Lit.* 1966 nr 10 — Cz. Miłosz: Przyziemne. *Kultura*, Paryż 1966 nr 10 [rec.: Postoje pamięci]. — W.P. Szymański: Za Safoną — przeciwko retoryce. *Twórczość* 1966 nr 2 [rec.: Smuga i promień].

— S. Barańczak: „Pomiędzy nieistotnym” czyli poezja U.K. *Odra* 1967 nr 12. — [Lista obecności:] S. Barańczak: Pomiędzy. *Nurt* 1967 nr 11, przedr. pt. Antynomie „bycia w świecie” albo Kobięca sztuka pośredniczenia: Pomiędzy w tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973; J. Przyboś: Obecność poezji. *Nowe Książki*, 1967 nr 22, przedr. w: Proza, poezja 1967. Wwa 1968. — B.S. Kunda: Kwestie otwarte czyli o poezji U.K. *Agora* 1968 nr 20. — J. Kwiatkowski: Dialog z Ziemia. W tegoż: Remont pegazów. Wwa 1969. — I. Smolka: W poszukiwaniu pewności. *Poezja* 1969 nr 11 [rec.: Poezje wybrane]. — M. Grześczak: Głos pełnej dojrzałości. *Ind* 1970 nr 10 [rec. teatr.: W rytmie słońca]. — [Ptaki dla myśli:] E. Balcerzam: Jak są zrobione „Ptaki dla myśli”. *Mies Lit* 1972 nr 8; S. Barańczak: Szymon zwany Piotrem. *Odra* 1972 nr 5.

— S. Jaworski: Wybitne zjawisko poetyckie. W: Debiuty poetyckie 1944-60. Wwa 1972. — L. Ludorowski: Licytacja lektur w labiryncie powieści. *Literatura* 1972 nr 10 [rec.: Ptaki dla myśli]. — K. Meloch: U.K. sprawy małe i duże. W teje: Zaproszenie do kochania. Lubl. 1972. — J. Łukasiewicz: Człapy. W tegoż: Republika mieszkańców. Wr. 1974. — I. Maciejewska: Poezja jako odpowiedzialność za świat. *Literatura* 1974 nr 23.

— J. Szymura: Pierwotność i racjonalizm: Pierwotność i racjonalizm czyli Rzecz o poezji U.K. *Ruch Lit.* 1974 nr 5. — [W rytmie słońca:] J. Pieszczachowicz: W rytmie słońca i cienia. *Regiony* 1975 nr 2, przedr. rozszerz. w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991; M. Zaleski: Lekki codzienny. *Nowy Wzrost* 1975 nr 3. — F. Fornalczyk: O U.K. Wczoraj i dziś oglądane „z zatrzymania”. W tegoż: Młodszy, starsi ... Pozn. 1976. — S. Sterna-Wachowiak: Kinestezja. *Twórczość* 1976 nr 12 [rec.: Wybór wierszy]. — Cz. Sobkowiak: Znaki obecności. *Odra* 1977 nr 10. — I. Isakiewicz: Bunt pozornie zaangażowany. *Poezja* 1978 nr 5. — R.K. Przybylski: W rytmie słowa.

Nurt 1978 nr 2. — J. Słóarska: Forma i otwarcie w powieści U.K. „Ptaki dla myśli”. *Acta Univ. Lodz.* 1979 nr 50, przedr. pt. Happening. W teje: Rozum, transcendencja i zło w literaturze. Wwa 1992. — J. Łukasiewicz: Kozioł. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie: Ag. Aut., Czyt. 1981, 53 s. — W. Duszka: Kakotonia liryczna. *Ruch Lit.* 1981 nr 6. — S. Melkowski: Dwa światy rozdzielone przepaścią. W tegoż: Domena prozy. Wwa 1984 [dot.: Ptaki dla myśli; Postoje pamięci]. — K. Metrak: Sens wyrzeczenia. *Literatura* 1984 nr 12 [rec.: Noli me tangere]. — S. Jurkowski: Dosadność natury. O twórczości U.K. *Tyg. Kult.* 1985 nr 13. — [Noli me tangere:] J. Łukasz: Pojedyncze przeżycie. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 2; P. Szewc: Opowiadania U.K. *Znak* 1985 nr 3. — L. Ludorowski. *Kiel. Stud. Filol.* 1986 nr 3 [dot.: Ptaki dla myśli]. — [Żalnik:] J. Adamowicz: Kresy 1990 nr 1; B. Łatawiec: Lament polski. *Kult. Niezależna* 1990 nr 62; A. Szymańska: Szarywiersze. *Prz. Powsz.* 1990 nr 5. — J. Łukasiewicz: „W rytmie słońca 1968” — taniec. W tegoż: Oko poematu. Wr. 1991.

— M. Garlińska: Poetyckie poznawanie świata U.K. *Rocz.*

Hum. 1993 z. 1. – [Postoje słowa.] J. Łukasiewicz: Perspektywa. *Odra* 1994 nr 12; A. Szymańska: Nicowanie świata. *Prz. Powsz.* 1994 nr 12; K. Rodowska: Być poza sobą. *Nowe Książ.* 1995 nr 6. – D. Szajnert: Kukulcze jajo z myśli przodków. O „Noli me tangere” U.K. Łódź: UL 1995, 71 s. – A. Zawada: Autoportret z czasem. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 18. **B.T.**

KOZŁOWSKI Czesław

zob. JASTRZĘBIEC-KOZŁOWSKI Czesław

KOZŁOWSKI Mieczysław

zob. RYTARD Jerzy Mieczysław

KOZŁOWSKI Władysław 1903-1992

Krypt.: W.K.
Autor książek dla dzieci, tłumacz.

Urodzony 27 maja 1903 w Odessie w rodzinie robotniczej; syn Jana Kozłowskiego i Marty z Ołowińskich. W 1904 przyjechał wraz z rodzicami do Polski i zamieszkał w Warszawie, gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej, a następnie do Gimnazjum im. T. Reytana. Po zdaniu matury w 1924 odbył służbę wojskową, w czasie której ukończył szkołę podchorążych rezerwy. Następnie pracował kolejno jako nauczyciel w szkole powszechnej Polskiej Macierzy Szkolnej w województwie wileńskim (1927) i urzędnik w Urzędzie Celnym w Łodzi (1928). W 1928 złożył jako seminarialny ekstern egzamin dojrzałości z zakresu przedmiotów pedagogicznych i do 1939 uczył w szkolnictwie powszechnym w Łodzi. W 1932 ożenił się z Wacławą Rosińską. W 1936-39 studiował na oddziale Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi i uzyskał świadectwo ukończenia kursu Collegium Pedagogicum. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej jako podporucznik 31. Pułku Strzelców Kaniowskich. Wzięty do niewoli, przebywał do 1945 w obozie jenieckim w Gross Born. Uczestniczył w organizowaniu obozowego życia kulturalnego; prowadził m.in. sekcję imprezową Koła Nauczycielskiego, był sekretarzem Klubu Literackiego, uczestniczył w konkursach literackich, w których otrzymywał nagrody. Po zakończeniu wojny powrócił do kraju i był wizytatorem Kuratorium Okręgu Szkolnego Łódzkiego. Równocześnie w 1945-47 kontynuował studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego. Od 1946 był członkiem PPR (od 1948 PZPR). W tymże roku debiutował prozą pt. „Order podziemnej przyłbicy”, opublikowaną na łamach pisma *Przyjaciel* (nr 8); drukował tu do 1956. Utwory dla dzieci i przekłady ogłaszał także m.in. w *Świerszczyku* (od 1946, z przerwami), *Świerszczyku-Iskierkach* (1952-56) i *Plomyczku* (sporadycznie od 1953/54). W 1947 podjął stałą pracę w redakcji *Świerszczyka*. Od 1948 mieszkał w Warszawie. Od tegoż ro-

ku był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1956-68 pełnił funkcję redaktora naczelnego *Świerszczyka*. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1959), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965). Zmarł 6 maja 1992 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czarodziejski aparat. [Opowieść dla dzieci]. [Wwa:] Czyt. 1950, 105 s.

2. Klub 402. [Opowieść dla dzieci] Wwa: NK 1951, 135 s.

3. Truś i Trusia. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1955, 22 [k].

4. Order podniesionej przyłbicy. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1958, 155 s. Wyd. 2 tamże 1969.

5. Dwie góry. [Opowiadania]. Wwa: NK 1961, 117 s.

Zawartość: Dwie góry; Upalny dzień; Nasza ulica; Laska; Tchórz; Dżungla.

6. Pomponik i piórko. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1961, 16 [k]. Wyd. 2 tamże 1966.

7. Tchórz. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1964, 31 s. Wyd. 2 tamże 1977. Zob. poz. 5.

Adapt. radiowa autorska. Radio 1969.

8. Imieninowa przygoda. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 16 [k].

9. Kosmobjaka. Scenariusz krótkometrażowego filmu lalkowego. Ekran. 1969.

10. Zen duży. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1974, 42 s.

11. Operacja Himmler. Scenariusz filmowy: [Współaut.:] W.T. Kowalski. Ekran. 1979.

Tytuł roboczy: Prowokacja gliwicka.

12. Przylecą jak ptaki na wiosnę. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1983, 105 s.

Hawerska Nagroda Literacka przyznana przez Gł. Kwatere ZHP w 1985.

13. Podmiejski 7.04. [Opowieść] Wwa: LSW 1988, 156 s.

Nadto cztery drobne książeczki dla dzieci, wydane przez Naszą Księgarnię w 1952-1968, m.in. w serii *Poczytaj mi Mamo*.

Przekłady

1. A. i P. Barto: Julia płakula. Wwa: NK 1955, 16 [s].

2. W. Bieriestow: Nikt mnie więcej nie zobaczy. Wwa: NK 1955, 8 [k]. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969, wyd. 4 1974.

3. A. Kardaszowa: Mały Rob. Wwa: NK 1955, 19 [k].

4. F. Hrubin: Zabłąkane kurczątko. Wwa: NK 1962, 16 [s].

5. Z. Prokofiewa: Zadziwiające przygody chłopca bez cienia i cienia bez chłopca. [Opowieść]. Wwa: NK 1965, 68 s.

6. J. Guro: Wakacyjna przygoda. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1969, 63 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1975; wyd. 4 Wwa: MAW 1980, wyd. 5 tamże 1982.

7. J. Jakowlew: Lew wyszedł z domu. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1972, 62 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954, 1973, 1988. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — NSLD (J.Z. Bialek).

I. Bolek. *Nowe Książki*. 1984 nr 6 [rec.: Przylecą jak ptaki na wiosnę].

B.M.

KOŹMIŃSKI PORAJ Karol 1888-1967

Pseud.: kpk; Kpk; Maciej Gruszczyński.
Prozaik, publicysta, artysta malarz

Urodzony 21 maja 1888 we wsi Rożenek pod Opoczmem w rodzinie ziemiańskiej; syn Jana Poraja Koźmińskiego, agronoma, i Stefanii z Mianowskich. Uczęszczał do V Gimnazjum Rządowego w Warszawie, z którego w 1905 został usunięty za udział w walce o szkołę polską. W 1906 zdał maturę w Piotrkowie Trybunalskim, po czym do 1908 studiował historię cywilizacji i sztuki w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, następnie w 1909-10 w Królewskiej Akademii Sztuki w Monachium. Wybuch I wojny światowej zastał go w Rostowie nad Donem, gdzie pracował w firmie handlowej. Przeszedł się przez front do Warszawy (1915) i wstąpił do 1. Pułku Ułanów Legionów Polskich. Ranny w lipcu 1916 pod Trojanówką na Wołyniu, dostał się do niewoli rosyjskiej i został wywieziony do guberni woroneskiej, gdzie po rewolucji 1917 zorganizował Związek Wojskowych Polaków. Po powrocie do kraju w 1918 ukończył Szkołę Podchorążych w Ostrowi Mazowieckiej i został oficerem zawodowym. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920. Do 1926 pełnił służbę w Gabinetie Ministra Spraw Wojskowych. Debiutował w 1923 opowiadaniem „Jeden dzień w referacie orderów”, opublikowanym w *Polsce Zbrojnej* (nr 350); z piśmie tym współpracował także w 1925. Po przewrocie majowym 1926 był sekretarzem marszałka Józefa Piłsudskiego, ówczesnego prezesa Rady Ministrów. W 1932 w stopniu kapitana kierował samodzielnym referatem prasowym Ministerstwa Spraw Wojskowych. Ożenił się z Wiktorią Wandą Żygajewicz. Kontynuując pracę literacką, publikował artykuły i opowiadania w *Głosie Prawdy* (1929), *Dzienniku Polskim* (1930, 1932-33). W 1933-34 był redaktorem naczelnym *Polski Zbrojnej*. W 1934 został przeniesiony w stan spo-

czynku i wrócił do pracy w biurze prasowym Ministerstwa Spraw Wojskowych. Był zastępcą redaktora naczelnego pisma dla podoficerów *Wiarus* i od 1935 redaktorem miesięcznika *Nowiny Ligi Obrony Powietrznej Państwa*. W 1938-39 był ponownie redaktorem naczelnym *Polski Zbrojnej*. Publikował w pismach *Naród i Wojsko* (1935-38) oraz *Tęcza* (1935-39). Zajmował się malarstwem batalistycznym. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Rumunii, gdzie pracował w Komitecie Pomocy Uchodźcom Polskim oraz w szkolnictwie, jako nauczyciel języka niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego. Był też członkiem redakcji tamtejszych czasopism polonijnych. Po zakończeniu wojny powrócił w 1945 do kraju. Na skutek niesłusznych zarzutów politycznych przebywał do 1947 w areszcie prewencyjnym. Po umorzeniu śledztwa zamieszkał w Konstancinie pod Warszawą i zajął się pracą literacką, publicystyczną i przekładową z literatury radzieckiej. W 1948 wchodził w skład redakcji *Życia Warszawy*. Publikował opowiadania i artykuły m.in. w czasopismach *Stolica* (1947-49), *Zwierciadło* (1949, pod pseud. Maciej Gruszczyński), *Dziś i jutro* (1952-54), *Turysta* (1952-53), *Tygodnik Demokratyczny* (1953-55), *Żołnierz Polski* (1953), *Książka dla Ciebie* (1956; tu recenzje literackie odp.: Kpk, kpk), *Świat Młodych* (1956), *Mysł Społeczna „Caritas”* (1965-67), *Kalendarz „Caritas”* (1967-68). Współpracował z radiem jako autor słuchowisk o tematyce historycznej i wojskowej dla dzieci i młodzieży. Od 1953 był członkiem SD, a od 1961 należał do Polskiego PEN Clubu. Zmarł 2 października 1967 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kitty. [Opowieść]. *Pol. Zbroj.* 1925 nr 265-277.
2. Z ułanami Beliny 1914-1916. [Wspomnienia]. Wwa: [b.w.] 1928, 239 s.
3. Rotmistrz Andrzej. Powieść. *Pol. Zbroj.* 1929 nr 237-358, 1930 nr 1-56. Wyd. osob. Wwa: F. Hoesick 1930, 236 s.
4. W niewoli i w Wehrmachcie 1916-1918. Wwa: Dom Książki Pol. 1930, 287 s.
5. Queretaro. Powieść. *Pol. Zbroj.* 1931 nr 254-355, 1932 nr 1-14. Wyd. osob. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1932, 280 s.
6. Jerzy Waszyngton. 1732-1932. [Szkieł biograficzny]. Wwa: Centr. Kom. Uczczenia w Polsce 200-rocznicy urodzin Jerzego Waszyngtona 1932, 15 s.
7. Testament królów-rycerzy. [Odczyt]. Wwa: Muzeum Wojska 1933, 3 s.
Odczyt wygl. przez radio 7 XII 1933.
8. Józef Sulkowski. [Powieść]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1935, 329 s.

9. Gen. Edward Rydz-Śmigły, generalny inspektor sił zbrojnych. Szkic życiorysu. Wwa: ZG Związku Rezerwistów 1936, 31 s.

Podp.: Maciej Gruszczyński.

10. Kamienie na szaniec. [Szkice biograficzne żołnierzy legionowych]. Lw.: Książ.-Atlas 1937, 195 s.

11. Sułkowski, jakobin polski. [Szkic biograficzny]. [Wwa:] PIW 1948, 164 s.

12. Tadeusz Kościuszko. Wwa: MON 1953, 90 s.
Podp.: Maciej Gruszczyński.

13. Michałko. Zapomniany partyzant chłopski. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1954, 69 s. Wyd. 2 tamże 1954.

14. Bohater Raławic. Opowiadanie. Wwa: MON 1955, 140 s.

Podp.: Maciej Gruszczyński.

15. Legion wolności. [Opowieść o A. Mickiewiczu we Włoszech]. Wwa: MON 1955, 172 s.

Podp.: Maciej Gruszczyński.

16. Zagłębie Staropolskie w Kieleckiem. Opis krajoznawczy. [Album]. Wwa: SiT 1955, 110 s.

17. Obrońca Woli. Opowieść o generale Sowińskim. Wwa: Iskry 1957, 381 s. Wyd. 2 tamże 1970.

18. Rotmistrz Michałko. Opowieść historyczna z XVII w. Wwa: NK 1957, 348 s. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1988.

19. Kościuszko. Opowieść. Wwa: Wiedza Powsz. 1958, 269 s. Wyd. 2 tamże 1963.

20. Pułkownik Berek. Opowieść o Berku Joselewiczu. Wwa: MON 1959, 305 s.

21. Jan Henryk Dąbrowski. [Powieść]. Wwa: MON 1960, 360 s.

22. Meteor. Opowieść o Józefie Sułkowskim. Wwa: Iskry 1961, 264 s.

23. Bez trwogi i zmazy. Opowieść o generale Karolu Kniaziewicz. Wwa: MON 1962, 259 s.

24. Generał Bosak. [Opowieść biograficzna dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 106 s.

25. Józef Wybicki. [Opowieść biograficzna dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 132 s.

26. Ostatni wódz. Opowieść o ks. Stanisławie Brzósce. Wwa: LSW 1963, 302 s.

27. Fiszer. Opowieść o generale Stanisławie Fiszerze. Wwa: MON 1964, 293 s.

28. Orle. Powieść historyczna. Wwa: Iskry 1964, 220 s.

29. Grenadierzy krakowscy. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 247 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 37.

30. Hugo Kołłątaj. [Szkic biograficzny]. Wwa: PZWS 1965, 42 s.

31. Stanisław Staszic. [Szkic biograficzny]. Wwa: NK 1965, 186 s.

32. Generał Kruk. Opowieść z czasów powstania styczniowego. Wwa: MON 1967, 249 s.

33. Książę Józef Poniatowski. 1763-1813. [Szkic biograficzny]. Wwa: MON 1967, 181 s.

34. Leleweł. [Monografia]. [Wwa:] LSW 1967, 423 s.

35. Bohater dwóch kontynentów. Powieść historyczna o Kazimierzu Pułaskim. Wwa: Iskry 1968, 317 s. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1990.

36. Elwira. Powieść z lat Wiosny Ludów. Wwa: MON 1968, 317 s.

37. Grenadier Stach. Opowieść z czasów powstania kościuszkowskiego. [Wwa:] LSW 1969, 226 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 29.

38. Tadeusz Kościuszko. 1746-1817. Wwa: MON 1969, 215 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Nadto słuchowiska dla młodzieży w Teatrze Polskiego Radia, m.in.: Do nowej szkoły. Radio 1968. — Jeden za wszystkich. Radio 1968. — Złoty wiek. Radio 1968. — Żaki króla Kazimierza. Radio 1968. — U złotnika Nawoja. Radio 1969. — W szkole rycerskiej. Radio 1969. — Zbrojownia ludu. Radio 1970.

Przekłady

1. S. Borzenko: Wierni ojczyźnie. [Opowiadania]. Wwa: MON 1951, 290 s.

Przekł. podp.: Maciej Gruszczyński.

2. I. Padierin: Na głównym kierunku. Notatki oficera. [Opowiadania]. Wwa: MON 1951, 201 s.

Przekł. podp.: Maciej Gruszczyński.

3. L. Szejnin: Tajemnica wojskowa. [Opowiadanie]. Wyd. łącznie z: Rewizyta. [Opowiadanie]. Przeł. M. Royan pt. L. Szejnin: Tajemnica wojskowa. Wwa: MON 1951, 139 s. Wyd. nast. 1952, 173 s.

Przekł. podp.: Maciej Gruszczyński.

4. S. Złobin: Wyspa szczęścia. Powieść. Przeł.: ... i N. Drucka. Cz. 1-2. [Wwa:] PIW 1950-1951, 386 + 435 s. Wyd. 2 cz. 1-3 tamże 1953.

Praca redakcyjna

1. Poezja legionów. (1796-1807, 1914-1918). Zebrał, oprac., opatrzył wstępem i życiorysami ... Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936, 232 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — SWPP 1. — PP (A. Szaflagan) — PSB (M. Fuks). — RL 1967 (P. Grzegorzcyk).

[W niewoli i w Wehrmachcie.] E. Czekalski: W niewoli, w Wehrmachcie 1 w powieści. *Dz. Pol.* 1930 nr 127; L. Pomrowski. *Kur. Poranny* 1930 nr 106. — Z. Rabska. *Radio* 1930 nr 22 [rec.: Rotmistrz Andrzej]. — [Queretaro:] P. Hulka-Laskowski. *Pol. Zbroj.* 1932 nr 162; J. Sokolicz-Wroczyński: Powieść o ludzkiej straconych. *Dz. Pol.* 1932 nr 140. — S. Łoza. *Naród i Wojsko* 1935 nr 2 [rec.: Józef Sulkowski]. — S.W. Balicki: Dwie antologie. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 20 [rec. oprac.: Poezja legionów]. — [Kamienie na szaniec.] IW. Dunin-Wasowicz [W.D.-W.]: 12 rycerzy bez skazy. *Naród i Wojsko* 1937 nr 45/46; J. Korpala: Żywy młody bohaterów. *Strzelec* 1937 nr 46. — S. Lam. *Nowa Książ.* 1937 nr 6 [rec. oprac.: Poezja legionów]. — [Obronca Wolii] L. Przemski: General o drewnianej nodze. *Nowa Książ.* 1957 nr 7; S. Strumph-Wojtkiewicz: Męczeństwo i honor. *Now. Lit. i Wydawn.* 1957 nr 7. — T. Jodelka: Opowieść o Kościuszcze. *Nowa Książ.* 1958 nr 24 [rec.: Kościusko]. — J. Danielewicz: Opowieść o Berku Joselewicz. *Nowa Książ.* 1959 nr 20 [rec.: Pułkownik Berek]. — J. Danielewicz. *Nowa Książ.* 1960 nr 18 [rec.: Jan Henryk Dąbrowski]. — K. Dunin-Wasowicz: Chłopi w powstaniu styczniowym w literaturze polskiej lat 1914-1964. *Rocz. Dziel. Ruchu Lud.* 1964 nr 6. — K. Dunin-Wasowicz: Proza polska o powstaniu styczniowym w latach 1913-1963. W: Powstanie styczniowe. Wwa 1964. — T. Syga: Opowieść o Lelewie. *Stożka* 1967 nr 32 [rec.: Lelewe]. — A. Jelicz: Zastępy popularyzator. *Nowa Książ.* 1968 nr 1. — A. Jelicz: Sylwetki bohaterów. *Nowa Książ.* 1969 nr 3 [rec.: Bohater dwóch kontynentów]. — A. Jelicz: Trzy powieści historyczne. *Nowa Książ.* 1970 nr 11 [rec.: Gremadier Stahl]. — M. Ruszczyk: Perypetie z nieznanym. *Nowa Książ.* 1970 nr 5 [rec.: Elwira]. — J. Wilmański: Książka zapomniana. *Odgłosy* 1982 nr 28. — J. Malinowski: Doba walk wyzwoleniczych w powieści historycznej dwudziestolecia międzywojennego. *Zesz. Nauk. WSP w Byd. Stud. Filol.* 1983 nr 15. E.G.

KOŹNIEWSKI Kazimierz ur. 1919

Pseud.: (a); ABC; Adam Weber; Andrzej Koralon; (b); bż; (c); (d); det; (e); (f); FGH; (g); gaw; GHI; (h); (HW); (i); K.; k.k.; k.k.; K. Koź.; K.O.; Karol Kostrzewa; ko.; Ko.; Ko.; Kok; Koź.; Marcin Fruziński; PCH; Piotr Korczuk; RRU; Stanisław Gaworek; Sulimczyk; W.W.; Wacław Napiórkowski; Wiktor Majkowski; Wiktor Winiarski; zet; zpap; (0); (000); (005); (200); (210); (211); (212); (213); (214); (215); (216); (217); (300); (310); (311); (313); (314); (315); (317); (420); (600); (700); — wspólnie z Grzyzną Terlikowską-Wojsznis: Antoni Armand; — wspólnie z Aleksandrem Minkowskim i Zbigniewem Sałjanem: Albin Kazbał; — wspólnie z innymi autorami: Czesław Komarnicki.

Powieściopisarz, publicysta, krytyk literacki.

Urodzony 26 lipca 1919 w Warszawie; syn Wacława Koźniewskiego, inżyniera architekta, i Wiktorii z Majkowskich. W 1929-38 uczęszczał do Gimnazjum im. S. Staszica w Warszawie. Od 1931 należał do ZHP. Pierwsze teksty ogłaszał w 1934 w harcerskim tygodniku 16. Warszawskiej Drużyny Harcerskiej *Sulimczyk*, którego w 1935-37 był redaktorem. W 1936 zaczął zamieszczać artykuły publicystyczne w *Kuźni Młodych* (pierwszy – pt. „Praca szkolna lat temu 30”, nr 26). Pracował w redakcjach pism młodzieżowych, harcerskich i studenckich, m.in. w *W kręgu wodzów* (1935-38), *Nowej Kuźni Młodych* (1936), *Wolnej Trybunie Młodych* (*WoTuM*, 1937), *Orce na Ugorze* (1938). Publikował też w pismach *Na tropie* (1935-38), *Skaut* (1935-37). W 1938 zdał maturę i rozpoczął studia

polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W pierwszych dniach września 1939 był instruktorem w pogotowiu harcerskim w Warszawie. W październiku 1939 należał do założycieli i kierownictwa konspiracyjnej organizacji Polska Ludowa Akcja Niepodległościowa (PLAN); po jej rozbiciu w styczniu 1940 przedostał się przez Węgry do Francji i wstąpił do formowanego tam Wojska Polskiego, wraz z którym po klęsce Francji ewakuowany został do Anglii. Ogłaszał pod pseudonimem Wiktor Winiarski artykuły w londyńskich *Wiadomościach Polskich* (1940-41) oraz w *Polsce Walczącej* (1941). Wysłany w 1941 z Londynu do kraju jako kurier cywilny ministra spraw wewnętrznych do Delegata Rządu RP na Kraj, został w sierpniu tegoż roku aresztowany w Budapeszcie i był więziony do grudnia 1942. W czerwcu 1943 został przetrzymany do Warszawy i do końca okupacji niemieckiej pracował w Departamencie Informacji Delegatury Rządu RP na Kraj. Był współpracownikiem, potem członkiem Głównej Kwatery „Szarych Szeregów”. Publikował w prasie konspiracyjnej. Po zakończeniu wojny mieszkał w Warszawie i kontynuował studia polonistyczne na UW (nie ukończone). W 1945 ożenił się z Leonią Winiarską, w latach następnych redaktorem w wydawnictwach. Do 1947 działał w ZHP. Równocześnie w 1946-58 był członkiem redakcji i publicystą *Przekroju*. W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP); w 1950-53 wchodził w skład zarządu Oddziału Warszawskiego, w 1953-56 był członkiem Zarządu Głównego Związku jako wiceprezes komisji weryfikacyjnej. Od 1954 przez trzy lata prowadził seminarium reportażu w Studium Dziennikarskim UW. Współpracował z wieloma czasopismami, publikując liczne felietony, reportaże, recenzje literackie i fragmenty prozy, m.in. z *Dziś i jutro* (1945-50), *Odra* (1946-48), *Odrodzeniem* (1946-48), *Nowinami Literackimi* (1947-48; tu stałe działy „Notatki polemiczne” i „Spostrzeżenia”), *Nową Kulturą* (1950-55), *Życiem Literackim* (od 1951), *Przeglądem Kulturalnym* (1952-57). W 1956 został członkiem PZPR. Wznowił współpracę z ZHP jako instruktor, następnie harcemistrz; publikował też w pismach harcerskich. W 1957-82 był członkiem kolegium redakcyjnego tygodnika *Polityka*, a w 1958-82 redaktorem naczelnym miesięcznika *Magazyn Polski*, następnie do 1988 członkiem redakcji. W 1973-81 współpracował z tygodnikiem *Literatura* jako autor recenzji literackich oraz prozy, w 1979-81 publikował w *Faktach* reportaże w cyklu „Europa na godziny”. Od 1978 ponownie wchodził w skład Zarządu Głównego ZLP, m.in. do 1980 pełniąc funkcję przewodniczącego Komisji Zagranicznej. W styczniu 1982 należał do komisji inicjującej utworzenie Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a w 1987-89 do Ko-

mitetu Wykonawczego Rady Krajowej PRON. W 1982-85 był redaktorem naczelnym tygodnika *Tu i teraz*, w którym zamieszczał m.in. felietony wstępne pt. „Ociosywanie mgły”, artykuły w rubryce „Tak i nie” (podp. pseud. cyfrowymi) oraz w cyklu „Paryskie tak i nie” (podp. kolejno literami od (a) do (i)). W 1983-84 współredagował serię *Ekspres Reporterów*, wydawaną przez Krajową Agencję Wydawniczą (ukazało się 12 zeszytów). W 1985 przeszedł na emeryturę. Od 1985 był ponownie członkiem redakcji *Polityki*. Publikował także w *Odrodzeniu* (tu m.in. w 1985-87 cykl felietonów „Lustra na gościńcu”), *Życiu Warszawy* (1985-87), *Zdaniu* (1986-90), *Trybunie Ludu* (1987-90; tu m.in. cykl „Myśl inaczej”), *Miesięczniku Literackim* (od 1986) i *Sztuce dla Dzieci* (od 1986), od 1991 w pismach *Dziś, Nie, Res Humana*, od 1993 w *Trybunie*, od 1995 w *Wiadomościach Kulturalnych*. Współpracował z Polskim Radiem; w 1956-58 ogłaszał stały felieton dla Polonii, a w 1975-77 cykl „Pięć minut o wychowaniu”. Odnaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1952), Krzyżem Kawalerskim (1955), Krzyżem Oficerskim (1959) i Krzyżem Komandorskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi dla ZHP (1973) i Rozetą z Mieczami do Krzyża Zasługi dla ZHP (1995). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rok ziemi obcej 1940-1941. [Wspomnienia wojenne]. Powst. 1944. Wyd. Kr.: Czyt. 1946, 180 s.

2. Szczęotka do butów. Powieść. *Przekrój* 1946 nr 40-60. Wyd. osob. Kat.: AWiR 1946, 232 s.
Pt. Wojenna podróż czyli szczęotka do butów. Powieść-reportaż z lat 1941-1943. *Rol. Pol.* 1948 nr 38-72; tytuł zmien. przez redakcję bez wiedzy autora.

3. Przez dziesięć wojen. [Wspomnienia wojenne]. Kr.: Czyt. 1947, 285 s.

4. Rzeczy pospolite. Cz. 1. Żywioty. (Rzecz o Ziemiach Zachodnich Rzeczypospolitej). [Reportaż]. Pozn.: Wydawn. Zach. [1948], 437 s.
Cykle: Orzech; Kamienie i kłosa; Fala złota; Twór rąk naszych; Cud ruin; Nie tylko praca; Ozimina; Po roku.

5. T.T. Jeź – „Siewacz”. [Opowieść biograficzna]. Wwa: PIW 1949, 179 s.

6. Extry i primy. Bitwa o jakość w przemyśle bawelnianym. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1950, 61 s.

7. Wężowe studnie. Zakład leczniczy Ojców Bonifratrów. Wwa: KiW 1950, 45 s.
Dot. procesu namysłowskiego.

8. Biała plebania w Wolbromiu. [Reportaż]. Wwa: KiW 1951, 54 s.
Dot. procesu wolbromskiego.

9. Co z tego mają. Reportaż ze Spółdzielni Produkcyjnej w Bynowie. Wwa: KiW 1951, 49 s.

10. Siła lotu. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1951, 61 s.
Dot. II Światowego Kongresu Obróńców Pokoju.

11. Wielka konfrontacja. Niemiecka Republika Demokratyczna. [Reportaż]. Wwa: KiW 1951, 103 s.

12. Otwarte wrota. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1952, 158 s.
Zawartość: Prośba; Analiza; Dzień najpiękniejszy; Trzykroć; Dłatego; Czolo wieku; Drogi.

13. Piątka z ulicy Barskiej. Powieść. [Wwa:] PIW 1952, 283 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954, wyd. 5 1954, wyd. 6 1955, wyd. 6 [właśc. 7] 1962, wyd. 8 1964, wyd. 9 1964; wyd. 10 Wwa: Czyt. 1968; wyd. 11 Wwa: PIW 1976. Por. poz. 15.

Państwowa Nagroda Artystyczna III stopnia w 1952.
Przeł.: czes.: Pátka z Barské ulice. [Przeł.] V. Dvořáková. Praha 1955; – rum.: Cei cinci din strada Barska. [Przeł.] R. Heffer, T. Holban. București 1957; – serb.-chorw.: Petrica iz ulice Barske. [Przeł.] D. Djuričić. Beograd 1958; – słowac.: Pátorka z Barskej ulice. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1953.

14. Reportaż pedagogiczny. Wwa: KiW 1953, 74 s.

Dot. pracy członków ZMP w Fabryce Samochodów Osobowych na Żeraniu w Wwie.

15. Piątka z ulicy Barskiej. Scenopis filmu. [Współaut.] A. Ford. Wwa: FAW 1954, 212 s. Por. poz. 13.

Przeł.: ang.: przed 1964; – hiszp.: Loc cinco de la calle Barska. [Przeł. z ang.] J. Hernández. México 1964.

16. [Siedemdziesiąt] 70 lat w dwa tygodnie. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1954, 184 s.

Dot. IV Festiwalu Młodzieży Demokratycznej w Bukareszcie 2-16 VIII 1953.

17. Pótlchopek. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 252 s.

18. Zamknięte koła. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry.
[Cz. 1]. Różowe cienie zob. poz. 21.

[Cz. 2]. Zamknięte koło. Pamiętnik z lat 1940-1943. 1957, 513 s. Wyd. łącznie z poz. 21 skrócone i zmien. pt. Zamknięte koła. [Wspomnienia z 1930-1943]. 1965, 591 s.

[Cz. 3]. Zamknięte koła. W podziemnym świecie. [Wspomnienia z 1943-1945]. 1967, 265 s.

Wyd. 2 [całości] przejrz. i uzupeł. pt. Zamknięte koła. Wspomnienia z lat 1929-1945. T. 1-2. Kr.: WL 1984, 453 + 365 s.

19. Człowiek z lustra. [Powieść kryminalna]. [Współaut.:] G. Terlikowska-Woysznis. Wwa: MON 1958, 219 s.

Podp. wspólnym pseud.: Antoni Armand.

20. Zimowe kwiaty. Powieść współczesna. Wwa: PIW 1959, 438 s. Por. poz. 22.
21. Różowe cienie. [Wspomnienia z 1930-1939]. Wwa: Iskry 1960, 440 s. Wyd. nast. zob. poz. 18. Cz. 1 cyklu; cz. 2-3 zob. poz. 18 [cz. 2].
22. Drugi człowiek. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Nałęcki. Ekran. 1961. Adapt. filmowa powieści Zimowe kwiaty [poz. 20].
23. Ognie i ogniska. Drogi i przemiany harcerstwa polskiego. Przedm.: Z. Zakrzewska. Wwa: Wiedza Powsz. 1961, 252 s.
24. Kraj, w którym żyjemy. 87 fotoreportaży. Koncepcja albumu i wybór fot.: Z. Szarek-Szargut, Z. Woszczyński. Teksty ... Wwa: Arkady 1964, 191 s.
25. Tydzień do siódmej potęgi. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1964, 251 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1970, wyd. 4 1977.
26. Pierwsza bitwa z Gestapo. Wspomnienie o Polskiej Ludowej Akcji Niepodległościowej (PLAN). [Współaut.:] J. Drewnowski. Wwa: Czyt. 1965, 221 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1969. Nagroda *Polityki* w 1964.
27. Od dziś ... za kwadrans. O Rożnicy. Wwa: Czyt. 1966, 237 s. Dot. Uniwersytetu Ludowego w Rożnicy.
28. Paryż – Warszawa bez wizy. Scenariusz filmowy na podstawie opowiadania K. Sławińskiego „Powietrzne awantury”. Ekran. 1967.
29. Po oboim brzegach Wisły. [Przewodnik po Polsce]. [Współaut.:] E. Godlewska. [Wwa:] Interpress 1967, 61 s.
30. Bunt w więzieniu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 295 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1985.
31. Sztyletem prosto w serce. *Echo Krak.* 1968 nr 228-255; *Wiecz. Wrocław.* 1968 nr 182-236. Wyd. osob. pt. Sztyletem w serce. [Powieść]. Wwa: Iskry 1968, 46 s.
32. [Jedenaście] 11 naszych dni. Powieść. Wwa: Iskry 1970, 318 s.
33. Sto koni do stu brzegów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 303 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1980. Przekł. węgier.: Száz lóval száz hatáig. [Przeł.] G. Radó. Budapest 1971. Adapt. film.: Adapt. Z. Kuźmiński. Ekran. 1978.
34. Czerwony harcmistrz. Opowieść o Juliuszu Dąbrowskim. Wwa: Horyzonty 1971, 182 s.
35. Śmierć w trójkącie błędów. [Powieść]. Wwa: Iskry 1971, 214 s. Wyd. 2 tamże 1979.
36. Wszystko w porządku. Powieść. Wwa: Czyt. 1973, 301 s.
37. Historia co tydzień. Szkice o tygodnikach społeczno-kulturalnych. [1920-1939]. Wwa: Czyt. 1976, 459 s. Zawartość: Zabawa w „Wiadomości Literackie”; Szkolna przegoda literatury [dot. *Kuź. Młod.*]; „Wydajemy we Lwowie...” [dot. *Sygnalów*]; Intelektualista w amoku [S. Piasecki]; Test na faszyzm i socjalizm [dot. *Oblicza Dnia!*]; Prima aprilis poznańskiej „Kultury”; Legionowe bunty [dot. *Czarno na Białem*]. Nagroda *Życia Lit.* i nagroda im. W. Rzymowskiego przyznana przez SD w 1977; nagroda *Polityki* w 1978.
38. Historia co tydzień. Szkice o tygodnikach społeczno-kulturalnych 1944-1950. Wwa: Czyt. 1977, 479 s. Zawartość: Węży życia [dot. *Odrodzenia!*]; Wściekli, czerwoni encyklopedyści [dot. *Kuźnicy*]; Spór o metodę [dot. *Nouin Lit.*]; By nie zawołać w próżnię ... [dot. *Tuórczości!*]; Salon plus ... [dot. *Przekrojid!*]; Między oporem i udziałem [dot. *Tyg. Powsz.*, *Tyg. Warsz.*, *Dziś i Jutro!*]; Na wydmuchu [dot. *Odry!*]. Nagroda *Polityki* w 1978.
39. Dwie „Kobry”. [Powieść]. Wwa: KAW 1978, 158 s.
40. Rocznica ślubu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 216 s. Przekł. bułg.: Godišina ot svatbata. [Przeł.] R. Cvetkova. Sofija 1984.
41. Noc stolarza Norberta. Powieść. Kr.: WL 1979, 185 s.
42. Rehabilitacja. [Powieść]. Kr.: WL 1979, 171 s. Wyd. 2 tamże 1985.
43. Dostałem Niderlandy. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1980, 217 s.
44. Zostanie mit. [Szkice]. Wwa: KiW 1980, 252 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1988. Zawartość wyd. 1: Roman Dmowski; Etoś Janusza Korczaka; Przez Wielkie Drzwi [dot. H. Dembińskiego]; Tygiel polskiej demokracji [dot. Klubu Demokratycznego]; Papierowy, niewidzialny tygrys [dot. masonerii]; Legenda – jaka? [dot. Szarych Szeregów]; U zbiegu ulic Anielewicza i Lewartowskiego [dot. powstania w getcie warszawskim]; Rogatyki Jerzego Borejszy; Prawo i nakaz wyboru [dot. W. Babincza]; Zostanie mit [na marginesie książki „Ludność cywilna w Powstaniu Warszawskim”, T. 3]. – W wyd. 2 ponadto: Coś ty Atenom zrobił ...? [dot. J. Piłsudskiego]; Zagadek pełnaś ... [dot. W. Wasilewskiej]; Aracjonalny, apaństwowy, awychowawczy [dot. majora H. Dobrzańskiego, „Hubala”]; Skirtotymików portret własny [na marginesie wystawy „Polaków portret własny”]; ... byłby to nawet piękny ból [dot. wystawy dziejów PPR]; Ciężar winy [dot. B. Piaseckiego i Obozu Narodowo-Radykalnego „Falanga”]; Pytania na Zamku Królewskim w Warszawie.
45. Gawęda o szesnastce Zawiszy Czarnego. Wwa: MAW 1981, 204 s., powiel. Na prawach rkp.
46. Klucz. [Powieść]. *Tu i Teraz* 1982 nr 22-31. Współaut.: A. Minkowski, Z. Safjan; podp. Albin Kązbal. Wyd. osob. Wwa: MON 1989, 206 s. ukazało się bez rozdziałów VI-VIII (*Tu i Teraz* nr 27-31) autorstwa K.K.
47. Ile głosów – tyle prawd. O warszawskich tygodnikach literacko-społecznych w latach 1859-1918. Wwa: NK 1983, 212 s.

Zawartość: Tylko w Warszawie; Pokarm zdrowy, bez goryczy [dot. *Tygodnika Ilustrowanego*]; Lokomotywa wyjeżdża z tunelu [dot. *Przeglądu Tygodniowego*]; Tyle prawd... [dot. *Prawdy*]; Tyle głosów ... [dot. *Głosu*]; Wielka awantura *Wędrowca*; W Powstaniu Roku Piątego [o czasopiśmie z 1905]; W przedpokoju [dot. *Tygodnika Ilustrowanego*]; Stypa nader skromna [dot. *Swiatła*]; I jeszcze kilka słów... jako dodatek; Kalendarium.

48. Ociosywanie mgły. Publicystyka z lat 1980-1983. Lubl.: WŁubel. 1984, 247 s.

An. druk. w *Tryb. Ludu*, *Tu i Teraz* i w *Polityce*.

49. I zawsze krzyż oksydowany... Refleksja nad historią Harcerstwa w Polsce 1911-1986. Kr.: WŁ 1990, 445 s.

50. Od Golgoty do Masady. [Reportaże z Izraela]. Wwa: Bellona 1991, 197 s.

51. Słownik swoich i obcych czyli alfabet Koźniewskiego. Wwa: Iskry 1994, 285 s.

Dot. m.in. pisarzy i osób ze środowiska kultury.

Prace redakcyjne

1. Most. Wybór reportaży. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: KiW 1951, 329 s.

Tu też reportaże K.K.

2. Pamiętniki emigrantów. Wybór i przedm. ... Wwa: Polonia 1965, 325 s.

3. A to Polska właśnie. Wybór reportaży z lat 1944-1969. Oprac.: S. Kozicki, ..., B. Seidler. Wwa: Czyt. 1969, 607 s.

Tu też reportaże K.K.

4. [Siedem tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt dziewiczek] 7599 dni Drugiej Rzeczypospolitej. Antologia reportaży wojennego. Wybór i oprac.: E. Sabelanka i ... Wstęp ... Wwa: Iskry 1983, 424 s.

5. Książka dla Karola. [Wspomnienia i szkice o K. Kuryluk]. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: Czyt. 1983 [właśc. 1984], 293 s.

6. S. Zyskind: „Światło w dolinie łez”. Opowieść o czasie holocaustu. Przeł. z hebr. S. Zyskind przy współpracy ... Łódź: WŁ 1994, 244 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1964, 1966, 1979, 1988. — Wywiady; Powinniśmy wieść za nogi. [Rozm.] M. Woźniak. *Czas* 1978 nr 18; Wyglądanie szkodzi. [Rozm.] K. Targosz. *Panorama* 1982 nr 20; Marzę, by zniknęli inżynierowie... Pisarz, który nie ma kompleksów. [Rozm.] D. Bardzińska. *Tryb. Ludu* 1989 nr 182; Mój optymizm. [Rozm.] J. Strzemżański. *Kultura* 1989 nr 35.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (red.).

[Rok ziemi obcej:] P. Jasienica: Bez filtrów i kompleksów. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 38; E. Szuster: Dwie książki o wojsku polskim na zachodzie. *Kuźnica* 1946 nr 35. — J. Dobraczyński: Przygody Kazimierza jednego imienia Koźniewskiego. *Dziś i Jutro* 1947 nr 4 [rec.: Szczęotka do butów]. — [Przez dziesięć wojen:] P. Jasienica: Awanturze trylógii sprawa druga. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 36; M. Kurzyńska: Podróżnik trzech kontynentów. *Dziś i Jutro* 1947 nr 37; W. Zukrowski: Książka dla każdego. *Odra* 1947 nr 29. — [Rzeczypospolite, Cz. 1. Żywioli:] B. Dudziński: Reportaże z Ziemi Odzyskanych. *Kuźnica* 1949 nr 19; P. Jasienica: Z historią na bakier. *Tyg. Po-*

usz. 1949 nr 28 [dot. też: T.T. Jez — „Siewacz”]; O. Terlecki: Z pasją o zrywach. *Dz. Lit.* 1949 nr 13. — [Piątka z ulicy Barskiej:] K. Kuliczowska: Książka o odzyskanej młodzieży. *Życie Lit.* 1952 nr 21, przedr. w teże: W szklanej kuli. *Wwa* 1970; Z. Lichniak: Wyprostowanymi ścieżkami. *Dziś i Jutro* 1952 nr 42, przedr. w teże: Obrachunki ze współczesnością. *Wwa* 1957; M. Krupiński. *Prz. Powsz.* 1952 nr 12; R. Matuszewski: Uwagi o tematyce współczesnej. *Nova Kult* 1952 nr 23; Z. Wasilewski: Zwycięstwo chłopców z ulicy Barskiej. *Po prostu* 1952 nr 47; H. Bereza. *Twórczość* 1953 nr 1. — [Otwarte wrota:] H. Bereza. *Twórczość* 1953 nr 3; E. Szonert. *Dziś i Jutro* 1953 nr 30. — K.T. Toeplitz: Rzeczy dla dorostych. *Nova Kult* 1954 nr 11, przedr. w teże: Spotkania z X muzą. *Wwa* 1960 [rec.: Piątka z ulicy Barskiej. Ekran. 1954]. — B. Hamera: Fakty mogą być słyskie. *Nova Kult* 1956 nr 5 [rec.: Polchłopek]. — Z. Nowakowski: Konfederacja barska. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1956 nr 46 [rec.: Piątka z ulicy Barskiej. Ekran. 1954]. — [Pólchłopek:] M. Pankowski: Dwie książki, dwie epoki. *Kultura*, Paryż 1956 nr 5; R. Wasita. *Twórczość* 1956 nr 5. — S. Zabiello: Przygody i historie. *Kierunki* 1957 nr 38 [rec.: Zamknięte koła]. — [Zimowe kwiaty:] Z. Chochłowska: Nowa polska powieść współczesna. *Noue Książ.* 1959 nr 12; T. Lubieński: Nic nowego. *Twórczość* 1959 nr 9; A. Ziemiński: Anty Dobraczyński czyli powieść K.K. *Nova Kult* 1959 nr 26. — [Różowe cienie] [M. Radgowski] M. Rad.: Książka bardzo polityczna. *Polityka* 1960 nr 53; S. Zieliński: Za parawanem Marszałka Piłsudskiego. *Noue Książ.* 1960 nr 17, przedr. w teże: Wycieczki balonem. Nr 3. *Wwa* 1966. — K. Sosnowska, M. Tarakanowska. *Kwart. Hist.* 1962 nr 3 [rec.: Ognie i ogniska]. — [Zamknięte koła:] A. Paczkowski: Czternaście lat młodości. *Pokolenie* 1966 nr 3; W. Szwedowicz: Przez ogień, wodę i trąby miedziane. *Noue Książ.* 1966 nr 4. — M. Turlejska: Jedna z pierwszych konspiracji. *Polityka* 1966 nr 3 [rec.: Pierwsza bitwa z Gestapolem. — [Zamknięte koła. W podziemnym świecie:] M. Radgowski: Koniec zyciorusu (wojennego). *Polityka* 1967 nr 26; A. Paczkowski: Opóźniony finał. *Pokolenie* 1967 nr 4. — [Bunt w więzieniu:] T. Drewnowski: Bunt na kolanach. *Polityka* 1968 nr 38; K. Nowicki: Od dokumentu do zmyslenia: klasa eksperymentu. *Życie Lit.* 1968 nr 43. — B. Czeszko: Kryminał okupacyjny K. *Noue Książ.* 1970 nr 9 [rec.: Sto koni do stu brzegów]. — T. Strzembosz. *Rocz. Warsz.* 1971 [rec.: Pierwsza bitwa z Gestapolem. — [Śmierć w trójkącie błędów:] W. Dewitowa: Kryminał pedagogiczny. *Polityka* 1972 nr 13; J. Wegner: Okrucy zamierzeń. *Tyg. Kult* 1972 nr 18. — E. Zalewska: „był człowiekiem skromności spartańskiej”. *Noue Książ.* 1972 nr 15. — Z. Taranienko: Żywioł i intelekt. *Literatura* 1973 nr 21 [rec.: Bunt w więzieniu]. — [Wszystko w porządku:] L. Bugajski: W dwóch powstaniach. *Literatura* 1974 nr 13; Z. Macuzanka: Coś nie w porządku. *Noue Książ.* 1974 nr 4; Z. Bienkowski] G. Traczyk: Peta stereotypu. *Twórczość* 1974 nr 6; J. Walc: Dwakroć powstaniec. *Polityka* 1974 nr 12. — [Historia co tydzień:] B. Rogatko: W narodowym tańcu. *Życie Lit.* 1977 nr 9; S. Bębenc. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1978 nr 4; W. Wirpsza: Historia z tego i nie z tego świata. *Kultura*, Paryż 1978 nr 1/2. — [Rocznica słońca:] W. Maciąg: Antygona w fabryce pomp. *Noue Książ.* 1978 nr 21; E. Sabelanka: Rozwód z konformizmem. *Życie Lit.* 1978 nr 49. — [Noc starożytności:] W. Maciąg: Noc obrachunków politycznych. *Życie Lit.* 1979 nr 13; W. Sokorski: Powieść polityczna. *Mies. Lit.* 1979 nr 8; A. Urbański: Noc polityków. *Literatura* 1979 nr 23. — S. Bratkowski: Reklama dla trzech książek: K., czyli próba rozliczenia z nierozliczonym. *Literatura* 1980 nr 34. — [Rehabilitacja:] L. Bugajski: Władza i człowiek. *Życie Lit.* 1980 nr 21; T. Drewnowski. *Polityka* 1980 nr 15. — J. Gondowicz: Zamieszkać w historii. *Tyg. Kult.* 1980 nr 42 [rec.: Zostanie mit]. — [Noc starożytności:] M. Milewski: Przegadana noc i próba rehabilitacji. *Noue Książ.* 1980 nr 11 [dot. też: Rehabilitacja]. S. Nicieja: Powieść historyczna K.K. *Opole* 1980 nr 26. — R. Pawlukiewicz: Inwersja powieści. *Mies. Lit.* 1980 nr 9 [rec.: Rehabilitacja]. — L. Pułka: Ludzie żywi, ludzie obok. *Odra* 1980 nr 12 [rec.: Zostanie mit]. — [Zamknięte koła:] M. Tyrowicz: Autobiografia współczesnego dziennikarza.

K

Zesz. *Prasozn.* 1986 nr 1. — [S. Dąbrowski] W. Wyszehradzki: K.K. autoportret podwójny. *Podpunkt** 1988 nr 4 [dot. twórczości wspomnieniowej K.K.]. — [Zostanie mit.] J. Tyński: Mitologia polska. *Kierunki* 1989 nr 17; S. Zieliński: Zawse w ataku. *Nowe Książ.* 1989 nr 7; L. Żuliński: Zostanie spór. *Literatura* 1989 nr 6. — L. Żuliński: Alfabet K. *Wiad. Kult.* 1995 nr 6 [rec.]. Słownik swoich i obcych.

E.G.

KRAGEN Wanda 1893-1982

Pseud.: Joanna Rudzka; W.K. W. Kr.; Wanda Jano.
Tłumaczka, prozajka, poetka.

Urodzona 19 marca 1893 w Krakowie; córka Adolfa Fischlera, adwokata, i Amelii z Lieblingów. Uczęszczała do gimnazjum klasycznego w Krakowie; w 1912 zdała maturę. Ukończyła studia przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie przez rok studiowała na uniwersytecie w Wiedniu. Poślubiła Zygryda Kragena. W 1929-34 współpracowała z *Nowym Dziennikiem*, drukując recenzje literackie i teatralne. Rozpoczęła twórczość przekładową z literatury niemieckiej, angielskiej i francuskiej. Od 1930 należała do ZZLP (od 1949 ZLP). W tymże roku przeniosła się do Warszawy i tu spędziła okres okupacji. W 1945 zamieszkała w Krakowie. Kontynuowała twórczość przekładową z literatury angielskiej i niemieckiej. Przekłady, wiersze, prozę, artykuły i recenzje drukowała na łamach wielu czasopism, m.in. *Przekroju* (1945-49, 1955, 1957, 1967), *Dziennika Polskiego* (1945-46, 1949, 1958-72, 1975, 1978), *Życia Literackiego* (1951-53, 1955-64, 1966, 1973), *Tygodnika Powszechnego* (1954-59). W 1968 otrzymała nagrodę im. M. Kistera, przyznaną przez Roy Publisher w Nowym Jorku za przekłady z języka polskiego na angielski, w 1976 nagrodę Polskiego PEN Clubu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładu, a w 1978 nagrodę „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa”. W tymże roku ufundowała coroczną nagrodę za wybitny przekład literacki z języka angielskiego, francuskiego lub niemieckiego. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarła 27 lutego 1982 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poza rzeczywistością. [Wiersze]. Wwa: F. Hoessick 1931, 28 s.

2. Pamiętnik Marii. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 216 s.

Podp.: Joanna Rudzka.

3. Dymy nad Azją. [Reportaż]. Wwa: Rój 1934, 242 s.

Przekłady

1. S. Undset: Krystyna córka Lawransa. [Powieść]. Przeł. z niem. ... Wwa: Rój.

[T. 1]. Wianek. 1929, 302 s. Wyd. 2 tamże 1930.

[T. 2]. Żona. 1929, 434 s. Wyd. 2 tamże 1931.

[T. 3]. Krzyż. 1929, 449 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1933, wyd. 3 1939.

Wyd. łączne całości: wyd. nowe Wwa: Książka [1947], Wyd. nast.: Wwa: Pax 1953, tamże: wyd. 2 [!] 1955, 1956; przejr. i uzup. Wwa: PIW 1958; wyd. 6 Wwa: Pax 1966, wyd. 7 tamże 1972; wyd. 8 Kr.: WL 1973; wyd. 9 Pozn.: WP 1977; wyd. 10 Wwa: KiW 1986, tamże wyd. 11 1987, wyd. 12 1988, 1994.

2. E. Dwinger: Armia za drutem kolczastym. Pamiętnik z Sybiru. Kr.: Panteon [1930], 352 s.

3. M. Leblanc: Troje oczu. [Powieść]. Kr.: Panteon [1930], 221 s.

Przekł. podp.: Joanna Rudzka.

4. G. Leroux: W szponach meduzy. [Powieść]. Kr.: Panteon [1930], 240 s.

Przekł. podp.: Joanna Rudzka.

5. A. Zweig: Wielka wojna białych ludzi. [Powieść].

[T. 1]. Młoda kobieta z roku 1914. Wwa: Rój 1933, 444 s. Wyd. nast.: z przedm. i posł. R. Karsta. Wwa: Czyt. 1954, wyd. 2 [!] tamże 1977.

[T. 2]. Wychowanie pod Verdun. Wwa: Rój 1937 [antydat. 1936], 446 s. Wyd. nast.: z posł. R. Karsta. Wwa: Czyt. 1954, wyd. 2 [!] tamże 1977.

[T. 3]. Spór o sierżanta Griszę. Wwa: Rój 1930, 506 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1931; wyd. z posł. R. Karsta. Wwa: Czyt. 1955, wyd. 2 [!] tamże 1978.

[T. 4]. Intronizacja. Posł.: R. Karst. Wwa: Czyt. 1956, 429 s.

6. E. Droonberg: Złoto mglistych gór. [Powieść]. Wwa: Rój 1931, 247 s. Wyd. 2 tamże 1936.

7. J. Galsworthy: Saga rodu Forsytów. T. 6. Łąbędzy śpiew. Wwa: Rój 1931, 406 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1950; wyd. nast. w t. 3 cyklu Nowoczesna komedia: Wwa: PIW 1956, tamże: 1960, wyd. przejr. i popr.: wyd. 4 1962, wyd. 5-1972, wyd. 6 1973; wyd. 6 [!] Wwa: KiW 1988.

8. [A.F. Vieth von Grossenau] L. Renn: Po wojnie. [Powieść]. Kr.: Panteon [1931], 318 s.

9. S. Undset: Wiosna. [Powieść]. Przeł. z niem. ... Wwa: Rój 1931, 322 s. Wyd. nast.: Wwa: Pax 1955, tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1976.

10. E. Ludwig: Dary życia. [Powieść]. Kr., Wwa: Panteon [1932], 339 s.

11. S. Undset: Wiga-Ljot i Wigdis. [Opowiadanie]. Wwa: Rój 1933, 253 s. Przedr. w: S. Undset: Macierzyństwo. [Opowiadania]. Przeł. [z niem.:] S. Granowski, M. Kuncewiczowa, ... Wwa: Pax 1955. Wyd. 2 popr. i poszerz. tamże 1957.

12. H. Lofting: Doktor Dolittle i jego zwierzęta. Wwa: J. Morikowicz 1934 [antydat. 1933], 150 s. Wyd. nast.: Wwa: Książka 1946, wyd. 2 [!] tamże

- 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1950; wyd. 3 [I] Wwa: NK 1955, tamże: wyd. 5-10 1968-1985; wyd. 11 Wwa: KiW 1986; wyd. 12 Wwa: NK 1988; wyd. 13 Wwa: KiW 1988; wyd. 14 Wwa: NK 1990; wyd. 15 Białystok: KAW 1991, wyd. 16 tamże 1992; wyd. 18 Wwa: NK 1992.
13. J. Roth: Marsz Radetzky'ego. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Rój 1934, 260 + 211 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1958, wyd. 2 tamże 1977; Kr.: WL 1995.
14. P.S. Buck: Spowiedź Chinki. [Powieść]. Wwa: Rój 1935 [antydat 1934], 279 s. Wyd. nast.: tamże [1939]; wyd. 2 Pozn.: Wielkop. Księg. Wydawn. 1949; wyd. 3 Wwa: LSW 1959, tamże: wyd. 4 1960, wyd. 5 1990.
15. S. Undset: Olaf syn Auduna. [Powieść]. Przeł. z niem. ... [T. 1-2]. Wwa: Rój 1937, 340 + 261 s. Wyd. nast.: Wwa: Pax 1952, tamże: wyd. 2 [I] 1954, wyd. 3 1955, wyd. 4 przejr. i popraw. 1960, wyd. 5 1970, wyd. 6 t. 1 1983, t. 2 1984. Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 16, 17.
16. S. Undset: Olaf syn Auduna na Hestwiken. [Powieść]. [Przeł. z niem.] ... Wwa: Rój 1938, 261 s. Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 15, 17.
17. S. Undset: Olaf syn Auduna i jego dzieci. [Przeł. z niem.] ... Wwa: Rój 1938, 262 s. Wyd. 2 tamże 1939. Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 15, 16.
18. A.R. Evans: Wędrowka renów. [Powieść]. Wwa: Rój [1939], 333 s. Wyd. 2 Wwa: Książka 1948.
19. B. Frank: Cervantes. [Powieść]. Wwa: Rój 1939, 304 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948; wyd. 2 [I] Wwa: KiW 1949, tamże 1950.
20. I. Stone: Pasja życia. Powieść na tle życia Van Gogha. Wwa: Wiedza 1948, 495 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1949, tamże: wyd. 3 1951, wyd. 3 [I] 1952; wyd. przejr. i uzup. Wwa: PIW 1954, z posł. J. Maurin-Białostockiej tamże: wyd. 2 [I] przejr. i uzup. 1956, wyd. 7 1967, wyd. 8 przejr. i popraw. 1971; wyd. popraw. Wwa: Muza 1993.
21. A. Seghers: Towarzysze. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1950, 220 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1951; z posł. A. Sowińskiego Wwa: PIW 1953.
22. S. Zweig: Balzak. [Powieść]. Posł.: R. Friedenthal. Wwa: KiW 1950, 430 s. Wyd. 2 Wwa: PIW [1965].
23. A. Seghers: List gończy. [Powieść]. Przeł.: ... i J. Popławski. Wwa: Czyt. 1951, 173 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1955 [właśc. 1954].
24. E. Claudius: Zwycięstwo Hansa Achre. [Powieść]. Przedm.: M. Podkowiński. Wwa: Czyt. 1953, 358 s. Wyd. 2 tamże 1954.
25. A. Scharrer: Krety. [Powieść]. Przedm. i przyp.: M. Ranicki. Wwa: Czyt. 1953, 389 s.
26. H. Böll: I nie poskarżył się ani jednym słowem. [Powieść]. Wwa: Pax 1956, 176 s. Wyd. anonim.
27. H. Böll: Gdzie byłeś Adamie? [Powieść]. Wwa: Pax 1957, 178 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: Iskry 1989.
28. J. Rüber: Trwaj mój świecie. [Powieść]. Wwa: Pax 1958, 246 s.
29. [H. Bekessyl] H. Hans: Off limits. [Powieść]. Kr.: WL 1960, 494 s. Wyd. nast. tamże 1961.
30. F. Timmermans: Piotr Brueghel. [Powieść]. Kr.: WL 1962, 234 s. Wyd. nast. tamże 1973.
31. J. Galsworthy: Karawana. [Opowiadania]. Przeł.: I. Czermakowa, ... Wstęp: L. Elektorowicz. Pozn.: WP 1963, 475 s. Wyd. 2 tamże 1966. Tu w przekł. W.K.: Zbawienie Forsyte'a; Człowiek z Devon; Milczenie; Młynarz z Dee; Jeszcze raz; Pierwszy i ostatni
- Przedr. opowiadania Zbawienie Forsyte'a w: J. Galsworthy: Szantaż. Przeł.: I. Czermakowa, ... Wwa: KiW 1969, 197 s.; J. Galsworthy: Jabłoni. Przeł.: I. Czermakowa, ... Wwa: KiW 1974, 157 s.
32. F.C. Weiskopf: Himmelfahrtskommando. [Powieść]. Wiersze tłum. J. Gniazdowski. Wwa: KiW 1963, 363 s. Wyd. 2 tamże 1964.
33. H. de Balzac: Komedia ludzka. Studia filozoficzne. [Opowiadania i powieści]. Wwa: Czyt. 1965, 464 s.
34. R. Musil: Niepokoje wychowanka Törlessa. [Powieść]. Kr.: WL 1965, 185 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KiW 1980; wyd. 4 Kr.: WL 1993.
35. R. Seydewitz, M. Seydewitz: Dama z grono-stajem. Największy rabunek dzieł sztuki wszystkich czasów. [Popularna praca historyczna]. Kr.: WL 1966, 224 s.
36. J. Urzidił: Wielkie alleluja! [Powieść]. Kr.: WL [1968], 389 s.
37. J. Thorwald: Stulecie detektywów. Drogi i przygody kryminalistyki. Przeł.: ... i K. Bunsch. Kr.: WL 1971, 439 s. Wyd. 2 tamże 1992.
38. T. de Vries: Diabelskie poczwary czyli rzecz o żywocie i dziełach Melchiora Hinthama. [Powieść]. Kr.: WL 1973, 415 s.
39. K. Lorenz: Opowiadania o zwierzętach. Kr.: WL 1975, 166 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1978.

[Poza rzeczywistością:] W. Sebyła: Na rynku poetyckim. Kwadryga 1931 s. 325-326; K.W. Zawodziński: Kilka tomików wierszy. Prz. Współcz. 1933 nr 138. — [Dymy nad Azją]

K

P. Hulka-Laskowski: Pisarz, książka, czytelnik. *Tyg. Il.* 1934 nr 44; Z. Kucharski. *Pion* 1934 nr 43; IT. Sinkol R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 37; K. Wyka: Literatura podróżnicza. *Rocz. Lit.* 1934 wyd. 1935; E. Woroniecki. *Nowa Książ.* 1935 z. 1. – S. Stanuch: W stronę tłumacza. *Dz. Pol.* 1973 nr 172. – Z. Stromenger: Czym się łapie wrony. *Nowe Książ.* 1976 nr 11 (rec.: K. Lorenz: Opowiadania o zwierzętach. *Przel. ...*). – K. Bunsch: Pamięć o W.K. *Życie Lit.* 1982 nr 7. **B.M.**

KRAHELSKA Halina **1886-1945**

Imiona metrykalne: Helena Marta.
Pseud.: Janek.
Publicystka, powieściopisarka, działaczka społeczna.

Urodzona 12 maja 1886 w Odessie; córka Jana Śleszyńskiego, profesora matematyki, i Heleny z Augustynowiczów. Po ukończeniu gimnazjum w Odessie studiowała najpierw na miejscowym uniwersytecie, a następnie w Kijowie. W tym okresie rozpoczęła działalność polityczną: w 1908 została członkiem PPS-Frakcja Rewolucyjna, współpracowała z konspiracyjnie działającym stowarzyszeniem Dom Polski, jako członek studenckiej Rady Koalicyjnej brała udział w pracach tamtejszego ruchu akademickiego. W 1911 została aresztowana za udział w wystąpieniach studenckich, a następnie administracyjnie wydalona z Odessy do Kiszyniowa. Jesienią 1912 przybyła do Kijowa, gdzie wstąpiła do partii Socjalistów-Rewolucjonistów (eserowców). W tym okresie pisała artykuły i rewolucyjne wiersze drukowane na łamach eserowskiej gazety *Golos Truda* (podp. Janek). W 1913 weszła w skład egzekutywy kijowskiego komitetu eserowców. W tymże roku została ponownie aresztowana, a następnie skazana na bezterminowe osiedlenie we wschodniej Syberii. Przebywała kolejno we wsiach Rybnoje nad Angarą (1915), Pieriewoz (1916) i Kańsk pod Jenisejskiem (1917), gdzie zastał ją wybuch rewolucji październikowej. Wraz z przebywającymi tam zesłańcami politycznymi utworzyła Radę Delegatów Robotniczych i Żołnierskich. W 1917 wyjechała do Smoleńska, gdzie zawarła związek małżeński z towarzyszycem jej od momentu zesłania Józefem Grabianką (zmarł 1918). W 1918 przeniosła się do Odessy; wstąpiła do organizacji lewych eserowców, utrzymywała kontakty z rewolucyjnymi partiami Rosji i Ukrainy. Równocześnie pracowała przez krótki czas w Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). W 1919 przyjechała do Krakowa, a następnie zamieszkała w Warszawie, gdzie do 1921 pracowała początkowo jako sekretarka, a następnie jako podinspektor pracy w II obwodzie Inspekcji Pracy m.st. Warszawy. W 1920 zawarła związek małżeński z Antonim Krahelem, działaczem PPS i organizacji niepodległościowych, inżynierem pełniącym funkcje kierownicze w przemyśle. W 1927-31 pracowała w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej na stano-

wisku inspektora pracy, zajmując się szczególnie ochroną pracy kobiet i opieką nad dziećmi ze środowisk robotniczych; była inicjatorką pierwszych żłobków przyfabrycznych. W 1928 brała udział w Międzynarodowym Kongresie Służby Społecznej w Paryżu. W 1929 otrzymała stypendium Rockefellera, które umożliwiło jej studiowanie zagadnień prawa pracy w Szwajcarii, Francji, Austrii i Niemczech. Od 1931 pracowała w Instytucie Gospodarstwa Społecznego; wykładała też na Wolnej Wszechnicy Polskiej. Artykuły, reportaże o tematyce społeczno-gospodarczej i politycznej drukowała m.in. na łamach pism *Epoka* (1927-29, 1933, 1936-39), *Kobieta Współczesna* (1927-28, 1930, 1933-34), *Robotnik* (1927-28, 1932, 1939), *Gazeta Polska* (1930-32, 1934), *Kurier Poranny* (1932-35), *Państwo Pracy* (1932-35) oraz w osobnych publikacjach. Rozwijała także twórczość literacką, pisząc powieści i opowiadania. Od 1933 była członkiem zespołu literackiego Przedmieście. Współpracowała z Ligą Obrony Praw Człowieka i Obywatela, z Międzynarodową Organizacją Pomocy Rewolucjonistom, ze Stowarzyszeniem Wolnomyślicieli Polskich, brała udział w kampanii amnestyjnej 1935 i w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie w 1936. W 1937 była jednym z organizatorów, a następnie członkiem zarządu warszawskiego Klubu Demokratycznego. W 1939 została członkiem SD. Po wybuchu II wojny światowej brała udział w obronie Warszawy, pełniąc funkcję obwodowego komendanta obrony przeciwlotniczej na Mokotowie. Następnie prowadziła aktywną działalność w konspiracyjnym podziemiu: była związana z SD „Prostokąt”, współpracowała od 1940 z Wojskowym Biurem Historycznym (Wydział Propagandy Bieżącej) Biura Informacji i Propagandy przy Komendzie Głównej AK. Przeważała od końca 1939 do 1944 zapiski dotyczące życia w stolicy podczas okupacji. Publikowała artykuły w podziemnej prasie socjalistycznej – w piśmie *Proletariat* (1940), a następnie w *Robotniku* (od 1942). Kontynuowała twórczość literacką, pisząc utwory prozatorskie oraz wiersze. W 1942 w wyniku potrącenia przez samochód niemiecki została kaleką. W lipcu 1944 (z powodu nie wyjaśnionej do końca denuncjacji) została wraz z prof. Marcelem Handelsmanem aresztowana w Milanówku, a po procesie w Częstochowie przewieziona do obozu w Ravensbrück. Tam, mimo złego stanu zdrowia, nadal prowadziła działalność konspiracyjną i literacką. Zmarła w obozie 19 kwietnia 1945. Odznaczona Krzyżem Walecznych (1941) i pośmiertnie Orderem Krzyża Grunwaldu III klasy.

W 1988 została ustanowiona nagroda im. Haliny Kraheleskiej za osiągnięcia w dziedzinie ochrony pracy.

TWÓRCZOŚĆ

Poza pracami z zakresu publicystyki społecznej opublikowała:

1. Wspomnienia rewolucjonistki. Wwa; M. Fruchtman 1934, 290 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1957.

2. Polski strajk. [Powieść reportażowa]. Wwa: Rój 1936 [nakł. skonfiskowano]. Wyd. nast. z opuszczeniami: tamże 1937 [właśc. 1936], 246 s.; wyd. pełne Kat.: Śląsk 1958, 140 s.

3. Ze wspomnień inspektora pracy. [Współaut.:] M. Kirstowa, S. Wolski. T. 1-2. Wwa: M. Fruchtman 1936, 413 + 270 s. Wyd. 2 tamże 1936.

4. Zdrada Heńka Kubisza. Powieść. Przedmowa: S. Baczyński. Wwa: Nowa Bibl. Społ. 1938, 477 s. Wyd. nast.: tamże 1938, wyd. 2 [!] ze wstępem Z. Mitznera. [Kat.] Stalinogród: Śląsk 1956, wyd. 3 tamże 1960.

5. Kocioł śmierci. [Powieść]. Powst. ok. 1939-1944. Druk fragm.: „Getto” *Leuy Tor* 1945 nr 3. Planowane ogłoszenie powieści w wydawn. Wiedza nie došlo do skutku, egzemplarz zaginął po połączeniu tej oficyny w 1948 ze spółdz. wydawn. Książka (inf.: Z. Wróblewski: Wykuć serca muszę, Wwa 1983 s. 288).

6. Oświęcim. Pamiętnik więźnia. [Broszura]. Wwa: KOPR [Komisja Propagandy Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK] 1942, 22 s., powiel. Wyd. konspir., druk anonim. Zbeletryzowana relacja, będąca kontaminacją wspomnień więźniów, zwolnionych z obozu w Oświęcimiu. (Inf.: W. Bartoszewski: Publikacje konspiracyjne w Oświęcimiu. *Wież* 1985 nr 1/3). Przekł. ang.: Oświęcim - camp of death. Underground Poland speak. (Underground report). New York 1944.

7. Kronika Agaty; Informacje Sabiny. [Kronika z lat okupacji]. Rkps. Powst. ok. 1940-43. Fragm. za okres II 1940-VI 1943 zachowane w Arch. Akt Nowych (Arch. Lewicy Pol.).

8. Postawa społeczeństwa polskiego pod okupacją niemiecką. Powst. ok. 1943, 42 s. Rkps w posiadaniu córki, Haliny Ireny Kraheńskiej.

Przekład

1. A. Gastiew: Poezja czynu robotniczego. Przedm. ... Wwa: Scena i Lutnia Robotnicza 1921, 72 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1 - PSB (K. Ptak). - LP (D. Knysz-Rudzka). - SBDPRR (red.).

P. Hulka-Laskowski. *Płon* 1934 nr 19 [rec.: Wspomnienia rewolucjonistki]. - H. Górka: Powieść tendencyjna. *Sygnali* 1937 nr 27; przedr. w tejsze. My samotni, zbłąkani ludzie. Wwa 1967 [rec.: Polski strajk]. - [Zdrada Heńka Kubisza:] E. Breiter: Na Śląsku. *Wiad. Lit.* 1938 nr 27; B. Piach: Kubisz zdradzony. *Epoka* 1938 nr 15 - Z. Hierowski: Powieściopisarzki: Zofia Kossak-Szczucka - Pola Gojawiczyńska - H.K. W te goż: 25 lat literatury na Śląsku. Kat. 1947. - [Wspomnienia rewolucjonistki:] D.J. Płoński: Co sprawia, że człowiek staje się rewolucjonistą. *Nowe Książ.* 1957 nr 13; K. Kuryluk: Nad

książkami H.K. *Tryb. Lit.* 1958 nr 42. - [Zdrada Heńka Kubisza:] W. Nawrocki: Teresa i wielki świat panów *Kal. Besk.* 1964 s. 134-135; Z. Mitzner: Nowe spotkanie z K. i Kubiszem. *Życie Part.* 1957 nr 1, przedr. w te goż. Spotkania, wspomnienia, korespondencja. Kr. 1979. - W. Osuchowska-Orłowska. *Zesz. Hist.-Polit. SD* 1974 nr 10. - Z. Bauer: Twórcy krakowscy wobec strajku 1936. *Życie Lit.* 1976 nr 12 [rec.: Polski strajk]. - Z. Wróblewski: Wykuć serca muszę (Rzecz o Halinie Kraheńskiej). Wwa: Epoka 1983, 286 s. - W. Bartoszewski: Publikacje konspiracyjne w Oświęcimiu. *Wież* 1985 nr 1/3 s. 42-47 [dot.: Oświęcim. Pamiętnik więźnia]. **B.M.**

KRAKOWIECKI Anatol Eugeniusz
1901-1950

Pseud.: A.K.; A. Kr.; A. Krak.; An. Kr.; (AN. KR.); An. Krak.; ANA; Ankr.; H.I. Polit.; J.S.; Jan Sinalco; (Kr.); Krak.; (Krak); Krakówka; niepokr.; Pokr.; Pokraka; Wojski; (-) Wojski. Satyrk, prozaik, poeta, dramatopisarz.

Urodzony 11 maja 1901 w Podgórzu (obecnie dzielnica Krakowa); syn Jana Krakowieckiego, urzędnika skarbowego, i Marii ze Śląskich. Dzieciństwo spędził w Skawinie. Uczęszczał do VI Gimnazjum w Podgórzu. W 1918 jako uczeń zaciągnął się na ochotnika do Polskiego Korpusu Posiłkowego (2. Brygada Legionów). Będąc żołnierzem zdał w 1919 maturę. Wkrótce potem został ranny pod Niżankowicami w pobliżu Przemyśla. Przyjęty do Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) brał udział w kampanii wołyńskiej i wileńskiej w 1919-20. W 1921 podjął na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie studia, których nie ukończył. Od 1923 pracował w charakterze korektora w redakcji *Głosu Narodu*. Na łamach tego pisma debiutował w 1925 felietonem satyrycznym pt. „Życie sportowe. Co to ma znaczyć?” (nr 158); publikował tu także w 1927-28 (m.in. w 1928 cykl felietonów pt. „Zezem” podp. Pokraka). W 1928-29 wchodził w skład zespołu redakcyjnego tygodnika *Na szerokim świecie*, w którym ogłaszał też utwory prozą. Następnie pracował w redakcji *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* (jako redaktor nocny i techniczny); zamieszczał tu także liczne utwory (1928-39; m.in. w 1935 i 1938-39 cykl wierszowanych humorów pt. „Zezem” podp.: Jan Sinalco, Pokraka). Nadto wiersze, prozę, artykuły, recenzje teatralne i literackie publikował m.in. w pismach *Kurier Literacko-Naukowy* (1928-32, 1935-36, 1939; tu w 1939 cykl wierszy satyrycznych pt. „Gorzkie migdały”), *Wróble na dachu* (1931-37; podp.: Pokraka, Jan Sinalco) i *Tempo Dnia* (od 1933). W 1930 ożenił się z Zofią Mietelską (rozwidzeni). Należał do akademickiego koła literacko-artystycznego Litart; był współautorem organizowanych przez koło imprez kulturalnych. Był też kierownikiem literackim teatryku rewiewowego Gong w Krakowie. Razem ze Zbigniewem Grotowskim wystawiał w restauracji Hawelki satyryczne szopki polityczne (pt. „Kukielki u Hawelki”). Po wybuchu II wojny świa-

towej brał udział w kampanii wrześniowej. Następnie pozostał na terenach zajętych przez ZSRR. W październiku 1939 z powodu próby przekroczenia granicy rumuńskiej został aresztowany przez NKWD w Stanisławowie. Przeszedł przez więzienia i obozy, m.in. we Władywostoku, Magadanie i na Kołymie (obóz Kodak-Czan w Adigałach). Po układowie Sikorski-Majski w 1941, został zwolniony z obozu w kwietniu 1942 i dotarł do formującej się Armii Polskiej, z którą przeszedł do Iranu i Iraku (w stopniu wachmistrza). Odkomenderowany do służby prasowej w Bagdadzie, był w 1942-43 członkiem komitetu redakcyjnego *Kuriera Polskiego w Bagdadzie*, publikował tu wiersze, prozę, artykuły literackie i teatralne. Po zamknięciu pisma przeniósł się do Jeruzolimy, gdzie pracował w redakcji *Gazety Polskiej*, w której ogłaszał też utwory wierszem i prozą oraz recenzje teatralne (tu także cykle felietonów pt. „Na luźnych kartkach” w 1943-45). Współpracował (też z *Dziennikiem Żołnierza Armii Polskiej na Wschodzie* (1943-44), magazynem powieściowym *Przez lądy i morza* (Tel Awiw, 1944), dwutygodnikiem *W drodze* (Jeruzolima, 1944). Był autorem tekstów piosenek. Od marca 1946 redagował w Jeruzolimie organ PPS *Wolność*. Zwolniony ze służby czynnej, w końcu 1947 przyjechał do Londynu, gdzie zamieszkał na stałe. Współpracował z tamtejszym katolickim pismem *Życie* oraz ośrodkiem wydawniczym Veritas. Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Pracował jako terapeuta społeczny w jednym z polskich szpitali dla nerwowo chorych w Mabledon; z jego inicjatywy powstała przy terapii zajęciowej drukarnia szpitalna. Zmarł nagle 7 kwietnia 1950 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spójrz na świat zezem. [Felietony-humoreski]. Kr.: Nakł. Bibl. Premiowej 1929, 160 s.

Zawartość: Felieton; Prima aprilis; Święta, Wiosna, Wyjady, Maj; Wakacje; Ambona; Gwałtu! Policja!; Wojna na funty; Barometr; Los; Filip-wynalazca; Na strychu; Moja twarz; Dekrety...; Dawniej a dziś; Małżeństwo; Gawiedz; Kandydat; Śnieg; Bajka o św. Mikołaju; Flirt p. Lali; Krokiet; Głupi tenor; Goal; Haneczka; Pociąg szaleńców; Dwie przygody Zygmunta Orgji; Historia „Panny z Krosku”; Klepsydra; O Baldwinie

2. Lament światów. Powieść niesamowita. *Tempo Dnia* 1933 nr 1-43. Wyd. osob. T. 1-2. Kr.: *Il. Kur. Codz.* 1933, 1934, 188 + 133 s.

3. Wikarówka w ruchu. [Komedia; współaut.:] t i geer. Praprem. Kr. 1934.

Inf.: *Tempo Dnia* 1934 nr 288.

4. Cyrk Belinięgo. [Komedia; współaut.:] Avin. Praprem. Kr. ok. 1935.

Inf.: R. Stępański. *Głos*, Londyn 1955 nr 2, 3.

5. Serwus Aspiryna. [Komedia]. Praprem. Kr., T. Bagatela ok. 1935.

Inf. jak w poz. 4.

6. Ona go zdradza. Krotchwiła. [Współaut.:] W. Jastrzębiec. Praprem. Kr. ok. 1935.

Inf. jak w poz. 4.

7. Sezamie, otwórz się. Krotchwiła muzyczna w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1935.

8. Ras kuksa w Negusynie. Rewia. [Współaut.:] Z. Grotowski. Praprem. Kr. 1936.

Inf. w rec. teatr. H.H. *Tempo Dnia* 1936 nr 83.

9. Parada parodi. [Wieczór humoru; współaut.:] A. Wasilewski, W. Zechenter. Praprem. Kr. 1939.

Inf. w rec.: [B. Brzeziński] B.B. *Tempo Dnia* 1939 nr 66.

10. Bajki biało-czerwone. [Opowiadania dla dzieci]. Jeruzolima: W Drodze 1944, 120 s.

Zawartość: I. O Bozym Drzewku; II. O porach roku; III. O sypaniu owsem, o Turoni i o Śmigusie; IV. O zawiązanych sercach dzwonów; V. O Emausie i Rękawce; VI. O Koniku Zwierzynieckim, czyli Lajkoniku; VII. O Nocy Świętojańskiej; VIII. O Dozynkach; IX. O sadach rumiających owocami; X. O skokach przez skórę; XI. O Babim Lecie; XII. O burzy na morzu; XIII. O przepowiedniach z wosku.

11. Dom pachnie sianem. [Obrazek sceniczny]. Wyd. *Jednodniówka Noworoczna*, Jeruzolima 1944. Wyst. jako sztuka czytana Londyn, T. Dram. im. J. Słowackiego 1950. Druk z podtytuł: Komedia w 3 aktach *Głos*, Londyn 1955, 14 s., wkł.

Nagroda w konkursie ZASP w 1952.

12. Ryszard Małe Lwie Serce. Powieść dla młodzieży. Jeruzolima: W Drodze 1944, 136 s.

13. Zły człowiek. [Opowiadania dla dzieci]. Jeruzolima 1944.

Inf.: PSB.

14. Czarne Żurawie. [Opowieść dla młodzieży]. Glasgow: Książ. Pol. [1946], 95 s.

15. Książka o Kołymie. [Wspomnienia]. Powst. 1943-1947. Wyd. z mapami i szkicami W. Szomańskiego. Londyn: Veritas 1950, 255 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1987; [b.m.w. 1988?].

Pierwotny tytuł: Nie ma dna w nieszczęściu ludzkim. Przekł. franc. *Le Figaro*, Paryż 1950, *La Libre Belgique*, Bruksela 1950 [w odcinkach]. Wyd. osob. Kołyma, le baigne de l'or. [Przeł.:] J. Rzewuska, N. Tyszkiewicz. Paris 1952.

16. Na latającym dywanie. [Wiersze]. [Przedm.:] J. Bielatowicz. Londyn: Veritas 1951, 44 s.

Nadto wydania osobne poszczególnych wierszy w opracowaniu muzycznym: Daleki dom. Piosenka żołnierska. [Muz.:] A. Schütz. [Palestyna, ok. 1943]. — Dorotka. Marsz — piosenka. Słowa ang.: B. Colley. [Muz.:] A. Schütz. Bagdad: *Kur. Pol. w Bagdadzie* 1943, 4 s.

Adaptacje

1. Mąż trzystu tysięcy. Przeróbka komedii amerykańskiej R. Johnsona Younga. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1935.

2. Kapitan Brook. [Przeróbka komedii z języka angielskiego]. Wyst. Kr. 1936.

Inf.: PSB.

OPRACOWANIA (wybór)

PSB (Cz. Lechicki). — [J. Zieliński J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989*, wyd. 2 1990.

[Sezamie, otwórz się!] [S.W. Balicki] (s.w. bal.). *Tempo Dnia* 1935 nr 175; K. Czachowski: Narodziny nowej komedii polskiej. *Prosto z Mostu* 1935 nr 29; K. Czachowski] K.Cz.: Nowy talent na scenie krakowskiej. *Gaz. Pol.* 1935 nr 186. — H.H. *Tempo Dnia* 1936 nr 83 [rec.: Ras kuksa w Negusynie] — LEAR: Z teatru im. Słowackiego. *Tyg. Artystów* 1935 nr 2 9 III [rec.: Mąż trzystu tysięcy]. — [B. Brzeziński] B.B. *Tempo Dnia* 1939 nr 66 [rec.: Parada paradyli]. — R. Fischer-Pinnerowa: Książka dla dzieci. W *Drodze* 1944 nr 14 [rec.: Bajki biało-czerwone]. — M. Czuchnowski: Ś.p. A.K. *Jutro Polski*, Londyn 1950 nr 8. — [J. Jasieńczyk] S. Pałeczki: Odszedł na wiosnę. *Życie*, Londyn 1950 nr 18. — M. Lisiewicz: Gorące serce. *Życie*, Londyn 1950 nr 17. — [Książka o Kołymie:] K. Leliwa: Świadek prawdziwe. *Życie*, Londyn 1950 nr 5; E. Mieroszewska: Książka o piekle, któremu na imię Kołyma. *Orzeł Biały*, Londyn 1950 nr 8; Z. Nowakowski: Literatura zyskowna. *Wiadomości*, Londyn 1950 nr 5/6; T. Skórzewska: Czytając „Książkę o Kołymie”. *Życie*, Londyn 1950 nr 5; T. Terlecki: Zorza nad Krajem Kołymskim. *Wiadomości*, Londyn 1950 nr 12; K. Zamorski. *Kultura*, Paryż 1950 nr 2/3. — R. Stefanowski: A.K. — dziennikarz i literat. *Głos*, Londyn 1955 nr 2, 3; przedr. nieco zmien. pt. A.K. w: *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 50, nieco zmien. pt. A.K. — krakowski kołymiak. *Dekada Lit* 1993 nr 3. — B. Przyłuski: Wspomnienie o A.K., autorze pierwszej książki o Kołymie. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1976 nr 286. — [Książka o Kołymie:] H. Siewierski: Kołyma. W tegoż: *Spotkanie narodów*. Paryż 1984; E. Czapliewicz: Białe krematorium. W tegoż: *Polska literatura łagrowa*. Wwa 1992.

B.D.

KRALL Hanna ur. 1935

Pełna forma nazwiska: Krall-Szperkowicz.
Reporterska, prozaika.

Urodzona 20 maja 1935 w Warszawie; córka Salomona Kralla i Felicji Jadwigi z Reichholdów, urzędników. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Otwocku rozpoczęła studia na wydziale dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego; w 1955 uzyskała magisterium. W 1955-66 pracowała jako reporterka w *Życiu Warszawy*. W 1959 wyszła za mąż za Jerzego Szperkowicza, dziennikarza. Od 1966 pracowała jako reporterka w *Polityce*; w 1966-69 była korespondentem tego pisma w Moskwie. Związany z pobytem w ZSRR zbiór reportaży pt. „Na wschód od Arbatu” uważa za swój właściwy debiut. W 1978 otrzymała nagrodę *Życia Literackiego* w dziedzinie eseistyki, krytyki literackiej i reportażu. Od tegoż roku była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; w 1980-83 członek zarządu Oddziału Warszawskiego). W 1981

otrzymała nagrodę im. K. Pruszyńskiego za całokształt działalności publicystycznej, przyznana przez Klub Reportażu SDP. Była uczestnikiem Kongresu Kultury Polskiej w grudniu 1981. Po odejściu (w stanie wojennym) z redakcji *Polityki* drukowała swoje utwory m.in. w *Tygodniku Powszechnym*, *Odrze*, *Res Publice* i *Gazecie Wyborczej*. W 1982-87 pełniła funkcję zastępcy kierownika literackiego Zespołu Filmowego „Tor”. W 1989 została członkiem SPP. Wyróżniona wieloma nagrodami, m.in.: nagrodą Ministra Kultury i Sztuki II stopnia (1989), nagrodą im. K. Pruszyńskiego Polskiego PEN Clubu (1990), nagrodą im. B. Prusa za twórczość reporterską, przyznaną przez SDP (1990), nagrodą miesięcznika *Odra* (1990), niemiecką nagrodą literacką im. J. Schockena za całokształt twórczości literackiej, przyznaną przez m. Bremerhaven (1993), nagrodą kulturalną „Solidarności” (1995). Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1977). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ambitny jestem. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1965, 47 s. Wyd. 2 tamże 1971.

2. Dzień w Pogodnej. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1967, 48 s.

Tekst opatrzony przez wydawcę cyklem zdjęć i komentarzy.

3. Na wschód od Arbatu. [Reportaże z ZSRR]. Wwa: Iskry 1972, 238 s. Wyd. 2 rozszerz. Wwa: WL 1983, 314 s.

Nagrada „Książka roku 1972” przyznana przez miesięcznik *Nowe Książki* w 1973.

4. Syberia. Kraj ogromnych możliwości. [Reportaże; autorzy:] Z. Szeliga, M. Ilowiecki, ... Wwa: Państw. Wydawn. Ekonomiczne 1974, 215 s.

Tu H.K. Ludzie na Syberii, s. 130-160.

5. Dojrzałość dostępna dla wszystkich. [Reportaże]. Wwa: KAW 1977, 132 s.

6. Szcześnie Marianny Głaz. [Reportaże]. [Wwa: Iskry 1976, 239 s.]

Skład książki został na polecenie Wyd. Kultury Kom. Centr. PZPR zniszczony z powodów cenzuralnych po podpisaniu do druku (inf. autorki).

7. Zdążyć przed Panem Bogiem. [Reportaż]. Pierwodr. *Odra* 1976 nr 4-7. Wyd. osob. Kr.: WL 1977, 89 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; Wwa* 1987, wyd. 3 Kr.: WL 1989, wyd. 4 Wwa: Gamma 1992. Por. poz. 9, 13.

O Marku Edelmanie, lekarzu, dowódcy w powstaniu w getcie warszawskim w 1943.

Nagrada literacka im. T. Boya-Zeleńskiego przyznana przez ZG Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia w 1979 oraz pierwsze miejsce na ogólnoniemieckiej liście krytyków Die Besten Liste w 1992.

Przełt.: ang.: Shielding the Flame. An intimate conversation with dr. Marek Edelman, the last surviving leader of the Warsaw ghetto uprising. [Przełt.: J. Stasińska, L. Weschler. New

- York 1986, wyd. nast. pt. To outwit God zob. poz. 15. — fiń.: Kilpajuksu Isä Jumalan Kanssa. [Przel.] U. Järvinen. Helsinki 1985. — franc.: Prendre le bon Dieu de vitesse. [Przel.] P. Li. M. Ochab. Współwyd. z: M. Edelman: Le ghetto lutte pt. Mémoires du Ghetto de Varsovie. Un dirigeant de l'insurrection raconte. Paris 1983. — hebr.: Le-hadim et elokim. [Przel.] M. Taube. Jerusalem 1981. — hiszp.: Ganar a Dios. [Przel.] A. Husarska. Barcelona 1982. — holend.: God vóór zijn. [Przel.] B. Gijzel. Baarn 1980. — niem.: Dem Herrgott zuvorkommen. [Przel.] H. Schumann. Berlin 1979, 2. wyd. 2 Frankfurt am Main 1992; Schneller als der liebe Gott. [Przel.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1980. — szwedz.: Hinna före Herren Gud. [Przel.] L. Ilke. Stockholm 1982. — węgier.: Egy lépéssel az Ursten előtt. [Przel.] R. Gimes. Budapest 1981; wyd. 2 tamże 1982; wyd. 3 Debrecen 1982. — włos.: Arrivare prima del buon Dio. [Przel.] M. Meghnagi. Współwyd. z: M. Edelman: Il ghetto lotte. Roma 1985.
8. Sześć odcieni bieli. [Reportaż] Wwa: Czyt. 1978, 160 s.
9. Zdążyć przed Panem Bogiem. [Utwór sceniczny]. *Dialog* 1980 nr 3 s. 32-36. Praprem. Wwa, T. Popul. 1980.
10. Katar sienny. [Reportaż]. Kr.: WL 1981, 153 s.
Nakład został skonfiskowany i zniszczony przez cenzurę.
11. Widok z okna na pierwszym piętrze. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współaut.:] K. Kieślowski. *Dialog* 1981 nr 7. s. 5-21. Por. poz. 12.
Tytuł roboczy: Widok z okna.
12. Relacje. [Reportaż, sceniczne]. Adapt.: Z. Kucówna. Wyst. Wwa, T. Mały 1981.
Zawartość: Słowo na trzy dni: Widok z okna na I piętrze [por. poz. 11]; Ludzie może nie są źli. Dot. trzech działaczy robotniczych: L. Goździka (w 1956), J. Prokopiaka (w 1976), A. Walentynowicz (w 1980). Spektakl zdjęty z afisza w stanie wojennym.
13. Zdążyć przed Panem Bogiem. [Scenariusz telewizyjny; współaut.:] A. Brzozowski, TV 1981. Por. poz. 7.
14. Powiedz, że jestem... [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. Praprem. Wałbrzych, T. im. J. Szaniawskiego 1985.
Nagroda w ogólnopolskim konkursie na sztukę dla dzieci i młodzieży o tematyce współcz. dla teatru zawodowego lub szkolnego w 1984.
15. Sublokatorka [Powieść]. [Odbitka szrotkowa; Kr.: Znak 1982]. Wyd.: Paris: Libella 1985, 156 s. Wyd. nast.: [Kr.:] OL* 1985; [Wwa:] OW Reduta* [1986]; Łódź: Wydawn. Solidarność Walcząca* 1987; Wwa: Iskry 1989, 140 s., wyd. 2 tamże 1989.
Wyd. przygotowane w 1982 zostało skonfiskowane przez cenzurę.
Adapt. teatr.: Sublokatorka. Adapt.: J. Maciejowski. Wyst. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1989.
Przekł.: ang.: The subtenant [Przel.] J. Anders. Wyd. 1 łącznie z poz. 7 pt. The subtenant; To outwit God. Evanston Ill. 1987, wyd. 2 tamże 1992. — franc.: La sous-locataire. [Przel.] M. Carlier-Tomerska. La Tour d'Aignes 1994. — hebr.: Dajeret miszne. [Przel.] R. Szenfeld. Tel. Awiv 1989. — holend.: De Onderhuurster. [Przel.] B. Gijzel. Amsterdam 1987. — niem.: Die Untermieterin. [Przel.] A. Leszczyńska. Frankfurt am Main 1986.
16. Okna. [Powieść]. Londyn: Aneks 1987, 97 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Pokolenie* 1987; wyd. łączne z Trudności ze wstawaniem zob. poz. 18.
17. Po bajce. [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. *Scena* 1987 nr 4 s. 39-41. Praprem.: Opole, T. Lalki i Aktora im. A. Smolki 1987.
18. Trudności ze wstawaniem. [Reportaż]. [Post.] K. Dziewanowski. Wwa: Pokolenie* 1988, 99 s. Wyd. 2 łączne z Okna pt. Trudności ze wstawaniem; Okna. Wwa: Alfa 1990, 261 s.
19. Hipnoza. [Reportaż]. Wwa: Alfa 1989, 149 s.
Nagroda Warszawskiej Premiery Literackiej w 1990 oraz pierwsze miejsce na ogólnoniemieckiej liście Die Besten Liste w 1991.
Przekł.: franc.: Les retours de la mémoire. [Przel.] M. Carlier-Tomerska. Paris 1993. — holend.: Hypnose. [Przel.] B. Gijzel. Breda 1993. — niem.: Legoland. [Przel.] W. W. Rongge. Frankfurt am Main 1990. — włos.: Ipnosi e altre storie. [Przel.] C. Madonia. Firenze 1993.
20. Taniec na cudzym weselu. [Reportaż]. Wwa: BGW [1993], 173 s.
Nagroda Warszawskiej Premiery Literackiej w 1993.
Przekł.: niem.: Tanz auf fremder Hochzeit. [Przel.] H. Schumann. Frankfurt am Main 1993. — włos.: La festa non è la vostra. [Przel.] C.M. Madonia. Firenze 1995.
21. Co się stało z naszą bajką. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Twój Styl 1994, 12 s.
22. Dowody na istnienie. [Reportaż]. Pozn.: a 5 [1995], 149 s.
Wybór reportaży: w przekł.: niem.: Unschuldig für den Rest des Lebens. [Przel.] H. Schumann. Frankfurt am Main 1983. — szwedz.: Lokförare C:s föredömliga liv. [Przel.] L. Ilke. Stockholm 1993.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1989. — Wywiady: [Rozm.] T. Burek *Kontakt** 1986 nr 9; Mój normalny głos. [Rozm.] E. Polak *Arka** 1986 nr 15; Opisuje świat jaki był i jaki jest, i nie zadaje pytań dlaczego. [Rozm.] E. Grygiel i Z. Skrok. *Nowe Książki* 1993 nr 7.
LP (red):
E. Rodé: Prywatne obserwacje. *Nowy Wyrzaz* 1973 nr 6 [rec.: Na wschód od Arbatu]. — T. Drewnowski: Któredykolwiek biegnie. *Polityka* 1977 nr 50 [rec.: Zdążyć przed Panem Bogiem]. — J. Doliński: Iluminacje H.K. *Życie Lit.* 1978 nr 28 [rec.: Sześć odcieni bieli]. — [Zdążyć przed Panem Bogiem]: T. Lubiński: Bohater przemawia ostatni. *Kultura* 1978 nr 6; O reportażu H.K. „Zdążyć przed Panem Bogiem” Rozmowa z K. Kąkolewskim. [Rozm.] M. Łukaszewicz. *Nowe Książki* 1978 nr 6; K. Koźniewski: Byłe nie na bezczec... *Literatura* 1978 nr 5. — Z. Mentzel: Ciemniejszy odcień bieli. *Polityka* 1978 nr 38 [rec.: Sześć odcieni bieli]. — [Zdążyć przed Panem Bogiem]: A. Pawelczyńska: Wątek życia i osnowa śmierci. *Kultura* 1978 nr 6; M. Szpakowska: Wbrow wyrokowi. *Twórczość* 1978 nr 3. — [Sublokatorka]: J. Katz-Hewetson: Igraszki formy z tragedią. *Kultura*, Paryż 1985 nr 12; T. Burek: Zazdrość ci twojej jasności. *Kult. Niezależna** 1986 nr 24/25; A. Drawicz: Przedobronne. *Kult. Niezależna** 1986 nr 22/23; M. Rajczak: „Czy człowiek jest skazany na ciemność”. *Odra* 1986

nr 10; A. Kochańczyk. *Akcent* 1987 nr 3; J. Walc: Pozostać sublokator. *Krytyka** 1987 nr 22. — Żeby zapisywać. Spotkania z H.K. [Oprac.] A. Tuszyńska. *Więź* 1988 nr 69. — Z. Bienkowski. Mesjasz nie przyszedł. *Tyg. Kult.* 1989 nr 41 [rec.: Sublokator]. — [Zdażyć przed Panem Bogiem.] Krajobraz pamięci i niepamięci. Wypowiedzi: W. Brandt, J. Jewtuszenko, P. Vidal-Naguet. [Przel.] A. Krzemiński, A. Arciuch, J. Perlin. *Polityka* 1989 nr 18; [A. Kowalczyk] (ak). LP* po 1939 roku. *Wwa* 1989; T. Todorov: Wybór sposobu umiarnia. *Kult. Niezależna* 1989 nr 49; M. Błaszczak. *Odra* 1990 nr 7. — M. Ratajczak: Najwyższy wymiar. *Odra* 1990 nr 3. — W. Maciąg: Trywialne uwagi o książkach H.K. *Dekada Lit.* 1991 nr 8. — M. Maliszewski: H.K.: Zdażyć przed Panem Bogiem. W tegoż: *Literatura faktu*. Wańkiewicz, Moczarski, Krall, Kapuściński. *Wwa* 1991. — [Taniec na cudzym weselu.] A. Boniecki: Pan Bóg w tańcu na cudzym weselu. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 16; A. Krzemiński: Nam samym ta pamięć potrzebna. *Polityka* 1993 nr 16. — D. Słowińska: Historia z pamięci w „Zdażyć przed Panem Bogiem” H.K. *Polonistyka* 1993 nr 4. — M. Kisiel: Los jako pamięć. *Wiad. Kult.* 1994 nr 20. — M. Ratajczak: Wygnani z raju, wygnani z ludzkości. *Odra* 1994 nr 3 [rec.: Taniec na cudzym weselu.]

B.M.

KRASICKI Jerzy

ur. 1927

Prozaik, dramaturg.

Urodzony 8 listopada 1927 w Łucku; syn Jana Krasickiego, adwokata, i Sabiny z domu Siudak, nauczycielki liceum. Do 1939 mieszkał w Łucku. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i uczęszczał na tajne komplety gimnazjalne i licealne. Był członkiem Szarych Szeregów. Po wojnie w lipcu 1945 zdał maturę w Liceum im. Królowej Wandy w Krakowie. Od tegoż roku studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1951 uzyskał magisterium. Równocześnie studiował w Szkole Dramatycznej w Krakowie. Debiutował w 1946 wierszem pt. „Tam idźcie!”, drukowanym w piśmie *Dziennik Zachodni* (nr 22). W 1947 należał do zespołu redakcyjnego krakowskiego tygodnika *Młoda Rzeczpospolita*, w którym ogłaszał wiersze, utwory prozą, artykuły i opublikował pierwszy utwór dramatyczny pt. „Ostatnie dni”. Po ukończeniu w 1948 Szkoły Dramatycznej występował do końca 1951 w Teatrze Śląskim im. S. Wyspiańskiego w Katowicach. W 1951 ożenił się z Ewą Talko-Porzecką, artystką plastykiem. W następnych latach pracował jako aktor w Teatrze Polskim w Poznaniu (od stycznia 1952 do kwietnia 1954) oraz w Teatrze Rozmaitości w Krakowie (od maja 1954 do września 1968). Był aktywnym działaczem związków zawodowych w teatrach i brał udział w akcjach odczytowych organizowanych przez ZLP, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej i Domy Kultury. Zajmował się nadto rzeźbą artystyczną w drewnie. W 1959 opublikował w *Życiu Literackim* (nr 24) opowiadanie pt. „Przepsać”, które uważa za właściwy debiut literacki. W 1962 został członkiem ZLP. W grudniu 1969 objął funkcję kierownika artystycznego i zastępcy dyrektora

Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Imprez Estradowych w Krakowie, gdzie pracował m.in. jako reżyser w Teatrze Małych Form (do 1975). W 1975-78 był kierownikiem artystycznym i instruktorem żywego słowa w krakowskim Pałacu Młodzieży. W 1978 przeszedł na rentę. Od 1980 wchodził w skład zarządu Oddziału Krakowskiego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1989 został członkiem Polskiego PEN Clubu i SPP. Odbył liczne podróże, m.in. do Tanzanii, Kenii, Sudanu, Egiptu, Algierii, Mongolii, USA, Meksyku, Peru, Boliwii, Izraela. Odznaczony Medalem Wojska (1948), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1973), Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Krzyżem Armii Krajowej (1986). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ostatnie dni. Trzyaktowy reportaż z okupacji niemieckiej. *Młoda Rzeczpospolita* 1947 nr 17-24.

Utwór nagrodzony w ogólnopolskim konkursie młodzieżowym tygodnika *Młoda Rzeczpospolita* w 1946.

2. Tamten brzeg. [Opowiadania]. *Wwa*: Iskry 1961, 162 s.

Zawartość: Przepsać; Tamten brzeg; Bajka; Ślady miłości; Gwiazdy spadają wieczorem.

Opowiadanie pt. Tamten brzeg zostało nagrodzone w konkursie marynistycznym w 1959.

3. Z tej samej gliny. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1961 nr 161-218. Wyd. osob. *Wwa*: Iskry 1961, 258 s. Wyd. 2 tamże 1962.

4. Był sobie król. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. *Praprem. Kr.*, T. Kameralny 1962.

5. Emilia i nieznamy. [Powieść]. *Kr.*: WL 1962, 196 s.

6. Oby żył wiecznie. Dramat w 3 aktach. *Praprem. Kr.*, T. Rozmaitości 1963.

7. Granica milczenia. [Powieść]. *Gaz. Krak.* 1965 nr 55-125.

8. Niedostatecznie z zachowania. [Montaż sceniczny]. *Praprem. Kr.*, T. Rozmaitości 1965.

9. Nieoczekiwany gość. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. TV 1965.

10. Za nasze winy i wasze. Sztuka współczesna w 2 aktach. *Dialog* 1965 nr 2 s. 5-37. *Praprem. Rzeszów*, T. im. W. Siemaszkowej 1965.

Praprem. oficjalna pt. „Kobiety stamtąd”. *Kr.*, T. im. J. Słowackiego 1966.

11. Rocznicą ślubu. [Utwór dramatyczny]. TV 1967. *Druk Teatr Pol. Telew.* 1968 nr 6.

Przeł.: bułg. Godišnina ot svatbata. [Przeł. z ros.] S. Dżerekarowa. Wyd. łącznie z: A. Baranga: Badi rozumem, Kristofor; G. Trifonov: Sose prez gorata. *Solija* 1969. — ros. Godovščina svad'by. [Przel.] V. Čestnyj. Moskva 1968.

12. Szachiści. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. TV 1969.

Przekł. ros.: Śachmatisty. Wyd. wspólnie z: Z. Skowroński. Maestro. Moskwa 1969.

13. Po prostu młodzi. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 285 s.

14. „... Wymierzają nam.” (Sztuka telewizyjna). *Dialog* 1970 nr 10 s. 5-16.

15. Poczekalnia. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1971 nr 3 s. 28-38.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie na współczesną sztukę sceniczną ogłoszonym przez CRZZ, Centr. Ośrodek Kultury i *Scenę* w 1971

16. Długa podróż. [Powieść]. Kr.: WL 1982, 258 s.

17. W butach i na bosaka. [Reportaż]. Kr.: WL 1982, 288 s.

18. Boczny tor. [Powieść]. Wwa: Iskry 1985, 330 s.

19. W świętym mieście Puri. [Opowieść]. Wwa: Verbinum 1988, 166 s.

20. Wielki ptak. [Powieść]. Kr.: CD International Editors 1992, 578 s.

Adaptacja

1. J. London: Nocna przygoda. Adapt. noweli „Zdarzenie” ... Wyst. Kr., T. Młodego Widza 1955.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1978, 1988, 1995. — SWPP 2 (M. Brykałska). — PP (M. Brykałska).

[Tamten brzeg.] B. Daneć: Pochwała funkcjonalności. *Twórczość* 1961 nr 11; A. Drawicz: Sztuka znalezienia równowagi. *Sztand. Młod.* 1961 nr 170; S. Grochowiak: O pięknej sztuce grania w masce. *Nowa Kult.* 1961 nr 48; A. Klimowicz: *Nowe Książ.* 1961 nr 12; W. Maciąg: W kręgu „obcych”. *Życie Lit.* 1961 nr 34. — [Iz tej samej gliny.] A. Kijowski: Naprawdę: powieść współczesna. *Prz. Kult.* 1962 nr 5; A. Klimowicz: Siędem kobiet w czystcu. *Nowa Kult.* 1962 nr 12; M. Wyka: *Twórczość* 1962 nr 6; H. Zaworska: To samo życie. *Współczesność* 1962 nr 7; S. Zieliński: Próba inwentaryzacji. *Nowe Książ.* 1962 nr 2. — [Emilia i nieznamy.] R. Marszałek: Nibyromans K. *Nowe Książ.* 1963 nr 11; S. Stanuch: Kłopoty z realizmem. *Współczesność* 1963 nr 8; Z. Starowiejska-Morstinowa: Z notatnika recenzenta. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 19. — J.P. Gawlik: Za czyje winy. *Życie Lit.* 1966 nr 9 rec. Za nasze i wasze winy. — S. Stanuch: Dokąd wzłata młodość. *Dz. Pol.* 1970 nr 254 rec.; Po prostu młodził. — T. Wach: Chłopiec z poprawczaka i bezdzietni artyści. *Nowe Książ.* 1985 nr 10 rec.; Boczny tor. — [Wielki ptak.] N. Gross: Pod skrzydłami opatrności. *Nouy Kur.*, Izrael 1993 nr 2 s. 8 X; J.J. Szczepański: Wielki zamysł. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 17; Z. Zarebianka: Apokryf, hagiografia, parabola? *Dekada Lit.* 1993 nr 19. **J.Z.**

KRASIŃSKI Edward

ur. 1933
Pseud.: E.K.; J.W.; Jan Wiśniewski.
Teatrológ.

Urodzony 10 stycznia 1933 w Kazimierówce (woj. radomskie) w rodzinie rolników; syn Antoniego Krasińskiego i Marianny z Muchów. Ukończył Liceum Ogólnokształcące im. J. Kochanowskiego w

Radomiu. Od 1951 studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1951/52 pracował równocześnie w Bibliotece im. H. Łopacińskiego jako bibliotekarz. W czasie studiów współpracował też z Teatrem Akademickim. Debiutował w 1954 artykułem o G. Papinim pt. „Człowiek odnaleziony”, opublikowanym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 4). Po uzyskaniu magisterium w 1955 rozpoczął współpracę z Instytutem Sztuki (IS) PAN w Warszawie — wykonywał prace zlecone dla Pracowni „Słownika biograficznego teatru polskiego”. Od 1956 był zatrudniony na etacie asystenta w archiwum teatralnym, a następnie w Pracowni „Słownika biograficznego teatru polskiego” IS, z którą współpracował jako autor i recenzent także po odejściu z Instytutu w 1959. Artykuły i recenzje na temat historii teatru polskiego XX w. publikował m.in. w *Pamiętniku Teatralnym* (od 1957; tu m.in. wspólnie ze Zbigniewem Raszewskim i Jerzym Timoszewiczem, pod pseud. Jan Wiśniewski, przegląd „Historia teatru polskiego w czasopiśmie”, część „Wywiady. Jubileusz. Wspomnienia pośmiertne” 1958 z. 1, 3/4, 1959 z. 4, 1961 z. 1, 3, 1962 z. 2), *Teatrze* (1958-77), *Le Théâtre en Pologne* (1966-68, przegląd wydawnictw). W 1958-60 wykładał historię literatury powszechnej w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej. W 1959 podjął pracę w Redakcji Polonistycznej Państwowego Wydawnictwa Naukowego, gdzie redagował również książki z zakresu historii sztuki. W 1960 został członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). Od 1964 pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym (PIW) na stanowisku starszego redaktora w Redakcji Teatralnej (do 1970). W 1967-79 był nadto kustoszem w Muzeum Teatralnym. W 1968 nawiązał współpracę z czasopiśmie *Dialog* (tu w 1981-94 prowadził dział „Z archiwum”). W 1970-75 był kierownikiem Redakcji Teatralnej Wydawnictw Artystycznych i Filmowych (do 1975). Następnie do 1982 kierował Redakcją Historii Teatru w PIW. W 1976 uzyskał w IS PAN stopień doktora na podstawie pracy „Warszawskie sceny 1918-39” (promotor prof. Zbigniew Raszewski). W 1977-83 (z przerwą) prowadził wykłady i seminarium na Wydziale Wiedzy w warszawskiej Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. W 1981 wyjechał do USA w poszukiwaniu materiałów do monografii A. Szyfmana; po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce przedłużył pobyt, otrzymawszy stypendium amerykańskie na prace w archiwum Jana Lechonia w Nowym Jorku. Do kraju powrócił w czerwcu 1982 i podjął pracę w IS jako kierownik Zespołu Dokumentacji Teatru i Zbiorów Specjalnych. W 1984 habilitował się na podstawie pracy monograficznej o S. Jaraczu i w 1986 otrzymał w IS stanowisko docenta. W 1987 został członkiem

Komitetu Nauk o Sztuce PAN. W 1990 objął funkcję zastępcy dyrektora do spraw naukowych IS. W 1992 otrzymał tytuł profesora. W 1993 został redaktorem naczelnym *Pamiętnika Teatralnego*. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1979) i Złotą Odznaką „Za Opiekę nad Zabytkami” (1982). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Edmund Wierciński 1899-1955. Wystawa w Państwowym Teatrze Polskim. Wwa: Wydawn. T. Pol. 1956, 43 s.

Zawiera szkic biograficzny, wykaz ról i sztuk reżyserowanych.

2. Edmund Wierciński. [Monografia]. Wwa: PIW 1960, 134 s.

3. Wanda Siemaszkowa. [Monografia]. Wwa: PIW 1963, 189 s.

4. Teatr Jaracza. Ateneum 1928-1939. [Monografia]. Wwa: PIW 1970, 316 s.

5. Stefan Jaracz. [Monografia]. Wwa: PWN 1976, 207 s. Por. poz. 7.

6. Warszawskie sceny 1918-1939. Wwa: PIW 1976, 351 s.

Zawartość: U progu niepodległości; Miejskie teatry dramatyczne; Teatr Szyfmana; Towarzystwo Krzewienia Kultury Teatralnej; Teatr Wielki; Prywatne teatry dramatyczne, Przybytki lekkiej muzy; Dwadzieścia lat teatru; Postowie. Nagroda warszawianistyczna „Za Wybitną Pozycję wśród Warszawianów Okresu 1976/77”.

7. Stefan Jaracz. [Biografia]. Wwa: PIW 1983, 576 s. Por. poz. 5.

Nagroda „Teatralna Książka Roku” przyznana przez Polski Ośrodek Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) w 1983.

8. Leon Schiller w Teatrze Polskim w 1917-1952. W setną rocznicę urodzin (14 III 1887). Wwa: Wydawn. T. Pol. 1987, 48 s.

Zawiera także listy L. Schillera z l. 1949-1952.

9. Teatr Polski Arnolda Szyfmana 1913-1939. [Monografia]. Wwa: PWN 1991, 335 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych, m.in.: Kronika teatralna Heleny Buczyńskiej. W: Jubileusz 40-lecia pracy artystycznej Heleny Buczyńskiej. Wwa 1957 s. 27-52. — Wyspiański na scenach polskich. Przegląd dat i faktów. *Pam. Teatr.* 1957 z. 3/4 s. 631-645. — Repertuar Teatrów Miejskich we Lwowie za dyrekcji Wilama Horzycy 1932-1937. Wybór. *Pam. Teatr.* 1960 z. 1 s. 12-38. — Teatr polski w Wilnie, w Białymstoku i we Lwowie (1939-1945). *Pam. Teatr.* 1963 z. 1/4 s. 249-270. — Wojenne lata Jaracza. *Pam. Teatr.* 1965 z. 2 s. 199-221. — Fredrowska kampania Jaracza. *Dialog* 1968 nr 1 s. 120-130. — Teatr Artystów. *Pam. Teatr.* 1968 z. 3 s. 385-395. — Sprawy dyscyplinarne i sąd Związku

(1919-1939). *Pam. Teatr.* 1968 z. 3 s. 361-372. — Teatr Melodram Leona Schillera. Warszawa 1931. *Pam. Teatr.* 1970 z. 4 s. 471-486. — Życie teatralne Warszawy w okresie międzywojennym. Cz. 1. Lata 1918-1928; cz. 2. Lata 1929-1935. W: Warszawa II Rzeczypospolitej 1918-1939. Z. 4-5. Wwa 1972, 1973 s. 41-124; 71-152. — 50 lat Teatru Ateneum 1926-1978. W: Teatr Ateneum im. Stefana Jaracza w Warszawie 1928-1978. Wwa 1978 s. 5-27. — Arnold Szyfman. Kronika życia i działalności. *Pam. Teatr.* 1982 z. 1/4 s. 5-45. — Szklane domy Mieczysława Rulikowskiego. U początków powojennej nauki o teatrze. *Pam. Teatr.* 1983 z. 4 s. 483-518. — Czterdzieści lat „Pamiętnika Teatralnego”. *Dialog* 1992 nr 11 s. 114-123. — Teatry żydowskie w Warszawie między wojnami (1918-1939). *Pam. Teatr.* 1992 z. 1/4 s. 313-344. — Zbigniew Raszewski. Kronika życia i działalności. *Pam. Teatr.* 1993 z. 3/4 s. 345-424.

Prace redakcyjne

1. T. Boy-Żeleński: Pisma. Red. H. Markiewicz. *Objaśn. ...* T. 25-28. Wwa: PIW 1968-1975.

T. 25. Reflektorem w serce. Romanse cieniów. (Wrażenia teatralne). Oprac. Jan Kott. *Objaśn. ...* J. Stradecki. 1968;

T. 26. Perfumy i krew; Krótkie śpięcia. Wrażenia teatralne. *Objaśn. ...* J. Stradecki. 1969;

T. 27. Murzyn zrobił... (Wrażenia teatralnych seria siedemnasta). *Objaśn. ...* J. Stradecki. 1970.

T. 28. 1001 noc teatru. Wrażenia teatralnych seria osiemnasta. *Objaśn. ...* J. Stradecki. 1975.

2. Listy Juliusza Osterwy. Zebrała E. Osterwianka. Wstęp: J. Zawieyski. Red. ... Wwa: PIW 1968, 418 s.

3. Wyspiański w Warszawie. Wystawa. [Katalog]. Wwa: Min. Kultury i Sztuki, T. Wielki, Muzeum Teatr. 1969, 32 s.

4. Listy Gabrieli Zapolskiej. Zebrała S. Linowska. Red.: M. Fik, ... T. 1-2. Wwa: PIW 1970, 982 + 818 s.

5. Arnold Szyfman 1882-1967. *Pam. Teatr.* 1982 z. 1/4, 564 s.

Rocznik monograficzny pod red. E.K.

6. O teatrze i dramacie. Studia, przyczynki, materiały. Red. ... Wr.: Ossol. 1989, 473 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1995.

[Wanda Siemaszkowa:] A. Grodzicki. *Nowe Książ.* 1963 nr 10; T. Terlecki. Roman i Siemaszkowa. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 30. — [Teatr Jaracza:] J. Kłossowicz. Jaracz. *Współczesność* 1970 nr 18; M. Dąbrowski. Rzecz o teatrze Jaracza. *Nowe Książ.* 1971 nr 11; B. Lasocka. Pamięć i legenda Jaracza. *Mies. Lit.* 1971 nr 11. — A. Żurowski. Aktor nieznan. *Teatr* 1976 nr 21 [dot. obu książek o S. Jaracz]. — [Warszawskie sceny 1918-1939:] M. Fik: Teatr między wojnami. *Polityka* 1976 nr 48; A. Hausbrandt: W kontekście epoki. *Nowe Książ.* 1976 nr 23; Z. Greń: Warszawa. *Życie Lit.* 1977 nr 42; Z. Jasińska: Teatr-przedsiębiorstwo czy przedsięwzięcie. *Więź* 1977 nr 2; S. Marczak-Oborski: Wielki i wesoly teatr warszaw-

ski. *Pam. Teatr* 1977 z. 3. — [Edmund Wierciński.] M. Prusak: Książki E.K. czyli o metodzie. *Dialog* 1980 nr 1 [dot. też: Wanda Siemaszkowa; Stefan Jaracz; Warszawskie sceny 1918-1939]; T. Terlecki; „Orzeł” Reduty. W teoz. Rzeczy teatralne. Wwa 1984. — [Stefan Jaracz. 1983.] E. Baniewicz-Wielki Jaracz. *Teatr* 1984 nr 4; M. Bojarska: Jaracz osobny. *Nowe Książ* 1984 nr 8; Z. Chojnacki: Majster. *Mies. Lit.* 1984 nr 5; Z. Greń: Źródła. *Zycie Lit.* 1984 nr 2. — B. Klukowski: Instytucja z charakterem, człowiek z pasją. *Nowe Książ* 1993 nr 2 [rec.: Teatr Polski Arnolda Szyfman].

J.Z.

KRASIŃSKI Janusz ur. 1928

Pełna forma nazwiska: Krasny-Krasiński.

Prozaik, dramatopisarz, autor słuchowisk radiowych, reportażysta.

Urodzony 5 lipca 1928 w Warszawie; syn Franciszka Krasnego-Krasińskiego, właściciela firmy obuwniczej, i Zofii z Sieczkowskich. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie. Od 1941 należał do Szarych Szeregów. Po powstaniu warszawskim 1944 przeszedł przez obóz w Pruszkowie, następnie został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a po miesiącu przeniesiony do obozu Flossenbürg-Hersbruck pod Norymbergą. W końcu marca 1945 został ewakuowany pieszym transportem do Dachau. Po wyzwoleniu w kwietniu 1945 przebywał przez dwa lata w amerykańskiej strefie okupacyjnej w Niemczech (Monachium, Wildfleken pod Fuldą, Mannheim); uczył się w szkole średniej i służył w Polskich Oddziałach Wartowniczych. W 1947 powrócił do kraju. W tymże roku został aresztowany pod zarzutem działalności na rzecz wywiadu amerykańskiego i skazany na piętnaście lat więzienia (przebywał w więzieniu we Wronkach i Rawiczu). W maju 1956 zwolniony wskutek rewizji procesu i amnestii, powrócił do Warszawy. W tymże roku debiutował wierszem „Karuzela” w tygodniku *Po prostu* (nr 39) i opowiadaniem „Potworek” w tygodniku *Przegląd Kulturalny* (nr 49). W następnych latach oprócz prozy i reportaży uprawiał twórczość dramatyczną i radiową. Pracował zarobkowo m.in. w drukarni i jako tragarz. W 1957 ożenił się z Anną Gorzkowską, recenzentką (rozwód 1963). Od 1960 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1963 został członkiem Zarządu Głównego ZLP i pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Domów Pracy Twórczej. Współpracował z Polskim Radiem; był członkiem zespołu redakcyjnego Teatru Polskiego Radia (1960-66). W 1964 ożenił się z Barbarą Stramik, muzykiem. W 1965 został przyjęty do Polskiego PEN Clubu. Współpracował z redakcją dwutygodnika *Współczesność* (1958-63, 1965-66, 1968, 1969), należał do Rady Artystycznej Studenckiego Teatru „Hybrydy” (1965) oraz prowadził dział prozy w tygodniku *Kultura* (1966-75). W 1967 otrzymał nagrodę im. S. Piętaka.

W 1971-83 był wiceprezesem Klubu Dramatopisarzy przy ZLP. W 1974 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową i telewizyjną. W 1975 wszedł w skład redakcji miesięcznika *Dialog*. W tymże roku został recenzentem i doradcą Zespołu Filmowego „Iluzjon” (do 1979). W 1978-80 był wiceprezesem Zarządu Głównego ZLP. W 1983 został członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI); w 1987-90 był przewodniczącym Polskiej Sekcji Dramatopisarzy, od 1993 jest członkiem zarządu i Stowarzyszenia Filmowców Polskich. Od 1991 jest członkiem zespołu redakcyjnego czasopisma *Théâtre en Pologne*. Za całokształt twórczości, ze szczególnym uwzględnieniem powieści „Na stracenie”, otrzymał nagrodę Fundacji im. W. i N. Turzańskich w 1992. W 1995 został członkiem Stowarzyszenia Pracowników Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974) i Złotą Odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Haracz szarego dnia. [Powieść]. Wwa: Pax 1959, 199 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1973. Por. poz. 25.

2. Przerwany rejs „białej marianny”. [Reportaże z Polskil. Wwa: Iskry 1960, 141 s. Przedr. zob. poz. 17.

Nagroda Literacka Młodych Kom. Centr. ZMS i *Sztand. Młod.* w 1961.

3. Jakie wielkie słońce. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1962, 220 s.

Zawartość: Pulower, Papak Jorge Tarantuli; Espia; Potworek; Jakie wielkie słońce ...; Medico; Gdybyś poszedł pierwszy ...; Tunel; Okno nad werandą; Sędziów trzystu czterdziestu dziecięciu; Tułaczki mórg; Kordonek; Autostop; Maliny; Kintoki.

4. Kwatery. (Słuchowisko). *Dialog* 1962 nr 3 s. 16-25. Praprem. pt. Stworzenie świata (z podtyt. Partyzancka opowieść w 1 akcie) wyst. łącznie z: S. Grochowiak: Partita na instrument drewniany i J. Janicki: Oratorium Wwa, T. Ateneum „Scena 61” 1962. Radio 1962. TV 1964. Wyst. osob.: Zabrze, T. Nowy 1964. Przedr. w: *Mater. Repert.* 1969 nr 1 s. 37-55; Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970 s. 183-222 oraz zob. poz. 15, 20.

II nagroda w konkursie Pol. Radia na słuchowisko radiowe z okazji 20. rocznicy powstania PPR.

5. Obcy ludzie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1963.

6. Trzeci horyzont. [Reportaże z Polskil. Wwa: Iskry 1964, 137 s. Przedr. zob. poz. 17.

Adapt. teatr. min. reportażu Moryc i podpalacze pt. Filip z prawdą w oczach zob. poz. 12.

7. Czapa. (Komedia stereofoniczna). *Dialog* 1965 nr 6 s. 5-17. Praprem. pt. Śmierć na raty.

Wwa, Studencki T. Hybrydy. Scena Dramatu 1965. Radio 1966 pt. Czapa czyli Śmierć na raty. TV 1980. Przedr. w: Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970 s. 143-182 oraz zob. poz. 15.

Nagroda Nike Warszawska w Studenckim T. Hybrydy w 1966. Przekł.: ang.: Radio BBC 1968, — jap.: 1968, — niem.: Die Kappe oder Tod auf Raten. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main [ok. 1977], — ros.: [Przeł.] I. Szerbakowa. Wyst. Moskwa, T. im. A.S. Puszkina 1989, — słowac.: „Frak” alebo Smrt’ na splátky. [Przeł.] J. Sedlak. Wyst. TV Bratislava 1969. Wyd. Bratislava 1970.

8. Wózek. Scenariusz filmowy. Ekran. 1965. Por. poz. 9. Przedr. zob. poz. 20.

Cz. 3 serialu filmowego w 6 odcinkach pt. Dzień pierwszy, dzień ostatni.

9. Wózek. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 137 s. Wyd. 2 tamże 1979. Por. poz. 8.

Złota Odznaka TPPR w 1967.

Przekł.: niem.: Der Karren. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1970. Realizacje radiowe w 1969 w przekł. ang., czes., holend., jap. [Inf.: *Polish Literature*, Wwa 1969 nr 6 s. 63].

Adapt. radiowa: Radio 1968.

10. Wkrótce nadejdą bracia. (Mało prawdopodobny dramat w dwóch aktach). *Dialog* 1967 nr 12 s. 5-31. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1968. Radio 1968. Przedr. zob. poz. 15, 20. Por. poz. 26.

11. Bariera dźwięku. Scenariusz filmowy. TV 1968. Por. poz. 13 oraz Słuchowiska radiowe. Przedr. zob. poz. 20, 24.

12. Filip z prawdą w oczach. (Dramat ucieszny w 13 obrazach). *Dialog* 1968 nr 7 s. 5-35. Praprem. Nowa Huta, T. Lud. 1969. Radio 1969. Przedr. w: Teatr wyobraźni. Wwa 1969 s. 175-223; *Scena* 1981 nr 8 s. 38-48 zob. też poz. 20. Por. poz. 6.

Przekł.: czes.: Filip z prawdu v očích. [Przeł.] R. Mecnarowski. Praha 1977, powiel., — estoń.: wyst. Tallin 1971, — niem.: Filip mit der Wahrheit in der Augen. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main [1970], powiel.

13. Skarga. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1968, 138 s.

Zawartość: Bariera dźwięku [por. poz. 11]; Interpretacja; Dojazd na Kielbasniczą; Nim zjadę w dół ...; Skarga.

14. Śniadanie u Desdemony. Sztuka w 2 aktach. Praprem. Wwa, T. Lud. 1971, Druk *Dialog* 1971 nr 9 s. 29-59; *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 4 s. 33-57, *Teatr Pol. Telew.* 1975 nr 2 s. 5-40, Radio 1971. TV 1992. Przedr. zob. poz. 15, 20.

Przekł.: franc.: Petit déjeuner chez Desdémone. [Przeł.] M. Lachère. *Avant-Scène*, Paryż 1981 nr 658. Wyst. Paryż, T. Carré Silvia Monfort 1981; [Przekł. i adapt.] G. Woda, M. Lachère. TV Szwajcaria 1973. [Inf.: I. Kellner. *Teatr* 1973 nr 3 s. 25], — niem.: Ein Frühstück bei Desdemona. [Przeł.] A. Woldan. Wyst. Litz, Stadis T. 1987.

15. Czapa i inne dramaty. Wwa: PIW 1973, 469 s.

Zawartość: Kwatery. (Dramat w jednym akcie) [poz. 4]; Wkrótce nadejdą bracia. (Mało prawdopodobny dramat w dwóch aktach) [poz. 10]; Śniadanie u Desdemony. (Sztu-

ka w dwóch aktach) [poz. 14]; Filip z prawdą w oczach. (Dramat ucieszny w trzynastu obrazach) [poz. 12]; Czapa czyli Śmierć na raty. (Dramat wiśielczy w dwóch aktach) [poz. 7].

16. Kochankowie z klasztoru Valdemosy. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1973. Druk z podtyt.: Romanca w stylu hiszpańskim w 3 aktach. *Dialog* 1974 nr 6 s. 6-47. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1980, 116 s. Przedr. zob. poz. 20, TV 1995.

17. Żywiół dotąd nie znany. [Wybór reportaży]. Wyd. 2 [!] Wwa: Iskry 1973, 302 s.

Zawiera reportaż z poz. 2, 6.

18. Zapamiętaj imię swoje. Scenariusz filmowy. [Współautorzy:] E. Bryll, S. Kołosow. Ekran. 1974. Przekł. ros. Pomni imja svoe. Moskwa 1976.

19. Grzech Antoniego Grudy. Scenariusz filmowy na motywach opowiadań H. Worcella. [Współaut.:] W. Adamek, J. Sztwiertnia. Ekran. 1975.

20. Śniadanie u Desdemony. [Słuchowiska radiowe i dramaty]. Pośl.: W. Billip. Wwa: Wydawn. RTV 1976, 273 s.

Zawartość: Na drodze [Radio 1967]; Butelka; Zdjęcie [Radio 1967]; Światło na redzie; Kwatery [poz. 4]; Bariera dźwięku [poz. 11]; Wózek [poz. 8]; Filip z prawdą w oczach [por. poz. 12]; Czapa [poz. 7]; Interpretacja [poz. 13]; Wkrótce nadejdą bracia [poz. 10]; Śniadanie u Desdemony [poz. 14]; Kochankowie z klasztoru Valdemosy [poz. 16].

21. Syn Wallenroda. [Fragm. scenariusza film. Powst. ok. 1978]. Druk fragm. *Ekran* 1978 nr 29-31. Por. poz. 22.

Trzeci odcinek serialu o S. Schwallenbergu.

22. Syn Wallenroda. [Powieść]. *Tryb. Rob.* 1979 nr 252-292, 1980 nr 1-45. Wyd. osob. Wwa: KAW 1980, 382 s. Por. poz. 21.

Przekł. ros. Syn Wallenroda. [Przeł.] M. Vastieva, L. Volgina. Moskwa 1985.

23. Wściekły. Scenariusz filmowy na motywach opowiadania J.R. Milicza; R. Załuski. Dialogi ... Ekran. 1979.

24. Gdybyś poszedł pierwszy. [Wybór opowiadań]. Kr.: WL 1983, 125 s.

Zawartość: z poz. 3: Potworek; Jakie wielkie słońce ...; Gdybyś poszedł pierwszy ... — z poz. 13: Bariera dźwięku; Dojazd na Kielbasniczą; Skarga.

25. Haracz szarego dnia. Scenariusz filmowy: ..., R. Wionczek. Ekran. 1983. Por. poz. 1.

26. Wkrótce nadejdą bracia. Scenariusz filmowy: K. Kutz, ... Ekran. 1986. Por. poz. 10.

27. Na stracenie. [Powieść]. Białystok: „Versus” 1992, 313 s.

Słuchowiska radiowe por. poz. 4, 7, 9, 10, 12, 14, 16, 20 oraz m.in.: Kordonek. Radio 1957 [por. poz. 3]. — Barwy namiętności. (Tryptyk słuchowiskowy): Na drodze; Butelka; Zdjęcie. Radio 1970. — Bariera dźwięku. Radio 1962 [por.

poz. 11]. — Strip-tease. Radio 1966. — Interpretacja. Radio 1967. Druk *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 2 s. 1-8. — Drugi pogrzeb sekretarza Pużaka. Radio 1995.

Adaptacje

1. M. Nowakowski: Wesele raz jeszcze. Adapt. ... Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1979. Druk fragm. *Nowa Wieś* 1980 nr 9.

2. J. Krzyszoń: Obłąd. (Sztuka w 3 aktach). Kompozycja dramaturgiczna ... powieści J. Krzyszoń. *Dialog* 1983 nr 3 s. 52-94. Wyst. Wwa, T. Pol. 1983.

OPRACOWANIA (twybór)

Ank. 1966, 1995. — J. Krasniński: Dziura w kurtynie [Wypowiedz na wieczorne autorskim w ZLP 20 IV 1977]. *Dialog* 1977 nr 8. — Wywiady: Rozmowy o dramacie. Realizm i pozory absurdu. Rozm. J. Klossowicz. *Dialog* 1969 nr 7. — Pisanie stało się moją konspiracją. Rozm. R. Ciemiński. *Nowe Książ.* 1992 nr 5; Życie jest takie. Rozm. H. Zaworska. *Literatura* 1992 nr 10.

SWPP 2 (R. Loth) — PP (R. Loth). — LP (W. Maciąg)

[Haracz szarego dnia] S. Blaut: „Pojedziemy, moja miła, inaczej —” *Tyg. Powsz.* 1960 nr 17; S. Grochowiak: Broń ostateczna. *Współczesność* 1960 nr 3; J.J. Lipski: Mechanizm tragedii. *Życie Lit.* 1960 nr 20; W. Maciąg: Debiut z epoki heroicznej. *Twórczość* 1960 nr 5; J. Łukasiewicz: Notatki o bohaterstwie. *Więź* 1960 nr 5. — [Przerwany rejs „Białej Marianny”]. W. Billip: Kłopoty z reportażem. *Nowe Książ.* 1961 nr 9; J. Łukasiewicz: Notatki o reporterstwie. *Więź* 1961 nr 9; A. Mencwel: Metafizyka reportażu. *Współczesność* 1960 nr 10. — [Jakie wielkie słońce!] S. Grochowiak: Nazywanie świata. *Nowa Kult.* 1962 nr 32; T. Lubiński: K. w opowiadaniach. *Twórczość* 1962 nr 6; H. Zaworska: Jaka dobra książka. *Współczesność* 1962 nr 8; S. Zieliński: Czarne, smolowane drzewa. *Nowe Książ.* 1962 nr 10. — W. Maciąg: J.K. *Współczesność* 1964 nr 12. — [Trzeci horyzont.] T. Strumfi. *Współczesność* 1964 nr 8; Z. Zabicki: Zagubiony horyzont literatury. *Nowe Książ.* 1964 nr 16. — M. Sprusiński: J.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 20. — Z. Zabicki: Odkrycie rzeczywistości. W tegoż: Proza... Wwa 1966. — [Czapa.] W. Natanson: W samą porę. *Tyg. Kult.* 1966 nr 2. — [Wózek.] A. Lam: Ani na wozie, ani pod wozem. *Nowe Książ.* 1966 nr 14; J. Preger: Okrucieństwo i dyscyplina. *Twórczość* 1966 nr 8; T.J. Żółciński: Wędrowni do kresu sił. *Więź* 1966 nr 10. — [Skarga.] D. Knysz-Rudzka: Przypowieść o życiu. *Mies. Lit.* 1968 nr 10; S. Melkowski: Staranna książka. *Twórczość* 1968 nr 12; J. Pięszczachowicz. *Nowe Książ.* 1969 nr 2. — J. Kelera: Propozycje J.K. *Dialog* 1969 nr 5. — [Wkrótce nadejdą bracia!] J. Falkowski: Czekać na normalne życie. *Teatr* 1968 nr 7; M. Semil: Bracia mogą nie przychodzić. *Dialog* 1968 nr 3. — [Filip z prawdą w oczach.] E. Morawiec: Bajka o cudownym koniu. *Dialog* 1969 nr 8; W. Natanson: Filip na paradzie. *Kultura* 1969 nr 10. — Sztuki J.K. na scenach. *Teatr* 1972 nr 10. — J. Niesiołbędzki: J.K. *Scena* 1973 nr 2. — [Czapa i inne dramaty.] W. Natanson: Nowe uroki i świeże wrażenia. *Kultura* 1973 nr 16; W. Żukrowski: Sztuka oczyszczająca. *Nowe Książ.* 1973 nr 11. — W. Natanson: Teatr krystaliczny. *Kierunki* 1975 nr 23. — J. Gąsiorowski: Słuchowiska J.K. *Nowe Książ.* 1976 nr 20 [rec.: Śniadanie u Desdemony]. — S. Bardjewska: Dramaturgia radiowa J.K. *Dialog* 1977 nr 8; przedr. w teście: Muza bez legendy. Wwa 1978. — Sz. Gąsiorowski: J.K. W tegoż: Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1975. — [Syn Wallenroda.] G. Łatuszyński: Sam przeciw Rzeczy. *Mies. Lit.* 1980 nr 10/11 s. 188; W. Maciąg: Wallenrodyzm naszych czasów. *Nowe Książ.* 1980 nr 19 s. 42. — S. Bardjewska: J.K. poetyka pozornego absurdu. *Dialog* 1981 nr 11; przedr. w teście: Własna przestrzeń. Wwa 1987; przekł. franc.

Théâtre en Pologne, Wwa 1982 nr 8/10. — H. Zaworska: Popiół i zamet. *Nowe Książ.* 1992 nr 5 [rec.: Na straceni]. — S. Chwin: Wallenrodyzm szeregowca. W tegoż: *Literatura a zdrada*. Kr. 1993 [rec.: Syn Wallenroda].

J.Z.

KRASNODEBSKI Jan Paweł

ur. 1947

Poeta, prozaik.

Urodzony 12 czerwca 1947 w Bytomiu; syn Pawła Krasnodębskiego, fotografa, i Heleny z Grelów. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Bytomiu. W 1968-75 mieszkał we Wrocławiu. Debiutował w 1970 wierszami: „Ogień”, „Narodziny I”, „Imię”, „Galeria”, opublikowanymi na łamach *Odry* (nr 7/8). Opowiadania i wiersze ogłaszał w prasie literackiej, m.in. w *Poglądach*, *Nowym Wyrazie*, *Faktach*, *Życiu Literackim*. W 1973 uzyskał stypendium literackie im. T. Borowskiego. Był laureatem konkursów i turniejów literackich. W 1974 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1980 zajął się psychoterapeutycznym leczeniem choroby alkoholowej. Zawarł związek małżeński z Danutą Krzyško. Kontynuował twórczość literacką. W 1989 został członkiem SPP. Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozmowa z innym Bogiem. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1972, 68 s.

2. Dużo słońca w szybach. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1973, 156 s.

Zawartość: Przedświecie; Wódz pięjących kogutów. — Słowa: Okno; Dobre wino wytrawne; Sukces; Dużo słońca w szybach; Gałgan; Debiut; Tumor cerebri; Miłość na księżycowej pełnię; Mój przyjaciel. — Postulow: Są lepsze ptaki. Nagroda im. A. Bursy w 1973.

3. Ziółka Dla Idioty. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1975, 188 s.

Zawartość: Andante. — 3 x Dziennie; Zareczyny; Perystaltyka; Wszyscy ludzie jako bracia. — Dowolnie: według wskazań lekarza; Keinerka-nierządnicą; Najmilsze na świecie krzeselko; Akt naturalny — Bez ograniczeń; Falstart; Ziółka dla Idioty; Taki mały w środku.

4. Marsz dowolny. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1976, 174 s.

5. Piszę kobiecie. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1977, 79 s.

Zawiera cykl: Sposób użycia; Odpis listu miłostnego oraz wiersze: Wigilijne i noworoczne przez siebie życzenia; Symbol.

6. Biała mysz. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1980, 150 s.

Zawartość: Ślub; 17 milionów; Taki sobie; Automaty; Biegne; Dorota ma kota; Polski fiat 1125; Czyli człowiek; Krótka historia moich białych myszy; Klinika wysokości.

7. Ludzie biegną. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1980, 61 s.

8. Kocia łapa. [Powieść]. Kat.: Śląsk [1983], 253 s., Wyd. 2 tamże [1988].

9. Ktoregoś dnia opuszczę ten bal. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1984, 61 s.

Zawiera wiersz Samobójstwo oraz cykl: Wymiana obrączek: Z nadzieją umyję ręce

10. Odwyk. [Powieść]. Wwa: PIW 1989, 283 s.

11. Wiersze. [Wybór]. Kat.: Śląsk 1992, 191 s.

12. Beri-beri. [Powieść]. Kat.: Nakł. autora 1993, 203 s.

13. Martwy blues. [Powieść]. Kat.: Ego: SPP; Górnośląska Macierz Kultury 1994, 439 s.

14. Wielkie nic. [Powieść]. Kat.: Tow: Zachęty Kultury 1994, 228 s.

15. Buntuję się w twoich ustach. [Wiersze]. Kat.: Wr.: Nakł. autora 1995, 55 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

J. Tomaszewicz: Fascynacja patologią. *Poezja* 1973 nr 4 [rec.: Rozmowa z innym Bogiem]. — Z. Łukaszewicz: Autoportret pokolenia. *Twórczość* 1974 nr 6 [rec.: Dużo słonia w szybach]. — [Ziółka dla Idioty.] B.S. Kunda: Spod znaku Rafała Wojaczka. *Życie Lit.* 1975 nr 23, przedr. w tegoż: Dwa pejsze świata. Notatki o światopoglądach współczesnych prozaików. Wr. 1982 [dot. też: Dużo słonia w szybach]; M. Łukaszewicz: Szczęście, świeżość i coś jeszcze. *Nowe Książki* 1975 nr 21. — B. Zadura: Nie do obrony. *Twórczość* 1976 nr 11 [rec.: Marsz dowolny]. — B. Zadura: Obsesje i ziółka. *Twórczość* 1976 nr 1, przedr. w tegoż: Radość czytania. Lubl. 1980 [rec.: Ziółka dla Idioty]. — E. Zymian: Dokąd prowadzi marsz dowolny? *Nowy Wyraz* 1976 nr 6 [rec.: Marsz dowolny]. — A. Adamiak: Na granicy stanów wysokich. *Nowe Książki* 1977 nr 15 [rec.: Piszę kobiecie]. — H. Bereza: J.P.K. W tegoż: Tako układ. Wwa 1981. — L. Bugajski: Marsz bez końca. *Odra* 1981 nr 11, przedr. w tegoż: Strategia ślimaka. Szkice krytyczne. Wwa 1988 [rec.: Biała mysz]. — L. Bugajski: Pokoleniowa psychodrama. W tegoż: Następni. Wwa 1982. — L. Bugajski: Poranek cudny? *Twórczość* 1984 nr 10 [rec.: Kocia łapa]. — J. Węgiełek: J.P.K. „Odwyk”. *Więź* 1990 nr 1. — L. Bugajski: Polska awitaminoza. *Twórczość* 1993 nr 12 [rec.: Beri-beri]. — L. Bugajski: Ucieczka czyli nic. *Wiad. Kult.* 1994 nr 8 [rec.: Wielkie nic]. — J. Drzewucki: Autoportret z czasów Polski Ludowej. *Twórczość* 1994 nr 7 [rec.: Martwy blues]. — M. Orski: Po prostu dobra powieść. *Prz. Powsz.* 1994 nr 9 [rec.: Wielkie nic].

B.M.

KRASZEWSKI Tadeusz 1903-1973

Pseud.: Kr.; Stanisław Markowski; t-a-k; t.kr.; (t.kr.); (t. krasz.); T. Krasz.; Tad. Kr.; tk.; (tk.); tkr.; ver'; X. Avery; Zastępcza.

Powieściopisarz, autor książek dla dzieci.

Urodzony 12 stycznia 1903 w Kole pod Poznaniem; syn Mieczysława Jordana Kraszewskiego, urzędnika, naczelnika Izby Skarbowej, i Walerii z Mrożewskich. W czasie I wojny światowej został wraz z rodziną ewakuowany do Moskwy, następnie przebywał w Piotrogradzie, gdzie uczęszczał do gimnazjum. W 1918 powrócił do kraju. Brał ochotniczo udział w wojnie polsko-bolszewickiej

w 1920. W 1922 zdał maturę w gimnazjum w Kole, po czym studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (1923-25) i na Uniwersytecie Poznańskim (1925-28). Należał do założonej w 1928 grupy literackiej Łoza. Debiutował w 1928 wierszami „Postscriptum” i „Święta Cecylia”, opublikowanymi w poznańskim *Życiu Literackim* (nr 7). W tymże roku rozpoczął twórczość publicystyczną, drukując w piśmie *Promień*. Od 1929 był członkiem Syndykatu Dziennikarzy Polskich (wchodził też w skład zarządu). W 1929 zaczął pracować w *Kurjerze Poznańskim*, od 1931 pełnił funkcję kierownika działu kultury i sztuki (tu też m.in. codzienny felieton podp. X. Avery). W 1931 ożenił się z Walerią Pietrzyk, dziennikarką. Redagował pisma *Ilustracja Polska* (1929-31) i *Przegląd Oświatowy* (1930-32). Związany z narodową demokracją, od 1931 był sekretarzem zarządu Koła Śródmieście Stronnictwa Narodowego w Poznaniu. W 1932 występował sporadycznie w założonym przez Artura Marię Swinarskiego Klubie pod Kaktusem. W 1937-39 prowadził stały miesięczny felieton w *Tęczy*. Po wybuchu II wojny światowej wziął udział w kampanii wrześniowej jako żołnierz Wielkopolskiej Brygady Obrony Narodowej; w bitwie pod Kutnem stracił lewą rękę. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Jędrzejowie, a od 1941 w Warszawie. Brał udział w pracy konspiracyjnej. Był współorganizatorem i do czerwca 1944 wykładowcą na kursach dziennikarskich utworzonych przez tajny Uniwersytet Poznański i Stowarzyszenie Dziennikarzy Ziemi Zachodnich (współzałożyciel i wiceprezes Stowarzyszenia). Działał też w organizacji niepodległościowej Ojczyzna. Pisywał w prasie konspiracyjnej (m.in. pod pseud.: Stanisław Markowski, Tad. Kr.). Po upadku powstania warszawskiego przebywał w Częstochowie. W lutym 1945 powrócił do Poznania. Pracował do połowy 1947 w Wojewódzkim Wydziale Kultury, a następnie w Urzędzie Pełnomocnika Rządu na Zachodnim Pomorzu. W 1945-55 był członkiem zarządu Związku Zawodowego Dziennikarzy, potem SDP. Uczestniczył w organizowaniu Zachodniej Agencji Prasowej, w 1945-49 był jej dyrektorem i zastępcą redaktora naczelnego. Po likwidacji Agencji pracował do 1956 jako korektor w oddziale poznańskim Państwowych Zakładów Wydawnictw Szkolnych. W 1956 był współorganizatorem Wydawnictwa Poznańskiego i do 1957 pełnił w nim funkcję kierownika literackiego. W 1957 powrócił do pracy w reaktywowanej Zachodniej Agencji Prasowej; do własności jej w 1965 do Polskiej Agencji Interpress był jej dyrektorem i zastępcą redaktora naczelnego. Następnie pracował w Interpressie do przejścia na emeryturę w 1969. Przez trzy lata kierował Studium Dziennikarskim na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. W 1960-65 pełnił funkcję prezesa

Oddziału Poznańskiego ZLP, następnie do 1970 wiceprezesa. Działal w SDP. Był radnym m. Poznania (1958-67). W 1965 otrzymał nagrodę literacką WRN i MRN w Poznaniu (za upowszechnianie kultury), w 1967 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za przygotowanie Kongresu Kultury Polskiej, w 1972 medal 25-lecia pracy dziennikarskiej. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1961). Zmarł 4 kwietnia 1973 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dyrektor Central-Hotelu. Powieść sensacyjna. Pozn.: Druk. Pol. 1936, 249 s. (Dod. bezpłatny *Kur. Pozn.*).

2. Plemię Szarych Jastrzębi. Powieść dla młodzieży. *Poranek* 1938/1939 nr 1-39/40.

3. Św. Józef Kalasanty. 1556-1648. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1938], 32 s.

4. Skarb w starym zamku. Powieść dla młodzieży. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939, 185 s.

5. Bunt w podwórzu. [Wiersz dla dzieci]. Pozn.: Z. Gustowski [1945], [10] s.

6. Były i będą nasze. (Popularne pogadanki o Ziemiach Odzyskanych). Pozn.: Wydawn. Zach. 1946, 35 s. Wyd. nast. tamże: nakł. 2-3 1946, wyd. 4 1958.

7. Cudowny woreczek. Bajka. Pozn.: W. Wilak 1946, [14] s.

8. Przygoda roztrzepanej Ewki. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Z. Gustowski 1946, [12] s.

9. Skarżypita bez kopyta. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Z. Gustowski 1946, [12] s.

10. Robin Hood i Marianna. [Powieść]. [Cz. 1]. Obrońca wolności Robin Hood; [Cz. 2]. Marianna, żona Robin Hooda. Według starych legend i opowieści oprac. ... *Głos Wielkop.* 1948 nr 266-359 [dod. powieściowy]. Wyd. osob. Pozn.: Wydawn. Zach. i Morskie 1949, 196 + 192 s. Wyd. nast. tamże: [wyd. 2] pt.: Robin Hood czyli część pierwsza ciekawych przygód i rycerskich awantur słynnego w dawnych wiekach na angielskiej wyspie obrońcy uciśnionych, rycerza wolności Robina zwanego Hoodem i pięknej a dzielnej niewiasty Marianny Harper, która została żoną Robina, oraz całego grona ich przyjaciół zwanych przez wrogów „bandą Robin Hooda”. Według legend i powieści napisał ...; Marianna czyli część druga przygód i rycerskich awantur słynnego w dawnych wiekach obrońcy uciśnionych, mężnego Robina zwanego Hoodem oraz jego małżonki pięknej Marianny wzoru cnót niewieścich, a nie ustępującej mężom w dzielności i umiejętnościach myśliwskiego czy rycerskiego rzemiosła, a także ich przyjaciół i towarzyszy zwanych „leśnymi rycerzami”. Zebrał

i spisał ... Pozn.: WP 1958, 276 + 259 s.; wyd. 3 łączne pt. Robin Hood; Marianna, żona Robin Hooda, 1966, toż: wyd. 4 1969, wyd. 5 1978, wyd. 6 1986, wyd. 7 1987, wyd. 8 1990.

Nagroda Złote Pióro w 1967.

Adapt. scen.: Adapt.: J. Mazanek, R. Sykała. Wyst. Kr.: T. Rozmatości 1965, — adapt.: P. Cieślak, A. Koper. Olsztyn. T. im. S. Janicza 1977.

11. Stach i strach. Sceniczna rewią bajek w 3 odsłonach. Pozn.: Wydawn. Zach. 1948 [właśc. 1947], 73 s. Praprem. Kat., T. Lalek przy Woj. Domu Kultury 1953.

12. Portier Klubu Mańkutów. [Powieść]. *Il. Kur. Pol.* 1949 nr 202-273.

13. Walka z „babką”. Sztuka. Powst. 1953. Wyst. przez teatry amatorskie. — Inf. autora.

14. Katalizator. Sztuka. Powst. 1954. Wyst. przez teatry amatorskie. — Inf. jak w poz. 13.

15. Czerwona bramka. Sztuka młodzieżowa. Powst. 1955.

Wyst. przez teatry amatorskie. — Inf. jak w poz. 13.

16. Dramat w szufladzie. Sztuka młodzieżowa. Powst. 1955.

Wyst. przez teatry amatorskie. — Inf. jak w poz. 13.

17. Wóz waganów. [Powieść]. Wwa: Pax 1956, 348 s. Wyd. nast. z podtyt.: Powieść dla młodzieży; wyd. 2 Pozn.: WP 1968, wyd. 3 tamże 1973.

18. Moje przedszkole. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1957, [8] s.

19. Pan Filip z Konopi. Powieść z czasów saskich. Pozn.: WP 1964, 375 s.

20. Prosię o deszcz. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1964, [26] s.

21. Bajdy i bajki. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1969, [66] s. Przedr. zob. poz. 27.

Nagroda Srebrna Książka w 1970.

22. Skradziony gwóźdź. [Powieść]. *Głos Wielkop.* 1971 nr 23-94. Wyd. osob. z podtyt.: Powieść sensacyjna. Pozn.: WP 1972, 186 s.

23. W królestwie grzybów. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1971, 43 s.

24. Wesołe przysłowia. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1973, 46 s.

25. Dzieciół i jeź. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1976, 19 s.

Zawiera m.in. poz. 23.

26. O poznańskich koziołkach. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1977, 22 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Adapt. teatr.: Adapt. pt. Koziołki z wieży ratuszowej; L. Serafinowicz. Praprem. Pozn., T. Łalki i Aktora 1979.

27. Słoń wśród porcelany. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1990, [32] s.

Wybór utworów w przekł. słowacc.: *Veľke príhody malých zvieratiek*. Bratislava 1950.

Prace redakcyjne

1. [Pięćdziesiąt] 50 lat Poznańskiego Oddziału Związku Literatów Polskich 1921-1971. Księga jubileuszowa. Przew. kom. red. ... Pozn.: WP 1971, 194 s.

2. Poznańskie wspominki z lat 1918-1939. Red.: ... i T. Światała. Przedm.: J. Maciejewski. Pozn.: WP 1973, 609 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szafagan). — RL 1973 (J. Chudek). — WSB (M. Prazmowski).

zsm: Z awantury w awangardę. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 41 [rec.: Robin Hood i Marianna]. — [Wóz Wagantów.] M. Ryłowska. *Tyg. Powsz.* 1956 nr 15; [O. Terlecki] (dg) Przeladowany wóz. *Życie Lit.* 1956 nr 25. — [Robin Hood i Marianna.] Z. Pędziński. Opowieści zbójckie. *Nowy Świat* 1958 nr 35; [M.M. Kozłowski] MAS. Pochwała historycznego romansu. *Gaz. Pozn.* 1959 nr 8. — Z. Pędziński. O Wielkopolsce za Sasów gawęda. *Nurt* 1965 nr 2 [rec.: Pan Filip z Konopli]. — T. Trzęsłowa: T.K. *Nurt* 1966 nr 11. — J. Mańkowski. Wóz przygód pelen. *Nurt* 1969 nr 1 [rec.: Wóz wagantów]. — F. Fornalczyk. 40-lecie pracy literackiej T.K. *Kron. M. Pozn.* 1969 nr 3. — [M. Czajkowska] (mc): T.K. *Prasa Pol.* 1973 nr 7/8. — [Poznańskie wspominki] M.H. *Nowe Książki* 1973 nr 16; K. Majewski. *Prz. Zach.* 1973 nr 11/12. — A. Rogalski: Zgon T.K. *Nurt* 1973 nr 7. — G. Górnicki: T.K. *Kron. M. Pozn.* 1974 nr 3. — A. Rogalski: T.K. W tegoż: W kręgu przyjacieli. Wwa 1983. — L. Turkowski: Przyjaciel wagantów. *Expr. Pozn.* 1983 nr 236.

E.G.

KRECZMAR Jerzy 1902-1985

Pseud.: A. Pułjanowski; Andrzej Pułjanowski; Dr Chryzostom Szpak; J.K.; Q; Quidam.
Krytyk i reżyser teatralny.

Urodzony 9 października 1902 w Warszawie; syn Jana Kreczmara, dyrektora gimnazjum (zmarł 1909), i Marii z Kawieckich, urzędniczki; brat Jana Kreczmara, aktora. Od 1912 uczęszczał do prywatnej szkoły średniej w Warszawie (założonej przez ojca w 1907), w tym czasie szkoły Towarzystwa Kultury Polskiej. W 1920 wstąpił ochotniczo do wojska i brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej jako żołnierz 205. Pułku im. J. Kilińskiego. Po wojnie wrócił do szkoły i zdał w 1921 maturę. Następnie studiował filozofię, polonistykę i psychologię na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1930 złożył pracę pt. „O przenośnym znaczeniu wyrazów” (napisaną pod kierunkiem prof. Tadeusza Kotarbińskiego), uznaną za doktorską. Następnie powołany do wojska, ukończył w 1931 kurs XI w Baonie Podchorążych Rezerwy Piechoty w Śremie. Debiutował w 1931 w *Przeglądzie Filozoficznym* recenzją książki F. Mantheya „Kategoriematische und synkategoriematische Ausdrücke”. W 1932-33 odbywał dodatkowe studia pedago-

giczne na UW i równocześnie od 1932 pracował jako nauczyciel w szkołach średnich, w Państwowym Pedagogium i na kursie przygotowawczym w Szkole Nauk Politycznych. Studiował na Wydziale Sztuki Reżyzerskiej Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej w Warszawie (dyplom 1937). Od 1936 był dyrektorem Gimnazjum im. B. Limanowskiego prowadzonego przez Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci na Żoliborzu. W 1937-39 wykładał filozofię na Uniwersytecie Nauczycielskim ZNP. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej, jako dowódca kolumny taborowej w rejonie Tomaszowa Mazowieckiego, a następnie w okolicach Chełma i Włodawy. Po rozwiązaniu zgrupowania powrócił do Warszawy i starał się uruchomić szkołę na Żoliborzu. Po likwidacji przez okupanta szkolnictwa ogólnokształcącego przedostał się do Lwowa, zajętego przez ZSRR, gdzie podjął pracę w Bibliotece Ukrainskiej Akademii Nauk (dawnej bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich) jako archiwista w dziale rękopisów. Po zajęciu Lwowa przez Niemców powrócił wczesną jesienią 1941 do Warszawy. Brał udział w tajnym nauczaniu, wykładał na kompletach filozofii UW i kierował kompletami gimnazjalnymi na Żoliborzu. Uczestniczył także w organizowaniu tajnego szkolnictwa i ZNP. W czasie powstania warszawskiego przebywał na terenie Józefowa i Otwocka. Po wyzwoleniu wyjechał do Lublina, gdzie pracował dorywczo w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W 1944 debiutował jako krytyk teatralny recenzją „Wesele” w Teatrze Wojska Polskiego”, zamieszczoną w piśmie *Rzeczpospolita* (nr 118; podp. A. Pułjanowski). W 1945-46 przebywał w Łodzi, gdzie jako adiunkt wykładał filozofię na Uniwersytecie Łódzkim oraz uczył w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej. Debiutował jako reżyser teatralny w 1947 inscenizacją sztuki J.P. Sartre'a „Przy drzwiach zamkniętych”, wystawioną w Teatrze Małym w Warszawie. Po powrocie do Warszawy prowadził wykłady z filozofii na UW (do 1950), a w 1948-49 kierował nadto działem teatru w Polskim Radiu. Od 1949 był kierownikiem literackim Teatru Współczesnego w Warszawie, a w 1966-68 dyrektorem Teatru Polskiego w Warszawie (do 1973). Artykuły, eseje i felietony zamieszczał m.in. w *Teatrze* (1952-83, z przerwami; tu m.in. w 1952 fraszki podp. Dr Chryzostom Szpak, w 1952-58 cykl felietonów pt. „Stare nieprzestarzałe” podp. Quidam). Od 1949/50 do 1972 wykładał jako profesor historię teatru i dramatu polskiego i powszechnego w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. Otrzymał dwukrotnie nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za twórczość artystyczną (1965, 1971). W 1973 przeszedł na emeryturę. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955) oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Odro-

dzenia Polski (1977). Zmarł 24 lutego 1985 w Warszawie.

Twórczość

1. Polemiki teatralne. [Studia]. Wwa: Czyt 1956, 273 s.

Zawartość: I. Przeciw realistom (1952): Efekty starego teatru; Sprawa monologu; Powieść na scenie. — II. Tradycja i nowatorstwo [dot. A. Fredry] (1953): Dwie tradycje; W przymierzu z historykiem i krytykiem; Nowalanie dwudziestego wieku; Karmazyn i hołysz; Z dziejów marionetki; Tradycja nienaruszona; Szablonowi kochankowie; Krzywdy i nierówności; Złudzenia i zdobycze; Zasadzki wiersza. — III. Problematyka sceniczna „Dziadów” [A. Mickiewicza] (1955): Razem czy oddzielnie; „Tajemnicza osobistość”; „Duchów obcowanie”; „Charakter polityczny”; Kompozycja; Scena; Partia bohatera; Tematy dla aktorów; „Jedynie dzieło warte czytania”; Zamknięcie.

2. Cały świat gra komedię. Drobiazgi o teoriach i artystach. Wwa: PIW 1982, 233 s.

Zawartość: 5. Hebanowski: Gry pozorów i cienie prawdy [wstęp]. — I. Scena — publiczność — krytyka; Żywe i martwe; Inscenizacja romantyczna we Francji; Na temat Claudela, Brecht w Warszawie; Psychodrama; Sceniczny gest poety; Witkacy w teatrze międzywojennym; Szkice i projekty; Koniec opowieści o „Dawnym obyczaj”; — II: Leona Schillera teatr ogromny; Teorie teatralne Leona Schillera; Nowa książka o Schillerze; Zajmijmy się reżyserem; Od nieporządku do rutyny; Czy kryzys pozycji reżysera? Kilka rysów. — III: Śmierć wielkiego aktora. Trzy grosze do ogólnej puli; Notatka o Osterwie; Aktorstwo czyste; Gassowski; Paradoxy wierności i pietyzmu; Z tradycji teatralnej „Wesela”.

3. Stare nieprzestarzałe. [Felietony i studia]. Wybór, układ tekstów, red.: A. Rabińska. Wwa: PIW 1989, 470 s.

Zawartość: I. Stare nieprzestarzałe [wybór felietonów publikowanych pod pseud. Quidam w *Teatrze* 1952-1958 oraz pt. „Kłopoty słownikowe” *tamże* 1961/1962]. — II. Tradycja i nowatorstwo [dot. A. Fredry; poz. 1]. — III. Problematyka sceniczna „Dziadów” [A. Mickiewicza; poz. 1]. — IV. Dramat nierozwiązanych antynomii [dot. „Irydion” Z. Krasieńskiego]; Proces o Polskę [dot. „Samuela Zborowskiego” J. Słowackiego]; Dawne spory o Wyspiańskiego; Fragment wspomnień; Prawdy Samuela Becketta; Teatr polski w poszukiwaniu nowoczesności. — V. [Wspomnienia]. Potworowski; Najpopularniejsza aktorka radiowa [o S. Perzanowskiej]; Telefon z Gdańska [o S. Hebanowskim]; Kilka danych dotyczących zyciorysu. — Aneks.

Przekłady i adaptacje

1. M. Świętów: Bajka (Skazka). Sztuka w 4 aktach. Wyst. Szczec., T. Pol. 1949.

Przełt. podp.: Andrzej Pułjanowski.

2. E. Renan: Szata Prospera. Groteska filozoficzna w 2 częściach. Na podstawie sztuki „Caliban” i „L'eau de jouvence” oprac. po polsku ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1974.

Nagroda w plebiscyście Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki za reżyserię w 1975.
Adapt. radiowa tego tekstu pt. Le linceul de Prospero. Radio Franc. 1978.

3. G.B. Shaw: Zbyt prawdziwe, aby było dobre. Przeł. i adapt. ... Wyst. Sopot, T. Kameralny 1976.

Prace redakcyjne

1. Na przełomie. Wypisy polskie dla VI klasy szkół powszechnych. Oprac.: ... i J. Saloni. Wwa: NK 1946, 402 s. Wyd. 2 tamże 1947.

2. Nad poziomy. Wypisy polskie dla klasy VII szkoły podstawowej. Oprac.: ... i J. Saloni. Wwa: NK 1946, 426 s. Wyd. 2 tamże 1947.

3. Drogi i rozdroża. Oprac.: ... i J. Saloni. Wwa: NK.

Cz. 1. T. 1-2.: 1948, 544 + 416 s. Wyd. 2 tamże 1949.

Cz. 2. T. 1-2.: 1947, 1948, 512 + 396 s.

Cz. 3. T. 1-2.: 1947, 1948, 464 + 543 s.

Wypisy z literatury polskiej i obcej od średniowiecza do połowy XVIII w., z opracowań dotyczących historii kultury i literatury oraz z dzieł literackich późniejszych o tematyce historycznej.

4. A. Maliszewski: Droga do Czarnolasu. Sztuka w 3 aktach. Oprac. dla zespołów świetlicowych zespół Teatru Współczesnego w Warszawie: E. Axer, O. Axer, ... Muz.: W. Lutosławski. Wwa: Wydawn. „Sztuka” 1954, 187 s.

5. E. Csátó: Paradoxs o reżyserze. Wstęp i wybór ... Wwa: WAiF 1970, 297 s.

Ważniejsze inscenizacje

1. Z. Krasieński: Irydion. Wyst. Kr., Stary T. 1958.

2. A. Mickiewicz: Dziady cz. III. Wyst. Kat., T. Śląski 1962.

3. J. Słowacki: Samuel Zborowski. Wyst. Wwa, T. Klas. 1962.

4. Z. Krasieński: Nie-Boska komedia. Wyst. Pozn., T. Pol. 1964.

5. S. Żeromski: Sułkowski. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1964.

Nadto opracowania tekstów utworów dramatycznych: Z. Krasieński: Nie-Boska komedia. Wyst. Pozn., T. Pol. 1964. — S. Wyspiański: Legion. Wyst. Kat., T. Śląski 1969. — P. Claudel: Zamiana. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1977. — A. Fredro: Wielki człowiek do małych interesów. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1985.

OPRACOWANIA (wybór)

J. Kreczmar: Kilka danych dotyczących zyciorysu; M. Gutowska-Adamczyk: Bibliografia prac J.K.; Przedstawienia reżyserowane przez J.K.; Materiały do biografii J.K. W: J. Kreczmar: Stare nieprzestarzałe. Wwa 1989.

[Polemiki teatralne:] R. Górski: Z przeszłości „Zemsty” w „Tradycji i nowatorstwa”. *Pam. Teatr* 1958 nr 2. — K. Mętrak: Krasieński żywy, czyli J.K. „Nie-Boska komedia”. *Współczesność* 1964 nr 18. — W. Filler: W kregu literatury. (Sylwetka reżysera). *Kultura* 1967 nr 23. — J.P. Gawlik: „Legion” J.K. *Życie Lit.* 1969 nr 19. — W. Filler: O sztuce reżyserkiej K. Scena 1971 nr 8. — [Cały świat gra komedię:] Z. Gren: Kreczmar. *Życie Lit.* 1983 nr 8; W. Niżyński. *Nowe Książ.* 1983 nr 9; A. Wanat: Ogród antropologiczny J.K. *Teatr* 1983 nr 1;

J. Godlewska: Rozwaga J.K. *Dialog* 1985 nr 8. — A.W. Kral-Szkie do portretu J.K. *Teatr* 1985 nr 10. — [Stare nieprzeżarte:] W. Natanson: Nie wszystko stare, co dawne. *Nowe Książki* 1990 nr 7; L. Wojcik: Nie tylko teatr. *Teatr* 1990 nr 3. — E. Baniewicz: Teatr J.K. *Twórczość* 1991 nr 1.

K.B.

KRETOWA Karolina

zob. TARGOSZ-KRETOWA Karolina

KRIDL Manfred

1882-1957

Krypt.: K., M.K., M.KI.

Historyk i teoretyk literatury.

Urodzony 11 października 1882 we Lwowie; syn Edwarda Kridla, Czecha, kapitana wojsk austriackich, i Wiktorii z Załęskich. Uczęszczał do Szkoły Realnej we Lwowie; należał do kółka socjalistycznego i wydawał pismo hektograficzne *Niewolnik*. Po zdaniu matury w 1901, studiował historię literatury, filologię francuską i filozofię na Uniwersytecie Lwowskim. Od 1902 był związany z II Proletariatem i PPS na terenie Galicji, współdziałał ze Stronnictwem Ludowym, a w 1905-06 był członkiem organizacji wojskowej Odrodzenie i prowadził działalność oświatową w Kole Kościuszki Towarzystwa Szkoły Ludowej. Po ukończeniu studiów w 1906, wyjechał do Warszawy, gdzie był (do 1932) nauczycielem języka polskiego, początkowo w Gimnazjum Emiliana Konopczyńskiego, a od 1907 w Szkole Handlowej Zgromadzenia Kupców Warszawy (także po przekształceniu jej w Państwowe Gimnazjum im. T. Czackiego). Kontynuował studia filologiczne we Fryburgu w Szwajcarii (1906-08) i w Paryżu (1908-09). Debiutował w 1907 studium „Stosunek Mickiewicza do Lamennais'ego w epoce towianizmu”. Od 1908 publikował recenzje i artykuły, m.in. w czasopiśmie *Krytyka, Kultura i Tygodnik Ilustrowany*. W 1909 doktoryzował się na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie pracy „Mickiewicz i Lamennais. Studium porównawcze” (promotor prof. Józef Kallenbach). W 1910 ożenił się z Gabrielą z Dolińskich. Po rozwodzie, uzyskany w wyniku zmiany wyznania katolickiego na ewangelicko-reformowane, zawarł małżeństwo z Haliną Meylert. W 1910-14 redagował dział historii literatury i krytyki literackiej w miesięczniku *Książka*, w którym zamieszczał m.in. recenzje w dziale „Krytyka”. Publikował też stałe recenzje w dziale „Piśmiennictwo” w *Bibliotece Warszawskiej* (1911-14) oraz w *Tygodniku Polskim* (1912-14). W 1911 został członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1932 członek nadzwyczajny, od 1933 zwyczajny); w 1911-15 był sekretarzem Komisji Badań nad Historią Literatury, w 1912-14 sekretarzem Wydziału I. W czasie I wojny światowej służył w armii austriackiej. Po zakończeniu wojny powrócił do pracy w szkol-

nictwie średnim. Kontynuował pracę naukową; w 1922 habilitował się na Uniwersytecie Warszawskim (UW) na podstawie rozprawy „Antagonizm wieszczów, Rzecz o stosunku Słowackiego do Mickiewicza”. W 1923 został członkiem Komisji do Badań Literatury i Oświaty PAU. W 1924-29 był sekretarzem Komisji Badań nad Historią Literatury i Oświaty w Polsce Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Kontynuował współpracę z czasopismami, drukując w *Przeglądzie Warszawskim* (1923-25; m.in. stałe recenzje w dziale „Historia literatury polskiej”), *Wiadomościach Literackich* (1924-27, 1929-39), *Przeglądzie Współczesnym* (zwłaszcza w 1926-30; m.in. w dziale „Nowe wydawnictwa”) i *Roczniku Literackim* (1933-37). Od 1928, urlopowany z pracy w Państwowym Gimnazjum im. T. Czackiego w Warszawie, wykładał historię literatur słowiańskich na uniwersytecie w Brukseli. Po powrocie do kraju został w 1932 mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1934 profesorem zwyczajnym historii literatury polskiej na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie. W 1934/35 pełnił funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego, a w 1935/36 zastępcy prorektora USB. W 1933-38 był członkiem kolegium redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*, od 1936 redagował również serię *Zagadnień Poetyki*, związał się z SD; w 1938-39 był członkiem Komisji Organizacyjnej okręgu wileńskiego, następnie prezesem Klubu Demokratycznego w Wilnie, a w 1939 wiceprezesem SD w Warszawie i przewodniczącym jego Komisji Programowej. Po wybuchu II wojny światowej pozostał w Wilnie. Od września 1939 pracował w polskim Komitecie Pomocy Uchodźcom. W związku z usunięciem przez rząd litewski z USB polskich pracowników naukowych, przedostał się pod koniec 1940 wraz z rodziną do Brukseli, po czym przez Francję i Lizbonę wyjechał do Stanów Zjednoczonych. W 1940-48 wykładał język polski i historię literatury polskiej w Smith College w Northampton (stan Massachusetts). Po śmierci drugiej żony, zawarł w 1947 związek małżeński z Katherine Weidler. W tymże roku odwiedził Polskę. W 1948 objął ufundowaną przez rząd Polski Ludowej katedrę historii literatury polskiej w Columbia University w Nowym Jorku; od 1955 prowadził zajęcia jako profesor emeritus. Zmarł 4 lutego 1957 w Nowym Jorku; pochowany w Dennisport (stan Massachusetts).

TWÓRCZOŚĆ

1. Stosunek Mickiewicza do Lamennais'ego w epoce towianizmu. Wwa: Gebethner i Wolff 1907, 52 s.

2. Mickiewicz i Lamennais. Studium porównawcze. Wwa: E. Wende 1909, 220 s.

3. Adam Mickiewicz. Son rôle dans la littérature polonaise et sa place dans la littérature mondiale. [Przeł. z pol.] J. Delacroix. [Wwa] 1921, 24 s. Wyd. nast. [Paris] 1928.

W wyd. z 1928 tłumacz nie podany.
Egz. wyd. z 1921 z rękopiśmiennymi poprawkami autora w Bibl. IBL PAN w Wwie.

4. Krytyka i krytycy. [Studia]. Wwa: Gebethner i Wolff 1923, 238 s.

Zawartość: Historia literatury a krytyka literacka; O krytyce bezpośredniej; Dzieło Chlebowskiego; Juliusz Kleiner o Krasinim i Słowackim; Stanisław Pigoń o „Księgach pielgrzymstwa” i o Towiańskim; Działalność polityczna Mickiewicza w oświetleniu pp. Słowińskiego i Haeckera; Miriam jako wydawca; Antoni Potocki i jego „Polska literatura współczesna”.

5. Antagonizm wieszczów. Rzecz o stosunku Słowackiego do Mickiewicza. Wwa: M. Arct 1925, 568 s.

Rozprawa habilitacyjna.

6. Literatura polska wieku XIX. Podręcznik dla szkół średnich. Wwa: M. Arct. Por. poz. 7, 8.

Cz. 1. Od trzeciego rozbioru do wystąpienia Mickiewicza. (1795-1822). 1925, 198 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1927, wyd. 3 1929, wyd. 5 [i] 1931.

Cz. 2. Od wystąpienia Mickiewicza do powstania listopadowego. (1822-1830). 1925, 170 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1927, wyd. 3 1928, wyd. 4 1930, wyd. 5 1931, wyd. 6 1934.

Cz. 3. Literatura na emigracji. 1926, 343 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1928, wyd. 3 1930, wyd. 4 1931.

Cz. 4. Literatura w kraju po r. 1830. 1929, 177 s. Wyd. 2 tamże 1930.

Cz. 5. T. 1. Główne prądy literatury europejskiej. Okres pozytywizmu. 1931, 279 s. Wyd. 2 przerobione tamże 1933.

Cz. 5. T. 2. Młoda Polska. 1933, 181 s.

7. Główne prądy literatury europejskiej. (Klasycyzm, romantyzm, epoka poromantyczna). Wwa: M. Arct 1931, 123 s.

Wyd. osob. przerobionych i uzupełnionych wstępów do 1, 2 i 5 cz. podręcznika: Literatura polska wieku XIX (poz. 6).

8. Literatura polska wieku XIX. Wyd. skrócone. Wwa: M. Arct. Por. poz. 6.

Cz. 1. Od trzeciego rozbioru do powstania listopadowego. 1933, 221 s.

T. 2. Literatura na emigracji i w kraju po r. 1830. 1934, 278 s.

T. 3. Pozytywizm i Młoda Polska. 1934, 273 s.

9. Poezja polska w latach 1795-1863. Kr.: UJ 1935, 144 s. Wyd. 2 tamże 1936.

Napisana w 1932 dla Encyklopedii Polskiej PAU t. 21 (Dzieje literatury pięknej w Polsce. Cz. 2).

10. Wstęp do badań nad dziełem literackim. Wil.: Dom Książki Pol. 1936, 213 s. Wyd. nast. Würzburg: Jal-Reprint 1978.

Zawartość: Przedmowa. — Wyjaśnienia wstępne; Charakter naukowy badań literackich; Przedmiot badań literackich; Dzieło literackie; Zakres i podział nauki o literaturze; Z zagadnień metodyki: 1. Uwagi ogólne. Podział metod. 2. Metody pozaliterackie. 3. Metody ergocentryczne; Zasady integralnej metody literackiej; Ważności i niebezpieczeństwa

11. Observations sur les genres de la poésie lyrique. [B.m.]: Helikon 1939.

12. W różnych przekrojach. Studia i szkice literackie. Wwa: Rój 1939, 285 s.

Zawartość: O „Panu Tadeuszu” [A. Mickiewicza]; O lirykach Norwida; W sprawie Wyspiańskiego; „Próchno” Berenta jako zwierciadło epoki; Treść „Granicy” [Z. Nałkowskiej]; O twórczości dramatycznej Wagnera; O powieściach Franciszka Mauriaca; Roman Fernandez; Komentarz do „Lorda Jima” [J. Conrada].

13. Literatura polska na tle rozwoju kultury. Nowy Jork: Roy [1945], 608 s.

Przełt. ang.: A survey of Polish literature and culture. [Przełt.] O. Scherer-Virski. New York. Columbia University Press 1956, VIII, 525 s. Wyd. nast. zmien. s-Gravenhage 1956.

14. The lyric poems of Juliusz Słowacki. [Rozprawa]. A.B.: Manfred Kridl. (1882-1957). s-Gravenhage: Mouton 1957, 77 s.

Druk w jęz. pol.: Juliusza Słowackiego liryki. *Rocz. Hum.* t. 7: 1958 nr 1 s. 5-82 [z materiałów pośmiertnych M.K.].

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Mickiewicza „Księga pielgrzymstwa polskiego” i Lamennais’ego „Paroles d’un croyant”. *Bibl. Warsz.* 1909 t. 3 z. 2. — Walka Słowackiego z Mickiewiczem (Próba uzasadnienia końcowego ustępu V pieśni „Beniowskiego”). W: *Gieniom J. Słowackiego*. Lw. 1909 s. 1-26. — Mickiewicz w świetle nieznanych pism. *Spraw. TNW. Wyzd. Językozn. i Lit.* 1910 z. 6 s. 25-72. — Ustęp z „Kursu literatury polskiej w. XIX” [o Mickiewiczu]. *Wychow. w Domu i Szk.* 1911 z. 4 s. 344-360, z. 5 s. 463-473. — Z dziejów stosunku Słowackiego do Mickiewicza. *Spraw. TNW. Wyzd. Językozn. i Lit.* 1910 z. 6 s. 25-72. — Adam Mickiewicz et la France. *Revue de l’Université de Bruxelles* 1929 nr 3 s. 334-354. — Kilka uwag o organizacji nauki w Belgii. *Nauka Pol.* 1929 s. 174-202. — Przełom w metodyce badań literackich. *Prz. Współcz.* 1933 t. 46 s. 145-162. — Podstawy nauki o literaturze. W: *Zjazd Naukowy im. I. Krasickiego we Lwowie w dn. 8-10 czerwca 1935 r.* Księga referatów. Z. 2. Lw. 1936 s. 291-298. — O elemencie fikcyjnym w liryce. W: *Prace ofiarowane K. Wóycickiemu*. Wil. 1937 s. 57-70. — Adam Mickiewicz. „The national poet of Poland”. 1798-1855. [Przełt.] H. Chybowska. W: *Great men and women of Poland*. New York 1942 s. 190-204. — Russian formalism. *The American Bookman* 1944. — Poland and Russia in the past and in the future. *Journal of Central European Affairs*, [USA] 1945 t. 5 nr 2 s. 144-164. — The first

polish translation of the „Slovo”. *Russian Epic Studies* 1947 t. 42 s. 171-178. — The integral method of literary scholarship. Theses for discussion. *Comparative Literature*, Eugene, Oregon 1951 nr 1 s. 18-31. — Um einen richtigen Zugang zum Leben und Werke Adam Mickiewicz. *Die Welt der Slaven*, Wiesbaden 1956 z. 1 s. 50-62. — Boje Wilna i Warszawy o nową naukę o literaturze. *Pam. Lit.* 1957 z. 2 s. 297-303. — Sprawa realizmu w powieści. [Przeł. z ang. z materiałów pośmiertnych] J. Frentzel. *Pam. Lit.* 1958 z. 1. — „Lord Jim” Conrada. W: Wspomnienia i studia o Conradzie. Wwa 1963 s. 290-328. — „Lord Jim”. W: Joseph Conrad Korzeniowski. Wwa 1964 s. 221-237.

Przekład

1. M. Malinowski: Dziennik. Z rękopisu biblioteki Ordynacji Krasieńskich wydał, z oryginału łac. przełożył, wstępem i objaśn. opatrzył ... Wil.: Tow. Udziałowe *Kur. Litewskiego* 1914, 131 s. Wyd. nast. tamże 1921.

Współwyd. z: Album Promienistych. Oprac. J. Hodt-[Tokarzewicz].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej. Życiorysy, streszczenia, wyjątki. T. 7-9. Pod red. ... [i in.]. Wwa: Gebethner i Wolff, 1912, 1913, 1923, VIII, 515 + VII, 499 + 472 s.

2. Listy J. Słowackiego zebrane i częściowo ogłoszone przez L. Męęeta. Przygot. do druku na podstawie autografów ... T. 3. Wwa: Tow. Nauk. Warsz. 1915, 367 s.

3. J. Słowacki: Die Geburt des alles aus dem Geiste. [Genesis z ducha]. [Przeł.] T. Peiper. [Oprac.:] W. Lutostawski, ... [B.m.w.] 1916, 22 s.

4. J. Słowacki: Powieści poetyckie: Szanfary; Hugo; Mních; Jan Bielecki; Arab; Żmija; Lambro; Godzina myśli. Oprac. [i wstępem opatrzył] ... Kr.: W.L. Anczyk [1921], XLII, 233 s. *BN* 1, 47. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 przejr. 1925, wyd. 2 [!] przejr. Wr. 1949.

W wyd. z 1949 wstęp w redakcji zmienionej

5. J. Słowacki: Urywki z pamiętnika i wybór listów. Wyd. i objaśnił ... Wwa: Gebethner i Wolff 1922, 257 s. Wyd. nast. tamże 1933.

6. B. Chlebowski: Literatura polska 1795-1905 jako główny wyraz życia narodu po utracie niepodległości. Z rkpsu wyd. i przedm. poprzedził ... Lw.: Ossol. 1923, 568 s. Wyd. 2 pt. Literatura polska porozbiorowa jako główny wyraz życia narodu po utracie niepodległości. Przejr. i dopełnił L. Płoszewski, tamże 1935.

Przeł. franc.: La littérature polonaise au XIXe siècle. [Przeł.] P. Duménil. Paris 1935.

7. J. Słowacki: Le roi de Ladawa. Roman historique de la dernière révolution de Pologne. Z autografu Biblioteki Krasieńskich wyd. ... Wwa: K. Wojnar 1924, 82 s.

8. J. Słowacki: Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu. Z autografu Biblioteki Krasieńskich wyd. ... Wwa: K. Wojnar 1925, 81 s.

9. Z. Krasieński: Psalm przyszłości oraz Juliusza Słowackiego Odpowiedź na Psalm przyszłości. Oprac. [i wstępem opatrzył] ... Kr.: W.L. Anczyk 1928, LXIV, 81 s. *BN* 1, 107.

10. A. Mickiewicz: Dzieła. Pod red. ... Przedm.: T. Boy-Żeleński. T. 1-20. Wwa: [Rola]; Bibl. Arcydzieł Literatury 1929. Wyd. 2 przejr. i popraw. tamże 1929.

11. J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Pod red. J. Kleinera. T. 9. Kr.: Ossol. 1929, 515 s. Wyd. 2. Dział 2. Utwory wydane z spuścizny rękopiśmiennej. Wr.: Ossol. 1956, 432 s.

W oprac. M.K.: Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu; Listy poetyckie z Egiptu; Plan Rhamezesa; Posielienije; Poemat terynowy o piekle. s. 1-274.

12. J. Słowacki: Dzieła. Pod red. ... i L. Piwińskiego. Przedm.: J. Lechoń. T. 1-24. Wwa: [Rola]; Bibl. Arcydzieł Literatury 1930-1931. Wyd. nast. T. 1-2 tamże 1937.

W wyd. z 1937 ukazały się tylko t. 1-2.

13. Antologia poezji społecznej 1924-1933. Wyd.: ..., Cz. Miłosz. Przedm. ... Wil.: Koło Polonistów Słuchaczy USB 1933, 53 s.

Wiersze studentów USB: wyd. z inicjatywy M.K.

14. B. Chlebowski: La littérature polonaise au XIXe siècle. Ouvrage posthume publié et complété par ... Paris: Institut d'Études Slaves de l'Université de Paris 1933, 533 s.

15. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. [Oprac. i] przedm. ... Wwa: I. Przeworski 1934, XXII, 359 s., + [24] k. Wyd. nast. pt. Pan Tadeusz czyli Ostatni zajazd na Litwie. Jerozolima: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; Nakł. Sekcji Wydawn. APW [Armii Polskiej na Wschodzie] 1943.

Wyd. z 1934 jubileuszowe dla uczczenia setnej rocznicy ukaźania się poematu.

16. W. Orkan: Dzieła. Pod red. ... Wwa: Gebethner i Wolff 1938.

T. 12. Pomor. Oprac. M. Rzeuska, 183 s.; T. 14. Kostka Napierski. Oprac. i pośl. M. Rzeuska, 288 s.

17. For your freedom and ours. Polish progressive spirit through the centuries. [Wyd.] ..., J. Wittlin, W. Malinowski. [Przedm.] M.W. Davis. [Przeł. i uwagi edytorskie] L. Krzyżanowski. [Oprac. tekstu ang.: S. Sulkin, E. Sulkin]. New York: F. Ungar 1943, 359 s. Wyd. inne pt. The democratic heritage

of Poland. „For your freedom and ours”. An anthology. [Wstęp:] B. Russell. London: Allen & Unwin 1944, 236 s. Wyd. nast. oprac. K.M. Olszer. New York 1981.

Wersja pol.: Polska myśl demokratyczna w ciągu wieków. Antologia. W oprac.: ..., W.R. Malinowski, J. Wittlina. New York: Polish Labor Group 1945, XXIII, 423 s. Wyd. nast. Wwa: LSW 1986, tamże 1987.

18. A. Mickiewicz. Poet of Poland. A symposium. [Wyd.] ... [Posł.] E.J. Simmons. New York: Columbia University Press 1951, XII, 292 s. Wyd. 2 New York: Greenwood Press 1969.

Tu też studium M.K.: Adam Mickiewicz. W pracach red. uczestniczył (wg inf. własnej) Cz. Miłosz

19. An anthology of Polish literature. [Wyd. z komentarzem i notami w jęz. ang.] ... New York: Columbia University Press 1957, XXI, 625 s. Wyd. 2 New York, London 1964.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (R. Loth). — PSB (M. Rzeuska). — LP (I. Ślawińska). — RL 1957 (P. Grzegorzczyk). — BUP cz. 1.

[Mickiewicz i Lamennais:] I. Chrzaniowski. *Książka* 1910 nr 3; A. Karłowicz. *Śl. i Czyny* 1910, passim; A. Skwarczyński. *Krytyka* 1920 1. 4 z. 12. — J. Ujejski. *Pam. Lit.* 1911 [rec. rozprawy: Mickiewicz w świetle nieznanych pism]. — [Krytyka i krytycy:] S. Kołaczkowski. *Droga* 1923 nr 8; E. Kucharski. *Pam. Lit.* 1924/1925. — [Antagonizm wieszczów:] J. Kijas. *Polska Winkelriedem narodów*. *Pam. Lit.* 1925/1926; J.N. Miller: Do źródeł rywalizacji poetyckiej. *Wiad. Lit.* 1925 nr 48; J. Birkenmayer. *Myśl Nar.* 1926 nr 18. — [Literatura polska wieku XIX:] Z. Szymdowa. *Ruch Lit.* 1926 nr 9; J. Krzyżanowski: Dwie historie literatury polskiej. *Prz. Współcz.* 1927 t. 23; A. Szczerbowski. *Ruch Lit.* 1929 nr 9. — J. Lechoń: Krytyka i rozważania. *Pam. Warsz.* 1929 z. 1 [rec. wyd.: A. Mickiewicz: Dzieła] — [L.H. Morstin] L.H.M. *Pam. Warsz.* 1930 z. 3 [rec.: J. Słowacki: Dzieła. Red.: ...] i L. Piwiński — K. Górski. *Ruch Lit.* 1932 nr 6 [rec.: Literatura polska wieku XIX]. — H. Życiński: O pojmowaniu „Dziadów” Adama Mickiewicza. Na marginesie recenzji M.K. Lubl. *Głos Lubel.* 1933, 15 s. — [A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. Oprac. ...] S. Pigoń. *Rocz. Lit.* 1934, polem.; M. Kridl: Tekst „Pana Tadeusza”. *Ruch Lit.* 1935 nr 7/8; S. Pigoń: Ex altera parte. (Jeszcze słowo o wydaniu „Pana Tadeusza” przez prof. M.K.). *Ruch Lit.* 1935 nr 7/8. — T. Boy-Żeleński: Czy myć zęby czy ręce? *Wiad. Lit.* 1935 nr 41 [dot. M.K. koncepcji formalizmu]. — H. Elzenberg: W sprawie estetyzmu w literaturze. *Marcholt* 1935 nr 3. — M. Rzeuska: O tzw. badaniach formalnych nad literaturą. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10. — [Wstęp do badań nad dziełem literackim:] S. Adamczewski: Miraże prostych dróg. *Pion* 1936 nr 35; F. Bielak: Książka „bez patosu i demagogii”. *Tydz. Kult.-Lit.* (dod. do *Głosu Nar.*) 1936 nr 19; S. Kołaczkowski: Bilans estetyzmu. *Marcholt* 1936/1937 nr 2; F. Woliman: Polska ergocentryczna teoria literatury. *Słowo a Słowność* 1936 nr 6; W. Borowy: Szkoła krytyków. *Prz. Współcz.* 1937 t. 40 nr 2, przedr. w tegoż: *Studia i szkice literackie*. T. 2. Wwa 1982. — [Wstęp do badań nad dziełem literackim:] L. Fryde: U podstaw nowej krytyki normatywnej. *Pion* 1937 nr 187, przedr. w tegoż: *Wybór pism krytycznych*. Wwa 1966; M. Giergielewicz: Próba metody integralnej w badaniach literackich. *Ruch Lit.* 1937 nr 3/4; J. Kulczycka-Saloni: Około „Wstępu” K. Życie Lit. 1937 z. 3, 4; J. Lewański: O system wiedzy w literaturze. *Ruch Lit.* 1937 nr 3/4; T. Witawski: Dzieło literackie. *Ruch Lit.* 1937 nr 2. — M. Zeromska: Dzieje współczesne w zwykach osobistościach. M.K. *Epo-*

ka 1938 nr 13. — M.R. Mayenowa: M.K. *Pam. Lit.* 1957 z. 2. — [A survey of Polish literature and culture:] C. Backvis. *Revue des Etudes Slaves*, Paryż 1957 nr 1/4; Z. Folejewski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1957 nr 3/4. — M.R. Mayenowa. *Pam. Lit.* 1957 z. 2. — M.R. Mayenowa: M.K. *Encyklopedia Współcz.* 1957 nr 3. — W.J. Rose. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1957 nr 3 [rec.: A survey of Polish literature and culture]. — I. Ślawińska: Całość żywota dojrzałego. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 10, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977. — Cz. Zgorzelski: M.K. Jego dzieła i osobowość. *Prz. Hum.* 1957 nr 1, przedr. w tegoż: *Mistrzowie i ich dzieła*. Kr. 1983. — Z.S. Birkenmayer: M.K. *The Slavic and East European Journal*, Madison, Wisconsin 1958 nr 3 [rec.: A survey of Polish literature and culture]. — J. Star-nawski: M.K. *Zeitschrift für Slavische Philologie*, Heidelberg 1958 nr 1. — S. Subotin: Književno-teoretska shvatanja M.K. *Umjetnost Rjecki*, Zagrzeb 1958 nr 4. — L.L. Thomas. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1958 z. 1 [rec.: An anthology of Polish literature and culture]. — Z. Libera: Tradycje polonistyki warszawskiej. W: *Z dziejów polonistyki warszawskiej*. Wwa 1964, passim. — J. Fabre. *Revue de littérature comparée*, Paryż 1965 nr 4 [rec.: A survey of Polish literature and culture]. — R. Ingarden: Z M.K. W tegoż: *Studia z estetyki*. T. 3. Wwa 1970. (Dzieła filozoficzne) [dot.: Wstęp do badań nad dziełem literackim]. — A. Biernacki: Krytyka i historia literatury (Korbut — Kridl — Elzenberg: Nieporozumienia powracające). W: *Badania nad krytyką literacką*. Wr. 1974. — B. Kaczyńska: Metodologia badań literackich w ujęciu M.K. *Biul. Lubel.* 1974 nr 1. — Vil-niaus universiteto istorija. 1803-1940 Vilnius 1977, passim. — W. Hajdziony: Antypsichologizm — fenomenologia — formalizm. *Stud. Met.* t. 20/21. 1981 nr 2. — K. Nizio: M.K. W Polacy w historii i kulturze krajów Europy Zachodniej. *Pozn.* 1981. — R.A. Maguire. *Slavic Review*, Nowy Jork 1982 nr 3 [rec.: Wstęp do badań nad dziełem literackim]. — F. Ociepka: O Polaków tęsknocie za demokracją. *Nowe Książ.* 1986 nr 11 [rec. wyd.: Polska myśl demokratyczna w ciągu wieków]. — Z. Miedzinski: Przypomnienie M.K. *Życie Lit.* 1987 nr 6. — M.M. Drozdowski: M.K. czyli zapomniana tradycja. *Tyg. Demokr.* 1989 nr 15. — W. Smażcz: Dwie koncepcje polonistyki wileńskiej: prof. M.K. i prof. Konrad Górski. *Akcent* 1990 nr 1/2.

E.G.

KRONHOLD Jerzy ur. 1946

Poeta.

Urodzony 24 stycznia 1946 w Cieszynie; syn Władysława Kronholda, pracownika umysłowego, i Zofii. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Cieszynie, gdzie w 1963 otrzymał świadectwo dojrzałości. W 1963-68 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Od 1964 należał do studenckiej Grupy Literackiej „Sowizdrzał” w Krakowie (do około 1970). Debiutował w 1965 wierszem pt. „Swojenie”, opublikowanym na łamach wydawanej przez Grupę jednodniówki *Kurier Akademicki* (grudzień). W 1968-75 był członkiem Grupy Poetyckiej „Teraz” przy klubie studenckim Pod Jaszczurami w Krakowie; publikował wiersze w związanym z nią pismem *Student* (1972, 1974-75, 1982-83). Nadto wiersze drukował m.in. w czasopiśmie *Współczesność* (1969-70), *Zwrot* (1971, 1972, 1980). Był członkiem Koła Młodych przy ZLP w Krakowie. W 1972 otrzymał stypendium li-

terackie im. T. Borowskiego. Był wielokrotnie nagradzany w konkursach literackich. Zainicjował powstanie studenckiego teatru przy Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Cieszynie. W 1973-77 studiował reżyserię w Państwowej Szkole Teatralnej w Warszawie; w 1984 obronił tam pracę dyplomową. Zajmował się reżyserią spektakli teatralnych i telewizyjnych. Był rzecznikiem niezależnej organizacji Solidarność Polsko-Czechosłowacka. Mieszkał w Cieszynie i pracował jako antykwariusz i dziennikarz. W 1989 został członkiem SPP. Od 1990 jest konsulem generalnym RP w Ostrawie (Czechy).

TWÓRCZOŚĆ

1. Samopalenie. [Wiersze]. Kr.: WL 1972, 58 s.
2. Baranek lawiny. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 60 s.
3. Oda do ognia. [Wiersze]. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1982, 31 s.
4. Niż. [Wiersze]. Cieszyn: Tow. im. Zofii Kossak 1990, 95 s.

OPRACOWANIA (wybór)

S. Balbus: Nowe wyrazy — teraz. *Nowe Książ.* 1972 nr 18 (rec.: Samopalenie). — S. Barańczak: „Powiedz prawdę do tego służysz”. *Student* 1972 nr 11, przedr. w tegoż: Etyka i poetyka. Szkice 1970-1978. Paryż 1979, wyd. nast. Kr. 1981. — [Samopalenie:] L. Szaruga: Trwożny patos „konstatacji” i zasady komunikatu, polem. J. Markiewicz: W sprawie Kronholda. *Nowy Wyraz* 1972 nr 6; Z. Bienkowski: Komfort dezaprobaty. *Kultura* 1973 nr 10; J. Kurowicki: Dorosły chłopiec naśladowujący dziecko. *Poezja* 1973 nr 2. — K. Karwat: Poeta jako antykwariusz. *Tak i Nie* 1989 nr 21. — [Niz:] W. Kaliszewski: Stała prognoza. *Połop* 1991 nr 10-11; A. Szymańska. *Prz. Pousz.* 1991 nr 7/8 (rec.: Niz).

B.M.

KROTIEWICZ Maria

zob. OLSZAŃSKA-KROTIEWICZ Maria

KRÓKOWSKI Jerzy
1898-1967

Filolog klasyczny, badacz literatury łacińsko-polskiej

Urodzony 17 października 1898 w Krakowie; syn Leona Krókowski, polonisty, nauczyciela gimnazjalnego, i Zofii z Jaworskich. Uczęszczał do III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1916, studiował do 1921 filologię klasyczną i archeologię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Od 1920 uczył języka łacińskiego w Prywatnym Gimnazjum Stanisława Jaworskiego, a w 1921 podjął nadto pracę na UJ jako młodszy asystent Katedry Filologii Klasycznej. Debiutował w 1922 rozprawą „De Propertio ludibundo observationes aliquot”, opublikowaną w tomie „Charisteria Casimiro de Morawski septuagenario oblata”; praca ta stała się też

podstawą doktoratu uzyskanego w 1923. W tymże roku został starszym asystentem na UJ oraz jako stypendysta PAU odbył podróż naukową do Włoch. Uprawiał wyczynowo taternictwo (z którego zrezygnował po tragicznej śmierci w górach siostry Zofii w 1928). W 1927 został współpracownikiem Komisji Filologicznej PAU. W tymże roku ożenił się z Jadwigą Maciejczyk. Następnie po złożeniu egzaminu nauczycielskiego pracował w Gimnazjum im. J. Zamojskiego w Warszawie (1927-29), w Gimnazjum B. Nowodworskiego w Krakowie (1929-31) oraz, przeniesiony służbowo, w Gimnazjum im. W. Łukasńskiego w Dąbrowie Górniczej (do 1939). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Dąbrowie Górniczej i pracował fizycznie w składzie drewna. Brał udział w tajnym nauczaniu. Po wojnie, delegowany przez Kuratorium Okręgu Szkolnego w Katowicach, od maja 1945 do marca 1946 był organizatorem i dyrektorem gimnazjum w Prudniku na Opolszczyźnie, po czym powrócił na krótko do pracy nauczycielskiej w Dąbrowie Górniczej. W 1946 zamieszkał we Wrocławiu, gdzie otrzymał stanowisko adiunkta w Instytucie Filologii Klasycznej Uniwersytetu Wrocławskiego (UWr.), a po przeprowadzeniu habilitacji w 1951 na podstawie pracy „Questiones epicae” (wyd. 1951) stanowisko docenta. Był wieloletnim sekretarzem redakcji, a od 1952 redaktorem organu Polskiego Towarzystwa Filologicznego *Eos*. W pracy naukowej zajmował się szczególnie badaniem literatury łacińskiej i renesansowej poezji nowołacińskiej w Polsce. W 1954 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1959 profesora zwyczajnego. Pełnił funkcje prodziekana (1954-55) i dziekana (1955-56) Wydziału Filologicznego UWr. Od 1957 kierował nowo utworzoną na UWr. Katedrą Filologii Nowołacińskiej, a od 1958 nadto Instytutem Filologii Klasycznej. W 1959-61 był prorektorem do spraw ogólnych UWr. W następnych latach należał do Zespołu Rzeczników Filologii Klasycznej w ramach Sekcji Studiów Uniwersyteckich Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Był członkiem Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN, członkiem Towarzystwa Naukowego we Wrocławiu, członkiem Renaissance Society of America. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarł 8 września 1967 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

Prace dotyczące literatury łacińsko-polskiej:

1. De „Septem sideribus” quae Nicolao Copernico vulgo tribuuntur. Symbolae ad carminum Horatii a Polonorum poetis Latinis imitatione expressorum historiam. Cracoviae 1926, 123 s. *Arch. Filol. PAU*.

2. Język i piśmiennictwo łacińskie w Polsce XVI w. W: *Kultura staropolska*. Kr. 1932 s. 385-459; odb. Kr. 1932, 75 s.

3. Andrzej Trzeciecki poeta-humanista i działacz reformacyjny. Wwa: PIW 1954, 135 s.

4. Mikołaja Hussowskiego „Carmen de bisonte”. Wr.: PWN 1959, 52 s. *Pr. Wroc. TN*.

Streszcz. własne: *Spraw. Wyzd. Nauk Społ. PAN* 1958 z. 2 s. 40-46.

Wersja włos. Il „Carmen di bisonte” di Niccolò Husovianus Cracoviae 1523 e le sue ispirazioni Italiane e antiche. W: *Il mondo antico nel Rinascimento*. Firenze 1958 s. 93-105.

Rozprawy w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Wergiliuszowa pieśń o ziemi oczyszczonej w ujęciu klasycystycznym i romantycznym. („Ziemiaństwo polskie” [K. Koźmiana] i „Pan Tadeusz” [A. Mickiewicza]) *Spraw. Dyrekcji Gimnazjum I w Krak.* za r. 1930/1931; odb. Kr. 1931, 32 s. — Laurentii Corvini poetae Silesii carmina duo ex codice Wratislaviensi edidit... W: *Caristeria Th. Sinko [...]* oblata. Varsaviae 1951 s. 121-139. — Studia nad literaturą polsko-łacińską w dziesięcioleciu 1945-1954. *Eos* 1945/1955 wyd. 1957 z. 2 s. 293-327. — Ovidio in Polonia nella leggenda e nei fatti. *Eos* 1959/1960 z. 1 s. 157-175. — Laurentius Corvinus und seine Beziehungen zu Polen. W: *Renaissance und Humanismus in Mittel- und Osteuropa*. Berlin 1962 s. 153-172.

Przekład

1. A. Trzeciecki; Carmina — Wiersze łacińskie. Oprac., przeł. i wstępem poprzedził... (Dzieła wszystkie. T. 1). Wr.: Ossol. 1958, XLVI, 710 s. PAN IBL. *BPP* B, 8.

Praca edytorska (z zakresu literatury łacińsko-polskiej)

1. K. Janicki; Carmina. Wyd. i wstępem poprzedził... Przeł. (z łac.) E. Jędrkiewicz. Wstęp 2, komentarz, similia, appendices, słownik imion własnych i indeks: J. Mosdorf. (Dzieła wszystkie). Wr.: Ossol. 1966, LXI, 474 s. IBL PAN. *BPP* B, 15.

Zob. też Przekład poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — SWPP 1. — PSB (M. Plezia). — LP (S. Zabłocki). — S. Zabłocki: Spis prac profesora J.K. *Eos* 1967/1968 wyd. 1969 z. 1.

[De „Septem sideribus” quae Nicolao Copernico vulgo tribuuntur.] [R. Gąnszyniec] *G. Kuort. Klasyczny* 1927 nr 1; M. Hélin. *Revue Belge de Philologie et d'Histoire*, Bruksela 1928. — C. Backvis, *Revue des Etudes Slaves*, Paryż 1956 [rec.: Andrzej Trzeciecki, poeta-humanista i działacz reformacyjny]. — [A. Trzeciecki; Carmina — Wiersze łacińskie. Wyd. ...] C. Backvis, *Revue des Etudes Slaves*, Paryż 1959; A. Borelli, *RSC* 1960; D. Martinková, *Listy Filologicke*, Praga 1960. — S. Zabłocki; J.K. *Eos* 1967/1968 wyd. 1969 z. 1. — M. Plezia: Wspomnienie o profesorze J.K. *Spraw. Wyzd. I PAN* 1968 nr 3. — J. Ławńska-Tyszkowska; J.K. W: *Uczni wrocławscy (1945-1979)*. Wr. 1980.

KRÓLIKOWSKI Bohdan ur. 1934

Pseud.: B.K., Błażej;
Prozaik, historyk literatury.

Urodzony 3 lutego 1934 w Wilnie; syn Jana Henryka Królikowskiego, oficera Policji Państwowej (zginął w Twerze 1940), i Heleny z Wysockich, urzędniczki. W czasie okupacji niemieckiej i po zakończeniu wojny mieszkał w Zamościu. Od 1947 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. J. Zamoyskiego. Po zdaniu matury w 1951, studiował filologię polską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1955 uzyskał magisterium. Debiutował w 1956 recenzją pt. „Grabski o piastowskim Śląsku”, zamieszczoną we *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (nr 21). W tymże roku ożenił się z Bogumiłą z Siedleckich, chemiczką. W 1956 podjął też pracę w Bibliotece KUL. W 1958 został członkiem Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy. Liczne recenzje, artykuły oraz prozę publikował m.in. w *Kamienie* (1958-80; tu m.in. recenzje podp.: B.K., Błażej), *Kierunkach* (1958-60), *Przeglądzie Humanistycznym* (1965-75), *Twórczości* (1965-79). Otrzymał wyróżnienie w konkursie „Młoda literatura lubelska” (1964). W 1965-67 wykładał historię literatury polskiej na Wydziale Zaocznym Studium Nauczycielskiego w Lublinie. W 1967 doktoryzował się na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie rozprawy „Pamiętniki Marcina Matuszewicza” (promotor prof. Juliusz Nowak-Dłużeński). Pracując nadal w Bibliotece KUL (od 1970 na stanowisku kustosa, a od 1976 starszego kustosa dyplomowanego), równocześnie kontynuował twórczość literacką i krytycznoliteracką na łamach *Tygodnika Powszechnego* (1971-88). W 1971-75 współpracował z Polskim Radiem (Program III, II, potem Rozgłośnia Lubelska) jako autor około czterdziestu gawęd historyczno-obyczajowych (cykle: „Staropolskie niedyskrecje”, „Historia w szlafroku”, „Wśród uszarzy i pancernych”). Otrzymał II nagrodę w konkursie literackim „Moja pasja” Wojewódzkiego Domu Kultury (1974). W 1977 został członkiem ZLP. W 1978-79 przebywał we Francji na stypendium rządu francuskiego, w następnych latach odbył kilka podróży naukowych do Wielkiej Brytanii, Włoch, Holandii, Szwajcarii i Austrii. Otrzymał dwukrotnie nagrodę im. B. Prusa za pisarstwo historyczne (1979, 1995). Brał aktywny udział w pracach Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy jako prezes Oddziału Lubelskiego (1969-81), członek Zarządu Głównego (1980-91; od 1985 wiceprezes). Od stycznia 1981 do rozwiązania ZLP w 1983 był prezesem Oddziału Lubelskiego. W 1980 został członkiem Rady Muzealnej Muzeum Lubelskiego. W okresie stanu wojennego brał udział w pracach Duszpasterstwa Śro-

dowisk Twórczych w Lublinie. W 1982-83 przebywał w Belgii jako stypendysta Université Catholique w Louvain-La-Neuve. W 1989 został członkiem SPP (od stycznia 1991 prezes Oddziału Lubelskiego). W 1993 jako stypendysta Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej w Paryżu przebywał we Francji. W 1994 przeszedł na emeryturę. Kontynuuje twórczość literacką. Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Labirynt wojny północnej 1700-1706. [Praca popularnohistoryczna]. Wwa: MON 1972, 161 s.
2. Polski orzeł wojskowy wieku XX. Informator wystawy. Tekst ... Lubl.: Stow. Miłośników Dawnej Broni i Barwy, Oddz. Lubel., Pol. Tow. Archeologiczne i Numizmatyczne, Oddz. Lubel. 1975, 12 s.
3. Błażeja Siennickiego diariusz z wojny szwedzkiej. [Powieść]. Wwa: MON 1977, 334. Wyd. nast. tamże 1984.
Cz. 1 cyklu; cz. 2 i 3 zob. poz. 4 i 5.
4. Błażeja Siennickiego przypadki wojenne osobliwsze. [Powieść]. Wwa: MON 1978, 226 s. Wyd. nast. tamże 1984.
Cz. 2 cyklu; cz. 1 i 3 zob. poz. 3 i 5.
5. Błażeja Siennickiego z wojen przeszłych notacje. [Powieść]. Wwa: MON 1978, 346 s. Wyd. nast. tamże 1984.
Cz. 3 cyklu; cz. 1 i 2 zob. poz. 3 i 4.
6. Polski orzeł wojskowy 1807-1978. [Katalog wystawy]. Tekst ... Wstęp: Z. Nasalski. Lubl.: Muzeum Okręgowe w Lubl., Stow. Miłośników Dawnej Broni i Barwy, Oddz. w Lubl. 1978 [właśc. 1979], 71 s.
7. Generała artylerii koronnej żywot własny. [Powieść]. Wwa: MON 1979, 326 s. Wyd. nast. popraw. i uzup. 1986.
8. Dopóki szabla w garści. [Powieść]. Wwa: MON 1980, 268 s.
9. Dwa stulecia polskiego orła wojskowego. Wstęp.: I. Zielińska. Wr.: Muzeum Hist. 1980, 25 s.
10. Pamięć wrzosa. [Powieść]. Wwa: MON 1981, 255 s. Wyd. nast. [zmien.] z podtyt. Opowieść ułańska tamże 1989.
11. Rotmistrz z kradzionym herbem. [Powieść]. Lubl.: W Lubel. 1982, 237 s.
12. Szable nie rdzewiały czyli Przewagi lisowczyków nad Turkiem srogim pod Cecorą i Chociem czynione. [Powieść]. Wwa: MON 1983, 315 s. Wyd. 2 tamże [1988].
13. Fortalicium Marianum albo Szaniec Bogarodzicy na obronę narodu polskiego wystawion,

spod którego nieprzyjacieli wszelki z konfuzją odejdzie. Opowieść jasnogórska. [Powieść]. Kr.: Wydawn. Apostolstwa Modlitwy 1984, 269 s.

I nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim pod patronatem Episkopatu Polski na dzieło sztuki związane tematycznie z Jubileuszem Jasnogórskim w 1984.

14. Polska czapka wojskowa. 1785-1985. [Wystawa, sale wystawowe Zamku Lubel., grudzień 1985-marzec 1986. Tekst wydawnictwa cz. historyczna ..., spis eksponatów ... i Z. Nasalski]. Lubl.: Muzeum Okręgowe w Lubl. 1986, 77 s.

15. Znak wojska polskiego. Rzeszów: Muzeum Okręgowe 1988, 58 s.

16. Bez amarantów. Ułańska jesień. [Powieść]. Kr.: WL 1989, 261 s.

17. Szabla ta sama. Ułańska historia rodzinna. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: W Lubel. 1992, 179 s.

18. Czas ułanów. Polski wrzesień 1939. [Powieść]. Wwa: Bellona 1993, 347 s.

19. Wiatr na szablach. [Powieść]. Kr.: WL [1994], 393 s.

Rozprawy i studia opublikowane w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Z dziejów Koła Miłośników Książki w Zamościu (1923-1939). *Rocz. Bibl. Nar.* 1966 t. 2 s. 397-431. — Drobne formy narracyjne w „Pamiętnikach” Matuszewicza. W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1967 s. 464-478. — O źródłach inspiracji twórczej Władysława Łozińskiego. *Prz. Hum.* 1967 nr 2 s. 103-113. — Marcina Matuszewicza o czasach saskich świadectwo. *Kwart. Hist.* 1968 z. 2 s. 386-396. — Marcin Matuszewicz — zapomniany satyryk wczesnego Oświecenia. *Prz. Hum.* 1969 nr 5 s. 108-120. — Materiały do historii „Teki Zamojskiej”. 1937-1939. *Rocz. Bibl. Nar.* 1969 t. 5 s. 218-239. — Z. Klukowski zbieracz, wydawca i autor „pamiętników”. *Pamiętnikarstwo Pol.* 1972 nr 3 s. 28-39. — Wiadomość o braciach Pomarańskich, zamojskich księgarzach i wydawcach. *Rocz. Bibl. Nar.* 1980 t. 14 s. 151-178. — Przedziwiny uniwersytet. *Biul. Inf. KUL* 1983 nr 1/2 s. 57-92. — Czas ułanów. Wspomnienie o kawalerii polskiej Września. *Ethos* 1990 nr 1/2 s. 117-130.

Prace redakcyjne

1. M. Matuszewicz: Diariusz życia mego. Tekst oprac. i wstępem poprzedził ... Komentarz: Z. Zielińska. T. 1-2. Wwa: PIW 1986, 928 + 814 s.
T. 1: 1714-1757; t. 2: 1758-1764.

2. [A. Parowicz.] Anna Mironowicz: Od Hajnówki do Pahlavi. [Tekst przygot. do druku ...]. Paris: Editions Spotkania 1986, 75 s.

Wkład w przygot. tekstu wg inf. B.K.

Ank. 1995. — B. Królikowski: Nie wielka ale uczciwa. *Kamena* 1979 nr 23. — Wywiady: Dziariusz z wojny szwedzkiej. [Rozm.] Cz. Dąbrowski. *Wroc. Tyg. Katol.* 1977 nr 30; Są tematy, wobec których milknę... [Rozm.] A.L. Gzella. *Dz. Lubel.* 1992 nr 238.

[Błażeja Siennickiego dziariusz z wojny szwedzkiej:] M. Hryniewicz: Z czasów „Potopu”. *Nowe Książ.* 1977 nr 24; A. Jopkiewicz: Dziariusz z wojny szwedzkiej. *Mówią Wieki* 1977 nr 7. — Z. Góralski: Błażeja Siennickiego konterfekt pełny. *Kamena* 1979 nr 23 [dot. cyklu powieściowego o Błażeju Siennickim]. — [Generała artylerii koronnej żywot własny:] S. Grabowski: Generał, architekt, organizator. *Nowe Książ.* 1979 nr 22; K. Mazowski: Zanim przyszli Sasi. *Wroc. Tyg. Katol.* 1980 nr 16. — Z. Pławski: Polskie szable w garści. *Nowe Książ.* 1980 nr 19 [dot. m.in.: Dopóki szabla w garści]. — A. Kij: Stylizacja na pamiętnik i gawędę w „Błażeja Siennickiego dziariusz z wojny szwedzkiej”. *B.K. Pr. Nauk UŚL* 1981 nr 459. — C. Listowski: Radość pisania. *Kamena* 1981 nr 10 [rec.: Dopóki szabla w garści]. — R. Karpowicz: Losy lisowczyków. *Prz. Tyg.* 1984 nr 2 [rec.: Szable nie rdzewiały]. — P. Smogorzewski: Opowieść jasnogórska. *Sl. Pousz.* 1985 nr 64 [rec.: Fortalitium Marianum...]. I. Z. Łukaszewicz: Przybliżanie historii. *Kamena* 1983 nr 9 [dot.: Pamięć wrzosa; Rotmistrz z kradzionym herbem]. — Z. Kościński: Czterdzieści lat powieści historycznej autorów Lubelszczyzny (1944-1984) [m.in. o B.K.]; L. Ludorowski: Refleksje sienkiewiczowski w powieściach historycznych B.K.; M. Puczyłowski: Stylizacja archaiczna w powieściach historycznych Ryszarda Jegorowa i B.K.; W. Sołtys: Powieściopisarstwo historyczne B.K. Źródła i zagadnienia genealogiczne; M. Tomikowska: Cecora i Chocim. Tragizm i heroika w powieściach historycznych Ryszarda Jegorowa i B.K. W: *Polska powieść historyczna XX wieku*. Lubl. 1990. — A. Konstankiewicz. *Pol. Zbroj.* 1993 nr 228 [rec.: Czas ułanów].

K.B.

KRUCZKOWSKI Leon 1900-1962

Pseud.: Alfa; El.; Józef Kniol-Kreczkowski; kr.; (kr.); Kr.; (Kr.); L.K.; L.K. członek Zarządu ZZLP w Krakowie; L.K. Korwin; l.kr.; L.Kr.; (L.Kr.); Pewien wyższy oficer turecki przydzielony do b. rządu austriackiego w Wiedniu a zajmujący się w wolnych chwilach literaturą; W. Rad.; W. Radulski. Dramatopisarz, prozaik, publicysta.

Urodzony 28 czerwca 1900 w Krakowie; syn Łukasza Kruczkowskiego, introligatora, działacza społecznego, i Ludwika z Boguszów. Do szkół uczęszczał w Krakowie. Świadectwo dojrzałości uzyskał w 1918 na wydziale chemii Szkoły Przemysłowej. Od czerwca do października tegoż roku pracował jako chemik w przemyśle naftowym w Trzebinii. Następnie zaciągnął się ochotniczo do Wojska Polskiego. Debiutował w grudniu 1918 humoreską pt. „Niebezpieczna zabawa”, zamieszczoną w czasopiśmie *Satyr* (nr 1-3; podp. Pewien wyższy oficer turecki przydzielony do b. rządu austriackiego w Wiedniu a zajmujący się w wolnych chwilach literaturą); za właściwy swój debiut uważał cykl wierszy zapoczątkowany utworem pt. „Evíva l'arte”, ogłoszony w lutym 1919 w *Maskach* (nr 2). Od końca tegoż roku do 1921 współpracował z pismem *Goniec Krakowski*. W 1920 został powołany do służby wojskowej w 1. Pułku Strzelców Podhalańskich w Nowym Sączu. Zdemobilizowany w

randze podporucznika rezerwy w 1923, podjął pracę w Krakowie, początkowo w Biurze Inżynierskim, a następnie jako zastępca kierownika firmy Dom Handlowo-Przemysłowy. Zwolniony z pracy w marcu 1926, wyjechał na teren Zagłębia Dąbrowskiego. Mieszkał początkowo w Sosnowcu, później w Kazimierzu pod Strzemieszycami (obecnie Kazimierz Górniczy). Pracował jako wykładowca przedmiotów technicznych w Szkole Rzemiosł w Maczkach. Utrzymywał kontakt ze środowiskiem literackim Krakowa; współpracował z młodymi pisarzami grupy Litart (1926-35), był jednym z założycieli i współpracowników *Gazety Literackiej* (1926-27). Nawiązał także współpracę z miejscową prasą, m.in. z *Dziennikiem Pracy* (1927) i *Kurierem Zagłębia* (1927-32); publikował nowele, wiersze, przeglądy nowości wydawniczych i felietony. W 1928 ożenił się z Jadwigą Janowską, nauczycielką. W styczniu 1930, jako korespondent *Kuriera Zachodniego*, wyjechał na krótko do Paryża. W 1932 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1933 zamieszkał ponownie w Krakowie i zajął się wyłącznie pracą literacką i społeczną. Związał się z lewicowymi kołami PPS i ruchu ludowego. Wraz z Adamem Polewką był w 1933 redaktorem *Biuletynu Literackiego*, pisma finansowanego przez KPP, zamkniętego przez władze po ukazaniu się pierwszego numeru. Współpracował z wielu piśmami, a przede wszystkim z *Wiadomościami Literackimi* (od 1929), *Sygnalami* (1933 i od 1936), *Lewarem* (1934), *Zielonym Sztandarem* (1934-37), *Lewym Torem* (1935), *Albo-albo* (1937/38), *Dziennikiem Ludowym* (1937-38), *Robotnikiem* (1938). W marcu 1935 debiutował jako dramatopisarz adaptacją sceniczną swojej powieści „Kordian i cham”. W 1936 był uczestnikiem Zjazdu Pracowników Kultury we Lwowie. Jesienią 1939 wyjechał do Belgii, gdzie zbierał materiały do powieści o życiu polskiej emigracji górniczej. Po wybuchu II wojny światowej uczestniczył w kampanii wrześniowej. Wzięty do niewoli 14 września 1939, przebywał w obozach jenieckich, najpierw w Oflagu II B Arnswalde (Choszczno), następnie w II D Gross Born (Kłomino), gdzie w 1940-42 był kierownikiem scenicznym obozowego Teatru Symbolów, a w 1943 kierownikiem literackim teatru. Współpracował również z pismem obozowym *Za drutami* (1940-44) i z obozową gazetką ścienną *Przegląd Teatralny* (1942-44). Po wyzwoleniu obozu, na wiosnę 1945 powrócił do kraju i zamieszkał w Krakowie. W czerwcu tegoż roku został członkiem PPR (od 1948 ZZPR) i członkiem Krajowej Rady Narodowej (KRN). Od listopada 1945 do 1948 pełnił funkcję wiceministra kultury i sztuki; przeniósł się wówczas na stałe do Warszawy. Pracował także w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, w 1945 był współzałożycielem i przez krótki czas redaktorem

naczelny miesięcznika *Twórczość*. Kontynuował twórczość literacką przede wszystkim w dziedzinie dramatu, a także publicystyki kulturalnej. Artykuły i szkice drukował m.in. w *Dzienniku Polskim* (1945-49), *Odrodzeniu* (1945, 1947-50), *Trybunie Ludu* (od 1948), *Nowej Kulturze* (1950-56). W 1946 uczestniczył w konferencji UNESCO w Paryżu. Od tegoż roku redagował miesięcznik *Przyjaźń*. W 1947 został posłem na Sejm Ustawodawczy; sprawował mandat poselski także w następnych kadencjach. Od 1948 należał do Polskiego PEN Clubu. W 1949-56 był prezesem ZLP. Od 1949 wchodził w skład Polskiego Komitetu Obróńców Pokoju, a od 1950 był członkiem Światowej Rady Pokoju i stałego międzynarodowego jury nagród pokoju; w związku z tymi funkcjami wyjeżdżał kilkakrotnie za granicę. W 1949-55 był członkiem Komitetu Warszawskiego PZPR. W 1953 otrzymał Międzynarodową Nagrodę Stalinowską „Za utrwalanie pokoju między narodami”, w 1955 Państwową Nagrodę Literacką I stopnia za całokształt twórczości. Od 1954 był zastępcą członka, a od 1959 członkiem Komitetu Centralnego (KC) PZPR. W 1955 został wybrany na członka korespondenta Niemieckiej Akademii Sztuk Pięknych w Berlinie. Od 1957 wchodził w skład Rady Państwa. Od tegoż roku był członkiem Komisji Kultury przy KC PZPR. W 1957-59 współpracował z dodatkiem tygodniowym *Trybuny Ludu* pt. *Trybuna Literacka*. Odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1947), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949), Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1954), czechosłowackim Orderem Lwa Białego (1957). Zmarł 1 sierpnia 1962 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rewolucja w Pacanowie. [Nowela]. Kr.: Spółka Wydawn. Spółnia 1920, 32 s.
Podp.: L.K. Korwin.
2. Czyja wina? Sztuka w 4 aktach. Powst. ok. 1920. Pierwodr. *Zycie Lit.* 1987 nr 6-9.
Inf o dacie powst. W. Żołubek: Nieznany dramat K. *Zycie Lit.* 1987 nr 6 s. 8.
3. Na krawędzi. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1923.
Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
4. Młoty nad światem. [Wiersze]. Kr.: Druk. W.N. Anczyz i Spółka 1928, 37 s.
5. Kordian i cham. [Powieść]. *Naprzód* 1932 nr 30-164. Wyd. osob. Kr.: Gebethner i Wolff 1932, 365 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1933]; z przedm. [J. Hempla] J. Wiślaka Moskwa 1933; wyd. 4 [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1946, wyd. 6-9 tamże 1947-49; wyd. 10 z przedm. Z. Wasilewskiego tamże 1950;

Moskwa: Izdatelstvo Literatury na Innostrannykh Jazykach 1950; wyd. 11-13 Wwa: Czyt. 1952-1954; wyd. 14 Wwa: MON 1955; Wwa: PIW 1955; wyd. 16-26 Wwa: Czyt. 1962-1974, tamże: wyd. 27 z posł. R. Matuszewskiego 1975, wyd. 28 1976, wyd. 29 1979; wyd. 30 z posł. Z. Macużanki Wwa: KiW 1982; wyd. 30 [!] z posł. Z. Macużanki Łódź: WŁ 1983; wyd. 31 Wwa: KAW 1983. Por. poz. 7.
Przełt.: azerbejdż.: [Przełt.] K. Machiev. Baku 1980, — czes.: Kordian a cham. [Przełt.] H. Teigová. Praha 1947, wyd. nast. Praha 1951, — kirgiski: Kordian i menen cham. [Przełt.] Ch. Karasiev. Frunze 1957, — litew.: Kordianas ir chamas. [Przełt.] P. Joudelis. Vilnius 1962, — łotew.: Kordian ja mats. [Przełt.] G. Kaarend. Tallinn 1978, — niem.: Rebell und Bauer. [Przełt.] K. Dedecius. Weimar 1952, wyd. nast.: Berlin 1953, Essen 1953, Frankfurt am Main 1982, — ros.: Kordian i cham. [Przełt.] E. Tropovskij. [Fragm.] Moskva 1933, wyd. nast.: Moskva 1934, Moskva 1934, Moskva 1950; wyd. całości: Kordian i cham. [Przełt.] V. Arcimović, L. Jakubov, W. L. Kruczkowski. Izbranoe. Moskva 1955, — rum.: Kordian si iwaranu. [Przełt.] T. Halben, M. Grafton. Bucuresti 1952.
Adapt.: teatr.: Pod batem pańszczyzny. Insc. fragmentów z powieści Leona Kruczkowskiego „Kordian i cham” Oprac.: M. Konstantynowicz. *Svietlica* 1946 nr 6-7; Kordian i cham. Sceny dramatyczne. Wybór i oprac. do wieczoru prozy i scen dramatycznych: T. Lebkowska. Insc.: S. Domańska. Scenogr.: J. Marso-Wojciechowska. Muz. A. Szaliński. Wwa: CPARA 1962, 96 s., Kordian i cham. Scenariusz: J. Warpechowski. Wyst. Pozn., T. Pol. 1963; Kordian i cham. Na podstawie powieści ..., pamiętnika K. Deczyńskiego „Opis wieśniaka polskiego” oraz „Kordiana” J. Słowackiego oprac.: B. Augustyniak. Wyst. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1983, — radiowa: Adapt. fragm.: B. Pisarski. Radio 1939; Adapt.: A. Bochdziewicz. Radio 1951, — tv: scenariusz wg „Kordiana i chama” ..., „Pamiętnika chłopca” K. Deczyńskiego i „Pism” M. Mochnackiego napisał S. Stampf. TV 1971.

6. Bohater naszych czasów. (Daubman). Wido-wisko w 7 odsłonach z prologiem. Druk fragm.: *Czas* 1934 nr 48 s. 6; *Wiad. Lit.* 1934 nr 32 s. 2; *Leuy Tor* 1935 nr 7/8 s. 32-40. Praprem. Wwa, T. Comoedia 1935. Por. poz. 29.
Pierwotny tytuł: Daubman czyli Niemcy 1932.
7. Kordian i cham. 13 scen dramatycznych. Praprem. Wwa, T. Comoedia 1935. Druk fragm. *Mies. Naucz.* 1935 nr 7/8 s. 12-15. Por. poz. 5.
8. Pawie pióra. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff [1935], 305 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; wyd. 3 [Wwa:] Czyt. 1947, tamże: wyd. 4-7 1948-1954; wyd. 8 Wwa: MON 1955; wyd. 9 Wwa: Czyt. 1964, tamże 1976 (Dzieła Leona Kruczkowskiego).
Przełt.: białorus.: Paulinova perė. [Przełt.] J. Bryl, J. Mi-sko. Minsk 1959, — czes.: Pavl pera. [Przełt.] A. Hečkova-Balajková. Praha 1949, — niem.: Pfannenfedern [Przełt.] H. Bereska. Berlin 1958, — ros.: Pavlinu per ja. [Przełt.] E. Tropovskij Moskva 1936, przedr. w: L. Kruczkowski. Izbranoe. Moskva 1955, — ukr.: Pavyni pera. [Przełt.] V. Zachidnyj. Kiiv 1955.
Adapt. radiowa: Adapt.: L. Zamkow. Radio 1969.
9. Człowiek i powszedniość. (O niektórych zagadnieniach obyczajowości współczesnej. [Odczyt]. Wwa: ZG Tow. Uniw. Robotniczych 1936, 26 s. Wyd. 2 Wwa 1946. Przedr. zob. poz. 32 (t. 1).

10. Proletariat, 8 obrazów scenicznych. [Współaut.:] L. Piwowar. Druk fragm.: *Robotnik* 1936 nr 36/37 s. 3, toż *Naprzód* 1936 nr 37/38 s. 6. Praprem. fragm. Kr., Stary T. 1936.

11. Sidła. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1937, 416 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. [Wwa:] Czyt. 1948, wyd. 3-5 także 1951-1954; Vilnius: Wydawn. Literatry Pieknej Litew. SRR 1956; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1964, wyd. 7 także 1980 (Dzieła Leona Kruczkowskiego).

Przekł.: czes. Osilda. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1978, - franc.: Pièges et impasses. [Przeł.] J.-M. Dumarais. Paris 1947, - holend.: [Przeł.] S. van Praag. Amsterdam 1953, - mold.: Teneta. [Przeł.] B. Movilă. Kisiñeu 1976, - ros.: Teneta. Vilnius 1956; Teneta. [Przeł.] T. Luren, Ju. Viner. Moskva 1967, - wietn.: Cam bay. Do nguyen va cong vu dich toi chung hien dinh. Hanoi 1963. Adapt.: radiowa: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1971, - tv: Adapt.: A. Zakrzewski. TV 1976.

12. Dlaczego jestem socjalistą. [Odczyt]. Wwa: ZG Tow. Uniw. Robotniczych, 1938 [antydat. 1937], 21 s. Przedr. zob. poz. 32 (t. 1).

13. W klimacie dyktatury. [Zbiór artykułów]. Wwa: Spółdz. Wydawn. Czytelnik 1938, 109 s. Przedr. zob. poz. 32 (t. 1).

Zawartość: Wzdłuż nie w poprzek dziejów; U źródeł nacjonalizmu; Bezdroża nacjonalizmu i socjalistyczne ideały. Powieść o prawdziwej ONR-u; Dulszczyna robi historię; W klimacie dyktatury; Na wiedeńskiej fali; „Lud” i „naród”; Obrona „Kordiana i chama”; Na próbie; Społeczne aspekty plagiatu.

14. Odwety. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1948. Wyd. osob. Wwa: Książka 1948, 129 s. Przedr. zob. poz. 16, 28 (ostatnia wersja).

Autor po praprem. dokonywał dość znacznych zmian, tworząc dwie dalsze wersje utworu: wyst. drugiej wersji: Kr., Stary T. 1949, wyst. trzeciej wersji Wwa, Praski T. Lud. 1961.

Przekł.: albań. 1959, - bułg.: Otplata. [Przeł.] P. Ćirahov. Wyst. Dimitrowo, [T. Nar.] 1950, - chiński: W: Ke-lu-tsi-ke-fu-sy-tsi hsi-tsiu. [Wybór utworów dramatycznych L. Kruczkowskiego]. Pekin 1959, - czes.: Odvěty. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1949, wyd. nast. Praha 1961, przedr. w: L. Kruczkowski: 5 her. Praha 1962, - niem.: Die Vergeltung. [Przeł.] P. Ball. W: L. Kruczkowski: Dramen. Berlin 1975, - ros.: Vozmožde. [Przeł.] M. Abkina. W: L. Kruczkowski: Izbrannoe. Moskva 1955, przedr. w: L. Kruczkowski: P'esy; Stati Moskva 1974. Wyst. Archangielsk 1956, - słowac.: Odplaty. [Przeł.] F. Gabaj. Wyst. Turčiansky Svätý Martin 1949. Wyd. Bratislava 1951.

Montaż scen. w oprac. J. Rakowieckiego zob. poz. 24.

15. Niemcy. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., Stary T. 1949. Wyd. w tomie zob. poz. 16. Wyd. osob.: wyd. 2 Wwa: PIW 1953, 134 s. Wyd. nast.: wyd. 3-16 także 1958-1971; wyd. 16 Łódź: WŁ 1973; wyd. 18-20 z posł. Z. Macużanki także 1976-1981; wyd. 20 [!] Wwa: PIW 1983; wyd. 3 z posł. i w oprac. Z. Macużanki Łódź: WŁ 1983; wyd. 19 ze wstępem J. Kaczyńskiej Wwa: Iskry 1983; wyd. 22 Wwa: PIW 1984; Rzeszów: KAW 1993; wyd. 4 Wwa: Kama 1993; Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. [1994]. Radio 1960. Przedr. zob. poz. 28, 33-35. Por. zob. 19.

Pierwotny tytuł: Niemcy są ludźmi. - Juz po praprem. autor dopisał epilog, z którym sztuka była wyst. i wyd. do 1955. Nagroda Państwa w I stopnia w 1950.

Przekł.: albań.: Gjermamat. [Przeł.] Q. Kambo. Tiranë 1959, - ang.: The Germans. [Przeł.] M. Michałowska, J. Rodker. Powst. ok. 1950. Wyst. Londyn, Unity T. 1951, The Germans. [Przeł.] J. Strzemie. Powst. ok. 1981 [USA], - bułg.: Němcy. [Przeł.] D. Gabe. Wyst. Sofia, [T. Nar.] 1951, - chiński: W: Ke-lu-tsi-ke-fu-sy-tsi hsi-tsiu. [Wybór utworów dramatycznych L. Kruczkowskiego]. Pekin 1959, - czes.: Němci. [Przeł.] H. Teigová. Wyst. Český Cieszyn, Tešinske Divadlo 1950. Wyd. Praha 1962, przedr. w: L. Kruczkowski: 5 her. Praha 1962, - fin.: Saksalaisia. [Przeł.] H. Vuolijoki. Wyst. Helsinki, Suomen Työväen T. 1950, - franc.: Les Allemands ou La Famille Sonnenbrucks. [Przeł.] M. Fontaine, H. Dubois. Wyst. Paryż, Le T. Independent „Verlaine” 1950, - hiszp.: Los Alemanes. [Przeł.] M. Rózycka, C. Dorronsoro. Meksyk 1953; Los Alemanes. [Przeł.] R.F. Rinaldi. [Argentin] 1969; Los Alemanes. [Przeł.] M. Steri. [Meksyk] 1975, - holend.: De Duitsers. [Przeł.] S.E. van Praag. Amsterdam 1950, - jap.: [Przeł.] Takusabaro Dan. Wyst. Tokio, [T.] Hichiokoi 1952, - maced.: Wyst. Skopje, [T. Dram.] 1968, - niem.: Die Sonnenbrucks. [Przeł.] H. Holzschuber. Wyst. Berlin, Max Reinhardt's Deutsches T. 1949. Wyd. Berlin 1949, wyd. nast. Berlin, Lipsk 1951, Lipsk 1958, Berlin 1959; Die Sonnenbrucks. [Przeł.] P. Ball. W: L. Kruczkowski: Dramen, Berlin 1975, - perski: Almanha. [Przeł.] A. Sedeg. [Teheran] ok. 1952, - ros.: Nemcy. [Przeł.] V. Rakovskaja. W: L. Kruczkowski: Izbrannoe. Moskva 1955, przedr. w: L. Kruczkowski: P'esy; Stati Moskva 1974. Wyst. Moskwa, T. im. J. Wachtangowa 1962, - serb.: Wyst. Zrenjanin, Narodno Pozorište 1956, - słowac.: Nemci. [Przeł.] O. Andrášová. Bratislava 1950. Wyst. Turčiansky Svätý Martin, [T. Kamerálny] 1950, - turec.: Almanya. Wyst. Stambul, [T. na Uskydarzel] 1979, - węgier.: Nemetország. Wyst. Budapest, [T. Nar.] 1951, - włos.: I Tedeschi. [Przeł.] L. Salvini. Wyst. Rzym, T. Pirandello 1951. Adapt.: tv: A. Hanuszkiewicz. TV 1961, - radiowa: Adapt.: K. Białek. Radio 1967; Adapt.: E. Axer. Radio 1977.

Montaż scen. w oprac. J. Rakowieckiego zob. poz. 24.

16. Dramaty: Odwety; Niemcy. Wwa: KiW 1950, 236 s.

Zawiera poz. 14, 15.

17. Spotkania i konfrontacje. [Szkice publicystyczne i literackie]. Wwa: PIW 1950, 191 s.

Zawartość: Od autora. - U radzieckich przyjaciół; Na pułkowskim szlaku; Lenin; Stalinowska strategia pokoju; Na kongres wrocławski; Spotkania i konfrontacje; Paryskie dwa przezywania; „Broń atomowa nie jest najlepszą bronią”; Odkrywamy Hilmarę Wulf! „Finale Berlina” [H. Reinal]; Pakt weimarski; Droga do „Niemców” [dot. poz. 15]; Jeszcze o „Niemcach” [dot. poz. 15]; Tematy amerykańskie; Do przyjaciół amerykańskich; Od złudzeń neutralizmu do rzeczywistości.

18. Grzech. Akt 4. Oprac. i wstęp do S. Żeromski; Grzech. Wyst. Wwa, T. Pol. 1951. Wyd. w: S. Żeromski; Grzech. Dramat w 4 aktach. [Oprac. i wstęp] ... Wwa: Czyt. 1951, 81 s.

Przekł.: czes.: Wyst. Mladá Boleslav, Mestské Divadlo 1954, - ros.: Wyst. Moskwa, [T. Dramatu i Komedii] 1954, - słowac.: Hriech. Drama w 4 dejstvjach. [Oprac.] ... [Przeł.] M. Stano. Bratislava 1952.

19. Die Sonnenbrucks. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Maetzig. Ekran. (NRD) 1951. Por. poz. 15.

Wyd. streszcz. [?]: Rodzina Sonnenbrucksów. (Opowieść filmowa). Na podstawie filmu „Defy” zrealizowanego według sztu-

ki „Niemy” L. Kruczkowskiego. Oprac. T. Kowalski. Wwa: FAW 1951, 110 s. Przekł. niem.: Die Sonnenbrucks. Die Gleichnamigen Defa-Film. Nacherzählt von T. Kowalski. [Przel.] J. Bochnick. Berlin 1951.

20. Prawo do kultury. Wwa: Czyt. 1952, 38 s. Przedr. zob. poz. 22.

Szkic dot. ujęcia problemów kultury w projektowanej Konstytucji PRL.

21. Juliusz i Ethel. Sztuka w 6 odsłonach. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1954. Wyd. z post. S. Arskiego Wwa: PIW 1954, 113 s. Przedr. zob. poz. 28.

Przekł. arabski: Maasat Rosenberg [Przel.] Abdal Aziz Fahung. Al-Kahira 1956, — chiński: Lo-sen-p’u fu-fu. [Przel.] Li Cien-wu. Szanghaj 1954; Lo-sen-pao-fu fu. [Przel.] Ping Tsun-ping. Pekin 1955, przedr. w: Ke-lu-tsi-ke-fu-sy-tsi hsi-tsiu. [Wybór utworów dramatycznych L. Kruczkowskiego]. Pekin 1959. Wyst. Szanghaj. [T. Objazdowy] 1955, — czes.: Juliusz a Ethel. [Przel.] H. Teigová. W: L. Kruczkowski: 5 her. Praha 1962. Wyst. Praga, Komorni Divadlo 1954, — fin.: Julius ja Ethel. *Visti Puola*. Helsinki 1954 nr 11, — franc.: Ethel et Julius. [Przel.] M. Fontaine, M. Rouze. *Lettres Françaises*, Paryż 1954 nr 507. Wyst. Paryż, Sala Pleyela 1954, — jap.: Ethel to Julius. [Przel. z franc.] Rikie Suzuki, Shin’ya Andō. Tōkyō 1955. Wyst. Tokio [T. Mingelil] 1955, — jidysz: Julius un Etef. [Przel.] I. Kamińska. Wyst. Wr., T. Żyd. 1954, — niem.: Julius und Ethel. In memoriam Rosenbergs. [Przel.] H. Bereska. Wyst. Drezno, Stadttheater 1954, — ros.: Julius i Etef. [Przel.] P. Argo. Moskwa 1955. Wyst. Smoleńsk 1955, — słowac.: Wyst. Bratislava 1954, — ukr.: Julius i Ethel. [Przel.] V. Zachidni’j, J. Nazarenko. Kiiw 1955. Wyst. Kijów, [T. Dram.] 1956, — wietn.: Hanoi 1961.

Montaż scen, w oprac. A. Bardiniego zob. poz. 24.

22. Wśród swoich i obcych. [Szkice publicystyczne i literackie]. Posł.: Z. Wasilewski. Wwa: PIW 1954, 285 s.

Zawiera szkice z poz. 17 (z pominięciem: Lenin; Stalinowska strategia pokoju; Na kongres wrocławski; „Broń atomowa nie jest najlepszą bronią”), — nadto: Z dni Gogolowskich w Moskwie; Szóste mocarstwo świata; W Berlinie i w West Point. Ten większy między ludźmi; W Poroninie; Prawo do kultury [poz. 20]; Warszawa — miasto stołeczne; Mickiewicz; Stefan Żeromski; Dzieje „Grzechu”; O pietyzm bez pedanterii; O nowy los społeczny dzieła sztuki; O czym pisarze zapomnieli; O współczesności z procesem historycznym; Na odległość wyciągniętej ręki; Skończyć z połowicznością; Ważne i nowe w „Starym i nowym” [L. Rudnickiego]; Organizacja państwa polskiego.

23. Odwiedziny. (Zdarzenie wiejskie). Komedya w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1955. Druk *Twórczość* 1955 nr 7 s. 7-45. Przedr. zob. poz. 28.

Pierwotne tytuły: Stonka; Żuk z Colorado.

Przekł. ros.: Posiećenie. [Przel.] A. Gorski. Moskwa 1956; Posiećenie [Przel.] L. Maleševa. W: L. Kruczkowski: P’esy; Stati. Moskwa 1974.

24. Wieczór literacki. [Fragmenty utworów]. Wstęp i wybór: Z. Wasilewski. Wwa: Czyt. 1956, 338 s.

Zawiera fragm. powieści: Kordian i cham [poz. 5]; Pawie pióra [poz. 8]; Siła [poz. 11], — montaż fragmentów utworów dramatycznych: Odwety [poz. 14]. Uwagi insc.: J. Rakowiecki; Niemy [poz. 15]. Uwagi insc.: J. Rakowiecki; Juliusz i Ethel [poz. 21]. Uwagi insc.: A. Bardini.

25. Pierwszy dzień wolności. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Współcz. 1959. Druk *Dialog* 1959 nr 11 s. 5-40. Wyd. osob.: Wwa: PIW 1960, 118 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2-4 z przedm. Z. Żabickiego 1967-1971, wyd. 5-8 z post. Z. Żabickiego 1969-84. Radio 1961. Przedr. zob. poz. 28, 33-35.

Przekł. bułg.: Parvijat den na svobodata. [Przel.] D. Ikonomov. Sofia 1966. Wyst. Sofia, [T. Armii Bułg.] 1961, — czes.: První den svobody. [Przel.] H. Teigová. Praha 1961, wyd. nast. tamże 1961, przedr. w: L. Kruczkowski: 5 her. Praha 1962. Wyst. Praga, Realistické Divadlo 1960, — estoń.: Vabaduse esimene päev. [Przel.] A. Kurtna. Tallinn 1961, — flamandzki: Wyst. Antwerpen, Fackeltheater 1960, — jap.: Jūgu no saisho no hi. [Przel.] Nabumato Nabuyuki. Tōkyō 1965. Wyst. Tokio, [T. Literaturny] ok. 1965, — litew.: Pirmoji laisvės diena. [Przel.] A. Liobytė. Vilnius 1964. Wyst. Poniewież 1961, — lotew.: Pirma bolševs diena. [Przel.] J. Osmanis. Rīgā 1987, — niem.: Der erste Tag der Freiheit. [Przel.] V. Mika. W: Modemes polnisches Theater. Neuwied 1967; Der erste Tag der Freiheit. [Przel.] P. Ball. W: L. Kruczkowski: Dramen. Berlin 1975. Wyst. Wieden, T. in der Josefstadt 1961, — ros.: Pervyj den svobody. [Przel.] L. Maleševa. Wyst. Moskwa, [T. Dram. im. K. Staniławskiego] 1960. Wyd. Moskwa 1960, przedr. w: *Sovremennye polskie p’esy*. Moskwa 1966, w: L. Kruczkowski: P’esy; Stati. Moskwa 1974, — rum.: Wyst. Sibiu 1962, — serb.-chorw.: Wyst. Zagreb, [Chorwacki T. Nar.] 1960, — słowac.: Prvý den slobody. [Przel.] J. Sedlák. Bratislava 1959, wyd. 2 Bratislava 1961. Wyst. Bratislava, Narodni Divadlo 1960, — słowen.: Prvi dan svobode. Ljubljana 1964, — węgier.: [Przel.] G. Kerényi. Wyst. Budapest, [T. Nar. im. J. Katan] 1960.

Adapt. tv: Adapt. A. Hanuszkiewicz. TV 1965, — film. Scenariusz: B. Czeszko. Ekran. 1964.

26. Dziś w nocy umrze miasto. Scenariusz filmowy. [Współaut.] J. Rybkowski. Ekran. 1961.

Przekł. ros.: Segodnja noću pogibniet gorod. [Przel.] R. Merkina. Moskwa 1962.

27. Śmierć gubernatora. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1961. Druk *Dialog* 1961 nr 45 s. 6-16. Przedr. zob. poz. 28, 33-35.

Przekł. bułg.: Wyst. Plewen, Dramatičen T. 1978, — czes.: Smrt guvernera. [Przel.] H. Teigová. Wyst. Praga, Komorni Divadlo 1961. Wyd. Praha 1961, przedr. w: L. Kruczkowski: 5 her. Praha 1962, — estoń.: Wyst. Tallin, [T. im. V. Kingiseppa] 1977, — franc.: Le mort du gouverneur. [Przel.] J. Liowski. *Dialog* 1963 nr spec., — litew.: Gubernatorius mirtis. [Przel.] A. Liobyte. W: *S’inolaikinės lenkų pjesės*. Vilnius 1967, — maced.: [Przel.] J. Boškovski, P. Vujčić. Wyst. Skopje 1962, — niem.: Der Tod des Gouverneurs. [Przel.] V. Mika. W: L. Kruczkowski: Dramen. Berlin 1975, przedr. w: *Polnische Dramen*. Berlin 1975. Wyst. Neustrelitz (NRD), Friedrich Wolf T. 1975, — ros.: Smert Gubernatora. [Przel.] M. Iznatov. W: L. Kruczkowski: P’esy; Stati. Moskwa 1974, — rum.: Wyst. Karajowa, [T. Nar.] 1974, — serb.-chorw.: Smrt gubernatora. [Przel.] P. Vulicyn. Wyst. Nowy Sad, [Serb. T. Lud.] 1962, — słowac.: Smrt gubernatora. [Przel.] J. Sedlák. Bratislava 1961, przedr. w: *Moderna polská drama*. Bratislava 1975. Wyst. Žilina, T. Jilemnického 1962, — ukr.: Smrt gubernatora. [Przel.] V. Franko. Kiiw 1966, — węgier.: [Przel.] G. Kerényi. Nagyvilág 1963.

28. Dramaty. Wwa: PIW 1962, 463 s.

Zawartość: Odwety [poz. 14]; Odwiedziny [poz. 23]; Niemy [poz. 15]; Juliusz i Ethel [poz. 21]; Pierwszy dzień wolności [poz. 25]; Śmierć gubernatora [poz. 27].

29. Przygoda z Vaterlandem. Sztuka w 5 odsłonach z prologiem. *Dialog* 1962 nr 12 s. 5-42. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1963.

Trzecia wersja sztuki „Bohater naszych czasów” [poz. 6], przygotowana na podstawie wersji drugiej, nie ukończonych pt. „Przygoda z ojczyzną”, nad którą L.K. pracował w 1939. Przekł.: niem.: Das Abenteuer mit dem Vaterland. [Przeł.] V. Mika, Berlin 1963. Wyst. Dessau, Landestheater 1964, — ros.: Geroj faterlanda. [Przeł.] L. Malaševa, *Innostrannaja Literatura*, Moskwa 1966 nr 6. Wyst. Mińsk, [Ros. T. Dram.] 1965, — słowac.: Dobrodružstvo s Vaterlandem. [Przeł.] J. Sedlák, Bratislava 1963, — ukr.: D'elo Daubmanna. [Przeł.] P. Ternjuk, Kiv 1965.

30. Szkice z piekła uczciwych i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1963, 130 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1974. Przedr. zob. poz. 31.

Zawartość: Wielki błąd życia. Szkice z piekła uczciwych; Głos na oskarżony; Judycki. Adapt. teatr. poszczególnych szkiców: Głos na oskarżony: Adapt. A. Pisarska, Wyst. Zabrze, T. Nowy 1964; pt. Trzy opowieści. Adapt. teatr.: K. Nastulancka, Wyst. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej im. L. Kruczkowskiego 1967, — Szkice z piekła uczciwych: Scenariusz: I. Machulski. Wyst. Częstochowa, T. Dram. im. A. Mickiewicza 1984.

31. Szkice z piekła uczciwych [poz. 30]; Inedita. [Fragm. powieści i opowiadań]. Wwa: Czyt. 1966, 303 s.

Zawiera w części Inedita; *** [powieść bez tytułu]; Powieść historyczna z czasów Stanisława Augusta o Kodeksie Zamojskiego; Powieść z życia emigracji polskiej w Belgii; Geprüft Oflag II D; Wstęp do zamierzonego opowiadania o Józefie Kamińskim; *** [opowiadanie bez tytułu].

32. Literatura i polityka. [Szkice publicystyczne i literackie]. Wybór tekstów: Z. Macużanka. Wstęp: S. Balicki. Wwa: PIW 1971.

T. 1. W klimacie dyktatury 1927-1939. Przyp.: Z. Macużanka, XLIII, 364 s.

Zawartość: W obronie sztuki tendencyjnej; O kryzysie literackim współczesności; Kręte schody czy proste gościenie; O heroizm sumienia; Sutyryny literatury; Literatura na froncie społecznym; Spór o Sienkiewicza; O słowach nieprzyzwoitych w literaturze; Czy literatura jest sztuką?; Jak powstaje powieść; W obronie powieści tendencyjnej; Tragizm jego zgonu; Andrzej Strug, — nadto z poz. 13; Obrona „Kordiana i chama”; Na próbie; Społeczne aspekty plagiatu, — Człowiek i powszedniość [poz. 9]. — Wzdłuż nie w poprzek dziejów; z poz. 13; U źródeł nacjonalizmu; Bezdroża nacjonalizmu i socjalistyczne ideały; Dulszczyzna robi historię; „Lud” i „naród”; Na wiedeńskiej fali; Wzdłuż nie w poprzek dziejów; W klimacie dyktatury, — nadto: Wojna a przyszłość kultury; 1830-1937; Paryskie dwa przeżycia [poz. 17]; Kto palił kościoły w Hiszpanii; Alternatywa, — Dlaczego jestem socjalistą [poz. 12]. — List do prawnika.

T. 2. Wśród swoich i obcych 1945-1962. Przyp.: Z. Macużanka, K. Schild, 540 s.

Zawartość: Sprawy polskie: Z września 1939; Pękają kolczaste druty; Święto Poległych; Z dni polskiego Oświecenia; „Tak” i „Nie”; O nowy program polityki kulturalnej; Odpowiedź rozmówcom „Kuźnicy”; „Warszawa oskarża”; Warszawa — miasto stołeczne [poz. 22]; Jak widzę funkcję pośła i warunki pracy Sejmu; Przeciw masowej o kulturę mas; Droгоценna cząstka współczesności. Jest prawy brzeg, — O sztukę naszych czasów: O nowy los społeczny dzieła sztuki [poz. 22]; O biografii wewnętrznej pisarza; Moje dziesięciolecie; Uwagi o wolności i autorytecie krytyki; Jeszcze o krytyce; Obrachunki z

przeszłością; Przzymierzeniec trudny i niezbędny; Czas podjąć próbę oceny; O współczesność w naszych teatrach, — Pośród twórców książek: Adam Mickiewicz (W 150-lecie urodzin) [pt. Mickiewicz; poz. 22]; Fredro dziesiąt; Henryk Sienkiewicz; Stefan Żeromski; Maria Dąbrowska; Nad grobem Juliana Tuwima; Julian Tuwim; Jarosław Iwaszkiewicz; O Lechu Piwo-warze; Miasto Adama Polewki; Władysław Broniewski; Stefan Jaracz; Schiller inspirator; Antoni Czechow; Lew Tołstoj; Maksym Gorki; Janka Kupala; Fryderyk Schiller: Najwyższa godność pisarza; Juliusz Fuczik: Takim go znalizmy i takim go pamiętamy... [dot. F. Joliot-Curie]; Lenin [poz. 17]; Przed premierą „Obrony Ksantypy” [L.H. Morstina]; Mesjanizm odrzeczony [dot. J. Zawieyski; Mąż doskonały]; Finał Berlina [poz. 17]; Listy z celi śmierci; Ważne i nowe w „Starym i nowym” [poz. 22]; „Poszedłbym tą samą drogą”; Krótkie dzieje pewnej improwizacji [rec.: S. Rowecki; Wspomnienia i notatki, czerwiec-wrzesień 1939]; O książce Bronowicza [Stefana Żeromskiego tragedia pomyłek, — Autokomentarze: Droga do „Niemców” [poz. 17]; Jeszcze o „Niemcach” [poz. 17]; Z notatnika [dot. poz. 25]; „Śmierć gubernatora” [dot. poz. 27]; Odwety po piętnastu latach [dot. poz. 14]. — Spotkania i konfrontacje; z poz. 17; U radzieckich przyjaciół; Na puşkinowski szlaku; Pakt weimarski; Od złudzeń neutralizmu do rzeczywistości; Spotkania i konfrontacje, — nadto: Niezapomniana podróŜ. — Dzisiejsze arsenały [wywiad; rozm. K. Nastulancka].

33. Dramaty. Wwa: PIW 1973, 238 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1981.

Zawartość: Niemcy [poz. 15]; Pierwszy dzień wolności [poz. 25]; Śmierć gubernatora [poz. 27].

34. Dramaty. (Dzieła Leona Kruczkowskiego). Wwa: Czyt. 1978, 269 s.

Zawartość: Niemcy [poz. 15]; Pierwszy dzień wolności [poz. 25]; Śmierć gubernatora [poz. 27].

35. Dramaty wybrane. Wstęp: S. Świątek. Łódź: WŁ 1980, 269 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1988.

Zawartość: Niemcy [poz. 15]; Pierwszy dzień wolności [poz. 25]; Śmierć gubernatora [poz. 27].

Wybór utworów w przekł.: ros.: P'esy; Stati. Moskwa 1974, — ukr.: Tačka. Opowiadannja. Kiv 1959.

Montaż teatr. na podstawie tekstów L.K.: Droga przez świat. Oprac. S. Balicki. Wyst. Wwa, T. Pol. 1963.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1955. — SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska) — PSB (Z. Macużanka) — RL 1962 (P. Grzegorzczak). — LP (J. Rohoziński). — V.N. Stefanovič: Leon Kruczkovskij: Bio-bibliografičeskij ukazatel'. Moskwa 1954, 30 s. — Z. Macużanka: O Leonie Kruczkowskim. 1900-1962. Poradnik bibliograficzny. Wwa 1964, 34 s. Bibl. Nar. Inst. Bibliogr. — J. Kaczyńska: Leon Kruczkowski. Monografia bibliograficzna. Wr., Wwa, Kr.: Ossol. 1992, 336 s.

[Kordian i chame] K. Irzykowski: Tajemnica nocy listopadowej. *Wiad. Lit.* 1932 nr 29. A. Nowaczyński. *ABC* 1932 nr 268, W. Zawistowski: Powieściopisarz za kulisami historii. *Tyg. Il.* 1932 nr 43; [K. Sobelsohn] K. Radek: Polska powieść rewolucyjna. *Wiad. Lit.* 1934 nr 35, polem.; A. Stawar: Rady Radka czyli tradycjonalizm nowego naboŜenstwa. *Tamże* nr 51; K. Wyka: Zapoznane wartości „Kordiana i chame”. *Tyg. Artyst.* 1935 nr 16. — [Pawie pióra:] K. Wyka. *Tyg. Il.* 1935 nr 19; L. Kruczkowski; K. Wyka: Obrona „Pawich piór”. *IDwugłos.* *Tamże* nr 34. — Z. Wasilewski: Powieść proletar-

riacka L.K. *Twórczość* 1950 nr 2 [dot.: Kordian i cham]. — E. Csató: O dramatach L.K. *Noua Kult* 1954 nr 23. — E.A. Narvydajte: Dramaturgia Leona Kruczkowskogo. (1944-1954). Leningrad 1957, 15 s. — T. Drewnowski: Wokół dramatów K. *Dialog* 1959 nr 11, przedr. pt. Szkice o „biografii wewnętrznej” w tegoż: Krytyka i giełda Wwa 1969. — J. Detko: „Kordian i cham” Leona Kruczkowskiego. Wwa 1962 [właśc. 1966], 122 s. *Bibl. Analiz Lit.*, wyd. nast. tamże; wyd. 2 1967, wyd. 3 1973. — J. Iwaszkiewicz: L.K. *Twórczość* 1962 nr 16, przedr. w tegoż: Ludzie i książki. Wwa 1971. — J. Kelera: K. formy dramatyczne. *Dialog* 1962 nr 12. — A. Lam: Lekcja świadomego wyboru. (O pisarstwie L.K.) *Widmokręgi* 1962 nr 2, przedr. pt. Świadomy wybór w tegoż: Pamiętnik krytyczny. Kr. 1970. — Z. Macuzanka: Leon Kruczkowski. Wwa: PZWS 1962, 305 s. *Bibl. Polonistyki*, wyd. nast. tamże; wyd. 2 rozszerz. 1965, wyd. 3 1966 [zawiera: L. Macuzanka: Droga twórcza L.K.; Wybór tekstów L.K. i art. o jego twórczości oraz Ważniejsze fakty z życiorysu L.K.; Spis utworów L.K.]. — H. Mayer: K. i temat niemiecki. Przel. J. Koenig. *Dialog* 1962 nr 12. — K. Wolicki: Dylemat K. *Dialog* 1962 nr 12, przedr. w tegoż: Wszystko jedno co o 1930. Wwa 1969. — J. Klossowicz: O dramatach L.K. W: Almanach sceny polskiej 1962/1963. Wwa 1964, przedr. w: Dwunasta Śląska Wiosna Teatralna poświęcona dramaturgii L.K. Kat. 1974. — S. Treugut: Fundament dramatyczny sztuk K. *Teatr* 1964 nr 22-23. — T. Bujnicki: L.K. W: Autorzy naszych lektur. Wr. 1965. — Z. Greń: Dramaturgia L.K. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965. — T. Sivert: „Niemy” Leona Kruczkowskiego. Wwa: PZWS 1965, 119 s. *Bibl. Analiz Lit.*, wyd. nast. tamże; wyd. 2 1967, wyd. 3 1969, wyd. 4 1974. — Z. Macuzanka: L.K. — młodość, dojrzałość. *Mies. Lit.* 1967 nr 11. — Z. Macuzanka: Pisarstwo L.K. między wojnami. W: Polska myśl kulturalna i literacka wobec doświadczeń rewolucyjnych wieku XX. Wwa 1968 z. 2, powiel. — M. Knothe: L.K. jako dramaturg. *Jez. Pol.* 1970 nr 7. — J. Kurowicki: Między cynizmem a heroizmem. *Tyż. Kult.* 1971 nr 7, przedr. w tegoż: Regiony wielkich i małych iluzji. Wr. 1976, Lektury i problemy. Wwa 1976 [dot. dramatów L.K.]. — T. Bujnicki: Historia i jej aspekty współczesne — L.K. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — J. Czyżowski: Zeromsczyzna w dramatach K. *Dialog* 1972 nr 8. — R. Szydłowski: Dramaturgia Leona Kruczkowskiego. Kr.: WL 1972, 339 s. — S. Valea: L.K. W tegoż: Scritorii polonezi. București 1972. — J. Zajac: Leon Kruczkowski — prozaiak. Kr.: PWN 1972, 431 s. — J. Kelera: K. drogi wolności. *Odra* 1974 nr 7/8, przedr. w tegoż: Komu wolno kibicować. Kr. 1978 [dot. problematyki utworów dramatycznych L.K.]. — J. Kaczyńska: Powieści K. w ogniu polemik literackich. *Mies. Lit.* 1975 nr 5 [dot. powieści z okresu międzywojennego]. — Z. Macuzanka: Leon Kruczkowski. Wwa: Iskry 1976, 83 s. — H. Olschowsky: Twa res agitator. Zur rezeption von L.K.'s „Die Sonnenbrucks” in DDR. *Weimar Beiträge* 1976, przekł. pol. pt. Twa res agitator. O recepcji „Niemców” Kruczkowskiego w NRD. Tłum. A. Lam. *Mies. Lit.* 1976 nr 1. — A. Piotrowskaja: Leon Kruczkowski. *Żizn' i tvorčestvo*. Monografia. Moskwa: Sovetskij Pisatel' 1977, 252 s.; fragm. w przekł. pol.: Literatura rosyjska i radziecka w kręgu twórczości L.K. Tłum. A. Cesarz. *Stud. Pol. Slav-Orient.* 1977, Literatura rosyjska i radziecka w twórczości L.K. (Zarys problematyki). Przel. A. Cesarz. W: Polonistyka radziecka. Wwa 1985. — G.S. Skowron: Składniowe właściwości stylu L.K. *Zesz. Hum.* 1978 nr 1. — N.J. Rybakow: Teatr grażdanskij polemiki. Dramaturgia Leona Kruczkowskogo. Minsk: Izdatel'stvo BGK 1979, 246 s. — S. Gębala: Jednostka i masa w dramatach Kruczkowskiego. *Dialog* 1981 nr 10. — Leon Kruczkowski. (1900-1962). Materiały z sesji popularnonaukowej poświęconej Leonowi Kruczkowskiemu — dramaturgowi, prozaikowi i poecie, zorganizowanej w dniu 21 maja 1981 r. w Opolu. Opole 1983, 76 s. WSP w Opolu [tu art.: Z. Bąk: Stereotypy czy prawda artystyczna (Dramaty L.K. o tematyce niemieckiej); W. Hendzel: O twórczości poetyckiej L.K.; P. Obrączka: Dramaty L.K. w repertuarze Teatru Opolskiego; H. Stankowska: Interpretacja tradycji niepodległościowych w prozie L.K.]

— J. Kurowicki: Bez klerkowskich obciążeń. (O L.K.) W tegoż: Artysta jako arcydzieło. Wr. 1983. — Z. Barczyk: Rewizja procesu profesora Sonnenbrucha. *Dialog* 1984 nr 7. — J. Kelera: Lata czterdzieste: Kruczkowski, Szaniawski, Galczyński. *Dialog* 1986 nr 3. — Z. Macuzanka: Myśl literacka i ideowa L.K. — łącznikiem dwu epok. W: Literatura Polski Ludowej. Wwa 1986. — Z. Macuzanka: Podobny do siebie. L.K. (1900-1962). *Nowe Drogi* 1987 nr 8. — W. Natanson: K. Jako dzieziec Zeromskiego. *Kierunki* 1987 nr 34. — F. Tych: Polska lewica, L.K. i proces Bucharina. *Polityka* 1987 nr 41. — D. Scholze: L.K. (1900-1962). Individuelle Verantwortung vor der Geschichte. W tegoż: Zwischen Vergnügen und Schock. Berlin 1989. — Z. Macuzanka: L.K. W: Literatur Poles. 1944 bis 1985. Berlin 1990.

J.K.

KRÜGER Maria ur. 1904

Autorka książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 6 września 1904 w Warszawie; córka Edmunda Krügera, powieściopisarza (znanego pod pseud. Edmund Jezierski), i Anieli z Dobosiewiczów. Ukończyła Gimnazjum im. M. Konopnickiej w Warszawie. Od 1924 studiowała ekonomię polityczną w Akademii Nauk Politycznych; w 1929 uzyskała magisterium. Następnie przez trzy lata studiowała polonistykę i prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W okresie studiów pracowała w wydawnictwie „Trzaska, Evert i Michalski” (prowadziła korespondencję francuską, wykonywała korektę wydawnictw), a także, dorywczo, w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia” (do 1939). Debiutowała w 1930 opowiadaniem dla dzieci, opublikowanymi w *Plomyku* i w *Plomyczku*. Równocześnie zaczęła uprawiać dziennikarstwo; od 1933 była stałym współpracownikiem redakcji *Wieczoru Warszawskiego* (do 1935). W 1933 została członkiem Syndykatu Dziennikarzy Polskich i Międzynarodowej Federacji Kobiet Pracujących Zawodowo. Rozwijała twórczość literacką, publikując opowiadania, felietony i reportaże w *Nowinach Codziennych* (1933-34), *Prosto z mostu* (1935). W 1937 przeszła do *Kuriera Porannego*, a od 1938 współpracowała z *Dziennikiem Popularnym*, w którym zamieszczała artykuły o tematyce gospodarczej i społecznej. W 1938 podjęła też pracę w Komunalnej Kasie Oszczędności jako referent prasowy. Wyszła za mąż za Franciszka Popka. W czasie okupacji niemieckiej zarabiała na utrzymanie, prowadząc stołówkę dla pracowników Komunalnej Kasy Oszczędności m.st. Warszawy. Uczestniczyła w pracy konspiracyjnej, współdziałając z grupą działaczy demokratycznych Epoka. Brała udział w powstaniu warszawskim 1944 (łączniczka w formacji Korpus Bezpieczeństwa). Po upadku powstania i przejściu przez obóz w Pruszkowie dotarła do Krakowa. Po wojnie powróciła do Warszawy. Była zatrudniona w Ministerstwie Kultury, a następnie w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W 1946-48 przebywała w Szwajcarii

(Berno), gdzie pracowała w Konsulacie Polskim i była korespondentem Polskiego Radia. Następnie przez rok mieszkała w Rabce i była inspektorem do spraw kultury w sanatoriach dziecięcych; prowadziła też teatr lalkowy. W 1950 powróciła do Warszawy i przez dwa lata kierowała redakcją audycji dla kobiet w Polskim Radiu. W 1955-56 pracowała w Telewizji Polskiej; stworzyła m.in. widowisko telewizyjne pt. „Miś z okienka”, dla którego pisała teksty. W 1958 została członkiem ZLP (do 1981), w 1967 członkiem Polskiego PEN Clubu. Kontynuowała twórczość literacką, zamieszczając utwory dla dzieci m.in. w *Płomyczku* (do 1986), *Dziatwie* (1968, 1971-81, z przerwami), *Świerszczyku* (1968, 1980-1985, z przerwami). W 1978 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży. Wyróżniona Odznaką Grunwaldzką (1947) oraz odznaczona Medalem Zwycięstwa i Wolności (1947). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zwierzaczek-cudaczek. [Wierszyki]. Wwa: Samorządowy Inst. Wydawn. 1938, 16 s.

2. Nie wyrzucaj pieniędzy za okno. Poradnik dla pani domu. [Współaut.:] H. Bielińska. Kr.: Gebethner i Wolff 1940, 90 s.

3. Szkoła narzeczonych. Powieść dla dziewcząt. Powst. przed 1944. Wyd. Wwa: E. Kuthan 1945, 208 s. Wyd. nast. tamże 1946.

4. Mały łącznik Kim E-cho. [Opowiadania; autorzy:] ..., W. Tropaczyńska-Ogarkowa. Wwa: NK 1951, 300 s. Wyd. nast. tamże 1952.

Tu M.K.: Chłopcy z Roanne; Polecenie Conchity.

5. Piszka Itacuany. [Bajka]. Wwa: NK 1954, 31 s.

6. Dar rzeki Fly. [Baśnie różnych narodów]. Wwa: NK 1957, 143 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1971, wyd. 3 1973, wyd. 4 1978, wyd. 5 1987.

Zawartość: Dar rzeki Fly (Nowa Gwinea); Kryształowe serce (Wietnam); Ikakindra Kolomamba (Madagaskar); Biedny Dziżiko (Armenia); Dzielnicy Tütü (Samoa); Dobry Nurrundere (Australia); Papuga (Arabia); Ogród tysiąca pionów (Chiny); Jak Hin-To zwyciężył księżyc (Tajwan); Serce dzwonu (Chiny); Książeczka Untombinde (Afryka); Leniwy Tusi i jego poddani (Afryka); Przygody Achmedy, syna mydlarza; Przebudzenie wiosny (Japonia); Kwitnąca wiśnia (Japonia); Historia jednego kwiatu (Haiti); Dziewczyna i gwiazdy (Afryka).
Przekł. słowac.: Radio (Bratysława) 1966-1967.

7. Petra. [Powieść dla młodzieży; współaut.:] H. Bielińska. Wwa: Iskry 1957, 165 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1975; wyd. 4 Gdańsk: Piccolo-art 1991; wyd. 1 [!] Wwa: Alfa 1994.

8. Bajki. Inscenizacje dla teatru lalek. Red. H. Jurkowski. Uwagi insc.: J. Wilkowski. Wwa: CPARA 1958, 120 s.

Zawartość: Ikakindra Kolomamba [poz. 6]; O żołnierzu i królewnie; Oszukany diabeł; Pastuszek; Papuga.

9. Karolcia. [Powieść]. Wwa: NK 1959, 244 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965, wyd. 4 1970, wyd. 5 1976, wyd. 6 1981, wyd. 7 1984; Wwa: KAW 1984; Wwa: NK 1988; Białystok: KAW 1991; Wr.: Siedmioróg 1992, tamże 1993, 1994.

Cz. 2 pt. Witaj Karolciu zob. poz. 21.

Przekł. niem.: Karola und die Zauberperle [Przel.] I. Dade. Wwa 1962, wyd. 2 Berlin 1963; Halinka und das Zaubersteinchen [Przel.] T. Reich-Ranicki. Zürich 1976. — orm. [Przel.] G. Achwerdjan. Erevan 1973. — ros.: Golubaja businka. [Przel.] M. Bruchnov. Wwa 1961, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1972, wyd. 4 1975. — rum.: Mărgica alabastra. [Przel.] O. Zăicik. București 1973.

Adapt. radiowa: Radio 1975.

10. Zaczarowane jabłuszko. [Utwór sceniczny]. Praprem. Gdańsk, T. Łątek 1959.

11. Godzina paśowej róży. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1960, 235 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1964, wyd. 4 1966, wyd. 5 1969, wyd. 6 1972, wyd. 7 1972, wyd. 8 1976, wyd. 9 1979, 1986; Wr.: Siedmioróg 1991, tamże 1993.

Przekł. czes.: Hodina nachové ruže. [Przel.] H. Stachová. Praha 1972. — fiń.: Punaruusun aikaan. [Przel.] K. Siraste. Helsinki 1975. — niem.: Die Stunde die Purpurrose. [Przel.] U. Brewing. Berlin [1966]. — węgier.: Nagyanyáink idején. [Przel.] É. Sebök. Budapest 1966.

Adapt. film.: Scenariusz: H. Bielińska. Ekran. Zespół Realizatorów Filmowych „Studio” 1963. — radiowa: Radio 1968.

12. Klimek i Klementynka. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 179 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1969, wyd. 4 1972, wyd. 6 [właśc. 5] 1974, wyd. 7 1978; wyd. 10 Wr.: Siedmioróg 1993.

Adapt. radiowa: Radio 1970.

13. Apolejka i jej osiołek. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1963, [14] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1982, [wyd. 4] 1985, wyd. 5 1991.

Przekł. czes.: Apolenka a její oslíček. [Przel.] O. Srovatka. Praha 1967; Apolenka a její oslíček. [Przel.] L. Šalova. Wwa 1986. — holend.: Prinses Apoleika en haar ezeltje. [Przel.] I. Groeneveld. Amersfoort, Wwa [1967]. — niem.: Die Prinzessin und ihr Eselchen. [Przel.] H. Burkhardt. Niederwiesla [1965].
Adapt. radiowa: Radio 1972.

14. Ucho, dynia, sto dwadzieścia pięć! [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 206 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1972, wyd. 4 1978, wyd. 5 1984, [wyd. 6] 1987; Wr.: Siedmioróg 1991, tamże 1992.

Przekł. niem.: Ohr, Kürbis und 125. [Przel.] T. Reich-Ranicki. Zürich 1971. — ros.: Ucho, dynia, sto dwadcać piąt! [Przel.] D. Śurygin. Leningrad 1978.

15. O Margosi młynarzównie. [Opowiadanie dla dzieci]. [Wwa:] Ruch 1965, [12] k. [Zob. poz. 16].

Adapt. radiowa: Adapt., B. Kościuszko. Radio 1968.

16. Było, nie było ... [Bajki]. Wwa: NK 1966, 61 s. Wyd. nast. poszerz. Wr.: Siedmióróg 1994.

Zawartość wyd. 1: Korona króla Scytów; Cielatko Margosi; Koniusza góra; Tam gdzie psy szczekają ogonem; Księżyc w Wilamowicach; Łopata małego piekarczyka; O szlachetnym gryfie i pięknej syrenie; Kamień pod Wolsztynem; Toruńskie pierniki; Madra baba; O węzowej wdzięczności; Jak powstały Karpaty; Jak Sobanek planetnika gościł; Głowy wawelskie. W wyd. 2 nadto: Śpiewaj rybkol; O Margosi młynarzównie; O cudnej wierzbinie; Szklana góra; Cztery bracia; Pajęczyna; Kto umie pasać zającę; O wodnej boginie; Cielatko Rozalki; Jak Bartuś z wiatrem gonił [poz. 17]; Skarby w Tęczynie; Jak się diabeł uczył.

17. Jak Bartuś z wiatrem gonił. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1966 [12] k. Przedr. zob. poz. 16.

Adapt. radiowa. Radio 1967, pt. Jak Bartuś z wiatrem wojował. Radio 1969.

18. Trzeci brat. [Bajka]. Wwa: Ruch 1966, [12] k. Adapt. radiowa. Radio 1971.

19. Brygida. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 206 s. Wyd. 2 tamże 1979.

20. Królowna Śnieżka. [Bajka]. Wwa: NK 1970, [16] k. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1978, wyd. 3 1982, [wyd. 4] 1987.

Przekł. czes.: O princeznie Snehurce. [Przeł.] F. Talian. Wwa 1980, wyd. 2 tamże 1984. — ros.: Princessa Belosneżka. [Przeł.] S. Sviackij. Wwa 1975, wyd. nast. tamże: 1977, 1981, 1986.

21. Witaj Karolciu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 104 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1977, wyd. 3 1982; wyd. 4 Wr.: Siedmióróg 1991, wyd. 5 tamże 1994.

Cz. 1 pt. Karolcia zob. poz. 9.

Przekł. ros.: Privet, Karolinka! [Przeł.] S. Sviackij. Wwa 1973, wyd. nast. 1975.

22. Gorzkie wino. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 279 s. Wyd. 2 z podtyt. dodanym przez wydawcę: Adelajda, kobieta opętana Gdańsk: Graf 1991.

23. Złota korona. Opowiadania z historii Polski. Wwa: NK 1976, 256 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1980, [wyd. 3] 1989; wyd. 4 Wr.: Siedmióróg 1993.

Zawartość: Krzemień rzecz cenna; Mocniejsze od brązu; Goście u kołodziej; Pożeganie z koziołkiem; Uśmiech księżniczki; Ten chłopiec Marsowy; Przydajmy złoto do złota; Mały pierścionek; Hej, koniku...; Niziołek to był...; Jak król pana Psonkę ukarał; Nowy modny płaszcz; Ślad na kamieniu; Malowidło w krużganku; Przez ten most debowy; Ciemny staw; Jadwista, córka Nawoja; Złota korona; Najpiękniejsza suknia; Blask Aldebarana; Przygody Mestka Ostróżki; Czukunia; Grosz Marcuiki; Jak Małgorzata Sobierajowa o sprawiedliwość wołała; Sierotka; Wesele panny Beaty; Ogród Janusi; O pannie Justce i miedzianej rynnice; Jasny warkocz Marcynki; Strzemię Wielkiego Wezrya; Płonący lont; Wierność i pozegnanie; Bajka o królownie; Spotkanie w lesie; List ze stolicy; Więcej niż król.

24. Po prostu Lucynka P. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1980, 237 s. Wyd. nast. Wr.: Siedmióróg 1991.

25. Serce dzwonu. Na podstawie ludowych wątków chińskich. [Opowiadanie]. Wwa: KAW 1981, 26 s.

Przekł. łotew.: Srdce zvona. Po kineskim narodnim motiivima. [Przeł.] V. Kusicki. Wwa 1982.

26. Gdyby nie te grymasy. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1986, [32] s.

Przekł. niem.: Warum die Fische Singen. [Przeł.] I. Luft. Wwa 1989.

27. Odpowiednia dziewczyna. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1988, 205 s. Wyd. nast.: Wr.: Siedmióróg 1993, tamże 1995.

Nadto liczne słuchowiska radiowe nadane w programach dziecięcych i młodzieżowych Polskiego Radia, m.in.: Jak trzy Krakowianki chciały uwić wianki. 1968. — Karolcia i koralik. 1968. — Patelnia i serce. 1969. — Czym szczekają psy. 1969. — Jak było z piernikami. 1969. — Nasze mamy. 1969. — O Jagnie i Planetniku. 1969. — Puchowa pierzynka. 1969. — Rumienia się sady. 1969. — Szczodraki. 1969. — Wianki. 1969. — Żniwa, żniwa. 1969. — Pudełko zapalek. 1969. — To właśnie Klementynka. 1970. — Czekamy na was ptaki. 1972. — Wczoraj popołudniu. 1972. — Baśń o Poludnicy. 1973. — Imbryczek państwa O — Soda. 1975. — Śpiewający śledź. 1975. — Wachlarz. 1976. — I co dalej? 1978. — Klucz. 1979.

Adaptacja

1. Dziadek do orzechów. Scenariusz filmowy: ... i H. Bielińska na podstawie E.T.A. Hoffmanna: Historia o dziadku do orzechów i królu myszy. Ekran. 1967.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988, 1989, 1995. — M. Krüger. *Poezja* 1979 nr 6. — Wywiad: Z wizytą u M.K. [Rozm.] K. Gawęcka-Bisko. *Plomyk* 1973 nr 4.

SWPP 2 (B. Winklowa). — LP (H. Urbas).

M. Kędziorzyna: Odstraszające pozory. *Dziś i Jutro* 1946 nr 16 [rec.: Szkoła narzeczonych]. — K. Kuliczowska: Dziwna opowieść o małej komediantce. *Nowe Książ.* 1957 nr 17 [rec.: Petral]. — S. Wortman: Baśń w literaturze i życiu dziecka. Wwa 1958 [tu m.in. omów.: Dar rzeki Fly]. — [Godzina pasowej róży] J. Sosnowska: Powieść „dla panietek”? *Nowe Książ.* 1960 nr 24; S. Czarnecki: Półtorej godziny pasowej róży. *Ekran* 1963 nr 16 [rec. adapt. film.]. — H. Skrobiszewska. *Nowe Książ.* 1965 nr 4 [rec.: Ucho, dynia sto dwadzieścia pieć]. — B. Nawrocka: Matki i córki. *Tryb. Ludu* 1970 nr 141 [rec.: Brygida]. — [Gorzkie wino] A. Baranowska: Gorzka pamięć. *Nowe Książ.* 1976 nr 11; J. Tarczałowicz: Portret draieżnej mitomanki. *Zycie Lit.* 1976 nr 32. — J. Hartwig-Sosnowska: Legendy, fakty, realia. *Nowe Książ.* 1977 nr 1 [rec.: Złota korona]. — G. Skotnicka: Na marginesie kilku wznowień. *Nowe Książ.* 1977 nr 1 [rec.: Godzina pasowej róży]. — [Po prostu Lucynka P.] M. Bojarska: Śmieszny romansik, mały megaliansik. *Nowe Książ.* 1980 nr 22; [J. Sakowicz] Sak. *Zycie Pabianic* 1981 nr 2. — [Odpowiednia dziewczyna:] E. Nowacka: Odpowiednia dziewczyna w nieodpowiednim kontekście. *Nowe Książ.* 1989 nr 3; J. Szczygielska: Żona dla jedynaka. *Śl. Pousz.* 1989 nr 98.

K

KRUK Erwin ur. 1941

Pseud.: E.K.; jr; (jr); K.E.; KŁOBUK; Kronikarz; Marek Doski.
Poeta, prozaik.

Urodzony 4 maja 1941 w miejscowości Gutfeld (obecnie Dobrzyń) na Mazurach; syn Hermana Kruka, rolnika, i Mety ze Stachów. Po śmierci rodziców, w 1945 mieszkał u krewnych pod Olsztynem. Szkołę powszechną ukończył w Elgnówku pod Ostródą. Następnie przez rok uczęszczał do dwuletniej szkoły zawodowej w Ostródzie. W 1956 rozpoczął naukę w liceum ogólnokształcącym, najpierw w Olsztynku, a następnie w Morągu, gdzie był skierowany do Domu Dziecka, ale mieszkał w internacie. Debiutował w 1958 wierszem i prozą na łamach harcerskiego tygodnika *Na przelaj – junior* (nr 26, podp. Marek Doski); w piśmie tym publikował też w roku następnym. Rozpoczął także współpracę z miesięcznikiem *Warmia i Mazury*, drukując wiersze, prozę, recenzje i tłumaczenia (1959-66). W 1960 zdał maturę i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1963 był współzałożycielem grupy poetyckiej Kadyk, która działała do 1965. W czasie studiów był także naczelnym redaktorem biuletynu Studenckiej Agencji Informacyjno-Fotograficznej (SAIF). W 1965 otrzymał I nagrodę i medal Nike Warszawska w konkursie poetyckim zorganizowanym przez Forum Poetów „Hybrydy” i Warszawskie Koło Twórcze Młodych. W 1966 uzyskał magisterium. W tym samym roku ożenił się ze Swietlaną Naumnik, polonistką i przeniósł się do Olsztyna, gdzie zaczął pracować jako dziennikarz w czasopiśmie *Głos Olsztyński* (od 1970 pt. *Gazeta Olsztyńska*). Współpracował z Klubem Literackim przy ZMS w Olsztynie, redagował w 1967 jego biuletyn *Przemiany*. W tym okresie rozpoczął, trwającą do 1979, działalność w Stowarzyszeniu Społeczno-Kulturalnym „Pojezierze”. W 1968 otrzymał nagrodę im. Hanki Sawickiej za działalność publicystyczną w dziedzinie wychowania młodzieży. W 1968-71 był przewodniczącym Ośrodka Olsztyńskiego KKMP, następnie jego członkiem. W 1969 został członkiem Oddziału Olsztyńskiego, a w 1980 Oddziału Warszawskiego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1969 został członkiem SDP (1980-82 członek zarządu Oddziału Olsztyńskiego). W 1970 wstąpił do PZPR. W 1977 był laureatem nagrody artystycznej miesięcznika *Warmia i Mazury* za twórczość literacką związaną z regionem i nagrody Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie za upowszechnianie kultury. W marcu 1980 odszedł z redakcji *Gazety Olsztyńskiej* i przez krótki czas pracował w zespole warszawskiego miesięcznika krytycznego *Meritum*, który rozwiązano po wprowadzeniu stanu wojennego. Od tej po-

ry nie miał stałego zatrudnienia. W 1980-81 działał w NSZZ „Solidarność” w Olsztynie (w 1981 członek Zarządu Regionu). W tym czasie był też inicjatorem i współorganizatorem Mazurskiego Zrzeszenia Kulturalnego, które nie mogło rozwinąć działalności z powodu odmowy rejestracji. Po 13 grudnia 1981 wystąpił z PZPR. W 1982 otrzymał nagrodę artystyczną tygodnika *Fakty*. W 1988-90 był współorganizatorem niezależnego stowarzyszenia Olsztyński Klub Obywatelski (od 1989 prezes). W 1988 otrzymał nagrodę POLCUL Foundation, przyznaną przez Niezależną Fundację Popierania Kultury Polskiej (Australia). W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu (w 1991 wszedł w skład zarządu). W 1989-91 był senatorem I kadencji Senatu RP. W 1989 należał do komitetu założycielskiego SPP, następnie został jego członkiem, a od 1993 wiceprezesem. W 1989 otrzymał nagrodę Funduszu Literatury i nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia. W 1992 był współzałożycielem stowarzyszenia Polsko-Niemieckie Centrum Młodzieży w Olsztynie; od 1993 członek zarządu. W 1993 otrzymał nagrodę stypendialną Fundacji Cz. Seyferta przyznawaną przez Polski PEN Club. Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rysowane z pamięci. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze, 1963 [właśc. 1964], 47 s.

Nagroda Pióra przyznawana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku w 1964.

2. Drogami o świecie. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1967, 249 s.

II nagroda w ogólnopolskim konkursie Stow. Społ.-Kult. Pojezierze, Oddz. ZLP i WRN w Olsztynie na utwór prozatorski dot. problematyki Ziemi Zachodnich w 1964.

3. Na uboczu święta. [Powieść]. Wwa: LSW 1967, 121 s.

III nagroda za debiut prozatorski w konkursie LSW, ZG ZMW i ZLP w 1967.

4. Zapisy powrotu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1969, 70 s.

5. Rondo. [Powieść]. Wwa: LSW 1971, 205 s.

6. Teofil Ruczyński, działacz i poeta. Olsztyn: Wyd. Kultury Prez. WRN w Olsztynie 1971, 37 s.

Zawiera szkic E.K. pt. Poezja jako dokument ludowego dziedzictwa oraz wybór wierszy T. Ruczyńskiego.

7. Tam, gdzie o poranku czyhają nasze sny. [Wiersze]. Tor. 1975, [10] s. Studenckie Centrum Kultury „Od Nowa”.

8. Pusta noc. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 174 s.
Nagroda im. S. Piętaka w 1977.

9. Moja północ. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1977, 70 s.

10. Powrót na wygnanie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1977, 71 s.

11. [Wybór utworów wierszem i prozą]. Wstęp: I. Smolka. [Olsztyn:] Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Olsztynie 1978, 16 s. Wkl. do *Warm i Mazur* nr 2.

12. Łaknienie. [Powieść]. Wwa: PIW 1980, 275 s.

13. Poezje wybrane. Słowo wstępne i wybór ... Wwa: LSW 1984, 144 s.

Zawiera wiersze z tomów poprzednich oraz wiersze nowe.

14. Z krainy Nod. [Wiersze]. Wwa: PIW 1987, 101 s.

Nagroda „Książka Roku” przyznana przez miesięcznik *Literatura* w 1988.

14. Kronika z Mazur. [Powieść]. Wwa: PIW 1988, 440 s.

Nagroda „Książka Roku” przyznana przez miesięcznik *Literatura* w 1989.

15. W cieniu. [Wiersze]. [Wstęp:] ... Reprodukacje prac H. Skurpskiego. Olsztyn: Pojezierze 1988, 120 s.

Wstęp E.K. pt. W świecie niedokładnych snów.

Przekład

1. W. Kętrzyński: Z księgi pieśni człowieka niemczonego. Przekł. wierszy: A. Kamiński, ... J. Ptaszyński. Wstęp i oprac.: A. Wakar. Olsztyn: Pojezierze 1980, 141 s.

Praca redakcyjna

1. Almanach poezji. Utwory poetów studiujących na UMK w l. 1945-1965. [Wybór i] oprac.: ... Tor.: ZSP 1966, 124 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. – Wywiady: Dom z podcieniami, sienią, strychem i piwnicą. [Rozm.] T. Krzemień. *Kultura* 1980 nr 34; Jesteśmy plemieniem Kaina. [Rozm.] A. Borowa. *Kultura* 1989 nr 28; W milczeniu przysimowałem swój los. [Rozm.] J. Niesiołbecki. *Fakty* 1990 nr 3.

LP (T. Oracki).

Z. Zabicki. Bezpretensjonalność. *Nowe Książ* 1968 nr 7 [rec.: Na uboczu światła. – [Zapisy powrotu.] E. Puzdrowski: Rzeczywistość w poezji. *Współczesność* 1970 nr 21; I. Smolka: Pamięć czuwająca. *Poezja* 1970 nr 6. – [Rondo.] J.Z. Brudnicki: Krag niepewności młodej prozy. *Mies. Lit.* 1972 nr 12, przedr. pt. Gorączka w tegoż: Wiek prozy. Wwa 1979; E. Puzdrowski: „Prowadź mnie na drogi twoje, a bądź mi zasłoną”. *Twórczość* 1972 nr 8. – [Moja północ.] P. Dybel: Pod gwiazdą północy i wygnania. *Nowe Książ* 1977 nr 19; A. Staniszewski. Pobyt na wygnaniu. *Nowy Wyrz* 1977 nr 9. – K. Brakoniecki: Zasnąć na ziemi. *Warm i Mazury* 1978 nr 1 [rec.: Powrót na wygnanie]. – F. Fornalczyk: Świadomość dziedzictwa. O prozie olsztyńskiego środowiska pisarskiego. Olsztyn 1978, passim. – A. Myszkowski: Proza pogranicza. *Mies. Lit.* 1978 nr 12. – A. Staniszewski: Odpowiedzialność za zmarłych. *Nowy Wyrz* 1978 nr 6. – L. Żuliński: Rzecz o wygnaniu. W tegoż: Szuka wyboru. Wwa 1979 [rec.: Powrót na wygnanie]. – [Łaknienie.] W. Maciąg: Czego łakniemy. *Nowe Książ* 1980 nr 23; S. Beres: Abulia czy heliotro-

pia. *Twórczość* 1981 nr 5; A. Czachowska: Odnajdując siebie. *Nowy Wyrz* 1981 nr 5; T. Komendant: Na progu wiarygodności. *Odra* 1981 nr 4; B.S. Kunda: Studium choroby. *Życie Lit.* 1981 nr 33; T. Żółciński: Portret człowieka samotnego. *Mies. Lit.* 1981 nr 2; J. Gisges: Piśmiennictwo i literatura Warmii i Mazur. Łaknienie E.K. W tegoż: Moje prywatne miniatury. Wwa 1982. – I. Smolka: Kraina północ. W teście: Lęki, uciezki, akceptacje. Wwa 1984 [dot.: Moja północ; Powrót na wygnanie]. – Z. Chojnowski: Światło północy. (O twórczości E.K.). *Tyg. Kult.* 1985 nr 19. – P. Szewc: Północne morze E.K. *Twórczość* 1986 nr 7 [rec.: Utwory zebrane]. – J. Bugajski: Trwałość „plemiennej wspólnoty” E.K. W tegoż: W gąszczu znaczeń. *Kr.* 1988 [rec.: Pusta noc]. – A. Szymańska: Wierność. *Prz. Powsz.* 1988 nr 9 [rec.: Z krainy Nod]. – K. Karasek: Rekonstrukcja plemienia. *Literatura* 1989 nr 2. – A. Bałajewski: Mazur „w poszukiwaniu utraconego czasu”. *Kresy* 1990 nr 2/3. – K. Brakoniecki: Na mazurskiej ziemi Nod [rec.: Z krainy Nod]; Z. Chojnowski: Pamiętnik i rozrachunek. [rec.: Kronika z Mazur]. *Autograf* 1990 nr 7/8. – J. Jarzębski: Epitafium. *Regiony* 1991 nr 1 [rec.: Kronika z Mazur]. – J. Kaczyński: Poetyckie poznanie E.K. *Pracownia* 1992 nr 9. – K.D. Szatrawski: Pamięć i zmyslenie. Poszukiwanie tożsamości jako gest etyczny w twórczości poetyckiej E.K. W: *Studia i szkice o literaturze współczesnej*. Olsztyn 1992. – Z. Bieńkowski: Prywatna historia narodu. W tegoż: *Czwierć wieku intymności*. Wwa 1993 [rec.: Z krainy Nod]. – E. Konończuk: Mazurska obecność Erwina Kruka. Białystok: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, 1993, 133 s.

B.M.

KRUSZEWSKA Felicja 1897-1943

Poetka, dramatopisarka.

Urodzona 10 października 1897 we wsi Orda (pow. mohylowski) na Podolu w rodzinie ziemiańskiej; córka Józefa Kruszeńskiego, syna powstańca z 1863, zesłanego na Syberię, i Janiny z Bilińskich. Dzieciństwo spędziła w dzierżawionej przez ojca wsi Babczyńce nad Dniestrem. Od 1907 uczęszczała do prywatnej szkoły ogólnokształcącej Anieli Wereckiej w Warszawie. Po maturze, w 1915 wróciła do Ordy, a w 1916 wyjechała do Petersburga, gdzie studiowała języki obce i pracowała jako tłumaczka w banku Crédit Lyonnais. Wiosną 1918 opuściła Petersburg i zamieszkała w Niemirowie na Podolu, dokąd przenieśli się jej rodzice po zniszczeniu Babczyńca w czasie działań wojennych. W tymże roku przeniosiła się do Warszawy, gdzie podjęła studia polonistyczne i anglistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W listopadzie tegoż roku, w okresie rozbrajania Niemców, po ukończeniu kursu sanitarnego pracowała w akademickim szpitalu wojskowym. W 1919 wyjechała do Krakowa i była tłumaczem i korespondentem w biurze sztabu gen. Józefa Hallera. Po rozwiązaniu biura wróciła do Warszawy i pracowała w tym samym charakterze we francuskiej misji wojskowej. Od 1921 studiowała dziennikarstwo w Szkole Nauk Politycznych, w 1923 uzyskała dyplom. Następnie wznowiła studia w zakresie filologii polskiej i angielskiej na UW. Debiutowała w 1921 wierszem pt. „Moim chłopcom”, opublikowanym w *Skamandrze* (nr 5/6); w piśmie tym za-

mieszkała wiersze także w 1922, 1925. Od 1924 pracowała jako tłumaczka i korespondentka w redakcji rocznika naukoznawczego *Nauka Polska*, organie Kasy im. Mianowskiego. Równocześnie rozwijała twórczość literacką, w tym również twórczość dla dzieci, współpracując m.in. z pismami *Robotnik* (1923-24, 1926-28), *Bluszczyk* (1925-31), *Dziecko i Matka* (1928-34), *Wiadomości Literackie* (zwłaszcza w 1929-30), *Droga* (1930, 1932). W 1929 przebywała w Paryżu i Londynie na stypendium Funduszu Kultury Narodowej Kasy im. Mianowskiego. Z ramienia Ministerstwa Oświaty była recenzentką działu Wydawnictw Książek Młodzieżowych i Dziecięcych. Kontynuowała twórczość literacką, pisząc powieści dla młodzieży „Bolesław Chrobry” oraz utwór dramatyczny „Pożar teatru” (rękopisy spłonęły w czasie działań wojennych). W 1943, zagrożona aresztowaniem, musiała nadal w Warszawie. Brała udział w pracy konspiracyjnej jako członek AK, współpracowała z prasą podziemną. Za „Hymn Polski Walczącej” otrzymała nagrodę jednego z pism Polski Podziemnej. W 1943, zagrożona aresztowaniem, musiała opuścić Warszawę. Zabrana z pociągu przez Niemców podczas łapanek w Radomiu, zmarła nagle 19 marca 1943; pochowana na cmentarzu w Radomiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przedwiośnie. [Wiersze]. Wwa: L. Chomiński 1923, 91 s.

2. Sen. Dramat w 7 obrazach. Powst. 1925. Wyst. Wil., T. Reduta, Scena Nowa 1927. Wyd. Wwa: Tow. Wydawn. „Bluszczyk” 1928, 101 s. Przedr. w: Teatr Wybrzeże. [Program z okazji premiery „Snu”]. Gdańsk 1974.

Po 1945 wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1974 (reż.: S. Hebanowski).

3. Stąd dotąd. [Wiersze]. T. 1-3: A medey; Owoc; Piosenki biedactwa. Wil.: L. Chomiński 1925, 41 + 25 + 39 s.

4. Siano. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. „Bluszczyk” 1927, 20 s.

5. Błękitny ogród. [Opowiadanie dla dzieci]. Wil.: L. Chomiński 1928, 109 s.

6. Braciszek. [Opowiadanie]. Wwa: Tow. Wydawn. „Bluszczyk” 1930, 94 s.

7. Wiatr. [Utwór dramatyczny o M. Mochnackim]. Powst. ok. 1930. Druk fragm.: Okno otwarte. *Droga* 1930 nr 11; Poblask sławy. *Bluszczyk* 1930 nr 48.

Rkps w posiadaniu rodziny (inf.: SWPP 1).

8. Twarzą na zachód. Najpierw słońce zająć musi, potem przychodzi nowy dzień. [Wiersze]. Wwa: Inst. Lit. 1932, 67 s.

9. O bałwankach śniegowych i o świerszczynie. [Opowiadanie]. [Wwa:] Tow. Wydawn. „Bluszczyk” 1933], 26 s.

Przekład

1. U. Waldo Cutler: O królu Arturze i rycerzach Okragłego Stołu. Wg Malory'ego „Morte d'Arthur”. Lw.: PWKS 1937 [właśc. 1936], 239 s. Wyd. 2 Wwa: Pelikan 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1, — PP (A. Szalagan). — PSB (H. Pniewska). — LP (red.).

[W. Hulewicz] W.H. Tyg. Wil. 1925 nr 1 [rec.: Stąd dotąd]. — K. Górski: Poezje F.K. *Gaz. Administracji i Policji Państw.* 1925 nr 42 [rec.: Przedwiośnie], przedr. w: Teatr Wybrzeże. Gdańsk 1974 — [S. Napierkił sn: Poezje F.K. *Wiad. Lit.* 1925 nr 47 [rec.: Stąd dotąd]. — W. Borudzka: F.K. *Bluszczyk* 1927 nr 17/23 [rec.: Przedwiośnie; dot. też: Stąd dotąd]. — R.J. Bujalski: Nowoczesny dramat polski. (A. Słonimski, A.K.). *Nouva Reforma* 1927 nr 244. — A. Dąbrowska: Na temat „Snu” K. *Alma Mater Vilnensis* 1927 nr 5 [rec.: Sen]. — J. Liebert. *Wiad. Lit.* 1927 nr 44 [rec.: Siano]. — [Sen.] W. Horzyca: „Sen” K. w teatrze Scena Nowa. O trybunę dla nowej sztuki teatralnej. *Droga* 1928 nr 4; K. Irzykowski. *Robotnik* 1928 nr 139, 142; W. Piotrowicz: „Sen” K. W tegoż: W nawiasie literackim. Wil. 1930. — [Twarzą na zachód:] S. Podhorska-Okolów: Ozon wieczności. *Bluszczyk* 1932 nr 41; J. Birkenmayer. *Polonista* 1933 nr 93; S. Napierkił. *Wiad. Lit.* 1933 nr 32. — Z. Rother-towa-Niesiołowska: O F.K. *Glossy* 1939 z. 1. — Teatr Wybrzeże. [Program z okazji premiery „Snu”]. Gdańsk 1974, 94 s. [tu m.in.]: H. Pniewska: Twórczość F.K.; M. Kwiatkowski: Dwie wersje sceniczne „Snu”; utwory i listy F.K.] — E. Wysińska: Powrót dawnej awangardy (1973-1974). W teatrze: Premie-ry i wydarzenia. Wwa 1977 [dot. też T. Peipera: Skoro go nie ma]. — Z. Greń: Zmory gdańskie. W tegoż: Taki nam się snuje dramat. Kr. 1978.

E.G.

KRYNICKI Ryszard
ur. 1943

Krypt.: (N.S.W); (R); (R.K).
Poeta.

Urodzony 28 czerwca w 1943 w Sankt Valentin (Dolna Austria); syn Stanisława Krynickiego i Teofili z Diakowskich, wywiezionych na roboty przymusowe. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Gorzowie Wielkopolskim. Po zdaniu matury w 1961, studiował do 1966 polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (studiów nie ukończył). Był członkiem grupy poetyckiej Próby (1964-69). Debiutował w 1964 wierszem (bez tytułu) w odczytywanym w Klubie „Od Nowa” w Poznaniu dwutygodniku mówionym *Struktury*, a w druku wierszem „Wczasowstąpienie”, zamieszczonym w 1966 w tygodniku *Pomocze* (nr 3). Od grudnia 1965 do 1968 pracował w redakcji *Nurtu*; w piśmie tym publikował od 1966 wiersze, recenzje i przekłady. W 1968-70 pracował w Bibliotece Kórnickiej na stanowisku bibliotekarza. Wiersze i przekłady poetyckie ogłaszał także na łamach *Poglądów* (1966-70), londyńskiej *Oficyny Poetów* (1968-76), *Studenta* (1971-75; tu m.in.

recenzje podp. (R.K.), *Tygodnika Powszechnego* (od 1973, z przerwami), paryskiej *Kultury* (1974-89, z przerwami). W 1972-73 pracował w redakcji krakowskiego pisma *Student* (zwolniony ze względów politycznych, powrócił do Poznania). W grudniu 1975 należał do sygnatariuszy „Memoriału 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1976-80 był objęty oficjalnym zakazem druku. W 1976 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1976-79 pracował w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu. W 1977-81 współpracował z wydawanym poza cenzurą pismem *Zapis* (od 1978 członek redakcji). W 1980 otrzymał nagrodę województwa poznańskiego w dziedzinie upowszechniania kultury (odmówił przyjęcia), a w 1981 nagrodę Pierścienia, przyznaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak”, za całokształt twórczości. W 1981 pracował w redakcji pisma *Solidarność Wielkopolski*, następnie w bibliotece Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wiersze oraz tłumaczenia z poezji niemieckojęzycznej publikował w czasopiśmie emigracyjnych, w *Zeszytach Literackich* (Paryż, 1984-89), *Pulsie* (Londyn, 1985), *Poglądach* (Berlin, 1988). W 1982-88 współredagował konspiracyjne pismo *Obserwator Wielkopolski*. W 1989 przebywał w Darmstadtzie jako stypendysta Fundacji Boscha. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziedzinie poezji oraz nagrodę m. Poznania (odmówił przyjęcia). Jest współzałożycielem powstałego w 1988 w Poznaniu wydawnictwa A5, które od 1991 prowadzi wraz z żoną, Krystyną Krynicką. Od 1993 redaguje wydawaną tu serię *Biblioteka Poetycka*. Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pęd pogoni, pęd ucieczki. [Wiersze]. Wwa, Pozn.: ZSP, 1968, 35 s. Suplement do Almanachu ZSP.

2. Akt urodzenia. [Wiersze]. Pozn.: WP 1969, 80 s.

Cykle: Jak powstaje; Chroni nas od gromu; Pęd pogoni, pęd ucieczki.
Nagroda im T. Peipera przyznana przez Ugrupowanie Literackie 66 w 1969.

3. [Wiersze]. Pozn. 1971, [7] s., powiel.

Program wieczoru autorskiego pt. Projekt organizmu zbiorowego Pozn., Pałac Kultury 7 IV 1971.
Zawartość: Nie wiersz lecz wyznanie; Pożegnanie; Upadek; Otwarcie; Maszyny do pisanja; Biała plama; Zabawa językowa; Most.

4. Drugi projekt organizmu zbiorowego. [Wiersze]. *Nouy Wyraz* 1973 nr 9, Wkl. pt. *Arkusze Poetycki* nr 2.

5. Organizm zbiorowy. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 143 s.

Cykle: Biały obłok; Gwiazda; Nasz specjalny wysłannik.

Tu także przekłady wierszy następujących autorów: R. Altmann, H. Arp, G. Benn, B. Brecht, P. Celan, E. Fried, I. Goll, M. Hölzer, W. Kandinski, W. Klemm, A. Okopenko.

6. Galeria A Gniezno. [Wiersze]. [Gniezno 1971] leporello.

Katalog wystawy malarstwa A. Urbanowicza.

Zawartość: Udać się w podróż; Most; Zabawa językowa. — Zawiera również: A. Urbanowicz: Próba rysy życia [wiersz].

7. [Wiersze]. Grafika: J. Piotrowicz. Pozn., Biuro Wystaw Artyst. 1976, [20] s.

Katalog wystawy.

Zawartość: O wiele prostsze; Buddo; Chrystusie; Obłoki; Niekończona ilość.

8. Nasze życie roślinie. Wiersze ulotne. Pozn. 1977, 32 s., powiel. Witryna Poetycka Okręgowego Kom. Studenckiego „Od Nowa” i klub Nurt prezentowana 21 II 1977. Przedr. zob. poz. 9.

9. Nasze życie roślinie. Wiersze. Paryż: Inst. Lit. 1978, 103 s. Wyd. nast. Kr.: ABC* 1981.

Części: To, nie albo inne wiersze do użytku wewnętrznego; I naprawdę nie wiedzieliśmy. (Z dawnych wierszy).

10. Niewiele więcej. Wiersze z notatnika 78-79. Kr.: KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981, 39 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. i popraw. Kr.: ABC* 1981; [wyd. 3 b.m.w.]* 1982; pt. Niewiele więcej i nowe wiersze Wwa: Warsz. Niezał. Ofic. Poetów i Malarzy, Przedświt* 1984; pt. Niewiele więcej Łódź: Correspondance des arts 1985 [24] s., [20] tablic.

11. Jeżeli w jakimś kraju. (Fragmenty). [Wiersze]. [B.m.w.* 19] 82, [8] s. Wyd. nast.: [wyd. zmien.] z podtyt.: Wiersze i apele. Wwa: Warsz. Niezał. Ofic. Poetów i Malarzy, Przedświt* 1983, 16 s.; Gdańsk: Młodzieżowa Ofic. Wydawn. „Kres” 1985, [10] s.

12. Ocalenie z nicości. [Wiersze]. Kr.: Świt 1983, [12] s.

13. Wiersze, glosy. [B.m.]: Wydawn. Galeria bez Miejsca. [1985] [10] s.

14. Niepodlegli nicości. (Wybrane i poprawione wiersze i przekłady). Wwa: NOWA* 1988 [właśc. 1989], 301 s. Wyd. nast. Kr.: Znak 1989, 188 s.

Nagroda kulturalna „Solidarności” w 1990.

Nadto wybory wierszy w przekł.: ang.: Citi-zen ... does not live. Poems. [Wybór i wstęp:] S. Barańczak. [Przeł.] S. Barańczak [we współpracy z C. Cavanagh i in.]. Forest Grove, Oregon 1985, — niem.: Um niemanden zu verletzen. Gedichte aus Notizbüchern. [Przeł.] K. Dedecius. Neu-Isenburg 1991; Wunder der Wahrheit. Gedichte. [Przeł.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1991, — szwedz.: Planeten Fantasmagorii. [Przeł.]: J. Helander, B. Persson. Bottna 1994.

Przekłady

1. B. Brecht: Elegie bukowe i inne wiersze. Wybór i tłum. ... Wyd. 2 popraw. i zmien. Pozn.: W.L. i K. 1979. Wyd. 3 popraw. Wwa: NOWA* 1980, 55 s.

2. R. Kunze: Nokturn i inne wiersze z lat 1959-1981. Oprac. i przeł. ... Wwa: NOWA* 1987, 48 s. Wyd. nast. tamże 1989.

Praca redakcyjna

1. Tak – nie. Suplement do antologii poetyckiej „Wnętrze świata”. [Red.] J. Leszin-Koperski. [Wybrał i oprac.] J. Leszin-Koperski, ..., A.K. Waśkiewicz. Wwa: Rada Naczelna ZSP przy współudziale ZAİKS, Studencka Agencja Wydawnicza „Uniwersitas” 1971, 110 s.

Zob. też Przekłady poz. 1 i 2.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995. – R. Krynicki: Rozmowa o poezji, która uczy myśleć. *Więź* 1974 nr 5. – Wywiady: Nazywać rzeczy po imieniu. [Rozm.] G. Banaszkiewicz. *Tydzień* 1981 nr 26; Ale książki zostaną. [Rozm.] E. Piotrowska. *Głos Wielkop.* 1991 nr 165.

[Akt urodzenia:] M. Bajerowicz: Zwątpienie czy pewność. *Nurt* 1970 nr 1, S. Barańczak: Obcość i wspólnota. *Twórczość* 1970 nr 9, L. Szaruga: Poemat rozczłonkowany. *Współczesność* 1970 nr 6. – J. Gondowicz: Młodo-poetyckie style i charaktery. *Nowe Książ.* 1973 nr 24 [rec.: Drugi projekt organizmu zbiorowego]. – W. Jaworski, „Kurcz imion własnych”. *Nowy Wyraz* 1973 nr 5. – S. Barańczak: Wspólny język. *Więź* 1974 nr 7/8 [rec.: Drugi projekt organizmu zbiorowego]. – K. Dybiak: Kłopot z nieistnieniem. (Nowa fala w literaturze. 2) *Tyg. Powsz.* 1974 nr 16 [o twórczości R.K.]. – T. Nyczek: Poezję kalekiego świata. W czas powodzi, czas oczyszczenia. *Twórczość* 1974 nr 2. – A.K. Waśkiewicz: Jednostka – język – rzeczywistość. (O poezji R.K.). W: Konfrontacje literackie. Wt. 1974. – [Organizm zbiorowy:] M. Gumkowski: Sens ucieczki, sens pogoni. *Więź* 1976 nr nr 9; I. Smolka: *Twórczość* 1976 nr 11; T. Witkowski: Homo soter inferior. *Więź* 1977 nr 2. – [Nasze życie roślinie:] S. Barańczak: Nie podlegać nicości. *Zapis* 1978 nr 8; J. Fetuette: Nasze życie roślinie naszym czasem. *Opole* 1981 nr 10. – B. Latawiec: Drugi akt urodzenia. *Nurt* 1981 nr 2 [o poezji R.K.]. – T. Nyczek: Głos z Planety Fantasmagorii. *Pismo* 1981 nr 3 przedr. w tegoż: Powiedz tylko słowo. [Londyn] 1985. – A. Nasilowska: Konieczność uswiadomionej wolności. (O poezji R. Krynickiego. *Więź* 1982 nr 7. – R. Chojnacki: „Która ocala”. (O lirycie R. K.). W tegoż: Od „mówienia wprost” do „nowej prywatności”. Wwa 1984. – [Niewiele więcej i nowe wiersze:] S. Barańczak: Najmniejsze słowo. *Kultura*, Paryż 1985 nr 9; M. Kurecka: Linia ciągła. *Archipelag*, Berlin Zach. 1985 nr 7/8. – T. Nyczek: Świat w języku. W czas powodzi, czas oczyszczenia. W tegoż: Powiedz tylko słowo. [Londyn] 1985. – J. Dusilo: Kryterium „etycznego” – o poezji R.K. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 9. – Z. Bienkowski: Córka Herberta. Poezja i niepoezja. *Tyg. Kult.* 1989 nr 26 [o poezji R.K.]. – K. Pieńkosz: „Nasze życie roślinie”. *Literatura* 1989 nr 6 [rec.: Niepodlegli nicości]. – S. Sterna-Wachowiak: Plus ultra. *Akcent* 1989 nr 2. – [Niepodlegli nicości:] K. Myszkowski: Czyszczyć ciszy. *Odra* 1990 nr 4; W. Szturc: Droga poety. *Nowe Książ.* 1990 nr 7; M. Stala: Purgatorium. (Na marginesie „Niepodległych nicości”). W tegoż: Chwile pewności. Kr. 1991. – A. Michnik: Biały gołąb szeptu. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1992 nr 37. – J. Gierszał: Od polityki do metafizyki. Na przykładzie poezji R.K. W tegoż: Czury i przełomy. Kat. 1994. – W. Gutowski: Wśród szryfów transcendencji. Tor. 1994, passim. **K.B.**

KRYSKA Sławomir

ur. 1935

Pseud.: Burek; (gma); Jerzy Gmaj; Kr.; Recenzent-amator; S.K.; S.Kr.; sk; SK

Poeta, prozaik, dramatopisarz, publicysta.

Urodzony 8 października 1935 w Lublińcu (woj. katowickie); syn Jana Kryski, oficera zawodowego, i Delfiny z domu Gmaj. W czasie okupacji niemieckiej i podczas powstania warszawskiego przebywał w Warszawie. Następnie w 1944-45 mieszkał w Krakowie, 1945-46 w Bydgoszczy, 1946-47 w Gdańsku, później zaś po kilka miesięcy ponownie w Bydgoszczy i w Koszalinie, co było związane z pracą zawodową ojca. W 1949-56 mieszkał w Piastowie pod Warszawą i uczył się w Zawodowej Szkole Przemysłu Gumowego (1949-51), a następnie w Liceum Ogólnokształcącym im. T. Zana w Pruszkowie. Po zdaniu matury w 1953, pracował początkowo jako robotnik w Warszawskich Zakładach Farmaceutycznych, a w 1955 jako pomocniczy pracownik redakcyjny w Państwowych Wydawnictwach Naukowo-Technicznych. W 1955 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1960 uzyskał absolutorium. Debiutował w 1955 wierszami pt. „Uciezka” i „Gwiazda”, ogłoszonymi w miesięczniku *Twórczość* (nr 10). W 1956 zamieszkał w Warszawie, Wiersze, prozę, artykuły i recenzje literackie publikował m.in. w *Współczesności* (1956-64) i w *Nowej Kulturze* (1957-63). W 1957 ożenił się z Ewą Kreczmar, polonistką (rozwód 1960). W 1959 należał do grupy poetyckiej Anabasis. Od stycznia 1960 do połowy 1962 był redaktorem działu poezji w dwutygodniku *Współczesność*. W 1961 został członkiem ZLP (w 1989-92 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Warszawskiego, a od 1993 zastępcę członka Zarządu Głównego Związku). W 1961-62 opracował kilka programów poetyckich dla Amatorskiego Studenckiego Teatru Poezji przy UW. Artykuły i recenzje literackie publikował m.in. w *Kulturze* (1962-68). W 1964 ożenił się z Ewą Szymańską, lekarzem neurologiem (rozwód 1971). W 1965-66 był redaktorem w Wytwórni Filmowej „Czołówka”. W 1966 został członkiem SDP (później SD PRL i SD RP). W 1966-72 pełnił funkcję członka redakcji studenckiego tygodnika *Ita*; tu też w 1966-78 ogłaszał własne teksty. W 1973-74 kierował redakcją publicystyki kulturalnej w Polskim Radiu. W 1974-78 był członkiem zespołu redakcyjnego dziennika *Sztandar Młodych*; początkowo pracował w dziale sportowym, następnie w dziale kulturalnym. W 1975 ożenił się z Haliną Stańczak, nauczycielką historii. W 1979-83 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Argumenty*; tu publikował artykuły i recenzje literackie oraz wiersze i prozę (m.in. w 1982-83 cykl felietonów pt. „Dyżur społeczny”, w 1983 cykl felietonów pt. „Uwagi pod

psem" podp. Burek). Fragmenty prozy, wiersze oraz teksty krytycznoliterackie ogłaszał m.in. w *Kulturze i Życiu* (1972-78), *Zwierciadło* (1975-78) oraz *Poezji* (1976-77, 1985-86). Od 1980 należał do PZPR. W 1983-85 współpracował jako publicysta z miesięcznikiem *Barwy*. W 1985-90 wchodził w skład zespołu redakcyjnego miesięcznika *Poezja*. W 1990 został członkiem Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polski. W 1990-93 był redaktorem naczelnym miesięcznika literatury sensacyjnej *Va banque*, tu ogłaszał własne opowiadania oraz artykuły publicystyczne. W 1991 został prezesem Polskiego Towarzystwa Literatury Sensacyjnej „Sens”. W 1992 objął funkcję redaktora naczelnego wydawnictwa Sawapress. Od połowy 1994 jest stałym felietonistą tygodnika *Prawo i życie* (cykle pt. „Do kryminału jeden krok” i „Historia prawie kryminalna”). Był laureatem licznych nagród w konkursach poetyckich i prozatorskich. Wyróżniony Złotą Odznaką im. Janka Krasickiego (1978), Złotym Krzyżem Zasługi (1981), złotym medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1988). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pięciogroszówki słońca. [Wiersze]. Wwa: PIW 1958, 99 s.
Cykle: Krajobrazy z obcego świata; Miasteczko nad Utratą; Uliczne monologi; Biblia kraciastego zaulka; Gospoda ludzi niemądrych.
2. Hełm z papieru. [Powieść]. Powst. 1959. Wyd. Wwa: MON 1964, 143 s. Wyd. 2 także 1975.
3. Pajac i koturn. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1961, 69 s.
4. Spotkania. Sztuka w 1 akcie. Uwagi insc., projekty dekoracji i kostiumów: J. Szeski. *Mater. Repert.* 1962 nr 1 s. 59-76.
5. Nazajutrz. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 154 s.
6. Operacja. Sztuka w 1 akcie. [Współaut.:] A. Szypulski. Oprac. insc.: M. Okolska. *Mater. Repert.* 1963 nr 3 s. 29-42.
7. Fragmenty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1966, 57 s.
Utwory w działach: Koniec lata [tu m.in. cykl: Śmierć w Arkadii]; Fragmenty.
8. Inny człowiek. [Opowiadania]. Wwa: MON 1966, 273 s.
Zawartość: Rigos mortis; Ponad śnieg; Inny człowiek.
9. Koło graniaste. Powieść. Wwa: PIW 1966, 135 s.
10. Śmierć na drodze. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1968, 111 s.
11. Sny ostatnie. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1969, 159 s.
Zawartość: Sen motyla; Sen o mrówkach; Sny ostatnie; Wszystko przez Albertynę. Chuligani mówią wierszem, Ach,

jaka piękna dziewczyna. Kolega Platona. Wolna taksówka. Wizyta w kostnicy. Morderstwo przy kolacji. W zypie na węgla. Nić i szpulka. Heros i wnętrze herosa; Albertyna wynajmuje mieszkanie.

12. Ten drugi. [Powieść]. Wwa: MON 1969, 120 s.
13. Melancholijna porą. [Powieść]. Wwa: MON 1971, 167 s.
14. Perypetie z samochodem. [Powieść dla dzieci]. Wwa: Ruch 1972, 78 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KAW 1974, wyd. 3 także 1987.
15. Trzęsienie ziemi w Pakułowicach. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1972, 60 s. Wyd. 2 także 1978. Por. poz. 28.
16. Romans studenta albo Parapsychologia. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1973, 221 s.
Zawartość: Dwaj panowie i sześcian; W sezonie leśnych pożarów; Przepalona żarówka; Świnia; Mój nowy drogi kuzyn; List gończy; Pornografia, czyli każdemu to, co chce przeczytać; Przedmioty; I ty możesz uchronić świat od zagłady; Porządki. Chcieć to móc, Bardzo przerosnięci wszystko potrafią. (Opowieść przedszkolaka); Piotruś; Życze zdrowia...; Jak osiągnąć 999 rok życia; Piękno, inaczej: słizność; Mur; Fabryka wody sodowej; Szkoła pływania; Ciąg dalszy opowiadania H.G. Wellsa pt. „Królestwo mrówek”; Wieczny odpoczynek albo trwam i konwersuję; Romans studenta albo Parapsychologia.
17. Laleczka i tajemnica. [Powieść dla dzieci]. Wwa: MON 1975, 67 s. Por. poz. 28.
18. Romek i czarownicy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1975, 125 s.
19. Dziewczyny, żony i kochanki. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1976, 231 s. Wyd. 2 zmien. Wwa: Sawapress 1990.
Zawartość: Sprawa rozwodowa; Poranna gimnastyka; Miłość wedle programu telewizyjnego; Nie ten dom, nie ta ulica; Gwar w pierwszy dzień roku akademickiego; Czy pani przeczytała te wszystkie książki?; Mało ważne spotkanie w dniu zjazdu koleżeńkiego; Lemnia narzeczona; Dziewczyna piękna jak kwiat; Włosy łysej blondynki; Przepis na szczęście; Jak zwykle lato i jesień, ale tym razem w ogródkach działkowych; Niespełniony romans z panią psychiatrą; Pitagoras i zimowe miejskie krajobrazy; Ostatni romans; Diabli nadali mi tego anioła.
W wyd. 2 pominięte: Dziewczyna piękna jak kwiat; Niespełniony romans z panią psychiatrą; Pitagoras i zimowe miejskie krajobrazy; Ostatni romans; Diabli nadali mi tego anioła, – dodane: Drapak zdobywa złoty medal [poz. 21]; Zdobywanie trygonometru; Żony; Pan doktor schodzi na psy; Spis telefonów z kalendarzyka alkoholicki; Dywan.
20. Wielki mecz. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1978, 80 s. Wyd. 2 także 1983.
Wyróżnienie w konkursie wydawn. Czyt. na utwór dla dzieci i młodzieży w 1977; nagroda Gł. Kom. Kultury Fizycznej i Sportu za najlepszą publikację książkową o tematyce sportowej w 1978.
Przekł. ros.: Boł'soj matč. [Przeł.] M. Zagot. Moskwa 1982.
21. Życie na kibica. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1978, 142 s.
Zawartość: Wyrok na biegacza; Drapak zdobywa złoty medal [poz. 19]; Życie na kibica; Niedzielne popołudnie na stadio-

nie; Szukanie nie wiadomo czego; Duchy na stadionie; Okrucy olimpijskiego medalu; Szczęście argentyńskiego chłopca; Śmierć na mecie; Terrorysty w dniu największego meczu. Nagroda Gł. Kom. Kultury Fizycznej i Sportu za najlepszą publikację książkową o tematyce sportowej w 1978.

22. Michał Anioł i dziewczyny. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1979, 357 s.

23. Wakacje nad jeziorem. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1979, 156 s.

24. Za metą start. Scenariusz filmowy. [Współaut.] M. Nowakowski. Ekran. 1979. Por. poz. 25.

25. Za metą start. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 167 s. Por. poz. 24.

26. Uśmiech porcelanowej świnki. [Powieść]. Wwa: KAW 1984, 125 s.

27. Testament hochsztaplera. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1989, 199 s.

28. Trzęsienie ziemi, pożar i tajemnica. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1989, 189 s.

Zawartość (Cz. 1) Trzęsienie ziemi w Pakułowicach [poz. 15]; [Cz. 2] Pożar; [Cz. 3] Laleczka i tajemnica [poz. 17].

29. Brzydocy i ładni. Powieść sensacyjna [dla młodzieży]. Pozn.: CIA-Books-SVARO 1990, 114 s.

Przekłady i adaptacje

1. W. Aksenow: Wpół drogi do księżycy. Adapt. ... Radio 1966.

2. J. Strykowski: Ofelii nie ma w tej scenie. Adapt. utworu „Heinz”. Radio 1966.

3. M. Bulatović: Czerwony kogut leci wprost do nieba. Przeł. M. Krukowska. Adapt. ... Radio 1972.

4. H. Eisenreich: Cała historia. Przeł. i adapt. ... Radio 1974.

5. J. Cwirko-Godycki: Tajemnica droga. Matematyka – probabilistyka. Oprac. lit. ... Wwa: KAW 1980, 59 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1988, 1994. – S. Kryśka: Jeszcze za czasów Klemensa Janickiego... *Współczesność* 1962 nr 24. – S. Kryśka: Preferuję pisarstwo realistyczne. *Tyg. Kult.* 1984 nr 49. – Wywiad: ...pozostaje charakter. [Rozm.] J. Cieślński. *Sztand. Młod.* 1979 nr 208.

SWPP 2 (R. Loth). – PP (R. Loth). – NSLD (E. Prządka).

[Pięciogórkowi słońca] W. Szwedowicz: O K. – ironicznie nieufnym. *Kierunki* 1959 nr 4; R. Zengel: W poszukiwaniu rygorów poetyckich. *Nowa Kult.* 1959 nr 4; J. Iwaszkiewicz: Pierwsza książka. W tegoż: Rozmowy o książkach. Wwa 1961. – [Pajac i koturn] J. Jęczyński: Stowarzyszony z prześmiewcą. *Współczesność* 1961 nr 22; B. Biernacka: Na półce z wierszami. *Tyg. Kult.* 1962 nr 18; M. Sprusiński: Dialogi na proscenium. *Więź* 1962 nr 4. – [Nazajutrz]. D.I. Biernacka: Młodość przez małe „m”. *Kontynenty*. Londyn 1964 nr 71; T. Burek: Etyapy sentymentalizmu. *Współczesność* 1964 nr 7; J. Preger: Skazani na dojrzałość. *Twórczość* 1964 nr 1. – [Helm z papieru]. K. Mętrak: Wojna w oczach dziecka. *Współczesność* 1965 nr 25/26; J. Siewierski: Prawdziwy debiut S.K. *Nowe Książ.* 1965 nr 3. – [Kołło graniaste]. Z. Dolecki: Diapazon

młodej prozy. Mały realizm – z dodatkiem psychologii. *Kierunki* 1966 nr 47; W. Nawrocki: Graniaste koło młodości. *Życie Lit.* 1966 nr 42; M. Sprusiński: Koło graniaste literatury. *Nowe Książ.* 1966 nr 24 [dot. też: Inny człowiek]. – W.P. Szymański: Dwa plany. *Życie Lit.* 1966 nr 40 [rec.: Fragmenty]. – J. Katz: Na przykład K. *Współczesność* 1967 nr 4 [rec.: Koło graniaste, Inny człowiek]. – W. Billip: Niepewność. *Nowe Książ.* 1970 nr 1 [dot.: Sny ostatnie; Ten drugi]. – J. Maziarowski: Szeleszczenie papierem. *Nowe Książ.* 1973 nr 21 [rec.: Romans studenta albo Parapsychologia]. – M. Orski: Helm z papieru. W tegoż: Zmowa obojętnych i inne szkice. Wr. 1973 [dot.: Helm z papieru]. – J. Zacharska: Demoniak. *Literatura* 1977 nr 9 [rec.: Dziewczyny, żony i kochanki]. – E. Lewandowska: Sport formułą życia. *Argumenty* 1979 nr 17 [rec.: Życie na kibical]. – [Michał Anioł i dziewczyny.] M. Maciejewska: Anioł nie anioł. *Argumenty* 1979 nr 45; J. Maruszewski: Męki dojrzewania. *Nowe Książ.* 1979 nr 21. – [Wakacje nad jeziorem.] E. Lewandowska: Państwo Księżycowej Wyspy... *Argumenty* 1980 nr 1; J. Maruszewski: Wakacje w stylu retro. *Nowe Książ.* 1980 nr 5. – [Za metą start.] E. Lewandowska: Falstartu nie będzie... *Argumenty* 1980 nr 19; P. Siekiński: Literatura trzeciorzędna. *Nowe Książ.* 1981 nr 19. – [Uśmiech porcelanowej świnki.] W.K. Siewierski: Nowości „czarnej” serii. *Nowe Książ.* 1985 nr 5; Z. Warski: Krzywy uśmiech K. *Rzeczywistość* 1985 nr 48. – P. Kuncewicz: Odmiany smutnego świata. *Prz.* Tyg. 1986 nr 18, przedr. pt. S.K. w tegoż: *Agonia i nadzieja*. T. 3. Wwa 1993.

B.D.

KRYSZAK Janusz ur. 1945

Krypt.: jank; jk; JK.

Poeta, historyk literatury.

Urodzony 22 listopada 1945 w Bydgoszczy; syn Edmunda Kryszaka, fryzjera, i Urszuli z Ziółkowskich, księgowej. W 1963 ukończył szkołę średnią w Bydgoszczy i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. Debiutował w 1964 wierszem pt. „Zanim jeszczę”, opublikowanym w dwutygodniku *Pomorze* (nr 24); z czasopismem tym współpracował do 1970, drukując w nim recenzje teatralne i literackie oraz wiersze. W 1964 należał do studenckiej grupy poetyckiej Zestroje. W 1965-72 był organizatorem Toruńskich Majów Poetyckich. W 1966 ożenił się z Romaną Maciejewską (rozwidzeni). W 1968 uzyskał magisterium i został zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Literatury Polskiej UMK. Jednocześnie nadal uczestniczył w życiu literackim Torunia. W 1969-72, wspólnie z aktorem Lechem Gwittem, prowadził tzw. Teatr Peipera, który przygotowywał spektakle oparte na twórczości tego poety. Od 1968 był członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1987 przez Oddział Toruńskiego), od 1969 Towarzystwa Naukowego Toruńskiego (TNT), a od 1975 Towarzystwa Kultury Teatralnej. Wiersze i recenzje publikował m.in. w *Faktach* (1973-80) oraz *Życiu Literackim* (1974-79). W 1974-78 współredagował dodatek artystyczny dwutygodnika *Nowy Medyk* pt. *Młoda Sztuka*, a w 1976-77 kolumnę literacką „Literackie forum „Nowości” w dzienniku *Nowości*. Był także w 1974-76 redaktorem serii poetyckiej absolwen-

tów UMK, finansowanej przez Studenckie Centrum Kultury „Od Nowa”. W 1976 obronił pracę dokorską pt. „Katastrofizm ocalający. (Z problemów poezji tzw. „Drugiej Awangardy)”; promotor prof. Artur Hutnikiewicz. W tym samym roku został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1978 należał do zespołu redakcyjnego kwartalnika *Integracje*. W 1978-80 był kierownikiem literackim Teatru Polskiego w Bydgoszczy. W 1979 otrzymał nagrodę Pióra, przyznawaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku za dorobek krytycznoliteracki. W 1981 został redaktorem naczelnym miesięcznika *Solidarność UMK* oraz redaktorem naczelnym *Sprawozdań TNT*. W 1983 na podstawie pracy „Międzywojenna twórczość Mariana Czuchnowskiego” uzyskał stopień doktora habilitowanego, a następnie stanowisko docenta w Instytucie Filologii Polskiej UMK. W 1984-85 sprawował funkcję prodziekana Wydziału Humanistycznego UMK. W 1987 został kierownikiem Zakładu Literatury Młodej Polski i Dwudziestolecia Międzywojennego oraz zastępcą dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UMK. W 1990 mianowany profesorem nadzwyczajnym. Od 1991 należy do SPP. Wyróżniony Brązową Oznaką im. Janka Krasiciego (1975), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980), Odznaką Honorową SZSP (1982), Złotym Krzyżem Zasługi (1989). Mieszka w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Widziadła gorejące. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1970, 52 s.
Cykle: Dzwony i trąby; Umiar; Widziadła gorejące.
2. Poeta w niebieskim kombinezonie roboczym. [Wiersze]. Tor.: 1974, 18 s. powiel. Studenckie Centrum Kultury „Od Nowa”.
Cykle: Świat realny; Głód języka oszukany.
3. Inny głos. [Wiersze]. Olsztyn.: Pojezierze 1977, 57 s.
Cykle: Świat realny [poz. 2]; Refren oczekującego; Upadek.
4. Katastrofizm ocalający. Z problematyki poezji tzw. Drugiej Awangardy. Wwa: PWN 1978, 145 s. Wyd. 2 rozszerz. Bydg.: Pomorze 1985, 211 s.
Zawartość: Wstęp.—Dwoistość pragnień i niemocy; Sny o wojnie; Dylematy postawy obywatelskiej; Próba sensu.
5. Życiorys. [Wiersze]. Bydg. 1980, 15 s.
6. Urojona perspektywa. Szkice literackie. Łódź: WŁ 1981, 208 s.
Zawartość: Od autora. — „Gorzki w smaku bywa liść wawrzynu” [dot. poetów dwudziestolecia]; Likwidacje futuryzmu. Harfiarz uliczny [o T. Czyżewskim]; Tadeusz Peiper — poeta urojonej perspektywy. U kresu poetyckich doświadczeń Tadeusza Peipera. (Wokół „Kroniki dnia”); „Pęka codziennie nad nami granat dnia”... (O przedwojennej twórczości M. Czuchnowskiego); Dwa poematy wiejskie M. Czuchnowskiego (O wojennej poezji M. Czuchnowskiego); Pogrzeb miasta. (Toruń w poetyckiej wizji Józefa Czechowicza); „Sięgajcie po hero-

izm, zginajcie kolumny, chwytajcie błyskawice” [o J. Czechowiczu]; Autorytet awangardy. Świat na ostrzu miecza. [dot. młodej literatury l. 1970-1980]. — Szkice częściowo drukowane w czasopiśmie w 1972-78 lub jako wstępy, posłowa, komentarze do książek.

7. Wersja próbna. [Wiersze]. Tor.: Toruńskie Tow. Kultury 1982, 25 s.
8. Poezja ziemi. Międzywojenna twórczość poetycka Mariana Czuchnowskiego. Wwa: LSW 1984, 231 s.
Praca habilitacyjna
Nagroda im. S. Pietaka w 1984.
9. Mały wybór. [Wiersze]. Olsztyn: Decora 1992, 44 s.
10. Oficyna Poetów i Malarzy 1948-1991. [Szkic; współaut.] M.A. Supruniuk. Tor.: B.U. [Bibl. Uniwersytecka] 1992, 37 s.
11. Życie wewnętrzne i inne wiersze. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1992, 58 s.
Zawiera wiersz Głos i przedmiot, — oraz cykle: Wersja próbna; Z notatnika między wierszami; Życie wewnętrzne.
12. Toruń. [Folder]. Tekst ... Zdjęcia T. Sobacki. Bydg.: Wydawn. Ofic. Pomor. SA. 1993.
Wyd. w jęz. pol. i ang.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Wobec awangardy. (Szkic). *Zesz. Nauk. UMK* 1971 z. 48 s. 107-22. — O Józefie Łobadowskim. W: Lublin Literacki 1932-1982. Lubl. 1984, s. 236-247. — O poezji polskiej wstępnych lat niepodległości. W: Literatura wobec niepodległości. Łódź 1984 s. 68-93. — Zdyszana mowa codzienności. (Konkret zwykłego dnia w poezji emigracyjnej). *Znak* 1984 nr 5/6 s. 647-61. — Współczesna literatura polska na uchodźstwie i emigracji. (Wokół podstawowych pojęć). *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1985 nr 159 s. 95-105. — Wyobraźnia traumatyczna. (Próba przybliżenia poezji W. Iwaniuka). W: Pisarz na obczyźnie. Wr. 1985 s. 109-121. — Zmysł konstrukcji — zmysł koordynacji. Z przemian poetyki awangardowej. W: W kręgu historii i teorii literatury. Wr. 1987 s. 73-82; przekł. franc.: [Przeł.] E. Destree-Van Vilder. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 21: 1989 s. 21-34. — Wacław Iwaniuk — poeta ciemnego czasu *Prz. Pousz.* 1988 nr 1 s. 84-99.

Adaptacje

1. T. Peiper: Dancing. Scenariusz oprac. Tor.: T. Jednego Aktora 1970.
2. T. Peiper: Kronika dnia. Oprac. lit. Tor.: T. Jednego Aktora 1970. Druk fragm. *Radars* 1971 nr 1 s. 9-11.
3. T. Peiper: Na przykład. Adapt. Radio 1973. TV 1973.
4. T. Peiper: Nowe usta. Adapt. Radio 1973.

5. T. Peiper: Skoro go nie ma. Oprac. dramatyczne ... Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy, Mała Scena 1978.

Prace redakcyjne

1. T. Czyżewski: Harfiarz uliczny. Wybór wierszy. Wybór i oprac. ... Wwa 1973, 27 s. Generacje ser. 3.

2. M. Czuchnowski: Reporter róż. [Wiersze]. Oprac. ... Wwa 1974, 30 s. Generacje ser. 4.

3. M. Czuchnowski: Poezje wybrane. Wybrał i posł. opatrzył ... Kr.: WL 1978, 331 s.

4. Toruń Literacki. Almanach 78. [Red.] ... Pozn.: WP 1978, 230 s. Toruńskie Tow. Kultury.

5. M. Czuchnowski: Trudny życiorys, Powódź i śmierć. Poematy. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1980, 148 s.

6. Cz. Miłosz: Moja wierna mowa. [Wiersze]. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Tor.: Książ. Miej. im. M. Kopernika w Tor. 1981, 55 s.

7. W drodze do tablicy. Almanach literacki nauczycieli woj. wrocławskiego. [Red. ...]. Wrocław: Zarząd okręgu ZNP; Zakład Usług Społecznych przy Kuratorium Oświaty i Wychowania; Nauczycielski Klub Lit. 1987, 31 s.

8. Od Kochanowskiego do Różewicza. Prace ofiarowane Arturowi Hutnikiewiczowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin pod red. ... Wwa, Pozn.: PWN 1988, 272 s. Tow. Nauk. w Tor.

9. T. Wagilewicz: Dżban czystej wody. [Wiersze]. Wybór i red. ... Tor.: Woj. Dom Kultury 1993, 32 s.

10. Nie odkładaj Panie słuchawki. Teksty nagrodzone w ogólnopolskim konkursie literackim im. ks. J. Popiełuszki. Wybór i oprac. ... Bydgoszcz: Kuj-Pomor. Tow. Kult. 1994, 116 s.

11. T. Petrykowski: Pod drzwiami. [Wiersze]. Wybór i oprac. ... Tor.: Toruńskie Tow. Kultury 1994, 31 s.

12. D. Zajęczkowska: Rzeczy znikome. [Wiersze]. Wybór i red. ... Tor.: Woj. Dom Kultury 1994, 24 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Widziadła gorejące:] R. Krynicki: Dlaczego bunt się ustecznia zanim się ujawnia. *Nurt* 1971 nr 8; A. Szymańska: Modelowane widziadła. *Fakty i Myśli* 1971 nr 6. — [Inny głos:] A. Komorowski: Refren oczekującego celnika. *Nowy Wzrost* 1977 nr 11; J. Sochoń: Świadoma rezygnacja z ideału. *Literatura* 1977 nr 31; J. A. Sokółowski: Inny głos czyli po wielu Jatach egzorcyzmów. *Warm. i Mazury* 1977 nr 9; A. Staniszewski: Poeta rozumnej harmonii. *Nowe Książ.* 1977 nr 15; A.K. Waśkiewicz: Głos inny i własny. *Gaz. Pom.* 1977 nr 241. — [Katastrofizm ocalający:] A. Zieniewicz: Próba całości. *Literatura* 1979 nr 12; A.W. Smaszcz: „Na zagładę sposobno-ny rocznik”. *Poezja* 1981 nr 5/6. — [Urojona perspektywa:]

K. Gąsiorowski: Spór o perspektywę poezji. *Tu i Teraz* 1982 nr 25; A.K. Waśkiewicz: Autorytet literatury. *Życie Lit.* 1982 nr 35. — [Poezja ziemi:] Z. Chojnowski: Świat opozycji. *Tyg. Kult.* 1985 nr 46; T. Wroczyński: Poezja Ziemi. *Mies Lit.* 1986 nr 9. — J. Drzewucki: Katastrofizm i Druga Awangarda. *Życie Lit.* 1986 nr 19 [rec.: Katastrofizm ocalający]. **B.M.**

KRZĄSZCZ Walenty 1886-1959

Pseud.: W.K.; W. Krz.; Walenty spod Witalusza; WzW. Pisarz ludowy

Urodzony 13 lutego 1886 we wsi Górki Wielkie na Śląsku Cieszyńskim w rodzinie chłopskiej; syn Jana Krząszcza i Marii z Jaworskich. Od 1894 uczył się w szkole miejskiej w Skoczowie i w szkole wydziałowej w Bielsku, a w 1901-06 w niemieckim seminarium nauczycielskim w Cieszynie. W 1906-09 był nauczycielem szkół ludowych kolejno w Rychwałdzie, w Piasecznej pod Jabłonkowem, w Błędowicach Dolnych, a w 1909-14 był nauczycielem i kierownikiem jednoklasowej szkoły w Kisielowie. Twórczość literacką rozpoczął w 1907 w języku niemieckim, pisząc obrazek sceniczny pt. „Der verliebte Gorol Janek” (nie opublikowany). Debiutował na początku 1910 opowiadaniem pt. „Der Waldbrand”, opublikowanym w czasopiśmie niemieckim *Feuerwehr Signale* (nr 5/7). W tymże roku zaczął ogłaszać w wydawanym w Skoczowie piśmie *Ślązak* utwory w języku polskim pisane gwara (m.in. cykl pt. „Wieczory zimowe u starego Pawła”). W 1912 ożenił się z Emilią Gąłowską. W sierpniu 1914 został powołany do wojska austriackiego, po czym w październiku wyruszył na front rosyjski. Po półrocznej służbie został zwolniony z wojska z powodu złego stanu zdrowia i powrócił do pracy nauczycielskiej; do 1922 uczył w Lesznej Górnej. Następnie krótko był kierownikiem szkoły w Łące pod Pszczyną, a od października 1922 także kierownikiem szkoły powszechnej w Międzyrzeczu Górnym (do 1939). Był też sekretarzem urzędu gminnego, kasjerem kasy pożyczkowej i organistą w kościele międzyrzeckim. Rozwijał w tym okresie twórczość literacką, publikując w czasopiśmie, m.in. w *Gwiazdce Cieszyńskiej* (stałe w 1917-18, 1920-23 i z przerwami do 1938), *Naszym Kraju* (1928, 1930-32). Po wybuchu II wojny światowej pozostał na Śląsku; w 1940 był nauczycielem w niemieckiej szkole powszechnej w Lipowcu, skąd po kilku miesiącach został wydalony. Osiedził w Górkach Wielkich, gdzie prowadził gospodarstwo rolne, pomagał w urzędzie gminnym i zajmował się pisaniem podań. Po wojnie ponownie podjął pracę w Międzyrzeczu; organizował wieczorowe kursy dla młodzieży, był prezesem międzyrzeckiego koła PSL i krótko kierownikiem Państwowego Kursu Ogólnokształcącego dla Dorosłych. W 1949 przeszedł na emeryturę.

Kontynuował twórczość literacką, m.in. w 1956 rozpoczął pisać „Pamiętnik z lat 1886-1914”, Zmarł 5 kwietnia 1959 w Międzyrzeczu; pochowany w Górkach Wielkich.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowiadania z życia ludu śląskiego. Cz. 1. Wieczory zimowe u starego Pawła. *Ślązak* 1910 nr 46, 47, 49, 51, 52, 1911 nr 2-4.
2. Ostschlesische Dorfgeschichten. Cieszyn: F. Machatschek 1912, 83 s.
Zawartość: Die arme Hanka; Der Urlauber Jadom; Unter den Ahornbäumen; Die Pferdehändler.
3. Posłuchajcie ludkowie, co mówi jeden siedlok od Jasienicy o Polokach i Czechach! Cieszyn: K. Prochaska 1919, 14 s.
Wyd. anonim.
4. Z cieszyńsko-śląskiej wsi. Powieść chłopska. Cieszyn: Republika 1919, 91 s.
5. Kasia, siostra rozbójnika. Powieść ludowa. *Gwiazdka Ciesz.* 1920 nr 2-21.
6. Szkoła na pustkowiu. Powieść z Śląska Cieszyńskiego. *Gwiazdka Ciesz.* 1920 nr 49-80. Wyd. osob. Cieszyn: Nakł. Dziedzictwo Błogosławionego J. Sarkandra 1920, 124 s.
7. Sfałszowany dokument. Powieść z życia ludu cieszyńsko-śląskiego. *Gwiazdka Ciesz.* 1920 nr 139-173. Wyd. osob. pt. Sfałszowany testament. Cieszyn: Nakł. Dziedzictwo Błogosławionego J. Sarkandra 1921, 110 s.
8. Janek. Powieść z czasów przełomowych na Śląsku Cieszyńskim. *Gwiazdka Ciesz.* 1921 nr 57-91. Wyd. osob. Cieszyn: Nakł. Dziedzictwo Błogosławionego J. Sarkandra 1921, 144 s.
9. Zdrajca powstańców. Powieść śląska. Mikołów: K. Miarka [1924], 160 s.
10. Mamidło cygańskie. Powieść spod Beskidu Cieszyńskiego. Mikołów: K. Miarka [1925], 107 s.
11. Grynia, herszt zbójników. Sztuka ludowa dla teatrów amatorskich. Powst. 1931. Praprem. Cieszyn 1931.
12. Rekwizycja szperek. Opowieść z czasów wojennych. Fragm. *Zar. Śl.* 1931 nr 3/4 s. 196-200. Całość w rękopisach w zbiorach rodziny (inf.: L. Brożek; Bibliografia prac W.K. *Zar. Śl.* 1959 nr 4).
13. Rekrut i generał. Sztuka ludowa dla teatrów amatorskich. Powst. 1932.
Rkps; inf. jak w poz. 12.
14. Z górnośląskiej wsi. [Powieść]. *Nasz Kraj* 1931 nr 36-79, 1932 nr 1-43. Wyd. osob. Cieszyn: Dziedzictwo [1932], 130 s.
15. Ludek spod Witalusza. [Opowiadania]. Cz. 1-2. Międzyrzecze Górne: Dziedzictwo 1933, 96 s.

Zawartość: Zagubiony baranek; Dziurdzioch; Wiedną różę, konwalię; Wszystkich Świętych; Klusownik; Wigilia; Sultani; Go stary Baczek opowiadał o wilkach.
Z cyklu: Powieści śląskie.

16. W złotym Cieszyńcu. Cieszyn: Dziedzictwo [1933], 116 s.
Z cyklu: Powieści śląskie.
17. Wesele cieszyńskie. Sztuka regionalna w 4 aktach. Cieszyn: Koło Macierzy Szkolnej 1933, 67 s.
18. Przed maturą. Cieszyn: Dziedzictwo [1935], 112 s.
Z cyklu: Powieści śląskie.
19. Wojna. [Powieść]. *Gwiazdka Ciesz.* 1938 nr 13-72 (w co drugim numerze).
20. Halapacz i Halapaczka. Sztuka w 3 aktach. *Pr. Świetl.* 1956 nr 12 s. 31-63.
21. Pamiętnik z lat 1886-1914. Powst. 1956-1958.

Rkps w Bibl. Śląskiej w Kat.; inf.: ŚISB T. 2 (M. Fazan).

Nadto w rękopisie wg inf. autora (ankieta 1958): Nauczyciel Lebidzik. Powieść. T. 1-2. Powst. 1949-55, — oraz utwory sceniczne: Klusownicy spod Czantorii; Ofiary wojny, — oraz wg: L. Brożek: Bibliografia prac W.K. *Zar. Śl.* 1959 nr 4; Miłość drwala. Sztuka w 4 aktach. — Pan rządca w kłopotach. Sztuka w 4 aktach. — Stary Borkała w urzędzie gminnym. Dialog w 1 akcie.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1958. — Wywiady: U W.K. [Rozm.] M. Wardasówna. *Przemiany* 1957 nr 17. — Byłem u Krząszcza w Międzyrzeczu. [Rozm.] W. Most. *Więści* 1958 nr 2.
- SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — PSB (A. Jarosz). — LP (A. Jarosz). — L. Brożek: Bibliografia prac W.K. (1886-1959). *Zar. Śl.* 1959 nr 4. — ŚISB (M. Fazan).
- A. Jesionowski: Rzut oka na współczesną literaturę śląską. *Zar. Śl.* 1935 nr 1. — L. Brożek: Geografia kawałka literatury. *Gwiazdka Ciesz.* 1935 nr 2, toż *Nasz Kraj* 1935 nr 3. — J. Broda: Kilka słów o sztuce. *Posel Euangelicht*, Ustroń 1936 nr 4 [rec.: Wesele cieszyńskie]. — Z. Hierowski: W.K. W: 25 lat literatury na Śląsku 1920-1945. Kat. 1947. — E. Rosner-Walenty spod Witalusza. *Świat i Życie* 1955 nr 36. — S. Nowak-Beskidzki: W.K. najstarszy pisarz śląski. *Katolik* 1958 nr 44. — Z. Kossak: Pisarz ziemi cieszyńskiej. *W.K. Śl. Powst.* 1959 nr 89. — W. Most: Serce W.K. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 42. — W. Obrzud: Gawędziarz wsi cieszyńskiej. *Rzecz o W.K. Kat.: Śląski Inst. Nauk.* 1959, 50 s. — W. Oszełda: W.K. śląski pisarz ludowy. *Orka* 1959 nr 17. — L. Mech: Serce piśnierzka. *Kal. Besk.* 1960. — P. Grzegorzczak. *Znak* 1961 nr 4. — J. Broda: Z Krząszczych pierwocin. *Kal. Śl.* 1963. — M. Fazan: Motywy powstańcze w powieści polskiej w latach 1924-1930. *Zar. Śl.* 1968 nr 2. — M. Wieleńska: Nad zapomnianymi kartkami. *Kal. Besk.* 1970. — M. Broda: Krajobraz w twórczości W.K. *Kal. Besk.* 1974. — M. Kocych-Imielska: Realia etnograficzne w twórczości W.K. *Kwart.* *Opol.* 1974 nr 1. — E. Rosner: W.K. W tegoż. Literaci regionu beskidzkiego. Kat. 1981. — L. Kurek: Walenty spod Witalusza. *Katolik* 1982 nr 16. — M. Bujor: Gawędziarz spod Witalusza. *Kron. Besk.* 1983. — W. Sikora: W złotym Cieszyńcu. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1983 nr 10 [dot.: Przed maturą; W złotym Cieszyńcu].

KRZECZKOWSKI Henryk 1921-1985

Nazwisko pierwotne: Gerner.
Pseud.: H.K.; hk; krz; Krz.; Mikołaj Sawulak; MS; Prot; Tadeusz Sadowski; X.Y.Z.; XYZ.
Tłumacz, eseista, krytyk literacki.

Urodzony 19 kwietnia 1921 w Stanisławowie; syn Marka Gerner'a i Amelii z Szafferów. Szkołę średnią ukończył w 1939 w Stanisławowie. Po wybuchu II wojny światowej został wywieziony w głąb Związku Radzieckiego. W 1943 wstąpił do I. Armii Wojska Polskiego i odbył przeszkolenie w Szkole Podchorążych I. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR, powołanej przy Riazkańskiej Szkole Piechoty im. K. Woroszyłowa. Z I. Dywizją Piechoty im. T. Kościuszki odbył szlak bojowy do Berlina. Za zasługi bojowe otrzymał m.in. Order Krzyża Grunwaldu III klasy. Po zakończeniu wojny w 1945, uczył się w szkole wojskowej w Rembertowie. Był członkiem PPR (od 1948 PZPR). Pracował w stopniu kapitana w II Oddziale Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, kierowanym przez gen. Wacława Komara. W maju 1951 został zwolniony do rezerwy i usunięty z PZPR. Następnie krótko był zatrudniony w dziale zagranicznym Polskiego Radia, po czym do 1956 nie miał stałego zajęcia; w 1955-56 pracował czasowo jako bibliotekarz w Bibliotece PAN. Debiutował w 1956 sprawozdaniem prasowym pt. „Dwa Zjazdy Literatów ... i dziennikarzy”, zamieszczonym w *Żołnierzu Polskim* (nr 24, podp. H.K.). W 1957 uczestniczył w organizowaniu miesięcznika *Europa*, którego miał być sekretarzem (pismo zostało zawieszane przez władze przed ukazaniem się pierwszego numeru). W 1956-58 publikował recenzje literackie w *Expressie Wieczornym* (stała rubryka „Notatnik bibliofila”), był też recenzentem wewnętrznym Państwowego Instytutu Wydawniczego (PIW). W tym czasie rozpoczął twórczość przekładową. Jako krytyk literacki i eseista współpracował z *Nową Kulturą* (1958-62) i *Życiem Literackim* (1960-69). W 1959 został członkiem ZLP. W 1958-77 prowadził w *Roczniku Literackim* dział „Literatura amerykańska”. Eseje, artykuły i recenzje publikował następnie w *Kulturze* (1966-76), *Twórczości* (1966-79) i *Tygodniku Powszechnym* (od 1966; tu stałe rubryki „Po namyśle” i „Moja kronika kulturalna”). W 1967 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1969-77 redagował wydawaną w PIW serię *Wielcy Pisarze w Oczach Krytyki Światowej*. W 1974, za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładu, otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu. W 1982-83 przebywał w Churchill College w Cambridge w Anglii, a następnie w Wiedniu, gdzie zbierał materiały do studiów literackich. W 1983 na zaproszenie Fundacji im. A. Mickiewicza odbył podróż do Toronto w Kanadzie i Sta-

nów Zjednoczonych, następnie do Londynu, gdzie wygłaszał cykle wykładów w ośrodkach uniwersyteckich. Współpracował z czasopismami wydawanymi poza zasięgiem cenzury, ogłaszając pod pseudonimami: Mikołaj Sawulak, MS, XYZ artykuły i recenzje w *Spotkaniach* (1977, 1982), *Res Publice* (1979), *Bazie* (1984-85), *Kursie* (1984), *Polityce Polskiej* (1985-86) i *Moście* (1985); publikował też w paryskiej *Kulturze* (1969-74, pod pseud. XYZ). W tym czasie pracował nad biografią Marka Twaina. Zmarł 28 grudnia 1985 w Warszawie; pochowany w Tyńcu pod Krakowem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Po namyśle. [Szkice literackie]. Kr.: Znak 1977, 193 s.

Zawartość: Mity polskie; Wakacje w Warszawie; Czy hrabia Tolstoj był patriotą? Kazania sejmowe Piotra Skargi; Galicyjska szkoła uczuć; Kordian żywy; Złe przeczucia; Kwestia gustu czyli prawo wyboru; Bez patosu; „Panowie Leszczyńscy”, charakter narodowy i tym podobne; „Ulisses” i wrażliwość nadwiślańska; Ostatnie książki pisarzy; Biskupi i cesarz; Lekcja angielskiego realizmu; Przeciw podstarzałej lekkomyślności; Z zimną krwią; Ostatni z wielkich libertynów; Obietnica przetrwania; Evelyn Waugh; Brideshead; przemijanie i trwanie; Sense of humour; Jeden z przyjaciół; Cześć i całość; Wina, kara, skrucha; Sens przetrwania; Bał w Grodnie; Trzecia trylogia; Odrodzenie w upadku; Ukryty Bóg pisarzy.

2. O miejsce dla roztropności. [Esej]. Londyn: Odnova 1979, 105 s. Wyd. nast. [Wwa: Polityka Pol.] 1988.

Przekłady

1. F. Nabelkin: Ośrodki maszynowo-tractorowe i ich rola w rozwoju produkcji kolchozowej. Wwa: KiW 1952, 74 s.

2. W. Hazlitt: Eseje wybrane. Przeł., wyd. i post. opatrzył ... Wwa: PIW 1957, 361 s.

3. Anonimus: Madame Solario. [Powieść]. Przeł.: Z. Kaczorowska i ... Wwa: PIW 1959, 467 s.
H.K. pod pseud.: Tadeusz Sadowski.

4. J. Conrad, F. Ford Madox Hueffer: Spadkobiercy. [Powieść]. Przeł. i post. ... (J. Conrad: Z pism). Wwa: PIW 1959, 244 s. Wyd. nast. w: J. Conrad, F.M. Ford [właśc. Hueffer]: Spadkobiercy. Opowieść ekstrawagancka; Charakter przestępstwa. (J. Conrad: Dzieła. T. 26). Wwa: PIW 1974, 278 s.

5. D.D. Eisenhower: Krucjata w Europie. Wwa: MON 1959, 679 s.

6. J. Braine: Wielka kariera. [Powieść]. Wwa: PIW 1960, 296 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1973.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Sudlitz, Radio 1981.

7. G.G.N. Byron: Pamiętniki; Myśli oderwane. W: G.G.N. Byron: Z pism. Listy i pamiętniki. Red. J. Żuławski. Wwa: PIW 1960 s. 417-599.

8. R.K. Narayan: Przewodnik. [Powieść]. Przeł. z ang. ... Wwa: Czyt. 1960, 263 s.
9. Ch.P. Snow: Jasność i mrok. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 432 s.
10. J. Wain: Rywale. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 304 s.
11. J.G. Frazer: Złota gałąź. [Studium pierwotnych wierzeń i mitów]. Przedm.: J. Lutyński. Wiersze przeł. W. Lewik. Wwa: PIW 1962, 582 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1969, wyd. 4 1971, wyd. 5 1978, wyd. 6 1994.
12. A. Nicoll: Dzieje dramatu. Od Ajschylosa do Anouilha. T. 1-2. Przeł.: ..., W. Niepokólczycki, J. Nowacki. Post.: J.A. Szczepański. Wwa: PIW 1962, 494 + 485 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1983.
13. B. Bhattacharya: Muzyka dla Mohini. [Powieść]. Przeł. z ang. ... Wiersze przeł. A. Nowicki. Przejrz. i opatrzyła przyp. A. Karlikowska. Wwa: Czyt. 1963, 259 s.
14. V. Sheean: Orfeusz osiemdziesięcioletni. Powieść o Verdim. Wwa: PWM 1963, 448 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 2 [!] 1986.
15. R.K. Narayan: Eksperyment finansowy. [Powieść]. Przeł. z ang. ... Wwa: KiW 1964, 246 s.
16. C. Don Talayesva: Wódz Stońca. Autobiografia C. Don Talayesvy, Indianina z plemienia Hopi. Oprac. L. Simmons. Wstęp i aneksy przeł. J. Nowacki. Wstęp: A. Kłoskowska. Wwa: PIW 1964, 453 s.
17. E.K. Gann: Los jest myśliwym. [Powieść]. Wwa: Iskry 1965, 332 s.
18. R. Graves: Mity greckie. Wstęp: A. Krawczuk. Nazewnictwo: Z. Kubiak. Wwa: PIW 1967, 707 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1974, wyd. 4 1982, wyd. 5 1992.
Od wyd. 3: Nazewnictwo i red. nauk.: Z. Kubiak.
19. K. Marx, F. Engels: Dzieła. Wwa: KiW.
- T. 14. Cz. 1. Przeł. ... Red. S. Halbersztadt. 1967, XVIII, 588 s.
- T. 16. Red. S. Bergman, Przeł. z ang., franc., niem.: ..., S. Bergman. 1968, XXVIII, 1020 s.
20. V.L. Parrington: Główne nurty myśli amerykańskiej. Wstęp, red. nauk. i noty: J. Katz. Wiersze przeł. L. Marjańska. Wwa: PIW.
[Cz. 1.] Mentalność kolonialna 1620-1800. 1968, 588 s.
[Cz. 2.] Romantyczna rewolucja w Ameryce. 1970, 696 s.
21. K.J. Noyes: Drabina Jakubowa. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 357 s.
22. J. Updike: Szkoła muzyczna. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1969, 204 s.
23. R.L. Stevenson, L. Osbourne: Bagaż nie z tej ziemi. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 244 s. Wyd. 2 tamże 1974.
24. A. Gieryski. [Album]. [Wstęp:] J. Starzyński. Przeł. z jeż. pol. na ang. ... Wwa: Auriga 1971, 44 s. + 119 k.
25. N. Simon: Para nie para. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Lud. 1972.
26. A. Wilson: Co jedzą hipopotamy. Opowiadania. Wwa: PIW 1972, 277 s. Wyd. nast. pt. Bardziej przyjaciel niż lokator. Wwa: KiW 1977.
27. A. Wesker: Dziennikarze. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1974 nr 3 s.35-88.
28. N. Hunter: Wynalazki profesora Wymysłika. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1976, 118 s. Por. poz. 33.
29. P. La Mure: Clair de Lune. Powieść o Debussym. Kr.: PWM 1978, 640 s. Wyd. 2 tamże 1987.
30. L. Rognoni: Wiedeńska szkoła muzyczna. Ekspresjonizm i dedekafonia. Przeł. z włos. ... Kr.: PWM 1978, 556 s.
31. I. Stone: Pasje utajone czyli życie Zygmunta Freuda. T. 1-2. Wwa: PIW 1978, 483 + 457 s. Wyd. nast. Wwa: Muza 1994.
32. J.W. Goethe: Podróż włoska. Przeł., przyp. i post. ... Wwa: PIW 1980, 573 s.
33. N. Hunter: Niezwykłe perypetie profesora Wymysłika. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: KAW 1981, 82 s. Por. poz. 28.
34. J.E. Neale: Elżbieta I. [Biografia]. Wwa: PIW 1981, 380 s.
35. J. Cheever: Kronika Wapshotów. [Powieść]. Przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: KiW 1982, 342 s. Por. poz. 36.
36. J. Cheever: Skandal u Wapshotów. [Powieść]. Wwa: KiW 1982, 283 s. Por. poz. 35.
37. W.B. Lincoln: Mikołaj I. [Biografia]. Konsultacja nauk. i post.: W. Śliwowska. Wwa: PIW 1988, 490 s.
38. I. Berlin: Jeź i lis. Esej o pojmowaniu historii u Tolstoja. Słowo wstępne: J. Brodski. Przeł.: A. Konarek, ..., K. Tarnowska. Wwa: Aletheia 1993, 119 s.

Prace redakcyjne

1. M. von Meysenbug: Pamiętnik idealistki. Przeł.: K. Radziwiłł i J. Zeltzer. Wstęp i przyp. ... Wwa: PIW 1960, 699 s.
2. [Trzyńście] 13 współczesnych opowiadań włoskich. Wybór ... Wwa: Iskry 1966, 265 s.
3. Życie innych ludzi. Opowiadania angielskie. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1967, 387 s.

4. Poeci języka angielskiego. [Antologia]. T. 1-3. Wybór i oprac.: ..., J. Sito, J. Żuławski. Wwa: PIW 1969, 1971, 1974, 956 + 785 + 543 s.

5. Nowa Krytyka. Antologia. Wybór ... Wstęp i oprac.: Z. Łapiński. Wwa: PIW 1983, 452 s.

Zob. też Przekłady poz. 2, 32, 35.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1966.

J. Stawiński: Monsieur Mercurio. *Nowe Książki*. 1959 nr 17 [rec. przekł.: Anonimus; Madame Solario]. — L. Eustachiewicz. *Prz. Hum.* 1963 nr 3 [rec. przekł.: A. Nicoll; Dzieje dramatu]. — D. Knysz-Rudzka. Antologia goryczy. *Mies. Lit.* 1967 nr 7 [rec. oprac.: 13 współczesnych opowiadań amerykańskich]. — [Poeci języka angielskiego. Oprac. ...] L. Elektorowicz: Poezja, obyczaj. *Życie Lit.* 1971 nr 41; M. Sprusiński: Antologia żywa. *Nowe Książki*. 1971 nr 19; A. Szala. *Rocz. Lit.* 1971 wyd. 1973. — [Po namyśle:] [B. Lagowski] J. Demboróg: Punkt widzenia K. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 8; M. Szpakowska: Rozmyślenia przybyśza z Galicji. *Twórczość* 1977 nr 8. — [Nowa Krytyka. Wybór ...] A. Bernat: Przypomnienie Nowej Krytyki. *Nowe Książki*. 1983 nr 11; W. Ruliewicz, P. Kuhlenczak: Nowa Krytyka po latach. *Prz. Hum.* 1986 nr 7/8. — J. Bartyzel: Szkoła stylu etycznego. O pisarstwie H.K. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 4. — Z. Greń: Bohater naszych czasów. *Życie Lit.* 1986 nr 5. — K. Mętrak: Wróbita z ulicy Czackiego. *Literatura* 1986 nr 4 [dot. m.in.]. Po namyśle. — [T. Wolek] J. Wierny: Próba rekonstrukcji filozofii politycznej H.K. *Polityka Pol.* 1986 nr 8. — J. Zieliński: H.K. *Twórczość* 1986 nr 3. — Z. Kubiak: Henryk. W tegoż: Przestrzeń dzieł wiecznych. *Kr.* 1993. — Torsy z ulicy Czackiego. [Wypowiedzi autorów:] J. Bartyzel, P. Hertz, S. Kistelewski. *Debata* 1994 nr 2.

E.G.

KRZEMIENIECKA Lucyna 1907-1955

Właściwe imię i nazwisko: Wiera Zeidenberg.
Podpisywała utwory też: Krzemieniecka-Wolicowa.
Krypt.: K.L.; L.K.; L. Krzem.
Poetka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 11 maja 1907 w Warszawie; córka lekarzy dentystów Michała Zeidenberga i Balbiny z domu Harkawi. Po ukończeniu gimnazjum Instytutu Pedagogicznego Wolnej Wszechnicy Polskiej studiowała przez trzy lata polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutowała w 1927 wierszami „Wieczór na wsi”, „Wieczór w mieście” i „Dni letnie”, opublikowanymi w *Bluszczu* (nr 31), w którym ogłaszała utwory poetyckie do 1935. Utrzymywała kontakty z grupą literacką Kwadręga. W 1927 wyszła za mąż za poetę Andrzeja Wolice, członka tej grupy (rozstali się po niedługim czasie). Od 1928 zajmowała się twórczością dla dzieci i młodzieży; wierszyki, bajki i opowiadania publikowała m.in. w *Czynie Młodzieży PCK*, *Dziecku i Matce*, *Kobiecie w Świecie i w Domu*, *Plomyku*, *Plomyczku i Slonku*. Pisała także sztuki lalkowe dla dzieci, wystawiane przede wszystkim przez warszawski teatr Baj. W 1937 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie. Po zakończeniu wojny przebywała do 1948 w Łodzi, a następnie powróciła do Warszawy. Kontynuowała

twórczość literacką dla dzieci, publikowała m.in. na łamach *Świerszczyka*, *Iskierek*, *Iskierek-Świerszczyka*, *Plomyczka*. Współpracowała także z Polskim Radiem. Była członkiem PZPR. Otrzymała nagrodę Stołecznej Rady Narodowej (1950) i nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1952). Zmarła 29 września 1955 w Warszawie. Pośmiertnie odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Idzie nowy roczek! [Wwa:] Skł. gł. Dom Książki Pol. 1930, 90 s.

2. Łap-cap. Siedem bajek. Wwa: *Bluszcz* [1930], 82 s. Wyd. nast. tamże [1938].

Zawartość: O lichu i biednej Jagusi; Jak bućeczka za mąż wychodziła; O kuchciku, o nadziei i o drzwiach zamkniętych; O gesiareczce Kasieni i o cudownych liściach pani Jesieni; O wyżelkowej rodzinie; O wyskrobku wielkanocnym; O złym barszczu, chciwej babie i mądrej misie.

Wyd. osob. bajki O kuchciku, o nadziei i o drzwiach zamkniętych; O Kuchciku, o nadziei i o drzwiach zamkniętych. Oprac. red.: E. Koskowska. Wwa: Ruch [1957], [16] k. Wyd. 2-4 tamże 1958-1960; pt. O kuchciku, o nadziei i o drzwiach zamkniętych Wwa: NK 1972, 24 s. Wyd. 2-5 tamże 1980-1991.

Adapt. radiowa bajki O kuchciku, o nadziei i o drzwiach zamkniętych: Adapt.: H. Januszewska. Radio 1968.

3. O świerszczyku Bumcyku. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. [1930], 116 s.

4. Baśń o trzech siostrzyczkach. Wwa: *Bluszcz* [1931], 55 s. Wyd. nast.: tamże [1938]; wyd. 2 [!] Wwa: Światowid 1947.

Przekł. ang.: The three little sisters. [Przeł.] J. Kolankowska, A. Turner-Walker. London 1942.
Adapt. teatr.: Wyst. Nowogródka, Pol. T. Kukielek 1939-1940.

5. O nauce. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Wwa, T. Baj 1931.

Inf.: T. Ogródzińska: Kalendarium teatru Baj W w kręgu warszawskiego „Baja”. Wwa 1978.

6. Bajdy ciotki Adelajdy. Wwa: *Bluszcz* [1932], 93 s. Wyd. nast. tamże [1938].

Zawartość: Krótki wstęp, w którym każdy znajdzie wiadomość o ciotce Adelajdzie; O Majsterku Onuferku; O Panu z teatru, o złej taneczniczce i o dzieweczce taneczniczce.

7. Bajeczka z podwóreczka. Wwa: *Bluszcz* [1932], 53 s. Wyd. nast.: tamże [1938]; wyd. 2 [!] Wwa: Światowid 1946.

8. Cudowne okulary. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: *Bluszcz* [1932], 55 s. Wyd. nast. tamże [1938].

Zawartość: Cudowne okulary; Jak Sebastianek nauczył się tabliczki mnożenia; O Tadeuszu co wróżył sobie z kwiatuśków.

Wyd. osob. opowiadania Jak Sebastianek na-

uczył się tabliczki mnożenia pt. Leśne rachunczki. Wwa: NK 1960, 29 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-4 1963-1970.

Adapt. opowiadania Jak Sebastianek nauczył się tabliczki mnożenia; teatr: Leśne rachunczki. (Widowisko w 6 odsłonach). Wyd. łącznie z O krasnalu Hałabale. Widowisko kukielkowe w 10 scenach. Wg opowiadań „Z przygód krasnala Hałabaly”. Insc.: J. Grodecka. Wwa: NK 1953, 77 s. Wyst. Wwa, T. Młodego Widza 1955. — radiowa: O Sebastianku i tabliczce mnożenia. Radio 1968.

9. Materiały dla propagandy spożycia cukru w szkołach. [Autorzy:] ..., Z. Rusinek, J.P. Zajączkowski. Wwa: Druk. Techniczna [1932], 127 s.

Tu L.K.: Skarb ukryty. Komedycja dla młodszych dzieci w 4 odsłonach, s. 59-76; Małgosine szczęście. Aktualna sztuka ludowa w 6 obrazach, s. 77-101.

10. O leniuchach lekkoduchach. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: *Bluszcz* [1932], 94 s. Wyd. nast. tamże [1938].

Zawartość: Skarb ukryty [poz. 9]; O kotku z płotu; O nauce, która poszła w las; O dwóch leniuchach; O leniwej torbie i o Marysi; O ciotce Józii i o złych dzieciach.

11. Przyszła koza do wozu. [Bajki]. Wwa: *Bluszcz* [1932], 99 s. Wyd. nast. tamże [1938].

Zawartość: O srogich wujach, o karczmie wesolej i o sześciu przyjaciółach; Stara i nowa bajka; O Dorocie co na służbę do czarownicy poszła; O tym jak się rzep do psiego ogona przyczepił.

Adapt. teatr.: Wyst. łącznie z Bajką o wiosnie i młynarzu Sylwestrze [poz. 26] Kr., T. Młodego Widza 1949.

Wyd. osob. bajki O tym jak się rzep do psiego ogona przyczepił: Wwa: NK 1951, 15 s. Wyd. nast.: wyd. 2-4 tamże 1952-1956; Wwa: Alfa 1984; Wwa: Pol. Tow. Wydawn. 1986; Lubl.: Multico [1994].

12. Sewerysio. Praprem. Wwa, T. Baj 1932. Inf. jak w poz. 5.

13. Spotkały się dwie Marysie. [Bajki]. Wwa: Polska Zjednoczona [1932], 126 s.

14. Historia cała o niebieskich migdałach. [Sztuka lalkowa]. Oprac. muz.: J. Wesołowski. Praprem. Wwa, T. Baj 1933. Wyd. Wwa: NK 1935, 51 s. Wyd. nast. Wwa: Wiedza 1947. Przedr. w: *Polskie sztuki dla teatru lalek*. Łódź 1984.

Inf. o wyst. jak w poz. 5.

15. Był sobie jeden dom ... Lw., Wwa: Książ.-Atlas [1934], 22 s. Wyd. nast. [Wwa:] PZWS [1948].

16. O Helence, cò na tarki poszła. Lw., Wwa: Książ.-Atlas [1934], 21 s.

17. Przygody gapcia. [Wwa:] Druk. Polska Zjednoczona [1934], 79 s.

18. Kłopoty, kłopoty z szukaniem roboty. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Wwa, T. Baj 1936.

Inf. jak w poz. 5.

19. O sierotce Józii i o złotych kluczykach. Bajeczki dla dzieci. Częstochowa: A. Gmachowski 1936, 32 s.

20. Z przygód krasnala Hałabaly. [Opowieści dla dzieci]. Cz. 1-2. Częstochowa: A. Gmachowski 1936, 32 + 32 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Świątowod [1947], wyd. 3 tamże [1948]; wyd. 3 [!] Wwa: NK 1954, wyd. 4-17 tamże 1955-1992.

Zawartość: O gościach, co nie przyszli na ucztę; Jak się krasnale na spacer z borsukiem wybierali; Jak się krasnal z jeżami w cenzurowane bawil; O tym jak krasnal na wesele Saby poszedł i o bukiecie szczęścia; O wiosnie w lesie i o wiewiórki ważnym interesie; O śniadaniu w spaczej budce; O słowiku, o gniewie i o kalinowym krzewie; O krasnalu, o leszczynie i o wieńcu orzechów; Jak Hałabala kapelusznymi handlowała; Jak się krasnal z sójkami za morze wybierał.

Adapt. teatr.: O krasnalu Hałabale. Widowisko kukielkowe w 10 scenach. Wg opowiadań „Z przygód krasnala Hałabaly”. Insc.: J. Grodecka. Wyd. łącznie z Leśne rachunczki. (Widowisko w 6 odsłonach). Wwa: NK 1953, 77 s. Wyst. Szczec., T. Rusałka 1954. — radiowa opowiadania Jak się krasnal z sójkami za morze wybierał: Radio 1968.

21. Bajki niezapominajki. Wwa: NK 1937, 61 s.

Zawartość: Jak na drodze łód, to kowalom miód; Spyta się luty, masz-li dobre buty; Od dnia dwudziestego marca zagrzewa niebo i starca; Kto sieje lasy pożyteczny w długie czasy; Dobra to chatka, gdzie mieszka matka; Jutro święty Janek, puścimy na wodę wianek; Niech się co chce dzieje Krakowiak się śmieje; Nie tyle świata, to w oknie; Kto kocha Rochę i psa jego kocha; O świętej Brygidzie babie lato przydzie; Zrobił kozła ogrodnikiem; Co ubogiemu dam, to u Boga mam.

22. O Jasiu Kapeluszniku. [Bajki]. Wwa: J. Przeworski 1938 [antydat. 1937], 77 s.

Zawartość: O Jasiu Kapeluszniku; Piernikowa bajeczka; Nie wszystko złoto co się świeci; O leśnej babusi i sierotce Nastusi; Kłopoty Burka z podwórka; O dwóch siostrach, co nie lubiły porządku.

Adapt. radiowa bajki O Jasiu Kapeluszniku: Radio 1967.

23. Z przygód leśnego ludka. [Bajka]. Wwa: *Bibl. Pol.* 1938, 72 s.

Adapt. radiowa: Oprac. H. Januszewska. Radio 1968.

24. O duszkach zawieruszkach. Wwa: J. Przeworski 1939, 61 s.

25. Kariera Franka Żyrafy. [B.m.]. Czyt. 1945, 31 s. Wyd. nast. tamże 1946.

26. O młynarzu Sylwestrze. [Bajki]. Łódź: Książka 1946, 57 s.

Zawartość: O Nowym Roku i o młynarzu Sylwestrze; Kto sieje lasy, pożyteczny w długie czasy [poz. 21]; Dobra to chatka, gdzie mieszka matka; O sierotce co miała siedem imienn w tygodniu; O wielkanocnym jajku; Zrobił kozła ogrodnikiem [poz. 21]; Trzy pokoiki Duszka Kwiatuszka.

Adapt. teatr.: Bajka o wiosnie i młynarzu Sylwestrze. Wyst. łącznie z Przyszła koza do wozu [poz. 11] Kr., T. Młodego Widza 1949. — tv: O wiosnie i młynarzu Sylwestrze. Adapt.: M. Bilizanka. TV 1968.

27. Baśń o trzech braciszkach. Łódź: Księg. Pol. 1947, 33 s.

28. Czarodziejski świątek. [Bajki]. Łódź: Księg. Nauk. 1947, 44 s.

Zawartość: W czyteln; Wędrująca chryzantemka; Chora lalka; W bajowej gospodzie; Wesoły dodatek; Co robią nasi sąsiedzi; Na zamku króla Stycznia; Wesoły materiał; Po zakupy.

Adapt. radiowa bajki Wędrująca chryzantemka: Adapt. H. Januszewska. Radio 1970.

29. [Cztery] 4 bajdy ciotki Adelajdy. Wyd. 2 [!]. Wwa: Światowid 1947, 57 s.

Zawartość: O kuchciuku, o nadziei i o drzwiach zamkniętych [poz. 2]; O srogich wujach, o karczmie wesolej i o sześciu przyjaciółach [poz. 11]; O majsterku Onuferku [poz. 6]; O tym jak się rzep do psiego ogona przyczepił [poz. 11].

30. Pan Klet i jego klejnoty. Wwa: Czyt. 1947, 47 s.

31. W bajowej gospodzie. Wwa: E. Kuthan 1947, 48 s.

Tekst inny niż w poz. 28.

32. Lala Lila w samolocie. [Bajka]. [Wwa:] E. Kuthan 1948, 27 s.

33. Niech się co chce dzieje, Krakowiak się śmieje. [Bajki]. Wwa: M. Fuksiewicz [1948], 93 s.

34. O wielkim Stalinie. [Wiersze]. Wwa: NK 1949, 32 s. Wyd. nast. tamże: 1951, wyd. 3 1952.

35. Parasol Hulaj-Dusza. Wwa: E. Kuthan 1949 [antydat. 1948], 31 s.

36. Pięć Zoś. Wwa: NK 1949, 43 s.

Zawiera m.in. O Sebastianku i tabliczce mnożenia [poz. 8].

37. Warszawska piosenka. [Wiersze i bajki]. Wwa: NK 1949, 31 s.

Przekł. czes.: Varšavské písničky. [Przeł.] J. Zejda. Praha 1951.

38. Jak to nad Bałtykiem bywa. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 29 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1952, wyd. 4 1954.

39. Wiosna, lato, jesień, zima. Wwa: KiW 1950, 31 s.

40. Jaskółki. [Wiersze dla dzieci]. [Wwa:] Czyt. 1951, 23 s. Wyd. 2 tamże 1954.

41. Lenin wśród dzieci. Wwa: Czyt. 1952, 23 s. Wyd. 2 tamże 1954.

42. Słomkowy łańcuszek. [Bajki]. Wwa: Czyt. 1952, 50 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-9 1953-1984.

Zawartość: Razem; Słomkowy łańcuszek; Kłopoty Burka z podwórka [poz. 22]; O babci z ogródeczka; O złym barszczu, chciwej babie i mądrej misie [poz. 2]; Zrobił kozła ogrodnikiem [poz. 21]; O kozie, co w czepku chodziła; O gęsiarce Kasieni i o cudownych liściach pani Jesieni [poz. 2]; O bukowym zmartwieniu; O jednym krukku.

43. Witaj bracie żołnierzu. [Wwa:] MON 1952, 36 s. Wyd. nast. tamże: 1953, wyd. 3 1955.

44. O czym cyka świerszcz z kącika. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1954, 42 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1958.

45. Pan Szyszkowski. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1954, 41 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1957.

46. Baśń o skąpcu Szczędimusze. [Sztuka lalko-

wa]. Praprem. Wwa, T. Baj 1955. Radio 1961 (pt. Szczędimucha).

47. Cudowne okulary. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1957, 124 s.; wyd. 2 przejr. tamże 1967.

Zawartość: Cudowne okulary; O Sebastianku i tabliczce mnożenia [poz. 36]; O Filipku brudasku; Bawimy się, ja i moja siostra, mała Antonina; O dwóch siostrach, co nie lubiły porządku [poz. 22]; O kuchciuku, o nadziei i o drzwiach zamkniętych [poz. 2]; Jak buleczka za mąż wychodziła [poz. 2]; Szuwarowa siostra; Zrobił kozła ogrodnikiem [poz. 21]; O bukowym zmartwieniu; O lichu i biednej Jagusi [poz. 2]; Parasol Hulaj-dusza; Skarb ukryty [poz. 9]; O krawczyńi zimie i jej podmajstrzych; O wyżekowej rodzinie [poz. 2]; Wędrująca chryzantemka [poz. 28]; O gęsiarce Kasieni i o cudownych liściach pani Jesieni [poz. 2]; Na zamku króla stycznia; Tajemnicze odwiedziny; Dobra to chatka, gdzie mieszka matka [poz. 26]; O dobrej zgodzie i złej niezgodzie; O Jasiu Kapeluszniku [poz. 22]; Kto sieje lasy pożyteczny w długie czasy [poz. 21]; O Nowym Roku i o młynarzu Sylwestrze [poz. 26]; O Florei bajeczka (z czasów króla Cwieczka); Nie tyle świata, co w oknie [poz. 21]; Domek zapomnienia.

Nadto wydania pojedynczych wierszyków i drobne książeczki, głównie wydawane przez Naszą Księgarnię (m.in. w seriach *Poczytaj mi Mamo* i *Moje Książeczki*) oraz Czytelnik.

Wydania tekstów piosenek z nutami: Słomkowy łańcuszek i inne dziecinne utwory. Mus.: W. Lutosławski. Kr.: PWM 1952, 24 s. — Kołysanka sarnia. [Mus.:] J. Ambros. [Współwyd. z:] Z. Rogowska: Fanfara. [Kr.:] PWM 1953, 15 s. — Piosenka pierwszomajowa. Mus.: F. Rybicki. [Wwa:] Czyt. 1953, [2] k. — Piosenka złotowa. Mus.: F. Rybicki. [Wwa:] NK 1953, [2] k. — Majowa nocka. [Mus.:] W. Lutosławski. [Współwyd. z:] J. Korczakowska: Piosenka o złotym listku. Kr.: PWM 1954, 6 s. — Pożegnanie wakacji. [Mus.:] W. Lutosławski. [Współwyd. z:] S. Szuchowa: Wianki. Kr.: PWM 1956, 7 s. — Wróblek. [Mus.:] W. Lutosławski. [Współwyd. z:] J. Osieńska: Pióreczko. [Kr.:] PWM 1956, 4 s. — Piosenki radiowe. [Wybór i] red. L. Miklaszewski. Kr.: PWM 1968, 14 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szafagan). — PSB (J.Z. Białek). — LP (K. Kuliczowska).

[S. Podhorska-Okolów] S.P.O. *Bluszczy* 1937 nr 7. — A. Kamińska: Bajki L.K. *Kuźnica* 1947 nr 16. — K. Kuliczowska: Stare i nowe bajki. *Odrodzenie* 1947 nr 50. — S. Podhorska-Okolów: Wspomnienie o L.K. ulubionej poetce dzieci. *Por. Bibl.* 1955 nr 11/12. — W. Żółkiewska: L.K. *Twórczość* 1955 nr 11. — J.Z. Białek: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939. Wwa 1979, passim. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 2 cz. 1. Wwa 1982, passim.

A.Sz.

KRZEMIŃSKI Włodzimierz ur. 1919

Pseud.: Cwiek; Klips; W.K.

Poeta, prozaik, felietonista, satyryk.

Urodzony 16 kwietnia 1919 w Warszawie; syn Stanisława Krzezińskiego, piekarza, i Heleny z Koza-

rzewskich, krawcowej. Uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Warszawie. Debiutował w 1937 felietonem pt. „Kultura na pokaz”, opublikowanym na łamach uczniowskiego miesięcznika *Młody Las* (nr 1); drukował tu wiersze, humoreski i artykuły także w roku następnym; w tym czasie był redaktorem pisma. W 1938 zdał maturę i został powołany do służby wojskowej w Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy w Słomnie. Walczył w kampanii wrześniowej 1939; brał udział w bitwach pod Parczewem i Kockiem. Po kapitulacji dostał się do niewoli i do 1945 przebywał w żołnierskich obozach jenieckich, m.in. w Oberlangen, Hoffnungsthal, Monschau, Mühlbergu. Uczestniczył w życiu kulturalnym tych obozów. Po oswobodzeniu przez armię amerykańską, leczyl się do marca 1946 w szpitalu. Następnie prowadził polski teatr żołnierski w amerykańskiej strefie okupacyjnej Niemiec. W lipcu 1946 powrócił do kraju, zamieszkał w Łodzi i rozpoczął studia ekonomiczne na Uniwersytecie Łódzkim. Równocześnie zaczął pracować w Zjednoczeniu Przemysłu Skórzanego, z czasem jako naczelnik wydziału. W 1948 ożenił się z Heleną Jacynianką. W 1950 uzyskał magisterium. W tymże roku nawiązał współpracę z Polskim Radiem w Łodzi jako autor słuchowisk, tekstów estradowych i audycji dla dzieci; od 1959 na zasadzie stałej umowy. W 1955 otrzymał nagrodę w konkursie mickiewiczowskim ZLP za cykl wierszy pt. „Legenda”. W 1960 został członkiem ZLP. W 1962 otrzymał nagrodę ZAiKS-u za teksty piosenek. Wiersze, artykuły, opowiadania, felietony i przekłady drukował przede wszystkim w tygodniku *Odgłosy* (1961-89; tu stały cykl felietonów pt. „Lewym okiem” podp. także Ćwiek). Utwory ogłaszał też m.in. w *Karuzeli* (1968-80) i *Kulturze* (1974-86). W 1974 otrzymał nagrodę specjalną w konkursie tygodnika *Kultura* na pamiątki urzędników (druk pt. „Poza protokołem” *Kultura* 1974 nr 20-23). W tymże roku zrezygnował z pracy w przemyśle i do przejścia na emeryturę w 1981 pracował w Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia jako kierownik redakcji estradowej. Był laureatem wielu konkursów literackich. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1969), srebrnym medalem „Zasłużonym na Polu Chwały” (1972), Medalem Zwycięstwa i Wolności (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Godziny, których nie było. (Wiersze z niewoli). Mannheim: Referat Oświat. Obozu Ćwiczebnego Pol. Oddz. Wartowniczych im. T. Kościuszki [1946], 42 s.

2. Pięć lat z hakiem. Oberlagen, Hoffnungsthal, Monschau, Mühlberg. [Wspomnienia wojenne]. Wwa: MON 1959, 238 s.

3. Jednak jestem! ... [Wspomnienia]. [Łódź]: WŁ 1961, 206 s.

4. Inicjatywa na odcinku. [Powieść]. Powst. ok. 1962. Druk fragm. pt. Kurzu na dwa palce. *Odgłosy* 1963 nr 9-10.

Wyróżnienie w konkursie ZLP. Czyt., PIW, Iskier i WŁ na powieść współcz. w 1962.

5. Zgaś papierosa, Jack. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1965, 207 s.

Zawartość: Guziczki z perłowej masy; Zgaś papierosa, Jack. Chyba dobrze; Klomb; Strzyżaszek; Ani na milimetr. Inspektory są mądry.

6. Lewym okiem. [Felietony]. Łódź: WŁ 1969, 302 s.

Wybór felietonów druk. w tygodniku *Odgłosy* w 1964-1968 w cyklach: O kulturze, prasie i różnych takich; Pomysł, przemysł i handel; Jedz, pij i nie grymas!; Cacy, cacy biurokracy ... Nasze sprawy międzyludzkie, Podróże, sport

7. Urlop z cieniem. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1972, 169 s.

Zawartość: Szafa; Z całą pewnością; Drugi brzeg; Niedziela; Znow żle zagrałem; Fistaszki; Urlop z cieniem; Waldemar.

8. Żelazne liście. [Powieść]. Łódź: WŁ 1978, 223 s.

9. Wielka pchła. Mini powieść o ! *Odgłosy* 1979 nr 15-18, 20, 22-28, 30-37. Wyd. zob. poz. 10.

10. Uwaga guzik. [Wiersze satyryczne i humoreski]. Łódź: WŁ 1982, 186 s.

Zawiera wiersze satyryczne i humoreski w cyklach: Rymy śmieszne; Wszystko gra; Taki zawód; Mówi się!; Byłe słonko grało!; Usterek nie stwierdzono, — nadto: Przekłady z Ch. Morgensterna; Wielka Pchła. Powiastka satyryczno-kryminalna w dwudziestu odcinkach [poz. 9].

11. Pyszny, dziurawy płaszcz. [Felietony]. Łódź: WŁ 1987, 257 s.

Zawiera wybór felietonów druk. w tygodniku *Odgłosy* od 1964 w cyklach: Tylko dla dorosłych; Działalność wywrotowa; Myślenie nie ma przyszłości; Jaki śliczny kicius!; Pogład na wytyczne; Malutkie retro.

12. Trzynaście spotkań. [Powieść]. Łódź: WŁ 1987, 233 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1988. — Wywiady: Ćwiek uchyla przyłbicy. [Rozm.] L. Włodkowski. *Odgłosy* 1974 nr 47; Tysiąc felietonów W.K. — Ćwieka. [Rozm.] B. Madej. *Odgłosy* 1988 nr 40.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska).

L. Bartelski: Dzieje niepatetyczne. *Noua Kult.* 1959 nr 33 [rec.]: Pięć lat z hakiem]. — J. Poradecki: Najciekawszy i jedy-ny. *Odgłosy* 1965 nr 43 [rec.]: Zgaś papierosa, Jack]. — J. Wilmański: Gospodarskim „Lewym okiem”. *Odgłosy* 1969 nr 25. — S. Zieliński: Ciągle coś wymyka nam się z rąk. *Noue Książ.* 1972 nr 19 [rec.]: Urlop z cieniem]. — J. Poradecki. *Odgłosy* 1975 nr 15. — [Żelazne liście.]: J. Koprowski: Świadectwo prawdy. *Odgłosy* 1978 nr 39; W. Pus: Między doniczką a zielenikiem. *Odgłosy* 1978 nr 28; E. Sabelanka: Z per-

spektywy okna. *Polityka* 1978 nr. 47. — [Trzyście spotkań:] T. Błażejowski: Potwierdzenie legendy. *Odgłosy* 1987 nr 20; T.J. Zółciński: Czas, który stanął w Oberwiesen. *Nowe Książ.* 1987 nr 11. — J. Koprowski: Felieton — liść ulotny? *Nowe Książ.* 1988 nr 10.

B.M.

KRZEPKOWSKI Andrzej

1953-1990

Pseud.: A.K., Artur S. Kostrzyński; R.K.; (RPA).
Prozaik.

Urodzony 6 stycznia 1953 w Warszawie; syn Kazimierza Krzepakowskiego, pracownika umysłowego, i Marii z Kostków, nauczycielki. Uczęszczał do XXIV Liceum Ogólnokształcącego w Warszawie; w 1971 zdał maturę. Debiutował w 1972 jako poeta wierszem pt. „Zapalimy tu wieczorny ogień ...”, ogłoszonym na łamach pisma *Nowy Wyrz* (nr 28); wiersze, artykuły i prozę publikował tu z przerwami do 1979. Naukę kontynuował początkowo w Policealnym Studium Elektroniki. W 1973 zaciągnął się do Ochotniczego Hufca Pracy na budowie Huty „Katowice”, gdzie pracował jako murarz. W 1973-75 odbył zasadniczą służbę wojskową. Pierwsze opowiadania z gatunku science fiction, pt. „Mózg”, „Bóg, który zstąpił z nieba” i „Człowiek z garbatym mózgiem”, wydrukował w 1976 w tygodniku *Perspektywy* (nr 33). Od 1977 pracował jako pracownik fizyczny w Stołecznym Zakładzie Dezynfekcji, Dezynsekcji i Deratyzacji. W 1978 ożenił się z Bożeną Woytowicz (rozwód 1988). Zajmował się rzeźbą. Kontynuował twórczość literacką z gatunku science fiction. Dokonywał wyboru tekstów do fantastycznonaukowych komiksów „Alfa”. W 1982-85 był kierownikiem działu reportażu i informacji w miesięczniku *Fantastyka*; ogłaszał tu także artykuły, prozę i felietony. W 1983 został członkiem World Science Fiction – Association of Professionals. W 1984 podjął studia na zaocznym studium dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. W 1985-87 pracował w Redakcji Fantastyki Naukowej Krajowej Agencji Wydawniczej. Od 1986 należał do ZLP. W 1988-89 był kierownikiem działu administracyjno-gospodarczego w Państwowym Wydawnictwie „Iskry”, a następnie przez krótki okres pracował w Staromiejskim Domu Kultury w Warszawie. Od 1990 był zatrudniony na stanowisku kasjera w Powszechnej Kasie Oszczędności. W tym czasie współpracował z pismem *Przegląd Narodowy*; drukował tu swoje utwory pod pseud. Artur S. Kostrzyński. Zmarł 12 października 1990 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obojętne planety. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1978, 151 s.

Zawartość: Od Ziemi; Mózg; Deszcz. Pierwsze stadium; Odkrywcą; Nieokreślone stanowisko; Koktajl z biedronką; Zwy-

cięzca; Fabryka chmur; Pożeracze dusz; Moje; Taniec na czterech rękach; Obojętne planety; Chatka gdzieś w Kosmosie

2. Obszar nieciągłości. [Powieść; współaut.:] A. Wójcik. Wwa: KAW 1979, 194 s.

Wyrażenie *Tryb. Ludu* za debiut prozatorski w zakresie literatury science fiction w 1980.

Przekł. franc.: La zone de non-continuité. [Przekł. i adapt.] H. Kurt. Paris 1985. — niem.: Diskrete Zone science-fiction Roman. [Przekł.] E.A. Schwarz. München 1985; Diskrete Zone. [Przekł.] H. Schumann. Berlin 1988.

3. Kreks. [Powieść]. Wwa: KAW 1982, 203 s.

4. Śpiew kryształu. [Powieść]. Lubl.: WLubel. 1982, 175 s. Wyd. 2 tamże 1987.

5. Z nieba i z ognia, z nieba i z mgły. [Powieść]. Projekt okł. i k. tytułowej ... Lubl.: WLubel. 1987, 220 s.

6. Geografia nowych dni. [Powieść; współaut.: Danuta Różycka] Róża J. Sobańska. [Projekt okł.] ... Lubl.: WLubel. 1990, 273 s.

OPRACOWANIA (wybór)

A. Niewiadomski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozń, 1990.

A. Wójcik: Nieobojętna planeta. *Argumenty* 1977 nr 4. — W. Jurasz: Krytyk i jego pisarz czyli nowe oblicze polskiej science-fiction 2. Awangarda czy schematyzm. *Nowy Wyrz* 1979 nr 9 [rec.: Obojętne planety]. — A. Ziembicki: Obszary nieudolności. *Nowe Książ.* 1980 nr 5 [rec.: Obszar nieciągłości]. — Z. Dolecki: Szkoda oczu. *Tyg. Kult.* 1982 nr 11 [rec.: Śpiew kryształu]. — [Kreks:] A. Niewiadomski: Zaczynjmy od narracji. *Fantastyka* 1982 nr 2; P. Cholewa. *Ficje* 1983 nr 1.

B.M.

KRZEWIŃSKI Julian

1882-1943

Właściwe nazwisko: Maszyński.

Pseud.: Paul Leóné.

Dramatopisarz, prozaik, aktor.

Urodzony 3 października 1882 w Warszawie; syn Piotra Maszyńskiego, kompozytora, założyciela i dyrektora Warszawskiego Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”, i Marii z Owidzkich; brat aktora Mariusza Maszyńskiego. Uczęszczał do gimnazjum w Warszawie. Nie ukończywszy szkoły, wyjechał do Krakowa i wstąpił jako wolny słuchacz na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od września 1902 uczył się w szkole dramatycznej Gabrieli Zapolskiej i brał udział w przedstawieniach organizowanej przez nią Sceny Niezależnej w Krakowie (1903). W tym czasie przyjął pseudonim Julian Krzewiński, którego używał stale w działalności scenicznej i literackiej. W 1903-05 występował w Teatrze Ludowym w Krakowie, okresowo statystował też w Teatrze im. J. Słowackiego. W tym czasie rozpoczął również twórczość dramatopisarską; jego pierwszy wodewil pt. „Paweł i Gawel” został wystawiony w 1906 w krakowskim Teatrze Ludowym. W 1905 wyjechał do Brazylii, gdzie organizował polskie przedstawienia teatralne i był

m.in. nauczycielem w pierwszej polskiej szkole w Paranie. Po powrocie do kraju, przebywał we Lwowie, występując w sezonie 1906/07 w zespole operetki Teatru Miejskiego. W 1909 został zaangażowany do Warszawskich Teatrów Rządowych, występował jako aktor i śpiewak operetkowy głównie na scenie Teatru Nowości. W 1911 zorganizował wraz z Antonim Fertnerem i Wincentym Rapackim spółkę filmową, która nakręciła kilka filmów. W 1919 prowadził z Władysławem Walterem kabaret w restauracji Oaza. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920, podczas której został ranny. W 1921 był przez kilka miesięcy kierownikiem Przedsiębiorstwa Teatralno-Muzycznego, dającego przedstawienia w ośrodkach polonijnych w Ameryce. Następnie powrócił do występów w teatrach warszawskich. W 1922-24 należał do zespołu Reduty. W 1924-26 i w 1931/32 występował znów w Teatrze Nowości, w 1926-30 w Teatrze Polskim i Teatrze Małym. Utraciwszy głos z powodu astmy, musiał zrezygnować z występów w operetkach i w 1934-39 grał role komediowe i dramatyczne w teatrach warszawskich. Równocześnie rozwijał twórczość literacką, pisząc liczne powieści i komedie muzyczne. Od 1932 był kierownikiem artystycznym operetkowego Teatru „8³⁰”. Po wybuchu II wojny światowej, we wrześniu 1939 uczestniczył w obronie Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako kelner w cukierni Napoleona. Zmarł 4 marca 1943 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Paweł i Gaweł. Wodewil w 3 aktach. Praprem. Kr., T. Lud. 1906.
2. Loteria na mężów. (Naręczony nr 69; Główna wygrana). Operetka. Libretto ... Muz.: K. Szymanowski. Powst. 1908/1909.
Inf.: L. Simon: Bibliografia teatru polskiego. T. 1: 1765-1939. Wwa 1971.
3. Maharadża w Warszawie. Operetka w 1 akcie. Muz. ... Praprem. Wwa, T. na Dynasach 1913.
4. Lotnik. Farsa w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Nowoczesny 1914.
Nagroda w konkursie T. Nowoczesnego w 1914.
5. Major ułanów. Operetka w 3 aktach. Muz.: W. Trzcieniecki. Praprem. Wwa, T. Nowości 1920.
6. Orzeł i pogoń. Piosenka żołnierska. Muz. i słowa ... Wwa: F. Grąbczewski i I. Rzepecki lok. 1920], [3] s.
7. W niewoli ziemi. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1920, 469 s.
8. Z dziejów tęsknoty. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1921, 173 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Domu Pol. 1926, tamże: [1930], [1932].
Ciąg dalszy zob. poz. 9.

9. Dajmon. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1922 [właśc.] 1921, 190 s.
Kontynuacja poz. 8.
10. ... [Sto dwadzieścia jeden] 121, 122, 123 ... Powieść. Wwa: [B.w.] 1922, 77 s. Książki Ciekawe.
11. Casanova. Opera w 3 aktach. Libretto ... Muz.: S. Różycki. Praprem. Wwa 1923. Wyd. osob. Wwa: F. Syrewicz [1923], 16 s.
Inf.: L. Simon jak w poz. 2.
Wyd. osob. fragm.: Piosenka Caton z opery „Casanova”. [Kr.:] PWM 1956, 7 s. Wyd. 2 tamże 1980.
12. Za ocean bez pieniędzy. Przedm.: J. Wójcicki. Wwa: [1928], 138 s. Bibl. Nowości.
13. Baletnica. Powieść. Wwa: Rój 1929, 214 s. Wyd. nast. Łódź: J. Stypułkowski 1937.
Ciąg dalszy zob. poz. 15.
14. Noc przedślubna. Farsa w 3 aktach. Praprem. Lw.: T. Mały 1929.
15. Szampańskie życie. Powieść. Wwa: Rój 1929, 220 s.
Kontynuacja poz. 13.
16. Ulice i zaułki. [Powieść]. Wwa: Rój 1930, 216 s.
Ciąg dalszy zob. poz. 17.
17. Jadzka dryndziarka. [Powieść]. Wwa: Rój 1930, 223 s.
Kontynuacja poz. 16.
18. Demon filmu. Powieść z życia Warszawy. *Kino dla Warsz.* 1931 nr 40-51.
19. Grlaski. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff [1931], 261 s.
20. Młyn diabelski. Opera w 5 aktach. Libretto ... Muz.: L. Różycki. Wyst. Pozn., T. Wielki 1931.
Podp.: Paul Leoné.
21. Sygnał w ciemności. [Powieść]. [Wwa:] Dom Książki Pol. [1931], 119 s.
22. Bieg maratoński. [Wwa:] Księg. Nowości [1933], 108 s.
23. Jacht miłości. Komedie muzyczna w 3 aktach. [Współaut.: L. Trzebuchowski] L. Brodziński. Muz.: F. Gordon. Praprem. Wwa, T. „8¹⁵” 1933.
24. Lili chce śpiewać. Komedie muzyczna w 3 aktach. [Współaut.:] [S. Różycka] S. Ordon. Muz.: L. Różycki. Praprem. Pozn., T. Wielki 1933.
25. Polowanie na lamparta. Komedie muzyczna w 3 aktach. [Współaut.: L. Trzebuchowski] L. Brodziński. Muz.: S. Ferszko. Praprem. Wwa, T. „8³⁰” 1934.
26. Pierwszy występ pani premierowej. Komedie w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Nowy 1936.

27. Za ojcem. („Druga ojczyzna”). Wwa: Druk. Braci Wójcikiewicz [1936], 91 s.

Nagroda w konkursie Szkoły Lud. im. Z. Bukowieckiej w 1936.

28. Mała hrabina. (Pani Walewska). Komedia muzyczna w 5 odsłonach. Libretto ... Muz.: L. Różycki. Powst. 1937.

Wyst. pt.: Exposé pani ministrowej. Krotchwila satyryczna w 3 aktach. Wwa, T. Kameralny 1939.

29. Precz z cywilizacją. Powieść. Wwa: F. Hoessick 1937, 222 s.

30. Następca tronu. Operetka. Libretto ... Muz.: A. Lenczewski, Powst. 1938.

Inf.: *As* 1938 nr 24.

31. Panna wodna. Polska operetka morska w 3 aktach. Scenariusz wg pomysłu [J. Ginsbertal] Jim Pokera; ... [K. Spitzbart] K. Benda, Muz.: J. Lawina-Swiętochowski. Praprem. Wwa, T. „815” 1939.

32. Kobieta-waż. Operetka w 3 aktach. Powst. ok. 1939.

Inf.: L. Simon jak w poz. 2.

33. Księżna Łowicka. Widowisko historyczne w 5 odsłonach wg powieści W. Gąsiorowskiego. Muz.: L. Różycki. Powst. ok. 1939.

Inf.: L. Simon jak w poz. 2.

34. Kawiarnia warszawska. Sztuka sceniczna. Powst. po 1939.

Utwór nie dokończony (inf. J. Maszyńskiej-Krzewińskiej).

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szalagant). — PSB (Z. Wilski). — SBTP.

K. Bukowski: Z teatru. *Wiek Nowy* 1929 nr 8320 [rec.: Noc przedślubna] — Z. Rabaska: Nowe książki. *Radio* 1929 nr 13 [rec.: Szampańskie życie]. — [T. Sinko] R.: Wśród nowych książek. *Kur. Lit.-Nauk* 1931 nr 19 [rec.: Ulice i zaułki; Jadzka dryndziarka]. — 30-lecie pracy scenicznej J. Maszyńskiego-Krzewińskiego. *Il. Kur. Codz.* 1933 nr 291. — W. Stetkiewicz. *Polonista* 1936 nr 2/3. — [Exposé pani ministrowej] [T. Boy-Zeleński] bż: Premiera w Teatrze Kameralnym. *Kur. Poranny* 1939 nr 141; [S. Grzelecki] St.G. Z teatru o teatrze. *ABC* 1939 nr 144; [K. Wierzyński] K.W. *Gaz. Pol.* 1939 nr 138. — T. Boy-Zeleński] bż: Z teatru. *Kur. Poranny* 1939 nr 220 [rec.: Panna wodna]. — H. Galle. Literatura piękna. *Noua Książ.* 1939 nr 4.

E.G.

KRZYSZTOFIKOWA Teresa

zob. GABRYSIEWICZ-KRZYSZTOFIKOWA Teresa

KRZYSZTOŃ Jerzy 1931-1982

Pseud.: Daniel Longforgotten; J.Kt.
Prozaik, dramaturg, tłumacz.

Urodzony 23 marca 1931 w Lublinie; syn Franciszka Krzysztonia, adwokata, i Janiny z domu Ciuraj, urzędniczki. Dzieciństwo spędził w Grodnie, gdzie ojciec prowadził kancelarię adwokacką. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu miasta przez

ZSRR, przebywał nadal w Grodnie. W kwietniu 1940 wraz z matką i młodszym bratem (ojca aresztowało NKWD) został wywieziony do Kazachstanu, gdzie przez pewien czas uczył się w szkołach rosyjskich. W 1942 dotarł (z matką i bratem) do Armii Polskiej, wraz z którą został ewakuowany na Bliski Wschód. Przebywał w Persji (do 1944), a następnie w Indiach (1944-47) i Ugandzie (1947-48), gdzie uczęszczał do polskich gimnazjów i był działaczem harcerskim. W tym czasie zarabkował fotografowaniem, pracami introligatorskimi i grą w orkiestrze. W lipcu 1948 powrócił wraz z rodziną do Polski i zamieszkał w Lublinie. W 1949 zdał maturę w Liceum Humanistycznym im. S. Staszica, następnie studiował filologię polską i angielską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Debiutował w 1949 opowiadaniem pt. „Wspomnienie indyjskie”, drukowanym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 51/52). W trakcie studiów, w 1952, przeniósł się do Warszawy i rozpoczął pracę w Stowarzyszeniu „Pax”, najpierw jako redaktor w Instytucie Wydawniczym „Pax” (1952-54), następnie jako kierownik działu kulturalnego tygodnika *Dzisiaj i jutro* (tu publikował pod pseud. Daniel Longforgotten), wreszcie jako sekretarz redakcji tygodnika *Kierunki*. W 1952 został członkiem ZLP. Jednocześnie kontynuował studia, dojeżdżając do Lublina. W 1953 ukończył polonistykę (z dyplomem w zakresie edytorstwa), a w 1955 uzyskał magisterium w zakresie filologii angielskiej. Ożenił się z poetką Haliną Panfilowicz. W październiku 1956 wraz z grupą działaczy paksowskich wystąpił ze Stowarzyszenia „Pax” i z redakcji *Kierunków*. W 1958 objął funkcję kierownika działu kulturalnego w miesięczniku *Więź*. Uczestniczył w delegacji Klubu Inteligencji Katolickiej do Anglii (1960). Od 1962 był kierownikiem Redakcji Adaptacji Słuchowisk w Polskim Radiu (do 1976). Przez wiele lat pracował społecznie w ZLP — w Komisji Młodzieżowej, Komisji Imprez i w Sądzie Koleżeńskim przy Zarządzie Głównym Związku; był członkiem zarządu Klubu Dramatopisarzy. W 1965 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Otrzymał liczne nagrody i wyróżnienia, m.in. nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za całokształt twórczości słuchowskowej (1965) i — wspólnie z Marią Komorowską i Andrzejem Wiktoorem Piotrowskim — nagrodę zespołową Ministra Obrony Narodowej za cykl słuchowisk „Polacy na frontach II wojny światowej” (1970). Od 1976 był konsultantem Redakcji Dramatu przy Naczelnej Redakcji Literackiej Polskiego Radia. W ostatnich latach życia chorował (przebywał okresowo w szpitalu psychiatrycznym). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982). Zmarł śmiercią samobójczą 16 maja 1982 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowiadania indyjskie. [Przedm.:] A. Gołubiew. Wwa: Pax 1953, 240 s. Wyd. 2 popraw. z przedm. S. Blauta także 1954.

Zawartość: Wspomnienie indyjskie; Powiastka o przewoźniku; Ojcowska koszula; Ulica Chowringhee; Dzień targowy; Białogęby; Ręce; Plantacja; Tama.
Nagroda Literacka Młodych im. W. Pietrzaka w 1953.

2. Sekret i inne opowiadania. Wwa: Pax 1956, 203 s.

Zawartość: Śmierć Czajld Harolda; Portret rewolucjonisty; Przysięga na wierność czyli strzępy notatek studenta; Kiosk; Brzytwy; Sekret; Na kółkach.
Opowiadanie „Portret rewolucjonisty” wyróżnione w konkursie WL i Życia Lit. na utwór z życia klasy robotniczej w 1954.

3. Kamienne niebo. [Powieść]. Wwa: Iskry 1958, 231 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1973; wyd. 3 Wwa: Iskry 1977. Por. poz. 6.

Adapt.; teatr: Adapt. A. Chrzanowski, J. Kondracki. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1979, — (tv. Adapt. A. Chrzanowski, J. Kondracki. TV 1980.

4. Rodzina pechowców. Bardzo głupia sztuka, jak zwykle w 3 aktach. *Dialog* 1958 nr 7 s. 19-46. Praprem. pt. Bogowie deszczu. Kr., Stary T. Scena Kameralna 1958.

Wyst. też pt. Pechowcy.

5. Dom nawiedzony. [Utwór dramatyczny]. *Więź* 1959 nr 12 s. 40-55.

6. Kamienne niebo. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. i Cz. Petelscy. Ekran. 1959.

Adapt. powieści poz. 3.

7. Sandżu i Paweł. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1959, 217 s. Wyd. 2 także 1964.

Zawiera: z poz. 1: Powiastka o przewoźniku; Ojcowska koszula; Dzień targowy; Białogęby, — z poz. 2: Sekret; Portret rewolucjonisty; Kiosk; Brzytwy; Na kółkach.

8. Rocznicę mercedesa. Sztuka w 2 aktach. *Dialog* 1962 nr 12 s. 43-65. Praprem. Wr., T. Rozmaitości 1963. Wyst. łącznie z Sakramencka ulewa zob. poz. 23. Por. poz. 13, 26.

Przekł. czes.: J. Simonides. Radio (Praga) 1964 (inf. autora).

9. Nazajutrz po wojnie. Sztuka w 1 akcie. *Mater. Repert.* 1965 nr 4 s. 7-19. Por. poz. 10, 13.

10. Nazajutrz po wojnie. Scenariusz telewizyjny. Ekran. 1965. Por. poz. 9, 13.

Film telewizyjny nadany jako cz. 2 sześcioczęściowego serialu filmowego pt. Dzień ostatni — dzień pierwszy.

11. Towarzysz N. (Słuchowisko radiowe). *Dialog* 1965 nr 3 s. 36-56. Radio 1964. Praprem. Gdańsk, T. przy Stoliku 1966. Przedr. w: Teatr satyry. Sztuki komediowe współczesne dla teatrów żywego planu. Adapt. i oprac.: B. Smrokowska. Radom: WDK [Woj. Dom Kultury] 1983 s. Zob. poz. 26. Por. poz. 12.

Przekł.: ang.: H.C. Stevens, — niem.: Genosse N. [Przeł.] H. Kunstmann, Radio (Kolonja) 1966. Druk w: Der fünfte zum Bridge. Wuppertal [1968].

12. Ten nieznajomy. Komedia w 2 aktach. Praprem. Wwa, T. Lud. 1965. Druk: Oprac. dramaturgiczne i uwagi reż.: J. Bratkowski. Wwa: Wydawn. CRZZ 1967 [właśc. 1966], 101 s.

Przeróbka scen. słuchowiska radiowego pt. Towarzysz N. — Por. poz. 11.

13. Złote gody. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1965, 176 s.

Zawartość: Nazajutrz po wojnie [por. poz. 9, 10]; Koralik; Rocznicę mercedesa [por. poz. 8]; Arcydzięgiel; Nokturn; Syn; Cyrograf dojrzałości [por. poz. 16]; Randka, Złote gody.

14. Chłopcy spod Verdun. Praprem. Wwa, Zespoły Teatralne przy Klubie Hybrydy 1966 [wyst. wspólnie z: W. Odojewski: Coraz dalej, dalej...]. Druk z podtyt. Sztuka w 1 akcie. *Mater. Repert.* 1968 nr 1 s. 7-32. Por. poz. 26.

15. „Pierwsza na świecie w Chicago!”, Słuchowisko radiowe. *Dialog* 1966 nr 8 s. 13-18. Radio 1967. Por. poz. 29.

16. Cyrograf dojrzałości. Scenariusz filmowy. Ekran. 1967.

Adapt. opowiadania zob. poz. 13.

17. Skok do Eldorado. [Wrażenia z pobytu w USA]. Wwa: Iskry 1967, 186 s. Wyd. 2 także 1975.

Nagroda im. M. Lepeckiego przyznana przez zarząd Polskiego PEN Clubu w 1970.

Adapt. tv w cyklu: Scena Monodram 1970.

18. Alibi czyli igraszki rodzinne. [Słuchowisko radiowe]. *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 6 s. 5-16. Przedr. w: Teatr wyobraźni. Wwa 1969. Zob. Praca redakcyjna poz. 1. Por. poz. 26.

Przekł. czes.: Radio (Praga) (inf. autora), — niem.: H. Kunstmann, Radio (Stuttgart) 1970 (inf. autora), — węgier.: Radio (Budapeszt) (inf. autora).

19. Panna Radosna. Opowiadania. Wwa: PIW 1969, 123 s. Wyd. 2 także 1972.

Zawartość: Panna Radosna [por. poz. 20]; Oby dniem wskreszenia był.

Przekł. słowac.: Panna prešastná. [Przeł.] M. Wlachovská. W. Panna prešastná. Bratislava 1973 s. 223-361.

Opowiadanie Oby dniem wskreszenia był zostało wykorzystane jako tekst estradowy przez W. Siemiona na III Rzeszowskich Spotkaniach Estradowych 1970. TV 1971. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 4 s. 43-49. Radio 1975.

20. Panna Radosna. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Telew.* 1970 nr 4, s. 45-69. TV 1970. Radio 1985. Por. poz. 19.

21. Zwolnienie mam do niedzieli. [Słuchowisko radiowe]. *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 2 s. 37-53. Przedr. poz. 26.

22. Noc na Zaporozu. [Słuchowiska radiowe]. Radio 1972. Druk *Scena* 1973 nr 9 s. 35-38; *Teatr* 409

Pol. Radia 1973 nr 1 s. 27-34. Przedr. zob. poz. 26.

23. Sakramencka ulewa. (Słuchowisko radiowe). *Dialog* 1973 nr 6 s. 5-10; *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 4 s. 38-44. Wyst. łącznie z poz. 8; Płock, T. Dram. im. J. Szaniawskiego 1982. Przedr. zob. poz. 26.

24. Cyrograf dojrzałości. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1975, 369 s.

Zawartość: Powiastka o przewoźniku [poz. 1]; Dzień targowy [poz. 1]; Cyrograf dojrzałości [poz. 13]; Złote gody [poz. 13]; Nazajutrz po wojnie [por. poz. 9]; Panna Radosna [poz. 19]; Sekret [poz. 2].

25. Arcywit. [Słuchowisko radiowe]. *Teatr Pol. Radia* 1976 nr 2 s. 38-56. Radio 1976.

26. Polonus w opałach. [Słuchowiska radiowe]. Post.: M. Sprusiński. Wwa: Wydawn. RTV 1976, 245 s.

Zawartość: Sakramencka ulewa [poz. 23]; Wielki aktor i dziewczyna [zob. Słuchowiska radiowe]; Student i róża [zob. Słuchowiska radiowe]; Noe na Zaporozu [poz. 22]; Alibi czyli jgraszki rodzinne [poz. 18]; Chłopcy spod Verdun [poz. 14]; Koralik [zob. Słuchowiska radiowe]; Rocznicza mercedesa [por. poz. 8, 13; zob. Słuchowiska radiowe]; Towarzysz N. [poz. 11]; Zwolnienie mam do niedzieli [poz. 21]; Polonus w opałach [zob. Słuchowiska radiowe].

27. Wezwać anioła stróża! (Słuchowisko). *Dialog* 1977 nr 10 s. 5-14, Radio pt. Wezwać Anioła Stróża! ...czyli reminiscencje z karetki reanimacyjnej 1977. Przedr. pt. Wezwać Anioła Stróża! ...czyli reminiscencje z karetki reanimacyjnej. *Teatr Pol. Radia* 1980 nr 1 s. 68-83.

28. Wielbłąd na stepie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 248 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; wyd. łącznie z poz. 31 pt. Wielbłąd na stepie; Krzyż Południa Wwa: Czyt. 1987, 461 s.

Nagroda im. W. Piętzaka w 1979.

29. Noweletki. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1980, 127 s.

Zawartość: Wspomnienie indyjskie [poz. 1]; Bill patriota; Rece [poz. 1]; Kiosk [poz. 2]; Brzytwy [poz. 2]; Portret rewolucjonisty [poz. 2]; Syn [poz. 13]; Złote gody [poz. 13]; Nokturn (na motywach „Stormy weather”) [poz. 13]; Drobniutki; Wdowa; Burmistrz; Pierwsza miłość; Sybirak; „Pierwsza na świecie w Chicago!” [por. poz. 15]; Mój dziadunio Michał; Rufusie, Rufusie ... Trantoria na Soho; Eskimos na utorpie; Stu kobziarzy; Po burgundzie; Solo al Italia; Kiki; Genadij; Dzień z Gagarinem.

30. Obłęd. [Powieść]. T. 1-3. Wwa: PIW 1979 [właśc. 1980], 263 + 385 + 349 s.

T. 1. Tropiony i osaczony; T. 2. Przywiązany do masztu; T. 3. Księżyc nad Epidaurem.

Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1981, wyd. 3 1983.

Nagroda im. Brata Alberta przyznana przez Cierześciąnskie Stow. Spół. w 1981.

Przekł. czes.: Silenství. [Przeł.] H. Stachová, Praha 1984, - słowac.: Šialenstvo. [Przeł.] M. Wlachovská, Bratislava 1990.

Adapt. radiowa: Diabeł z Małego Smakosza. Radio 1980, - teatr.: Adapt. J. Krasinski. Druk *Dialog* 1983 nr 3 s. 52-94. Wyst. Wwa, T. Pol. 1983.

31. Krzyż Południa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983, 259 s.

Wyd. nast. łącznie z Wielbłąd na stepie zob. poz. 28.

32. Poczta literacka. Felietony radiowe. Wwa: Czyt. 1985, 226 s.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 11, 15, 18, 21, 22, 23, 25, 26, 27 oraz m.in.: Sekret. Radio 1961 [por. poz. 2]. - Wielki aktor i dziewczyna. Radio 1961 [poz. 26]. - Rocznicza mercedesa. Radio 1962 [por. poz. 8, 14, 26]. [Słuchowisko uzyskało I miejsce w plebiscycie słuchaczy na Międzynarodowym Festiwalu Słuchowisk w Pradze w 1964]. - Koralik. Radio 1963 [por. poz. 14, 26]. [Słuchowisko nagrodzone w konkursie radiowym w 1963. Przekłady: ang.: E. Rothert; czes.: Radio (Praga) 1965 (inf. autora); holend.: Radio Hilversum 1966 (inf. autora); niem.: H. Kunstmann. Radio (Kolonia) przed 1967 (inf. autora); węgier.: M. Bába. Radio (Budapeszt) 1964 (inf. autora)]. - Złote gody. Radio 1963 [?] [Słuchowisko nagrodzone w konkursie radiowym w 1963. Przekłady: ang.: D. Kuzian; niem.: Goldene Hochzeit. [Przeł.:] G. Hagenau, R. von Juanne (inf. autora)]. [Por. poz. 13, 24, 19]. - Cyrograf dojrzałości. Radio 1964. [Słuchowisko nagrodzone w konkursie radiowym w 1964. Przekł. czes.: Radio (Praga) 1967]. - Chłopcy spod Verdun. *Współczesność* 1965 nr 25/26 s. 8-9. Radio 1965 [poz. 14, 26]. [Słuchowisko wyróżnione w konkursie Polskiego Radia na słuchowisko współczesne z okazji dwudziestolecia Ziemi Zachodnich w 1965. Przekład ang.: Boys from Verdun. [Przeł.] K. Klinger. Inf.: B. Taborski *New York* 1964 nr 1. - Student i róża. Radio 1967 [przekład fiń.: K. Siraste (inf. autora)] [poz. 26]. - Konwój PQ-16. Radio 1969. - Nazajutrz po wojnie. Radio 1969 [por. poz. 9, 13, 24]. - Scherzo amerykańskie. Radio 1970. - Polonus w opałach. Radio 1972 [poz. 26]. - Filateliści. Radio 1979.

Przekłady i adaptacje

1. Sh. Anderson: Miasteczko Winesburg. Obrazki z życia w stanie Ohio. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1958, 280 s.

2. R. Powell: Kariera w Filadelfii. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 509 s. Wyd. nast. Kr.: Graffiti [1991], 395 s.

3. A. Bierce: Jeździec na niebie i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1960, 206 s. Wyd. 2 tamże 1978.

4. H. Pyle: Wesole przygody Robin Hooda. Wwa: Iskry 1961, 309 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 skrócone 1966, wyd. 4 pt. Robin

Hood 1969, wyd. 5 pt. Wesołe przygody Robin Hooda 1974, wyd. 6 1984, wyd. 7 1988; wyd. inne: Wwa: Da Capo 1994.

Praca redakcyjna

1. Teatr wyobraźni. Słuchowiska radiowe. Wybór. Red. ... Wwa: Iskry 1969, 431 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975, 1978. — Wywiady: Wiosenny dyskurs w Oborach. Spotkanie z J.K. Rozm. A. Bernat. *Nowe Książ*, 1980 nr 13; Jesteśmy częścią nieskończoności. Rozm. M. Mietkowska. *Tyg. Kult.* 1981 nr 28; Odyseja twórcowska. Z J.K. rozmawia M. Woźniak. *Czas*, Gdansk 1981 nr 21; Odsłonić własną twarz. Rozm. W. Wisniewski. W tegoż: Lekcja polskiego. Wwa 1993 [wywiad z 1980].

SWPP 2 (R. Loti). — PP (R. Loti). — LP (J. Łukasiewicz). — RL 1982 (A. Biernacki). — J. Niedzielska: Jerzy Krzysztof. Bibliografia. Opole: Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smolki 1992, 16 s.

[Opowiadania indyjskie] S. Błaż: Książka piękna i mądra. *Dziś i jutro* 1953 nr 21; J. Łukasiewicz. *WTK* 1953 nr 1; A. Kowalski: Opowiadania pozornie egzotyczne. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 10. — Z. Pędziński: Sekret miłości. W tegoż: Dalecy i bliscy. Pozń. 1957 [rec.: Sekret]. — J. Łukasiewicz: W obronie postawy (na marginesie książki J.K.). — [Kamienne niebo:] [M. Danilewiczowa] Szperacz: Świetny debiut. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 49; A. Kijowski: Wodevil in articulo mortis. *Prz. Kult.* 1958 nr 33; J.J. Lipski: Sprawa w życiu najważniejsza. *Twórczość* 1958 nr 9. — [Rodzina pechowców:] J. Falkowski: Niektóre twarze naszego pokolenia. *Współczesność* 1958 nr 30; W. Natanson: O młodości. *Teatr* 1958 nr 16. — [Sandzu i Paweł:] H. Bereza: Przed pisarską decyzją. *Twórczość* 1959 nr 5; W. Maciąg: Tragizm zbył latwa. *Życie Lit.* 1959 nr 12. — [Złote gody:] H. Bereza: Nowe opowiadania K. *Współczesność* 1965 nr 13; J. Lichański: W mrokach czarnego humoru. *Więź* 1965 nr 9, przedr. w tegoż: Wśród mówiących prozą. Wwa 1971; J. Łukasiewicz: Krzysztonia próba charakterów. *Więź* 1965 nr 9; M. Sprusiński: Psychologia bez uproszczeń. *Życie Lit.* 1965 nr 27; Z. Zabicki: Obsesje i „nadekspresje”. *Nowe Książ*, 1965 nr 10. — H. Bereza: J.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 11. — [Skok do Eldorado:] T. Kossowska. *Więź* 1967 nr 9; A. Małachowski: Wycieczka do Ameryki. *Nowe Książ*, 1967 nr 17; M. Skwarcicki. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 34. — [Panna Radosna:] A. Wydrzyński: „Radość czepałem z pragnienia”. *Nowe Książ*, 1969 nr 23; W. Terlecki: Mity, pytania i odpowiedzi. *Mies. Lit.* 1970 nr 1. — [Teatr wyobraźni. Red. ...] J. Żurek: Słuchowiska do czytania. *Kultura* 1969 nr 49; W. Billip: Pierwsza antologia słuchowisk polskich. *Mies. Lit.* 1970 nr 5. — T. Lewandowski: Diamenty i szafiry. *Nowe Książ*, 1976 nr 3 [rec.: Cyrograf dojrzalości]. — [Polonus w opałach:] S. Bardziejewska: Dramaturgia radiowa J.K. *Dialog* 1977 nr 7, przedr. pt. Polonus w opałach w tegoż: Muza bez legendy. Wwa 1978; W. Natanson: Słuchowiska. *Scena* 1977 nr 10; J. Smosarski. *Więź* 1977 nr 5/6. — [Wielbłąd na stepie:] J. Łukasiewicz. *Odra* 1979 nr 4; A. Miedzrzycki. *Więź* 1979 nr 2/3; W. Woroszyński: Nad Niemnem. *Więź* 1979 nr 1. — S. Zieliński: Uroki żeglugi malej. *Nowe Książ*, 1980 nr 13 [rec.: Nowelektki]. — [Obłęd:] [K. Kołataj] J.K. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 34 [przełęg ważniejszych wypowiedzi krytycznych o powieści w prasie pol.]; W. Maciąg: Historia utraty i odzyskania świadomości. *Nowe Książ*, 1980 nr 13; M. Pieczara: Karta choroby w trzech tomach. *Mies. Lit.* 1980 nr 12; K. Rutkowski: Historia szaleństwa w wieku średnim. *Mies. Lit.* 1980 nr 12, przedr. w tegoż: Ani było, ani jest. Wwa 1984; L. Szaruga: Powracanie do siebie. *Więź* 1980 nr 11/12; H. Zaworska: „Okrutna obfitość”. *Twórczość* 1980 nr 8, przedr. w tegoż: Lustra Polaków. Łódź 1994. — J. Łukasiewicz: K., albo trud wracania. *Więź* 1982 nr 9. — W. Natanson: Iluminacje J.K. *Życie Lit.* 1982 nr 37, przedr. w tegoż: Hierarchie i sylwety. Wwa 1985. — W. Pawłowski: J.K. świat

cały z kółców. *Literatura* 1982 nr 1. — W. Terlecki: J.K. (1931-1982). *Twórczość* 1982 nr 4. — W. Wierczok: Pożegnania z Jurkiem. *Więź* 1982 nr 7. — [Obłęd:] M. Janion: Epika życia fantazmatycznego. W tegoż: Czas formy otwartej. Wwa 1984, przedr. w: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986; J. Krasinski: Wiele trudnych rozstań. Program T. Pol., Wwa 1983 [o pracy nad adapt. scen.]. — A.T. Kijowski: Pogodna pamięć J.K. *Dialog* 1983 nr 7. — H. Siewierski: Komunia. W tegoż: Spotkanie narodów. Paryż 1984 [rec.: Wielbłąd na stepie]. — B. Rogatko: Epopeja szaleństwa. *Nurt* 1984 nr 9, przedr. w tegoż: Linie przerywane. Łódź 1988 [rec.: Obłęd]. — [Krzyż Południa:] A. Bernat: Posłanie nadziei. *Nowe Książ*, 1984 nr 5; A. Czycior-Piotrowski: Wskrzieszenie Lazara. *Tu i Teraz* 1984 nr 13; J. Łukasiewicz: Wskrzieszenie Lazara. *Więź* 1984 nr 9. — B. Kaźmierczyk: J.K. „obrachunki inteligencji”. *Mies. Lit.* 1985 nr 5. — M. Kaziów: J.K. powroty. *Mies. Lit.* 1985 nr 5 [o słuchowiskach radiowych]. — [Początek literacki:] A. Komorowski: ... bo to jest po prostu śliczne. *Nowe Książ*, 1986 nr 6; A. Nasłowska: Pałac sztuki. *Twórczość* 1986 nr 8. — K. Goldbergowa: J.K. jakiego zapamiętałam. Lądzie z oficyny. *Literatura* 1987 nr 11/12. — J. Klejnocki: Romantyczny szaleństwo w XX wieku. *Mies. Lit.* 1988 nr 9. — L. Pawliszak: O „Wielbłądzie na stepie” J.K. *Warsztaty Polonist.* 1992 nr 2. — Z. Bitka: „Obłęd” obłędem odczytany. *Zesz. Nauk. Filol. Pol. WSP w Opolu* 1993 z. 33.

J.Z.

KRZYWICKA Irena 1899-1994

Pseud. ik; ik; ikrz; Ir. Krz.; Irena Jenis; Irena Jenisówna; jł. Powieściopisarka, publicystka, krytyk teatralny, tłumaczka.

Urodzona 28 maja 1899 w Jenisejsku na Syberii; córka Stanisława Goldberga, publicysty i działacza socjalistycznego (pseud.: S.A.; S. Aleksandrowicz), oraz Felicji z Barbanelów, dentystki, później nauczycielki. Pierwsze lata spędziła na Syberii, gdzie jej rodzice zostali zesłani za przynależność do żydowskiego kółka samokształceniowego powiązane z PPS. W 1903 powróciła wraz z rodziną do kraju i zamieszkała w Warszawie. Uczęszczała do Wyższej Realnej Szkoły Żeńskiej Anieli Wereckiej, gdzie w 1917 zdała egzamin maturalny. W tymże roku podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Należała do będącego pod wpływami PPS-Lewicy klubu młodzieży robotniczej im. T. Rechiniewskiego. Debiutowała w 1918 esejem pt. „Kiś bzu”, opublikowanym w *Pro arte et studio* (z. 10; pod pseud. Irena Jenis). W 1922 użyła absolutorium na polonistyce. W 1923 wyszła za mąż za Leona Jerzego Krzywickiego, adwokata (syna socjologa Ludwika Krzywickiego). Od 1924 współpracowała z *Wiadomościami Literackimi*, w których zamieszczała szkice i felietony literackie oraz artykuły publicystyczne, poświęcone głównie kwestii równouprawnienia kobiet. Podjęła też prace przekładowe z literatury angielskiej i francuskiej oraz rozwijała twórczość powieściopisarską. W 1930 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP) i Polskiego PEN Clubu (w 1934 weszła w skład zarządu). Zajmowała się także działalnością społeczną; brała udział w prowadzonej przez Tadeusza Boya-Żelenskigo (z którym była blisko zaprzyjaźniona) kampanii na rzecz oświaty seksualnej i pla-

nowania rodziny, była współzałożycielką (1931) i działaczką Poradni Świadomego Macierzyństwa, uczestniczyła w założeniu Ligi Reformy Obyczajów. Od 1934 była zatrudniona jako recenzentka teatralna najpierw w *Expressie Porannym* (do 1935), a potem w *Robotniku* (Warszawa, Radom, 1938-39; tu m.in. stały dział „Z teatrów warszawskich”); szkice, felietony i artykuły publicystyczne ogłaszała nadto m.in. w *Kulturze* (1931-32), *Epoce* (1933, 1936-38), *Echu Społecznym* (1935-36), *Ska-mandrze* (1935-39; tu m.in. stały dział „Przegląd teatralny”) i *Naprzodzie* (1939; tu m.in. stały dział „Z teatrów warszawskich”). Mieszkała wraz z rodziną w Podkowie Leśnej pod Warszawą. Kilkakrotnie wyjeżdżała za granicę, głównie do Francji. W czasie okupacji niemieckiej, ukrywając się przed gestapo, przeniosła się do Warszawy pod przybranym imieniem i nazwiskiem: Stanisława Piotrowska (mąż, zmobilizowany we wrześniu 1939, zginął w Katyniu w 1940). Brała udział w działalności konspiracyjnej, współpracowała z AK (1943-44). Po zakończeniu wojny pełniła funkcję attaché kulturalnego w Ambasadzie Polskiej w Paryżu (od 1945). W 1947 zrezygnowała z pracy dyplomatycznej i powróciwszy do Polski zamieszkała początkowo w Podkowie Leśnej, a w 1949 w Warszawie. Kontynuowała pracę literacką i przekładową. Była recenzentką teatralną w redakcji *Robotnika* (1947-48), a następnie *Rzeczypospolitej* (1948-50), ogłaszała fragmenty prozy, recenzje teatralne, felietony, szkice i artykuły publicystyczne podejmujące głównie tematykę emancypacji seksualnej kobiet i życia rodzinnego, m.in. w *Kobietach* (1949), *Nowej Kulturze* (1951-62) i *Argumentach* (1958-63). W 1947-50 i w 1955-58 wchodziła w skład zarządu Polskiego PEN Clubu, od 1949 była członkiem zarządu Sekcji Tłumaczy przy PEN Clubie (w 1973 utraciła członkostwo tej organizacji). W 1952-54 była członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP, a od 1956 członkiem Zarządu Głównego Związku. W 1954 została wybrana do Stołecznej Rady Narodowej i pracowała jako radna w komisji oświaty, a potem w komisji kultury. W 1957 zajmowała stanowisko attaché kulturalnego w Ambasadzie Polskiej w Bernie. Zwolniona po roku z tej placówki, powróciła do Warszawy. W 1963 (w związku z chorobą syna) przez rok przebywała w Genewie, a potem osiedliła się we Francji, mieszkała początkowo w Massy, a od 1968 w Bures-sur-Yvette pod Paryżem. Fragmenty prozy i artykuły publikowała m.in. w londyńskich *Wiadomościach* (1968-70). W 1989 została członkiem SPP. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarła 12 lipca 1994 w Bures-sur-Yvette; pochowana na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pierwsza krew. Powieść. Wwa: F. Hoeseck 1930 [antydat. 1929]. 214 s. Por. poz. 11.

2. Sekret kobiety. Wwa: Rój 1933 [antydat. 1932], 207 s.

Wybór artykułów z l. 1928-1932 ogłaszanych w *Kulturze* i *Wład Lit.*

3. Sąd idzie. Przedm.: M. Ettinger. Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1935 [antydat. 1934], 219 s.

Zbiór felietonów ogłaszanych w l. 1930-1934 w *Wład Lit.*

4. Kobieta szuka siebie. [Cykl powieściowy]. Wwa: Rój 1935.

[Cz. 1]. Walka z miłością, 237 s. Wyd. 2 1936.

[Cz. 2]. Zwycięska samotność, 254 s.

5. Co odpowiadać dorosłym na drażliwe pytania? Wwa: Rój 1936, 244 s.

Wybór felietonów z l. 1930-1935 drukowanych w *Wład Lit.*

6. Ucieczka z ciemności. [Powieść]. Wwa: Rój 1939, 296 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1960.

7. Życie mimo wszystko. Sztuka w 3 aktach na tle zburzonej Warszawy ... Paryż: Biblioteczka Pol. Teatru Emigracyjnego [1946], 54 s.

8. Skuci i wolni. [Cykl powieściowy; od 1955 wydawany pt.:] Rodzina Martenów. Wwa: Czyt.

T. 1. Rodzina Martenów. 1947, 189 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 łączne z t. 2 pt. Rodzina Martenów, Bunt Kamila Martena. 1955, 375 s.

T. 2. Bunt Kamila Martena. 1948, 189 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1953, wyd. 3 zob. wyżej.

T. 3. Siew przyszłości. Powieść. 1953, 399 s. Wyd. 2 1955.

Przekł. czes. łącznie t. 1-2. Rodina Martenů. [Przel.] A. Balajková-Hečková. Praha 1953. t. 3. Setba budoucnosti. [Przel.] A. Balajková-Hečková. Praha 1955

9. Tajemna przemoc. [Opowiadania]. Kat.: Awir 1947, 175 s.

Zawartość: Drapieżna matka; Bezbronna ofiara; Starzec i dziewczynka; Stary człowiek; Tajemna przemoc; Anioł śmierci; Miłość za pustynią.

10. Dzieci wśród nocy. [Powieść]. [Wwa:] Czyt. 1948; 179 s. Wyd. 2 tamże 1949.

11. Gorzkie zakwitanie. Powieść. [Wwa:] Czyt. 1948, 135 s.

Nowa wersja powieści Pierwsza krew [poz. 11]

12. Dr Anna Leśna. [Sztuka w 3 aktach]. Wwa: Czyt. 1951, 96 s.

Adapt. teatr. [przygotowane w ramach Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych w Warszawie w 1951]. Adapt.: A. Grzymała-Siedlecki. Wyst. Bydgoszcz, T. Ziemi Pomor. 1951; Adapt.: I. Kamińska. Wyst. Łódź, T. Żyd. 1951

13. Żywoć uczonego. O Ludwiku Krzywickim. [Monografia]. [Wwa:] PIW 1951, 191 s.

14. Ojciec i syn. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1953, 30 s.

15. Czym może być kobieta w Polsce Ludowej. [Odczyt]. Wwa 1954, 21 s., powiel. TWP.

16. Wicher i trzciny. [Powieść]. Wwa: NK 1959, 265 s. Wyd. nast. pt. Wichura i trzciny tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1964, dodruk 1965, wyd. 4 1967; wyd. 5 Pozn.: WP 1975.

17. Wielcy i niewielcy. Wwa: Czyt. 1960, 237 s. Wspomnienia o twórcach ze świata literatury i sztuki.

18. Mieszane towarzystwo. Opowiadania dla dorosłych o zwierzętach. Wwa: Czyt. 1961, 124 s.

Zawartość: Pan Prezes WKO; Kawka; Małżeństwo Wobicy; Zhańbiona; Gady; Jeź; Stosunki w kurniku; Zwierzęta różne; Wiewiórczeta; Fopek; Lisio; Ptaki; Psy.

19. Miłość ..., małżeństwo ..., dzieci ... Wwa: Iskry 1962, 195 s.

Wybór artykułów nt. społeczno-obyczajowe z l. 1950-1962.

20. Mrok, światło i półmrok. Opowiadania. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1969, 235 s.

Zawartość: Skromna kstegowa; Smutny szantaż; Ida; Przygoda na Riwerze; Zamurowany świat; Przeznaczenie; Miłość Abellarda; Blanche i Hans; Wychowanek; Trzy wcielenia księdza Pafnucego.

21. Wyznania gorszytelki. [Wspomnienia]. Oprac. A. Tuszyńska. Wwa: Czyt. 1992, 436 s.

Literacka nagroda Safony przyznana przez miesięcznik *Twój Styl* w 1993.

Przekłady

1. H.G. Wells: Kraina ślepców. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Groszowa [1926], 156 s. Wyd. nast. Tor.: Bibl. *Gaz. Pom.* [1938].

Przełk. anonim.

2. Ch. Chaplin: Moja cudowna podróż. [Powieść]. Wwa: Hyperion 1929, 187 s.

3. H.G. Wells: Ojciec Krystyny Alberty. Powieść. Wwa: Bibl. Groszowa [1929], 424 s. Wyd. nast. T. 1-2. Wwa: Bibl. *Kur. Pol.* 1934.

Wyd. z 1934 jest odbitką z części nakładu Bibl. Groszowej.

4. J. Verneuil: Pan Lamberthier. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1930.

Wyst. też pt. Już nigdy nie skłamią.

5. W. Hasenclever: Pan z lepszego towarzystwa. Komedja w 8 odsłonach. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1933.

6. G. Sand: Ona i on. Romans. Wwa: F. Hoesick 1934, 180 s.

7. A. Vallentin: Henryk Heine. [Monografia]. Wwa: Rój 1938, 283 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1958. Na książce nazwisko autorki: A. Valentin.

8. L. Aragon: Komuniści. Powieść. Wwa: Czyt. Cz. 2. Wrzesień-listopad 1939. Przeł.: J. Hartwig i ... 1950 [właśc. 1951], 308 s.

Cz. 4. Marzec-maj 1940. 1952, 286 s.

9. A. Stil: „Sekwana” spływa na morze. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1951, 205 s. Wyd. 2 tamże 1952.

10. A. Wurmser: Okuty w powiciu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1951, 193 s.

11. P. Vaillant-Couturier: Przychodzę z daleka ... Wspomnienia dzieciństwa i młodości. [Powieść]. Słowo wstępne: L. Aragon. Wwa: Czyt. 1954, 245 s.

12. F. Dürrenmatt: Anioł zstąpił do Babilonu. (Komedja fragmentaryczna w 3 aktach). Przeł.: ... i J. Garewicz. Dialog 1959 nr 1 s. 36-77. Wyst. Wwa, T. Dram. 1961. Przedr. zob. poz. 20.

13. F. Dürrenmatt: Romulus Wielki. Dialog 1959 nr 1 s. 58-95. Wyst. Wwa, T. Dram. 1959. Przedr. z podtytu. Komedja w 4 aktach niehistoryczna zob. poz. 20.

14. M. Frisch: Biedermann i podpalacz. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ... i J. Garewicz. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1959.

15. M. Frisch: Homo Faber. Relacja. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 297 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1973, wyd. 4 1991; Wwa: Interart 1993.

16. F. Dürrenmatt: Fizycy. (Komedja w dwóch aktach). Przeł.: ... i J. Garewicz. Dialog 1962 nr 10 s. 53-80. Wyst. Wwa, T. Dram. 1963. Wyd. łącznie z Wizyta starszej pani. Przeł.: I. i E. Naganowscy. Wwa: PIW 1995. Przedr. zob. poz. 20.

17. F. Dürrenmatt: Frank V. (Opera bankierska). [Wierszem i porozą]. Przeł. ... Wiersze przeł. J. Kulmowa. Dialog 1962 nr 2 s. 34-78. Wyst. Wwa, T. Dram. 1962.

18. M. Frisch: Andorra. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ... i J. Garewicz. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1962.

19. M. Frisch: Don Juan, czyli uciążliwe geometrii. Przeł.: ... i J. Garewicz. Wyst. Pozn., T. Nowy 1962.

20. F. Dürrenmatt: Teatr. Wybór. Wwa: PIW 1972, 727 s.

Tu we wspólnym przekł. I.K. i J. Garewicza: Romulus Wielki [poz. 13]; Anioł zstąpił do Babilonu [poz. 12]; Fizycy [poz. 16].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1993. — Wywiady: Dwie Krzywickie. Rozm. K. Koźniewski. *Odrodzenie* 1948 nr 28; Rozmowa z I.K. Rozm. J. Kowalewski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 8.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — LP (uzup.).

L. Piwiński: Powieść I.K. *Wiad. Lit.* 1930 nr 10 [rec.: Pierwsza krew]. — M. Czapska: Przelamanie znowy milczenia. *Wiad. Lit.* 1933 nr 6 [rec.: Sekret kobiety]. — K. Wyka: Wobica i Grześ, czyli podszewka życia świadomego. *Pion* 1934 nr 14. — [Skuci i wolni:] Z. Starowiejska-Morstinowa: Dagerotyp. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 50 [dot. t. 1]; K. Beylin: Na barykadach walki z kulturową. *Robotnik* 1948 nr 189 [dot. t. 1-2]; M. Żmigrodzka: Galwanizacja duszyczyny. *Kuźnica* 1948 nr 37 [dot. także: Tajemna przemoc]. — S. Żółkiewski: Biografia powieściowa Krzywickiego. *Nowa Kult.* 1951 nr 23 [rec.:

Żywot uczonego]. — W Maciąg: Cykl powieściowy K. Życie Lit. 1954 nr 6 [rec.: Skuci i wolni. T. 1-3]. — J. Stradecki: Wspomnienia I.K. *Współczesność* 1960 nr 14 [rec.: Wielcy i niewielcy]. — Z. Zabicki: Kobieta, Freud i schematy. W te goż: Tradycja, styl, obyczaj. Wwa 1963 [rec.: Ucieczka z ciemności]. — [Mrok, światło i półmrok:] H. Grynberg: Seks i wojna, seks i polityka. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 10; Z. Kozarówna: Opowiadania. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 10. — A. Baranowska: Koniec czwartkowych salonów. *Kultura* 1981 nr 46. — Z. Brzuchowska: Droga pisarska „kobiety szukającej siebie”. O twórczości I.K. *Roczn. Nauk.-Dydak. WSP w Rzeszu. Filol. Pol.* 1990 z. 19. — A. Tuszynska: Chronię dzieci przed Krzywicką. *Odra* 1990 nr 11. — [Wyznania gorzyczkielki:] G. Borkowska: Pęknięta biografia. *Ex Libris*, dod. *Zycia Warsz.* 1993 nr 28; R. Matuszewski: Wokół Krzywickiej i Boya. *Ex Libris*, dod. *Zycia Warsz.* 1993 nr 31. — K. Koźniewski: Umarła wspaniała kobieta. *Res Hum.* 1994 nr 4. **B.T.**

KRZYŻANOWSKI Jerzy Roman

ur. 1922

Krypt.: jrk.
Historyk literatury, krytyk literacki, autor powieści i opowiadań.

Urodzony 10 grudnia 1922 w Lublinie; syn Juliana Krzyżanowskiego, historyka literatury, profesora uniwersytetu, i Emilii z Sobieszczkańskich. W 1932-39 uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego w Lublinie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Lublinie i brał udział w działalności konspiracyjnej oraz walczył w partyzantce AK. W jesieni 1944, po wejściu Armii Czerwonej, wstąpił do Wojska Polskiego. Aresztowany i deportowany w głąb Rosji, przebywał w obozach. W 1947 powrócił do kraju i rozpoczął pracę w instytucjach wydawniczych w Warszawie. Debiutował w 1947 tłumaczeniem fragmentu powieści Grigoriewa Konowałowa „Uniwersytet”, ogłoszonym na łamach czasopisma *Nurt* (nr 2). W 1948 ożenił się z Elżbietą Gabriellą Kuraskiewicz. Od 1955 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1959 uzyskał magisterium. Liczne recenzje i artykuły literackie publikował w tym czasie m.in. w *Nowych Książkach* (1958-63) oraz *Wiedzy i Życiu* (1959-61). W 1959 wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie pracował początkowo jako wykładowca, a następnie profesor kolejno na University of California w Berkeley, University of Michigan, University of Colorado, University of Kansas, Ohio State University. W 1962-65 prowadził na University of Michigan studia z literatury porównawczej, zakończone uzyskaniem w 1965 doktoratu na podstawie rozprawy pt. „W.D. Howells, Turgenev and Tolstoy” (promotor prof. Deming Brown). W 1964 otrzymał nagrodę Phi Beta Kappa, a w 1968 Delta Tau Kappa. W 1967-91 kierował katedrą literatury polskiej na Ohio State University. Od 1975 jest członkiem rady doradczej *The Polish Review*. W 1976-78 pełnił funkcję przewodniczącego Association for the Advancement of Polish Studies, a w 1977-80 przewodniczącego Ko-

mitetu Planowania Północnoamerykańskiego Studium Spraw Polskich. W 1984 otrzymał nagrodę Funduszu Kazimierza F. Vincenza. W 1983-89 wchodził w skład zarządu Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce. W 1990 został członkiem honorowym Towarzystwa im. H. Sienkiewicza. W 1991 przeszedł na emeryturę. W tymże roku został członkiem Komitetu Archiwum Wschodniego w USA. Szkice, artykuły i recenzje literackie, fragmenty prozy oraz tłumaczenia z literatury angielskojęzycznej publikował w wielu polskich czasopi smach emigracyjnych, m.in. w *Kulturze* (Paryż, od 1964), *Wiadomościach* (Londyn, 1978-81), *Prze glądzie Polskim* (Nowy Jork, od 1979), *Zeszytach Historycznych* (Paryż, 1980-94, z przerwami), *Orle Białym* (Londyn, 1981, 1983-85), *Pamiętniku Literackim* (Londyn, 1982, 1984-86), *Archipelagu* (Berlin Zachodni, 1984-85) oraz w pismach amerykańskich, m.in. *The Slavic and East European Journal* (Madison, 1965-86, z przerwami), *Books Abroad* (Norman, Oklahoma, 1969-76), *World Literature Today* (Norman, Oklahoma, od 1977), *Slavic and East European Review* (Londyn, 1984-85). Jest członkiem wielu stowarzyszeń i towarzystw naukowych w USA. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych (1966), Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1966), Krzyżem Armii Krajowej (1972), Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. (1985), Krzyżem za Zasługi dla ZHP z Rozetą-Mieczami (1989). Mieszka w Columbus w stanie Ohio w USA.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ernest Hemingway. [Biografia]. Wwa: Wiedza Powsz. 1963, 173 s.
2. A modern Polish reader. [Współaut.:] S.S. Birkenmayer. University Park: Pennsylvania State University 1972, 187 s.
3. Władysław Stanisław Reymont. [Monografia]. New York: Twayne Publishers 1972, 169 s.
4. Generał. Opowieść o Leopoldzie Okulickim. Londyn: Odnowa 1980, 243 s. Wyd. nast. pt. Ostatni komendant. Opowieść o Leopoldzie Okulickim. Wwa: Novum 1990.
- Wyd. osob. IX rozdz. pt. Proces. [B.m.] CD* 1984.
5. Diana. Powieść. New York: Bicentennial Publishing Corporation 1986, 184 s.
- Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 7.
6. Legenda Somosierry i inne prace krytyczne. Wwa: Czyt. 1987, 242 s.

Zawartość: Z historii literatury. Amerykański Zagłoba o Mickiewiczu [dot. kapitana Rudolfa Korwina-Piotrowskiego i Newtona Bootha]; Znaczenie „Listów z podróży do Ameryki” [H. Sienkiewicza]; Nie znane listy Henryka Sienkiewicza do Jeremiaha Curtina; „Marzyciel” i „Wampir” [W.S. Reymonta];

„Ziemia obiecana” [W.S. Reymonta] – powieść nowoczesna; Reymont w Stanach Zjednoczonych; Amerykańskie pogłosy „Chłopów” Reymonta; „Lalka” [B. Prus] – powieść ironiczna; Prus batalista. – Z polskiej literatury współczesnej; Legenda Somosierry; Antroponimia Witkiewicza; „Lustro”. O beletrystyce Aleksandra Janty; Z historii „Popiołu i diamentu” [J. Andrzejewskiego]; „Wielki Tydzień” Andrzejewskiego; Tam, gdzie nie ma ocalenia [dot.: W. Odojewski; Zmierzch świata, Wyspa ocalenia]; Wspomnienie o moim ojcu.

Pierwodr. szkiców w jęz. ang.: Z historii „Popiołu i diamentu”: On the story of Ashes and Diamond. *The Slavic and East European Journal*, Bloomington 1971 vol. 15 nr 3 s. 324-331, – „Ziemia obiecana” – powieść nowoczesna: The promised land. A modern novel. W: *Studies in Polish civilization*, [New York] 1971 s. 250-255, – „Lalka” – powieść ironiczna: „The Doll”. An ironic novel. W: *Russian and Slavic Literature*, Cambridge, Mass. 1976 s. 267-282, – Tam, gdzie nie ma ocalenia: The land of no salvation. *The Polish Review*, Nowy Jork 1978 nr 2 s. 17-30, – „Wielki Tydzień” Andrzejewskiego: Jerzy Andrzejewski: The Passion Week. (A holocaust story). W: *Poetica Slavica*, Ottawa 1982 s. 93-104.

7. Banff. Powieść. Paryż: Inst. Lit. 1988, 155 s.
Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 5.

8. U Szarugi. Partyzancka opowieść. Lubl.: Norbertinum 1995, 326 s.

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Struktura powieści Wiesława Stanisława Kuniczaka „The thousand hour day”. *Ruch Lit.* 1972 nr 1 s. 25-38. – Men at war: the Polish version. W: For Wiktor Weintraub. The Hague 1975 s. 239-250. – A paradise lost? The image of Kresy in contemporary Polish literature. W: *American contributions to the Eight International Congress of Slavists*. Vol. 2. Columbus, Ohio 1978 s. 391-421, przedr. fragm. pt. Kresy w powieści powojennej w: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992 s. 329-337. – Armia Krajowa w literaturze. (Zarys problematyki). *Kron. Hist. Armii Kraj.*, Harwood Heights 1980 nr 1 s. 7-16. – The contemporary Polish historical novel and its political inspirations. W: *East European literature*. Berkeley 1982 s. 33-42. – „Solidarity” in folk literature. *The Polish Review*, Nowy Jork 1983 nr 3 s. 15-21. – Dwie Katarzyny [dot. cyklu powieści kresowych W. Odojewskiego]. *Pam. Lit.*, Londyn 1984 s. 95-109. – Julia na Krzyżanowskiego listy z Syberii. *Zesz. Hist.*, Paryż 1992 nr 102 s. 121-155. – Canadian art critics on Rafał Malczewski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1993 nr 2 s. 191-201. – Kreowany świat Kresów Włodzimierza Odojewskiego. *Pam. Lit.* 1994 z. 4 s. 59-73. – To nie sztuka zrobić KUK-a [dot. Komitetu Upowszechniania Książki]. *Zesz. Hist.*, Paryż 1994 nr 110 s. 168-177.

Prace redakcyjne

1. Janta. Człowiek i pisarz. Praca zbiorowa pod red. ... Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1982, 363 s.

2. The trilogy companion. A reader's guide to the Trilogy of Henryk Sienkiewicz. [Oprac.] ... Fort Washington: Copernicus Society of America 1991, 80 s.

3. Individualized Polish instruction. [Oprac. ...]. T. 1-9. Columbus, Ohio: The Ohio State University Slavic Papers 1982-1987, [łącznie] 2926 s.

4. Katyń w literaturze. Międzynarodowa antologia poezji, dramatu i prozy. Oprac. ... Wstęp: W. Odojewski. Lubl.: Norbertinum 1995, 330 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993, 1995.
[Ernest Hemingway.] M. Bagiński. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 24;
[J. Kajtoch] jako. *Ruch Lit.* 1963 nr 4; H. Zaworska. *Nowe Książ.* 1963 nr 12. – M. Zagórska-Brooks. *The Slavic and East European Journal*, Madison 1972 nr 1 [rec.: A modern Polish reader]. – [Władysław Stanisław Reymont.] [K.S. Coulter] K.S.C. *The Quarterly Review*, Falls Church 1973 nr 3; M.G. Levine. *The Polish Review*, Nowy Jork 1973 nr 3; Z. Folejewski. *Canadian American Slavic Studies*, Pittsburgh 1974 nr 4; B. Kocówna: Amerykańska monografia Reymonta. *Prz. Hum.* 1974 nr 1. – [General.] J. Nowak. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 3; I. Wiemewski. *Orzeł Biały*, Londyn 1981 nr 208; L. Bobka. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1982 nr 64; G.J. Ierski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1982 nr 1/2; Z.S. Siemaszko: Na marginesach historii. *Zesz. Hist.*, Paryż 1982 nr 60. – A. Makowska-Jacyna: Kręte ścieżki polskich Iosów. *Prz. Pol.* (dod. *Now. Dz.*), Nowy Jork 1987 nr z 4 III [rec.: Dział]. – [Legenda Somosierry i inne prace krytyczne.] A. Czachowska: Podwójna korzyść. *Twórczość* 1988 nr 8; J.Z. Lichański: O prozie polskiej i jej recepcji w krajach anglosaskich. *Nowe Książ.* 1988 nr 3. – T. Wyrwa: Diana – powieść o polskim losie. *Kultura*, Paryż 1988 nr 1/2 [rec.: Dział]. – T. Wyrwa: Na przełomie pokoleniowo-ideowych konfliktów. *Tydz. Pol.*, Londyn 1988 nr 44 [rec.: Banff]. – J.J. Maciuszko. *World Literature Today*, Norman, Oklahoma 1989 nr 4 [rec.: Legenda Somosierry i inne prace krytyczne].

B.D.

KRZYŻANOWSKI Julian 1892-1976

Pseud.: Ant. Krzyżanowski; J. Dębowski; J.K.; J.K. Dębowski; J. K-i; Jacek Bukowiecki; Janusz Dębowski; Janusz K. Dębowski; jk; jkrz.
Historyk literatury, folklorysta, edytor.

Urodzony 4 lipca 1892 w Stojącach pod Lwowem; syn Józefa Krzyżanowskiego, urzędnika, i Marii z Dębowskich, nauczycielki. W 1903-05 uczęszczał do szkoły w Rzeszowie, a w 1906-11 do gimnazjum w Sanoku, gdzie zdał maturę. W 1910/11 działał w Kółku Literacko-Artystycznym przy wieczornej czytelni uczniów. W 1911-14 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1913 recenzją rozprawy Romana Pollaka pt. „Poezje Kochowskiego a „Goffred” Tassa-Kochanowskiego”, ogłoszoną na łamach *Pamiętnika Literackiego*; w piśmie tym publikował w następnych latach rozprawy i recenzje.

Wybuch I wojny światowej zastał go na Kijowszczyźnie, gdzie spędzał wakacje. Jako obywatel austriacki został internowany przez władze carskie i od 1915 przebywał w Kurganiu na Syberii, pracując przez krótki czas w banku, a następnie w przedsiębiorstwie handlowym. W 1918 przedostał się do Bugurusłanu nad Wołgą i wstąpił do formującej się 5. Dywizji Wojsk Polskich. W marcu 1920 ożenił się z Emilią z Sobieszczańskich primo voto Roszkowską (rozwidzeni). W lipcu 1920 powrócił do kraju na pokładzie statku „Jarosław”. Wraz z batalionem, odkomenderowanym w tymże roku do nadzoru nad plebiscytem na Warmii i Mazurach, przebywał w miejscowości Grupa pod Grudziądem. Dojeżdżał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Spraw Wojskowych jako referent w Komisji Likwidacyjnej 5. Dywizji. W 1921 podał się w wojsku do dymisji, osiedlił się w Lublinie i podjął pracę nauczycielską w Gimnazjum Vetterów. W tymże roku doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Goffreda Tassa-Kochanowskiego w romantyzmie polskim” (promotor prof. Stanisław Windakiewicz). Również w 1921 założył w Lublinie Koło Literackie im. B. Prusa, został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza oraz sekretarzem jego Oddziału Lubelskiego (do 1927). Współpracował też z Towarzystwem Przyjaciół Nauk w Lublinie. W 1923-27 pracował jako dyrektor prywatnego Gimnazjum Wacławy Arciszowej w Lublinie, w którym uczył także języka polskiego. W roku akademickim 1925/26 został powołany na stanowisko zastępcy profesora historii literatury polskiej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1926 habilitował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Romans pseudo-historyczny w Polsce wieku XVI”. W 1927 wyjechał do Londynu i do 1930 pracował jako wykładowca historii literatury polskiej w School of Slavonic Studies. Jednocześnie, korzystając z dostępu do bibliotek, prowadził badania komparatystyczne. Redagował także w tym samym czasie dział polski w *The Slavonic Review* (Londyn). Artykuły, recenzje, szkice i rozprawy naukowe publikował m.in. w *Przeglądzie Współczesnym* (1926-30, 1933-35, 1937; tu w 1928 cykl pt. „Z polonistów angielskich”, a w 1930 cykl pt. „Polonica angielskie”), *Wiadomościach Literackich* (1928, 1932, 1936-39), *Roczniku Literackim* (1932-35, 1937-38; tu w 1932-35 stały dział pt. „Badania nad literaturą”, a w 1937-38 pt. „Historia literatury”), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1933-34, 1938). Od roku akademickiego 1930/31 do maja 1934 był profesorem literatur słowiańskich na Uniwersytecie Łotewskim (Latvijas Universitate) w Rydze. W tym czasie podjął badania folklorystyczne. W 1933 został członkiem korespondentem PAU. W 1934 ożenił się z Ireną z Kurowskich primo voto Strzemboszwą

(zmarła w 1947). W tymże roku powrócił do kraju, po otrzymaniu nominacji na profesora nadzwyczajnego Katedry Historii Literatury Polskiej na Uniwersytecie Warszawskim (UW); został członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1934 otrzymał lubelską nagrodę naukową. W 1934-39 był prezesem Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza oraz redagował *Bibliotekę Zapomnianych Poetów i Prozaików Polskich w. XVI-XVIII*. W 1936 należał do jury Państwowej Nagrody Literackiej. W tymże roku, po śmierci Gabriela Korbuta, został kuratorem Gabinetu Filologicznego im. G. Korbuta przy Towarzystwie Naukowym Warszawskim (funkcję tę pełnił do rozwiązania Towarzystwa w 1953). W 1937 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1937-38 wchodził w skład komitetu redakcyjnego czasopisma *Scena Polska*. W 1938-45 był sekretarzem Wydziału I Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W okresie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Od 1941/42 kierował podziemnym studium polonistycznym UW. Brał udział w konspiracyjnej działalności Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Kontynuował pracę naukową, początkowo nad bajką polską, później nad „Słownikiem terminów literackich” (nie wydany), „Nauką o literaturze” i „Historią literatury polskiej”. Podczas powstania warszawskiego 1944 został ranny; z obozu w Pruszkowie przedostał się do Milanówka, skąd wyjechał do Krakowa, gdzie włączył się do tajnego nauczania UJ. Po wyzwoleniu Krakowa spod okupacji niemieckiej prowadził wykłady na Wydziale Polonistyki UJ. W listopadzie 1945 powrócił do Warszawy i podjął starania o odwołanie Seminarium Historii Literatury na UW, którym kierował do 1948; w następnych latach był pracownikiem naukowym Katedry Literatury Polskiej. Również w 1945 założył kwartalnik *Nauka i Sztuka* i do 1948 pełnił funkcję jego redaktora; publikował w nim też artykuły literackie. W 1946-49 był sekretarzem generalnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, a od 1946 (do końca życia) prezesem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1946-50 był redaktorem *Pamiętnika Literackiego*. Redagował też serię literacką wydawnictw Wiedzy Powszechnej. W 1948 został wybrany na członka Towarzystwa Naukowego Wrocławskiego. W tymże roku ożenił się z Zofią Marią Świdwińska, polonistką (zginęła w 1968 w wypadku samochodowym). W 1949 został członkiem czynnym Wydziału Filologicznego PAU. W latach powojennych podjął wiele prac edytorskich: był redaktorem zbiorowych wydań dzieł E. Orzeszkowej, H. Sienkiewicza, J. Słowackiego, J. Kochanowskiego, J.I. Kraszewskiego, O. Kolberga; wchodził również w skład komitetu redakcyjnego Wydania

Narodowego i Wydania Jubileuszowego „Dzieł” A. Mickiewicza. W 1951 otrzymał nagrodę Wydziału I Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1952 został powołany na członka korespondenta PAN, a także na członka Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN; w 1969-71 pełnił funkcję jej przewodniczącego. W 1953 uzyskał stopień doktora nauk. Również w 1953 jako pracownik kontraktowy objął w IBL kierownictwo działu folklorystycznego; w 1954 utworzył Pracownię Literatury Ludowej; był jej kierownikiem (do 1962), pełniącym obowiązki kierownika (do 1964), konsultantem (do 1970). W 1955 został członkiem rzeczywistym PAN. W 1957 należał do członków założycieli Towarzystwa Przyjaciół Książki. Od tegoż roku był współredaktorem ze Stanisławem Świrką czasopisma *Literatura Ludowa*. W 1957-58 przebywał w USA, gdzie na Columbia University w Nowym Jorku wykładał historię literatury i kultury polskiej. Współpracował z *Rocznikiem Literackim* (tu w rocznikach 1955-56 i 1961 opracowywał dział pt. „Inedita. Nowe opracowania. Wznowienia”, a w rocznikach 1958-60 i 1962-74 działy „Literatura staropolska” i „Literatura ludowa”). Od 1960 był członkiem komitetu redakcyjnego serii IBL pt. *Historia i Teoria Literatury*. Pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Nauk o Literaturze PAN (1960-65, 1969-71). W 1962 przeszedł na emeryturę w IBL i na UW. Nadal prowadził działalność naukową. W 1963 został członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W tymże roku otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego, a w 1964 tytuł doktora honoris causa UJ. W marcu 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa, następnie w kwietniu wycofał swój podpis. W lipcu tego roku otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia. W 1965 został członkiem honorowym Serbskiej Akademii Nauki i Sztuki w Belgradzie. W 1965-68 był przewodniczącym Komitetu Słowianoznawstwa PAN. W 1969-74 pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Polskiego Komitetu Słowistów PAN. W 1970 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, w 1973 tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i Międzynarodowego Komitetu Słowistów. Odznaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1956), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1974), Medalem im. M. Kopernika przyznanym przez PAN (1975), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976) oraz łotewskim Orderem Trzech Gwiazd z Krzyżem Komandorskim i czeskim Medalem J. Dobrowskiego przyznanym przez Uniwersytet Karola w Pradze (1965). Zmarł 19 maja 1976 w Warszawie. W 1984 pośmiertnie otrzymał nagrodę im. Z. Głogera.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Romans pseudohistoryczny w Polsce wieku XVI*. Kr.: druk. L. Anczyc 1926, 186 s. Rozprawa habilitacyjna.
2. *Wespazjan Kochowski. Szkic literacki*. Kr.: druk. L. Anczyc 1926, XCII s.
3. *Pieśniarz krainy kęp i wiecznej nędzy. Rzecz o Władysławie Orkanie*. Zakopane: Wydawn. Muzeum Tatrzańskiego im. T. Chałubińskiego 1927, 72 s.
4. *Polish romantic literature*. London: G. Allen and Unwin Ltd. 1930, 317 s. Wyd. nast.: Freeport, N.Y.: Books for Librarians Press 1968.
5. *Byliny. Studium z dziejów rosyjskiej epiki ludowej*. Wil.: 1934, 161 s. Inst. Nauk.-Badawczy Europy Wschodniej.
6. *Romans polski wieku XVI*. Lubl.: Wyd. z zasiłku Funduszu Kultury Nar. 1934, 283 s. Tow. Przyj. Nauk w Lubl. Wyd. nast. z indeksami M. Bokszczanin Wwa: PIW 1962.
7. *Paralele. Studia porównawcze z pogranicza literatury i folkloru*. Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza i Bibl. Pol. 1935, 236 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1961, 587 s.; wyd. 2 [!] rozszerz. Wwa: PWN 1977, 974 s.

Zawartość: Od autora. — Literatura i folklor; Przykład o zemście niewolnika; Dwa żarty Gonelli w „Dworzannie polskim”; Mikołaja Reja „Historia o Landzie”; Lodovico Domenichi w „Facecjach polskich”; Klonowicowa facecja o Rusinie i niedźwiedziu; Pieśń o Kozaku i Kulimie; Na szlakach tatrzańskich poszukiwaczy skarbów; Jan Sobieski w tradycji anegdotycznej; Kazanie zbójnickie, „Niósł ślepy kulawego”; „Moc truchleje” (Kilka słów o koleździe Franciszka Karpińskiego); Z motywów folklorystycznych u Mickiewicza; Dookoła baśni o Madejowym łożu; Norwidowa parabola o zamierzonym słowie; Bajka ludowa w misteriach Norwida; „Wyzłaczana szubienica” pieśni góralskich (Zaginione podanie o Napierskim i „Marcholt”); Zza kulis „Wieczornic” L. Siemienińskiego; Dyktetyki kwestarskie Ignacego Chodźki; Bajka bronowicka w „Zaczarowanym kole” [L. Rydla]; Dziewica-trup. (Z motywów makabrycznych w literaturze polskiej)

W wyd. 2 z 1961 ponadto: Krzysztofa Kobylińskiego epylion o „Rybce”; Ludowość w poezji Kochanowskiego; Facecjonistyka staropolska; „Peregrynacja Maćkowa”; Szkic z dziejów romansu staropolskiego; U kolebki pastorałek; Repertuar dawnych piosenkarzy; Nasz najdawniejszy taniec mieszczkański. (Pieśń o szewczyku); Facecje, zagadki i bajki ks. Kuligowskiego; O powiastkach orientalnych Krasickiego; „My rządźm światem, a nami kobiety”; Starosta Kaniowski w tradycji ludowej; O ludowości Mickiewicza; Ludowość w „Dziadach Części III”; Polskie motywy baśniowe w twórczości Słowackiego; Tragedia Orliki; Romana Zmorskiego „Sobotnia Góra”; Józef Lompa jako zbieracz bajek; Oskar Kolberg i jego dorobek w dziedzinie literatury ludowej; „Bajarz polski” Glińskiego i jego źródła literackie; O legendzie „Aryman mści się”

W wyd. z 1977 ponadto: „Warszawska” satyra na Mazurów. Natura Mazowiarum; „Hej, leluja” i koładki noworoczne; Legenda kompostelska w Rosji i w Polsce; O „Figlikach” Mikołaja Reja; Koncepty włoskie w polskich „Zartach z Mazurów”; „Dziewczyzna chłopcem”; „Dialog czestochowski” [Mikołaj z Wilkowiecka; Historia o chwalebny Zmartwychwstaniu Pańskim]; Wśród dialogów antyrefleksyjnych; Piotra Ciekliń-

skiego opowieść wołoska. Z dziejów kaznodziejstwa barokowego. Jacek Mijałowski i jego kazanie o kokoszy; Talia i Melpomena w Nieświeżu. Twórczość Franciszki Urszuli Radziwiłłowej; Pan i pacholek. Z dziejów anegdoty popularnej; Aleksandra Fredry farsa osiecka; Lud w twórczości Norwida; Z podań wiślickich. Papież i diablica; Romantyczny historyzm „Starej baśni” J.I. Kraszewskiego; Nagroda i kara za ten sam uczynek; Wybór roweru, czyli o śląskim humorze ludowym; Pogłosy podlasko-mazowieckie w noweli Sienkiewicza; Dwa epizody ludowe w „Potopie”. Michałko – Górale; Janosik w poezji Kazimierza Tetmajera; „Niespodzianka”, czyli niezwykła kariera podania mazowieckiego; Typowe sytuacje życiowe w literaturze i folklorze; Jowialny proboszcz nowosądecki [Jan Machaczek]; Folklor Podhala w literaturze; O folklor warszawski.

8. Władysław St. Reymont. Twórca i dzieło. Lw.: Ossol. 1937, 212 s.

Nagroda Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w 1937.

9. Od średniowiecza do baroku. Studia naukowo-literackie. Wwa: Rój 1938, 376 s.

Zawartość: Barok na tle prądów romantycznych; Poezja polska w wieku XVI; Średniowiecze i renesans w poezji polskiej wieku XVI; Wielkość i małość literatury wieku XVII; Najdawniejszy erotyk żakowski; Nieco o „Szachach” Jana Kochanowskiego; Romans Jana z Tęczyna w wersji Kochanowskiego; Staropolscy teoretycy konstytucji; Pogłosy „Dekameronu” w powieści staropolskiej; Zapomniane pochwały Wisły; „Peregrynacja Maćkowa”. (Szkice z dziejów romansu staropolskiego) [poz. 7]; Ze studiów nad Sarbiewskim („Silvulidia”); Łukasz Opaliński i jego paszkwil na Radziejewskiego; Nowela francuska w Polsce czasów Sobieskiego.

10. Podania i baśni śląskie. Kat.: Wydawn. Inst. Śląskiego 1938, 27 s. Przedr. zob. poz. 41 (t. 2).

11. Z pracy ducha. Podręcznik do nauki języka polskiego. [Współaut.:] J. Saloni. Lw.: Ossol.

– Dla II klasy gimnazjum ogólnokształcącego. 1938, 355 s.

– Dla IV klasy gimnazjum ogólnokształcącego. 1939, 510 s.

12. Historia literatury polskiej.

T. 1. Wwa: M. Arct 1939, VIII, 480 s. Wyd. nast.: z podtytu. Od Średniowiecza do XIX w. Wwa: PIW 1953; tamże z podtytu. Alegoryzm – preromantyzm; wyd. 2 1964, wyd. 3 1966, wyd. 4 1966, wyd. 5 1974, wyd. 6 1979, wyd. 7 1986.

T. 2. Powst. Wwa 1941.

Masz. zniszczony w czasie powstania warszawskiego (inf. autora).

13. Słownik terminów literackich. Powst. Wwa 1941–1944.

Masz. po wojnie nie dopuszczony do druku przez cenzurę (inf. autora).

14. Początki poezji w Polsce. [Wwa:] Czyt. 1946, 32 s.

15. U kolebki naszej literatury. [Wwa:] Czyt. 1946, 24 s.

Zawartość: Od kultury do literatury; Przemiany językowe; Pierwszy pisarz polski (Gall-Anonim); W kręgu Jana Długosza; Pisarze polityczni (Paweł Włodkowic, Jan Orstroróg); Pisarze legend; Poezja łacińska (Stanisław Ciolek).

16. Jan Kochanowski i humanizm w Polsce. [Wwa:] Czyt. 1947, 56 s.

17. Mikołaj Rej i rodzima kultura literacka jego czasów. Z wypisami. [Wwa:] Czyt. 1947, 50 s.

18. Polska bajka ludowa w układzie systematycznym. [T.1-2]. Wwa: Tow. Nauk. Warsz., Inst. Literatury Lud. 1947, 90 + 218 s. Wyd. 2 rozszerz. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1962, 1963, PAN. T. 1. 1962, T. 2. 1963.

[T. 1.] Bajka zwierzęca; [T. 2.] Baśń magiczna.

19. Adam Mickiewicz 1798–1948. Przewodnik po wystawie jubileuszowej. Oprac. ... Wwa: Ogólnopolski Kom. Odchodu 150-lecia Urodzin Adama Mickiewicza 1949, 47 s.

20. Dzieła Sienkiewicza. Bibliografia. Oprac. ... (H. Sienkiewicz: Dzieła. Wyd. zbior. T. 58). Wwa: PIW 1953, 280 s. Por. Prace edytorskie poz. 18.

21. Dzieła Sienkiewicza w przekładach. Bibliografia. Oprac.: ... i L. Kukulski. (H. Sienkiewicz: Dzieła. Wyd. zbior. T. 59). Wwa: PIW 1953, 252 s. Por. Prace edytorskie poz. 18.

22. Poeta żywy. Rzecz o Janie Kochanowskim. Wwa: PIW 1953, 41 s. Przedr. zob. poz. 43.

23. Jan Kochanowski – poeta humanista. [Wwa:] TWP 1954, 28 s. powiel. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza Powsz. 1955.

24. Kalendarz życia i twórczości Henryka Sienkiewicza. (H. Sienkiewicz: Dzieła. Wyd. zbior. T. 57). Wwa: PIW 1954, 484 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1956. Por. Prace edytorskie poz. 18.

25. Mikołaja Reja „Krótka rozprawa” na tle swoich czasów. Wwa: PIW 1954, 196 s. Przedr. zob. poz. 28, 44.

26. Piśmiennictwo o Henryku Sienkiewiczu. Materiały bibliograficzne. Oprac. ... przy współudziale Z. Daszkowskiego. (H. Sienkiewicz: Dzieła. Wyd. zbior. T. 60). Wwa: PIW 1955, 468 s. Por. Prace edytorskie poz. 18.

27. Mądrzej głowie dość dwie słowie. Trzycenturie przysłów polskich. Indeksy: E. Stankiewicz. Wwa: PIW 1958, 658 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 t. 1-2 1960, 609 + 526 s., wyd. 3 poszerz. t. 1-3 1975, 345 + 341 + 359 s., wyd. 4 z podtytu. Pięć centurij przysłów polskich i diabelskich tuzin z hakiem. T. 1-2. 1994, 451 + 469 s.

Wyd. 2 zawiera: T. 1. Trzycenturie przysłów polskich, T. 2. Dwie centurie przysłów polskich, Wyd. 3 zawiera: T. 1. Od Abrahama do Kleryka, T. 2. Od Klimka do Postu, T. 3. Od Pożyczania do Żywca.

Wyd. 4 zawiera: T. 1. Od Abrahama do nieboszczyka, T. 2. Od niedzwiadza do Żywca.

28. W wieku Reja i Stańczyka. Szkice z dziejów Odrodzenia w Polsce. Wwa: PWN 1958, 405 s.

Zawartość: Poezja polska wieku XVI; Dramaturgia Polski renesansowej; Proza polska wieku XVI; Z problemów Rejow-

skich; Mikołaja Reja „Krótka rozprawa” na tle swoich czasów [poz. 25]; Powieść o Joannie papieżycy; Błażen Starego Króla. Stańczyk w dziejach kultury polskiej.

29. W świecie romantycznym. Kr.: WL 1961, 370 s.

Zawartość: Bojownicy przedromantyczni: Stanisław Staszic; „Tyrtusze polski” i dekabryści; Julian Ursyn Niemcewicz; — Adam Mickiewicz: Na manowcach „Drogi do Rosji”; J.F. Cooper i A. Mickiewicz; Wielkość i oryginalność „Pana Tadeusza”; „XIV”; Literatura ludowa w „Prelekcjach paryskich”; Droga Mickiewicza do literatury światowej; — Juliusz Słowacki: Pogłosy Tassa w twórczości Słowackiego; Słowacki i Chateaubriand; Apologia Swentyny; Juliusz Słowacki — poeta Warszawy; Twórcza nowoczesność dramatu polskiego; „Duch — wieczny rewolucjonista”; Juliusza Słowackiego „jasne i słoneczne słowo”; — Wśród poetów romantycznych: A.A. Jakubowski; Masynista i jego rola w „Trydionie” [Z. Krasieńskiego]; O Cyprianie Norwidzie; — Z dziejów powieści romantycznej: O walterskotyzmie polskim; Obrazki ludowe Kraszewskiego; Zagadka „Jermofy” [J.I. Kraszewskiego]; J.I. Kraszewskiego „Historia w powieści”; Na szlaku wielkiej tradycji epickiej.

30. W kręgu wielkich realistów. Kr.: WL 1962, 397 s.

Zawartość: Nowe spojrzenie na Sienkiewicza; Pół tysiąca listów Henryka Sienkiewicza; Tragikomiczne narzeczeństwo; Stypendium Sienkiewiczowskie w PAU; O „Szkiecach węglem”; Dzieje tekstu „Ogniem i mieczem”; Sienkiewicz a literatura rosyjska; Pasek i Sienkiewicz; Historia małego miasteczka; Epos Orzeszkowej [dot.: Nad Niemnem]; O „Chamie” Orzeszkowej; Dobre chęci Deotymy; Jan Lam; Waclaw Karczewski i jego dzieło [dot.: W Wielgemu; zob. Prace wydorskie poz. 13]; Artyzm pisarza „z płowym wąsem”; (Słowo o Klemensie Junoszy); Adam Asnyk, poeta czasów niepoetyckich; Czciociele światła; Dwa szkice o Żeromskim; Dwie powieści Andrzeja Struga [dot.: Miliardy, Żółty Krzyż]; Tropiciel plagiatu [dot. W. Sieroszewskiego]; Liryka Czechowicza; Fraszkki czystego Józefa [Czechowicza]; O lirycy Stanisława Ciesielczuka; O twórczości Emila Zagadłowicza; Pegaz dęba w krainie nauki. (Gawęda o Julianie Tuwimie).

31. Neoromantyzm polski. (1890-1918). Bibliografię oprac.: T. Brzozowska. Wr.: Ossol. 1963, 444 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2. Bibliografię oprac.: T. Brzozowska i M. Bokszczanin. 1971, wyd. 3 1980.

32. Henryka Sienkiewicza żywot i sprawy. Wwa: PIW 1966, 283 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1973, wyd. 4 1981.

33. Nauka o literaturze. Wr.: Ossol. 1966, 475 s. PAN Wyd. Nauk Społ. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzupełn. 1969, wyd. 3 1984.

Zawartość: Od autora; Nauka o literaturze; Zjawiska literackie, Treść i forma; Stylistyka — Forma zewnętrzna; Rytmika i metryka. (Forma zewnętrzna); Poetyka — Forma wewnętrzna; Poetyka — Tematologia; Krytyka i ocena; Historia literatury — Twórcza; Historia literatury — Dzieło; Historia literatury — Odbiorca; Wśród zagadnień metodologicznych; Zasady tekstuologii.

34. Dzieje literatury polskiej. Od początków do czasów najnowszych. Bibliografię oraz indeks oprac.: Z. Świdwińska-Krzyżanowska. Wwa: PWN 1969, 680 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 1 [dodr.; właśc. wyd. 2] 1970, wyd. 2 [!] 1972, wyd. 3 1979, wyd. 4 1982, wyd. 5 1985, wyd. 6 1986.

Przeł.: ang.: A history of Polish literature. [Przeł.] D. Ronowicz. Wwa 1978. — bułg.: Istoria na polskata literatura. [Przeł.] K. Petkov, L. Vasileva. Sofija 1988.

35. Twórczość Henryka Sienkiewicza. Wwa: PIW 1970, 437 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1976.

36. Henryk Sienkiewicz. Wwa: PWN 1972, 125 s. Wyd. 3 [!] tamże 1986.

37. Sztuka słowa. Rzecz o zjawiskach literackich. Wwa: WaiF 1972, 296 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1984.

Zawartość: Słowo utrwalone; Tworzywo literackie. (Język artystyczny); Dźwiękowa szata poezji. (Rytmika); Semantyka języka artystycznego; Liryka i epika; Epika powieściowa i dramaturgia; Tematologia, czyli o treści dzieła literackiego; Od literatury ludowej do narodowej; Coś niecoś o życiu literackim; Od narodu do ludzkości.

38. Bajki wam niosę, posłuchajcie dzieci... Wwa: WSP w Kr. 1973, 7 s. powiel. Przedr. zob. poz. 41 (t. 2).

39. Pokłosie Sienkiewiczowskie. Szkice literackie. Indeks: M. Bokszczanin. Wwa: PIW 1973, 751 s.

Zawartość: Od autora. — Pisarz i jego dzieło; Rapsod „Trylogii”. Szkic krytyczny; Henryk Sienkiewicz Studium portretowe; Pisarz sześciu pokoleń; Nowe spojrzenie na Sienkiewicza [poz. 30]; Światowa sława Sienkiewicza. — Wielki nowelista: O „Szkiecach węglem” [poz. 30]; Powstanie styczniowe w twórczości Sienkiewicza; O polsko-kalifornijskiej humoresce Sienkiewicza; O „Latarniku”; Henryka Sienkiewicza parabola „Na Olimpie”; Henryka Sienkiewicza parabola o Messenfczykach; Wielki nowelista — Klasyk powieści polskiej: „Trylogia” — powieść ludowa; Bohater „Trylogii”; Pasek i Sienkiewicz. (Do źródeł „Trylogii”) [poz. 30]; U źródeł powieści Sienkiewicza; Sienkiewicz a literatura rosyjska. (W setną rocznicę urodzin autora „Trylogii”) [poz. 30]; O potopie w „Potopie” i o polskim Dariuszu; Najślawniejsza powieść polska; Henryka Sienkiewicza „Krzyżacy”, powieść klasyczna; Okropne „wy” i język „Krzyżaków”; Henryk Sienkiewicz — klasyk powieści polskiej. — Wśród przyjaciół i znajomych: Pół tysiąca listów Henryka Sienkiewicza [poz. 30]; Tragikomiczne narzeczeństwo. (Nieznana karta z biografii Sienkiewicza) [poz. 30]; Sienkiewicz i Maria Radziejewska; Sienkiewicz i Szczepanowski — Z warstwu wydawcy dzieł Sienkiewicza; O pełne zgrupowanie pułczyny Sienkiewicza; Dzieje tekstu „Ogniem i mieczem” [poz. 30]; Autograf „Potopu” Henryka Sienkiewicza; Wśród autografów Sienkiewicza; Nieznane drobniaki Sienkiewiczowskie; Na tropach autografów Sienkiewicza.

40. Sienkiewicz a Warszawa. [Szkice]. Wwa: PIW 1975, 81 s.

Zawartość: Literackie dzieje Warszawy; Lata warszawskie w życiu pisarza; Kronikarz — reporter Warszawy; Teatröman i malarz współczesności; Piewca przeszłości Warszawy.

41. Szkice folklorystyczne. Oprac. tekstu, przyp. oraz przygot. indeksu: M. Bokszczanin. Konsultacja oraz dobór ilustr.: H. Kapelusz. Kr.: WL 1980.

T. 1. Z teorii i dziejów folkloru, 447 s.

Zawartość: Od autora. — Z teorii folkloru; Literatura a folklor; Nowa odmiana starej metody literackiej; O poznanie literatury

ludowej; Folklorystyka w zasięgu badań naukowo-literackich; Folklorystyka w nauce o literaturze; Tekstologia folklorystyczna. — Z dzieł folkloru: Słowiańska literatura ludowa; Folklorystyka polska; Folklor krajów pogranicza; Z pogranicza folkloru polskiego i rosyjskiego; Pogranicza polsko-węgierskie w świetle folkloru; Folklor a ideologia i twórczość Wielkiej Emigracji; Literatura ludowa w prelekcjach paryskich [A. Mickiewicz]; Folklorystyka polska okresu romantyzmu w Petersburgu i Kijowie; Pogłosy literatury ludowej w „Starej baśni”; Do źródeł folkloru romantycznego; Mit o „prawdziwym męczenniku starożytności słowiańskich”; Józef Lompa z perspektywy stulecia; Kazimierz Władysław Wójcicki i jego dzieło [dot.: Klechdy, starożytne podania i powieści ludu polskiego i Rusi]; Oskar Kolberg i jego dorobek w dziedzinie literatury ludowej; Zygmunta Gloger i jego „Encyklopedia staropolska”; Dzieło Michała Federowskiego [dot.: Lud białoruski]; Folklor w literaturze lat 1864–1918; Witold Klinger (W osiemdziesiątą piątą rocznicę urodzin); Sprawa literatury ludowej; Stanisława Pigonia dorobek folklorystyczny; Juliusz Zborowski o folklorze i literaturze; Jan Stanisław Bystron i jego dorobek folklorystyczny; Mark K. Azadowski; Walter Anderson; Giuseppe Cocchiara i jego dzieło [dot.: Dzieje folklorystyki w Europie]; Taty i Podhale w nowoczesnej kulturze polskiej; O pięknych tradycjach zreszowskich; Kilka słów o folklorze staropolskim; Folklor miejski; Literackie dzieje chłopca polskiego w stuleciu XIX; Dwudziestolecie folklorystyki polskiej; Nasza nowoczesna nauka o literaturze ludowej.

T. 2. W kręgu pieśni i w krainie bajki, 399 s.

Zawartość: W kręgu pieśni: Pieśń ludowa świecka; Pieśni popularne; Najwcześniejsza kantyczka staropolska; Na drogach i bezdrożach naszej pieśni ludowej; Z dorobku naszej folklorystyki; Ulotki kramarskie; Ze studiów nad poezją starorską w okresie międzywojennym; „Bohaterki” kontratak profesora Aleksandra Brücknera; O dawności tekstów tradycyjnych; Polska w świecie bylinnym; Renesans „Słowa o wyprawie Igora”; Jugosłowiańska epika ludowa w świetle studiów z lat międzywojennych. — W krainie bajki: Bajka ludowa; Sto baśni ludowych; Bajka polska; Bajki wam młode, posłuchajcie dzieci... [poz. 38]; Bajka ludowa w dawnej Polsce; Baśń w teatrze; Rzedzian i Sherlock Holmes, czyli o powieści detektywnej; Na drodze do dzieł bajki ludowej; Systematyka bajki polskiej; Z polskiego warstwu bajkoznawczego; Bajka wierzeniowa; Bajka fantastyczna w Polsce; Bajka ludowa jako wyraz wzajemności słowiańskiej; Bajka słowiańsko-kaszubska; O bajkach mazurskich; Sowiżrzal żywiecki, Śląskie baśnie ludowe; Podania i baśni śląskie [poz. 10]; Pierwszy nowoczesny zbiór bajek śląskich; Jak górnik Bulandra diabła oszukał. Baśni śląskie Gustawa Morcinka; Bajarz z Śląska czeskiego [dot. Józefa Smolki]; O Sabalowi muzyce; Zagadka Janosika; Saga o Janosiku, słowackim i polskim bohaterze ludowym; Bajki sanockie znad jeziora Michigan; Bajki łotewskie; Bajki niemieckie spod Malborka; Bajki z Niemiec północnych; Międzynarodowy Kongres Bajkoznawczy w Kolonii w roku 1959; Pod znakiem Kolberga; Wczesne bajki rosyjskie; W krainie bajki jugosłowiańskiej; Bajka wierzeniowa Północnej Karoliny, czyli o zadaniach folklorystyki polskiej; Przekład bajek „Tysiąc nocy i jedna” w Bibliotece Narodowej; Bajki birmańskie

T. 3. Wokół legendy i zagadki. Z zagadnień przysłowioznawstwa, 448 s.

Zawartość: Wokół legendy i zagadki; Legenda w literaturze i folklorze; Zagadka i jej problematyka. — Z zagadnień przysłowioznawstwa: Przystawie; Z zagadnień przysłowioznawstwa; Prysłowioznawstwo polskie; Paremiologia i jej miejsce wśród nauk humanistycznych; Ze świata przysłów; Przystawie i bajki w folklorze polskim; Przystawie i zagadka; Z okruczeń przysłowioznawczych; Dzieje przysłowia polskiego w toku pięciu wieków; U średnio-wiecznych źródeł przysłów polskich; O najdawniejszych przysłowia polskimi; Erazm z Rotterdamu, twórca przysłowioznawstwa; Wczesny zbiorek adagiów z wieku XVI; Salomon Rysiński,

pierwszy paremiolog polski; O przysłowia w „Balladynie” [J. Słowackiego]; Dzieło Samuela Adalberga [dot.: Księga przysłów polskich]; Samuel Adalberg – pionier nowoczesnej paremiologii polskiej; Henryk Goldstein, dopełniacz Adalberga; Monografia o przysłowia polskimi Jana Stanisława Bystrona [dot.: Przystawie polskimi]; Przystawie naszych sąsiadów.

42. W świecie bajki ludowej. Przedstawienie, red. i dobór ilustr.: H. Kapelański. Wwa: PIW 1980, 263 s.

Zawartość: Bajka ludowa; Morfologia bajki; Artyzm bajki ludowej; Tło kulturowe bajki; Pochodzenie bajki ludowej; Wśród tekstów bajkowych; Pogłosy bajki w literaturze polskiej.

43. Poeta czarnoleski. Studia literackie, Wybrały i oprac.: M. Bokszczanin i H. Kapelański. Wstęp: T. Ulewicz. Wwa: PIW 1984, 347 s.

Zawartość: T. Ulewicz; J.K. — badacz i miłośnik twórczości Kochanowskiego. — Studia portretowe: Poeta czarnoleski; Poeta żywy, Rzecz o Janie Kochanowskim [poz. 22]; Jan Kochanowski i jego szkoła poetycka. — Nad utworami Jana z Czarnolasu: „Sobie śpiewam a Muzom”; Nieco o „Szachach” Jana Kochanowskiego. Studium z dzieł romansu staropolskiego [poz. 9]; O „Szachach” Jana Kochanowskiego, Romans Jana z Tęczyna w wersji Kochanowskiego [poz. 9]; O paru fraszkach Jana Kochanowskiego; Fraszki czarnoleskie; Pierwszy wielki humorysta polski; Ludowość w poezji Kochanowskiego [poz. 7]; O „spuszczaniu bydła” w „Pieśni o Sobótce” Kochanowskiego; Tragedia humanistyczna; Twórcza polskiej tragedii antycznej; O „Trenach” Jana Kochanowskiego. — Z teki recenzenta: O studiach nad twórczością Kochanowskiego z lat dwudziestych; Poeta polskiego Renesansu. Stanisława Winda-kiewicza monografia o Kochanowskim; „Styl Jana Kochanowskiego” Wiktora Weintrauba; Kochanowski po angielsku, Kochanowski w literaturze czeskiej wieku XVI; Kochanowski po rosyjsku; Od Kochanowskiego do Staffa; Poeta o poecie, czyli Jastrun o Kochanowskim.

44. Tradycje literackie polszczyzny. Od Galla do Staffa. Wstęp: Z. Libera. Oprac.: M. Bokszczanin. Wwa: PWN 1992, 784 s.

Zawartość: O „Kronicie” Galla Anonima; O artyzmie „Kazań świętokrzyskich”; Znowu o „Bogurodzicy”; Poezja polska w wieku XVI [poz. 9]; Mikołaja Reja „Krótka rozprawa” na ile swoich czasów [poz. 25]; Poeta czarnoleski [poz. 43]; Poezje Mikołaja Sępa Szarzyńskiego; Dialog częstochowski. Mikołaja z Wilkowiecka „Historia o chwalebny m Zmartwychwstaniu Pańskim” [poz. 7]; Barok na flet prądów romantycznych [poz. 9]; Piotr Kochanowski i jego dzieło [dot. przekł. „Gofreda” T. Tassa]; Julian Ursyn Niemcewicz [poz. 29]; Wielkość i oryginalność „Pana Tadeusza” [poz. 29]; „Duch – wieczny rewolucjonista” O Juliuszu Słowackim [poz. 29]; O Cyprianie Norwidzie i jego teorii sztuki ludowej; J.I. Kraszewskiego „Historia w powieści” [poz. 29]; Na szlaku wielkiej tradycji epickiej, „Pan Tadeusz” – „Zaklety dwór” – „Popioły” [poz. 29]; Adam Asnyk, poeta czasów niepoetyckich [poz. 30]; Epos Orzeszkowej. O „Nad Niemnem” [poz. 30]; Najśladniejsza powieść polska [poz. 39]; Twórczość poetycka Kazimierza Tomajera; Droga poetycka Leopolda Staffa; Legenda literacka; Nauka w Warszawie.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Kto jest autorem „Oblężenia Jasnej Góry”? [dot. W. Kochowskiego]. *Pam. Lit.* 1914/1915 s. 52–68. — Kilka słów w sprawie nauki o literaturze w szkole średniej. *Prz. Warsz.* 1923 nr 22 s. 72–95. — Klocek powieściowy z XVI wieku. *Ex Libris* 1924 z. 6 s. 32–69. — „Historia o

- Equanusie krolu Skockim" — nieznaną powieść Bartosza Paprockiego. *Pam. Lit.* 1924/1925 s. 247-285. — Powieść o Marcholcie. (Szkic z dziejów romansu staropolskiego). *Pam. Lit.* 1925/1926 s. 104-123. — Prace literackie Aleksandra Brücknera. W siedemdziesiąt rocznicę urodzin uczonego. *Prz. Współcz.* 1926 t. 17 s. 161-177. — Z dziejów „Sowizrała” w Polsce. W: Ignacemu Chrzanowskiemu uczniowie Lubliniacy 1910-1925. Lubl. 1926 s. 87-116. — Z dziejów „Dekameronu” w Polsce. W: Prace polonistyczne ofiarowane Janowi Łosiowi. Wwa 1927 s. 237-250. — Mickiewicz and Pushkin. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1928 nr 18 s. 635-645. — Z dziejów romansu moralistycznego w Polsce XVI w. („Historia o siedmiu mędracach”). W: Studia staropolskie. Kr. 1928 s. 354-392. — Historie świeże i niezwykłe. Rękopiśmienny zbiór powiastek z epoki saskiej. *Pam. Lit.* 1930 z. 3 s. 371-399. — Bolesław Prus. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1931 nr 27 s. 695-707. — Na szlakach rozwoju kultury polskiej. *Polonista* 1933 z. 5/6 s. 249-263. — Rozwój powieści w Polsce. I. Powieść wieku XVI. W: Dzieje literatury pięknej w Polsce. Wyd. 2. Cz. 2. Kr. 1936 s. 497-526. — Władysław Reymont. „The vagabond actor who became Nobel laureate in literature”. 1868-1925. W: Great men and women in Poland. New York 1941 s. 367-377. — Żałobne pokłosie; Jerzy Bąbała; Ludwik Biernacki; Józef Birkenmajer; Aleksander Brückner; In memoriam Romana Dyboskiego; Alfred Fei; Monica M. Gardner; Zygmunt Hajkowski [podp. J.K. Dębowski]; Jan Lorentowicz; O Adolfie Nowaczyńskim; Stanisław Piołun-Noyszewski; Wspomnienie o Stanisławie Windakiewiczu; Tadeusz Żeleński-Boy [podp. J. Dębowski]; Zamknięcie [rocznika wspomnieniowego]. *Pam. Lit.* 1946 z. 1/2 s. 1-5, 21-30, 60-73, 111-123, 151-153, 159-162, 174-175, 241-247, 281-296, 412-424, 451-459, 465-467. — Nasza dzisiejsza powieść o średniowieczu. *Nauka i Szt.* 1946 nr 4 s. 18-30 [dot.: K. Bunsch; Dzikowy skarb; podp. J.K. Dębowski]. — O Adolfie Nowaczyńskim. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4 s. 281-292. — O twórczości Sewera. *Nauka i Szt.* 1946 nr 7/8 s. 143-152. — Wspomnienie o Stanisławie Windakiewiczu. (Człowiek i uczoney). *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4 s. 412-424. — Bronisław Chlebowski. (1846-1918). Przemówienie na dorocznym zebraniu Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w dn. 24 listopada 1946 r. *Rocz. TNW* 1947 s. 100-114. — O dwu obrazach słownych. *Zesz. Wroc.* 1947 z. 2 s. 16-27 [dot. metonimii i peryfraz]. — Podłoże historyczne oceny literackiej. *Prz. Hist.* 1948 t. 17 s. 22-35. — Liryka Słowackiego. *Zesz. Wroc.* 1949 z. 3/4 s. 26-35. — W sprawie materiałów naukowo-literackich. *Pam. Lit.* 1950 z. 1 s. 204-214 [dot. znaczenia prac dokumentacyjnych i faktogra-
ficznych dla rozwoju literaturoznawstwa]. — Stan badań i potrzeby nauki o literaturze średniowiecznej i renesansowej. W: O sytuacji w historii literatury polskiej. Wwa 1951 s. 73-86. — Korpus literatury „mieszcząskiej” wieku XVII. *Pam. Lit.* 1952 z. 1/2 s. 734-745. — Kłopoty tekstologa, czyli o języku artystycznym „Tragedii o Polskim Scilurusie” Jurkowskiego. *Por. Jęz.* 1955 nr 5 s. 161-165, nr 6 s. 201-206, nr 9 s. 326-332. — Mickiewicz w Polsce Ludowej. W: Adam Mickiewicz 1855-1955. Międzynarodowa Sesja Naukowa PAN 17-20 kwietnia 1956. Wwa 1958 s. 24-45. — Jan Kasprzowicz — poeta myśli. *Pam. Lit.* 1956 z. 3 s. 61-85. — Na marginesie Jubileuszowego Wydania „Dzieł” Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1956 z. 2 s. 341-379. — Problematyka powieści. *Polonistyka* 1956 nr 6 s. 5-16, przedr. w: Problemy teorii literatury. Wr. 1967 s. 253-265. — Wśród przysłów śląskich. *Kwart. Opol.* 1956 nr 4 s. 57-71. — Z problemów wersyfikacji i komentarza „Krótkiej rozprawy” [M. Reja]. W: Odrodzenie w Polsce, T. 4. Wwa 1956 s. 75-83. — Zestawienie autografów Henryka Sienkiewicza. [Współaut.:] E. Kiernicki, R. Steczowicz. *Pam. Lit.* 1956 z. 4 s. 523-541. — Anegdotyczne źródła przysłów. (Z „Okrucichów przysłowioznawczych”). *Lit. Lud.* 1957 nr 2 s. 24-39. — O imionach i nazwiskach w polskich przysłowiach. *Onomastica* 1957 nr 2 s. 447-478. — „Osiełkowi w żłoby dano...”. (Z „Okrucichów przysłowioznawczych”). *Pam. Lit.* 1957 z. 4 s. 467-496. — Z ineditów staffowskich. *Prz. Hum.* 1957 z. 2 s. 4-14. — Two old-polish folktales. Types Aa Th 450 and 1353. *Fabula*, Osnabrück 1958 nr 112 s. 83-93. — „Zaklęty dwór” [W. Łozińskiego] — dzieło sztuki. *Pam. Lit.* 1958 z. 1 s. 1-16. — Coś niecoś o komentarzu. *Prz. Hum.* 1959 nr 2 s. 1-17. — Alegoria w prądach romantycznych. W: Poetika. Poetyka. Poetyka. Międzynarodowa Konferencja Poetyki. Wwa 1961 s. 347-367, przedr. w: *Prz. Hum.* 1962 nr 5 s. 1-18. — Poszukiwacze absolutu. *Prz. Hum.* 1961 nr 2 s. 7-28 [dot. S. Przybyszewskiego i T. Micińskiego]. — Słowacki jako dramaturg. W: W roku Słowackiego. Kat. 1961 s. 32-46. — „Pamiętnik Literacki” i jego dzieje. *Pam. Lit.* 1962 z. 3 s. 66-78. — Od szkoły do literatury, czyli Adolf Dygasiński. W: Problemy kultury i wychowania. Wwa 1963 s. 109-118. — Romantyzm polski. *Pam. Lit.* 1962 z. 3 s. 165-185, przedr. w: Literatura polska w perspektywie światowej. Wr. 1963 s. 38-58. — Legenda powstania styczniowego. W: Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Wwa 1964 s. 5-15. — Felician Faleński. W: OLP. Ser. 4 t. 1. Wwa 1965 s. 129-163. — Dzieje historii literatury polskiej. W: *Studia i Mater. do Dziej. Nauki Pol.* Wwa 1966 Ser. A z. 9 s. 47-63. — Henryk Sienkiewicz. (1846-1916). W: OLP. Ser. 4 t. 2. Wwa 1966 s. 201-239. — „Jeruzalem wyzwolona” Tassa-Kochanowskiego

a romantycy polscy. *Pam. Lit.* 1966 z. 4 s. 365-409. — Bronisław Chlebowski. 1846-1918. W: OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 697-716. — Petersburg — Kijów; Wielka emigracja. W: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Wr. 1970 s. 243-251, 467-491. — O fraszkach Józefa Czechowicza. W: Spotkania z Czechowiczem. Lubl. 1971 s. 485-496. — Ze stosunków Kraszewskiego i Sienkiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1973 s. 9-21. — Nauka o literaturze i jej stosunek do nauk innych. W: O nauczaniu historii nauki. Wr. 1974 s. 121-142. — Od reportażu do alegorii. W: Reymont. Z dziejów recepcji twórczości. Wwa 1975 s. 71-89. — Historia literatury. W: Historia nauki polskiej. T. 3. Wr. 1977 s. 737-746.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. L. Kondratowicz: Urodzony Jan Dęboróg i Szkolne czasy, nowe opowiadanie Jana Dęboroga. Wyd. i objaśn. ... Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 200 s.

2. Fortunat (około 1570). Wyd. i wstęp ... Kr.: AU 1926, 187 s. *BPP*, 78.

3. W. Kochowski: Psalmidia polska oraz wybór liryków i fraszek. Wyd. i objaśn. oraz wstępem poprzedził ... Kr.: Nakł. Krak. Spółdz. Wydawn., druk. L. Anczyc 1926, XCI, 211 s. *BNI*, 92.

4. I. Krasicki: Pan Podstoli. Oprac. [i wstępem poprzedził] ... Kr.: Krak. Spółdz. Wydawn. 1927, LXI, 374 s. *BNI*, 101.

5. Poncjusz. Historia o siedmiu mędrcach. Przekładania Jana z Koszyczek. 1540. Wyd. [i wstępem poprzedził] ... Kr.: AU 1927, XVI, 156 s. *BPP*, 79.

6. Historia o Cesarzu Otonie. 1569. Wyd. [i wstępem poprzedził] ... Kr.: AU 1928, 204 s. *BPP*, 80.

7. Historia o Barnabasz z r. 1571. Oprac. [i wstępem poprzedził] ... Wwa: Wydawn. Kasy im. Mianowskiego, Inst. Popierania Nauki 1933, 47 s.

8. B. Gubrynowicz: Studia literackie. Z portretem autora i wstępem ... Wyd.: P. Grzegorzczak i ... Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1935, 311 s.

9. J.D. Solikowski: Lukrecja oraz Anonima Historia o Lukrecyji. Oprac. ... Wwa: Wydawn. Kasy im. Mianowskiego, Inst. Popierania Nauki 1936, 21 s.

10. Historia o żywocie i znamienitych sprawach Aleksandra Wielkiego. (1550). Wyd. [i wstępem poprzedził] ... Kr.: AU 1939, 157 s. *BPP*, 86.

11. E. Orzeszkowa: Pisma zebrane. Pod red. ... T. 1-52. Wwa: Wiedza 1947-1953.

Nadto w t. 1, 9, 21 wstępy J.K.
W 1950 i 1951 rozpoczęto wyd. 2 Wwa: Wiedza i wyd. 3 Wwa: KiW - oba wydania są niekompletne.

12. Galli Anonymi Chronicon. Codicis saeculi XIV Zamoscianus appellati reproductio paleographica. [Wyd. i wstępem opatrzył] ... Varsoviae: Societas Scientiarum Varsoviensis 1948, 27 s.

13. [W. Karczewski] M. Jasięńczyk: W Wielgiem. Powieść współczesna. Tekst przygot., posł. oprac. ... Wwa: Spółdz. Inst. Wydawn. 1948, 301 s.

14. I. Krasicki: Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki. Z autografu wyd. i objaśn. zaopatrzył: B. Gubrynowicz. Wyd. 4 dopełnił ... Wr.: Ossol. 1948, XXXIV, 158 s. *BNI*, 41.

15. J.I. Kraszewski: Jermoła. Obrazki wiejskie. Wyd. i wstępem poprzedził ... Wr.: Ossol. 1948, XXXIX, 194 s. *BNI*, 128.

16. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. (Dzieła. T. 4). Z objaśn. ... Wwa: Czyt. 1948, 442 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954, wyd. 5 1955.

17. G. Morcinek: Inżynier Szeruda. Powieść. Tekst przygot., posł. i objaśn. oprac. ... Kat.: Ogniśko 1948, 261 s.

18. H. Sienkiewicz: Dzieła. Wyd. zbior. pod red. ... T. 1-60. Wwa: PIW 1948-1955. Zob. też Twórczość poz. 20, 21, 24, 26.

19. Studia Mickiewiczowskie. W setną pięćdziesiątą rocznicę urodzin Adama Mickiewicza 1798-1948. Pod red.: ... i T. Mikulskiego. Wr.: Ossol., Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1948, 573 s.

20. J. Słowacki: Dzieła. Wyd. przygot. przez Tow. Lit. im. A. Mickiewicza. Pod red. ... T. 1-12. Wr.: Ossol. 1949. Wyd. nast. t. 1-14 tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1959.

W poszczególnych tomach w oprac. J.K.:
T. 1. Liryki i inne wiersze. Oprac. ... Wstęp.: K. Wyka, XII, 342 s.

T. 2. Król-Duch. Oprac. ..., 570 s.
21. A. Mickiewicz: Korybut książę Nowogródka. (Grażyna). Podobizna autografu ze zbiorów Przędzieckich. Wyd. ... Wwa: Tow. Nauk. Warsz. 1950, XXXIX, 10 s.

22. J. Kochanowski: Dzieła polskie. Wybrał, wstępem i przyp. opatrzył ... T. 1-2. [Wwa:] PIW 1952, XLIX, 371 + 431 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zupełne 1953, wyd. 3-12 1955-1989.

23. E. Orzeszkowa: Dzieła wybrane w 12 tomach. Kom. red.: J.Z. Jakubowski, ..., M. Żmigrodzka. T. 1-8, 10-12. Wwa: Czyt. 1953-1955.
Nadto w t. 2, 6-8 postowia J.K.

24. H. Sienkiewicz: Potop. Teksty oprac. pod kier. ... Wstęp i przyp.: S. Sandler. T. 1-3. Wwa: PIW 1953, LIV, 490 + 617 + 506 s. Wyd. nast. przygot. do druku: L. Michalska, M. Skalska tamże [wyd. 2-27] 1961-1989; Kat.: Książ. 1988; Wwa: MON 1988, tamże 1989.

25. J. Kochanowski: Poezje wybrane. Wybór i wstęp: M. Jastrun. Przep. ... Wwa: Sztuka 1954, 111 s.
26. Proza polska wczesnego Renesansu 1510-1550. Wyd. 2 [!]. Oprac., wstęp i przyp. ... Wwa: PIW 1954, 553 s.
27. M. Rej: Pisma wierszem. (Wybór). Oprac. i wstępem poprzedził ... Wr.: Ossol. 1954, XCI, 472 s. *BNI*, 151. Z prac IBL PAN.
28. M. Rej: Żywot człowieka poczciwego. Oprac. i wstępem poprzedził ... Wr.: Ossol. 1956, LXXIII, 672 s. *BNI*, 152. Z prac IBL PAN.
29. Sto baśni ludowych. [Red.:] H. Kapeliński i ... Wstępem, przyp. i słownikiem opatrzył ... Wwa: PIW 1957, 414 s.
- Przełł. bułg. Staklenata planina. Polski narodni prikazki. [Przełł.] V. Smochovska-Petrova. Sofia 1961. — niem. Die Kuhhaut. Hundert polnische Volksmärchen. [Przełł.] F. Nawrocki, S. Moser, Ch. Eckert. Leipzig 1987.
30. R. Dyboski: Sto lat literatury angielskiej. Przejrz. i wstęp ... Wwa: Pax 1957, XX, 927 s.
31. J. Jurkowski: Dzieła wszystkie. T. 1. Tragedia o polskim Scylurusie i trzech synach koronnych ojczyzny polskiej; żołnierzu, rozkośniku i filozofie, których imię Herkules, Parys, Dyjogenes. Oprac. i wstęp: ... i S. Rospond. Wr.: Ossol. 1958, 192 s. *BPP* Ser. B, 11. IBL PAN.
32. J.I. Kraszewski: Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. Przewodniczący kom. red.: ... [do 1974] i W. Danek. T. 1-29. Wyd. 1-4. Wwa: LSW 1958-1974.
33. Ludowość u Mickiewicza. Praca zbiorowa pod red. ... i R. Wojciechowskiego. Wwa: PIW 1958, 575 s. Z prac IBL PAN.
34. J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści obyczajowe. Red. ... T. 1-40. Kr.: WL 1959-1988.
35. J.I. Kraszewski: Dzieła. Powieści historyczne. Red. ... [T. 1-34]. Wwa: LSW 1961-1991.
36. W. Łoziński: Zaklęty dwór. Powieść w 2 częściach. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1959, LXXX, 510 s. *BNI*, 96
37. Polska krytyka literacka 1800-1918. Materiały. Wwa: PWN 1959.
- T. 1. Red.: J.Z. Jakubowski. Oprac.: ..., Z. Libera, E. Warzenia, 467 s.
- T. 3. Oprac.: J. Kulczycka-Saloni, S. Frybes przy współpracy J. Detki, T. Garnysz, H. Ładyki i Cz. Maciejewskiej. Red. ..., 571 s.
38. Dawna facecja polska XVI-XVIII wieku. Oprac.: ... , K. Żukowska-Billip. Wwa: PIW 1960, 647 s.
39. O. Kolberg: Dzieła wszystkie. Przewodniczący kom. red. ... T. 1-68. Wr.: PWM, Pol. Tow. Ludoznawcze 1961-1990. Wyd. pod opieką nauk.
- PAN. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!] 1974-1995 nie ukończone.
40. H. Sienkiewicz: Ogniem i mieczem. Wyd. popraw. Red. ... T. 1-2. Oprac. [wg rkpsu, pierwodr. i wyd. 2] T. Jodełka-Burzecki. Wwa: PIW 1961, 262 + 448 s. Wyd. nast.: tamże wyd. [2-21] 1962-1989; Wwa: MON 1988.
41. H. Sienkiewicz: Pan Wołodyjowski. Wyd. popraw. Red. ... Przygot. do druku: L. Michalska i M. Skalska. Wwa: PIW 1961, 621 s. Wyd. nast.: wyd. [2-16] tamże 1962-1989; Wwa: MON 1988, tamże 1989.
42. L. Kukulski: Prolegomena filologiczne do twórczości Wacława Potockiego. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1962, 143 s. IBL PAN.
43. H. Kapeliński: Stanisław z Bochnie kleryka królewski. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1964, 183 s. IBL PAN.
44. Słownik folkloru polskiego. Autorzy haseł: L. Bielawski i in. Red. ... [przy współpracy H. Kapeliński]. Wwa: Wiedza Powsz. 1965, 487 s.
45. Teksty folklorystyczne. Ze zbiorów J. Lompy. Red. nauk. ... Teksty i nota edytorska: J. Pośpiech. T. 1. Wr.: Ossol., Inst. Śląski w Opolu 1965, 283 s.
46. P. Ciekliński: Potrójny z Plauta. [Komedia]. Oprac.: ... i S. Rospond. Stosunek tekstu Cieklińskiego do Plauta: E. Sarnowska. Wr.: Ossol. 1966, 375 s. *BPP* Ser. B, 16. IBL.
47. Studies in language and literature in honour of Margaret Schlauch. [Kom. red.:] M. Brahmer, S. Helsztyński, ... Wwa: PWN 1966, 486 s. Wyd. nast.: New York: Russell & Russell 1971.
48. J. Kochanowski: Treny. Oprac. ... Wwa: PIW 1967, 50 s. Wyd. nast.: wyd. [2-22] tamże 1970-1980.
49. Konferencja folklorystyki słowiańskiej w Warszawie w dniach od 5 do 7 maja 1966. Red. nacz. ... Wwa: Pol. Tow. Ludoznawcze 1967. [Materiały powiel.].
50. J. Kochanowski: Odprawa posłów greckich. Wyd. 19. Oprac. ... Wwa: PIW 1968, 50 s. Wyd. nast.: wyd. [2-28] tamże 1971-1981; Rzeszów: KAW 1983.
51. A. Paxillus: Komedia o Lizydzie. Oprac.: ... i S. Rospond. Indeks: T. Kaufmanowa. Wr.: Ossol. 1968, 192 s. *BPP* Ser. B, 17.
52. K. Tetmajer: Poezje wybrane. Wyd. 2 zmien. Oprac. i wstępem poprzedził ... Wr.: Ossol. 1968, CIV, 277 s. *BNI*, 123.
53. J. Kochanowski: Fraszki. W wyborze. Oprac. ... Wwa: PIW 1969, 169 s. Wyd. 2 tamże 1979.
54. Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich. W oparciu o dzieło S. Adalber-

ga oprac. zespół pod kierunkiem ... T. 1-3. Wwa: PIW 1969, 1970, 1972, XXXIX, 881 + 1165 + 996 s.

55. W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne. Red.: R. Górski i ... Wr.: Ossol. 1969, 290 s. IBL PAN.

56. Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Red.: H. Kapelusz i ... Wr.: Ossol. 1970, 528 s. IBL PAN.

57. Między dawnymi i nowymi laty... [Studia folklorystyczne]. Red.: R. Górski i ... Wr.: Ossol. 1970, 350 s. IBL PAN.

58. M. Rej: Wizerunek własny żywota człowieka poczciwego. Red. nauk. ... (Dzieła wszystkie, T. 7 Cz. 1-2. Red. nac.: M.R. Mayenowa). Wr.: Ossol. 1971, 869 + 565 s. BPP Ser. B, 19.

59. Z zagadnień twórczości ludowej. [Studia folklorystyczne]. Red.: R. Górski i ... Wr.: Ossol. 1972, 394 s. PAN IBL.

60. Ludowość dawniej i dziś. [Studia folklorystyczne]. Red.: R. Górski i ... Wr.: Ossol. 1973, 291 s. PAN IBL.

61. M. Sep Sarzyński: Rytmy albo wiersze polskie oraz cykl erotyków. Wyd. 2 zmien. Oprac. oraz wstępem poprzedził ... Wr.: Ossol. 1973, LXIX, 95 s. BN1, 22.

62. J. Słowacki: Dzieła wybrane. Pod red. ... T. 1-5. Wr.: Ossol. 1974. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 2 [I] 1983, wyd. 3 1987, wyd. 4 1989, wyd. 6 [I] 1990.

W poszczególnych tomach w oprac. J.K.:

T. 1. Liryki i powieści poetyckie. Oprac. oraz wstęp ..., LXV, 422 s.

T. 2. Poematy. Oprac. ..., 495 s.

63. Co wieś to inna pieśń. Studia folklorystyczne. Red.: R. Górski i ... Wr.: Ossol. 1975, 187 s. PAN IBL.

64. H. Sienkiewicz: Listy. Pod red. i ze wstępem ... Oprac.: M. Bokszczyński. T. 1. Cz. 1-2. Wwa: PIW 1977, 473 + 554 s. Z prac IBL PAN.

65. Dzieje folklorystyki polskiej. 1864-1918. Red.: H. Kapelusz i ... Wwa: PWN 1982, 666 s. IBL PAN.

66. Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny. Przewodniczący kom. red.: ... [do 1974], Cz. Hernas [od 1976]. T. 1-2. Wwa: PWN 1984, 1985, 702 + 799 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986, wyd. 3 1987, wyd. 4 1988, wyd. 5 1989, wyd. 6 1989, wyd. 7 1990, wyd. 8 1991.

OPRACOWANIA (wybor)

Ank. 1951. — J. Krzyżanowski: Chciałbym być powieściopisarzem. *Prz. Kult.* 1961 nr 51/52.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — LP (K. Wyka) — RL 1976 (J. Chudek). — BUP cz. 1. — Z. Staszczak: J.K. W: Polacy w historii i kulturze krajów Europy zachodniej. Słownik bio-

graficzny. Pozń. 1981. — Z. Krzyżanowska: Bibliografia prac J.K. (1913-1953). *Pam. Lit.* 1954 z. 1 s. 273-301. — Z. Świdwińska-Krzyżanowska: Bibliografia prac J.K. 1913-1962. W: Z dziejów polonistyki warszawskiej. Wwa 1964 s. 23-59. — Dzieło Juliana Krzyżanowskiego. Bibliografia prac 1913-1962. Oprac. Z. Świdwińska-Krzyżanowska. Okres 1963-1973 dopełniła M. Bokszczyńska. Nad bibliografią prac J.K. napisał Z. Libera. Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, Oddz. Warsz.; PIW 1973, 184 s. — H. Kapelusz: J.K. Kalendarz życia i twórczości. 1892-1976; M. Bokszczyński: Bibliografia J.K. 1973-1992. W: Ignis ardens. Wwa 1993.

A. Brückner: *Ruch Lit.* 1926 nr 5 [rec.: Romans pseudohistoryczny w Polsce wieku XVII]. — [Pieśniarz krainy kępi i wiecznej nędzy.] M. Gardner: *The Slavonic Review*, London 1928 nr 17; L. Płoszewski: *Ruch Lit.* 1928 nr 7. — [Polish romantic literature:] R. Dyboski: Książka angielska o romantyzmie polskim. *Prz. Współcz.* 1930 nr 102; W. Tarnawski: *Mysł Nar.* 1930 nr 41; J. Birkenmajer: *Ruch Lit.* 1932 nr 2; A. Tretjak: *Pam. Lit.* 1932. — [Romans polski wieku XVI:] A. Brückner: *Pam. Lit.* 1934; Z. Ciechanowska: *Prz. Powsz.* 1935 t. 205; J. Kulczycka: *Polonia* 1935 z. 4. — [Byliny:] K.W. Zawodziński: Zagadnienie bylin na polskim warsztacie naukowym. *Prz. Współcz.* 1935 nr 154; A. Brückner: Polskie studium o bylinach. *Ruch Lit.* 1936 nr 4. — [Paralele:] A. Brückner: *Nowa Książ.* 1936 z. 6; Z. Ciechanowska: *Prz. Powsz.* 1936 t. 209; T. Mikulski: *Ruch Lit.* 1936 nr 2. — W. Weintraub: Literatura porównawcza. *Wiad. Lit.* 1936 nr 12 [rec.: Byliny, Romans polski wieku XVI, Paralele]. — W. Borowy: *Pam. Lit.* 1937 [rec.: Polish romantic literature]. — [Władysław St. Reymont:] J. Garbaczowska: *Pam. Lit.* 1938; S. Helżyński: *Kultura* 1938 nr 22; J. Kulczycka: *Pion* 1938 nr 34; W. Weintraub: *Życie Lit.* 1938 z. 2; J. Birkenmajer: *Prz. Powsz.* 1939 t. 222. — [Od średniowiecza do baroku:] J. Birkenmajer: *Prz. Powsz.* 1939 t. 221; W. Kubacki: *Wiad. Lit.* 1939 nr 8. — [Polska bajka ludowa w układzie systematycznym:] J. Lewański: *Pam. Lit.* 1947; M. Kridl: *The American Slavonic and East European Review*; Nowy Jork 1950 t. 9. — T. Ulewicz: *Pam. Lit.* 1950 [rec.: Jan Kochanowski i humanizm w Polsce, Mikołaj Rej i rodzima kultura literacka, U kolebki naszej literatury]. — [T. Ulewicz:] J. Laszek: Systematyka bajki polskiej. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 14 [rec.: Polska bajka ludowa w układzie systematycznym]. — Cz. Hernas: *Pam. Lit.* 1952 [rec.: Początki poezji w Polsce]. — [Dzieła Sienkiewicza, Bibliografia:] J. Starnawski: *Roczn. Hum.* 1953 t. 1; J. Czachowska: *Pam. Lit.* 1954 z. 2. — [Historia literatury polskiej. Od średniowiecza do XIX w.]: J. Kott, K. Wyka: *Nowe Drogi* 1954 nr 2; B. Nadolski: *Pam. Lit.* 1954 nr 3; J. Rotter: *Tyg. Powsz.* 1954 nr 35. — P. Grzegorzczak: *Roczn. Lit.* 1955 wyd. 1956 [rec.: Piśmiennictwo o Henryku Sienkiewiczu, Bibliografia Sienkiewicza, Dzieła Sienkiewicza w przekładach]. — [Kalendarz życia i twórczości Henryka Sienkiewicza:] Z. Najder: *Nowy Sienkiewicz. Twórczość* 1955 nr 6; S. Papée: *Kamena* 1955 nr 3/4; J. Kądziała: *Kalendarium a biografia. (Na marginesie „Kalendarza życia i twórczości Henryka Sienkiewicza”).* *Życie Lit.* 1957 nr 23; J. Kulczycka-Saloni: *Kalendarium H. Sienkiewicza. Prz. Hum.* 1957 z. 3. — [Mądrej głowie dość dwie słowie:] S. Swirko: *Lit. Lud.* 1958 nr 2/3; Z. Wzdregra: *Polonistyka* 1958 nr 4. — J. Rytłówna: *Prz. Hum.* 1959 nr 1 [rec.: W wieku Reja i Stańczyka]. — Z. Libera: *Dzieło J.K. Prz. Hum.* 1960 nr 4, przedr. w: Z dziejów polonistyki warszawskiej. Wwa 1964 s. 11-21. — J. Pelc: *Outrodz. i Refor. w Polsce* 1960 [rec.: W wieku Reja i Stańczyka]. — S. Swirko: O doboru folklorystycznym J.K. *Teatr Lud.* 1960 nr 5. — S. Treugutt: J.K. Czwierć wieku na katedrze. *Prz. Kult.* 1960 nr 10. — W. Weintraub: O J.K. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 30. — J. Ziomek: *Pam. Lit.* 1960 z. 1 [rec.: W wieku Reja i Stańczyka]. — [Paralele. Wyd. 2.] S. Lichański: Literatura i folklor, *Orka* 1961 nr 49, przedr. w: *Kuszenie Hamleta*. Wwa 1965; M. Bokszczyński: *Ruch Lit.* 1962 nr 2. — J. Starnawski: Prof. J.K. studia o literaturze romantycznej. *Twórczość* 1962 nr 9 [rec.: W świecie romantycznym]. — M. Żmigrodzka: z pogranicza literatury i folkloru. *Twórczość* 1962 nr 3 [rec.: Paralele. Wyd. 2.]. — J. Detko: *Prz. Hum.* 1963 nr 6 [rec.: W krę-

gu wielkich realistów]. — S. Mackiewicz: Książka o 167 pisarzach i pisarkach polskich. *Kierunki* 1963 nr 47, przedr. w tegoż. Odeszli w zmięczeniu. Wwa 1968 [rec.: Neoromantyzm polski]. — [Romans polski wieku XVI:] J. Rytel: Z wydawnictw staropolskich. *Prz. Hum.* 1965 nr 4; S. Treugutt: Nauki naszego mistrza. *Nowe Książ.* 1963 nr 1. — [Neoromantyzm polski:] A. Hutnikiewicz. *Ruch Lit.* 1964 nr 4; T. Terlecki: „Neoromantyzm” czy „Młoda Polska”? *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 28. — Z. Libera. *Pam. Lit.* 1965 z. 2 [rec.: W kręgu wielkich realistów, W świecie romantycznym]. — D. Rudzka: Biografia uczonego. *Tyg. Kult.* 1965 nr 13. — S. Sandler. *Pam. Lit.* 1966 z. 1 [rec.: Neoromantyzm polski]. — [Henryka Sienkiewicza żywot i sprawy:] T. Jodelka-Burzecki: Piękna biografia Sienkiewicza. *Kultura* 1966 nr 25; A. Paluchowski. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 46; M. Danilewicz: Nowe spojrzenie na Sienkiewicza. *Na Antenie*, Monachium 1967 nr 46; J. Kapuscik: Sienkiewicz „w życiu prywatnym i publicznym”. *Twórczość* 1967 nr 5; Cz. Klak: Frapująca biografia Sienkiewicza. *Ruch Lit.* 1967 nr 2. — [Nauka o literaturze:] B. Kryda. *Polonistyka* 1967 nr 2; M. Giergielewicz. *Books Abroad*, Oklahoma 1968 vol. 42 nr 1. — S. Pigoń: J.K. Wzrost i wymiary. W: Literatura, komparatystyka, folklor. Wwa 1968, przedr. w tegoż: *Poprzez stulecia*. Wwa 1984. — J. Trzynadłowski. *Pam. Lit.* 1968 z. 2 [rec.: Nauka o literaturze]. — [Dzieje literatury polskiej:] T. Burrek: Historia literatury czy dezorientacja? *Twórczość* 1969 nr 9; T. Ulewicz: Nowe ujęcie syntetyczne „Dziejów literatury polskiej”. *Ruch Lit.* 1969 nr 6; J.W. Gomulicki: Nowy sen Epimenidesa. *Nowe Książ.* 1970 nr 2, przedr. w tegoż: *Zygakiem*. Wwa 1981; J. Nowak-Dłużewski: Księgi literackie narodu polskiego. *Zycie i Myśl* 1970 nr 3. — [Twórczość Henryka Sienkiewicza:] A. Bartoszewicz: Książka o Sienkiewiczu — dla wszystkich. *Ruch Lit.* 1971 nr 5; B. Faron: Twórczość Sienkiewicza. *Mtes. Lit.* 1971 nr 11; H. Markiewicz: Sienkiewicz i in. *Zycie Lit.* 1971 nr 30. — S. Dąbrowski: W sprawie „Nauki o literaturze” J.K. (próba fragmentarycznej dyskusji). *Zesz. Nauk UG. Pr. Hist.-lit.* 1972 z. 1. — [Sztuka słowa:] J.Z. Lichański: Rzecz o zjawiskach literackich. *Kultura* 1973 nr 23; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1974 nr 1/2. — S. Frybes: Dzieło i twórca. J.K. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1974. — E. Jankowski: Nasz prezes. J.K. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1976. — M. Kabata: Henryk Sienkiewicz — pisarz warszawski. *Nowe Książ.* 1976 nr 12 [rec.: Sienkiewicz w Warszawie]. — A. Lam: J.K. *Prz. Hum.* 1976 nr 8. — Z. Libera: J.K. *Polonistyka* 1976 nr 6. — H. Markiewicz: J.K. *Nauka Pol.* 1976 nr 11, przedr. w tegoż: *Pożegnania*. Kr. 1992. — E. Sawrymowicz: Wspomnienie o J.K. *Ruch Lit.* 1976 nr 6. — *Lit. Lud.* 1977 nr 3 [numer poświęcony J.K.; zawiera: I. Bukraba: W kręgu koncepcji bajkowniczych J.K.; J. Hajduk-Niżakowska: Refleksje nad systematyką bajki polskiej J.K.; Cz. Hernas: O założycielu „Literatury Ludowej”; D. Simonides: J.K. a śląska folklorystyka]. — R. Sulima: W kręgu myśli folklorystycznej J.K. *Lit. Lud.* 1977 nr 6, przedr. w tegoż: *Folklor i literatura*. Wyd. 2 uzupeł. i popraw. Wwa 1985. — Cz. Hernas: J.K. droga do folkloru. *Nowe Książ.* 1980 nr 18 [rec.: Szkice folklorystyczne]. — M. Bokszczyński: Z dziejów dwu syntez historii literatury. *Polonistyka* 1981 nr 2 [dot.: Dzieje literatury polskiej, Historia literatury polskiej]. — Cz. Hernas: „Ostatnia” książka J.K. *Nowe Książ.* 1981 nr 7 [rec.: W świecie bajki ludowej]. — P. Kowalski: Biografistyka J.K. — literaturoznawstwo legendotwórcze (na przykładzie studiów o Henryku Sienkiewiczu). W: *Literatura popularna, folklor, język*. T. 1, Kat. 1981. — K. Świerżowski: Związki J.K. ze śródlądziem i polonistyką krakowską. *Rocz. Kom. Hist.-lit. PAN. Oddz. w Krak.* 1981. — M. Bokszczyński: Nowe kompendium nauki o literaturze ludowej J.K. *Polonistyka* 1982 nr 4 [rec.: Szkice folklorystyczne]. — W. Kowalski: Z pogranicza nauki o literaturze i językoznawstwa. *Parentologia* J.K. *Prz. Hum.* 1982 nr 11. — E. Jankowski: J.K. (1892-1976); J. Starnawska: J.K. — laureatem lubelskiej nagrody naukowej 1934 roku. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1985. — M. Bokszczyński: J.K. — badacz i miłośnik twórczości Sienkiewicza. *Polonistyka* 1986 nr 9, przedr. w: *Prz. Hum.* 1987 nr 5 oraz w: *Sienkiewicz po latach*. Częstochowa 1990. — H. Kapelus: Droga folklorystyczna J.K. *Prz.*

Hum. 1987 nr 5. — E. Szonert: J.K. — Sienkiewiczolog. W teże: *Spotkania z Sienkiewiczem*. Wwa 1987. — S. Fita: Epoka J.K. W tegoż: *Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza 1886-1986*. Wr. 1990. — M. Bokszczyński: O J.K. *Ruch Lit.* 1992 nr 5. — O. Jędrzejczyk. *Ruch Lit.* 1993 nr 5 [rec.: Tradycje literackie polszczyzny]. — Ignis ardens. Julian Krzyżanowski: człowiek i uczyony. W: *Stulecie Urodzin*. Pod red. M. Bokszczyński Wwa: PIW 1993, 459 s. *Tow. Lit. im. A. Mickiewicza*. [Zawartość: Z. Libera: Słowo wstępne. — Ze wspomnień o człowieku: [tu wspomnienia autorów:] J. Pelc, M. Grabowska, S. Podlewski, K. Koźniowski, Cz. Hernas, W. Weintraub, J. Kulczycka-Saloni, S. Żółkiewski, R. Wojciechowski, M. Bokszczyński, A. Biernacki, J.R. Krzyżanowski. — Nad dziełem uczonego: T. Ulewicz: J.K. — syntetyk dziejów literackich polszczyzny; W. Weintraub: J.K. — badacz literatury staropolskiej; S. Treugutt: J.K. w świecie romantycznym; E. Jankowski: J.K. jako badacz literatury okresu pozytywizmu; A. Hutnikiewicz: J.K. wśród „poszukiwaczy absolutu”; J. Trzynadłowski: Teoretycznoliterackie idee J.K. Wspomnienia i refleksje; Z. Libera: Rola J.K. w badaniach nad społeczną literaturą; J. Kulczycka-Saloni: Sienkiewicz w oczach komparatysty; B. Koc: Reymont na warsztacie i w pobliżu warsztatu J.K.; B. Otwinowska: Edytorstwo staropolskie J.K.; M. Bokszczyński: Dzieło edytorskie J.K. — Pisarze doby nowszej; R. Górski: O folklorystyce J.K.; K. Wrocławski: J.K. zainteresowania folklorem słowiańskim; H. Kapelus: Dzieje katalogu bajek polskich J.K.; D. Buttler: O stylu naukowym prof. J.K.; S. Frybes: J.K. — prezes Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza] — Z. Libera: J.K. W setną rocznicę urodzin. *Prz. Hum.* 1993 nr 2. — A.Z. Makowiecki: Polonistyczne wyzwanie dla wnuka. *Prz. Hum.* 1993 nr 2. — J. Ślaski: Książka J.K. *Nowe Książ.* 1993 nr 4 [rec.: Tradycje literackie polszczyzny]. **B.D.**

KRZYŻAŃSKI Tadeusz

zob. WYRWA-KRZYŻAŃSKI Tadeusz

KUBACKI Waclaw 1907-1992

Pseud.: Dr Prot. Sowizdrzał; Veltro; Waclaw Szypszyna. Historyk literatury, krytyk literacki i teatralny, prozaik, dramaturg.

Urodzony 7 września 1907 w Nieszawie na Kujawach w rodzinie drobnomieszczańskiej; syn Jana Kubackiego i Marii z Pińkusów. Po wczesnej śmierci matki wychowywał go babka, niepiśmienna chłopka. W dzieciństwie wiele czasu spędzał na transportującej towary barce rzecznej, będącej własnością rodziny. W czasie I wojny światowej przebywał z rodziną w Rosji. Po powrocie do Polski uczęszczał do gimnazjów humanistycznych kolejno we Włocławku, w Sanoku i we Lwowie, gdzie w 1927 zdał maturę. W tymże roku debiutował wierszem pt. „Mary jesienne”, opublikowanym w dodatku *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* pt. *Kurier Literacko-Naukowy* (nr 314; podp. Waclaw Szypszyna); w piśmie tym drukował następnie artykuły i felietony do 1930 (także podp. Waclaw Szypszyna). Interesował się muzyką — śpiewał w chórach, uczył się grać na skrzypcach i fortepianie. W 1928 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Studiował nadto historię kultury wieków średnich i literatury rosyj-

skiej, uczył się sanskrytu. W 1932 debiutował jako krytyk polemiką z recenzją Stanisława Higiera, dotyczącą książki T. Boya-Zeleńskiego pt. „W Sorbonie i gdzie indziej”, zamieszczoną pt. „Jeszcze wiatrologia” w *Wiadomościach Literackich* (nr 28). W tymże roku uzyskał magisterium i otrzymał roczne stypendium Funduszu Kultury Narodowej, kontynuował w 1932/33 studia w Austrii i we Włoszech. Następnie po roku pracy w gimnazjum żeńskim w Częstochowie, poświęcił się pracy krytyczno-literackiej i naukowej. Recenzje i szkice literackie publikował m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1932-39), *Drodze* (1933-34), *Gazecie Polskiej* (1934-39), *Pionie* (1934-37) i *Nowej Książce* (w 1938-39 recenzje w dziale „Literatura piękna”). W 1934 ożenił się z Marią Danutą Rozkowską, polonistką. W 1937 uzyskał doktorat na UJ na podstawie pracy „Średniowieczne legendy franciszkańskie w Polsce”. Następnie przebywał jako korespondent i współpracownik *Wiadomości Literackich* w Europie Zachodniej (Szwajcaria, Włochy, Belgia, Francja, Niemcy). Przy tej sposobności uczęszczał m.in. na interesujące go wykłady uniwersyteckie w Paryżu i prowadził studia w bibliotekach. Latem 1939 wrócił do Polski. W okresie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Częstochowie, a od maja 1941 w Sobolewie pod Garwolinem, pracując jako buchalter, a następnie kierownik administracyjny w tartaku. W sierpniu 1944 wrócił do Częstochowy; wykładał tu na tajnych kursach Uniwersytetu Poznańskiego (UPozn.). Po zakończeniu wojny przyjechał w maju 1945 do Poznania, gdzie został adiunktem Seminarium Historii Literatury Polskiej UPozn. Poświęcił się głównie pracy naukowej, prowadząc studia przede wszystkim nad literaturą romantyczną. Jesienią 1945 habilitował się na podstawie pracy o III części „Dziadów” (wydana pt. „Arcydramat Mickiewicza”). Równocześnie brał czynny udział w życiu literackim i kulturalnym. Recenzje i artykuły zamieszczał w *Odrodzeniu* (1945-46), *Kuźnicy* (1947-49), *Nowinach Literackich* (w 1948 „Notatnik literacki”). W 1946-49 był prezesem Oddziału Poznańskiego ZZLP (od 1949 ZLP; w 1977 zrezygnował z członkostwa w ZLP). W 1947 pełnił funkcję naczelnika Wojewódzkiego Wydziału Kultury w Poznaniu. W tymże roku otrzymał nagrodę Wojewody Poznańskiego. W 1948 rozpoczął twórczość dramatopisarską, pisząc sztukę „Krzyk jarzębiny”. W 1948 był członkiem zespołu założycielskiego Instytutu Badań Literackich (IBL), a następnie do 1964 jego pracownikiem; w 1952-61 wchodził w skład Rady Naukowej IBL. W 1949 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego UPozn. W 1952 powierzono mu organizację Zespołowej Katedry Historii Literatury Polskiej na UPozn. Należał do komitetu redakcyjnego Wydania Narodowego

„Dzieł” A. Mickiewicza. W 1953 został przeniesiony na UJ w Krakowie na stanowisko kierownika Zespołowej Katedry Historii Literatury Polskiej UJ (funkcję tę pełnił do 1959). W 1953-68 był członkiem Komitetu Redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. Uprawiał krytykę teatralną, recenzje drukował m.in. w *Teatrze* (1952-56). W 1956 uzyskał stopień doktora nauk filologicznych na podstawie pracy „Żeglarz i pielgrzym”, w 1958 tytuł profesora zwyczajnego. Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę z wykładami bądź w celach badawczych, m.in. w 1955 w związku z Rokiem Mickiewicza do RFN i na Białoruś, w 1956 do Amsterdamu, w 1962 do Paryża, w 1963 do Włoch, w 1964 do RFN i Austrii, w 1966 do Francji, Włoch oraz do Gruzji. W 1966 został członkiem honorowym Deutsche Gesellschaft für Wirtschaftsaustausch mit Polen. W 1967 wycofał się z pracy dydaktycznej na UJ i do przejścia na emeryturę w 1973 był na urlopie bezpłatnym. Przeniósł się do Warszawy i skoncentrował na twórczości literackiej; w 1967 debiutował jako powieściopisarz utworem pt. „Smutna Wenecja”. W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1968 otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia w dziedzinie literatury oraz nagrodę Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego I stopnia. W 1971 był współzałożycielem i do 1972 redaktorem miesięcznika *Literatura na Świecie*. Kontynuował pracę literacką. Recenzje, artykuły, fragmenty dzienników drukował m.in. w *Życiu Warszawy* (1978-79), *Przeglądzie Tygodniowym* (1982-83; tu m.in. cykl „Notatki z lektury”), *Miesięczniku Literackim* (1984-87). Latem 1992 zamieszkał ponownie w Krakowie. Odznaczony Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1950), Krzyżem Komandorskim (1956) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1968) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 16 grudnia 1992 w Krakowie; pochowany w miejscowości Tropie nad Dunajcem (woj. nowosądeckie).

TWÓRCZOŚĆ

1. Krytyk i twórca. [Szkice literackie]. Łódź: W. Bąk 1948, 309 s.

Zawartość. Krytyk i twórca; Quasi una fantasia; Wobec krajo-brazu; Współzawodnictwo sztuk; Motyw Narcyza; Żywy Dante; Nad „Don Kichotem”; Pierwsze tomy Prousta po polsku; Mauriac; Uciekła mi przepióreczka [S. Zeromskiego]; Idolum thematis; Pod znakiem epiki [dot.: M. Dąbrowska; Ludzie stamtąd]; Proza Iwaszkiewicza.

2. Krzyk jarzębiny. Opowieść dramatyczna w 3 aktach. *Echo Teatr. i Muzycz.* 1948 nr 2, 1949 nr 3/4-5. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1949. Wyd. osob. [Wwa:] PIW 1949, 110 s. Przedr. zob. poz. 27.

Sztuka o Ludwiku Spitznaglu.

Adapt. radiowa: Adapt.: W. Maciejewski. Radio 1969.

3. Historia biblijna. [Utwór dramatyczny]. *Twórczość* 1949 nr 12 s. 84-99.

4. Paw i dziewczyna. Balet w 1 akcie. Libretto wg baśni B. Leśmiana oprac. ... Muz.: T. Szeliowski. Praprem. Wr. 1949.

Szkic libretta: Paw i dziewczyna. (Szkic do baletu wg „Dzanandy” B. Leśmiana, napisany jako propozycja literacka dla Tadeusza Szeliowskiego). *Zesz. Wroc.* 1949 nr 3/4 s. 50-51.

5. Pierwioski polskiego romantyzmu. [Szkice literackie]. Kr.: M. Kot 1949, 192 s.

Zawartość: Pierwioski polskiego romantyzmu; Ranieri Calzabigi pośrednik filomackich; „Zima miejska” [A. Mickiewicz]; „Oda do młodości” [A. Mickiewicz]; „Powrót taty” [A. Mickiewicz]; „Hymn na dzień Zwiastowania Najśw. Marii Panny” [A. Mickiewicz]; „Absolutum” Mickiewicza; Etyka i poetyka.

6. Tyrteizm Adama Mickiewicza. [Szkic]. Wwa 1949, 53 s. Kom. Obchodu 150-lecia Urodzin Adama Mickiewicza.

7. Kartki na wietrze. [Miniatury literackie]. Bydg.: Arkona 1950, 51 s. Wyd. nast. rozszerz. Wwa: Czyt. 1969, 75 s.

8. Arcydramat Mickiewicza. Studia nad 3 cz. „Dziadów”. Kr.: M. Kot 1951, 244 s.

9. „Monachomachia” przed sądem potomności. [Rozprawa]. Wwa: KiW 1951, 80 s. Praca wykonana na zlecenie IBL.

10. Palmira i Babilon. [Rozprawa]. Wr.: Ossol. 1951, 80 s. IBL.

Dot.: A. Puszkina: Jeździec miedziany; A. Mickiewicz: Dziady. Cz. III.

11. Żeglarz i pielgrzym. [Studia nad A. Mickiewiczem]. Wwa: Czyt. 1954, 313 s. Praca wykonana na zlecenie IBL PAN.

Zawartość: Żeglarz; Legenda o rzymskim pielgrzymie; O stylu biblijnym „Książki narodu i pielgrzymstwa polskiego”.

12. Jakobińskie gniazdo. Sztuka z insurekcji warszawskiej w 6 obrazach. Wwa: Czyt. 1955, 94 s. Przedr. zob. poz. 27.

13. Rzymska wiosna. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Bydg., T. Ziemi Pomor. 1955. Wyd. Wwa: Czyt. 1955, 77 s. Przedr. zob. poz. 27.

Dot. okresu życia A. Mickiewicza, kiedy organizował Legion – Zastęp Polski.

Przeł. ros.: Rimskaia vesna ili poslednaja ljubov'. [Przeł.] M. Żivov. Moskva 1957.

14. Adam Mickiewicz – człowiek i dzieło. *Nauka Pol.* 1956 nr 2/3 s. 3-19. Wyd. osob. Kr.: PWN 1966, 33 s. PAN. Oddz. w Kr. Przedr. zob. poz. 21. Przeł. ang.: Adam Mickiewicz. The man and his work. *The Review of the Polish Academy of Sciences* 1956 nr 2/3, – niem.: Adam Mickiewicz. Mensch und Werk. *Zeitschrift für Slavistik*. Berlin 1961 nr 1, – ros.: Adam Mickiewicz – čelovek i tvorčestvo. *Žurnal Polskoj Akademii Nauk* 1956 z. 2/3.

15. O Mickiewiczu do przyjaciół niemieckich. [Szkic]. Powst. ok. 1956.

Przeł. niem.: Über Mickiewicz an die deutschen Freunde. Warschau 1956.

16. Amiel. (Fantazja biblijna w 4 aktach). *Dialog* 1957 nr 4 s. 5-31. Przedr. zob. poz. 27.

17. Na scenie. Wwa: WAI F 1962, 228 s.

Wybór recenzji teatr. druk. w prasie w 1939-1962.

18. Lata terminowania. Szkice literackie 1932-1962. Kr.: WL 1963, 487 s.

Zawiera m.in. większe szkice: Próba autobiografii; Twórczość Knuta Hamsuna; Poezje Flukowskiego; Sprawa Brzozowskiego; Pierwsze tomy Prousta po polsku; „Historia literatury polskiej” [T. Grabowskiego]; Na temat ferdydurkizmu; Corpus Przybyszewscianum [dot.: S. Przybyszewski; Listy. T. 1-2]; Pod znakiem epiki [poz. 1]; Wczesny literackie [dot. Woltera]; Proza Iwaszkiewicza [poz. 1]; Uwagi nad poetyką „Pana Tadeusza”, Motyw Narcyza [poz. 1]; Komentarz do Leśmiana; Teżca blasków promienista [dot.: J. Słowacki; Smutno mi Boże!; Kornelia-Bobrowa [dot.: Z. Krasziński; Irydion]; Wenecka oktawa w „Beniowskim”; Paralela misteryjna. (Mikołaj z Wilkowiecka – Jan Kasprówek).

19. Twórczość Feliksa Bernatowicza. Wr.: Ossol. 1964, 139 s. PAN. Oddz. w Kr. Przedr. zob. poz. 21.

20. W wyobraźni. [Szkice]. Wwa: WAI F 1964, 229 s.

Zawartość: Przedmowa. – „Młodość Violeny” [P. Claudel]; „Odprawa posłów greckich” [J. Kochanowski]; „Uciekla mi przepióreczka” [poz. 1]; Na marginesie „Świętoszka” [Moliere]; „Ruchome piaski” [P. Chojnowski]; Otello [W. Shakespeare’a]; Zwierzenia autorskie: 1. „Krzyk jarzębiny” [dot. poz. 2], 2. „Jakobińskie gniazdo” [dot. poz. 12], 3. „Rzymska wiosna” [dot. poz. 13]; „Balladyna” – królowa polskich ballad; „Lilla Weneda” [J. Słowacki]; Leonard – wielki mistrz sabatów rewolucji [dot.: Z. Krasziński; Nie-Boska komedia]; Kordian na wariackich papierach [dot. wyst. dramatu Słowackiego w reż. J. Grotowskiego w T. 13 Rzędów w Opolu]; Słowacki – Zabłocki; „Wielka komedia” Słowackiego [Fantazja].

21. Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934-1964. Kr.: WL 1966, 422 s.

Zawartość: Adam Mickiewicz. Człowiek i dzieło [poz. 14]; Twórczość Feliksa Bernatowicza [poz. 19]; „Powieść ukraińska” Antoniego Malczewskiego; Ludowe powieści J. I. Kraszewskiego; Opowieść z paryskiego bruku; Gawęda o Syrokomli; Taras Szewczenko wobec polskiego romantyzmu; Heine i Polska; Z warsztatu edytora; Nowa edycja „Balladyny” [J. Słowacki]; Nad rękopisem „Marii” [A. Malczewskiego]; Zeromski a legendy średniowiecza [dot.: Wiatr od morza]. Przeł. niem. art. Heine i Polska: *Heine-Jahrbuch*. Hamburg 1965.

22. Smutna Wenecja. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 211 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1971.

Przeł. bułg.: T’zna Venecija. [Przeł.] S. Slichev. Sofija 1970, – litew.: Ludnoji Venecija. [Przeł.] V. Kvietauskas. Vilnius 1972, – niem.: Abschied von Venedig. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1971, – ros.: Grustnaja Venecija. [Przeł.] V. Raskovskaja. Moskva 1972, – rum.: Trista Venetie. [Przeł.] R. Ciocan Ivañescu. București 1974, – słowac.: Smutné Benátky. [Przeł.] J. Gerbóc. Bratislava [1974], – węgier.: Szomoró Velence. [Przeł.] E. Kovács. Budapest 1973. Adapt. radiowa: Adapt.: K. Targosz. Radio 1970.

Wyd. osob. fragm.: Smutna Wenecja. Rozdział 12. [B.m.w.] 1969, 11 s.

23. Malwy na Kaukazie. Wwa: Czyt. 1969, 421 s. Zawiera szkice literackie z podróży: I. Rozważania wstępne; II. W Gruzji i Armenii; III. Jubileusz Szoty Rustawelogo; IV. Półksiężyc nad Dagestanem; V. Niebieskie fale Kaspijskiego Morza; VI. Zamknięcie. Dyplom *Nowych Książek* za najciekawszą książkę r. 1969.

24. Koncert na orkiestrę. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 317 s.

Przekł. czes.: Koncert pro orchestr. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1972.

25. Tragedia Achillesa. (W swobodnej formie antycznej). [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 5 s. 7-29. Przedr. zob. poz. 27.

26. Dziennik. [1944-1968].

[1]. Dziennik 1944-1958. Wwa: Czyt. 1971, 461 s.

[2]. Dziennik 1959-1965. Wwa: PIW 1974, 309 s.

[3]. Dziennik. (1966-1968). Wwa: PIW 1990, 188 s.

Częściowo drukowany wcześniej w prasie.

27. Tragedia Achillesa oraz inne próby dramatyczne. Pozn.: WP 1972, 340 s.

Zawartość: Krzyk jarzebnicy [poz. 2]; Amiel [poz. 16]; Jakobińskie gniazdo [poz. 12]; Rzymska wiosna [poz. 13]; Tragedia Achillesa [poz. 25].

28. Sen nocy letniej. [Powieść]. Pozn.: WP 1974, 220 s.

29. Z Mickiewiczem na Krymie. Wwa: PIW 1977, 394 s.

Studium dot. „Sonetów Krymskich”.

30. Temat z wariacjami. [Powieść]. Wwa: PIW 1982, 294 s.

31. Człowiek i świat. [Wiersze]. Wwa: KAW 1988, 117 s.

Korespondencja

1. Listy poetów ze zbioru Wacława Kubackiego. Wwa: C&S 1993, 173 s.

Korespondencja do W.K.

Szkice i rozprawy w czasopismach oraz książkach zbiorowych, m.in.: Dramat romantyczny. *Pam. Lit.* 1950 t. 41 s. 373-407, przedr. w: *Genologia polska*. Wwa 1983. — Realizm krytyczny w twórczości Bolesława Prusa; Aleksander Świętochowski. W: *Pozytywizm*. Cz. 1 Wr. 1950 s. 1-72; 117-125. — „Pieszy robotnik”. (Filologiczny spór „W Ostatniej Instancji”). *Pam. Lit.* 1957 z. 4 s. 353-391 [dot.: A. Mickiewicz: *Dziady*. Cz. I]. — Wątpliwy awans szewca. O balladzie Mickiewicza „Pani Twardowska”; O powojennych wydaniach dzieł Adama Mickiewicza. W: *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej*. Kat. 1958 s. 217-254; 433-450. — Das Werk Juliusz Słowacki und

seine Bedeutung für die polnische Literatur. *Zeitschrift für Slawistik*, Berlin 1959 nr 4 s. 545-564. — Religia smutku. *Prz. Hum.* 1960 nr 4 s. 13-48 [dot.: J. Słowacki: Hymn o zachodzie słońca]. — Do matki Polki. *Prz. Hum.* 1961 nr 3 s. 10-46 [A. Mickiewicz]. — Z zagadnień języka Mickiewicza. (Poprawki historycznoliterackie). *Pam. Lit.* 1961 z. 3 s. 109-149, polem.: K. Górski. *Tamże* 1962 nr 1. — Z Mickiewiczowskiej palestry. *Pam. Lit.* 1962 nr 1 s. 113-142 [dot. staropolskiej terminologii sądowej u A. Mickiewicza]. — Z dziejów sławy [V.] Alfieri. *Mick. Uj* 1963 nr 59 s. 93-114. — Torquato Tasso nel romanticismo polacco. W: *Venezia e la Polonia nei secoli dal XVII al XIX. Venezia 1965* s. 261-273. — Zygmunt Krasiński — der Dichter der Ruinen. W: *Orbis Scriptus*. München 1966 s. 457-467, przedr. *Mickiewicz-Blätter*, Heidelberg 1967 nr 43/35 s. 11-22. — Oda do Nowych Argonautów. *Prz. Hum.* 1975 nr 1 s. 1-24 [dot.: A. Mickiewicz: Już się z pogodnych niebios]. — Niebo i ziemia. *Prz. Hum.* 1977 nr 7/8 s. 19-48 [dot.: A. Mickiewicz: Pan Tadeusz]. — Kołęda Franciszka Karpińskiego. *Ruch Lit.* 1978 nr 1 s. 31-44 [dot.: Bóg się rodzi]. — Siedem bagatel krytycznych. *Poezja* 1985 nr 11 s. 42-54. — Julian Apostata w „Nie-Boskiej Komedi”. *Poezja* 1986 nr 9 s. 36-54 [Z. Krasińskiego]. — Piekło w perspektywie historycznej. *Mies. Lit.* 1986 nr 7 s. 56-70, nr 8 s. 46-59. — Alla breve. *Poezja* 1987 nr 10 s. 43-55. — „Do M ...”. (Realia kulturalne, językowe i literackie). *Prz. Hum.* 1987 nr 11 s. 1-35 [A. Mickiewicz]. — Mity, misteria, tragedie. Cz. 1-2. *Mies. Lit.* 1987 nr 7/8 s. 63-72, nr 9 s. 60-72. — Mieszaniny językowe i literackie. *Por. Jęz.* 1992 z. 2 s. 119-128.

Nadto w archiwum córki W.K., D. Kubackiej-Jasieckiej: *Rapularz literacki*. — *Suita śródziemnomorska*. Cz. 1. W znaku Ryb. [Powieść; planowana cz. 2 i 3 nie powstały].

Prace redakcyjne

1. I. Krasicki: *Monachomachia; Antymonachomachia*. Oprac. i wstęp ... Wwa: KiW 1951, XVI, 87 s.

2. A. Świętochowski: *Pisma wybrane*. [Wybór i wstęp] ... T. 1-2. Wwa: PIW 1951, 268 + 361 s.

3. J. Słowacki: *Balladyna*. Oprac. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1955, 453 s. Nagroda PAN w 1956.

4. K. Iłakowiczówna: *Wybór wierszy*. Wyboru dokonał ... Wwa: PIW 1956, 351 s.

5. A. Malczewski: *Maria*. Powieść ukraińska. Wwa: PIW 1956, 196 s.

6. W. Syrokomla: *Wybór poezji*. Oprac. i wstępem opatrzyl ... Wwa: LSW 1957, 610 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1961.

7. Z. Krasieński: Irydion. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1967, CXLIX, 260 s. BN I, 42.

8. W. Syrokomla: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1973, 126 s.

9. F. Bernatowicz: Powódź. Wstęp, tekst opowieści i przyp. oprac. ... Łomża: Łomżyńskie Tow. Nauk. 1986, 44 s. Łomżyńskie Tow. Nauk. im. Wa-gów, Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, inf. rodziny 1995. — W. Kubacki: Próba autobiografii. W tegoż: Lata terminowania. Kr. 1963. — Wywiady: Owoce pogranicza. Rozm. Z. Taranienko. *Argumenty* 1970 nr 31; Uroda to wielorakość. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1971 nr 28.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (Sz. Gąssowski).

A. Hutnikiewicz: Tom esseyów W.K. *Dzisiaj i Jutro* 1948 nr 46 [rec.: Krytyk i twórca]. — E. Csató: Romantyczność i realizm. *Odrodzenie* 1949 nr 20 [rec.: Krzyk jarzębiny]. — [Krytyk i twórca]: H. Markiewicz: Od Dantego do Iwaszkiewicza. *Twórczość* 1949 nr 4; A. Sandauer. *Odrodzenie* 1949 nr 26. — [Pierwiosni polskiego romantyzmu.] S. Podhorska-Okołów: Pierwiosni czy nieśmiertelniki? *Odrodzenie* 1949 nr 38; S. Żółkiewski *Kuźnica* 1949 nr 35. — J. Wotoszynowski: Grona gniewu. *Teatr* 1949 nr 4 [rec.: Krzyk jarzębiny]. — M. Janion: Współczesna postępową wiedza o Mickiewcu. *Pam. Lit.* 1951 nr 2 [dot.: Pierwiosni polskiego romantyzmu; Tyrtelizm Adama Mickiewicza]. — R. Matuszewski: Na drogach krytyki. W tegoż: Literatura na przełomie. Wwa 1951 [rec.: Krytyk i twórca]. — T. Mikulski. *Zesz. Wroc.* 1952 nr 1 [rec.: „Monachomachia” przed sądem potomności]. — S. Treugott. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4 [rec.: Arcydrat Mickiewicza]. — A. Polewka: „Niewinna igraszka”. *Życie Lit.* 1954 nr 40 [rec.: „Monachomachia” przed sądem potomności]. — J. Koenig. *Rocz. Lit.* 1955 wyd. 1956 [rec.: Rzymska wiosna]. — R. Przybylski: Nad „Balladyna” i „Maria”. *Życie Lit.* 1956 nr 44 [rec. wyd. utworów J. Słowackiego i A. Maltzewskiego]. — J. Szczawiej: Krzyk jarzębiny. W tegoż: Owoce dobrego i złego. Wwa 1959. — [Ina scenie:] L. Flaszyn: Teatr w oczach polonisty. *Współczesność* 1963 nr 14; A. Grodzicki. *Nowe Książ.* 1963 nr 7. — H. Kirchner. *Pam. Lit.* 1964 z. 4 [rec.: Lata terminowania]. — A. Klimowicz: Stary znajomy — Bernatowicz. *Nowe Książ.* 1964 nr 12 [rec.: Twórczość Feliksa Bernatowicza]. — [Lata terminowania:] W. Maciąg: Płodne lata terminowania. *Twórczość* 1964 nr 11; J. Przyboś: K. eseista. *Kultura* 1964 nr 19; K. Wyka: Lata (wspólnego) terminowania. *Wiadraki* 1964 nr 4. — J. Maślanka. *Ruch Lit.* 1965 nr 40 [rec.: Twórczość Feliksa Bernatowicza]. — [W wyobraźni:] L. Eustachiewicz: Dwie książki K. *Dialog* 1965 nr 7 [dot. też: Na scenie]; M. Sienkiewicz: Teatr oglądany ... *Życie Lit.* 1965 nr 23. — Z. Libera: Renesansowy wzorzec humanisty. *Nowe Książ.* 1966 nr 14 [rec.: Poezja i proza]. — M. Sienkiewicz: Pisarstwo; W.K. *Życie Lit.* 1966 nr 26. — [Smutna Wenecja:] W. Maciąg: Eseistyka i powieść. *Twórczość* 1967 nr 11; S. Zieliński: Miłość z dobrym apetytem. *Kultura* 1967 nr 40, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Nr 4. Wwa 1971; M. Czerwiński: K. obrachunki klerkowskie. *Nowe Książ.* 1968 nr 15; H. Kirchner: Wenecja, arko ... *Mies. Lit.* 1968 nr 2; J. Rohoziński. W: Proza, poezja 1967. Wwa 1986. — J. Rohoziński. W.K. *Tyg. Kult.* 1968 nr 30. — A. Urbańczyk. W. K. *Życie Lit.* 1968 nr 30. — A. Gronczewski: Uroda pogranicza. *Poezja* 1969 nr 11 [rec.: Malwy na Kaukazie]. — J. Kapuściak: Proza poetycka W.K. *Kultura* 1969 nr 39 [rec.: Kartki na wietrze]. — [Malwy na Kaukazie:] L. Sokół: Kartki i krajobrazy. *Nowe Książ.* 1969 nr 13 [dot. też: Kartki na wietrze]; J. Susul. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 37; S. Zieliński: Bardzo ładne malwy. *Kultura* 1969 nr 18; M. Komar: Utopie pięknych zdań. *Twórczość* 1970 nr 1 [dot. też: Kartki na wietrze]. — [Koncert na orkiestrze:] J.M. Maciejewski: Wezwa-

nie. *Mies. Lit.* 1970 nr 12; J. Wegner: Tajemnice sztuki. *Współczesność* 1970 nr 17; J. Zatorski: Smakowanie świata. *Kierunki* 1970 nr 47. — [Dziennik:] K. Górski. *Życie Lit.* 1972 nr 5 [za l. 1944-1958]; T. Burek: Dziennik nie straconych złudeń. *Twórczość* 1975 nr 9, przedr. w tegoż: Żądnych marzeń. Londyn 1987, toż Wwa 1989; J. Ziomek: Strzeż się diarysty. *Teksty* 1975 nr 5. — [Z Mickiewiczem na Krymie:] B. Depart: Podróż z arcydziełem. *Życie Lit.* 1977 nr 37; J. Zacharska. *Prz. Hum.* 1977 nr 11. — J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1974 wyd. 1977 [rec.: Dzienniki 1959-1965]. — [Z Mickiewiczem na Krymie:] T. Eekman. *Slavic Review*, Nowy Jork 1978 nr 1; M. Dermalowicz. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick* 1977 wyd. 1979; J. Tuczyński. *Pam. Lit.* 1979 z. 3; M. Kwaśny: „Nie ze mną trzeba być”. *Ruch Lit.* 1980 nr 6; M. Kwaśny: Orientalizm „Sonetów krymskich” w najnowszych ujęciach. *Pam. Lit.* 1981 z. 2. — A. Gronczewski: Rajskie plenery. *Mies. Lit.* 1988 nr 10 [dot.: Człowiek i świat]. — Z. Biernkowski: Klerk. *Wokanda* 1991 nr 29. — F. Ziejka: W.K. *Ruch Lit.* 1993 nr 3.

A.Sz.

KUBIAK Tadeusz 1924-1979

Pseud.: T.K.; Tadeusz Rawicz.

Poeta, satyryk, autor utworów dla dzieci i młodzieży, słuchowisk radiowych, tekstów piosenek.

Urodzony 16 maja 1924 w Warszawie w rodzinie nauczycielskiej; syn Franciszka Kubiaka i Cecylii z Damięckich; brat eseisty i tłumacza Zygmunta Kubiaka. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie oraz do Gimnazjum Ziemi Kujawskiej we Włocławku. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych. Brał udział w pracy konspiracyjnej w szeregach Związku Walki Zbrojnej, a potem AK. Był przez pewien czas uczniem Szkoły Budowlanej. Założył w 1943 wraz z kolegami pismo konspiracyjne *Jutro Poezji*, na którego łamach debiutował wierszami pt. „Hej! Kwiatami”, „Ludzie bezdomni” i „Nam trzeba umieć!” (nr 1; podp. Tadeusz Rawicz). Po zakończeniu wojny zdał maturę w gimnazjum w Ostrowcu Świętokrzyskim i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Został członkiem Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. W 1945-46 był członkiem grupy literackiej Zespół Młodych „Inaczej”. W 1946 pracował w redakcji *Żołnierza Polskiego* w Krakowie; z piśmie tym współpracował stale do 1957. W styczniu 1947 przeniósł się do Warszawy, gdzie kontynuował studia na Uniwersytecie Warszawskim i pracował w redakcjach czasopism *Pokolenia* oraz *Po prostu*. Zawarł związek małżeński z Danutą Szymańską. Od 1948 pracował w redakcji poetyckiej *Polskiego Radia*; był autorem licznych słuchowisk, adaptacji radiowych oraz Radiowego *Kabaretu Poezji*. Od 1949 był członkiem ZLP. Rozwijał twórczość poetycką, podjął także pracę przekładową z języka rosyjskiego, a potem serbsko-chorwackiego; pisał utwory dla dzieci i młodzieży; publikował m.in. w *Nowej Kulturze* (1950-63), *Życiu*

K

Literackim (od 1951), *Przeglądzie Kulturalnym* (1952-58), *Świecie* (1952-69), *Kulturze* (od 1963), *Tygodniku Kulturalnym* (od 1971), *Expressie Wieczornym* (od 1977), a utwory dla dzieci przede wszystkim w *Płomyczku* (od 1953/54). Był autorem tekstów piosenek. Otrzymał nagrodę ZLP (1950), nagrodę ZAiKS-u i Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową (1963), nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość poetycką i popularyzację poezji (1975), nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży (1978). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Zmarł 3 czerwca 1979 w czasie pobytu w Topoli (pod Belgradem); pochowany na Cmentarzu Komunalnym na Powązkach w Warszawie. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Eskadra; Gałązka rozmarynu. [Wiersze]. Ostrowiec [Świętokrzyski 1944], 35 s.
Wyd. konspir.; druk anonim.

2. Słowa pod żaglem. [Wiersze]. Wwa: Tow. Uniw. Robotniczych 1947, 72 s.

3. Żołnierze i robotnicy. [Wiersze]. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 29 s.

4. Człowiek jest blisko. [Wiersze]. Wwa: KiW 1949, 76 s.

Zawiera m.in. cykl: Pisane w gniewie; Ja jestem wśród tych, – Rzecz o trasie W-Z [poz. 5]; But Generała. (Poemat o Generale Świerczewskim).

5. Rzecz o trasie W-Z. [Poemat]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 15 s.

6. Ballady i pieśni. Wwa: Czyt. 1950, 67 s.

7. Serce partii. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1951, 33 s.

8. Wśród ludzi. [Wiersze]. [Wwa:] Czyt. 1952, 131 s.

9. Miłość prawdziwa. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1954, 86 s.

10. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1954, 261 s.

11. Żołnierze. Poemat. Wwa: Iskry 1954, 100 s.

12. Pierścienie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 87 s.

13. Cień ziemi. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1958, 126 s.

Cykle: Do widzenia, różo; Złote i czarne; Miasteczko pod księżycem; Pod samym niebem; Z dna; Tematy.

14. Piękna podróż. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1959 [właśc. 1958], 49 s.

15. Trędowaty u wrót raj. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 105 s.

16. Zdjęcie maski. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 135 s.

17. Fantasmagorie. Album poetycki. Wwa: Czyt. 1961, 206 s.

18. Kto z was mieszka w tych miasteczkach? [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1961, [20] k.

19. Niby na niby. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1961, 56 s.

20. Pawie wiersze. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1961, [20] k.

21. Krotchwile miłosne. [Utwór dramatyczny; współaut.:] E. Fiszer, Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1962.

22. W skórze wesołego diabła. [Satyry]. Wwa: Iskry 1963, 86 s.

23. Ikaryjskie morze. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 76 s.

24. Taka sobie muzyka. [Wiersze dla dzieci]. [Wwa:] NK 1964, 32 s.

25. Opisanie człowieka. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1966, 45 s.

Adapt. teatr.: Wyst. Koszalin, T. Rondo 1968.

26. Piąta twarz Światowida. [Wiersze]. Wwa: LSW 1966, 75 s.

27. Los wielokrotny. [Wiersze]. Wwa: PIW 1968, 71 s.

28. Tańczące konie. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 65 s.

29. Kraina pierwsza. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 100 s.

30. Ukrzyżowany na wiatraku. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1970, 114 s.

Zawartość: O, Don Kichocie. – [Cykle:] Natura tak mnie stworzyła, z popędu natury; Nic nie zawodzi bardziej niż sąd własny; Niczego nie napiszesz, poszukując nowości; Gdybyś miał ciało wedle cnoty, nie zyłbyś na tym świecie; Doświadczenie dowiodło, że kto nigdy nie ufa, będzie oszukany.

31. Ptaki mówią po polsku. [Wiersze dla dzieci; współaut.:] Cz. Janczarski. Wwa: Ruch 1971, 57 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Adapt. radiowa: Radio 1973.

32. Wesoły deszcz. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1971, [20] k.

33. Wiersze na dzień dobry. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1971, [20] k.

34. Wierzyby polskie. [Wiersze]. Wwa: MON 1971, 61 s.

Adapt. radiowa: Radio 1972.

35. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1971, 285 s.

36. List do Warszawy. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1973, 39 s. Wyd. 2 tamże 1977.

37. Wiersze i obrazy. [Wstęp] ... Wwa: Arkady 1973, 61 s.

38. Wzajemność. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1974, 140 s.

39. Nasz powszedni. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1976, 65 s.

40. Śmiejemy się! [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1976, 48 s.

41. Od słowa do słowa. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1978, 106 s.

42. Wiersze wybrane 1946-1976. Wwa: Czyt. 1978, 293 s.

43. Bieżnie w słońce wiodą. [Wiersze]. Wwa: KAW 1979, 46 s.

44. Za wschodzącym słońcem. [Wiersze]. Wwa: MON 1979, 61 s.

45. Przypomnienia wiosenne 1978-1979. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 71 s.

46. Śpiewam ptakom. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: KAW 1981, [36] s.

47. Pisanie pamiętnika. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1982, 81 s.

48. Ta srebrna dziewczyna. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1982, 55 s.

Adapt. radiowa: Radio 1977.

49. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac.: K. Pieńkosz. Wwa: LSW 1983, 148 s.

50. Kolorowy spacer. [Wiersze]. Wwa: KAW 1985, 33 s.

51. Moje marzenia. [Wiersze]. Wwa: KAW 1986, [48] s.

Tytuł tylko na okł.

52. Prawie piosenka, prawie muzyka. [Wiersze dla dzieci]. [Wybór:] H. Dobrowolska. Wwa: NK 1990, [32] s.

Nadto drobne książeczki dla dzieci wydawane w większości przez Naszą Księgarnię, Ruch i Krajową Agencję Wydawniczą.

Wybór wierszy dla dzieci w przekł. ros.: Zolotoj sverčok. [Przeł.] Ju. Vronskij. Moskwa 1983.

Słuchowiska radiowe i audycje literackie, m.in.: Inna młodość. Radio 1952. — Wielki bieg. [Współaut.:] S. Ziembicki. Radio 1955. — Daleka droga. Radio 1966. — Nie tylko u Fukiera. Radio 1966. — Siódme nie kradnij! [Współaut.:] E. Fiszer. Radio 1966. — Siódme piętro. [Współaut.:] E. Fiszer. Radio 1966. — Czy sniły się wam kiedyś nie istniejące miasta. Radio 1967. — Dzień dobry — Panie Pawle! Radio 1967. — Szcześnie w podróży. [Współaut.:] E. Fiszer. Radio 1967. — Taki los. [Wodewil; współaut.:] E. Fiszer. Radio 1967. — Agnieszka i lew. Radio 1968. — Halo! Mówi się! (Kabaret poetycki). Radio 1968. — Na ślub. [Współaut.:] J. Głowacki. Radio 1968. — Odyseja we mgle biur okre-

towych. (Kabaret poetycki). [Współaut.:] J. Gałkowski. Radio 1968. — Proszę o przyjemny wyraz twarzy. Radio 1968. — Gdyby ciocia ... czyli uroki i przekleństwa domysłów. [Kabaret literacki; współaut.:] K. Wodnicka. Radio 1969. — Borem, lasem ... czyli polska pieśń rycerska. Radio 1969. — [W cyklu Radiowy Kabaret Poezji:] Ars longa, vita brevis. Radio 1970; Piękne Panie i panienki. Radio 1970; Le sac de voyage, czyli podróżna torba. Radio 1970; Jak w beczce Diogenesa. Radio 1971; W starych nutach diabeł pali. Radio 1971; Znaki szczególne. Radio 1971. — Dialogi o ojczyźnie. Radio 1971. — Rodzynki w koszyku. [Współaut.:] K. Wodnicka. Radio 1974. — Było to w maju. Radio 1975. — Słuchając skrzypiec. Radio 1976.

Wydania tekstów piosenek z nutami: Od Różana trakt. [Muz.:] A. Gradstein. [Współwyd. z:] J. Zagórski: Zielona brzoźka. Wwa: Czyt. 1949, 4 s. Wyd. oddzielne. [Kr.:] PWM 1951. — Czołgiści. Muz.: A. Gradstein. [Wwa:] MON 1951, [2] k. — Latarnie warszawskie. Muz.: W. Szpilman. [Wwa:] Czyt. 1951, 4 s. — Na zielonych bukach. Muz.: J. Ekier. [Kr.:] PWM 1951, [2] k. — Piosenka ma. Muz.: H. Swolkień. [Wwa:] Czyt. 1951, 4 s. Wyd. nast. tamże 1953. — Po zielonym moście. [Muz.:] W. Rudziński. [Kr.:] PWM 1951, 5 s. — Pokój! Mir! Frieden! Paix! [Muz.:] E. Olearczyk. Wwa: Czyt. 1951, 4 s. — Piosenka o przyjaźni. Tango. [Muz.:] W. Szpilman. [Wwa:] Czyt. 1953, [2] k. — Spotkanie z Warszawą. Piosenka-walcyk z filmu „Ślubujemy”. [Muz.:] A. Gradstein. [Wwa:] Czyt. 1953, 6 s. Wyd. nast. współwyd. z: R. Sadowski: Spacer wieczorny. Tango. [Kr.:] PWM 1954, 35 k. — Z wszystkich bliskich miast. [Muz.:] J. Gert. [Wwa:] Czyt. 1953, [1] k. Wyd. nast. tamże 1953; Kr.: PWM 1954. — Gdy zaświecą latarenki. Piosenka-walcyk. [Muz.:] A. Markowski. [Kr.:] PWM 1954, 5 s. — Piosenka marienszacka. Tango. Muz.: W. Szpilman. Kr.: PWM 1954, 3 s. Wyd. 2 tamże 1954. — Ptaku srebrnopióry. Slow-fox. [Muz.:] W. Szpilman. [Współwyd. z:] K. Winkler: Czego nam do szczęścia trzeba. [Muz.:] E. Żuk. [Kr.:] PWM 1955, 18 k. — Walc piaskarzy. [Muz.:] J. Różewicz. Kr.: PWM 1955, 3 s. — Czerwona czapeczka. Walcyk. [Muz.:] A. Markiewicz. [Współwyd. z:] R. Sadowski: Złoty pierścionek. [Muz.:] J. Wasowski. Kr.: PWM 1961, [4] k. — Baloniki. [Muz.:] A. Markiewicz, T. Suchocki. [Współwyd. z:] W. Ściśłowski: Tęsknię znów. [Muz.:] F. Nowak. Kr.: PWM 1963, 8 k. — Bo młodość to miłość. [Muz.:] A. Szaliński. [Współwyd. z:] A. Międzyrzeczki: Domator. [Muz.:] K. Sadowski. Wwa: CPARA 1964, [13] k. — Depesza. [Muz.:] A. Bloch. Kr.: PWM 1964, 21 s. Wyd. 2 tamże 1977. — Choć droga daleka. [Muz.:] Z. Nowacki. [Współwyd. z:] J. Bocheński A. Hosper: Żołnierska piosenka. [Muz.:] M. Radzik. Wwa: Zarząd Kultury

i Oświaty Gł. Zarząd Polity. Wojska Pol. 1965, XVI s. — Nie wiemy nic o sobie. Slow-fox. [Współaut.:] J. Głowacki. [Muz.:] A. Markowski. [Współwyd. z:] Z. Kaszkur: *Mój cały świat. Tango*. [Muz.:] R. Żyliński. Wwa: WAiF 1966, 12 k. — *Liryczna oda do Warszawy*. [Muz.:] S. Prószyński. [B.m.w.] 1976, 8 s. Wyd. nast. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr 1978. — *Tango z tamtych dni*. Muz.: A. Krauzowicz. [Współwyd. z:] A. Kuryło: *Z tobą świat nie ma wad*. Muz.: J. Szczygieł. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1977, 5 składek. — *Wyzwolenie Warszawa*. [Muz.:] M. Zawadzki. Wwa: Pol. Związek Chórów i Orkiestr, [4] k. Wyd. nast. tamże 1980. — *Zaproszenie na kawę*. Muz.: M. Janicz. [Współwyd. z:] J. Emir i J. Sęk: *Niepewna miłość*. Muz.: B. Konowski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1980, 5 składek. — [Dwie] 2 pieśni. [Muz.:] A. Bloch. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1981, 14 s. — *Taka sobie muzyka. Cykl pieśni na sopran i orkiestrę*. Kr.: PWM [1983], 76 s.

Przekłady

1. Czary-mary nie do wiary. Przel. z serb.-chorw.: ..., B. Čirić. Rijeka: Otokar Keršovani [1963], [16] s.

Utwory anonim.

2. J. Jovanović Zmaj: *Jaki piękny świat*. Tłum.: ..., B. Čirić. Wybór i post.: B. Čirić. Wwa: KAW 1982, 36 s. Wyd. 2 tamże 1983.

Praca redakcyjna

1. *Ziemia rodzinna*. [Album]. Wiersze wybrali: ... i A. Międzyrzecki. Wwa: NK 1955, 143 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951, ok. 1977. — Wywiad w: A. Gronczewski: *W czarnym lesie moim*. *Poezja* 1979 nr 10. SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — RL 1979 (A. Biernacki). — LP (R. Matuszewski).

S. Lichański: *Poezja spraw ludzkich*. *Nowa Lit* 1948 nr 40 [rec.: Słowo pod zagłębem]. — [Zołnierze i robotnicy.] J. Błoński: *Dwaj poeci*. *Twórczość* 1950 nr 3 [dot. też: W. Wirszyl, J. Śpiewak *Tamże* 1950 nr 6 [dot. też: Człowiek jest blisko, Słowo pod zagłębem]. — Z. Lichniak: *Ku słowu dojrzalemu*. *Dziś i jutro* 1951 nr 29. — R. Matuszewski: *Perspektywy wyobraźni*. W tegoż: *Literatura na przełomie*. Wwa 1951. — [Ballady i pieśni: *Serce partii*] H. Michalski. *Twórczość* 1951 nr 12; L. Herdegen: *O czujności poety*. *Nowa Kultura* 1952 nr 4, polem.: W. Maciąg: *W trosce o rozwój poety*. *Tamże* 1952 nr 9. — W. Sadkowski: *Wśród ludzi i wobec historii*. *Życie Lit* 1952 nr 21. — H. Vogler: *Droga poetycka T.K.* *Życie Lit* 1952 nr 4, przedr. w tegoż: *Z notatek przemysłnika*. Wwa 1957. — W. Sadkowski: *Na drogach poetyckiej dojrzałości*. *Życie Lit* 1954 nr 33. — J. Trznadel: *Tylko proporcje ...* *Nowe Słg.* 1956 nr 7 [rec.: *Pierscienie*]. — A. Kamińska: *Blaski i cienie*. *Twórczość* 1958 nr 7 [rec.: *Cień ziemi*]. — [Trędotary u wrót rajul] A. Kamińska: *W poszukiwaniu mitologii*. *Nowe Książ.* 1959 nr 23; B. Ostromecki: *Od „Pierścieni” do „Trędotatego”*. *Twórczość* 1960 nr 6. — J. Hartwig: *Poeta „Fantasmagorii”*. *Nowe Książ.* 1961 nr 21 [dot. też: *Zdjęcie maski*]. — C. Rowiński: *T.K. Żyg. Kult* 1963 nr 43. — B. Ostromecki: *Twórczość* 1965 nr 3 [rec.: *(karyjskie morze)*]. — S. Barańczak:

Pseudo-turpista sentymalny. *Nurt* 1966 nr 6 [rec.: *Piąta twarz Światowida*]. — M. Wyka: *Lirycznie obojętne*. *Życie Lit* 1966 nr 47. — [Kraina pierwsza:] S. Barańczak: *Ukrzyżowany przez banał*. *Nowe Książ.* 1970 nr 21 [dot. też: *Ukrzyżowany na wiatrakul*], przedr. w tegoż: *Ironia i harmonia*. Wwa 1973; J. Piesszczachowicz: *Słowa wielokrotne*. *Twórczość* 1970 nr 7/8 [dot. też: *Los wielokrotny*], przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu*. Łódź 1991. — J. Duk: *Summa liryczna T.K.* *Profile* 1972 nr 6. — J. Faryno: *Konfrontacja poetyk*. *Teksty* 1974 nr 3 [dot. wiersza A. Achmatowej „Trzy jesienie” i T.K. „Chaos pełnego lasu”]. — J. Faryno: *O interpretacji semiotycznej*. (Na przykładzie wierszy T.K.). *Pam. Lit.* 1974 z. 1. — H.M. Małgowska: *Poezja* 1974 nr 7/8 [dot.: *Rzecz o trasie W-Z*]. — A. Turczyński: *Pielgrzymka do Arkadii*. *Żyg. Kult.* 1976 nr 46 [rec.: *Nasz powszedni*]. — Z. Baurer: *K. Poezja* 1979 nr 10. — K. Pienkosz: *O poezji T.K.* *Żyg. Kult.* 1979 nr 24. — K. Pienkosz: *Popularność czy zapomnienie*. (O poezji T.K.). *Literatura* 1979 nr 36. — J. Faryno: *„Wrześniowe lasy ...” T.K.* (Przykład interpretacji wielokrotnej). *Studia Slavica*, Budapeszt 1980 t. 26 z. 1/2. — E. Bilut: *W kręgu odwiecznych poetyzmów*. (O stylu wierszy T.K. „Bieźnie w słońce wiodą”). *Pr. Hum.* 1982 nr 23. — S. Frycie: *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970*. T. 2 cz. 1. Wwa 1982, passim.

A.Sz.

KUBIAK Zygmunt ur. 1929

Pseud.: Cyprian; Z.K.
Eseista, tłumacz.

Urodzony 30 kwietnia 1929 w Warszawie w rodzinie nauczycielskiej; syn Franciszka Kubiaka i Cecylii z Damięckich, brat Tadeusza Kubiaka, poety, i Janusza Kubiaka, historyka sztuki. Po wojnie uczęszczał do Liceum im. Powstańców Warszawy. Od 1948 studiował filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1952 uzyskał magisterium. Debiutował w 1946 notatką polemiczną pt. „Nie zapominać o kulturze duchowej”, opublikowaną w krakowskim tygodniku młodzieżowym *Młoda Rzeczpospolita* (nr 13). Od 1949 publikował recenzje literackie; pierwsza, pt. „Poezja czyli radość”, ogłoszona w tygodniku *Dziś i jutro* (nr 8), była omówieniem książki G.K. Chestertona „Św. Franciszek z Asyżu”. W tymże piśmie debiutował jako tłumacz przekładem fragmentu prozy G.K. Chestertona pt. „Człowiek w jaskini” (1949 nr 36). Od tegoż roku publikował artykuły i eseje w *Słowie Powszechnym* (do 1951) i *Znaku*, a od 1950 w *Tygodniku Powszechnym*. W 1951 otrzymał Nagrodę Literacką Młodych im. W. Pietrzaka. W 1951-53 pracował w redakcji *Tygodnika Powszechnego*. W 1952-53 uczył łaciny w Liceum pod wezwaniem św. Augustyna w Warszawie. W 1953 ożenił się z Henryką Ramuk, inżynierem chemikiem. W 1956 przeniósł się do Krakowa i pracował w dziale literackim wznowionego *Tygodnika Powszechnego* (tu m.in. esej pt. „Natura i obłęd”, nr 1 z 25 grudnia); stał współpracą z piśmie, w którym zamieszczał eseje, artykuły, przekłady i recenzje, kontynuował także po powrocie do Warszawy w 1959. Od 1960 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1963 otrzymał

nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, w 1967 nagrodę Polskiego PEN Clubu. W 1975 został członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1976 członek zarządu). W latach siedemdziesiątych odbył liczne podróże do Włoch i Grecji oraz do Stanów Zjednoczonych; uczestniczył w International Writing Program w University of Iowa (1975), wygłaszał prelekcje o kulturze polskiej w Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku (1976) oraz na kilku uniwersytetach amerykańskich (1978, 1987). Kontynuował współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym*; w 1976-78 publikował m.in. cykl reportaży pt. „Notatki amerykańskie”. Jego przekłady poetyckie ukazywały się w wielu czasopiśmie, m.in. w *Meandrach* (od 1981). Otrzymał nagrodę literacką Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1980), nagrody ZAiKS-u za przekłady poetyckie (1981, 1988), nagrodę *Literatury na Świecie* za najlepszy przekład poetycki 1981 roku (1982). Brał udział w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej w Warszawie. W 1989 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. W tymże roku należał do komitetu założycielskiego SPP. W 1990 otrzymał nagrodę edytorską Polskiego PEN Clubu, w 1992 Medal im. A. Kamińskiego za wybitne dokonania twórcze i pracę na rzecz chrześcijańskiej wspólnoty, a w 1993 nagrodę Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich. W 1994 doktoryzował się na UW na podstawie rozprawy „Studia nad twórczością Klemensa Janickiego i Jana Kochanowskiego” (promotor prof. Janusz Pelc). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Półmrok ludzkiego świata*. [Eseje]. Kr.: Znak 1963, 220 s.

Zawartość: Wstęp. — Pobjojowisko: Dziwna wyspa; Nad Nilem i Eufraatem; Margines historii; Zdobycy; Pieśniarz, którego nie znamy; Homer i Orfeusz; W obozie zdobywców; Pobjojowisko. — Szukanie prawdy; Pascal; Magia Leśmiana; Rozmowa poprzez wieki; Z Augustyną; Król Dawid; Księga Hioba; Pożegnanie w Ostii.

Pierwodr. w czasopiśmie: *Tyg. Powsz., Znak*.

2. *Wędrowki po stuleciach*. [Eseje]. Kr.: Znak 1969, 233 s.

Zawartość: Wstęp. — Poezja grecka; Poezja w historii; Tajemnica IV Eklogi [Wergiliusz]; Wiersz Horacjusz; W kraju łagodnych wzgórz [Legenda o Kindel]. — Z Dantego; Sonety; Dante — jego jeden dzień; Erazm z Rotterdamu po pięciu wiekach; Co zawdzięczamy J. Kochanowskiemu; John Keats; Z Johna Keatsa; Zraniony jastrzębiu [dot. wiersza R. Jeffersa o zranionym jastrzębiu i „Vademecum” C.K. Norwida]; Lacinia i greka; Doświadczenie greckie [dot. literatury nowogreckiej]; Kawalis Aleksandryjski [K. Kawalis]; Seferis — skały i zielenia gałązka; Z Jorgosa Seferisa.

Pierwodr. w czasopiśmie: *Twórczość, Tyg. Powsz., Znak*.

3. *Szkoła stylu. Eseje o tradycji poezji europejskiej*. Wwa: PIW 1972, 235 s.

Zawartość: Głosy z dawnego świata [dot. starożytnej poezji greckiej]; W Likonii i w Aleksandrii [„Poetyka” Arystotelesa]; Wędrowka przez wieki [dot. poezji łacińskiej]; Pieśni i fraszki

[J. Kochanowskiego]; Na progu epiki [„Psalterz” J. Kochanowskiego, J. Milton]; W Juzdowie i w Ludlow [„Odprowa posłów greckich” J. Kochanowskiego i „Comus” J. Miltona]; Mimesis czy poiesis? [na przykładzie „Raju utraconego” J. Miltona]; Świt romantyzmu [W. Blake]; Pieśni pasterza [„Pieśni niewinności i doświadczenia” W. Blake’a]; Patheticon [pojęcie „niewinności i doświadczenia”]; Nowe ballady [„Ballady liryczne” W. Wordswortha i S. Coleridge’a]; Poezja pamięci [„Tintern Abbey” W. Wordswortha]; Wyobraźnia i „ostra linia” [„Księgi prorocze” W. Blake’a]; Rozdroże [„Preludium” W. Wordswortha]; Droga do epopei [twórczość A. Mickiewicza]; Spokój; epicki [poezja W. Wordswortha]; W rydwanie wróżki [„Krolowa Mab” P.B. Shelleya]; Poimandres i Alastor [P.B. Shelley a Platon i hermetyzm]; W kręgu platońskim [„Alastor” P.B. Shelleya i „Godzina myśli” J. Słowackiego]; W kręgu „stylu nowego” [„Życie nowe” Dantego]; Jeszcze bardziej nowe [J. Słowacki i P.B. Shelley]; Rzemiosło [J. Keats]; Rzemiosło i wiedza [J. Keats]; Przemiany króla Leara [„Hyperion” J. Keatsa]; Północ i południe [„Hyperion” J. Keatsa]; Ody [J. Keatsa]; W wielkim lesie [„Upadek Hyperiona — sen” J. Keatsa a „Boska Komedia” Dantego]; Vademecum [C.K. Norwid i R. Browning]; Ogrody [A. Rimbaud, A. Tennyson, S. Mallarmé]; Ulice miasta [„Ziemia jałowa” T.S. Eliota]. — Także fragmenty poetyckie w przekł. Z.K.

4. *Słowo o znaczeniu pracy edytorskiej*. Wwa: PIW 1980, 12 s.

Wygł. 13 XII 1978 na zebraniu Polskiego PEN Clubu, poświęconym wręczeniu nagród J.W. Gomułickiemu i P. Hertzowi.

5. *Jak w zwierciadle*. [Eseje]. Wwa: ATK 1985, 400 s.

Zawartość: Przedmowa. — Doświadczenia podróżne: Ziemia sądecka; Sandomierz; Nowy Jork — ogródki i księgarnie; Domki obsypane śniegiem; Sycylia; Krzymy w Herkulanum; Umbria; Na tropach Eneasza; Rzym romantyczny — Podróż literackie; Poezja Biblii; O jednym wersecie; Janicjusz; Psalterz Kochanowskiego; O dwóch stylach Mickiewicza; Mowa słowiańsko-łacińska; Słowacki inaczej czytany; Klasyk polskiej prozy [J. Parandowski]; Wędrowki Andrzeja Jawienia [o K. Wojtyłę]; Wizerunek humanisty [o K. Morawskim]; Jorgosa Seferisa poszukiwanie ojczyzny; Monumentum intelligentiae [G. Herbert]; Burza i cisza [dot. W. Blake’a]; Dzieło św. Katarzyny i jego polski tłumacz [„Księgi Miłosierdzia Bożego czyli Dialog” w przekł. L. Staffa]; Wędrowka ku sztuce dantejskiej [dot. J. Keatsa]; O tłumaczeniu wierszy; Jeden dzień Dantego; Spotkania [dot. „Boskiej Komedi” Dantego]; Tamten świat już starożytny; Wokół T.S. Eliota.

6. *Przestrzeń dzieł wiecznych. Eseje o tradycji kultury śródziemnomorskiej*. Kr.: Znak 1993, 285 s.

Zawartość: Natura i obłęd; Poeta czarnoleski [J. Kochanowski]; Wielkie miasto; Pożegnanie dzieciństwa; Orzeźwiająca oschłość gallicka; Język ojczysty; Gwiazdka, święto domowe; Głos dziecka; Zabawność igrzawia i radość z prawdy; Amor librorum; Czar bedekerów; Cnota obojętności; Stratford; Krzeszewski; Sulimona; Paestum; Cnota siły; Między kasynem a eposem; Kwietniowe daty; Wieża z kości słoniowej; Eleuzis; Fin-de-siècle; Zmiercz i świt nad Morzem Śródziemnym; Inskrypcja z katakumb; Gałązka, żaby, blaszanki; O poezji absolutnej i o polskości; Dialog z Karlem Dedecusem; Henryk [o H. Krzeczowski]; Ogrody watykańskie, światło, tajemnica; Krakowskie wspomnienie; Mykeny; Matka Mickiewicza [Barbara Mickiewiczowa]; Jeszcze raz o pani Barbarze; Heraklit nad rzeką czasu; Rozmyślanie o Delfach; Dobry Pasterz; Wędrowka Jawny i dąb Tassa; Rozmowy intymne Petrarki; Polska śródziemnomorska; Dary od przyjaciół; Stefan Kisielewski; Polska Stefana Kisielewskiego; Rzym, plac Świętego Piotra, 21 września; Wspomnienie o Dobiesławie Damięckim; Zapiski z nad rzeki Lete; Z naturą spór; Vincenzowie; Ból przemieniony; Słodczy śródziemnomorska; O nienawści

i o życiu wewnętrznym; Lot i ból; Tradycja klasyczna; Co zawdzięczamy Jerzemu Turowiczowi; Przestrzeń dzieł wiecznych. [Wywiad; rozm.] T. Fiałkowski. Wyróżnienie Tyg. *Powisz*, oraz Nagroda Warszawskiej Premii Literackiej w 1994.

7. Kawafis Aleksandryjczyk. [Biografia]. Wwa: Tenten 1995, 278 s.

Nagroda Warszawskiej Premii Literackiej oraz poznańska nagroda Książka Wiosny w 1995.

Przekłady

1. W. Shakespeare: Dwaj panowie z Werony. Wwa: PIW 1958, 146 s.

2. G.G.N. Byron: Listy z lat 1803-1813. W: G.G.N. Byron: Z pism. Listy i pamiętniki. Red. J. Żuławski. Wwa: PIW 1960 s. 21-118.

3. Muza grecka. Epigramaty z Antologii Palatynskiej. Wybrał, oprac., przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1960, 310 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. także 1968; pt. Antologia palatynska. (Anthologia Graeca. Anthologia Palatina). Wybór, przeł. i oprac. ... Wwa: PIW 1978; wyd. inne Wwa: LSW 1992.

4. R. Graves: Żona pana Milona. [Powieść]. Przeł.: C. Żółtowska i ... Wiersze przeł. ... Wwa: PIW 1961, 469 s.

5. I. Flavius: Dawne dzieje Izraela. Pierwsze tłumaczenie polskie z grec. ... J. Radożycki. Red. E. Dąbrowski. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1962, 1060 s. Wyd. 2 także 1979; wyd. 3 cz. 1-2 Wwa: Rytm 1993.

6. Muza rzymska. Antologia poezji starożytnego Rzymu. Wybór, oprac., przeł. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1963, 204 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1974; z podtytuł. Poezja starożytnego Rzymu. Wwa: Split Trading 1992.

7. A.L. Basham: Indie. Od początku dziejów do podboju muzułmańskiego. Przedm., nazewnictwo i red. nauk. E. Śluszkiewicz. Wwa: PIW 1964, 617 s. Wyd. 2 także 1973.

8. K. Kawafis: Wybór wierszy. Wybrał, przeł. i oprac. ... Wwa: PIW 1967, 169 s. Wyd. 2 znacznie powiększone także 1978. Por. poz. 24, 25, 31.

9. J.H. Newman: Rozmyślenia i modlitwy. Wwa: Pax 1967, 290 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1973, wyd. 3 1985, wyd. 4 poszerz. 1995.

10. J.T. Milik: Dziesięć lat odkryć na Pustyni Judzkiej. Wwa: Pax 1968, 163 s.

11. Z. Adamczewski: Tragiczny protest. [Studia]. Przeł. z ang. ... Pośl.: W. Maciąg. Wwa: PIW 1969, 413 s.

12. Antologia poezji nowogreckiej. Wybrał, przeł. i oprac. ... Wwa: PIW 1970, 209 s.

13. A. Tennyson: Poezje wybrane. Wybrał, przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1970, 98 s.

14. W. Blake: Poezje wybrane. Wybrał, przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1972, 151 s. Wyd. nast. Wwa: LSW 1991.

15. S.T. Coleridge: Aforyzmy. Wybrał i przeł. ... Wwa: PIW 1975, 87 s.

16. M. Dillon, N.K. Chadwick: Ze świata Celtów. Wwa: PIW 1975, 352 s.

17. K. Janicjusz: Poezje wybrane. Wybór, oprac., przeł. [z łac.] i wstęp ... Wwa: PIW 1975, 99 s. Por. poz. 23, 32.

18. Ch.H. Dodd: Założyciel chrześcijaństwa. Paris: Éditions du Dialogue 1978, 181 s. Wyd. nast. Kr.: Znak 1983.

19. M. Grant: Mity rzymskie. Wwa: PIW 1978, 289 s. Wyd. 2 także 1993.

20. D. Scarlatti: Narciso. Libretto: P. Rolk na podstawie „Amour d'un ombra e gelosia d'un aura” z r. 1720. [Opera]. Przeł.: M. Bristiger i ... Wyst. Wwa, T. Wielki 1978.

21. Święty Augustyn: Wyznania. Wwa: Pax 1978, 304 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 popraw. 1982, wyd. 3 1987 przeł., wstępem opatrzył i kalendarium oprac. ..., wyd. 4 1992; Wwa: Unia 1993; [wyd. 5] Kr.: Znak 1994.

Wyd. z 1993 bibliofilskie.

22. W. Wordsworth: Poezje wybrane. Wybór, przeł. i wstęp ... Wwa: PIW 1978, 94 s.

23. K. Janicjusz: Poezje wybrane. Wybrał, przeł. i oprac. ... Wwa: LSW 1979, 137 s. Por. poz. 17.

24. K. Kawafis: Poezje wybrane. Wybrał, przeł. i oprac. ... Wwa: LSW 1979, 160 s. Por. poz. 8, 25, 31.

25. K. Kawafis: Wiersze zebrane. Przeł. i oprac. ... Wwa: PIW 1981, 392 s. Por. poz. 8, 24, 31.

26. S.T. Coleridge: Poezje wybrane. Wybrał i przeł. ... Wwa: PIW 1987, 139 s.

27. Wergiliusz: Eneida. Przeł. i oprac. ... Wwa: PIW 1987, 460 s. Wyd. nast. Kr.: Ofic. Lit. 1994.

Nagroda kulturalna „Solidarność” przyznana przez Kom. Kultury Niezależ. w 1987, nagroda Stowarzyszenia Autorów „Zaiks” w 1988, nagroda specjalna *Literatury na Świecie* w 1988 oraz włoska nagroda Premio Canaletto w 1989.

28. T. Hardy: Poezje wybrane. Wybór, oprac., przeł. i wstęp ... Wwa: PIW 1989, 127 s.

29. J. Kochanowski: Dworzanki czyli Książeczka epigramatów. Przeł. [z łac.] i oprac. ... Wwa: PIW 1989, 106 s.

30. H. Oosterhuis: Dzieci ubogiego. [Wiersze]. Z tekstu niderlandzkiego przeł. ... Wwa: Pax 1990, 50 s.

31. K. Kawafis: Wiersze zebrane. Wydanie nowe, zawierające wiele utworów dotąd nieznanych. Przeł. i oprac. ... Wwa: Res Publica, RePrint 1992,

384 s. Wyd. nast. Wwa: Tenten 1995. Por. poz. 8, 24, 25.

32. Medytacje Janicjusza [K. Janickiego]. [Przeł., słowem wstępnym opatrzył i kalendarium zestawil] ... Wwa: Split Trading 1993, 211 s.

33. Twarde dno snu. Tradycja romantyczna w poezji języka angielskiego: Blake, Wordsworth, Coleridge, Shelley, Keats, Longfellow, Tennyson, Fitzgerald, Hardy w wyborze, oprac. i przekł. ... Kr.: Ofic. Lit. 1993, 553 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. R. Graves: Mity greckie. Przeł. H. Krzczakowski. Wstęp: A. Krawczuk. Nazewnictwo ... Wwa: PIW 1967, 707 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1974, wyd. 4 1982, wyd. 5 1992.

Od wyd. 3: Nazewnictwo i red. nauk. ...

2. Sofokles: Tragedie. Przeł. K. Morawski. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1969, 584 s.

Zawartość: Ajas, Antygona, Trachinki, Król Edyp, Elektra; Filoktet; Edyp w Kolonos.

3. N.P. Owidiusz: Poezje wybrane. Wybór i oprac. ... Przeł. ..., B. Kiciński, J. Sękowski. [Wwa:] LSW 1974, 147 s.

4. Homer: Dzieła. T. 1. Iliada. Przeł. F.K. Dmochowski. T. 2. Odyseja. Przeł. L. Siemiński. Z oryginału skolonizował, oprac. koment. opatrzył i aneks zestawil ... Wstęp ... Wwa: PIW 1990, 669 + 589 s.; Wwa: Unia 1992.

Nagroda edytorska Polskiego PEN Clubu w 1990. Wyd. z 1992 bibliofilskie.

5. P. Hertz: Poezje wybrane. Wstęp ... Wybór: ... i K. Górski. Wwa: LSW 1992, 141 s.

6. Przyjaźnie poetyckie Józefa Wittlina. [Wiersze]. Oprac. i posł. opatrzył... [Noty o poetach hiszp. przejrzał M.L. Kalinowski]. Wwa: PIW 1995, 140 s.

Zob. też Przekłady poz. 3, 6, 8, 12-15, 17, 23-29, 31-33.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1978, 1989. — [Wywiady:] Rozmowa z Z.K. [Rozm.] W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 36, przedr. w: W.P. Szymański: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981; *Moja Europa*. [Rozm.] J. Ciechanowicz. *Życie Warsz.* 1989 nr 187; *Pozytyki z Homera*. [Rozm.] J. Ciechanowicz. *Życie Warsz.* 1990 nr 280; *Przestrzeń dzieł wiecznych* [Rozm.] T. Fiałkowski. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 47, przedr. w: Z. Kubiak: *Przestrzeń dzieł wiecznych*. Kr. 1993; *Sztuka przekładu*. [Rozm.] A. Józwiak, P. Piasecki, T.W. Brzozowski. *Świat Lit.* 1991 nr 1; *Rok urodzaju*. [Rozm.] T. Fiałkowski. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 35; *Historia i wieczność*. [Rozm.] M. Klecl. *Nowe Książ.* 1994 nr 1; *Drogami Kawafisa*. [Rozm.] T. Fiałkowski. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 28.

SWPP 2 (F.Lichodziejewska). — PP (F.Lichodziejewska). [Muza grecka. Przeł. ...] M. Buczkówna. *Nouva Kult.* 1961 nr 4 A. Kamińska. *Twórczość* 1961 nr 3. — [Muza rzymska. Przeł. ...] P. Hertz: *Z dziennika lektury. Nouva Kult.* 1963 nr 10; J. Iwaszkiewicz: *Nareszcie. Życie Warsz.* 1963 nr 77. — H. Malewska. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 27 [rec.: *Półmrok ludz-*

kiego świata]. — A. Słucki: *Muza rzymska i kostium. Prz. Kult.* 1963 nr 18 [rec. przekł.: *Muza rzymska*]. — E. Bryll: *Półmrok. Współczesność* 1964 nr 4 [rec.: *Półmrok ludzkiego świata*]. — J. Łukasiewicz: *Miedzy chłodem a zarliwością stylu. Tyg. Powsz.* 1964 nr 29. — [Półmrok ludzkiego świata:] A. Siemianowski: *Nad „Półmrokiem ludzkiego świata”*. *Wież* 1964 nr 3; J.Z. Słojewski: *W stronę Homera i Biblii. Fakty i Myśli* 1964 nr 16. — A. Sandauer: *Żle o następcach. Współczesność* 1965 nr 6 [rec. przekł.: *Muza rzymska*, *poem.*]. Z. Kubiak *Tamże* nr 9, A. Sandauer: *„Vir doctus vana religione captus...”* *Tamże* nr 11, Z. Kubiak: *Tajemnica IV Eklodii. Twórczość* 1966 nr 1. — M. Skwarnicki: *Półmrok i muza. (O piarstwie Z.K.)* *Tyg. Powsz.* 1969 nr 47. — [Wędrowki po stuleciach:] A. Siemianowski: *Nad „Wędrowkami po stuleciach”*. *Wież* 1970 nr 4; J.Z. Słojewski: *Marmury i krew. Argumenty* 1970 nr 7; L. Sokół: *O klasycyzmie i romantyzmie. Nowe Książ.* 1970 nr 13; S. Stabryła: *Stulecia hellenizmu. Twórczość* 1970 nr 4. — B. Gębarski: *Poezja nowogrecka. Nowe Książ.* 1971 nr 11 [rec. oprac.: *Antologia poezji nowogreckiej*]. — [Szkola stylu:] E. Bienkowska: *O „Szkole stylu”*. *Tyg. Powsz.* 1973 nr 17; Z. Bienkowski: *Luksus. Twórczość* 1973 nr 10; K. Dybciak: *Wizja i prawda. Teksty* 1973 nr 3; J. Łukasiewicz: *O miarach. Wież* 1973 nr 9; M. Pieczara: *Drzewo poezji europejskiej. Kultura* 1973 nr 8. — S. Kołodziejczyk. *Rocz. Lit.* 1978 swyd. 1982 [rec.: *Antologia palatyńska*]. — S. Helsztyński: *Wordsworth — „poeta jezior”*. *Nowe Książ.* 1979 nr 8 [rec.: *W. Wordsworth: Poezje wybrane. Przeł. ...*]. — H. Krzczakowski: *Przestrzeń poetycka Z.K.* *Tyg. Powsz.* 1979 nr 7. — [Antologia palatyńska. Przeł. i oprac. ...] S. Stabryła: *Księga epigramów greckich. Nowe Książ.* 1979 nr 8; W. Szymborska. *Życie Lit.* 1979 nr 10. — H. Krzczakowski: *Dialog z Z.K.* *Tyg. Powsz.* 1985 nr 28 [rec.: *Jak w zwierciadle*]. — T. Soltan: *Zwierciadło ludzkich spraw. Kierunki* 1985 nr 43. — Z. Bienkowski: *Książka dla wszystkich. Nowe Książ.* 1986 nr 3 [rec.: *Jak w zwierciadle*]. — J. Majcherek: *„Weź myśl, pozakorzeniaj”*. *Twórczość* 1986 nr 1 [rec.: *Jak w zwierciadle*]. — K. Górski: *Miara bycia, czyli „Eneida”*. *Regiony* 1989 nr 1 [rec. przekł.: *Wergiliusz: Eneida*]. — [Przestrzeń dzieł wiecznych:] A. Bichta: *Polska śródziemnomorska. Twórczość* 1993 nr 8; A. Czyż: *Polska śródziemnomorska. Ogród* 1993 nr 1/4. — A. Łanowski: *Trzy Muzy Z.K. Res Publica Nowa* 1993 nr 6 [rec.: *Antologia palatyńska; Muza rzymska*]. — [Przestrzeń dzieł wiecznych:] B. Mamon: *Lekcja mądrości. Tyg. Powsz.* 1993 nr 19; H. Zaworska: *„A Mądrości zło nie pomoże”*. *Nowe Książ.* 1993 nr 1; A. Bałgajewski: *„Tu, w Europie Wschodniej, kraj śródziemnomorski”*. *Znak* 1994 nr 7; S. Brzozowski: *Krajoraz czasu Z.K. Odra* 1994 nr 7/8; K. Czarnecki: *Polska śródziemnomorska. Debata* 1994 nr 2; D. Heck: *Przestrzeń powrotu. Prz. Powsz.* 1994 nr 1; L.M. Kozmiński: *O wieczności i Polsce śródziemnomorskiej. Kresy* 1994 nr 19; R. Mielhorski. *Kwart. Artyst.* 1994 nr 3; Cz. Miłoś: *Pochwała filologii. Tyg. Powsz.* 1994 nr 8. — J. Pelc: *On ja. Tyg. Powsz.* 1994 nr 31 [rec. przekł.: *Medytacje Janicjusza*]. — G. Sinko: *Z.K. — tłumacz poezji angielskiej. Nowe Książ.* 1994 nr 1 [rec.: *Twarde dno snu*]. — M. Zagańczyk: *Medytacje śródziemnomorskie. Zesz. Lit., Paryż*, Wwa 1994 nr 46 [rec.: *Przestrzeń dzieł wiecznych*]. — [Kawafis Aleksandryjski:] J. Drzewucki: *Tytuł miesiąca. Rzeczpospolita* 1995 nr 84; P. Goźliński: *Encyklopedysta. Życie Warsz.* 1995 nr 85 [dot. też: *K. Kawafis: Wiersze zebrane w przekł. ...*], M. Stala: *Aleksandria i świat. Z.K. i jego portret Kawafisa. Gz. Wyborcza* 1995 nr 113.

E.G.

KUBICKI Marian 1908-1972

Imiona metrykalne: Aleksander Marian.

Pseud.: Marcin Sekora.

Poeta, prozaik.

Urodzony 29 września 1908 w Raszkwie (pow. jędrzejowski) w rodzinie chłopskiej; syn Władysława

Kubickiego i Ewy z Bonarskich. Po ukończeniu czterech klas szkoły powszechnej pracował od jedenastego roku życia jako robotnik w Zagłębiu Dąbrowskim i na Śląsku. W 1926 ukończył jednoroczną szkołę rolniczą, a następnie był słuchaczem Uniwersytetu Ludowego w Szycach. W tym czasie rozpoczął działalność w organizacjach młodzieży wiejskiej, w Centralnym Związku Młodzieży Wiejskiej (tzw. Siew) i ZMW RP „Wici”, oraz w teatrach ludowych. W 1929 przybył do Warszawy, gdzie jako wolny słuchacz studiował ekonomię na Wolnej Wszechnicy. Równocześnie zajmował się pracą dziennikarską i twórczością literacką. Debiutował w 1930 wierszem pt. „Ciągłe mi się coś rai ...”, opublikowanym w piśmie *Siew* (nr 46). Opowiadania, wiersze i artykuły ogłaszał następnie m.in. w *Wsi* (1934-35) i w *Młodej Wsi* (1935-36). W 1934-35 był redaktorem radykalnego pisma młodzieży chłopskiej *Ugory*. Brał udział w wielu jednolitifrontowych akcjach antyfaszystowskich. W 1937 kierował działem chłopskim *Dziennika Popularnego*. Prowadził także dodatek młodzieżowy tygodnika *Oblicze Dnia*. Był trzykrotnie aresztowany za działalność polityczną i publicystyczną. Brał udział w organizowaniu Ogólnopolskiego Komitetu Młodzieżowego Międzynarodowego Kongresu Pokoju. W 1939 pracował w redakcji *Dziennika Powszechnego*. Po wybuchu II wojny światowej walczył w Robotniczych Brygadach Obrony Warszawy oraz prowadził oddział specjalny sabotażowo-wywiadowczy poza linią frontu, na odcinku Ożarów-Babice. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i brał udział w redagowaniu nielegalnego pisma *Wolność* oraz w organizowaniu chłopskich, konspiracyjnych organizacji Chłop i Robotnik, a następnie Sierp i Młot. Aresztowany w 1941, do końca wojny przebywał w więzieniach i obozach koncentracyjnych: Oświęcim, Buchenwald, Köln i innych. Po wyzwoleniu powrócił w 1945 do kraju i pracował w Zarządzie Głównym Związku Samopomocy Chłopskiej (jako kierownik Wydziału Kultury i Oświaty) i w Radzie Naczelnej Stronnictwa Ludowego. W 1945 został powołany do Krajowej Rady Narodowej. W tymże roku został członkiem ZLP (od 1954 członek rzeczywisty). W 1945-46 był sekretarzem redakcji, a następnie redaktorem *Dziennika Ludowego*. Był także członkiem zarządu SDP. W 1947 został wybrany na posła do Sejmu Ustawodawczego. W 1947-49 był redaktorem naczelnym czasopisma *Mysł Chłopska*. W 1949 został członkiem Rady Naczelnej, a następnie Naczelnego Komitetu Wykonawczego ZSL. W 1949-51 pełnił obowiązki zastępcy pełnomocnika rządu do walki z analfabetyzmem. W 1952-53 był redaktorem naczelnym Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. W 1957 został ponownie wybrany na posła do sejmu. Od tegoż ro-

ku redagował wznowiony *Dziennik Ludowy*. Kontynuował twórczość literacką na łamach *Orki* (1957-61, z przerwami) i *Tygodnika Kulturalnego* (1964-72, z przerwami). Odznaczony Krzyżem Oficerskim (1955) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1959) Orderu Odrodzenia Polski, a także Medalem im. F. Joliot-Curie przyznany przez Światową Radę Pokoju (1969). Zmarł 14 maja 1972 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ścieżki. (Słowa o ziemi). [Wiersze]. Wwa: Mak 1932, 37 s.
2. Chleb. [Wiersze]. Wwa: Mak 1932, 54 s.
3. Sosnowe słowa. [Wiersze]. Wwa: Akademicki Związek Młodzieży Lud. „Młoda Wieś” 1934, 67 s.
4. Pieśni bosc. [Wiersze]. Wwa: Bibl. *Ugorów* 1937, 23 s.
5. Bolesny poemat. Wwa: Bibl. *Ugorów* 1938, [17] s., powieł. Przedr. *Nowa Wieś* 1956 nr 9. Zob. też poz. 6, 11.
Wyd. z 1938 skontfiskowane.
6. Na nowiu. Poezje. Wwa: Wydawn. Lud. 1949, 46 s.
Zawiera m.in. fragm. poz. 5.
7. Tamte lata. Opowieść. Wwa: LSW 1953, 178 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954.
8. Ludzka miłość. [Wiersze]. Wwa: LSW 1955, 59 s.
Cykle: Wiosna w górach; Dobranoc.
9. Powszednie sprawy. Opowiadania. Wwa: LSW 1955, 86 s. Przedr. zob. poz. 14.
Zawartość: Nie mój pies; Colzek; Luń go bez łeb; Chmiel; Ciotka; Czary; Michał Chomań.
10. O zmierzchu. [Proza poetycka]. Wwa: LSW 1957, 81 s.
Cykle: Samotność; O dalekich dziewczynach; O tobie; Osaczenie; Źródło.
11. Smak jesieni. Wybór wierszy. Przedm.: S. Czernik. Wwa: LSW 1961, 180 s.
Zawiera m.in. poz. 5.
12. Cień czasu. [Wiersze]. Wwa: LSW 1964, 66 s.
13. Listopad. [Wiersze]. Wwa: LSW 1968, 70 s.
14. Szklany byk. [Opowiadania]. Łódź: WL 1970, 101 s.
Zawiera poz. 9 oraz opowiadania: Szklany byk; Mały soltys; Coś mi się widać popsuło; Kaczki; Kukurydza.
15. Pogoda. [Wiersze]. Wwa: LSW 1971, 60 s.
16. Poezje wybrane. Wybór: R. Sulima. Słowo wstępne autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1972, 122 s.

17. Blizna. Rozmyślenia o trudzie ludzkim. W XXVII stacjach. [Wiersze]. [Przedm.] H. Michalski. „Ciężar rodzimej przestrzeni.” Lubl.: W Lubel. 1974, 67 s.

18. Wybór wierszy. Wstępem opatrzył S. Lichański. Wwa: LSW 1979, 294 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966. — M. Kubicki: Pisarz, życie, dzieło. *Tyg. Kult.* 1971 nr 28. — Wywiad: Rozmowy z pisarzami. M.K. [Rozm.] K. Nepomucka. *Chłop. Droga* 1969 nr 26.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan) — RL 1972 (J. Chudek).

J. Szczawie: Na młodym warszawskim Parnisie. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 47. — H. Michalski. *Kultura* 1937 nr 47 [rec.: Pieśni bose]. — [Tamte lata:] M. Borkowska: Opowieść, ale czy o „tamtych latach”? *Wiś* 1953 nr 27; L. Grzeniewski: Pożątek opowieści o tamtych czasach. *Nowa Kult.* 1953 nr 38. — Z. Dolecki: Pajęczyna lirycznych wzniesień. *Orka* 1958 nr 11 [rec.: O zmierzchu]. — J.Z. Jakubowski: O twórczości M.K. *Polonistyka* 1958 nr 3. — E. Czekalski: Powszednie wiejskie sprawy. *Orka* 1959 nr 51/52. — S. Czernik: Pióro M.K. *Orka* 1961 nr 21. — [Smak jesieni:] B. Biernacka: Poeci z biografiami. *Nowe Książ.* 1962 nr 13; W. Szewczyk: „Muszę” poety polskiej wsi. *Życie Lit.* 1963 nr 28. — [Listopad:] S. Czernik. *Poezja* 1968 nr 11; P. Darbowski: Między radością a żalem. *Tyg. Kult.* 1968 nr 22; R. Sulima: Śmierć ma kolor zieleni. *Kultura* 1968 nr 35. — F. Fornalcyk: „Mnie deszcze plągamy były” (O poezji M.K.). *Tyg. Kult.* 1969 nr 21. — [Szkłany byk:] F. Pluta: Stylizacja gwarowa w „Szkłanym byku” M.K. *Spraw. Opol. TPN* 1970 nr 8; M. Dąbrowski: Repetytorium z tematów wiejskich. *Współczesność* 1971 nr 16; J. Grabowicz: Smak razowca. *Tyg. Kult.* 1971 nr 5. — S. Lichański: Liryka pogranicza. *Poezja* 1972 nr 6 [rec.: Pogoda]. — [Blizna:] J.Z. Jakubowski: Testament poety. *Nowe Książ.* 1974 nr 20; S. Nycząj: Poemat o ziemi rodzinnej. *Przemiany* 1974 nr 10. — S. Stabro: O twórczości M.K. W: I Dekada Literatury Kieleckiej. Kielce 1976. — A. Goren: Poeta konkretny. *Tyg. Kult.* 1979 nr 42 [rec.: Wybór wierszy]. — S. Lichański: Liryka M.K. *Tyg. Kult.* 1979 nr 8. — I. Gądek: Motywy regionu świętokrzyskiego w poezji M.K. *Stud. Kiel.* 1986 nr 4.

K.B.

KUBIKOWSKI Zbigniew

1929-1984

Pseud.: j; Jacek Joachim; k.; z.k.; (z.k.) Z.K.; Zet; ZET; zk.; zk.; (zk.); zsm; Zsm.

Prozaik, autor utworów dramatycznych i scenariuszy filmowych, krytyk.

Urodzony 1 listopada 1929 w Horodencie; syn Mikołaja Kubikowskiego, inżyniera, i Eleonory z Brzezińskich. W czasie II wojny światowej przebywał w Horodencie, a następnie we Lwowie, gdzie w 1944 w czasie okupacji niemieckiej zaczął uczyć się na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po wojnie kontynuował naukę w Warszawie w Gimnazjum im. Stefana Batorego i w Strzelinie na Dolnym Śląsku. Po zdaniu matury w 1947 studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); w 1951 uzyskał magisterium. Debiutował w 1949 wierszem „Polna kapliczka”, ogłoszonym w tygodniku *Gość Niedzielny* (nr 21), a w 1950 jako prozaik fragmentem powieści „Zielona granica”, drukowanym w tygodniku *Dziś i jutro* (nr 23-36); w tymże roku został członkiem ZLP. W 1952-56

pracował w Wydawnictwie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, pełniąc funkcje kierownika redakcji literackiej, Artykuły, recenzje, utwory prozą zamieszczał m.in. w *Zeszytach Wrocławskich* (1951-53), *Życiu Literackim* (1951, 1961-62, 1967-68), w tygodniowym dodatku *Gazety Robotniczej* pt. *Sprawy i Ludzie* (1952-54, 1956). W 1956-58 należał do zespołów redakcyjnych tygodników *Nowe Sygnały* i *Odra*; na łamach obu tych pism ogłaszał liczne recenzje i artykuły. Publikował także m.in. w *Nowych Sygnałach* (1956-57), *Odrze* (od 1961; tu m.in. recenzje podp.: ZET, Z.K., (z.k.), zk., (zk.), zsm, Zsm), *Słowie Polskim* (1962, 1966-67). W 1958 ożenił się z Aldoną Huber, redaktorką Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. W 1961-68 był prezesem Oddziału Wrocławskiego ZLP. W 1962 został laureatem nagrody literackiej m. Wrocławia. Od 1963 wchodził w skład redakcji miesięcznika *Odra*. Był wielokrotnie laureatem konkursów na widowiska telewizyjne. Liczne recenzje drukował w *Nowych Książkach* (1967-68). W 1969 uzyskał na UWr. doktorat na podstawie rozprawy „Powieść popularna i jej typy” (promotor prof. Bogdan Zakrzewski). Od 1970 należał do Polskiego PEN Clubu. W 1972-76 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Odra*. W 1978 zamieszkał w Warszawie. Wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. W 1980 był sekretarzem generalnym Zarządu Głównego ZLP; jesienią 1981 uczestniczył w przygotowaniach do Kongresu Kultury Polskiej (członek sekretariatu). Po ogłoszeniu w grudniu stanu wojennego, brał udział w tajnej działalności ZLP. Kontynuował twórczość literacką i krytycznoliteracką publikując w *Odrze*, m.in. w 1983-84 cykl pt. „Szkłany mur. (Proza polska 1945-1980)”, oraz w *Literaturze* (1980-81; tu m.in. liczne recenzje teatralne i filmowe, a także cykl felietonów pt. „Kąt odbicia”). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1977). Zmarł 13 sierpnia 1984 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zielona granica. [Powieść]. Powst. ok. 1950 [inf. autora]. Druk fragm.: *Dziś i jutro* 1950 nr 23-26.

2. Prorok i ministranci. [Powieść]. Powst. 1959. Wr.: Ossol. 1962, 143 s.

Data powst. pod tekstem.

3. Wizyta u mordercy. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1961 nr 178-277. Wyd. osob. Kat. Śląsk 1968, 251. Por. poz. 7.

Podp.: Jacek Joachim.

4. Katastrofa. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1962, 134 s. Wyd. nast. tamże 1973. Por. poz. 11.

Adapt. radiowa. Z. Hübner. Radio 1963.

5. Wrocław literacki. [Szkice o życiu literackim w l. 1945-1961]. Wr.: Ossol. 1962, 165 s.

Zawartość: Początek drogi; Pierwszy sezon literacki; Pisarze na Ziemach Zachodnich; Zmierzył Kota Literackiego; W cieniu Uniwersytetu, „Zeszyty Wrocławskie”, Ludzie i książki; Kronika towarzyska; Tadeusz Zelenay; Powrót prowincji; Chude lata; Dzień dzisiejszy; Zamiast katalogu.

6. Polowanie na szczupaka. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1963 nr 39-109; *Dz. Zach.* 1963 nr 208-262. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1969, 224 s.

Podp.: Jacek Joachim.

Przekł. niem.: Die Jagd auf den Hecht. [Przel.] R. Buschmann. Berlin 1972.

7. Wizyta u mordercy. [Utwór dramatyczny]. TV 1963. Por. poz. 3.

Podp.: Jacek Joachim.

8. Spokojny weekend. [Utwór dramatyczny]. TV 1964.

Podp.: Jacek Joachim.

Adaptacja opowiadania Spokojny weekend. *Wiad. Legnickie* 1963 nr 29-39.

9. Proszę wejść drzwi otwarte. [Utwór dramatyczny]. TV 1964. Druk *Teatr Lud.* 1965 nr 1/2 s. 96-110.

10. Bezpieczne małe mity. [Szkice]. Wr.: Ossol. 1965, 170 s.

Zawartość: I: Trzy przygody K. Brandysa [dot.: Drewniany koń; Między wojnami; Obrona Grenady; Matka Królów; Listy do pani Z.]; Krag istnienia [dot. S. Dygata]; Wojciech Żukrowski czyli rozmaitość świata; Magia polityki [dot. T. Brezyl]; Ucieczka z kraju dzieciństwa [W. Mach: Życie małe i duże]. – II: Spadkobiercy Sherlocka Holmesa; Robinson i Odyszeusz [dot. powieści przygodowej]; Codziennosc nobilitowana; W raju fałszywych ambicji; Próby tematu [dot. tematyki wojennej]; Modele literatury. – Pierwodr. w czasopiśmie *Odra* 1963-1964.

11. Katastrofa. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Chęciński. Ekran. 1965. Por. poz. 4.

12. Zamknięty przedział. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1965. Wyst. TV 1966.

Sztuka pod pierwotnym tytułem „Przejazdka we troje” została nagrodzona w konkursie TV na utwór sceniczny dotyczący współczesności w 1965.

13. Chwila po przebudzeniu. [Powieść]. Kat. Śląsk 1967, 179 s. Wyd. 2 Wr.: Ossol. 1976.

14. Tydzień, najwyżej dziesięć dni. [Utwór dramatyczny]. TV 1967.

15. Droga zamknięta. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 22 s. 55-66. Radio 1970.

16. Brydź. [Utwór dramatyczny]. TV 1971. Por. poz. 28.

Przekł. niem.: Bridge. Kriminalerzählung. [Przel.] F. Knirek. Berlin 1981.

17. Ostatnia lekcja. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1971, 247 s.

Zawartość: Ostatnia lekcja [por. poz. 21]; Szansa, Wejść do tej samej rzeki.

Wyróżnienie CRZZ za tematykę związaną z życiem i pracą klasy robotniczej w 1972.

Przekł. bułg. opowiadania Wejść do tej samej rzeki: Da vlezesh v štata reka. [Przel.] S. Borisova. Wyd. łącznie z przekł. Wielki układ zob. poz. 22.

18. Rachunek bez gospodarza. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1971.

Wyróżnienie w konkursie TV i Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej na telewizyjne widowisko sensacyjne w 1971.

19. Pośrodku, gdzie mnie nie ma. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1972.

Nagroda w konkursie na dramat TV o tematyce współczesnej w 1972.

20. Sztylet wenecki. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1972, 314 s. Wyd. nast. tamże 1988.

Podp.: Jacek Joachim.

21. Ostatnia lekcja. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Telew.* 1973 nr 4 s. 71-102. TV 1973. Por. poz. 17.

22. Wielki układ. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1975, 208 s.

Zawartość: Zamknięty przedział; Wyjazd służbowy [por. poz. 23]; Wielki układ [por. poz. 17, 24].

Przekł. bułg. opowiadania Wielki układ: Goljamata igra. [Przel.] S. Borisova. Wyd. łącznie z przekł. opowiadania Wejść do tej samej rzeki (zob. poz. 17) pt. Goljamata igra. Plovdiv 1978.

Adapt. radiowe opowiadań: Zamknięty przedział. Radio 1977; Wielki układ. Radio 1978.

23. Wyjazd służbowy. Scenariusz filmowy ... Ekran. 1975. Por. poz. 22.

Główna Nagroda na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych za scenariusz filmowy w 1975.

24. Wielki układ. Scenariusz filmowy: ... i A.J. Piotrowski. Ekran. 1976. Por. poz. 22.

25. Pięć dialogów wielkopostnych. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1977 nr 2 s. 27-38. Radio 1977. Por. poz. 27.

Przekł. czes.: Patero dialogu velikonočních. Wyst. Praga, Československy Rozhlas 1980.

26. Gra w chowanego. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 155 s.

27. Pięć dialogów wielkopostnych. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 87 s. Por. poz. 25.

28. Krótka podróż. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1979, 187 s.

Podp.: Jacek Joachim.

Zawartość: Spokojny, sobotni wieczór; Sprawa rodzinna; Brydź [por. poz. 16].

Adapt. radiowa opowiadania pt. Spokojny, sobotni wieczór. Adapt.: G. Gronczewska. Radio 1985.

29. Wykład profesora Mikulskiego przerwany przez aktorów i postacie przygodnie odwiedzające miasto. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Pol. 1979.

30. Ich czas. [Sztuka telewizyjna]. *Dialog* 1981 nr 3 s. 5-27.

Dot. J. Piłsudskiego i wydarzeń poprzedzających przewrót majowy.

Nadto słuchowiska radiowe, m.in.: Grać swoją rolę. Radio 1972. — Prawo inercji. Radio 1979. — Rachunek sumienia. Radio 1978. — Trio ze strasznego dworu. Radio 1980.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. C. Godebski: Grenadier-filozof. Powieść prawdziwa wyjęta z dziennika podróży roku 1799. Oprac., wstęp i komentarz ... Wr.: Ossol. 1952, LX, 78 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1953.

2. C. Godebski: Wybór wierszy. Oprac. i wstęp. ... Wr.: Ossol. 1956, CXXIV, 152 s. BNI, 161.

3. Wiersze o Wrocławiu i Dolnym Śląsku. Red. ... Wr. Ossol. 1961, 51 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976, 1978. — Wywiad: Inwazja z obcej planety. [Rozm.] J. Trznadel. W: J. Trznadel: Hańba domowa. Paryż 1986. Wyd. nast.: Wwa 1986*, Wwa 1987*.

SWPP 2 (M. Brykańska). — PP (M. Brykańska). — RL 1984 (A. Biernacki). — LP (S. Beres).

[Katastrofa.] Z. Hierowski: Katastrofa czyli rzecz o odpowiedzialności. *Tryb. Rob.* 1962 nr 196; J. Kelera: Problem dnia i dni następnych. *Odra* 1962 nr 11; J. Siewierski: Pamflet na technokrację. *Nowe Książ.* 1962 nr 19. — J. Gawalkiewicz. *Odra* 1962 nr 7/8 [rec.]. Wrocław literacki. — [Prorok i ministranci:] D. Cirić: Recenzja, której nie ma. *Nowe Książ.* 1963 nr 12; R. Marszałek: 2 razy o odpowiedzialności. *Współczesność* 1963 nr 7; J. Wiczera. *Odra* 1963 nr 2. — M. Jaro-chowska: „Ja” wieloelne. *Życie Lit.* 1964 nr 3 [rec.: Katastrofa]. — [Bezpieczne, małe mity:] K. Nowicki: Niemate, bezbron-ne mity. *Pomorze* 1965 nr 9; J. Roboziński: Na antypodach kultury współczesnej. *Kultura* 1965 nr 65; W. Nawrocki: Lite-ratura i mity. *Poglądy* 1966 nr 4; M. Sprusiński: Małe mity. *Życie Lit.* 1966 nr 7. — [Chwila po przebudzeniu:] W. Maciąg: Jak się pisze beletystykę. Krucho solidarności kolektywu. *Życie Lit.* 1967 nr 33; W. Żukrowski: Na moim sitku. Gdzieś w małym miasteczku. *Nowe Książ.* 1967 nr 14; A. Cieński: Renowacja powieści popularnej. *Nurt* 1968 nr 1; Z. Łuka-szewicz: Rzecz o odpowiedzialności. *Twórczość* 1968 nr 1; A. Makowiecki: Uroda rzeczy zwyczajnych. *Kultura* 1968 nr 26; S. Zabłocki: Niepokoje pokolenia. *Odra* 1968 nr 5. — J. Siewierski: Detektywi. *Nowe Książ.* 1969 nr 22 [rec.: Po-łowanie na szczupaka]. — [Ostatnia lekcja:] M. Dąbrowski: Heraklit od nowa sprawdzany. *Literatura* 1972 nr 12; W. Maciąg: Inspiracje współczesne. *Życie Lit.* 1972 nr 5; J. Siewierski: Powroty po latach. *Nowe Książ.* 1972 nr 12; S. Stabryła: Kariery i powroty. *Twórczość* 1972 nr 10; K. Kuliczowska: Układ odniesienia. *Mies. Lit.* 1973 nr 1. — [Wielki układ:] J. Biernacki: Z tęsknoty za Dołęgą-Mostowiczem. *Nurt* 1976 nr 7; A. Chruszczyński: Słabi mocni — mocni słabi. *Tyg. Kult.* 1976 nr 11; B.S. Kunda. *Życie Lit.* 1976 nr 37; W. Maciąg: Osaczeni przez układy. *Nowe Książ.* 1976 nr 6; K. Nowicki: Skutki układu. *Fakty* 1976 nr 6; S. Tomala: W kierunku „no-woczesnego realizmu”. *Nowy Wyraz* 1976 nr 5. — [Gra w chowanego:] W. Maciąg: Gra o sukces i jeszcze coś. *Nowe Książ.* 1978 nr 11; D. Marszałkowska: W sieci układów. *Mies. Lit.* 1978 nr 8. — W. Pawłowski: Zadbaj o kapliczkę. *Literatura* 1980 nr 14 [rec.: Krótka podróż]. — Z. Zielonka: Nie tylko małe i bezpieczne ... *Opole* 1980 nr 7 [rec.: Bezpieczne, małe mity]. — J. Górdzialek: Obszar nieufności. (O prozie Z.K.). *Życie Lit.* 1982 nr 12. — P. Kajewski: Dar bycia. *Odra* 1984 nr 12. — L. Prorok: Zbyszek. *Tyg. Pousz.* 1984 nr 37 [Wspo-mnienie pośmiertne]. — I. Masłinska: Zapomniana sztuka o Piłsudskim. *Lud* 1987 nr 26 [rec.: Ich czas].

K.B.

KUBISZ Paweł 1907-1968

Pseud.: (A.V.); Amelin Vonder; av; Av; -eł; Elkisz; Famulus; Jan Cierniewicz; Jan Kasztura; Jan Krokwia; Jan Stanieczek; Jan Szczyrba; Jerzy Duraj; Ksz.; Kusz; mOst; P.K.; R.; Stanisław Wiejski; Wacław Sęk; Waligóra Pieronowicz; ws; WS. Prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 12 maja 1907 w miejscowości Końska pod Trzyncem na Śląsku Cieszyńskim w rodzinie robotniczej; syn Pawła Kubisza i Anny z Krehutów. Uczęszczał do seminarium nauczycielskiego początkowo w Bobrku pod Cieszynem, a następnie w Ostrzeszowie (Wielkopolska). Z powodu zatargów z nauczycielami zmuszony był do opuszczenia szkoły i powrotu na Zaolzie. Debiutował w 1924 wierszem pt. „Płyn łódka moja !...”, opublikowanym w piśmie *Lirnik* (nr 1). W 1927 za kolportaż wydawanej przez słowackich irredentystów literatury, był przez władze czeskie więziony przez trzynaście miesięcy w więzieniu w Ołomuńcu. Po zwolnieniu zajął się pracą publicystyczną, włączając się z katowickim ośrodkiem literackim i czasopi-sem *Zaranie Śląskie*. Zawarł związek małżeński z Walerią Kraiczko. W 1929-30 był sekretarzem organizacyjnym PSL na Śląsku Cieszyńskim i współ-redaktorem czasopisma *Prawo Ludu* w Czeskim Cieszynie. W 1930-33 jako korespondent Polskiej Agencji Prasowej przebywał w Prusach Wschodnich, na Litwie i Łotwie. Jednocześnie był zatrudniony w służbie prasowo-informacyjnej polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Po powrocie na Śląsk Cieszyński pracował jako dziennikarz związany z *Dziennikiem Polskim*, zajął się równocześnie działalnością społeczną i kulturalną. W 1937 był współzałożycielem, a następnie prezesem Śląskiego Związku Literacko-Artystycznego. W 1938 redagował i wydawał polski miesięcznik literacki *Sztorcem* (wyszły tylko trzy numery). W tymże roku za działalność kulturalną został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAU. Po przejściu Zaolzia przez Polskę, pracował jako urzędnik w hucie żelaza w Trzyncu. Po wybuchu II wojny światowej, został w 1940 aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu w Cieszynie. Po zwolnieniu, przedostał się w 1941 do Generalnej Guberni i przebywał najpierw w Wolbromiu, a następnie w Miechowie, pracując jako dozorca w prywatnym składzie węgla i materiałów budowlanych. Nawiązał łączność z podziemnymi organizacjami ruchu ludowego i współpracował z tajną agencją prasową *Wieś* i pismami konspiracyjnymi *Odra-Nysa* i *Dziennik Pouszechny*. W 1944 został ponownie aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu przy ulicy Montelupich w Krakowie. Ostatnie miesiące okupacji przebywał na Śląsku Cieszyńskim. Po zakończeniu wojny w 1945 pozostał na Śląsku Czeskim. Brał udział w organizowa-

niu Oddziału Wiejskiego ZLP w Łodzi oraz był członkiem kolegium redakcyjnego pisma *Wies*. W 1949-58 był redaktorem (do nr 3) czasopiśma *Zurot* w Czeskim Cieszynie, wydawanego przez Zarząd Główny Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego (ZG PZKO) w Czechosłowacji i przewodniczącym Sekcji Literacko-Artystycznej przy Związku. Należał także do władz naczelnych Związku. W 1959 w wyniku konfliktu z ówczesnymi władzami został usunięty z zajmowanych stanowisk i pozbawiony członkostwa PZKO. Jego utwory zostały objęte zakazem publikowania. Podjął pracę jako robotnik w hucie w Trzyńcu. W 1961 uległ wypadkowi drogowemu, po którym przeszedł na rentę. Nie kontynuował już pracy literackiej. Patronował Grupie Literackiej 63, istniejącej przy hucie w Trzyńcu, w której skład wchodziłi polscy pisarze Zaolzia. W 1968 ZG PZKO postanowił go zrehabilitować i przywrócić mu prawa członkowskie, co nastąpiło po jego śmierci. Zmarł 19 sierpnia 1968 w Czeskim Cieszynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kajdany i róże. Wiersze. Frysztat 1927. Tom skłoniskowany przez władze czechosłowackie.
2. Przednówek. [Wiersze]. Czeski Cieszyn: Śląski Związek Lit.-Artyst. [1937], 67 s. Wyd. 2 Łódź: Oddz. Wiejski ZZLP 1946, 92 s.
Zawiera wiersze i poematy: Ballada o hawtrymskim Śląsku za Cieszynom; Co to młody gorol prawil jak mu się na śmierć niosto...
Nagroda Min. Kultury i Sztuki w 1948.
3. Arkusz bibliofilski. Czeski Cieszyn 1948. [Inf. autora].
4. Opowieść wydziedziczonych. Utwór dramatyczny (w 2 aktach). Czeski Cieszyn: Wydawn. SLA [Sekcja Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1949, 77 s.
5. Rapsod o Oszedzie. [Poemat]. Czeski Cieszyn: Wydawn. SLA [Sekcja Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1953, 78 s.
Adapt. teatr.: Adapt. K. Kaszper. Wyst. Czeski Cieszyn, Scena Polska 1980.
6. Czas ludzkiej krzywdy. [Powieść]. Powst. 1954. Druk. fragm. pt. Nowy dzień w Szumbarku. *Zurot*, Czeski Cieszyn 1954 nr 4, 5, 7/8-12, pt. Czas ludzkiej krzywdy. *Tamże* 1955 nr 1-2.
1 nagroda Sekcji Lit.-Artyst. Pol. Związku Kult.-Oświat. w 1954. — Planowane ogłoszenie powieści w 1959 w wydawn. Sekcji Lit.-Artyst. nie doszło do skutku; gotowy skład drukarski został na polecenie ówczesnych władz zniszczony (inf. autora).
7. Zaszuwierzony świat. [Opowiadania]. [Wstęp, słowniczek wyrazów gwarowych, objaśnienia oraz uwagę wydawcy oprac.]: R. Danel. Ostrawa: Profil 1972, 141 s.

Zawartość: Twardo, silno, uporczywie... [Wiersz]. — Godka o Łabudowej Teresce; Pierścień rzymskiego cesarza Nerona i grabarz z Tyru; Kiej sie w głowie rozum zjeży, to wykipi ciasto z dzieży!; O podróży zmarłego kowola do nieba i jego zmartwychwstaniu na ziemi; Jutrznia zapomnianego synka; Święty Florianie, oredyż za nas!; Pawie pióro i ulomny powinioga; Wiecheć słomy; Jak stworzył dopuści, to nawet z kija spóści!; Święty egzekutor; Adwokat Szpula i chłop Szczygieł; Pierónie, mignij jeszcze raz!; Słoi z cyrku „Medrano” i sześć wiaderek jego leż; Doktor Hnatyzek; Cygański dukat, czyli łowienie ryb na siekiere; Grejcarowa komedia. — Utwory wcześniej drukowane pod nazwiskiem lub pseud. Jerzy Duraj w pismach: *Zurot*, *Głos Ludu* i *Ciesz. Kal.*

Przekład

I. A. Jirasák: Wojnarka. [Utwór dramatyczny]. [Przeł.] ... Wyst. Lutnia Górna, Zespół Teatr. Pol. Związku Kult.-Oświat. 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1963. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (L. Brożek). — LP (I. Homola). — RL 1968 (J. Chudek). — SISB (L. Brożek).
[Przednówek:] F. Czapla: Poeta ludzkiej krzywdy. *Zar. Śl* 1938 z. 3 nr 140-43; K. Zawodniński. *Rocz. Lit.* 1937, wyd. 1939. — J. Czechowicz: „Miesione mordóm ciepé nuskó...”. *Ateneum* 1938 nr 1, przedr. w tegoż: Wyobraźnia stwarzająca. Lubl. 1972. — Z. Hierowski: P.K. W tegoż: 25 lat literatury na Śląsku, 1920-1945. Kat. 1947. — Z. Lichniak: P.K. *Prz. Powsz.* 1949 nr 9 [rec.: Przednówek]. — J. Pierzchała: Dwaj poeci cieszyńscy. *Śl. Lit.* 1954 nr 10/11 [rec.: Rapsod o Oszedzie]. — W. Sikora. *Zurot*, Czeski Cieszyn 1968 nr 9. — W. Szewczyk: Po śmierci P.K. *Życie Lit.* 1968 nr 36. — P. Lysek: Zaolziański „angry man”. *Kultura*, Paryż 1969 nr 5. — K. Kaszper: Poeta jednego tomu. *Zurot*, Czeski Cieszyn 1973 nr 8. — A. Widera: Literackie opracowania śląskiej prozy ludowej. *Lit. Lud.* 1975 nr 1 [rec.: Zaszuwierzony świat]. — R. Danel. *Zurot*, Czeski Cieszyn 1978 nr 345. — K. Kaszper: Buntownicy poeta z Trzyńca. *Poglądy* 1978 nr 15. — A. Błachut-Kowalczykowa. *Kal. Ewang.* 1980. — R. Danel: Poeta buntu i nadziei. *Kal. Besk.* 1982. — W. Sikora: Chachar dwóch autorów W tegoż: Wielokropki. Szkice o kulturze Śląska Cieszyńskiego. Kat. 1982 [rec.: Kajdany i róże]. — W. Sikora: „Wies” P.K. *Zurot* 1982 nr 4. — B.S. Kunda: P.K. — próba biografii (Cz. 1, 1907-1945). *Watra* 1981-1983, wyd. 1986. — S. Lichniak: Pogranicze. Poezja P.K. W tegoż: Pisarstwo wsi i ziemi. Wwa 1986 [rec.: Przednówek].

B.M.

KUCHARCZYK Antoni
1874-1944

Pseud.: Antek z Bugaja; Bartek Mądrala; Jantek Bugański; Jantek z Bugaja; Jantek z Bugaja, parobek wiejski; Maciek Bzdura.
Poeta ludowy, publicysta.

Urodzony 2 sierpnia 1874 w Benczynie na przysiółku Bugaj (pow. wadowicki) w rodzinie chłopskiej; syn Marcina Kucharczuka i Marii z Młostów. Ukończył jednoklasową szkołę w Pobiedrze i przez trzy lata pobierał nauki niedzielne. Dalszą wiedzę zdobywał przez samokształcenie. Pracował w gospodarstwie rodzinnym oraz, sezonowo, jako robotnik rolny, na Węgrzech i w Czechach. Od dziecka miał zamiłowanie do książek i muzyki. Układał na zamówienie powinszowania, przemówienia i przysięwki, pisał podania, skargi i testa-

menty. Należał do wiejskiej kapeli, zarobkowo grał na skrzypcach i flecie. Około 1900 nawiązał kontakt z księdzem Stanisławem Stojałowskim; w 1901 zaczął ogłaszać wiersze (pod pseud. Jantek z Bugaja) w wydawanym przez niego w Bielsku czasopiśmie dla ludu *Wieniec-Pszczółka* (z pismem tym współpracował następnie do 1928, z przerwami). Od 1902 publikował też wiersze w piśmie *Przodownica* (Kraków, do 1907). Dzięki poparciu Lucjana Rydla i Marii Konopnickiej zbliżył się do krakowskiego środowiska literackiego, uzyskał możliwość publikowania utworów m.in. w pismach wydawanych przez polonię amerykańską w Chicago, takich jak *Zgoda* (od 1904), *Dziennik Chicagowski* (od 1905), *Naród Polski* (od 1905). Wydanie w 1905 pierwszego tomu wierszy pt. „Blade kwiaty z wiejskiej chaty” i uzyskane honorarium pozwoliło mu na wybudowanie domu w Paszkówce (Krakowskie). Ożenił się z Magdaleną Torbianką, córką wójta w Paszkówce. Zajmując się gospodarstwem, równocześnie rozwijał twórczość literacką (w której nigdy nie używał swego nazwiska rodzowego); wiersze, a także opowiadania i felietony publikował (głównie pod pseud. Jantek z Bugaja) zwłaszcza w *Gwiazdce Cieszyńskiej* (1907-13), *Roli* (1907-13; tu m.in. w 1907-10 gawędy i satyry pod pseud. Maciek Bzdura), *Niewieście* (dodatek *Wienca-Pszczółki*; 1908-12), *Ojczyźnie* (1909-10). W 1908-10 pełnił powierzoną mu przez księdza S. Stojałowskiego funkcję redaktora dodatku satyrycznego do *Wienca-Pszczółki* pt. *Cepy*. W 1913-19 był redaktorem dwutygodnika satyrycznego *Figlarz*, przekazanego mu przez redakcję krakowskiej *Prawdy* (tu m.in. gawędy podp. Bartek Madrala). Brał udział w I wojnie światowej (w wojsku austriackim) na froncie włoskim i albańskim. Nie przerwał twórczości literackiej; wiersze pisane na postojach i w czasie pobytu w szpitalu ogłaszał zwłaszcza w *Piaście* (1914-16), *Gwiazdce Cieszyńskiej* (1915-19), *Gazecie Podhalańskiej* (1916-19). Po powrocie do domu, zmuszony do odbudowania zrujnowanego gospodarstwa, znalazł się w trudnej sytuacji materialnej. Kontynuując twórczość literacką publikował nadal w *Wieńcu-Pszczółce* (do 1928), w *Gwiazdce Cieszyńskiej* (do 1938), *Piaście* (1924-35), *Rozwoju* (1924-26), *Placówce Kresowej* (1926-28) oraz w wielu innych pismach i kalendarzach. Od grudnia 1933 do końca 1934 redagował miesięcznik *Wieś, jej pieśń*. Ostatni raz wystąpił publicznie w czerwcu 1934 w Krakowie na otwarciu Pierwszego Zjazdu Chłopów Literatów. Zmarł 11 marca 1944 w Paszkówce.

TWÓRCZOŚĆ

1. Blade kwiaty z wiejskiej chaty. [Wiersze]. Kr.: D.E. Friedlein, Wende i Sp. w Wwie 1905, 123 s.
Podp.: Jantek z Bugaja, parobek wiejski.

2. Wiersze, piosnki z naszej wioski. Lw.: Macierz Pol., Kr.: Księg. Gebethner i Sp. 1908, 203 s.

Podp.: Jantek z Bugaja.

3. Wiejskich piosnek czar na grunwaldzki dar. [Wiersze]. Kr.: Tow. Szkoły Lud. 1910, 27 s.

Podp.: Antek z Bugaja. — Dochód przeznaczony na Grunwaldzki Dar.

4. Pamiętnik Icka Bombelesa, obywatela miasta Krzianowa. *Figlarz* 1913 nr 8-24. Wyd. osob. Kr.: Nakł. Druk. Katolicka 1919, 67 s. Wyd. inne: [b.m.]: Druk. K. Studencki, Biała [ok. 1919], 30 s.

Podp.: Jantek z Bugaja.

5. Z łąk i pól. Poezje. Przedm.: W. Tetmajer. Kr.: Katolicka Spółka Wydawn. Prawda 1914, 201 s.

Podp.: Jantek z Bugaja.

6. Śpiewniczek polskiego żołnierza. Kr.: Red. Tyg. *Piast* 1916, 20 s.

Podp.: Jantek z Bugaja.

7. Pociąg. [Satyry]. [Wwa 1917], 22 s.

Podp.: Jantek z Bugaja. — Nielegalnie drukowane arkusze proza i wierszem zawierające ostrą krytykę Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego (inf.: A. Olcha w: Jantek z Bugaja Antoni Kucharczyk. Wybór utworów. Wwa 1954).

8. W żydowskiej niewoli. [Broszura polityczna]. Przedm.: E. Zajaczek. Łódź: Rozwój 1922, 16 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1924; wyd. inne: Kielce 1923.

9. Wesele Magdusi. [Sztuka regionalna]. Powst. 1934. Wyst. teatr w Wadowicach.

Inf. jak w poz. 7.

10. Erotyczne życie wsi. Powst. ok. 1935.

Praca zaginiona podczas wojny (inf. jak w poz. 7).

11. Dwie czarownice. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1939.

Praca zaginiona (inf.: S. Sierotwiński w: PSB).

12. Wybór utworów. Oprac. i wstępem opatrzył: A. Olcha. Wwa: LSW 1954, 190 s.

Podp.: Jantek z Bugaja, Antoni Kucharczyk.

Zawiera części: Wybór poezji; Wybór gawęd; Z prozy autobiograficznej.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (S. Sierotwiński). — LP (red.). — Słownik folkloru polskiego (H. Kapetuf) — A. Olcha: Bibliografia. W: Jantek z Bugaja. Wybór utworów. Wwa 1954.

[Blade kwiaty z wiejskiej chaty:] F. Gwiżdż: Pieśni z zapadłej wsi. *Tydzień* 1905 nr 26. W. Gostomski: Krytyka. *Książka* 1906 nr 3. — A. Krupiński: Jantek z Bugaja — pieśniarz wiejski. *Gromada* 1914 nr 18, 19. — W. Skuza: Pieśni spod strzechy. (O Jantku z Bugaja). *Znicz* 1930 nr 5. — L. Tomanek: Jantek z Bugaja ma 60 lat. *Kur. Lit.-Nauk* 1934 nr 25. — K.L. Koninski: Pisarze ludowi. T. 2. Lw. 1938 [tu m.in. o A.K.]. — S. Pigoń: Pisarze ludowi na manowcach doktryny.

W tegoż: Na drogach i manowcach kultury ludowej. Lw. 1939 [m.in. o A.K.]. — P. Wyrobek: Wspomnienie o Janku z Bugaja. *Wies* 1945 nr 10. — J. Kapuściński: Jantek z Bugaja — poeta chłopiec. *Wies* 1946 nr 27/28. — J. Kapuściński: Cierniste ścieżki literatury ludowej. Kr. 1946 [m.in. o A.K.]. — F. Kuś: O Janku z Bugaja. *Wies* 1946 nr 12. — W. Pawłowski: Jantek z Bugaja. *Wies i Państwo* 1946 nr 10. — S. Pigoń: Zarys nowszej literatury ludowej. (Przed rokiem 1920). Kr. 1946 [m.in. o A.K.]. — M. Czula: Jantek z Bugaja jako humorysta. *Mies. Lud.* 1947 nr 6/7. — S. Kucharczyk: W czwartą rocznicę śmierci chłopca-poety. Pamięci Janka z Bugaja. *Piast* 1948 nr 10. — S. Pietak: Jantek z Bugaja poeta i muzykant. *Orka* 1959 nr 18. — J.A. Frasiak: Wspomnienie o A.K. *Wiesci* 1964 nr 49. — A. Kamińska: W nurcie pisarstwa ludowego. *Tyg. Kult.* 1964 nr 20. — W. Blachut: „Jantek z Bugaja”. *Gaz Krak.* 1972 nr 209. — S. Czernik: Pisarze ludowi Galicji i Królestwa. W: OLP, Ser. 5 t. 3. Kr. 1973. — W. Blachut: Jantek z Bugaja. (W setną rocznicę urodzin i 30-lecie śmierci). *Wiesci* 1974 nr 30. — W. Blachut: Awans literacki wiejskiego muzyka. (Przypomnienie „Janka z Bugaja”). *Nadskawie* 1984 nr 3/4. J.Z.

KUCHARSKI Eugeniusz 1880-1952

Historyk i teoretyk literatury.

Urodzony 12 grudnia 1880 w Drohobyczu w rodzinie robotniczej; syn Jana Kucharskiego, technika górniczego, i Tekli z Bortwików. Uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Samborze (1892-1901). Następnie odbył jednoroczną służbę wojskową w 30. austriackim pułku piechoty. W 1902-06 studiował na Uniwersytecie Lwowskim filologię polską, romańską i klasyczną, a także germanistykę i filozofię. Od 1905 pracował jako nauczyciel w szkołach średnich, najpierw we Lwowie, a później w Tarnopolu. W 1906 opublikował na łamach *Pamiętnika Literackiego* pierwszą rozprawę naukową pt. „Fredro jako romantyk. Przyczynek do dziejów polskiego romantyzmu”. W 1907-08 jako stypendysta Wydziału Krajowego odbył kilka podróży naukowych do Włoch i Francji w celu zapoznania się z nowszą literaturą dotyczącą historii dramatu, teatru i sztuki obu krajów. W 1908 złożył egzamin nauczycielski. Od tegoż roku uczył w gimnazjum w Stanisławowie; rozwijał tu także działalność społeczno-kulturalną, biorąc udział w założeniu Związku Naukowo-Literackiego im. J. Słowackiego, współpracując z Towarzystwem Teatrów i Chórów Włościańskich i teatrem amatorskim. Równocześnie kontynuował badania naukowe. W 1909 uzyskał doktorat filozofii na Uniwersytecie Lwowskim w zakresie filologii polskiej na podstawie pracy „Romantyzm w komediach Fredry” (druk *Biblioteka Warszawska* 1911 t. 1 s. 252-307). W 1911 powrócił do Lwowa i pracował nadal w szkolnictwie średnim. Studia naukowe publikował głównie w *Pamiętniku Literackim*. Zmobilizowany w 1914 do armii austriackiej odbył kampanię wschodniogalicyską, przeszedł oblężenie twierdzy przemyskiej, a po jej kapitulacji

w marcu 1915 dostał się do niewoli rosyjskiej. Przez dwa lata przebywał w obozie jenieckim w Ufie; korzystając ze zbiorów Biblioteki Miejskiej, prowadził studia nad wczesną historią Rusi i nad piśmiennictwem staroruskim. Zwolniony z obozu w maju 1917 przeniósł się do Orenburga, gdzie zorganizował polską szkołę średnią oraz wykładał na tzw. uniwersytecie dla wszystkich. W 1918 powrócił do Lwowa; kontynuował pracę nauczycielską oraz badania naukowe. W czerwcu 1921 habilitował się na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) z historii literatury polskiej na podstawie pracy „Fredro a komedia obca” i rozpoczął wykłady jako docent prywatny. W 1922 redagował *Poradnik Teatrów i Chórów Włościańskich*. W tym czasie wszedł w skład komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. W 1925 został członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego we Lwowie, od 1927 był sekretarzem Wydziału Filologicznego tegoż Towarzystwa oraz redaktorem jego *Sprawozdań*. W 1927 został też wybrany na członka korespondenta PAU. W 1928 objął kierownictwo Katedry Porównawczej Historii Literatur na UJK jako profesor nadzwyczajny; w 1935 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Od 1929 był członkiem czynnym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. W 1938 został redaktorem *Pamiętnika Literackiego*. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR, wykładał teorię literatury na ukraińskim Uniwersytecie im. I. Franki. W czasie okupacji niemieckiej brał udział w tajnym nauczaniu uniwersyteckim oraz w konspiracyjnych zebraniach Towarzystwa Naukowego. Po zajęciu Lwowa przez armię radziecką w 1944, prowadził do lipca 1946 Katedrę Literatury Polskiej na Uniwersytecie im. I. Franki. W 1946 wyjechał do Torunia, gdzie objął Katedrę Teorii Literatury i Literatury Porównawczej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. W tymże roku został członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego w Toruniu oraz przewodniczącym miejscowego oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Po długiej chorobie zmarł 12 sierpnia 1952 w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fredro a komedia obca. Stosunek do komedii włoskiej. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921, 267 s. Zawartość: Cz. I. Analiza związków, różnic i podobieństw: 1. Pierwsze komedie; 2. „Odludki i poeta”; 3. „Damy i huzary”; 4. „List”; 5. „Gwałtu co się dzieje”; 6. „Przyjaciele”; 7. „Śluby panienskie”; 8. „Pan Jowialski”; 9. „Zemsta”; 10. „Ciotunia”; 11. „Dożywocie”; 12. Komedie z okresu starości i „Wychowanka”. — Cz. II. Fredro a Goldoni. (Dwie osobowości i dwa dzieła). 1. Osobowość; 2. Dzieło. Praca habilitacyjna.

2. Chronologia komedij i niektórych pomniejszych urworów Al. Fredry. Kr.: 1923, 57 s. PAU. Wyd. Filol.

3. Żywioł alański (jaski) w Karpatach Wschodnich. [Szkiel]. Wwa 1938, 9 s. Komisja Nauk. Badań Ziemi Wschodnich.

4. Między teorią a historią literatury. Wybór, [wstęp] i oprac.: A. Hutnikiewicz. Wwa: PWN 1986, 673 s.

Wybór rozpraw i art. drukowanych (głównie w *Pam. Lit. i Prz. Filoz.*) w 1913-1982.

Zawartość. I. Z teorii i metodologii literatury: Teoria literatury a metoda badań literackich; O metodę estetycznego rozbioru dzieł literackich; Kompozycja literacka. Jej istota i badanie; O obrazowości poetyckiej; Czynniki logiczne sztuki literackiej; Poetyka noweli; Komizm; O tak zwanej metodzie graficznej w badaniach literackich; Historia literatury a krytyka literacka. — II. Z historii literatury: Żywioł alański (jaski) w Karpatach Wschodnich [poz. 3]; Co oznacza nazwa „Selencia” w Kronice Galla-Anonima?; Tak zwana „Passio Sancti Adalperti” a św. Bruno z Kwerfurtu; Pierwszy pisarz polsko-laciński Brunon z Kwerfurtu (972-21 VIII 1009) i początki piśmiennictwa w Polsce; „Panu pana zabiła” jako zabytek średniowiecznej poezji dworskiej; „Cud mniemany czyli Krakowiaci y Górale” Wojciecha Bogusławskiego [zob. Prace edytorskie poz. 4]; Wojciecha Bogusławskiego „Spazmy modne”; Kilka uwag o życiu i pismach Antoniego Malczewskiego; Jabłon gwiazd w „Anhellim” [J. Słowackiego]; Aleksander Fredro. Życiorys literacki [zob. Prace edytorskie poz. 6]; Epoka Fredry i jej wizerunek w komedii (1815-1848); Lwów fredrowski; „Śluby panińskie” Aleksandra Fredry [zob. Prace edytorskie poz. 1]; „Zemsta” Aleksandra Fredry [zob. Prace edytorskie poz. 2]; Filozofia wartości Aleksandra Fredry; Twórczość liryczna Asnyka [zob. Prace edytorskie poz. 5]; Wernyhora i złoty róg; Interpretacja symbolów „Wesela” [S. Wyspiańskiego]; Kazimiera Zawistowska (1870-1902); Nauczycielska działalność Romana Pilata. — Głosa wydawnicza. — A. Hutnikiewicz: Bibliografia prac E.K.

Nadto w zbiorach Tow. Nauk. w Tor. (wg A. Hutnikiewicz: Bibliografia prac E.K. W; Eugeniusz Kucharski. Tor. 1957) rkpsy wykładów uniwersyteckich: Aleksander Fredro. Życie i twórczość do r. 1825, 222 s. — Mickiewicz do roku 1831, 150 s. — Początki oświaty i piśmiennictwa w Polsce, 143 s. — Powieść i nowela. Rozwój i poetyka rodzajów powieściowych, 102 s. — Preromantyzm i romantyzm Polski, 109 s. — Stanisław Wyspiański. Życie i twórczość literacka do „Legionu” łącznie, 55 s. — Tzw. grupa ukraińska, 150 s. — Nadto m.in. prace nie ukończone: [Morfologia utworu literackiego], 106 s. — Uwagi krytyczne o pierwszym latopisie ruskim. Cz. 1-2, 356 s.

Prace edytorskie

1. A. Fredro: Śluby panińskie czyli magnetyzm serca. Komedja w 5 aktach wierszem. Oprac. [oraz wstępem i komentarzem opatrzył] ... Brody: F. West [1910], 116 s. Wyd. nast.: Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1920]. *BN I*, 22, toż wyd. tamże; wyd. 2 [1922], wyd. 3 przejrz. 1924, wyd. 4 przejrz. i uzup. 1930; Jeruzolima: Sekcja Wydawn. APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1943.

Przedr. wstępu zob. *Twórczość* poz. 4.

2. A. Fredro: Zemsta. Komedja w 4 aktach wierszem. Oprac. [oraz wstępem i komentarzem opa-

trzył] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1920], 144 s. *BN I*, 32. Wyd. nast.: toż; wyd. 2 [ok. 1922], wyd. 3 1924, wyd. 4 1925, wyd. 5 1928; wyd. 6 Lw.: Ossol. [po 1928]; wyd. 7 Wr.: Ossol. 1948; wyd. inne: Jeruzolima: Urząd Oświaty i Spraw Szkolnych 1943; Chicago: Rada Polonii Amer. 1945; Wwa: Gebethner i Wolff 1951.

Przedr. wstępu zob. *Twórczość* poz. 4.

3. A. Fredro: Pan Jowialski. Komedja w 4 aktach prozą. Oprac. [oraz wstępem i komentarzem opatrzył] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1921], 169 s. *BN I*, 36. Wyd. nast.: toż; wyd. 2 przejrz. tamże 1927; Chicago: Rada Polonii Amer. 1945.

4. W. Bogusławski: Cud mniemany czyli Krakowiaci y Górale (1794). Opera w 4 aktach oryginalnie napisana. Muz. dorobił Stefan. Oprac. ... Wwa: Gebethner i Wolff 1923, 152 s.

Przedr. Przypisów wydawcy pt. „Cud mniemany czyli Krakowiaci y Górale” Wojciecha Bogusławskiego zob. *Twórczość* poz. 4.

5. A. Asnyk: Wybór poezji. Oprac. [oraz wstępem i komentarzem opatrzył] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1924], LXXII, 216 s. *BN I*, 67. Wyd. nast.: toż; wyd. 2 przejrz. tamże 126; toż; wyd. 3 przejrz. Lw.: Ossol. [1935]; Pittsburg: Rada Polonii Amer. 1945.

6. A. Fredro: Komedie. Tekst oprac., wstępem i objaśnieniami zaopatrzył ... T. 1-6 (Pisma wszystkie. Dział 1). Lw.: Ossol. 1926.

T. 1: Intryga na prędce; Pan Geldhab; Zrzedność i przekora; Mąż i żona; Nowy Don Kiszot; Cudzoziemka; Pierwsza lepsza, VII, 545 s.

T. 2: Odludki i poeta; Damy i huzary; Nocleg w Apeninach; Nikt mnie nie zna; Przyjaciele, 501 s.

T. 3: Gwałtu, co się dzieje!; Śluby panińskie; Dylizans; Obrona Olsztyna; Koncert, 454 s.

T. 4: Pan Jowialski; Zemsta; Ciotunia; Dożywocie; Rymond, 541 s.

T. 5: Dwie bliźny; Lita & Compagne; Wychowanka; Co tu kłopotu!; Ożenić się nie mogę!; Pan Benet; Rewolwer; Z jakim się wdajesz; Świeczka zgasa, 625 s.

T. 6: Godzien liłości; Teraz; Z Przemysła do Przyszowa; Wielki człowiek do małych interesów; Jestem zabójcą; Ostatnia wola; Brytan Bryś, 552 s.

7. Bibliografia literacka czasopism polskich [...]. Oprac. Sekcja Bibliograficzna Zakładu Polskiej Literatury Porównawczej Uniw. JK [Jana Kazimierza] pod kierunkiem ... Red. i do druku przysposobił W. Floryan. Lw.: Zakład Pol. Literatury Porównawczej.

— za rok 1875. 1938, VII, 125 s.

— za rok 1876. 1936, XI, 104 s.

Ank. 1951. – SWPP I. – PP (A. Szalagan). – PSB (A. Hutnikiewicz). – BUP cz. I. – LP (A. Hutnikiewicz). – A. Hutnikiewicz: Bibliografia prac E.K. W. Eugeniusz Kucharski. Tor. 1957. – A. Hutnikiewicz: Bibliografia prac E.K. W. E. Kucharski: Między teorią a historią literatury. Wwa 1986.

[Fredro a komedia obca:] I Chrzanowski. *Prz. Warsz.* 1922 nr 9; J. Kleiner. *Książka* 1922 nr 3; A. Mazon. *Revue de la Littérature Comparée*, Paryż 1922 nr 1. – [Twórczość liryczna Asnyka. Wstęp do: A. Asnyk: Wybór poezji. Oprac. ...] T. Boy-Zeleński: Komentarz do komentarza. *Kur. Poranny* 1924 nr 92; Jeszcze do „sztuce dla bankierów”. *Tamże* 1924 nr 123; „Polskim butem” w obce bóstwa. *Tamże* 1924 nr 139; artykuły przedr. w T. Boy-Zeleński: Szkice literackie. (Pisma. T. 6). Wwa 1956; I. Chrzanowski. *Gaz. Warsz.* 1924 nr 234. – [A. Fredro: Komedia. Oprac. ...] Z. Ciechanowski. *Prz. Powsz.* 1927 t. 174; M. Kridl. *Prz. Współcz.* 1927 t. 22, 1928 t. 25; J. Pański. Komentarz czy elementarz? *Wiad. Lit.* 1928 nr 6; I. O. Forst de Battaglia F d B. *Osteuropa*, Berlin, Królewiec 1931/1932 nr 10; T. Boy-Zeleński: Obrachunki fredrowskie. Wwa 1934, wyd. nast. m.in. w: T. Boy-Zeleński: Pisma. T. 5. Wwa 1956. – A. Hutnikiewicz. E.K. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 40. – S. Pigoń: Spuścizna literacka Aleksandra Fredry. Wwa 1954 [m.in. o pracach E.K.]. – S. Pigoń: W pracowni Aleksandra Fredry. Wwa 1956 [m.in. o pracach E.K.]. – Eugeniusz Kucharski. [Książka zbior.]. Red. A. Hutnikiewicz. Tor.: PWN 1957, 84 s. Tow. Nauk w Tor. I zawiera studia: B. Nadolski. E.K. – badacz historii literatury; W. Floryan: E.K. jako teoretyk literatury; W. Hejnosz: Prof. E.K. jako historyk; A. Hutnikiewicz: Działalność nauczycielska E.K.; Z. Czerny: Człowiek – kolega – przyjaciel. – K. Górski: Przegląd stanowisk metodologicznych w polskiej historii literatury do 1939 roku. W teoz. Z historii i teorii literatury. Ser. 2. Wwa 1964 [m.in. o S.K.J.]. – A. Hutnikiewicz: Studium historii literatury polskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w latach 1945-1972. W: Z dziejów nauki polskiej. Księga pamiątkowa Towarzystwa Naukowego w Toruniu 1875-1975. Wwa 1975 [m.in. o S.K.J.]. – A. Hutnikiewicz: Polska historiografia literacka w okresie Drugiej Niepodległości; J. Maciejewski: Losy wojenne i odbudowa polonistyki literackiej. Lata 1939-1950. *Pam. Lit.* 1979 z. 2, passim. – H. Markiewicz: Polska nauka o literaturze. Wwa 1981, passim.

J.Gz.

KUCHARSKI Jan Edward 1914-1979

Pseud.: J.E.K.; J.K.; (J.K.); Jan Edward; Kajot.
Prozaik, autor książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 26 grudnia 1914 w Sosnowcu; syn Pawła Kucharskiego, kupca (z wykształcenia litografa), i Stanisławy z Polów. W 1932 ukończył Gimnazjum Ojców Pijarów im. S. Konarskiego w Rakowicach pod Krakowem. W tymże roku przeniósł się do Warszawy, gdzie studiował w Szkole Głównej Handlowej; w 1937 uzyskał absolutorium. Debiutował w 1935 jako felietonista *Kuriera Zachodniego* (tu też pod pseud. Kajot). Następnie służył w Szkole Podchorążych Saperów w Modlinie. Kampanię wrześniową przeżył od Zakliczyna nad Dunajcem po Łwów. Internowany przez władze radzieckie we Lwowie i przeniesiony do Zamościa, zbiegł i dotarł do Sosnowca, skąd, uchodząc przed aresztowaniem, w 1942 przedostał się do Generalnej Guberni, do Częstochowy. W 1943 ożenił się z Marią Świdzińską. Następnie przebywał w Warszawie. Walczył w powstaniu warszawskim 1944, dowo-

dząc cywilną kompanią saperów w rejonie ulic Koszykowa – Noakowskiego; brał udział w ratowaniu zbiorów etnograficznych i biblioteki Jana Michałskiego. Po upadku powstania, ranny, przebywał w domu Jana Kasprzowicza na Harendzie pod Zakopanem (od 1941 uczestniczył w opiece nad Harendą). Po wyzwoleniu powrócił do Sosnowca i włączył się aktywnie w organizowanie życia kulturalnego na Śląsku, m.in. w 1945-46 zorganizował i prowadził sześć klubów literackich na Śląsku (w tym Klub Literacki w Sosnowcu, którym kierował w 1950-53). Był współzałożycielem Wojewódzkiej Rady Kultury w Katowicach. W 1947-49 współpracował z czasopismami *Odra* i *Odrodzenie*. W 1950 ogłosił w piśmie *Łowiec Polski* (nr 5) „Notatki z łowiska”, które uważał za właściwy debiut literacki. W 1953 przeniósł się do Warszawy, gdzie początkowo pracował w Wydziale Repertuarowym Domu Wojska Polskiego przy Głównym Zarządzie Politycznym Wojska Polskiego. W 1954-57 był kierownikiem działu literackiego tygodnika *Żołnierz Polski*, a od 1955 członkiem komitetu redakcyjnego *Łowca Polskiego*. Opowiadania, artykuły, reportaże i recenzje drukował też w *Plomyku* (1955-79) i *Plomyczku* (1955-79), *Kierunkach* (1959-63), *Nowej Wsi* (1960-61). W tym czasie współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk dla dzieci i młodzieży oraz jako redaktor Magazynu Wojskowego. W 1961-64 pracował w Wytwórni Filmowej „Czołówka”, dla której napisał kilka scenariuszy filmowych, a w 1964-70 w Telewizji Polskiej, kolejno jako kierownik redakcji filmów telewizyjnych, kierownik redakcji Teatru Młodego Widza oraz w dziale programowym (1970-72). W 1970 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1970-75 jako członek Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego wyjeżdżał kilkakrotnie na wykopaliska do Bułgarii i Rumunii. W 1972-75 pracował w Ośrodku Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1969) i Krzyżem Oficerskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 1 lipca 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zielone serce. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1957 148 s.
2. Deresz. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1958, 194 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KAW 1978, wyd. 3 1987.
3. Leśne godziny. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1958, 110 s.

Zawartość. Wstęp. – List; Najpiękniejszy las; Kuba; Szydłarz; Na jeleniu przesmyku; Współhustnienie; Dzieci; Życie w lesie; Ludzka sprawa; Korzenie słowa; O świecie; Ślad człowieka; Fatalne pudło; Kłusownik; Lisie tropy; Odwiał; Kaczor i jastrząb; Smugi cienia; Lekkomysłny kaczor; Ślady powietrznego go-

ścia; Przeleciał ptak; Pierwszy promień; Głuchy poranek; Jętką; Po burzy; Szmaragdy; Mądra matka; Dwie pary; Łubiny; Borsuk; Nie wyplacony dług.

4. Bunkier Cygana i inne opowiadania. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1959, 106 s.

Zawartość: Saper Rzepka; Skrzynka; Bunkier Cygana; Powódz; Zamknięte oczy; Choinka; Wawa i jej pan; Zdarzyło się na wakacjach; Matki.

Wyd. osob. opowiadania Wawa i jej pan. Wwa: NK 1960, [24] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1974, wyd. 4 1980, wyd. 5 1988.

Przełk. hiszp.: Wawa y su dueño. [Przeł.] A. Gałomska. Wwa: NK 1987. — holend.: Wawa en zijn baasje. [Przeł.] V. Sjouwerman. Wwa 1970. — niem.: Wawa und ihr Herr. [Przeł.] H. Więclawska. Wwa 1973, wyd. nast. tamże 1974, 1977.

5. W leśniczówce. Sztuka w 1 akcie. Z uwagami insc. S. Wereszczyńskiego. *Mater. Repert.* 1959 nr 4 s. 5-22. Przedr. *Teatr Lud.* 1960 nr 4.

Nagroda w konkursie Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. w 1959.

6. Zeszyt z brzoźowej kory. Notatnik myśliwski. *Lowiec Pol.* 1961 nr 1-20. Wyd. osob. Poznań: WP 1968, 146 s.

7. Co komu z lasu? [Opowiadania]. Wwa: Pax 1965, 291 s.

Zawartość: Parasolnik; Leśnicy; Śpiew szyn; Kaczy telegraf; Nie nowego pod słońcem; Marysia; Na czarnej drodze; Mgły; Ostrożnie z uczuciami; Zabawa; Po czteremastu latach; Żuraw; Zagubione dziedzictwo; W mieście; Pacjent; Z bronią w rękę; Pod pieśnią skowronka; Spojrzenie od kuchni; Światło w nocy; Czas urodzenia; Nie wierzę w przesady; Nie było czasu na rozmowę; Kłopotliwy strzał; Uroczyso; Drzewo zabiło; Śnieżna burza; Margot; Koncert staroświecki; Taki dzień się nie powtórzy; Nad potokiem; Na tokach; Szanujmy tajemnice; Spokojnie w młodniku; Obok namiotu; Na ścieżce; Słowik i czas; Niezwykłe polowanie; Tryptyk z kozłów; Gdy się góral buduje; Dzielną matką; Cygański koń; Kuba [poz. 3]; Cztery zyciorysy albo co komu z lasu; Prawda o jeleniu; Dziwna zabawa; Premia za wilka; Za dziesięć piąta; Ojciec i syn; Na śniegu.

Adapt. scen. opowiadania Ojciec i syn: Wyst. TV 1966.

8. Wiatrak profesora Biedronki. [Powieść dla dzieci; współaut.:] M. Kownacka. Wwa: NK 1965, 174 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1978.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 11.

9. Nagroda. [Widowisko telewizyjne]. TV 1966.

10. Monter. [Widowisko telewizyjne]. TV 1967.

11. Skarb pod wiatrakiem. [Powieść dla dzieci; współaut.:] M. Kownacka. Wwa: NK 1967, 252 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1980.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 8.

12. Tylko dla odważnych. Opowiadania o żołnierzach. Wwa: MON 1967, 163 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1980, wyd. 4 1982.

Zawartość: Saper Rzepka. (O żołnierskiej przyjaźni) [poz. 4]; Niezapomniany szpak; Skrzynka; Wyrok; Lubelska pszenica;

Bunkier Cygana [poz. 4]; Powódz; Spotkanie na lotnisku; Sowy nie będzie; Zapalka; Wojenna pamiętka; Defilada; Dziesiątka znad granicy; Tylko dla odważnych; Grób Nieznanego Żołnierza.

13. Piotruś szuka przyjaciela. [Powieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1970, 137 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1987.

14. Dwa brzegi rzeki. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971 [właśc. 1970], 167 s.

15. Pod gwiazdami. Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1974.

Masz. w Arch. T. in. J. Słowackiego w Kr.

16. Moja babcia czarownica. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1974, 158 s. Wyd. 2 tamże 1980.

17. Michał i tajemnica dziadka. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 232 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Przełk. ukr.: Michał i diduśeva tajemnicija. [Przeł.] O. Pidišin. Kiv 1978.

18. Pojezierze Suwalsko-Augustowskie. [Album]. Tekst ... Wwa: SiT 1977, 164 s.

19. Wędrowki z dziadkiem Romanem. [Powieść]. Wwa: KAW 1977, 92. Wyd. 2 tamże 1985.

20. Befszyk z bawołu. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1978, 355 s.

Zawartość: Marsz weselny; W konwaliowym lesie; Rzut; Legendy; Echo w puszczy; Cztery zyciorysy [poz. 7]; Rozmaitości klienci; Nad płynącą wodą; Ekspressem w piekło; Przyczynek do praktyki medycyny ludowej; Wszystkie moje możliwości; Jedno pytanie mniej; Życie nocne nad Biebrzą; Ojciec i syn; Spokój posagu; Miasteczko; Befszyk z bawołu.

21. Warszawiacy. [Opowiadania]. Wwa: NK 1978, 161 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Zawartość: Zameldowana w Warszawie; Dla pieszych przejście po zebrach; Ruda gwiazda; Przeprowadzka; Pocztówka z Warszawy; Kłopoty mieszkaniowe; Znak rozpoznawczy; Kwiaty dla pań; Szesnaście orzechów; Sokół św. Anny; Szukam świętokrzyskich słowików; Warta honorowa; Trudne życie w mieście; Ni z pierza, ni z mięsa; Zmartwienie pana Zajączkowskiego; Czarna procesja; Łazienki (I-III); W kolorze gołęmb.

Harcerska Nagroda Literacka w 1979.

22. Przyniesione z lasu. [Wybór opowiadań]. Wwa: Czyt. 1980, 203 s.

Zawiera opowiadania z poz. 3 [z wyjątkiem: Na jeleniu przemyku; Łubiny], — z poz. 7 [z wyjątkiem: Na tokach; Tryptyk z kozłów; Dzielną matką; Kuba; Cztery zyciorysy albo co komu z lasu; Prawda o jeleniu; Dziwna zabawa; Premia za wilka; Za dziesięć piąta; Ojciec i syn; Na śniegu], — nadto opowiadania: Idzie wiatr; Wróbel; Porównanie.

23. Pożegnanie z dwunastką. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1987, 255 s.

Zawartość: z poz. 3; Kuba, — z poz. 7; Cztery zyciorysy; Dziwna zabawa; Na śniegu; Prawda o jeleniu; Premia za wilka; Za dziesięć piąta, — z poz. 20; Echo w puszczy; Ekspressem w piekło; Jedno pytanie mniej; Nad płynącą wodą; Rozmaitości klienci; Wszystkie moje możliwości, — nadto: Dokąd sięgnie ich cień; Pożegnanie z dwunastką; Przyczynek do praktyki medycyny ludowej.

Sluchowska radiowe: Sowy mądre ptaki. Radio 1967. — Zdarzyło się na strażnicy. Radio 1968. — Janek nie zblądził. Radio 1969. — Skrzynka przy ulicy Widok. Radio 1970

Scenariusze filmów zrealizowanych w Wytwórni Filmowej „Czołówka”: Odpowiedź. 1962. — Trudne małżeństwo. 1962. — Rezerwa. 1963. — Felek na urlopie. 1964. — Finał 1945. 1964. — Siemienowicz. 1964. — Tak nie będzie. 1964. — W imię życia. 1964.

Scenariusze filmów dla dzieci zrealizowanych w Wytwórni „Se-Ma-For”: Pierwsza wycieczka. 1967. — Słowo honoru. 1967.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978.

SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička). — RL 1979 (A. Biernacki).

[Leśne godziny:] L.B. Grzeniewski: Dwie książki o lesie. *Tyg. Zach.* 1958 nr 58; J. Preger: Kto umie patrzeć. *Nowe Książ.* 1958 nr 11. — I.E. Grabowiecka| El.Gr. *Nowe Książ.* 1959 nr 3 [rec.: Deresz]; — S. Jończyk: Człowiek w lesie. *Kierunki* 1959 nr 7 [dot. też: Leśne godziny]. — B. Kogut. *Życie Lit.* 1965 nr 35, przedr. w tegoż: *Manowce* Pozn. 1969. — S. Zielinski: Zaproszenie do lasu. *Kultura* 1965 nr 30. — B. Kogut. *Trójkat w lesie*. *Życie Lit.* 1969 nr 12 [rec.: Zeszyt z brzoazowej kory]. — M. Skrobiszewska: *Żołnierze*. *Nowe Książ.* 1969 nr 17 [rec. Tylko dla odważnych]. — M. Swoboda: Opracowanie w klasie V opowiadania J.E.K. „Skrzynka”. *Polonistyka* 1970 nr 6. — W. Zukrowski: Leśne podszept. *Tryb. Ludu* 1975 nr 44 [rec.: Moja babcia czarownica]. — M. Sokolowska: Sherlock Holmes w leśniczówce. *Nowe Książ.* 1976 nr 3 [rec.: Michał i tajemnica dziadka]. — [Befsztyk z bawołu] R. Łubowicz: Na świeżym powietrzu. *Odra* 1979 nr 7/8; M. Seler: Pamiętając o ogrodach. *Literatura* 1979 nr 1. — M. Warneńska: Janek. *Fakty* 79 1979 nr 38. — W. Zukrowski: Wtopiony w zieleń. (Wspomnienie o J.E.K.). *Plomyk* 1979 nr 16.

E.G.

KUCHTÓWNA Lidia

ur. 1940

Pseud.: Krzem; L.K.; LK.

Historyk teatru, krytyk teatralny.

Urodzona 10 marca 1940 w Szlachtszczyźnie (pow. Szczuczyn Nowogródzki) na Wileńszczyźnie; córka Mikołaja Kuchty, technika budowlanego, i Apolonii z Grobiekich, nauczycielki, kierowniczką szkoły. Od 1941 mieszkała w Terezdworze pod Oszmianą. W 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechała do Bydgoszczy. Równocześnie ze szkołą podstawową (1947-53) uczyła się w Niższej Szkole Muzycznej. W 1953-57 uczęszczała do II Liceum Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza. Była w tym czasie członkiem ZMP. Następnie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. W 1957-63 należała do ZSP. Debiutowała w 1959 recenzją książki E. Hemingwaya „Stary człowiek i morze” pt. „Opowieść o starym rybaku i małym chłopcu”, opublikowaną w *Filipince* (nr 6). W 1960-62 była prezesem Koła Polonistów. W 1961 opublikowała pierwszą pracę

naukową pt. „Semantyka tekstu poetyckiego na podstawie poematu Słowackiego „W Szwajcarii” w piśmie *Językoznawca* (nr 6). Po uzyskaniu magisterium w 1962, przez dwa miesiące pracowała jako pomocnik sekretarza redakcji gazety *Żołnierz Polski Ludowej* w Bydgoszczy. W roku akademickim 1962/63 odbyła roczny staż asyntenki w Katedrze Historii Literatury Polskiej UMK na seminarium teatrolologicznym dra Edwarda Csató. W czasie stażu opracowywała też katalog naukowy prywatnej biblioteki prof. Konrada Górskiego. W 1963-65 była bibliografem i kierownikiem Czytelni Regionalnej w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy. W tym okresie prowadziła też młodzieżowy Teatr Poezji w Wojewódzkim Domu Kultury, także reżyserowała. Była również prelegentem w Kujawsko-Pomorskim Towarzystwie Kulturalnym. W 1965 przez trzy miesiące pracowała jako lektor języka polskiego dla cudzoziemców na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W tymże roku otrzymała stypendium doktoranckie w Instytucie Sztuki (IS) PAN w Warszawie. Artykuły i recenzje publikowała m.in. w *Pomorzu* (1966-70), *Pamiętniku Teatralnym* (od 1968) i *Życiu Literackim* (1970-84). W 1969-73 pracowała w Wydziale Teatrów Dramatycznych w Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1970 uzyskała w IS PAN stopień doktora na podstawie pracy „Działalność inscenizatorska i reżyserska Wilama Horzycy w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu (1945-48)”, promotor prof. Zbigniew Raszewski. W 1973 rozpoczęła pracę jako adiunkt w IS w Pracowni Teatru Współczesnego. W 1974-78 była redaktorem działu historyczno-teatralnego w miesięczniku *Scena*. W 1977 została członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI); działała w zarządzie Sekcji Krytyki Teatralnej. W 1980 uzyskała stopień doktora habilitowanego na podstawie pracy „Irena Solska”, a w 1981 stanowisko docenta. W tymże roku została członkiem Rady Naukowej IS PAN. W 1981-92 pełniła funkcję kierownika Zakładu Historii i Teorii Teatru. Od 1988 wchodzi w skład zespołu redakcyjnego serii *Studia i Materiały do Dziejów Teatru Polskiego*. W 1990 została wybrana do Komitetu Nauk o Sztuce PAN i objęła funkcję sekretarza naukowego (przez dwie kadencje). W 1993 otrzymała tytuł profesora. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wielkie dni małej sceny. Wilam Horzyca w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu 1945-1948. Wr.: Ossol. 1972, 204 s.

Zawartość: Wstęp; W Toruniu po wojnie; Sezon 1945/46; Sezon 1946/47; Sezon 1947/48; Działacz teatralny; Inszenizator i reżyser; Zakończenie; Aneksy: 1. Repertuar; 2. Listy Wilama Horzycy; 3. Wybór recenzji.

2. Barbara Krafftówna. [Sylwetka]. Wwa: WAiF 1975, 46 s.

3. Irena Solska. [Monografia]. Wwa: PIW 1980, 280 s.

4. Wilam Horzycy 1889-1959. Kronika życia i działalności. *Pam. Teatr.* 1989 z. 2/4 s. 187-283.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i wydawnictwach zbiorowych, m.in.: Styl teatralny Wilama Horzycy. W: Z teorii teatru. Wwa 1972 s. 31-46. — Barbara Krafftówna. *Dialog* 1974 nr 8 s. 120-130. — „Sylwety” Stanisława Eljasza Radzikowskiego. *Pam. Teatr.* 1977 z. 4 s. 509-528. — Najbardziej młodopolska lo I. Solskiej. *Dialog* 1980 nr 1 s. 98-108. — Recenzenci o aktorze. W: Szkice o krytyce teatralnej. Kat. 1981 s. 147-158. — Egeria, muza, wampir [o I. Solskiej]. W: Wśród mitów teatralnych Młodej Polski. Kr. 1983 s. 233-251. — Harriet Bosse – gwiazda modernizmu szwedzkiego. W: O teatrze i dramacie. Wr. 1989 s. 359-365. — Jan Lechoń – poeta urzeczony teatrem. W: Krytycy teatralni XX wieku. Wr. 1992 s. 91-95. — Szekspir Wilama Horzycy. W: Od Shakespeare'a do Szekspira. Gdańsk 1993 s. 222-231. — Karol Frycz. W: Krakowskie rodowody teatralne. Kr. 1994 s. 9-15. — Wilam Horzycy. W: Słownik polskich krytyków teatralnych. T. 1. Wwa 1994 s. 49-55.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Horzycy: O dramacie. Wybór: ..., K. Puzyra. Wstęp: J. Iwaszkiewicz. Wwa: WAiF 1969, 290 s.

2. S. Marczak-Oborski: Myśl teatralna polskiej awangardy 1919-1939. Antologia. Wybór i wstęp: S. Marczak-Oborski. Noty ... Wwa: WAiF 1973, 458 s.

3. I. Solska: Pamiętnik. Wstęp i oprac. ... Post.: A. Sosnowska. Wwa: WAiF 1978, 211 s.

4. Listy Ireny Solskiej. Wybór, oprac. [i wstęp] ... Wwa: PIW 1984, 464 s.
Listy z l. 1894-1958.

5. Leon Schiller. W stulecie urodzin 1887-1987. Red.: ..., B. Lasocka. Wwa: PWN 1990, 290 s.

6. Warszawa teatralna. Red. ... Wwa: IS PAN 1990, 268 s.

7. Listy Wilama Horzycy. Wybór, oprac. [i wstęp] ... Wwa: IS PAN 1991, 474 s.
Listy z l. 1919-1959.

8. Rozmowy z Wilamem Horzycą. Zebrała, oprac. [i wstęp] ... Wwa: IS PAN 1992, 183 s.
Wywiady z l. 1925-1958.

9. Sztuka aktorska a dramat. Red. ... Wwa: IS PAN 1993, 290 s.

10. W. Horzycy: Polski teatr monumentalny. Wybór, oprac. [i wstęp] ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1994, 335 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1995.

[W. Horzycy: O dramacie. Red. ...] J. Timoszewicz. *Teatr* 1970 nr 5; B. Wojdowski: Wilam Horzycy o dramacie. *Nowe Książ.* 1970 nr 15. — [Wielkie dni małej sceny:] K. Górski: Horzycy w Toruniu. *Teatr* 1973 nr 6; I. Sławińska: Wielkie dni sceny toruńskiej. *Dialog* 1973 nr 12; W. Natanson: Horzycy. *Prz. Hum.* 1974 nr 1. — [Barbara Krafftówna:] J. Smorski: Aktorstwo współczesne – Barbara Krafftówna. *Nowe Książ.* 1976 nr 4; M. Wierzewska: Niepodzielna osobowość. *Film* 1976 nr 13; Z. Greń: Zanurzeni w historię. *Życie Lit.* 1979 nr 9. — [I. Solska: Pamiętnik. Oprac. ...] A. Bojarska: Primo voto i na zawsze Solska. *Nowe Książ.* 1978 nr 17; Z. Sieradzka. *Teatr* 1978 nr 18; J. Smorski: Pamiętnik Solskiej. *Więź* 1978 nr 9. — [Irena Solska:] T. Byrski: Jakże mało było takich ludzi na scenie”. *Więź* 1980 nr 7/8; W. Uziembło: Solska – życie w teatrze. *Nowe Książ.* 1980 nr 11; B. Lasocka: Legenda Ireny Solskiej. *Mies. Lit.* 1982 nr 8. — [Listy Ireny Solskiej. Oprac. ...] B. Lasocka. *Mies. Lit.* 1985 nr 7; S. Treugutt: ... tęsknota moja chce widzieć. *Teatr* 1986 nr 1. — M. Radgowski, *Rzeczpospolita* 1992 nr 135 [rec. oprac. Listy Wilama Horzycy]. — [Rozmowy z Wilamem Horzycą. Oprac. ...] B. Mamoń. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 5; B. Śmigiełski: Horzycy i Lwów. *Nowe Książ.* 1994 nr 1.

J.Z.

KUCNER Mieczysław 1935-1992

Pseud.: Adam Rajna; Czesław Jałowicki; Maciej Hycki; Tadeusz Sobala; Zenon Cieplicki.
Poeta, eseista, krytyk literacki.

Urodzony 12 października 1935 we wsi Faustynów pod Łaskiem w rodzinie robotniczej (tkacze chałupnicy); syn Szymona Kucnera i Anny Dominiak. Dzieciństwo spędził w rodzinnej wsi, tu uczęszczał do szkoły podstawowej. W 1951 przeniósł się wraz z matką do Łodzi, gdzie ukończywszy liceum, studiował filologię polską na Uniwersytecie Łódzkim; w 1960 uzyskał magisterium. W czasie nauki i studiów zarabiał na utrzymanie, pracując m.in. jako goniec, kowal, dmuchacz szkła, tkacz, bibliotekarz i nauczyciel. W 1960-61 był członkiem łódzkiej grupy literackiej Prowincja '58. Debiutował w 1960 wierszem „Do ...”, ogłoszonym w *Kierunkach* (nr 19). Od 1962 był korektorem w drukarni wojskowej, następnie w 1963-68 pracował jako inspektor do spraw ochrony zdrowia w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Równocześnie kontynuował twórczość literacką. Wiersze, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Osnowie* (1967-71), *Agorze* (1968-69), *Odgłosach* (1968-80) i *Poezji* (1969-80). Od 1966 był przewodniczącym Klubu Młodych przy Oddziale Łódzkim ZLP. W 1967 został członkiem PZPR. Od 1971 należał do Oddziału Łódzkiego ZLP, a w 1981-83 do Oddziału Warszawskiego (do rozwiązania Związku w 1983). W 1969-75 był redaktorem w Wydawnictwie Łódzkim, a od 1976 kierownikiem działu kulturalnego

i prasy łódzkiej w Muzeum Historii m. Łodzi. Ożenił się z Jadwigą Chojacką. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981, wystąpił z PZPR. Współpracował z łódzkimi czasopismami ukazującymi się poza zasięgiem cenzury: *Słowo Obecności* (1981), *Prześwietl* (1982-84) i *Obecność* (1984-88), publikując wiersze i artykuły publicystyczne pod pseud.: Zenon Cieplicki, Maciej Hycki, Czesław Jałowicki, Adam Rajna i Tadeusz Sobala. Od 1984 należał do Stowarzyszenia Twórców Kultury. W 1986-88 był członkiem nowego ZLP, a od 1989 SPP. Zmarł 31 grudnia 1992 w Łodzi.

TWORCZOŚĆ

1. Strona powrotu. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1966, 41 s.

Na futeale: Biblioteka Poetów 1966 [7]; w futeale t. 1-11.

2. Imię własne. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1970, 79 s.

Nagroda Peleryny przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” za najlepszy debiut r. 1970.

3. Ewolucja poezji. [Szkielc]. Łódź: WŁ 1974, 229 s.

Druk w 1968-1969 w *Agorze*.

Zawartość: Ustalenia: Rzeczy stare i rzeczy nowe; Ustalenia; Ewolucja poezji; W poszukiwaniu perspektywy uniwersalnej; O dialektyczne ujmowanie życia; Czytanie Hegla; Filozoficzne podstawy widzenia poetyckiego; Możliwości poezji czyli dialektyka poetycka; Przeciw nadużyciom języka; O stylu poezji współczesnej. — Zaproszenie do wyboru: Zaproszenie do wyboru; Humanizm poetycki; Stan czynny poezji; Odmiany nadziei. — Lekcja Norwida; Lekcja Norwida; Jednocześnie artykułów na temat konstytucji nowej poezji.

4. Próba wierności. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1976, 166 s.

5. [Wiersze]. Sieradz: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Sieradzu 1978, leporello.

6. Egzystencja i kreacja. [Szkielc]. Łódź: WŁ 1980, 180 s.

Zawartość: Egzystencja i kreacja; Moje ucieczki i powroty; Spotkanie ze Stanisławem Czernikiem; Poroczenia; Poezja i jej przedmiot; Dialektyka poetycka; Traktat osobisty; Życie autentyczne, poezja autentyczna; Tekst, kontekst, przeciwtekst; Świadomość poetycka a więź kulturalna; Od konieczności do możliwości; Wysoka gorączka; Wokół znakowej koncepcji poezji; Poezja syntezy.

7. Ucieczki i powroty. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1981, 100 s.

Prace redakcyjne

1. Rzec poetycka. Środowisko. Wybór i oprac.: A. Biskupski, J. Jarmołowski, ... [Red. I. Tarkowska]. Łódź: WŁ 1975, 374 s.

Antologia wierszy ze szkicami krytycznymi o autorach, tu m.in. esej M.K. pt. Filozoficzne podstawy myślenia poetyckiego.

2. Literatura i język Łodzi. Materiały z sesji naukowej w Muzeum Historii m. Łodzi zorganizowanej w dn. 18-19 kwietnia 1978 r. Red.: A. Szram,

J. Weiberg, ... Łódź: Muzeum Hist. m. Łodzi 1978 [właśc. 1979], 116 s.

3. Nie w imię rozpacz i nie w imię zemsty. Antologia polskiej poezji walczącej. Oprac.: ..., [H. Zawilska] K. Nurska, [S. Cieślak] A. Malec. [Łódź:] Ofic. Suwerenność i Międzyregionalna Komisja Obrony NSZZ „Solidarność” 1983, 72 s. Wyd. nast. [Łódź:] Ofic. „Świadectwa” [1983].

M.K. podp.: Maciej Hycki.

OPRACOWANIA (wybór)

A. Biskupski: M.K. (12 X 1935-31 XII 1992). Materiały do bibliografii; S. Cieślak: Bibliografia prac M.K. w drukach nieformalnych i drugoobiegowych. *Miscellanea Łódź*. 1993 z. 1.

[Strona powrotu:] M. Sprusiński: Falstart. *Osnowa* 1967 lato; J. Tynecki: Nostalgiczne formacje „nowoczesności”. *Osnowa* 1967 jesień/zima. — [Imię własne:] S. Cieślak: „Oko czuwającego umysłu”. *Osnowa* 1971 wiosna; B.S. Kunda: Fizyk, ugięty pod ciężarem poezji. *Poezja* 1971 nr 3; Z. Skibiński: Umysł czuwający. *Nadodrże* 1971 nr 144. — [Ewolucja poezji:] A. Biskupski: *Nadodrże* 1975 nr 14; P. Dybel: Od Einsteina do Grzejszaka. *Nowe Książ.* 1975 nr 20; S. Sterna-Wachowiak: O genezie i strukturze poezji. *Nowy Wyrz* 1975 nr 11; polem.: K. Gąsiorowski: W kraju. *Poezja* 1976 nr 3; A. Biskupski: Anty-Midas. *Nowy Wyrz* 1976 nr 4; S. Sterna-Wachowiak. *Nowy Wyrz* 1976 nr 9; S. Tomala: O nowoczesną świadomość poetycką. *Kultura* 1976 nr 1. — [Próba wierności:] S. Nyczał: Poezjozofia K. *Poezja* 1977 nr 9; J. Pilch: Zamiary i realizacje: Wierność programowi? *Życie Lit.* 1977 nr 18; J. Poradecki: Między dwiema nieskończonościami. *Odgłosy* 1977 nr 12; M. Siwiec: Próba czasu. *Literatura* 1977 nr 5. — [Rzec poetycka. Środowisko:] A.W. Sułkowska: Sens komunikacji. *Więź* 1977 nr 4; J. Tynecki: Rymkiewicz wobec Heraklita. (O pluralizmie paremiologii). *Poezja* 1977 nr 4. — A. Biskupski: Istnienie jako poznanie. W tegoż: Tym jest jeszcze poezja. Łódź: WŁ 1980. — [Egzystencja i kreacja:] P. Bratkowski: Krwotok krytyki. *Literatura* 1980 nr 32; S. Cieślak: Grzech nadmiaru. *Kierunki* 1980 nr 50; T.J. Żółcinski: Poezja jako kreacja. *Mies. Lit.* 1981 nr 1.

E.G.

KUCZYŃSKI Bogusław 1907-1974

Pseud.: Andrzej Wartalów; Stanisław Siedlecki.
Prozaik.

Urodzony 21 stycznia 1907 w Zagożdżonie (obecnie Pionki, woj. radomskie); syn Antoniego Kuczyńskiego, kupca i prezesa Stowarzyszenia Kupców Polskich w Siedlcach, i Leokadii z Leszczyńskich. Od 1923 mieszkał w Siedlcach, gdzie zaczął uczęszczać do gimnazjum. Naukę kontynuował w Korpusie Kadetów nr 2 w Modlinie. Po zdaniu matury w 1926 studiował przez rok na wydziale budowy maszyn Politechniki Warszawskiej, a następnie do 1930 matematykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W tym czasie współpracował ze Związkiem Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. Debiutował w 1929 opowiadaniem pt. „Jesień”, opublikowanym w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 48; podp. Andrzej Wartalów); z pismem tym współpracował następnie do 1939. W 1930 powrócił do Siedlec, aby po śmierci ojca zapewnić opiekę młodszemu rodzeństwu.

Kontynuował działalność polityczno-społeczną; od 1930 do lutego 1931 był członkiem PPS-Lewicy, a następnie (do 1938) KPP. Pisywał szkice z życia bezrobotnych w pismach wydawanych legalnie przez partię pod pseudonimem Stanisław Siedlecki. W 1932 przeniósł się do Warszawy, gdzie w 1934, polecony przez Polę Gojawicyńską, został sekretarzem Zofii Nałkowskiej; znajomość ta przekształciła się wkrótce w związek uczuciowy. W 1936-38 przy współudziale pisarki redagował miesięcznik literacki *Studio*. W 1935 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Po wybuchu II wojny światowej, we wrześniu 1939, przedostał się do Rumunii, skąd w maju 1940 wyjechał przez Jugosławię do Włoch i zamieszkał w Rzymie. Kontynuował twórczość literacką, pisząc opowiadania oraz „Notatki rzymskie”. W 1943 zawarł związek małżeński z Bernardą di Bazi (Bari?). We wrześniu tegoż roku wyjechał do Hiszpanii, skąd w październiku 1944 udał się do Gibraltaru. Od stycznia 1945 przebywał w Londynie, gdzie pracował w Ministerstwie Oświaty, później w Ambasadzie Polskiej. Został członkiem Londyńskiego PEN Clubu. W 1945-46 publikował w piśmie *Odrodzenie* artykuły dotyczące stosunków społecznych panujących w Wielkiej Brytanii i w USA pt. „Notatki angielskie”. W kwietniu 1948 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. W 1952-55 współpracował z *Nową Kulturą*, na której łamach zamieszczał utwory prozą. W 1956 należał do komitetu redakcyjnego edycji „Pism wybranych” Zofii Nałkowskiej. W 1960 wyjechał z kraju i osiedlił się w Stanach Zjednoczonych. Zmarł 11 lipca 1974 w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kobiety na drodze. [Powieść]. Wwa: Rój 1935, 195 s.
2. Starzy ludzie. Powieść. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 264 s.
3. Pobojowisko. O kampanii wrześniowej 1939. Powst. Rumunia, koniec września 1939. [Inf. autora].
Wyd. w przekł. rum.: *Panica vine din vazduh* [Przeł.] L.P. [Wstęp:] L. Rebreanu. București: Cultura Romaneasca 1940. Wyd. 2 tamże 1940.
Inne przekł.: duń.: *Raedslen kommer fra Luften* [Przeł.] E. Steinmetz. København 1941, — hiszp.: *El terror viene del cielo*. [Przeł.] J. Farrán y Mayorol. Barcelona 1941, wyd. inne *La Plata* 1941, — portug.: *O panico vem de ar*. 1941, — szwedz.: *Panik i Polen*. [Przeł.] N. Homberg. Stockholm 1941, — włos.: *Il terrore viene dal cielo*. [Przeł.] E. Bocca Radomska, G.G. Severi. Mediolan 1940, tamże wyd. 2 1940, wyd. 3 1943.
4. Notatki rzymskie. Powst. 1940/1941. [Inf. autora]. Druk fragm.: I. Via Appia Antica; II. Na Forum Romanum; III. Wizyta na Palatynie. *Nowa Polska*, Londyn 1945 t. 4 z. 5 s. 313-321; Pijąc wino z Rzymianami; Obrazki z Rzymu. *Odrodzenie* 1948

nr 10, 12; W drodze do Rzymu. (Via Appia Antica). *Twórczość* 1949 nr 2 s. 28-40.

Przeł. słowen.: *Slovenec* 1941.

5. Upadek Mussoliniego. Powst. lipiec 1943. [Inf. autora]. Druk, fragm.: Po upadku Mussoliniego. *Nowa Polska*, Londyn 1945 t. 4 z. 4 s. 245-251; Upadek Mussoliniego. *Nowa Polska*, Londyn 1945 t. 4 z. 2 s. 105-112; Złe dni włoskiego faszystu. *Twórczość* 1946 nr 4 s. 10-37.

Przeł. ang.: *Collers Weekly*; Nowy Jork 19 II 1944.

6. Hiszpaneczka. Opowiadania. Wwa: Iskry 1954, 152 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Zawartość: Hiszpaneczka; Pozaremanentowa kura; Zaczarowany krąg; Fajareczka z CDT.

7. O powrót Barabaszków. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1954, 124 s.

Zawartość: Dzieci Drewniakowej; Książka; Krawczyk; Jada dziewczęta; O powrót Barabaszków (W przyfabrycznej bursie); Majster Marciniak; Pokój nr 16. (Z pamiętnika mieszkańca hotelu robotniczego); Sprawy rygodnia; Ludzie, którzy odeszli.

8. Prządka. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 178 s.

Książka o łódzkiej robotnicy i działaczce komunistycznej W. Bytomskiej.

9. Ludzie między bogami. Notatki rzymskie. Wwa: Iskry 1959, 102 s. Por. poz. 4

Zawartość: I. Antoni i Maria; II. Święta szczyłka; III. Droga przez Rzym

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — RL 1974 (J. Chudek).

[Kobiety na drodze:] K. Czachowski: Literatura piękna. *Nowa Książ.* 1935 z. 9; W. Gombrowicz: Literatura niechętnych, niezłuczliwych, stłumionych. *Kur. Poranny* 1935 nr 150; K. Irzykowski. *Pion* 1935 nr 25. — [Starzy ludzie:] H. Domiński: Martwe piekło. *Kur. Poranny* 1939 nr 104; H. Michalski: Egzotyka naturalizmu. *Tyg. II*. 1939 nr 26. — [Pobojowisko:] G. Amandori. *Avvisatore Librario*, Palermo z 17 II 1940; S.F. Del Mar. *L'Español*, Madryt z 23 II 1940; St. Roll. *Timpul*, București z 3 III 1940; P. Seicaru: Confurii voite. *Curierul*, București z 23 II 1940; E. Settanni. *Corriere di Napoli* z 16 VII 1940. — W. Sadkowski: Praska Hiszpaneczka i mokotowski Janosik. *Sl. Tyg.* 1954 nr 45 [rec.: Hiszpaneczka]. — [O powrót Barabaszków:] M. Stepien. *Zycie Lit.* 1954 nr 33. — A. Biernacki: Powieść, nowela, reportaż. *Twórczość* 1955 z. 3 [rec.: Hiszpaneczka]. — W. Sadkowski: Powrót pisarza. *Nowa Kult.* 1955 nr 2 [rec.: O powrót Barabaszków]. — J. Sliwiński. *Zycie Lit.* 1955 nr 32 [rec.: Hiszpaneczka]. — [Prządka:] B. Hamera: Zadziwiająca opowieść. *Nowa Kult.* 1956 nr 12; J. Rychwicka. *Zycie Lit.* 1956 nr 11. — [Ludzie między bogami:] A. Hamerliński. Rzym nie znany turystom. *Nowe Książ.* 1960 nr 2; P. Hertz: Z dziennika lektury. *Nowa Kult.* 1960 nr 1. — Z. Nałkowska: Dzienniki czasu wojny. Wstęp, oprac. i przyp. H. Kirchner. Wwa 1970 [tu m.in. o B.K.]. **K.B.**

KUCZYŃSKI Maciej

ur. 1929

Pseud.: Rafał Maciejewski.
Prozaik, speleolog.

Urodzony 15 kwietnia 1929 w Warszawie; syn Stefana Kuczyńskiego, ekonomisty, i Danuty Kryń-

skiej. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Bato-
rego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1948 stu-
diował na Wydziale Architektury Politechniki Kra-
kowskiej; w 1953 otrzymał dyplom inżyniera archi-
tekta. W 1953-56 pracował jako projektant w Woj-
skowym Biurze Projektów w Krakowie. Od 1949
był członkiem Klubu Wysokogórskiego; uczestni-
czył w formowaniu nowoczesnego taternictwa ja-
skiniowego i brał udział w licznych wyprawach
odkrywczych do jaskiń Tatr. Następnie zamieszkał
w Warszawie, gdzie w 1956 i 1957 był, z ramienia
PAN, kierownikiem technicznym wypraw polar-
nych na Spitsbergen. W 1957-58 pracował jako se-
kretarz w redakcji miesięcznika *Ziemia*. W 1958-65
kierował serią wypraw Klubu Wysokogórskiego
eksplorujących głębokie jaskinie Czechosłowacji,
Węgier i Bułgarii oraz jaskinie Kuby. W 1961 roz-
począł twórczość literacką, pisząc powieści przy-
godowe i podróżnicze dla młodzieży. Opowiada-
nia oraz fragmenty powieści publikował m.in.
w *Plomyku* (od 1962). W 1970 został członkiem
ZLP. Był kierownikiem technicznym sześciu wy-
praw paleontologicznych PAN na pustynię Gobi
w Mongolii (1963-71) oraz na Spitsbergen (1974),
kierował wyprawami Polskiego Związku Alpiniz-
mu, m.in. do Meksyku (1969, 1980), w Andy, Chi-
le i Peru (1972). Uczestniczył w polsko-amerykań-
skich wyprawach naukowych Glacier Pollution
Study organizowanych przez Centralne Laborato-
rium Ochrony Radiologicznej i United States En-
vironmental Protection Agency w Himalaje (1973),
w góry Ruwenzori w Ugandzie (1975), na Alaskę
(1977). W 1976 ożenił się z Barbarą Szyller, dypl-
mowaną kosmetyczką. Za twórczość artystyczną
dla dzieci i młodzieży otrzymał w 1980 nagrodę
Prezesa Rady Ministrów. W 1982 został członkiem
Explorers Club w Nowym Jorku. Odznaczony Zło-
tym Krzyżem Zasługi (1966). Mieszka w Warsza-
wie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W jaskini Guacharo. [Opowiadanie; współ-
wyd. z:] A. Dumas (syn): Zmartwychwstanie Of-
flanda; T. Banasiowa: W trumnie. Wyd. pt.: Zmar-
twychwstanie Offlanda i inne opowiadania. Kat.:
Śląsk 1960, 99 s.

M.K. podp.: Rafał Maciejewski.

2. Złoto Tetona. [Opowiadanie; współwyd. z:]
J. London: Nieoczekiwane; J. Hope: Sukces Billa
Wardnera. Wyd. pt.: Nieoczekiwane i inne opowia-
dania. Kat.: Śląsk 1960, 99 s.

M.K. podp.: Rafał Maciejewski.

3. Alarm pod Andami. [Powieść dla młodzieży].
Wwa: NK 1961, 189 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże
1967; wyd. 3 Pozn.: WP 1974, wyd. 4 tamże 1978.

Adapt. radiowa: Radio 1970.

4. Babcia-robot przy kominku. Dziesięć fanta-
stycznych historii, których osobliwa akcja toczy się
na Ziemi, pośród planet i jeszcze znacznie dalej.
Kat.: Śląsk 1963, 177 s.

Zawartość: Babcia-robot przy kominku; Exodus: Trzy razy
dziennie; Najwieńszy przyjaciel człowieka; Czerwonogłowi;
Światła biegną przez kosmos; Niezniszczalne; Trolejbusy
przed śniadaniem; Towarzyszka kosmonauty; Nasi ludzie
w kosmosie.

Przekł. ros.: Podruga kosmonavta. [Przeł.] V. Los. Simfero-
pol 1990.

5. Białe palmy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa:
NK 1963, 172 s.

Adapt. radiowa: Radio 1970.

6. Do widzenia, Słońce. [Powieść dla młodzie-
ży]. Wwa: NK 1963, 169 s.

7. Chłopiec z Gór Organowych. [Opowiadanie
dla dzieci]. Wwa: NK 1964, [44] s.

8. Gwiazdy suchego stepu. [Powieść dla mło-
dzieży]. Wwa: NK 1965, 187 s. Wyd. nast. tamże:
wyd. 2 1970, wyd. 3 1979, wyd. 4 1982, [wyd. 5]
1991.

Książka wpisana na Listę Honorową H.Ch. Andersena w 1982.
Adapt. radiowa: Radio 1971, — teatr: pt. Cudowna ma-
kata. Wyst. Opole, T. Łalki i Aktora. 1983.

9. Atlantyda, wyspa ognia. [Powieść dla mło-
dzieży]. Wwa: NK 1967, 175 s. Wyd. nast.: wyd. 2
tamże 1973; Wwa: MAW 1984; Wwa: NK 1988;
Wr.: Siedmioróg 1993; Wwa: NK 1994.

Przekł. czes.: Atlantida ostrov ohně. [Przeł.] A. Bauerová.
Praha 1978.

10. Katastrofa. [Powieść dla młodzieży]. Wwa:
NK 1968, 214 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1972;
wyd. 3 Pozn.: WP 1976; Wwa: NK 1986, tamże
1988; Wr.: Siedmioróg 1994.

Adapt. radiowa: Radio 1973.

11. Wyprawa po dinozaury. [Praca popularno-
naukowa dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 60 s.

12. Zimny brzeg. [Powieść dla młodzieży]. Wwa:
NK 1969, 240 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974,
[wyd. 3] 1987.

Przekł. czes.: Studeny břeh. [Przeł.] H. Teigová. Praha
1973.

13. Kayum. [Powieść]. Wwa: NK 1970, 166 s.

14. Czeluść. [Relacje z polskich wypraw spele-
ologicznych]. Wwa: Iskry 1972, 297 s.

15. Rabunek. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 249 s.

Adapt. w formie komiksu: pt. Skradziony skarb. Scena-
riusz: M. Rutkowska. Rys. J. Wróblewski. Wwa: KAW 1986,
47 s.

16. Zwycięzca. [Powieść dla młodzieży]. *Świat
Młod.* 1975 nr 70-100. Wyd. osob. Wwa: NK 1976,
187 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, [wyd. 3]
1986.

Harcerska Nagroda Literacka w 1976.

17. Niezwykłe przygody obieżyświata w Afganistanie. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1976, 24 s. Wkł. do *Plomyka* 1976 nr 4.

18. Obieżyświat. [Opowiadania]. Wwa: NK 1976, 236 s.

Zawartość: Kanion Parabamby; Antonio Rojas; Sfora Svalbardu; Bat Damdinsuren; Gospoda delfinów; Skrzydła Kolumbii.

19. Obieżyświat. Nowe przygody. [Opowiadania]. Wwa: NK 1978, 237 s.

Zawartość: Widmo Bosforu; Konie Kandaharu; Klejnot z Benares; Demony Nepalu.

20. Zwrotnik dinozaura. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1977, 240 s.

Przekł. ros.: Tropik dinozawra. [Przeł.] L.S. Malachovskaja. Moskwa 1982.

21. Kask. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1978, 130 s.

Nagroda wydawn. Czyt. w konkursie na utwór literacki prozą dla dzieci starszych i młodzieży w 1976 oraz nagroda Brązowe Koziołki w konkursie Biennale Sztuki dla Dziecka w 1978.

Przekł. czes.: Tajemna přílba. [Przeł.] L. Štěpán. Praha 1984.

22. Wynałazek. [Powieść dla młodzieży]. *Plomyk* 1978 nr 1-11/12. Wyd. osob. Wwa: NK 1978, 142 s. Wyd. 2 tamże 1983.

Nagroda NK w konkursie na utwór literacki dla czytelnika w wieku 12-16 lat w 1977.

Przekł. niem.: Der Erfinder mit dem Pappkarton. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1981.

23. Tajemniczy płaskowyż. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1981, 258 s.

24. Skąd się biorą dzieci. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1986, [24] s.

25. Czyciele węża. Biochemiczne niebo dawnych Meksykanów. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: Iskry 1990, 415 s.

26. Dysk z Atlantydy. Na tropach tajemnicy życia. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: Aries 1992, 109 s.

27. Atlantyda, jej tajemnice i odkrycia. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: Aries 1994, 144 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Wywiady: Podświadomość jako encyklopedia. [Rozm.] P. Ziembicki. *Fantastyka* 1988 nr 9.

NSLD (E. Prządka). — A. Niewiadomski, A. Smuszkiewicz: M.K. W tychże: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozń. 1990.

H. Skrobiszewska: Kantata o bohaterstwie i obowiązku. *Nowe Książ.* 1961 nr 22 [rec.: Alarm nad Andami]. — A. Międzyrzecki: Gobi, Kosmos, Warszawa. *Świat* 1966 nr 8 [rec.: Gwiazdy suchego stepu]. — S. Larin: Razum oderżt verch. *Inostrannaja Literatura*, Moskwa 1967 nr 1 [rec.: Babcia-robot przy kominku]. — H. Lebecka: W kręgu przygody. *Nowe Książ.* 1970 nr 23 [rec. m.in.: Zimny brzeg]. — J. Maziarski: Pionierzy i wycyzynowcy. *Nowe Książ.* 1972 nr 16 [dot.: Czełusć]. — B. Tylicka: Trzy opowieści o jednym bohaterze. (O grotolazie, uczestniku naukowych wypraw, o pisarzu ...).

Świat Młod. 1975 nr 40. — M. Januszewski: Pisarstwo ... z podróży. *Nowe Książ.* 1977 nr 18 [rec.: Zwrotnik dinozaur]. — A. Ziembicki: Komiks i głębsze znaczenie. *Nowe Książ.* 1977 nr 4 [rec.: Obieżyświat]. — A. Berkow. *Zlatý Máj*, Praga 1978 nr 10 [rec.: Atlantyda, wyspa ognia]. — B. Czarniawska: Obieżyświat poważnie. *Nowe Książ.* 1978 nr 17 [rec.: Obieżyświat. Nowe przygody]. — S. Grabowski: Tajemniczy kask. *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: Kask]. — M. Łukaszewicz. *Nowe Książ.* 1978 nr 12 [rec.: Wynałazek]. — T. Wach: Samorealizacja na dachu Amazonii. *Nowe Książ.* 1981 nr 18. **K.B.**

KUDLIŃSKI Tadeusz 1898-1990

Pseud.: Andrzej Zarada; Kat; Kate; l.k.: T.K.; tak.
Prozaik, krytyk teatralny, popularyzator wiedzy o teatrze.

Urodzony 10 listopada 1898 w Krakowie; syn Ignacego Kudlińskiego, urzędnika Sądu Apelacyjnego, i Kazimierzy z Wdózków. Od 1909 uczęszczał do Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. Po wybuchu I wojny światowej i służbowej ewakuacji rodziny do Olomuńca na Morawach, uczył się przez rok w polskim gimnazjum dla uchodźców, po czym powrócił do szkoły w Krakowie. Wiosną 1916 został powołany do armii austriackiej i wysłany do Szkoły Kadetów Kawalerii w Mödlingu pod Wiedniem, gdzie zdał zastępczą maturę, po czym został skierowany do Szkoły Oficerów Artylerii w Simmering. W lutym 1917 otrzymał urlop z wojska, zdał maturę w Krakowie. Następnie pełnił służbę jako podoficer obserwator w pułku ciężkiej artylerii na froncie austriacko-rosyjskim w Karpatach Wschodnich. Później walczył na froncie austriacko-włoskim. Po odniesieniu ran był niezdolny do czynnej służby i został przeniesiony do Krakowa. Od listopada 1918 służył jako podporucznik w Wojsku Polskim w pułku artylerii ciężkiej. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920. Jesienią tegoż roku podjął studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po zdemobilizowaniu w 1922, zaczął równocześnie pracować w Bibliotece Jagiellońskiej. W 1923 ożenił się z Barbarą Miziewiczówną. W tymże roku uzyskał doktorat prawa i podjął pracę w Oddziale Krakowskim Banku Gospodarstwa Krajowego. Debiutował w 1927 opowiadaniem pt. „Regaty”, opublikowanym w *Gazecie Literackiej* (nr 12); w 1927 i w 1931-34 wchodził w skład redakcji tego pisma (tu też artykuły pod pseud. Kat). Był członkiem ZZLP w Krakowie i z jego ramienia od 1929 wchodził w skład Komisji Teatru przy Radzie Miejskiej. W 1932-38 współpracował z redakcją tygodnika *Zet*, ogłaszając recenzje i artykuły na temat teatru; w 1936-37 opublikował serię felietonów pt. „Miłozny teatralne” na łamach *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*; drukował też m.in. w *Pionie* (1933-35). Odbiwał podróże zagraniczne, m.in. w 1932 z grupą pisarzy do Czechosłowacji oraz wycieczkę morską dookoła Europy, a w 1934 podróżował do

Francji i Niemiec. W 1934 zorganizował w Krakowie eksperymentalny teatr debiutantów Mikrosce-
na. W 1934 otrzymał nagrodę literacką m. Krakowa, a w 1936 Srebrny Wawrzyn PAL. W 1936 i 1937 prowadził wykłady z zakresu literatury i teatru w Wakacyjnym Instytucie Sztuki. Współorganizował, a później kierował Krakowską Konfraternią Teatralną (1938-39), przy której powstał rodzaj szkoły teatralnej Studio 39. W czasie okupacji niemieckiej nadal mieszkał w Krakowie i pracował jako wicedyrektor w Banku Gospodarstwa Krajowego. Brał udział w pracach konspiracyjnych jako członek katolickiej organizacji Unia, w której zajmował się sprawami kultury – przede wszystkim literatury i teatru. Od 1940 prowadził z ramienia krakowskiej Delegatury Rządu akcję pomocy materialnej dla pisarzy. Opiekował się różnymi zespołami i grupami teatralnymi (m.in. Teatrem Rapsodycznym). W styczniu 1944 został aresztowany przez gestapo i przez cztery miesiące był w więzieniu na ulicy Montelupich. Po wojnie kontynuował pracę zawodową, w Oddziale Krakowskim Banku Gospodarstwa Krajowego (do przejścia na emeryturę w 1947), i literacką. Działal w Komisji Teatru Szkolnego przy Kuratorium Oświaty w Krakowie (do 1974). Prowadził wykłady na temat teatru dla różnych środowisk i instytucji, m.in. w 1945 w Studium Teatralnym przy Starym Teatrze. W 1945-48 był recenzentem teatralnym *Tygodnika Powszechnego*, publikował też w *Tygodniku Warszawskim*. W 1948 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W grudniu tegoż roku został aresztowany i oskarżony o nielegalną, antyustrojową działalność. Skazany na siedem lat więzienia, przebywał w zakładach we Wronkach, w Rawiczu, a od 1954 w Ośrodku Pracy w Potulicach. Po zwolnieniu z więzienia w 1955, wznowił pracę literacką. Współpracował jako recenzent teatralny i publicysta kulturalny m.in. z *Życiem Literackim* (w 1955 zatrudniony w dziale teatralnym), *Tygodnikiem Powszechnym* (od 1956, też pod pseud. Kat; 1957-59 członek redakcji), *Dziennikiem Polskim* (w 1959-66 prowadził dział teatralny; tu m.in. pisał od 1962 felietony do rubryki „Tydzień teatralny”). Publikował nadto m.in. w *Za i przeciw* (1958-69), *Dialogu* (1960-64), *Życiu i Myśli* (1962-71), *Życiu Literackim* (1965-75), *Kierunkach* (1966-69), *Scenie* (1970-73). W 1958-66 był członkiem zarządu Polskiego PEN Clubu. W 1959 przebywał przez dwa miesiące na stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki w Paryżu. W tymże roku po rozprawie rewizyjnej został zrehabilitowany. W 1961 był wraz z Klubem Krytyki Teatralnej w NRD. Od 1962 działał aktywnie w Klubie Miłośników Teatru w Krakowie. Był członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) oraz Stowarzyszenia Kultury Europej-

skiej (SEC). W 1967 otrzymał nagrodę WRN i MRN w Krakowie za upowszechnianie kultury. Od 1968 był członkiem Rady Muzealnej Muzeum Historycznego m. Krakowa. W 1969 podjął na nowo działalność pedagogiczną i popularyzatorską, prowadził wykłady z dziedziny teatru, m.in. na kursach działaczy kulturalno-oświatowych na Uniwersytecie Ludowym w Wierchosławicach. W 1969 był organizatorem środowiska krakowskiego PEN Clubu, a później jego sekretarzem. W 1973 uczestniczył w reaktywowaniu Oddziału Grodzkiego Towarzystwa Kultury Teatralnej. W tymże roku otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka za całokształt twórczości. W 1973/74-1976/77 i od 1980 prowadził zajęcia na Międzywydziałowym Studium Kulturalno-Oświatowym. W 1974-80 pełnił funkcję kolejno kierownika literackiego i doradcy literackiego w Teatrze Kolejaraż w Krakowie. W 1976 otrzymał nagrodę Wydziału Kultury MRN w Krakowie, w 1979 nagrodę m. Krakowa w dziedzinie upowszechniania kultury. W 1989 został członkiem SPP. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1963), Złotą Odznaką m. Krakowa (1966), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1975), odznaką honorową „Działacz Kultury Związku Zawodowego Kolejarzy” (1976), odznaką honorową „Zasłużony Popularyzator Wiedzy” (1978). Zmarł 7 października 1990 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pierwsza miłość panny Elo i inne nowele o sporcie. Kr.: Inst. Wydawn. „Bibl. Premiowa” 1928 [1929], 184 s.

Zawartość: Pierwsza miłość panny Elo; Regaty; Szkic; Dwa sporty i dwie kobiety; Biały fetyśz; Bramkarza Kimbella 4 ważne mecze; Dziki Grohman.

2. Smak świata. Powieść biograficzna. Wwa: Dom Książki 1930 [antydat. 1929], 243 s. Wyd. 2 także 1931.

3. Wygnańcy Ewy. [Powieść]. Kr.: Druk. Pol. Fr. Zemanka 1932, 439 s.

Nagroda literacka ZZLP w Krakowie w 1934.

4. Wuj Rafała i S-ka. Powieść. Lw.: Książ. Pol. „Leopolda” 1936, 356 s.

5. Memoriał w sprawie utworzenia studium teatralno-dramatycznego. Kr. 1937, 14 s. powiel.

6. Rumięce wolności. Powieść. Wwa: Rój 1937, 329 s. Wyd. nast. w oprac. dla młodzieży jako wyd. I Wwa: NK 1959, 313 s.

Ciąg dalszy zob. poz. 14.

7. Uroki. Powieść. T. 1-2. Lw.: Książ.-Atlas [1938], 320 + 331 s. Por. poz. 14.

8. Mantelupa. Wspomnienie. [Kr.:] Księg. Czytelnika 1946, 246 s.

9. Świętokradca. Powieść. Wr.: Książ.-Atlas [1947], 436 s.

10. Farbowane lisy. Powieść. Wr.: Książ.-Atlas [1947], 259 s.

11. Dziedzictwo zemsty. Pół-powieść. Wr.: Książ.-Atlas 1948, 342 s. Wyd. 2 przejr. i uzup. z podtyt.: Opowieść. Cytaty z „Hamleta” przeł. J. Paszkowski. Pozn.: Pallotinum 1959, 358 s.

12. Pod teatralną szminką. Wwa: Pax 1957, 279 s.

Omówienia sztuk wystawionych w sezonie teatralnym 1955/1956 w rozdziałach: Wprowadzenie; Teatr starożytny; Teatr średniowiecza; Teatr czasów Odrodzenia; Teatr baroku i oświecenia; Romantyczny teatr francuski; Romantyczny teatr polski; Rosyjski teatr klasyczny; Nowoczesny teatr europejski; Współczesny teatr polski; Teatr rewolucji; Małe formy teatralne; Zamknięcie.

13. Dagerotyp Mr. Drumma. [Powieść]. Pozn.: WP 1958, 230 s.

14. Z tarczą czy na tarczy. [Powieść]. Wwa: NK 1960, 458 s.

Przeróbka dla młodzieży poz. 7. — Początek zob. poz. 6.

15. Gniew o Szoszannie. Powieść z dawnych dziejów Izraela. Wwa: LSW 1963, 509 s.

16. Maski i oblicze teatru. Zarys wiadomości o teatrze. Wwa: NK 1963, 346 s.

17. Młodości mej stolica. Pamiętnik krakowianina z okresu między wojnami. Wwa: Pax 1970, 506 s. Wyd. 2 poszerz. Kr.: WL 1984, 527 s.

18. Rodowód polskiego teatru. Wwa: Pax 1972, 379 s. Przedr. w wersji skróconej zob. poz. 19 wyd. 2.

19. Vademecum teatromana. [Wwa:] LSW 1973, 359 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1976, wyd. 3 1978, wyd. 4 poszerz. i uzup. 1985, 429 s. Zawartość: Od autora. — Cz. 1. Początki i rozwój dramatu; Cz. 2. Początek i rozwój sceny; Cz. 3. Wielka reforma czyli metryka teatru współczesnego; Cz. 4. Aktor. — W wyd. 2 nadto: Teatr w Polsce (skrótno poz. 18).

20. Dawne i nowe przypadki „teatrala”. Kr.: WL 1975, 428 s.

Zawartość: Przedmowa czyli auto da fé maniaka teatralnego. — I. Dawne czasy: Trzcina [dot. T. Trzczińskiego]; Ach, te aktory [dot. Z. Nowakowskiego i J. Sosnowskiego]; „Bagatela” [dot. teatru w Kr. 1919-1926]; Solski niezniszczalny; Rostwór [dot. K.H. Rostworowskiego]; Juliusz [Osterwa]; Frycz — i moje boje z teatrem oficjalnym; Witkacy — Lilka i pan Ludwik [dot. M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i L.H. Morstina]. — II. Za okupacji. — III. Wielka szansa (1945-1948). — IV. Po 1956 roku. — V. Śladem Tezeusza.

21. Opowiadania złośliwe i przewrotne. [Opowiadania]. Kr.: WL 1980, 245 s.

Zawartość: Galatea. (Przewrotny dialog męsko-damski); Saga rodu Grabowskich. (W retro-karykaturze); Hamulec bezpieczeństwa. (Podejrzana przygoda kolejowa, czyli swawola dziecka, i co z niej wynikało); Sen więźnia. (Dwuznaczna dialektyka marzeń i jawy).

22. Starość nie radość. [Wspomnienia]. Powst. 1985. Wyd. Kr.: WL 1992, 289 s.

Suchowiska radiowe: Galatea, czyli Róża Jerychońska. Radio 1959 [por. poz. 21]. — Hamulec bezpieczeństwa. Adapt.: M. Komorowska. Radio 1959 [por. poz. 21].

Utwory zachowane w rkpsie: Bliźniacy. Powieść egzotyczna; Pamiętnik psa. [Powieść]; Poradnik dla teatrów świetlicowych [Współaut.:] F. Walczowski, J. Żuliński; Przyjaźń jest trudna. Opowiadania; Teatr Rewolucji Francuskiej. Rozprawa. [Inf. w:] Lekcja teatru Tadeusza Kudlińskiego. Kr. 1884 s. 135].

Adaptacja

1. Nowa realizacja Hamleta oparta na pomysły Stanisława Wyspiańskiego. Insc. ... Adapt. tekstu: W. Gorecki. Dekoracje i kostium: A. Bunsch. Plan gry oprac. zbiorowo. Wwa: Bibl. Zet 1936, 30 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1963, 1966, 1967, 1978, 1988. — Wywiad: Tajemnice twórczości. T.K. Rozm. A. Jesionowski. *Prosto z Mostu* 1936 nr 51.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (uzup.).
Wygnańczy Ewy! Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. *Zet* 1933 nr 23; J. Kisielewski Na marginesie powieści T.K. *Gaz. Lit.* 1933 nr 9; K. L. Koniński. *Mysł Nar.* 1933 nr 22. — [Rumieńce wolności:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1937 nr 19; J. Janowski. *Pion* 1937 nr 6; K. L. Koniński. *Mysł Nar.* 1937 nr 14; K. Wyka. *Gaz. Pol.* 1937 nr 151, przedr. w tegoż: *Stara szuflada*. Kr. 1967. — Z. Starowieyska-Morstinowa. *Kultura* 1938 nr 50 [rec. Urolik. — H. Michalski: Polski unanimita. *Pion* 1939 nr 7 — [Mantelupa:] A. Madej. *Warszawa* 1946 nr 4; J. Piłowarczyk: Więzienie i twórczy duch. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 34. — [Farbowane lisy:] S. Kisielewski: Noc inteligentów nie zgnybich. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 48, przedr. w tegoż: *Z literackiego lamusa*. Kr. 1979. T. Kwiatkowski. *Odra* 1947 nr 39; A. Madej *Tyg. Warsz.* 1947 nr 30; H. Markiewicz: Między realizmem a pliotkarstwem. *Odrodzenie* 1947 nr 48. — [Świętokradca:] A. Madej: W kręgu twórczości i miłosierdzia. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 47; Z. Starowieyska-Morstinowa: Święty czy syn marnotrawny. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 3; W. Woroszyński. *Odrodzenie* 1948 nr 18. — [Pod teatralną szminką:] L. Kosso-budzki: Recenzent-podróżnik. *Nowe Książ.* 1957 nr 18; J. Koenig. *Dialog* 1958 nr 2. — [Dziedzictwo zemsty:] J. Susul: Nowa książka o „Hamlecie”. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 12; T. Terlecki: Opowieść o Hamlecie i „Hamlecie”. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 39, przedr. w tegoż: *Rzeczy teatralne*. Wwa 1984. — J.P. Gawlik: Elementarz teatru. *Zycie Lit.* 1964 nr 31 [rec.: Maski i oblicze teatru]. — J.E. Płomiński: Twórczość T.K. *Zycie i Mysł* 1964 nr 11/12. — S. Lichański: T.K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 21. — W. Wnuk: W służbie teatru i literatury. *Kierunki* 1968 nr 44. — [Młodości mej stolica:] J. Dużyk: Pamiętnik Krakowianina. *Twórczość* 1970 nr 10; W. Natanson: Kraków międzywojenny. *Zycie Lit.* 1970 nr 31; J. Susul: Pamiętnik T.K. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 44; W. Zechenter: Kraków we wspomnieniach T.K. *Kierunki* 1970 nr 20, polem.; T. Kudliński. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 23. — [Rodowód polskiego teatru:] A. Boska. *Teatr* 1973 nr 5; E. Morawiec. *Zycie Lit.* 1973 nr 12. — Z. Greń. *Zycie Lit.* 1976 nr 9 [rec.: Dawne i nowe przypadki „teatrala”]. — S. Wystouch: T.K. — zapomniany teoretyk symultanimu. W teście: *Problematyka symultanimu w prozie*. Pozn. 1981. — R. Lubas-Bartoszyńska: Pamiętnik czy esej? („Młodości mej stolica” T.K.). W teście: *Style wypowiedzi pamiętnikarskiej*. Kr. 1983. — B. Mamoń: Popularyzator nie-

strudzony. *Tyg. Powsz.* 1983 nr 46. — Lekcja teatru Tadeusza Kudlińskiego. W osiemdziesiątą piątą rocznicę urodzin. Materiały z sesji naukowej poświęconej działalności teatralnej dr Tadeusza Kudlińskiego. Kr., Wr.: WL 1984, 139 s. [tu m.in.: A. Hausbrandt: Człowiek teatru; J. Michalik: Lekcja teatru T.K.; J. Ciechanowicz: Opisywanie teatru. (T.K. o teatrze repodycyjnym); M.A. Derdowski: Teatr i dramat religijny w publikacjach T.K.; K. Pleśniarowicz: T.K. wobec młodego teatru; K. Nowacki; T.K. „teatralne mielizny”; A. Hausbrandt: Biogram T.K.; Zestawienie ważniejszych nie opublikowanych prac; Zestawienie prac poświęconych T.K.; T. Nyczek: Portrety T.K. [wykaz prac plastycznych]. — R. Lubas-Bartoszyńska: Wprowadzenie do problematyki intymności jako kategorii poznawczej w literaturze. *Ruch Lit.* 1984 nr 1/2 [na przykładzie Młodości mej stolicą]. — T. J. Żółciński: Wygnany bez ojczyzny. *Argumenty* 1987 nr 49 [dot. proz.] — W. Wnuk: T.K. (1898-1990) *Tyg. Powsz.* 1990 nr 42. — J. Dużyk. *Ruch Lit.* 1992 nr 4 [rec.: Starość nie radość].

A.Sz.

KUKULSKI Leszek 1930-1982

Krypt.: L.K.
Historyk literatury, edytor.

Urodzony 27 czerwca 1930 w Lublinie; syn Zygmunta Kukulskiego, profesora pedagogiki i historii wychowania na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, i Zofii z Jaroszyńskich, nauczycielki. Do 1948 mieszkał w Lublinie, gdzie też po wojnie uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. S. Staszica. Po zdaniu matury w 1948 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie w 1949-52 pracował w Gabinetie Filologicznym im. G. Korbuta Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Okresowo był zatrudniany jako pracownik naukowy w Dziale Wystaw Komitetu Obchodu 150-lecia Urodzin Adama Mickiewicza przy organizowaniu centralnej wystawy „Mickiewicz – Puszkין” (od marca do września 1949), w Biurze Obchodów Artystycznych Ministerstwa Kultury i Sztuki przy organizowaniu centralnej wystawy Słowackiego (od stycznia do sierpnia 1950) oraz w Biurze Współpracy z Zagranicą przy opracowywaniu wystawy mickiewiczowskiej dla Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu. Od września 1950 wykonywał prace zlecone dla Instytutu Badań Literackich (IBL), m.in. w 1951 opracował szkic bibliograficzno-literacki „Heine w Polsce”. W 1953 ożenił się z Marią Frelek, polonistką. W tymże roku po uzyskaniu magisterium otrzymał aspiranturę naukową w IBL, a po jej zakończeniu w 1956, etat starszego asystenta w Dziale Literatury Ludowej. W 1961 doktoryzował się w IBL na podstawie rozprawy „Prolegomena filologiczne do twórczości Wacława Potockiego” (promotor prof. Julian Krzyżanowski), a w następnym roku otrzymał stanowisko adiunkta. W 1963/64 przebywał w Anglii jako lektor języka polskiego na uniwersytecie w Nottingham. Po powrocie kontynuował pracę w IBL i równocześnie wykładał literaturę staropolską na UW (1965/66). Od października 1967

przebywał w Wielkiej Brytanii, gdzie objął funkcję lektora, a następnie starszego wykładowcy na uniwersytecie w Glasgow. Powołany został również na stanowisko external examiner w School of Slavonic and East European Studies University of London. Współpracował z wydawanym w Londynie rocznikiem *The Year's Work in Modern Language Studies* (1971 vol. 33-1975 vol. 37), opracowując dział „Literature”. W 1977, otrzymawszy na uniwersytecie w Glasgow urlop naukowy, udał się do Warszawy w celu kontynuowania prac badawczych i edytorskich. Przygotowywał wydanie dzieł Jana Żabczyca: „Etyka dworskie” i „Polityka dworskie” oraz komparatystyczną edycję siedemnastowiecznej poezji polskiej i niepolskiej, ukazującej wzajemne oddziaływania literatur europejskich. Zmarł nagle 2 lutego 1982 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Katalog wystawy jubileuszowej. Aleksander Puszkין. 1799-1949. Materiały do katalogu przygotował i oprac. ... Przedm.: M. Toporowski. [B.m.]: Wydawn. Lud. 1949, 53 s. Ogólnopolski Kom. Uczczenia 150-tej Rocznic Urodzin Aleksandra Puszkina.

2. Dzieła Sienkiewicza w przekładach. Bibliografia. Oprac. J. Krzyżanowski i ... (H. Sienkiewicz: Dzieła. Wyd. zbior. T. 59). Wwa; PIW 1953, 252 s.

3. Prolegomena filologiczne do twórczości Wacława Potockiego. Wr.: Ossol. 1962, 143 s. IBL PAN.

Zawartość: I. „Moralia”; Klucz do „Moralioń”. — II. „Ogród fraszek”. Aneks. — III. Chronologia twórczości. Zestawienia. — Dodatek.

Rozprawy i studia opublikowane w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Paremiografia „Moralioń” Wacława Potockiego. *Pam. Lit.* 1957 z. 3 s. 117-129. — Zbylitowiana. *Pam. Lit.* 1959 z. 1 s. 163-171. — Wino, psy, heretyk i komentatorzy. Anatomia jednej przypowieści Wacława Potockiego. *Pam. Lit.* 1961 z. 4 s. 539-550 [dot.: „Niech śpi pijany” (z „Moralioń”)]. — Wacława Potockiego „Libusza”. W: *Miscellanea staropolskie*. Wr. 1962 s. 106-132. — Dookoła „Pokuty w kwartanie” [A. Morsztyna]. *Pam. Lit.* 1968 z. 2 s. 195-227. — Jan Sobieski epistolograf. W: *Literatura, komparatystyka, folklor*. Wwa 1968 s. 199-212. — Schematy i wzory numeracyjne epigramów A. Morsztyna. W: *For Wiktor Wintraub*. The Hague 1975 s. 257-266.

Przekłady

1. W.H. Kochowski: Lata potopu 1655-1657. Wybrał i przeł. [z łac.] ... Wstęp: J. Krzyżanowski. Pośl., indeks i przyp.: A. Kersten. Wwa: MON 1966, 450 s.

Fragm. dzieła: *Annalium Poloniae climacter secundus. Bella Sveticum Transylvanicum, Moschoviticum aliasque res gestas ab anno 1655 ad annum 1661 inclusive continens* (1688).

2. Maria Kazimiera d'Arquien de la Grange: Listy do Jana Sobieskiego. Przel.: J.K. Sell, ... Oprac. ... Wwa: Czyt. 1966, 282 s.

Zawartość: Wprowadzenie. — Listy Marii Kazimierzy do Jana Zamoyskiego [1657-1659]; Listy Marii Kazimierzy do Jana Sobieskiego [1659-1664]; Listy Jana Sobieskiego do Marii Kazimierzy [1664-1665]; Dodatek. Poczta wiedeńska.

3. M. Beniowski: Pamiętniki. Fragment konfederacki. Przel. [z franc.] i wstęp ... Oprac.: ... i S. Makowski. Wwa: PIW 1967, 176 s.

Prace edytorskie

1. J. Potocki: Rękopis znaleziony w Saragossie. Powieść. Tekst [oparty na przekł. E. Chojeckiego] przygot., wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1956, 639 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!] popraw. z posł. ... 1965, wyd. 4 t. 1-2 1976, 444 + 432 s.

Inf. L.K. o wydaniu w Czyt. z omówieniem przekładu E. Chojeckiego zob. *Pam. Lit.* 1951 t. 42 z. 2 s. 615-618. Wyd. niem.: J. Potocki: *Die Abenteuer in der Sierra Morena oder Die Handschriften von Saragossa*. Roman. [Wyd.] ... [Przekł. z franc.] W. Creutziger. [Przekł. z pol.] K. Harer. Berlin: Aufbau Verlag 1962, 835 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1977, wyd. 4 1981; Zürich: Hoffmans Verlag 1984.

2. W. Wężyk: Podróże po starożytnym świecie. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1957, 257 s.

3. J. Potocki: Podróże. Zebrał i oprac. ... „Podróż do Turku i Egiptu” oraz „Podróż do Holandii” wg tłum. J.U. Niemcewicza. Pozostałe „Podróże” przel.: J. Olkiewicz i ... Wwa: Czyt. 1959, 516 s.

4. M.K. Radziwiłł: Podróż do Ziemi Świętej, Syrii i Egiptu. 1582-1584. Oprac. ... Wwa: PIW 1962, 254 s.

5. Jan Sobieski: Listy do Marysienki. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1962, 643 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 t. 1-2 1973.

6. W. Potocki: Wiersze. Wybrał i oprac. ... Wstęp pt. Poeta biesiadny i moralista: ... Wwa: PIW 1966, 277 s.

7. J.A. Morsztyn: Utwory zebrane. Oprac. ... Wwa: PIW 1971, XXXVII, 1087 s.

Zob. też L.K.: Corrigenda do „Utworów zebranych” Jana Andrzeja Morsztyna. *Pam. Lit.* 1974 z. 2 s. 201-208.

8. J.A. Morsztyn: 275 wierszy. Wyboru dokonał i oprac. ... Wwa: PIW 1977, 277 s.

9. A.M. Fredro: Przystawia mów potocznych. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1980, 40 s.

10. Sz. Zimorowic: Roksolanki. Oprac. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1981, 206 s.

11. W. Potocki: Dzieła. Oprac. ... T. 1-3. Wwa: PIW 1987, 702 + 731 + 700 s.

T. 1. Transakcja wojny chocimskiej i inne utwory z lat 1669-1680. Słowem wstępnym poprzedziła B. Otwinowska. T. 2. Ogród nie plewiony i inne utwory z lat 1677-1695; T. 3. Moralia i inne utwory z lat 1688-1696.

Zob. też Przekłady poz. 1-3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. inf. rodziny 1995.

T. Ulewicz. *Ruch Lit.* 1963 nr 2 [rec.: Prolegomena filologiczne do twórczości W. Potockiego]. — G. Herling-Grudziński: Srebrna kulka: *Kultura*, Paryż 1966 nr 1/2 [rec. wyd.: J. Potocki: Rękopis znaleziony w Saragossie]. — [J.A. Morsztyn: Utwory zebrane. Wyd. ...] M. Sprusiński: Lutnia Jegomości Pana Andrzeja. *Nowe Książki*, 1971 nr 17; S. Nieznanowski: Morsztyn, ale niepełny. *Kierunki* 1972 nr 20. — [A. Biernacki] Abe: L.K. (1930-1981). *Twórczość* 1981 nr 5. — J. Ślaski: Roksolanki — przypomnienie. *Nowe Książki*, 1981 nr 12 [rec. wyd.: Sz. Zimorowic: Roksolanki]. — J. Starnawski: L.K. *Ruch Lit.* 1982 nr 3/4. — B. Otwinowska: L.K. *Pam. Lit.* 1983 z. 3.

J.Cz.

KULCZYCKA-SALONI Janina ur. 1912

Podpisywała utwory też: Janina Kulczycka.

Krypt.: J.K., J.K.S.; jk; jks; S.K.

Urodzona 29 czerwca 1912 w Petersburgu; córka Antoniego Kulczyckiego, buchaltera, i Pelagii z domu Sorokin. W 1918 przyjechała z rodziną do Warszawy. Uczęszczała do gimnazjum Jadwigi Zaborowskiej-Michalskiej. Po maturze w 1929 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); działała w tym czasie w Kole Polonistów. W 1933 uzyskała magisterium. Następnie pracowała jako nauczycielka w gimnazjach i liceach warszawskich. Debiutowała w 1934 artykułem „Czy «Ogniem i mieczem» jest książką szkodliwą”, ogłoszonym w *Kobiecie Współczesnej* (nr 4). Rozpoczęła także współpracę z innymi czasopismami, m.in. w 1935 i 1938-39 opracowywała dla *Polonisty* materiały dotyczące nauki o literaturze do działu „Sprawozdania i oceny”. Od 1935 była członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza; pełniła funkcję sekretarza Oddziału Warszawskiego. Uczestniczyła w pracach organizacyjnych i naukowych Towarzystwa Polonistów Rzeczypospolitej Polskiej. W 1937 wyszła za mąż za Juliusza Salonięgo, historyka literatury i pedagoga (rozwód 1950). W 1937-39 drukowała omówienia oraz recenzje w dwumiesięczniku *Życie Literackie* (w działach „Przegląd prasy” oraz „Oceny i sprawozdania”; podp. J.K.S.). W tym samym czasie była doradcą literackim wydawnictwa Biblioteka Polska. W okresie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie; brała udział w tajnym nauczaniu na konspiracyjnych kompletach i w krawieckiej szkole zawodowej. Wybuch powstania warszawskiego zastał ją na letnisku w Otwocku. Jesienią 1944 zamieszkała w wyzwolonym Lublinie, a na początku 1945 przeniosła się do Łodzi i do 1946 pracowała w dziale literatury pięknej Spółdzielni

Wydawniczej „Czytelnik”. Równocześnie zajęła się pracą naukową, głównie w zakresie literatury polskiej i europejskiej okresu pozytywizmu. W 1946 uzyskała doktorat na UW na podstawie pracy o powieści „Faraon” B. Prusa (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W 1946-48 współredagowała pismo *Zagadnienia Rodzajów Literackich*. Uczestniczyła w pracach Łódzkiego Towarzystwa Naukowego i Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1950 była członkiem Zarządu Głównego). W 1948 powróciła do Warszawy, gdzie pracowała jako kierowniczka działu korekt w Państwowym Instytucie Wydawniczym. Od 1950 prowadziła wykłady zleczone w Seminarium Historii Literatury Polskiej UW, a następnie została zatrudniona jako adiunkt, w 1954 uzyskała nominację na docenta. W tymże roku otrzymała nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. W 1954-58 pełniła funkcję prodziekana Wydziału Filologicznego UW. Była także radną Stołecznej Rady Narodowej. Prace naukowe ogłaszała m.in. w *Pamiętniku Literackim*, *Przeglądzie Humanistycznym*, *Polonistyce*, *Slavia Orientalis*. Odbywała liczne podróże naukowe, m.in. kilkakrotnie do ZSRR, Czechosłowacji, Francji, RFN, NRD, Włoch. W 1960 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. Wchodziła w skład Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN; m.in. w 1970-71 pełniła funkcję jego przewodniczącej, a w 1971 wiceprzewodniczącej. W 1962-65 zajmowała stanowisko prorektora UW. Kierowała w 1966-69 Zakładem Historii Literatury Polskiej II Połowy XIX w. oraz w 1968-73 Polonicum-Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców UW. W 1966-76 była członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN. Opracowywała w *Roczniku Literackim* w tomach za r. 1967 i od 1972 dział „Literatura polska 1864-1918”. W 1970 otrzymała tytuł profesora zwyczajnego. W 1971 została wyróżniona nagrodą Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego II stopnia. W 1972-75 była zastępcą przewodniczącego, a w 1978-82 przewodniczącą Sekcji Literatury Komisji Nagród Państwowych. W 1973-75 pełniła funkcję dyrektora Instytutu Filologii Polskiej, a w 1975-76 dziekana Wydziału Polonistyki UW. W 1976-79 wchodziła w skład Centralnej Komisji do Spraw Przewodów Naukowych. Była członkiem komitetów redakcyjnych czasopism *Les Cahiers de Varsovie* i *Przeglądu Humanistycznego* (od 1976). W 1976 została członkiem Association Internationale de Littérature Comparée. W 1977 otrzymała doktorat honoris causa Uniwersytetu im. M.W. Łomonosowa w Moskwie. W 1978-82 ponownie kierowała Zakładem Historii Literatury Polskiej II Połowy XIX w. W 1980 otrzymała tytuł członka honorowego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W tymże roku zorganizowała przy Towarzystwie Komisję Komparatystyczną, której została

przewodniczącą. Za osiągnięcia w dziedzinie dydaktycznej i wychowawczej otrzymała nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia za r. 1982. W 1984 została członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1980) Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznaką honorową „Za Zasługi dla Warszawy” (1974), tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1974), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. S. Wyspiańskiego „Bolesław Śmiały”. Wwa: Bibl. Pol. 1939 [1938], XLVIII s.
Podp.: J. Kulezycka. — Opracowanie dla celów szkolnych.
2. Bolesław Prus. [Monografia]. Łódź: Polonista 1946, 176 s. Por. poz. 6.
3. Bolesław Prus. [Szkic]. [Wwa:] Czyt. 1947, 16 s.
4. Maurycy Mochnicki. [Szkic]. [Wwa:] Czyt. 1947, 30 s.
5. Konspekt wykładu z literatury powszechnej. Dla semestru 3, 4 i 5. Cz. 1-2. Wwa 1953, 36 + 44 s.
6. Bolesław Prus. [Monografia]. [Wwa:] Wiedza Powsz. 1955, 252 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 poszerz. i zmien. 1967, 491 s., wyd. 4 1975. Por. poz. 2.
7. O „Faraonie”. Szkice. Wr.: Ossol. 1955, 172 s. PAN IBL.

Zawartość: I. Stan badań nad „Faraonem”; II. Źródła zainteresowania Prusa Egipcjam starożytnym; III. Informatorzy; IV. Egipt współczesny Prusowi; V. Obraz starożytnego Egiptu w „Faraonie”; VI. Rodzód literacki „Faraona”; VII. Humor w „Faraonie”; VIII. Próba interpretacji powieści.

8. Zola en Pologne. Fragment d'étude. Wwa: PWN 1964, 16 s. Przedr. w: *Les Cahiers Naturalistes*, Paryż 1966 s. 145-159.

9. „Faraon” Bolesława Prusa. Wwa: PZWS 1967, 129 s. *Bibl. Analiz Lit.*

10. Literatura polska okresu realizmu i naturalizmu. [Współaut.:] A. Ładyka. Wwa: PZWS 1968, 291 s.

11. Literatura polska drugiej połowy XIX wieku. Realizm i naturalizm. Podręcznik dla kl. 2 liceum ogólnokształcącego oraz techników i liceów zawodowych. [Współaut.:] A. Ładyka. Wwa: PZWS 1969, 294 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1970, wyd. 4 1971, wyd. 5 1971, wyd. 6 1972, wyd. 7 1973.

12. Nowelistyka Bolesława Prusa. Wwa: Czyt. 1969, 255 s.

Zawiera szkic J.K.-S. oraz wybór materiałów dot. nowel B. Prusa.

13. Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892. [Rozprawa]. Wwa: PIW 1970, 272 s. Tow. Miłośników Historii w Warszawie.

14. Literatura polska lat 1876-1902 a inspiracja Emila Zoli. *Studia*. Wr.: Ossol. 1974, 336 s. PAN Kom. Nauk o Literaturze Pol. Z prac Inst. Filologii Pol. UW.

Zawartość: Założenia wstępne. — E. Zola — teoria, praktyka pisarska, recepcja; Pośrednicy między Paryżem a Warszawą; Wielka batalia o Zolę; Zola w oczach Polaków; Polskie programy literackie; Naturalizm małych naturalistów; Naturalizm wielkich naturalistów. — Zakończenie. Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wzwyższego i Techniki II stopnia w 1975.

15. Pozytywizm. W: *Literatura polska*. [T. 1]. Od średniowiecza do pozytywizmu. Wwa: PWN 1974 s. 543-692. UW. Inst. Filologii Pol. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 4 1979. Por. poz. 19, t. 2.

Nagroda zespołowa Ministra Nauki, Szkolnictwa Wzwyższego i Techniki I stopnia w 1974.

16. Włodzimierz Spasowicz. Zarys monograficzny. Wr.: Ossol. 1975, 222 s. Z prac Inst. Filologii Pol. UW.

17. Pozytywizm i Żeromski. Wwa: PWN 1977, 162 s. Z prac Inst. Filologii Pol. UW.

Zawartość: Pozytywizm po stu latach; Romantycy i pozytywiści w młodziennych lekturach Stefana Żeromskiego; Warszawa w oczach Prusa i Żeromskiego.

18. Wybrane zagadnienia literatury pozytywizmu. Wwa: TWP ZG 1989, 24 s.

19. Literatura polska. Wwa: PWN. UW. Inst. Literatury Pol.

T. 2. Romantyzm, pozytywizm. [Autorzy:] ..., M. Straszewska. 1990, 548 s.

Tu J.K.-S.: Pozytywizm, s. 265-477.

T. 3. Młoda Polska. [Autorzy:] ..., I. Maciejewska, A.Z. Makowiecki, R. Taborski. 1991, 340 s.

Tu J.K.-S.: Realia historyczne. Atmosfera intelektualna; Obecne inspiracje literackie; Jan Kasprowicz; W.S. Reymont; S. Żeromski.

20. Naturalizm i naturaliści w Polsce. Poszukiwania, doświadczenia, kreacje. [Autorzy:] ..., D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska. Wwa: UW. Inst. Literatury Pol. 1992, 251 s.

Tu J.K.-S.: Rozważania wstępne; Naturalizm w oczach badaczy polskich; Recepcja naturalizmów europejskich. [Współaut.] D. Knysz-Rudzka; Eliza Orzeszkowa w poszukiwaniu prawd, których nie wolno głosić; Bolesław Prus — niedoszły uczony jako teoretyk powieści i powieściopisarz; Wacław Sieroszewski — naturalizm egzotyczny; Romantycy w kapeluszu pozytywisty czyli o naturalizmie Stefana Żeromskiego; Naturalista mimo woli — Władysław Stanisław Reymont.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Z dziejów Dickensa w Polsce. „Emancypantki”, a „Bleak House”. *Pr. Polonist.* Ser. 5: 1947 s. 145-181. — „Lalka” a powieść mieszczańska Daudeta. *Pr. Polonist.* Ser. 6: 1948

s. 101-120. — Poczytność Bolesława Prusa w świetle cyfr. *Polonistyka* 1948 nr 2 s. 12-22. — Historiografia polskiego pozytywizmu. [Współaut.]: J. Baculewski. W: *Pozytywizm*. Cz. 2. Wr. 1951 s. 351-430. — Stan badań i potrzeby nauki o literaturze okresu pozytywizmu. W: O sytuacji w historii literatury polskiej. [Wwa] 1951 s. 212-294, — Henryk Sienkiewicz, krytyk i teoretyk literatury. *Pam. Lit.* 1956 z. 4 s. 389-444. — Krytyka literacka lat 1863-1881. W: *Z literatury lat 1863-1918*. Wr. 1957 s. 117-200. — Prasa podziemna powstania styczniowego. *Kwart. Praszyn.* 1958 nr 3 s. 9-27. — Walka o wolność myśli i sumienia w literaturze drugiej połowy XIX w. W: *Kultura świecka w dziejach naszego narodu*. Wwa 1959 s. 187-205. — Sienkiewicz w oczach współczesnych. W: Sienkiewicz. Wwa 1960 s. 124-164. — Powstanie styczniowe w „Lalce”. *Polonistyka* 1962 nr 2 s. 9-19. — Powstanie styczniowe w twórczości Bolesława Prusa. *Prz. Hum.* 1962 nr 3 s. 1-20. — Bohaterscy wychowankowie pieśni. (Literatura piękna a powstanie styczniowe). *Kwart. Hist.* 1963 nr 4 s. 851-871; przekł. franc.: *Acta Poloniae Historica*, Wwa 1965 t. 11 s. 5-21. — Bolesław Prus w oczach potomnych. W: *Z polskich studiów slawistycznych*. Cz. 2, Wwa 1963 s. 153-182. — Dwie powieści kupieckie: „Au bonheur des dames” E. Zoli i „Lalka” B. Prusa. *Prz. Hum.* 1963 nr 1 s. 45-60. — Piotr Chmielowski. (1848-1904). W: *Z dziejów polonistyki warszawskiej*. Wwa 1964 s. 209-230. — Poezja powstania styczniowego; „Złamawczy się na bohaterstwo zostali skromnymi pracownikami”. W: *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego*. Wwa 1964 s. 19-67; 213-253. — Programy i dyskusje literackie. W: *OLP*. Ser. 4 t. 1. Wwa 1965 s. 30-82. — Aleksander Świętochowski; Bolesław Prus. W: *OLP*. Ser. 4 t. 2. Wwa 1966 s. 83-143; 145-200. — Historia literatury a historia kultury. W: *K metodologicznym problemom społecznych ved*. Praha 1966 s. 81-96. — Pozytywiści a sprawy tradycji i postępu. W: *Dzieje Polski a współczesność*. Wyd. 2. Wwa 1966 s. 237-258. — Sienkiewicz i Prus. *Pam. Lit.* 1966 z. 3 s. 1-37, przedr. w: Henryk Sienkiewicz. *Twórczość i recepcja światowa*. Kr. 1968 s. 199-237. — Emil Zola: Kim być chciał — Kim był? *Mies. Lit.* 1967 nr 12 s. 55-64. — Poeta mendax — i prawda polskich dziejów. W: *Wiek XIX*. Wwa 1967 s. 439-449. — Le roman polonais du XIXe siècle et la création romanesque européenne. (Fragment consacré à l'inspiration de Walter Scott, des naturalistes français et des grands romanciers russes). W: *Literatura, komparatystyka, folklor*. Cz. 1. Wwa 1968 s. 496-519. — Sienkiewicz a Warszawa. W: *Sienkiewicz dzisiaj*. Wwa 1968 [właśc.] 1969 s. 91-114, przedr. w: *Rocz. Warsz.* 1970 s. 255-272. — Włodzimierz Spasowicz. W: *OLP*. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 541-563.

- Wyspiański w oczach pozytywistów, *Pam. Lit.* 1969 z. 1 s. 121-128. — Dickens w Polsce. *Prz. Hum.* 1970 nr 5 s. 27-40. — Antoni Sygietyński. W: OLP. Ser. 4 t. 4. Wwa 1971 s. 95-127. — Formy tradycyjne i nowatorskie w utworach powieściowych. *Polonistyka* 1971 nr 5 s. 1-14. — Dostojewski w Polsce. *Mies. Lit.* 1972 nr 3 s. 36-48. — Dziełictwo romantyzmu w kulturze okresu pozytywizmu. (Problematyka i postulaty badawcze). W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 4 [cz. 2]. Wwa 1972 s. 41-60. — Literatura o Woli i literatura na Woli. W: Dzieje Woli. Wwa 1974 s. 355-372. — Adam Mickiewicz und die Positiven. [Przeł.] K. Marten. *Zeitschrift für Slawistik*, Berlin 1975 nr 1 s. 13-23. — Nauka o literaturze a polonistyczna dydaktyka uniwersytecka. *Pam. Lit.* 1975 z. 2 s. 63-77. — Trzydziestolecie polonistyki warszawskiej. *Życie Szk.* Wyz. 1975 nr 3 s. 53-70. — Losy romantyzmu w literaturze XIX i XX wieku na przykładzie literatury polskiej. W: Tradycja i nowatorstwo w literaturach słowiańskich XX wieku. Wwa 1976 s. 37-51. — Geografia literacka Polski pod zaborami. W: Polska XIX wieku. Państwo – społeczeństwo – kultura. Wwa 1977 s. 466-508, 551-556, toż w wyd. 2 tamże 1982. — Stefan Żeromski wobec niepodległości i rewolucji. W: Materiały z Sesji Naukowej Wydziału Ruscystyki i Slawistyki Uniwersytetu Warszawskiego w 60 rocznicę Rewolucji Październikowej. Wwa 1977 s. 75-94, powiel., przedr. w: *Literatury i języki krajów socjalistycznych*. Wwa 1979 s. 75-94. — Jan Baudouin de Courtenay, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, kandydat na pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. *Prz. Hum.* 1978 nr 11 s. 65-77. — Polska powieść XIX wieku w kontekście europejskim. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 5 t. 2. Wwa 1978 s. 105-116. — Le positivisme polonais et son aspect contemporain. *Les Cahiers Franco-Polonais*, Paryż, Wwa 1978 s. 67-78. — Adolf Dygasiński o literaturze. W: O Adolfie Dygasińskim. Kielce 1979 s. 26-43. — La France et les Français vus par les Polonais de XIXe siècle. *Les Cahiers Franco-Polonais*, Paryż, Wwa 1980 s. 43-56. — Le naturalisme dans la littérature polonaise. [Przeł.] Z. Jamrozik. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 6: 1980 s. 71-92. — Die polnische Literatur des 20. Jahrhundert in ihrer Beziehung zur Tradition. W: Fragen der polnische Kultur im 20. Jahrhundert. T. 2. Giessen 1980 s. 139-153. — Polska literatura na rubeżach XIX i XX w. [Przeł.] E.V. Šestakova. W: Russkaja i pol'skaja literatura konca XIX – načala XX veka. Moskwa 1981. — La théorie du roman réaliste et la doctrine de Zola. *Les Cahiers de Varsovie*, Wwa 1981 s. 113-126, przedr. w: *Le roman naturaliste en France et en Pologne*. Wwa 1981. — Bolesława Prusa wędrówki po Mazowszu północnym. *Zap. Ciechanowskie* 1982 nr 4 s. 11-33. — Kilka uwag o scjentyzmie B. Prusa. *Prz. Hum.* 1983 nr 9/10 s. 61-75. — „Faraon” w świetle eseju Prusa o powieści Sienkiewicza „Ogniem i mieczem”. W: W kręgu zagadnień polskiej powieści historycznej XIX wieku. Lubl. 1984 s. 135-158. — Sprawa naturalizmu polskiego. (Problemy pierwszej jego fazy). W: *Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu*. Ser. 3. Wr. 1984 s. 49-81. — Stefan Żeromski i jego znajomi. *Polonistyka* 1985 nr 9 s. 675-686. — Warszawa i jej problemy w twórczości Stefana Żeromskiego. *Rocz. Świętokrzyski* 1985 s. 13-22. — Naturalizm jako zjawisko ponadnarodowe. *Pam. Lit.* 1986 z. 2 s. 87-99. — O „Faraonie” słów kilka. W: *Teoretyczne aspekty powieści historycznej*. Kat. 1986 s. 83-92. — Recepcja naturalizmu w literaturze rosyjskiej i literaturze polskiej. *Prz. Hum.* 1987 nr. 1 s. 31-42; przekł. franc. [Przeł.] J. Żurowska. W: *Recherches actuelles en littérature comparée*. Paris 1986. — Lud i jego kultura w publicystyce Bolesława Prusa. W: *Kultura, literatura, folklor*. Wwa 1988 s. 224-233. — Nieobecni? W: *Z domu niewoli. Sytuacja polityczna a kultura literacka w drugiej połowie XIX wieku*. Wr. 1988 s. 183-196. — Wśród swoich czy wśród obcych? Refleksje nad losami bohaterów powieściowych Elizy Orzeszkowej, Bolesława Prusa, Marii Rodziewiczówny, Władysława Sabowskiego i Henryka Sienkiewicza. *Prz. Hum.* 1989 nr 7 s. 31-42. — Pozytywizm i Młoda Polska w kontekście literackim Europy i Orientu. *Polonistyka* 1991 nr 9 s. 557-575. — Stolica czy stolice? Warszawa, Kraków, Lwów. *Pam. Słow.* 1991 s. 57-88. — Bolesław Prus „Faraon”, próba interpretacji. W: *Powieść polska XIX wieku*. Lubl. 1992 s. 231-250. — Od niechęci do aprobaty: zawile drogi naturalizmu w literaturze polskiej. *Prz. Hum.* 1992 nr 1 s. 1-12. — Równieśnicy Wokulskiego. W: *Nowe stulecie trójcy powieściopisarzy*. Wwa 1992 s. 11-26. — Z dziejów literackiej emigracji rosyjskiej w Warszawie dwudziestolecia. *Prz. Hum.* 1993 nr 1 s. 1-12.
- Przekłady**
1. W. Żirmunski: Wstęp do poetyki. Przedm.: J. Ujejski. Tłum.: ... i F. Siedlecki. Wwa: Koło Polonistów Studentów UW 1934, 87 s.
 2. W. Winogradow: Język artystyczny utworu literackiego. W: L. Spitzer, K. Vossler, W. Winogradow: *Z zagadnień stylistyki*. Wwa 1937 s. 55-123. Przedr. w: *Rosyjska szkoła stylistyki*. Wwa 1970.
- Prace edytorskie i redakcyjne**
1. K. Brodziński: O klasyczności i romantyczności tudzież o duchu poezji polskiej; Wiesław Sielanka krakowska. Oprac. ... Wwa: Książka 1948, XVI, 152 s.

2. J. Słowacki: Wybór poezji. Wstępem i objaśn. opatrzyła ... Wwa 1949, 137 s. CRZZ.

3. B. Prus: Przygoda Stasia i inne opowiadania. [Wybór i oprac.] ... Wwa: PIW 1955, 297 s.

J.K.-S. podp. omyłkowo: J. Kulczyńska-Saloni.

4. Polska krytyka literacka. Red. J.Z. Jakubowski. T. 3. Red. J. Krzyżanowski. Tom przygot.: ... i S. Frybes przy współpracy J. Detki [i in.]. Wwa: PIW 1959, 571 s.

5. Henryk Sienkiewicz. Materiały zebrana i wstępem opatrzyła ... Wwa: PZWS 1960, 339 s. *Bibl. Polonistyki*. Wyd. 2 zmien. tamże 1966, 415 s.

6. Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Ser. 4. Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu. T. 1-4. Red.: ..., H. Markiewicz, Z. Żabicki. Wwa: PWN 1965, 1966, 1969, 1971, 492 + 541 + 790 + 626, 124 s. IBL PAN.

7. Pozytywizm. [Wstępem opatrzyła i materiały zebrana] ... Wwa: PZWS 1971, 543 s. *Bibl. Polonistyki*.

8. Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu. Red.: E. Jankowski, ... przy współudziale E. Pięnkowskiej-Rohozińskiej. Ser. 1-3. Wr.: Ossol. 1980, 1983 [właśc. 1984], 1984, 287 + 367 + 332 s. PAN IBL.

W ser. 1 współudział też M. Kabaty.

9. Le roman naturaliste en France et en Pologne. Actes de séminaire (avril 1977) organisé par l'Institut de Littérature Polonaise et le Centre de Civilisation Française de l'Université de Varsovie. [Red.]: ..., H. Suwała. Wwa: Édition de l'Université de Varsovie 1981, 131 s.

10. W. Spasowicz: Pisma krytycznoliterackie. Wybór, wstęp i komentarz ... Wwa: PIW 1981, 578 s.

11. Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1985, CXXIX, 653 s. *BN I*, 249.

12. I.K. Gorskij: O Sienkiewiczu i Wiesiołowskim. Wybór i red. ... Przeł. M. Czertowicz. Wwa: PWN 1986, 591 s.

13. B. Prus: Omyłka, Wstęp i komentarze ... Wwa: Czyt. 1987, 143 s. *Tow. Lit. im. A. Mickiewicza*. Oddz. Warsz.

14. Warszawa pozytywistów. Praca zbiorowa pod red. [i ze wstępem:] ... i E. Ichnatowicz. Wwa: Inst. Literatury Pol. UW 1992, 281 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951, 1994 — J. Kulczyńska-Saloni [Autobiografia]. *Prz. Hum.* 1983 nr 9/10.

SWPP 1, — PP (A. Szalagan), — LP (red.), — E. Ichnatowicz, T. Marciszuk, W. Klemm: Zestawienie publikacji J.K.-S. [za l. 1934-1981] *Prz. Hum.* 1983 nr 9/10, przedr. w: *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1982/1983 wyd. 1984.

[Bolesław Prus. Łódź 1946.] J. Krzyżanowski: Nowe studium o Prusie. *Nauka i Szt.* 1946 nr 7/8; T. Sivert. *Polonista* 1946 nr 4/6. — [Bolesław Prus. Wwa 1955.] J. Detko: Książka o Bolesławie Prusie. *Polonistyka* 1956 nr 6. — [Henryk Sienkiewicz.] S. Frycie. *Polonista* 1960 nr 6; E. Szonert. *Ruch Lit.* 1962 nr 4. — W. Klemm. *Polonistyka* 1970 nr 6 [rec. Nowelietyka Bolesława Prusa]. — [Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892.] P. Bagiński: Wielkość i siła „straconego pokolenia”. *Polonistyka* 1971 nr 3; E. Jankowski: Z życia literackiego dziewiętnastowiecznej Warszawy. *Kron. Warsz.* 1971 nr 3; D. Knysz-Rudzka: Heroizm czasów nieheroicznych. *Nowe Książki* 1971 nr 9. — [Pozytywizm. Oprac. ...] J. Baculewski: Rehabilitacja pozytywizmu. *Nowe Książki* 1972 nr 5; W. Wrzynałak: Nowe książki o pozytywizmie. *Polonistyka* 1972 nr 4. — [Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892.] K. Tokarzówna. *Pam. Lit.* 1972 z. 4; J. Żurawicka. *Kwart. Hist.* 1972 nr 1. — [Literatura polska lat 1876-1902 a inspiracja Emila Zola:] J. Detko: Zola w Polsce. *Prz. Hum.* 1975 nr 5; J. Michalik. *Ruch Lit.* 1975 nr 2; T. Weiss: Zola w Polsce. *Mies. Lit.* 1975 nr 12. — [Włodzimierz Spasowicz.] B. Gals-ter: Wallenrod, renegat czy realista? *Mies. Lit.* 1976 nr 7; Z. Kmiecik. *Prz. Hum.* 1976 nr 1; Z. Przybyła. *Pam. Lit.* 1976 z. 4; E. Ślawicka. *Ruch Lit.* 1976 nr 1; A. Szwarz. *Prz. Hist.* 1976 nr 1. — [Pozytywizm i Żeromski.] A.F. Grabski: Spory o postawy. *Odgłosy* 1977 nr 37; J. Kądziela. *Nowe Książki* 1977 nr 17; H. Tchórzewska: Wobec pozytywizmu. *Literatura* 1977 nr 41; W. Klemm: O miejsce pozytywizmu w polskiej historii literatury. *Prz. Hum.* 1978 nr 3; A. Nawrocka: Żeromski a romantyzm i pozytywizm. *Mies. Lit.* 1979 nr 1; Z. Przybyła. *Pam. Lit.* 1979 z. 1. — Z. Libera. *J.K.-S. Prz. Hum.* 1983 nr 9/10. — J. Dużyk: O profesor J.K.-S. *Życie Lit.* 1984 nr 27. — D. Knysz-Rudzka: Szkic do portretu dzisiejszej pozytywistki, czyli o pracach J.K.-S. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1982/1983 wyd. 1984. — J. Zacharska: Świadomość literacka pozytywizmu. *Mies. Lit.* 1987 nr 2/3 [rec. wyd. Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu].

A.Sz.

KULICZKOWSKA Krystyna 1912-1986

Pseud.: K.K.; Kjk.; Kr.K.; krk.; Krystyna Jankowska.
Krytyk i historyk literatury dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 29 października 1912 w Warszawie; córka Tadeusza Jaroszyńskiego, lekarza psychiatry, i Jadwigi z Jasińskich, autorki powieści (pod nazwiskiem secundo voto: Kopeć). W 1931 ukończyła szkołę średnią im. C. Plater-Zyberk w Warszawie, po czym studiowała filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1938 uzyskała magisterium. W czasie studiów pracowała w Kole Polonistów. Należała do Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej, a następnie do Klubu Demokratycznego. Wyszła za mąż za Tadeusza Kulicz-kowskiego. Debiutowała w 1935 wierszem „Do poezji”, ogłoszonym w piśmie *Tęcza* (nr 7), z którym współpracowała też w latach następnych. Artykuły i recenzje publikowała m.in. w *Pionie* (1936-38), *Bluszczu* (od 1936), *Młodej Matce* (1937-39). Po wybuchu II wojny światowej przebywała nadal w Warszawie. Pracowała w konspiracyjnym Związku Syndykalistów Polskich, publikowała (pod pseud. Krystyna Jankowska) felietony w czasopismach *Sprawa* i *Syndykalista*. Zajmowała się tajnym nauczaniem, brała także udział w pracach Klubu Inteligencji Pracującej. W 1942-44 ukrywała się pod

nazwiskiem Kowalska. W czasie powstania warszawskiego pracowała w redakcji gazetki *Barykada Powiśla* (publikując jednocześnie artykuły i felietony) oraz w drukarni, przy powielaniu biuletynu *Iskra*. Po upadku powstania zamieszkała w Krościenku, gdzie prowadziła tajne komplety gimnazjalne, a po wyzwoleniu założyła w 1945 wraz z mężem Samorządowe Gimnazjum Ogólnokształcące im. S. Żeromskiego, które prowadzili do 1948. Nawiązała współpracę jako krytyk literacki z czasopismami *Odrodzenie* (1945-49), *Twórczość* (od 1946) i *Dziennik Literacki* (1948-49). W 1947-48, dojeżdżając z Krościenka, prowadziła wykłady i ćwiczenia w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. W 1949 powróciła do Warszawy, gdzie podjęła pracę w wydawnictwie Książka i Wiedza, najpierw jako redaktor, potem zastępcza kierownika działu młodzieżowego. Współpracowała też z Polskim Radiem, dla którego pisała słuchowiska. W 1952-58 była pracownikiem naukowym Instytutu Badań Literackich PAN, członkiem zespołu do badań nad pozytywizmem, od 1954 prowadziła też wykłady i ćwiczenia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Warszawie. Od 1958 pracowała na UW jako adiunkt w Zakładzie Literatury i Czytelnictwa Dzieci i Młodzieży Katedry Pedagogiki. W 1962 doktoryzowała się na podstawie pracy „Od dydaktyzmu do artyzmu w twórczości dla dzieci. (Henryk Sienkiewicz i Maria Konopnicka)”; promotor prof. Julian Krzyżanowski. Jednocześnie kontynuowała twórczość krytycznoliteracką. Liczne artykuły i recenzje, dotyczące głównie literatury dla dzieci i młodzieży publikowała m.in. w *Nowych Książkach* (stałe od 1958; tu głównie recenzje literatury dla dzieci i młodzieży), *Nowej Kulturze* (1958-63), *Życiu Literackim* (1959-68), *Radiu i Telewizji* (od 1961), *Nowej Szkole* (1962-67), *Współczesności* (1963-69), *Tygodniku Kulturalnym* (1964-68), *Miesięczniku Literackim* (1966-69) oraz w czasopismach zagranicznych, m.in. w czeskim piśmie *Zlat Máj* (1959-71; w 1961-71 członek zespołu redakcyjnego). Ogłaszała też od 1962 przekłady literatury dziecięcej z języka czeskiego, drukowane w *Płomyku*, *Płomyczku* i *Świertszczyku*. Od 1957 należała do ZLP. W 1972 habilitowała się na UW na podstawie rozprawy pt. „Dawne i współczesne problemy prozy dla dzieci”. W 1973 została członkiem Komisji Literatury dla Dzieci i Młodzieży przy Zarządzie Głównym ZLP oraz członkiem polskiej sekcji Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY). W 1974 wyjechała do Neapolu, gdzie do 1976 wykładała literaturę polską w Instituto Universitario Orientale. Po powrocie do Polski kontynuowała pracę na UW, prowadząc od 1978 Zespół Naukowo-Badawczy Literatury dla Dzieci i Młodzieży Instytutu Literatury Polskiej (w 1969

była inicjatorką jego założenia). Była kilkakrotnie jurorem europejskich nagród literackich Premio Europeo di Letteratura Giovanile (1976, 1978, 1980). Otrzymała w 1976 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za działalność krytyczną i propagowanie książki polskiej za granicą, ponadto dwukrotnie nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki: w 1977 III stopnia, za twórcze osiągnięcia w dziedzinie nauki, i w 1984 II stopnia, za osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej. Odznaczona Srebrnym (1951) i Złotym (1973) Krzyżem Zasługi oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1973). Zmarła 24 czerwca 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słowo małego harcerza. [Wwa:] Druk. „Siła” [1934], 118 s.

2. Sto nowych powinszowań. W rodzinie, w szkole, w organizacji. [Wiersze]. [Pozn.:] Księg. św. Wojciecha 1935, 54 s.

Podp.: Krystyna Jaroszyńska.

3. Błogosławiona! Salomea. 1210-1268. [Sylwetka]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936], 32 s.

4. Tajemnica polisy nr 1111. Powieść. Powst. 1942. Wyd. Wwa: Iskry 1957, 191 s.

Podp.: Krystyna Jaroszyńska.

5. Wigilia pod smrekami. Obrazek dramatyczny w 4 odsłonach ze śpiewami. Kr.: Tow. Teatru i Muz. Lud. 1947, 47 s.

Podp.: Krystyna Jaroszyńska.

6. Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1914. Zarys rozwoju, materiały. Wwa: PZWS 1959, 229 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1965; wyd. z podtyt. Zarys monograficzny. Materiały. Wwa: WSiP 1975, wyd. 2 tamże 1983.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w 1976.

7. Maria Konopnicka jako autorka liryków i baśni dla dzieci. [Wwa:] Kom. Obchodu 50-lecia Śmierci M. Konopnickiej [1960], 32 s. powiel.

8. Wielcy pisarze dzieciom. Sienkiewicz i Konopnicka. Wwa: NK 1964, 152 s.

9. Droga twórcza Ewy Szelburg-Zarembiny. Szkic monograficzny. Kr.: WL 1965, 71 s.

10. W szklanej kuli. Szkice o literaturze dla dzieci i młodzieży. Wwa: NK 1970, 306 s.

Zawartość: I. Postulaty i dyskusje: O młodszej siostrze dorosłej krytyki; Równouprawienie i specyfika; O zapoznanych autorach, wszechwiedzących czytelnikach i uprawie ogródków; „Kopciuszek” i kompleksy. — II. Żywe tradycje: Deotyra – autorka unius libri; Pozytywny bohater Sienkiewicza; Polski Verne – pisarz trzech pokoleń [W. Umiański]; Maria Dąbrowska – dla dzieci; Bajkopisarz i gawędziarz; Nowe wcielenie Robinsona; W sprawie adaptacji „Chaty wujka Toma”; Klasyce „do czytania” [dot. serii *Złotego Liścia* NK].

— III. Z zagadnień prozy współczesnej: W powieści dla dziewcząt; Pedagogika w powieści dla młodzieży; W świecie fantazji, marzeń i aluzji; Blaski i niedze literatury „pogranicza”. — Sylwetki pisarzy współczesnych: Czarodziej słowa (Jan Brzechwa); Poważnie i z prostotą (Irena Jurgielewiczowa); W kolektywie młodzieży (Edmund Niziuński); Antyk i współczesność (Halina Rudnicka); „Aby epik był zarazem lirycznym ...” (O poezji Wandy Grodzieńskiej); Las zielony nie jest zielony (Anna Kamińska); Biała egzotyka (Alina i Czesław Centkiewiczowie); Zawsze z humorem (Hanna Ozogowska); Na nutę ludową (Janina Porazińska); Urzeczona dziecinstwem (Ewa Szelburg-Zarembina). — V. Wśród książek [recenzje].

11. Dawne i współczesne problemy prozy dla dzieci. (Rozprawa habilitacyjna). Wwa: Wydawn. UW 1972, 155 s.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyzszego i Techniki III stopnia w 1972.

12. Ozogowska. [Sylwetka]. [Przeł. z oryginału pol. na jęz. franc.] B. Grzegorzewska. Wwa: Ag. Aut.; Czyt. 1978, 49 s.

13. W świecie prozy dla dzieci. [Szkice]. Wwa: NK 1983, 146 s.

Zawartość: Od autorki — Literatura dla dzieci i młodzieży — jej miejsce w kulturze; Odmiany i elementy prozy; W kręgu fantastyki; W obrazkowym mikroświecie [dot. komiksów]; Ważne dyskusje.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: O wielką literaturę dla małych. *Twórczość* 1947 nr 7/8 s. 136-144. — „Kłopoty z teorią” w literaturze dla dzieci i młodzieży. *Polonistyka* 1956 nr 2 s. 5-16. — „W pustyni i w puszczy” Henryka Sienkiewicza. W: *Z literatury lat 1863-1918. Studia i szkice*. Cz. 1. Wr. 1957 s. 287-352. — O powieści dla dziewcząt. W: *Seminarium naukowe poświęcone literaturze dla dzieci i młodzieży*. Wwa 1965 s. 69-102. — Zofia Urbanowska. (1849-1939). W: *OLP. Ser. 4 t. 2*. Wwa 1965 s. 499-508. — Benedykt Hertz. (1872-1952). W: *OLP. Ser. 5 t. 1*. Wwa 1968 s. 699-710. — Les problèmes de la littérature pour la jeunesse en Pologne populaire au cours des dix dernières années 1958-1968. *Enfance*, Paryż 1969 nr 1 s. 135-147. — Fantastyka i metafora. W: *Baśń i dziecko*. Wwa 1978 s. 49-70. — Wokół „przygody”. (Model bohatera a konwencje gatunkowe i narracyjne). W: *Literatura dla dzieci i młodzieży*. Kr. 1978 s. 99-110. — Suit-on les voies du Couer et de Pinocchio? (Réflexions sur la littérature italienne contemporaine pour enfants). *Acta Univ. Wratisl.* 1981 nr 604 s. 107-117. — Typy współczesnej prozy o tematyce wojennej dla młodzieży. *Prz. Hum.* 1981 nr 6 s. 51-61. — Poezja i dziecko. W: *Pogranicza poezji*. Wwa 1983 s. 397-408. — Poszerzenie świata. Wśród bohaterów polskiej i obcej prozy dla młodzieży. W: *Wartości literatury dla dzieci i młodzieży*. Wwa 1985 s. 107-120. — Stan i potrzeby badań [nad poezją dla dzieci]. W: *Poezja dla dzieci — mity i wartości*. Wwa 1986 s. 207-216.

Przekład

1. O. Syrovátka: *Tęczowy świat*. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1965, [20] s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Dumas, ojciec: *Wicehrabia de Bragelonne*. [Powieść]. T. 1. Przeł.: L. Fiszer. Oprac. i skróciła ... Wwa: KiW 1950, 591 s. Wyd. nast. także 1953.

2. E.T.A. Hoffmann: *Dziadek do orzechów*. Na podstawie tłumaczenia J. Kramsztyka oprac. ... Wwa: KiW 1950, 82 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1951; wyd. 3 Wwa: NK 1954, także wyd. 4 1957, wyd. 5 1959, wyd. 6 1968, wyd. 7 1978, wyd. 8 1987, wyd. 3 [i] 9 1989, wyd. 10 1991.

3. Z problemów literatury dla dzieci i młodzieży. Cz. 1. Oprac. ... Cz. 2. Zagadnienia rozwoju współczesnej powieści dla młodzieży. [Oprac.] B. Tylicka. [Wwa:] TWP 1956, 39 s. powiel.

4. *Rozprawy z historii literatury dla dzieci i młodzieży*. Red. ... Wr.: Ossol. 1958, 274 s. PAN. Kom. Nauk Pedag.

5. *Mały słownik literatury dla dzieci i młodzieży*. Red.: ... i I. Słońska. Słowo wstępne ... Wwa: Wiedza Powsz. 1964, 436 s.

6. *Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży*. Pisarze, książki, serie, ilustratorzy, przegląd bibliograficzny. Red. nauk.: ... i B. Tylicka. Wwa: Wiedza Powsz. 1979, 799 s. Wyd. 2 rozszerz. i uzupełn. także 1984.

7. *Nurty, konwencje, tematy*. Materiały z międzynarodowej sesji naukowo-literackiej poświęconej współczesnej twórczości dla dzieci i młodzieży. Wwa, 7-9 grudnia 1979 r. Red. nauk. i wstęp ... Wwa: NK 1983, 222 s.

8. K. Makuszyński: *Utwory wybrane*. Pod red. ... Kr.: WL.

Dziecięć kochanek kawalera Dorna i inne opowiadania. Wybór ... 1983, 317 s.

Kartki z kalendarza. Wyd. 2. Pod red. i ze wstępem ... 1985, 508 s.

Poezje wybrane. Wybór: ... i M. Wyka. Wstęp: M. Wyka. 1988, 276 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1978. — SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (red.).

G. Leszczyński: *Bibliografia prac K.K. (Wybór)*. W: *Poezja dla dzieci — mity i wartości*. Wwa 1985.

[Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1914.] J.Z. Białek: *Książka o literaturze dla dzieci i młodzieży*. *Głos Naucz.* 1960 nr 5; S. Frycie: *O literaturze dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1914*. *Polonistyka* 1960 nr 2; I. Słońska. *Nowa Szk.* 1960 nr 5; O. Bartoś. *Złoty Máj*, Praga 1961 nr 7/8. — H. Skrobiszewska: *Z teorii i praktyki*. *Nowe Książ.* 1965 nr 7 [rec.: Wielcy pisarze dzieciom. Sienkiewicz i Ko-

nopnicka]. — J. Rohoziński, *Współczesność* 1966 nr 7 [rec.: Droga twórcza Ewy Szelburg-Zarembiny]. — [W szklanej kuli:] J.Z. Bialek: Szkice krytyczne o literaturze dziecięcej, *Życie Lit.* 1971 nr 22; Z. Libera: Szkice o literaturze dla dzieci i młodzieży, *Nowe Książ.* 1971 nr 5; B. Żurkowski, *Kwart. Nauucz. Opol.* 1971 nr 2; M. Dąbrowski: Co się mieści w szklanej kuli? *Mies. Lit.* 1972 nr 1 — A. Lam: Literatura a odbiorca dziecięcy, *Mies. Lit.* 1976 nr 6 [rec.: Dawne i współczesne problemy prozy dla dzieci]. — [Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1914:] K. Kamiński, *Polonistyka* 1976 nr 3; W. Zukrowski: Pół wieku bajania, *Nowe Książ.* 1976 nr 3; — [M. Zieliński] M.Z. K.K. *Nowe Książ.* 1976 nr 3. — [Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży, Red. —] L.M. Bartelski: Okiem fachowca, *Nowe Książ.* 1979 nr 24; M. Gutry, *Rocz. Lit.* 1979, wyd. 1983; *Zapisk* 1980 nr 15 [dot. ingerencji cenzury]. — I. Bolek: Czas dawania odpowiedzi, *Nowe Książ.* 1983 nr 8 [rec.: W świecie prozy dla dzieci]. — S. Grabowski, *Mies. Lit.* 1983 nr 10. — S. Frycie, K.K. — krytyk i badacz literatury dla dzieci i młodzieży, *Polonistyka* 1987 nr 2. — R. Waksmund: K.K. *Pam. Lit.* 1987 z. 3. — A. Baluch, *Stud. o Szt. dla Dziec.* 1988 nr 2 [rec.: W świecie prozy dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1914]. — G. Leszczyński, K.K. *Stud. o Szt. dla Dziec.* 1989 nr 4.

E.G.

KULKA Jan ur. 1937

Pseud.: Jakul.
Poeta, prozaik.

Urodzony 11 września 1937 w Katowicach; syn Stanisława Kulki i Marii z Droniów. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał u babki w Ochojcu na Górnym Śląsku. Po zakończeniu wojny rozpoczął naukę w Szkole nr 1 im. M. Kopernika w Katowicach.; w X klasie z powodów finansowych przerwał naukę. Debiutował w 1955 artykułami ogłoszonymi na łamach *Naszego Życia*, wydawanego przy katowickim Pałacu Młodzieży; z pismem tym współpracował do 1957. Za właściwy debiut uważa wiersz pt. „Jesień i dziewczyna”, wydrukowany w 1957 w *Trybunie Robotniczej* (nr 243). W 1956-57 publikował swoje utwory także m.in. w *Wiadomościach Sosnowieckich*. W 1957 był współzałożycielem i członkiem grupy literackiej Reduta 57. W tym czasie pracował kolejno jako konwojent w Zakładach Transportowych w Welnowcu, bibliotekarz w Murckach (pow. tyski), archiwista w redakcji *Wiadomości Sosnowieckich*. W 1958 wyjechał do Kłodzka i podjął pracę w redakcji *Głosu Ziemi Kłodzkiej*, następnie jako kierownik świetlicy w Krasnowidzkiej Zakładach Przemysłu Bawelnianego (1959), a w 1960 jako portier w Kłodzkich Zakładach Metalowych. Rozwijał działalność kulturalną. W 1960 zainicjował, wspólnie z Anną Zelenay, Kłodzką Wiosnę Poetycką i do 1972 był jej współorganizatorem. W 1962 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. W 1961-62 pracował jako instruktor w Powiatowym Domu Kultury (m.in. organizował wieczory autorskie); od 1964 jako starszy pomocnik muzealny w Muzeum Ziemi Kłodzkiej zajmował się m.in. sprawami wydawniczymi; a w 1966-68 był sekretarzem Towarzystwa Miłośników

Ziemi Kłodzkiej, w 1966 zawarł związek małżeński z Krystyną Łuską (rozwódzeni). W 1968 przeszedł na rentę inwalidzką. Od 1969 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1974 ożenił się z Barbarą Wojtczak. W 1977 z powodów zdrowotnych wyjechał do Łomży. Był organizatorem życia kulturalnego i literackiego na tym terenie, m.in. Łomżyńskich Dni Literatury, Dialogów o sztuce; w 1978 założył Łomżyński Klub Literacki i został jego prezesem. Kontynuował twórczość literacką. Współpracował z Polskim Radiem. Był laureatem konkursów literackich. W 1978 został członkiem SD. W 1980 ogłosił w tygodniku łomżyńskim *Kontakty* cykl felietonów pt. „Poufny dziennik bez dat”. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką Wydawnictwa Epoka. W 1980-84 redagował *Łomżyńskie Zeszyty Literackie*. W 1985-92 był członkiem nowego ZLP. W 1990 rozpoczął współpracę z kwartalnikiem literacko-artystycznym *Pracownia*. W 1992 został członkiem SPP. Wyróżniony Złotą Odznaką „Zasłużony dla Dolnego Śląska” (1974), medalem „Za Zasługi dla m. Kłodzka” (1974), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1982), odznaką „Za Zasługi dla Województwa Łomżyńskiego”. Mieszka w Łomży.

TWÓRCZOŚĆ

1. Projekt zachodu słońca. [Wiersze]. Kłodzko: Wyd. Kultury Powiatowej Rady Nar. w Kłodzku 1962, 32 s.

Cykle: Przepawa na drugą stronę; Projekt zachodu słońca; Podróż niedokończona.

2. Niedaleko twierdzy. [Poemat]. Kłodzko 1965, [7] k.

Nagroda artystyczna m. Kłodzka w 1966.

3. Zmiana bolesna. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1969, 32 s.

4. ... więc jestem. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1973, 79 s.

5. Droga poprzez cień. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1975, 74 s.

Zawiera m.in. cykle: Traktat z pogranicza wiewisekji; Studium z zakresu estetyki późnej jesieni; Z cyklu „Podróż”.

6. Spłoszyć sen. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1977, 57 s.

7. Podwójne salto. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1978, 59 s.

8. Krąg otwarty. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981, 68 s.

9. ... A ze sług twoich ogień płonący ... W 800-lecie urodzin św. Franciszka z Asyżu. [Poemat]. Pośl.: A. Wiwatowski. Wwa: Bracia Mniejsi Kapucyni 1982, 31 s.

10. Kamienie wołać będą. [Poemat]. Łomża: [b.w.] 1982, 16 s.

11. I powraca wiatr... Wiersze wybrane. Wstęp.: T. Mocarski. Łomża: Miej. Dom Kultury, Dom Środowisk Twórczych [1984], [28] s.

12. Uciezka do Czarnolasu. [Poemat]. Łomża: Woj. Dom Kultury 1984, [16] s.

13. Czemu tego nie zrobili Polacy. [Wiersze]. Łomża: Woj. Dom Kultury 1986, [12] s.

14. „Ten”. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Epoka 1987, 62 s.

Zawiera m.in. cykle: Ten: Tęsknoty

15. Dla ciebie ten widok z okna. Wybór wierszy z lat 1969-1979. Łomża: Ofic. Wydawn. „Stopka” 1990, 146 s.

16. Obcym wstęp wzbroniony. [Opowiadania]. Łomża: Ofic. Wydawn. „Stopka” 1991, 79 s.

Zawartość: Głenie w ogrodach; Wizyta u Irm; Wesele niedaleko ruin zamku; Obcym wstęp wzbroniony; Umocz usta w ciepłym winie; Cyganka prawdę ci powie; Konwojent nie wyruszył w drogę; Kobiety nawet kwiatkiem; Godność; Być poetą; Literatura i szachy; Cegła została kupiona; Oczekiwanie; Johnny; Zwykła codzienność; Sztuczny kwiat w butonierce.

17. Nie ma wyjścia z labiryntu. [Wiersze]. Wwa.: Latona 1992, 94 s.

Zawiera m.in. cykle: Koledy; Impresje na temat Edwarda Müncha; Kamienie wołać będą.

18. Traktat o szarej godzinie. [Wiersze]. Łomża: Kontakty 1994, 80 s.

Tekst do oratorium o błogostawionym Honoracie Koźmińskim. Wwa 1990.

Prace redakcyjne

1. Duszniki-Zdrój. Red. ... Kłodzko: Tow. Miłośników Ziemi Kłodzkiej 1967, 12 s.

2. Muzeum i ochrona zabytków na terenie Ziemi Kłodzkiej. Kłodzko: Muzeum Ziemi Kłodzkiej 1967.

3. Kurpiowska sztuka ludowa. Łomża: Muzeum Okręgowe w Łomży, Łomżyński Klub Lit. 1979, 18 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989 — Wywiady: Najtrudniej pisać najprościej. Rozm. J. Brodziuk. *Warm.* i *Mazury* 1984 nr 7; Dorastanie do optyzmu. Rozm. J. Brodziuk. *Gaz. Współcz.* 1987 nr 194.

J. Łukasiewicz: Z galerii poetów „Zmiana bolesna”. *Odra* 1970 nr 5 lrec. Zmiana bolesna. — I... więc jestem! I. Maciejewska. Tren poety współczesnego. *Odra* 1973 nr 11; S. Melkowski. Drzewo życia w dwóch kolorach. *Nowe Książ.* 1973 nr 23, przedr. w tegoż. *Równieśnicy i bracia starsi*. Wwa 1980. — [Droga poprzez cień]. J. Łukasiewicz: Na dobrej drodze *Odra* 1975 nr 10; T. Komendant. Równanoc. *Nowy Wyrzaz* 1976 nr 1 — A. Nasitowska: Droga do Weroni. *Poezja* 1978 nr 3 lrec. Splotyć sen. — [Podwójne salto.] T.J. Zółciński. Przeszłość i teraźniejszość. *Fakty* 1978 nr 51/53; B. Riss. W kręgu retoryki. *Nowe Książ.* 1979 nr 3.

B.M.

KULMOWA Joanna

ur. 1928

Podpisywała utwory też nazwiskiem panińskim: Cichocka. Pseud.: J.K. J.Km; Marian Marzec. Poetka, dramatopisarka, autorka książek dla dzieci, tłumaczka.

Urodzona 25 marca 1928 w Łodzi w rodzinie inteligentkiej; córka Alfreda i Wandy z Landsbergów. Dzieciństwo spędziła w Łodzi, skąd po wybuchu II wojny światowej została wraz z rodziną wysiedlona jesienią 1939. Mieszkała kolejno w Warszawie i Milanówku, ponownie w Warszawie, a po upadku powstania warszawskiego w Podkowie Leśnej. Po wojnie powróciła do Łodzi i kontynuowała naukę. W 1945 zamieszkała w dwutygodniku *Przyjaciel* bajkę wierszem dla dzieci „Historyjka cała, jak muszka w polewce pływała” (nr 1, podp. J. Cichocka). Po ukończeniu w 1947 liceum humanistycznego dla dorosłych, studiowała przez rok historię sztuki na Uniwersytecie Łódzkim, a od 1948 aktorstwo w Państwowej Wyższej Szkole Aktorskiej (PWSA) w Łodzi; w 1952 uzyskała dyplom. Od trzeciego roku studiów pracowała w Teatrze Powszechnym w Łodzi jako aktorka i asystentka reżysera. Przez dwa lata była przewodniczącą Koła Artystycznego przy PWSA. W 1952 wyszła za mąż za Jana Kulmę, reżysera. W tymże roku debiutowała jako poetka wierszem „Nasza piosenka”, ogłoszonym w *Expressie Wieczornym* (nr 128, podp. J. Cichocka); za właściwy debiut uważa poemat „Notanik zakopiański”, opublikowany w 1954 w *Nowej Kulturze* (nr 15); w piśmie tym zamieszczała wiersze do 1956. W 1953 przeniosła się do Warszawy, gdzie studiowała na Wydziale Reżyserskim Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (PWST); w 1955 uzyskała absolutorium. W czasie studiów pracowała przez rok jako asystentka reżysera w Teatrze Współczesnym, a następnie przez dwa lata pełniła tę funkcję w Teatrze Narodowym. Od 1954 należała do ZASP. Po ukończeniu studiów przez kilka lat pracowała jako reżyser w Teatrze Ziemi Łódzkiej, w teatrach Poznania i Koszalina, w Teatrze Wybrzeża w Gdańsku i w Warszawie (Scena Kameralna Filharmonii Narodowej). Równocześnie rozwijała twórczość literacką; wiersze dla dzieci publikowała od 1954 w *Płomyczku*, a od 1959 w *Płomyku* i *Świerszczyku*, utwory poetyckie, m.in. w *Kronice* (1955-57), *Życiu Literackim* (stałe w 1957-68), współpracowała też ze *Szpilekami* (od 1955). Od 1959 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1961 osiadła na stałe we wsi Strumiany pod Stargardem Szczecińskim, w Puszczy Goleńskiej. W 1961-74 uczestniczyła wraz z mężem w pracach utworzonego przez nich Kolegium Artystycznego Sceny Kameralnej Filharmonii Narodowej (późniejszej Warszawskiej Opery Kameralnej). Publikowała wiersze i prozę poetycką, m.in. w *Tygo-*

dniku Kulturalnym (1966-77), *Spojrzeniach* (1971-75), *Głosie Szczecińskim* (1976-79). W 1977 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci. Od tegoż roku była konsultantem literackim w szczecińskim Teatrze Lalek „Pleciuga”. W 1982 zorganizowała przy parafii św. Michała w Poczerninie pod Szczecinem, i do 1987 prowadziła wraz z mężem, dziecięcy zespół teatralny, który występował w kościołach kilkunastu miast, m.in. w Warszawie w ramach Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. W 1984 została członkiem ZAKR, w 1989 członkiem SPP i Polskiego PEN Clubu. Za całokształt twórczości literackiej otrzymała w 1988 nagrodę Komitetu Kultury Niezależnej, a w 1990 nagrodę Wojewody Szczecińskiego. W 1990-92 współpracowała z Rozgłośnia Szczecińską Polskiego Radia jako autorka cyklu audycji „Listy ze Strumian”. Odznaczona m.in. Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1975), Medalem Korczakowskim (1978), Złotym Krzyżem Zasługi (1980). Mieszka w Strumianach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Historyjka cała, jak muszka w polewce pływała. [Wiersz]. *Przyjaciel* 1945 nr 1 s. 16.

Podp.: J. Cichocka.

Adapt. scen.: Adapt.: J. Dorman. Praprem. Kat., T. Dzieci Zagłębia 1946.

2. Katar świętego Mikołaja. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Łódź, Państw. Wyższa Szkoła Aktorska 1948. Druk *Świat Młody* 1956 nr 99 s. 2-4.

Podp.: Joanna Cichocka.

Adapt. tv pt. Katar Dziadka Mroza. TV 1956.

3. Przygoda z ogłoszenia. Wodewil w 2 aktach. Muz.: W. Kazanecki. Praprem. Łódź, Łódź. T. Objazdowy 1952. Wyd. z uwagami insc. ... Dekoracje projektował Z. Strzelecki. Wwa: Czyt. 1953, 213 s. Wyst. pod pseud.: Marian Marzec, druk podp.: Joanna Cichocka.

4. Fatum na zakręcie. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1957, 53 s.

Cykle: Naprzeciw praworządności; Moment musical; Fatum na zakręcie.

Adapt. scen. wyboru wierszy i ballad pt. Fatum na zakręcie. Reż.: A. Górską-Szajewska. Praprem. Wwa, T. Stara Prochownia 1977.

5. Stukam, pukam. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1959, 50 s.

Cykle: Stukam, pukam; Podwieczorek kompozytora.

6. Co piszczy w trawie? [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1961, 21 s.

7. Boże umieranie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1962, 101 s.

Cykle: Boże umieranie; Infanytka; Chagall; Narodzona z protestem.

8. Stacja Nigdy w życiu. [Powieść dla dzieci]. Powst. 1962. Wyd. Wwa: NK 1967, 359 s.

9. Amfitryjon polski czyli Odprawa bogów greckich. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, Scena Kameralna Filharmonii Nar. 1963.

Komedia napisana do siedemnastowiecznych polskich utworów muzycznych.

10. Breweryje czartowskie czyli Diabeł diabłu nie kumoter. Komedia ludowa z przyspiewkami w 3 aktach. Praprem. Bydż., T. Pol. 1964. TV 1964.

11. Lokomotywiatko. [Opowieść wierszem dla dzieci]. Wwa: Ruch 1964, [24] s.

12. Wio, Leokadio! [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1965 [właśc. 1964], 210 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1981.

Złoty Exlibris przyznany przez Książ. Szczec. za najpoczytniejszą książkę 35-lecia w 1979.

Przekł.: niem.: Hüo, Leokadia! [Przeł.] O.J. Tauschinski. Wien 1967, wyd. 2 München 1967, — węgier.: Gyü te, Amállat [Przeł.] É. Sebök. Budapest 1971, radio 1984.

Adapt.: film: Łódź, Studio Filmów Animowanych „Semafor” 1970, — radiowa: Adapt. ... pt. Leokadia i radio. Radio 1965, — teatr: Adapt.: W. Felenczak. Wyst. Opole, T. Lalki i Aktora im. A. Smolki 1983.

13. Deszczowa muzyka. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1965, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 2 [właśc. 3] 1974.

14. Kameleon. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1965, [12] s.

15. Zielony Amadeo. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. 1965. TV 1967.

Nagroda w konkursie T. Klas. w Wwie, Stołecznej Rady Nar., Min. Kultury i Szuki oraz TV w 1965.

16. Cykuta. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1967, 75 s.

Cykle: Cykuta; Psi sen; Dialog z milczeniem.

17. Jonasz czyli miara epoki. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1967, 94 s.

Cykle: Jonasz czyli miara epoki; Buty czyli metoda myślenia; Ballady; Wyobcowanie wiosenne.

18. Śpiew lasu. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, [12] s.

19. Zimowe słowiki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1967, [18] k. Wyd. 2 tamże 1988.

20. Młode listki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1968, [8] s.

21. Gdyby. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1969, 26 s.

22. Parnassus reformowany czyli Apollo prawodawca. [Utwór dramatyczny]. Muz.: G. Raphael. Praprem. Wwa, T. na Wyspie w Łazienkach 1969.

23. Szaleństwa starości czyli Pazzia senile. [Utwór dramatyczny]. Muz.: A. Banchieri. Praprem. Bydż., Filharmonia Bydgoska 1969.

24. Trochę więcej, trochę mniej. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Tor., T. Baj Pomor. 1969.

25. Ja, czarownica. [Poemat sceniczny]. Powst. 1970. Druk *Morze i Ziemia* 1978 nr 11 s. 20-24.

I nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki, ZG ZLP oraz SPATIF na libretto operowe w 1970.

26. Wiersze dla Kaji. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1970, 24 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KAW 1977.

Przekł.: czes.: Verse pro Mičku. Wwa 1977, — niem.: Gedichte für Kaja. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1977, — ros.: Stichi dla našej Kaji. [Przeł.] I. Szpak, W. Arcymowicz. [Wwa] 1971, — węgier.: Mióka. [Przeł.] É. Sebök. Budapest 1973.

27. Aporemy czyli Rozmyślania przed lustrem. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 93 s.

28. Kain. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Dialog* 1971 nr 12 s. 16-18.

29. Misterium męki człowieczej. [Monodram]. TV 1971.

30. Różne rzeczy Hilarego. [Powieść dla dzieci]. Powst. 1971. Wyd. Wwa: RSW „Prasa-Książka-Ruch” 1973, 77 s. Wyd. nast. Szczec.: Glob 1988.

III nagroda w konkursie Biura Wydawn. Propagandowego Ruch w 1971.

31. Trzy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1971, 206 s.

32. Ballada o niesłychanej wojnie kaszanej. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1972.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki, WRN i T. Lalek „Pleciuga” w 1972.

33. Karmaniola czyli od Sasa do Lasa. Libretto do muz. S. Moniuszki. Wyst. Wwa, Opera Kameralna 1972.

34. Pałac Lucypera. Libretto do muz. K. Kurpińskiego. Wyst. Pozn., Opera im. S. Moniuszki. 1972.

35. Zасыpanki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1972, [14] k. Wyd. 2 tamże 1980.

Przekł. węgier.: Elavókák. [Przeł.] É. Sebök. Budapest 1976.

36. In medio vero omnium residet sol. [Libretto baletowe]. Współaut.: J. Kulma. Sceny poetyckie ... Muz.: J. Maksymiuk. Praprem. Wwa, Opera Kameralna 1973.

37. Jak to Panjzusek Cierniowy po świecie przepatrywał. [Poemat]. Litografia; J. Duda-Gracz. [B.m.w.] Nakł. autorów 1973, [24] s. Przedr. zob. poz. 70.

Wyd. bibliofilskie, egz. numerowane 1-50.

38. Kolory. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1973, [26] k.

39. Moje wiersze. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1973, [22] k.

Cykle: Młode listki; Kiedy pada: Czarna krowa w kropki bordo.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1984, nagroda Złote Koziołki na VI Biennale Sztuki dla Dziecka w Pozn. w 1984.

40. Oratorium o św. Ottonie. [Współaut.:] J. Kulma. Praprem. Szczec., Katedra pod wezwaniem św. Jakuba 1974.

Wyst. z okazji obchodów 850-lecia Chrztu na Pomorzu Zachodnim.

41. Serce wiołonczeni. Kaprys na aktora, ręce, liść i wiołoncele. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. 1969. Praprem. Zielona Góra, Scena Lalkowa Lubuskiego T. im. L. Kruczkowskiego 1974. Druk *Scena* 1974 nr 7/8 s. 88-92. Przedr. w: Teatr baśniowy. Wwa 1983 s. 5-22. Por. poz. 67.

Nagroda w konkursie Pol. Radia na baśń radiową w 1969 oraz I nagroda Ministra Kultury i Sztuki, CRZZ, mies. *Scena* w 1974.

42. Król, osioł i błazen. [Utwór dramatyczny dla dzieci w 1 akcie]. Powst. 1975.

Wyróżnienie na II Biennale Sztuki dla Dziecka w Pozn. w 1975.

43. Plama. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1975, [12] s.

44. Żalnice. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Powst. 1975.

Nagroda specjalna w konkursie Ministra Kultury i Sztuki oraz Ligi Kobiet w 1976.

45. Bałwan i róża. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. 1976. Praprem. Słupsk, T. Lalek „Tęcza” 1989.

Przekł. niem.: Der Schneemann und die Rose. [Przeł.] M.K. Dutsch. Radio München 1980.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1976.

46. Łokietek czyli Mazurek Dąbrowskiego. [Utwór dramatyczny; współaut.:] Jan Kulma. Powst. 1976. Praprem. pt. Łokietek czyli Ballada o żołnierzu co go diabeł wodził. Wr., T. Lalek 1986.

Przygotowana w 1976 emisja tv została zatrzymana przez cenzurę, zwolniona w 1990.

47. O tym jak lew oswoił człowieka. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. 1976. Praprem. Trypolis, Szkoła przy Ambasadzie Pol. w Libii, 1983.

48. Mysz jak nie mysz. [Bajka dla dzieci]. Wwa: KAW 1977, [8] s. Przedr. zob. poz. 78.

II nagroda w konkursie KAW w 1977.

49. Dyrektor teatru. [Komedia do muz. W.A. Mozarta]. Praprem. Słupsk, T. Muz. 1977.

50. Fiksacje Amora czyli la finta giardiniera. [Libretto]. Muz.: W.A. Mozart. Praprem. Wwa, Opera Kameralna 1977.

Wyst. też pt. Mniemana ogrodniczka. Gdynia, T. Muz. 1989.

51. Świerszczynowy świerszcz. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. 1977. Druk w: *Drzewo jabłoni na wiosnę*. Wwa 1979 s. 25-39. Praprem. w adapt. M. Majewskiej. Opole, T. Lalki i Aktora 1983.

Adapt. radiowa; Adapt. ... Radio 1977, — przekł. niem.: Die Grille im Fichtenzweig. [Przeł.] M.K. Dutsch. Radio München 1980.

52. Krzesłaki z rozwianą grzywą. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1978, [18] k. Wyd. 2 tamże 1984.

53. Trefnisiem będąc. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1978, 65 s.

Cykle: Trefnisiem będąc; Malenkie bestiarium; Lęku mego powszedniego.

54. Wielki Mały Król. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy, Duża Scena 1978.

I nagroda w konkursie Ministra Kultury i Sztuki oraz Komitetu Korczakowskiego w Roku Korczaka ogłoszonym przez UNESCO w 1978.

Przeł.: franc.: Le grand petit roi. [Przeł.] Z. Bobowicz. Wyst. pt. Sortir en quelque sorte. Caen 1981, — ros.: Wielki malenkij korol. [Przeł.] G. Sapgir, I. Smiritskaja. Wyst. Moskwa, Magnitogorsk 1980.

55. Historia o ptaku Cis. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1979 nr 12 s. 40-47. Praprem. Bielsko-Biała, T. Lalek „Baniałuka” 1981. Przedr. w: *Osiem sztuk w poszukiwaniu teatru*. Wwa 1982 s. 93-136.

Wyróżnienie w III ogólnopolskim konkursie mies. *Scena* na sztukę lalkową w 1979.

56. Zawiązki. [Wiersze]. Pozn.: WP 1979, 88 s.

Zawiera cykle: Pierwsze ostatnie słowo; Kantyczki pentliczki; Kamieniowanie; Prawo Łazarza; Za Saragossą.

57. Moje próżnowanie. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: KAW 1979, [24] k. Wyd. 2 tamże 1983.

Cykle: Puszca Goleniowska; Mrówczyzna; Moje próżnowanie. Nagroda Złote Koziolki na V Biennale Sztuki dla Dzieci w Pozn. w 1981.

58. Na ten słodki czas. [Wiersze satyryczne]. Szczec.: Akademicka Ag. Wydawn.* 1981, 62 s.

Cykle: Apokryfiady; Milczenie jajecznic; Nota niedyplomatyczna.

59. Pra pra pra i wcale nie babcia. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. w 1981.

I nagroda w konkursie TV na widowisko dla dzieci i młodzi w 1981; sztuka w realizacji tv w 1981, przerwanej 13 XII.

60. Zasypianki nowe. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1981, 30 s.

61. Jasełka. Misterium religijne. Praprem. Kościół pod wezwaniem św. Michała w Poczerninie pod Szczecinem 1982. Wyd. Kat.: Księg. św. Jacka 1990, 20 + [4] s.

62. Rzeczy niepotrzebne. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: KAW 1982, [48] s.

Cykle: Czary i urok; Wołanie pociągów; Rzeczy niepotrzebne.

63. Robal. Igraszka lalkowa z chórem greckim. [Dla dzieci]. Powst. 1984. Druk *Scena* 1986 nr 3 s. 37-41.

I nagroda Min. Kultury i Sztuki w V Ogólnopolskim konkursie na Sztukę Lalkową w 1984.

64. Gorzkie żale dzieci Chrystusowych. [Misterium religijne]. Oprac. muz.: Jan Kulma. Wyst. poza cenzurą w kościołach Szczec., Częstochowy, Łodzi, Wwy i in. 1984.

65. Arka imć pana Noego. [Utwór dramatyczny]. Muz.: Jan Kulma. Wyst. poza cenzurą w kościołach woj. szczec. i w Wwie w 1985.

66. O bartniku, diabłu i wojsku z pierników. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. 1984. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora Baj Pomor. 1987.

I nagroda w konkursie T. Lalek Baj Pomor. w Tor. z okazji 750-lecia Torunia w 1984.

67. Serce jak złoty gołąb. [Baśnie prozą]. Wwa: NK 1984, 80 s. Wyd. 2 tamże 1991.

Zawartość: Serce jak złoty gołąb; Najstraszliwszy smok; Chcę być żołnierzem; Strach na opak; Liście sarasafiksaty; Serce wionolczeli [por. poz. 41].

II nagroda w konkursie NK w 1980, Złoty Exlibris przyznany przez Woj. i Miejs. Bibl. Publiczną w Szczec. w 1984 oraz włoska nagroda literacka Premio Europeo di Letteratura Giovanile w 1985.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Binkowski. Wyst. Bielsko-Biała, T. Lalek „Baniałuka” 1986.

68. A nad nami anioły. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Powst. 1986. Druk *Dialog* 1990 nr 9 s. 5-26.

69. Niebo nad miastem. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1986, [32] s.

70. Kłamstwo gołębie. [Wiersze 1980-1982]. Berlin Zach.: Nakł. przyjaciół 1987, 80 s. Wyd. nast. Szczec.: Szczec. Ofic. Solidarności* 1988.

Cykle: Kłamstwo gołębie; Ite missa est; Motyw; Wielki adwent; Jak to Panjuszek Cierniowy po świecie przepatrywał [poz. 37].

71. Suplement mój. [Wiersze]. Powst. 1987. Wyd. Pozn.: W drodze 1990, 110 s.

Cykle: Psalmi responsoryjne; Suplement mój; Psalmi nieporadne. — Cykl „Psalmi responsoryjne” został wyróżniony w konkursie literackim Episkopatu Polski w 1987.

72. Szukam. Gra w 3 aktach. Powst. 1987. Druk *Dialog* 1988 nr 4 s. 5-35. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. T. Pol. 1988.

Nagroda w konkursie Ministra Kultury i Sztuki oraz T. Pol. w Wwie w 1987.

73. Kto? [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: W drodze 1988, [32] s.

74. Wiersze wybrane. 1954-1979. Wwa: Czyt. 1988, 327 s.

Cykle: Naprzeciw praworządności (1954-1956) [poz. 4]; Podróż niepojęta (1957-1959); Chagall (1959-1960) [poz. 7]; Narodzona z protestem (1960-1962) [poz. 7]; Nietoperz, czyli dwoistość (1963-1965); Motyl skazany (1966-1967); Apoteoria czyli rozmyślania przed lustrem (1968-1971) [poz. 27]; Pukanie (1972-1977); Pierwsze ostatnie słowo (1977-1978) [poz. 56]; Za Saragossą (1979) [poz. 56]; Prawo Łazarza (1977-1979) [poz. 56].

Złoty Exlibris przyznany przez Książ. Szczec. w 1988.

75. Zagapienie. [Wiersze dla dzieci]. Szczec.: Glob 1988, [40] s.

Książka Roku Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) 1989 oraz Harcerska Nagroda Literacka w 1989.

76. Błękit. [Wiersze dla dzieci]. Ilustr. ... Szczec.: Ofic. Druk. Książ. Szczec. 1990, [12] s.

Wyd. z okazji 45-lecia twórczości J.K.

77. Zgubione światełko. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1990, 44 s.

Książka Roku Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) 1990.

78. Bajki skrzydlate. [Baśnie prozą dla dzieci]. Szczec.: Glob 1991, 156 s.

Zawartość: Kruczbziel, Taki nieśmiały ptaszek, Jaskółka niepokoju; Zgaduj, zgadula, gdzie złota kula; Nadobłoczny klucz; Mysz jak nie mysz [poz. 48]; Skrzydlaty cieśla; Niefruwak Piechoty; Dudek i gwiazda; Gniazdo wędrownie.

79. Mirra, kadzidło, złoto. Apokryf betlejemski. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. 1992. Praprem. Będzin, T. Dzieci Zagłębia 1993.

Nagrada w konkursie T. Dzieci Zagłębia w Będzinie w 1992.

80. Siedemset piętnaście zaginał. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Druk w: Nowe sztuki dla dzieci i młodzieży. Pozn.: Ogólnopolski Ośrodek Sztuki dla Dzieci i Młodzieży 1992. Z. I s. 151-177.

81. Garbata modlitwa. [Wiersze dla dzieci]. Szczec.: Ottonianum 1993, 34 s.

82. Wewnątrz snów. [Wiersze]. Szczec.: Książ. Szczec. 1993, 55 s.

83. Apokryfiady. [Wiersze]. Wr.: Providentia 1994, 24 s. Por. poz. 58.

Wybór wierszy w jęz. węgier.: Ha a nap éjfel sütné. [Przeł.] É. Sebök. Budapest 1986.

Nadto teksty piosenek: wydania osobne (z nutami): Ballady starostrumiańskie. Muz.: M. Statkiewicz, Wwa: Poradnia Amatorskiego Ruchu Artyst. 1969, 34 s., powiel. — Chwalcie imię Pana; Historia o Bożym Narodzeniu. Pastorałki beatowe. [Muz.:] K. Gärtner. Kr.: PWM 1972. — Wiosenne piosenki. [Muz.:] R. Kraszewski. Kr.: PWM 1974, [13] s. — Zimowe słowiki. [Muz.:] W. Pawłowski. Kr.: PWM 1975, 14 s., — w sztukach teatralnych: P.A. Beaumarchais: Cyrulik Sewilski. Wyst. Koszalin, T. im. J. Słowackiego 1959. — W. Shakespeare: Jak wam się podoba? Wyst. Koszalin, T. im. J. Słowackiego 1960. — W. Bogusławski: Wymuszone zezwolenie. Wyst. Wwa, PWST 1961, Koszalin, T. im. J. Słowackiego 1962. — M. Bałucki: Klub kawalerów. Wyst. Koszalin, T. im. J. Słowackiego 1963. — G. Urban: Piesek niebieski. Wyst. Szczec., T. „Pleciuga” 1965. — M. Domański: Kobiety w trudnej sytuacji. Wyst. Koszalin, T. im. J. Słowackiego 1969. — G. Neveux: Złodziejka z Londynu. Wyst. Koszalin, T. im. J. Słowackiego 1969. — J. Jesionowski: Wyprawa po zielony metal. Wyst. Szczec. 1976.

Sluchowiska radiowe zob. poz. 11, 38, 44, 50 oraz m.in.: Realny byt. [Groteska radiowa]. *Dialog* 1965 nr 1 s. 33-39, przeł. niem.: Das reale Sein. [Przeł.] H. Kunstmann. Radio (Stuttgart) 1967. — Duch prasłowiński. [Groteska radiowa]. *Dialog* 1966 nr 9 s. 51-60. — Ziarno słońca. Radio 1974. — Antygonia 43. Radio 1976. — Bałwan i róża. Radio 1976. — Niobe z rogu Nawrot. Radio 1977. — Baw się ze mną. *Teatr Pol. Radia* 1978 nr 2 s. 51-62. Radio 1979. — Poczciwy oswojony świat. Radio 1979, przeł. niem.: Gute, gezähmte Welt. [Przeł.] M.K. Dutsch. München 1980. — Prorok baru mlecznego. Radio 1979. — Ślepy zajad. Radio 1981. — scenariusze widowisk telewizyjnych, m.in.: Berżeretki. [Montaż piosenek do muzyki franc. XVIII w.]. TV 1965. — Połowanie. [Współaut.:] Jan Kulma. TV 1966. — Ballady walijskie. TV 1968. — Huron czyli Prostaczek. [Współaut.:] Jan Kulma. TV 1976. — O czym szumią Strumiany. [Współaut.:] Jan Kulma. TV 1980.

Przekłady i przeróbki

1. W.A. Mozart: Bastien i Bastienne. Libretto wg J.J. Rousseau napisała ... TV 1956. Wyst. Wwa, Opera Kameralna 1974.

2. J. Haydn: Aptekarz. Libretto niemieckie wg C. Goldoniego napisała ... Wyst. TV 1958. Wyst. Wwa, Opera Kameralna (w Starej Pomarańczarni w Łazienkach) 1975.

3. G.B. Pergolesi: Lalki mistrza Piotra. Libretto: M. de Falla (wg „Don Kichota” M. de Cervantesa). Przeł. ... TV 1959.

4. M. Musorgski: Borys Godunow. Libretto: M. Musorgski (wg A. Puszkina i N. Karamzina). Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Wielki 1959.

5. G. UMBER: Andrea Chénier. Opera w 4 aktach. Libretto: L. Illica. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Muz. Opery i Operetki 1961.

6. F. Dürrenmatt: Frank V. (Opera bankierska). [Wierszem i prozą]. Przeł. I. Krzywicka. Wiersze przeł. ... *Dialog* 1962 nr 2 s. 34-78. Wyst. Wwa, T. Dram. 1962.

7. K. Kurpiński: Szarlatan. Komedioopera w 2 aktach. Adapt. pt. Szarlatan czyli wskrzeszanie zmarłych. Opera w 3 obrazach. Libretto: A. Żółkowski. Przeróbka ... Wyst. Wwa, Scena Kameralna Filharmonii Nar. 1964.

8. W. Bogusławski: Wymuszone zezwolenie. Komedia w 1 akcie z francuskiej Guyot de Merville przełożona. Adapt. ... Piosenki ... Wyst. Wwa, PWST ok. 1965.
9. Ch. Gounod: Faust. Libretto: J. Barbier i M. Carré (wg J.W. Goethego). Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Muz. Opery i Operetki 1965.
10. Molière: Psyche. [Komedia]. Adapt. i przeróbka lit. ... Powst. przed 1965.
Przygot. dla T. Komedia w Wwie.
11. F. Zabłocki: Samochwał albo Amant wilkołak. Komedia przysposobiona przez ... Teksty piosenek ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1965.
12. G. Verdi: Attyla. Libretto: A. Ghislanzoni. Przeł. ... Wyst. Pozn., Opera im. S. Moniuszki 1968.
13. M. Musorgski: Chowańszczyzna. Libretto: M. Musorgski. Przeł. ... Wyst. Pozn., Opera im. S. Moniuszki 1969.
14. R. Strauss: Elektra. Libretto: H. von Hoffmannstahl. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Wielki 1970.
15. Interludia alla polacca [wierszowane wstawki do przedstawienia w wersji włos.] napisane przez ... W: G. Paisiello: La serva padrona. Opera buffa. Wyst. Wwa, Opera Kameralna 1971.
16. G. Verdi: Aida. Libretto: A. Ghislanzoni. Przeł. ... Wyst. Łódź, T. Wielki 1971.
17. Liwetta i Traccolo. Libretto do opery G.B. Pergolesiego. Wyst. Wwa, T. Wielki 1971.
18. M. Rymkij-Korsakow: Mozart i Salieri. Libretto: A. Puszkina. Wyst. Bydg., Opera i Operetka 1971.
19. B. Britten: Sen nocy letniej. Libretto kompozytora wg dramatu W. Szekspira. Wyst. Pozn., T. Wielki 1977.
20. Interludia dramatyczne. W: B.M. Capua: Wele Amora i Psyche. Widowisko muzyczno-baletowe. Wyst. Wwa, Opera Kameralna 1972.
21. G. Rossini: Hrabia d'Ory. Libretto: E. Scribe i C.G. Delestre-Poirson. Przeł. ... Wyst. Pozn., T. Wielki 1980.
22. G. Donizetti: Wiwat Mamuska! [Viva la Mama!]. Libretto: A. Sografi. Przeł. ... Wyst. Pozn., T. Wielki 1981.
23. Noc w operze. Na motywach kameralnych oper komicznych W.A. Mozarta „Dyrektor teatru” i „Bastien i Bastienne” z librettami ... Wyst. Częstochowa, T. Dram. 1983.
24. G. Bizet: Carmen. Libretto: H. Meilhac i L. Halévy (wg noweli P. Merimée). Przekł. dialogów mówionych wg P. Merimée ... Wyst. Pozn., T. Wielki 1985.
25. I. Strawiński: Żywoć rozpustnika. Libretto: W.H. Auden i Ch. Kallman. Przeł. ... Wyst. Pozn., T. Wielki 1985.
26. M. de Falla: Vita breve czyli Krótkie życie. Libretto: M. de Falla. Przeł. ... Wyst. Pozn., T. Wielki 1986.
27. G. Verdi: Dzień królowania. Libretto: F. Romani. Przeł. ... Wyst. Wr., Opera 1987.

Nadto opracowania insc. utworów dramatycznych: E. Zegadłowicz: Domek z kart. Dramat w 3 aktach. Według insc. E. Axera w Państwowym Teatrze Współczesnym w Warszawie. Uwagi insc. oprac.: ... i J. Kulczyński. Wwa: Czyt. 1954, 97 s. [podp. J. Cichočka]. — W. Chotomska: Teatr na jednej nodze. Estrada szkolna. Uwagi insc.-reż. ... Wwa: NK 1957, 45 s. — B. Hertz: Trzewiki szczęścia. Bajka dla dzieci w 3 obrazach. Uwagi insc. ... Wwa: NK 1957, 66 s. — P. Kohout: Taka miłość. Żart sceniczny. Przeł. C. Dmochowska. Uwagi insc. ... *Scena Młodz.* 1959 nr 5 s. 69-183. — S. Michałkow: Sombbrero. Komedia w 3 aktach. Przeł. H. Broniatowska. Uwagi insc. ... Wwa: NK 1960, 108 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1966, 1973, 1978, 1989. — Wywiady: Każdy mur jest drzwiami. Rozm. H. Cenglowa. *Prz. Katol.* 1985 nr 14/15. — Marzenie jako pierwsze. Rozm. R. Wachowiak. *Szt. dla Dzieci* 1990 nr 4. — A ja jestem epigonką siebie. Rozm. U. Chęcińska. *Polonistyka* 1993 nr 9.
- SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (red.). — NSLD. — H. Niedbala: Joanna Kulmowa. Biobibliografia. Szczec.: Książ. Życze 1993, 99 s.
- [Stukam, pukam!] J. Krzywicka: Powitanie poetki. *Nowa Kult.* 1960 nr 13; M. Osniałowski: Talent nie zauważony. *Współczesność* 1960 nr 21 [dot. też: Fatum na zakręciel. — [Boże umieranie.] S. Kryśka: Więcej trzeciorzędnych stylistów. *Nowa Kult.* 1962 nr 33, polem.: J. Przyboś: W sprawie recenzji S. Kryski. *Nowa Kult.* 1962 nr 35. — J. Waldorff: Amfitryon czyli Groch z kapustą. *Świat* 1963 nr 25 [rec.: Amfitryon polski czyli Odprawa bogów greckich]. — [Wto, Leokadio!] J. Cieślowski: Leokadia czyli kłopoty z rodowodem. *Odra* 1965 nr 9; H. Skrobiszewska: Baśnie współczesne. *Nowe Książ.* 1965 nr 8; S. Zieliński: Leokadia w kolorach. *Kultura* 1965 nr 12. — M. Piwińska: Sztuki towarzyskie. *DIALOG* 1966 nr 9 [m.in. o groteskach radiowych J.K.]. — [Cykuta:] E. Kuźma: Niepokoje i poszukiwania. *Głos Szczec.* 1967 nr 254; M. Sprusiński: Osobiste udręki. *Życie Lit.* 1967 nr 47. — J. Papuzińska: Wyobraźnia — drzwi do wszystkiego. *Tyg. Kult.* 1968 nr 12 [dot.: Stacja Nigdy w życiu; Wto, Leokadio!]. — W.P. Szymański: Co bliźni powiadają ... *Nowe Książ.* 1968 nr 14 [rec.: Jonasz, czyli Miara epok]. — [Trzy:] E. Kuźma: Studium strachu. *Głos Szczec.* 1971 nr 174; E. Kondyjowska: Justyna, Juta, Kazimiera. *Nowe Książ.* 1972 nr 10. — [Aporemcy czyli Rozmyślenia przed lustrem:] S. Balbus: Lustra. *Poezja* 1972 nr 3; B. Żurakowski: Funkcje poetyckiego słowa. *Nowe Książ.* 1972 nr 5. — B. Żurakowski: Poezja uśmiechu. *Opole* 1977 nr 6. — M. Terlikowska: Dla najmłodszych. *Nowe Książ.* 1978 nr 9 [rec.: Mysz jak nie mysz]. — [Trefnieniem będąc:] M. Malessa: I niech ośmiela mnie do lęku. *Nowe Książ.* 1978 nr 24; J. Marx: Śmiechu warte. *Poezja* 1979 nr 7, przedr. w tegoż: Gry krytyczne. Wwa 1985. — [Krześlaki z rozwianą grzywą:] A. Baluch: Mełblosów dla dzieci. *Nowe Książ.* 1979 nr 12 [dot. też: Moje próżnowanie]; H. Dąbrowiecka: Poezja dla najmłodszych. *Nowe Książ.* 1979 nr 9. — [Zawiazki:]

A.K. Borowa: Kantyczki pentliczki. *Nowe Książ*. 1980 nr 9; L. Rola. *Tyg. Kult* 1980 nr 25. — A. Mioduszevska: Niepróbnujące próżnowanie. *Literatura* 1980 nr 22 [rec.: Moje próżnowanie]. — [Zawiązki:] P. Fuks: Poezja na niby. *Poezja* 1981 nr 1; T. Żukowski: „Palimpsesty” J.K. *Twórczość* 1981 nr 3. — E. Odachowska-Zielińska: Czekając na Brzechwę. *Nowe Książ*. 1984 nr 10 [rec.: Rzeczy niepotrzebne]. — T. Winek: Bajki ocalone sercem ... *Nowe Książ*. 1984 nr 10 [rec.: Serce jak złoty gołąb]. — G. Walczewska-Klimczak: Różne oblicza poezji J.K. *Życie Szkl* 1987 nr 6. — T. Winek: Oswajanie miasta. *Nowe Książ* 1987 nr 3 [rec.: Niebo nad miastem]. — [Wiersze wybrane:] T. Bereda: Dramatyczność i kpina — czyli o poezji J.K. *Poezja* 1989 nr 10/12; S. Drajewski: Wiersze J.K. *Sl. Powsz.* 1989 nr 156; G. Leszczyński: Obecność. *Nowe Książ*. 1989 nr 2. — T. Winek: Odpagianie poezji. *Nowe Książ*. 1989 nr 9 [rec.: Zagapienie; Kto?]. — B. Żurkowski: Romantyzm poezji dla dzieci. *Szt. dla Dziec.* 1989 nr 1. — J. Zieliński. *Tyg. Lit.* 1990 nr 9 [rec.: Zgubione światelko]. — B. Chrzastowska: Od konkretności do treści symbolicznych. *Szt. dla Dziec.* 1990 nr 4 [rec.: Kto?]. — J. Ignatowicz: Stylizowana analiza frazeologizmów w poezji J.K. *Prz. Zach.-Pom.* 1991 z. 1. — T. Brzeska-Smerkowa: Aby pozostał nie tylko ślad ... *Nowe Książ*. 1991 nr 2 [rec.: Zagubione światelko]. — M. Maless-Drohomiczka: Boś ty kryjówka moja ... *Nowe Książ*. 1992 nr 7/8 [rec.: Suplement mój]. — Przez ogród do pałacu. (J.K. dialog ze światem): A. Baluch: Wiersze medytacyjne J.K. [rec.: Suplement mój]; B. Chrzastowska: Dwie tradycje w psalmach J.K. [rec.: Suplement mój]; U. Chęcińska: Listy Illy do J.K.; A. Książek-Szczepanikowa: Dobro „po niczemu” ... (Przyroda nośnikiem wartości w poezji dla dzieci J.K.); J. Ługowska: „Kto?”. J.K. jako przykład współczesnej poezji dla młodego odbiorcy; E. Ogłaza: „Suplement mój” J.K. — próba lektury; G. Skotnicka: Poezja w prozie dla dzieci. W: Dziecko i jego świat w poezji dla dzieci. *Szczec.* 1994. — W.J. Podgórski: Nr 669 do J.K. *Nowe Książ*. 1994 nr 11 [rec.: Wewnątrz snów; Garbata modlitwa; Apokryfiady].

E.G.

KUMANIECKI Kazimierz Feliks 1905-1977

Filolog klasyczny, badacz literatury łacińsko-polskiej, tłumacz.

Urodzony 18 maja 1905 w Krakowie; syn Kazimierza Władysława Kumanieckiego, profesora prawa administracyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), i Marii z domu Osika. Uczęszczał do III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1923 studiował filologię klasyczną, archeologię klasyczną i historię starożytną na UJ. W 1926 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Quo temporis ordine Vergilius singulos Aeneidos libros elaboraverit” (wydanej w serii *Archivum Filologiczne PAU* w 1926); w tymże roku opublikował pierwsze prace w czasopiśmie *Eos* i *Pamiętnik Literacki*. W 1926-27 kontynuował studia na uniwersytecie w Berlinie. Odbiwał też podróże naukowe do Rzymu, Florencji i Wenecji (1927-28) oraz Paryża (1928). Od 1928 pracował jako nauczyciel łaciny w VI Gimnazjum im. T. Kościuszki w Krakowie (do 1930) i równocześnie jako asystent Katedry Filologii Klasycznej UJ. W 1930 habilitował się na UJ na podstawie rozprawy „De consiliis personarum apud Euripidem agentium” i otrzymał stanowisko docenta w II Katedrze Filologii Klasycznej. W tymże roku został członkiem Komisji Filologicznej PAU. W 1931 od-

był podróż naukową do Grecji. Od 1936 mieszkał w Warszawie, gdzie mianowany profesorem nadzwyczajnym, został kierownikiem III Katedry Filologii Klasycznej na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w rok później wybrany został na członka korespondenta Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wyjeżdżał parokrotnie w celach naukowych do Włoch (1936-38). Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i wykładał na tajnym UW. Od końca 1939 do 1941 był członkiem konspiracyjnej organizacji o orientacji chrześcijańskiej Znak, w której zajmował się działalnością odczytową i wydawniczą. Następnie należał do AK (pseud. Kozakiewicz); od sierpnia 1942 pracował w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK, pełniąc funkcję szefa Centralnej Redakcji, zajmującej się dywersyjną akcją „N”. Współredagował przeznaczone dla żołnierzy wehrmachtu gazetki *Der Hammer* (1941-42), *Der Durchbruch* (1942), *Der Klabauteremann* (1942), opracował broszurę „Der Windmacher” (1943). W czasie powstania warszawskiego 1944 kierował przygotowaniem tekstów ulotek zzywających żołnierzy niemieckich do poddawania się powstańcom, pracował w rozgłośni Błyskawica w dziale nasłuchów i audycji w języku niemieckim. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po upadku powstania przebywał w Krakowie i, kontynuując działalność konspiracyjną, należał do redakcji *Biuletynu Informacyjnego* (grudzień 1944-styczeń 1945). Po wojnie powrócił do pracy na UW na stanowisku kierownika I Katedry Filologii Klasycznej. W 1945 został członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i członkiem korespondentem PAU. Prowadził działalność polityczną; był członkiem zarządu Stronnictwa Pracy (1945-47), posłem do Krajowej Rady Narodowej (1945-46). Wchodził w skład najpierw zarządu, a następnie Rady Naczelnej Ligi do Walki z Rasizmem. Od 1946 był redaktorem miesięcznika *Meander* (do 1977) i serii wydawniczych tego czasopisma *Auctarium Meandrum* i *Biblioteka Meandra* oraz członkiem kolegium redakcyjnego kwartalnika *Eos*. W 1948 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego; od tegoż roku do 1950 był też prorektorem UW. W 1950 został członkiem czynnym PAU oraz prezesem Polskiego Towarzystwa Filologicznego (do 1977); należał do członków założycieli Sekcji Czytania Autorów Greckich Koła Warszawskiego tego Towarzystwa. Kontynuował badania historycznoliterackie nad różnymi okresami literatury greckiej, łacińskiej, bizantyjskiej, polsko-łacińskiej, krytykę i egzegezę tekstów, a także twórczość przekładową. Za pracę naukową otrzymał w 1952 nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. Od 1954 wchodził w skład zarządu Polskiego PEN Clubu. W 1956 został członkiem korespondentem, a w 1961 członkiem rze-

czywistym PAN; był przewodniczącym Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej (1957-77). Kierował Zakładem Nauk o Kulturze Antycznej PAN (1957-60); tu założył i redagował serię edytorską *Bibliotheca Latina Medii et Recentioris Aevi* oraz wspólnie z Wiktorem Steffenem redagował serię *Auctorum Graecorum et Latinorum Opuscula Selecta*. W 1957 powołał w PAN serię *Biblioteka Przekładów z Literatury Antycznej*. W tymże roku był redaktorem naczelnym *Przeglądu Humanistycznego*, następnie wchodził w skład komitetu redakcyjnego pisma. Od 1958 redagował serię *Archiwum Filologiczne*. Był prezesem Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines przy UNESCO (1961-65), delegatem PAN do Union Académique Internationale w Brukseli, która wybrała go kolejno na członka Biura Wykonawczego (1962-68) i prezesa (1968-77); z ramienia Unii był członkiem Comité International pour Sciences Humaines pod patronatem UNESCO. Otrzymał doktrynaty honoris causa Uniwersytetu im. L. Kossutha w Debreczynie (1968), Uniwersytetu Warszawskiego (1970), Uniwersytetu we Fryburgu Bryzgowijskim (1973). Był członkiem wielu zagranicznych akademii i towarzystw naukowych, m.in. Mediolańskiej Akademii Nauk, Królewskiej Flamandzkiej Akademii Nauk, Literatury i Sztuki (od 1969), Sakońskiej Akademii Nauk w Lipsku, Centro di Studi Ciceroniani w Rzymie (od 1969), Centro Internazionale di Studi Oraziani w Rzymie (od 1970 członek zarządu). W 1971-74 wchodził w skład Prezydium PAN. Za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych otrzymał Nagrodę Państwową (1964), nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego I stopnia (1969), nagrodę Sekretarza Naukowego PAN (1977). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1954) i Krzyżem Komandorskim (1966) Orderu Odrodzenia Polski, włoskim złotym medalem Cultura di Roma (1975). Zmarł 8 czerwca 1977 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

Prace dotyczące literatury łacińsko-polskiej:

1. O odnalezionej „Retoryce” Filipa Kallimacha. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1948, 63 s.
2. Twórczość poetycka Filipa Kallimacha. Wwa: PIW 1953, 147 s.
3. Scripta minora. Edidit O. Jurewicz. Wr.: Ossol. 1967, XLI, 608 s. Academiae Scientiarum Polonae Classis Prima.

Zawiera m.in. Pars Polono-Latina: De Philippi Callimachi epigrammatum codicibus duobus; De studiis Vergilianis in Universitate Iagellonica priore saeculi XVI parte florentibus; Die lateinische Dichtung in Polen in der Zeit der Renaissance (1460-1620); Drobiazgi polsko-łacińskie (Kallimach – Dantyszek – Mickiewicz); Echa Owidiusza w polskiej literaturze mieszczańskiej w. XVII; Il periodo italiano dell'opera di F. Buonaccorsi. I suoi epigrammi romani; O rękopisie lejde-

skim „Sylw” A. Frycza Modrzewskiego i podstawach nowego wydania; Ph. Callimachi „Epiciedion in Dorotheam Gonzagam”; Podanie o Wandzie w świetle źródeł starożytnych; Średniowieczna a humanistyczna poezja polsko-łacińska. (Koniętność różnicowania jej znaczenia i metod badawczych); Uwagi do tekstu „Tragedii o polskim Scyluruse” J. Jurkowskiego.

Przekłady

1. G. Sallustius Krispus: Sprzysiężenie Katyliny i Wojna z Jugurta. Przeł. (z łac.) i wstępem poprzedził ... Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1947 [antydat. 1946], 197 s. Wyd. nast. Wr.: Ossol. 1971, XLVI, 115 s. Kom. Nauk o Kulturze Antycznej PAN.
2. Tukidydes: Wojna peloponeska. Przeł. z jęz. grec. i przedm. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1953, XIX, 559 s.. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1988; przeł. ..., oprac. R. Turasiewicz Wr.: Ossol. 1991, CXXXI, 663 s. BN II, 225.
3. Dion z Prusy: Mowa trojańska, czyli o tym, że Ilion nie zostało zdobyte. Przekładu (z grec.) dokonała Sekcja Czytania Autorów Greckich Koła Warszawskiego PTF [Pol. Tow. Filol.] pod kierunkiem ... Słowo wstępne ... Wwa: PWN 1954, 56 s.
4. Witruwiusz: O architekturze ksiąg dziesięć. Z tekstu łacińskiego przeł. ... Wstęp i red.: P. Biegański. Wwa: PWN 1956, 190 s.
5. Plutarch z Cheronai: Jak młodzież powinna słuchać poetów. Przeł. (z grec.) dokonała Sekcja Czytania Autorów Greckich Warszawskiego Koła PTF [Pol. Tow. Filol.] pod kierunkiem ... Red., wstęp, komentarz i słowniczek: G. Piątko i L. Winniczuk. Wwa: PWN 1957, 75 s.

Prace edytorskie (z zakresu literatury łacińsko-polskiej)

1. Ph. Callimachi Rhetorica. Edidit ... Varsaviae: PZWS 1950, XIX, 160 s.
2. A. Fricii Modrevii Opera omnia. Edidit ... Varsaviae: PIW 1953-1960. Academia Scientiarum Polona.
 - Vol. 1. Commentariorum de Republica emendanda libri quinque. 1953, 566 s.
 - Vol. 2. Orationes. 1954, 197 s.
 - Vol. 3. De ecclesia liber secundus. 1955, 357 s.
 - Vol. 4. Opuscula annis 1560-1562 conscripta. 1958, 338 s.
 - Vol. 5. Sylvae. 1960, 352 s.
3. Ph. Callimachi Epigrammatum libri duo. Edidit ... Wratislaviae: Ossol. 1963, 119 s. Academia Scientiarum Polona. Collegium Studiis Classicis Promovendis.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1957. — SWPP 1. — BUP cz. 1. — O. Jurewicz. Index scriptorum omnium C.F.K. [1926-1977]. *Prz. Hum.* 1984 nr 1.

[O odnalezionej retoryce Filipa Kallimacha:] A. Domaniewska. *Paideta*, Lubl. 1949 nr 2; M. Plezia: Habent sua fata libelli. *Tyg. Północz.* 1949 nr 17; B. Ryba. *Listy Filologiczne*, Praga 1950. — [Philippi Callimachi Rhetorica. Wyd. ...] V. Ruegg. *Museum Helveticum*, Bazylea 1950; B. Ryba. *Listy Filologiczne*, Praga 1950; L. Winniczuk. *Problemy* 1950 nr 3; J. Zathy: *Prz. Hist.* 1950; L. Bakelants. *Latomus*, Tournai 1951. — [Tukidydes: Wojna peloponeska. Przel. ...] J. Domański: Polski przekład Tukidydesa. *Dziś i Jutro* 1953 nr 46; L. Winniczuk: Dobrek o nieprzemijającej wartości. *Problemy* 1953 nr 10. — [Twórczość poetycka Filipa Kallimacha:] J. Domański: Filip Kallimach — poeta polski. *Życie i Myśl* 1954 nr 1; J. Krókowski. *Eos* 1954/1955 z. 2; J. Pelc. *Pam. Lit.* 1954 z. 1, A. Schmidova. *Listy Filologiczne*, Praga 1954 nr 2. — [A. Fricii Modrevii Opera omnia. Wyd. ...] E. Franceschini. *Aezum*, Milum 1955 nr 6; R.B.C. Huygens. *Latomus*, Tournai 1956; M. Klučka. *Listy Filologiczne*, Praga 1956; D.C.C. Young. *The Classical Review*, Londyn 1957 vol. 3; M. Cytowska. *Bibliotheca Classica Orientalis*, Berlin 1959; R.B.C. Huyens. *Latomus*, Tournai 1959; L. Bakelans. *Revue Belge de Philologie et d'histoire*, Bruksela 1960 nr 3; E.W. Kohls. *Theologische Zeitschrift*, Basel 1962. — [Ph. Callimachi Epigrammatum libri duo. Wyd. ...] A. Grilli. *Paideta*, Arona 1964; O. Jurewicz. *Jez. Obce w Szk.* 1964 nr 5; R. Verdier. *Rivista di Studi Classici*, Turyn 1964 fasc. 2; O. Jurewicz. *Deutsche Literaturzeitung*, Berlin 1966; G. Vallese. *Le Parole e le Idee*, Neapol 1966. — O. Jurewicz: K.F.K. w życiu nauki, działalności popularyzacyjnej i społecznej. W: C.F. Kumanięcki. *Scripta minoria*. Wr. 1967. — J. Mankowski. *Meander* 1967 nr 9/10. — [Scripta minoria:] L. Winniczuk. *Nowe Książ.* 1968 nr 6; Dionisotti. *Erasmus*, Wiesbaden 1971; J.S.M. Maguinness. *Gnomon*, Monachium 1971. — J. Domański. *Profesor K.K. 1905-1977*. *Więź* 1977 nr 11. — *Meander* 1977 nr 12 [zawiera m.in.]: W. Steffen: K.K. jako hellenista; M. Cytowska, H. Szelest: K.K. jako latorysta; M. Plezia: Prace K.K. nad literaturą łacińsko-polską; B. Kurzynina: W tajnym nauczaniu ...; M. Grzesiowski: K.K. w oczach współczesnych]. — W. Steffen: K.F.K. *Eos* 1979 z. 1. — K. Liman: K.F.K. W: Polacy w historii i kulturze krajów Europy zachodniej. Poznań 1981. — O. Jurewicz: K.F.K. Filolog, humanista, nauczyciel, organizator nauki. *Prz. Hum.* 1984 nr 1.

J.Cz.

KUNAWICZ Emilia 1905-1989

Imiona metrykalne: Emilia Antonina
Pseud.: Akela.
Prozaik.

Urodzona 1 czerwca 1905 w Czortkowie pod Tarnopolem; córka Wincentego Skrzywana, urzędnika, i Marii z Doszłów. W 1910 przeniosła się z rodzicami do Zakopanego, gdzie chodziła do szkół. W tym czasie rozpoczęła twórczość literacką, wygłaszając wiersze w miejscowym kółku literackim. Od 1919 działała w ZHP. W 1924, już jako żona Eustachego Gozdawy Szumańskiego, handlowca, zdała maturę w Państwowym Gimnazjum w Zakopanem. W tymże roku ukończyła też kurs pedagogiczny, uprawniający ją do pracy nauczycielskiej. W 1925 rozstała się z mężem i wyjechała na Wileńszczyznę, gdzie do 1927 pracowała jako nauczycielka w Ilii. Po zawarciu związku małżeńskiego z nauczycielem Bronisławem Filipowiczem, uczyła do 1937 w szkole w Zabłociu pod Wilejką. Poza pracą zawodową prowadziła szeroką działalność społeczną, m.in. zorganizowała kursy dla

analfabetów, kursy przysposobienia rolniczego, Koło Młodzieży Wiejskiej, teatr amatorski. W 1937 przeniosła się do powiatu wołyńskiego, gdzie do wybuchu wojny radziecko-niemieckiej w 1941 uczyła w szkole. Sądząc, że jej mąż nie żyje, poślubiła Piotra Kunawicza, nauczyciela. W 1942 wyjechała do Niemiec, gdzie mąż został wywieziony na roboty przymusowe i do 1945 pracowała jako robotnica rolna. Po zakończeniu II wojny światowej przebywała w obozach przejściowych w Burg, Katz, Gneisenau i w Schrambergu. Prowadziła działalność pedagogiczną, a także literacką, pisząc utwory dramatyczne i wiersze na potrzeby tamtejszych scen amatorskich. Debiutowała w druku artykułem pt. „Rozstajne drogi”, opublikowanym w 1946 na łamach wychodzącego w Gneisenau tygodnika obozowego *Nowa Polska* (nr 2). W 1947 powróciła do Polski i osiedliła się w Jaworzcu na Dolnym Śląsku. Odtąd nie pracowała już zawodowo, poświęcając się wyłącznie pracy społecznej i literackiej. W 1957-59 była korespondentem *Słowa Polskiego* z terenu Jaworza. Była założycielką i prezesem Koła Ligi Ochrony Przyrody w Jaworzcu, pełniła m.in. funkcję opiekuna społecznego, opiekuna zabytków i opiekuna przyrody, kuratora dla nieletnich (1957-58), pracowała w Komisji Przeciwalkoholowej. Od 1960 mieszkała we Wrocławiu. Współpracowała z Rozgłośnią Wrocławską Polskiego Radia (m.in. w 1960 cykl „Zatrute źródło”). W 1962-63 studiowała zaoocznie historię na Uniwersytecie Wrocławskim; ze względu na trudną sytuację rodzinną studiów nie kontynuowała. Nadal pełniła funkcję kuratora dla nieletnich. Rozwijała twórczość literacką. Odznaczona m.in. Brązowym Medalem Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego (1939), dyplomem uznania Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej (1965), Złotym Krzyżem Zasługi (1971), Złotą Odznaką „Zasłużony dla Dolnego Śląska” (1972). Zmarła 14 lutego 1989 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Siniucha. Dramat w 3 aktach. Powst. 1934. Wyst. przez amatorskie teatry na Wileńszczyźnie. [Inf. autorki].

Utwór w jęz. białorus.

2. Kwiaty na bagnie. Sztuka w 3 odsłonach. Powst. 1945. Wyst. przez zespoły amatorskie w obozach przesiedleńców w Niemczech. [Inf. autorki].

3. Uroki. Farsa w 3 odsłonach. Wyst. przez zespół amatorski w obozie przesiedleńców w Gneisenau, 1946. [Inf. autorki].

4. Dzieciństwo. [Powieść]. Łódź: WŁ 1960, 118 s.

5. Serca nienasycone. [Powieść]. Wwa: LSW 1964, 280 s.

Wyróżnienie w konkursie literackim LSW i ZLP na powieść współczesną w 1962.

6. Karambol na Mlecznej Drodze. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 173 s.

7. Splątana przędza. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1971, 212 s.

Nagroda w konkursie WRN we Wrocławiu w 1968.

8. Szara geś. [Wspomnienia z l. 1939-1945]. Wr.: Ossol. 1975, 326 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1984.

9. Na siedem spustów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1983, 222 s.

Nadto wg inf. autorki utwory nie opublikowane w rękopis: Nostalgia. Cykl wierszy. Powst. 1945-1947. — Rozbitki. Cykl opowiadań z życia wysiedleńców. Powst. 1945-1947. — Czarodziejska kula. Utwór sceniczny. Powst. 1946. — Inny człowiek. Utwór sceniczny. Powst. 1946. — Studzienne echo. Cykl wierszy. Powst. 1947-1952. — W pętach. Cykl nowel. Powst. 1947-1952. — Moja ferajna. Cykl opowiadań o zwierzętach. Powst. 1947-1954. — Król jest nagi. Pamiętnik dziecka. Powst. 1951-1953. — Straszny sen. Baśń sceniczna. Powst. 1951-1953. — Wraki. Cykl opowiadań z życia ludzi potrzebujących pomocy. Powst. 1955-1966. — Problemy. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1956. — Nie ma cudów. Cykl opowiadań z życia nieletnich przestępców. Powst. 1957-1966. — Komedia makabryczna. Utwór sceniczny z dziejów Bolkowa. Powst. 1958. — Pomsta. Utwór sceniczny z dziejów Ziemi Jaworskiej. Powst. 1958. — Jaworski ugor. Wspomnienia z okresu pobytu w Jaworze. Powst. 1960. — Książęca wola. Krotowhila sceniczna z czasów Bolka Świdnickiego. Powst. 1960. — Na Siedmicy. Baśń sceniczna. Powst. 1960. — Zielone Świątki. Powieść współczesna. Powst. 1961. — Księga wspomnień. [Z okresu nauki w gimnazjum]. Powst. 1962.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — E. Kunawicz: Źródła mojej twórczości. *Kult. Dobrośl.* 1981 nr 3.

A. Cieński: Z inspiracji Bernarda Kellermanna. *Odra* 1965 nr 12 [rec.: Serca nienasyconel. — [Szara geś.] A. Cieński: Na robotach. *Odra* 1975 nr 10; W. Adamiec: Seledynowa geś. *Nowe Książ.* 1976 nr 3; Cz. Mykita-Glensk. *Opole* 1976 nr 6. — W. Jostowa: Czyżby zapomniana książka o Zakopanem? *Wierchy* 1979 s. 276-277 [rec.: Dzieciństwo]. — E. Brzoza: Bariery. *Nowe Książ.* 1984 nr 12 [rec.: Na siedem spustów].

B.M.

KUNCEWICZ Piotr

ur. 1936

Pseud.: Jan Kanty; P.K.; Piotr Krzysztof; PK.
Krytyk literacki, esejista, prozaik.

Urodzony 19 marca 1936 w Warszawie; syn Piotra Mazurka, inżyniera, i Mirosławy Kuncewicz, lekar-ki; siostrzeniec Jerzego Kuncewicza, działacza lu-

dowego, pisarza. Lata II wojny światowej spędził na Lubelszczyźnie. Po zakończeniu wojny uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Opolu Lubelskim. W 1952 zdał maturę i rozpoczął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Debiutował w 1953 polemiką zatytułowaną „Technika uproszczeń, czyli o Galczyńskim i pewnej recenzji”, zamieszczoną w *Tygodniku Powszechnym* (nr 29; podp. Piotr Krzysztof); artykuły i wiersze publikował tu do 1956. Po uzyskaniu w 1956 magisterium przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1959 był aspirantem w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Studiował przez pewien czas orientalistykę na UW. W 1958 był przez semestr lektorem języka polskiego na uniwersytecie w Strasburgu we Francji. W 1961 uzyskał na UW doktorat na podstawie pracy „Liryka Marii Jasnorzewskiej-Pawlikowskiej” (promotor prof. Jan Zygmunt Jakubowski). Od tegoż roku do 1968 pracował w Instytucie Badań Literackich PAN. Równocześnie rozwijał działalność krytyczną, liczne recenzje publikował we *Współczesności* (1959-70; w 1964-66 współredagował też comiesięczną wkładkę kulturalną „Klub kultury”), a także w *Nowej Kulturze* (1960-62), *Wiatrakach* (1962-65), *Dzienniku Ludowym* (1964-66; tu też pod pseud. Jan Kanty), *Miesięczniku Literackim* (1966-71), *Tygodniku Kulturalnym* (1967-72), *Faktach i Myślach* (1968-84; od 1973 pt. *Fakty*). W 1963 ożenił się z Ireną Zachorczyńską, aktorką, dziennikarką. W 1965 został członkiem ZLP. Pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru im. W. Bogusławskiego w Kaliszu (1969-70) i Teatru Polskiego w Bydgoszczy (1970-72). W 1971-72 prowadził dział krytyki w miesięczniku *Poezja*. W 1972-74 wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Od 1974 zajmuje się wyłącznie pracą krytycznoliteracką. Liczne recenzje i felietony zaczął ogłaszać także w *Tygodniku Demokratycznym* (1973-84; w 1984 cykl „Refleksje nad książką”), *Kierunkach* (1978-80; tu m.in. cykle: w 1978 „Pretekst teatru”, w 1980 „Antyk zmęczonyj Europy”), *Kontaktach* (w 1980-83 cykl felietonów pt. „Genius loci”), *Przeglądzie Tygodniowym* (1983-88; tu cykle: w 1983-84 „Wieczory z Patarafką”, w 1983-88 „Agonia i nadzieja. Literatura polska 1918-1980”, cykl ten w 1989 był kontynuowany w *Życiu Literackim*). W 1980 otrzymał nagrodę publicystyczną Wydawnictwa Epoka, w 1989 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia. W 1989 wszedł w skład prezydium Zarządu Głównego ZLP, a w 1990 został prezesem Związku. Prowadził w miesięczniku *Pani* rubrykę kulinarną pt. „Ja i mój garnek”. W 1994 otrzymał nagrodę literacką im. W.S. Reymonta, ufundowaną przez Związek Rzemiosła Polskiego. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miejsce Pawlikowskiej. [Referat; współwyd. w:] Pół wieku poezji polskiej. [Wwa 1963], 23 s. powiel.

2. Poetyka powieści produkcyjnej. [Szkic]. Wwa [1964], 15 s. powiel. IBL PAN. Przedr. w: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965 s. 141-157.

3. Samotni wobec historii. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1967, 210 s.

Zawartość: Założenia: Samotni wobec historii; Tragizm, odpowiedzialność, historia; Portret błazna. — Swoi i przyswojeni Jak się czyta Szekspira; Wyrok na miasto Oran [dot.: A. Camus: Dżuma]; Śmierć Lafcadio [dot. A. Gide'a]; W kontekście „Czarnych skrzydeł” [J. Kadena-Bandrowskiego]; Powrót do symbolizmu [dot.: S.M. Saliński: Anna z Kamienia]; Bezdroża okrutnej nieskończoności [dot. S. Lema]; Tolkien czyli świat, Chaos i konsekwencja [dot. W. Faulknera]; Wielkość i niedza T. Parnickiego; Człowiek, natura, demony [dot.: A. Slucki, S. Swen Czachorowski, J. Harasymowicz, T. Różewicz]; Laurowo czy ciemno [dot. współczesnej poezji pol.]. Nagroda Pióra przyznawana przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku w 1967.

4. Szumy. Powieść. [Pozn.:] WP 1967, 240 s.

5. Dęby kapitoliańskie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 130 s. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1983

6. Zamieć. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1972, 37 s.

7. Grochowiak. [Szkic]. Powst. ok. 1976.

Przełt. ang.: Grochowiak. [Przełt.] K. Cękalska. Warsaw: Authors' Agency, Czyt. 1976, 56 s.

8. Cień ręki. Szkice o poezji. Łódź: WŁ 1977, 253 s.

Zawartość: Wstęp. — I. Najodporniejsza i nieustająca: Poezja nie ustająca; Szkoła do bicia; Poezja i historiozofia; Awangarda ciągle wieloznaczna; Fetysze przelomu; Piękno i metafora; Poezja i pejzaż; Poezja abstrakcyjna; Poezja szuka słuchacza. — II. Odeszli — obecni: Mroczna gwiazda Micińskiego; Warszawa W. Broniewskiego; Zagary; Brzemie niebieskie [W. Bała]; O poezji Z. J. Bolka; S. Grochowiak; III. Kto ty jesteś? Przemija i pozostaje. (O poezji J. Iwaszkiewicza); Ogród na końcu świata. (O poezji M. Jastruna); Kontrowersje poety. (O poezji S. Czachorowskiego); Słowo i świat. (O poezji J. Górcza-Rosińskiego); Chytrność rozumu. (O poezji W. Szymborskiej); Czy niewidzialne koło? (O poezji J. Waleńczyka); Genesis z kolorowego snu. (O poezji T. Nowaka); Hillar na cenzurowanym; Poezja czyli zabawa. (O wierszach J. Harasymowicza); Rozbieranie Chorążuka; Kto ty jesteś? (O poezji E. Brylla); Vademezum E. Brylla; Portret współczesny. (O poezji R. Sliwonika); Widzialne, rzeczywiste. (O poezji M. Stanklika).

9. W poszukiwaniu niecodzienności. Wwa: KAW 1979, 339 s.

Wybór felietonów lit. druk. uprzednio w prasie.

10. Antyk zmęczonej Europy. [Szkice], Wwa: NK 1982, 332 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Zawartość: Powszednie i odwieczne; Klimaty Śródziemnomorza — Grecja; Klimaty Śródziemnomorza — Rzym; Długa agonia; Bogowie; Władcy; Filozofowie; Kanon; Dom i Droga. Nagroda tygodnika *Fakty* w 1985.

11. Agonia i nadzieja.

T. 1. Literatura polska od 1918 [do 1939]. Wwa: Oficyna 1991, 343 s. Wyd. nast. Wwa: BGW 1993.

T. 2. Literatura polska od 1939 [do 1956]. Wwa: BGW 1993, 465 s.

T. 3. Poezja polska od 1956. Wwa: BGW 1993, 592 s.

T. 4. Proza polska od 1956. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 405 s.

T. 5. Proza polska od 1956. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 338 s.

Nagroda Warszawskiej Premii Literackiej za styczeń 1992.

12. Nowa era dinozaurów. New Age. [Szkice]. Wwa: Kopia Sp. z o.o. 1994, 126 s.

Zawartość: Piorun wskrzeszony; Zmartwychwstanie po kawałku; Ziemia jest wielką jabłonią; Ile ich było, jakie były; Ku zagładzie; Od Spielberga do New Age.

13. Leksykon polskich pisarzy współczesnych. T. 1-2. Wwa: GRAF-PUNKT 1995, 615 + 511 s.

Adaptacja

1. A. Braun: Próznia. Adapt.: ..., A. Obidniak. TV 1973.

Prace redakcyjne

1. T. Żeleński (Boy): Pisma. Pod red. H. Markiewicz. Ser. II; t. 8-12. Oprac. J. Kott. Objasn. ... Wwa: PIW 1957, 1958.

T. 8-10. Mózg i płeć. 1957; t. 11. Moliere. 1957; t. 12. Stendhal i Balzac. 1958.

2. J. Górec-Rosiński: Żywa gałąź. Wiersze wybrane. Wybór ... Pozn.: WP 1971, 152 s.

3. A. Isaakian: Poezje wybrane. Wybór i wstęp; ..., A. Szymański. [Wwa:] LSW 1975, 152 s.

Tu także przełt. P.K.

4. T. Miciński: Poezje wybrane. [Wybór i wstęp] ... [Wwa:] LSW 1976, 146 s.

5. T. Miciński: Nad Bałtykiem. [Oprac. i wstęp] ... Gdańsk: WM 1978, 31 s.

6. M. Pawlikowska-Jasnorzewska: Akwatyki. [Wybór i wstęp] ... Gdańsk: WM 1980, 112 s.

7. Poezja armeńska. Antologia. Wybór: A. Szymański i ... [Wstęp:] A. Szymański. Łódź: WŁ 1984, 455 s.

8. J. Górec-Rosiński: Czarnopis. Poezje wybrane. [Wybór i wstęp] ... Bydgoszcz: Pomorze 1989, 602 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady. Musiałem wrócić do Europy. Rozm. A. Szymański. *Prz. Tyg.* 1984 nr 19; Obrazy, symbole i znaki. Rozm. K. Mastoń. *Rzeczpospolita* 1992 nr 12 [dot. Agonia i nadzieja]. PP (A. Szafagan) — LP (uzup.).

J. Błoński: Smok. *Życie Lit.* 1967 nr 25 [rec.: Samotni wobec historii]. — Z. Jarosiński: Refleksja bezsilna. *Kultura* 1967 nr 50 [rec.: Szumy]. — [Samotni wobec historii:] D. Knysz-

-Rudzka: Literatura wobec jednostki i jednostka wobec historii. *Tyż. Kult.* 1967 nr 19; M. Skwarnicki: Epigon czy świadek. *Tyż. Powsz.* 1967 nr 30; M. Spruskiński: Między synagogą a eklezją. *Mies. Lit.* 1967 nr 9; M. Szpakowska: Absolut i bohaterstwo. *Współczesność* 1967 nr 13. — D. Knyż-Rudzka: Jeszcze raz o samotnym. *Mies. Lit.* 1968 nr 2 (rec.: Szumyl) — [Samotni wobec historii] S. Melkowski: Trzy miliardy „jednostek ludzkich”. *Twórczość* 1968 nr 3, przedr. w tegez: Pówdó czytania. Wwa 1982; B. Zurakowski: Od sprzeciwu do sprzeciwu. *Agona* 1968 nr 21. — [Deby kapitoliniskie.] S. Melkowski: W naszym lesie. *Fakty* 1970 nr 20; K. Rosner: Literatura jako dyskurs i historia jako hipostaza. *Mies. Lit.* 1971 nr 3; J. Wegner: Przemiana heroiczna. *Wiedza i Życie* 1971 nr 7. — [Cień reki.] B. Domańska: Szkice o poezji. *Literatura* 1978 nr 30; Z. Irzyk: K. spotkanie z Euterpe. *Kierunki* 1978 nr 14; B. Maj: *Nouy Wyraz* 1978 nr 11; B. Zadura: Kto ty jesteś. *Twórczość* 1978 nr 9. — [W poszukiwaniu niecodzienności.] M. Miętkowska: Ciśnienie kultury. *Nowe Książ.* 1979 nr 16; T.J. Żółciński: Encyklopedia lektury. *Fakty* 1979 nr 40. — [Antyk zmęczony Europą.] J. Prokopiuk K., czyli podwójna pokusa antyku. *Prz. Tyż.* 1983 nr 19; T.J. Żółciński: Pożegnanie z antykiem. *Fakty* 1983 nr 14. — E. Starosta: P.K. Laureat nagrody literackiej „Faktów”. *Fakty* 1985 nr 48. — [Agonia i nadzieja.] B. Faron: O literaturze Drugiej Rzeczypospolitej. *Twórczość* 1992 nr 7/8; T. Drewnowski: Dwudziestolecie jako wstęp. *Polityka* 1992 nr 21; L. Szaruga: Po lebkach. *Kultura*. Paryż 1992 nr 3; L. Bugajski. *Prz. Tyż.* 1993 nr 26; J.Z. Brudnicki. *Wiad. Kult.* 1995 nr 6. — K. Lisowski: Gawędzarstwo P.K. *Nowe Książ.* 1995 nr 5.

A.Sz.

KUNCEWICZOWA Maria 1895¹-1989

Podpisywała utwory też: Dołęga-Szczepańska
Krypt.: M.K.; (M.K.).
Prozaiik.

Urodzona 30 października 1895 w Samarze; córka Józefa Szczepańskiego, nauczyciela matematyki, dyrektora szkół średnich, oraz Adeliny Róży z Dziubińskich, z wykształcenia skrzypaczki. Od 1900 mieszkała z rodzicami w Warszawie, następnie od 1906 w Płocku, a od 1909 we Włocławku, gdzie uczyła się na prywatnej pensji Aleksandry Aspis. W 1912/13 uczęszczała na kursy Leonii Rudzkiej w Warszawie i uzyskała dyplom nauczycielki domowej. Następny rok spędziła we Francji, gdzie na uniwersytecie w Nancy ukończyła kurs języka i literatury francuskiej dla cudzoziemców. Po wybuchu I wojny światowej była przez krótki czas nauczycielką języka polskiego i francuskiego w Szkole Handlowej we Włocławku. W tym okresie pracowała w nielegalnych kółkach oświatowych zwiążanych z Organizacją Młodzieży Niepodległościowej. W 1916-18 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, a następnie przez krótki czas jako wolna słuchaczka na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie studiów była członkiem organizacji młodzieży szkół wyższych Zjednoczenie. Debiutowała opowiadaniem pt. „Bursztyny”, opublikowanym w 1918 w piśmie *Pro arte et studio* (z. 13; podp. M. Dołę-

ga-Szczepańska). W 1919 pracowała jako tłumaczka w wydziale prasowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych i w tym charakterze uczestniczyła w polskiej delegacji na Konferencji Pokojowej w Paryżu. W 1921 wyszła za mąż za Jerzego Kuncewicza, prawnika i działacza ludowego, później także pisarza i filozofa. Rozwijała twórczość literacką, publikując opowiadania, felietony i szkice literackie, m.in. w pismach *Bluszcz* (od 1923), *Kobieta Współczesna* (od 1927), *Wiadomości Literackie* (od 1928), *Gazeta Polska* (od 1929). W 1926 otrzymała nagrodę w konkursie Ligi Morskiej i Rzemecznej za opowiadanie pt. „Polska na fiszmarku” (druk *Morze* 1926 nr 3/4), które uważała za swój właściwy debiut. Podejmowała też prace przekładowe. Przez wiele lat uczyła się śpiewu, m.in. w klasie operowej Konserwatorium Warszawskiego (1925/26) oraz w Paryżu. Współpracowała z radiem jako autorka m.in. pierwszej w polskiej radiofonii powieści radiowej. Uczestniczyła w pracach Polskiego PEN Clubu (od 1938 wiceprezes) oraz ZZLP (okresowo członkę zarządu). Od końca lat dwudziestych spędzała miesiące letnie w Kazimierzu Dolnym, gdzie w 1936 została ukończona budowa jej domu rodzinnego; w 1938 otrzymała dyplom honorowego obywatela m. Kazimierza. Podróżowała kilkakrotnie po Europie; w 1936 była na Bliskim Wschodzie (głównym celem była Palestyna). W 1937 otrzymała Nagrodę Literacką m. Warszawy, a w 1938 Złoty Wawrzyn PAL. Po wybuchu II wojny światowej przedostała się we wrześniu 1939 przez Rumunię, Jugosławię i Włochy do Francji. Współpracowała przy wznowieniu działalności Polskiego PEN Clubu w Paryżu i była przez okres wojny jego prezesem. Po upadku Francji w czerwcu 1940, udało jej się dotrzeć do Wielkiej Brytanii, gdzie spędziła okres wojny, mieszkając głównie w Londynie. Publikowała w wychodzących w Paryżu, a potem w Londynie czasopismach, m.in.: *Polska Walcząca* (1940-44), *Wiadomości Polskie* (1940-42), *Nowa Polska* (1942-44). Po zakończeniu wojny pozostała w Wielkiej Brytanii i kontynuowała twórczość literacką. W 1945-47 mieszkała w Fowey w Kornwalii, a następnie znowu w Londynie. W 1949 zainicjowała akcję skierowaną do Organizacji Narodów Zjednoczonych apelu o przyznanie uchodźcom obywatelstwa światowego (bez rezultatu). Była współorganizatorką, a także do 1957 prezesem honorowym, utworzonego w 1951 Centrum PEN Clubu dla Pisarzy na Wyganiu (International Pen-Club Center for Writers in Exile). W 1955 wyjechała do USA i zamieszkała w Nowym Jorku. W tymże roku udała się do Kanady w związku z obchodami Roku Mickiewicza. W 1956 współpracowała z Radiem Wolna Europa, jako autorka powieści radiowej „Państwo Kowalscy na emigracji”. W 1957 zaczęła

¹ Rok urodzenia wg dokumentów zachowanych w Arch. Akademii Muzycznej w Wwie.

na nowo publikować swoje utwory w pismach i wydawnictwach krajowych. W 1958 po raz pierwszy po wojnie przyjechała do Polski na Międzynarodowy Zjazd Tłumaczy w Warszawie. W 1962 wstąpiła ponownie do ZLP (była członkiem do rozwiązania Związku w 1983). Od 1962 prowadziła wykłady z literatury polskiej na wydziale slawistyki University of Chicago, zamieszkała wówczas w Chicago. W 1963 otrzymała stypendium The American Council for Learned Societies. W latach sześćdziesiątych coraz dłuższe okresy czasu spędzała w Kazimierzu Dolnym, gdzie odzyskała swój dom. Publikowała fragmenty utworów w prasie krajowej, m.in. w *Kierunkach, Za i przeciw, Twórczości, Polsce* (i w obcojęzycznych mutacjach tego miesięcznika), *Kulturze, Literaturze, Więzi*. W 1966 otrzymała nagrodę im. W. Pietrzaka. Po zakończeniu w 1968 pracy na uniwersytecie chicagowskim, mieszkała na stałe w Kazimierzu, z wyjątkiem miesięcy zimowych w 1970-84, które spędzała we Włoszech. Podróżowała po Europie, m.in. w związku z pracą nad książką o Stanisławie Przybyszewskim była w Szwecji i Norwegii (1968, 1975). W 1971 otrzymała medal Fundacji Kościuszkowskiej „Za Zasługi dla Kultury Polskiej i Amerykańskiej”, a w 1974 Nagrodę Państwową I stopnia. W 1976 przyłączyła się do protestu przeciw planowanym zmianom w Konstytucji PRL, wysyłając depezę w tej sprawie do przewodniczącego Koła Posłów Katolickich „Znak”, Stanisława Stompy. W 1982 otrzymała nagrodę Polskiego Ośrodka Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), w 1986 nagrodę im. Brata Alberta, przyznaną przez Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne, w 1989 doktorat honoris causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Odnaczona Krzyżem Niepodległości (1931), Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1982, zgodziła się przyjąć w 1987). Zmarła 15 lipca 1989 w Lublinie; pochowana w Kazimierzu Dolnym.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tseu-Hi, władczyni bokserów. (1836-1909). [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Rój 1926, 61 s.

Na k. tytułowej omyłkowo podp.: W. Kuncewiczowa.

2. Przymierze z dzieckiem. Powieść. *Bluszczy* 1926 nr 24-28. Przedr. zob. poz. 3, 27, 32 oraz w: *Róże, Cecylie, Florentyny*. Wwa 1974.

Przekł. franc.: Conquête. [Przeł.] S. Erlich. *Les Oeuvres Libres*, Paryż 1929 nr 95, — słowac.: Primerie s dieťaťom. [Przeł.] M. Wlachovská. Wyd. łącznie z poz. 4 pt. Primerie s dieťaťom. Bratislava 1977, — włos.: Conquista. [Przeł.] S. Lupa. Wyd. łącznie z poz. 4 pt. Il volto dell'uomo. Roma [1935].

3. Przymierze z dzieckiem. [Opowiadania]. Wwa: Tow. Wydawn. J. Mortkowicza 1927, 134 s.

Zawartość: Przymierze z dzieckiem [poz. 2]; Tamto spojrzenie; Prawa i lewa ręka; Polska na fiszmarku.

4. Twarz mężczyzny. Powieść. Wwa: J. Mortkowicz 1928, 159 s. Przedr. zob. poz. 27.

Przekł. słowac.: Tvár muža. [Przeł.] M. Wlachovská zob. poz. 2, — włos.: Il volto dell'uomo. [Przeł.] S. Lupa zob. poz. 2.

5. Miłość panińska. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1932. Druk Wwa: Rój 1932, 76 s.

6. Dwa księżyce. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1933, 276 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938, wyd. 3 Londyn: Orbis 1954; Wwa: Czyt. 1960, tamże: wyd. 2 [!] 1967, wyd. 3 1974, wyd. 4 1977; wyd. 5 Wwa: Pax 1980 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30], wyd. 6 1986 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30]; wyd. 7 Lubl.: WŁubel. 1989 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37].

Zawartość: Dwa księżyce; Równość; Ślepy; Jest w domu; Ballada o pigmionym dniu; Niemawie; Wyspa; Szaleństwo; Dziwna Rachel; Szczęście; Turban i dzika; Majowe stadło; Sztuka miłosna; Dniówka; Eksploatacja; Diabeł; Wiersz; Malwina; Może wszystko zganie; Kłamstwo, — od wyd. 6 nadto cykl „Z kazimierskiej teki” [poz. 21].

Przekł. szwedz.: De två mänarna. [Przeł.] K. Berg. [Stockholm] 1979.

Adapt. film.: Scenariusz: A. Barański. Ekran. 1993.

7. Dylizans warszawski. [Felietony]. *Gaz. Pol.* 1933 nr 285, 292, 306, 313, 1934 nr 20, 77, 88, 90, 121, 131, 145, 166, 201, 210, 264, 320, 334, 344, 359. Wyd. osob. Wwa: Rój 1935 [antydat. 1934], 198 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; wyd. 3 zmien. i popraw. z przedm. ... Wwa: Pax 1958, tamże: wyd. 4 1974, wyd. 5 1981 (Dzieła, Ser. I.) [poz. 30].

8. Cudzoziemka. [Powieść]. *Kur. Poranny* 1935 nr 90-183 [z przerwami]. Wyd. osob. Wwa: Rój 1936 [antydat. 1935], 327 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1936, wyd. 3 1937, wyd. 4 1939; wyd. 4 [!] New York: Roy [1945]; wyd. 5 Wwa: Wiedza 1948; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1957, tamże wyd. 2-7 1962-1979; wyd. 8 Wwa: Pax 1980 (Dzieła, Ser. I.) [poz. 30]; Wwa: KiW 1984; wyd. 10 Wwa: Iskry 1987; wyd. 11 Lubl.: WŁubel. 1989 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37]; Kr.: WL 1994. Por. poz. 35.

Przekł. ang.: The stranger. [Przeł.] B.W.A. Massey. London 1944, wyd. nast.: London [1944], London 1945, New York 1945, London 1947, — bułg.: Čuždenka. [Przeł.] V. Genovska. Sofija 1944; Čuždenka. [Przeł.] M. Ivanova. Sofija 1985, — czes.: Cizinka. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1937, wyd. 2 Praha 1946, Praha 1976, — estoń.: Võõramaalanna. [Przeł.] L. Skomorowska. Tartus 1938, — fiń.: Muukalainen. [Przeł.] S. Haltsonen. Helsinki 1950, — franc.: L'étrangère. [Przeł.] C. Backvis. Paris 1945, — hiszp.: La extranjera. [Przeł.] A. McLean. Buenos Aires 1946, — holend.: Scherwen. [Przeł.] S. van Praag. Amsterdam 1939, — niem.: Die Fremde. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1974, — ros.: Čužeženka. [Przeł.] T. Lure. Moskva 1982, wyd. nast. łącznie z poz. 26 pt. Čužeženka. Sankt-Petersburg 1993, — rum.: Straina.

- [Przel.] O. Zaick. București 1974. — słowac.: Cudzinka. [Przel.] M. Wlachowska. Bratislava 1972, wyd. nast. Bratislava 1974. — szwedz.: En främling. [Przel.] Ch. Swahn. Stockholm 1976. — ukr.: Čużozemka. [Przel.] O. Meduščenko. Wyd. łącznie z poz. 26 pt. Čużozemka; Tristan 1946. Kiiv 1989. — węgier.: Idegen nő. [Przel.] E. Sebők. Budapest 1978. — włos.: La straniera. [Przel.] R. Paggioli. Milano. Verona 1939, wyd. nast.: Milano 1940, Milano 1941, Milano 1942, Verona 1949, Milano 1960.
- Adapt.: teatr: Adapt.: H. Zakrzewska, M. Komorowska. [Wwa 1965], 50 s. masz. Ag. Teatr i Lit. P.W.P. Stow. Autorów „Zaiks”; Cudzoziemka. Sztuka w 5 obrazach. Oprac. [J. Kuncewicz] Leonard. Powst. 1971, 71 s. [masz. w arch. M.K. w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.]; Cudzoziemka. Sztuka w 1 akcie z epilogiem. Scenariusz: A. Lutosławska. Wyst. Kr., T. Miniatura 1977; Adapt.: M. Komorowska. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy, Scena Kameralna Reduta 70 1978. — radiowa: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1969. — tv: Adapt.: M. Komorowska. TV 1970. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1970 nr 4 s. 71-92.
9. Dni powszednie państwa Kowalskich. Powieść radiowa.
[Cz. 1]. Dni powszednie państwa Kowalskich. Powieść mówiona. Radio 1936/1937 [30 odcinków]. Druk pt. Dni powszednie państwa Kowalskich. Powieść radiowa. Przedm.: E. Grocholska. Wwa: Rój 1938 [antydat. 1937], 295 s.
Adapt. radiowa: Adapt.: W. Maciejewski. Radio 1979.
- [Cz. 2]. Kowalscy się odnaleźli. Powieść mówiona. Radio 1937 [5 odcinków]. Druk *Świat* 1938 nr 1, 2, 4-6. Wyd. osob. z podtyt. Uzupełnienie powieści radiowej „Dni powszednie państwa Kowalskich”. Wwa: Rój 1938, 61 s.
- [Cz. 3]. Państwo Kowalscy na emigracji: Kowalscy w Anglii [24 odcinków]; Kowalscy w Ameryce [20 odcinków]. Radio Wolna Europa, Nowy Jork 1956.
- Większość odcinków zachowana w formie masz. lub rkpsu w arch. M.K. w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr. Prawdopodobnie emisja serii Kowalscy w Ameryce została przerwana po zerwaniu umowy z M.K. przez rozgłośnie.
- Wyd. łącznie pt. Dni powszednie państwa Kowalskich: [cz. 1-2]; wyd. 2 uzup. Wwa: Rój 1938, 355 s.; Wwa: LSW 1960; [cz. 1-2 oraz Kowalscy w Anglii] wyd. 2 [!] poszerz. ze wstępem ... tamże 1984, 250 s.
10. Dialog o zmięczeniu. Powieść mówiona [w 5 odcinkach]. Radio 1939. Druk pt. Pięć dialogów o zmięczeniu. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 18-22. Przedr. zob. poz. 22.
Adapt. radiowa: Adapt.: Z. Kopalko. Radio 1971.
11. Przyjaciele ludzkości. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Rój 1939 [antydat. 1938], 86 s.
Zawartość: Pasteur, Maria Skłodowska-Curie; Słońce Fensena. (Podług Pawła de Krufia); Przed wielkim druhem.
12. Miasto Heroda. Notatki palestyńskie. Wwa: Rój 1939 [antydat. 1938], 198 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1939]; Wwa: Pax 1982 (Dzieła. Ser. II) [poz. 30].
13. Serce kraju. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Rój [antydat. 1938], 95 s.
Zawartość: Stolica; Miasto Królów. Z dziennika płocczanki; Miasto sukienek. Z dziennika warszawianki; Z Podwała na Wspólną; Piaskarze; Defilada.
14. W domu i w Polsce. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Rój 1939, 87 s. Przedr. częściowy zob. poz. 23.
Zawartość: Ojciec i matka; Rodzeństwo; Nad morzem; Nad rzeką; W Łodzi; W Kazimierzu; Dzień wiejski.
15. Zagranica. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Rój 1939, 75 s.
Zawartość: Zagranica; Stare i nowe Włochy; Bożek winnic. (Z pamiętnika paryżanki); Jacek i Berti.
16. Polskie żarna. [Opowieść]. Druk fragm. w prasie: *Pol. Walcząca*, Londyn 1941 nr 51/52, *Polska*, Kujbyszew 1942 nr 11, *Zew*, Teheran 1942 nr 9, *Kal. Związk.*, Chicago 1943. Radio BBC (Wielka Brytania) Sekcja Pol. 1942 [7 lub 8 odcinków odczytanych przez M.K.].
Przekł. ang.: Polish millstones. [Przel.] H.Ch. Stevens. S. Garry. London 1942. — niem.: Polnische Mühlesteine. W: Das kämpfende Polen. Zürich, New York 1944. — szwedz.: Polska handkvarnar. W: Det kämpande Polen. Stockholm 1942.
17. Klucze. Londyn: *Nowa Polska* 1943, 217 s. Wyd. nast.; [wyd. zmien.] Wwa: Wiedza 1948; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1959; wyd. 4 Wwa: Pax 1964; wyd. 5 tamże 1977 (Dzieła. Ser. D) [poz. 30]; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1989; Lubl.: W Lubel. 1990 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37].
Wspomnienia z pierwszych lat II wojny światowej.
- Wersja ang.: The keys. A journey through Europe at war. London: Hutchinson's International Authors [1946], 176 s.
Przekł. czes.: Klíče. [Przel.] H. Teigová. Praha 1948. — franc.: Les clefs. [Przel.] T. Jeleńska. R. Bayard. Paris 1946.
18. Modern Polish prose. [Szkic]. Birkenhead: Polish Publication Committee [1945], 16 s.
19. Zmowa nieobecnych. Powieść. T. 1. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1946, 208 s. Wyd. łącznie t. 1-2: Monachium: Express 1950, 168 + 131 s. Wyd. nast. t. 1-2: Wwa: Pax 1957, tamże 1978 (Dzieła. Ser. I) [poz. 30].
Przekł. ang.: The conspiracy of the absent. [Przel.] M. Michael, H. Stevens. London 1950, wyd. nast. New York [1950]. — niem.: Die Verschwörung der Abwesenden. [Przel.] R. Marwin-Buschmann. Berlin 1989.
20. Leśnik. (Powieść). *Kultura*, Paryż 1952 nr 7/8 s. 112-238. Wyd. osob.: Wwa: Pax 1957, 209 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1972, wyd. 4 1977, wyd. 5 1983 (Dzieła. Ser. I) [poz. 30]; wyd. 6 Wwa: KAW 1988.
Powieść powstawała od 1939, pierwotny tytuł: Mąż Rózy.
Przekł. ang.: The forester. [Przel.] H.Ch. Stevens. London 1954, wyd. nast. New York 1954.
Adapt. radiowa: Adapt.: T. Byrski. Radio 1977.

21. Thank you for the rose. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Londyn, T. Sztuk Czytanych, Scena Klubowa „Ogniska Pol.” 1956.

Wersja pol.: Dziękuję za różę. Sztuka w 3 aktach (4 obrazach) z fantastycznymi wstawkami. *Dialog* 1963 nr 2 s. 20-46, errata *tamże* 1963 nr 5 s. 120.

22. Odkrycie Patusanu. Słowo wstępne: E. Szonert. Wwa: Pax 1958, 353 s. Wyd. nast. *tamże* 1983 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30].

Zawiera szkice, felietony i opowiadania drukowane w prasie i w książkach zbiorowych w l. 1924-1957: Teatrum rozmaitości: Lanifca Domiseda; Zwycięstwo; Kurgast marienbadzki; Miasta i kobiety; Madame i Żożo; Pieć dialogów o zmierzchu [Radio 1939]; Papa Stefan; Ostatni telefon; Miasto Szekspira [o H. Modrzejewskiej]; Dom, Wizja przyszłego fin de siècle. — Z kazimierskiej teki: Najdonioślejsza sprawa lata; Rezerwat dzikości; Burmistrzować czy malować?; Alfred wie rzeczy inne; Wieczór na rynku; Plein Air; Twarz polityka; Bruliony; Korona kwiatów; O Kazimierzu w Nowym Jorku. Przemówienie. — Książki: Ludzie i książki; Czy trudniej? Autor i krytyk; Czy powieści orientują w życiu?; Bunt przeciwko fikcji literackiej; Mickiewicz = humanista; Gdzie Magdalena Brzeska? [z „Emancypantek” B. Prusa]; Z Żeromskim; O miłości Krystyny [dot. S. Undset]; Krystyna, córka Lawransa; Literatura na Capri; Odkrycie Patusanu [dot. J. Conrada]; Wbrew czasowi pogardy [dot.: R. West. Black lamb and grey falcon. M. Storm Jameson; Cloudless May, F. Werfel. Das Lied von Bernadette].

23. W domu i w Polsce. Wwa: Czyt. 1958, 92 s. Zawartość: Polska na fiszmarku [poz. 3], — z poz. 13: Miasto Królów; Miasto sukienek; Z Podwała na Wspólna, — z poz. 14: Ojciec i matka; Rodzeństwo, W Łodzi; W Kazimierzu; Dzień wiejski.

24. Gaj oliwny. [Powieść]. Wwa: Pax 1961, 253 s. Wyd. nast.: *tamże*: wyd. 2 z post. ... 1968, wyd. 3 1973, wyd. 4 1978 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30]; Lubl.: WŁubel. 1990 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37].

Wersja ang.: The olive grove. [Przeł. i wstęp:] ... New York: Walker 1963, 240 s.

Przeł.: czes.: Olivový háj. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1971, — niem.: Der Olivenhain. [Przeł.] K. Wolff. Berlin 1978, wyd. nast. Berlin 1987, — słowac.: Olivový háj. [Przeł.] M. Wlachovská. Bratislava 1984.

25. Don Kichote i nianki. Wwa: Pax 1965, 101 s. Wyd. nast.: *tamże*: wyd. 2 1967, wyd. 3 1979 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30]; wyd. 4 Lubl.: WŁubel. 1990 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37].

Wspomnienia z podróży po Hiszpanii.

26. Tristan 1946. Wwa: Czyt. 1967, 315 s. Wyd. nast.: *tamże*: wyd. 2 1968, wyd. 3 1970, wyd. 4 1972, wyd. 5 1975, wyd. 6 1977, wyd. 7 1979 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30]; wyd. 7 (!) Wwa: Czyt. 1980, wyd. 9 *tamże* 1984; wyd. 10 Wwa: KiW 1988; wyd. 11 Lubl.: WŁubel. 1990 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37].

Wersja ang.: Tristan. A novel. New York: Braziller 1974, 278 s.

Przeł.: bułg.: Tristan 1946. [Przeł.] L. Račeva. Plovdiv 1983, — czes.: Tristan 1946. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1971, — niem.: Adieu Tristan. [Przeł.] E. Werfel. Wien 1974, — ros.: Tristan 1946. [Przeł.] G. Jazykova. Moskwa 1977, wyd. nast. zob. poz. 8, — rum.: Tristan 1946. [Przeł.] M. Viñcioreanu. București 1974, — słowac.: Tristan 1946. [Przeł.] M. Wlachovská. Bratislava 1971, wyd. 2 Bratislava 1972, — ukr.: Tristan 1946. [Przeł.] O. Meduščenko zob. poz. 8. Adapt. radiowa: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1968. Druk *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 1 s. 5-32, — film.: The Tristan spell. Scenariusz: J. Lejtes, R. Goldstone. Powst. 1971 [masz. w arch. M.K. w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.], — tv: Adapt.: J. Majewski. TV 1971. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1972 nr 2 s. 91-117.

27. Twarz mężczyzny i trzy nowele. Przedm.: ... Wwa: Czyt. 1969, 224 s. Wyd. 2 Wwa: Pax 1986 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30].

Zawartość: Twarz mężczyzny: cz. 1. Twarz mężczyzny [poz. 4], cz. 2. Przymierze z dzieckiem [poz. 2], — z poz. 3: Tamto spojrzenie; Prawa i lewa ręka; Polska na fiszmarku.

28. Fantomy. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1971, 253 s. Wyd. nast.: *tamże*: wyd. 2 1972, wyd. 3 1975, wyd. 4 1975, wyd. 5 1982 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30]; wyd. 6 Lubl.: WŁubel. 1989 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37].

ciąg dalszy zob. poz. 29.

Adapt. tv: Adapt.: D. Poltorzycka, TV 1972.

29. Natura. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1975, 247 s. Wyd. nast.: *tamże*: wyd. 2 1976, wyd. 3 1982 (Dzieła, Ser. I) [poz. 30]; wyd. 4 Lubl.: WŁubel. 1989 (Dzieła wybrane M. i J. Kuncewiczów) [poz. 37].

Początek zob. poz. 28.

Adapt. tv na podstawie fragm. druk. w prasie: Płaczą się czasy, miejsca, nagrody, kłeski ... Scenariusz: H. Słojewska, K. Lastawiecki. TV 1973. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1973 nr 4 s. 63-68.

30. Dzieła. Seria I-II. Wwa: Pax 1978-1986.

Zawartość: Ser. I: poz. 6, 7, 8, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 28, 29, — Ser. II: poz. 12, 31.

31. Fantasia alla polacca. Wwa: Czyt. 1979, 169 s. Wyd. nast.: wyd. 2 *tamże* 1982, wyd. 3 Wwa: Pax 1985 (Dzieła, Ser. II) [poz. 30].

Esej graficzny poświęcony S. Przybyszewskiemu.

32. Tamto spojrzenie. [Wybór opowiadań]. Kr.: WŁ 1980, 85 s.

Zawartość: Tamto spojrzenie [poz. 3], — z poz. 6: Majowe stadło; Diabeł; Malwina.

33. Nowele i bruliony prozatorskie. Wybór i post.: Helena Zaworska. Wwa: Czyt. 1985, 443 s.

Zawartość: Twarz mężczyzny (1928) [poz. 4]; Wśród bractw; Koledzy; Rzeczy ważne. — Z tomu „Przymierze z dzieckiem” (1927) [poz. 3]; Przymierze z dzieckiem; Tamto spojrzenie; Polska na fiszmarku. — Z tomu „Dwa księżycy” (1933) [poz. 6]; Równość; Nienawiść; Szczęście; Majowe stadło; Diabeł; Kłamstwo. — Z tomu „Odkrycie Patusanu” (1958) [poz. 22]; Miasto Szekspira; Alfred wie rzeczy inne; Wieczór w Rynku; Plein air; Bruliony; Korona Kwiatów; Ostatni telefon; Dom. Wizja przyszłego fin de siècle'u. — Bruliony prozaiczki (1959). — Z tomu „Fantomy” (1971) [poz. 28]. — Z tomu „Natura” (1975) [poz. 29]. — Święty Antoni od zgubionych

rzeczy (1981). — Z tomu „Przeźroczka” (1985) [poz. 34]: Kohorty i snobizmy; Wielkanoc w Rzymie.

34. *Przeźroczka. Notatki włoskie*. Warszawa: Pax 1985, 137 s.

Wczesniejsze wersje tytułu: „Przeźroczka rzymskie”, „Notatki włoskie”, „Notatki rzymskie”.
Zawartość: Salerno-Falerno; Amalfi; Wielka medycyna; Wielkie miłosierdzie; Villa Sciarra; Na własnych nogach; Piękny pobyt. — Epifania; Przyczyna; Dalej miasteczko. — Mniszki; Irimina; Melania; Orient; Urszula; Klementyna; Apolonia; Kolomba; Stare i nowe. — Na ulicy: „Rouge et noir”; Muzeum; Przyroda i miasto; Dzieci; Młodzież; Głos Piotra; Kohorty i snobizmy; Figle historii; Ischia; Ministerstwo Łaski i Sprawiedliwości; Nic się nie stanie; Sen. — Wojna domowa: Postać syntetyczna; Instynkt życia; Normalność; Zart; Mercato; Głęboki mrok; Klasyczna promenada; Sztuka życia; Sekunda ciszy. — Znowu mesjanizm: Intronizacja; Urbi et orbi; Treuga Dei; Różne pogody; Listopad — niebezpieczna pora; Piazza Navona; Żywa woda; Być u siebie; Obiad. — Dlaczego oni to zrobili? — Niepodległość Libanu; Karnawał; Całopalenie papugi; Jeszcze klątki; Buon giorno; Elegancja. — Wielki Post. — Skruszeni żalujący: Wieczność; Powszechność; Mafia; Oda do młodości; Mistyka broni; Wyroki; Pareo Ninfa; Persefona; Grzeszność; Szawel — Paweł; Spotkanie Polaków. — Rok święty; Symbole; Trzecie spotkanie; Wielkanoc.

35. *Cudzoziemka. Scenariusz filmowy na podstawie własnej powieści ...* Ekran, 1986. Por. poz. 8.

Nagroda Specjalna Jury na XI Festiwalu Pol. Filmów Fabularnych w Gdańsku w 1986.

36. *Listy do Jerzego*. [Posł.:] H. Zaworska. Wwa: Pax 1988, 139 s.

Wspomnienia w formie listów do zmarłego męża, Jerzego Kuncewicza.

37. *Dzieła wybrane Marii i Jerzego Kuncewiczów pod patronatem Ministerstwa Kultury i Sztuki*. Lubl.: WŁubel. 1989-1990.

Zawiera poz. 6, 8, 17, 24, 25, 26, 28, 29.

Przekłady

1. J. London: Gra. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1923, 139 s. Wyd. nast.: Wwa: Rój 1927, tamże 1931; Wwa: Bibl. Echa Pol. 1931.

2. J. London: Podła kobieta. (The wicked woman). Wwa: [Tow. Wydawn. Bluszcz] 1923, 15 s.

3. J. London: Arcybestia. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1926, 117 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1928; Kościana: [druk] Prasa Pol. 1946.

Przeł. w wyd. 1 podp.: M.K.

4. I. Erenburg: Lato, R. 1925. [Powieść]. (Wydanie zbiorowe, T. 6). Wwa: Rój 1927, 191 s.

5. J. Giraudoux: Bella. Powieść. Przeł. i słowo wstępne ... Wwa: Rój 1929, 216 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1965.

6. S. Undset: Pani Hjelde. [Powieść]. [Przeł. z niem.] ... Wwa: Rój 1931, 229 s. Przedr. w: S. Undset: *Macierzyństwo*. [Wybór utworów]. Wyd. 2 popraw. i poszerz. Wwa: Pax 1957. Wyd. 3 tamże 1976.

7. S. Undset: *Macierzyństwo*. [Powieść]. [Przeł. z niem.] ... Wwa: Rój 1933, 162 s. Wyd. nast.: Rzym: Pol. YMCA 1946, tamże 1947. Przedr. w: S. Undset: *Macierzyństwo*. [Wybór utworów]. Wwa: Pax 1955. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i poszerz. 1957, wyd. 3 1976.

Praca redakcyjna

1. *The modern Polish mind. An anthology of stories and essays by writers living in Poland today*. [Oprac. i wstęp] ... Boston, Toronto: Little Brown and Company 1962, 440 s. Wyd. nast.: London: Secker and Warburg 1963; New York: Grasset and Dunlop 1963.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1957. — Wywiady. Rozmowy z Marią Kuncewiczową. Wybór, oprac. i posł.: H. Zaworska. Wwa: Czyt. 1983, 276 s. [zawiera wybór wywiadów z M.K. z l. 1932-1981]; K. Dymel: Jedna jest tylko synagoga moja, czyli Marii i Jerzego Kuncewiczów sztuka życia. Nowy Sącz: Sadecka Ofic. Wydawn. 1985, 13 s.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (D. Krnysz-Rudzka).

S. Napierski: Niezwykły debiut. *Wiad. Lit.* 1927 nr 16 [rec.: Przymierze z dzieckiem]. — [Miłość panińska:] T. Boy-Zeleński. *Il. Kur. Codz.* 1932 nr 129, przedr. w tegoż: Okno na życie. Wwa 1933, Pisma. T. 24. Wwa 1966; A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1932 nr 20. — [Dwa księżycy:] J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1933 nr 111; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1933 nr 21. — T. Breza: Realizm mieszczańskiego błogostanu. *Kur. Poranny* 1935 nr 89. — [Cudzoziemka:] J. Andrzejewski: Ostateczny rozrachunek. *Prosto z Mostu* 1936 nr 5; [Z. Nałkowska] j.b. *Studio* 1936 nr 1, przedr. w tegoż: Widzenia bliskie i dalekie. Wwa 1957; B. Schulz: Nowa książka K. Tyg. *Il.* 1936 nr 3, przedr. w tegoż: Proza. Kr. 1964, wyd. nast. Kr. 1973; B. Schulz: Aneksja podświadomości; U wspólnej mety. (M.K. i Karin Michaelis). *Pion* 1936 nr 17, 1937 nr 35, przedr. w tegoż: Proza. Kr. 1964, wyd. nast. Kr. 1973; L. Fryde. *Droga* 1937 nr 11, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1966; K.W. Zawodziński: Artyzm w powieści i powieść w artyzmie. W tegoż: Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich. Wwa 1937. — [Dni powszednie państwa Kowalskich:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Polisz.* 1937 nr 12; K. Wyka: Przemądzałe wróbelki. *Gaz. Pol.* 1937 nr 345; E. Breiter: Powieść mówiona. *Wiad. Lit.* 1938 nr 26. — S. Podhorska-Okołów: M.K. W teście: Kobiety piszą ... Sylwetki i szkice. Wwa 1938. — K. Trzosiński: Indywidualizm bez przesłanek. Na marginesie twórczości M.K. *Tęcza* 1938 nr 6. — A. Zahorska: Pokorne winobranie. *Kultura*, Poznań. 1938 nr 6. — K. Pruszyński. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 2 [rec.: Miasto Heroda]. — [Leśnik:] M. Głowiński: Historizm czy psychologia. *Twórczość* 1957 nr 12; J. Iwaszkiewicz: Syn Elizy i Melchiora. *Życie Warsz.* 1957 nr 292, polem. M. Dąbrowska. W płaszczu „Leśnika”. *Tamże* 1958 nr 47. — S. Lichański: Książka pełna wdzięku; Dwie powieści K. *Nowe Książ.* 1957 nr 13, 17, przedr. pt. Sztuka czystej prozy w tegoż: Wśród mówiących proza. Wwa 1971 [dot.: Leśnik; Cudzoziemka; Zmowa nieobecnych]. — J. Błonski: Anatomia patriotyzmu. *Prz. Kult.* 1958 nr 10 [dot.: Leśnik; Zmowa nieobecnych]. — M. Pieczyński: Proza K. Na marginesie wznawienia „Cudzoziemki” i wydania „Gaju oliwnego”. *Nouva Kult.* 1962 nr 34. — E. Szonert: Świat i człowiek M.K. *Życie i Myśl* 1962 nr 11/12. — S. Lichański: M.K. *Tyg. Kult.* 1963 nr 41. — M. Gordon: Klucze do „Cudzoziemki”. W tegoż: Katedra. Londyn 1964. — A. Tatarakiewicz: Róża i Barbara. *Życie Lit.* 1967 nr 42, przedr. w tegoż: W labiryntach. [Wwa] 1974 [dot.: Cudzoziemka; M. Dąbrowska: Noce i dni]. — [Tristan 1946:] J. Pieszczechowicz: Tristan i Izolda XX wieku. *Twórczość*

1967 nr 12, przedr. w: O literaturze polskiej. Cz. 2. Wwa 1976; A. Bukowska: Powtórzenie mitu. *Mies. Lit.* 1968 nr 1; A. Lisiecka: Opowieść o miłości i śmierci. *Polityka* 1968 nr 10; M. Sprusiński: Teatr Tristana i Izoldy. W: Proza, poezja. Wwa 1968, przedr. w teżo: Między prawdą a zmyśleniem. Kr. 1978. — S. Żak: Narracja w Cudzoziemcu M.K. *Roczn. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1968 z. 33 Pr. *Hist.-lit.* nr 4. — S. Żak: O kompozycji „Cudzoziemki” M.K. *Ruch Lit.* 1970 nr 1. — [Fantomy:] A. Bukowska: Fantomy i rzeczywistość. *Mies. Lit.* 1971 nr 12; M. Pieczyński: Antypamiętniki K. *Polityka* 1971 nr 45; W. Sadkowski. *Współczesność* 1971 nr 24. — S. Żak: Maria Kuncewiczowa. Kr.: PWN 1971, 33 s. PAN Oddz. w Kr. — M. Dąbrowski: Mitologia M.K. *Literatura* 1972 nr 32. — S. Żak: Szukanie prawdy o człowieku. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — H. Zaworska: Życie u siebie. W teże: Spotkania. Wwa 1973 [rec.: Fantomy]. — S. Żak: Maria Kuncewiczowa. Wwa: PIW 1973, 197 s. — M. Czermińska: M.K. *Literatura* 1974 nr 28. — H. Jerzmański: Komentarz do dziejów człowieka. (O twórczości M.K.) *Życie i Myśl* 1974 nr 6. — B. Rogatko: O pisarstwie M.K. *Mies. Lit.* 1974 nr 7. — H. Zaworska: Czy można dziś umrzeć z miłości? *Literatura* 1974 nr 43 [dot.: Tristan 1946]. — M. Janion: Świat jako pamięć. *Literatura* 1975 nr 34, przedr. w teże: Odnawianie znaczeń. Kr. 1980. — A. Lisiecka: Fantom „Marylka”. W teże: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975 [rec.: Fantomy]. — [Natura:] J. Walc: Natura pisarki. *Polityka* 1975 nr 38; H. Zaworska: Stylizacja życia. *Twórczość* 1975 nr 10; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1976 nr 1/2. — M. Zieliński: Indywidualizm i wartości. O twórczości M.K. *Zyg. Powsz.* 1976 nr 7, przedr. w teżo: Kilka niewzruszonych przekonań. Kr. 1987. — B. Kazimierzczak: Dylizans księżycowy. Opowieść o twórczości Marii Kuncewiczowej. Wwa: Pax 1977, 206 s. — B. Bartnicka: O języku „Fantomów” i „Natury” M.K. *Por. Jez.* 1978 nr 6. — M. Lubelska: „Cudzoziemka” — fotografia niemądrej piękności. (Zarys kompozycji powieści). W: W kregu przemian polskiej prozy XX w. Wr. 1978. — M. Sprusiński: Cytaty i inkrustacje z życia. W teżo: Między prawdą a zmyśleniem. Kr. 1978 [dot.: Fantomy; Natural. — J. Speina: Słowo uprzedmiotowione, czyli kreacja językowa postaci literackiej. (Na przykładzie „Cudzoziemki” M.K.) W: Teksty i fabuła. Wr. 1979. — [Fantasia alla polacca:] T. Walas: Szukała wrzeszczenia. *Nowe Książ.* 1979 nr 22; L. Bugajski: Fantazja. *Odra* 1980 nr 5; S. Tomala: Przybyszewski po latach. *Mies. Lit.* 1980 nr 3. — A.Z. Makowiecki: Praca M.K. w paru przekrojach. *Argumenty* 1980 nr 23. — K. Narutowicz (A. Grajewska): Kuncewiczowa, W: Konstatacje. Warszawa 1980. — H. Kirchner: Klucze wyobraźni. *Literatura* 1981 nr 40. — E. Pięnkowska: Trwałość a przemijanie. *Mies. Lit.* 1983 nr 2. — I. Szypowska: „Szczyt w ojczyźnie wewnętrznej” — Warszawa M.K. *Kron. Warsz.* 1983 nr 4. — [Przeżoćca:] T. Błażejewska: Piękny, niedobry świat. *Mies. Lit.* 1985 nr 10/11; H. Zaworska: Upór. *Twórczość* 1985 nr 10. — J. Skarbowski: Klęska muzyki — triumf pisarki. O muzycznych motywach prozy M.K. *Literatura* 1985 nr 3. — [Przeżoćca:] P. Legutko: Od fizjologii do metafizyki. *Zyg. Powsz.* 1986 nr 7; P. Szewc: Dylizans włoski. *Znak* 1986 nr 9. — A. Szalagan: „Cudzoziemka” M.K. Powstanie, dzieje wydawnicze, recepcja. *Pam. Lit.* 1986 z. 3. — M. Czermińska: Ja i fantomy. W teże: Autobiografia i powieść czyli pisarz i jego postacie. Gdańsk 1987. — H. Zaworska: W stronę utopii. Nad książkami M.K. *Odra* 1987 nr 9, przedr. w teże: Wczoraj i dzisiaj. Pozń. 1992. — B. Kazimierzczak: W stronę pełni. (O twórczości M.K.). *Kult. Osw. Nauka* 1988 nr 7/8. — T. Swat. *Kierunki* 1988 nr 47 [rec.: Listy do Jerzego]. — W stronę Kuncewiczowej ... Studia i szkice pod red. W. Wójcika. Kat. UŚI 1988, 128 s. [Zawartość: W. Wójcik: Dialog biegunów. (Kilka uwag o twórczości literackiej M.K.); M. Kistel: „Z gapiostwa, z ekstazy i z niebycia”. O niektórych aspektach światopoglądu M.K.; A. Węgrzyniakowa: Kobieta — Fantom, czyli prawda K. o kobiecie; Z. Marciniak: O „Kluczach” M.K.; B. Gutkowska: Poetyka i problematyka „Przeżoćczy” M.K.; Z. Mokranowska: „... zbudować fikcję prawdziwszą od życia”. Uwagi o poetyce autobiograficznych opowieści

M.K.; I. Skwarek: Nie było roku bez K.; T. Klak: Legenda Kazimierza w twórczości M.K.]; — B. Mamon: M.K. nie żyje. *Zyg. Powsz.* 1989 nr 31. — W. Sadkowski: Życie przemysłane. *Polityka* 1989 nr 31. — P. Szewc: Wyznania szeptem. *Zyg. Powsz.* 1989 nr 5 [rec.: Listy do Jerzego]. — J. Tomkowski: Nieobecność M.K. *Prz. Katal.* 1989 nr 33/34. — E. Pięnkowska: M.K. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — E. Loh: Autorska wizja narratora i bohatera we wczesnej nowelistyce M.K. W teże: Między autorem — narratorem — bohaterem a czytelnikiem. Lubl. 1991. — W. Maciąg: Człowieczeństwo niespełnione „Cudzoziemka” — M.K. W teżo: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — M. Rutkowski: Forma i funkcja określeń predykatywnych w powieści M.K. „Cudzoziemka”. *Jez. Pol.* 1992 nr 2/3. — A. Nasilowska: Natura jako źródło cierpienia. *Teksty Drugie* 1993 nr 4/6.

A.Sz.

KUNDA Bogusław Sławomir 1943-1991

Pseud.: (bsk), BSK, Forsy.

Prozaik, poeta, krytyk literacki, prozoznawca, tłumacz.

Urodzony w 27 lipca 1943 w Teheranie (Iran); syn Romana Kundy, oficera, a po wojnie kolejno rolnika i pracownika umysłowego, oraz Julii z Linków, nauczycielki. Od września 1943 do połowy 1945 mieszkał z matką w Karaczi (Indie), a po zakończeniu II wojny światowej i powrocie ojca z frontu wyjechał z rodzicami do ówczesnej Południowej Rodezji (obecnie Zimbabwe), gdzie do lipca 1947 przebywał w obozach dla Polaków w Rusapee i Gatooma. Następnie powrócił z rodzicami do Polski i zamieszkał na Dolnym Śląsku najpierw w miejscowości Krzeszów, a potem Rędziny pod Kamienną Górą. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Kamiennej Górze, tu w 1961 uzyskał maturę. Następnie przez rok pracował w Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Czarnym Borze jako administrator domów mieszkalnych. W 1962 roku zaczął studiować filozofię i filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). W 1964 został członkiem PZPR. W tymże roku debiutował wierszami pt. „Rzut młotem”, „Z moich wędrowek”, opublikowanymi na łamach studentckiego dwutygodnika *Agora* (15 maj-1 czerwiec); z pismem tym, przekształconym następnie w miesięcznik, współpracował do 1969; należał także do jego zespołu redakcyjnego. W 1965 był współzałożycielem, a następnie do 1973 członkiem Grupy Literackiej „Agora”, powstałej przy tym piśmie. Zaważył związek małżeński z Marią Janusz. W czerwcu 1967 uzyskał magisterium z filozofii. Następnie do grudnia 1967 pracował jako wychowawca w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich. Wiersze, prozę, artykuły, tłumaczenia z literatury czeskiej, słowackiej i recenzje publikował wówczas m.in. w pismach *Zwrot* (1968-72, 1976-77, 1980), *Miesięcznik literacki* (1969, 1972-83), *Nadodrże* (1969-79, z przerwami), *Student* (1970-79). W 1968 podjął pracę jako asystent w Instytucie Filozofii, Socjologii i Logiki UWr. (Katedra i Za-

klad Filozofii Marksistowskiej). Jako historyk filozofii debiutował w 1971 fragmentem pracy magisterskiej pt. „Wprowadzenie do antropologii filozoficznej Karola Bovillusa”, wydrukowanym w piśmie *Acta Universitatis Wratislaviensis* (nr 136). W 1973 został zatrudniony jako asystent w Zakładzie Filozofii Marksistowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej (AGH) w Krakowie. W 1975 obronił pracę doktorską pt. „Mniejszość narodowa w krajach socjalistycznych w warunkach środkowoeuropejskich w świetle marksistowskiej teorii narodu”, za którą otrzymał nagrodę rektora AGH. W tymże roku został członkiem Klubu Twórców i Działaczy Kultury „Kuźnica”. Kontynuował twórczość poetycką, krytyczną i przekładową, m.in. publikował na łamach pism *Literatura Ludowa* (1972-76), *Nowy Wyrz* (1973, 1975, 1979-80), *Życie Literackie* (1974-88; w 1974-78 członek zespołu redakcyjnego), *Magazyn Kulturalny* (1975-83; tu cykl felietonów podp. Foryś; także członek zespołu redakcyjnego) oraz kwartalnika *Zdanie* (1978-81; także członek zespołu redakcyjnego), Od 1977 należał do ZLP. W 1980-83 pracował jako adiunkt w Katedrze Nauk Społeczno-Politycznych Katowickiego Uniwersytetu Śląskiego (filia w Cieszynie), a następnie w Ośrodku Badań Prasoznawczych w Krakowie, w którym od października 1985 pełnił funkcję kierownika Pracowni Analizy Czasopism. Nadal rozwijał współpracę z czasopismami: od 1983 był członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Zdanie i Pisma Literacko-Artystyczne*, a od 1986 *Zeszytów Prasoznawczych*. Od 1987 prowadził w *Dzienniku Polskim* stały felieton „Wokół literatury”. Był laureatem konkursów literackich. W 1988 otrzymał nagrodę m. Krakowa za osiągnięcia w dziedzinie literatury i publicystyki. Od 1989 był wiceprezesa Oddziału Krakowskiego i członkiem Zarządu Głównego nowego ZLP. Odznaczony m.in. Brązową Odznaką im. Janka Krasickiego (1970), Odznaką Honorową SZSP (1977). Zmarł 25 czerwca 1991 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nadzieja. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1972, 75 s.

2. Charakterniak i inne opowiadania. Wr.: Ossol. 1974, 134 s.

Zawartość: W Bystrzycy nad Olzą; Wrocław Górny Osobowy; Artur; Śniadanie z profesorem Jamochłodem; „Marsz” Mendelssohna; Śnieg; Skąd tyle smutku w tobie; Norbert; Na lotnisku w Genewie; Divertisima Waltera Bonattiego; Archetyp; Lawina; Stress życia; Charakterniak.

3. Dwa pejzaże świata. Notatki o światopoglądach współczesnych prozaików. Wr.: Ossol. 1982, 220 s.

Cykle: Spotkania z krytyką; W kręgu polityki; Świądkowie przemian; W kręgu debiutów. — Większość tekstów drukowana wcześniej w czasopismach i książkach zbiorowych

4. Nie pierwsza gwiazda, nie ostatnia... i inne opowiadania. Kat.: Śląsk 1983, 142 s.

Zawartość: Podchody; Niebieski dymek z papierosa; Coś się kończy...; Trzy pióra; Rachmietow; Karol; „Marsz” Mendelssohna [poz.2]; Nie pierwsza gwiazda, nie ostatnia...; Głotka; Punkt konsultacyjny; Charakterniak [poz.2]; Pierwszy dzień w nowych murach; Konfrontacja; Kabaryna; Wigilia; Nowy Rok; Cień ojca; Zabijaka; Flinta.

5. Julian Kawalec [Szkie]. Wwa: PIW 1984, 142 s.

6. Marynarze pociągów dalekobieżnych. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1984, 66 s.

7. Próby wspólnoty. Wprowadzenie do biografii pokolenia 1968-1970. Wwa: MAW 1988, 176 s.

Zawartość: Uwagi wstępne. — W kręgu „Agory”. Uwagi o terminie „Grupa literacka Agora”; Klub Miłośników Literatury „Vademecum”; Klub Młodzieży Artystycznej „Arka”; „Agora” — Biuletyn Informacyjny; Miesięcznik Kulturalno-Literacki „Agora”; Zarys ewolucji pisma; „Agora”; „Odra” i kilka nieporozumień; Wrocławskie środowisko młodych twórców; „Konfrontacje”. — W kręgu „Studenta”. W Krakowie i we Wrocławiu; „Student”; Grupa „Teraz”; Na czele pokolenia; Młoda Kultura; Nowa Fala i jej „epigoni”; Dyferencjacja pokolenia. — Uwagi końcowe.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Poezja konkretna — szkic krytyczny. *Stud. Estet.* 1973 t. 10 s. 147-68. — *Student*. W: Czasopisma studenckie w Polsce (1945-1970) Wwa 1975 s. 289-299. — Aleksandra Berezynska formuła badań prasoznawczych. *Litteraria* 1977 t. 9 s. 59-68. — O programie pisarskim Jana Kawalca. *Zdanie* 1980 nr 2 s. 80-92. — Obraz świata w prasie. [Współaut.: I. Fiuk]. *Zesz. Prasozn.* 1985 nr 3 s. 31-44. — Irracjonalizm — prasa — myślenie potoczne. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 6/7 s. 284-304. — Paweł Kubisz. Próba biografii (cz. 1: 1907-1945) *Watra*. 1981-1983. Wyd. 1986 s. 47-59. — Irracjonalizm w prasie. Fragmenty. *Zesz. Nauk. AGH*. [Akademii Górniczo-Hutniczej]. *Zag. Spół.-Filoz.* 1986 z. 30 s. 277-294. — Miesięcznik „Opole” 1982-1985. *Zesz. Prasozn.* 1986 nr 4 s. 79-88. — Prasa — Ziemia Odzyskane — integracja. *Zesz. Prasozn.* 1986 nr 3 s. 87-96. — Rola prasy regionalnej w integracji społeczeństwa. *Zesz. Prasozn.* 1987 nr 1 s. 15-28.

Przekłady

1. F. Hrubin: Oldřich i Božena albo krwawy śpiśsek w Czechach. [Utwór dramatyczny]. [Przeł.] ... 1969.

Utwór przeł. na zamówienie T. im. E. Wiercińskiego we Wrocławiu (inf. autora)

2. E. Syřišťová: Świat urojony. [Powieść]. Przeł. ... Pośl.: ... Kr.: WL 1982, 221 s.

Prace redakcyjne

1. V. Mihálik: Płomień i pocałunek. [Wiersze]. Wyboru dokonali: J. Pleśniarowicz, ... Pośl. ... Kr.: WL 1978, 183 s.

2. Słowa i krajobrazy. Antologia poetów zaolziańskich. Wybór, szkic wstępny i noty biogr. ... Kat.: Śląsk 1980, 349 s.

3. W. Reisel: Smutne rozkosze. [Wiersze]. Wybór ... [Przeł.]. D. Abrahamowicz, A. Babuchowski, A. Włodek. Post.: D. Abrahamowicz. Kr., Wr.: WL 1984, 117 s.

4. Nocny list z Krakowa. Wiersze poetów z Zaolzia w wyborze ... Red. Z. Zegadłówna. Noty o autorze i posl. ... Kr.: Krak. Dom Kultury, Oddz. Krak. ZLP 1990, 63 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

A. Zieniewicz: „Niezasadnione taneczne korowody.” *Nowe Książki*, 1972 nr 19 [rec.]; Nadzieja]. — A. Zawada: Co z naszym charakterem? *Twórczość* 1975 nr 8 [rec.]; Charakteriaki i inne opowiadania. — T. Błażewski: Niepokój pokolenia. *Życie Lit.* 1983 nr 26 [rec.]; Nie pierwsza gwiazda, nie ostatnia. — [Dwa pejzaże świata]. T. Błażewski: Świadectwo lektur. *Życie Lit.* 1983 nr 13; M. Chrzanowski: Pejzaże świata. *Zdanie* 1983 nr 2; I.S. Flut: Krytyczna wizja literatury B.S.K. *Mies. Lit.* 1983 nr 9. — A. Buck: Tylko dokument własnego dojrzenia. *Nowe Książki*, 1984 nr 1 [rec.]; Dwa pejzaże świata]. — Z. Chojnowski: Poezja kondensacyjna. *Życie Lit.* 1984 nr 50 [rec.]; Marynarze pociągów dalekobieżnych]. — M. Chrzanowski: Jeszcze rozmawiamy. *Gaz. Krak.* 1985 nr 184. — I.S. Flut: Pisarski portret Juliana Kawalca. *Profile* 1985 nr 6 [rec.]; Julian Kawalec. — J. Kajtoch: Same znaki zapytania W tegoż: Nie tylko o autorach i książkach. Bielsko-Biała 1985 [rec.]; Nie pierwsza gwiazda, nie ostatnia. — A. Urbańczyk: Triumf i upadek wspólnoty. *Zesz. Prasozn.* 1990 nr 1 [rec.]; Próby wspólnoty]. — S. Dziki: B.S.K. [Nekrolog]; Bibliografia publikacji prasoznawczych (w układzie chronologicznym). *Zesz. Prasozn.* 1991 nr 1/2.

B.M.

KUPISZEWSKI Edward

ur. 1940

Pseud.: Twój syn.

Prozaik, poeta.

Urodzony 18 maja 1940 w Czerwoncu pod Makowem Mazowieckim; syn Tadeusza Kupiszewskiego, organisty, i Ewy Stanisławy z Siarkowskich. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Krępie. W 1956 debiutował wierszem „Portret matki”, opublikowanym na łamach dodatku kulturalno-literackiego tygodnika *Nowa Wieś* (nr 13). W 1960 ukończył Liceum Pedagogiczne w Ostrołęce. Należał do ZMW. Od 1960 pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej w Lipie pod Przasnyszem (z przerwą w 1961-63 na służbę wojskową w Oficerskiej Szkole Artylerii Przeciwlotniczej w Koszalinie). W 1964 został członkiem ZSL. W 1965 ożenił się z Teresą Liszewską, nauczycielką, i w tymże roku przeniósł się do Osówka, gdzie uczył w szkole podstawowej. Równocześnie od 1964 studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim; w 1969 uzyskał magisterium. Od 1966 był członkiem KKMP, a od 1968 należał do Nauczycielskiego Klubu Literackiego przy Zarządzie Głównym ZNP. W 1968 podjął pracę pedagogiczną w Liceum

Ogólnokształcącym w Chorzeli, gdzie też w 1969-75 pełnił funkcję prezesa Miejsko-Gminnego Komitetu ZSL oraz przewodniczącego Miejsko-Gminnej Rady Narodowej. Kontynuując twórczość literacką publikował wiersze i prozę w *Poezji* (1968-80), *Barwach* (1969-76) oraz *Głosie Nauczycielskim* (1973-87). Od 1972 był członkiem grupy poetyckiej Narew. W 1975 przeniósł się do Ostrołęki i pracował jako starszy instruktor w Wojewódzkim Komitecie ZSL, a od 1982 jako nauczyciel w Studium Nauczycielskim. W 1978-87 należał do Klubu Literackiego „Narew” w Ostrołęce. Współpracował w 1979-83 z czasopismami *Tygodnik Ostrołęcki* (tu m.in. stały felieton pt. „Rozmowy z córką”) oraz *Zielony Sztandar* (tu m.in. stały felieton pt. „Listy do ojca”; podp. Twój syn). W 1984 został członkiem ZLP. W 1989-92 był współredaktorem wydawanego w Ostrołęce kwartalnika literacko-artystycznego *Pracownia*. Po przejściu na emeryturę w 1990 podjął pracę w Kolegium Nauczycielskim. W tymże roku został członkiem PSL. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), Złotą Odznaką ZNP (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1984), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1991). Mieszka w Ostrołęce.

TWÓRCZOŚĆ

1. Okruchy iglastego serca. [Wiersze]. Wwa.: Inst. Wydawn. CRZZ 1975, 11 s.

Współwyd. z sześcioma innymi zbiorami wierszy pod wspólnym tytułem: Arkusze poetyckie Grupy Narew.

2. Opisanie ciszy. [Wiersze]. Wstęp: T. Nowak. Wwa.: Iskry 1976, 56 s.

3. Kto był wyżej. [Opowiadania]. Wwa.: Iskry 1979, 139 s.

Zawiera: Guzik; O ósmej u softysa; Geometria; Dług. Takie miałeś ręce; Mały polny bratek; Kto był wyżej.

4. Miałbym taki piękny pogrzeb. [Powieść]. Wwa.: Iskry 1981, 164 s.

Adapt. radiowa: Adapt.: H. Szof. Radio 1981.

5. Nie bójcie się dnia. [Wiersze]. Wwa.: LSW 1981, 111 s.

6. Koniak dla Anioła Stróża. [Powieść]. Wwa.: LSW 1984, 266 s.

7. Pokochać w sierpniu. [Powieść]. Wwa.: LSW 1985, 250 s.

Nagroda im. S. Piętaka w 1985.

8. Wiara, nadzieja, miłość. [Powieść]. Wwa.: Iskry 1985, 260 s.

9. Ktoś powiedział. [Powieść]. Wwa.: LSW 1987, 225 s.

III nagroda w konkursie z okazji 90-lecia ruchu ludowego. Przeł. węgier.: Valaki azt mondta. [Przeł.] L. Palfalvi [Budapest 1989].

10. Za grzechy własne i cudze. [Powieść]. *Tyg. Ostrołęcki* 1988 nr 10 – 1989 nr 13.

11. Miłość zostawia ciszę. [Powieść]. Wwa.: LSW 1989, 260 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — E. Kupiszewski: Zwałpitem. *Poezja* 1987 nr 6.
J. Zacharska: Poeta zwykłej powszedniości. *Poezja* 1978 nr 9 [rec.: Opisanie ciszy]. — Z. Beszczyńska: Zapach chleba. *Nowe Książki* 1980 nr 9 [rec.: Kto był wyżej]. — M. Gorczyca: Gorący sierpień. *Tyg. Kult.* 1985 nr 46 [rec.: Pokochał w sierpniu]. — A. Nawrocki: Pisarz w cieniu krytyki. *Kultura* 1986 nr 33. — [Pokochał w sierpniu.] P. Wasilewski: Słamiłone miłości. *Kultura* 1986 nr 8; K. Kuczkowski: Teatrzyk lalek E.K. *Okolice* 1987 s.123-125. — H. Kowalewska: Książki, które nie zaskakują. *Nowe Książki* 1988 nr 5.

B.M.

KURCZAB Jan 1903-1969

Prozaik, dramaturg, publicysta.

Urodzony 30 stycznia 1903 w Krakowie; syn Jakuba Kurczaba, nauczyciela, i Pauliny z Grónerów, krawcowej. W 1923 ukończył gimnazjum realne w Krakowie, następnie od 1925 studiował chemię techniczną na politechnice w Pradze. Jednocześnie, aby się utrzymać, pracował m.in. w rzeźni, przy myciu aut i w jadłodajni studenckiej. W czasie studiów został członkiem Międzynarodowej Organizacji Pomocy Więźniom Politycznym. W 1929 ukończył studia, uzyskał tytuł inżyniera chemika. Po powrocie do Krakowa pracował w przedsiębiorstwie koksowni górnośląskich. W związku z obowiązkami służbowymi wyjeżdżał wielokrotnie za granicę, m.in. do Niemiec, Holandii, Austrii. W 1933 ożenił się z Haliną Liebling, działaczką KPP. Po wybuchu II wojny światowej udał się do Lwowa, gdzie po zajęciu miasta przez ZSRR pracował w kooperatywie chemicznej „Chemtrud”. Na początku 1941 został wysłany przez władze radzieckie jako specjalista do ośrodków przemysłowych Ukrainy, Charkowa, Kijowa i Odessy. W 1942 przedostał się do Generalnej Guberni i do końca okupacji niemieckiej pracował jako kierownik techniczny w przetwórni owoców w Nowym Sączu. Brał udział w działalności konspiracyjnej, współpracując z terenowymi ugrupowaniami AK i Batalionów Chłopskich. Po wojnie, na zlecenie Ministerstwa Przemysłu Spożywczego i Apropozycji organizował przemysł przetwórczy kolejno na Górnym Śląsku i na Ziemiach Zachodnich. Debiutował w 1946 artykułem o twórczości Kazimierza Gołby pt. „Dyskusja nad utalentowanym górnikiem”, opublikowanym w *Dzienniku Ludowym* (nr 256). W tym czasie, z powodu częściowej utraty wzroku, zrezygnował z pracy zawodowej w przetwórstwie. W 1947 zamieszkał w Krakowie i zajął się twórczością literacką. W 1948

otrzymał nagrodę w konkursie Polskiego Radia za opowiadanie „Święto pasów” (opublikowane w tymże roku w książce zbiorowej pt. „17 opowiadań”). Od tegoż roku stale współpracował z Polskim Radiem jako autor opowiadań i felietonów publicystycznych. Uczestniczył w organizowaniu życia kulturalnego na terenie Nowej Huty. Od 1949 należał do PZPR. W 1950 został członkiem ZLP, w tymże roku był założycielem i do 1954 kierownikiem Teatru „Nurt” w Nowej Hucie. W 1952-54 pracował w Centralnym Zarządzie Teatrów, Oper i Filharmonii. W lokalnym tygodniku *Budujemy socjalizm* prowadził w 1953 stałą rubrykę teatralną pt. „Na nowohuckiej scenie”. Pod koniec 1955 został kierownikiem literackim zespołu pieśni i tańca „Krakowiacy”. Artykuły, liczne felietony i utwory beletrystyczne publikował początkowo w *Trybunie Wolności* i *Przyjaciółce*, potem w *Dzienniku Polskim* (od 1957 ogłosił ponad tysiąc felietonów) oraz w *Życiu Literackim* (1957-70) i *Więściach* (1958-62). W 1961 otrzymał nagrodę publicystyczną MRN w Krakowie. Rozwijał działalność społeczno-kulturalną. Od 1960 wchodził w skład Zarządu Oddziału Krakowskiego ZLP (w 1965-69 jako wiceprezes). W 1961-69 był radnym i członkiem Komisji Oświaty i Kultury przy Dzielnicowej Radzie Narodowej Zwierzyniec, członkiem Towarzystwa Higieny Psychiczej i działaczem Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami. Należał do inicjatorów i twórców Domu Spokojnej Starości w Krakowie. Zmarł 13 października 1969 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niczyjak. [Powieść]. [Wwa:] Czyt. 1949, 366 s.
2. Olejarnia. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1949. Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
3. Ludzie prawdziwych dni. Opowiadania. Wwa: KiW 1950, 112 s.
Zawartość: Wika; Święto pasów; Dziadek; O Wojciechu Skorczyku.
4. Brama Brandenburska. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1951 nr 249, 1952 nr 2-26. Wyd. osob. [Wwa:] KiW 1951, 203 s.
5. Wiosenny kostium Ditty Reinglass. [Powieść]. *Expr. Il.* 1951 nr 259-336, 1952 nr 1-30.
6. Nurt. Opowieść o pewnym teatrze. Kr.: WL 1955, 577 s. Wyd. 2 pt. Kronika serdeczna, tamże 1963.
Dot. Teatru „Nurt” w Nowej Hucie.
7. Czarna kawa. [Opowiadania]. Kr.: WL 1957, 292 s.
Zawartość: Tabliczka czekolady; Śmietankowe lody; Czarna kawa; Ultramarina; Jak Kryłaska ze światem wojowała; Nie bój się, gnady.

8. Uliczka św. Gertrudy. [Powieść]. Wwa: MON 1958, 274 s.

9. Kanada. (Sztuka współczesna). *Dialog* 1962 nr 2 s. 5-33. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1963. Przedr. zob. poz. 20.

10. Ucieczka od Anny. [Powieść]. Kr.: WL 1962, 241 s.

11. Wojna nie zabija matek. [Opowiadania]. Wwa: MON 1962, 256 s. Wyd. 2 pt. Co to takiego człowiek, tamże 1968.

Zawartość: Ciszka; Bandyta; Bulka; Błogosławiona chwila; Wojna nie zabija matek; Co to takiego człowiek; Wieczorna gawęda; Śmiejące się dziewczęta; Poczmistrz Pana Boga; I co ty teraz wymyślisz, Kon?; Reportaż spod Krzyża; Niewychowani bohaterzy; Granica milczenia.

12. List do Wojtka. [Powieść]. Wwa: LSW 1963, 221 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Przekł. hebr.: Mi ata aba. [Przeł.] M.C. Fridner. Tel Awiw 1971.

13. Siedem zielonych zeszytów. Powieść. Kr.: WL 1963, 235 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1973, wyd. 3 [właśc. 4] 1977.

Przekł. węgier.: Hét zöld füzet. [Przeł.] I. Fejér. Bratislava 1971, wyd. nast. [Budapest] 1971.

14. Browar nazywał się Kippke. [Utwór dramatyczny]. *Głos Młodz. Wief.* 1964 nr 3 s. 29-45. Przedr. zob. poz. 20.

15. Biurka. (Komedia współczesna). Powst. 1965. Druk. fragm. pt. Bilety. *Życie Lit.* 1966 nr 38 s. 16.

II nagroda w konkursie MRN w Kr. w 1965.

Przekł. słowac.: Kancelárske stroje. [Przeł.] S. Knut. Bratislava 1966.

16. Przygoda z młodością. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1965.

Przekł. słowac.: Pätnást-ročné. [Przeł. z rkpsu] J. Mrázik. Bratislava 1966.

17. O czwartym, który został drugim. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1968, 56 s.

18. Gdybym była chłopcem. [Powieść]. Kr.: WL 1969, 288 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1976.

19. A to ci dopiero przygoda! ... Powieść dla młodzieży. Kr.: WL 1971, 276 s. Wyd. 2 tamże 1979.

20. Poczmistrz Pana Boga. Wybór opowiadań i utworów scenicznych. Wybór i wstęp: J. Kajtoch. Kr.: WL 1980, 378 s.

Zawartość: poz. 9, 14, — opowiadania: z poz. 3: Dziadek, — z poz. 7: Czarna kawa; Jak Kryłaska ze światem wojowała, — z poz. 11: Bandyta; Bulka; Go to takiego człowiek?; I co ty teraz wymyślisz, Kon?; Poczmistrz Pana Boga; Wojna nie zabija matek; — oraz opowiadania: Hajduki, Osiemnaстка; Weet-atas.

Adaptacja

I. N. Gogol: Martwe dusze. Przeł. W. Broniewski. Adapt.: ..., A. Kowalczyk. Wyst. Wwa, T. Pol. 1969.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957. — SWPP 1. — PP (E. Głębiak). — PŚB (W.P. Szymański). — RL 1969 (J. Chudek). — LP (uzup.).

M. Zmigrodzka. *Wief* 1950 nr 7 [rec.: Niczyjak] — [Ludzie prawdziwych dni!]. L. Herdegen: Opowiadania z czasów odbudowy. *Wief* 1951 nr 26; Z. Zabicki: Trud pierwszych dni. *Nowa Kult.* 1951 nr 15. — [Brama Brandenburska]. P. Bystrzycki: Dwie książki J.K. *Życie Lit.* 1952 nr 5 [dot. też: Ludzie prawdziwych dni!]; Z. Woźnicka: Nowy schemat czy stara sztampa? *Nowa Kult.* 1952 nr 7. — [Czarna kawa!]. [J. Kajtoch] Jaka: Opowiadania pozytywne. *Życie Lit.* 1957 nr 44; [H. Wilczkowska] H.W. *Nowe Książ.* 1957 nr 23. — S. Papée. *Teatr Lud.* 1958 nr 1/2 [rec.: Nurt]. — Z. Starowiejska-Morstinowa. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 49 [rec.: Uliczka św. Gertrudy]. — J. Kajtoch: Raptularz prozaika. *Życie Lit.* 1959 nr 13 [rec.: Uliczka św. Gertrudy]. — [Ucieczka od Anny]. W. Cesarski. *Twórczość* 1962 nr 8; J. Kajtoch: Sensacja i socjologia. *Życie Lit.* 1962 nr 31. — W. Maciąg. *Życie Lit.* 1962 nr 46 [rec.: Wojna nie zabija matek]. — [Siedem zielonych zeszytów!]. J.Z. Brudnicki. *Kultura* 1963 nr 9; T. Burek. *Tyg. Kult.* 1963 nr 49 [dot. też: List do Wojtka]. — T. Kudliński: K. i jego „Kanada”. Program Teatru im. A. Mickiewicza (Częstochowa) 1963. — S. Wygodzki: Dziecko w lesie. *Nowe Książ.* 1963 nr 17 [rec.: List do Wojtka]. — K. Dąbrowska: Pamiętnik niestatecznej pani. *Twórczość* 1964 nr 4 [rec.: Siedem zielonych zeszytów]. — W. Maciąg: Realizm z ogr. odp.: Ambicje miejskich dzieci. *Życie Lit.* 1970 nr 13 [rec.: Gdybym była chłopcem]. — K. Kuliczowska: Produkcyniak sercem pisany. *Nowe Książ.* 1971 nr 23 [rec.: A to ci dopiero przygoda!...]. — S. Stanuch: Zadzuski na Krupniczej; J.K. W tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978. — B.S. Kunda: Narracja jako forma terapii. *Życie Lit.* 1981 nr 26 [rec.: Poczmistrz Pana Boga].

E.G.

KURECKA Maria 1920-1989

Podpisywała utwory nazwiskiem: Wirpsza-Kurecka. Pseud.: m.k.; M.K.; Marian Kosowski; mk. Tłumaczka, krytyk literacki, poetka.

Urodzona 20 lipca 1920 w Płocku; córka Aleksandra Kureckiego, właściciela przedsiębiorstwa spedycyjnego, i Janiny z Waśniewskich, nauczycielki; matka Aleksandra Wirpsy, poety i krytyka literackiego (pseud. Leszek Szaruga). Od sierpnia 1920 mieszkała z rodzicami w Gdańsku, gdzie uczęszczała do szkoły powszechnej. Naukę w szkole średniej odbywała początkowo w Gimnazjum ss. Sacré Coeur w Polskiej Wsi pod Poznaniem, a następnie w Gimnazjum ss. Niepokalanek w Szymanowie pod Warszawą, gdzie w 1939 zdała egzamin maturalny. Po wybuchu II wojny światowej, jako obywatelka Wolnego Miasta Gdańska przebywała w roku akademickim 1939/40 w Berlinie i Lipsku, gdzie uzyskała dyplom szkoły lingwistycznej Dr Nagel Schule w zakresie języka angielskiego. Następnie mieszkała w Warszawie, pracując w okresie okupacji niemieckiej jako urzędniczka początkowo w Starostwie Powiatowym Warszawskim, a następnie w dyrekcji Polskiego Mono-

polu Zapalczanego (PMZ). Jednocześnie w 1941 podjęła studia polonistyczne na tajnym Uniwersytecie Warszawskim, które przerwała w 1943 ze względu na zły stan zdrowia. Brała udział w powstaniu warszawskim 1944 jako sanitariuszka w szpitalu PCK. Wyszedszy z Warszawy we wrześniu jako członek eskorty sanitarnej ludności cywilnej opuszczającej miasto, uciekła z obozu przejściowego w Pruszkowie. Następnie pracowała w biurze fabryki zapalek w Błoniu pod Warszawą, a od lutego 1945 jako urzędniczka w dyrekcji PMZ w Krakowie. W czerwcu 1945 wyszła za mąż za poetę Witolda Wirpszę. W 1946 przeniosła się do Warszawy, a w 1947 do Szczecina. Jako tłumaczka debiutowała w 1947 przekładem fragmentu „Dżumy” A. Camusa pt. „Dżuma zmusza do myślenia”, ogłoszonym w tygodniku *Nowiny Literackie* (nr 40/41). W 1949 w Rozgłośni Szczecińskiej Polskiego Radia prowadziła cotygodniowe audycje pt. „Co czytać” oraz cykliczne programy omawiające nowości wydawnicze przekładów z języków obcych zatytułowane „Wśród książek” (pod pseud. Marian Kosowski). W 1950-55 współpracowała stale z *Przeglądem Kulturalnym*, publikując przekłady z literatury niemieckojęzycznej i artykuły literackie. W 1950 została członkiem ZLP. Od 1951 należała do Sekcji Tłumaczy przy Polskim PEN Clubie. W 1953-55 opiekowała się Kołem Młodych przy Oddziale Szczecińskim ZLP. Prowadziła również działalność odczytową z ramienia szczecińskiego Frontu Narodowego oraz Towarzystwa Wiedzy Powszechnej; wykładała w Wieczorowym Studium Marksizmu-Leninizmu. W 1954-55 pracowała na stanowisku kierownika działu literackiego Rozgłośni Szczecińskiej Polskiego Radia. W 1956 ponownie zamieszkała w Warszawie. Rozwijając twórczość przekładową i krytycznoliteracką publikowała m.in. w *Twórczości* (1947-49, 1956, 1967, 1970), *Nowej Kulturze* (1950-63), *Świecie* (1956, 1959-66, 1969), *Argumentach* (1958, 1960, 1962-63), *Zwierciadle* (1958-61, 1965-66, 1968-69), *Polityce* (1962-63, 1968), *Życiu Literackim* (1962-63, 1965). W 1964 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1965 otrzymała, w związku z pracą nad monografią J.Ch. Andersena, stypendium duńskiego Ministerstwa Kultury, które umożliwiło jej podróże do Danii i Szwecji. W 1967 otrzymała nagrodę tłumaczy niemieckiej Akademii für Sprache und Dichtung w Darmstademie. W 1970 wyjechała na stałe za granicę; początkowo mieszkała w Wiedniu, a w 1971 przez parę miesięcy w Lucernie w Szwajcarii. W drugiej połowie 1971 zamieszkała w Berlinie Zachodnim. W 1982 ukończyła z tytułem magistra studia uniwersyteckie w Berlinie Zachodnim w dziedzinie romanistyki i bibliotekoznawstwa. Artykuły i recenzje literackie, utwory literackie oraz przekłady publikowała w czar-

sopismach emigracyjnych: *Tydzień Polski* (Londyn, 1975), *Kultura* (Paryż, 1975-86, z przerwami), *Zeszyty Literackie* (Paryż, 1984), *Archipelag* (Berlin Zachodni, 1984-86) oraz w wydawanym poza cenzurą wrocławskim czasopiśmie *Obecność* (1986). Zmarła 10 stycznia 1989 w Berlinie Zachodnim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzieje Jana Sebastiana Bacha. Kr.: Czyt. 1952, 180 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1955.

2. Jan Christian Andersen. [Monografia]. Wwa: PIW 1965, 293 s.

3. Diabelne tarapaty. [Szkic]. Poznań: WP 1970, 204 s.

Dot. zagadnień przekładu literackiego z języka niem. na przykładzie własnego tłumaczenia „Doktora Faustusa” T. Manna.

4. Czarodziej. Rzecz o Tomaszu Mannie. Powst. 1971. Wyd. z posł. L. Szarugi. Kr.: OL 1993, 381 s.

5. UFO albo mój jedyny garnek. Powst. 1983-1986.

Książka eseistyczno-wspomnieniowa: rkps w posiadaniu syna, L. Szarugi.

6. Trzydzieści wierszy. [Kr.:] OL* 1987, 39 s.

Przekłady i adaptacja

1. J. Lindsay: Ludzie 1848 roku. [Powieść]. [Wwa:] Czyt. 1949, 496 s.

2. W. Pozner: Ostrze włóczni. Powieść. [Wwa:] PIW 1950, 313 s.

3. A. Seghers: Linia. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1950, 60 s.

4. J. Lindsay: Stracone prawo. [Powieść]. Przel.: ..., K. Tarnowska. Wwa: Czyt. 1951, 495 s.

5. F. Wolf, F. Gecht: Rada bogów. [Powieść]. Oprac.: F. Fabian. Posł.: E.J. Osmańczyk. Wwa: MON 1951, 206 s.

6. A. Hild: Ludzie wychodzą z morku. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 401 s.

7. E. Mörike: Podróż Mozarta do Pragi. [Opowieść]. Wwa: PIW 1956, 201 s.

8. W. Raabe: Kronika Wróblego Zaufka. [Powieść]. Wstęp: M. Ranicki. Wwa: PIW 1956, 207 s.

9. Noc mistrza Villona. [Utwór dramatyczny wg opowiadania L.R. Stevensona]. TV 1959.

10. T. Mann: Doktor Faustus. [Powieść]. Przel.: ... i W. Wirpsza. Wwa: Czyt. 1960, 668 s. Wyd. nast. z podtytu. Żywot niemieckiego kompozytora Adriana Leverkühna opowiedziany przez jego przyjaciela: tamże wyd. 2 1962, wyd. 3 ze wstępem M. Wydmucha 1985; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994.

Nagroda ZAIKS-u za przekład w 1961.

11. T. Mann: Jak powstał „Doktor Faustus”. Powieść o powieści, Wwa: Czyt. 1960, 187 s. Wyd. 2 tamże 1962.
12. J.E. Berendt: Wariacje na temat jazzu. Eseje. Przel.: ... i W. Wirpsza. Kr.: PWM 1961, 211 s.
13. Ho Chi Minh: Dziennik więzienny. [Wiersze]. Przel. z franc.: ... i W. Wirpsza. Wstęp ... Wwa: PIW 1962, 77 s. Wyd. 2 Wwa: [b.w.] 1969.
14. E.T.A. Hoffmann: Dzieła wybrane. [T. 5]. Opowieści. Wyboru dokonał W. Kopaliński. Wwa: Czyt. 1962, 487 s.
15. H. Broch: Śmierć Wergilego. [Powieść]. Przel.: ... i W. Wirpsza. Wwa: Czyt. 1963, 697 s. Wyd. nast. z posł. K. Pysiaka. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1993.
16. M. Hess: Pisma filozoficzne 1841-1850. Wyboru dokonali, wstępem i przyp. opatrzyli: A. Cornu, W. Mönke. Przel.: ... i W. Wirpsza. Wwa: KiW 1963, 658 s.
17. T. Mann: Opowiadania. Przel.: ... A. Linke, A. Rybicki, W. Wirpsza. Wwa: PIW 1963, 318 s. Tu w przekł. M.K. Upadła, Szafa; Droga na cmentarz. Gładus Dei; Cudowne dziecko; Z rodu Walsungów.
18. R. Musil: Tonka. W: R. Musil: Trzy kobiety. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1963 s. 93-166.
19. Cud wtórnego kwitnienia sliw. [Powieść chińska]. Przel. z chiń.: F. Kuhn. Przel. z niem. ... Posł. i konsultacja sinologiczna: T. Żbikowski. Wwa: Pax 1964, 276 s.
20. J. Huizinga: Erazm. Wstępem opatrzyła M. Cytowska. Konsultacja nauk.: L. Kołakowski. Wwa: PIW 1964, 321 s.
21. F. Mehring: Historia socjaldemokracji niemieckiej. T. 2. Do pruskiego kryzysu konstytucyjnego. Wwa: KiW 1964, 594 s. T. 1 w tłum. E. Werfel.
22. R. Musil: Marzyciele. Dramat w 3 aktach. *Dialog* 1964 nr 6 s. 42-99. Wyst. Pozn., T. Pol. 1977.
23. H. Scholz: Zarys historii logiki. Przekł. przejrzał T. Czeżowski. Przedm. do pol. wyd.: T. Kotarbiński. Wwa: PWN 1965, 91 s.
24. P.H. Feist: Paul Cézanne. [Szkic monograficzny]. Wwa: Arkady 1966, 84 s.
25. J. Bobrowski: Młyn Lewina. 34 zdania o moim dziadku. [Powieść]. Przel.: ... i W. Wirpsza. Wwa: Czyt. 1967, 294 s.
26. J. Huizinga: Homo ludens. Zabawa jako źródło kultury. Przel.: ... i W. Wirpsza. Wwa: Czyt. 1967, 308 s. Wyd. 2 tamże 1985.
27. W. Wirpsza: Bruchstücken und Todstücke. [Wiersze; przel. z pol.]. Stuttgart: D.E. Walther 1967, [14] k.
28. W. Wirpsza: Orangen im Stacheldraht. [Wiersze; przel. z pol.]. [Posł. autora]. München: C. Hanser Verlag 1967, 166 s. Wyd. nast. Berlin: Oberbaum 1987. Tytuł oryginału pol.: Pomarańcze na drutach.
29. M. Alpatow: Historia sztuki. Wwa: Arkady. Cz. 1 [właśc. cz. 1 i 2]. Starożytność i średniowiecze. Przel. z niem.: ... i W. Wirpsza. 1968, 317 s. Wyd. 2 tamże 1976. [Cz. 3]. Renesans i barok. Przel. ... 1977, 257 s. [Cz. 4]. Sztuka XVIII i XIX w. Przel. ... 1978, 173 s. Wyd. łączne t. 1-4 tamże: wyd. 3 [!] 1981, wyd. 4 1982, wyd. 5 1983, wyd. 6 1984, wyd. 7 t. 1 1989, t. 2-4 1991.
30. H. Hesse: Demian. Dzieje młodości Emila Sinclaira. [Powieść]. Pozn.: WP 1968, 180 s. Wyd. 2 Wwa: Wydawn. Głodnych Duchów 1990.
31. M. Lobe: Babcia na jabłoni. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 156 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1981.
32. R. Schneider: Proces w Norymberdze. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 8 s. 36-84. Wyst. Częstochowa, T. Dram. im. A. Mickiewicza 1980.
33. A. Schnitzler: Anatol. [Utwór dramatyczny]. Wyst. TV 1968; Łódź, T. im. S. Jaracza 1984.
34. K. Eigl: Bimbo niezdar. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1969, [16] k.
35. B. Pludra: Wakacje z przeszkodami. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1969, 86 s.
36. H. Poświatowska: Pięć pieśni. [Przel. na jęz. niem.] ... Partytura. Muz.: T. Baird. Kr.: PWM, London; J & W. Chester Ltd. 1969, 68 s. Tekst w jęz. pol. i niem.
37. M. Lobe: Mały słonik Kuba. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 46 s.
38. M. Lobe: Taps. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 50 s. Wyd. 2 tamże 1975.
39. H. Rohde: Orestes i wieloryb. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 230 s.
40. F. Feld: O kotku, który zgubił swój cień. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1971, 54 s.
41. H. Hesse: Gra szklanych paciorków. Próba opisu życia magistra ludzi Józefa Knechta wraz z jego spuścizną pisarską. [Powieść]. Pozn.: WP 1971, 566 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Pozn.: Jednorożec 1992; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994.
42. M. Lobe: Mirek i Morka. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1971, 38 s.
43. V. Tornius: Wolfgang Amadé. Powieść o Mozarcie. Przel.: ... i W. Wirpsza. Kr.: PWM 1971, 396 s. Wyd. 2 tamże 1986.

44. W. Wirpsza: Pole, wer bist du? [Przeł.:] ... i W. Wirpsza. Lucern: C.J. Bücher 1971, 269 s. Wyd. nast. tamże 1983.

45. O.H. Heeresma: Dzień na plaży; Ryba. [Mikropowieści]. Wwa: PIW 1972, 152 s.

46. R. Musil: Wincenty i przyjaciółka znakomych mężów. [Utwór dramatyczny]. Oprac. tekstu: E. Naganowski. Wyst. Pozn., T. Pol. 1972. TV 1977.

47. A. Schweitzer: Jan Sebastian Bach. [Monografia]. Przeł.: ... i W. Wirpsza. Przedm.: Ch.-M. Widor. Pośl.: B. Pocięj. Kr.: PWM 1972, 856 s.

48. V. Ferra-Mikura: Mój przyjaciel Tulli. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1973, 93 s.

49. B. Grun: Dzieje operetki. Kr.: PWM 1974, 510 s.

50. S. Lem: Transfer. [Przeł. z pol. ...]. Düsseldorf: M. von Schröder 1974, 263 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] Frankfurt am Main: Suhrkamp 1977; wyd. 4. Düsseldorf: Suhrkamp 1978; wyd. 2 [!] Düsseldorf: Claassen 1981; Berlin, Darmstadt, Wien: Buchgemeinschaft Donauland 1983; wyd. 2 [!] München: Deutscher Taschenbuch-Verlag 1984, tamże: 1984, wyd. 3 1986, wyd. 4 1987, wyd. 5 1989, wyd. 6 1991.

Wyd. łącznie z: S. Lem: Die Astronauten. [Przeł.] R. Pabel. [Zürich:] Neue Schweitzer Bibliothek 1976, 512 s. Wyd. nast: Stuttgart, Hamburg, München: Deutscher Bücherbund 1977.

Wyd. inne pt.: Rückkehr von den Sternen. Frankfurt am Main: Inselverlag 1984, 253 s.

Tytuł oryginału pol.: Powrót z gwiazd.

51. B. Brecht: Wartość mosiądzu. Wybór, układ i noty: W. Hecht. Przeł. zespołowy. Wiersze i „Teksty do ćwiczeń dla aktorów” tłum. ... Wwa: WAiF 1975, 258 s.

52. K. Brandys: Ruhige Jahre unter der Besatzung. [Przeł. z pol. ...]. Berlin: Literarisches Colloquium, Berliner Künstlerprogramm der DAAD 1979, 66 s.

Tytuł oryginału pol.: Spokojne lata pod zaborem.

53. K. Fiałkowski: Homo divinus. Science-fiction Roman. [Przeł. z pol. ...]. München: Heyne 1980, 127 s.

Tytuł oryginału pol.: Homo divinus.

54. Karol Wojtyła Johannes Paul II: Primat des Geistes. Philosophische Schriften. [Oprac.] J. Stroynowski. [Przeł.:] ..., A. Danka Spranger, E. Wiener. Stuttgart-Degerloch: Seewald 1980, 327 s.

55. A. Schnitzler: Korowód. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1986.

Prace redakcyjne

1. My z nad [!] Odry. Wiersze, opowiadania, reportaże. Kolegium red.: J. Baran, ..., W. Wirpsza. Szczec.: Woj. Kom. Frontu Jedności Narodu 1954, 147 s.

2. E. Fischer: O potrzebie sztuki. Przeł. M. Ogórek. Do druku przygot. ... Wwa: PWN 1961, 278 s.

3. Z poezji Wietnamu. [Wybór i przekł. z franc. i wietn.] Thanh-Le, ..., W. Wirpsza. Wwa: PIW 1962, 115 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1973. — Wywiad: Berlin — miejsce do pisania. Rozmowa z M.K. [Rozm.] E.M. Śląska, G. Ziętkiewicz. *Pogład*, Berlin Zach 1986 nr 5/6.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (R. Loth). — B. Twardochleb: M.K. W: Pionierskie lata kultury szczecińskiej. Szczec: 1986.

[Jan Christian Andersen:] J. Gembricki: Portret Andersena. *Kultura* 1965 nr 24; K. Grzybowski: Portret Andersena — inaczej. *Życie Lit.* 1965 nr 42; M. Sprusiński: Wielki Czas Baśni Andersena. *Nowe Książ.* 1964 nr 16. — [Diabelne tarapaty:] S. Barańczak: Jak powstał polski „Doktor Faustus”. *Odra* 1971 nr 3; J. Frühling: Książka diabelnie tarapatyczna. *Nowe Książ.* 1971 nr 17; H. Orłowski: Kłopoty z przekładem. *Nurt* 1971 nr 8; W. Szymborska. *Życie Lit.* 1971 nr 6; J. Świech: Przekład jako gra. *Teksty* 1972 nr 3. — A. Szulczyński: M.K. *Kultura*, Paryż 1989 nr 3. — [Czarodziej:] J. Łukasz: Idea srodka. *Twórczość* 1994 nr 11; I. Świątawska. *Zbliżenia Pol-Niem.* 1994 nr 3.

B.D.

KUREK Jalu 1904-1983

Imię metrykalne: Franciszek.

Pseud. Franciszek Ruczaj; j.k.; (j.k.); J.K.; (J.S.); (j.sk.); (J.Sk.); jal.; (jal.); Jal.; Jan Skowron; (jk); jotka; (m); (maD); mafarka; (mafarka).

Powieściopisarz, poeta, tłumacz, publicysta.

Urodzony 27 lutego 1904 w Krakowie; syn Piotra Kurka, woźnego uniwersyteckiego, i Rozalii Panek, chłopki ze wsi Naprawa pod Rabką. Do szkół uczęszczał w Krakowie. W 1922 ukończył Gimnazjum im. B. Nowodworskiego w Krakowie, po czym studiował polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz w Neapolu we Włoszech, gdzie w 1924-25 przebywał na stypendium. W 1923-31 pracował w *Głosie Narodu* jako dziennikarz i autor m.in. recenzji literackich i artykułów o filmie; w piśmie tym ogłosił w 1923 pierwszy wiersz pt. „Przechodnie” (nr 155). Od tegoż roku współpracował też z miesięcznikiem *Zwrotnica*, publikując przekłady z języka włoskiego; z czasopiśmie tym współpracował następnie do 1931 jako członek redakcji, prowadzący stały dział recenzji filmowych i teatralnych. Od 1926 ogłaszał liczne felietony w *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (w jego dodatku pt. *Kurier Filmowy* — artykuły teoretyczne o filmie); w 1931-39 należał do redakcji pisma. Jednocześnie w 1931-33 redagował czasopismo awangardy poetyckiej *Linia*. W 1935

otrzymał Nagrodę Młodych PAL za powieść „Grypa szaleje w Naprawie”. W 1935-39 publikował w *Wiadomościach Literackich*. Współpracował z Rozgłośnia Krakowską Polskiego Radia. Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Lwowa i tu przebywał w czasie okupacji radzieckiej. Był członkiem Związku Pisarzy Radzieckich Ukrainy. Po zajęciu Lwowa przez Niemców w 1941 ukrywał się na Podkarpaciu. Po zakończeniu wojny powrócił do Krakowa i do 1947 pracował w redakcji agencji Polpress (później Polskiej Agencji Prasowej). Kontynuował twórczość literacką, m.in. współpracując z czasopismami *Dziennik Polski* (od 1947), *Od A do Z* (1951-56), *Życie Literackie* (od 1953), *Gazeta Krakowska* (1957-76), *Więści* (od 1959), *Tygodnik Kulturalny* (od 1963) i in. Przez wiele lat był członkiem MRN m. Krakowa. W 1960 otrzymał nagrodę literacką MRN m. Krakowa. W 1983 został członkiem Narodowej Rady Kultury. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1955) i Krzyżem Komandorskim (1965) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł nagle 10 listopada 1983 w Naprawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gołębie Winiacji Claudel. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1924.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

2. Pan z elektrowni. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1924. Wyst. w wersji zmien. pt. Anno Santo. Kr., T. Cricot 1934. Druk pt. Dante przynosi śmierć. *Nasz Wyraz* 1934 nr 9.

Inf.: E. Guderian-Czaplińska. Dramat filologiczny: Dante przynosi śmierć. W: Dwór mający w sobie osoby i mózgi rozmaite. Pozn. 1991 s. 219.

3. Upały. [Wiersze]. Wwa: Nakł. Almanachu Nowej Sztuki 1925, 27 s.

4. Kim był Andrzej Panik? Andrzej Panik zamordował Amundsen. Powieść autobiograficzno-sensacyjna. Kr.: *Zurotnica* 1926, 46 s. Wyd. 2 pt. Andrzej Panik morderca Amundsen. Powieść autobiograficzno-sensacyjna. Kr.: Druk. Związkowca 1931.

5. SOS. (Zbaw nasze dusze!). Powieść. Kr.: *Zurotnica* 1927, 128 s.

6. Manifest poetycki. [Ulotka]. Kr. 1929.

7. Śpiewy o Rzeczypospolitej. Poezje. Wwa: Dom Książki Pol. 1930, 31 s. Wyd. nast. poszerz. pt. [Drugiej] II śpiewy o Rzeczypospolitej. Kr.: *Po-uścągliwość i Pr.* 1932, 45 s.

8. Mount Everest 1924. [Powieść]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1933, 92 s.

Nagroda w przedolimpijskim konkursie Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

9. Usta na pomoc. [Poemat]. Wwa: F. Hoesick 1933, 35 s.

10. Grypa szaleje w Naprawie. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 273 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1935, wyd. 4 1935; wyd. 6 [!] Wwa: Wiedza 1947; wyd. 7 Kr.: WL 1954, tamże wyd. 8 1959, wyd. 9 1967, wyd. 10 1973, wyd. 11 1987.

Nagroda Młodych PAL w 1935.

Przekł.: czes.: Chřipka řádi v Napravě. [Przeł.] J. Bečka. Praha 1936, — holend.: Griep woedt in Naprawa. [Przeł.] H. Katzee. 's-Gravenhage 1937, — litew.: Gripas siaučia Napravoje. [Przeł.] E. Neveravičius. Kaunas 1938, — niem.: Die Grippe wüet in Naprawa. [Przeł.] H. Koitz. Breslau 1936 [właśc. 1935], — ros.: Gripp swirepstvuetv Naprave. [Przeł.] I. Bekker. Leningrad 1935, — słowac.: Epidémia. [Przeł.] J. Sedláč. Bratislava 1975.

11. Mohigangas. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1934 [właśc. 1933], 34 s.

12. Sprawiedliwość niedowidzi. (Faszyści Japonii). [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1935.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

13. Woda wyżej. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff [1935], 339 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: Przełom [1947]; wyd. z post. R. Matuszewskiego Wwa: Iskry 1954; wyd. 3 popraw. Kr.: WL 1976, wyd. 4 tamże [1988]. (Pisma wybrane).

14. Drzewo boleści. Płacz po zmarłych rodzicach. [Wiersze]. Kr.: Druk. Patria 1938, 27 s.

15. Etna. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1938, 7 s. *Arkusze Poetycki* 8.

16. Myślom ciasno. [Felietony]. Kr.: Gebethner i Wolff 1938, 138 s.

17. Młodości śpiewaj! [Powieść]. Wwa: Rój 1939, 404 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: Przełom 1947; wyd. 3 Wwa: Iskry 1954, wyd. [4] tamże 1958; wyd. 4 [!] Kr.: WL 1980.

18. Zamurowana rzeka. [Reportaż]. Lw.: PWKS [1939], 157 s.

19. Poprawki do Homera. Komedia. Powst. 1939.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

20. Janosik. Powieść. Kr.: S. Kamiński.

T. 1. Sława Głuchaczkom. 1945, 523 s.

T. 2. Śpiew świętej głowy. 1946, 684 s.

T. 3. Wpieklostąpienie. 1948, 336 s.

Wyd. nast. łączne t. 1-3 Wwa: Pax 1959; wyd. 3 Wwa: MON 1973; Kr.: WL 1985, (Pisma wybrane).

21. Zraniony ptak. Wiersze wybrane. Kr.: Przełom 1947, 109 s.

Wiersze z tomów poz. 3, 7, 9, 11, 14 oraz inne.

22. Płomień nad Wisłą. [Wiersze]. Wwa: LSW 1950, 92 s.

23. Ocean Nie-Spokojny. Powieść. Wwa: LSW 1951, 598 s.

24. Góralu, czy ci nie żal? [Reportaż]. Kr.: WL 1953, 156 s.
25. Nad Czorsztynem się błyska. O Kostce Napoleńskim opowieść prawdziwa. Wwa: PIW 1953, 195 s.
26. Węzeł Garmo. Opowieść alpinistyczna. *Gaz. Krak.* 1952 nr 112-132. Wyd. osob. Kr.: WL 1953, 100 s.
27. Dzień dobry, Toporna. [Powieść]. Wwa: Iskry 1954, 223 s. Wyd. 2 tamże 1955.
28. Księga Tatr. [Opowieść]. Wwa: Iskry 1955, 520 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1957, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969, wyd. 5 1972, wyd. 6 1978; wyd. 7 Kr.: WL 1982. (Pisma wybrane). Por. poz. 56.
29. Wiersze wybrane. Kr.: WL 1956, 145 s.
Wiersze z tomów poz. 3, 7, 9, 11, 14, 21, 22 oraz inne.
30. Belfagor czyli 11 szufladek. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1957, 176 s.
Zawartość: Szufladka pierwsza: O Królu Gregoriusie; Opowieść rozstrzelanego żołnierza. — Szufladka druga: O krokodylu w Wiśle; Defilada, ułan i Aurora. — Szufladka trzecia: O płaczącym Cyganie; Człowiek zamienia się w świnię. — Szufladka czwarta: O Mańce z Jaśminowej ulicy; Śmierć w słuchawkach; Czego szuka Tomek w lesie; Zaczarowany flet. — Szufladka piąta: O Stefku, co spadł z rusztowania. — Szufladka szósta: O Żydzie wiecznym tułaczem. — Szufladka siódma: O szalonym reżyserze i Karli. — Szufladka ósma: O zamrożonym poecie. — Szufladka dziewiąta: O obłąkanym pustelniku; Pomyłki sprawiedliwości. — Szufladka dziesiąta: O aktorce zbierającej grzyby; Magazynier z kulą w głowie. — Szufladka jedenasta: O Ramieniu Sprawiedliwych; Szlak się ożywia; Widowisko; Obudzenie; Powrót.
31. Strumień goryczy. Wiersze z lat 1954-55. Wwa: Czyt. 1957, 133 s.
32. Gwiazda spada. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 260 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1974, wyd. 4 1981.
33. Pepe kanarek. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 331 s.
34. Zabijcie Barabasza. [Powieść]. Wwa: Pax 1961, 191 s.
35. Kantata profesora Wróbla. [Powieść]. Kr.: WL 1962, 224 s. Wyd. 2 tamże 1967.
Adapt. radiowa: Radio 1966, — tv: TV 1964.
36. Mój Kraków. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1963, 299 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 uzup. i popraw. 1970, wyd. 4 poszerz. 1978.
37. Eksplodują ogrody. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 69 s.
38. Uwważaj, żmija! [Powieść]. Kr.: WL 1965, 206 s. Wyd. 2 tamże 1972.
39. Posągi z wiatru. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1966, 210 s.
Wiersze z tomów poz. 3, 7, 9, 13, 21, 22, 29, 31, 37
40. Rzecz niepodległa. [Wiersze]. Kr.: WL 1966, 101 s.
41. Ofelia. [Wiersze]. Lubl.: WLubel. 1968, 48 s.
42. Pod przełęczą. Powieść. Kr.: WL 1968, 328 s.
43. Syn Róży. Wiersze o matce. Lubl.: WLubel. 1970, 45 s.
44. Świnia skała. Mitologia Tatr. [Powieść]. Wwa: LSW 1970, 265 s.
45. Wysoka Gierlachowska. [Poemat]. [Wwa:] LSW 1970, 44 s.
46. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. [Wwa:] LSW 1971, 145 s.
47. Bestia. [Powieść]. Kr.: WL 1973, 169 s.
48. Śmierć krajobrazu. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 55 s.
49. Pocztówki. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 144 s.
50. Ludowa lutnia. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1975, 97 s.
Cykle: Śpiew o ojczyźnie; W Naprawie; Świadczą się gwiazdami; Tego bym pragnął.
51. Planeta. Aforyzmy, paradoksy, sentencje, epigramaty. Kr.: WL 1975, 165 s.
52. Zmierzch natchnienia? Szkice o poezji. Kr.: WL 1976, 208 s.
Zawartość: Próba ujęcia. [Wstęp]. — Zmierzch natchnienia; Skąd wolno startować [dot. pojęcia „awangarda”]; Patrzymy potem na palce; Fachowcy – poszukiwani; Elementy: linia prosta; Wiązanie i konstrukcja; Metaforyzacja i zbrodnie przymiotnika; Rytm i zdanie; Diagram wyobraźniowy; Orbita zaangażowania; Język – odzienie oraz szantaze wyobraźni; „Trzy M” nieaktualne [dot. futuryzmu]; Co oznacza „poezja stosowana”; W dorzeczu tradycji; Nie przeklinać grafomanów; Niezrozumiałość (albo; rady dziadka dla wnuków); Miej serce i patrzaj w serce; Żółw i błyskawica; Poezja, która pomaga żyć; Poezja a ból głowy; O umiar w proporcjach; Ten, który otworzył drzwi [F.T. Marinetti]; Niezwywy – tym bardziej żywy [P. Neruda]; Treść gorejąca [dot. J. Tuwima]; Śmierć otwarła mu usta [dot. T. Peiperla]; „Serce mnie zabije” [dot. J. Przybosiąka].
53. Jak karmić motyle. [Feliety]. Kr.: WL 1977, 306 s.
Wybór z l. 1945-1975.
54. Wiersze awangardowe. Retrospektywa. Wybór i słowo wstępne: S. Jaworski. Kr.: WL 1977, 158 s.
Wiersze z tomów poz. 3, 7, 9, 14, 15, fragm. poematu „Mokigangas” oraz: Wiersze rozproszone.
55. Godzina X. Rzecz o umieraniu. [Esej]. Wwa: LSW 1978, 58 s.
56. Księga Tatr wtóra. [Opowieść]. Kr.: WL 1978, 471 s. Wyd. 2 tamże 1982. (Pisma wybrane). Por. poz. 28.
57. Poezje. Kr.: WL 1980, 598 s. (Pisma wybrane).
Zawiera wiersze wybrane z tomów poz. 3, 7, 9, 11, 14, 15, 21, 23, 31, 37, 40, 43, 45, 48 oraz: Wiersze najnowsze.

58. Proza nagła. [Miniatury literackie i felietony]. Wwa: Iskry 1981, 171 s.

59. Pisna wybrane. Kr.: WL 1982-1985.

Zawartość: poz. 14, 20, 28, 56.

60. Ragazza. (Monodram). Powst. przed 1983.

Przekł. czes.: Ragazza. [Przel.] J. Pišta. *Světová Literatura*, Praga 1984 nr 3 s. 61-74.

61. Boże mojego serca. [Wiersze]. Kr.: WL 1983, 82 s.

62. Najkamienniejsze. Wiersze tatrzańskie. Wwa: Czyt. 1984, 90 s.

63. Pochodnia. [Wiersze]. Wwa: LSW 1984, 105 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 43, 54.

64. Taty. [Album]. [Teksty] ... Zdjęcia: H. Hermanowicz. Kr.: KAW 1988, [298] s., fot.

Przekłady

1. F. Petrarca: Sonety do Laury. Wybór. Przel. ... Wstęp: M. Brahmner. Wwa: PIW 1955, 125 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1963; Wwa: LSW 1969; wyd. 3 wybór wstęp i przedm. ... J. Adamski: Do czytelnika. Kr.: WL 1975; Wwa: WAiF 1983, tamże 1986.

2. F. Petrarca: Poezje wybrane. Wybrał, przel., wstępem i notą biogr. opatrzył ... [Wwa:] LSW 1969, 131 s.

3. chora fontanna. Wiersze futurystów włoskich. Przekł. i esej wstępny ... Posł.: H. Młynarska. Kr.: WL 1977, 87 s.

4. F. Petrarca: Wybór pism. Wybór, wstęp i komentarz: K. Morawski. Przel. z fac.: F. Faleński, ..., K. Morawski. Wr., Kr.: Ossol. 1982 [właśc.] 1983, CXII, 366 s. BN II, 206.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1963, 1965. — Wywiady: Wyprawy w głąb człowieka. [Rozm.] M. Białecka. *Kierunki* 1968 nr 4. — Mój stosunek do teatru. [Rozm.] B. Kazimierzczak. *Teatr* 1973 nr 6. — Jalu Kurek. [Rozm.] W. Przekcsek. *Zwrot* 1979 nr 356. — Zawsze służyłem człowiekowi. [Rozm.] J. Piesszczachowicz. *Kraków* 1984 nr 1 [ostatni wywiad przed śmiercią J.K.].

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — RL 1983 (A. Biernacki). — LP (W. Maciąg).

[Śpiewy o Rzeczypospolitej:] W. Sebyta: Inflacja poezji. *Kwadruga* 1930 nr 5; K.W. Zawodziński: Nowi poeci Ojczyzny. *Prz. Współcz.* 1932 t. 40, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964; M. Czuchnowski: W głąb awangardy. *Naprzód* 1933 nr 176, 177. — [Mount Everest 1924:] S. Flukowski. *Droga* 1933 nr 10; K.W. Zawodziński: Powieści sportowe. *Prz. Współcz.* 1933 t. 47. — [Grypa szaleje w Naprawie:] E. Breiter: Powieść o nędzy wsi podhalańskiej. *Wład. Lit.* 1935 nr 4; W. Kubacki: Powieść J.K. *Gaz. Pol.* 1935 nr 86, przedr. pt. Grypa szaleje w Naprawie. W tegoż: *Lata terminowania*. Kr. 1963. — S. Pietak. *Mies. Lit. i Szt.* 1935 nr 7; W. Skuza: Nagrodzony paszkwił na wieś. *Prosto z Mostu* 1935 nr 7, polem.: K. Irzykowski: W obronie laureata. *Tamże* nr 8; K. Wyka. *Droga* 1935 nr 6, przedr. w tegoż: *Stara szuflada*. Kr. 1967. — [Woda wyżej:] E. Breiter: Powieść

o powodzi. *Wład. Lit.* 1936 nr 7; I. Kleszczyński: Wojsko niżej — woda wyżej. *Bunt Młód.* 1936 nr 1; S. Rogoż. *Skamander* 1936 nr 67; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1936 t. 209. — [Grypa szaleje w Naprawie:] J. Spytkowski: Glorifikacja nędzy. *Marcholt* 1937 nr 3; K.W. Zawodziński: Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich. 14: Powieści-reportaże. *Prz. Współcz.* 1937 t. 60. — [Młodości śpiewaj:] K. Czachowski: Współczesna powieść i dziecięcia wieku. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 26; H. Vogler: Schemat i treść. *Nowy Dz.* 1939 nr 199. — [Janosik:] A. Gołubiew: Próba epopei. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 23; J. Pregerówna. *Twórczość* 1946 nr 9; J.A. Szczepański: Niebezpieczne związki. *Odrodzenie* 1946 nr 9. — S. Czernik: Poezja etnograficzna. *Twórczość* 1948 nr 3. — [F. Petrarca: Sonety do Laury. Przel. ...] M. Brahmner. *Rocz. Lit.* 1955; P. Grzegorzczak: Petrarka dla ubogich. *Twórczość* 1956 nr 3. — E. Pawłowski: Gwara góralska w literaturze pięknej. *Jez. Pol.* 1956 nr 1. — J. Sławiński: Liryka J.K. *Twórczość* 1956 nr 9 [rec.: Wiersze wybrał. — J.A. Szczepański: Księga bez Tatr. *Nowa Kult.* 1956 nr 18 [rec.: Księga Tatr]. — [Belfagor czyli 11 szufladek:] A. Klonowski: Dziwna książka. *Współczesność* 1957 nr 10; [W. Maciąg] A. Urb.: Belfagor czyli mur intelektualisty. *Życie Lit.* 1957 nr 38. — J. Brzekowski: Awangarda — szkic historyczno-teoretyczny. *Prz. Hum.* 1958 nr 1, przedr. w tegoż: *Wyobraźnia wyzwolona*. Kr. 1966. — S. Durski. *Twórczość* 1959 nr 6 [rec.: Gwiazda spada]. — Z. Kozarynowa: J.K. przez ćwierć wieku. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 39. — T. Lisicka: W kręgu kobiecego świata. *Życie Lit.* 1959 nr 24 [rec.: Gwiazda spada]. — [Pepe kanarek:] Z. Kozarynowa: Niepokój J.K. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 10; S. Stanuch: Beletrystyka w cieniu Wewzuiwsza. *Życie Lit.* 1962 nr 9. — Z. Kozarynowa: Poeta Krakowa. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 38 [rec.: Mój Kraków]. — [Kantata profesora Wróbla:] Z. Kozarynowa. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 23; W. Maciąg. *Życie Lit.* 1963 nr 11. — W. Natanson: Konfrontacja. *Twórczość* 1963 nr 10 [rec.: Mój Kraków]. — [Kantata:] W. Sadowski. *Nowe Książ.* 1963 nr 5; Z. Starowieyska-Morstinowa: Z notatnika recenzenta. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 19. — H. Zaworska: ... ach, jak płyną lata! ... *Nowe Książ.* 1963 nr 17 [rec.: Mój Kraków]. — J. Kucharczyk: Pierwiastki filmowe w twórczości literackiej T. Peipera i J.K. *Kwart. Film.* 1965 nr 1. — [Eksplodują ogrodzi:] J. Lau. *Życie Lit.* 1965 nr 17; W. Natanson: Próba samookreślenia. *Twórczość* 1965 nr 8. — J. Sławiński: Koncepcja języka poetyckiego awangardy krakowskiej. Wr. 1965, passim. — [Uważaj, zmiłaj:] O. Jędrzejczyk: Między banałem i tragedią. *Życie Lit.* 1966 nr 9; W. Natanson: Okazja do postawienia pytań. *Twórczość* 1966 nr 11; J. Kolbuszewski. *Taternik* 1967 nr 1. — W.P. Szymański: Spadkobiercy Peipera (o „Linii”). W tegoż: *Od metafory do heroizmu*. Kr. 1967. — J. Witan: „Poddany torturze wizji niespełnionej”. *Ostnowa* 1967, wiosna [dot.: Posągi z wiatru; Rzecz niepodległa]. — [Ofelia:] W. Natanson: Mitosne wiersze J.K. *Twórczość* 1968 nr 7; B. Żurakowski: Imię miłości. *Poezja* 1968 nr 12 — [Pod przełęczą:] Z. Jarosiński: Wieś Naprawa po trzydziestu pięciu latach. *Mies. Lit.* 1969 nr 10; W. B. Zadura: Orawa, Orawa ... *Twórczość* 1969 nr 5. — W. Grąbowski: „Muzka skalna” albo romantyk taternikiem. *Poezja* 1971 nr 2 [rec.: Wysoka Gierlachowska]. — S. Jaworski: Pisarz społecznej pasji — J.K.W. Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — J. Niemczuk: Pegaz okiełznany. *Nowe Książ.* 1972 nr 16 [rec.: Poezje wybrane]. — J. Kryszak: Powtórna śmierć krajobrazu. (O nowych wierszach J.K.). *Poezja* 1973 nr 12. — [Bestia:] W. Maciąg: A może poeta? *Nowe Książ.* 1973 nr 12; J. Wegner: Katharsis. *Kultura* 1973 nr 20. — J. Piesszczachowicz: Poezja upartej wiary. *Życie Lit.* 1974 nr 26. — S. Stabro: Od awangardy do ody. (O liryce J.K.). *Mag. Kult.* 1975 nr 1. — S. Sterna-Wachowiak: Liryzm Kurka. *Poezja* 1975 nr 5 [rec.: Początki]. — J. Gondowicz: Radosna twórczość kipi wszędzie. *Nowe Książ.* 1978 nr 9 [rec.: Wiersze awangardowe]. — M. Ławrynowicz: Osobno. *Literatura* 1978 nr 26. — [Księga Tatr wtóra:] J. Gondowicz: Druga generacja stworzenia. *Tyg. Kult.* 1979 nr 12; J. Kolbuszewski. *Taternik* 1979 nr 2. — E. Cichła-Czarniawska: W drodze do wierchu. O twórczości Jalu Kurka. Wwa: LSW 1979 [właśc.

1980], 325 s. — J.A. Szczepański: Tatrzańskie nieporozumienia J.K. Wierchy 1979 [dot. książek o tematyce górskiej]. — Z. Andres: Między liryzmem a faktografią. (O prozie J.K. do r. 1934). *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN Oddz. w Krak.* 1980 t. 18. — [Poezje:] S. Jaworski: Podróże i powroty. *Pismo* 1981 nr 4; J. Majda: Górską liryka i mitologia J.K. W tegoż: Tatrzańskim szlakiem literatury. Kr. 1982. — W. Tomasiak: W przedpokojach literatury nowej. (Historycznoliteracki kontekst powieści J.K. „Andrzej Panik”). *Ruch Lit.* 1982 nr 3/4. — B. Carpenter: J.K. W tegoż: The poetic avangarde in Poland, 1918-1939. Seattle, London 1983. — I. Skwarek: Dlaczego autobiografizm? (Autobiograficzne strategie w powieściach J.K. oraz J. Kadena-Bandrowskiego). *Pr. Nauk. UŚL* 1983 nr 612, przedr. w: W kręgu dwudziestowiecznego realizmu. Kat. 1983. — J. Bocheńska: J.K. czyli wspomnienie awangardy. *Kino* 1984 nr 9 [o pasjach film. J.K.]. — K. Gąsiorek: Składnia jako współczynnik stylu w powieściach J.K. Grypa szaleje w Naprawie”. *Jez. Pol.* 1984 nr 1/2. — S. Jaworski: Poezja futurystów. W tegoż: Odnajdywanie świata. Kr. 1984 [dot. chora fontanna]. — W. Natanson: Wspomnienie o J.K. *Twórczość* 1984 nr 2. — M. Piechal: Ostatnie większe J.K. *Nowe Książki* 1984 nr 8 [rec.: Boże mojego serca; Najkamienniej]. — E. Cichla-Czarnawska: „Heretyk awangardy” — Jalu Kurek. Lubl.: W Lubel. 1987, 237 s. — J. Dużyk: Futurystyczne Capri J.K. *Życie Lit.* 1989 nr 23 [dot. kontaktów J.K. z F.T. Marinetti]. — E. Gudertan-Czaplińska: Dramat filologiczny: Dante przynosi śmierć. W: Dwór mający w sobie osoby i mózgi rozmaite. Pozn. 1991.

E.G.

KURIATA Czesław ur. 1938

Pseud.: (ck) (czk), Marceli Lucki.
Poeta, prozaik.

Urodzony 29 kwietnia 1938 we wsi Marcelówka (pow. Kostopol, na Wołyniu) w rodzinie chłopskiej; syn Piotra Kuriaty i Stefanii z domu Kuriaty. Po II wojnie światowej zamieszkał w 1945 wraz z rodzicami we wsi Kurowo w Koszalińskim. Do szkół uczęszczał w Bobolicach (pod Koszalinem), w Koszalinie i Białogardzie, gdzie w 1955 zdał maturę. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; w 1960 uzyskał magisterium. Debiutował w 1956 wierszem pt. „Człowiek i ludzie”, ogłoszonym w tygodniku *Ziemia i Morze* (nr 9). Wiersze, prozę, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Pomorzu* (1956, 1958-65, 1967-69), *Współczesności* (1956, 1961-70, z przerwami), *Tygodniku Zachodnim* (1957-60), *Zarzewiu* (1957-62, 1968-69), *Odrze* (1958-64), *Zielonym Sztandarze* (1959, 1961-65). W 1960 został członkiem PZPR. W tymże roku zamieszkał w Koszalinie, gdzie podjął pracę w rozgłośni Polskiego Radia, początkowo w jej Redakcji Artystycznej, a od 1965 na stanowisku kierownika Redakcji Literackiej. W 1961 otrzymał Nagrodę Artystyczną I stopnia m. Koszalina. Od 1962 był członkiem ZLP; w 1965 został prezesem Oddziału Koszalińskiego Związku. Od 1964 wchodził w skład komisji kultury Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Koszalinie. W 1966 otrzymał doroczną nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową. Kontynuował

twórczość literacką na łamach czasopism *Nadodrza* (1960-69, z przerwami), *Życie Literackie* (1960-83), *Litery* (1962-70, z przerwami), *Tygodnik Kulturalny* (1962-85), *Fakty i Myśli* (1968-70), *Plomyczek* (1971-84), *Głos Pomorza* (1975-85, z przerwami; tu m.in. aforyzmy, fraszki, felietony oraz przekłady z literatury rosyjskiej). W 1969-74 należał do kolegium redakcyjnego miesięcznika *Pobrzeże*. Był wielokrotnie nagradzany na konkursach literackich, m.in. na konkursach organizowanych przez WRN w Koszalinie, w ramach III i V Opolskiej Wiosny Poetyckiej (1964, 1968) oraz II i III Łódzkiej Wiosny Poetów (1960, 1961). W 1972 otrzymał nagrodę *Pobrzeża*. W 1976 został redaktorem *Magazynu Literackiego*, comiesięcznej wkładki do dziennika *Głos Pomorza*, a w 1977 redaktorem *Arkuszy Poetyckich Młodych*, dodawanych do kwartalnika regionalnego *Profile Kultury*. W 1982 otrzymał nagrodę Przewodniczącego do Spraw Radia i Telewizji za twórczość oraz działalność radiową i telewizyjną. W 1983-85 wchodził w skład zespołu redakcyjnego tygodnika *Morze i Ziemia*. Był członkiem prezydium Koszalińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. W 1986 został członkiem zarządu Oddziału Koszalińskiego nowego ZLP. Odnznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1970), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1972), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983). Mieszka w Koszalinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niebo zrównane z ziemią. [Wiersze]. Słowo wstępne: J. Przyboś. Wwa: LSW 1961, 82 s.

I nagroda za najciekawszy debiut na V Festiwalu Młodej Poezji w Poznaniu w 1961.

2. Dziewczyna pod kwiatami. Opowiadania. Wwa: LSW 1962, 128 s.

Zawartość: Jakub po wojnie; Niewidomy; Jaki wntien być symbol; Śmierć 31 grudnia; Balu maskowego nie było; Gdy on nie znaczy oni; Tylko nagana; Harmonia; Pieć groszy; Podróż z Alicją; Moja dziewczyna jest kulawa; Pierwsza posada; Jasne okno naprzeciwko; Dziewczyna pod kwiatami; Cienie kapitana Darusa.

I nagroda w konkursie literackim WRN w Koszalinie w 1962.

3. Galop do wielkiego lasu. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 151 s.

4. Powrót księcia Eryka. [Poemat]. Pozn.: WP 1965, 35 s. Wyd. nast.: [Koszalin 1986].

5. W każdą podróż. [Wiersze]. Wwa: LSW 1966, 75 s.

6. Upominek jubileuszowy. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1968, 128 s.

Zawartość: Pamiętnik nauczycielki; Niepewny; Władza; Upominek jubileuszowy.

Adapt. radiowa opowiadania pt. „Upominek jubileuszowy”. Radio 1965. IIII nagroda w konkursie Pol. Radia na słuchowsko współczesne w 1965].

7. Jeśli miłość nazwać. [Wiersze]. Pozn.: WP 1970, 125 s.

Cykle: Dwie rzeki; Biały cień; Węzły i bruzdy; Podróż na wschód.

8. Człowiek z rybą. Opowiadania. Pozn.: WP 1971, 175 s.

Zawartość: Inny człowiek i ten z rybą; Ząb za ząb; Sen o pistolecie; Nasz bohater, Robert ...; Spowiedź: Chłopiec, który zniszczył swój uśmiech; Ring wolny; Wielka susza; Przygoda w górach; Wino pestkowe; Nekrolog; Tym samym pociągiem; Śnieg; Stary Olkusz; Nie mieliśmy synu, szczęścia; Spotkanie z komendantem; Śmierć po wojnie.

9. Miłość legendą innych. Opowiadania. [Wwa:] LSW 1972, 189 s.

Zawartość: Trapez z kontrafaldą; Miłość legendą innych; Pokój hotelowy 239 albo 329; Chwiła; Strumienie rzeki, granice niemożliwe; Córeczka; Przemysław i Ludgarda; Piąta pora roku.

10. Wino pestkowe. Opowiadania wybrane. Wwa: LSW 1974, 443 s.

Zawiera utwory z poz. 2: Jasne okno naprzeciwko; Pierwsza posada; Cienie kapitana Datusa; Jakub po wojnie; Balu maskowego nie było; Tylko nagana, — z poz. 6: Pamiętnik nauczycielki; Upominek jubileuszowy, — z poz. 8: Wino pestkowe; Ząb za ząb; Wielka susza; Stary Olkusz; Nekrolog; Śnieg, — z poz. 9: Trapez z kontrafaldą; Córeczka; Piąta pora roku, — nadto: Joasia; Pogorzelsko; Dziadek Piotr; Najdłuższa podróż.

11. Miara dłoni. [Wiersze]. Pozn.: WP 1977, 93 s.

12. Naprawdę już po wojnie. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1978, 196 s.

Zawartość: Parszywa natura ogniomistrza Kłosa; Wesele u osadników; Zofia Janowiczowa przyjeżdża do baterii; Śmierć konia po wojnie; Sprawiedliwość kanoniera Markiety; Kaczki i świniaki; Pożegnanie kapitana Arsenki; Kanonier Janowicz zwolniony z wojska; Konna podróż Julcia Markiety; Mongolek i karawan; Myszy potrzebują kotów; Zuzia, krowa i mysz; Naprawdę już po wojnie.

13. Bogusław X. Poemat historyczny. Pozn.: WP 1980, 60 s.

14. Wiersze. [Wwa] 1983, 8 s. Wkl. do *Przyjaciółka* nr 43.

15. Elegie codzienne. [Wiersze]. Wwa: PIW 1984, 93 s.

16. Wiersze wybrane. Wybór dokonał T. Nowak. Wwa: LSW 1984, 187 s.

Zawiera utwory z tomów poz. 1, 5, 7, 11, 15.

17. Wyznania najprostsze. Wiersze o miłości. Gdańsk: WM 1984, 110 s. Wyd. osob. fragm. Duszni: Muzeum Papiernictwa 1988.

Wyd. bibliofilskie rozdawane zwiedzającym muzeum.

18. Cztery poematy. [Wiersze]. Pozn.: WP 1985, 44 s.

Cykle: Kołobrzeski testament; Węzły i bruzdy; Podróż i komunikaty; Lotnik znad Hiroszimy prosi o karę. [Poemat]. Adapt. radiowa poematu: Radió 1966.

19. Ile zawodów ma mama. [Wiersz dla dzieci]. Łódź: KAW 1985 [24] s. Wyd. 2 tamże 1987.

20. Spowiedź pamięci; Próba światła. Opowiadania. Olsztyn: Pojezierze 1985, 255 s.

Zawartość: Spowiedź pamięci; Miłość legendą innych; Pamiętnik nauczycielki; Spowiedź pamięci; Upominek jubileuszowy; Piąta pora roku. — Próba światła: Kto się boi fryzjera; Władza; Próba światła; Wino pestkowe; Normalny dziwny człowiek; Niecodzienny alarm nocny; Nasz bohater, Robert ...; Inny człowiek i ten z rybą.

21. Zabawa w wyobraźnię. [Dla dzieci]. Łódź: KAW 1985, [32] s.

22. Zapiski prowincjonalnego pisarza. [Pamiętnik]. Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. 1985, 173 s.

23. Klania się nam Gogoł. [Wiersze]. Koszalin: FENIKS — Z. Janiszewski 1994, 59 s.

Prace redakcyjne

1. Wiersze nauczycieli. Wybór: ... [Koszalin 1970], [32] s., powiel. Zarząd Okręgu ZNP w Koszalinie.

2. Na koszalińskiej antenie. [1953-1978]. Red.: W.Król, ... Koszalin: KAW 1978, 61 s.

Zawiera materiały dot. historii rozgłośni Pol. Radia i TV w Koszalinie, m.in.: Cz.K: Literatura w radiu [o współpracy rozgłośni ze środowiskiem twórczym i dorobku w zakresie audycji lit.].

3. A. Jureń: Wiersze. Red. i wstęp ... Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. „Pobrzeże” 1982, 153 s.

4. Pieśń królowej korony polskiej. (Polska poezja religijna). Wybór [Cz. Kuriata] Marceli Łucki. Koszalin: U. i Z. Dubielscy 1991, 107 s.

Nadto wybory wierszy wyd. jako wkładki do pisma *Profile Kult.*: Z. Przeworski: Na granicy snu. 1980, [20] s. — L. Janusiewicz: Msza żałobna zawieszona między drzewami. 1981, [24] s. — E. Juszczyk: wiersze. 1981, [24] s. — G. Mulczyk-Skarżyńska: Chodź. 1992, [18] s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1979, 1983, 1986, 1988. — Cz. Kuriata: Jak widzę literaturę. *Tyg. Kult* 1984 nr 46. — Cz. Kuriata: „Głos” z Pegazem w herbie! *Głos Pom.* 1992 nr 208. — Wywiady: Od awangardy do moralistyki. [Rozm.] K. Nowicki. *Pomorze* 1966 nr 5; A jednak sens literatury w moralistycie. [Rozm.] J. Narkowicz. *Głos Pom.* 1977 nr 142.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (uzup.).

[Niebo zrównane z ziemią:] S. Czernik: Debiut Cz.K. *Orka* 1961 nr 31; A. Szmidt: Świadomy epigonizm pod wysokim protektorem. *Współczesność* 1961 nr 13; B. Ostromecki. *Twórczość* 1962 nr 2. — [Dziewczyzna pod kwiatami:] Z. Żabicki: Mitologia i styl. *Nowe Książ.* 1962 nr 21; F. Fornalczyk: Galopem w świat wyobraźni. *Nurt* 1965 nr 2 [tu także rec.: Galop do wielkiego lasu]. — [Galop do wielkiego lasu:] W. Billip: Trudne dzieciństwo. *Nowe Książ.* 1965 nr 11; J. Danowski. *Tyg. Pousz.* 1965 nr 11; J. Pieszczachowicz: Dziecko i wojna. *Życie Lit.* 1965 nr 28; K. Nowicki: Trudne dzieciństwo. *Pomorze* 1965 nr 11. — [Powrót księcia Eryka:] Z. Pędziński: Próba poematu. *Pomorze* 1965 nr 23; M. Orski: Pieśni księcia Eryka. *Litery* 1966 nr 2. — [W każdą podróż:] B. Kogut: Słowo przeciw nostalgii. *Zap. Koszal.* 1966 nr 4;

W.P. Szymański: Poezja bez biografii. *Twórczość* 1967 nr 2. — [Upominek jubileuszowy:] K. Nowicki: „Porządkowanie samych siebie”. *Fakty i Myśli* 1968 nr 25; A. Chruszczyński: Zakamarki codzienności. *Tyg. Kult.* 1969 nr 4; F. Fornalczyk: Studia samotności. *Pobrzeże* 1969 nr 1. — F. Fornalczyk: Czynniki odrębności. *Pobrzeże* 1970 nr 21 [rec.: Jeśli miłość nazwał]. — [Człowiek z rybą:] M. Szybist: Prozy dzień powszedni. *Życie Lit.* 1971 nr 29; J. Pieszczachowicz: W piekielku konwencji. *Nowe Książ.* 1972 nr 10. — [Miłość legendą innych:] W. Stańczak: Apologia stereotypu. *Nowy Wyraz* 1973 nr 7; M. Orski: O miłości bez legend. *Twórczość* 1974 nr 2. — [Wino pestkowiec:] Z. Zielonka: Dobre mocne wino. *Tyg. Kult.* 1974 nr 49; S. Burkot: „... w podoranym powietrzu poganiając wrony” *Mies. Lit.* 1975 nr 2; J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1975 nr 2. — K. Piętkosz: Na miarę serca i rozumu. *Poezja* 1978 nr 6 [rec.: Miara dłońi. — [Nawprawdę już po wojnie:] W. Pawłowski: Opowiadki z Dzikiego Zachodu. *Literatura* 1979 nr 27; E. Biela: Bezpretensjonalna opowieść. *Fakty* 1979 nr 14. — J. Mazurczyk: Pieśń o wielkim księciu. *Głos Pom.* 1980 nr 157 [rec.: Bogusław XI. — J. Narokowicz: Od własnego zyciorosu do refleksji obywatelskiej. *Profil Kult.* 1982 nr 11. — A. Ulman: Wielkie czytanie Kuriaty. *Pobrzeże* 1983 nr 10. — [Elegie codzienne:] Z. Dolecki. *Kierunki* 1984 nr 20; W. Tkaczuk: Rozróżniać, aby scalać. *Nowe Książ.* 1984 nr 4. — G. Korzeniowska: Miara poety. *Tu i Teraz* 1984 nr 37 [rec.: Wiersze wybrane]. — J. Dąbrowa-Januszewska: „Wszedłem do miasta wszystkimi bramami.” *Poezja* 1988 nr 11. — P. Wągiel: Plug i pióro. W tegoż: Plug, pióro i pędzel. Wwa 1988. — T. Olszewski: Moralista końca wieku. *Poezja* 1989 nr 7.

K.B.

KUROWICKI Jan

ur. 1943

Pseud.: KUR.

Krytyk literacki, poeta, filozof.

Urodzony 11 października 1943 w Baranowiczach w rodzinie robotniczej; syn Jana Kurowickiego i Heleny z Jaroszewiczów. Do szkoły średniej uczęszczał w Świebodzinie. Od 1962 studiował filozofię na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.), a od 1965 na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1966 uzyskał magisterium. W czasie studiów rozpoczął twórczość literacką. Debiutował jako poeta w 1966 wierszem pt. „O nas”, zamieszczonym w warszawskim „Almanachu młodych”. Od tegoż roku publikował liczne recenzje literackie oraz wiersze na łamach m.in. *Kultury* (1966-67), *Współczesności* (1966-71), *Odry* (1967-75), *Twórczości* (1969-73). W 1967-69 był asystentem na UWr. W 1969 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy pt. „Literatura XX w. w perspektywie antropologii filozoficznej” (promotor prof. Stanisław Pietraszko). W 1970 został członkiem PZPR oraz członkiem ZLP. Następnie pracował jako adiunkt kolejno w Instytucie Nauk Społecznych Politechniki Śląskiej (1970-73) oraz w filii UW w Białymstoku (1973-74). Równocześnie w 1973-82, zatrudniony w Instytucie Nauk Społecznych Politechniki Wrocławskiej, pełnił na stanowisku docenta funkcję kierownika Zakładu Filozofii i Metodologii Nauk. W 1974 habilitował się na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie pracy

pt. „Próba społecznej charakterystyki poznania”. W 1979 dostał nagrodę m. Wrocławia. Rozwijał twórczość krytycznoliteracką publikując m.in. w czasopiśmie *Fakty i Myśli* (1971-73); tu m.in. recenzje podp. KUR), *Poezja* (1972-84), *Miesięcznik Literacki* (1974-78), *Nadodrze* (1976-78); tu m.in. cykl felietonów pt. „Okolice humanistyki”). W 1983 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego UWr. Od 1982 był kierownikiem Studium Nauk Społecznych w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu, a w 1985-90 nadto profesorem w Instytucie Filozofii Akademii Nauk Społecznych, kierownikiem Zakładu Aksjologii oraz ogólnopolskiego Seminarium Metodologii Nauk Humanistycznych. Równocześnie kontynuował współpracę z czasopismami, m.in. z wrocławskim tygodnikiem *Sprawy i Ludzie* (1982-85); tu m.in. cykl felietonów pt. „Odchylenia”) i z warszawską *Kulturą* (1985-87, 1989). W 1991-94 był profesorem na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP) w Opolu. Od 1993 pracuje w Zakładzie Filozofii Instytutu Pedagogiki Społecznej WSP w Zielonej Górze. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1994) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1994). Mieszka w Zielonej Górze.

TWÓRCZOŚĆ

Poza pracami naukowymi z dziedziny filozofii opublikował:

1. Człowiek i sytuacje ludzkie. Szkice o pisarstwie XX wieku. Wr.: Ossol. 1970, 150 s.

Zawartość: Antropologia filozoficzna a literatura; B. Schulz: Dziecko w antykwaracie kultur; F. Kafka: Obcość i wyobcowanie; E. Ionesco: Zabawa w zabawie; A. de Saint-Exupéry: Harmonia przedustawna; Człowiek i sytuacje ludzkie. [Zestawienie twórczości ww. pisarzy z punktu widzenia antropologii filozoficznej].

2. Czarownice. [Współaut.:] W. Hejno. Wrocławski T. Lalek 1971.

3. Przypowieści. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1974, 37 s.

4. Skryte przejścia wartości. Eseje o światopoglądowych i estetycznych problemach literatury współczesnej. Wr.: Ossol. 1975, 224 s.

Zawartość: Dialogi w trójkącie. — Polemiki i propozycje: Wulgarne marzycielstwo; Skryte przejścia historii; Pisarz, historia, patriotyzm; Świadectwo człowieczeństwa; Bunt – gest konwencjonalny. — Krytyka i polityka: Skryte przejścia wartości; Krytyka literacka i polityka. — Drogi sprawiedliwych: Państwo Snu i Demiurg dwoisty; Szukając winy naszej; Zmierzyć zblizeń; Romantyczna spocona mysz; Człowiek i jego kawalek; Zaziemski Głos Pana; Świat zniszczony nadmiarem obserwatorów; Elementarz Bobrowskiego [J. Bobrowski]. — Igraszki dialektyczne: Paradoks Orfeusza; Sflinks, który nie zadaje pytań; Poncjusz Piłat – mój współnik w winie.

5. Dzień powszedni wyobraźni albo o ufomności [Szkice]. Wwa: PIW 1976, 148 s.

Zawartość: Jak myśleć o „nowej fall”. — O poznaniu poetyckim: Abstrakcja i konkret w poznaniu; Przykład odwróconego świata [T. Karpowicz]; Uwikłanie poety w nie-poezję; Rzeczywistość — jako ciało „moje” rozszuplane [W. Jaworski]. — Spirala: Początek; Poeta — otwór w krajobrazie; Krainy poezji sterylnej [o grupie Orientacja]; Między „tak” i „nie”. — Dlaczego nie indywidualizm? Człowiek z boku; Ogólne i jednostkowe [o A. Zagajewskim]; Postawa kamerdynerska; Przeciwnotopia; Marzenia „nowej fall” [o S. Barańczaku]. — Wartość, poezja, światopogląd.

6. Regiony wielkich i małych iluzji. Wr.: Ossol. 1976, 207 s.

Zawiera szkice i recenzje druk. w prasie literackiej w 1973-1974 dot. literatury współcz., telewizji i zagadnień kult.

7. Sytuacje. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1977, 36 s.

8. Bez stałego adresu. [Szkice]. Wr.: Ossol. 1980, 133 s.

Zawartość: Od siebie; Niejasność biografii; Bez stałego adresu; Dlaczego nie chcę myśleć po ludzku; Na przykład Łągów; Bez pointy; Szukając podobieństwa; Ciepłe miejsca; Bezpieczeństwo zastępcze, czyli światopogląd powieściowcy; Szaleństwo proza; Przebudzenie; Cieleń na Parnasie; Z powodu starych mebli; Z powodu powietrza; Prośba o głos; Dowód z Gombrowicza [„Operetka”]; Dowód z Redlińskiego [„Konopielka”]; Dowód z atmosfery; Himilbsbach jako dzieło sztuki; Dowód z Janowicza [„Zapomnielska”]; Dowód z miasta i esejów [W. Pawluczuk: Naprawianie świata]; Na krawędzi; Samoodnalezienie [o H. Worcellu]; W „Kronice” dla wysuniętych; W stereotypie; Inne kształty; Twórcą partyjny; O noszeniu i wnoszeniu świadomości; „Nowa prywatność”; Widzieć jasno; Przypowieść o dobrym człowieku.

9. Zwierzenia małego sceptyka. [Proza poetycka]. Wr.: Ossol. 1981, 45 s.

10. Miraże świadomości estetycznej. Miejsce kategorii estetycznych w materializmie historycznym. Wwa: KiW 1982, 330 s.

Zawartość: Wartość jako moment praktyki społecznej; Świadomość estetyczna jako wyraz wartości; Forma jako wytwór uspołecznienia praktyki; Regiony sztuki i tropy estetyki; Specyfika marksistowskiej krytyki literackiej.

11. W którym miejscu jesteśmy. [Współaut.:] G. Zwolińska. Wwa: KiW 1982, 152 s.

Zbiór artykułów i felietonów druk. w czasopiśmie w 1980-1981.

12. Artysta jako arcydzieło. Wr.: KAW 1983, 140 s.

Trudna sztuka obecności: Artysta jako arcydzieło; Problem artysty operatywnego; Teatr, jego wartość i wartość w teatrze; Bez klerkowskich obciążeń [o L. Kruczkowskim]. — Co się przytrafia (nie tylko) poetom?; Jak praca próżniuje w poezji [motyw pracy w poezji]; Sprzeczne uroki grafomanii. — Co spostrzeżać widzenie?; Literackość filmu i filmowość literatury; Co widzi fotograf?; Ideologie na światłoczułym papierze. — Realizmy [dot. także literatury]. — Na koniec: O świadomości estetycznej.

13. Odchylenia. Wwa: MAW 1986, 163 s.

Felietony i szkice druk. w tygodniku *Sprawy i Ludzie* w 1982-1983.

14. Literatura w społeczeństwie. [Szkice z socjologii literatury]. Wwa: KAW 1987, 375 s.

15. Bajka na dobranoc. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1992, 75 s.

16. Piękno i poznanie. Studium kategorii estetyki jako filozofii historii sztuki. Opole: WSP 1992, 127 s.

17. Normalność jako sen idioty. [Eseje]. Zielona Góra: WSP 1994, 184 s.

Zawartość: Literatura jako muzeum wyobrażeń; Karel Čapek: nasz współnik w paradygmacie; Tadeusz Różewicz: światłość w codzienności; Bruno Schulz i Tomasz Mann: ironia wobec dwu kosmosów; Johann W. Goethe i Tomasz Mann: dotyk oziębłości; Samuel Beckett i Jerzy Grotowski: Sztuka jako negatyw kultury.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Interpretacyjne propozycje. Antropologia filozoficzna a literatura. Franz Kafka — obcość i wyobcowanie. *Litteraria* 1970 t. 2 s. 35-46; 46-71. — Klepsydra pełna muzyki. (O „Toniu Krögerze” T. Manna); Między cynizmem a heroizmem. (O dramaturgii L. Kruczkowskiego). W: *Lektury i problemy*. Wwa 1976 s. 247-254; 491-497. — Krytyka literacka i społeczeństwo. *Poezja* 1980 nr 1 s. 13-23. — Regiony sztuki i tropy estetyki. *Nowy Wyrz* 1980 nr 7/8 s. 110-121, nr 9 s. 53-62. — Specyfika marksistowskiej krytyki literackiej. W: *Marksyzm, kultura, literatura*. Wwa 1982 s. 248-278. — O realizmach pod prąd. *Człowiek i Światopogląd* 1983 nr 12 s. 86-99. — Realizmy i nowe społeczeństwo. *Slaw. Orient.* 1985 nr 1/2 s. 3-30, przedr. w: *Literatura Polski Ludowej*. Wwa 1986 s. 97-137. — Karel Čapek — nasz współnik w paradygmacie. *Litteraria* 1993 t. 24 s. 149-169.

OPRACOWANIA (wybór)

J. Kurowicki: Treść. *Poezja* 1987 nr 9 [wypowiedź na temat własnej twórczości].

B. Owczarek: Antropologia filozoficzna. *Nowe Książ.* 1971 nr 3 [rec.: Człowiek i sytuacje ludzkie]. — [Przypowieści:] K. Krasuski: Liryka socjotechniczna. *Poglądy* 1974 nr 21; E. Lewandowska: Poetyckie medytacje. *Argumenty* 1974 nr 44; J. Łukasiewicz: Dłoń o dwu kciukach albo wszyscy na literę „K”. *Odra* 1974 nr 12; M. Chrzanowski: Przypowieść o bełkotliwym przypowieści. *Nowe Książ.* 1975 nr 5. — [Skryte przejścia wartości:] Z. Domański: Oceny i propozycje. *Mies. Lit.* 1975 nr 7; L. Isakiewicz: Zbyt późno wypełniona luka. *Konfrontacje* 1975. — A. Komorowski: Coś nam się w głowach poprzestawiało. *Mies. Lit.* 1975 nr 1 [dot. działalności krytycznej J.K.]. — [Skryte przejścia wartości:] A. Polkowski: Zapomniane wartości. *Życie i Myśl* 1975 nr 10; E. Rodé: Mieć własne zdanie i się z nim nie zgadzać. *Nowy Wyrz* 1975 nr 9; J. Zatorski: Niebo krytyki i piekło literatury. *Kierunki* 1975 nr 35; K. Gąsiorowski: Kurowicki. (Świat w cieniu wiedzy i w cieniu sztuki). *Poezja* 1976 nr 1. — [Dzień powszedni wyobraźni albo o ułomności zdrowego rozsądku w poznaniu poetyckim:] K. Karasek: Czy gołębie fruwają źle? *Polityka* 1976 nr 44; A. Sulikowski: Spór o zdrowy rozsądek. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 47. — [Sytuacje:] B. Drozdowski: Sprzeciwy pana K. *Poezja* 1977 nr 9. — M. Kałuszynski: Epistemologia i poezja. (Kurowickiego nie wymyśliła Szecherezada). *Poezja* 1977 nr 9 [rec.: Dzień powszedni wyobraźni albo o ułomności zdrowego rozsądku w poznaniu poetyckim]. — [Dzień powszedni wyobraźni albo o ułomności

zdrowego rozsądku w poznaniu poetyckim:] A. Myszowski: Zewnątrz-wewnątrz, *Mies. Lit.* 1977 nr 1; W. Nawrocki: Antynomie literatury. *Nowe Książ*, 1977 nr 7 [dot. też: Regiony wielkich i małych iluzji] — A.K. Borowa: Białe myszki i prawda. *Nowe Książ*, 1981 nr 18 [rec.: Zwierzenia małego sceptyka]. — B. Owczarek: Praktyka i estetyka *Tu i Teraz* 1982 nr 20 [rec.: Miraże świadomości estetycznej]. — Z. Lekiewicz. *Warsztat* 1985 nr 4 [rec.: Artysta jako arcydzieło]. **K.B.**

KUROWSKI Edward

ur. 1927

Prozaik.

Urodzony 27 sierpnia 1927 w Chyrowie; syn Grzegorza Kurowskiego, kolejarza, i Genowefy z Kłósowa. Do 1939 uczył się w szkole podstawowej w Chyrowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu tych terenów przez wojska radzieckie został wraz z rodziną wywieziony na Ural (obwód swierdłowski), a po nieudanej ucieczce osadzony w kolchozie pod Miczurinikiem. Tam kontynuował naukę w szkole radzieckiej (Starochmielowska Szkoła Średnia). W 1944 został wcielony do Armii Czerwonej i służył w jednostce lotniczej w Tambowie. Po uzyskaniu skierowania do Wojska Polskiego, służył w 1. Samodzielnym Batalionie Inżynieryjno-Lotniskowym w Łodzi. W marcu 1946 został zdemobilizowany i zamieszkał we wsi Pawłowice pod Wrocławiem, gdzie osiedlili się jego rodzice. W 1947 zdał maturę w liceum w Trzebnicy. W 1947-51 studiował psychologię pedagogiczną na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1948-53 był członkiem ZMP. Debiutował w 1949 fragmentem powieści pt. „Pankratowa Wyspa”, ogłoszonym w dodatku do wrocławskiego czasopisma *Słowo Polskie* pt. *Zwierciadło* (nr 3). W 1950 został członkiem ZLP. Uprawiał wyczynowo boks, odnosił sukcesy na zawodach krajowych i zagranicznych; w 1953-62 pracował jako trener bokserki. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, drukując powieści i opowiadania. Od 1952 współpracował z Redakcją Literacką Polskiego Radia we Wrocławiu. Odbył wiele podróży, m.in. był w Afryce (1965), na Dalekim Wschodzie (1968-69; Indonezja, Wietnam, Chiny), w Korei Północnej (1973). W 1967 otrzymał nagrodę literacką m. Wrocławia. W 1973 przeniósł się do Warszawy. Od 1980 współpracował z pismem *Nike*, drukując na jego łamach artykuły i prozę. W 1986 zawarł związek małżeński z Haliną Janaszek-Ivaničková, historykiem literatur słowiańskich. W 1987 otrzymał nagrodę literacką im. W. Wasilewskiej przyznaną przez Zarząd Główny TPPR. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1970) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1987) oraz odznaczeniem „Ha Long” Demokratycznej Republiki Wietnamu (1969). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Widawa. [Powieść]. Wwa: LSW 1953, 154 s.
2. Śmierć boksera. [Opowiadanie]. Kat.: Śląsk 1959, 49 s.
3. Kroki w samotności. [Powieść]. [Łódź]: WŁ 1960, 154 s.
4. Nowa twarz Teresy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 206 s. Wyd. 2 tamże 1965.
5. Nadejście dzień. [Powieść]. Wwa: Iskry 1965, 150 s.
6. Olimpijczyk. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1965, 167 s.
7. Katarzyna. [Powieść]. Wwa: Iskry 1967, 188 s.
8. Wysokie niebo. [Powieść]. Łódź: WŁ 1970, 142 s.
9. Śmierć w dżungli. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1971, 182 s.
10. Rozgrzeszenie. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. CRZZ 1972, 302 s.
11. Powrót nad Sałdę. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. CRZZ 1973, 157 s.
12. Taniec z duchami przodków. [Reportaż]. Wr.: Ossol. 1973, 248 s.
Dot. podróży do Chin, Indonezji i Wietnamu.
13. Na afrykańskich wodach. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1975, 250 s.
14. Prawa kontra. [Opowiadania]. Wwa: SiT 1976, 99 s.
Zawartość: Pierwszy trening; Prawa kontra; Waga; Król nokautu; Profesor boksu; Zakochany bokser; Bokser z Pawłowic; Lewy sierpowy; Ostatnia walka; Bokserzy i chuligani; Bokser wagi ciężkiej; Etat sprzątaczk; W barze „Pod Gongiem”; Stary zawodnik.
15. Gdzie jest mój dom. [Powieść]. Wwa: MON 1980, 219 s. Wyd. 2 łącznie z Ptaki lecą na zachód zob. poz 16.
Przekł. ros.: Gdzie mój dom? [Przeł.] Ju. Tarskij zob. poz. 16, — ukr.: De mój dim? [Przeł.] J. Litvinenko. Wyd. łącznie z poz. 16 Kłiv 1989.
16. Ptaki lecą na zachód. [Powieść]. Wwa: MON 1982, 271 s.
Wyd. 2 łącznie z poz. 15 pt. Ptaki lecą na zachód. Tamże 1987, 402 s.
Przekł. ros.: Ptici letjat na zapad. [Przeł.] Ju. Tarskij. Wyd. łącznie z poz. 15 Moskwa 1985, — ukr.: Ptahi letiat na zahid. [Przeł.] J. Litvinenko zob. poz. 15.
17. Porwani w Singapurze. [Powieść]. Łódź: KAW 1985, 188 s. Wyd. 2 tamże 1990.
18. Jak być szczęśliwym. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1989, 167 s.
19. Nad rzeką Tedong kwitną magnolie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1989, 111 s.

20. Zniwoleni przez Stalina. Opowieść zesłańca. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1990, 139 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1955, 1966, 1973, 1989, 1990. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

[Kroki w samotności:] D. Krukowska: O samotnościach. *Nowe Książki* 1960 nr 14; T. Wróblewska. *Nowa Kult.* 1960 nr 42. — [Nowa twarz Teresy:] Z. Kubikowski: Historia jednego samobójstwa. *Odra* 1963 nr 6; K. Meloch: Twarz Teresy. *Współczesność* 1963 nr 12. — M. Orski: Nadszedł dzień. *Odra* 1965 nr 12 [rec.: Nadejście dzień]. — A. Głęński: Opowieść sportowa. *Odra* 1966 nr 2 [rec.: Olimpijczyk]. — E. Morawiec: Bohater bez nadziei. *Współczesność* 1966 nr 2 [rec.: Nadejście dzień]. — [Katarzyna] W. Szwedowicz; Pokusy czarnej literatury. *Nowe Książki* 1968 nr 5; P. Zaluski: Nie wykorzystana szansa. *Odra* 1968 nr 4. — M. Orski: Nowości wrocławskiej prozy. III. Niebo dzieciństwa. *Odra* 1970 nr 12 [rec.: Wysokie niebo]. — K. Nowicki: Nie ma rozgrzeszenia. *Tyg. Kult.* 1972 nr 48 [rec.: Rozgrzeszenie]. — A. Przytkowski: Poszukiwanie. *Barwy* 1980 nr 11 [rec.: Gdzie jest mój dom]. — J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1983 nr 9 [rec.: Ptaki leją na zachód].

B.M.

KURTYKA Tadeusz

zob. WORCELL Henryk

KURYLUK Ewa ur. 1946

Poetka, krytyk literacki i artystyczny, historyk sztuki, malarka, grafik, autorka instalacji.

Urodzona 5 maja 1946 w Krakowie; córka Karola Kuryluka, redaktora lwowskich *Sygnalów* (1935-39) i *Odrodzenia* (1945-47), i Marii z Grabowskich, literatki i tłumaczki. W 1959-64 w związku z objęciem przez ojca stanowiska ambasadora PRL w Austrii, mieszkała w Wiedniu; tam też ukończyła gimnazjum. Następnie studiowała malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych (ASP) w Warszawie. W tymże roku uzyskała stypendium na uniwersytecie w Urbino we Włoszech, przyznane przez Istituto Italiano w Wiedniu. W 1970-73 studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1970 uzyskała dyplom na ASP w Warszawie. Od 1970 była członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków (do rozwiązania Związku w 1983). Jako krytyk literacki zadebiutowała w 1973 artykułem „Jesienny świat. O poezji Geорга Trakla”, ogłoszonym w miesięczniku *Twórczość* (nr 6), a jako poetka w 1976 kolumną wierszy („Korale nawleka na sznur”, „Muszla i sen”, „Szałas pamięci”, „Waż, jabłoni, cisza-ewig”, „Zdzbla trawy z Parku Centralnego”) opublikowanych w tym samym piśmie (nr 6); ogłaszała tu swoje utwory do 1981. W następnych latach drukowała wiersze, artykuły i recenzje na temat literatury i sztuki. Równolegle rozwijała twórczość artystyczną uprawiając malarstwo, grafikę, wykonując ilustracje do książek. W 1977 wyjechała do Londynu, gdzie przebywała półtora roku. W 1978 została członkiem Asso-

ciation Internationale des Critiques d'Art, w 1979 członkiem Association Internationale des Arts Plastiques, w 1980 członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1981 wyjechała do USA i zamieszkała w Nowym Jorku; zaczęła pisać w języku angielskim. W 1982 otrzymała stypendium Programu Europejskiej Wymiany z New York University. W 1983 została członkiem Amerykańskiego PEN Clubu. W tymże roku weszła w skład zespołu redakcyjnego wydawanych w Paryżu *Zeszytów Literackich*. W 1982-85 była stypendystką w Institute for the Humanities (New York University), a w 1984-85 Hodder Fellow University w Princeton. W 1984 została członkiem zespołu redakcyjnego pisma *Formations*, wydawanego w Chicago. W 1985 otrzymała nagrodę Human Right Award, przyznaną przez Fund for Free Expression, a w 1988 nagrodę literacką General Electric dla młodych pisarzy. W tym samym roku uzyskała stypendium Fundacji Rockefellera w National Humanities Center (Północna Karolina) oraz otrzymała nagrodę honorową na IV Międzynarodowym Triennale Rysunku we Wrocławiu. W 1991 przebywała w Japonii na stypendium Asian Cultural Council. W tymże roku weszła w skład zespołu redakcyjnego pisma *Private Arts*, wydawanego w Chicago. Brała udział w wielu wystawach artystycznych w kraju i za granicą. Wykładała w New School for Social Research w Nowym Jorku oraz na University of California w San Diego. Ogłaszała prace z zakresu historii sztuki w zagranicznych książkach i pismach specjalistycznych. Mieszka w Nowym Jorku i Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiedeńska apokalipsa. Eseje o sztuce i literaturze wiedeńskiej około 1900. Kr.: WL 1974, 327 s. Na przykładzie twórczości pięciu wiedeńskich artystów: A. Schnitzlera, H. von Hofmannsthal, G. Klimta, G. Trakla, E. Schielego.

2. Salome albo o rozkoszy. O grotesce w twórczości Aubreya Beardsleya. Kr.: WL 1976, 222 s. Por. poz. 7.

Zawartość: Uwagi wstępne. — Cz. I. Problematyka ikonograficzna w twórczości Beardsleya. — Cz. II. Formalne aspekty groteski w twórczości Beardsleya. — nadto utwór A. Beardsleya: Pod wzgórkami. Tłum. A. Stomczyński.

3. Hiperrealizm — Nowy Realizm. [Eseje o sztuce]. Wwa: WAIF 1979, 222 s. Wyd. 2 tamże 1983.

Zawartość: Od autorki; Realizm „Nowego Świata”; Terminologia; Sztuka a fotografia; Sztuka amerykańska; Sztuka europejska; Nowy realizm w Polsce; Post scriptum.

4. Kontur. Wiersze z lat 1972-1975. Kr.: WL 1979, 35 s.

5. Podróż do granic sztuki. Eseje z lat 1975-1979. Kr.: WL 1982, 237 s.

Zawartość: Od autorki; Wokół „Fausta II”. Superman w kobiecym krajobrazie (dot. drugiej części „Fausta” J.W. Goethego);

Ifigenia na emigracji [dot. „Ifigenii w Taurydzie” Eurypidesa, i „Ifigenii w Taurydzie” J.W. Goethego]; Daleko skąd [dot. twórczości J. Rotha w świetle książki C. Magrisa „Daleko skąd”]; Wenecja uratowana [dot. nieudanego zamachu stanu w 1618 w Wenecji jako tematu tragedii H. von Hofmannsthal „Das gerettete Venedig” oraz S. Weil „Venise sauvée”]; Ścieżki przez las [dot. twórczości M. Lowry’ego]; Droga do ciebie [dot. problemu miłości głównie w twórczości Stendhala]; Studiować śmierć; Artysta sygnałem alarmowym [dot. H.M. McLuhana i June Nam Paikul]; Podróż do granic sztuki — Postowie: O moich własnych utopiach.

6. Pani Anima. Wiersze z lat 1975-1979. Kr.: WL 1984, 69 s.

Cykle: Nieobecność, Pani Anima; W połowie drogi

7. Salome and Judas in the cave of sex. The grotesque: origins, iconography, techniques. Evanston Ill.: Northwestern University Press 1987, 371 s. Por. poz. 2.

Zawartość: Introduction. Origins of the grotesque; Beard-sley’s grotesque iconography and its ancient roots; Brief survey of techniques of grotesque art; Epilogue.

8. Veronica and her cloth: history, symbolism, and structure of a „true” image. Oxford, Cambridge: B. Blackwell 1991, 272 s.

Przeł.: włos. [Przeł.] C. Donzelli, Roma 1993, — portug. [Przeł.] Ibraza. Sao Paulo 1994.

9. Century 21. [Powieść]. [USA:] Dalkey Archive Press 1992, 344 s. Wyd. 2 tamże 1993.

Przeł. pol.: Wiek 21. [Przeł.] M. Kłobukowski Gdańsk: Marabut 1995.

Przekład

1. J. Dockstader: Sztuka Ameryki. T. 2, 3. Przeł. ... Wwa: WAIF 1976, 1977, 191 + 210 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Słowo i obraz. Rozmowa z E.K. [Rozm.] Z. Taranienko. *Życie Warsz.* 1991 nr 222. — „Kultura to rozmowa, która nigdy się nie kończy”. Rozmowa z E.K. [Rozm.] K. Biedrzycki *NaGłos* 1992 nr 8. — Podwójny powrót. Rozmowa z E.K. — pisarką, malarką, krytykiem i historykiem sztuki [Rozm.] P. Goźliński *Życie Warsz.* 1994 nr 184.

[Wiedenska apokalipsa:] T. Nyczek: Apokalipsa czyli sztuka pięknego umierania. *Twórczość* 1975 nr 5; M. Wydmuch: Sztuka pod znakiem apokalipsy. *Nowe Książ.* 1975 nr 5. — [Salome albo o rozkoszy:] K. Koźniewski: Boże, jakie cudne porno! *Literatura* 1977 nr 14; B. Majewska: Miedzy symbolem a ornamentem. *Polityka* 1977 nr 22; Z. Mikolejko: Beard-sley. *Nowy Wyraz* 1977 nr 10; A. Oseka: Beardsley. *Kultura* 1977 nr 21; H. Zaworska: Dandys zamordowany. *Twórczość* 1977 nr 6 — [Kontur:] W. Ligeza: Dwoistość. *Twórczość* 1979 nr 11; J. Marx: Kolorowe wizje. *Poezja* 1979 nr 10, przedr. w tegoż: *Gry krytyczne*. Wwa 1985; K. Precigs: Świat w apokaliptycznym wymiarze. *Nowe Książ.* 1979 nr 14. — T. Grzybkowska: Droga do siebie. *Twórczość* 1983 nr 10 [rec.: Podróż do granic sztuki]. — [Pani Anima:] J. Marx: Martwe natury. *Poezja* 1985 nr 7/8; W. Pyczek: Gra o obecności. *Odra* 1986 nr 2. — The fabric of memory. Ewa Kuryluk. *Cloth works* 1978-1987. Essays by J. Kott, E. White, E. Grabska, E. Kuryluk. Wilmette, Ill.: Formations 1987, 160 s. [zawiera także reprodukcje instalacji E.K.]. — K.M. Kopcińska: Jak się nazywa Samica Boga. *Twórczość* 1989 nr 8 [rec.: Salome and Judas in the cave of sex]. — J. Jursy: Century 21 on the rocks! *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1993 nr 43.

B.M.

KUSZELEWSKA Stanisława 1894-1966

Inne formy nazwiska: Matuszewska, Kuszelewska-Matuszew-ska, Kuszelewska-Rayska.

Pseud. Elżbieta; K.S.; S.M.; — wspólnie z Wandą Pelczyńska: Elżbieta Polna.

Tłumaczka, prozaik.

Urodzona 24 grudnia 1894 w Biskupicach na Wo-
łyńniu w rodzinie ziemiańskiej; córka Edwarda Ku-
szelewskiego i Emilii z Bohomolców. Maturę uzy-
skała w 1911 w Warszawie. Następnie studiowała
w rocznym Kolegium Humanistycznym (1911/12)
oraz w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego
(1912/14) w Warszawie; studiów nie ukończyła
wskutek wybuchu wojny. Od 1912 była członkiem
tajnej organizacji harcerstwa polskiego. W latach
I wojny światowej przebywała wraz z matką
w Moskwie, gdzie kontynuowała pracę w harcer-
stwie. W 1917 przeniosła się do Mińska; tu była
m.in. współorganizatorką Koła Polek, niosącego
pomoc jeńcom i uchodźcom polskim oraz pełniła
funkcję komendantki hufca harcerek. W Mińsku
poślubiła w 1917 czołowego działacza Polskiej Or-
ganizacji Wojskowej (POW) Ignacego Matuszew-
skiego (późniejszego pułkownika i ministra skar-
bu). Należała do powstałej w 1918 zakonspirowanej
propisudczykowskiej organizacji Związek Bro-
ni, podporządkowanej następnie POW. W maju
1918 brała udział wraz z mężem w podjętej w Bo-
brusku przez POW akcji usunięcia z dowodzenia
1. Korpusem Polski Józefa Dowbór-Muśnickiego,
gdy akcja nie powiodła się, przedostała się do Ki-
jowa (gdzie znajdowała się Komenda Naczelna
POW), a następnie do Warszawy, gdzie zamieszka-
ła na stałe. Podjęła pracę w zarządzie Warszaw-
skiego Koła Polek; była przewodniczącą Sekcji
Prasowej, redagowała w 1919-20 pismo *Nasza
Praca*, w 1921 rozpoczęła twórczość przekładową
tłumaczeniem opowiadań Jacka Londona. Była sta-
łym współpracownikiem *Bluszczu* (1922-26), a na-
stępnie *Kobiety Współczesnej* (1927-33). Publi-
kowała też w *Kurierze Porannym* (1922, 1930,
1933; tu m.in. cykl felietonów na tematy aktualne
pt. „Na dzień dobry”), *Wiadomościach Literackich*
(1929, 1932-38), *Gazecie Polskiej* (1930, 1932-39).
Po uzyskaniu unieważnienia małżeństwa z I. Ma-
tuszewskim, poślubiła w 1928 gen. Ludomiła
Rayskiego, inżyniera i pilota, szefa Departamen-
tu Aeronautyki Ministerstwa Spraw Wojskowych.
Propagowała instytucje ogródków jordanowskich;
w 1928 była współzałożycielką Centralnego Towar-
zystwa Ogródów Jordanowskich, w 1934-37 peł-
niła funkcję jego wiceprezesa, a w 1937-39 człon-
ka zarządu. W 1931-39 współpracowała z Polskim
Radiem jako członek Komisji Odczytowej oraz
Rady Programowej. We wrześniu 1939, w czasie
obrony Warszawy, pracowała w Szpitalu Dzieciąt-

ka Jezus. W latach okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie. W 1939-43 pracowała społecznie w Radzie Głównej Opiekuńczej (RGO), zajmując się pomocą dzieciom rodzin uwięzionych. W swym domu na Wierzbnie założyła sierociniec dla dzieci; uczestniczyła w akcji pomocy Żydom. Była członkiem AK, w której szeregach przeszła przeszkolenie zaopatrzeniowo-gospodarcze. W czasie powstania warszawskiego 1944 była inspektorką kuchni pułku „Baszta”. Po kapitulacji Mokotowa przedostała się do Kielc. W lipcu 1945 opuściła nielegalnie Polskę i osiadła w Londynie, gdzie od czasu wojny przebywał jej mąż. Kontynuowała pracę literacką, drukując artykuły i recenzje w prasie emigracyjnej, m.in. na łamach pism *Wiadomości* (Londyn, 1953, 1955, 1965), *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (Londyn, 1954-55), *Dodatek Tygodniowy Ostatnich Wiadomości* (Mannheim, 1954-55) oraz *Tydzień Polski* (Londyn, 1965). Współpracowała również z Radiem Wolna Europa. Była członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Zmarła 24 stycznia 1966 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O skautingu polskim. Moskwa: M. Głodkowski 1916, 32 s.

Broszura informacyjno-propagandowa.

2. Ogród jordanowski jako wychowawca. *Gaz. Pol.* 1937 nr 318-319. Wyd. osob. Wwa: Centr. Tow. Ogrodów Jordanowskich 1938, 12 s.

Referat wygłoszony na Zjeździe Centr. Tow. Ogrodów Jordanowskich.

3. Zwiędzamy życie. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Bibl. Pol. 1939, 273 s.

Zawartość: Pod skrzydłem wierzby; Na pochybel frazesom!; Śmierć i życie; Stara Miłosna i młodzi miłośnicy; Czary; Pulsy maszyn i młot serc; Na tropie; Nowy przyjaciel; Listy; Rece i ziemia; Raj i przepaść; Kolejka do zdrowia; Czy los?; U me ty; Eureka!; Obiad nad wodą; Piętaszek; Domy szczęścia; Nocleg pod gwiazdami; W las – to w las. Prawie cały nakład książki spłonął we wrześniu 1939.

4. Kobiety. [Opowiadania]. Rzym: Inst. Lit. 1946, 193 s.

Zawartość: Od Autora. – Czerwone wino. – Profile młodzieńcze: Chleb i serce; Piętnaście lat; Nieporozumienie; Sten; Hostia; Ławeczka w Alejach; Która godzina?; Trójkat; Kanały. – Wiek kłęski: Tajemnica Warszawy; Śmierć sterniczki; Kwiaty na stole; Pani ministrowa; Joanna i Sułkowski; Praczką; Miłosierni Niemcy; Jedyne święto; Virtuti militari; Urodziny; Cień; Strzelec. – Tryptyk klasztorny: Cecylia; Urszula; Kseni. – Sive włosy; Srebrna taca; Marysia z przeszłości; Jak królowa Wiktoria; Siedem sekund; W domu Mamuleczki. – Matki. – Posłowie: Trzy listy.

Przełk. Franc.: Varsoviennes. [Przeł.] R. Bailly. Paris 1949.

5. Dziwy życia. [Opowiadania]. Londyn: F. Mildner & Sons 1948, 115 s.

Zawartość: Pan Czesław i Zosia; Pociąg; Naród; Narzeczeni; Serce; Czerwony Kraków; Szczęście; Powrót; Spowiedź; Zielony kapelusik; „Skąd pani jest?”.

6. Dama kier. Humoreska w 1 akcie. Praprem. Londyn, T. YMCA 1950.

Wyst. jako sztuka czytana.

7. Muzyka. Opowieść. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1954 nr 66-79.

8. Tych dwoje. [Powieść; współaut.: W. Pełczyńska]. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1955 nr 195-284. Podp.: Elżbieta Polna.

9. Ludzie Mokotowa. Powst. przed 1966.

Wspomnienia z powstania warszawskiego pisane przez autorkę w ostatnich latach życia. Rkps. (Inf.: P. Grzegorzczak. *Rocz. Lit.* 1966).

Przekłady

1. J. London: Prawo białego człowieka. Opowiadania z Klondike. Wwa: Ignis 1921, 152 s. Wyd. nast.: Wwa: E. Wende i S-ka 1925; Wwa: E. Kuthan 1947.

2. J. London: Odyssea Północy. [Opowiadania]. Wwa: Ignis 1922, 252 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. Wwa: E. Wende i S-ka 1925; Wwa: *Kur. Pol.* [1939]; Wwa: E. Kuthan 1947.

Wyd. z 1939 bez podp. tłumaczk.

3. J. London: Serce kobiety. [Opowiadania]. Tor., Wwa, Siedlce: Ignis 1922, 251 s. Wyd. nast.: Wwa: E. Wende 1925; Wwa: E. Kuthan 1945, tamże: 1946, 1948.

Wyd. z 1925 bez podp. tłumaczk.

4. J. London: Martin Eden. Powieść. T. 1-2. Wwa: Ignis 1923, 327 + 289 s. Wyd. nast.: Wwa: E. Wende i S-ka [1926]; Wwa: Skł. gł. Rój 1932, tamże 1937; Wwa: Książka 1948; Wwa: KiW 1949; wyd. z posł. K. Piotrowskiego. Wwa: Iskry 1954.

Wyd. z 1932 i wszystkie następne bez podp. tłumaczk.

5. J. London: Na szlaku. (The road). Szkice autobiograficzne. Wwa: Ignis 1923, 235 s. Wyd. nast.: Wwa: E. Wende [1924], tamże wyd. 2 [!] 1925; Wwa: Bibl. Groszowa [1929]; Wwa: *Kur. Pol.* 1938; Wwa: E. Kuthan 1947.

6. J. London: Historia Jessie Ook. [Opowiadanie]. [Wwa:] *Bluszcz* [ok. 1923], 39 s.

7. J. London: Bóg ojców jego. [Opowiadania]. Wwa: Ignis 1924, 196 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Groszowa 1925; Wwa: E. Kuthan 1949.

Wyd. z 1925 i 1949 bez podp. tłumaczk.

8. J. London: Zew krwi. (The call of the wild). [Powieść]. Wwa: Bibl. Groszowa [1924], 135 s. Wyd. nast.: tamże [1924]; wyd. 3 Wwa: E. Wende 1924, wyd. 4 tamże 1925; Wwa: [b.w.] 1935; Wwa: E. Kuthan 1945, tamże 1947 [antydat. 1946]; Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1947; wyd. 3 [!] popraw. Wwa: E. Kuthan 1949.

Dwa pierwsze wyd. oraz wyd. z 1935 bez podp. tłumaczk.

9. J. London: Miłość życia. Wybór nowel. T. 1-2. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 127 +

132 s. Wyd. nast. t. 1: Wwa: Rój [1926]; Wwa: Książka 1947. Wyd. nast. t. 2 zob. poz. 12.

10. J. London: Przygoda. (The adventure). [Powieść]. Wwa: E. Wende 1925, 303 s. Wyd. nast.: tamże 1926; Wwa: Rój 1929, tamże 1935, wyd. 2 [!] 1938; Wwa: E. Kuthan 1945; Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1946 [właśc. 1947]; Wwa: E. Kuthan 1948, tamże 1949; Białystok: KAW 1988; Pozn.: KAW 1994.

11. J. London: Biały Kieł. (White Fang). Powieść. T. 1-2. Wwa: Rój 1926, 127 + 128-261 s. Wyd. nast.: tamże: 1928, 1937; Wwa: Książka 1947; wyd. 2 [!] Kr.: Książka 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1949, tamże wyd. 4 1950, wyd. 5 1951; Wwa: Iskry 1953. Wyd. z 1953 bez podp. tłumaczki.

12. J. London: Pogarda kobiet. [Opowiadania]. Wwa: [b.w. 1926]. Wyd. nast. Wwa: Rój [1928], 131 s. Stanowi oddzielne wyd. t. 2 poz. 9.

13. J. London: Przed Adamem. Opowieść. Wwa: Tania Książka 1926, 160 s. Wyd. nast.: tamże 1926 [właśc. 1939]; wyd. 1 [!] z posł. A. Wiercińskiego Wwa: Wiedza Powsz. 1957.

14. J. London: Wierność mężczyzny. Wybór nowel. Wwa: Tow. Księg. Pol. na Kresach 1926, 138 s.

15. D. Byrne: Messer Marco Polo. [Powieść]. Wwa: J. Mortkowicz 1927, 142 s. Wyd. nast.: wyd. 1 powojenne Wwa: Pelikan 1990.

16. J. London: Opowiadanie pogromcy. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1927, 130 s. Na okł. tytuł: Opowiadania pogromcy.

17. J. London: Szkarłatna dżuma. [Powieść]. Wwa: Rój 1927, 121 s. Przedr. zob. poz. 34.

18. J. London: Żółwie Tasmana. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1927, 139 s.

19. J. London: Córka śniegów. [Powieść]. Wwa: Rój 1928, 330 s. Wyd. nast.: tamże 1929; Wwa: Wydawn. Lud. 1948.

20. J. London: Dolina Księżycy. (The valley of the moon). *Rzeczpospolita* 1928 nr 121-327. Wyd. osob. T. 1-2. Wwa: Rój 1929, 267 + 212 s. Na t. 2 rok wyd.: 1930.

21. J. Krishnamurti: Królestwo szczęścia. [Traktat filozoficzny]. Wwa: F. Hoesick 1929, 143 s.

22. D. Byrne: Opowieść bez nazwy. *Kob. Współcz.* 1930 nr 5-23. Wyd. osob. Wwa: Rój 1931, 192 s.

23. E.Ch. Carpentier: Kawaler-Papa. Komedia w 3 aktach (7 obrazach). Wyst. Wwa, T. Pol. 1930.

24. J. Erskine: Życie prywatne pięknej Heleny. [Powieść]. Wwa: Rój 1930, 226 s. Wyd. nast. pt. *Prywatne życie pięknej Heleny*. Wwa: PIW 1960.

25. D. Byrne: Dom Kata. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 315 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1960.

26. S. Lewis: Samuel Dodsworth. [Powieść]. Przedm.: R. Dyboski. T. 1-2. Kr.: Wyd. „Gutenberg” Fergo i S-ka 1932, 288 + 280 s.

27. A. Huxley: Nowy, wspaniały świat. [Powieść]. Wwa: Rój 1933 [właśc. 1932], 297 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1935; wyd. z przedm. [J. Korwina-Mikke] J.K.-M. Wwa: Ofic. Liberalów* 1985, tamże wyd. 2 [!] popraw. 1985.

Wyd. z 1985 współwyd. z: A. Huxley: Nowy wspaniały świat poprawiony. [Przeł.] J. Horzelski.

28. A. Munte: Księga o ludziach i zwierzętach. [Szkiec]. Wwa: J. Przeworski 1934, 261 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1934; [b.m. 1937]; Wwa: Wiedza 1948; wyd. 2 [!] Wwa: Pax 1975.

29. A. Huxley: Drwiący Piłat. [Powieść]. Przeł.: M. Godlewska i ... Wwa: Rój 1935, 313 s. Poszczególne rozdziały sygnowane inicjałami tłumaczek.

30. L.E. Huxley: Wiosenne porządki. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1935.

31. A. Huxley: Nad Zatoką Meksykańską. [Wrażenia z podróży]. Wwa: J. Przeworski 1938, 365 s.

32. G.M. Watters, A. Hopkins: Artyści. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Lubl., T. Miej. 1945.

33. J. London: Dom pychy. [Opowiadania]. Wwa: E. Kuthan 1949, 176 s.

34. J. London: Szkarłatna dżuma. Opowiadania fantastyczno-naukowe. Tłum.: M. Andrzejkiewicz, ... Wwa: Czyt. 1978, 117 s.

Tu w przeł. S.K.: Cień i blysk; Wróg świata; Szkarłatna dżuma [poz. 17].

Praca redakcyjna

1. Spotkanie. Jednodniówka wydana z okazji Zjazdu Koleżeńskiego Kobiet Żołnierzy PSZ [Pol. Sił Zbrojnych]. Red. ... Londyn: Kom. Organizacyjny Zjazdu [...] 1959, 75 s.

OPRACOWANIA (wybór)

S. Kuszelewska: O Jacka Londa. *Skamander* 1922 z. 20/21.

PSB (H. Filipkowska). — RL 1966 (P. Grzegorzczak).

K. Drodz: Pan Kuszelewska. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1966 nr 64. — J. Fryling: Komisja Odczytowa Polskiego Radia. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 51/52 [m.in. o S.K.] — J. Garliński: S.K. *Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 7. — W. Pełczyńska: Wspomnienie o S.K. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 10. **B.D.**

KUŚMIEREK Józef 1927-1992

Krypt.: J.A.
Reportażysta, prozaik, dramaturg.

Urodzony 16 marca 1927 w Warszawie; syn Jana Kuśmierka, kupca (później rolnika), i Bronisławy

z Cykowskich. Uczęszczał do średniej szkoły rolniczej. W latach okupacji niemieckiej brał udział w działalności konspiracyjnej w szeregach Gwardii Ludowej i AL (plutonowy; konspiracyjny pseud. Arnold Granze). W 1943 był jednym z organizatorów ZWM. Od tegoż roku należał do PPR. Wybuch powstania warszawskiego w 1944 zastał go na Żoliborzu, gdzie przyłączył się do walczącego oddziału AK. Po wycofaniu się na Marymont, 4 sierpnia przepłynął łódką wraz z grupą powstańców na prawy brzeg Wisły, a po tygodniu przedostał się przez linię frontu niemieckiego na tereny zajęte przez Armię Czerwoną. Debiutował w 1944 jako reporter artykułem pt. „W płonącej Warszawie. Relacja uczestnika walk”, ogłoszonym w piśmie *Zwycięzcy* (nr 172 z 26 sierpnia). Od jesieni 1944 był oficerem Milicji Obywatelskiej w Mińsku Mazowieckim. Po zakończeniu wojny zamieszkał we Wrocławiu i do 1949 pracował w redakcji *Trybuny Dolnośląskiej*; w dzienniku tym publikował artykuły i reportaże. W 1948 został członkiem PZPR (usunięty w 1949). W 1949-71 nie był zatrudniony etatowo; prowadził drobiarskie gospodarstwo hodowlane w Warszawie, zajmując się jednocześnie twórczością literacką i publicystyczną. W 1950 debiutował jako prozaik opowiadaniem pt. „Sprawa Adachowej biedy”, ogłoszonym w *Nowej Kulturze* (nr 24); tu też publikował w 1950-56 inne utwory. W 1950 został członkiem ZLP (wystąpił w 1969). Opowiadania, reportaże i artykuły publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Trybunie Wolności* (1954; tu m.in. cykl reportaży pt. „Fakty z ludzkiego życia”) oraz w tygodnikach *Polityka* (1957; stała współpraca), *Panorama Północy* (1965-71; tu m.in. cykl utworów pt. „Opowiadania lekarzy pogotowia”), *Wiadomości* (Wrocław, 1965-73; tu m.in. w 1965-71 cykl reportaży pt. „Jak się pan czuje, panie inżynierze?”). W 1973 został członkiem redakcji *Życia Warszawy*. W 1979 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego, przyznaną przez Klub Reportażu SDP. W końcu lat siedemdziesiątych był związany z klubem politycznym Doświadczenie i Przyszłość; publikował w tym czasie m.in. w wychodzących poza cenzurą pismach *Krytyka* oraz *Biuletyn Informacyjny KOR*. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981, został internowany i przebywał w obozach, m.in. w Białolecie i Darłównu. W 1984-88 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Autorów „Zaika”. Był stałym współpracownikiem *Przeglądu Technicznego* (1987-89) i *Tygodnika Kulturalnego* (1988-89); publikował też w wydawanym poza cenzurą warszawskim periodyku *Vacat* (1987). W 1989 wszedł w skład redakcji *Gazety Wyborczej*, w której zamieszczał liczne artykuły na tematy społeczne i gospodarcze. W 1989 otrzymał nagrodę im. A. Bocheńskiego za całokształt twór-

czości, a w 1990 nagrodę im. K. Pruszyńskiego, przyznaną przez Polski PEN Club. Był laureatem licznych konkursów na reportaże i opowiadania. Odznaczony dwukrotnie Krzyżem Walecznych oraz orderem *Virtuti Militari*. Zmarł 27 marca 1992 w Warszawie; pochowany w Zerzniu pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Budujemy dom. Scenariusz filmowy. Powst. 1949.

Nagroda Dyrekcji Programowej Filmu Pol. w konkursie na nowelę filmową o współczesnej problematyce polskiej w 1949.

2. Sprawa jednego konia. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1951, 83 s. Przedr. zob. poz. 3.

Adapt. radiowa J.K.; Radio 1951.

3. Uwaga! Człowiek. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1951, 198 s. Wyd. 2 tamże 1955. Przedr. zob. poz. 7.

Zawartość: Bieda Adachowej; Sprawa jednego konia [poz. 2]; Pozar.

4. Droga do szkoły. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1952, 97 s.

5. Opowiadania reportera. Wwa: Czyt. 1954, 142 s. Przedr. częściowy zob. poz. 7.

Zawartość: Płaszcz; Spotkanie; 5 III 1953; Życiorysy; Opowiadanie lekarza Pogotowia; Dlaczego należy dzwonić na alarm; Sprawa Adachowej biedy [tekst zupełnie odmienny niż w poz. 3]; Ludzka ziemia; Wiciński; Rozmowa z wrogiem spółdzielni; Lekcja rachunków; Wyprawa do teatru; To takie proste; Planowanie; Koncert skrzypcowy D-dur Brahmsa; Spadkobierca; Dziadek Argentyna; Miłość w spółdzielni produkcyjnej; Szczęście Zofii Fronczak.

6. Rok 1944. Sztuka w 3 aktach. Druk *Twórczość* 1954 nr 7 s. 72-123. Praprem. pt. Niezapomniany rok 1944 Wwa, T. Domu Wojska Pol. 1954. Wyd. osob.: Oprac. insc-reż.: W. Krasnowiecki. Wwa: Czyt. 1955, 130 s. Wyd. inne: Wwa: PIW 1955. Przedr. zob. poz. 27.

III nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki, Centr. Zarządu Teatrów, Oper i Filharmonii oraz ZLP na sztukę teatralną poświęconą 10-leciu PRL w 1954.

7. Uwaga! Człowiek i inne opowiadania. Wwa: KiW 1955, 318 s. Wyd. 2. Wwa: Czyt. 1955 [właśc. 1954].

Zawiera opowiadania z poz. 3 i 5 (oprócz opowiadań: 5 III 1953; Planowanie). — nadto: Godzinne kłopoty; Omyłka.

8. Niedaleko ginie człowiek. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Expr. Wiecz.* 1956 nr 188 s. 4.

I nagroda (ex aequo z K. Korcellim i J.S. Słowinskim) w konkursie ZLP, Centr. Domu Twórczości Lud. i wydawn. Czyt. w 1956.

9. Wyrok. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1957, 148 s.

Zawartość: Przygoda w drodze do Zakopanego; Pierwszy śnieg; Dziesięciu sprawiedliwych; Proletariusze wszystkich

krajów, łączcie się!; Samotność bez Boga; Polowanie na wilki; Grajek, albo Uwaga, wielkie niebezpieczeństwo; List stamtąd; Julcia; Opowiadania lekarzy pogotowia; Wyrok.

10. Tajna drukarnia. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1960, 91 s.

11. Cena. Sztuka współczesna w 3 aktach. TV 1961. Druk z uwagami insc. S. Artowskiego *Mater. Repert.* 1962 nr 1 s. 5-57. Wyd. osob.: Oprac. insc.-reż.: T. Byrski. Wwa: LSW 1962, 109 s. Przedr. zob. poz. 27.

I nagroda w konkursie na utwór dramatyczny związany tematycznie z historią Warszawy w 1961.

12. Gwiazda. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1965. Wg inf. autora sztuka zatwierdzona przez Wydz. Repertuarowy Min. Kultury i Sztuki, nie wystawiana, nie publikowana.

13. Trzy kroki po ziemi. Scenariusz filmowy, [Współaut.]: J. Janicki, J. Hoffman, E. Skórzewski. Ekran. 1965.

Na podstawie noweli J.K. Godzina drogi.

14. Stracone wakacje. Sztuka w 2 aktach z epilogiem. Powst. 1966. Druk *Dialog* 1973 nr 2 s. 5-30. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1977. Przedr. zob. poz. 27.

15. Noc listopadowa. [Słuchowisko]. Radio 1967. Nagroda w konkursie Pol. Radia na słuchowisko współczesne w 1967.

16. Zakaz. Sztuka w 2 aktach. Uwagi insc.: J. Lau. *Mater. Repert.* 1967 nr 3 s. 7-42.

17. Ciągłe pada deszcz. [Słuchowisko]. Powst. 1970. Por. poz. 18, 20.

II nagroda w konkursie Pol. Radia w 1970; wytypowane na konkurs Prix Italia; nie publikowane.

18. A deszcz ciągle pada. Scenariusz filmowy. Powst. 1977. Por. poz. 17, 20.

Wg inf. autora scenariusz przyjęty do realizacji, nie zrealizowany.

19. O czym wiedziałem. [Publicystyka gospodarcza]. Wwa: „Młoda Polska” 1979, 29 s. Wyd. inne: [b.m.w.: 1979?]. Przedr. zob. poz. 23, 35.

20. A deszcz ciągle pada... Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1980 nr 12 s. 5-33. Praprem. Wwa, T. Nowy 1981. Por. poz. 17, 18. Przedr. zob. poz. 27.

21. Inwazja głodu. [Publicystyka gospodarcza]. Wwa: SZSP UW Ośrodek Pracy Polit. „Sigma” 1981, 5 s.

22. Superata. [Utwór dramatyczny]. TV 1981.

23. Uwaga! Polska. Nie publikowane styczeń 1979-marzec 1980. [Publicystyka gospodarcza]. Wwa: NOWA* 1981, 108 s.

Zawartość: List do Inżyniera; Uwagi do „Handlu z Rosją” i „Handlu z Zachodem”; O handlu z Rosją; O handlu z Zachodem; Nie wierzę tej piosence, czyli program „Wisła”; O czym wiedziałem [poz. 19]; Słowo od autora.

24. List do wicepremiera Mieczysława Rakowskiego. Obóz internowanych w Darłówku, listopad 1982. Wr.: Robotnicze Wydawn. „Feniks” 1982, 23 s. Wyd. inne: pt. Do wicepremiera Mieczysława Rakowskiego, Urząd Rady Ministrów, Warszawa. [Obóz Internowania, Darłówko, listopad 1982]. Wr.: Ag. Informacyjna Solidarności Walczącej* [1983]; pt. List do Rakowskiego. [Współwyd. z:] W. Woroszyński: List do Rakowskiego. [Białystok:] Biafost. Ofic. Wydawn.* 1983; pt. List otwarty do M.F. Rakowskiego. Wwa: Niezał. Ofic. Wydawn. „Soż” 1983.

25. Stan Polski. [Publicystyka społ.-polit. i gospodarcza]. Paryż: Inst. Lit. 1982, 78 s. Wyd. nast.: pt. Stan polski „czerwiec-lipiec 1982”. Wwa: Bibl. *Tyg. Wojennego** [1982]; [B.m.w.: 1982?]; [Tor.: 1983?]; Kr.: Bibl. „Wolnej Myśli” 1983; pt. Polacy! Uwaga! Część 1 - Polska a Europa. Wwa: Niezał. Ofic. Wydawn. Stara 1983.

Cz. 1 zamierzonej, nie dokończonej większej pracy; cz. 2, 3 zob. poz. 26, 28.

26. Credo. [Publicystyka społ.-polit. i gospodarcza]. Berlin [Zach.:] Pogląd 1983, 112 s. Wyd. inne: pt. Credo (styczeń-marzec 1983). Wwa: Przedświt* 1983; Credo. Cz. 2. [B.m.w.:] Wydawn. Spół. „Errata” [1983], 66 s.

Cz. 2 zamierzonej, nie dokończonej większej pracy; cz. 1, 3 zob. poz. 25, 28.

27. Dramaty. Wwa: PIW 1983, 433 s.

Zawartość: Rok 1944 [poz. 6]; Cena. (Sztuka współczesna w 3 aktach) [poz. 11]; Stracone wakacje. (Sztuka w 2 aktach z epilogiem) [poz. 14]; A deszcz wciąż pada... (Sztuka w 3 aktach) [poz. 20].

28. Polska a Zachód czyli czekanie pomocy. [Publicystyka społ.-polit. i gospodarcza]. Wwa: Przedświt* 1983, 91 s. Wyd. nast.: Polska a Zachód czyli oczekiwanie na pomoc. Berlin [Zach.:] Pogląd 1984, 184 s.

Cz. 3 zamierzonej, nie dokończonej większej pracy; cz. 1, 2 zob. poz. 25, 26.

Zawiera części: Czekanie na pomoc; W stronę bałtyckiej republiki; Aby nie zdziścić.

29. Consensus tak, ale... [Publicystyka społ.-polit. i gospodarcza]. Wwa: Przedświt* 1986, 46 s. Wyd. nast.: Wr.: Ofic. Niepokornych* 1987.

30. Libanizacja Polski. [Publicystyka społ.-polit. i gospodarcza]. Wwa: Ofic. Wydawn. „Rytm” 1987, 23 s.

31. Nie ma ważniejszej sprawy; Jak rządzi się gminą? [Reportaż]. Red.: Ł. Sopliczanka. Zamiast wstępu: S. Helski. Wr.: Ofic. Niepokornych* 1987, 152 s. Wyd. nast.: Wwa: Ofic. Wydawn. „Rytm” 1988. Przedr. zob. poz. 35.

Wyd. osob. Jak rządzi się gminą? [B.m.w.: 1987?], 21 s. [Fragm.].

Wyd. inne: [Post.: S. Bratkowski]. Wwa: Pokolenie* 1987, 81 s.

Zawartość: Cz. I. Jak rządzi się gmina?; Cz. II. O suwerenności.

Wyd. osob. Nie ma sprawy ważniejszej: Wwa: Ofic. Wydawn. „Rytm” 1988, 88 s. Wyd. nast. pt. Nie ma ważniejszej sprawy Wwa: Oficyna Liberałów* 1989.

32. Listy do Adama Michnika. Oprac. red.: K. Twardowski i M. Sabat. Wwa: Wydawn. Wolne Pismo „Most” 1988, 67 s. Wyd. inne: Wwa: Międzyzakładowa Struktura Solidarności „V” 1988.

33. Cła numer 3. [Publicystyka społ.-polit. i gospodarcza]. Wwa: Pokolenie*; Wydawn. Grup Polit. Wola* 1989, 121 s.

34. Rok 1979. Fragmenty autobiografii w 3 aktach. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1989 nr 2 s. 5-48.

35. Obecny. [Opowiadania i reportaże społ.-polit. i gospodarcze]. Londyn: Aneks 1991, 320 s.

Zawartość: Od autora; W płonącej Warszawie; Pozar [poz. 3]; 5 III 1953 [poz. 5]; Dziesięciu sprawiedliwych [poz. 9]; Proletariusze wszystkich krajów, łączcie się! [poz. 9]; Opowiadania lekarzy pogotowia [poz. 9]; Wyrok [poz. 9]; Płaszcz [poz. 5]; Express nie zatrzymał się na stacji; Cztery listy czterech osób w tej samej sprawie; Sprawa jednego reportera; Rehabilitacja pastucha; Krowa w poprzek przemysłu; W co myśmy się wladowali; Moja wojna z workiem; Po nas potopu nie będzie; Pozar gasi się ogniami; O czym wiedziałem [poz. 19]; Consensus tak, ale... [poz. 29]; Jak rządzi się gmina? [poz. 31]; Nie ma ważniejszej sprawy [poz. 31]; Najświętsze czarne plamy; Notki autobiograficzne

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973. — Wywiady: Z J.K., dziennikarzem i pisarzem. [Rozm.] M. Kuszewski. *Gaz. Rob.* 1962 nr 2; Wiedzieć i napisać [Rozm.] J. Szperkowicz. *Kultura* 1974 nr 24; W stanie wojny. [Rozm.] J. Snopkiewicz. *Radar* 1978 nr 4.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

[Uwaga! Człowiek!] T. Drewnowski: Uwaga! Nowy człowiek. *Nowa Kult.* 1951 nr 41; A. Kijowski: Opowiadania niecierpliwie. *Życie Lit.* 1952 nr 4, przedr. w tegoż: *Różowe i czarne*. Kr. 1957; A. Mauersberger. *Twórczość* 1952 nr 2. — [Opowiadania reportera] H. Bereza. *Twórczość* 1954 nr 10; A. Kijowski: Po raz drugi w tej samej rzece. *Nowa Kult.* 1954 nr 32, przedr. w tegoż: *Różowe i czarne*. Kr. 1957; B. Woźdowski: U zbiegu reportaży i nowelistyki. *Prz. Kult.* 1954 nr 30/31. — [Rok 1944:] T. Konwicki: Uwaga, dramaturg! *Teatr* 1955 nr 1; J. Kott: Prawda i wszystkie błędy debiutu. *Prz. Kult.* 1955 nr 1; J.A. Szczepanski: Wzrost polityczny i sceniczny „Roku 1944”. *Teatr* 1955 nr 1; S. Treugutt: O sztuce K. (Nie-recenzja). *Teatr* 1955 nr 4. — [Wyrok:] H. Bereza: Owoc zadufania. *Nowa Kult.* 1957 nr 34; T. Bujnicki: Na tropach mitów. *Życie Lit.* 1957 nr 38; A. Dobosz: Recydywa. *Prz. Kult.* 1957 nr 29; A. Jackiewicz: Bałzak ma szczeblu powiatu. *Twórczość* 1957 nr 10/11; W. Sadkowski: K. odkrycia i obserwacje. *Nowe Książ.* 1957 nr 17. — [Cena:] R. Szydłowski: Na Pawiaku. *Tryb. Ludu* 1961 nr 294; M. Wrzeszczyk: Kartki z epoki pieców. *Kierunki* 1961 nr 47. — [Trzy kroki po ziemi:] Z. Dołęcki: Mały realizm na ekranie. *Kierunki* 1965 nr 40; K. Kochański: Chodząc po ziemi. *Tyg. Kult.* 1965 nr 38; [K.T. Toeplitz] KTT: Horror waci. *Kultura* 1965 nr 38. — K. Meloch: Czy reportaż ma przyszłość? (Opisanie J.K.). *Kontrasty* 1979 nr 11. — K. Wolicki: K., czyli czarne i białe. *Dialog* 1980 nr 12 [rec.: A deszcz ciągle pada...]. — [Stan Polski:] P. Heartman: K. a Czechosłowacji. *Krytyka** 1983 nr 15;

A. Iwicki: Rosemarys Baby czyli dziecko szczęścia. *Kontakt*, Paryż 1983 nr 5. — T. Krzemień: Klasyk K. *Tu i Teraz* 1983 nr 29 [rec.: Dramaty]. — S. Bryczński: Niewczesne rady ob. K. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1984 nr 51 [rec.: Stan Polski].

B.D.

KUŚNIEWICZ Andrzej 1904-1993

Pseud.: (a.k.); MONT
Prozaik, poeta.

Urodzony 30 listopada 1904 w Kowenicach pod Samborem; syn Bolesława Kuśniewicza, właściciela ziemskiego, i Joanny z domu Ostrawa-Tworkowska. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Grazu, do średniej w Zakopanem, Chyrowie i Samborze, gdzie w 1923 otrzymał świadectwo dojrzałości. W 1925-28 pracował w przedstawieliście samochodowym firmy Alfa-Romeo; przebywał we Francji, Włoszech i Austrii. Następnie studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (1929-31) oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim (1931-35, Wydział Prawa oraz Szkoła Nauk Politycznych). W 1931 ożenił się z Marią Brejnakowską, tancerką i pisarką (pseud. Ukniewska). Po uzyskaniu w 1935 magisterium pracował przez rok w Urzędzie Skarbowym w Krakowie i w Bibliotece Jagiellońskiej, a następnie wstąpił do służby dyplomatycznej i przebywał na placówkach polskich za granicą (1936-39 konsul w Użhorodzie na Ukrainie, maj-grudzień 1939 konsul w Tuluzie we Francji). W grudniu 1939 został zmobilizowany do Armii Polskiej we Francji i do maja 1940 pracował w Biurze Rekrutacyjnym w Paryżu. Po zajęciu Francji przez Niemców pracował od grudnia 1940 w Biurze Opieki nad Polakami we Francji w Tuluzie. Jednocześnie współdziałał z francuskim Ruchem Oporu (FFCI – Forces Françaises Combattantes d'Interieur; za tę działalność otrzymał w 1946 stopień podporucznika armii francuskiej). Aresztowany przez gestapo w styczniu 1943 w Tuluzie, do końca wojny przebywał w więzieniach i obozach koncentracyjnych (Fresnes pod Paryżem, Neue-Bremm pod Saarbrücken, od kwietnia 1944 Mauthausen); w obozie wstąpił do konspiracyjnej Komunistycznej Partii Francji (jako kandydat). Po zakończeniu wojny przebywał we Francji. W grudniu 1945 został członkiem PPR (od 1948 członek PZPR). Od sierpnia 1945 do grudnia 1946 był sekretarzem Konsulatu RP w Tuluzie, następnie konsulem w Strasburgu (styczeń-październik 1946), konsulem generalnym w Lille oraz pełniącym obowiązki radcy Ambasady Polskiej w Paryżu (listopad 1946-styczeń 1950). W styczniu 1950 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Pracował kolejno (po kilka miesięcy), w wydawnictwach Centralnego Związku Spółdzielczości Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Cepelia”: *Sztuka Ludowa* i *Sztuka*, jako re-

daktor, następnie w Archiwum PAN, w wydawnictwach katalogów technicznych Centrali Technicznej, a także – przez jakiś czas zajmował się rysowaniem projektów do działu mody w *Expressie Wieczornym* i reklam dla kin. W 1953 ożenił się z Anną Kotanic, publicystką, satyrykiem (pseud. Anna Lechicka). Od września 1955 do 1958 pracował w Rozgłośni „Kraj”, a następnie w Zespole Programu dla Zagranicy Polskiego Radia, na stanowisku kierownika Działu Popularyzacji Kultury w Naczelnej Redakcji Audycji dla Polonii. Debiutował w 1955 fragmentami poematu „Słowa o nienawiści” (*Nowa Kultura* nr 22). Wiersze oraz prozę publikował też m.in. w *Twórczości* (1955-77, z przerwami). Od 1959 należał do ZLP (do rozwiązania związku w 1983); pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Warszawskiego oraz był członkiem Komisji Interwencyjnej przy Zarządzie Głównym Związku. W czerwcu 1966 wszedł w skład redakcji (kierownik działu) oraz kolegium redakcyjnego *Miesięcznika Literackiego* (rezygnacja 1982); w piśmie tym publikował liczne utwory literackie. Otrzymał dwukrotnie nagrodę Polskiego Radia w 1968 i 1969. W 1970 przeszedł na emeryturę. W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1974 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku oraz Nagrodę Państwową I stopnia za całokształt dorobku literackiego, w 1978 nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość oraz działalność radiową i telewizyjną, w 1979 nagrodę Ministra Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi w propagowaniu kultury polskiej za granicą oraz nagrodę I stopnia *Trybuny Ludu*. W 1978 opublikował w *Literaturze* cykl szkiców pt. „Moja historia literatury”, w 1981 w *Filmie* cykl szkiców autobiograficznych na temat kontaktu z kinem pt. „Kino i ja”. W styczniu 1989 jako jedyny Polak został członkiem Akademii Goncourtów w Paryżu. W 1982 wystąpił z PZPR. W tymże roku został zgłoszony do włoskiej nagrody Premio Mondello. W 1992 otrzymał nagrodę im. J. Parandowskiego przyznaną przez PEN Club za całokształt twórczości. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1939), francuskim medalem *Medaille de la Guerre et Resistance* (1947), Złotym Krzyżem Zasługi (1965), odznaką „Zasłużony Pracownik Kultury” (1968), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1970). Zmarł 14 maja 1993 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słowa o nienawiści. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1956, 61 s.

2. Diabłu ogarek. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 122 s.

Cykle: Malinowa popadła; Prony sierpnia; Darachów; Fanaberie; Penetracje; Polowania; Wykłady popularno-nawykowe.

3. Korupcja. Kryminał heroiczny. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 249 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1968, wyd. 3 1975.

Przekł. czes. Korupce. [Przeł.] J. Vláček. Praha 1974. Adapt. tv.: TV 1966.

4. Czas prywatny. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 63 s.

Cykle: Śpiewy historyczne; Anatomie; Sezon w raj; Sprawy prywatne czyli paktowanie z wrogiem.

5. Eroica. [Powieść]. Wwa: PIW 1963, 286 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1966, wyd. 3 1974; wyd. 3 [I] Kr.: WL 1976; Wwa: KAW 1988, 159 s.

Przekł. czes.: Eroica. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1990. Zob. poz. 12, – słowac.: Eroica. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1967.

6. W drodze do Koryntu. [Powieść]. Wwa: PIW 1964, 347 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; wyd. 2 [I] Kr.: WL 1977.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki II stopnia w 1965.

Przekł. franc.: Le chemin de Corinthe. [Przeł.] H.A. Clement. [Paris] 1982, – serb.-chorw.: Na putu za Korint. [Przeł.] L. Rosić. Beograd 1985.

Adapt. radiowa: pt. Ciotka nie ciotka, zamek nie zamek, wuj nie wuj. Radio 1973.

7. Król Obojga Sycylii. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 269 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1972; wyd. 3 Kr.: WL 1976; wyd. 3 [właśc. 4] Wwa: PIW 1980; Łódź: WL 1993.

Nagroda francuska Séquier za najlepszą powieść zagraniczną przeł. na jęz. franc. w 1978.

Przekł. ang.: The king of two Sicilies. [Przeł.] C. Wieniewska. New York 1980, – bułg.: Kraljat na dvete Sicilii. [Przeł.] D. Lau-Bukowska. Sofija 1982, – czes.: Král Obojí Sicílie. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1975, – franc.: Le roi des Deux-Siciles. [Przeł.] Ch. Jezewski, F.X. Jaujard. Paris 1978, wyd. nast. Paris 1980, – greck.: O basiléas tóm duo Sikelión. [Przeł.] P. Psuroúkē. Athina 1985, – hiszp.: El rey de las Dos Sicilias. [Przeł.] B. Zaboklicka. Barcelona 1983, tamże wyd. 2 1983, – niem.: König beider Sizilien. [Przeł.] K. Stammeler. Hamburg 1981, wyd. nast. Frankfurt am Main 1983; König beider Sizilien. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1985, – serb.: Kralj Dvoju Sicilija. [Przeł.] M. Živančević. Beograd 1979, – szwedz.: Kungen av Bägge Sicilierna. [Przeł.] Ch. Wollin. Stockholm 1979, – węgier.: A két szicília királya. [Przeł.] F. Irén. Budapest 1987, – włos.: Il re delle Due Sicilie. [Przeł.] L. Ryba, A. Zoina. Palermo 1981.

8. Strefy. [Powieść]. Wwa: PIW 1971, 507 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1972, wyd. 3 1976; Kr.: WL 1979; Wwa: PIW 1985.

Pierwotny tytuł „Spokojne słońce” (inf. autora 1973).

Nagroda w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę r. 1971.

Przekł. franc.: Constellations. Les signes du zodiaque. [Przeł.] Ch. Jezewski i F.X. Jaujard. Paris 1993, – niem.: Der grosse Treck. [Przeł.] H.P. Hoelscher-Obermaier. Darmstadt 1988, Tierkreiszeichen. [Przeł.] R. Schmidgall. Frankfurt am Main 1991.

Adapt. teatr.: Adapt., reż. i wykonanie: T. Bednarska. Łódź. Studencki T. Satyry „Pstrąg” 1973.

9. Stan nieważkości. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 299 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; Kr.: WL 1977.

Przekł. franc.: L'état d'apesanteur. [Przeł.] Ch. Jeżewski i D. Autrand. Paris 1979; wyd. nast. tamże 1985. — ros.: Sostojanie nevesomosti. [Przeł.] A. Emmons. Moskwa 1979. — słowac.: Bezváhový stav. [Przeł.] M. Wlachovská. Bratislava 1980. — włos.: Assenza di gravità. [Przeł.] L. Ryba, A. Zoina. Palermo 1990.

10. Piraterie. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1975, 83 s.

11. Trzecie królestwo. [Powieść]. Wwa: PIW 1975, 414 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1978; wyd. 4 Kr.: WL 1981.

Wyróżnienie w plebiscycie „Książka roku 1975”. Przekł. czes.: Třetí království. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1987. — węgier.: A harmadik királyság. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1979.

12. Lekcja martwego języka. [Powieść]. Kr.: WL 1977, 184 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1986; Łódź: WŁ 1994.

Przekł. ang.: Lessons in a dead language. London 1984. — czes.: Lekce mrtvého jazyka. [Przeł.] A. Balajková. wyd. łącznie z poz. 5 pt. Lekce mrtvého jazyka; Eroika. Praha 1990. — franc.: La leçon de langue morte. [Przeł.] Ch. Jeżewski i D. Autrand. Paris 1981. — hiszp.: La lección de lengua muerta. [Przeł.] B. Zaboklicka. Barcelona 1984, wyd. nast. 1985. — niem.: Lektion in einer toten Sprache. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1987. — rum.: Lectia de limba moartă. [Przeł.] O. Zaicik. București 1985. — węgier.: Holt nyelvek órája. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1981. — włos.: Lezione di lingua morta. [Przeł.] A. Zoina. Palermo 1983. Adapt. film.: Scenariusz: J. Majewski. Ekran 1978.

13. Moja historia literatury. Wwa: PIW 1980, 210 s.

Tu m.in. o autorach pol.: J. Baka, T. Boy-Żeleński, J. Iwaszkiewicz, A. Kaden, M. Konopnicka, H. Krall, K. Krumłowski, S.J. Lec, B. Miciński, M. Pawlikowska-Jasnorzewska, J. Tuwim, S. Vincenz, S.J. Witkiewicz, i autorach zagranicznych: A. Brillat-Savarin, B. Cendrars, P.L. Courier, Ch. Dickens, M. Martin du Gard, H. de Viel-Castel, Wolter.

14. Witraz. [Powieść]. Wwa: PIW 1980, 432 s. Wyd. nast.: tamże 1982; Kr.: WL 1985.

Przekł. franc.: Vitrail. [Przeł.] J. Nowak, D. Autrand. Paris 1990. — węgier.: Szifeő üvegablak. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1987. — włos.: Vetrate. [Przeł.] L. Ryba, A. Zoina. Palermo 1988.

Nagroda literacka Premio Savarese m. Enna na Sycylii w 1989.

15. Mieszaniny obyczajowe. [Powieść]. Wwa: PIW 1985, 247 s. Wyd. nast. tamże 1988.

16. Nawrócenie. [Powieść]. Kr.: WL 1987, 213 s. Wyd. nast. tamże 1989.

Przekł. franc.: Volte. [Przeł.] P. Lieberman. Arles 1992.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — Wywiady: J. Radomińska: A.K. W teje: Spotkania zapisane. Kr. 1970: Pisarstwo nie było celem w moim życiu. [Rozm.] T. Jastrun. *Tyg. Kult* 1976 nr 20; Względność, względność, względność. [Rozm.] T. Krzemien. *Kultura* 1979 nr 48; Sein liebster Buch. [Rozm.] A. Ziembicki. *Begegnung mit Polen* 1980 nr 3; XIX wiek skończył się... w 1914 roku. [Rozm.] J. Bodnar. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 10; Z. Taranienko: Odbicie. W tegoz: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Jak pasjans - z A.K. rozmawia T. Kubik. *Poezja* 1989 nr 7; Puzzle pamięci. [Rozm.] G. Szczeniak. Kr.: Eureka 1992, 85 s.

Stany nieważkości. [Rozm.] W. Wisniewski w tegoz: Lekcja polskiego. Wwa 1993.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (W. Maciąg).

[Słowa o nienawiści.] K. Wyka: Ukraińskie dziedzictwo. *Zycie Lit.* 1956 nr 46, przedr. w tegoz: Rzecz wyobraźni. Wwa 1959; J. Łobodowski: Kompleks nienawiści. *Kultura*, Paryż 1958 nr 11. — J. Kwiatkowski: Między Freudem a Ukrainą. *Twórczość* 1959 nr 8 przedr. w tegoz: Remont Pegazów. Wwa 1969 [rec.: Diabłu ogarek]. — [Korupcja.] W. Maciąg: Co widać przez dziurkę od klucza? *Zycie Lit.* 1961 nr 37, przedr. w tegoz: Opinie i wroźby. Kr. 1963; T. Burek: Powieść w stadium żartu. *Twórczość* 1962 nr 2. — J.J. Lipski: Pauza. *Twórczość* 1962 nr 11 [rec.: Czas prywatny]. — [Eroika.] W. Maciąg: Tajniki gestapowskiej duszy. *Zycie Lit.* 1963 nr 38; T. Burek: Twarz wroga. *Twórczość* 1964 nr 4. — [W drodze do Koryntu.] H. Berezka: Dwie wieczności. *Twórczość* 1965 nr 3, przedr. pt. Wieczność, w tegoz: Szuka czytania. Wwa 1966; J. Przyboś: Proza K. *Zycie Warsz.* 1965 nr 68, przedr. w: Proza, poezja. Wwa 1965. — K. Nowicki: Heroizm i korupcja. [O twórczości A.K.] *Współczesność* 1969 nr 1. — [Król Obojga Sycylii.] H. Berezka: Niepowtarzalność. *Twórczość* 1970 nr 7/8; K. Nowicki: Problem stylizacji. *Mies. Lit.* 1970 nr 9; J. Termer: Współczesna proza polska. *Połonistwa* 1970 nr 6. — K. Wyka: C.K. ballado-powieści. *Zycie Lit.* 1970 nr 37-38. — [Strefy.] A. Bukowska: Trzy powroty. *Mies. Lit.* 1971 nr 10; W. Maciąg: Life zones. *Polish Literature*, Wwa 1971 nr 3; I. Maciejewska: Słowa o nienawiści i miłości. *Odgłosy* 1971 nr 7/8; M. Sprusiński: Spelunty horoskop. *Twórczość* 1971 nr 10; J. Jarzębski: Milka, Bitra, Velma. *Teksty* 1973 nr 4. — [Stan nieważkości.] A. Bukowska: Spadkobiercy kłeski. *Mies. Lit.* 1974 nr 7; H. Zaworska: Tesknota. *Twórczość* 1974 nr 4. — W. Sadowski: Kuśniewicz. [Przeł. ang.] J. Infeld-Sosnowska. Wwa: Ag. Aut. 1974, 31 s.; [przeł. ang.] B. Grzegorzewska. Wwa: Ag. Aut. 1980, 50 s. — B. Chelstowski: Czas historyczny w powieściach A.K. i P. Wojciechowskiego. *Mies. Lit.* 1975 nr 7. — A. Fabianowski: Ten piękny czas Kaiser-*nachfolger* galicyjskie. *Nowy Wyraz* 1976 nr 6 [rec.: Piraterie]. — J. Jarzębski: Historia Fausta. [O prozie A.K.] *Twórczość* 1976 nr 11. — [Trzecie królestwo.] L. Bugajski: Wiara, zdrada i sumienie. *Odra* 1976 nr 1; W. Pawłowski: Królestwo kontestacji. *Regiony* 1976 nr 1; B. Owczarek: Moralność i utopia czyli o potrzebie ideologii. *Mies. Lit.* 1976 nr 6. — S. Sterna-Wachowiak: Gawęda — parodia — poezja. *Twórczość* 1977 nr 3 [rec.: Piraterie]. — [Lekcja martwego języka.] M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1978 nr 5; J. Piasecki: Lekcja K. *Regiony* 1978 nr 3; K. Rutkowski: Martwy język. *Mies. Lit.* 1978 nr 11; H. Zaworska: „Przewrotna radość”. *Twórczość* 1978 nr 6. — Z. Nienack: „Mańki” A.K. *Poezja* 1978 nr 5 [dot. poezji A.K.]. — B. Kazimierzczak: Historia naturalna dekadenta. *Mies. Lit.* 1980 nr 2 [rec.: Lekcja martwego języka]. — [Witraz:] H. Zaworska: Klerk nieheroiczny. *Twórczość* 1980 nr 11; T.J. Zólcinski: Nie dopowiedziany portret artysty. *Odgłosy* 1980 nr 12. — T. Błażejewska: Pamięć wspomniana wyobraźnia. [O powieściach A.K.] *Acta Univ. Lodz. Folia Litteraria* 1982 nr 9. — B. Kazimierzczak: Wskrzeszanie umarłych królestw. [O twórczości A.K.]. Kr.: WL 1982, 272 s. — A. Lewandowska: Zakamarki Kuśniewiczowskiej biblioteki. *Mies. Lit.* 1982 nr 1/5 [rec.: Moja historia literatury]. — M. Rongé: Sukcesywność i równoczesność. [O technikach symultanicznych w prozie A.K.] *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1982 z. 126. — C. Rowiński: Powieściopisarstwo A.K. *Mies. Lit.* 1982 nr 6. — S.P. Lieberman: The terrorized reader. *Cross Currents*, Ann Arbor 1983 [rec.: Król Obojga Sycylii]. — P. Balajka: Ballady powieściowe A.K. [Przeł.] T. Łukasiak. *Lit. na Świecie* 1984 nr 4. — R. Chodźko: Podróż po periferiach pierwszego królestwa. *Prz. Hum.* 1984 nr 4 [tu też o B. Schulzu]. — J. Jarzębski: A.K. — historia Fausta. W tegoz: Powieść jako autokreacja. Kr. 1984. — T. Cieslikowska: Sugestia jako zasada narracji. *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8 [dot. A.K. Obojga Sycylii]. — [A. Serebniukij] A. Verba: A.K. *Ukrains'kij Kalendarij* 1984 [dot. tematyki ukr. w twórczości A.K.]. — L. Bugajski: Na rozdźwięku. W tegoz: Pozy prozy. Wwa 1986 [dot. powieści A.K.]. — [Mieszaniny obyczajowe.] A. Marzec: Podzwonne czasem

K

o ekspresjonizmie. *Nowe Książ.* 1976 nr 22; Z. Bauer. *Ruch Lit.* 1977 nr 3. — [Mit Orientu i kultury Zachodu w literaturze XIX i XX wieku.] M. Melanowicz. *Rocz. Lit.* 1980; M. Lalak. *Prz. Hum.* 1983 nr 3; E.R. Nowakowska. *Ruch Lit.* 1983 nr 5.

E.G.

KUŹNIAK Mirosław ur. 1946

Poeta, powieściopisarz, dziennikarz.

Urodzony 7 sierpnia 1946 w Łodzi; syn Mieczysława Kuźniaka, ekonomisty, i Krystyny ze Śliwińskich. W 1964 ukończył Liceum Ogólnokształcące w Łodzi, a następnie rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. Debiutował w 1965 wierszem „Buenos Aires”, ogłoszonym w tygodniku *Odgłosy* (nr 51/52); z pismem tym współpracował następnie stale publikując wiersze, opowiadania i reportaże (m.in. w ramach cyklu „Rodowody”). Wiersze drukował także m.in. w dwutygodniku *Pomorze* (1967-71). Był członkiem Łódzkiego Ośrodka KKMP, a następnie w 1966-67 należał do wyodrębnionej z niego grupy literackiej Wiadukt. Po otrzymaniu w 1969 magisterium, pracował jako kierownik w Zakładowym Domu Kultury im. J. Marchlewskiego w Łodzi. W 1970 ożenił się z Dorotą Chrościelewską, poetką i powieściopisarką. W 1973 wstąpił do PZPR. W 1974 podjął pracę w Redakcji Literackiej Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia; przygotowywał słuchowiska poetyckie, reportaże, magazyny literackie; od 1985 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego. Był wyróżniony wieloma nagrodami w konkursach literackich. W 1977 został członkiem ZLP. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1985), Odznaką Honorową m. Łodzi (1985), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Portrety. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1968, 29 s.

Cykle: Liryki dorotejskie; Monologi; Portrety; Stwarzanie bogów.

2. Sentymenty. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1970, 63 s.

Cykle: Sentymenty; Listy do Matki; Kordian związany; Budzik.

3. Biała podróż. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1978, 64 s.

Cykle: Ty i ja; Piąty Antioł. — oraz wiersz: Lechoń.

4. Rodowody. [Reportaże dot. losów robotników]. Łódź: WŁ 1979, 133 s.

5. Śmierć w pięknym samochodzie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1981, 140 s.

6. Bajki Mistrza Gadułki. [Współaut.:] D. Chrościelewska. Łódź: KAW 1983, 62 s.

Zawartość: W królestwie grzecznych dzieci; W państwie mądrych psów; W kramie zbutowanych zabawek.

7. Widok z Ultima Thule. [Powieść]. Łódź: WŁ 1983, 176 s.

8. Telefon do losu. [Powieść]. Łódź: KAW 1985, 144 s.

9. Świat bez przerwy. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1986, 57 s.

Cykle: Przerwa na oddech; Pejzaż z sosną; Świat bez przerwy.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

Z. Skibiński: Spowiedź dziecięcia wieku czy gest sceniczny? *Odgłosy* 1970 nr 38 [rec.: Sentymenty]. — W. Puszczyński: W zgodzie z rozkładem jazdy. *Odgłosy* 1978 nr 46 [rec.: Biała podróż]. — A. Myszkowski: Zależność od pradziadków. *Nowe Książ.* 1980 nr 13 [rec.: Rodowody]. — T. Błażejowski: Noc w szpitalu. *Odgłosy* 1981 nr 23 [rec.: Śmierć w pięknym samochodzie]. — T. Błażejowski: W stronę nierzeczywistości. *Odgłosy* 1985 nr 39 [rec.: Telefon do losu]. — P. Łuszczkiewicz: Sceptyczny klasycyzm. *Odgłosy* 1986 nr 23 [rec.: Świat bez przerwy].

B.M.

KWAŚNIEWSKI Stefan 1898-1944

Pseud.: Quas.

Felietonista.

Urodzony 25 marca 1898 w Radomiu w rodzinie inteligenckiej; syn Józefa Kwaśniewskiego i Jadwigi z Koźmińskich. Uczęszczał do gimnazjum Marianna Rychłowskiego w Warszawie, studiował na Wydziale Budowy Dróg i Mostów na Politechnice Warszawskiej. W 1918-20 służył w Wojsku Polskim jako ochotnik. Po powrocie do Warszawy pracował początkowo jako dziennikarz w *Expressie Porannym*, a następnie jako korektor literacki w *Gazecie Warszawskiej*. Zawarł związek małżeński z Ireną Szyszko. Od 1930 publikował felietony i artykuły na łamach wielu pism warszawskich, m.in. współpracował na stałe z dziennikiem *Wieczór Warszawski* (1932-39; tu felietony pod pseud. Quas.) i tygodnikiem *Kronika Polski i Świata* (1938-39; tu felietony w rubryce „Kronika śmiechu”; pod pseud. Quas.). Poza pracą literacką zajmował się także malarstwem i rzeźbą. W 1939 został członkiem ZZLP we Lwowie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie. Walczył w powstaniu warszawskim jako żołnierz AK w zgrupowaniu „Sokół”. Zginął w czasie ostrzału artyleryjskiego 2 października 1944 na ulicy Żurawiej. Odznaczony pośmiertnie orderem Virtuti Militari.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sposób na żonę. [Humoreski]. Wstęp: T.B. Sygga. Wwa: Spof. Wydawn. Zjednoczenie 1938, 239 s.

Podp.: Quas.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Rozmowa z Quasem. [Rozm.:] L. Ciechanowiecka. *Kron. Polski i Świata* 1938 nr 30.

SWPP 1. — PSB (T. Syga).

[J. Babiński] J.B.: Nasi współcześni. *Merk. Pol. Ordynaryjny* 1938 nr 29. — E. Skiwski: Felietony Quasa na tle epoki. *Kron. Polski i Świata* 1938 nr 49 lrec.: Sposób na żonę. — P. Dunin: Jak pracowali i jak zginęli ludzie prasy polskiej. *Ziem. Pom.* 1945 nr 62. — E. Szermentowski: Galernicy pióra. (Felietony o felietonistach). *Problemy* 1957 nr 8. — J.J. Lipski Quas. W tegoż: *Warszawscy „Pustelnicy” i „Bywalscy”*. T.2. Wwa 1973.

B.M.

KWIATKOWSKA Maria

zob. PODRAZA-KWIATKOWSKA Maria

KWIATKOWSKI Andrzej

zob. WYDMIŃSKI Andrzej

KWIATKOWSKI Jerzy

1927-1986

Pseud.: J.K.; Jerzy Benit; jeź; (jeź); Jeź; jeź.; jk; JK.
 Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 3 czerwca 1927 w Warszawie; syn Zygmunta Kwiatkowskiego, urzędnika, i Reginy z Benitów. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i kontynuował naukę w tajnych kompletach Gimnazjum i Liceum im. Księcia Józefa Poniatowskiego. Był żołnierzem AK; brał udział w powstaniu warszawskim 1944. Po wojnie zdał w 1945 egzamin maturalny w Kazimierzy Wielkiej i podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1951 uzyskał magisterium. Debiutował w 1947 recenzją powieści Juliana Gałaja „Mystkowice – wioska mała”, zatytułowaną „Epika skażona”, ogłoszoną na łamach *Tygodnika Powszechnego* (nr 42). W 1948-55 pracował w krakowskiej Pracowni Bibliograficznej Instytutu Badań Literackich (IBL; do września 1951 na pracach zleconych). W 1949 ożenił się z Marią Podrazą, polonistką (później historykiem literatury). W 1955-58 kierował działem literatury współczesnej Wydawnictwa Literackiego w Krakowie. Od 1956 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1958 został ponownie zatrudniony w IBL PAN, pracował w krakowskiej Pracowni Okresu od 1890 do 1918, początkowo jako starszy asystent. W pracy badawczej zajmował się poezją polską XX w.; interesował się także współczesną poezją francuską. Rozwijając twórczość historycznoliteracką i krytycznoliteracką publikował szkice, recenzje i felietony, m.in. w czasopiśmie *Twórczość* (1948-49, 1955-84; tu m.in. od 1970 stała rubryka pt. „Felieton poetycki”), *Życie Literackie* (1953-1970, 1982; tu m.in. pod pseud. Jerzy Benit), *Przegląd Kulturalny* (1958-60), *Współczesność* (1958-63). W 1959 i w 1964 przebywał na stypendium ZLP w Paryżu. W 1960 wszedł w skład komitetu redakcyjnego dwumie-

siecznika *Ruch Literacki*. W 1961 otrzymał (ex aequo z Janem Błońskim) nagrodę *Głosu Wielkopolskiego* za działalność krytyczną. W 1966 doktoryzował się na UJ na podstawie pracy pt. „U podstaw liryki Leopolda Staffa” (promotor prof. Kazimierz Wyka). W 1969 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie oraz Szczecińskiego Towarzystwa Kultury za całokształt działalności krytycznej. W 1971 habilitował się w IBL na podstawie pracy pt. „Świat poetycki Juliana Przybosa”; w następnym roku uzyskał stanowisko docenta. W 1976-78 był wykładowcą literatury i kultury polskiej na uniwersytecie w Clermont-Ferrand we Francji. W 1976 otrzymał nagrodę *Życia Literackiego*, a w 1980 nagrodę im. K. Wyki. W 1981 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego krakowskiego miesięcznika *Pismo*. W 1983-84 ponownie wykładał na uniwersytecie w Clermont-Ferrand. W 1985 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1975). Zmarł 30 grudnia 1986 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szkice do portretów. Wwa: PIW 1960, 133 s. Zawartość: Czerwone i czarne. O poezji Jana Lechonia; Leśmian-artysta; „Neologizmy” Leśmiana; Rezygnacja czyli poezja. O wierszach Jarosława Iwaszkiewicza; Notatki o poezji Antoniego Słonimskiego; Janusowe oblicze natury. O poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Pierwodr. w *Twórczości i Życiu Lit.* w 1954-1958.
2. Daniel Mróz. [Zarys monograficzny]. Kr.: WL 1961, 109 s.
3. Leopold Staff, poeta paradoksu. [Wwa 1963], 27 s., powiel. Referat wygłoszony na konferencji poświęconej poezji polskiej XX w., zorganizowanej przez IBL PAN w Warszawie w dniach 28-30 XI 1963.
4. Klucze do wyobraźni. Szkice o poetach współczesnych. Wwa: PIW 1964, 278 s. Wyd. 2 poszerz. Kr.: WL 1973. Zawartość I: Potop i posąg [dot. K.K. Baczyńskiego]; Ciemny dialog [dot. T. Gajcego]; Metafizyka zrodzona z historii [dot. Z. Bieńkowskiego]. — II: O krytyce poetyckiej i wierszach Tadeusza Nowaka; Poezja organiczna [dot. T. Nowaka]; Trzy razy Harasymowicz: [1]. Jest Gałczyński, [2]. Sny, [3]. Krzyż i rodzinne pastwiska; Abulia i liturgia. Analiza peryferyjna [dot. M. Białoszewskiego]; Czarna poezja [dot. A. Bursy]; Ciemne wiersze Grochowiaka: [1]. Poeta dzieckiem podsztyty, [2]. Groza i groteska, [3]. Synkretyczny indywidualista; Różewicz inny i ten sam. — III: Powrót Różewicza do Różewicza; Błazen i Hiob [dot. W. Szymborskiej]; Memento mori [dot. J. Zycha]; Imiona prostoty [dot. Z. Herberta]. — W wyd. 2 ponadto: Młoda poezja polska (1956-1959); Od naturalizmu do nadrealizmu [dot. S. Czyżyka]; Nadrealizacja; Mróz idealistyczny [dot. D. Mroza]; Dwie poetyki. („Popiół i diament” po raz drugi) [dot. powieści J. Andrzejewskiego i filmu A. Wajdy]; Wewnątrz „Kordiana” [dot. przedstawienia J. Słowackiego w teatrze w Opolu w reż. J. Grotowskiego]; Posłowie po latach. Pierwodr. w *Pam. Lit., Twórczości i Życiu Lit.* w 1956-1963.
5. Eleuter. Szkice o wczesnej poezji Jarosława Iwaszkiewicza. Wwa: Czyt. 1966, 148 s.

Zawartość: Od autora; Wilde, głoski, Schopenhauer; Rimbaud, kolory, metafizyka; Ekspresjonizm, Dionizos, Eleuter.

6. U podstaw liryki Leopolda Staffa. Wwa: PIW 1966, 285 s. IBL PAN.

Praca doktorska wyróżniona nagrodą im. T. Mikulskiego w 1967.

7. Poezje bez granic. Szkice o poetach francuskich. Kr.: WL 1967, IX, 330 s.

Zawartość: Od autora; Anarchista bardzo pożyteczny. O poezji Blaise Cendrarsa; Robert Denos. Poeta wolności, manierysta; Moi, non. Rzecz o Henri Michaux; Jules Supervielle czyli Bog-Ojciec.

Pierwodr. w *Twórczości* w 1962-1967.

8. Remont Pegazów. Szkice i felietony. Wwa: Czyt. 1969, 330 s.

Zawartość: Od autora. — Drugie młodości: Białe stopnie poezji [dot. M. Jachimowicz], Między Freudem a Ukrainą [dot. A. Kuśniewicz: Diabłu ogarek]; W głąb Przyboś [dot. J. Przyboś: Próba całości; Na znak]; Poezja Iwazkiewiczowa — dzisiaj. [Odczyt]; Szuka dysonansu [dot. J.B. Ozoga]; W imieniu Abła [dot. S.J. Lec: Myśli nieuczestane; Myśli nieuczestane nowel]. — Poeci międzypokoi: Świat wśród nie-światów [dot. W. Szymborska: Sto pociech]; Sprawa Jarosława Marka Rymkiewicza; Zgrabna niezgrabność [dot. E. Bryll: Autoportret z bykiem; Twarz nieodślonieta; Sztuka stosowana]; Dafne [dot. H. Raszka: Inny kraj]; Baśnie jadalne [dot. T. Urgan: Remy; Narcyz]; Dialog z ziemią [dot. U. Kozioł: W rytmie korzeni; Smuga i promień; Lista obecności]. — Remont Pegazów: Poezja czy poezje?; Jak zabić starszego poetę czyli sztuka magiczna Jerzego S. Sito; Artur Sandauer na ringu; Poeta dobroci [dot. J. Supervielle]; Anty-poezja i apollinijski gniew [dot. J. Przyboś: Zapiski polemiczne]; Mody, maniery, snobizmy [dot. K. Mętrak: Nowe konstelacje poetyckie]; Prześcianić mówić jakimś sztucznym basem. (O najmłodszej poezji polskiej).

Pierwodr. w prasie literackiej w 1959-1968.

9. Świat poetycki Juliana Przybosia. Wwa: PIW 1972, 303 s.

Rozprawa habilitacyjna.

10. Notatki o poezji i krytyce. Kr.: WL 1975, 226 s.

Zawartość: Od autora. — Wrażliwość zamknięta i wrażliwość otwarta, czyli przepaszam, że lubię poezję; Nowa szkoła oktozysty; Po wielkim przełomie [dot. J. Hordyńskiego]; Poezja na wół „smocza” [dot. J. Śpiewak: Ugory]; „Lękać należy się odważnie” [dot. E. Lipska: Drugi zbiór wierszy]; Notatki [dot. J. Prokopa, K. Kańska, S. Barańczaka, H. Raszki, K. Wierzyńskiego, A. Świrszczyńskiej]; Burek-Savonarola, Poeci złotego środka; Nowy krytyk [dot. S. Barańczak: Nieufni i zaufani]; Bronimy osobowości [dot. Z. Bienkowskiego]; Magia Miłozsia; Inny Peiper; Jeden wiersz Szymborskiej; Druga strona Spodka [dot. M. Skwamickiego]; Polak a poezja; Nowego ruchu dalsze dzieje; Poezja konkretna?; Słowo Barańczaka; Najład poezji na prozę; Prokop — poeta; Maciag kontra Miciekiewicz Ina marginesie polem. o „Odę do młodości”; Herbert niezawodny; Zoil niekonsekwentny [dot. stosunku Z. Bienkowskiego do poezji F. Konopki]; Antologia Lama [dot.: Kolumbowie i współczesni]; Poezja w szkole i rozmowy w „Poezji”; Trzeba wydać tę książkę [postulat wydania prac J.J. Lipskiego]; Drozdowskiego krytyczny bumerang; Dwie poezje J. Hartwig; Krwawy grymas [dot. J. Kornhausera]; Znaki polskiego krajobrazu [dot. B. Ostromeckiego]; Poezja białego cierpienia [dot. A. Kamińskiego]; Apollinaire i poezja dopoduzkowa [dot. stosunku J. Rogozińskiego do G. Apollinaire’a]; Zabrania się pisać pięknych wierszy [dot. art. A. Kamińskiego o K.K. Baczyńskim, *Życie Lit.* 1973 nr 47]; Humani-

sta zasapany [dot. felietonu J. Sławińskiego „Gorzkie zale”, *Teksty* 1973 nr 3]; Czytelnik jako gospodarz [polem. z art. J. Sławińskiego „J. coś dalej, szary człowieku”, *Teksty* 1974 nr 2]; Lew i strasznydlaki Iłakowiczówny; Poezja Wojaczka i jej bałwochwalcy; Uzupelnienie do Tatars [dot. M. Tatars: Dziedzictwo Słowackiego w poezji polskiej ostatniego półwiecza 1918-1968, oraz J. Iwazkiewicz]; O kuriozach [dot. B. Urbankowskiego]; Lipska po raz drugi; Mieli dobre chęci... [dot. J. Kornhauser, A. Zagajewski: Świat nie przedstawiony]; Z powrotem do Plutarcha [dot.: B. Ostromecki: Laury i piotuny].

Pierwodr. w *Poezji, Twórczości i Życiu Lit.* w 1970-1974.

11. Poezja Jarosława Iwazkiewicza na tle dwudziestolecia międzywojennego. Wwa: Czyt. 1975, 590 s.

12. Felietony poetyckie. Kr.: WL 1982, 269 s.

Zawartość: Od autora. — Szkice: Bienkowskiego wielkie dialogi; K. Dedecius — poeta przekładu. — Felietony poetyckie: Jedna z fotografii K. Wyki; Ładny debiut [dot.: J. Baran: Nasze najszczęśliwsze rozmowy]; Burek — Don Kichot [dot. krytyki literackiej T. Burka]; Drugi tom Zagajewskiego [dot.: Sklepy mięsne]; Harasymowicz w tramwaju [dot.: Wyprzęgnięty tramwaj Europy]; Antologia Włodka [dot.: Antologia poezji czeskiej i słowackiej XX wieku. 1972]; Poetycki przyjaciel Baczyńskiego [dot. J.K. Weintrauba]; Inter arma [dot. postulatu wydania antologii poezji 1939-1945]; Karta choroby [dot.: J. Pollaków: Lato szpitalne]; Wolanie o mrowczyki [dot. postulatu krytycznego wydania utworów poetów Młodej Polski i Dwudziestolecia]; Wierzyński przedwojenny; Dwa słowa o poezji Krynickiego; Lechoniowe pointy; Matuszewskiego kronika poezji [dot. artykułów w *Roczn. Lit.*]; O komisji anty-edukacji narodowej [dot. „Projektu nowego programu nauczania języka polskiego w klasach IV-X”, *Polonistyka* 1976 nr 2]; Niezrównany Pan Cogito [dot.: Z. Herbert: Pan Cogito]; Bezkompromisowy i sentymentalny [dot. A. Słonimskiego]; Na progu dojrzałości [dot.: J. Baran. Dopóki jeszcze]; Dandys śmierci [dot. S. Grochowiaka]; Arcydzieła Szymborskiej [dot.: Wielka liczba]; Korespondencja z Clermont-Ferrand [dot. m.in. wieczoru autorskiego A. Koski w Paryżu i tłumaczeń literatury polskiej na język francuski]; Autor „Proszę pana, proszę pana” [dot. J. Tardieu]; Ostrzeżenie przed Zorianem [dot.: J. Baran: Na tyłach świata; F. Ziejka: W kręgu mitów polskich]; Harasymowicz barokowy i powstający [dot.: Barokowe czasy; Polowanie z sokotami]; Smakoszka języka na nowej drodze [dot.: J. Salamon: Szkice do nowego słownika wyrazów]; Baba potęga jest i basta [dot. A. Świrszczyńskiej]; Ochroniać go [dot.: M. Białoszewski: Odczepić się]; Wydawca z prawdziwego zdarzenia [dot.: J. Liebert: Pisma zebrane, oprac. S. Frankiewicz]; Inny Kornhauser [dot.: Zjadacie kartofle]; Krzywe zwierciadło Sandauera [dot.: Ewolucja poezji polskiej 1945-1968. (Debiuty powojenne), *Polityka* 1979 nr 19-20]; W obronie Młodej Polski [polem. z J. Prokopem]; Po platońsku [dot.: Z. Herbert: Cogito i wyobraźnia]; Poetyckie zaduszki Różewicza [dot.: Opowiadanie traumatyczne]; „Dobranoc, świecie cały” [dot.: J. Iwazkiewicz: Mapa pogody, oraz ostatnie wiersze]; Poeta łagodzący sprzeczności świata [dot.: M. Skwamicki: Zmierzyć]; Une poignée des mains [dot.: S. Barańczak; Sztuczne oddychanie]; Notatki o Miłoszu; Magii Miłozsia ciąg dalszy; Aureola na wieszaku [dot. J. Twardowskiego]; Wirtuoz i moralista [dot.: S. Barańczak: Tryptyk z betonu, zmęczenia i śniegu]. — Pożegnania: K. Wyka; Z. Czerny; W drodze do Brwinowa [dot. J. Iwazkiewicz].

Pierwodr. głównie w *Twórczości* w 1974-1980.

13. Literatura Dwudziestolecia. Wwa: PWN 1990, 477 s. IBL PAN. *Dzieje Lit. Pol. Synteza Uniw.*

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: O poezji Czesława Miłozsia. *Twórczość* 1957 nr 12 s. 70-89. — Magnuszewski —

Berent – Kaden. (Próba analizy nurtu stylistycznego). [Współaut.:] M. Podraza-Kwiatkowska. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigonia. Kr. 1961 s. 415-433. — Przemieniony kołodziej. (O poezji Juliana Przybosa). *Twórczość* 1961 nr 10 s. 103-114. — Poezja Iwazkiewicza. *Życie Lit.* 1964 nr 13 s. 6, przedr. w: Jarosław Iwazkiewicz. Wwa 1968 s. 282-290. — O krytyce literackiej Kazimierza Wyki. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965 s. 399-429. — Leopold Staff „Podwaliny”. W: Liryka polska. Interpretacje. Kr. 1966 s. 275-283. — Jan Lemański. (1866-1933). W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 721-736. — Leopold Staff. W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 473-491. — O pisarstwie Stanisława Pigonia. *Rékonesans. Twórczość* 1969 nr 4 s. 59-75, przedr. w: Stanisław Pigoń, człowiek i dzieło. Kr. 1972 s. 57-76. — Badania nad poezją dwudziestolecia międzywojennego w latach 1945-1972. *Pam. Lit.* 1973 z. 1 s. 347-365. — Nouvelle poésie polonaise. *Action poétique*, Paryż 1975 nr 61 s. 89-101. — O sztuce pisarskiej Kazimierza Wyki. *Pam. Lit.* 1977 z. 1 s. 35-54, przedr. w: Kazimierz Wyka. Kr. 1978 s. 178-199. — Od katastrofizmu solarnego do synów słońca. W: Młodopolski świat wyobraźni. Kr. 1977 s. 231-325. — Główne nurty poezji dwudziestolecia. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 7-61. — Maria Pawlikowska-Jasnorzewska. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 447-482. — Miejsce Miłosza w literaturze polskiej. *Teksty* 1981 nr 4/5 s. 5-26. — Le thème du paradis perdu dans la poésie de la Jeune Pologne. *Acta Univ. Wratisl.* 1982 nr 614 s. 155-166 [dot. L. Staffa]. — Miejsce Iwazkiewicza w poezji polskiej XX wieku. W: O twórczości Jarosława Iwazkiewicza. Kr. 1983 s. 27-35. — Miłosz u progu okupacji. („Rzeka”). W: Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi. Kr. 1984 s. 297-320. — Miejsce Miłosza w poezji polskiej: „Poemat o czasie zastygłym”. W: Poznawanie Miłosza. Kr., Wr. 1985 s. 81-98. — Polski archetyp obłączenia. Historia – Sienkiewicz – Mrozek – Herbert. *Znak* 1988 nr 11 s. 40-52.

Przekład

1. J. Supervielle: Orfeusz i inne opowiadania. Wybór i wstęp ... [Przeł. ... i in.]. Wwa: Czyt. 1966, 288 s.

W przekł. J.K. Orfeusz; Wulkan; Minotaur; Niewierna Amazonka; Stworzenie zwierząt; Arka Noego; Ucieczka do Egiptu; Wzorowy małżonek; Olbrzymka; Drwal królewski; Dziewczynka z pełnego morza; Dziewczyna o głosie skrzypiec; Kubek mleka; Kulawi w niebie; Powrót.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. W. Orkan: Poezje. Przygot. tekstu i przyp. ... W: W. Orkan: Wybór pism. Oprac. i przedm.: J. Błoński. Kr.: WL 1953 s. 435-441.

2. J. Korzeniowski: Nowe wędrowki oryginała. Tekst i przyp. oprac. ... (Dzieła wybrane. T. 2). Kr.: WL 1954, 404 s.

3. Poeci pomorscy. Almanach. Wybór, układ i słowo wstępne ... Gdynia: WM 1962, 308 s.

4. Poeci pomorscy. Almanach 2. Wybór tekstów ... Gdynia: WM 1964, 346 s.

5. J.B. Ożóg: Poezje wybrane. Wybór i oprac. ... Kr.: WL 1965, 360 s.

6. Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 1. Młoda Polska. Red. tomu: ..., Z. Żabicki. Wwa: PIW 1965, 547 s.

7. M. Jasnorzewska-Pawlikowska: Wybór poezji. Oprac. [i wstępem opatrzył] ... Wr., Wwa, Kr.: Ossol. 1967, CXIV, 289 s. *BN I*, 194. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1969, wyd. 3 rozszerz. 1972, wyd. 4 1980.

8. W. Orkan: Poezje zebrane. Wiersze zebrat, tekst oprac. i komentarzem opatrzył ... T. 1-2. (Dzieła. Wydanie zbiorowe). Kr.: WL 1968, 487 + 485 s.

9. M. Czerkawska: Jałowcowe żniwa. Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Kr.: WL 1972, 260 s.

10. G. Apollinaire: Wybór poezji. Oprac. ... Tłum.: M. Batorowicz i in. Kr.: Ossol. 1975, CXC, 498 s. *BN II*, 176.

11. Obraz literatury polskiej XIX i XX w. Ser. 6: Literatura polska w okresie międzywojennym. Red.: J. Kądziała, ..., I. Wyczańska. T. 1-2. Kr.: WL 1979, 459 + 545 s. IBL PAN.

12. Poznawanie Miłosza. Studia i szkice o twórczości poety. Pod red. nauk. ... Kr., Wr.: WL 1985, 586 s. Z prac IBL PAN.

Zob. też Przekład poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1978. — Wywiad: Rozmowa z J.K. [Rozm.] W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 32, przedr. w: W.P. Szymański: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (T. Witkowski).

A. Osęka: Daniel Mróz na tle epoki. *Prz. Kult.* 1961 nr 26 [rec.]. Daniel Mróz. — [Szkice do portretów:] R. Matuszewski. *Rocz. Lit.* 1961 wyd. 1962; M. Głowiński. *Pam. Lit.* 1962 z. 1; M. Wyka: Z poezji dwudziestolecia. *Ruch Lit.* 1963 nr 2. — [Klucze do wyobraźni:] Z. Bienkowski: Klucze. *Kultura* 1964 nr 46; K. Metrak: Krytyk a nowa poezja. *Współczesność* 1964 nr 21; Z. Folejewski. *Books Abroad*, Oklahoma 1965 nr 4; A. Śluccki: Klucze i ... wytrzychy krytyka. *Twórczość* 1965 nr 2; T. Burek: To, co romantyczne. *Poezja* 1966 nr 5. — H. Markiewicz: Staff na nowo odczytany. *Ruch Lit.* 1966 nr 6 [rec.]: U podstaw liryki Leopolda Staffa. — J. Błoński: Osobowość wymyślona i rzeczywista. *Życie Lit.* 1967 nr 32. — M.E. Cybulska: „Natus est Eleuter. *Nouwe Kstg.* 1967 nr 9 [rec.]. Eleuter]. — Z. Folejewski. *Books Abroad*, Oklahoma 1967 nr 3 [rec.]: U podstaw liryki Leopolda Staffa. — S. Jaworski: Dwa razy inaczej. *Ruch Lit.* 1967 nr 4 [rec.]: Klucze do wyobraźni. — [Poezje bez granic:] J. Iwazkiewicz: Portrety poetek. *Życie Warsz.* 1967 nr 197, przedr. w teoz: Ludzie i książki. Wwa 1971; S. Balbus: O pozytkach przekra-

czania granic. *Życie Lit.* 1968 nr 28; T. Burek: Podwójny rekonesans. *Twórczość* 1968 nr 10. — J. Piesszaczowicz: Poezja między epokami. *Twórczość* 1968 nr 12 [rec.: Eleuter]. — M. Skwarnicki: Szkoła czytania wierszy. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 2 [rec.: Poezje bez granic]. — D. Zamajńska. *Pam. Lit.* 1968 z. 2 [rec.: U podstaw liryki Leopolda Staffa]. — [Remont Pegazów:] M. Komar: Pegazy w remoncie. *Twórczość* 1969 nr 12; J. Łukasiewicz. *Odra* 1969 nr 11; K. Mętrak: Rozumienie jako wyrozumiałość. *Mies. Lit.* 1970 nr 5; J. Piesszaczowicz. Kłopoty z Pegazami. *Poezja* 1970 nr 4; W.P. Szymański: Od Rimbauda do Goethego. *Życie Lit.* 1970 nr 3. — S. Jaworski: O poezji francuskiej i polskiej. *Ruch Lit.* 1971 nr 2 [rec.: Poezje bez granic; Remont Pegazów]. — [Świat poetycki Juliana Przybosa:] B. Kierc: Na marginesie „Świata poetyckiego Juliana Przybosa”. *Nowy Wzrost* 1972 nr 6, przedr. w teżej: Przybós i Wr. 1976; J. Łukasiewicz. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 51; S. Stabryła: Rewizja i modele. *Poezja* 1972 nr 9; H. Zaworska: „Zczyliw pryzystanie na siebie samego...”. *Twórczość* 1972 nr 9; K. Gąsiorowski: Fikcja realna. *Literatura* 1973 nr 11, przedr. w teżej: Fikcja realna. Wwa 1986; S. Jaworski: Przybós — metafizyk. *Ruch Lit.* 1973 nr 2. — [Notatki o poezji i krytyce:] S. Dąbrowski: O warsztacie felietonisty. *Mies. Lit.* 1976 nr 8; Z. Mentzel: Aktualny notatnik. *Polityka* 1976 nr 20; A. Zawada: Krytyk towarzyszący. *Twórczość* 1976 nr 1. — [Poezja Jarosława Iwaszkiewicza na tle dwudziestolecia międzywojennego:] S. Burkot. *Ruch Lit.* 1976 nr 6; W. Maciąg: K. o Iwaszkiewiczu. *Życie Lit.* 1976 nr 6; E. Nowicka: Przewodnik po poetyckim świecie Iwaszkiewicza. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 12; H. Zaworska: „Poezja kultury otwartej”. *Twórczość* 1976 nr 5. — [Notatki o poezji i krytyce:] S. Dąbrowski: Poeta — poezja — krytyk — problem metod. Na przykładzie polemicznej analizy „Notatek o poezji i krytyce” J.K. *Pam. Lit.* 1978 z. 4; S. Dąbrowski: J.K. o poezji i literaturze. *Zesz. Nauk. Wyzd. Hum. UG. Hist.-lit.* 1979 nr 6. — L. Zuliński: K. o Przybosiu. W teżej: Sztuka wyboru. Wwa 1979 [dot.: Świat poetycki Juliana Przybosa]. — [Felietony poetyckie:] T. Błazewski: Paradoxy i intymność poezji. *Życie Lit.* 1983 nr 7; B. Zadura: ... W poezji — poezji przede wszystkim szukac należy. *Twórczość* 1983 nr 8; P. Szewc: Krytyka otwarta. *Wież* 1985 nr 7-9. — J. Błonski: Pan od piękna. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 19. — H. Czubała: Poetycki świat J.K. *Życie Lit.* 1987 nr 10. — S. Jurkowski: Pamięci krytyka. *Kierunki* 1987 nr 6. — W. Maciąg: J.K. 1927-1986. *Ruch Lit.* 1987 nr 4/5. — A. Miedzyrzeczki: Felieton poetycki. *Twórczość* 1987 nr 12. — J. Piesszaczowicz: Krytyka otwarta. *Literatura* 1987 nr 5. — [B. Rogaiłko M. Ruskowski: Wyobraźnia i współodczuwanie. *Kultura*, Paryż 1987 nr 6. — J. Błonski: J.K. *Brulion* 1988 nr 7-8. — [M. Stala] J. Krzos: Duchowa niepodległość, poczucie wagi słowa. (O J.K.). *Arka* 1988 nr 22, przedr. w: M. Stala: Chwile pewności. Kr. 1991. — M. Stala: Bezinteresowna miłość poezji. Uwagi o dziele i osobowości krytycznej J.K. *Znak* 1988 nr 7, przedr. w teżej: Chwile pewności. Kr. 1991. — M. Wyka: J.K. *Pam. Lit.* 1988 z. 4. — [Literatura Dwudziestolecia:] A. Hutnikiewicz: Ostatnia książka J.K. *Twórczość* 1991 nr 11/12; J. Łukasiewicz: Tradycja Dwudziestolecia. Ostatnia książka J.K. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 35; A. Chruszczyński: Testament naukowy Prof. K. *Prz. Hum.* 1992 nr 3; E. Prokop-Jamiec: K.: dialektyka dwudziestolecia. *Dekada Lit.* 1992 nr 2; J. Jarzębski. *Ruch Lit.* 1993 nr 3; J. Święch. *Pam. Lit.* 1994 z. 3.

B.D.

KWIATKOWSKI Remigiusz 1884-1961

Pseud.: Ajax; K.; R.K.; Rem.K.; Remigiusz Kw.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 3 czerwca 1884 w Warszawie; syn Stanisława Kwiatkowskiego, urzędnika kolejowego, i Scholastyki ze Zdanowiczów. Uczęszczał do gimnazjum w Warszawie; należał w tym czasie do taj-

nej organizacji młodzieży gimnazjalnej „X”. Po zdaniu matury w 1902 studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutował w 1904 wierszem pt. „Tam płynny kedy jasny ład”, opublikowanym na łamach dwutygodnika *Wędrowiec* (nr 11; podp. Remigiusz Kw.). Odtąd rozwijał twórczość literacką, drukując wiersze i artykuły, m.in. w pismach: *Wędrowiec* (1904, 1906), *Świat* (1905, 1907-08), *Tygodnik Ilustrowany* (1905-08; w 1905-06 sekretarz redakcji). W czasie studiów prowadził działalność społeczno-polityczną; należał do tajnego ZMP „Zet” (od 1902), był delegatem do zarządu Bratniej Pomocy, sekretarzem Sądu Młodzieży Polskiej. W 1903 w związku z nielegalną działalnością został uwięziony na Pawiaku. Był w 1905 członkiem Komitetu Walki o Szkołę Polską, uczestniczył w tajnym nauczaniu, organizował strajki szkolne. W 1906 założył i redagował tygodnik młodzieżowy *Zarzewie*. W związku z tą działalnością był relegowany z UW i zesłany administracyjnie w głąb Rosji bez prawa powrotu do kraju. W 1908 osiedlił się w Moskwie, gdzie studiował orientalistykę w Instytucie Języków Wschodnich. Był tam członkiem stowarzyszenia Dom Polski, propagował kulturę i literaturę polską. W 1908-12 odbył wiele podróży, m.in. do Persji, Turcji, Japonii, Francji, zwiedził także Rosję. Publikował korespondencje w prasie warszawskiej, m.in. w *Świecie* (1910-12, 1920-21), *Tygodniku Ilustrowanym* (1910-13, 1921, 1923) i *Kurierze Warszawskim* (1910-13, 1919-24). W 1912 zawarł związek małżeński z Janiną Rosicką, redaktorką. W 1913 założył w Moskwie tygodnik *Głos Polski*, który następnie redagował do 1917. Po wybuchu I wojny światowej przeniósł się wraz z redakcją do Petersburga. Został zmobilizowany i przydzielony do dowództwa wojsk samochodowych w Petersburgu. Współpracował z *Tygodnikiem Petersburskim*. Jako wolny słuchacz studiował w Instytucie Archeologicznym historię sztuki i archeologię. W 1916 założył i redagował, przeznaczony dla uchodźców wojennych, tygodnik *Sztandar*, a następnie ukazujący się na jego miejsce *Dziennik Polski* oraz dwutygodnik dla dzieci *Mały Sztandar*. Pisał do założonego w 1916 miesięcznika *Mysł Narodowa*. Był inicjatorem, a następnie sekretarzem Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny, wykładawcą na Wyższych Kursach Polskich. W 1917, po wybuchu rewolucji październikowej, wstąpił do Legionu Polskiego w Finlandii, był zastępcą dowódcy Konfederacji Polaków Wojskowych w Rosji. W 1918 powrócił do Polski i wstąpił do wojska. Zorganizował Biuro Prasy i Propagandy Wojskowej, a także objął jego kierownictwo. Uczestniczył w powstaniu i akcji plebiscytowej na Górnym Śląsku. Był założycielem wielu organizacji społeczno-wojskowych i placówek kulturalnych; m.in. kierował w 1918 Te-

atrem im. S. Staszica, powstałym przy Stowarzyszeniu Robotników Chrześcijańskich w Warszawie. Po wojnie polsko-bolszewickiej 1920 sprawował krótko funkcję szefa Biura Wyznań Niekatolickich Ministerstwa Spraw Wojskowych. W 1921 założył i do 1926 redagował dziennik *Polska Zbrojna*. Po przewrocie majowym w 1926 został przeniesiony w randze pułkownika w stan spoczynku i zajął się pracą literacką oraz przekładaniem i parafrazowaniem utworów z literatur wschodnich. W czasie II wojny światowej przebywał w Warszawie; był członkiem AK, pracował w grupie dywersyjno-wojskowej. Walczył w powstaniu warszawskim. Następnie przebywał w Częstochowie. Po zakończeniu wojny powrócił do Warszawy, gdzie został zweryfikowany w stopniu pułkownika i skierowany do pracy w gabinecie premiera jako referent prasowy. Po 1951 zajmował się wyłącznie pracą literacką. Wiersze, aforyzmy, przekłady drukował w tym czasie m.in. w pismach *Plomyk* (1948-50, 1955-58) i *Szpilki* (1948, 1950, 1954-61). Odznaczony m.in. Krzyżem Niepodległości, Śląskim Krzyżem Powstańczym (1947), Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz licznymi wojskowymi odznaczeniami zagranicznymi (czeskie, francuskie, jugosłowiańskie, rumuńskie). Zmarł 14 października 1961 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Literatura chińska. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1907, 90 s. Przedr. zob. poz. 8.
2. Literatura arabska. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1908, 151 s. Przedr. zob. poz. 8.
3. Literatura babilońsko-asyryjska. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1908, 114 s. Przedr. zob. poz. 8.
4. Literatura egipska. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1908, 78 s. Przedr. zob. poz. 8.
5. Literatura indyjska. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1908, 75 s. Przedr. zob. poz. 8.
6. Literatura japońska. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1908, 76 s. Przedr. zob. poz. 8.
7. Liryki. [Wiersze]. Moskwa: Nakł. autora 1911, 144 s.
Zawiera cykle: Z natury; Melodye ciszy nocnej; Na lazorowym brzegu; Wspomnienia; Anakreontyki; Wiersze miłosne; Tryolety albumowe; Bajki, – nadto wiersze: Na obcej ziemi, Nad morzem; Mówili; Prometeica
8. Literatura ludów wschodnich. [Szkice]. Wwa: M. Arct. [1911], 90 + 151 + 114 + 78 + 75 + 76 s.
Zawiera poz. 1-6.

9. Jahwe, Poemat dramatyczny w 5 aktach z prologiem. Moskwa: W. Lehman 1912, 105 s.
Wyróżnienie w konkursie dramatycznym im. J. Słowackiego w Warszawie.

10. Literatura perska. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1912, 112 s.

11. Jak Mazur spotkał na wygnaniu św. Kazimierza Królewicza. [Opowiadanie]. Piotrogród: Druk. Pol. *Sztandar* 1916, 15 s.

12. Polska idzie. Poezje. Piotrogród: Druk. Pol. [1917] MCMXVII, 125 s.

Zawiera m.in. cykle: Dekalog I-X; Tym którzy trwają od ojczyzny z dala ... I-VIII; Echa i wizje; Z pozólktych kart; Na złotym roku I-XI; Polska mowa I-V; Wierzę w godzinę cudu Zmartwychwstania I-IV.

13. Polska idzie. Misterium. Druk fragm. *Kur. Warsz.* 1919 nr 68. Wyst. Wwa, T. im. S. Staszica 1918.

14. Wróbel-Mikado. Bajka ze zbioru „Sadzani-Sadzaniami”. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. [Wwa:] Wydawn. Bibl. Książek Różowych [1927], 75 s.

15. Prorok. Dramat w 5 aktach. Rkps. Powst. przed 1939. [Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego. Wwa 1971, T. 1].

16. Zółci. Dramat w 4 aktach. Rkps. Powst. przed 1939. [Inf. jw.].

17. Ptaki Mazowsza. Groteska w 3 aktach. Powst. przed 1957. [Inf. autora].

18. Dobry Mirali. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 86 s.

Zawartość: Dobry Mirali; Dżejrany; Modlitwa bogacza; O mądrym Achmedzie; O tchórze Chudajberdy i lisicy; Bajka o Mamed-Dzanie; Bajka o stu groszach; O siostrze która miała siedmiu braci; Aj-bibi; O osle, który był mądrzejszy od wezrya.

Przekłady, parafrazy, adaptacje

1. Chiakunin-izszu. (Antologia japońska). Wstęp [i oprac.] ... Kr.: Spółka Wydawn. Polska 1913, 39 s. Wyd. nast.: z podtyt. Chiakunin-izszu. Antologia stu poetów japońskich. Ułożył i wstępem opatrzył ... Wwa: Gebethner i Wolff [1913], 108 s.; pt. Chiakunin-izszu czyli ze stu poetów po jednej pieśni. Wwa: Tow. Wydawn. 1919, wyd. 3 [!] tamże 1922; pt. Choć była krótsza noc niż sen. Antologia poezji japońskiej „Chiakunin-izszu” czyli „Ze stu poetów po jednej pieśni”. Wwa: Polska Zjednoczona [1928].

2. Antologii chińskie. Petersburg: Wydawn. *Głosu Pol.* 1914, 80 s.

3. Orientalie. [Aforyzmy]. Wstęp ... Petersburg: Wydawn. *Głosu Pol.* 1914, 127 s.

Zawiera aforyzmy chińskie japońskie, hinduskie, arabskie i perskie.

4. Smok wielkogłowy. Bajka japońska. Piotrogród: Wydawn. *Malego Sztand.* 1916, 8 s.

5. Wesele Małej Myszki. Bajka japońska. Piotrogród: Wydawn. *Malego Sztand.* 1917, 10 s.

6. Zając z Inobo. Bajka japońska. Piotrogród: Wydawn. *Malego Sztańd.* 1917, 8 s.

7. Parasol noś i przy pogodzie... Przekłady aforyzmów wschodnich. Pozn.: Księg. św. Wojciecha. 1920, 131 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2-4 1921, wyd. 5 [1922], wyd. 6 [1923]; Wwa: Warsz. Spółdz. Wydawn. Syrena [1947]; wyd. [rozszerz.] z podtyt. Zbiór aforyzmów, przysłów, sentencji ludów Wschodu. Wwa: Czyt. 1957, 264 s. wyd. [2] tamże 1959.

8. I nocą nie wychodź nago. Aforyzmy wschodnie. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1921], 113 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] [1922], wyd [3] [1923].

9. Liście bambusu. Poezje chińskie. Wwa: Ignis 1922 [antydat. 1921], 90 s.

10. A z domu wychodź tylko drzwiami. [Antologia]. Wwa: Stow. Pracowników Księgarskich 1923, 95 s.

11. Nie zaglądań za parawan... [Wybór aforyzmów i sentencji]. Wstęp... Wwa: Nakł. autora [1926], 92 s. Wyd. nast.: z podtyt. Przymówki wschodnie. Wwa: Wydawn. Arabeski; z podtyt. Przymówki i rady wschodnie. Wwa: Tow. Wydawn. Polska Zjednoczona [1928].

12. A żółty żółtej niech sobie szuka. Sagi koreańskie z kraju białych łabędzi. [Zebrał, tłum. i oprac.] ... Wwa: Tow. Wydawn. Polska Zjednoczona [1928], 62 s.

13. Chryzopraz ci szczęście wróży. Amulety miłości według wróżb perskich. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. Polska Zjednoczona [1928], 55 s.

14. Kobiety nie bij nawet kwiatem. Rady i uwagi wschodnie o kobiecie i miłości. Wwa: Tow. Wydawn. Polska Zjednoczona [1928], 55 s.

15. Mój jedyny, mój kochany nosi kaftan z czesun-czy. Poezje chińskie. Wwa: Tow. Wydawn. Polska Zjednoczona 1929, 90 s.

16. W. Wieresajew: Wspomnienia. Wybrał i przełożył ... Wwa: PIW 1951, 406 s.

17. Pokój to ryż a wojna to głód. Aforyzmy, przysłowia i sentencje ludów Wschodu. Przedm.: A. Stern. Wwa: NK 1955, 86 s.

Zawiera aforyzmy chińskie, japońskie, arabskie, hinduskie i perskie.

18. Aforyzmy, sentencje i przysłowia Wschodu. Wwa: Alfa 1985, 92 s.

Zawiera aforyzmy chińskie, japońskie, hinduskie, arabskie i perskie.

Nadto według inf. autora w rkpis: Antologia poezji turmeńskiej. Powst. ok. 1950; Nie udawaj Mandaryna – zbiór nie drukowanych aforyzmów chińskich. Powst. ok. 1950; Z poezji „Nowego Jutra” – zbiór przekładów wierszy radzieckich (1917-1950).

Prace redakcyjne

1. M. Rej: Złote myśli. [Zebrał i ułożył]... [Wwa: Nakł. druk. St. Niemiry] 1906, 79 s.

Wyróżnienie na Zjeździe Rejowskim z okazji 400 rocznicy urodzin M. Reja w 1908 w Krakowie.

2. Pamiętają o Polsce. [Antologia]. [Wyd. i red.] ... Piotrogród: [b.w. 1915], 15 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. – SWPP I. – PSB (S. Sierotwiński). – RL 1961 (P. Grzegorzczak) przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-67. Cz. 1. Wwa 1986.

S. Pienkowski: Uty. Z powodu stu poetów japońskich w przekładzie R.K. *Gaz. Warsz.* 1912 nr 180 [rec.: Chiakunin-izszul – K. Wroczyński: Kronika literacka. *Lit. i Szt.* 1912 nr 23 [rec.: Liryki]. – W. Gostomski: *Książka* 1913 nr 8 [rec.: Chiakunin-izszul. – F. Hoesc: Mądrość wschodnia. *Kur. Warsz.* 1921 nr 160 [rec.: Parasol noś i przy pogodzie ...]. – [Liście bambusu.] S. Podhorska-Okołów: Pokłosie poezji. *Bluszcz* 1921 nr 8; B. Richter: Przekłady i studia z literatury obcych. *Prz. Powsz.* 1922 nr 14. – E. Kozikowski: R.K. W tegóż: Od Prusa do Gojawiczyńskiej. [Wwa] 1969 [właśc. 1970].

B.M.

KWIATKOWSKI Tadeusz ur. 1920

Pseud., Jan Trzaska; (K.T.); Leopold Borell, N.R.; Noël Randon; t.k.; T.K.; Tad.Kw.; [Tad.Kw.]; teka; Wigiliusz Randoński; Zastępca; Zrzędzian.

Prozaik, satyryk, scenarzysta, autor sztuk scenicznych i tekstów estradowych, książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 4 maja 1920 w Krakowie; syn Alfreda Kwiatkowskiego, dziennikarza, i Anieli z Nitów. Uczęszczał do IV Państwowego Gimnazjum Humanistycznego im. H. Sienkiewicza w Krakowie. Debiutował w 1937 opowiadaniem zamieszczonym w międzyszkolnym czasopiśmie *Szkolne Czasy*, którego był wówczas redaktorem. W 1938 zdał egzamin maturalny i podjął studia z zakresu filologii polskiej oraz historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W tymże roku został słuchaczem szkoły teatralnej Studio 39, prowadzonej przez Tadeusza Kudlińskiego i Wiesława Goreckiego. Po wybuchu wojny w 1939 udał się na wschód i przebywał kolejno w Łucku, Lwowie, Stanisławowie, Nadwórnej i Bitkowie. Na początku 1940 wrócił do Krakowa. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako inkasent firmy spedycyjnej Orbitrans i równocześnie kontynuował studia polonistyczne na działającym tajnie UJ (1940-43). Brał udział w życiu literackim i teatralnym; uczył się m.in. na wznowione w warunkach konspiracyjnych zajęcia teatralne, prowadzone przez W. Goreckiego, współpracował z podziemnym Teatrem Rapsodycznym Mieczysława Kotlarczyka, zajmował się kształceniem młodych aktorów, reżyserował przedstawienia w Krakowskim Teatrze Podziemnym. Uprawiał także twórczość literacką, pisał opowiadania, dramaty i utwory dla dzieci. W 1940 opublikował

kilka artykułów w konspiracyjnym piśmie *Grunwald*, w 1942-43 był współredaktorem *Miesięcznika Literackiego*, pisma wydawanego przez grupę pisarzy związanych z chrześcijańsko-demokratyczną organizacją Unia. W styczniu 1944 został aresztowany przez gestapo i przez siedem miesięcy był więziony przy ulicy Montelupich. Po zakończeniu wojny pozostał w Krakowie, zachowując posadę inkasenta w firmie Orbitrans. W 1945 ożenił się z Haliną Królikiewicz, aktorką. Kontynuował twórczość literacką jako prozaik, autor utworów scenicznych oraz utworów dla dzieci i młodzieży. Artykuły, reportaże, felietony oraz recenzje teatralne i filmowe publikował m.in. na łamach *Dziennika Polskiego* (1945-49, 1952-66) i jego dodatku *Od A do Z* (1946, 1951-54), *Dziennika Literackiego* (1947-50), *Dziennika Bałtyckiego* (1949-50; powieść w odcinkach), *Życia Literackiego* (1951-69, 1982; członek kolegium redakcyjnego w 1953-54; tu m.in. w 1955 cykl felietonów: „Uwagi kibica”). Był także autorem stałych felietonów radiowych (1945-48) oraz słuchowisk (głównie adaptacji własnych opowiadań). Od 1945 należał do ZZLP (od 1949 ZLP; był członkiem do rozwiązania Związku w 1983), pełnił funkcję sekretarza (do 1951), a potem wiceprezesa Oddziału Krakowskiego Związku (do 1968). Odbił kilka podróży zagranicznych: w 1946 z ramienia PCK wyjechał na kilka tygodni do brytyjskiej strefy okupacyjnej Niemiec, w 1948 jako stypendysta ZZLP oraz Ministerstwa Żeglugi i Handlu Zagranicznego popłynął polskim statkiem handlowym do Ameryki Południowej (spotkał się wtedy m.in. z Witoldem Gombrowiczem) i Afryki. Od 1949 pracował etatowo w teatrach krakowskich: w 1949 i 1956 jako kierownik literacki Teatru „Grotoska”, w 1953-55 kierownik artystyczny Teatru Satyryków oraz po powrocie z Francji, gdzie w 1957 był na stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki, kierownik literacki Teatru im. J. Słowackiego (1958-65). W 1958 został członkiem Polskiego PEN Clubu (do 1970). W drugiej połowie lat pięćdziesiątych zaczął również pisać powieści sensacyjne (także pod pseud.: Noël Randon, Wigiliusz Randoński) oraz scenariusze filmowe i telewizyjne (m.in. w 1959-65 dla telewizyjnego teatru Kobra). Recenzje teatralne, filmowe i telewizyjne zaczął też ogłaszać m.in. w *Gazecie Krakowskiej* (1960-67; tu m.in. stałe rubryki: „Rozmówki filmowe”, „Na naszych ekranach”, „Filmy tygodnia”) i *Wieściach* (1968-69, 1971; także pod pseud. Zrzedzian). W 1960 (razem z Jackiem Stworą i Brunonem Miecugowem) założył kabaret literacki Jama Michalikowa, dla którego przez następne lata przygotowywał programy; był także autorem scenariuszy dla krakowskiego kabaretu Wodewil (1968-69). W 1966 otrzymał nagrodę literacką m. Krakowa. Wiele podróżował po Europie i Azji,

był m.in. w Austrii i we Włoszech (1965), zwiedził kraje basenu Morza Śródziemnego (1968), popłynął statkiem do Japonii (1971). W 1971-78 pełnił obowiązki dyrektora i kierownika artystycznego Estrady Krakowskiej, a potem do 1981 Teatru Bagatela im. T. Boya-Żeleńskiego w Krakowie. Współpracował nadal z telewizją (w 1979 był m.in. autorem cyklicznych programów „Z dziejów kabaretów krakowskich”). W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, zwiedzając głównie kraje Europy Wschodniej i Środkowej oraz Turcję, Malte i Hiszpanię. W 1980 otrzymał nagrodę literacką im. K. Wyki, w 1987 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. W 1981-82 pełnił funkcję wiceprezesa Klubu Twórców i Działaczy Kultury „Kuźnica” w Krakowie. W 1984-91 był członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Kraków*. W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Złotą Odznaką m. Krakowa (1965), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972), Srebrną Odznaką „Zasłużony dla Ziemi Krakowskiej” (1973), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Raz Termometr zachorował. [Powiastka wierszem dla dzieci]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1942, 31 s. Wyd. nast. pt. Pan Termometr zachorował Kr.: WL 1962 [właśc. 1961], 29 s.

Wyd. z 1942 podop.: Jan Trzaska.

2. Gołębie. [Opowiadanie]. [Kr.] 1943, masz. Wyd. konspir. odbite w kilku egzemplarzach przy *Mies. Lit.*

3. Obrona Warszawy. Dramat wierszem. Powst. 1943. Druk. fragm. *Tyg. Powsz.* 1945 nr 32.

Utwór nadesłany na tajny konkurs dramatyczny pisma konspir. *Kultura Jutra* w 1943.

4. Kot w butach. [Sztuka dla teatru lalek]. Praprem. Białystok, Ochotniczy T. Lalek 1946.

5. Lunapark. [Powieść]. Kr.: Spółdz. Księgarska Czytelnik 1946, 167 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1960, wyd. 3 tamże 1976.

6. Atlantyk. [Powieść]. *Dz. Balt.* 1949 nr 277-359, 1950 nr 1-27.

7. Cała naprzód. [Powieść]. *Dz. Pol.* 1949 nr 223-343.

8. Traktor i dziewczyna. Krotkowiec ze śpiewami w 3 aktach. [Współaut.:] W. Mach, S. Otwinowski. Praprem. Kr., Stary T. 1949.

Wyst. też pt. Motoryzacja w Strękocinie.

9. Los zależy od ludzi. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Warsztat Dramaturgiczny 1952.

10. Spotkanie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Warsztat Dramaturgiczny ZLP przed 1952.

11. Gwiazda brazylijskiego nieba. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1953, 216 s.

Zawartość: Dla zbawienia świata; Towar z wysp; Cena szczęścia; Wyspa siedmiu nieszczęść; Mafie zwycięstwo; Plaza General Lavalie; Gwiazda brazylijskiego nieba.

12. Kłopoty z talentem. Powieść satyryczna. Wwa: Czyt. 1953, 299 s.

I nagroda w konkursie Miń. Kultury i Sztuki oraz ZLP na większy utwór satyryczny w 1951.

13. O złych krukach i białym gołąbku. Widowisko w 5 aktach. [Współaut.:] K. Szpalski, M. Zafucki. Wskazówki reż.: J. Wilkowski. Wwa: NK 1953, 83 s.

14. Siedem zacych grzechów głównych. Opowieść. Wwa: Iskry 1954, 298 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1956, wyd. 4 1959, wyd. 5 1968, wyd. 6 1974; Kr.: WL 1987. Por. poz. 31.

Przeł. litew.: Septynios didžiosios nuodėmės. [Przeł.] I. Kvietauskas. Vilnius 1960, — niem.: Die sieben ehrbaren Todsünden. [Przeł.] K. Harrer. Rudolfstadt 1958, — ros.: Sem smertnych grechov. [Przeł.] L. Jakovleva. Moskva 1957, wyd. nast. Kiv 1987, — słowac.: Sedem hlavných hriechov. [Przeł.] B. Steinerová. Bratislava 1959.

15. Najlepsze skrzydło Brazylii. [Powieść dla młodzieży]. Wyd. 2. [!] Wwa: NK 1955, 61 s. Przedr. zob. poz. 17.

16. Pomnik na miarę. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955, 223 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1964.

17. Ucieczka z dżungli. Opowiadania. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1955, 197 s.

Zawartość: Zamiast wstępu — Safari; Szczęście białego; Godzina w Casablance; Ucieczka; Piękno życia; Najlepsze skrzydło Brazylii [poz. 15]; Miłość; Ramon Pateira; W mieście Santos.

18. Bohater do wynajęcia. [Powieść satyryczna]. Wwa: Iskry 1956, 299 s.

19. Dwie rurki z kremem. [Powieść sensacyjna]. *Echo Krak.* 1957 nr 249-304, 1958 nr 1-48. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1958, 282 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1960; Kr.: WL 1989.

Podp.: Noël Randon.

Przeł. czes.: Dvě trubičky s krémem. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1970, — słowac.: Dve trubičky z krémom. [Przeł.] M. Krkošová. Wyd. łącznie z poz. 23, 29 pt. 3 x Randöt: Dve trubičky z krémom; Pišem ti, Louise; Zločin na konkurz. [Przeł.] M. Krkošová. Bratislava 1972.

20. Załoga „Dziewięciu serc”. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 242 s.

21. Dwie wdowy. Farsa w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1958. TV 1967. Wyst. w 1958 pod pseud.: Leopold Borell.

22. Przedszkole miłości. Farsa w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1958. Podp.: Leopold Borell.

23. Donoszę Ci, Luizo. [Powieść sensacyjna]. Wwa: Iskry 1959, 311 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1990.

Podp.: Noël Randon.

Przeł. czes.: Bylo to tak, Louise. [Przeł.] E. Skaličkova. Praha 1972, — słowac.: Pišem ti, Louise. [Przeł.] M. Krkošová zob. poz. 19.

24. Kabaret literacki „Jama Michalikowa”. Przedstawienia. [Współaut.:] B. Miecugow, J. Stwora, od 1978: B. Miecugow. Wyst. Kr., Kawiarnia Jama Michalikowa 1960-1992.

— A to ci szopa. Praprem. 1960.

— Szlagierowy program. Praprem. 1960.

— A to ci historia. Praprem. 1960.

— Kraków nocą. Praprem. 1961.

— A to ci wesele. Praprem. 1963.

— Dwudziestolatka z przeszłością. Praprem. 1964.

— A to ci raj. Praprem. 1965.

— Trędowaty czyli dramat ze sfer. Praprem. 1967.

— Boyowym szlakiem. Praprem. 1971.

— De revolutionibus. Praprem. 1974.

— Diabli nadali. Praprem. 1978.

— A to ci wesele '85. Praprem. 1985.

— Odnowa od nowa. Praprem. 1990.

25. Prezent, który kosztował śmierć. [Powieść sensacyjna]. Wwa: WL 1960, 167 s.

Podp.: Noël Randon.

26. Cały ogień na Laleczkę. [Powieść sensacyjna]. Wwa: Iskry 1961 [właśc. 1960], 231. Wyd. nast. Kr.: WL 1990.

Wyd. z 1961 podp.: Noël Randon, Wigiliusz Randoński.

27. Kowboje z zielonych wzgórz. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 222 s. Wyd. 2 tamże 1968.

Przeł. gruz. [Przeł.] N. Gawaszeli. Tbilisi 1985.

28. Ten cudny Paryż. Powieść. Kr.: WL 1962, 236 s.

29. Zbrodnia na konkurs. [Powieść sensacyjna]. Wwa: Iskry 1962, 206 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1967; Kr.: WL 1990.

Wyd. 1 i 2 podp.: Noël Randon, Wigiliusz Randoński; wyd. z 1990 podp.: Noël Randon.

Przeł. czes.: Spravedlnost odpočívá v neděli. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1975, — słowac.: Zločin na konkurz. [Przeł.] M. Krkošová zob. poz. 19.

30. Weekend w pensjonacie „Cyprys”. [Opowiadanie kryminalne]. W: Pod szlachetnym koniem. [Powieści i opowiadania. [Autorzy:] [M. Słomczyński] Joe Aleks (Józef Aleks), Maurice S. Andrews (Andrzej Szczypiorski), ... Wwa: Iskry 1963 s. 207-297.

T.K. podp.: Noël Randon (Wigiliusz Randoński).

31. Zacyne grzechy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Waškowski. Ekran. 1963.

Na motywach powieści T.K.: Siedem zacych grzechów głównych [poz. 14].

32. Okazja, jakich mało. [Libretto operetki]. Muz.: T. Dobrzański. Kr., T. Muz. 1964.
33. Szczęście rodzinne. Komedia w 3 aktach. Praprem. Kr., Stary T. 1964.
Praprem. w reż. autora wyróżniona II nagrodą w konkursie na sztukę o tematyce współczesnej ogłoszonym w 1963 przez Wydz. Kultury MRN w Krakowie.
34. Wizyta na Ziemi. (Komedia w trzech aktach). *Głos Młodz. Wiew.* 1964 nr 1/2 s. 37-56. Praprem. Bielsko-Biała, T. Pol. 1964.
Sztuka wyróżniona I nagrodą w konkursie na sztukę o tematyce współczesnej ogłoszonym w 1963 przez Wydz. Kultury MRN w Krakowie.
35. Baba z piekła rodem. [Powieść]. Wwa: Iskry 1965, 153 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1970.
36. Dwie wieże. [Powieść]. Wwa: Iskry 1965, 181 s.
37. Klatka. [Powieść]. Kr.: WL 1965, 213 s.
38. Coś z Freuda. Scenariusz telewizyjny. TV 1967.
39. Majtek. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 222 s.
40. Na krakowskim rynku. [Widowisko telewizyjne]. Teksty piosenek: K. Krumłowski. TV 1968.
41. Sześć razy Borell. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1968 nr 6 s. 5-41.
42. Kabaret „Wodewil”. [Przedstawienia kabaretowe]. Wyst. Kr. 1969-1970.
- Królowa przedmieścia. Na motywach wodewilów K. Krumłowskiego. Praprem. 1969.
- Świeca zgasła. Mąż, żona i inni. (Wariacje na temat utworów A. Fredry). Praprem. 1970.
- Nie bójmy się Aleksandra Fredry. Praprem. 1970.
43. Wciąż czekam czyli kto nadejdzie. Scenariusz filmowy. *Kino* 1969 nr 7 s. 25-36.
44. Dwaj mężczyźni w czterech ścianach. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 2 s. 67-73. Radio 1970. TV 1972.
Inf. o emisji TV od autora.
45. Janosik. [Powieść dla młodzieży]. [Cz.] 1-7. Wwa: Biuro Wydawn. „Ruch”. Por. poz. 51, 52, 53. [Cz.] 1. Pierwsze nauki. 1971, 63 s. [Cz.] 2. Zbójnickie prawa. 1971, 69 s. [Cz.] 3. W obcej skórze. 1971, 61 s. [Cz.] 4. Pobór. 1972, 59 s. [Cz.] 5. Porwanie. 1972, 57 s. [Cz.] 6. Wszyscy za jednego, jeden za wszystkich. 1972, 54 s. [Cz.] 7. Pobili się dwaj górale. 1972, 58 s.
46. Igła w stogu siana. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 217 s.
47. Kto? Kogo? Z kim? [Widowisko telewizyjne]. TV 1972.
48. Lekcja miłości. [Widowisko telewizyjne]. Adapt.: K. Ciciuszwił. TV 1972. Druk w: Teatr rozrywki. Wwa 1975 s. 179-198.
49. Przerwany mecz. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 362 s.
50. Ci wspaniali mężczyźni. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Estrada 1974.
51. Janosik. Scenariusz filmowy. TV 1974. Por. poz. 45.
Serial w 13 odcinkach.
52. Janosik. Scenariusz filmowy. Ekran. 1974. Por. poz. 45, 51.
Film zmontowany z fragmentów serialu telewizyjnego.
53. Janosik. [Komiks]. Ilustr. J. Skarżyński. [Cz.] 1-4. [Wwa:] Biuro Wydawn.-Propagandowe RSW „Prasa-Książka-Ruch” 1974. Por. poz. 45, 51, 52. [Cz.] 1. Pierwsze kroki. [16] k. [Cz.] 2. Zbójnickie prawa. [16] k. [Cz.] 3. W obcej skórze. [16] k. [Cz.] 4. Pobór. [16] k.
54. Kto tu jest mężczyzną? Komedia w 3 aktach. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1974.
55. Trudne narodziny mężczyzny. [Powieść]. Kr.: WL 1979, 325 s.
56. Turysta. [Powieść]. Wwa: Iskry 1979, 38 s.
57. Romek i Julka. [Wodewil]. Praprem. Kr., T. Bagatela im. T. Boya-Zeleńskiego 1980.
58. Niedyskretny urok pamięci. Kr.: WL 1982, 309 s. Wyd. nast. tamże 1987.
Wspomnienia dot. życia literackiego w Krakowie w 1945-1949.
Wyróżnienie w plebiscycie *Echa Krak.* na najlepszą książkę o Krakowie w 1982.
59. Płaci się każdego dnia. Kr.: WL 1986, 460 s. Wspomnienia z l. 1939-1945; dot. m.in. krakowskiego życia literackiego.
Nagroda I stopnia Funduszu Literatury w 1988.
60. Od kuchni. Anegdoty literackie. Kr.: KAW 1987, 93 s. Wyd. nast. tamże 1990.
61. Oszołomienie. Scenariusz filmowy. Ekran. 1988.
Pierwotne tytuły: Zaślepienie; Zaćmienie.
62. Szeptanka. [Anegdoty polityczne]. Kr.: Ofic. Gracovia 1990, 288 s.

Przeróbki i adaptacje

1. K. Krumłowski: Królowa przedmieścia. Adapt. teatr. ... Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1960.
2. Rękopis znaleziony w Saragossie. Scenariusz filmowy wg utworu J. Potockiego... Ekran. 1965.

3. Świeca zgąsta. [Widowisko telewizyjne]. Scenariusz ... TV 1967.

Na podstawie komedii A. Fredry.

4. B. Niżyński: Kawaler księżycowy. Adapt. teatr. ... Wyst. Kr., T. Rozmaitości 1972.

5. Wiktoryna. Scenariusz telewizyjny wg H. Balzaka: Czerwona oberża. TV 1972.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957, 1988. — Wywiady: Przekorne spojrzenie. Rozm. K. Kania. *Kierunki* 1985 nr 36; Jestem zawodowcem. Rozm. B.S. Kunda. *Kraków* 1990 nr 1; „Płodzianin użył wyobraźnię”. Rozm. S. Ciepły. *Dz. Pol.* 1990 nr 121.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — LP (uzup.).

[Lunapark:] L. Budrecki: W mitologicznym „Lunaparku”. *Kuźnica* 1947 nr 10; T. Kudliński: „Lunapark” Kwiatkowskiego. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 7; W. Mach: Wycieczka z cyrku do nieba. *Odrodzenie* 1947 nr 11, przedr. w tegoż: Szkice literackie T. 1. Wwa 1971; W. Zukrowski: Bardzo dziwna książka.

Odra 1947 nr 2. — L. Herdegen: O „Gwieździe brazylijskiego nieba” i „Kłopotach z talentem”. *Dz. Pol.* 1954 nr 16. — S. Laślik: Ze stanowiska nie wtajemniczonego czytelnika. *Gaz. Krak.* 1954 nr 184 [rec.: Kłopoty z talentem]. — W. Maciąg: Kłopoty satyryka z tradycją. *Życie Lit.* 1954 nr 50 [rec.: Siedem znacznych grzechów głównych]. — W. Natanson: *Twórczość* 1954 nr 7 [rec.: Gwiazda brazylijskiego nieba]. — L. Herdegen: Recenzja skierowana w próżnię czyli o tym, jak K. siedem grzechów głównych opracował. (Grudzień 1954). W tegoż: *Zadania domowe*. Kr. 1956 [rec.: Siedem znacznych grzechów głównych]. — [Bohater do wynajęcia.] Z. Greń: Bohater do wynajęcia. *Życie Lit.* 1957 nr 10; Z. Safjan: Groteska? *Now. Lit. i Wyd.* 1957 nr 3. — D. Danek: Wokół pewnego wznowienia. *Twórczość* 1960 nr 8 [rec.: Lunapark]. — Z. Greń: Nowy Doświadczyński. *Twórczość* 1963 nr 1 [rec.: Ten cudny Paryż]. — [Klatka:] K. Pisarkowa: Rewolucja w składni czy maniera interpunkcji? *Jez. Pol.* 1966 nr 4; W. Sadkowski: Przeciw klatkom. W tegoż: *Penetracje i komentarze*. Wwa 1967. — [Niedyskretny urok pamięci:] J. Bober: Dyskretny urok niedyskretności. *Zdanie* 1982 nr 5; W. Natanson: Instrument pamięci. *Nowe Książ.* 1983 nr 2; M. Wyka: Co nam zostało z tych lat ... *Pismo* 1983 nr 5/6; J. Kajtoch: Trudna sztuka pamiętania. W tegoż: *Nie tylko o autorach i książkach*. Bielsko-Biała 1985. — [Placi się każdego dnia:] B.S. Kunda: We własnym imieniu. *Życie Lit.* 1987 nr 36; J. Pieszczałowicz: O niezniszczalnej nadziei. *Kraków* 1987 nr 3. — A. Marzec: Prywatny aneks do historii. *Polonistyka* 1989 nr 3 [rec.: Niedyskretny urok pamięci, Od kuchni]. — S. Tomala: Dorastanie. *Mies. Lit.* 1989 nr 6 [rec.: Niedyskretny urok pamięci; Placi się każdego dnia].

B.T.

KYDRYŃSKI Juliusz

1921-1994

Pseud.: J.K.; K.; K.; ky; (ky); Kyd.; kydr.; (kydr.); Kydr.; (Kydr.); Michał Kasprzycki; Top.
Prozaik, krytyk teatralny i literacki, tłumacz.

Urodzony 30 czerwca 1921 w Tarnobrzegu; syn Juliusza Kydryńskiego, nauczyciela gimnazjum, i Aleksandry z Usarowskich, nauczycielki. Do szkół uczęszczał w Krakowie. Po zdaniu matury w Gimnazjum św. Jacka studiował prawo, a następnie filologię polską i angielską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W okresie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i pracował jako robotnik w kamieniołomach fabryki Solway w Borku Fa-

leckim pod Krakowem. Brał udział w konspiracyjnym życiu literackim i teatralnym. W 1942 został aresztowany i wywieziony do obozu w Oświęcimiu, z którego w 1943 został zwolniony. Debiutował w 1943 opowiadaniem-reportażem pt. „Biała noc”, opublikowanym anonimowo w wydawanym konspiracyjnie w Krakowie *Miesięczniku Literackim* (nr ze stycznia). Po wojnie od 1945 należał do ZZLP (od 1949 ZLP; był członkiem do 1980). W 1945-62 był w zespole redakcji tygodnika *Przekrój* (tu też m.in. w 1955-56 cykl „Mały słownik teatru XX wieku”). Współpracował z krakowską prasą literacką i codzienną, m.in. z *Dziennikiem Polskim* (od 1945; tu m.in. artykuły, reportaże i od 1958 stały felietony) oraz z miejscową rozgłośnią Polskiego Radia. W 1945-50 był recenzentem teatralnym tygodnika *Odrodzenie*, od 1953 prowadził dział recenzji w *Życiu Literackim*. W 1958 otrzymał I nagrodę wydawnictwa Hachette w Paryżu w międzynarodowym konkursie dla dziennikarzy na reportaże z Wystawy Światowej w Brukseli. W sezonie 1958/59 pracował jako kierownik literacki Teatru im. S. Żeromskiego w Kielcach. Zawiązał związek małżeński z Krystyną Wasus (rozwód). W 1960 brał udział w międzynarodowym seminarium organizowanym przez Harvard University w Cambridge (USA). W 1962-63 był zastępcą redaktora naczelnego do spraw artystycznych w Telewizji Polskiej w Katowicach. W 1989 został członkiem SPP. W 1991 ożenił się z Zuzanną Szydłowską, dziennikarką. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1975), odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1978). Zmarł 26 maja 1994 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tercet (Fajka Kopernika). Jednoaktówka. [Odczytywana na tajnych wieczorach literackich w Krakowie w czasie okupacji].

Inf.: J. Czachowska, M.K. Maciejewska, T. Tyszkiewicz. *Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej*. Bibliografia. T. 1, Wr. 1983 poz. 2972.

2. Markiza. Jednoaktówka. Powst. przed 1945. Wyst. Kr., T. Akademicki 1947. Druk fragm. pt. *Markiza w gospodzie pod Satyrem*. (Fragment szkicu scenicznego), *Listy z Teatru* 1947 nr 17 s. 18-20.

3. Mały słownik teatru XX wieku. Powst. przed 1955. Druk fragm.: *Przekrój* 1955 nr 549-554, 557; 1956 nr 560-587.

4. Notatnik europejski. Felietony, szkice, reportaże. Kr.: WL 1962, 213 s.

Dot. m.in. życia literackiego i teatralnego Austrii, Belgii, Francji, Szwecji, Wielkiej Brytanii i ZSRR.

5. Uwaga gong. Opowieść-pamiętnik o teatrach krakowskich 1937-1948. Kr.: WL 1962, 124 s.

6. Próba portretu. Rzecz o Adamie Polewce. Kr.: WL 1969, 149 s.

7. Do widzenia, Claudio. [Powieść]. Kr.: WL 1966, 306 s.

8. Tapima. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1969, 209 s.

9. Był potrzebny. [Biografia L. Pugeta]. Kr.: WL 1972, 237 s.

10. Gwiazda dwóch kontynentów. [Biografia H. Modrzejewskiej]. Wwa: NK 1973, 228 s. Wyd. 2 tamże 1989.

11. Itaka i mgła. Kr.: WL 1974, 270 s.

Szkice i felietony druk. w *Dz. Pol. i Życiu Lit.* w 1959-1973.

12. W łupinie orzecha. Kr.: WL 1979, 260 s.

Szkice i felietony druk. w *Dz. Pol. i Życiu Lit.* w 1966-1978.

13. Powrót do natury. Kr.: WL 1984, 242 s.

Kontynuacja poz. 11, 12. — Zawiera szkice i felietony druk. w *Dz. Pol. i Życiu Lit.* w 1978-1983.

14. Lena, czyli rzecz o aktorce. [Biografia I. Eichlerówny]. Kr.: OL 1992, 82 s.

15. Przypisy do Szekspira. [Szkice]. Wwa: Kwiaty na Tor 1993, 303 s.

Zawartość: Burza; Dwaj panowie z Werony; Wesołe windsorskie kobiety; Miarła za miarkę; Komedia pomyłek; Wiele hałasu o nic; Stracone zachody miłości; Sen nocy letniej; Kupiec wenecki; Jak wam się podoba; Poskromienie złoŹnicy; Wszystko dobre, co kończy się dobrze; Wieczór Trzech Królów lub co chcecie; Zimowa powieść; Życie i śmierć króla Jana; Tragedia Ryszarda II; Król Henryk IV; Życie Henryka V; Król Henryk VI, cz. I, II i III; Tragedia Ryszarda III; Sławna historia życia Henryka VIII; Troilus i Kresyda; Koriolan; Tytus Andronikus; Romeo i Julia; Tymon Ateńczyk; Juliusz Cezar; Makbet; Hamlet, król wiczu duński; Król Lear; Otello; Antoniuz i Kleopatra; Cymbelini; Perykles; Sonety; Poematy.

Przekłady

1. J.H. Chase: Ewa. [Powieść]. Kat.: Awir 1947, 261 s.

2. J.L. Hughes: Wielkie morze. Autobiografia. Wwa: Czyt. 1949, 281 s.

3. A. Maltz: Człowiek na drodze i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1950, 201 s.

4. J. Steinbeck: Perła. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 104 s. Wyd. nast. w: J. Steinbeck: Kasztanek i inne opowiadania tamże 1957; Kasztanek; Perła tamże 1965; Kasztanek; Perła. Wwa: W.A.B. 1993.

5. F. Kafka: Wyrok. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1957, 198 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1981 [współwyd. z tegoż Proces. Przeł. B. Schulz]; wyd. inne: Wwa: Kwiaty na Tor 1992; Londyn: Puls 1993.

6. A. Ulman, L. Fletcher: Pomyłka, proszę się wyłączyć. [Opowiadanie]. Przeł.: ..., L. Kydryński. *Przeł. 1957* nr 627/628, 16 s. [dod.].

7. M. Walewska: Moja piękna mama. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 134 s.

8. P. Boulle: Most na rzece Kwai. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 189 s.

9. T. Williams: Tatuowana róża. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1960.

10. C.N. Parkinson: Prawo Parkinsona albo w pogoni za postępem. Wwa: KiW 1963, 116 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1971, wyd. 4 1992.

11. M. Heinemann: Szansa. [Powieść]. Wwa: KiW 1964, 260 s.

12. C.N. Parkinson: Jak zrobić karierę? Wwa: KiW 1965, 191 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1967, wyd. 4 1972, wyd. 5 1975.

13. M. Twain: Listy z ziemi. [Publicystyka]. Przeł. i wstęp ... Wwa: KiW 1966, 115 s. Wyd. 2 tamże 1987.

14. F. Kafka: Ameryka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 426 s. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1968. TV 1972. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. [3] 1989; wyd. inne Londyn: Puls 1993.

15. C.N. Parkinson: Prawo zwłoki. Wwa: KiW 1967, 160 s.

16. R.K. Narayan: Pożeracz ludzi z Malgudi. [Powieść]. Wwa: KiW 1969, 269 s.

17. R.K. Narayan: Sprzedawca słodczy. [Powieść]. Wwa: KiW 1970, 204 s.

18. C.N. Parkinson: Prawo pani Parkinson i inne studia z zakresu wiedzy domowej. Wwa: KiW 1970, 187 s.

19. J. Baldwin: Powiedz mi, jak dawno odszedł pociąg. [Powieść]. Wwa: KiW 1971, 510 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1974.

20. G.B. Shaw: Czarna dama z sonetów. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., F. Sobieniowski. TV 1971.

21. D. Lang: Incydent na wzgórzu 192. [Publicystyka]. Wwa: KiW 1972, 109 s.

22. C.N. Parkinson: Prawo Parkinsona po dzieściu latach. Wwa: KiW 1973, 68 s.

23. L.J. Peter, R. Hull: Zasada Petera. Dlaczego wszystko idzie na opak. Wwa: KiW 1973, 157 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977.

24. I. Strawiński: Kroniki mego życia. Pośl.: S. Kisielewski. Kr.: PWM 1974, 184 s.

25. T. Williams: Słodki ptak młodości. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. Bagatela 1974.

26. W. Haas: Słowiki w aksamitach i jedwabkach. Z życia wielkich primadonn. Kr.: PWM 1975, 316 s. Wyd. 2 tamże 1986.

27. G. Gershwin. W: L. Kydryński: Gershwin. Kr.: PWM 1975, 68 s.

28. Ch. Marlowe: Masakra w Paryżu i śmierć księcia Gwijusza. Tak jak ją grali sfudzy Wielce

K

- Czcigodnego Lorda Admirała. [Utwór dramatyczny]. Kr.: WL 1975, 68 s.
29. L.J. Peter: Recepta Petera. Jak być twórczym, pewnym siebie i kompetentnym. Wwa: KiW 1975, 22 s.
30. T. Dekker: Cnotliwa ładacznica. [Utwór dramatyczny]. Kr.: WL 1976, 141 s. Radio 1977.
31. F. Kafka: Opis walki. [Opowiadanie]. Przekł. ..., A. Kowalkowski. Adapt.: W. Zembruski. Wyst. Wwa, T. Studio 1976.
32. F. Beaumont, J. Flecher: Tragedia dziewicy. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1977, 138 s.
33. Ch. Marlowe: Tamerlan Wielki. [Utwór dramatyczny]. Kr.: WL 1977, 210 s. Wyst. Gorzów, T. im. J. Osterwy 1986.
34. P.G. Wodehouse: Wielce zobowiązany, Jeeves. [Powieść]. Wwa: KiW 1978, 253 s.
35. F. Kafka: Kolonia karna. [Opowiadanie]. Adapt.: W. Górski. Wyst. Bydg., T. Pol. 1978.
36. T. Lodge: Rozalinda. [Powieść]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1978, 190 s.
37. I. Murdoch: Jednorożec. [Powieść]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1978, 258 s.
38. C.N. Parkinson: Tajna misja. Wwa: KiW 1978, 332 s.
39. T. Dekker: Szewskie święto albo Szlachetne rzemiosło. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1979, 116 s.
40. L. Lapara: Dziesięć lat z Louis Jouvetem. Przekł. i postł. ... Wwa: WAiF 1979, 351 s.
41. C.N. Parkinson: Horatio Hornblower, jego życie i czasy. Gdańsk: WM 1979, 357 s.
42. T. Dekker: Czarownica z Edmonton. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1980, 122 s.
43. Księga ballad angielskich i szkockich. Wybór, przekł. i postł. ... Kr.: WL 1980, 319 s.
44. B. Jonson: Alchemik. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1982, 190 s. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1984.
45. F. Kafka: Przemiana. [Opowiadanie]. Adapt.: W. Bielicki. Wyst. Wwa, Centrum Sztuki Studio 1982.
46. T. Keneally: Joanna d'Arc. Krwi czerwona, siostrzo różo ... [Powieść]. Kr.: WL 1982, 373 s.
47. T. Kyd: Tragedia hiszpańska. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1982, 149 s.
48. Ch. Marlowe: Tragiczna historia Doktora Fausta. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1982, 80 s.
49. A. Pope: Pórwany lok. Poemat heroikomiczny. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1982, 67 s.
50. T. Heywood: Kobieta zabita dobrocią. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1983, 101 s.
51. Ch. Marlowe: Edward II. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1983, 131 s.
52. B. Jonson: Każdy w swoim humorze. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1984, 135 s.
53. J. Wyndham: Poczwarki. [Powieść]. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1984, 217 s.
54. H. Miller: Noce miłości i śmiechu. [Opowiadanie]. Kr.: WL 1988, 167 s.
55. W. Szekspir: Hamlet. (Quatro 1603). Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1987, 105 s.
56. A. Rubinstein: Moje długie życie. T. 1-2. Kr.: PWM 1988, 330 + 331 s.
57. [D.H.] Lawrence: Pruski oficer. Londyn: Puls 1993, 304 s.

Praca redakcyjna

1. Młodzieńcze lata Karola Woityły. Red. ... Kr.: Ofic. Cracovia 1990, 174 s.

Zob. też Przekłady poz. 43.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1979. — Wywiady: Wystarczy Biblia i Szekspir. Rozm. K. Rania, *Kierunki* 1986 nr 3; Studencka przyjaźń. Znam papieża osobiście. Rozm. M. Wysogład. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 41.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska).

Z. Greń: O teatrze, który nie był jeszcze instytucją. *Życie Lit.* 1962 nr 47 [rec.: Uwaga gongl. — [Do widzenia, Claudio!]. M. Skwarnicki. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 47; R. Marszałek: Smutki podróżnicze. *Nowe Książ.* 1967 nr 3. — [Tapima:] J. Susul. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 33; M. Wiśniewski: Tarnobrzeska ballada. *Nowe Książ.* 1970 nr 3. — Z. Florczak: O Adamie Polewce. *Nowe Książ.* 1970 nr 8 [rec.: Próba portretu]. — J. Buszyński: Artysta przywrócony pamięci. *Nowe Książ.* 1972 nr 21 [rec.: Był potrzebny]. — K. Pysiak: Przypowieść czy Raptularz. *Nowe Książ.* 1975 nr 6 [rec.: Itaka i mgła]. — [W łupinie orzecha:] A. Komorowski: Trudna sztuka osławiania. *Życie Lit.* 1980 nr 31; W. Uziebło: Notatnik kulturalny J.K. *Nowe Książ.* 1980 nr 9. — Z. Greń: Lekcja angielska. *Życie Lit.* 1981 nr 28. — R. Stiller: Pope etc. po Kydryńskim. *Nowe Książ.* 1983 nr 5 [dot. serii *Dawna Literatura Angielska*]. — L. Bugański: Umiarkowany optymistą. *Życie Lit.* 1985 nr 17 [rec.: Powrót do natury]. — Z. Greń: Szkice „Hamleta”. *Życie Lit.* 1988 nr 2 [rec. przekł. W. Shakespeare: Hamlet]. — B. Kunicki: Wielka Lena. *Nowe Książ.* 1993 nr 5 [rec.: Lena, czyli rzecz o aktorcel]. **J.Z.**

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

(wg normy PN 68/N 01178 „Przepisy bibliograficzne. Skróty wyrazów typowych w tytułach czasopism i wydawnictw zbiorowych”). W tytułach jednowyrazowych nie stosowano skrótów.

Acad. — *Academia, Académie*

Adm. — *Administracja*

Ag. — *Agencja*

Akad. — *Akademia, Akademicki*

Aktual. — *Aktualności, Aktualny*

Alm. — *Almanach*

Amat. — *Amatorski*

Ang. — *Angielski, Anglia*

Ann. — *Annales, Annals, Annuaire, Annual*

Apost. — *Apostolski, Apostolstwo, Apostoł*

Arch. — *Archiwum*

Archidiec. — *Archidiecezja, Archidiecezjalny*

Arg. — *Argumenty*

Ark. — *Arkusz*

Artyst. — *Artystyczny*

Aten. — *Ateneum*

Ausch. — *Auschwitz*

Bad. — *Badanie, Badawczy*

Balt. — *Baltycki*

Baryk. — *Barykada*

Besk. — *Beskidzki*

Będz. — *Będziński*

Białost. — *Białostocki*

Białyst. — *Białystok*

Bibl. — *Biblioteczny, Biblioteka, Bibliotekarz*

Bibliogr. — *Bibliografia, Bibliograficzny*

Bież. — *Bieżący*

Biul. — *Biuletyn*

Bull. — *Bulletin*

Bułg. — *Bulgaria*

Bydg. — *Bydgoski, Bydgoszcz*

Byt. — *Bytom, Bytomski*

Cent. — *Centrala, Centralny*

Chelm. — *Chelmski*

Chłop. — *Chłopów, Chłopski*

Chrzan. — *Chrzanowski*

Chrześc. — *Chrześcijański*

Ciesz. — *Cieszyn, Cieszyński*

Codz. — *Codzienny*

Crac. — *Cracoviensis*

Czas. — *Czasopismo, Czasopiśmiennictwo*

Czech. — *Czechosłowacja*

Czer. — *Czerwony*

Częst. — *Częstochowa, Częstochowski*

Człow. — *Człowiek*

Czyn. — *Czynności*

Czyt. — *Czytelnictwo*

Daw. — *Dawny*

Dąbr. — *Dąbrowski*

Demokr. — *Demokracja, Demokratyczny*

Diar. — *Diariusz*

Diec. — *Diecezja, Diecezjalny*

Doc. — *Documents*

Dod. — *Dodatek*

Dok. — *Dokumentacja, Dokumentacyjny, Dokumenty*

Dolnośl. — *Dolnośląski*

Duszp. — *Duszpasterski*

Dydak. — *Dydaktyczny*

Dyr. — *Dyrekcja, Dyrektor*

Dz. — *Dziennik*

Dział. — *Działalność*

Dziec. — *Dziecięcy, Dziecko*

Dziej. — *Dziejów*

Dzien. — *Dziennikarski, Dziennikarz*

Dzis. — *Dzisiejszy*

Elb. — *Elbląg, Elbląski*

Enc. — *Encyklopedia*

Estet. — *Estetyczny*

Etnogr. — *Etnografia, Etnograficzny*

Ewang. — *Ewangelicki*

Expr. — *Express*

Film. — *Filmowiec, Filmowy*

Filmogr. — *Filmografia*

Filol. — *Filologia, Filologiczny*

Filoz. — *Filozofia, Filozoficzny*

Fonogr. — *Fonograficzny*

Frag. — *Fragmenta*

Franc. — *Francuski*

Fund. — *Fundamenta*

Gaz. — *Gazeta, Gazetka*
 Gdań. — *Gdańsk, Gdański*
 Gl. — *Główny*
 Gnieź. — *Gnieźnieński*
 Gon. — *Goniec*
 Gorz. — *Gorzowski*
 Górnśl. — *Górnośląski*
 Górs. — *Górski*
 Graf. — *Graficzny*
 Grom. — *Gromada*
 Grudz. — *Grudziądz, Grudziądzki*

Hejn. — *Hejnal*
 Hist. — *Historia, Historyczny*
 Hist.-lit. — *Historycznoliteracki*
 Hist.-Lit. — *Historyczno-Literacki*
 Hiszp. — *Hiszpania*
 Hitler. — *Hitlerowski*
 Horyz. — *Horyzonty*
 Hum. — *Humanistyczny, Humanistyka*

Il. — *Ilustrowany*
 Inf. — *Informacja, Informacyjny, Information, Informator*
 Inowr. — *Inowrocław*
 Inst. — *Instytut*
 Intel. — *Inteligencja*
 Isk. — *Iskierki, Iskra*
 Izd. — *Izdanie*

Jag. — *Jagielloński*
 Jel.-górs. — *Jeleniogórski*
 Jezus. — *Jezusowy*
 Jęz. — *Język, Językowy*
 Językoz. — *Językoznawczy, Językoznawstwo*

Kal. — *Kalendarz*
 Kalej. — *Kalejdoskop*
 Kalis. — *Kaliski*
 Kapł. — *Kapłan, Kapłański*
 Karp. — *Karpaty*
 Kasz. — *Kaszëbskô, Kaszubski*
 Kat. — *Katalog*
 Katol. — *Katolicki*
 Katow. — *Katowice, Katowicki*
 Kiel. — *Kielce, Kielecki*
 Kinem. — *Kinematografia*
 Kl. — *Klasa*
 Klub. — *Klubów*
 Klodz. — *Kłodzki*
 Kob. — *Kobieta*
 Kol. — *Kolegium*
 Kołob. — *Kołobrzeski*
 Kom. — *Komunikat*
 Komis. — *Komisja*
 Komit. — *Komitet*
 520 Konf. — *Konferencja*

Koszal. — *Koszalin, Koszaliński*
 Kór. — *Kórnicki*
 Kraj. — *Krajowy*
 Krajozn. — *Krajoznawczy*
 Krak. — *Krakowski, Kraków*
 Kron. — *Kronika*
 Kroś. — *Krośniński*
 Król. — *Królestwo, Królowa*
 Kryt. — *Krytyka*
 Książ. — *Książka*
 Księg. — *Księgarski, Księgarstwo, Księgarz*
 Kuj. — *Kujawski, Kujawy*
 KUL — *Katolicki Uniwersytet Lubelski*
 Kult. — *Kultura, Kulturalny*
 Kup. — *Kupiec, Kupiecki, Kupiectwo*
 Kur. — *Kurier*
 Kurat. — *Kuratorium*
 Kuż. — *Kuźnia, Kuźnica*
 Kwart. — *Kwartalnik*

Leg. — *Legnicki*
 Lek. — *Lekarski, Lekarz*
 Lekc. — *Lekcja*
 Lit. — *Literacki, Literatura*
 Łodz. — *Łódzisk*
 Lot. — *Lotnictwo, Lotniczy*
 Lubel. — *Lubelski*
 Lubus. — *Lubuski*
 Lud. — *Ludowy*
 Ludozn. — *Ludoznawczy*
 Lwow. — *Lwowski*

Łomż. — *Łomżyński*
 Łow. — *Łowiec, Łowiecki*
 Łódz. — *Łódzki*
 ETN — *Łódzkie Towarzystwo Naukowe*

M — *Miasto*
 Macierz. — *Macierzysty*
 Mag. — *Magazyn*
 Majd. — *Majdanek*
 Małop. — *Małopolski*
 Mar. — *Marynarka, Marynarz*
 Mariac. — *Mariacki*
 Mariaw. — *Mariawita*
 Mater. — *Materiały*
 Maz. — *Mazowiecki, Mazowski*
 Mazur. — *Mazurski*
 Mediew. — *Mediewistyczny*
 Merk. — *Merkuriusz*
 Met. — *Metodologiczny, Metodyczny*
 Mick. — *Mickiewicz*
 Miej. — *Miejski*
 Mies. — *Miesięcznik, Miesięczny*
 Międzynar. — *Międzynarodowy*
 Miłoś. — *Miłośnik*
 Min. — *Ministerstwo*

Młod. — Młodych
 Młodz. — Młodzież, Młodzieżowy
 MON — Ministerstwo Obrony Narodowej
 Monit. — Monitor
 Monogr. — Monografia, Monograficzny
 Mor. — Morski
 Muz. — Muzealnictwo, Muzealny, Muzeum
 Muzycz. — Muzyczny
 Muzykol. — Muzykologiczny

Nacz. — Naczelny
 Nadbalt. — Nadbałtycki
 Nadnot. — Nadnotecki
 Nadodrz. — Nadodrzański
 Najnow. — Najnowszy
 Najwyż. — Najwyższy
 Nakł. — Nakład
 Nar. — Narodowy, Narod
 Nasz. — Naszej, Naszych
 Naucz. — Nauczanie, Nauczyciel, Nauczycielski
 Nauk. — Naukowy
 Naukozn. — Naukoznawstwo
 Neofil. — Neofilologiczny
 Niedz. — Niedzielny
 Niem. — Niemcy, Niemiecki
 Niepodl. — Niepodległy
 Not. — Notatki, Notatnik, Notes
 Now. — Nowego, Nowej, Nowiny, Nowości

Obs. — Obserwator, Obserwatorium
 Occid. — Occidentalis
 Oddz. — Oddział
 Odrodz. — Odrodzenie
 Og. — Ogólny
 Ogn. — Ognisko
 Og.-pol. — Ogólnopolski
 Ojcz. — Ojczysty, Ojczyzna
 Okól. — Okólnik
 Okr. — Okręg, Okręgowy
 Okres. — Okresowy
 Olszt. — Olsztyn, Olsztyński
 Opol. — Opolski
 Opr. — Opracowywany
 Oręd. — Orędownik
 Org. — Organizacja, Organizacyjny
 Orient. — Orientalis, Orientalistyczny
 Ossol. — Ossoliński
 Ośr. — Ośrodek
 Ośw. — Oświata, Oświatowy
 Oświęc. — Oświęcim, Oświęcimski

Pam. — Pamiętnik
 PAN — Polska Akademia Nauk
 Panc. — Pancerny
 Państ. — Państwo, Państwowy
 Papies. — Papieski
 Part. — Partia, Partyjny

Past. — Pasterski
 PAU — Polska Akademia Umiejętności
 PCK — Polski Czerwony Krzyż
 Pedagog. — Pedagogiczny, Pedagogika
 Philol. — Philologia
 Philos. — Philosophia, Philosophicus, Philosophie
 Pielg. — Pielgrzym
 Pięk. — Piękny
 Piotr. — Piotrkowski
 Pis. — Pismo
 Piś. — Piśmiennictwo
 Plac. — Placówka
 Ploc. — Płocki
 Poch. — Pochodnia
 Podhal. — Podhalański
 Podl. — Podlasie, Podlaski
 Podr. — Podróż
 Podst. — Podstawowy
 Pogl. — Poglądy
 Pol. — Polonia, Polska, Polski
 Poligr. — Poligraficzny
 Polit. — Polityczny
 Polonist. — Polonistyczny
 Połud. — Południowy
 Pom. — Pomerania, Pomorski, Pomorze
 Pomoc. — Pomocniczy
 Pop. — Popularny
 Por. — Poradnia, Poradnik
 Poroz. — Porozumienie
 Porów. — Porównawczy
 Pos. — Posiedzenie
 Posel. — Poselstwo
 Posł. — Posłaniec, Posłannictwo
 Posn. — Posnaniensis
 Post. — Postęp
 Pośw. — Poświęcony
 Pow. — Powiat, Powiatowy
 Powsz. — Powszechny
 Pozn. — Poznań, Poznański
 Poznaj. — Poznajemy, Poznajmy
 Półn. — Północ, Północny
 Pr. — Praca, Pracownia, Pracowniczy,
 Pracownik, Pracujemy
 Pras. — Prasowy
 Prasozn. — Prasoznawczy, Prasoznawstwo
 Prawosl. — Prawosławny
 Prez. — Prezydium
 Probl. — Problematyka, Problemowy, Problemy
 Progr. — Program
 Prop. — Propaganda, Propagandowy,
 Propagandysta
 Prz. — Przegląd
 Przedszk. — Przedszkole
 Przekł. — Przekłady
 Przekr. — Przekrój
 Przemys. — Przemyski
 Przeszl. — Przeszłość

- Przew.* — Przewodnik
Przod. — Przewodnik
Przyj. — Przyjaciół, Przyjaciółka, Przyjaźń
Przyr. — Przyroda
Psychol. — Psychologia, Psychologiczny
PTPN — Poznański Towarzystwo Przyjaciół Nauk
PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Publ. — Publikacja
Puł. — Puławski
PWSM — Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna
- R**
Racib. — Raciborski
Radom. — Radomski
Radz. — Radziecki
Rec. — Recenzyjny
Refor. — Reformacja
Region. — Regionalny
Rejon. — Rejonowy
Rel. — Religia
Repert. — Repertuarowy
Repub. — Republika
RN — Rada Narodowa
Rob. — Robota, Robotniczy, Robotnik
Rocz. — Rocznicza, Rocznik
Rodz. — Rodzina
Rodzaj. — Rodzajów
Rol. — Rolnictwo, Rolniczy, Rolnik, Rolny
Ros. — Rosyjski
Rozpr. — Rozprawy
Rozw. — Rozwój
Różań. — Różańcowy
RP — Rzeczpospolita Polska
Rybn. — Rybnicki
Rzem. — Rzemieślniczy, Rzemieślnik
Rzesz. — Rzeszowski, Rzeszów
- S**
Salez. — Salezjański
Samorz. — Samorząd, Samorządowy
Sand. — Sandomierski
Sanoc. — Sanocki
Sądec. — Sądecki
SD — Stronnictwo Demokratyczne
Sect. — Sectio
Sekc. — Sekcja
Semin. — Seminarium
Ser. — Seria
Serw. — Serwis
Ses. — Sesja
Skarb. — Skarbiec
Skrzyd. — Skrzydlaty, Skrzydła
Slav. — Slavia
Slaw. — Sławistyczny
Sl. — Słowo
Słow. — Słowiański
Ślup. — Ślupski
Śłuż. — Śłużba, Śłużbowy
- Słych.* — Słychać
Soc. — Socjalny
Socjalis. — Socjalistyczny
Socjol. — Socjologia, Socjologiczny
Solid. — Solidarność
Sosnow. — Sosnowiec, Sosnowiecki
SPAM — Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków
SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu
Spec. — Specjalny
Spół. — Społeczeństwo, Społeczny
Spół. — Spółnota
Spółdz. — Spółdzielca, Spółdzielczość, Spółdzielnia
Spr. — Sprawa
Spraw. — Sprawozdanie, Sprawozdawczy
Staroż. — Starożytny
Stoł. — Stołica
Stoł. — Stołeczny
Stow. — Stowarzyszenie
Straż. — Strażnica
Stron. — Stronnictwo
Strzel. — Strzelectwo
Stud. — Studium
Studen. — Studencki
Suw. — Suwalski, Suwałki
Syg. — Sygnały
Symp. — Sympozjum
Synt. — Synteza
Szczec. — Szczeciński
Szk. — Szkoleniowy, Szkolnictwo, Szkolny, Szkoła
Szt. — Sztuka
Sztand. — Sztandar
- Ś**
Śl. — Śląsk, Śląski
Śpiew. — Śpiewaczy, Śpiewamy
Św. — Święty
Świąt. — Świąteczny
Świd. — Świdnicki
Świerszcz. — Świerszczyk
Świetl. — Świetlica, Świetlicowy
Świętokrzys. — Świętokrzyski
- T**
Tańcz. — Tańczymy
Tar. — Tarnowski
Tarnob. — Tarnobrzęski
Tarnog. — Tarnogórski
Tatr. — Tatrach
Teatr. — Teatralny, Teatrów
Telew. — Telewizja, Telewizyjny
Tem. — Tematyczny, Tematyka
Teol. — Teologiczny
Teor. — Teoretyczny, Teoria
Teraź. — Teraźniejszy
Thum. — Thumaczenie
TN — Towarzystwo Naukowe

TNW — Towarzystwo Naukowe Warszawskie
 Tomasz. — Tomaszowski
 Tor. — Torunensis, Toruń, Toruński
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPN — Towarzystwo Przyjaciół Nauk
 TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 Tryb. — Trybuna
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziemi Zachodnich
 TUR — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego
 Tur. — Turecki
 Turyst. — Turystyczny, Turystyka
 Tworz. — Tworzący, Tworzywo
 Twór. — Twórca, Twórczość
 Tydz. — Tydzień
 Tyg. — Tygodnik, Tygodniowy

UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu

Ucz. — Uczniowski, Uczmy się
 UG — Uniwersytet Gdański
 UJ — Uniwersytet Jagielloński
 UE — Uniwersytet Łódzki
 UMCS — Universitas Mariae Curie-Skłodowska,
 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
 UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika
 w Toruniu
 Univ. — Universitas
 Uniw. — Uniwersytecki, Uniwersytet
 Urz. — Urząd, Urzędowy
 UŚL — Uniwersytet Śląski
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWro. — Uniwersytet Wrocławski

Vars. — Varsaviensis

Walcz. — Walczmy, Walczymy
 Wałb. — Wałbrzych, Wałbrzyski
 Warm. — Warmia, Warmiak, Warmiński
 Warsz. — Warszawa, Warszawski
 Waż. — Ważniejszy
 Wczesnośr. — Wczesnośredniowieczny
 Wejh. — Wejherowski
 Wiad. — Wiadomości
 Wian. — Wianuszek
 Wic. — Wiciowy
 Widow. — Widownia
 Wiecz. — Wieczorny, Wieczorowy, Wieczór
 Wiej. — Wiejski
 Wielkop. — Wielkopolska, Wielkopolski
 Wieluń. — Wieluński
 Wil. — Wileński
 Włoc. — Włocławski
 Woj. — Wojewódzki, Województwo
 Wojs. — Wojsko, Wojskowy
 Wol. — Wolność, Wolny
 WP — Wojsko Polskie

Wratisl. — Wratislaviensis
 WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
 Wroc. — Wrocław, Wrocławski
 Wsch. — Wschód
 WSNS — Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
 WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
 Wspól. — Wspólny
 Współcz. — Współczesny
 Współpr. — Współpraca, Współpracownik
 Wszechn. — Wszechnica
 Wybrz. — Wybrzeże
 Wychow. — Wychowanie, Wychowawczy
 Wyd. — Wydanie, Wydawnictwo, Wydawniczy
 Wydarz. — Wydarzenie
 Wydz. — Wydział
 Wygl. — Wygłoszony
 Wys.-górs. — Wysokogórski
 Wyzwol. — Wyzwolenie
 Wyz. — Wyższy

Zach. — Zachodni, Zachód
 Zag. — Zagadnienie
 Zagł. — Zagłębie, Zagłębiowski
 Zagr. — Zagranica, Zagraniczny
 Zap. — Zapiski
 Zapow. — Zapowiedzi
 Zar. — Zaranie
 Zarz. — Zarząd
 Zaw. — Zawodowiec, Zawodowy
 Zbior. — Zbiorny
 ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
 i Demokrację
 Zbroj. — Zbrojny
 Zesp. — Zespół
 Zest. — Zestawienie
 Zesz. — Zeszyt
 ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
 Ziel. Góra — Zielona Góra
 Ziel.-górs. — Zielonogórski
 Ziem. — Ziemia
 Zjed. — Zjednoczenie, Zjednoczony
 Zlot. — Złoty
 ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
 ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
 ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego
 ZPAP — Związek Polskich Artystów Plastyków
 Zrzesz. — Zrzeszenie, Zrzeszony
 ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich
 Zuch. — Zuchowy
 Zw. — Związek
 Związk. — Związkowiec, Związkowy
 ZWM — Związek Walki Młodych

Źródlozn. — Źródloznawczy

Żoł. — Żołnierski, Żołnierz
 Żyd. — Żydowski, Żydów

Przew. — Przewodnik
 Przod. — Przodownik
 Przyj. — Przyjaciół, Przyjaciółka, Przyjaźń
 Przyr. — Przyroda
 Psychol. — Psychologia, Psychologiczny
 PTPN — Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
 PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
 Publ. — Publikacja
 Puł. — Pulauski
 PWSM — Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna

Racib. — Raciborski
 Radom. — Radomski
 Radz. — Radziecki
 Rec. — Recenzyjny
 Refor. — Reformacja
 Region. — Regionalny
 Rejon. — Rejonowy
 Rel. — Religia
 Repert. — Repertuarowy
 Repub. — Republika
 RN — Rada Narodowa
 Rob. — Robota, Robotniczy, Robotnik
 Rocz. — Rocznicza, Rocznik
 Rodz. — Rodzina
 Rodzaj. — Rodzajów
 Rol. — Rolnictwo, Rolniczy, Rolnik, Rolny
 Ros. — Rosyjski
 Rozpr. — Rozprawny
 Rozw. — Rozwój
 Różań. — Różańcowy
 RP — Rzeczpospolita Polska
 Rybn. — Rybnicki
 Rzem. — Rzemieślniczy, Rzemieślnik
 Rzesz. — Rzeszowski, Rzeszów

Salez. — Salezjański
 Samorz. — Samorząd, Samorządowy
 Sand. — Sandomierski
 Sanoc. — Sanocki
 Sąd. — Sąddecki
 SD — Stronnictwo Demokratyczne
 Sect. — Sectio
 Sekc. — Sekcja
 Semin. — Seminarium
 Ser. — Seria
 Serw. — Serwis
 Ses. — Sesja
 Skarb. — Skarbiec
 Skrzyd. — Skrzydlaty, Skrzydła
 Slav. — Slavia
 Sław. — Sławistyczny
 Sł. — Słowo
 Słow. — Słowiański
 Słup. — Słupski
 Służ. — Służba, Służbowy

Słych. — Słychać
 Soc. — Socjalny
 Socjalis. — Socjalistyczny
 Socjol. — Socjologia, Socjologiczny
 Solid. — Solidarność
 Sosnow. — Sosnowiec, Sosnowiecki
 SPAM — Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków
 SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu
 Spec. — Specjalny
 Społ. — Społeczeństwo, Społeczny
 Spół. — Spółnota
 Spółdz. — Spółdzielca, Spółdzielczość, Spółdzielnia
 Spr. — Sprawa
 Spraw. — Sprawozdanie, Sprawozdawczy
 Staroż. — Starożytny
 Stol. — Stolica
 Stoł. — Stołeczny
 Stow. — Stowarzyszenie
 Straż. — Strażnica
 Stron. — Stronnictwo
 Strzel. — Strzelectwo
 Stud. — Studium
 Studen. — Studencki
 Suw. — Suwalski, Suwałki
 Syg. — Sygnały
 Symp. — Sympozjum
 Synt. — Synteza
 Szczec. — Szczeciński
 Szk. — Szkoleniowy, Szkolnictwo, Szkolny, Szkoła
 Szt. — Sztuka
 Szta. — Sztafeta

Śl. — Śląsk, Śląski
 Śpiew. — Śpiewaczy, Śpiewamy
 Św. — Święty
 Świąt. — Świąteczny
 Świd. — Świdnicki
 Świerszcz. — Świerszczyk
 Świetl. — Świetlica, Świetlicowy
 Świątokrzys. — Świątokrzyski

Tańcz. — Tańczymy
 Tar. — Tarnowski
 Tarnob. — Tarnobrzęski
 Tarnog. — Tarnogórski
 Tatr. — Tatrach
 Teatr. — Teatralny, Teatrów
 Telew. — Telewizja, Telewizyjny
 Tem. — Tematyczny, Tematyka
 Teol. — Teologiczny
 Teor. — Teoretyczny, Teoria
 Teraż. — Teraźniejszy
 Tłum. — Tłumaczenie
 TN — Towarzystwo Naukowe

TNW — Towarzystwo Naukowe Warszawskie
 Tomasz. — Tomaszowski
 Tor. — Torunensis, Toruń, Toruński
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPN — Towarzystwo Przyjaciół Nauk
 TPPR — Towarzystwo Przyjaciół Polsko-Radzieckiej
 Tryb. — Trybuna
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
 TUR — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego
 Tur. — Turecki
 Turyst. — Turystyczny, Turystyka
 Tworz. — Tworzący, Tworzywo
 Twór. — Twórca, Twórczość
 Tydz. — Tydzień
 Tyg. — Tygodnik, Tygodniowy

UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu

Ucz. — Uczniowski, Uczmy się
 UG — Uniwersytet Gdański
 UJ — Uniwersytet Jagielloński
 UE — Uniwersytet Łódzki
 UMCS — Universitas Mariae Curie-Skłodowska,
 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
 UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika
 w Toruniu
 Univ. — Universitas
 Uniw. — Uniwersytecki, Uniwersytet
 Urz. — Urząd, Urzędowy
 UŚl. — Uniwersytet Śląski
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWrocław. — Uniwersytet Wrocławski

Vars. — Varsaviensis

Walcz. — Walczmy, Walczymy
 Walb. — Wałbrzych, Wałbrzyski
 Warm. — Warmia, Warmiak, Warmiński
 Warsz. — Warszawa, Warszawski
 Waż. — Ważniejszy
 Wczesnośr. — Wczesnośredniowieczny
 Wejh. — Wejherowski
 Wiad. — Wiadomości
 Wian. — Wianuszek
 Wic. — Wiciowy
 Widow. — Widownia
 Wiecz. — Wieczorny, Wieczorowy, Wieczór
 Wiej. — Wiejski
 Wielkop. — Wielkopolska, Wielkopolski
 Wieluń. — Wieluński
 Wil. — Wileński
 Włoc. — Włocławski
 Woj. — Wojewódzki, Województwo
 Wojs. — Wojsko, Wojskowy
 Wol. — Wolność, Wolny
 WP — Wojsko Polskie

Wratisl. — Wratislaviensis
 WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
 Wroc. — Wrocław, Wrocławski
 Wsch. — Wschód
 WSNS — Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
 WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
 Wspól. — Wspólny
 Współcz. — Współczesny
 Współpr. — Współpraca, Współpracownik
 Wszeczn. — Wszecznica
 Wybrz. — Wybrzeże
 Wychow. — Wychowanie, Wychowawczy
 Wyd. — Wydanie, Wydawnictwo, Wydawniczy
 Wydarz. — Wydarzenie
 Wydz. — Wydział
 Wygl. — Wygłoszony
 Wys.-górs. — Wysokogórski
 Wyzwol. — Wyzwolenie
 Wyż. — Wyższy

Zach. — Zachodni, Zachód
 Zag. — Zagadnienie
 Zagł. — Zagłębie, Zagłębiowski
 Zagr. — Zagranica, Zagraniczny
 Zap. — Zapiski
 Zapow. — Zapowiedzi
 Zar. — Zaranie
 Zarz. — Zarząd
 Zaw. — Zawodowiec, Zawodowy
 Zbior. — Zbiorowy
 ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
 i Demokrację
 Zbroj. — Zbrojny
 Zesp. — Zespół
 Zest. — Zestawienie
 Zesz. — Zeszyt
 ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
 Ziel. Góra — Zielona Góra
 Ziel.-górs. — Zielonogórski
 Ziem. — Ziemia
 Zjed. — Zjednoczenie, Zjednoczony
 Zlot. — Złotowy
 ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
 ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
 ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego
 ZPAP — Związek Polskich Artystów Plastyków
 Zrzesz. — Zrzeszenie, Zrzeszony
 ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich
 Zuch. — Zuchowy
 Zw. — Związek
 Związk. — Związkowiec, Związkowy
 ZWM — Związek Walki Młodych

Żródlozn. — Źródloznawczy

Żoł. — Żołnierski, Żołnierz
 Żyd. — Żydowski, Żydów

SKRÓTY INNE

adapt. — adaptacja
ag. — agencja
Ag. Aut. — Agencja Autorska
AK — Armia Krajowa
Akad. — Akademia
AL — Armia Ludowa
albań. — albański
amer. — amerykański
ang. — angielski
ank. — ankieta
anonim. — anonimowy
antydat. — antydatowany
arch. — archiwum
art. — artykuł
artyst. — artystyczny
ATK — Akademia Teologii Katolickiej
AU — Akademia Umiejętności
autoryz. — autoryzowany
azerbejdż. — azerbejdżański

b.d. — bez daty
BGW — Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”
białorus. — białoruski
białost. — białostocki
bibl. — biblioteka
bibl.-czka — biblioteczka
bibliogr. — bibliograficzny
biogr. — biograficzny
b.m. — bez miejsca wydania
b.m.r. — bez miejsca i roku wydania
b.m.w. — bez miejsca wydania i wydawcy
BN — *Biblioteka Narodowa*
(seria wydawnicza)
BPP — *Biblioteka Pisarzy Polskich*
b.r. — bez roku
bułg. — bułgarski
BUP cz. 1 — Biogramy uczonych polskich. Cz. 1.
Z. 1-3. Oprac.: A. Śródka, R. Szczawiński. Wwa:
PWN 1983-1985.
b.w. — bez wydawcy
Bydg. — Bydgoszcz

Centr. — centralny
chorw. — chorwacki

CIR — Centrum Informacyjno-Reklamowe „CIR”
CPARA — Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu
Artystycznego
CRZZ — Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS — Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
cz. — część
czasop. — czasopismo
czes. — czeski
Czyt. — Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”

dat. — datowany
dod. — dodatek
Dolnośl. — Dolnośląski
dot. — dotyczy
Dram. — Dramatyczny (w nazwach teatrów)
druk. — drukarnia, drukowany
duń. — duński
dyr. — dyrekcja

egz. — egzemplarz
ekran. — ekranizacja
estoń. — estoński

fasc. — fasciculus, fascykul
FAW — Filmowa Agencja Wydawnicza
film. — filmowy
filol. — filologiczny
filoz. — filozoficzny
fiń. — fiński
fot. — fotografia, fotograficzny
fotoof. — fotoofsetowy
fragm. — fragment
franc. — francuski

gimn. — gimnazjum
gł. — główny
graf. — graficzny
grec. — grecki
gruz. — gruziński

hebr. — hebrajski
hist. — historyczny
hist.-lit. — historycznoliteracki
hiszp. — hiszpański

holend. — holenderski
hum. — humanistyczny

IBL — Instytut Badań Literackich
IFiS — Instytut Filozofii i Socjologii
IH — Instytut Historii
i in. — i inni
ilustr. — ilustrował, ilustrowany
im. — imienia
inc. — incipit
inf. — informacja
Inf. KKMP — R. Marciniak, W. Wągiel: Informator bibliograficzny KKMP (1959-1974). Wwa KKMP przy ZG ZSMW 1974.
insc. — inscenizacja, inscenizacyjny
Inst. — Instytut
IS — Instytut Sztuki
Iskry — Państwowe Wydawnictwo „Iskry”
IWZZ — Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych

Jagieli. — Jagielloński
jap. — japoński
jęz. — język

K. — karta
kaszub. — kaszubski
Kat. — Katowice
KAW — Krajowa Agencja Wydawnicza
kaz. — kazaski
KiW — Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza”
KKMP — Korespondencyjny Klub Młodych Pisarzy
klas. — klasyczny
Kom. — Komitet
konspir. — konspiracyjny
KOR — Komitet Obrony Robotników
koreań. — koreański
KPP — Komunistyczna Partia Polski
Kr. — Kraków
krak. — krakowski
krypt. — kryptonim
ks. — księga
Książ. — Książnica
Księg. — Księgarnia
kuj. — kujawski
KUL — Katolicki Uniwersytet Lubelski
kult. — kulturalny
KW — Komitet Wojewódzki

L — lata
lit. — literacki
litew. — litewski
LP — Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1-2. Wwa: PWN 1984.
LP* po 1939 — Literatura polska po 1939. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1. Wwa: PEN* 1989.

LSW — Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
lubel. — lubelski
LubelSW — Lubelska Spółdzielnia Wydawnicza
Lubl. — Lublin
lud. — ludowy
Lw. — Lwów

Łac. — łaćniński
łotew. — łotewski
łódz. — łódzki

M. — miasto
maced. — macedoński
masz. — maszynopis
MAW — Młodzieżowa Agencja Wydawnicza
mazow. — mazowiecki
mazur. — mazurski
miej. — miejski
mies. — miesięcznik
Min. — Ministerstwo
mołd. — mołdawski
MON — Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej
monogr. — monografia
MRN — Miejska Rada Narodowa
MSPpO — Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980, Wwa: Interpress 1992.
m.st. — miasto stołeczne
muz. — muzyczny, muzyka

Nacz. — naczelny
nadb. — nadbitka
nakł. — nakład, nakładowy
nar. — narodowy
nast. — następny
nauk. — naukowy
nawiaz. — nawiązanie
neofilol. — neofilologiczny
niem. — niemiecki
Niezał. — Niezależny
NK — Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”
norw. — norweski
NOWA* — Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA*, Warszawa
nr — numer
NRD — Niemiecka Republika Demokratyczna
NSLD — Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży. Wyd. 2. Wwa: Wiedza Powsz. 1984.
nt. — na temat
NSZZ „Solidarność” — Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
NZS — Niezależne Zrzeszenie Studentów
Objasn. — objaśnienia, objaśnił
odb. — orbitka
oddz. — oddział

ofic. — oficyna
 ogł. — ogłoszony
 ok. — około
 okł. — okładka
 OL — Oficyna Literacka, Kraków
 OLP — Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku.
 omów. — omówienie
 OMTUR — Organizacja Młodzieży Towarzystwa
 Uniwersytetu Robotniczego
 opol. — opolski
 oprac. — opracował, opracowanie
 orm. — ormiański
 osob. — osobne
 Ossol. — Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
 Wydawnictwo
 oświat. — oświatowy

PAL — Polska Akademia Literatury
 Pallot. — „Pallotinum”. Wydawnictwo Stowarzysze-
 nia Apostolstwa Katolickiego
 pam. — pamiętkowa
 PAN — Polska Akademia Nauk
 państw. — państwowy
 PAP — Polska Agencja Prasowa
 PAU — Polska Akademia Umiejętności
 Pax — Instytut Wydawniczy „Pax”
PBL — Polska Bibliografia Literacka
 PCK — Polski Czerwony Krzyż
 pedagog. — pedagogiczny
 Pelikan — Dom Wydawniczy Pelikan
 pierwodr. — pierwodruk
 PIW — Państwowy Instytut Wydawniczy
 podp. — podpisany
 podtytuł — podtytuł
 Pojezierze — Wydawnictwo „Pojezierze”
 Pokolenie* — Oficyna Wydawnicza Pokolenie*,
 Warszawa

pol. — polski
 polem. — polemika
 polit. — polityczny
 pomor. — pomorski
 popraw. — poprawione
 popul. — popularny
 por. — porównaj
 portug. — portugalski
 posł. — posłowie
 poszerz. — poszerzony
 pow. — powiat
 powiel. — powielone
 powst. — powstał
 powsz. — powszechny
 poz. — pozycja
 Pozn. — Poznań
 PP — Pisarze polscy. Przewodnik bibliograficzny.
 Masz. w IBL PAN.

PPR — Polska Partia Robotnicza
 PPS — Polska Partia Socjalistyczna

praprem. — prapremiera
 Prez. — Prezydium
 PRL — Polska Rzeczpospolita Ludowa
 PRON — Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodo-
 wego
 przedm. — przedmowa
 przedr. — przedruk
 Przedświt* — Wydawnictwo Przedświt*, Warszawa
 przejrz. — przejrzone
 przekł. — przekład
 przeł. — przełożył
 przygot. — przygotował, przygotowanie
 przyj. — przyjaciel
 przyp. — przypisy
 PSB — Polski słownik biograficzny. T. 1-35
 z. 145. Kr.: PAU, od t. 8 Wr.: Ossol. 1935-1994.
 pseud. — pseudonim
 PSL — Polskie Stronnictwo Ludowe
 pt. — pod tytułem
 PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajo-
 znawcze
 PUNO — Polski Uniwersytet na Obczyźnie
 PWKS — Państwowe Wydawnictwo Książek
 Szkolnych
 PWM — Polskie Wydawnictwo Muzyczne
 PWN — Państwowe Wydawnictwo Naukowe
 PWRiL — Państwowe Wydawnictwo Rolnicze
 i Leśne
 PWSF — Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa
 PWST — Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
 PWSZ — Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa
 Zawodowego
 PZPR — Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
 PZWS — Państwowe Zakłady Wydawnictw
 Szkolnych

R. — rok
 R. — Rocznik
 rec. — recenzja
 red. — redagował, redakcja, redakcyjny
 reż. — reżyser, reżyseria, reżyserował, reżyserki
 RFN — Republika Federalna Niemiec
 rkps — rękopis
 RL — Rocznik Literacki
 ros. — rosyjski
 rozm. — rozmawiał
 rozpr. — rozprawa
 rozszerz. — rozszerzony
 RP — Rzeczpospolita Polska
 RSW — Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
 Ruch — Biuro Wydawniczo-Propagandowe
 „Ruch”
 rum. — rumuński
 rys. — rysunki

S. — strona
 SAP — Słownik artystów polskich i obcych w Pols-

- ce działających. T. 1-4. Wr.: Ossol. 1971-1986, T. 5 Wwa: Krąg 1995.
- SBDPRR – Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego. T. 1-2. Wwa: KiW 1978, 1987, T. 3 Wwa: Muzeum Niepodległości 1992.
- SBTP – Słownik biograficzny teatru polskiego. [T. 1]. 1765-1965, T. 2 1900-1980 Wwa: PWN 1973, 1994.
- scen. – sceniczna
- scenogr. – scenografia
- SD – Stronnictwo Demokratyczne
- SDP – Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
- SD PRL – Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej
- SD RP – Stowarzyszenie Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej
- ser. – seria
- serb. – serbski
- serb.-chorw. – serbsko-chorwacki
- SGPiS – Szkoła Główna Planowania i Statystyki
- SiT – Sport i Turystyka
- Skł. gł. – Skład główny
- Sławist. – Sławistyczny
- słowac. – słowacki
- słoweń. – słoweński
- SPATiF – Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu
- spec. – specjalny
- SPKP – Słownik pracowników książki polskiej. Wwa, Łódź: PWN 1972.
- społ. – społeczny
- spółdz. – spółdzielnia
- SPP – Stowarzyszenie Pisarzy Polskich
- spraw. – sprawozdanie
- sprost. – sprostowanie
- SRR – Socjalistyczna Republika Radziecka
- st. – stołeczny
- Stow. – Stowarzyszenie
- streszcz. – streszczenie
- SWPP 1, 2 – Słownik współczesnych pisarzy polskich. T. 1-4. Wwa: PWN 1963-1966. Seria 2. T. 1-3. Wwa: PWN 1977-1980.
- Szczec. – Szczecin, Szczeciński
- szp. – szpalta
- SZSP – Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
- szwedz. – szwedzki
- Śląsk – Wydawnictwo „Śląsk”
- ŚISB – Śląski słownik biograficzny. T. 1-3. Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1977-1981.
- świat. – światowy
- t.** – tom
- T. – Teatr (w nazwach teatrów, także w językach obcych)
- teatr. – teatralny
- tłum. – tłumaczenie, tłumaczyl
- Tor. – Toruń
- Tow. – Towarzystwo
- TPD – Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
- TPPR – Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
- TRZZ – Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
- turec. – turecki
- tv – telewizja, telewizyjny
- TV – Telewizja Polska
- TWP – Towarzystwo Wiedzy Powszechnej
- typograf. – typograficzny
- U**AM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- UG – Uniwersytet Gdański
- UJ – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
- UJK – Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie
- ukr. – ukraiński
- UMCS – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
- UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Uniw. – Uniwersytet
- UPozn. – Uniwersytet Poznański (później Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
- ur. – urodzony
- USA – United States of America
- USB – Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie
- UŚl. – Uniwersytet Śląski w Katowicach
- UW – Uniwersytet Warszawski
- UWr. – Uniwersytet Wrocławski
- uzbec. – uzbecki
- uzup. – uzupełnienie, uzupełniony
- V**eritas – Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”
- vol. – volumin
- W.** – wiek
- WAG – Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne RSW „Prasa”
- WAiF – Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe
- warsz. – warszawski
- węgier. – węgierski
- Wiedza Powsz. – Państwowe Wydawnictwo Popularnonaukowe „Wiedza Powszechna”
- wielkop. – wielkopolski
- wietn. – wietnamski
- Wil. – Wilno, Wileński
- wkł. – wkładka
- WL – Wydawnictwo Literackie
- WŁubel. – Wydawnictwo Lubelskie
- WŁ – Wydawnictwo Łódzkie
- właśc. – właściwie
- włos. – włoski
- WM – Wydawnictwo Morskie

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE PISARZY WSPÓŁCZESNYCH

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. L. Bartelski: *Polscy pisarze współcześni. Leksykon 1939-1991.* [Wyd. poszerz. i uzup.] Wwa: PWN 1995, 503 s.

2. P. Kuncewicz: *Leksykon polskich pisarzy współczesnych. T. 1-2.* Wwa: GRAF-PUNKT 1995, 615 + 511 s.

3. *Mały słownik pisarzy polskich. Cz. 2 [okres dwudziestolecia międzywojennego].* Red. nauk.: W. Maciąg. Wwa: Wiedza Powsz. 1981, 435 s.

*

4. E. Rosner: *Literaci regionu beskidzkiego. Słownik biobibliograficzny. Cz. 2. Kat., Bielsko-Biała, Częstochowa 1982, 30 s. Kwart. Metod. 1982 nr 1/2 wkt.*

5. *Pisarze województwa białostockiego.* Białystok 1980, 23 + 20 s. *Woj. Bibl. Publiczna w Białymstoku. Dział Inf.-Bibliogr.*

6. M. Kowalewska: *Pisarze ziemi bydgoskiej.* Informator. Gdynia: WM 1968, 148 s. *Z inicjatywy Bydgoskiego Oddziału ZLP.*

7. M. Maxelon, G. Ślizień-Kowalewska: *Słownik pisarzy województwa bydgoskiego. Bio-bibliografia. Cz. 1.* Bydż. 1993, 395 s. *Woj. i Miej. Bibl. Publiczna w Bydż.*

8. M. Kowalewska: *Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim.* Gdynia: WM 1964, 176 s.

9. M. Misiorny: *Pisarze gdańscy.* Informator. Gdańsk: WM 1969, 95 s.

10. E. Zych: *Pisarze i publicyści ziemi jeleńiogórskiej. 1945-1970. Materiały biobibliograficzne. Powst. 1970. Masz. 136 s.*

Masz. w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej IBL PAN w Wwie.

11. M. Fazan, W. Nawrocki: *Katowickie środowisko literackie w latach 1945-1967.* Kat. 1969, 304 s. *Śląski Inst. Nauk. w Kat.*

12. S. Wilczek: *Środowisko literackie Katowic.* Kat.: Oddz. ZLP 1978, 50 s.

13. *Współcześni pisarze Kielecczyzny.* Informator. Red.: L. Holtzer, D. Tomczyk, M. Kościńska. Radom 1973, 79 s. *Wydz. Oświaty, Wychowania i Kultury Prez. MRN; Miej. Bibl. Publiczna w Radomiu.*

14. S. Nyczaj, S. Rogala: *Pisarze Kielecczyzny.* Informator. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.

15. *Pisarze ziemi krakowskiej.* Informator. Oprac.: E. Szary, T. Szczerbińska, J. Wojciechowski, B. Zalewska. Kr.: WL 1976, 254 s.

16. *Pisarze pod Wawelem. Członkowie Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Pisarzy Polskich.* Informator biobibliograficzny. Autorstwo haseł i red.: Zespół Miej. Bibl. Publicznej w Kr. Kr.: Universitas 1992, 222 s. *SPP Oddz. w Kr.*

17. W. Kania: *Pisarze z Krupniczej.* Informator bibliograficzny. Kr.: ZLP Oddz. w Kr. 1993, 199 s.

18. Z. Mrozek: *Mały słownik pisarzy Kujaw i Pomorza. 1920-1991.* Bydż.: *Bibl. Metafory* 1992, 151 s.

19. D. Stępczak: *Poeci i pisarze województwa leszczyńskiego.* Leszno 1977, 30 s. *Kuratorium Oświaty i Wychowania, Leszczyńskie Tow. Kult., Woj. Bibl. Publiczna im. S. Grochowiaka.*

20. M. Bechzyc-Rudnicka: *Słowniczek biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich w r. 1964.* *Kamena* 1964 nr 17/18, 19; odb. Lubl. 1964.

21. J. Smolarz: *Pisarze lubelscy. Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich.* Lubl.: *Woj. Bibl. Publiczna* 1980, 70 s. *Woj. Bibl. Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lubl.*

22. A.K. Waśkiewicz: *Lubuskie środowisko literackie.* Informator. Zielona Góra: *Lubuskie Tow. Kultury* 1970, 106 s.

23. A. Siatecki: *Pisarze lubuscy*. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1981, 101 s.
24. T. Błażejowski: *Łódzkie środowisko literackie*. Łódź: KAW na zlecenie Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Łodzi 1982, 131 s.
25. T. Błażejowski: *Współczesna Łódź literacka*. Słownik autorów. Łódź: KAW 1989, 135 s. Bibl. Łódź.
26. *Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego*. Red. nauk.: E. Martuszczyk. Bibliogr.: S. Siemiaszko, T. Wajsbrot. Olsztyn: Pojezierze 1972, 186 s. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
27. *Olsztyńskie biografie literackie 1945-1988*. Praca zbiorowa pod red. J. Chłosty. Olsztyn 1991, 155 s. Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
28. L. Pośpiechowa: *Pisarze Opolszczyzny*. Opole: Inst. Śląski; Wyd. Kultury Urzędu Woj. 1975, 112 s.
29. H. Jamry: *Środowisko literackie Opolszczyzny*. Informator bibliograficzny 1945-1980. Cz. 1-2. Opole 1986, 145 + 151-229 s.
- H. Jamry: *Suplement 1981-1985*. Opole 1988, 132 s. Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki w Opolu. Dział Inf.-Bibliogr.
30. J. Bożychowski: *Pisarze Pomorza Gdańskiego*. Informator biograficzno-bibliograficzny. Gdańsk 1975, 116 s. Woj. Bibl. Publiczna Stow. Bibliotekarzy Pol., Zarząd Okręgu.
31. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak: *Dorobek twórczy pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945-1980*. Gdańsk: Woj. Bibl. Publiczna w Gdańsku 1981, 238 s.
32. F. Fornalczyk, T. Matejko: *Pisarze Pomorza Środkowego*. Wyd. 2 uzup. Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. 1988, 233 s.
33. *Pisarze Pomorza Zachodniego*. Informator. Noty biobibliograficzne: M. Kowalewska. Gdynia: WM 1967, 237 s. Wyd. z inicjatywy Oddziału Szczec. ZLP i dotacji Szczec. Tow. Kultury.
34. *Poznań literacki. Książki i ludzie*. Praca zbiorowa pod red. J. Mańkowskiego. Oprac.: F. Fornalczyk, Sz. Gąssowski, J. Mańkowski, J. Rajtaczak. Poznań: Pałac Kultury 1964, 152 s.
35. S. Sterna-Wachowiak: *Informator o poznańskim środowisku pisarzy zrzeszonych w Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich*. Poznań: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Pozn. 1990, 119 s.
36. Z. Fałtynowicz: *Środowisko literackie 1975-1990 w województwie suwalskim*. Bibliografia. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1991, 79 s.
37. H. Lizińczyk: *Szczecin literacki. Ludzie i książki w latach 1946-1974*. Szczecin 1975, 144 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. S. Staszica.
38. *Pisarze Dolnego Śląska*. Informator. Wyd. 5 poszerz. i uzup. przez M. Kunc. Przygot. do druku M. Łukasiewicz. Wr. 1977, 36 s. ZLP Oddz. we Wr.; Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego we Wr.
39. *Pisarze regionu Świętokrzyskiego*. Pod red. J. Paclawskiego. T. 1-3. Kielce 1983, 1986, 1990, 326 + 195 + 214 s. Kieleckie Tow. Nauk.; WSP im. J. Kochanowskiego w Kielcach.
40. N. Chadziniokau, J. Mańkowski: *Pisarze Wielkopolski*. Informator. Poznań: WP 1971, 221 s.
41. J. Banaszak, U. Bzdawka: *Autorzy wielkopolscy*. Informator. Poznań: Woj. Bibl. Publiczna 1991, 114 s.
- *
42. B. Klimaszewski, E.R. Nowakowska, W. Wyskiel: *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980*. Praca zbiorowa pod red. B. Klimaszewskiego. Wwa: Interpress 1992, 498 s. Inst. Badań Polonijnych UJ.

SPIS TREŚCI

- Hasła osobowe ... 5
- Kabac Eugeniusz/**B.D.** ... 5
- Kaczmarek Jacek/**B.M.** ... 7
- Kaden-Bandrowski Juliusz/**E.G.** ... 8
- Kajtoch Jacek/**E.G.** ... 14
- Kajzar Helmut/**J.Z.** ... 17
- Kaleta Roman/**E.G.** ... 19
- Kaliszewski Andrzej/**B.M.** ... 21
- Kallas Aniela/**J.Cz.** ... 22
- Kalota-Szymańska Maria/**B.M.** ... 24
- Kaltenbergh Lew/**B.D.** ... 25
- Kałużyński Zygmunt/**B.D.** ... 27
- Kamieńska Anna/**A.Sz.** ... 29
- Kamiński Henryk/**J.Cz.** ... 35
- Kamiński Aleksander/**A.Sz.** ... 36
- Kamiński Ireneusz Gwidon/**B.M.** ... 39
- Kamionka-Straszakowa Janina/**A.Sz.** ... 41
- Kamodziński Bogdan/**K.B.** ... 43
- Kann Maria/**J.Z.** ... 44
- Kapeliński Helena/**E.G.** ... 47
- Kapeniak Józef/**J.Z.** ... 49
- Kapuścińska Salomea/**B.M.** ... 50
- Kapuściński Ryszard/**A.Sz.** ... 51
- Karasek Krzysztof/**B.M.** ... 54
- Karaś Romuald/**B.M.** ... 56
- Karczewska Wanda/**B.T.** ... 57
- Karczewska-Markiewicz Zofia/**K.B.** ... 59
- Karpiński Maciej/**B.M.** ... 60
- Karpiński Światopełk/**A.Sz.** ... 62
- Karpiński Wojciech/**B.D.** ... 63
- Karpowicz Tymoteusz/**A.Sz.** ... 66
- Karpowicz Tytus/**B.D.** ... 69
- Karski Gabriel/**A.Sz.** ... 70
- Karski Zygmunt/**A.Sz.** ... 72
- Karst Roman/**A.Sz.** ... 72
- Karwacka Helena/**J.Z.** ... 74
- Kasjan Jan Miroslaw/**B.M.** ... 75
- Kaska Adam/**K.B.** ... 77
- Kasprowicz Antoni/**A.Sz.** ... 78
- Kasprowiczowa Maria/**B.D.** ... 80
- Kasztelowicz Stanisław/**A.Sz.** ... 80
- Kaszyński Stanisław/**J.Z.** ... 81
- Kawalec Julian/**B.D.** ... 83
- Kawecka-Gryczowa Alodia/**J.Cz.** ... 87
- Kawiński Wojciech/**B.M.** ... 91
- Kawyn Stefan/**B.D.** ... 92
- Kaz-Ostaszewicz Kazimierz/**B.D.** ... 95
- Kazanecki Wiesław/**K.B.** ... 95
- Kazimierczyk Barbara/**B.D.** ... 96
- Kądziela Jerzy/**J.Cz.** ... 97
- Kąkolewski Krzysztof/**J.Z.** ... 99
- Kelera Józef/**J.Z.** ... 102
- Kern Ludwik Jerzy/**J.Z.** ... 103
- Kędzierski Jerzy Zdzisław/**J.Cz.** ... 106
- Kędziora Juliusz/**K.B.** ... 107
- Kędziorzyna Maria/**K.B.** ... 108
- Kiedrzyński Stefan/**E.G.** ... 109
- Kierc Bogusław/**J.Z.** ... 113
- Kierczyńska Melania/**A.Sz.** ... 115
- Kiersnowski Ryszard/**J.Cz.** ... 117
- Kierst Jerzy/**E.G.** ... 119
- Kierszys Zofia/**K.B.** ... 121
- Kiewnarska Jadwiga/**J.Cz.** ... 124
- Kijas Juliusz Zygmunt/**J.Z.** ... 125
- Kijonka Tadeusz/**B.M.** ... 126
- Kijowski Andrzej/**B.D.** ... 128
- Kirchner Hanna/**K.B.** ... 133
- Kisielewski Józef/**B.D.** ... 135
- Kisielewski Stefan/**E.G.** ... 136
- Kisielewski Zygmunt Jan/**J.Cz.** ... 140
- Kiwka Zbigniew/**J.Z.** ... 142
- Klamer Zofia/**J.Cz.** ... 143
- Kleczkowska Krystyna/**B.T.** ... 144
- Kleiner Juliusz/**A.Sz.** ... 144
- Kleszczyński Zdzisław/**E.G.** ... 150
- Klimas-Błahutowa Maria/**J.Z.** ... 152
- Klimowicz Adam/**K.B.** ... 152
- Klimowicz Mieczysław/**B.D.** ... 153
- Kłak Tadeusz/**B.M.** ... 156
- Kłossowski Józef Nikodem/**E.G.** ... 159
- Kłossowicz Jan/**J.Z.** ... 160
- Kłyś Ryszard/**J.Z.** ... 161
- Kobiela Ludwik/**J.Cz.** ... 162
- Kobrzyński Bolesław/**B.D.** ... 163
- Kobylińska-Masiejewska Eugenia/**E.G.** ... 164
- Kobyliński Szymon/**J.Z.** ... 165

- Koc Barbara / **K.B.** ... 167
 Kocwa Eugenia / **K.B.** ... 168
 Koczorowski Stanisław Piotr / **J.Cz.** ... 169
 Kofta Jonasz / **B.M.** ... 171
 Kofta Krystyna / **B.M.** ... 172
 Kogut Bogusław / **J.Z.** ... 173
 Kolbuszewski Jacek / **E.G.** ... 175
 Kolbuszewski Kazimierz Tadeusz / **J.Cz.** ... 179
 Kolbuszewski Stanisław / **J.Cz.** ... 180
 Kolińska Krystyna / **B.M.** ... 184
 Koller Jerzy / **J.Z.** ... 186
 Kołaczowska Ewa / **B.M.** ... 187
 Kołaczkowski Stefan / **J.Z.** ... 188
 Kołakowski Leszek / **E.G.** ... 190
 Kołoniecki Roman / **J.Z.** ... 196
 Kołyško Anna / **B.M.** ... 198
 Komar Michał / **B.D.** ... 199
 Komarnicka Wacława / **B.D.** ... 201
 Konar Alfred / **E.G.** ... 204
 Konarska-Łosiowa Krystyna / **K.B.** ... 205
 Konarski Feliks / **J.Cz.** ... 206
 Konarski Kazimierz / **K.B.** ... 209
 Koniński Karol Ludwik / **B.D.** ... 210
 Koniusz Janusz / **B.T.** ... 212
 Kononowicz Maciej Józef / **K.B.** ... 214
 Konopiński Lech / **K.B.** ... 216
 Konopka Feliks / **A.Sz.** ... 218
 Konwicki Tadeusz / **E.G.** ... 219
 Kopaliński Władysław / **E.G.** ... 225
 Kopciowa Jadwiga / **K.B.** ... 227
 Kopczyńska Zdzisława / **J.Cz.** ... 227
 Kopczyński Edward / **B.M.** ... 229
 Koprowski Jan / **E.G.** ... 230
 Korabiewicz Wacław / **B.D.** ... 234
 Korcelli Kazimierz / **A.Sz.** ... 237
 Korczak Jerzy / **B.T.** ... 238
 Korczakowska Jadwiga / **B.D.** ... 241
 Korcozowicz Kazimierz / **J.Z.** ... 243
 Kornacki Jerzy / **B.D.** ... 245
 Kornhauser Julian / **E.G.** ... 247
 Korolko Mirosław / **B.D.** ... 249
 Korpała Józef / **B.D.** ... 252
 Korycki Jerzy / **K.B.** ... 254
 Korzeniewska Ewa / **B.D.** ... 257
 Korzeniewski Bohdan / **B.D.** ... 259
 Koseła Roman / **J.Cz.** ... 263
 Kosidowski Zenon / **A.Sz.** ... 264
 Kosiński Jan / **J.Z.** ... 266
 Kosiński Kazimierz / **E.G.** ... 267
 Kosiński Zbigniew / **J.Z.** ... 269
 Kosmowska Irena / **J.Cz.** ... 270
 Kossak Jerzy / **J.Z.** ... 271
 Kossak Zofia / **A.Sz.** ... 274
 Kossowska Stefania / **B.D.** ... 279
 Kossowski Jerzy / **E.G.** ... 281
 Kossowski Stanisław Leopold / **J.Cz.** ... 283
 Kostecki Tadeusz / **K.B.** ... 285
 Kostkiewiczowa Teresa / **J.Z.** ... 287
 Koszutska Halina / **K.B.** ... 289
 Koszutki Kazimierz / **J.Z.** ... 291
 Kościalkowska Janina / **B.D.** ... 292
 Kościelski Władysław / **J.Cz.** ... 293
 Kościński Zbigniew Marian / **B.M.** ... 294
 Kot Stanisław / **J.Cz.** ... 295
 Kotarski Edmund / **E.G.** ... 300
 Kotowicz Waldemar / **E.G.** ... 302
 Kotowska Monika / **B.T.** ... 303
 Kott Jan / **A.Sz.** ... 304
 Kowalczyk Teofil / **J.Z.** ... 311
 Kowalczykówna Alina / **B.D.** ... 312
 Kowalewska Maria / **J.Z.** ... 314
 Kowalewski Janusz / **J.Cz.** ... 317
 Kowalewski Mirosław / **J.Z.** ... 318
 Kowalewski Stanisław / **E.G.** ... 319
 Kowalik Jan / **B.D.** ... 322
 Kowalska Aniela / **J.Cz.** ... 325
 Kowalska Anka / **E.G.** ... 327
 Kowalska Anna / **A.Sz.** ... 328
 Kowalski Jerzy / **A.Sz.** ... 330
 Kowalski Kazimierz / **J.Z.** ... 332
 Kowalski Marian / **J.Z.** ... 335
 Kowalski Władysław / **E.G.** ... 336
 Kownacka Maria / **A.Sz.** ... 338
 Kozarynowa Zofia / **B.D.** ... 342
 Kozicki Stefan / **J.Z.** ... 344
 Kozicki Władysław / **A.Sz.** ... 345
 Kozikowski Edward / **A.Sz.** ... 347
 Kozioł Urszula / **B.T.** ... 348
 Kozłowski Władysław / **B.M.** ... 351
 Koźmiński Poraj Karol / **E.G.** ... 352
 Koźniewski Kazimierz / **E.G.** ... 354
 Kragen Wanda / **B.M.** ... 358
 Krahelska Halina / **B.M.** ... 360
 Krakowiecki Anatol Eugeniusz / **B.D.** ... 361
 Krall Hanna / **B.M.** ... 363
 Krasicki Jerzy / **J.Z.** ... 365
 Krasieński Edward / **J.Z.** ... 366
 Krasieński Janusz / **J.Z.** ... 368
 Krasnodębski Jan Paweł / **B.M.** ... 370
 Kraszewski Tadeusz / **E.G.** ... 371
 Kreczmar Jerzy / **K.B.** ... 373
 Kridl Manfred / **E.G.** ... 375
 Kronhold Jerzy / **B.M.** ... 378
 Krókowski Jerzy / **J.Cz.** ... 379
 Królikowski Bohdan / **K.B.** ... 380
 Kruczkowski Leon / **J.K.** ... 382
 Krüger Maria / **K.B.** ... 387
 Kruk Erwin / **B.M.** ... 390
 Kruszewska Felicja / **E.G.** ... 391
 Krynicki Ryszard / **K.B.** ... 392
 Kryska Sławomir / **B.D.** ... 394
 Kryszak Janusz / **B.M.** ... 396
 Krząszcz Walenty / **E.G.** ... 398
 Krzeczkowski Henryk / **E.G.** ... 400

- Krzemieńska Lucyna / **A.Sz.** ... 402
 Krzeński Włodzimierz / **B.M.** ... 404
 Krzepakowski Andrzej / **B.M.** ... 406
 Krzewiński Julian / **E.G.** ... 406
 Krzysztoń Jerzy / **J.Z.** ... 408
 Krzywicka Irena / **B.T.** ... 411
 Krzyżanowski Jerzy Roman / **B.D.** ... 414
 Krzyżanowski Julian / **B.D.** ... 415
 Kubacki Wacław / **A.Sz.** ... 425
 Kubiak Tadeusz / **A.Sz.** ... 429
 Kubiak Zygmunt / **E.G.** ... 432
 Kubicki Marian / **K.B.** ... 435
 Kubikowski Zbigniew / **K.B.** ... 437
 Kubisz Paweł / **B.M.** ... 439
 Kucharczyk Antoni / **J.Z.** ... 440
 Kucharski Eugeniusz / **J.Cz.** ... 442
 Kucharski Jan Edward / **E.G.** ... 444
 Kuchtówna Lidia / **J.Z.** ... 446
 Kucner Mieczysław / **E.G.** ... 447
 Kuczyński Bogusław / **K.B.** ... 448
 Kuczyński Maciej / **K.B.** ... 449
 Kudliński Tadeusz / **A.Sz.** ... 451
 Kukulski Leszek / **J.Cz.** ... 454
 Kulczycka-Saloni Janina / **A.Sz.** ... 455
 Kuliczowska Krystyna / **E.G.** ... 459
 Kulka Jan / **B.M.** ... 462
 Kulmowa Joanna / **E.G.** ... 463
 Kumaniecki Kazimierz Feliks / **J.Cz.** ... 469
 Kunawicz Emilia / **B.M.** ... 471
 Kuncewicz Piotr / **A.Sz.** ... 472
 Kuncewiczowa Maria / **A.Sz.** ... 474
 Kunda Bogusław Sławomir / **B.M.** ... 479
 Kupiszewski Edward / **B.M.** ... 481
 Kurczab Jan / **E.G.** ... 482
 Kurecka Maria / **B.D.** ... 483
 Kurek Jalu / **E.G.** ... 486
 Kuriata Czesław / **K.B.** ... 490
 Kurowicki Jan / **K.B.** ... 492
 Kurowski Edward / **B.M.** ... 494
 Kuryluk Ewa / **B.M.** ... 495
 Kuszelewska Stanisława / **B.D.** ... 496
 Kuśmierk Józef / **B.D.** ... 498
 Kuśniewicz Andrzej / **K.B.** ... 501
 Kuźma Erazm / **E.G.** ... 504
 Kuźniak Mirosław / **B.M.** ... 506
 Kwaśniewski Stefan / **B.M.** ... 506
 Kwiatkowski Jerzy / **B.D.** ... 507
 Kwiatkowski Remigiusz / **B.M.** ... 510
 Kwiatkowski Tadeusz / **B.T.** ... 512
 Kydryński Juliusz / **J.Z.** ... 516
 Skróty w tytułach czasopism ... 519
 Skróty inne ... 524
 Opracowania ogólne historii
 literatury współczesnej (wybór) ... 529
 Słowniki biobibliograficzne pisarzy
 współczesnych (wybór) ... 530

Zespół autorski:

Katarzyna Batora – **K.B.**, Jadwiga Czachowska – **J.Cz.**, Beata Dorosz – **B.D.**,
 Ewa Głębińska – **E.G.**, Jadwiga Kaczyńska – **J.K.**, Barbara Marzęcka – **B.M.**,
 Alicja Szałagan – **A.Sz.**, Barbara Tyszkiewicz – **B.T.**, Joanna Zawadzka – **J.Z.**

Przygotowanie do druku
Redakcja Encyklopedii i Słowników WSiP

Opracowanie typograficzne i techniczne
Janusz Malinowski

Projekt graficzny obwoluty, okładki i karty tytułowej
Zygmunt Ziemka

Skład i łamanie Key Text sp. z o.o. Warszawa,
ul. Prosta 2/14
Druk i oprawa: Olsztyńskie Zakłady Graficzne
im. Seweryna Pieniężnego, Olsztyn
Zamówienie 20/96

<http://rcin.org.pl>

Nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych ukazały się:

Encyklopedia szkolna. Matematyka

praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Historia

praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Literatura i nauka o języku

praca zbiorowa

*

W przygotowaniu:

J. Laplanche, J.B. Pontalis

Słownik psychoanalizy

Przekład wielokrotnie wznawianego we Francji i tłumaczonego na wiele języków opracowania encyklopedycznego poświęconego psychoanalizie. Zawiera ułożonych w porządku alfabetycznym 350 haseł, z których każde jest rzetelnym wykładem wiedzy na dany temat; informacje w hasła ułożone są według porządku:

- pojęcie będące tematem hasła
- odpowiedniki w kilku językach europejskich
- podstawowa definicja
- geneza pojęcia w twórczości S. Freuda i rozwój we współczesnej literaturze psychoanalitycznej
- wyjaśnienie terminu w kategoriach klinicznych
- kontrowersje wokół pojęcia
- starannie dobrana bibliografia.

*

T. Zielińska przy współudziale J. Gepner

Słownik rodów arystokratycznych

Zawiera 25 artykułów poświęconych największym polskim rodom arystokratycznym. Historia każdego rodu została przedstawiona w ułożonych chronologicznie biogramach wybitniejszych przedstawicieli. Zasadnicza część książki jest poprzedzona obszernym artykułem poświęconym arystokracji (definicja terminu, rys historyczny, czasy współczesne, bibliografia). Opracowanie Słownika autorki poprzedziły wnikliwymi badaniami dokumentów źródłowych; maszynopis książki ma znakomite recenzje uznanych specjalistów.

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7

<http://rcin.org.pl> **ISBN 83-02-05974-9 t. 4**